

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب سی و هشتم

توسعه روابط با قدرت‌های آسیایی

۲۴ فروردین تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴

نویسنده: عبدالرضا فروزانی

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

بازگشایی: تهران، جنگ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روز شمار جنگ ایران و عراق : وسعه روابط با قدرت های آسیایی ۲۴ خرداد تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ جلد ۳۷

نویسنده:

مرکز مطالعات و تحقیقات سپاه

ناشر چاپی:

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	روزشمار جنگ ایران و عراق : وسعه روابط با قدرت های آسیایی ۲۴ خرداد تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ جلد ۳۷
۹	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۸	فهرست روزشمار
۲۲	فهرست نقشه ها
۲۴	فهرست عکس ها
۲۹	فهرست راهنمای موضوعی (اعلام)
۳۰	پیش گفتار
۳۲	مقدمه
۱۲۵	روزشمار جنگ جمعه ۲۴ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۴ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۴ ژوئن ۱۹۸۵
۱۶۷	روزشمار جنگ شنبه / ۲۵ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۵ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۵ ژوئن ۱۹۸۵
۱۸۶	روزشمار جنگ یکشنبه ۲۶ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۶ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۶ ژوئن ۱۹۸۵
۲۰۲	روزشمار جنگ دوشنبه ۲۷ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۷ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۷ ژوئن ۱۹۸۵
۲۱۹	روزشمار جنگ سه شنبه ۲۸ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۸ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۸ ژوئن ۱۹۸۵
۲۳۲	روزشمار جنگ چهارشنبه ۲۹ خرداد ۱۳۶۴ / ۲۹ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۹ ژوئن ۱۹۸۵
۲۴۷	روزشمار جنگ پنجشنبه ۳۰ خرداد ۱۳۶۴ / ۱ شوال ۱۴۰۵ / ۲۰ ژوئن ۱۹۸۵
۲۶۷	روزشمار جنگ جمعه ۳۱ خرداد ۱۳۶۴ / ۲ شوال ۱۴۰۵ / ۲۱ ژوئن ۱۹۸۵
۲۸۱	روزشمار جنگ شنبه ۱ تیر ۱۳۶۴ / ۳ شوال ۱۴۰۵ / ۲۲ ژوئن ۱۹۸۵
۲۹۸	روزشمار جنگ یکشنبه ۲ تیر ۱۳۶۴ / ۴ شوال ۱۴۰۵ / ۲۳ ژوئن ۱۹۸۵
۳۱۰	روزشمار جنگ دوشنبه ۳ تیر ۱۳۶۴ / ۵ شوال ۱۴۰۵ / ۲۴ ژوئن ۱۹۸۵
۳۳۱	روزشمار جنگ سه شنبه ۴ تیر ۱۳۶۴ / ۶ شوال ۱۴۰۵ / ۲۵ ژوئن ۱۹۸۵
۳۵۰	روزشمار جنگ چهارشنبه ۵ تیر ۱۳۶۴ / ۷ شوال ۱۴۰۵ / ۲۶ ژوئن ۱۹۸۵
۳۶۳	روزشمار جنگ پنج شنبه ۶ تیر ۱۳۶۴ / ۸ شوال ۱۴۰۵ / ۲۷ ژوئن ۱۹۸۵

۳۸۴	روزشمار جنگ جمعه ۷/ تیر ۱۳۶۴ / ۹/ شوال ۱۴۰۵ / ۲۸/ ژوئن ۱۹۸۵
۴۰۱	روزشمار جنگ شنبه ۸/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۰/ شوال ۱۴۰۵ / ۲۹/ ژوئن ۱۹۸۵
۴۱۹	روزشمار جنگ یکشنبه ۹/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۱/ شوال ۱۴۰۵ / ۳۰/ ژوئن ۱۹۸۵
۴۲۸	روزشمار جنگ دوشنبه ۱۰/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۲/ شوال ۱۴۰۵ / ۱/ ژوئیه ۱۹۸۵
۴۵۰	روزشمار جنگ سه شنبه ۱۱/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۳/ شوال ۱۴۰۵ / ۲/ ژوئیه ۱۹۸۵
۴۷۱	روزشمار جنگ چهارشنبه ۱۲/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۴/ شوال ۱۴۰۵ / ۳/ ژوئیه ۱۹۸۵
۴۸۴	روزشمار جنگ پنجشنبه ۱۳/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۵/ شوال ۱۴۰۵ / ۴/ ژوئیه ۱۹۸۵
۴۹۱	روزشمار جنگ جمعه ۱۴/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۶/ شوال ۱۴۰۵ / ۵/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۰۱	روزشمار جنگ شنبه ۱۵/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۷/ شوال ۱۴۰۵ / ۶/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۱۰	روزشمار جنگ یکشنبه ۱۶/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۸/ شوال ۱۴۰۵ / ۷/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۲۱	روزشمار جنگ دوشنبه ۱۷/ تیر ۱۳۶۴ / ۱۹/ شوال ۱۴۰۵ / ۸/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۳۷	روزشمار جنگ سه شنبه ۱۸/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۰/ شوال ۱۴۰۵ / ۹/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۵۲	روزشمار جنگ چهارشنبه ۱۹/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۱/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۰/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۶۴	روزشمار جنگ پنجشنبه ۲۰/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۲/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۱/ ژوئیه ۱۹۸۵
۵۸۰	روزشمار جنگ جمعه ۲۱/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۳/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۲/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۰۳	روزشمار جنگ شنبه ۲۲/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۴/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۳/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۱۹	روزشمار جنگ یکشنبه ۲۳/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۵/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۴/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۲۹	روزشمار جنگ دوشنبه ۲۴/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۶/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۵/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۴۹	روزشمار جنگ سه شنبه ۲۵/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۷/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۶/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۷۰	روزشمار جنگ چهارشنبه ۲۶/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۸/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۷/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۸۴	روزشمار جنگ پنجشنبه ۲۷/ تیر ۱۳۶۴ / ۲۹/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۸/ ژوئیه ۱۹۸۵
۶۹۵	روزشمار جنگ جمعه ۲۸/ تیر ۱۳۶۴ / ۳۰/ شوال ۱۴۰۵ / ۱۹/ ژوئیه ۱۹۸۵
۷۰۰	روزشمار جنگ شنبه ۲۹/ تیر ۱۳۶۴ / ۱/ ذیقعه ۱۴۰۵ / ۲۰/ ژوئیه - ۱۹۸۵
۷۱۱	روزشمار جنگ یکشنبه ۳۰/ تیر ۱۳۶۴ / ۲/ ذیقعه ۱۴۰۵ / ۲۱/ ژوئیه ۱۹۸۵
۷۱۹	روزشمار جنگ دوشنبه ۳۱/ تیر ۱۳۶۴ / ۳/ ذیقعه ۱۴۰۵ / ۲۲/ ژوئیه ۱۹۸۵
۷۳۶	روزشمار جنگ سه شنبه ۱/ مرداد ۱۳۶۴ / ۴/ ذیقعه ۱۴۰۵ / ۲۳/ ژوئیه ۱۹۸۵

روزشمار جنگ چهارشنبه / ۲ مرداد ۱۳۶۴ / ۵ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۴ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۷۵۶

روزشمار جنگ پنجشنبه ۳/ مرداد ۱۳۶۴ / ۶ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۵ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۷۶۸

روزشمار جنگ جمعه ۴/ مرداد ۱۳۶۴ / ۷ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۶ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۷۸۷

روزشمار جنگ شنبه ۵/ مرداد ۱۳۶۴ / ۸ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۷ ژوئيه- ۱۹۸۵ ----- ۸۰۰

روزشمار جنگ يکشنبه ۶/ مرداد ۱۳۶۴ / ۹ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۸ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۸۱۰

روزشمار جنگ دوشنبه ۷/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۰ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲۹ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۸۳۰

روزشمار جنگ سه شنبه ۸/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۱ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۳۰ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۸۵۲

روزشمار جنگ چهارشنبه ۹/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۲ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۳۱ ژوئيه ۱۹۸۵ ----- ۸۶۹

روزشمار جنگ پنجشنبه / ۱۰ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۳ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱ اوت ۱۹۸۵ ----- ۸۸۹

روزشمار جنگ جمعه ۱۱/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۴ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۲ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۰۱

روزشمار جنگ شنبه ۱۲/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۵ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۳ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۱۲

روزشمار جنگ يکشنبه ۱۳/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۶ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۴ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۲۴

روزشمار جنگ دوشنبه ۱۴/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۷ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۳۷

روزشمار جنگ سه شنبه ۱۵/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۸ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۶ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۴۹

روزشمار جنگ چهارشنبه ۱۶/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱۹ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۷ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۷۶

روزشمار جنگ پنجشنبه ۱۷/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۰ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۸ اوت ۱۹۸۵ ----- ۹۸۸

روزشمار جنگ جمعه ۱۸/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۱ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۹ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۰۶

روزشمار جنگ شنبه ۱۹/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۲ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۰ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۲۶

روزشمار جنگ يکشنبه ۲۰/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۳ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۱ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۳۸

روزشمار جنگ دوشنبه ۲۱/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۴ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۲ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۵۰

روزشمار جنگ سه شنبه ۲۲/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۵ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۳ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۶۳

روزشمار جنگ چهارشنبه ۲۳/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۶ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۴ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۷۶

روزشمار جنگ پنجشنبه ۲۴/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۷ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۵ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۰۹۴

روزشمار جنگ جمعه ۲۵/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۸ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۶ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۱۰

روزشمار جنگ شنبه ۲۶/ مرداد ۱۳۶۴ / ۲۹ ذیقعدة ۱۴۰۵ / ۱۷ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۳۸

روزشمار جنگ يکشنبه ۲۷/ مرداد ۱۳۶۴ / ۱ ذیحجه ۱۴۰۵ / ۱۸ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۵۹

- روزشمار جنگ دوشنبه / ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ / ۲ ذیحجه ۱۴۰۵ / ۱۹ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۷۳
- روزشمار جنگ سه شنبه / ۲۹ مرداد ۱۳۶۴ / ۳ ذیحجه ۱۴۰۵ / ۲۰ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۸۷
- روزشمار جنگ چهارشنبه / ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ / ۴ ذیحجه ۱۴۰۵ / ۲۱ اوت ۱۹۸۵ ----- ۱۱۹۶
- گزارش روزشمار فشرده اهم مطالب ----- ۱۲۱۱
- فهرست راهنمای موضوعی (اعلام) ----- ۱۳۳۵
- اشاره ----- ۱۳۳۵
- اشخاص ----- ۱۳۳۶
- مکان ها و سازمان های ایران ----- ۱۳۷۵
- مکان ها و مناطق عملیاتی ----- ۱۳۹۴
- مکان ها و سازمان های عراق ----- ۱۴۱۳
- کشورها، مکان ها و سازمان های تابعه ----- ۱۴۱۷
- مناطق بین المللی، سازمان های بین المللی، پیمان ها و قراردادهای بین المللی ----- ۱۴۳۹
- اقدامات سیاسی، اصطلاحات سیاسی ----- ۱۴۴۴
- اقدامات نظامی، اصطلاحات نظامی ----- ۱۴۵۸
- نیروهای مسلح جمهوری اسلامی: ارتش، سپاه، سایر ----- ۱۴۶۷
- نیروهای مسلح عراق ----- ۱۴۷۵
- تسلیحات و تجهیزات نظامی، معاملات نظامی و تسلیحاتی ----- ۱۴۷۷
- مسائل اقتصادی، سایر اسامی و اصطلاحات و... ----- ۱۴۸۲
- احزاب، سازمان ها و گروه های سیاسی و سیاسی - نظامی ----- ۱۴۸۶
- رسانه ها ----- ۱۴۹۰
- درباره مرکز ----- ۱۵۰۳

روزشمار جنگ ایران و عراق: وسعه روابط با قدرت های آسیایی ۲۴ خرداد تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ جلد ۳۷

مشخصات کتاب

سرشناسه: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ

عنوان و نام پدیدآور: توسعه روابط با قدرت های آسیایی ۲۴ خرداد تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ / مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران؛ هادی نخعی، حمیدرضا فراهانی.

مشخصات نشر: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۳.

مشخصات ظاهری: ۸۸۸ ص.؛ مصور، نمودار.

فروست: روزشمار جنگ ایران و عراق؛ ج. ۳۷.

شابک: ۴۵۰۰۰ ریال؛ ۸۹۰۰۰ ریال: چاپ دوم: ۹۶۴-۶۳۱۵-۶۲-۳؛ ۱۰۰۰۰۰ ریال: چاپ سوم: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۱۵-۶۲-۴

یادداشت: چاپ دوم: ۱۳۸۷.

یادداشت: چاپ سوم: ۱۳۹۰.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ گاهشمار

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ نبرد ها

موضوع: ایران روابط خارجی ۱۳۵۸ -

شناسه افزوده: نخعی، هادی، ۱۳۲۸ -

شناسه افزوده: فراهانی، حمیدرضا، ۱۳۳۶ -

شناسه افزوده: روز شمار جنگ ایران و عراق؛ [ج. ۳۷].

رده بندی کنگره: DSR۱۶۰۲/س ۹۲۵ ۳۷ ج. ۱۳۸۳

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۲

شماره کتابشناسی ملی: م ۸۳-۳۱۸۵۴

ص: ۱

اشاره

فهرست روزشمار

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۳۰۳	۱۱ تیر ۱۳۶۴	۱۵	پیش‌گفتار
۳۱۶	۱۲ تیر ۱۳۶۴	۱۷	مقدمه
۳۲۳	۱۳ تیر ۱۳۶۴	۱۰۳	۲۴ خرداد ۱۳۶۴
۳۲۸	۱۴ تیر ۱۳۶۴	۱۲۹	۲۵ خرداد ۱۳۶۴
۳۳۴	۱۵ تیر ۱۳۶۴	۱۴۱	۲۶ خرداد ۱۳۶۴
۳۴۰	۱۶ تیر ۱۳۶۴	۱۵۱	۲۷ خرداد ۱۳۶۴
۳۴۷	۱۷ تیر ۱۳۶۴	۱۶۱	۲۸ خرداد ۱۳۶۴
۳۶۰	۱۸ تیر ۱۳۶۴	۱۶۹	۲۹ خرداد ۱۳۶۴
۳۶۹	۱۹ تیر ۱۳۶۴	۱۷۹	۳۰ خرداد ۱۳۶۴
۳۷۷	۲۰ تیر ۱۳۶۴	۱۹۱	۳۱ خرداد ۱۳۶۴
۳۸۷	۲۱ تیر ۱۳۶۴	۱۹۹	۱ تیر ۱۳۶۴
۴۰۲	۲۲ تیر ۱۳۶۴	۲۰۹	۲ تیر ۱۳۶۴
۴۱۱	۲۳ تیر ۱۳۶۴	۲۱۶	۳ تیر ۱۳۶۴
۴۱۷	۲۴ تیر ۱۳۶۴	۲۳۰	۴ تیر ۱۳۶۴
۴۲۹	۲۵ تیر ۱۳۶۴	۲۴۱	۵ تیر ۱۳۶۴
۴۴۲	۲۶ تیر ۱۳۶۴	۲۴۹	۶ تیر ۱۳۶۴
۴۵۱	۲۷ تیر ۱۳۶۴	۲۶۱	۷ تیر ۱۳۶۴
۴۵۸	۲۸ تیر ۱۳۶۴	۲۷۱	۸ تیر ۱۳۶۴
۴۶۱	۲۹ تیر ۱۳۶۴	۲۸۱	۹ تیر ۱۳۶۴
۴۶۸	۳۰ تیر ۱۳۶۴	۲۸۸	۱۰ تیر ۱۳۶۴

۶۴۱.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۶	۴۷۳.....	۱۳۶۴ تیر ۳۱
۶۴۹.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۷	۴۸۳.....	۱۳۶۴ مرداد ۱
۶۶۱.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۸	۴۹۷.....	۱۳۶۴ مرداد ۲
۶۷۳.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۹	۵۰۴.....	۱۳۶۴ مرداد ۳
۶۸۱.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۰	۵۱۷.....	۱۳۶۴ مرداد ۴
۶۸۸.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۱	۵۲۶.....	۱۳۶۴ مرداد ۵
۶۹۶.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۲	۵۳۳.....	۱۳۶۴ مرداد ۶
۷۰۴.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۳	۵۴۷.....	۱۳۶۴ مرداد ۷
۷۱۵.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۴	۵۶۲.....	۱۳۶۴ مرداد ۸
۷۲۴.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۵	۵۷۲.....	۱۳۶۴ مرداد ۹
۷۴۲.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۶	۵۸۶.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۰
۷۵۵.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۷	۵۹۳.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۱
۷۶۳.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۸	۶۰۲.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۲
۷۷۱.....	۱۳۶۴ مرداد ۲۹	۶۰۹.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۳
۷۷۸.....	۱۳۶۴ مرداد ۳۰	۶۱۷.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۴
		۶۲۴.....	۱۳۶۴ مرداد ۱۵

گزارش روزشمار: فشرده و اهم مطالب کتاب..... ۷۸۷- ۸۵۰
 فهرست راهنمای موضوعی (اعلام)..... ۸۵۱- ۸۸۸

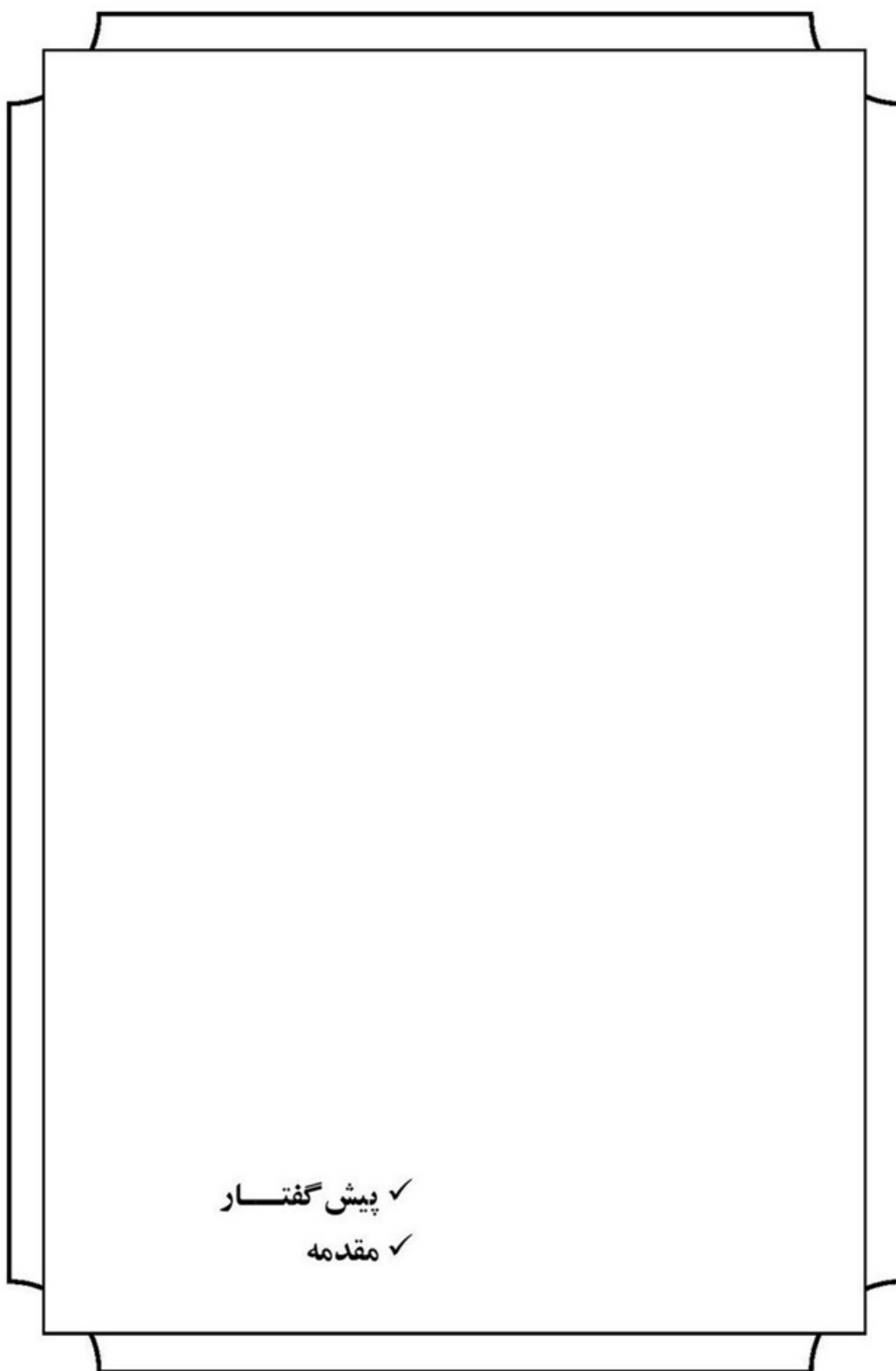
فهرست نقشه‌ها

۱۱۷.....	محورهای عملیات‌های قدس ۱ و قدس ۲
۳۷۱.....	محورهای عملیات قدس ۳
۳۸۹.....	منطقه عمومی عملیات قادر
۳۹۰.....	طرح مانور عملیات قادر ۱
۴۱۹.....	محورهای عملیات قادر ۱ - محورهای پاتک دشمن
۴۸۵.....	محورهای عملیات قدس ۴
۵۲۷.....	طرح مانور عملیات قادر ۲
۵۴۹.....	محورهای عملیات قادر ۲ - محورهای پاتک دشمن
۶۲۵.....	محورهای عملیات قدس ۵

فهرست عکس‌ها

صفحه	موضوع
۱۰۵	شرکت مردم و مسئولان در مراسم روز قدس
۱۰۷	کودکان، زنان و مردان کفن‌پوش در راه‌پیمایی روز قدس
۱۱۱	مهاجران و مجاهدان عراقی و افغانی در راه‌پیمایی روز قدس
۱۱۹	آغاز ماجرای ربودن هواپیمای امریکایی تی.دبلیو.ای
۱۳۱	تعدادی از فرماندهان سپاه (شوشتری، مبلغ، شمخانی، عبداللهی)
۱۴۱	هورالهیوزه - یکی از آبراه‌های عملیات قدس ۱
۱۹۵	پرز نخست‌وزیر و شامیر وزیر خارجه اسرائیل
۲۰۱	انفجار شدید در خیابان جمال‌پناه تهران
۲۳۴	گفت‌وگوی آقای هاشمی با خبرنگاران
۲۵۵	سفر آقای هاشمی به چین، ملاقات با مقامات چین
۲۶۵	شرکت آقای هاشمی در نماز جمعه پکن
۲۶۵	دیدار آقای هاشمی با عده‌ای از مسلمانان پکن
۲۷۵	پذیرایی از هیئت ایرانی در پکن
۲۷۵	مذاکرات اقتصادی هیئت ایرانی با مقامات چین
۲۷۶	بازدید آقای هاشمی از یک منطقه توریستی چین
۲۷۹	مصاحبه نبیه‌بری درباره گروگان‌های هواپیمای تی.دبلیو.ای
۲۸۹	بمباران‌های مکرر مناطق مسکونی ایران
۲۹۵	سفر آقای هاشمی به ژاپن، استقبال رسمی از هیئت ایرانی
۲۹۵	ادای احترام هیئت ایرانی به یادبود سرباز گمنام ژاپن
۲۹۹	پایان گروگان‌گیری هواپیمای تی.دبلیو.ای
۳۰۹	هیئت ایرانی در ضیافت شام در توکیو

- بازدید هیئت ایرانی از یک کارخانه صنعتی ژاپن ۳۰۹
- بازدید هیئت ایرانی از نمایشگاه عکس بمباران اتمی هیروشیما ۳۱۷
- سیدمحمد موسوی خوئینی‌ها دادستان جدید کل کشور ۳۷۵
- عده‌ای از اسیران عراقی عملیات قدس ۳ ۳۷۸
- عملیات قادر - افسران ارتش در اتاق هدایت عملیات ۴۱۸
- عملیات قادر - حرکت رزمندگان ۴۳۱
- عملیات قادر - انتقال نیرو به منطقه عملیاتی با هلی کوپتر ۴۳۱
- ورود ناو لجستیکی لاوان به سواحل ایران ۴۵۱
- ارتفاعات اشنویه - استراحت رزمندگان در پشت جبهه ۴۵۸
- ارتفاعات اشنویه - استراحت رزمندگان در پشت جبهه ۴۶۸
- فرمانده تیپ ۹ بدر(اسماعیل دقایقی) در منطقه عملیاتی قدس ۴ ۴۸۷
- جورج شولتز وزیر خارجه امریکا ۵۲۴
- پشت جبهه عملیات قادر ۵۵۱
- آقای کروی نماینده جدید امام در امر حج ۵۵۸
- شیخ محمدحسین فضل‌الله ۵۸۱
- دیدار شواردناده و شولتز وزیران خارجه شوروی و امریکا ۵۸۹
- مصاحبه مطبوعاتی سران تعدادی از گروه‌های فلسطینی در تهران ۶۱۳
- ملک‌حسن (شاه مراکش)، شریف‌الدین پیرزاده (دبیر کنفرانس اسلامی) ۶۴۴
- دیدار سران جبهه نجات فلسطین با نخست‌وزیر ایران ۶۴۶
- ملک‌حسین (شاه اردن)، حسنی مبارک (رئیس‌جمهور مصر) ۶۵۳
- طارق‌عزیز وزیر خارجه عراق ۶۶۸
- مصاحبه مطبوعاتی کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ ۶۸۳
- مشاجرہ یاسر عرفات و ولیعهد عربستان در کنفرانس سران عرب ۶۸۷
- آزادی لبنانی‌های زندان عتلیت اسرائیل ۷۰۱
- عملیات عاشورای ۱ در شاهین‌دژ و تکاب ۷۰۷
- رزمندگان عملیات عاشورای ۲ (چنگوله) ۷۱۸
- عملیات عاشورای ۲ - رزمندگان مستقر در عقبه ۷۱۹
- انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری - تنوع اقشار رأی دهنده ۷۳۳
- انتخابات ریاست جمهوری - ایلام ۷۳۵
- عملیات عاشورای ۳ - انتقال اسیران عراقی ۷۴۲
- مصاحبه مطبوعاتی میرحسین موسوی نخست‌وزیر ۷۶۹

✓ پیش گفتار

✓ مقدمه

فهرست روز شمار

پیش گفتار.....	۱۵
مقدمه	۱۷
۲۴ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۰۳
۲۵ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۲۹
۲۶ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۴۱
۲۷ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۵۱
۲۸ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۶۱
۲۹ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۶۹
۳۰ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۷۹
۳۱ خرداد ۱۳۶۴.....	۱۹۱
۱ تیر ۱۳۶۴.....	۱۹۹
۲ تیر ۱۳۶۴.....	۲۰۹
۳ تیر ۱۳۶۴.....	۲۱۶
۴ تیر ۱۳۶۴.....	۲۳۰
۵ تیر ۱۳۶۴.....	۲۴۱
۶ تیر ۱۳۶۴.....	۲۴۹
۷ تیر ۱۳۶۴.....	۲۶۱
۸ تیر ۱۳۶۴.....	۲۷۱
۹ تیر ۱۳۶۴.....	۲۸۱

۲۸۸	۱۳۶۴	تیر	۱۰
۳۰۳	۱۳۶۴	تیر	۱۱
۳۱۶	۱۳۶۴	تیر	۱۲
۳۲۳	۱۳۶۴	تیر	۱۳
۳۲۸	۱۳۶۴	تیر	۱۴
۳۳۴	۱۳۶۴	تیر	۱۵
۳۴۰	۱۳۶۴	تیر	۱۶
۳۴۷	۱۳۶۴	تیر	۱۷
۳۶۰	۱۳۶۴	تیر	۱۸
۳۶۹	۱۳۶۴	تیر	۱۹
۳۷۷	۱۳۶۴	تیر	۲۰
۳۸۷	۱۳۶۴	تیر	۲۱
۴۰۲	۱۳۶۴	تیر	۲۲
۴۱۱	۱۳۶۴	تیر	۲۳
۴۱۷	۱۳۶۴	تیر	۲۴
۴۲۹	۱۳۶۴	تیر	۲۵
۴۴۲	۱۳۶۴	تیر	۲۶
۴۵۱	۱۳۶۴	تیر	۲۷
۴۵۸	۱۳۶۴	تیر	۲۸
۴۶۱	۱۳۶۴	تیر	۲۹

۳۰ تیر ۱۳۶۴ ۴۶۸

ص: ۹

۴۷۳ ۳۱ تیر ۱۳۶۴

۴۸۳ ۱ مرداد ۱۳۶۴

۴۹۷ ۲ مرداد ۱۳۶۴

۵۰۴ ۳ مرداد ۱۳۶۴

۵۱۷ ۴ مرداد ۱۳۶۴

۵۲۶ ۵ مرداد ۱۳۶۴

۵۳۳ ۶ مرداد ۱۳۶۴

۵۴۷ ۷ مرداد ۱۳۶۴

۵۶۲ ۸ مرداد ۱۳۶۴

۵۷۲ ۹ مرداد ۱۳۶۴

۵۸۶ ۱۰ مرداد ۱۳۶۴

۵۹۳ ۱۱ مرداد ۱۳۶۴

۶۰۲ ۱۲ مرداد ۱۳۶۴

۶۰۹ ۱۳ مرداد ۱۳۶۴

۶۱۷ ۱۴ مرداد ۱۳۶۴

۶۲۴ ۱۵ مرداد ۱۳۶۴

۶۴۱ ۱۶ مرداد ۱۳۶۴

۶۴۹ ۱۷ مرداد ۱۳۶۴

۶۶۱ ۱۸ مرداد ۱۳۶۴

۶۷۳ ۱۹ مرداد ۱۳۶۴

۶۸۱	۱۳۶۴	مرداد	۲۰
۶۸۸	۱۳۶۴	مرداد	۲۱
۶۹۶	۱۳۶۴	مرداد	۲۲
۷۰۴	۱۳۶۴	مرداد	۲۳
۷۱۵	۱۳۶۴	مرداد	۲۴
۷۲۴	۱۳۶۴	مرداد	۲۵
۷۴۲	۱۳۶۴	مرداد	۲۶
۷۵۵	۱۳۶۴	مرداد	۲۷
۷۶۳	۱۳۶۴	مرداد	۲۸
۷۷۱	۱۳۶۴	مرداد	۲۹
۷۷۸	۱۳۶۴	مرداد	۳۰

گزارش روزشمار: فشرده و اهم مطالب کتاب..... ۸۵۰-۷۸۷

فهرست راهنمای موضوعی (اعلام)..... ۸۸۸-۸۵۱

فهرست نقشه ها

محورهای عملیات های قدس ۱ و قدس ۲ ۱۱۷

محورهای عملیات قدس ۳ ۳۷۱

منطقه عمومی عملیات قادر ۳۸۹

طرح مانور عملیات قادر ۱ ۳۹۰

محورهای عملیات قادر ۱ - محورهای پاتک دشمن ۴۱۹

محورهای عملیات قدس ۴ ۴۸۵

طرح مانور عملیات قادر ۲ ۵۲۷

محورهای عملیات قادر ۲ - محورهای پاتک دشمن ۵۴۹

محورهای عملیات قدس ۵ ۶۲۵

ص: ۱۰

- شرکت مردم و مسئولان در مراسم روز قدس ۱۰۵
- کودکان، زنان و مردان کفن پوش در راه پیمایی روز قدس ۱۰۷
- مهاجران و مجاهدان عراقی و افغانی در راه پیمایی روز قدس ۱۱۱
- آغاز ماجرای ربودن هواپیمای امریکایی تی.دبلیو.ای ۱۱۹
- تعدادی از فرماندهان سپاه (شوشتری، مبلغ، شمخانی، عبداللهی) ۱۳۱
- هورالهیوز - یکی از آبراه های عملیات قدس ۱ ۱۴۱
- پرز نخست وزیر و شامیر وزیر خارجه اسرائیل ۱۹۵
- انفجار شدید در خیابان جمال پناه تهران ۲۰۱
- گفت و گوی آقای هاشمی با خبرنگاران ۲۳۴
- سفر آقای هاشمی به چین، ملاقات با مقامات چین ۲۵۵
- شرکت آقای هاشمی در نماز جمعه پکن ۲۶۵
- دیدار آقای هاشمی با عده ای از مسلمانان پکن ۲۶۵
- پذیرایی از هیئت ایرانی در پکن ۲۷۵
- مذاکرات اقتصادی هیئت ایرانی با مقامات چین ۲۷۵
- بازدید آقای هاشمی از یک منطقه توریستی چین ۲۷۶
- مصاحبه نبیه بری درباره گروگان های هواپیمای تی.دبلیو.ای ۲۷۹
- بمباران های مکرر مناطق مسکونی ایران ۲۸۹
- سفر آقای هاشمی به ژاپن، استقبال رسمی از هیئت ایرانی ۲۹۵

ادای احترام هیئت ایرانی به یادبود سرباز گمنام ژاپن ۲۹۵

پایان گروهان گیری هواپیمای تی.دبلیو.ای ۲۹۹

هیئت ایرانی در ضیافت شام در توکیو ۳۰۹

ص: ۱۱

- بازدید هیئت ایرانی از یک کارخانه صنعتی ژاپن ۳۰۹
- بازدید هیئت ایرانی از نمایشگاه عکس بمباران اتمی هیروشیما ۳۱۷
- سیدمحمد موسوی خوئینی ها دادستان جدید کل کشور ۳۷۵
- عده ای از اسیران عراقی عملیات قدس ۳ ۳۷۸
- عملیات قادر - افسران ارتش در اتاق هدایت عملیات ۴۱۸
- عملیات قادر - حرکت رزمندگان ۴۳۱
- عملیات قادر - انتقال نیرو به منطقه عملیاتی با هلی کوپتر ۴۳۱
- ورود ناو لجستیکی لاوان به سواحل ایران ۴۵۱
- ارتفاعات اشنویه - استراحت رزمندگان در پشت جبهه ۴۵۸
- ارتفاعات اشنویه - استراحت رزمندگان در پشت جبهه ۴۶۸
- فرمانده تیپ ۹ بدر (اسماعیل دقایقی) در منطقه عملیاتی قدس ۴ ۴۸۷
- جورج شولتز وزیر خارجه امریکا ۵۲۴
- پشت جبهه عملیات قادر ۵۵۱
- آقای کروی نماینده جدید امام در امر حج ۵۵۸
- شیخ محمدحسین فضل الله ۵۸۱
- دیدار شواردناده و شولتز وزیران خارجه شوروی و امریکا ۵۸۹
- مصاحبه مطبوعاتی سران تعدادی از گروه های فلسطینی در تهران ۶۱۳
- ملک حسن (شاه مراکش)، شریف الدین پیرزاده (دبیر کنفرانس اسلامی) ۶۴۴
- دیدار سران جبهه نجات فلسطین با نخست وزیر ایران ۶۴۶
- ملک حسین (شاه اردن)، حسنی مبارک (رئیس جمهور مصر) ۶۵۳

- طارق عزیز وزیر خارجه عراق..... ۶۶۸
- مصاحبه مطبوعاتی کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ ۶۸۳
- مشاجره یاسر عرفات و ولیعهد عربستان در کنفرانس سران عرب ۶۸۷
- آزادی لبنانی های زندان عتلیت اسرائیل ۷۰۱
- عملیات عاشورای ۱ در شاهین دژ و تکاب ۷۰۷
- رزمندگان عملیات عاشورای ۲ (چنگوله) ۷۱۸
- عملیات عاشورای ۲ - رزمندگان مستقر در عقبه ۷۱۹
- انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری - تنوع اقشار رأی دهنده ۷۳۳
- انتخابات ریاست جمهوری - ایلام ۷۳۵
- عملیات عاشورای ۳ - انتقال اسیران عراقی ۷۴۲
- مصاحبه مطبوعاتی میرحسین موسوی نخست وزیر ۷۶۹

پیش گفتار

مقدمه

ص: ۱۳

اشخاص.....	۸۵۲
مکان ها و سازمان های ایران.....	۸۵۹
مکان ها و مناطق عملیاتی.....	۸۶۳
مکان ها و سازمان های عراق	۸۶۷
کشورها (مکان ها و سازمان های تابعه).....	۸۶۸
مناطق، سازمان ها و پیمان های بین المللی	۸۷۴
اقدامات و اصطلاحات سیاسی	۸۷۵
اقدامات و اصطلاحات نظامی.....	۸۷۷
نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران.....	۸۷۹
نیروهای مسلح عراق.....	۸۸۱
تسلیحات و تجهیزات نظامی، معاملات نظامی و تسلیحاتی	۸۸۲
مسائل اقتصادی، سایر اسامی و اصطلاحات و	۸۸۳
احزاب، سازمان ها و گروه های سیاسی و سیاسی - نظامی	۸۸۴
رسانه ها	۸۸۵

پیش‌گفتار

با توفیقات الهی، پس از چند سال تلاش، مراحل مختلف طراحی، تحقیق، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده‌سازی و تهیه نقشه‌ها و عکس‌های سی و هفتمین جلد از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و با عنوان "توسعه روابط با قدرت‌های آسیایی" آماده انتشار شد. کتاب حاضر ۶۹ روز از دوران جنگ ایران و عراق را در بر می‌گیرد و در مجموع شامل ۶۷۳ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۲۴/۳/۱۳۶۴ تا ۳۰/۵/۱۳۶۴ می‌شود.

مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق، در ۵۷ عنوان کتاب طراحی گردیده است که تا کنون کتاب‌های اول، دوم، دهم، یازدهم، بیستم، سی و سوم، چهل و سوم، چهل و چهارم، چهل و هفتم، پنجاهم و پنجاه و دوم از این مجموعه منتشر شده و در اختیار عموم قرار گرفته است.

برای بهره‌گیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

- ۱- مقدمه کتاب شامل جمع‌بندی مهم‌ترین موضوعاتی است که طی گزارش‌های مختلف در سراسر کتاب درج شده است.
- ۲- هر روز از روزشمار به من‌زله یک فصل و شامل چندین گزارش و تفسیر و تحلیل از وقایع آن روز است که در پایان آن فهرست منابع و مآخذ مطالب آن روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارش‌ها که در قالب روزشمار نمی‌گنجید، با عنوان ضمیمه در پایان همان روزشمار آمده است.
- ۳- پس از متن اصلی کتاب، چکیده‌ای از مطالب کتاب با عنوان "گزارش روزشمار" درج شده است که دارای شماره‌هایی نظیر شماره گزارش‌های متن کتاب می‌باشد و دست‌یابی به مطالب مورد نظر را آسان می‌کند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (اعلام) آمده است. همچنین نقشه‌هایی از مناطق و محورهای عملیاتی مورد بحث در کتاب و عکس‌هایی از برخی صحنه‌ها و اشخاص ذکر شده در گزارش‌ها، در کتاب چاپ شده است.
- ۴- برای آگاهی بیشتر تر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار، مطالعه مقدمه کتاب اول (پیدایش نظام جدید) و ضمیمه کتاب دهم (هجوم سراسری) ضروری است.

در تهیه کتاب حاضر از نتایج تحقیقات کتابخانه ای ابوالقاسم حبیبی که تدوین اولیه کتاب را به عهده داشته است و همچنین از نتایج تحقیقات میدانی و گزارش های تدوین شده محققان و روایان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، از جمله روایان: شهید علی فتحی، شهید محمدرضا ملکی، مجید نداف، مجید مختاری، محسن رخصت طلب، جواد زمان زاده، داود رنجبر، سیدمحمد ساجدی، علی مزدهی و سیدمحمد فاطمی بهره برداری شده است.

در طراحی و تهیه اطلاعات نقشه های کتاب خسرو شاه محمدی و امیرحسین کیهان پناه و در اجرای رایانه ای آن سیدحسین امجد و طاهره محمدی تلاش کرده اند.

مراحل متعدد آماده سازی کتاب با نظارت و مدیریت مهدی انصاری و با همکاری سجاد نخعی و سیدعلی بطحایی (استخراج و تنظیم اعلام)، علی یعقوبی (صفحه آرایی)، الهام رجبی، نفیسه بیابانی و زهرا عینعلی (حروفچینی)، هوشنگ طهماسبی پور، محمد حبیبی و محمود حسینی (نمونه خوانی) صورت گرفته است و منصور کشاورز و محمد بهروزی نظارت بر چاپ و صحافی کتاب را به عهده داشته اند.

مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ ضمن تقاضای علو درجات از خداوند متعال برای روایان شهید مرکز، از برادر فاضل و گرانقدر سردار غلامعلی رشید، که با مطالعه کتاب حاضر و با قبول زحمت تأمل کارشناسانه در بخش های نظامی و استراتژیک آن، نکاتی مفید و ضروری را یادآور شدند، تشکر و قدردانی می کند.

مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ

۱۳۸۳

ص: ۱۶

کتاب حاضر، "توسعه روابط با قدرت های آسیایی"، سی و هفتمین جلد از مجموعه ۵۷ جلدی روزشمار جنگ ایران و عراق است.

در مقدمه اولین جلد از این مجموعه (پیدایش نظام جدید) درباره مبانی و چارچوب و آن نگرش پایه ای که طراحی مجموعه بزرگ روزشمار جنگ بر آن استوار است و نیز درباره متدولوژی تحقیق آن، توضیحات مبسوطی ارائه شده است که خواننده به مطالعه آن توصیه می شود.

در آن جا توضیح داده شده است که چگونه و به چه ترتیب طرح عظیم "روزشمار جنگ ایران و عراق" در پی پاسخ هرچه دقیق تر و جامع تر و همه جانبه تر به این پرسش اساسی درباره جنگ تحمیلی است: "جنگ چرا و چگونه شروع شد، چرا و چگونه تداوم یافت و چرا و چگونه پایان گرفت؟" این پرسش به دو بخش عمده "چرا" و "چگونه" قابل تجزیه است. روزشمار جنگ ایران و عراق بر این اساس طراحی شده است که اولاً به سؤالات مربوط به بخش "چگونه" هرچه جامع تر و دقیق تر پاسخ دهد، ثانیاً در بخش "چرا"، زمینه های لازم را برای محققان و صاحب نظران فراهم کند، اما از ارائه پاسخ های محدود کننده عرصه تحقیق، بپرهیزد.

همچنین در آن مقدمه، آن جا که به انتخاب متد سطح تحلیل به عنوان "متد انتخابی تحقیق" اشاره دارد، توضیح داده شده است که به چه ترتیب برای دو جنبه مهم سیاسی و نظامی جنگ، سطوح مختلف تحلیل در نظر گرفته شده است و این که در جنبه سیاسی، به ترتیب خرد تا کلان، چهار سطح تحلیل "نخبگان، تصمیم گیرندگان و نیز سطوح ملی و بین المللی" باید منظور شود.

در جنبه نظامی و عملیاتی نیز سطوح دیگری باید در نظر داشت که مربوط است به

رده های مختلفی که از فرماندهی عالی جنگ شروع می شود و به رزمندگان تک ور و نیروهای در خط، ختم می گردد.

به این ترتیب، سطوح مربوطه به ترتیب از کلان تا خرد عبارت است از: تصمیم گیری، سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت، بسیج نیروی انسانی و لجستیک، تجهیز، طراحی مانور، فرماندهی و هدایت عملیات و نهایتاً اجرای عملیات آفندی و پدافندی در خطوط نبرد زمینی یا عرصه های هوایی و دریایی.

در کتاب حاضر، از این چارچوب تبعیت شده و با توجه به سطوح تحلیلی یاد شده، روند جنگ در وجوه سیاسی و نظامی در مقطع زمانی ۲۴ خرداد تا ۳۰ مرداد ۱۳۶۴ ترسیم شده است. در نتیجه، خواننده یک مجموعه تحلیلی و مستند از جنگ در آن مقطع را در اختیار دارد تا متناسب با نیازهای تحقیقاتی خویش، مهم ترین حوادث و مسائل سیاسی، نظامی و اقتصادی مرتبط با جنگ را مورد مطالعه، بررسی و استفاده قرار دهد.

اولین روز کتاب، مقارن با روز قدس و آخرین روز از جنگ شهرها در آن مقطع، است. این یک روز حساس و به یاد ماندنی از روزهای جنگ بود که در واقع یک نقطه مهم تصمیم گیری برای خودی و دشمن به شمار می رفت. در ساعت آخر همان روز عراق اعلام کرد که جنگ شهرها را از صبح روز بعد به مدت دو هفته متوقف می کند تا مردم ایران به دولت شان فشار بیاورند که صلح را بپذیرد. ایران همان شب، یک عملیات به نام "قدس" در هور انجام داد و نتیجه نهایی این که عراق در جنگ روانی بزرگی که به راه انداخته بود، شکست خورد.

پایان کتاب مقارن با یک پیروزی سیاسی برای ایران است: در سرانجام مذاکرات و سایر مباحث درباره تعیین تکلیف شرکت یا عدم شرکت زائران ایرانی در مراسم حج، دولت عربستان پذیرفت که ۱۵۰ هزار زائر ایرانی به حج اعزام شوند و در آن جا مراسم "برائت" هم انجام بدهند.

فاصله این دو واقعه را وقایع مهم سیاسی پرکرده است: ربودن یک هواپیمای مسافری خطوط هوایی امریکا (تی.دبلیو.ای.) در فرودگاه بیروت که یکی از طولانی ترین حوادث هواپیمارمایی بود و سرانجام با شرط آزادی زندانیان لبنانی از زندان عتلیت اسرائیل، ماجرا پایان یافت. در امریکا واسطه هایی در بالاترین سطوح مقام های سیاسی و امنیتی این کشور، مباحث مبادله گروگان در برابر سلاح یا چشم انداز بهبود در روابط ایران و امریکا را مطرح کردند، ماجرای که بعدها در ایران به "ماجرای مک فارلین" و در امریکا به عنوان "ایران کنتر" یا "ایران گیت" موسوم گردید.

سفر آقای هاشمی به لیبی، سوریه، چین و ژاپن در ادامه طراحی سیاست "گشایش دیپلماسی"، تلاش های تازه ای از ایران را نشان می داد. بسیاری از مفسران تحولات تازه ای را

در رفتار سیاسی ایران در عرصه بین‌المللی، جست‌وجو و بازگو کردند که برای غلبه بر انزوای نسبی موجود طراحی شده بود و نوعی آشتی ایران با هنجارهای بین‌المللی و مسئولیت‌پذیری در خانواده جهانی را نشان می‌داد. به خصوص مباحث مربوط به بهبود روابط با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس - که به نوعی عقبه سیاسی و تدارکاتی عراق محسوب شدند - بسیار عام و رایج بود. شروع چنین مباحثی مربوط بود به سفر "سعود الفیصل" وزیر خارجه عربستان که در اردیبهشت همان سال (قبل از مقطع زمانی کتاب حاضر) انجام شد. هرچند نوعی بدبینی چاشنی این تفاسیر می‌شد، به این معنا که چه بسا این گونه تلاش‌ها صرفاً در رقابت با دیپلماسی فعال عراق و راهی برای غلبه بر محاصره تسلیحاتی و جهت تأمین نیازهای ادامه جنگ با عراق، باشد. به خصوص برخی اظهارات داخلی همچون اظهارات وزیر سپاه، به این تلقی دامن زد. برگزاری انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری، از موضوعات مهم داخلی بود که هرچند رقابت چندانی میان نامزدها نبود، اما به دلیل تحرکات ایدئولوژیک منافقین (عناصر مجاهدین خلق) و دیگر گروه‌های محارب علیه انتخابات - که با انفجارهای بی‌اهمیت و پخش اعلامیه‌هایی علیه جنگ و انتخابات توأم بود - در مردم انگیزه شرکت در انتخابات تقویت می‌شد. از سوی دیگر، در آستانه انتخابات، عراق با حمله به جزیره خارک، در واقع به مهم‌ترین رکن اقتصادی ایران هجوم برد. حمله هوایی عراق به خارک البته امیدواری بسیاری در دشمنان ایران ایجاد کرد که "صدور نفت ایران متوقف شده و حیات اقتصادی ایران در مخاطره جدی قرار گرفته است، بنابراین ایران توانایی ادامه جنگ را به زودی از دست خواهد داد و به صلحی که فرمول آن را دشمن می‌نویسد، تسلیم خواهد شد." اما مشخص گردید که خسارات وارده هرچند سنگین بوده است اما بعضی اسکله‌ها هنوز قابل بهره‌برداری است و اسکله‌های آسیب‌دیده نیز ترمیم‌پذیر می‌باشد.

موضوع صلح و پایان جنگ نیز در این دوره همچنان اهرم فشار شدیدی بود که بر جمهوری اسلامی وارد می‌گردید. بسیاری از شخصیت‌ها و سران دولت‌ها، مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی و به خصوص دست‌اندرکاران رسانه‌های گروهی و تبلیغات جهانی مصرانه موضوع پایان جنگ را با مضمون‌هایی حاوی سرزنش ایران و تأیید عراق، مطرح می‌کردند. در مقابل، ایران یک گام در روشن‌تر کردن مواضع خویش برداشت و شرط محاکمه متجاوز را به جای برکناری صدام، صراحتاً اعلام کرد.

اما در عرصه عملیات زمینی - که در این دوره نیز همچنان مهم‌ترین محورهای حرکت جمهوری اسلامی در امر جنگ است - تدارک و آماده‌سازی مقدمات اجرای عملیات بزرگ در فاو، پی‌گیری می‌شد و هم‌زمان با آن، طراحی و اجرای عملیات‌های محدود پی‌در پی از جمله چند عملیات موسوم به "قدس" به همت رزمندگان سپاه و دو مرحله از عملیات قادر

(در منطقه سیدکان عراق) به وسیله ارتش، قابل ذکر است.

تداوم جنگ کشتی ها و مشکلات روزافزون تهیه سلاح و ملزومات جنگ و ادامه درگیری های مسلحانه غرب کشور نیز اعلام حضور بی نتیجه گروه های سلطنت طلب در تهران، دست گیری عناصری از گروه های موسوم به "خلق عرب" در هور در خطوط دفاعی عراق؛ و در عرصه های خارجی، برگزاری کنفرانس سران عرب منجر به محکومیت ایران، پیدایش چشم انداز بهبود در روابط با فرانسه، تجدید رابطه و ایجاد مناسبات حسنه با سودان، تداوم وضعیت نه قهر نه آشتی با شوروی، تجدید حیات "اکو" در تهران، تحرک ایران در سازمان ملل متحد، تداوم حضور در لبنان، افزایش ارتباطات ایران با جناح های مخالف عرفات در مجموعه گرایش های فلسطینی، از دیگر مسائل و موضوعات مرتبط با جنگ، در این کتاب است. علاوه بر این، بررسی موضوعات مربوط به روابط و سیاست خارجی، اقتصاد و اوضاع داخلی عراق، مورد توجه بوده که به تناسب در جای جای کتاب به آن پرداخته شده است.

هر چند همه موضوعات بحث شده در کتاب برای محققان اهمیت و ارزش دارد، اما بعضی موضوعات که اهمیتی خاص دارند، انتخاب و در این جا با توضیح مختصری می آید:

۱. جنگ شهرها

۲. جنگ نفت کش ها و حمله به مراکز نفتی

۳. عملیات در جبهه های زمینی

الف) عملیات در فاو

ب) عملیات در سیدکان

ج) عملیات محدود خودی

د) عملیات محدود دشمن

۴. سیاست خارجی با گشایش دیپلماسی

۵. سفرهای هاشمی؛ توسعه روابط با قدرت های آسیایی

۶. ایران و عربستان؛ چشم انداز بهبود مناسبات

۷. ایران و کویت؛ تداوم تیرگی ها

۸. ایران و امریکا؛ دشمنی پایدار و ارتباط سرّی

الف) بحران طولانی هواپیماربایی تی. دبلیو. ای.

ب) دو برخورد با مسئله بغرنج ایران

۹. ایران و فرانسه؛ گام های لرزان، موانع سخت

۱۰. ایران و عراق؛ جنگ در عرصه تبلیغات و اعتبار (پرستیژ)

۱۱. صلح

ص: ۲۰

اولین روز کتاب، اوج مرحله دوم جنگ شهرها و البته آخرین روز آن است. عراق در یک جنگ روانی کوشید ابتدا بالاترین میزان هجوم به مناطق مسکونی را در ذهن مردم به نحو وحشت ناکی ترسیم کند و سپس در اوج آن را متوقف مشروط اعلام کند و به این ترتیب، مردم را به صورت عامل فشار علیه نظام و در راستای مقاصد و شروط خویش تحریک و بسیج سازد.

حمله عراق به مناطق مسکونی از همان آغاز جنگ شروع و به تناوب در مناطق مختلف دنبال شده بود، ولی اوایل اسفند ۱۳۶۳ چند روز بعد از آغاز مقابله ایران، عنوان "جنگ شهرها" به خود گرفت.

اولین مرحله جنگ شهرها از اوایل اسفند ۱۳۶۳ شروع شد و حدود یک ماه ونیم ادامه یافت و در ۱۷/۱/۱۳۶۴ تمام شد. طی این مدت، ۲۹ شهر و چندین روستای ایران ۱۱۸ بار بمباران شد که حاصل آن، ۱۲۲۷ شهید، ۴۶۸۲ مجروح و خسارات مالی فراوان بود.

مرحله دوم جنگ شهرها، ۵ خرداد ۱۳۶۴ شروع شد و تا ۲۴ همین ماه یعنی تا اولین روز مربوط به مقطع زمانی کتاب حاضر، ادامه یافت.

در این مرحله مناطق مسکونی ایران بیش از یک صد بار مورد اصابت بمب ها و موشک های عراقی قرار گرفت که بیش از ۶۰۰ شهید و ۱۳۰۰ مجروح به جای گذاشت و خسارات مالی فراوانی در پی آورد. در آخرین روز این مرحله، عراق شهرهای قزوین، اصفهان، کاشان و دو بار تهران را هدف حمله هوایی قرار داد و نیز در ساعت ۸:۳۰ صبح، هم زمان ۹ شهر (دزفول، نهاوند، رامهرمز، مسجد سلیمان، بروجرد، خرم آباد، کرمان و اسلام آباد) را هدف حمله موشکی قرار داد.

آخرین روز این مرحله جنگ شهرها، یعنی روز قدس، یک نقطه عطف محسوب می شد: عراق از حدود سه هفته قبل از این روز با تداوم بمباران شهرها و تهدید مکرر به افزایش وسعت آن، کوشیده بود مردم و مسئولان ایران را به انفعال بکشاند و اثر آن را در عدم استقبال مردم از مراسم روز قدس، ظاهر سازد، اما مسئولان ایران مردم را به نوعی رفراندوم در اعلام حمایت از جنگ دعوت کردند، بنابراین حضور یا عدم حضور مردم در روز قدس، معنای خاصی یافت و عراق نیز به همین دلیل بر فشارهای روانی و نظامی خود افزود و مکرراً تهدید می کرد که در روز قدس از سلاح هایی به مراتب مخرب تر و خطرناک تر علیه شهرهای ایران استفاده خواهد کرد.

با این همه، روز قدس (در سال ۱۳۶۴) یک روز استثنایی بود و بیش تر از هر سال مردم برای شرکت در آن هجوم آوردند. در این مراسم حاضران بیش تر از مسئله اسرائیل، مسئله جنگ را مورد توجه قرار دادند و برای تداوم جنگ تا پیروزی و احقاق حقوق جمهوری اسلامی

و تنبیه متجاوز، شعار دادند و قطع نامه خواندند و سخن رانی کردند. در فضای خاص این روز، تهدیدات عراق نتیجه ای معکوس نشان داد و انگیزه فعالیت بیش تری در مردم برانگیخت و عملاً "یک رفراندوم با شکوه" برپا گردید که در آن به ادامه جنگ و مقاومت "آری" گفته شد. بی اعتنایی مردم به تهدیدات و حملات عراق بسیار جالب توجه بود تا جایی که خبرنگار یونایتد پرس نوشت: «حمله هوایی به تهران، گروه هایی را که از قسمت های مختلف شهر گرد آمده و به سوی نماز جمعه دانشگاه تهران راه پیمایی می کردند، فراری نداد!»

در توضیح روند شکل گیری این روز، گفتنی است که اول بار آقای هاشمی درباره روز قدس مطرح کرد که مردم در این روز خواهند آمد و نظرشان را درباره جنگ اعلام خواهند کرد. دیگر مسئولان و شخصیت ها هم تأیید و تأکید کردند و با اعلام اصناف و قشرهای دیگر جامعه، به تدریج مسئله شکل یک رفراندوم درباره جنگ را به خود گرفت.

درباره این روز و آثار آن، چند روز بعد امام خمینی در دیدار مسئولان با ایشان به مناسبت عید فطر، با توصیف حماسه روز قدس گفتند: «بعد از این همه تبلیغاتی که کردند، این همه تهدیداتی که کردند، حتی کاخ سفید تهدید کرد ایران را، ملت ایران همه این تهدیدات را توی خیابان ها گذاشت و از رویش عبور کرد.»

هاشمی رفسنجانی نیز در جلسه علنی مجلس، روز قدس را یک سرفصل به حساب آورد که آب پاکی روی دست دشمنان ریخت. وی همچنین در نماز جمعه تهران گفت: «قضیه روز قدس خیلی از مسائل را حل کرد همان چند ساعت وقتی (را که مصرف کردید) به اندازه پنجاه لشکر نیرومند در جبهه ها و در کل دنیا اثر داشت. اصلاً همان روز ظهر سرنوشت جنگ روشن شد در برخوردهایی که ما بعد از آن با مسئولان دنیا داریم، این مسئله برای ما روشن است.»

در پایان این روز، روش و شیوه جنگ روانی عراق تغییر کرد:

در ساعت ۲۰:۳۰ رادیو امریکا اعلام کرد که عراق از صبح فردا به مدت دو هفته مهلت داده است که ایران صلح را به جای جنگ انتخاب کند (تا این ساعت در این گونه رسانه ها، همه خبرها حول بمباران امروز و آثار آن تنظیم شده بود). در این خبر اضافه شده بود: «در صورت ایجاد وضعیت های زیر، مهلت یاد شده در نظر گرفته نخواهد شد. ۱- ادامه بمباران شهرهای عراق. ۲- حمله زمینی به ای-ن-کش-ور. ۳- تجمع قوای ایران برای تدارک یک حمله دیگر. ۴- ابراز سخنانی از سوی مقامات ایرانی مبنی بر رد این اقدام و تشدید جنگ.»

تأکید شده بود که با بروز این وضعیت ها، قبل از موعد ذکر شده، حملات از سر گرفته می شود. یک نکته در این اعلام مهلت، کوشش برای تبلیغ جهت منافقین و بعضی از دیگر محاربان بود با این بیان که این تصمیم به درخواست مخالفان ایرانی اتخاذ شده است تا وقتی برای صلح پدید آید و مردم حاکمان ایران را تحت فشار بگذارند.

در ادامه، از ساعت ۲۴ تا ساعت ۷ بامداد - یعنی تا آخرین ساعات تعیین شده - در چند نوبت علاوه بر تجاوز به حریم هوایی چند شهر غرب کشور از جمله باختران، اسلام آباد غرب را نیز بمباران کرد. عراق می‌کوشید از موضعی کاملاً برتر مهلت را شروع کند.

وضعیت درست برعکس مقاصد یاد شده شکل گرفت و عراق به کلی در این جنگ روانی شکست خورد: در زمان اعلام خبر مهلت ۱۵ روزه با شروط ذکر شده از جمله توقف عملیات زمینی ایران، نیروهای خودی در آب‌های هور حرکت خود را شروع کرده بودند تا در مناطقی که جهت هجوم غافل‌گیرانه به دشمن مشخص شده بود، استقرار یابند. هجومی که قرار بود همان شب انجام شود. آشکارا قابل درک بود که اگر جمهوری اسلامی منفعل شود و بی‌درنگ عملیات نظامی خود به عراق را قطع کند، ابتکار عمل را همراه با برتری روانی به دشمن داده است، اما در عمل چنین نشد. همان شب (در ساعات آخر شب ۲۴/۳/۱۳۶۴) عملیات با نام "قدس ۱" به همت رزمندگان سپاه و بسیج مازندران (لشکر ۲۵ کربلا) در آب‌های هور انجام گرفت و نیروهای خودی موفق به تسخیر مناطق جدیدی در هور و چند پاسگاه شدند و در ادامه توانستند پاتک‌های عراق را خنثی و مواضع به دست آمده را تثبیت کنند.

البته شروع این عملیات قبل از ساعات اعلام شده برای آغاز توقف حملات بود، ولی به دلیل ادامه داشتن آن در چند روز برای تثبیت کامل، و نیز به دلیل شروع آن بعد از پیام صدام، از اهمیت به‌سزایی در ترویج و اعلام عدم انفعال ایران برخوردار بود.

اقدام دیگر جمهوری اسلامی ایران، شلیک یک موشک زمین به زمین به بغداد بود که حدود دو ساعت قبل از ساعت اعلام شده، به بغداد اصابت کرد و در دفع آثار تبلیغاتی اقدام صدام در داخل عراق، اهمیت داشت. مسئله سوم، گلوله باران برخی شهرهای مرزی عراق بود که تا پایان روز ۲۵/۳/۱۳۶۴ ادامه یافت و پس از آن که مشاهده شد عراق اقدامی علیه شهرهای ایران انجام نمی‌دهد، به دلیل منتفی بودن موضوع مقابله به مثل، نه بر مبنای پیام صدام، دستور قطع آن داده شد.

در پاسخ به این اقدامات ایران، به رغم آنچه عراق اعلام کرده بود، حمله‌ای به شهرهای ایران نشد و به این ترتیب آشکار گردید که عراق در جنگ روانی خود ساخته، کاملاً باخته است.

به قول بی‌بی‌سی: «ایران حتی یکی از سه شرط عراق را رعایت نکرد، حمله؛ حمله زمینی آتش توپخانه [در جبهه‌ها] نه روی شهرها، و نیز رد پیشنهاد صلح عراق، اما عراق بمباران را مجدداً شروع نکرد.»

در این حال، "کمال خرازی" مسئول تبلیغات جنگ، اعلام کرد ایران تا آنجا تلافی خواهد کرد که عراق از اعمالش متأسف شود. خبرگزاری فرانسه با عنوان اولین واکنش رسمی ایران، در ادامه این خبر افزود: «کمال خرازی از سازمان‌های بین‌المللی خواست به

عراق برای محترم شمردن میثاق‌های جنگی، فشار آوردند. وی گفت قطع حملات مدیون تظاهرات جمعه [روز قدس] در تهران است.»

خبرگزاری آلمان غربی نیز گزارش داد: «شواهد محکمی در دست است که نشان می‌دهد عراقی‌ها در پایان مهلت دو هفته‌ای خود، حملات خود به هدف‌های غیرنظامی ایران را از سر نخواهند گرفت. هم‌اکنون راه‌های انتخابی عراق برای آوردن فشار بر ایران برای کشاندن این کشور به پای میز مذاکره، ته‌کشیده است.»

با این‌که همه چیز حاکی از انفعال و شکست تبلیغاتی عراق بود، نزدیک شدن اتمام مهلت دو هفته‌ای عراق پی‌آمدهایی در برخی مناطق ایران داشت؛ از جمله به گزارش مورخ ۷/۴/۱۳۶۴ خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، گروه‌های مختلف مردم، این شهر را ترک می‌کنند و همراه خود وسایل زندگی و اقامت موقت را با وسایل نقلیه مختلف به خارج شهر انتقال می‌دهند. باختران از شهرهایی است که آسیب‌های فراوانی در جنگ شهرها دیده است.

به رغم وقفه در جنگ شهرها، نماز جمعه در شهر سردشت برگزار نمی‌شد. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از این شهر، نوشت: «در این هفته چهارمین هفته است که به علت خروج مردم از شهر سردشت، نماز جمعه در آن برگزار نشده است. به دنبال بمباران‌های یک‌ماه‌ اخیر شهرستان سردشت، در حال حاضر شهر تقریباً از مردم بومی خالی است. در حال حاضر در سردشت علاوه بر فرمانداری، چندین ارگان و نهاد انقلابی و اداری و نظامی مستقر است که برای بازسازی منطقه تلاش می‌کنند.»

هر چند به جز شهرهای مرزی بسیار آسیب‌پذیر، در اغلب شهرها وضع نسبتاً عادی جریان داشت، اما لحن رسانه‌های تبلیغاتی عراق هر روز تندتر می‌شد و پایان مهلت اعلام شده برای قطع حملات هوایی و از سرگیری هرچه شدیدتر بمباران‌ها، مرتباً در قالب الفاظ تهدیدآمیز تکرار می‌شد و نگرانی‌هایی بر می‌انگیخت. در مقابل، در ایران "ستاد بسیج و پشتیبانی امور پناه‌گاه‌ها" در اطلاعیه‌ای نشانی و اسامی تعدادی از ساختمان‌های دولتی را که در مواقع لازم به عنوان پناه‌گاه می‌توانست مورد استفاده مردم قرار بگیرد، اعلام کرد. وزارت خارجه نیز در پیامی به دبیرکل سازمان ملل، ضرورت اجرای اقدامات این سازمان برای جلوگیری از نقض قوانین و تعهدات بین‌المللی را یادآور شد و تأکید کرد ایران هیچ‌گاه در حمله به مناطق مسکونی و تکرار جنگ شهرها پیش قدم نخواهد شد اما مقابله به مثل را حق خود می‌داند. سرانجام مهلت پانزده روزه به پایان رسید و در ۹/۴/۱۳۶۴ یک سخن‌گوی نظامی عراق در بیانیه‌ای اعلام کرد: «مهلتی را که پرزیدنت صدام حسین اعلام فرموده بودند، اکنون به پایان رسیده و با توجه به موضع رژیم حاکم بر ایران در مدت زمان اعلام شده، اعلان می‌کنیم که بمباران‌ها تا تحقق صلح عادلانه مبتنی بر اصول اعلام شده در پیام صدام حسین، از سر گرفته خواهد شد.» اما در عمل، عملیات هوایی روز بعد عراق به بمباران

شهرک "زیوه" در نزدیکی مرز ترکیه و تأسیسات مخابراتی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در "نواکره"ی "کرنند" منحصر شد که بر اثر آن، ساختمان و دکل و دستگاه های مخابراتی صدا و سیما آسیب دید. در گیلان غرب نیز پنج جنگنده عراقی دیوار صوتی را بر فراز این شهر شکستند.

در این حال به مناسبت اخطار عراق که حملات مجدد خود را به غیرنظامیان ایران شروع خواهد کرد، سازمان ملل بیانیه ای انتشار داد که در آن، دبیرکل این سازمان با اظهار نگرانی از خبر اعلامیه حکومت عراق مبنی بر آغاز مجدد حملات خود به مناطق مسکونی ایران، اعلام کرده بود که "این گونه حملات و ضد حملاتی که نتیجه احتمالی آن خواهد بود، برای غیرنظامیان بی گناهی که در حال حاضر مدت هاست رنج سیاسی تحمل می کنند، مرگ و درد و رنج دوباره به ودیعه خواهد آورد."

در پایان بیانیه، دبیرکل بار دیگر با اعلام تمایل خود به همکاری برای خاتمه دادن به جنگ، دو طرف را برای انعقاد یک موافقت نامه عادلانه و شرافت مندانه دعوت کرده بود.

تا فرجام مقطع زمانی کتاب حاضر، با این که پنج عملیات محدود قدس و سه عملیات محدود عاشورا را سپاه و دو عملیات قادر را ارتش علیه عراق انجام داده بودند، اقدام قابل ذکری در خصوص جنگ شهرها صورت نگرفت و تنها رادیو بغداد همچنان با گفتارهای تهدیدآمیز، در ایجاد رعب و نگرانی می کوشید. در این مدت مهم ترین موارد جنگ شهرها، چنین بود:

در ۱۹/۴/۱۳۶۴ پادگان پیرانشهر دو بار بمباران شد که آسیب جانی چندانی نداشت. در اولین بمباران، خانه های سازمانی پشت کارخانه قند منطقه "نمرچین" و "حاج عمران" و روستای "والاوان" نیز هدف قرار گرفت.

در ۲۱/۴/۱۳۶۴ با آتش پدافند خودی یک هواپیمای عراقی از نوع بمب افکن "سوخو - ۲۲" در ساعت ۸:۲۰ بامداد در حوالی پیرانشهر سقوط کرد و خلبان آن به اسارت درآمد. عراق با اذعان به سقوط این هواپیما، ایران را مسئول سلامت این خلبان دانست.

در ۲۸/۴/۱۳۶۴ وزیر خارجه عراق در نامه ای به دبیرکل سازمان ملل متحد نوشت: «علی رغم تصمیم ماه گذشته عراق، تهران به جای استفاده از این فرصت برای کاهش درگیری و تهیه مقدمات مناسب برای اعاده صلح، از اظهارات خود در بالاترین سطح مبنی بر اعلام قصدش به ادامه جنگ و رد تمام تلاش های صلح دست برداشته. در یکی از آخرین وقایع، تلاش مایوسانه ای انجام داد تا در شمال عراق به خاک این کشور نفوذ کند [اشاره به عملیات قادر].»

در ۳۰/۴/۱۳۶۴ باز هم رسانه های گروهی بغداد هشدار دادند: «اگر ایران تجاوزات خود را به داخل خاک عراق متوقف نسازد، این کشور نیز بمباران شهرهای ایران را از سر خواهد گرفت.»

در ۹/۵/۱۳۶۴ در تهران وضعیت قرمز اعلام شد، اما موضوع در این حد بود که «یک فروند هواپیمای "میگ-۲۵" دشمن در ساعت ۲۹:۲۰ به حریم هوایی کشور تجاوز کرده و احتمالاً قصد نزدیک شدن به تهران را دارد.» گفتنی است که در خرم آباد و بروجرد دیوار صوتی شکسته شده بود.

در ۱۲/۵/۱۳۶۴ سیزده هواپیمای دشمن به منطقه سایت و رادار دزفول حمله کردند که تلفات چندانی نداشت. در این حمله، یکی از هواپیماها سقوط کرد و خلبان آن کشته شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، پس از قطع حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی شهرهای کشورمان، این چهارمین جنگنده دشمن بود که با آتش پدافند تقویت شده رزمندگان اسلام، سرنگون می شد. در این حال، عراق با انتشار بیانه‌ای اعتراف کرد که ط-سی درگی-ری های روزشن-ب-۱۲/۵/۱۳۶۴ در جبهه های جنگ، یکی از هواپیماهای خود را از دست داده است.»

در ۲۸ و ۲۹/۵/۱۳۶۴ دیوار صوتی در آسمان اشنویه و سلماس شکسته شد.

به این ترتیب، در مقطع زمانی کتاب حاضر، عراق در استفاده از اهرم جنگ شهرها، به کلی ناموفق بود، اما با استفاده از حمایت تسلیحاتی و نیز مالی حامیانش، محدودیتی در خصوص تجهیزات احساس نمی کرد و همچنان برتری هوایی مطلقاً از آن عراق بود که به جز حمله به مناطق مسکونی، تهدیدات و مشکلات دیگری را نیز علیه ایران ایجاد کرده بود و ایران با تلاش مستمر در خنثی کردن آن می کوشید.

گزارشی - که در روز ۵/۴/۱۳۶۴ از کتاب حاضر، آمده است - به عنوان نمونه ذکر می شود: «یونایتدپرس گزارش داد با تهدید عراق مبنی بر حمله به خطوط هوایی در داخل خاک ایران، پروازهای بین المللی به ایران به استثنای خط هوایی سوئیس، متوقف شده است، مع هذا سایر خطوط هوایی بین المللی نیز در نظر دارند همانند "سوئیس ایر" عمل کرده و پروازهای خود را از بندرعباس انجام دهند. خطوط هوایی داخلی ایران مسافری را از سایر نقاط کشور بدون دریافت وجهی به این بندر انتقال می دهند تا بعداً با خط هوایی سوئیس به کشورهای خارجی بروند.»

نمونه دیگر این که در ۱۸/۴/۱۳۶۴ هواپیمای حامل وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران و همراهان وی را بر فراز مرز هوایی ایران و ترکیه، یک هواپیمای جنگنده عراقی تعقیب کرد که با هشجاری و اقدامات حفاظتی عالی نیروی هوایی خودی، چند لحظه پس از عبور هواپیمای ایرانی از فراز مرز هوایی ایران و ترکیه، حمله جنگنده دشمن به سوی هواپیمای ایرانی با پوشش پدافند دو فروند هواپیمای جنگی "اف - ۴" ایران دفع و هواپیمای دشمن ناچار گریخت. وزیر نفت در حال بازگشت از کنفرانس وزیران نفت اوپک در وین، بود.

در حالی که مدت ها از حملات عراق به نفت کش های حامل نفت ایران می گذشت، بعد از عملیات خیبر اولین حمله ایران در چارچوب "مقابله به مثل"، علیه یک نفت کش انجام شد و به این ترتیب عبارت "جنگ نفت کش ها" یا "جنگ کشتی ها" وارد خبرهای جنگ تحمیلی گردید. در مقطع زمانی کتاب حاضر، حملات معدودی به کشتی ها شده است، اما با همان هدف جنگ کشتی ها، یعنی ممانعت و اخلال در صدور نفت ایران، حمله به مراکز نفتی ایران در خلیج فارس قابل توجه بوده است.

در خصوص جنگ نفت کش ها باید یادآور شد که با وجود معدود بودن حملات عراق، این تهاجمات اهمیت خاصی داشته است، زیرا کارایی آخرین تدابیر ایران برای تداوم صدور انتقال نفت را تهدید می کرد. توضیح این که ایران به منظور مقابله هرچه مؤثرتر با حملات عراق و فراهم آوردن امکانات هرچه بیش تر برای تداوم صدور نفت و ایجاد تسهیلات برای مشتریان نفت خویش، از مدتی قبل با راه اندازی ترمینال جزیره سیری، نفت خام را خود با سوپرتانکرهای اجاره ای از مسیری که کم تر در معرض حملات عراق بود، به "سیری" منتقل می کرد و در آن جا دور از میدان عمل هواپیماها و موشک های عراقی، نفت را به کشتی های کوچک تر متعلق به مشتریان، تحویل می داد. عراق در مقطع کتاب حاضر دو بار در مسیر خارک به سیری نفت کش های غول پیکر در اجاره ایران را هدف گرفت و چند بار نیز به هدف های ساختگی که ایران تعبیه می کرد، یورش آورد: در ۱۸/۴/۱۳۶۴ جنگنده های عراق نفت کش "ام وطن" ترکیه و در اجاره ایران با ظرفیت ۳۹۳ هزار تن را پس از بارگیری از خارک و حرکت به طرف جزیره سیری، در ساعت ۶:۲۰ بامداد مورد اصابت موشک قرار دادند. در این باره رویتر اعلام کرد: «این سومین نفت کشی است که در طول سه ماه گذشته در جریان انتقال نفت ایران از جزیره خارک به ترمینال نفتی جزیره سیری - که به تازگی در منطقه ای دور از برد هواپیماهای عراقی در جنوب خلیج فارس ایجاد شده - هدف اصابت موشک های عراقی قرار می گیرد.» روز بعد وزارت خارجه ترکیه با انتشار بیانیه ای دارای لحنی بسیار ملایم و بدون اعتراض مشخص به عراق، اعلام کرد دولت ترکیه جهت مقابله با تکرار حمله های مشابه، در چارچوب قوانین و حقوق بین المللی اقدامات لازم را به نحو مقتضی انجام خواهد داد.

این گونه اعتراض عملاً به "تشویق" بیش تر نزدیک بود تا ممانعت، از این رو در ۲۱/۴/۱۳۶۴ نیز در همین مسیر، یک نفت کش دیگر ترکیه با گنجایش ۳۹۲ هزار تن به نام "سیحان" هدف حمله جنگنده های عراقی قرار گرفت که بر اثر اصابت موشک، دچار حریق شد.

ایران در مقابله به مثل، کار چندانی نمی توانست انجام بدهد، زیرا صدور نفت عراق از راه دریا و به طور کلی تردد عمده دریایی، از ابتدای جنگ بر اثر برتری دریایی ایران، متوقف

شده بود، اما با این همه، گزارش هایی از اقدامات ایران آورده می شود:

روز ۹/۵/۱۳۶۴ سندیکای دریانوردان انگلیس در یک نامه، از دولت خود خواست تا از ایران به دلیل توقیف اخیر کشتی "المحرق" (که چهارتن از افسران انگلیسی در آن بودند)، مطالبه خس-ارت کند. در ۹/۵/۱۳۶۴ آسوشیتدپرس گزارش داد که هلی کوپترهای ایرانی یک موشک به سوی یک تانکر ثبت شده در انگلیس که نفت گاز عربستان سعودی را حمل می کرده و در بخش مرکزی آب راه خلیج فارس پیش می رفته است، شلیک کرده اند اما این موشک به تانکر اصابت نکرده و دو مایل دورتر منفجر شده است. همچنین در ۲۸/۵/۱۳۶۴ رادیو امریکا گزارش داد هیئتی از کارشناسان نیروی دریایی امریکا در امور خنثی کردن بمب، به یک نفت کش بلژیکی در آب های خلیج فارس منتقل شده اند تا راکت منفجر نشده ای را در این نفت کش خنثی کنند. این رادیو افزود: «نفت کش بلژیکی روز گذشته در نزدیکی ساحل قطر توسط هواپیمایی که گفته می شود متعلق به ایران بوده، هدف اصابت دو موشک قرار گرفت. یکی از دو موشک بلافاصله منفجر شد ولی موشک دیگر هنوز منفجر نشده است.»

در این دوره برای ایران علاوه بر مقابله به مثل و حتی مهم تر از آن، کاستن از هزینه های سنگین اجاره نفت-کش های ب-زرگ مسی-رخ-ارک - سی-ری-ب-وده است که به گ-زارش نش-ریه لوی-دز لن-دن (۲۵/۳/۱۳۶۴): «ایران هر شش ماه، چهارونیم میلیون دلار کرایه کشتی می پردازد که معادل پول یک نفت کش است.» به این دلیل بود که مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی ۱۷/۵/۱۳۶۴ ضمن بررسی لایحه یک فوریتی تأمین اعتبار برای هزینه های جانبی خرید فرآورده های نفتی و انتقال نفت خام به خارج و برگشت فرآورده های آن به داخل کشور، خرید هفت فروند کشتی نفت کش جهت انتقال نفت از خارک به سیری را نیز تصویب کرد.

یادآوری می شود که قبل از این، رویتر به نقل از منابع کشتی رانی خلیج فارس خبر داده بود که «ایران سرگرم مذاکره درباره خرید تعدادی نفت کش می باشد و این بدین معنی است که دیگر لازم نیست نفت کش های خارجی برای حمل نفت ایران به جزیره خارک واقع در منطقه جنگ خلیج فارس بروند. این منابع گفتند که ایران درصدد خرید ۹ کشتی دست دوم برای انتقال نفت خام از جزیره خارک به جزیره سیری - که دور از حملات عراق قرار دارد - می باشد.»

چنان که ذکر شد، در دوره کتاب حاضر، در عرصه حیاتی و استراتژیک نفت، مهم تر از جنگ نفت کش ها، موضوع حمله عراق به مهم ترین مراکز و جزایر نفتی ایران یعنی جزیره خارک، می باشد. در نیمه شب ۲۸/۴/۱۳۶۴ صدای چهار انفجار در بوشهر شنیده شد، سپس مشخص گردید که دشمن به جزیره خارک و میدان نفتی سروش حمله کرده است اما هیچ گونه خسارات و تلفاتی به بار نیامده و راکت های پرتاب شده از جنگنده های دشمن، به میان آب فرود آمده است.

در ۵/۵/۱۳۶۴ وزیر اطلاعات و فرهنگ عراق "لطیف نصیف جاسم" ادعا کرد: «علی رغم این که عراق قادر است جزیره خارک را منهدم کند، اما رهبری سیاسی آن بنا به دلایل متعددی از این اقدام خودداری می کنند.» وی افزود: «هنوز وقت آن نرسیده است که جزیره خارک را منهدم کنیم.» جاسم سپس گفت: «تا کنون علائمی دال بر موفقیت میانجی گری ها و متقاعد ساختن ایران به توقف جنگ، دیده نشده است.»

در ۲۱/۵/۱۳۶۴ عراق اعلام کرد که نیروی دریایی این کشور همان روز دو بار به حوزه نفتی "نوروز" در رأس شمالی خلیج فارس حمله کرده و به طور دقیق دو چاه و یک پمپاژ نفت را مورد اصابت قرار داده است. وقوع انفجار در حوزه نفتی نوروز تأیید شد، اما مشخص گردید این حمله خسارت چندانی نداشته است.

سرانجام در ۲۴/۵/۱۳۶۴ در ساعت ۱۵:۱۵ جزیره خارک هدف حمله هوایی عراق قرار گرفت و این در حالی بود که ایران آماده می شد تا روز بعد (جمعه) انتخابات ریاست جمهوری دوره چهارم را برگزار کند. در جریان این حمله، پنج تن از کارکنان وزارت نفت مجروح شدند، اسکله بارگیری "تی" خسارات سنگینی دید و یک نفت کش که در حال بارگیری بود دچار آتش سوزی گردید. بر اساس اعلام ستاد مشترک ارتش، یک فروند از هواپیماهای مهاجم عراقی در این حمله ساقط شد.

در پی این حمله، مسئولان نفتی کشور اعلام کردند که حداکثر تا ۴۸ ساعت آینده بارگیری نفت در اسکله آسیب دیده جریان خواهد یافت.

از سوی دیگر، عراق یک جشن تبلیغاتی برپا کرد و ضمن آن مدعی شد که نیروی هوایی اش جزیره خارک را "با خاک یکسان" کرده است! رادیو صوت الجماهير یک اطلاعیه نظامی در این باره پخش کرد که در آن آمده بود: «امروز یکی از روزهای پرشکوه عراق سرافراز و یکی از روزهای جاوید امت است. جزیره خارک نابود شد و به ویرانه ای زیر آتش طیاراً ابابیل تبدیل شد. الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر!» تلویزیون عراق نیز با قطع برنامه عادی خود، حمله به خارک را اعلام کرد و افزود که این حمله "ضربه مهلکی" به توانایی ایران برای ادامه جنگ وارد کرده است.

این حمله علاوه بر رسانه ها و خبرگزاری ها، در محافل سیاسی نیز بازتابی وسیع در پی داشت؛ از جمله این که وزارت خارجه امریکا آشکارا بی تابی نشان می داد که هرچه زودتر نابودی تأسیسات نفتی خارک قطعی شود. آسوشیتدپرس از واشنگتن گزارش داد: «وزارت خارجه امریکا نسبت به صحت گزارش های رسیده از بحرین درباره حمله عراق به ترمینال خارک اظهار تردید کرد. یک مقام وزارت خارجه - که خواسته است نامش ذکر نشود - اظهار داشت با توجه به استحکام دفاع خارک بعید به نظر می رسد که ترمینال آن منفجر شده باشد. او ضمناً گفت از طرف مقامات امریکایی در خلیج فارس نیز هنوز گزارشی که مؤید

خبرهای رسیده از بحرین باشد، دریافت نشده است و اضافه کرد که بی صبرانه در انتظار رسیدن خبری موثق می باشد.» در این حال، ارتش کویت به حال آماده باش در آمد.

ظهر روز بعد، بازهم چند جنگنده عراقی در آسمان خارک ظاهر گردیدند، اما در مواجهه با پدافند جزیره، بدون هیچ اقدامی متواری شدند.

بازتاب حمله عراق به خارک در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری ایران، بسیار وسیع بود و تحلیل گران و مفسران تا چند روز به تحلیل پی آمدهای این واقعه می پرداختند؛ از جمله: زدن کشتی ها؛ افزایش نرخ بیمه و متعاقباً گران شدن هزینه نفت برای جمهوری اسلامی ایران؛ میزان خسارات خارک و تأثیر آن بر صدور نفت ایران. ولی آن چیزی که در گفته مفسران بیش تر مورد توجه قرار گرفت و در واقع هشدار داده شد، احتمال عملیات تلافی جویانه ایران علیه کشورهای حامی عراق و کمک کنندگان مالی به این کشور، بود.

اما خبرهای محافل نفتی داخل کشور در روز جمعه ۲۵/۵/۱۳۶۴ حاکی از این بود که با وجود خسارات وارده به خارک - که در حدود یک صد میلیون دلار تخمین زده می شد - بارگیری و صدور نفت از آن از ظهر همان روز (جمعه) مجدداً با استفاده از اسکله آذرپاد (H) آغاز شده است. یادآوری می شود که اسکله آذرپاد یا H، چهار سکوی بارگیری داشت که دو اسکله آن قبلاً بر اثر حمله هوایی عراق از کار افتاده و تنها دو اسکله آن فعال بود که اختصاص به بارگیری نفت کش های ب-زرگ - از ۲۲۰ هزار تن به بالا - داشت.

آسیب وارده به اسکله آذرپاد جزئی بود و پس از یک وقفه بیست ساعته، صدور نفت از آن آغاز شد، ولی اسکله "تی" شامل ده سکوی بارگیری، آسیب جدی دیده بود و تلاش وسیعی برای بازسازی چهار سکوی آن انجام می شد که تا اواخر یکشنبه یا حداکثر دوشنبه، آماده صدور نفت شوند، اما تعمیر حداقل شش سکوی دیگر این اسکله در آینده نزدیک متصور نبود. چنان که گفته شد، کل خسارات وارده به خارک را در حدود یک صد میلیون دلار برآورد می کردند.

این حمله - که به گفته مقام های وزارت نفت، راحت ترین، دقیق ترین و شدیدترین حمله هوایی دشمن به خارک در طول جنگ بوده است - در حوالی زمان تعویض نوبت نگهبانی پدافند انجام گرفته و احتمالاً دشمن با آگاهی زمان حمله را برگزیده بود.

حمله، آتش سوزی نسبتاً وسیعی در پی آورد که مهار آن تا بامداد جمعه (روز بعد) و خاموش کردن آن تا ظهر ادامه یافت. هواپیماهای دشمن به صورت بی سابقه ای در ارتفاع کم پرواز می کرده اند و هیچ یک از عوامل دفاع ضد هوایی آمادگی مقابله با آن ها را نداشتند، چون در حال تعویض نوبت نگهبانی بوده اند.

درباره آخرین وضعیت نفت کش بزرگ نوژی "توریل" که هنگام هجوم عراق در کنار اسکله آذرپاد مشغول بارگیری بود و خسارت دید، در این گزارش یادآوری شده است که این

کشتی بارگیری خود را پایان داد و خارک را ترک کرد و با توجه به لزوم تعمیر برای ادامه سفر، در وسط خلیج فارس لنگر انداخت.

موضوع حمله عراق به جزیره نفتی خارک تا چند روز از عمده ترین محورهای خبری عالم بود. بخش قابل توجهی از این بازتاب وسیع، مربوط به تبعات اقتصادی این حمله بود و بخش های دیگر آن به این مسائل اختصاص داشت: حمله متقابل ایران به تأسیسات نفتی متحدان عراق؛ تأثیر حمله عراق به خارک بر توانایی های جنگی ایران؛ چگونگی خسارات وارده و نکات فنی و نظامی آن.

بعضی از توضیحاتی که در خبرها می آمد، چنان بود که گویا به عراق رهنمود می دهد که نقاط آسیب پذیر ایران کدام اند؛ بعضی دیگر از مطالب نیز آشکار به القاء ناامیدی به ایران، می پرداخت و مبتنی بر تأکید بر ناتوانی روزافزون ایران در مصون نگه داشتن تأسیسات نفتی خویش از حملات عراق بود و این که "تداوم حملات عراق، به قطع شریان حیاتی اقتصاد ایران می انجامد که ناتوانی ایران در ادامه جنگ را نتیجه می دهد."

در ۲۶/۵/۱۳۶۴ صدام به ۹ خلبانی که در حمله به خارک شرکت داشتند نشان "رافدین" (مدال شجاعت) اعطا کرد و این حمله را "یک پیروزی بزرگ تاریخی" خواند. در این مراسم، صدام حمله به خارک را به مثابه یک پیروزی ملی، در مرکز مهم سخن رانی خویش قرار داد و به تفصیل درباره اوضاع آن زمان جنگ، به خصوص درباره "عملیات محدود" - که ایران به عنوان برنامه بین دو عملیات بزرگ آن را با جدیت پی گیری می کرد و نتایج آموزشی، سیاسی و نظامی و ... عدیده ای از آن می گرفت - سخن گفت و وانمود کرد که این یک سیاست و تدبیر شکست خورده است.

در نهایت، تبلیغات وسیع عراق و حامیانش در بزرگ نمایی افراطی حمله به خارک با تأکید بر قطع صدور نفت ایران - که تقریباً به وسیله همه رسانه های جهانی به آن دامن زده می شد - در عمل به ضرر عراق تمام شد: قطع نشدن صدور نفت ایران، آثار تبلیغی خسارات خارک را نیز زدود.

در ۳۰/۵/۱۳۶۴ (آخرین روز کتاب) خبرگزاری فرانسه خبرهای مربوط به جزیره خارک را چنین گزارش کرد: «طبق اطلاعات دریافت شده به وسیله شرکت بیمه لویدز لندن، ترمینال خارک که عراق روز پنجشنبه مدعی انهدام آن شده بود، هنوز فعال است. از سوی دیگر، منابع مربوط به اجاره نفت کش ها در لندن اعلام داشتند بارگیری از ترمینال شناور "سیری" واقع در خلیج فارس که به وسیله خارک تغذیه می شود، همچنان ادامه داد.»

عراق که در این نبرد نیز خود را بازنده می دید، همین روز مجدداً حملاتی را به خارک تدارک دید که بر خلاف حمله پیش، ایران غافل گیر نشد و حملات عراق - که یک بار در ساعت ۱۵:۱۳ و یک بار شب هنگام انجام گرفت - شکست خورد و بر اثر اقدامات نیروهای پدافند جزیره، جنگنده های مهاجم گریختند.

مهم ترین مسائل مربوط به جنگ و عملیات در جبهه های زمینی، در مقطع زمانی کتاب حاضر در این عناوین می تواند قابل تقسیم بندی باشد:

الف) عملیات بزرگ در منطقه فاو

ب) عملیات در منطقه سیدکان (قادر او ۲)

ج) عملیات محدود

د) عملیات محدود دشمن

الف) عملیات بزرگ در فاو

عملیات در فاو - که اقدام محوری و اصلی سپاه را تشکیل می داد - در ۲۳/۲/۱۳۶۴ در کنار چند منطقه دیگر به عنوان یک عملیات محدود در جلسات سپاه پیشنهاد شده بود که در ادامه مباحث مشخص شد یک عملیات گسترده خواهد بود. پس از طی مراحل تصویب ای-ن عملی-ات، سپ-اه از ۱۵/۳/۱۳۶۴ فعالیت خویش را به عنوان طراح و مجری آن آغاز کرد و در مقطع زمانی کتاب حاضر، پیش بردن مراحل مقدماتی و آماده سازی جنبه های مختلف عملیات را در دستور کار خود قرار داده بود.

طبق طرح، سپاه در اقدامات خود با دو مسئله ضروری، حیاتی و بسیار مهم روبه رو بود: اولین مسئله، حفاظت بود. ضرورت و اهمیت حفاظت، ناشی از این بود که موفقیت در عملیات به شدت پیچیده و دشوار عبور از اروند و شکستن خطوط چندگانه و انهدام تجهیزات و نیروهای دشمن در شبه جزیره فاو، تنها در صورت غافل گیری مطلق دشمن امکان پذیر می گردید. مسئله ضروری دیگری نیز وجود داشت: تعدادی از یگان های عملیاتی و پشتیبانی سپاه می بایست در منطقه استقرار می یافتند و نیز جهت آماده سازی زمین منطقه برای اجرای عملیات، اقدامات مهندسی وسیعی لازم بود از قبیل جاده سازی، تسطیح، شن ریزی، ترمیم و تعریض کانال ها و نهادهای منشعب از اروند؛ احداث پدها و سنگرها و مراکز توپخانه و دیگر اقدامات. اما این دو مسئله ضروری با هم دیگر در تضاد بودند و سپاه می بایست با تدابیری اقدامات آماده سازی را با رعایت اصول "حفاظتی" در اختفای کامل انجام می داد تا غافل گیری میسر می شد، ولی اختفا و استتار کامل غیرممکن بود از این رو، عملیات وسیع "فریب" و مشابه سازی حضور در مناطق دیگر، نقش تعیین کننده ای می یافت تا دشمن بر اساس مشاهدات و اطلاعات دریافتی خود، قادر به تفکیک مناطق نباشد و روی منطقه خاصی حساس نشود و منطقه عملیاتی اصلی را نتواند تشخیص بدهد.

به همه مسائل ذکر شده، فقدان توان کافی و محدودیت سازمان رزم و توسعه نیافتگی آن را باید افزود؛ موضوعی که پس از ناکامی در عملیات بدر، مورد توجه فرماندهان سپاه قرار گرفته و برای رفع آن اقداماتی هم شروع شده بود، اما معضل همچنان وجود داشت. بنابراین

از همان ابتدای کار، وقتی در ۱۵/۳/۱۳۶۴ اولین جلسه فرماندهان سپاه در قرارگاه خاتم برای پی گیری عملیات فاو تشکیل شد، نظر غالب حاضران این بود که با اوضاع فعلی، امکان اجرای عملیات گسترده وجود ندارد و باید توان سپاه را افزود و سازمان را گسترش داد. در فاصله زمانی لازم برای این کار، عملیات محدود می بایست به دفعات انجام می شد؛ به این ترتیب در کنار موضوع فاو، پی گیری و اجرای عملیات محدود نیز در دستور کار بود.

مجموع این اوضاع و مسائل، پیشرفت کار را با کندی و اختلال هایی توأم می کرد که می بایست گاه به گاه با اتخاذ تدابیر مناسب، مشکلات ایجاد شده رفع می شد. به هر حال، مراحل آمادگی طبق طرح، یکی پس از دیگری با کندی جلو می رفت. چگونگی پیشرفت کار و روند آن، در مقطع زمانی کتاب حاضر به تفصیل در متن کتاب آمده است و در این جا گزیده و فشرده ای از آن می آید:

۲۵/۳/۱۳۶۴: موضوع فاو در قرارگاه خاتم پی گیری شد. نکته مهم، سامان دادن به اقدامات اولیه مهندسی و تحویل خط به نیروهایی با ظاهری همانند نیروهای کمیته، بود تا دشمن از نبودن رزمندگان سپاه پاسداران پی ببرد که عملیاتی در کار نیست و منطقه پدافندی است. همچنین درباره زمان و نحوه حضور فرماندهان یگان ها در من-طق-ه، ب-ح-ث شد و دی-گر ای-ن که ب-عد از م-اه-رم-ضان (از ۳۰/۳/۱۳۶۴) مرخصی ها باید لغو گردد.

۲۷/۳/۱۳۶۴: در قرارگاه خاتم گزارش داده شد که یک مأمور عراقی که اخیراً در آبادان اسیر شده، مأموریت داشته که بفهمد چه یگانی وارد منطقه شده و کدام یگان در خسروآباد و نیز از آن جا به سمت جنوب (تا مقابل فاو) مستقر شده است. با توجه به این که نیروهای اطلاعات عراق منطقه آبادان یا شاید شلمچه را منطقه عملیات بعدی می دانستند، در جلسه احتمال داده شد شاید حساسیت دشمن ناشی از تحرکات نیروی زمینی ارتش باشد که در شلمچه مأموریت دارد.

۲۹/۳/۱۳۶۴: در پی گیری عملیات فاو، از نظر فرماندهان سپاه تحویل خط پدافندی از ارتش به عنوان لازمه هر گونه فعالیت مطرح گردید، اما از سوی دیگر، رعایت حفاظت نیز به عنوان یکی از مهم ترین اصول مدنظر بود و هر گونه تحویل و تحول در خط، علامت سؤالی در ذهن ها ایجاد می کرد. یک راه حل این بود که نیروهای سپاه با ظاهری همانند نیروهای ژاندارمری در خط حضور یابند و حتی از "ژ-۳" که سلاح سازمانی ژاندارمری بوده است، استفاده کنند، البته حضور قبلی قرارگاه نوح در منطقه تا اندازه ای به رفع مشکل کمک می کرد.

۳۰/۳/۱۳۶۴: در جلسات این روز قرارگاه خاتم، تعدادی از لشکرهای سپاه برای شروع کارهای مقدماتی عملیات بزرگ فاو انتخاب شدند. فرمانده کل سپاه گفت: «در این عملیات بزرگی که در پیش داریم، از همه یگان ها استفاده خواهیم کرد اما آن ها در دو الی سه مرحله توجیه خواهند شد. در مرحله اول، هفت الی هشت یگان از فردا کارشان را شروع خواهند کرد.»

۱۳۶۴/۴/۱: مقرر شد نیروهای ژاندارمری مستقر در ساحل اروند، به استعداد دو گردان و دو گروهان مستقل، در اختیار و کنترل سپاه قرار گیرند. انجام دادن اقدامات لازم برای کسب موافقت وزارت کشور را نیز ارتش به عهده گرفت.

۱۳۶۴/۴/۴: سازمان حفاظت سپاه با ابراز حساسیت ویژه، ضمن ارائه دستورکار حفاظتی خود، توانایی دشمن را بررسی و یادآوری کرد. در این دستور کار، گذشته از حفاظت پرسنل، درباره مقررات تردد در منطقه فدک و رعایت نکاتی درباره برخی امور دیگر نیز تأکید شده بود، از جمله: عملیات مهندسی، دکل دیده بانی، مقرهای توپخانه، پدافند، سایت موشکی، ایجاد بیمارستان، انتقال محموله ها، تقسیم حجم ترافیک روی جاده ها، مخابرات.

۱۳۶۴/۴/۱۰: در جلسه امروز قرارگاه خاتم، "رحیم صفوی" مسئول واحد عملیات سپاه پاسداران، خطاب به فرماندهان قرارگاه های سپاه گفت: «با وجود این که یک ماه است از طرح عملیات فاو می گذرد و طبق قول فرماندهی کل سپاه این عملیات بایستی دو ماهه انجام شود، مع ذالک تحویل خط، شناسایی های در عمق [...] انجام نپذیرفته است که این مسئله شوخی بردار نیست.» وی افزود: «نکنند این عملیات های محدود که می شود، خود این موجب شود که لشکرهای ما منحرف شوند؛ اصلاً این عملیات ها یک پوشش برای عملیات در فاو است و ما فرع را چسبیدیم و اصل را ول کرده ایم! بابا ما خودمان را که نباید گول بزنیم که! کار اصلی ما در فاو است و عملیات های محدود فریبی برای کار اصلی است.»

در ادامه جلسه، فرماندهان قرارگاه نوح و کربلا، ضمن گزارشی از اقدامات خود در زمینه شناسایی دشمن و کنترل جزر و مد آب، برآورد عملیاتی خود را ارائه دادند و مسئله مانور، نیرو و امکانات مورد نیاز مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

۱۳۶۴/۴/۲۳: قرارگاه نوح واقع در روستای "مارد" آبادان را هواپیماهای ارتش عراق بمباران کردند که حدود سی تن شهید یا مجروح شدند. قرارگاه نوح یکی از قرارگاه های سپاه است که از مدتی قبل از این تاریخ مأموریت داشت که در اختفای کامل و با رعایت شدیدترین تدابیر حفاظتی، جنوبی ترین قسمت منطقه عملیاتی فاو را برای اجرای عملیات آماده کند. بمباران این قرارگاه نگرانی هایی را درخصوص هشیار شدن دشمن در پی آورد، البته برای این که معلوم می شد دشمن ردپایی یافته بود یا این بمباران عادی بود، می بایست منتظر اقدامات بعدی دشمن بود و تنها این بمباران تعیین کننده نبود.

۱۳۶۴/۵/۳: یکی از مسائل مهم جلسه این روز در قرارگاه خاتم - که جهت پی گیری اقدامات آماده سازی عملیات فاو تشکیل شده بود - تحویل خطوط پدافندی اروند از ارتش و ژاندارمری به سپاه، بود. یادآوری می شود که تحویل خط پدافندی از ۱۵ خرداد آغاز شده بود و همچنان ادامه داشت.

این در حالی بود که تنها معدودی از فرماندهان یگان هایی که قرار بود در منطقه عمل

کنند، از هدف و منطقه اصلی عملیات آگاهی داشتند.

در این میان طبیعی بود که یگان هایی که اطلاعات کافی نداشتند، حساسیتی در مورد رعایت پوشش و حفاظت اطلاعات نیز نداشته باشند و در تعویض نیرو و ستون کشی و ... اصول و ضوابط مقرر را آن طور که شاید و باید اجرا نکنند. در همین زمینه "احمدسوداگر" مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه نجف، در این جلسه گزارش داد: «ارتش رعایت اصول حفاظتی را نکرده و آن گونه که برای نقل و انتقالات برآورد کرده بودیم، عمل نشد و تردها تقریباً چهار برابر میزان تعیین شده، افزایش یافت.» از سوی دیگر، شلوغی و سرو صدای ناشی از تخلیه اجباری ژاندارمری و نیز حضور یگان های جدید در منطقه عملیاتی نیز سبب شده بود تا این موضوع جدی شود که آیا اصل غافل گیری رعایت شده یا عملیات به اصطلاح "لو" رفته است. در مجموع در اذهان فرماندهان حاضر در جلسه احساس می شد که خطر از بین رفتن حفاظت وجود دارد و باید با پیش بینی ها و اقداماتی بکوشند تا ذهن دشمن را بار دیگر عادی سازند.

در جلسه همچنین مطرح شد که بخشی از نیروهای ژاندارمری، حاضر به تخلیه منطقه شده اند، اما این کار را بدون رعایت نکات لازم حفاظتی انجام می دهند و برخی دیگر از نیروها اساساً حاضر به تحویل خط به سپاه نیستند و مقاومت می کنند. احمد سوداگر گفت: «این ها پنج سال است در این خط هستند و نمی روند.» علی شمخانی نیز گفت: «شما یک جلسه ناهار بگذارید و بگویید شورای عالی دفاع گفته خط پدافندی سپاه این جا باشد، چون ارتش آتش دارد و نیرو ندارد و سپاه بر عکس است. این خط چون نیرو می خواهد و به آتش احتیاج ندارد، قرار شده ما آن را بپوشانیم.»

۱۲/۵/۱۳۶۴: در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) توافق شد که به لحاظ رعایت مسائل حفاظتی، خارج کردن مردم در دو مرحله انجام شود: در مرحله اول که یک ماه بعد اقدام می شود، از شهر آبادان تا اول پیچ بهمن شیر و در مرحله بعدی که دو ماه بعد خواهد بود، منطقه دوم که در پایین منطقه اول واقع شده است، تخلیه شود. نکته مهم طرح، این بود که جهت عادی کردن وضعیت منطقه و نیز انحراف ذهن دشمن از تحولاتی که شاهد آن بود، این تصمیم نیز گرفته شد که نه تنها فعلاً از اخراج مردم محلی خودداری شود بلکه حضور آنان را تا حواشی اروندرود نیز گسترش دهند و "خرماچینی" بهانه و عامل و زمینه ساز و پوشش این حضور باشد.

۱۷/۵/۱۳۶۴: علاوه بر این امور حفاظت و غافل گیری که با هم مرتبط است، موضوع سومی هم بود: "فریب دشمن" که از مسائل مهم عملیات بود. به عنوان نمونه، طرح پخش سروصدا از طریق بلندگو در همه مناطق، بخشی از برنامه فریب دشمن بود که در این روز فرماندهی در نامه ای آن را به واحد تبلیغات ابلاغ کرد.

۲۳/۵/۱۳۶۴: در سیر آماده سازی منطقه عملیاتی فاو، در این روز نیز اقدامات و فعالیت های مهندسی با شدت بیش تر در منطقه هور ادامه یافت. منطقه هور که به عنوان طرح فریب برای عملیات فاو در نظر گرفته شده بود، در صورت ناکامی در این عملیات، منطقه تک اصلی نیز محسوب می شد، بنابراین هور، یک منطقه عملیات یدک نیز به حساب می آمد.

در یک نظر کلی می توان گفت که عملیات در فاو هر چند در مقطع زمانی کتاب حاضر مهم ترین و محور اصلی برنامه های سپاه و جنگ است، اما با توجه به آنچه ذکر شد، تا پایان این دوره، در عمل فعالیت اصلی فرماندهی سپاه و جنگ را تشکیل نمی دهد و در طول این زمان، مقدمات ضروری کار به ناچار با تأنی و کندی پیش می رود تا در آینده زمینه مساعد برای اصلی شدن تحرکات مربوط به عملیات فاو، فراهم گردد.

ب) عملیات در سیدکان

منطقه سیدکان در لایه لای کوهستان هایی واقع شده است که در داخل خاک عراق در نوار مرزی سه کشور ایران، عراق و ترکیه قرار دارد. اهمیت منطقه به دلیل کوهستان های مرتفع آن است که هر یک از نیروهای درگیر، از بالای آن می تواند بر کیلومترها اراضی مسکونی، مزروعی و تأسیسات نظامی کنترل داشته باشد. این منطقه به لحاظ موقعیت خاص خود به منظور اجرای عملیات نامنظم، همواره مورد توجه مخالفان حکومت مرکزی عراق و از قدیم الایام محل فعالیت نیروهای "بارزانی" بوده است و به خصوص اجرای عملیات های چریکی در این منطقه سابقه دیرینه ای داشته است.

در اواخر فروردین ۱۳۶۴ "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، در سفری به این منطقه، دستور تشکیل یک قرارگاه در خط را صادر کرد و نیروهای سپاه به شناسایی و انجام دادن دیگر مقدمات آمادگی یک عملیات پرداختند. در خرداد ۱۳۶۴ تعدادی از افسران ارتش تحت پوشش و از طریق تیپ ۲۳ نوهده که مأموریت پشتیبانی و کنترل و هدایت بارزانی ها را به عهده داشت، وارد منطقه گردیدند و فعالیت شناسایی خود را آغاز کردند. به این ترتیب و در ادامه کار، طبعاً و در عمل حاصل کلیه اقداماتی که تا آن زمان سپاه انجام داده بود، در اختیار ارتش قرار گرفت، زیرا قرار بود عملیاتی با فرماندهی نیروی زمینی ارتش در سیدکان انجام شود.

در عمل، پس از مدتی فرماندهان سپاه با مشاهده روند اقدامات، در مورد موفقیت کار نومید شدند و این نظر که احتمال موفقیت در عملیات در حد چشم گیری ضعیف است به طرق مختلف و با شیوه های گوناگون به وسیله برادران سپاه اعلام می شد، از جمله در ۱/۴/۱۳۶۴ "مصطفی ایزدی" فرمانده قرارگاه حمزه سپاه، در نامه ای خطاب به فرمانده کل سپاه، پس از بر شمردن ۹ مورد از مشکلات مطروحه، پیشنهاد کرد: «با توجه به لو رفتن

عملیات و مشکلات فوق الذکر، پیشنهاد می شود حرکت فوق چند صباحی به تأخیر بیفتد و با رعایت حفاظت عملیات، اقدام به تک گردد.»

اما در عمل توجهی به این گونه نظرها نمی شد و مراحل مقدماتی آمادگی، هرچند به شکلی ناقص، طی می شد. در آستانه عملیات نیز مجدداً ابراز نگرانی فرماندهان سپاه، البته با رعایت جوانب لازم، وجود داشت، مثلاً وجود نوعی هشجاری در دشمن درخصوص تحرکات نیروهای خودی، موضوع نامه به کلی سری فرمانده قرارگاه حمزه، در تاریخ ۲۱/۴/۱۳۶۴ بود که در آن درباره اقدامات پدافندی دشمن، آمده بود: «دشمن حدود هشت تیپ به منطقه آورده است و مرتب مناطق حساس را بمباران می کند و کلیه مناطق حساس را توسط نیروهای بومی کمین گذاشته است.»

به رغم نظر انتقادی سپاه، به نیرویی که از این نهاد برای کمک به اجرای این عملیات در اختیار نیروی زمینی ارت-ش-ق- رارگرفت-ه بود، به تدریج مأموریت اصلی و محوری داده شد،^(۱) به طوری که در ۲۱/۴/۱۳۶۴ (۴۸ ساعت مانده به آغاز عملیات) با توجه به این مأموریت جدید، تغییراتی در طرح مانور عملیات داده شد. بر اساس آخرین طرح، قرار بود تیپ ۱ لشکر ۷۷ با دو گردان یکی جهت اشغال سربله و دیگری به منظور تصرف گوشینه و بعد الحاق در یک نقطه، وارد عمل شود. تیپ ویژه شهدا (از سپاه) نیز در احتیاط تیپ ۱ لشکر ۷۷ [ارتش] بود و می بایست منتظر ادامه تک از طرف گوشینه در مرحله بعد باشد، اما چون تیپ از گوشینه شناسایی کافی نداشت، تصمیم نهایی این شد که قرارگاه حمزه ۲ (تیپ ویژه شهدا) در مرحله اول با یک گردان تک کند و پس از اشغال ارتفاع گوشینه، در مرحله دوم نیز جهت ادامه تک آماده شود. اما مأموریت قرارگاه حمزه ۳ (تیپ ۱ لشکر ۷۷): در مرحله اول با یک گردان ارتفاعات سربله را می بایست تصرف می کرد و با گردان دیگر پس از این که حمزه ۲ (تیپ ویژه شهدا) ارتفاع گوشینه را تصرف کرد، تثبیت این ارتفاع را به عهده می گرفت.

به رغم اظهارات کاوه که گفت: «ما آماده نیستیم، قرار نبود ما گوشینه را بگیریم؛ ما باید در مرحله دوم وارد عمل شویم.» این تصمیم اتخاذ گردید و "صیادشیرازی" فرمانده نیروی زمینی ارتش، تأکید کرد که به هر حال در زمان مشخص شده یعنی ساعت ۲۲:۳۰ روز ۲۳/۴/۱۳۶۴ عملیات شروع خواهد شد و مأموریت تیپ ویژه نیز قطعی است.

ص: ۳۷

۱- علاوه بر این مرحله (قادر ۱) که تصرف گوشینه بر عهده تیپ ویژه شهدا (سپاه) قرار داده شد، در مرحله دوم (قادر ۲) نیز مأموریت تصرف سربله و سربله (تنها هدف هایی که باید تصرف و اشغال می شد) بر عهده "تیپ قدس" سپاه قرار داده شد.

با وجود چنین وضعی، با روشن شدن هوا و در پایان شب اول عملیات تقریباً ارتفاع گوشینه - نه به طور کامل - تصرف گردیده بود، اما تثبیت ارتفاع تصرف شده مقدور نشد و عراق با شش پاتک سنگین در طول روز اول آن را پس گرفت. شب دوم مجدداً تیپ ویژه گوشینه را تصرف کرد و باز هم در روز تثبیت و نگه داری آن میسر نشد و دشمن پس از بازپس گیری سربله و از طریق این ارتفاع باز هم گوشینه را پس گرفت.

بدین ترتیب دشمن تا آخر وقت روز دوم (۲۵/۴/۱۳۶۴) مسئله دو ارتفاع مهم سربله و گوشینه را حل و عقبه خود را از خطر دور کرد و در سومین روز متوجه جناح شمالی شد و در ارتفاعات "سراسپندار" تک کرد که نیروهای تیپ ۱ لشکر ۲۳ نوهده را نیز به عقب نشینی واداشت، اما در منطقه میانی، ارتفاعات سرهویز همچنان در دست خودی باقی ماند.

در این حمله که بعد به نام "قادر ۱" موسوم گردید، تلفات و ضایعات دشمن عبارت بود از: انهدام یک تیپ شامل حدود ۷۰۰ تا ۸۰۰ تن و اسارت بیش از ۱۰ تن.

تلفات و ضایعات خودی نیز چنین بود: از تیپ ویژه شهدا در رده مسئولان، یک فرمانده گردان و معاونش، چند فرمانده گروهان و دسته و مسئولان بهداری شهید شدند. از نیروهای تک و تیپ نیز حدود ۱۱۴ تن شهید یا مفقود و حدود ۲۰۰ تن نیز مجروح گردیدند. از یگان های ارتش در طول این مرحله از عملیات حدود ۱۸۰ تن شهید، مفقود یا اسیر و ۴۵۰ تن نیز زخمی شدند. همچنین یک هلی کوپتر کبری و دو هلی کوپتر ۲۱۴ سقوط کرد و چند قبضه توپ ۱۵۵ و ۱۰۵ میلی متری نیز منهدم شد.

به تصمیم فرماندهی نیروی زمینی ارتش، تداوم عملیات در این منطقه و شروع مرحله دوم آن قطعی گردید و در حالی که نیروهای خودی برای تداوم عملیات و اجرای مراحل بعدی عملیات قادر آماده می شدند و طراحی عملیات نیز پایان یافته بود، دشمن در ۳/۵/۱۳۶۴ به یک تک محدود دست زد و موفق شد روی ارتفاع سرهویز مجدداً مستقر شود. طبیعی بود چنانچه نیروهای خودی موفق به بازپس گیری مجدد سرهویز نمی شدند، طرح مانور موجود دست خوش تغییر می شد، زیرا تصرف ارتفاعات سرهویز هم می بایست به اهداف ضروری این مرحله از عملیات قادر اضافه می شد.

بنابراین، نظر به اینکه پاتک خودی ناموفق ماند و به اهداف این مرحله که تصرف ارتفاعات سربله و سرقله از سراسپندار و نهایتاً ترمیم خط پدافندی از شمال گوشینه تا سراسپندار بود، تصرف سرهویزه هم افزوده شد.

دو روز قبل از شروع عملیات، قرار شد عملیات در سراسپندار صرفاً جنبه ایذایی (و نه تصرف منطقه) داشته باشد، به این ترتیب فقط س-رهویز و سرب-له در اه-داف باق-ی مان-د. ط-رح ن-های-ی در ۵/۵/۱۳۶۴ به این ترتیب ابلاغ شد که تیپ قدس سپاه سرهویز و سربله را تصرف کند و این دو ارتفاع را پس از تصرف، جهت تثبیت به نیروهایی از لشکر ۷۷ و لشکر ۲۸

ارتش تحویل دهد تا آن را تحکیم و تثبیت کنند. به این ترتیب، حرکت اصلی و عمده در این مقطع از عملیات نیز به تیپ قدس سپاه واگذار شد، تیبی که اساساً در کردستان و نه در جنگ‌های بیرون مرزی، سابقه و تجربه داشت. این در حالی بود که سرهویز نیز در آخرین روزهای آماده شدن این تیپ برای اجرای عملیات، به اهداف افزوده گردید.

در واقع فشار دشمن و ضعف کمی و کیفی نیروهای خودی عملاً به قرارگاه فرماندهی دیکته می‌کرد که عملیات در گوشه و سراسپندار منتفی گردد و به تکمیل خط انتظار که از یال ۲۰۰۲ زیر گوشه شروع و در ارتفاعات سراسپندار ختم می‌شد، اکتفا شود، آن هم به این ترتیب که تصرف اهداف این مرحله به عهده نیروهای سپاه و تحکیم و تثبیت آن بر عهده نیروهای ارتش گذاشته شود.

در عمل، بخشی از سرهویز تصرف شد ولی بخش عمده‌ای از آن سقوط نکرد و نیروها با جمع آوری شماری از شهدا و مجروحان در ساعت ۶ صبح به مواضع خود بازگشتند و تا ساعت ۹:۳۰ تمام قسمت‌های سرهویز کاملاً از خودی تخلیه شد و به اشتغال دشمن درآمد. در سربله وضع خودی بهتر بود و بخش عمده این ارتفاع تصرف شد، اما آن را هم تا ساعت ۱۱:۳۰ روز اول عملیات (۷/۵/۱۳۶۴) دشمن بازپس گرفت.

به اختصار درباره اجرا و نتایج کلی عملیات "قادر ۲" می‌توان گفت که به دو مرحله هجوم و تصرف (مأموریت نیروهای سپاهی) و تحکیم و تثبیت (مأموریت نیروهای ارتشی) تقسیم پذیر است: مرحله هجوم و تصرف - که به عهده تیپ قدس سپاه گذاشته شده بود - ناقص انجام شد و در مرحله بعد، تحکیم و تثبیت مقدار تصرف شده نیز در عمل ممکن نگردید تا امکان ادامه عملیات و تصرف سایر اهداف نیز باقی بماند.

ج) عملیات محدود

تا احراز شرایط اجرای عملیات بزرگ که قرار بود در فاو انجام شود، به دلایل متعدد، انجام دادن عملیات محدود در دستور کار قرار داشت که در جلسات سپاه از آن به عنوان "طبل جنگ و مارش نظامی" یاد می‌شد. در اولین روزهای مربوط به زمان کتاب حاضر در یک جلسه مهم سپاه جایگاه عملیات محدود در جنگ چنین ترسیم شد:

«سپاه سه برنامه اصولی را در دستور کار خود دارد:

۱- عملیات محدود.

۲- عملیات مهم یا محدود و مهم یک مقدار بزرگ.

۳- عملیات‌های گسترده و بزرگ که باید برای انجام دادن آن‌ها خود را آماده کند.

عملیات محدود، شیپور جنگ است، باید مرتب در نواختن باشد. بعد بیرونی [آثار بیرونی عملیات محدود این است که] فی المثل این که ما جنگ را گرم نگه داریم، مقاومت مان را نگه داریم. البته توی این عملیات‌های محدود، حتماً برادران ما باید اسیر بگیرند، اسیر گرفتن

و نشان دادن و مصاحبه کردن با این ها تأثیر مطلوبی دارد. هدف دیگر [بعد درونی] ایجاد کردن روحیه بیش تری برای مردم، رزمندگان و ساختن تیپ و لشکرهاست. تیپ و لشکری که عملیات نمی کند، توانش فرسوده می شود، مرتب وضع روحی اش را از دست می دهد؛ در نبرد است که می توانیم توان رزمی خود را بالا- ببریم. پس یکی از خطوط کاری ما، انجام عملیات محدود است.»

همچنین گفته شد:

«دشمن مجبور است در طول ۱۰۰۰ کیلومتر مرز خودش را فعال کند، اما نمی تواند اقدام کند چرا که منتظر عملیات اصلی ما می باشد. اگر نیروهایی که از خط آزاد کرده و به عنوان احتیاط قوی و متمرکز در دستش نگه داشته در خط نیاورد، عملیات محدود ما همه اش موفق می شود و اگر در خط بیاورد، در عملیات اصلی عقب می ماند. در مجموع، یکی از اهداف عملیات محدود، فشار استراتژیک بر دشمن است» و نیز: «عملیات محدود وقتی انجام می شود، عملیات شما نیز با این ها قاطی است، یعنی دشمن می بیند شما در ۳۰ منطقه تحرک دارید در ۳۰ منطقه حمله می کنید؛ آن موقع عملیات مهم شما در آن مناطق گم خواهد شد؛ تا وقتی فکر می کند این هم یک عملیات محدود باشد، حساسیتش را از دست می دهد.»

تأمین کادر مورد نیاز برای کسب توانایی جهت اجرای عملیات مؤثر و تعیین کننده علیه دشمن نیز از جمله اهداف عملیات محدود ذکر می شد:

«هنگامی که فرمان بسیج عمومی داده شود، باید لشکر سپاه از لحاظ کادر، توانایی جذب چهل گردان نیرو را داشته باشد. ما باید لشکرهايمان را تبدیل به سپاه کنیم تا بتوانیم از چند نقطه علیه دشمن عملیات گسترده انجام دهیم.»

علاوه بر عملیات محدود، بر عملیات نفوذی و گشتی - رزمی نیز تأکید می شد. بنابراین چند نوع عملیات در دستور کار بود: نفوذی، محدود، گشتی - رزمی، گسترده. در این باره توضیح داده می شد: «عملیاتی که با نیروی کم تر از یک گردان انجام می شود، عملیات گشتی - رزمی است. عملیاتی که در حد سه گردان باشد، عملیات نفوذی است. و عملیاتی که در حد یک یا حداکثر سه لشکر باشد، عملیات محدود است. عملیات گشتی این است که با یک گروهان می روید دو الی سه کمین را می زنید و بر می گردید. عملیات نفوذی یعنی این که با یک نیروی مثلاً سه گردان به دشمن حمله می کنید و بعد از وارد ساختن تلفات و گرفتن اسیر از دشمن، بر می گردید. عملیات محدود این است که علاوه بر انهدام نیروی دشمن، قصد هست که اگر بتوانید زمین را نیز حفظ کنید و نگه دارید. در عملیات محدود ما به دنبال زمین هم هستیم.»

در عمل، سپاه پنج عملیات محدود با نام "قدس" و سه عملیات با نام "عاشورا" انجام داد. عملیات لشکر ثارالله و تیپ المهدی در جزایر قطعه و سهیل واقع در غرب اروند و نیز

عملیات تیپ ۷۲ محرم در پاسگاه زید، از جمله عملیات های محدودی بود که در مراحل اولی از کار، متوقف و منتفی گردید.

سلسله عملیات های قدس با عملیات "قدس ۱" از غروب روز قدس (۲۴/۳/۱۳۶۴) اولین روز کتاب حاضر) شروع شد که به خصوص با اوضاع خاص جنگ روانی صدام در پوشش مهلت دو هفته ای توقف جنگ شهرها برای تحمیل آتش بس به ایران، اهمیت مضاعفی یافت. این عملیات در هور با تصرف پاسگاه های ابوذر و ابولیله و با ترمیم خط قبلی خودی در ترابه و در جهت نزدیک شدن به جاده بصره - العماره، به همت لشکر ۲۵ کربلا انجام گرفت. سپس همین لشکر عملیات قدس ۲ را در منطقه شمال البیضه در هور (۶/۴/۱۳۶۴) انجام داد. دیگر عملیات های قدس نیز بدین ترتیب انجام شد: عملیات قدس ۳ در محور "دهلران" ایران - "طیب" عراق (۲۰/۴/۱۳۶۴) به وسیله لشکر ۱۹ فجر؛ عملیات قدس ۴ در منطقه دریاچه ام النعاج در هور (۳/۵/۱۳۶۴) به وسیله تیپ ۹ بدر (متشکل از مجاهدان عراقی با فرماندهی سپاه)؛ عملیات قدس ۵ در پاسگاه الیج در هور (۱۵/۵/۱۳۶۴) به وسیله تیپ ۱۸ الغدیر (همراه با عملیات تأمینی و جنبی تیپ ۱۵ امام حسن). در مجموع، اجرای عملیات های قدس، موفقیت چشم گیری در محدوده اهداف عملیات محدود، محسوب می گردید.

مطابق گزارش آقای هاشمی در پایان جلسه شورای عالی دفاع مورخ ۱۷/۵/۱۳۶۴، در این پنج عملیات مجموعاً ۲۳۳۳ اسیر گرفته شد، حدود ۳۰۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته یا مجروح شدند و ۳۵۰ کیلومترمربع از اراضی دارای اهمیت سوق الجیشی آزاد گردید و مقادیر قابل توجهی تجهیزات جنگی نیز به غنیمت گرفته شد.

مجموعه عملیات های عاشورا نیز بدین ترتیب انجام شد: "عاشورای ۱" در تکاب و صائین دژ علیه ضدانقلاب محلی (۲۱/۵/۱۳۶۴) به وسیله نیروهای رزمنده خودی مستقر در منطقه و پیش مرگان کرد مسلمان. "عاشورای ۲" در محور چنگوله (۲۴/۵/۱۳۶۴) به کوشش تیپ ۱۰ سیدالشهدا.

حملات ایران که مرتباً در جبهه های زمینی تداوم داشت، نه تنها نیروهای پدافند و دیگر نظامیان عراق را در انفعال و انتظار دائمی نگاه داشته بود، بلکه مسئولان سیاسی و نیز شخص رئیس جمهور عراق را پیوسته در نوعی آماده باش قرار داده بود. بخشی از یک گزارش درباره رابطه مصر و عراق که در ۲۴/۵/۱۳۶۴ از رادیو اسرائیل پخش شد، تأییدی بر این مطلب است. در این گزارش آمده است: «پرزیدنت صدام حسین گفت جنگ با جمهوری اسلامی ایران فرصت مسافرت به مصر را از وی سلب کرده است. رئیس جمهور عراق که با خبرنگار هفته نامه مصری "آخر الساعه" مصاحبه می کرد، متذکر شد که در حال و هوای جنگ به خود اجازه نمی دهد تا از کشورش خارج شود، ولی بسیار علاقه دارد که از کشور مصر بازدید کند.»

واکنش عراق نیز در برابر تحرکات دائمی اما محدود ایران، اجرای پاره ای تحرکات و عملیات های محدود بود، اما دست آوردی نداشت و نتوانست عراق را از انفعال و انتظار خارج کند. مهم ترین عملیات های محدود عراق عبارت است از:

در ۶/۴/۱۳۶۴ ارتش عراق با اجرای آتش تهیه در جزیره مجنون جنوبی، از سه سمت (شرقی، شمالی، غربی) پیشروی کرد و با اشغال حدود ۱۱۰۰ متر از خط خودی، ۱۲ تا ۱۴ تن را نیز اسیر کرد.

مبادرت دشمن به تک محدود در جزیره مجنون و هم زمانی آن با اجرای عملیات های محدود خودی خاصه در هور، خود به خود آن را در تبلیغات دشمن از اهمیت ویژه ای برخوردار می کرد. با این تصرف در جزیره جنوبی، اولین گام های دشمن در پس زدن و بیرون راندن نیروهای خودی از هور و ممانعت از گرفتن هرگونه سرپل به وسیله رزمندگان جهت تهاجمات آینده، برداشته شد.

در ۱۱/۴/۱۳۶۴ نیز عراق در هورالهوریزه به اجرای تک محدود پرداخت و کوشید پد خندق را از نیروهای خودی بازپس گیرد. در این عملیات ابتدا آتش تهیه سنگین روبه روی مواضع خودی اجرا شد، سپس نیروهای پیاده عراقی با قایق هایی که بعضاً مجهز به دوشکای چهارلول بودند، به سمت مواضع خودی در روی پد خندق شروع به پیشروی کردند و کوشیدند از بریدگی عرض جاده خندق عبور کنند. لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در دفاع از پد، در یک درگیری شدید تن به تن توانست مانع موفقیت دومین تک محدود عراق در این منطقه بشود. پیروزی در این قدم دوم می توانست روحیه مضاعفی برای نیروهای عراقی باشد که در هور مرتباً دست به عملیات محدود بزنند و مانع اجرای برنامه های خودی بشوند، اما چنین نشد و دشمن با به جای گذاشتن سه قایق، عقب نشست.

به جز هور، عراق در منطقه سومار (در ارتفاع ۴۰۲، گیسکه) و در منطقه "نهر عنبر" مقابل پاسگاه شرفانی نیز از ۱۷ تا ۲۰/۴/۱۳۶۴ چند عملیات محدود انجام داد و مناطقی را اشغال کرد که بخش عمده این مناطق مجدداً در پاتک های خودی (تا ۱/۵/۱۳۶۴) آزاد شد.

در ۲۵/۴/۱۳۶۴ دشمن با شش قایق، هر کدام به استعداد ده نیروی مسلح به "دوشکا"، تیربار "گرینف" و "آر.پی.جی ۷"، از جنوب برکه "مختار" (در هورالهوریزه) به مواضع خودی حمله کرد که با واکنش مناسب مدافعان (از سپاه)، ناموفق ماند. در ساعت ۲۳ نیز دشمن با اجرای آتش سنگین روی سنگرهای شماره ۳ و ۴ در ضلع غربی جزیره مجنون و اعزام گروه گشتی - رزمی به طرف نیروهای مدافع (از ارتش)، پس از عبور از میدان های مین، قصد تصرف سنگر شماره ۴ را داشتند که با آتش انبوه نیروهای خودی از نفوذ آنان جلوگیری شد.

در مجموع، برعکس ایران، عراق از تحرکات محدود خود، نتیجه ای مطلوب نگرفت و این گونه حرکات برای عراق، چه از لحاظ نظامی، چه در جنبه های روانی و تبلیغاتی، موفقیتی به بار نیاورد.

در تاریخ ۳۰/۳/۱۳۶۴ خبرگزاری فرانسه در تفسیر سخنان هاشمی رفسنجانی که روز پیش از آن در جمع سفیران خارجی در تهران گفته شده بود، گزارش داد: «این خط مشی استثنایی نماینده آیت الله خمینی در شورای عالی دفاع - که اولین اقدام از این نوع از زمان آغاز جنگ می باشد - خطاب به تمام دولت ها اعلام شده است. از سوی محافل دیپلماتیک این خط مشی جدید همچنین به عنوان نقطه گشایش برای گفت و گو با جامعه بین المللی محسوب شده است.»

آنچه از قول خبرگزاری فرانسه آمد، برداشت تقریباً عام است از سخنان آقای هاشمی رفسنجانی که در دیدار با نمایندگان کشورهای خارجی در ایران با وضوح تمام، تمایل و آمادگی ایران را برای پایان دادن به جنگ اعلام کرد، البته وی بر شرط توجه به حداقل حقوق و خواسته های مشروح و معقول جمهوری اسلامی نیز تأکید کرد.

در آن دیدار، آقای هاشمی با اشاره به تأکید شماری از کشورها بر "ضرورت ارجاع مسئله جنگ به یک دادگاه بین المللی"، گفت: «ما از تشکیل دادگاه ابایی نداریم، اما تفاوت نظر ما با این فکر در این است که یک بخش از مطلب که متجاوز بودن رژیم عراق است، روشن است و ابتدا دولت ها و جوامع این را باید بپذیرند و این قسمت نباید به دادگاه ارجاع شود؛ دادگاه برای تعیین کیفر باید تشکیل شود. و این که کیفر متجاوز چه باید بشود، نظر ما روشن است ولی آن نظر روشن را به دادگاه تحمیل نمی کنیم و از نظر ما شکی نیست که مسئول این همه خون و خسارت، کم ترین کیفرش آن است که در مورد باند هیتلر دنیا قبول کرد.»

در پایان این دیدار، آقای هاشمی پیام خود برای دولت های خارجی را به نمایندگان سیاسی آنان در تهران تسلیم کرد و از این نمایندگان خواست نظر رهبران و دولت های متبوع خود را به طور رسمی اعلام کنند. در این پیام از جمله آمده است: «جلب اعتماد ملت ایران و تحقق صلح پایدار در این است که دولت ها و جوامع بین المللی به حقایق اعتراف کنند، در چنین صورتی امکان تشکیل یک محکمه بین المللی برای محاکمه رژیم بعث عراق به عنوان آغازگر جنگ، به وجود آمده و راه ختم جنگ را هموار خواهد ساخت. در صورت ادامه اظهارات گمراه کننده رسانه های جمعی استکباری و سکوت غیرمسئولانه دولت ها و جوامع بین المللی بی طرف، راهی جز ادامه دفاع برای تأمین شرایط و حقوق عادلانه خود در پیش پای ملت مظلوم ایران نخواهد بود. ما از حمله به غیرنظامیان و مناطق مسکونی و کاربرد اسلحه شیمیایی و حمله به کشتی های تجاری و تهدید خطوط هوایی به شدت متنفریم، ولی در صورت اقدام دشمن، به ناچار در حد بازداشتن طرف مقابل، به مقابله به مثل اقدام می کنیم و از دولت ها و مجامع بین المللی انتظار داریم که با وارد کردن فشار لازم، مانع این گونه

شرارت های صدام شوند و با سکوت و احياناً تمجیدهای نابه جا، متخلف را تشویق نمایند.»

مطلب مربوط به "گشایش دیپلماسی" تنها در تفسیر خبرگزاری فرانسه به نقل از آقای هاشمی اعلام نشد، دو روز بعد از اظهارات آقای هاشمی، در سمینار سفیران و کارداران جمهوری اسلامی ایران در کشورهای امریکا و اروپا، وقتی کلیاتی از دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران در میان مسائل جهانی و نیز برخی مسائل داخلی مورد بررسی و تبادل نظر و تبیین قرار گرفت، رئیس جمهوری (آیت الله خامنه ای) در بخشی از سخنان خود در این سمینار، به توضیح سیاست جدید "گشایش دیپلماسی" پرداخت و گفت: «اول این که شعارهای ما به حق است و تا شعارهای ما شناخته نشود، انتظار پشتیبانی نمی توانیم داشته باشیم. دوم این که ما در جهان روابط سودمند برقرار کردیم؛ اگر این روابط نباشد، تأثیرات ارتباط هم وجود نخواهد داشت. ثالثاً ما سیاست گشایش دیپلماسی را دنبال کردیم که از موفقیت های دیگر ماست.»

سپس نخست وزیر (میرحسین موسوی) نیز گفت: «ایستادن روی اصول و پیوند عمیق با ملت ها و گسترش هرچه بیش تر روابط با کشورهایی که مطامع استعماری در پیش ندارند، راهی است که باید با دقت و وسواس در آن پیش برویم.»

در بازتاب سخنان ریاست جمهوری و نخست وزیر، روزنامه "واشنگتن پست" در تفسیری گفته های مقام های ایرانی را به منزله تمایل ایران به گشودن درهای روابط دیپلماتیک با کشورهای مختلف جهان دانست. واشنگتن پست همچنین متذکر شد که اشاراتی دال بر تمایل به "مصالحه با شیاطین روزهای اول انقلاب همچون فرانسه، امریکا و شوروی" از جانب مقام های ایران به عمل آمده است. این روزنامه سپس افزود: «مفسرین معتقدند که جهت گیری نوین دیپلماسی ایران در جهت برقراری و ارتباط با دیگر کشورها و حضور در محافل بین المللی، بیش تر در ارتباط با چگونگی موفقیت ایران در جنگ ایران و عراق و مشکلاتی که ایران در تهیه تسلیحات نظامی و وسایل یدکی مورد نیاز خود دارد، می باشد.»

نحوه بازتاب "گشایش سیاسی" در داخل کشور نیز در خور توجه است؛ جایی که نمی بایست در اراده جنگی عامه خللی ایجاد می شد، زیرا بسیج عمومی را مختل می کرد. در این باره توجیهات و توضیحاتی در مجامع مختلف داده می شد. وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی "محسن رفیق دوست"، در سمینار فرماندهان مستقر در فرودگاه گفت: «صدام با کار سیاسی ساقط نمی شود، بلکه تنها عملیات نظامی گسترده است که جنگ را با پیروزی و سقوط صدام به پایان خواهد برد و سفرهای اخیر تغییری در سیاست جنگی ما نخواهد داشت. این سفرها در واقع برای تبیین مواضع و سیاست های ما بوده است. از آن جا که زمینه ای در دنیا برای پذیرش افکار ما به وجود آمده و ما از آن استفاده های سیاسی و تبلیغی بسیاری برده و می بریم.»

یادآوری می شود تحرک چشم گیر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مقطع زمانی کتاب، هر چند از دوره های قبل پایه گذاری و برنامه ریزی شده بود، اما با چهار سفر آقای هاشمی رفسنجانی به لیبی، سوریه، چین و ژاپن و در کنار آن، اتخاذ و اعلام مواضع جدید در جهت کاهش تنش با حامیان عراق و به خصوص با اعلام مواضع جدید در امر صلح، به اجرا در آمد. به این ترتیب، کتاب در بخش سیاسی، روایت دوره ای پس از تحرکات دیپلماتیک است که هم در تقویت جایگاه ایران در منطقه و جهان، هم به خصوص در کاهش فشارهای همه جانبه بر ایران و تعدیل شدت حمایت بی قید و شرط از عراق، آثار آن مشهود بوده است.

در این مقدمه، برخی موضوعات مربوط به سیاست خارجی انتخاب و به اختصار بررسی شده است و خواننده طالب تکمیل و تفصیل را به جست و جوی موضوعی در متن روزشمار ارجاع می دهیم.

۵- سفرهای هاشمی؛ توسعه روابط با قدرت های آسیایی

آقای هاشمی رفسنجانی در مقطع زمانی این کتاب، رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع بود، اما این عناوین برای توضیح جایگاه وی کافی نیست. وی در واقع فرمانده عالی جنگ بود و پس از امام دومین شخصیت تعیین کننده و ترسیم کننده روند دیپلماسی و جنگ محسوب می شد، از این رو عمده ابتکارات و تحرکات ایران در این کتاب به حضور و رفتار وی مربوط می گردد. هاشمی به ترتیب به لیبی، سوریه، چین و ژاپن سفر کرد؛ هر چند سفر به لیبی و سوریه اهمیت خاص خود را دارد، اما ویژگی مهم متمایز کننده این دوره از دوره های دیگر، همان اقدام توسعه روابط با قدرت های آسیایی (چین و ژاپن) است. خود وی بعد از این سفرها، دلیل اصلی سفر اخیر خود به کشورهای لیبی، سوریه، چین و ژاپن را تحرک بخشیدن به سیاست خارجی کشور در هنگام جنگ روانی سیاسی عراق برای انزوای ایران، اعلام کرد و افزود: «این سفرها با دعوت از سوی این کشورها بوده است. دعوت از سوی لیبی و سوریه طبیعی است، اما دعوت چین و ژاپن مسئله جدیدی است.» وی اهدافی برای این سفرها برشمرد و افزود: «آنچه که مهم است، یک حرکت خارجی برای تحرک بخشیدن به سیاست خارجی بود. با مشورت از خدمت امام و با تصمیمی که در خدمت رئیس جمهوری و نخست وزیر و رئیس دیوان عالی کشور به عمل آمد، وقت مناسب سفر معین شد.»

در این جا هر یک از سفرهای چهارگانه، بررسی می شود:

الف) سفر به لیبی

آن ویژگی که سفر به لیبی را از دیگر سفرها متمایز می کرد، وضعیت خاصی بود که این سفر را هر چه بیش تر و به نحو حساسی در ارتباط با عراق قرار می داد. ماجرا مربوط به سفر

وزیر خارجه لیبی به بغداد است که ناگهان چند روز به زمان تعیین شده برای سفر هاشمی به لیبی، انجام شد. این ماجرا وضعیتی بغرنج، غیرمنتظره همراه با بلا-تکلیفی پیش روی مسئولان ایرانی قرار داد، تا جایی که محسن رضایی در یک جمع محدود گفت: «در شرای-طی که آقای هاشمی می خواهد-د به لیبی-ب-رود، ام-روز (۲۷/۳/۱۳۶۴) وزیر خارجه لیبی به عراق رفت! معلوم نیست آقای هاشمی برود لیبی یا نه.» وی افزود: «رفیق دوست هم در سفر لیبی موفق به ملاقات قذافی نشده بود.»

رایزنی های مجدد مسئولان و از جمله اقدام به کسب تکلیف مجدد از امام خمینی، نشانه اهمیت موضوع بود. برگزاری سفر با توجه به نوع برخورد لیبی، صحیح به نظر نمی رسید، از طرفی، لغو سفر نیز مصلحت تشخیص داده نمی شد، زیرا با سفر اردیبهشت ماه "سعودالفیصل" وزیر خارجه سعودی به تهران و نمایان شدن چشم انداز بهبود نسبی روابط ایران و سعودی و به خصوص با توجه به سفر بعد به چین و ژاپن، نوعی عدم موازنه در سیاست خارجی ایران را نشان می داد که مطلوب سران نظام نبود و می بایست در مجموعه سفرها، "جایگاه دوستان وابسته به بلوک شرق" نیز لحاظ می شد. مهم ترین که لغو سفر، لیبی را بیش تر به عراق نزدیک می کرد و ادعای مقام های عراق مبنی بر مقابله فارس ها با عرب ها را هرچه بیش تر واقعی جلوه می داد. در عمل، دیدار سرد وزیران خارجه لیبی و عراق، تصمیم گیری را آسان کرد و سفر هاشمی به لیبی طبق برنامه انجام شد. وقتی "عبدالسلام تریکی" وارد بغداد شد و در فرودگاه مورد استقبال "طارق عزیز" قرار گرفت، به نظر می رسید که اولین دیدار یک لیبیایی پس از پنج سال از عراق، منشاء تحولات بسیاری خواهد شد، ولی طارق عزیز روی چندان خوشی نشان نداد و حتی رادیو بغداد برنامه ضدلیبیایی خود را - که پانزده دقیقه در روز پخش می شد - نه تنها حذف نکرد بلکه هم زمان با ملاقات تریکی و طارق عزیز، با تأکید صریح بر "لزوم سرنگونی قذافی"، پخش گردید. شخص طارق عزیز نیز سیاست های معمر قذافی را با تندی و به نحوی اهانت آمیز مورد انتقاد قرار داد؛ نتیجه این شد که متقابلاً در همان دیدار اولیه، تریکی نیز با حمایت آشکار از ایران، اعلام کرد که جنگ بین ایران و عراق را عراقی ها آغاز کرده اند. بدین ترتیب سفر یک روزه وزیر خارجه لیبی به بغداد بدون این که نشانه ای از بهبود روابط دو کشور برجای گذارد، پایان یافت و روز بعد (۳۰/۳/۱۳۶۴) هاشمی رفسنجانی وارد لیبی شد.

در پایان دیدار رسمی چهار روزه آقای هاشمی رفسنجانی از لیبی - که طی آن، وی با "معمر قذافی" رهبر و "عبدالسلام جلود" نخست وزیر لیبی ملاقات و از جمله درباره جنگ ایران و عراق گفت و گو کردند - بیانیه مشترکی هم زمان در تهران و طرابلس انتشار یافت که در آن علاوه بر مواردی علیه هم پیمانی مصر و عراق، آمده بود:

«جماهیری لیبی با قدرت در کنار جمهوری اسلامی ایران در راه رویارویی با جنگ

تحمیل شده بر آن توسط صدام و رژیم فاشیستی بعث در عراق که به دستور امپریالیزم امریکا و ارتجاع عرب و صهیونیزم تحمیل گردیده، ایستاده است.

طرفین تشکیل یک کمیته مشترک سیاسی نظامی به ریاست وزرای خارجه دو کشور را اعلام می دارند. دو طرف کلیه توطئه هایی را که علیه موجودیت و انقلاب فلسطین طرح ریزی و اجرا می شود، محکوم می کنند. طرفین تعهد کامل خود را نسبت به فعالیت در راه آزادی تمام سرزمین فلسطین و از بین بردن موجودیت صهیونیستی در مبارزه با آن - که مبارزه وجود است و نه مبارزه حدود - اعلام داشتند.

طرفین تصمیم خود را مبنی بر تشکیل ارتش قدس جهت آزادی فلسطین و ایجاد رابطه انقلابی اسلامی جهان، اعلام می دارند.»

این بیانیه بازتاب وسیعی داشت و با عنوان "بیانیه استراتژیک" و نیز "پیمان استراتژیک" در رسانه های گروهی از آن یاد می شد.

در این سفر همچنین شمشیری به عنوان سمبل مبارزات رهایی بخش لیبی به رئیس مجلس شورای اسلامی اهدا شد و آقای هاشمی رفسنجانی با تشکر از "پذیرایی گرم و صمیمانه کشور دوست و برادر: لیبی" گفت: «امیدوارم که این شمشیر هیچ وقت به نیام نرود تا این که سرزمین مقدس قدس شریف را آزاد کنیم.»

این سفر بیش از هر کشور دیگر، عراق را متضرر ساخت و به واکنش واداشت. متحدان عراق درخصوص مهم ترین پی آمد رسمی این سفر یعنی صدور بیانیه مشترک که حاوی بندهایی چون "تشکیل کمیته مشترک سیاسی، نظامی و یا مقابله علیه هم پیمانی مصر و عراق" بود، واکنش های تندی نشان دادند تا جایی که انعقاد این معاهده را سبب فراهم آمدن انشعاب در اتحاد اعراب، هدف قراردادن شورای همکاری خلیج فارس و نظایر آن تفسیر کردند و با ابراز تنفر، این عهدنامه را مضر به حال خود و کل اعراب خواندند.

از جمله پی آمدهای صدور این بیانیه، می توان به سفر رئیس پارلمان مراکش به عراق (در ۳/۴/۱۳۶۴) و اعلام حمایت مراکش از عراق در جنگ و نیز سفر "طه یاسین رمضان" معاون نخست وزیر عراق به مصر (در ۴/۴/۱۳۶۴) اشاره کرد. یادآوری می شود که عراق از سال ۱۳۵۶ در تقبیح سفر سادات به بیت المقدس و دیدار وی با "مناخیم بگین" نخست وزیر اسرائیل، مانند کشورهای سوریه، الجزایر، یمن جنوبی و لیبی با مصر قطع ارتباط کرده بود، بنابراین، سفر طارق عزیز به مصر در جهت تقویت جبهه کشورهای مصر، اردن، عربستان در مقابل کشورهای لیبی، سوریه و ایران مورد توجه قرار گرفت. نشریه "لوموند" در این باره نوشت: «طارق عزیز هنگام سفر به مصر اعلام کرد لیبی باید به خاطر تحویل موشک های اسکاد به ایران، تنبیه شود.» پی آمد دیگر این که سفر شصت تن از اعضای کنگره لیبی به مراکش در همین روز به تعویق افتاد. این سفر جهت تحکیم وحدت دو کشور

(لیبی و مراکش)، از یک سال پیش زمینه سازی شده بود و قرار بود در ۵/۴/۱۳۶۴ انجام شود. در پی تعویق این سفر، اجلاس مشترک پارلمانی بین دو کشور نیز که قرار بود در همین سفر انجام شود، به تعویق افتاد.

اما مهم ترین پی آمد، مربوط به خود عراق بود: در ۵/۴/۱۳۶۴ عراق رسماً قطع کامل مناسبات دیپلماتیک خود با لیبی را اعلام کرد. این درحالی بود که کم تر از ده روز پیش از آن، بغداد میزبان وزیر خارجه لیبی بود.

سخن گوی وزارت خارجه عراق بیانیه مشترک ایران و لیبی را "پیمان استراتژیک میان ایران و لیبی" اعلام کرد، لیکن هیچ اشاره ای به مفاد بیانیه نکرد که در آن به صهیونیسم و امپریالیسم امریکا به شدت حمله شده بود.

لیبی نیز در واکنش با صدور بیانیه ای خواستار اخراج عراق از اتحادیه عرب و از سازمان کنفرانس اسلامی شد. در این بیانیه، کمیته مردمی روابط خارجی لیبی، حکومت عراق را به دلیل برقراری روابط دیپلماتیک با مصر، به تخطی مداوم از قطع نامه های اجلاس سران عرب و اتخاذ مواضعی خصمانه علیه خواسته های ملت های عرب و مسلمان متهم کرد. اقدام عراق به قطع روابط دیپلماتیک خود با لیبی، انعکاس گسترده ای در پی داشت و بسیاری از محافل دیپلماتیک، خبرگزاری ها و مطبوعات این اقدام عراق را با نتایج سفر آقای هاشمی به لیبی کاملاً مرتبط دانستند. خبرگزاری یوگسلاوی درباره قطع روابط عراق با لیبی نوشت:

«آنچه که کاسه صبر عراق را لب ریز کرد، آشکارا دیدار اخیر "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس ایران و امضای یک پیمان "وحدت استراتژیک" میان ایران و لیبی است. از سوی دیگر، رژیم عراق هم زمان با قطع روابط خود با لیبی - که یکی از اعضای جبهه پایداری است - به طور اصولی موافقت خود را با تشکیل یک کمیسیون مشترک به منظور همکاری با رژیم مصر که قرارداد کمپ دیوید را با اسرائیل به امضاء رسانده است، اعلام کرد.»

خبرگزاری فرانسه نیز از بغداد گزارش داد: «در بغداد رسماً اعلام شد سفرای کشورهای عربی مقیم بغداد جهت مطلع شدن از وسعت بیانیه مشترک ایران و لیبی مورخ ۲۲ ژوئن (اول تیرماه)، به وزارت امور خارجه عراق احضار شدند.... یک سخن گوی وزارت امور خارجه اعلام کرد که رؤسای هیئت های سیاسی عرب از محتوای این بیانیه به ویژه در مورد آنچه که به حمایت کامل لیبی از ایران در جنگ خلیج فارس و همچنین تشکیل یک کمیسیون سیاسی نظامی مشترک مربوط است، مطلع گشتند. سخن گوی مزبور همچنین اظهار داشت که رؤسای هیئت های دیپلماتیک عرب مأمور شدند که پیرامون موضوع مزبور پیام هایی از سوی "طارق عزیز" معاون نخست وزیر و وزیر خارجه عراق، به وزارت امور خارجه کشورشان تسلیم نمایند. ناظران در بغداد معتقدند که این اقدام آغاز یک حرکت دیپلماتیک از سوی عراق نزد کشورهای عرب اسلامی است که به منظور ایجاد یک اجتماع عرب در قبال پیمان

گفتنی است که در ایران از قطع روابط سیاسی عراق با لیبی، آشکارا استقبال شد و در پی آمد این اعلام رسمی، آقای "هاشمی رفسنجانی"، دکتر "ولایتی" وزیر امور خارجه، و سخن گوی این وزارت خانه در بیانیه های جداگانه ای خواستار پیوند هرچه بیش تر کشورهای پیش رو شدند.

اما سرانجام بر اثر ادامه فشارهای روزافزون کشورهای عربی و وسعت بازتاب منفی بیانیه مشترک ایران و لیبی در خبرگزاری ها با عنوان "انعقاد یک پیمان استراتژیک بین ایران و لیبی" و نیز در پی موضع گیری های متفاوت محافل و مطبوعات منطقه و کشورهای عربی در برابر این بیانیه، لیبی که خود را با یک تدارک گسترده جهت به انزوا راندنش روبه رو می دید، در تاریخ ۸/۴/۱۳۶۴ از طریق خبرگزاری "جانا" (خبرگزاری لیبی) اعلام کرد که پیمان با ایران در راستای آزادسازی قدس و اتحاد جهان اسلام بسته شده و هدفی دیگر ندارد. خبرگزاری فرانسه در این خصوص گزارش داد: «جانا ضمن توضیح تصمیمات اتخاذ شده در دیدار اخیر حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی از طرابلس، خاطرنشان کرد که لیبی هیچ معاهده ای با ایران منعقد نکرده است. مفسر سیاسی خبرگزاری جاننا تأکید کرد که متن امضا شده تنها صورت جلسه ای است که در جریان آن، دو انقلاب لیبی و ایران پیمان استراتژیک خود را برای آزادی بیت المقدس و وحدت جهان اسلام مورد تأکید قرار دادند. وی افزود در مورد جنگ ایران و عراق، پیشنهادهایی از سوی لیبی در مورد پایان بخشیدن به این جنگ، به ایران ارائه شده است.»

خبرگزاری فرانسه افزود که "جانا" در سوم تیرماه با انتشار یک اطلاعیه، انعقاد یک پیمان استراتژیک میان لیبی و ایران و همچنین تشکیل یک "ارتش بیت المقدس" برای آزادی فلسطین و یک انجمن انقلابی اسلامی جهانی را اعلام کرده بود.

در تاریخ ۱۲/۴/۱۳۶۴ "طارق عزیز" معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق، با پیامی از صدام حسین به "رباط" رفت و با شاه حسن دیدار کرد، سپس اجلاس مشترک پارلمان های مراکش و لیبی که از ۵/۴/۱۳۶۴ به تعویق افتاده بود، در ۱۶/۴/۱۳۶۴ برگزار شد و با صدور قطع نامه ای در مورد مسائل خاورمیانه و افریقا، به کار خود پایان داد، در حالی که گفته می شد رفع تعویق اجلاس، بر اثر این توضیح لیبی بوده که صدور بیانیه مشترکش با ایران، جهت آزادسازی قدس و اتحاد جهان اسلام بوده است. در هر حال یک روز پس از این اجلاس (۱۷/۴/۱۳۶۴)، "شاه حسن دوم" پادشاه مراکش، اعراب را به پشتیبانی از عراق در مقابله با "تجاوز ایران" دعوت کرد و سپس افزود: «آن کسی که می گوید عراق را در این جنگ به حال خود واگذارید، این حقیقت را نمی داند که جسم عرب یکی است و امت عرب، امت واحدی است و قابل تفکیک نیست.»

به این ترتیب، لیبی ماجرا را به این جمع بندی رساند، تا به گونه ای از زمینه های کینه توزی عراق بکاهد و با دوری گزیدن از یک انزوای سیاسی، خود را از یک مخمصه احتمالی برهاند و پیمان استراتژیک بین خود و ایران را صرفاً در اهداف دوردستی چون "آزادسازی قدس" و نیز کلیاتی چون "وحدت جهان اسلام"، خلاصه کند.

اما با این همه، از نظر ایران سفر در هر دو جنبه "جنگ ایران و عراق" و نیز صحنه درگیری های لبنان، دست آوردهای بسیار مثبتی داشت. آقای هاشمی رفسنجانی پس از بازگشت از سفر لیبی گفت: «هرگونه حمایتی که ما از آن ها تقاضا داشتیم و امکاناتی که آن ها در اختیارشان بود، از ما دریغ نکردند.»

وی همچنین با اشاره به جنگ اردوگاه های فلسطین گفت: «مسائلی نیز در رابطه با لبنان و اصل همکاری جبهه پایداری و همکاری سوریه و لیبی مطرح شد، چرا که اخیراً به نظر می رسید در لبنان توطئه ای علیه دوستی این دو کشور در جریان اردوگاه ها در شرف وقوع بود که این مسئله در این سفر مورد تأیید قرار گرفت و همکاری های بهتری پایه ریزی شد.»

سفرهای بعدی هیئت های مختلف ایرانی، از جمله سفر هیئتی از مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق از ایران به لیبی نیز نشانه تعمیق جدی روابط ایران و لیبی بود که طبعاً در جنگ دیپلماتیک با عراق، خود پیوندی محسوب می گردید.

ملاقات هیئت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در جماهیری لیبی با سرهنگ معمر قذافی و سرگرد جلود به طور جداگانه، می توانست نشانه اهمیتی باشد که لیبی برای تغییر و تحولات عراق و مجلس اعلا قائل است و نیز علامت آن بود که لیبی در مورد حضور مجلس اعلا در آینده عراق، با ایران به نوعی توافق رسیده و حداقل تفاهم در این باره حاصل شده است، هرچند نهایتاً به جز تأکید مجدد بر ضرورت تشکیل جبهه مخالفان صدام، نتیجه ای مشخص اعلام نگردید.

پس از بازگشت هیئت مجلس اعلا - که پس از لیبی به سوریه هم رفته بود - آقای هاشمی آن را مورد حمایت و تشویق قرار داد و گفت: «مجلس اعلا به عنوان یک مجموعه منسجم از نیروهای مؤمن و مسلمان، تأثیر فراوانی در صحنه دارد.» اما با این حال، وی افزود: «این مجموعه باید در جهت بسیج ملت عراق به تلاش های خود بیفزاید.» هاشمی در خاتمه گفت: «همکاری سوریه و لیبی با نیروهای در صحنه عراق، مورد قدردانی مسئولین جمهوری اسلامی ایران است.»

یادآوری می شود از میان جریان ها و گروه های مخالف حکومت عراق، ایران جریان موسوم به مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق را به عنوان جریان مطلوب برگزیده است و به تقویت آن می کوشد. اعزام هیئت این مجلس به لیبی و سوریه نیز در همین چارچوب و برای تقویت و تثبیت آن به عنوان یک جریان قدرت مند بوده است. در همین چارچوب است که

نیروی عملیاتی چون "تیپ بدر" که فرماندهی آن از سپاه و کادرها و نیروهای آن عراقی هستند نیز به این مجلس وابسته گردیده است تا در کنار قدرت سیاسی، قدرت نظامی نیز بتواند کسب کند و در درازمدت بتواند آلترناتیوی برای دولت بعثی عراق باشد. گفتنی است که سوریه و لیبی نیز آلترناتیوهای دیگری برای صدام در نظر دارند که طبعاً به گرایش های ملی و غیرمذهبی وابسته اند.

ب) سفر به سوریه

در ۲/۴/۱۳۶۴ آقای هاشمی در رأس هیئتی به دعوت "حافظ اسد" رئیس جمهور سوریه، وارد دمشق شد. حافظ اسد روز پیش از آن (۱/۴/۱۳۶۴) پس از ترک مسکو، از آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و هیئت همراهش که در لیبی به سر می برد، جهت دیدار رسمی از سوریه دعوت کرده بود.

در ۴/۴/۱۳۶۴ مفسران و تحلیل گران عمدتاً سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به لیبی و سوریه را تلاش آقای رفسنجانی جهت نزدیک کردن هرچه بیش تر مواضع سه کشور ایران، سوریه و لیبی در مقابل هرگونه تلاشی که تحت عنوان "هم بستگی اعراب" به منظور ایجاد شکاف و نیز جلب حمایت سوریه و لیبی در جنگ، خرید تسلیحات از جمله ضد هوایی، موشک های اسکاد بی و ... جهت مقابله با حملات هوایی و موشکی عراق و نیز متقابلاً زدن شهرهای عراق، حل جنگ اردوگاه های فلسطینیان، و ... مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند، ولی در سفر به سوریه علاوه بر موارد ذکر شده، محور عمده بحث، تبادل نظر درباره مسئله گروگان گیری هواپیمای "تی. دبلیو. ای." بوده است.

در توضیح بیش تر رابطه ایران و سوریه می توان به موضوع فروش ارزان نفت و نیز تحویل مجانی آن به سوریه اشاره کرد که در جلسه علنی ۱۵/۵/۱۳۶۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. به موجب این قانون، به وزارت نفت اجازه داده شد که به مدت یک سال مقدار یک میلیون تن نفت خام سبک ایران را مجانی در اختیار دولت سوریه قرار دهد. همچنین تا مقدار پنج میلیون تن نفت خام سبک ایران را با تخفیف ۵/۲ دلار در هر بشکه طبق ضوابط وزارت نفت، به سوریه بفروشد. آقای "دری نجف آبادی" مخبر کمیسیون برنامه و بودجه، در این مورد چنین توضیح داد: «در طول این پنج شش سال گذشته همواره یکی از تقریباً نزدیک ترین دوستان مان در منطقه، جمهوری عربی سوریه بوده است. سوریه از نزدیک ترین کشورهای عربی است که با ما هم فکری و همکاری داشته است؛ هم در مبارزه با اسرائیل و هم در مبارزه با عراق، هم در مورد همکاری و هم فکری در لبنان و در نجات لبنان و در حمایت از حزب الله لبنان. سوریه همواره از مواضع ما در جنگ دفاع کرده است و با قطع خط لوله نفتی عراق که از سوریه عبور می کرده، در حقیقت سالی شاید سیصد میلیون دلار به منافع سوریه ضرر خورده است.»

ص: ۵۱

سفر رسمی آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی به چین، اولین سفر یک مقام بلندپایه ایرانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به این کشور بود که از مدت ها پیش از آن، در صدر اخبار رسانه های داخلی و خارجی قرار گرفته و از زوایای مختلف مورد ارزیابی محافل دیپلماتیک و مفسران و تحلیل گران واقع شده بود. اهمیت این سفر چندان بود که حساسیت شدیدی را در سطح نظام بین المللی برانگیخته بود و جهت اطلاع از نتایج این سفر، کشورهای ذی نفع و نیز کشورهای که به گونه ای این ارتباط را با منافع ملی خود مرتبط می دیدند، مسائل مطروحه را پی گیری می کردند؛ مسائلی که منابع رسمی و غیررسمی به آن اشاره می کردند و در چند محور انعکاس داشت:

- فروش تسلیحات چینی به ایران

- منافع استراتژیک چین در خاورمیانه

- بی طرفی چین در جنگ ایران و عراق

- حل مسئله جنگ از طریق دیپلماتیک (بعضاً موضوع اصلی این سفر قلمداد می شد)

در مراحل بعد از نظر اهمیت، به این مسائل نیز توجه می شد:

- جلوگیری از نفوذ شوروی در خاورمیانه

- هماهنگی با جمهوری اسلامی ایران در مورد افغانستان جهت خروج نیروهای شوروی از افغانستان و حمایت و پشتیبانی از انقلابیون این کشور

در هر صورت، آقای هاشمی روز ۶/۴/۱۳۶۴ در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی اقتصادی وارد پکن شد. بنا به گزارش های رسمی، در اولین دوره مذاکرات آقای هاشمی رفسنجانی و "ژائویانگ" نخست وزیر چین، درخصوص مسائل مورد علاقه و روابط دو جانبه و همچنین توسعه مناسبات دوستی و همکاری های دو کشور، یانگ با تجلیل و استقبال از موضع دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر عدم تعهد و مبارزه علیه سلطه خارجی، گفت: «چین و ایران در پیروی از سیاست خارجی مستقل و مبارزه علیه سلطه ابرقدرت ها، وجوه مشترک بسیار مهمی دارند که این وجوه پایه و اساس برقراری روابط و پیشرفت مناسبات دوستی و همکاری دو کشور را تشکیل می دهد.» آقای هاشمی نیز در سخنانی با تأکید بر توسعه روابط دوستانه بین ایران و چین، گفت: «هر دو کشور در بسیاری از مسائل بین المللی دارای مواضع مشترک هستند.»

اما به عقیده ناظران خارجی، این سفر جنبه های قابل ملاحظه تری داشته است، از جمله: «ایران به وضوح مایل است که از انزوای فعلی درآید و هر کجا که ممکن است، دوستی بیابد؛ مخصوصاً اگر این دوستان حاضر به فروش اسلحه به ایران باشند. امری شایع است که چین با انعقاد یک قرارداد قابل ملاحظه، به ایران اسلحه خواهد فروخت و علت سفر رفسنجانی به پکن همین بوده

است، البته چین رسماً بارها انعقاد چنین موافقت نامه ای را با ایران، تکذیب کرده است.»

نیز: «ایران برای نبردهای آتی خود احتیاج به سلاح و حمایت سیاسی دارد و برای کسب این دو مسئله است که رئیس زیرک مجلس ایران به پکن رفته است و برای همین دو مسئله است که پس از ناامیدی های فراوان، روابط با سرهنگ کذافی بالاخره محکم شده است.»

همچنین: «ایران سعی دارد وجهه بین المللی خود را بهبود بخشد و در این راه تا آن جا پیش می رود که شرایط خود را برای پایان جنگ، با آن که تغییر نمی دهد، ولی به شکل دیگری در آورد.»

اما حساس ترین و برجسته ترین موضوعات در تحلیل ها، روی دریافت تسلیحات لازم برای مقابله با برتری هوایی عراق در جنگ شهرها و جنگ کشتی ها، متمرکز بود. البته واضح است که وقتی چنین معاملاتی در حد به کلی سری باقی می ماند، انعکاس آن نیز از حد تحلیل و احتمال فراتر نمی رفت و شکل خبر رسمی نمی یافت، به خصوص که دوطرف مذاکره، این معامله را تکذیب می کردند. آقای هاشمی با این استدلال که سیستم دفاعی کشور ایران، غربی است، این گونه معاملات را منتفی می دانست و چین نیز به عنوان کشوری دوست با دو کشور متخاصم، قضیه را رد می کرد.

با وجود آنچه ذکر شد، باید یادآوری کرد مسئله تسلیحات به دلیل آن که طبعاً یک مسئله به کلی سری بود، در محافل مختلف با استفاده از قرائن مورد بحث قرار می گرفت و به دلیل اتکا به اطلاعات غیرقابل تأیید، مطالبی گفته می شد که بعضاً کاملاً متفاوت با خبرهای رسمی بودند. مثالی از حساسیت مطلب این که در خبرها آمد: «آنچه نخست وزیر ترکیه را به سفر چین کشاند، عمدتاً مربوط به این مسئله می باشد.»

اظهارات "تورگوت اوزال" نخست وزیر ترکیه که از چین دیدن می کرد، خودبه خود مؤید چنین حساسیتی بود. اوزال در یک کنفرانس مطبوعاتی (در ۱۱/۴/۱۳۶۴) اعلام کرد که رهبران چین به وی گفته اند که قصد ندارند سلاح در اختیار ایران بگذارند.

برخی از مطبوعات غربی نیز این مطلب را ترویج می کردند، با این استدلال که "ماه هاست که چین سعی در گسترش روابطش با کشورهای منطقه خلیج فارس دارد" و "ایران مجبور است در بازار بین المللی با سختی زیاد تسلیحات جنگی خود را مهیا سازد."

اما رویتر گزارش داد: «چین خواهان آن است که به ایران - که شدیداً نیازمند تجهیزات نظامی است - اسلحه بفروشد، اما هرگونه تجارت از طریق یک کشور ثالث و احتمالاً کره شمالی انجام خواهد گرفت.»

روزنامه انگلیسی "دیلی تلگراف" نیز با احتیاط نوشت: «بنا به گزارش های تأیید نشده، پکن موافقت کرده به مدت دو سال تجهیزات مورد نیاز ایران شامل میگ های روس-ی "۱۹-اس"، تانک های "تی-۵۴" و موشک های زمین به زمین را تهیه کند.» این روزنامه افزود که

گزارش‌ها تأکید دارند که چین به منظور کاستن از میزان آسیب‌پذیری تهران در مقابل حملات هوایی عراق، سلاح‌های ضدهوایی‌ها به ایران می‌فروشد.

در محافل داخلی نیز تحلیل‌ها، خبرهای غیررسمی و شایعات، نقل قول‌های ناموثق و یا موثق حاکی از محوریت تسلیحات در سفر به چین به علاوه اهداف دیپلماتیک، بود. در واقع این سفر را می‌توان به نوعی اتخاذ استراتژی "بهره‌برداری از قدرت سوم برای مقابله با فشارهای دو ابرقدرت" قلمداد کرد.

در هر حال، گذشته از مسائل غیررسمی، در پایان سه روز دیدار رسمی و مذاکرات آقای هاشمی با رهبران پکن، ایران و جمهوری خلق چین روز ۹/۴/۱۳۶۴ یک تفاهم‌نامه توسعه همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی امضا کردند. بنا به اظهار مقام‌های رسمی ایران، به دنبال امضای این تفاهم‌نامه، دو طرف در خصوص همکاری‌های مشترک درازمدت مانند سدسازی، بندرسازی، صنایع سبک و ماهی‌گیری ابراز علاقه کرده بودند و توافق شده بود که درباره قراردادهای اجرایی مربوط به آن نیز اندکی بعد، مذاکره شود.

(د) سفر به ژاپن

در آستانه سفر آقای هاشمی به ژاپن و مقارن با ورود وی به چین، سخن‌گوی رسمی وزارت خارجه ژاپن اعلام کرد: «ژاپن به ایران اسلحه نمی‌فروشد و به هنگام سفر آقای هاشمی رفسنجانی رئیس‌مجلس ایران به ژاپن در هفته آینده، موضع خود را در قبال جنگ ایران و عراق به طور کامل تشریح خواهد کرد.» وی به خبرنگاران خارجی گفت: «ما هنوز دستور کار برای مذاکرات رفسنجانی با رهبران ژاپن را تکمیل نکرده‌ایم.» اما افزود: «مسئله جنگ احتمالاً در مذاکرات مطرح خواهد شد.»

این اظهارات، برخلاف اظهارات سفر چین، واقعی تلقی می‌شد و اساساً اهداف سفر به ژاپن کاملاً متفاوت با سفر چین بود، هر چند هر دوی این کشورها به عنوان قدرت‌های آسیایی وجه اشتراک داشتند و توسعه روابط با آن‌ها از این لحاظ، اهداف مشابهی هم می‌توانست داشته باشد.

در هر صورت، آقای هاشمی صبح روز ۱۰/۴/۱۳۶۴ از جمهوری خلق چین وارد توکیو شد. وی بلافاصله پس از مراسم استقبال رسمی، اولین دور مذاکرات خود را با "یاساهیرو ناکازونه" نخست‌وزیر ژاپن، در کاخ "آکاسا" محل اقامت خود، آغاز کرد.

آقای هاشمی در دیدار با اعضای انجمن دوستی پارلمانی ایران و ژاپن نیز با اشاره به مطامع استعماری ابرقدرت‌ها در ایران، از ژاپن به عنوان کشوری که در پی منافع استعماری نیست، نام برد و خاطر نشان ساخت که همکاری بین ایران و ژاپن که یکی مواد خام فراوان دارد و دیگری صنعت پیشرفته، می‌تواند برای پیشرفت آسیا و احیای عظمت این دو کشور در دنیا، بسیار مفید و مؤثر باشد.

راديو ژاپن با اشاره به ورود هیئت ایرانی به خاک این کشور، اعلام کرد: «هنری کیسینجر

وزیر خارجه اسبق امریکا که در ژاپن به سر می برد، امروز با وزیر خارجه ژاپن دیدار و گفت و گو کرده است.» روزنامه "تایمز" چاپ لندن نیز به نقل از خبرنگار خود در توکیو، نوشت: «ورود آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن - که اولین سفر وی به یک کشور پیشرفته غربی است - در ماه های اخیر بهترین فرصت برای قانع کردن ایران به ترک شرایط افراطی خود برای پایان دادن به جنگ می باشد. ژاپن به طور مکرر گفته است نقش میانجی گری ندارد، ولی این کشور به عنوان یک پیک دیپلماتیک موفق بوده است چون تنها کشور غربی است که به تهران و بغداد دسترسی دارد.» این روزنامه افزود: «ژاپن احتمالاً تنها منبع تکنولوژی مدرن و سرمایه گذاری برای ایران است و به همین دلیل ایران می خواهد روابط خوب خود با این کشور را ادامه دهد. هفته گذشته شرکت نیشان اعلام کرد برای تولید جیپ و وانت با ایران به توافق رسیده است.»

در مجموع بررسی مهم ترین اظهارات و تحلیل ها نشان می دهد که بعد از بحث کلی تحرکات دیپلماتیک ایران برای خروج از انزوا و بهبود روابط خارجی خود، مسئله جنگ یکی از مهم ترین محورهایی بود که در بازتاب سفر آقای هاشمی به ژاپن مطرح می شد و موضوع مهم بعدی، نوع رابطه ایران و امریکا بود.

موضوعات دیگری نیز مطرح بود، از جمله، بحث درباره نحوه ادامه پروژه عظیم و نیمه کاره پتروشیمی در ایران در حالی که ژاپن در عمل به تعهداتش در این باره سر باز می زد. این موضوع در دومین ملاقات "ناکازونه" نخست وزیر ژاپن با آقای هاشمی مطرح شد. روزنامه ژاپنی "آساهی شیمبون" درباره این ملاقات نوشت: «رئیس مجلس ایران پذیرفت که ادامه جنگ ایران و عراق در روابط ایران با ژاپن مشکل ایجاد می کند و اضافه نمود که به نظر می رسد بخش خصوصی ژاپن به خاطر عدم ثبات در خاورمیانه، محتاط بوده و به علاوه، ژاپن در زمینه عدم خرید نفت از ایران توسط بعضی از کشورهای دیگر صادر کننده نفت، تحت فشار قرار دارد.»

روزنامه انگلیسی زبان "ژاپن تایمز" نیز نوشت: «رفسنجانی در این ملاقات خواستار افزایش تدریجی خرید نفت ایران به وسیله ژاپن شد و گفت که ایران نیز در مقابل، واردات خود از ژاپن را افزایش خواهد داد و به کمپانی های این کشور اجازه خواهد داد تا بیش تر در پروژه های توسعه ایران شرکت کنند.» به نوشته این روزنامه، ناکازونه در پاسخ گفته بود که ژاپن همه کوشش خود را به کار خواهد برد تا خرید نفت و حجم تجارت با ایران را افزایش دهد. این روزنامه در عین حال به نقل از یک مقام بلندپایه دولت ژاپن گفت که ناکازونه تعهدی برای خرید نفت از ایران نکرد.

به نظر غالب تحلیل گران، عمده ترین موضوع در بررسی این سفرها، همان "گشایش دیپلماسی" بود که در "محورهای جدید سیاست خارجی ایران" اعلام شده بود و برای پیش برد آن کوشش می شد.

آقای هاشمی نیز در بازگشت از سفرهای منطقه ای و آسیایی خود، در جلسه علنی ۱۶/۴/۱۳۶۴ مجلس شورای اسلامی سفر به کشورهای چین و ژاپن را "آغاز حرکت جدید در سیاست خارجی و روابط بین المللی در خارج از مرزهای مان" توصیف کرد.

در پایان و حاشیه مبحث سفرهای آقای هاشمی این نکته قابل یادآوری است که افکار عمومی کشورهای عربی و اسلامی نیز از مهم ترین موضوعات در طراحی سیاست خارجی ایران محسوب می شد، از همین رو بود که در ملاقات سفیران و کارداران جمهوری اسلامی ایران در کشورهای اروپایی و امریکایی با آقای هاشمی (۶/۵/۱۳۶۴)، وی تأکید کرد که انقلاب ایران بایستی در جهان یک انقلاب اسلامی معرفی و مطرح شود، نه یک انقلاب شیعی. هاشمی در این خصوص به درگیری های صفوی - عثمانی اشاره کرد که گریبان اروپایی ها را از چنگ قدرت عثمانی رها کند. وی گفت: «انقلاب، اسلامی است و اگر اسم شیعی روی آن می گذاریم، به خاطر آن است که رهبرش شیعه بوده و مردمی که بیش تر آمدند [در صحنه انقلاب] شیعه بودند، والا همان اسلام است.

انقلاب، اسلامی است و شیعه نیست؛ متن اسلام این را می خواهد و شیعه هم مدعی سنن اسلام است و نباید انقلاب به نام شیعه تمام شود. [...] اگر انقلاب به عنوان اسلام در دنیا مطرح شود، می تواند پایدار بماند، چون با یک میلیارد و اندی مسلمان و این همه امکانات، اگر انقلاب به یک مذهب محدود شود، در دنیا پای مال خواهد شد و نمی گذارند که پا برجا بماند.»

۶- ایران و عربستان؛ چشم انداز بهبود مناسبات

در اولین روز مربوط به کتاب حاضر، بیش از یک ماه از سفر "سعودالفیصل" وزیر خارجه عربستان به ایران گذشته است، اما تأثیر آن سفر، روح غالب بر تحلیل های مربوط بر روابط ایران و سعودی در مقطع زمانی کتاب حاضر است. به نظر بعضی تحلیل گران منطقه، سفر سعودالفیصل به ایران، بخشی از یک طرح سعودی به منظور گشودن کانال های تماس مستقیم با ایران جهت کشاندن حکومت ایران به پای میزه مذاکره در زمانی مناسب و شرایطی هموار، بوده است. سعودی ها همچنین درصدد بوده اند از کشیده شدن جنگ به دیگر کشورهای خلیج فارس جلوگیری کنند.

به گمان برخی ناظران، این دیدار محرمانه برای بغداد غیرمنتظره نبوده است. آن ها افزودند: «نمی توان بر جنگ تأثیر گذاشت، مگر با وجود کانال های باز تماس و مذاکره با طرفین درگیر نزاع.»

به گزارش نشریه "القبس"، بعد از سفر سعودالفیصل به تهران، مهم ترین گام بعدی عربستان، عدم مشارکت سعودالفیصل در دیدارهای کمیته هفت جانبه بوده است. ایران با شدت با فعالیت ها و تماس های کمیته هفت جانبه عرب مقابله می کرد، خصوصاً این که این فعالیت ها شامل درخواست از کشورهای بزرگ برای محاصره کامل ایران از لحاظ ارسال

شاید بتوان نظر برخی تحلیل گران را در مقطع زمانی مربوط به کتاب حاضر، صائب دانست که می گفتند (۸/۴/۱۳۶۴): «محافل دیپلماتیک عربی همه منتظرند که در ماه های آینده، تماس های میان عربستان سعودی و ایران بیش تر شود. این تماس ها از جانب کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس شدیداً مورد پشتیبانی قرار خواهد گرفت و بغداد یا باید در مقابل این توازن جدید - که شاید به یک میانجی گری مفید منجر شود - یک موضع معقول اتخاذ کند و یا باید یک موضع بی اعتمادی فزاینده بگیرد، در این صورت موجب خواهد شد سعودی ها برای رها کردن صدام حسین دلایل کافی در اختیار داشته باشند.»

در همین حال، در محافل خصوصی، بعضی حتی پا را از این فراتر گذاشته و چشم انداز خاصی در مناسبات بین ایران و کشورهای عربی حامی عراق ترسیم کردند که با روابط و مناسبات جاری این کشورها با عراق به کلی متفاوت بود، از جمله یک دیپلمات ارشد سوریه در ژاپن، در یک محفل خصوصی گفته بود که یکی از دوستان ژاپنی وی گفته است: «نظر "موساد" [سازمان جاسوسی اسرائیل] اخیراً بر این است که رؤسای کشورهای خلیج فارس حاضرند سر صدام را در سینی طلایی تقدیم خمینی نمایند و در مقابل آن برای منطقه صلح به دست بیاورند.» این دیپلمات سوری افزوده بود که از آن جایی که این منبع مطلع ژاپنی دو روز قبلش با آقای "میاکه" مدیر کل وزارت خارجه ژاپن جلسه داشته بود و از بازگشت آقای "میاکه" هم از سفر اسرائیل دو هفته پیش تر نمی گذشت، منبع این خبر ممکن است آقای "میاکه" به نقل از اسرائیلی ها، بوده باشد.

در سطوح آشکار نیز - که اندکی تعدیل شده بود - چنین نظرهایی وجود داشت، مثلاً ماه نامه "عربیا" چاپ لندن، نوشت: «با انجام گرفتن تماس های دیپلماتیک اخیر بین جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، همراه با دل سردی کشورهای حوزه خلیج فارس از بغداد، به نظر می آید شمارش معکوس علیه صدام حسین آغاز شده است. ناظرین منطقه عقیده دارند به احتمال زیاد انفجار دو بمب در ریاض هنگام سفر وزیر خارجه عربستان به ایران و سوء قصد به جان امیر کویت، به دستور رژیم عراق انجام گرفته تا به این وسیله جمهوری اسلامی ایران را به صدور ترور متهم کند و از ایجاد روابط دوستانه میان ایران و شیخ نشین های منطقه جلوگیری نماید. این حرکت بغداد باعث خواهد شد که کشورهای منطقه نسبت به رژیم عراق بدبین شوند که کاهش کمک این کشورها به عراق از ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز به ۲۵۰ هزار بشکه منعکس کننده این مطلب می باشد. از سوی دیگر، اگر اخراج ۱۳ عامل عراقی از بحرین حقیقت داشته باشد، ثابت می شود که استراتژی حکم رانان عراقی، خود ویرانگرانه است و کشورهای منطقه را به سوی روابط دوستانه تر با ایران سوق خواهد داد.»

اما در عمل و به دور از نتایج افراطی شبیه آنچه به نقل از اسرائیلی ها ذکر شد، در روند

دو ماهه مورد بررسی (در این کتاب) و در کاهش قیمت نفت ایران و در جنگ قیمت ها، عربستان نقشی مخالف ایران داشت و هم او بود که پیروز شد، اما با این همه، دو نشانه مهم برای تأیید این موضوع وجود داشت که چشم انداز بهبود مناسبات دو کشور امیدوار کننده بود. یک نشانه، نوع برخورد سعودی در مجامع کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در خصوص جنگ تحمیلی بود که کینه توزی های رایج تعدیل شده بود، هرچند ابراز دوستی ها با بی اعتنائی به مواضع ایران همراه بود؛ مثلاً در ۲۰/۴/۱۳۶۴ شاه زاده "سعودالفیصل" وزیر امور خارجه عربستان، در پایان مذاکرات دو روزه شورای همکاری خلیج فارس گفت که مطمئن است جنگ پنج ساله بین ایران و عراق به زودی پایان خواهد یافت. صرف نظر از این که طرح این گونه مسائل خود نوعی فشار بر ایران جهت پذیرش صلح بوده است، اما در مجموع از فروکش کردن عداوت ها و جایگزینی خوش بینی ها حکایت می کرد، تا جایی که مفسر رادیو بی بی سی در تفسیری، از خوش بینی بیش از حد عربستان در مورد پایان یافتن جنگ در جو نامساعد کنونی، ابراز تعجب کرد.

نشانه دوم، مسئله حج بود. هرچند مراسم براثت، در اولین روز کتاب بعدی روزشمار جنگ برپا می شد، اما مقدمات آن و توافق غیرعلنی ایران و سعودی درباره برگزاری این مراسم، در مقطع کتاب حاضر است.

البته سعودی ها ابتدا برخلاف توافقات قبلی در سفر سعودالفیصل به تهران، حتی درباره تعداد زائران ایرانی نیز تفاهم نشان نمی دادند و نیز با برگزاری مراسم حج همراه با ویژگی "براثت" که به وسیله ایران طرح و اجرا می شد، سخت مخالفت می کردند، ولی در ادامه، موضوع شکل دیگری گرفت و در هر دو مورد نظر ایران پذیرفته شد. نظر به اهمیت موضوع، مرور مختصری (تفصیل آن در کتاب آمده است) در این باره می شود.

در ۱۶/۴/۱۳۶۴ آیت الله "صانعی" دادستان کل کشور، از امام درخواست کرد که به واسطه شدت تراکم کار و خستگی، با کناره گیری ایشان از مسئولیت دادستانی کل کشور موافقت شود. پذیرش این استعفا و انتصاب آقای موسوی خوئینی ها به سمت دادستان کل کشور، بازتاب هایی گسترده در رسانه های گروهی جهان داشت، از جمله: «این انتصاب به طور مؤثری خوئینی ها را از صحنه رقابت ریاست جمهوری - که زمان زیادی به انتخابات آن باقی نمانده - حذف خواهد کرد.» نقطه توجه دیگر این بود که تحلیل می شد این اقدام همچنین برای اجتناب از به خطر افتادن تمایل اخیر ایران به نوعی پرهیز از رادیکالیسم و عادی ساختن روابط خود با امریکا، اتخاذ شده است. موضوع دیگری نیز مطرح می شد که مربوط به بحث حج بود و آن این که بر اثر این انتصاب و حذف نقش خوئینی ها در امر حج، «ماه آینده حجاج ایرانی در مراسم حج کم تر از سال های گذشته باعث زحمت رهبران عربستان خواهند بود.»

در ۲۵/۴/۱۳۶۴ (حدود ۱۰ روز بعد) امام خمینی در دیدار با رئیس و نمایندگان مجلس

خبرگان دو مسئله مهم نظام و کشور را به صراحت مورد بحث و تأکید قرار دادند: مسئله اول در مورد حفاظت شخصیت ها و نوع زندگی آنان بود که تبدیل حفاظت به تشریفات و رشد تجمل گرایی از میان رفتن ساده زیستی و در پی آن بدبینی مردم و در نتیجه تضعیف نظام، می تواند نگران کننده باشد. مسئله دوم، تبعات برکناری آقای موسوی خوئینی از امر حج بود که در محافل سیاسی خارجی به نوعی تغییر سیاست ایران در قبال حج، تلقی می شد.

امام خمینی در مورد دومین مسئله ذکر شده، بعد از توضیحات مبسوطی درباره آقایان خوئینی ها و کروبی و امر حج، در آخر تأکید کردند: «ما باید همان طور که سابق عمل کرده ایم، به حج برویم و همان طور که سابق تظاهرات و راه پیمایی کردند، عمل کنیم و با تغییر آقای موسوی خوئینی، سیاست ما تغییر نکرده است.» با وجود دقت امام در توضیح جزئیات و توضیحات ضروری در پاسخ به جنبه های مختلف تغییرات حاصله، این سخنان در نگاه ناظران خارجی می توانست اظهاراتی با "مصرف داخلی" تلقی شود، آنچه مشخص می کرد که واقعاً سیاست ایران در امر حج تغییر یافته یا خیر، نحوه اقدام و رفتار مسئولان امر حج بود.

رایزنی های وزارت خارجه و تلاش های مقام های رسمی جمهوری اسلامی ایران جهت گشایش اعزام زائران خانه خدا به مکه، براساس توافقات قبلی به میزان ۱۵۰ هزار تن ادامه یافت، اما تحركات عربستان سعودی نیز بر مبنای جلوگیری از تکرار وقایع سال گذشته در حج و کاهش اعزام حجاج ایرانی از ۱۵۰ هزار به ۱۰۰ هزار تن، همچنان ادامه داشت. در این مقدمه، فشرده ماجرا - که در نهایت به پیروزی ایران انجامید و می تواند نمایشی از روند اجرایی مربوط به حج باشد - آورده می شود:

در ۳/۵/۱۳۶۴ حجت الاسلام "امام جمارانی" سرپرست سازمان حج و زیارت و اوقاف و امور خیریه، با ذکر این که در سفر وزیر خارجه عربستان به ایران و ملاقات وی با دکتر ولایتی و آقای هاشمی رفسنجانی، مسئله خاتمه یافته و اعزام ۱۵۰ هزار تن تثبیت شده بود، افزود: «اگر چنانچه دولت سعودی نخواهد ما را تحمل کند، ما [به مکه] نمی رویم و هر پی آمده داشته باشد، مسئول عواقبش دولت سعودی خواهد بود.»

همچنین رادیو اسرائیل، رادیو بغداد، رادیو کویت، رادیو بی بی سی و روزنامه "القبس" در ۳/۵/۱۳۶۴ مطالبی را که در بازتاب های فوق در مورد سفر حجاج ایران، اقدامات و ... آمده است، مطرح کردند.

در ۶/۵/۱۳۶۴ "محمدعلی بشارتی" قائم مقام وزارت امور خارجه، اعلام کرد: «بالاخره با مساعی فراوان مقامات تصمیم گیرنده در امر حج و در پی ملاقات ها بسیار فشرده و طولانی مقامات ایرانی با مقامات سعودی، بالاخره مقامات عربستان با گشاده رویی با مسئله مسافرت ۱۵۰ هزار زائر ایرانی به بیت الله الحرام موافقت کردند.» وی در ادامه جای تردید باقی گذاشت: «البته مذاکرات کماکان ادامه دارد و طبیعی است که در این زمینه مسئولین مصمم تر شده

کشورمان نتایج نهایی را به اطلاع امت حزب الله خواهد رساند.»

تزلزلی که در سخنان بشارتی ملاحظه شد، در سخنان دیگر مسئولان هم بود. آشکار بود که توافق قطعی حاصل نشده و چانه زنی‌ها ادامه دارد، هرچند جنبه‌های امیدواری قابل توجه است. به عنوان مثال در ۱۱/۵/۱۳۶۴ آقای رفسنجانی گفت: «الحمد لله بالاخره آن طور که جمهوری اسلامی ایران و رهبر عزیزمان مایل بودند، عربستان قبول کرد.» ولی در ادامه افزود: «ما امیدواریم خداوند به بعضی از متصدیان کشور میزبان [عربستان] ما هم شعور بدهد که مواظب باشند کار زشتی نکنند که اسباب دردسر بشود و روابط ما را تلخ و تیره کند. ما برای آن‌ها خطری نیستیم؛ علیه اسرائیل و امریکا حرف زدن چیزی است که آن‌ها هم باید بزنند و آن‌ها هم باید با ما شریک باشند. ان شاء الله مردم خود سعودی هم همراه زائران ما در این تظاهرات شرکت خواهند کرد.»

در ۱۸/۵/۱۳۶۴ منابع خبری بیگانه گزارش دادند: «نخستین راه پیمایی سیاسی زائران ایران امروز در شهر مذهبی مدینه برگزار شد. نیروهای امنیتی عربستان سعودی از دخالت در این راه پیمایی خودداری ورزیدند و انتظار می‌رود در ظرف هفته‌هایی که تا پایان حج باقی مانده، تظاهرات متعدد دیگری نیز صورت گیرد.»

در ۲۲/۵/۱۳۶۴ به گزارش خبرنگاران ایرانی اعزامی به مدینه: «صدها تن از جانبازان انقلاب صبح امروز طی تظاهراتی به راه پیمایی از کنار "مسجد النبی" پرداختند. راه پیمایان در حالی که پلاکاردهایی حمل می‌کردند، شعارهای "الموت لامریکا، الموت لاسرائیل" سر می‌دادند. این تظاهرات مورد توجه و همراهی گروه‌هایی از مهمانان و زائران کشورهای خارجی شد.»

در ۲۵/۵/۱۳۶۴ امام خمینی خطاب به حجاج بیت الله الحرام پیامی فرستادند که در بخشی از این پیام مفصل آمده بود: «خورشید تابان اسلام بزرگ در شرق و غرب عالم نورافشانی می‌نماید و ندای ابراهیمی (ع) و محمدی (ص) در گوشه و کنار گیتی طنین افکننده و جان و دل مسلمانان جهان را روح بخشنده و فریاد وحدت بین طوایف مسلمین از هر فرقه و مستضعفان و مظلومان از هر امت در سراسر جهان زلزله افکننده و کاخ آمال ستمگران و جهان‌خواران در شرف انهدام و فرو ریختن است، گویی دولت مستضعفین نزدیک و وعده حق تعالی قریب الوقوع است.»

در ۲۷/۵/۱۳۶۴ "امیر نایف" وزیر کشور عربستان، در مصاحبه‌ای مطبوعاتی به تفصیل درباره مسائل مختلف حج سخن گفت، از جمله: «اسلام دین کاملی است که تمام امور از جمله سیاست در آن وجود دارد ولی می‌بایست بین این موضوع که اسلام را وسیله‌ای در خدمت سیاست یا سیاست را وسیله‌ای در خدمت اسلام قرار دهیم، فرق قائل شویم.» وی افزود: «ما می‌گوییم می‌بایست همه چیز، از جمله سیاست را در خدمت اسلام قرار دهیم و این مفهوم صحیح اسلامی از این جریان است. ما در عربستان امکان ندارد که اسلام و دین را

از سیاست جدا کنیم؛ سیاست جزئی از کل اسلام ولی اسلام کل قضیه است.»

در ۲۸/۵/۱۳۶۴ در آستانه برگزاری راه پیمایی بزرگ "برائت از مشرکین"، "امیر نایف" در گفت و گویی با خبرنگاران داخلی این کشور، با تأکید بر لزوم ایجاد امنیت هرچه بیش تر برای حجاج در عربستان سعودی، گفته رادیو ایران مبنی بر هماهنگی با عربستان سعودی جهت تظاهرات در مکه معظمه را نفی کرد و گفت "تاکنون" هیچ گونه هماهنگی با مسئولان کشور عربستان نشده است. این در حالی بود که حدود ۱۶۰ هزار زائر ایرانی در مراسم حج و در مکه به سر می بردند و چگونگی برگزاری مراسم "برائت" در حج یکی از موضوعات مهم موجود میان دولت های ایران و سعودی بود. آن روزها و در آستانه برگزاری این مراسم - که ایران مصرانه در صدد اجرای آن بود - مقام های سعودی در این باره مذاکراتی را با مقام های ایرانی انجام می دادند. مهم ترین موضوعات در پیام های فهد و پاسخ وزارت خارجه ایران بود. اهمیت و حساسیت موضوع سبب شده بود که در این اوقات، "فهد" پادشاه عربستان، خود مستقیماً طرف دهنده پیام و گیرنده پاسخ آن باشد، نه وزارت خارجه و یا وزارت حج عربستان. فهد در اولین پیام های خویش گفته بود: «بنا به اطلاعات موثق، تظاهرات حجاج ایرانی در روز جمعه ۷ ماه ذیحجه (به تاریخ عربستان) انجام خواهد گرفت. قرار است [یک] هزار سپاهی با لباس عربی در حالی که پلاکاردهایی در دست دارند، پیشاپیش تظاهرکنندگان حرکت کنند و دولت عربستان برای جلوگیری از ذهنیت غلط دیگران [که عربستانی ها در تظاهرات شرکت دارند] خود را مجاز به بازداشت آنان می داند.» این امر را طرف ایرانی قویاً تکذیب کرد و گفته شد: «اطلاعات شما غلط است ولی محتمل است تعدادی از ایرانیان به دلیل خنکی لباس عربی، ملبس به آن باشند، همان گونه که دیگر ملت ها نیز می پوشند.» و مجدداً تأکید بر برگزاری تظاهرات آرام شد.

در پیام بعدی، فهد مخالفت خود را با برگزاری تظاهرات به صراحت اعلام کرد و اجرای آن را ناممکن دانسته بود، زیرا مغایر با حاکمیت عربستان بر مملکت خویش است و این که تظاهرات روز جمعه شلوغ ترین وضعیت را دارد. در پاسخ ایران تأکید شد: «دو تظاهرات، یکی در مدینه و یکی در مکه خواسته بودیم. تظاهرات آرام مدینه نشان داد که می توان تظاهرات آرامی در مکه نیز داشت و تأکید ما بر حفظ آرامش است که تظاهرات مدینه بهترین دلیل عینی است و توصیه ما بر این است که در مکه نیز این چنین شود، در غیر این صورت بر روابط روبه گسترش بین دو کشور تأثیر منفی می گذارد.» فهد در پیام بعدی با اظهار این که چون روز جمعه، روز عید است و سه میلیون خارجی در آن روز در مکه اند و امکان تحرک برای ۱۶۰ هزار تظاهرکننده ایرانی نیست، پیشنهاد داده بود که تعداد به سی و یا حداکثر چهل هزار تن برسد، یا تظاهرات بعد از حج انجام شود که "تظاهرات در چنین وضعیتی و با خیابان های تنگ مکه، خطرها و زیان هایی متوجه ایرانیان و غیر ایرانیان خواهد کرد." در

پاسخ اظهار شد که تقلیل عدد به دلیل این که تظاهرات مردمی است و کم و زیاد کردنش ممکن نیست، رد می شود و موکول شدن تظاهرات به بعد از حج نیز چون عمل عبادی است، نمی تواند پذیرفته شود. سپس مجدداً بر همکاری در اجرای تظاهرات آرام در مکه تأکید شد.

در ادامه، روز ۲۹/۳/۱۳۶۴ کاردار سعودی در تهران به وزارت خارجه فرا خوانده شده و به عنوان مثبت ترین قدم در راه برگزاری تظاهرات از طرف ما، تأکید شد که حجاج ایرانی یماً و زبناً به هیچ وجه معترض مسئولان و مردم عربستان نخواهند شد و مهم تر این که به وی اعلام شد تظاهرات در روز پنجشنبه (۳۱/۵/۱۳۶۴) و نه جمعه انجام خواهد شد. این تعهد و تأکید سبب شد که مسئله نگرانی اعلام شده سعودی ها درباره مشکلات تظاهرات در روز جمعه، منتفی گردد و نرمی پیام بعدی فهد نیز حاکی از همین امر بود. سرانجام باید به آخرین پیام فهد اشاره کرد که روز بعد (۳۰/۵/۱۳۶۴، آخرین روز کتاب حاضر) به وسیله کاردار عربستان سعودی در تهران، به مدیرکل مربوطه در وزارت خارجه تسلیم شد و تلویحاً حاوی پذیرش تظاهرات بود. در این پیام آمده بود: «بنا به اطلاعات موثقی که دریافت داشته ایم، تعدادی از حجاج افریقایی و عرب به تظاهرات خواهند پیوست و این بنا به تشویق مسئولین بعثه حج ایرانی انجام گرفته است و با توجه به این که این، آشوب را زیاد خواهد کرد که به ایرانیان نسبت داده خواهد شد که به مصلحت شان نیست، لذا درخواست داریم که از این امر که موجب پیچیدگی امر خواهد شد، جلوگیری شود.»

در پاسخ به این پیام، گفته شد: «عمل تظاهرات مردمی است و دولت دخالتی در آن ندارد، مضافاً این که ما نیروی امنیتی نداریم که در حاشیه تظاهرات بگذاریم تا کسی را مانع شوند و یا کسی را به اجبار به درون جمعیت بیاورند. ما مجدداً تأکید می کنیم که مأمورین امنیتی عربستان دیدگان شان را فروبندند تا تظاهرات مکه به آرامی انجام گیرد، همان گونه که در مدینه انجام شد.»

در این روز (۳۰/۵/۱۳۶۴) دولت عربستان سعودی علاوه بر پذیرش تلویحی برگزاری تظاهرات ایرانیان در مکه و اجرای مراسم "برائت، انعطاف دیگری در مقابل ایرا نشان داد و با اع-زام زائران افغانی از ایران به حج موافقت کرد و به این مسئله - که نزدیک بود به یک محور مناقشه جدی تبدیل شود - پایان داد. بدین ترتیب کاردار عربستان سعودی در تهران اطلاع داد که با عزیمت یک هزار حاجی افغانی موافقت شده است و آنان میهمان دولت عربستان خواهند بود. درخصوص چگونگی پرواز آنان نیز گفته شد که "این دستور فهد است و تسهیلات پروازی فراهم خواهد شد." البته به نظر ناظران ایرانی، طبق قاعده روز جمعه فرودگاه جده بسته می شد و هدف از "میهمان شدن" کنترل بیش تر آنان بوده است.

یادآوری می شود که اعزام حاجیان افغانی از ایران با مسائلی همراه شده بود که می توانست وضعیت حساس آن زمان در روابط میان سعودی و ایران را به تنش های پیش بینی نشده

غیرضروری دچار کند. ماجرا به این ترتیب بود که اندک مدتی قبل از تفاهم آخرین روز، "علی الشاعر" وزیر تبلیغات (اطلاعات) عربستان - که در جمع هیئت حاکمه سعودی نقش مثبتی در بهبود روابط بین دو کشور ایفا کرده بود - ضمن تماس با مسئولان ذی ربط ایرانی، در حالی که به شدت عصبانی بوده، گفته بود: «ایرنا(خبرگزاری

جمهوری اسلامی) بیانیه ای تحت عنوان "جبهه آزادی بخش عربستان" در رابطه با ویزای افغانه منتشر ساخته است و شدیداً به دولت عربستان تحت عنوان "رژیم حاکم بر عربستان" حمله نموده و گفته است این رژیم مرتجع امپریالیستی به مسلمانان ویزا نداده و باید این سرزمین مقدس را از لوٹ این کفار پاک کرد.» الشاعر افزوده بود: «وجود سازمانی به نام جبهه آزادی بخش عربستان دروغ محض و افترا است و در شرایطی که ۱۵۰ هزار زائر ایرانی در این کشور حضور دارند، چه طرز برخوردی است! من کسی هستم که یک سریال تلویزیونی را به خاطر حمله به فارس ها متوقف کردم و در این جا اعلام می نمایم که اگر به گونه مناسب این مسئله حل نشود، فردا با تمام خبرگزاری ها مصاحبه نموده و مسائل بسیاری را مطرح خواهم نمود.»

در نهایت، هم موضوع مهم "برائت"، هم دیگر موضوعاتی که نمونه ای از آن ذکر شد، به نفع ایران حل و فصل شد.

در آخر یادآوری یک نکته مهم، ضروری است و آن این که حامیان عراق در امر حج، بسیار کوشیدند عربستان را علیه مراسم برائت و ایران تحریک کنند، از جمله روزنامه کوییتی السیاسه در سرمقاله خود با عنوان "ایرانی از مراسم حج چه می خواهد" نوشت: «اگر ایرانی اعتقاد دارد که مراسم حج باید به جایی برای فحش دادن به کشورهایایی که با آن اختلاف دارد، تبدیل شود، در مقابل، این کشورها حق دارند حجاج ایرانی فحش دهند و سیلی آنان را با دو سیلی پاسخ دهند.» در این سرمقاله از مقام های سعودی خواسته شده بود که تدابیر لازم را جهت سرکوب هرگونه تظاهرات و یا تحرک سیاسی حجاج ایرانی اتخاذ کند.

البته این واکنش عجیب نبود، زیرا موفقیت ایران در امر حج، یک برتری و یک پیروزی شایان توجه در عرصه جهان اسلام و حتی در سطح روابط بین الملل محسوب می شد و این به معنای شکست دیگری برای عراق بود، به همین دلیل از توسعه مناسبات ایران و عربستان و حل تدریجی مشکلات میان دو کشور، در برخی محافل و رسانه ها چشم اندازی روشن ترسیم می شد و تأثیر چنین امری را تضعیف عراق و تقویت ایران در جنگ می دانستند و حتی بعضاً با صراحت ایران و عربستان را در معادلات جدید سیاست و قدرت منطقه، دو محور اصلی می خواندند و حکومت عراق را "روبه انزوا" توصیف می کردند.

در مجموع می توان گفت با این که عربستان همچنان متحد عراق در جنگ با ایران بود، اما روند بهبود مناسبات چنان بود که در مقطع زمانی این کتاب، ایران به پیروزی هایی مهم در این عرصه دست یافت.

به عکس روابط ایران و عربستان، درخصوص رابطه ایران و کویت، کتاب در چشم اندازی تیره و تار شروع می شود و در همان چشم انداز هم پایان می یابد. در اولین روز کتاب، اظهارات "ابراهیم الصیخی" معاون دبیرکل شورای همکاری خلیج ف-ارس ک-ه گفت: «اق-دام تب-ه ک-ارانه علی-ه جان امی-ر کوی-ت [در ۴/۳/۱۳۶۴] نیمه اوج گیری مستمر جنگ ایران و عراق است و ممکن است یکی از بازتاب های وضعیت کنونی جهان عرب یا یک توطئه باشد.» خود نمایان گر این تیرگی است، البته روزنامه "واشنگتن پست" درباره ترور امیر کویت در همین روز نوشت: «بعضی مردم کویت این اقدام را مرتبط با جمهوری اسلامی و شیعیان کویت دانسته و بعضی هم کار عراق می دانند، چون عراق به خاک کویت چشم دارد.»

ولی در سطح تبلیغات عام و به خصوص مطبوعات کویت حد و مرزی برای دشمنی با ایران و حمایت از عراق وجود ندارد. همین روز نشریه "الرأی العام" نیز نوشت: «مرزی بین کویت و عراق وجود ندارد؛ ما به عراق کمک کرده ایم و باز هم کمک خواهیم کرد. موشک ایران در بغداد فرود می آید، ترکش های آن در کویت، قاهره و ریاض و حتی رباط فرود می آید.»

الرأی العام چند روز بعد باز هم نوشت: «ایران تنها در جبهه عراق نمی جنگد، بلکه از طریق سفارت خانه ها و مؤسسات خود در سراسر جهان جنگ به راه انداخته است. [...] ایران دیپلمات های کویتی را در خارج تهدید و ترور کرده است، در کویت، عربستان و برخی از کشورهای خلیج فارس بمب منفجر کرده است و هواپیماهای کویت را ربوده است. [...] حمله به جان امیر کویت نیز در رأس این اقدامات بوده است. [...] واجب قومی اعراب، اعلام جهاد علیه ایران می باشد.» برخی مطبوعات عربی حتی پیش بینی کرده بودند که ایران ممکن است در حال بررسی پیاده کردن نیرو در کویت به منظور تصرف دو جزیره استراتژیک "وربه" و "بویان" در بخش شمالی خلیج فارس (نزدیک فاو) باشد و توصیه می کردند که "به نفع کویت خواهد بود که به منظور خنثی کردن هرگونه حمله ایران، به عراق اجازه دست رسی به این جزایر را بدهد".

در همین ایام کشتی تجارتي "المحرّق" متعلق به شرکت "عرب یونایتد شپینگ" با پرچم کویت که مشکوک به حمل محموله برای عراق بود، در آب های عمان در شرق تنگه هرمز به وسیله یک ناوشکن نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران شناسایی و به آب های ایران هدایت شد. این کشتی وادار شد در اسکله شهید "رجایی" بندرعباس پهلو بگیرد. بعد از سه هفته، در ۲۱/۴/۱۳۶۴ جمهوری اسلامی ایران این کشتی کویتی را پس از تخلیه کامل محموله نظامی (که متعلق به عراق بود) آزاد کرد. علاوه بر اعتراض کویت - که ایران پاسخی مستدل و مستند به قوانین جهانی به آن داد - عراق نیز از تبلیغات در این باره غافل نبود: حدود یک هفته بعد از توقیف این کشتی، عراق در اطلاعیه ای نظامی اعلام کرد که به یک

هدف بزرگ دریایی ایران حمله کرده است. یک سخن گوی رسمی حکومت عراق در این باره گفت که عراق به منظور نشان دادن واکنش در برابر کشتی ربایی دولت ایران، این حمله را انجام داده است. اما در گزارش رسیده به دفتر مقر فرماندهی کل سپاه، درباره این حادثه چنین آمده است: «یکی از کشتی هایی که قبلاً مورد اصابت قرار گرفته بود و از آن به عنوان یک هدف کاذب استفاده می کردند، مورد اصابت واقع شده است.»

در هر حال، پافشاری ایران بر استفاده از حقوق قانونی خویش در ممانعت از ارسال دریایی ملزومات نظامی به عراق، زمینه دیگری بود که تیرگی روابط ایران و کویت را نشان می داد. نماد دیگر این تیرگی، اخراج ایرانیان مقیم کویت بود که افرادی غیرسیاسی بودند و سال ها در کویت به کارهای مختلف اشتغال داشتند. در طول مدت کتاب حاضر چند بار ایرانیان در گروه های حدود دویست نفری با وضعی توهین آمیز پس از ضبط اموال شان، اخراج می شدند.

در پی تشدید اقدامات خصمانه مقام های دولت کویت علیه اتباع ایرانی مقیم این کشور و ضبط بی دلیل اموال آنان به وسیله مأموران کویتی، در ۱۷/۴/۱۳۶۴ سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت یادداشتی به وزارت خارجه این کشور فرستاد که در آن به این رفتارهای ناشایست اعتراض کرده بود. سفارت جمهوری اسلامی در این یادداشت با یادآوری مقررات و قوانین بین المللی در مورد رفتار با اتباع خارجی، بر لزوم رعایت این مقررات و قوانین در خصوص احترام به حقوق و شرافت انسانی اتباع کشورهای بیگانه به ویژه برادران مسلمان و همسایه، تأکید کرده بود.

در این یادداشت همچنین آمده بود: «آزار و اذیت، شکنجه و بی خانمان کردن ایرانیان نجیبی که سالیان دراز در عمران و آبادانی کویت تلاش کرده اند، روز به روز شدت می یابد و این در حالی است که مزدوران حزب بعث عراق از هیچ اقدام تروریستی و خراب کارانه در دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس فروگذار نمی کنند و اقدام به ترور ناجوانمردانه امیر کویت می نمایند.»

در ادامه تأکید شده بود: «چنانچه دولت کویت به هر دلیلی تصمیم به اخراج برخی از ایرانیان گرفته است، اجرای اصول و مقررات شناخته شده در این باره مورد توقع بوده و فرصتی داده شود تا این گونه افراد به امور مالی و زندگی شخصی خود رسیدگی کنند.»

در این حال، آسوشیتدپرس از نوعی واکنش "القیسی" یک نماینده مجلس کویت، در این باره خبرداد. وی گفته بود: «اگر وزارت کشور کویت برای جلوگیری از تروریسم، افراد مظنون را اخراج می کند، بهتر است طرف داران اسرائیل را بیرون کند زیرا ما در حال جنگ با اسرائیل هستیم و ورود هر یهودی به کویت، تهدیدی برای کشور [کویت] محسوب می شود.»

در موضوع اخراج ایرانیان از کویت، حکومت عراق آتش افروز اصلی بود. شخص صدام در دیدار با هیئت های کویتی که در عراق به دیدار وی می رفتند، کینه توزی و اخراج ایرانیان از

کویت و دیگر سرزمین های عربی را شدیداً ترویج و تئوریزه می کرد، فی المثل در ۸/۵/۱۳۶۴ مطبوعات و رادیو تلویزیون کویت سخنان روز گذشته صدام را که در جمع اتحادیه آموزگاران کویتی (بازدید کننده از عراق) ایراد شده بود، وسیعاً منعکس کردند. روزنامه های این روز کویت سخنان صدام در خصوص لزوم اخراج افراد بی طرف از کویت و سایر کشورهای عرب خلیج فارس را به صورت تیتراژ آورده و نوشته بودند: «صدام خواستار پاک سازی کشورهای عربی حوزه خلیج [فارس] از دشمن شد.»

برخی دیگر از مطبوعات کویت با تیتراژهای بزرگ نوشته بودند: «صدام اعلام کرد هر کسی در کویت زندگی می کند و در کنار این کشور نمی ایستد، کویت را ترک کند.» رادیو تلویزیون رسمی کویت نیز این اظهارات را در بخش های خبری خود پخش می کرد.

در ۲۰/۴/۱۳۶۴ حادثه ای رخ داد که روابط ایران و کویت را وارد پیچیدگی جدیدی کرد و آغاز مناقشات سیاسی و تبلیغاتی تازه ای شد. در این روز دو انفجار در دو رستوران کویت رخ داد که روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری" تلفات آن را ۱۱ کشته و ۸۹ مجروح اعلام کرد. این روزنامه همچنین این اقدام را در "چارچوب یک استراتژی که از سوی تهران هدایت و رهبری می شود"، قلمداد کرد. تلویزیون فرانسه نیز در گزارشی درباره این سوء قصدها در کویت، از تلفات ۱۱ کشته و ۸۹ زخمی یاد کرد و "افراطیون ایرانی" را به عنوان عاملان این انفجارات، متهم کرد گزارش گر این تلویزیون مدعی شد که از نظر هواداران ایران، امیر کویت یکی از افرادی است که باید به قتل برسد.

از سوی دیگر، یک فرد ناشناس که خود را منسوب به سازمان "بریگادهای عرب" می خواند، در تماس تلفنی با دفتر خبرگزاری فرانسه در پاریس، مسئولیت این انفجارها را عهده دار شد. این سازمان تا آن زمان مسئولیت سوء قصد علیه دیپلمات های اردنی و امارات عربی متحده در اروپا و هند را نیز به عهده گرفته بود.

اما قضیه به سادگی آنچه ذکر شد بازتاب نیافت و عرصه وسیعی از حدس ها و برخوردها را گشود. در هر کدام از سه کشور عراق، ایران و کویت اظهارات متفاوتی ابراز می شد. در ایران نظیر تعدادی از رسانه های جهان، عراق عامل قضیه معرفی می شد که اهدافی چون فشار بر کویت برای گرفتن امتیاز بیش تر و نیز تخریب وجه ایران در افکار عمومی را دنبال می کرد. شواهد عدیده ای در تأیید این نظر وجود داشت و نوع رفتار عراق با کشورهای مشابهی کویت از جمله بحرین نیز مؤید آن بود. در عراق، ایران عامل اصلی معرفی می شد و همین انفجارها هم دلیلی بر تسریع در اخراج ایرانیان "دشمن اعراب" ذکر می شد. در کویت فضای تبلیغاتی مطرح در افکار عمومی، بر اثر نفوذ شدید عراق در رسانه های گروهی و بر بیش تر سران کویت، علیه ایران بود، اما در سطوح نخبگان و محافل رسمی، احتمال دخالت گروه های فلسطینی و سوری نیز مطرح بود.

برخی دیپلمات‌های کویت می‌گفتند امکان دارد این انفجارها با درخواست اخیر پارلمان این کشور در مورد قطع کمک به کشورهای هم‌مرز با اسرائیل، در ارتباط باشد. به گفته آنان، به عهده گرفتن مسئولیت این انفجارها به وسیله اتحادیه بریگاد‌های انقلابی عرب، ممکن است انگیزه اقدام را آشکار نماید. امری که این احتمال را تقویت می‌کرد این موضوع بود که قرار بود مجلس کویت در جلسه دو روز بعد از انفجار (۲۲/۴/۱۳۶۴)، پیشنهاد برخی نمایندگان در جهت تعلیق کمک ۳۴۱ میلیون دلاری سالانه (تقویت اعراب) به سوریه، اردن و سازمان آزادی بخش فلسطین را بررسی کند.

در عمل با توجه به بمب‌گذاری اخیر، جلسه مجلس به صورت محرمانه برگزار شد و خبری درباره مباحث آن منتشر نگردید. به جز این که شیخ "صباح الاحمد" قائم مقام نخست وزیر کویت، در سخنانی کوتاه گفته بود که تروریزم نخواهد توانست به سیاست‌های مستقل کویت لطمه بزند. "رشیدالراشد" وزیر کشور کویت نیز گزارشی از انفجارها ارائه داده بود. در نهایت مقام‌های رسمی کویت از اظهار نظر رسمی در این باره خودداری کردند و معرفی دقیق و رسمی عامل انفجارات، عملاً مسکوت ماند.

تیرگی روابط ایران و کویت تا پایان دوره کتاب حاضر ادامه یافت. ذکر مطلبی از روزنامه ه کی-هان ۲۸/۵/۱۳۶۴ نوع رابطه در روزهای پایانی دوره مورد بررسی ما را نشان می‌دهد. کیهان تفسیر مفصلی بر سخنان وزیر کشور کویت نوشته بود که در آن با ذکر شواهد و ادله و با استناد به گزارش‌های رسانه‌های غربی و اظهارات مقام‌های برخی نهادهای دولتی که به طور تلویحی عراق را در انفجارات و خراب کاری‌ها در منطقه - از جمله در کویت - دخیل می‌دانستند، آمده بود: «اظهارات دیروز وزیر کشور کویت نشان می‌دهد که دولت کویت قصد ندارد سیاست خود را در زمینه خراب کاری‌های ماه‌های اخیر تغییر دهد. امروز دیگر بسیاری از حقایق پیرامون انفجارها و عملیات خراب کاری در کشورهای حوزه خلیج فارس و از جمله کویت روشن شده است.

دولت کویت قصد ندارد بگوید سوء قصدی که علیه جان امیر این کشور صورت گرفت، توسط عراقی‌ها برنامه ریزی و انجام شده بود. وزیر کشور کویت در پاسخ سؤال خبرنگار اردنی "الیوم" می‌گوید "هنوز زمان اعلام نتایج تحقیقات مناسب نیست" و اضافه می‌کند که "دست یک کشور در پشت این ماجرا است"، اما آن کشور را نام نمی‌برد، چرا؟ دولت مردان کویت از چه می‌ترسند؟ اگر هراس‌شان از این است که رژیم بغداد ممکن است با اعلام نتایج دولت کویت درباره خراب کاری‌های اخیر، عصبانی شود و مثلاً دست به خرابکاری‌های تازه بزند، از کجا که نگفتن و اعلام نکردن، موجب توقف اقدامات بغداد باشد؟»

در ادامه این تفسیر، با اشاره به بخشی دیگر از اظهارات وزیر کشور کویت در مورد برنامه‌های بعدی شورای همکاری برای مقابله با تروریسم، نوشته شده بود: «برای مقابله با تروریسم دولتی، گام اول این است که دولت‌ها خود دست به این عمل نزنند. شما که با

مردم کویت و بیگانگان مقیم آن، کاری می کنید که اسرائیلی ها با فلسطینی ها کردند، چه طور می توانید در تقبیح این موضوع سخن بگویید! دسته دسته ایرانی ها را شبانه از کاشانه شان در کویت بیرون می کشید، به حبس می برید و پس از ماه ها شکنجه و تضییق، با بدترین شکل بیرون شان می کنید! شما که خود می گوید در زندان های تان از چوب و فلک استفاده می کنید و علی رغم همه کنترل ها و اعمال روش های پلیسی اطلاعاتی اخیر، فاش شد پنج نفر ایرانی در زندان های شما جان سپرده اند!....

دیگر نمی شود در عمل جنایت کرد و در حرف از ارزش ها و آرمان های مقدس دفاع کرد؛ یا باید تروریست بود و یا باید با آن مقابله کرد، راه دیگری وجود ندارد. نفع همه مردم منطقه و نیز نفع دولت کویت در این است که عملاً علیه تروریسم دولتی یا غیردولتی، اقدام کنند.

در واقع برای سران دولت کویت در هر شرایطی و مستقل از نوع رفتار و خواسته های رژیم عراق و مستقل از نوع روش و رفتار ایران در قبال کویت، حمایت شدید و همه جانبه از عراق، به صورت اصلی غیرقابل خدشه وجود داشته است، گویا دست قدرت مندی چنین نقشی را برای دولت کویت ترسیم کرده است که قابل تغییر نیست. مشابه این رفتار را در کشورهای مشابه شاهد بوده ایم؛ مورد زیر یک نمونه و شاهد است که در حاشیه بحث روابط ایران و کویت و در پایان ذکر می شود:

در حالی که هنوز ماجرای دست گیری ۱۳ تن از عراقی ها به اتهام بمب گذاری در بحرین هم زمان با سف-ر "سع- و دالفیصل" به تهران، ب-رای نسب-ت دادن آن به ای-ران، در مطب-وعات ب-از گو می ش-ود، در ۱۰/۵/۱۳۶۴ شیخ "خلیفه بن سلمان" نخست وزیر بحرین، در مصاحبه با "اخبارالخلیج" اظهار داشت: «عراق جزء لاینفک امت عربی است و امنیت آن، بخشی از امنیت اعراب است. بنابراین بر همه ما لازم است تا به عنوان امت عرب از آن کشور پشتیبانی کنیم و خطرها را از آن رفع کنیم تا امنیت سرزمین عراق تضمین شود.» وی همچنین گفت: «برادران ما در عراق همیشه به کوشش های صلح پاسخ مثبت داده اند، اما از تشویق رهبران ایران به پذیرش صلح خودداری نخواهیم کرد.»

۸- ایران و امریکا: دشمنی پایدار و ارتباط سری

دشمنی امریکا با ایران که قبل از شروع دوره کتاب حاضر با اقداماتی چون عملیات استانچ،^(۱) مستقیماً توانایی ایران در جنگ تحمیلی را هدف قرار می داد،^(۲)* در دوره کتاب حاضر تداوم یافت. عموم خبرها و تحلیل های این دوره، از جمله حوادثی چون بحران هفده روزه ربوده

ص: ۶۸

۱- Staunch operation

۲- * با توجه به امریکایی بودن ساختار تجهیزات و تسلیحات ارتش شاه، جمهوری اسلامی ایران نیز ناچار از تهیه سلاح و لوازم یدکی امریکایی برای حفظ توانایی های مورد نیاز خویش بود.

شدن هواپیمای مسافری خطوط هوایی امریکا (T.W.A) نشان می داد که دشمنی دیرینه امریکا و جمهوری اسلامی ایران تا چه اندازه عمیق و جدی است. اما در عین حال، در همین دوره یک ارتباط "به کلی سری" بین ایران و امریکا پایه گذاری شد که بعدها به یک معاهده پنهانی عجیب و نادر بین این دو دولت دشمن، انجامید. این ماجرا - که بعد از افشای آن، در ایران به ماجرای "مک فارلین" و در امریکا به "ایران گیت" شهرت یافت - فرجامی جز افزایش کینه بین امریکا و ایران نداشت، در شروع نیز مقارن با زمانی پایه گذاری شد که ریگان ایران را یکی از اعضای مؤثر "کنفدراسیون جنایت" لقب می داد. در مجموع، در مورد ویژگی رابطه ایران و امریکا در دوره این کتاب می توان گفت: "دشمنی دو کشور بسیار جدی است، اما ایران برای امریکا حریفی قدرتمند و بسیار با اهمیت بوده است؛ برای امریکا این میدان مبارزه، میدانی یک طرفه با غالب و مغلوبی از قبل مشخص شده، نیست و ورود و هرگونه حرکت در این میدان با بغرنجی های عدیده ای همراه می شود."

امریکا حتی سلاح های قبلاً خریداری شده ایران را تحویل نمی داد، بنابراین، ایران، سلاح های ضروری را از طریق دولت ها و اشخاص واسطه، طبعاً با قیمتی گران تر، تهیه می کرد. از پاییز ۱۳۶۴ امریکایی ها فشار تحریم تسلیحاتی علیه ایران را تشدید کردند، به این ترتیب که با اقدامات اطلاعاتی وسیع، فروشنده ها و واسطه ها را شناسایی می کردند و اگر اتباع امریکا بودند، آن ها را دست گیری و محاکمه می کردند و اگر امریکایی نبودند، با انواع تدابیر به مقابله با معامله آن ها با ایران، می پرداختند و مزاحمت جدی ایجاد می کردند. این باعث می شد که ایران با مشکلات بیش تری مواجه شود و با زمان طولانی تر، هزینه بیش تر و بعضاً با کیفیت نازل تری، ملزومات ضروری خود را تهیه کند. این اقدامات تحت عنوان "عملیات استانچ" توسط امریکایی ها طراحی و از زمان یادشده اجرای آن شروع شد.

برای احراز دقیق این امر، جست و جوی موضوعی رابطه ایران و امریکا در متن کتاب ضروری است، اما شرح مختصری که در این مقدمه می آید نیز گویای مسئله است. این شرح با دو عنوان "بحران طولانی هواپیمارمایی" و "دو برخورد با مسئله بغرنج ایران"، عرضه می شود.

الف) بحران طولانی هواپیمارمایی

در همان اولین روز شروع این دوره (۲۴/۳/۱۳۶۴) - یعنی روز قدس - و اوج جنگ روانی و فشارهای مربوط به حملات عراق به مناطق مسکونی ایران (جنگ شهرها)، یک هواپیمای مسافربری خطوط هوایی امریکا (T.W.A) در مسیر آتن به رم، ربه و در فرودگاه بیروت فرود آورده شد. روز بعد، وقتی این هواپیما به سوی منطقه خلیج فارس حرکت داده شد، ایران اعلام کرد همه فرودگاه های کشور به روی این هواپیما بسته است و به آن اجازه فرود نخواهد داد. این در حالی بود که رسانه های جهانی، ربودن هواپیما را مرتبط با ایران

می دانستند و در پی آن، احتمال حمله نظامی امریکا به ایران نیز مطرح می گردید. هواپیما مجدداً به فرودگاه بیروت بازگشت و چند سازمان مختلف و مجهول الهویه مسئولیت ربودن آن را پذیرفتند، اما سپس مشخص گردید که آنان از شیعیان لبنان هستند و آزادی مسلمانان لبنانی در بند اسرائیل در زندان عتلیت، خواسته اصلی آنان اعلام گردید.

هرچند سازمان هایی چون جهاد اسلامی، حزب الله، امل، مسئولیت این هواپیماربابی را پذیرفتند، اما علاوه بر خواسته اعلام شده، آنچه در حول قضیه و حوادث مرتبط با آن جریان یافت، این بود که بافت و ترکیب اصلی هواپیماربابان را گروه های لبنانی شیعه مبارز هوادار ایران، تشکیل می دهد. در سومین روز این هواپیماربابی، گزارشی خواندنی از خبرنگاران محلی منتشر شد که در آن آمده بود: «هواپیماربابان با دوستان و اعضای خانواده های خود که در حومه جنوب بیروت در نزدیک فرودگاه بین المللی زندگی می کنند، دیدار کردند. دیشب هواپیماربابان سرحال بودند و گاهی هم با چریک های امل که در برج کنترل فرودگاه مستقر شده اند، شوخی می کردند. یکی از آن ها از این که به موقع شامش را نداده اند، گله کرد و گفت: در این فاصله می توانستم به خانه ام بروم و برای همه کسانی که در هواپیما هستند، غذا تهیه کنم.»

منابع اسرائیلی با صراحت بیش تر از سایر منابع، ایران را درگیر قضیه وانمود می کردند. روزنامه "هاآرتص" نوشت: «سفارت ایران در سوریه در عملیات تروریستی شیعیان در لبنان، مغز متفکر است و فعالیت های گروه های افراطی شیعه در لبنان توسط این سفارت خانه هدایت و سازمان دهی می شود و این گروه ها از کمک فکری، اسلحه، مهمات، کمک مالی و حمایت های لجستیکی سفارت ایران در دمشق بهره مند می باشند. سوریه در جریان امور است و نسبت به دخالت های بیش از حد ایران در لبنان نظر مساعدی ندارد و حتی سعی کرده است در این زمینه با ایران به توافق برسد.»

بحران هواپیماربابی ت-سی. دبلیو. ای.، ت-ا آزادی گ-روگ-ان های امریکایی هواپیما، نزدی-ک به س-ه هفته (۱۹روز) طول کشید. در هفته نخست، موضع گیری های مسئولان امریکایی در خصوص چگونگی برخورد با این بحران، بعضاً کاملاً متضاد بود. مشخص بود که مسئولان امریکایی سردرگم هستند و در اقدام علیه ایران توافق و جمع بندی مشخصی ندارند و نتوانسته اند راهی بیابند که منافع اقدامات تند علیه ایران بر مضار آن ترجیح داشته باشد؛ از سویی، سخن از نفی هرگونه سازش بود و احتمال اقدام نظامی و سرکوب مطرح می شد و از سوی دیگر، در تلویح، احتمال بررسی آزادی زندانیان مسلمان لبنانی از زندان اسرائیل در برابر رهایی گروگان های امریکایی، به عنوان فرضی قابل قبول عنوان می گردید:

هنری کیسینجر: ولو حوادث ناگواری رخ دهد، هیچ مذاکره ای مستقیم یا غیرمستقیم با هواپیماربابان نباید انجام گیرد. آنچه رسانه هایی از قول منابع ناشناس عنوان می کنند: "در صورت آزادی زندانیان شیعه از جانب اسرائیل، امریکا انتقاد نخواهد کرد" و یا این که "امریکا

از اسرائیل خواهد خواست پس از آزادی گروگان‌ها، زندانیان مزبور را آزاد کند"، غلط است؛ در هر دو حال، تروریست‌ها پیروز خواهند بود و باز هم در جهان علیه امریکایی‌ها اقدام خواهند کرد. حتی پس از خاتمه بحران، حتماً علیه عاملان، اقدام تلافی جویانه ص-ورت گئی-رد-ول-و به گ-روگ-ان‌ها آسیب-ی هم نرس-انده باش-ند (۲۷/۳/۱۳۶۴).

"کاسپار واین برگر" وزیر جنگ امریکا، در مصاحبه با تلویزیون A.B.C. در پاسخ به خبرنگار این تلویزیون که گفت "جرج شولتز" وزیر خارجه امریکا و "مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور این کشور، اخیراً اظهار کرده اند که چنانچه گروه مسئول هواپیماربایی به ایران ربط پیدا کند، امریکا علیه ایران دست به اقدام تلافی جویانه خواهد زد، گفت: «من در این مورد نمی توانم چیزی را پیش بینی کنم، ولی پس از این که ما مطالعات بیش تری در مورد حامیان هواپیماربایان کسب کردیم، دقیقاً بر طبق سیاست ریگان مبنی بر حمل-ه به کشورهای ح-امی-ت-روریس-ت-ها، تصمیمی-م گئی-ری خواهد شد.» (۲۷/۳/۱۳۶۴)

"ب-رایان جنکینز" کارشناس مس-ائل تروریست-ی در مؤسسه تحقی-قات ژوئ-ند از شب-که تل-ویزی-ونی M.B.A. : «نسبت دادن هواپیما دزدی و ارتب-اط هوایی-ماربایان با دول-ت ای-ران ک-ار مشکل-ی است.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

رئیس مطال-عات خاورمیانه در دانشگاه "جان هاپکینز"، فواد عجمی: «شیعیان لبنان از انقلاب ایران اله-ام می گیرند، ول-ی شوا-دی مبنی بر ارتب-اط هوایی-ما دزدان ب-ا دول-ت ای-ران در دست نیست.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

"جرج کرک" نویسنده مجله تایم: «اق-دام-ات متقابل امریکا در خاورمیانه میزان خشونت در منطقه را بالا خواه-د برد، ولی دست ن-زدن به اق-دام-ات متقاب-ل نیز خط-رات زی-ادی در بر خواه-د داش-ت.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

رئیس اسبق سازمان سیا: «چنانچه ما از طریق اطلاعات جاسوسی خود دخالت ایران در این واقعه را تشخیص دهیم، من موافقم که همین فردا تمام بنادر ایران را مین گذاری کنیم.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

معاون اسبق وزارت خارجه امریکا در امور سیاسی، "لارنس ایگل برگر": «من صد در صد از عملیات تلافی جویانه علیه عاملین هواپیماربایی حمایت می کنم.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

"باب کوپرمن" متخصص تروریسم در امریکا: «چنانچه دولت امریکا تصمیم بر حمله به دولت دیگری مثل ایران را بگیرد و به جزیره خارک یا یک اردوگاه تسلیحاتی حمله کند، این برانگیزنده حرکت تشکیلاتی طرف داران آیت الله خمینی در داخل امریکا خواهد شد و احتمالاً مشکلات زیادی را هم ایجاد خواهد کرد، ولی این به هیچ وجه نباید منجر به عدم انجام حمله تلافی جویانه علیه تروریسم گردد.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

سخن گوی کاخ سفید: «تجربه اسرائیل در لبنان در ظرف سه سال گذشته نشان داده

است که اقدام تلافی جویانه نظامی می تواند نامؤثر باشد و حتی گروه های شیعه افراطی را جهت انجام اقدامات تلافی جویانه مصمم تر کند. اضافه بر این، امریکا باید که اثرات هرگونه اقدامات نظامی بر روی هم پیمانان عرب و به خصوص شیخ نشین های نفت خیز عرب آسیب پذیر را بررسی نماید.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

ریگان در یک مصاحبه مطبوعاتی تأکید کرد: «ایالات متحده هرگز به تروریست ها امتیازی نخواهد داد، هرگز از یک دولت خارجی هم نخواهد خواست که امتیازی به تروریست ها بدهد؛ امریکا هم زمان در پی دادن امتیازی است که حتی المقدور حفظ ظاهر هم بشود.»

شیمون پرز: «امریکا به اسرائیل اطلاع داده که صلیب سرخ می تواند در این مورد [آزادی شیعیان در بند اسرائیل] با دولت اسرائیل تماس بگیرد.» پرز افزود: «اگر صلیب سرخ در این رابطه با ما تماس بگیرد، ما پذیرای آنان بوده و به سخنان آنان گوش خواهیم داد.» (۲۸/۳/۱۳۶۴)

ملاحظه می شود که سردرگمی ها تا آخرین روز هفته ادامه دارد؛ ابهام چندان است که روزنامه "نیویورک تایمز" نوشت: «مقامات رسمی دولت ریگان اعلام داشته اند که امیدوارند ماجرای هواپیماربایی اخیر به یک ماجرای گروگان گیری طولانی مانند بحران ایران [لانه جاسوسی امریکا] تبدیل نشود.»

در آخر هفته اول امکان تحقق خواسته های هواپیماربایان بیش تر مورد توجه قرار گرفت و توجیه می شد. یک مقام رسمی کاخ سفید گفت: «تفاوت هایی میان دو بحران دیده می شود و تفاوت عمده این است: انجام خواسته ایرانیان که شامل بازگرداندن شاه [بود] غیرممکن بوده و حال آن که موارد درخواست اخیر هواپیماربایان مبنی بر آزاد ساختن ۷۰۰ زندانی شیعه چندان مشکل نمی باشد.» اما یک مسئله مهم برای امریکایی ها، یافتن میانجی مناسب بود که به مسئولیت پذیری اش بتواند اعتماد کنند. به اعتقاد مفسر نیویورک تایمز: «مشکل کنونی همانند ماجرای ایران [لانه جاسوسی] یافتن کسی است که بتوان با وی مذاکره نمود. در بحران گروگان گیری ایران، امریکا به سراغ میانه روها و نخست وزیر وقت "بازرگان" و "یزدی" رفت، به امید آن که آن ها به افراطیون که سفارت را در کنترل دارند، دستور آزادسازی سفارت را بدهند، اما در ظرف چند روز بازرگان و یزدی ناچار به استعفا شدند و در بحران اخیر نیز امریکا نمی تواند به سراغ "امین جمیل" رئیس جمهور [لبنان] برود، چرا که یک مسیحی است.» (۲۹/۳/۱۳۶۴)

در هفته دوم مشکل میانجی حل شد و "نبیه بری" به عنوان فردی که هم با سوریه ارتباط داشت، هم از قدرت در هر حال شیعی "امل" بهره می برد و هم تا حدی مورد اطمینان امریکا بود، مورد توجه قرار گرفت. در اولین روز هفته دوم (۳۱/۳/۱۳۶۴) رادیو بی بی سی خبر داد: «نبیه بری رهبر گروه عمده شیعیان "امل" نقش میانجی گری را به عهده گرفته و از

طرف امریکا در قبال تضمین جان گروگان ها، مسئول شناخته شده است.» برخی مفسران در این انتخاب تردید داشتند، فی المثل با این استدلال: «درخصوص میزان واقعی اقتدار وی در میان افراطیون طرف دار خودش تردید هست، بنابراین، نمی توان نقش حقیقی وی را در تعیین سرنوشت گروگان ها تضمین نمود.»

یا: «وی در جنبش امل فعال مایشاء نیست، رقبا و مخالفانی دارد؛ در گروه های متعدد افراطی شیعه که در بعلبک و محلات جنوبی و فقیرنشین بیروت سنگر گرفته اند نیز نفوذی ندارد. شیعیان افراطی لبنان خواهان یک کشور اسلامی به نمونه ایران هستند و آن را دنبال می کنند.»

با شروع هفته دوم، گزارش ها پرنسنگ تر بودن نقش ایران را تأکید می کردند، به عنوان مثال، خبرگزاری فرانسه آخرین وضعیت حاکم بر فرودگاه بیروت در ۳۱/۳/۱۳۶۴ را چنین گزارش داد: «بعدازظهر امروز حدود دو هزار نفر شیعه و حزب الله لبنانی (بنیادگرایان اسلامی طرف دار ایران) در فرودگاه بیروت و در یک صد متری هواپیمای ربوده شده "تی.دبلیو.ای" دست به تظاهرات زدند. در همین حال، عده ای زن در حالی که چادر به سر داشتند به طور جمعی شعارهای "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل، خمینی رهبر ماست" و "پیش به سوی بیت المقدس" را تکرار می کردند.

یک رباینده که برای حاضران سخن رانی می کرد، گفت: "ما خواستار یک راه حل مسالمت آمیز هستیم بدون این که خون امریکایی ها به زمین بریزد، لیکن ما از خواسته های خود که یکی از آن ها آزادی لبنانی های در بند در فلسطین اشغالی است، صرف نظر نخواهیم کرد".

شیخ ظهیر گینجه "عضو اتحادیه علمای مسلمان لبنان نیز سخن رانی کرد. وی گفت: ریگان بداند هر یک از ما در لبنان یک بمب زنده هستیم و تا موقعی که جنوب لبنان در اشغال نیروهای صهیونیستی است، آماده انفجار در برابر دشمن هستیم.»

در ادامه گزارش آمده است: «عده ای از جوانان ضمن این که مشت های خود را گره کرده و لبخند بر لب داشتند، شعار "الله اکبر" را تکرار می کردند. جمعیت پس از استماع نیم ساعت سخن رانی و به آتش کشیدن پرچم امریکا، متفرق شدند. مردان با اتوبوس و سواری که عکس های "امام خمینی" و "آرم" "حزب الله" بر آن ها نصب بود، محل را ترک کردند و زنان با پای پیاده در حالی که به زبان فارسی شعار می دادند، از آن جا دور شدند. یک شعار پارچه ای نیز در این میان به چشم می خورد که بر روی آن نوشته شده بود: "به زودی یک طبس تازه در لبنان" که کنایه به ماجرای حمله نیروهای امریکایی به طبس در سال ۱۹۸۰ برای آزاد ساختن گروگان های امریکایی از تهران بود.»

به این ترتیب، هرچند دخالت ایران در شروع ماجرا همچنان در ابهام بود و مدرک و استدلال قانع کننده در این باره ارائه نمی شد، اما نفوذ و قدرت ایران در محیط ماجرا به نحوی آشکار بود که در ختم ماجرا، دخالت ایران یک ضرورت قطعی به نظر می رسید، از

همین رو وقتی آقای هاشمی در سوریه برای دومین بار با "حافظ اسد" رئیس جمهور این کشور ملاقات و گفت و گو کرد، در اکثر رسانه های خارجی سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به سوریه، حول محور آزادسازی گروگان های "تی.دبلیو.ای." تحلیل و بررسی می شد؛ از جمله بی بی سی خبر داد: «به دنبال پیام های مکرر "رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا به "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، دولت دست به کار شده است تا شاید راه حل برای این مسئله پیدا کند. این موضوع احتمالاً یکی از موارد گفت و گو بین رهبران سوریه و ایران خواهد بود. گزارش شده است که پرزیدنت "اسد" رئیس جمهوری سوریه، سعی دارد از نفوذ هاشمی در حزب الله، استفاده کند.»

"لوماتن" نشریه چاپ پاریس نیز نوشت: «اخبار پشت پرده حاکی از آن است که رئیس جمهوری ایالات متحده امریکا از حافظ اسد خواسته است با اتخاذ تصمیمات مشترک با حکومت آیت الله خمینی، به مسئله گروگان گیری چهل مسافر امریکایی هواپیمای تی.دبلیو.ای. خاتمه دهد. بر اساس اطلاعات به دست آمده، به دنبال تقاضای ریگان از حافظ اسد بود که هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در دمشق مذاکراتی را با مقامات درجه اول سوریه انجام داد.» اما آقای هاشمی در همین روز در محل سفارت ایران در دمشق، در یک مصاحبه مطبوعاتی صراحتاً بهترین راه حل برای حل بحران را، آزاد شدن شیعیان در بند اسرائیل اعلام کرد و هرگونه اعمال زور و لج بازی را در برابر کسانی که جهت به دست آوردن حق خود حاضر به شهادت می باشند، ناممکن خواند. هاشمی رفسنجانی همچنین در برابر تهدیدات امریکا، مواضع سرسختانه و بازدارنده ایران را یک بار دیگر اعلام کرد.

در این مصاحبه، خبرنگار ام.بی.سی. پرسید: «آیا احتمال می دهید که امریکا دست به اقدام نظامی بزند؟» هاشمی پاسخ داد: «من فکر نمی کنم امریکا آن قدر نادان باشد، اما اگر امریکا بخواهد از این ماجرا بهانه ای بسازد و با ایران وارد جنگ شود، تجربه های گذشته نشان می دهد که مقابله نظامی با ایران به سود امریکا نیست. وقتی امریکا دست نشانده هایی مانند صدام در اختیار دارد، دیگر نیازی به درگیری مستقیم ندارد.» وی سپس تأکید کرد: «البته اگر ما مستقیماً با امریکا وارد جنگ شویم، خیلی بهتر است زیرا ارتش عراق مجموعه ای از نیروهای مسلمان است و اگر امریکا دست به این ماجراجویی بزند، سرنوشت دردناک تر از انفجار سفارت امریکا در بیروت در سراسر جهان در انتظار امریکا خواهد بود، اگرچه ما ترجیح می دهیم که چنین حوادثی صورت نگیرد.»

روز بعد (۴/۴/۱۳۶۴) ریگان در واکنشی خشمگینانه، تهدید کرد که چنانچه تلاش دیپلماتیک برای آزادی گروگان های امریکایی، در چند روز آینده مفید واقع نشود، لبنان را محاصره خواهد کرد و اقدام های دیگری نیز برای مجازات این کشور انجام خواهد داد.

البته بعد از آن، سخن گوی کاخ سفید اعلام کرد: «از جمله اقداماتی که تحت بررسی

دولت ریگان قرار دارد، محاصره نظامی لبنان برای جلوگیری از رسیدن کالاها و خدمات به این کشور است و ریگان نیز فقط عملیات قهرآمیز را برای نجات جان گروگان ها منتفی دانسته است، هرچند که الزاماً شامل سایر راه های نظامی نمی شود.»

در عمل وقتی هاشمی نیز شرط آزادی زندانیان لبنانی را غیرقابل معامله اعلام کرد، مشخص گردید که نهایتاً راه حلی به جز پذیرش این شرط جدی برای امریکایی ها نیست، اما می خواستند به مصالحه ای غیرمستقیم که موجب تحقیر امریکا و اسرائیل نگردد، دست یابند.

ضرورت آزادی زندانیان وقتی کاملاً مشخص شد که امری اجتناب ناپذیر است و بدون تحقق این شرط از هیچ کس کاری بر نمی آید که حافظ اسد نیز شرط پذیرش میانجی گری خود را به پذیرش آزادی همه زندانیان عتلیت منوط کرد. این البته در اخبار غیر رسمی منتشر گردید.

در مقابل، امریکایی ها همچنان برخوردهای دوگانه خود را ادامه دادند. در ۵/۴/۱۳۶۴ "لاری اسپیکس" سخن گوی کاخ سفید، اعلام کرد امریکا قصد دارد به سوریه و ایران فشار بیاورد تا گروگان های این ماجرا آزاد شوند. همچنین "ری کلاین" از کارشناسان امنیتی امریکا و معاون پیشین سازمان اطلاعات و جاسوسی امریکا (سیا)، گفت تردیدی ندارد که حکومت اسلامی ایران و حکومت حزب بعث سوریه مسئول ربه شده شدن هواپیمای امریکایی و در گروگان نگه داشتن ۳۹ مسافر آن می باشند، وی با تأکید بر این که ایران و سوریه با گروه تروریستی حزب الله لبنان روابط نزدیک دارند و این گروه مسئول ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. می باشد، هشدار داد که به صلاح دولت سوریه است که ماجرای گروگان گیری هرچه زودتر پایان یابد، زیرا ادامه این ماجرا موجب بازگشت حضور نظامی امریکا به لبنان خواهد شد و این امر به هدف سوریه که تسلط بر لبنان می باشد، لطمه خواهد زد.

در آخرین روز هفته دوم همچنان بحران ربودن هواپیمای امریکایی در بیروت، حل نشده بود، در حالی که امریکا از توان هر شخصیت و کشور و سازمان که مناسب می دید، جهت حل این ماجرا کمک گرفته بود، ولی با همه تلاش های دیپلماتیک و اعمال فشارهای سیاسی و نیز تهدید و ارباب علیه ربایندگان و حامیان آن ها، کاری از پیش نبرده بود. هفته دوم این بحران با بروز نگرانی جدیدی پایان یافت: «اگر اوضاع به همین ترتیب جلو برود و از نبیه بری و سوریه در میانجی گری کاری بر نیاید، ممکن است حزب الله و ایران توازن قدرت را به نفع خود بر هم زنند، زیرا دست اندرکاران این واقعه عملاً در جنگ قدرتی در خاورمیانه شرکت دارند، لذا به احتمال قوی این حادثه می تواند بر سرنوشت لبنان، شکل دولت و ترکیب نیروها و گروه های مسلمان در منطقه تأثیر گذارد.» مفسران یادآوری می کردند: «اگرچه در اصل افراطیون حزب الله - که قبل از آن که به لبنان وفادار باشند، از انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی پیروی می کردند - هواپیمای امریکایی را ربوده اند، ولی نبیه بری - که در جنوب لبنان و مناطق اطراف فرودگاه قدرت بسیاری دارد - مذاکره با دو طرف ماجرا را به عهده گرفته است و

از سوی دیگر، سوریه - که نفوذش در تحولات لبنان کم تأثیر نبود - به کمک نیبه بری آمده و اینک دوشادوش هم پیمانش شوروی و همچنین ایالات متحده، همگی با خطرهای بزرگی که از کنترل درآمدن بحران ممکن است به وجود آید، آگاه اند لذا عدم موفقیت آن‌ها در این میدان، توازن قدرت را به نفع افراطیان حزب الله بر هم خواهد زد.»

این نگرانی بسیار جدی تر از آن بود که در تفاسیر رسمی عنوان می شد، از این رو، از اولین روزهای هفته سوم امیدواری‌ها به سرعت پررنگ تر شد و هم زمان فضای خبری جدیدی شکل گرفت که برخلاف فضای خبری روزهای قبل که در آن، تحلیل‌ها پیرامون دخالت ایران در ماجرا، می چرخید، ورود نیبه بری در معرکه و نیز اقدامات سوریه، محورهای اصلی گردش خبرها و تبلیغات ماجرا شد.

آشکار بود که قضایا در جهتی می رود که ایران، فرعی و حتی محو شود و در نهایت سوریه و نیبه بری و نه ایران به عنوان محور اصلی حل قضیه، امکان بهره برداری از این حادثه را نصیب خود کنند. در دومین روز هفته سوم (۸/۴/۱۳۶۴) یونایتد پرس از بیت المقدس گزارش داد: «شیمون پرز» نخست وزیر اسرائیل، ضمن پافشاری در این باره که اسرائیل در هیچ گونه توافقی در مورد آزادسازی گروگان‌های امریکایی در لبنان مداخله ندارد، گفت: عزیمت گروگان‌ها از بیروت به دمشق، موانع را از سر راه‌هایی ۷۳۵ شیعه لبنانی که در اسرائیل هستند، برخواهد داشت.»

"جرج شولتر" وزیر خارجه امریکا نیز گفت: «هیچ رابطه‌ای بین آزادی امریکاییان و آزادی آتی بیش از ۷۰۰ زندانی لبنانی از زندان عتلیت اسرائیل وجود ندارد.» اما سپس افزود که "اسحاق رابین" وزیر دفاع اسرائیل، گفته است این لبنانی‌ها برای مدت کوتاهی بازداشت شده‌اند و اسرائیل در نظر دارد آن‌ها را آزاد سازد.

ماجرای گروگان‌گیری هواپیمای امریکایی (تی.دبلیو.ای.) که در تاریخ ۲۴/۳/۱۳۶۴ مصادف با روز جهانی قدس شروع شد و بحرانی را در امریکا و نظام بین‌المللی و منطقه‌ای ایجاد کرد، سرانجام پس از نوزده روز (۱۰/۴/۱۳۶۴) با پرواز هواپیمای حامل ۳۹ گروگان امریکایی (یکی از چهار مسافر امریکایی در طول حادثه کشته شده بود) از دمشق به مقصد پایگاه هوایی امریکا در نزدیکی "فرانکفورت" آلمان غربی، خاتمه یافت در حالی که دولت سوریه به عنوان طرف رسمی امریکا و عامل اصلی آزادی گروگان‌ها، در سطح اخبار جهانی مطرح بود. اما بعد از گذشت چند روز در بعضی از محافل خبری و سیاسی مطالبی در این باره مطرح می گردید که متفاوت با روند ظاهری آزادی گروگان‌ها توسط سوریه بود؛ بعضی از این اخبار، در مطبوعات معتبر دنیا البته به صورت اخباری غیر رسمی انعکاس می یافت که مخاطبان خاص خود را داشت؛ از جمله در بررسی چگونگی حل بحران هواپیماربابی در بیروت و عوامل مؤثر در آن، روزنامه "واشنگتن پست" - که تریبون بخشی از

نخبگان امریکا بوده است - در مورخ ۱۴/۴/۱۳۶۴ به نقل از مقام های امریکایی نوشت: «رئیس مجلس ایران نقش عمده ای در آزادسازی ۳۹ تن امریکایی گروگان هواپیمای ربوده شده تی.دبلیو.ای. ایفا کرده است. اکبر هاشمی رفسنجانی - ک-ه در مطبوعات ایران به عنوان کاندیدای احتمالی در انتخابات آینده رئیس جمهوری از وی یاد شده - هنگام دیدار از دمشق در اولین مرحله از سفر حسن نیت که وجهه بین المللی جدیدی برای ایران بود، برای آزادی گروگان ها پافشاری کرد. رفسنجانی چندین عضو گروه شیعه افراطی حزب الله و دیگر رهبران شیعه را فرا خواند و به گفته یک مقام امریکایی، گفت و گوهای دشواری را برای رهایی گروگان ها با آن ها انجام داد. این مقام امریکایی گفت: "من تصور نمی کنم آن ها (دولت ایران) قبل از جریان هواپیمارمایی از آن اطلاع داشتند." وی ضمن ابراز این مطالب که این زمان دشواری برای رفسنجانی بود، افزود: ایران در صدد خروج از انزوای دیپلماتیک و ارائه یک وجهه "میانہ" در سطح جهانی بود.»

ب) دو برخورد با مسئله بغرنج ایران

به جز ماجرای هواپیمارمایی، ارتباط ایران و امریکا تحت شعاع دو موضوع مهم دیگر نیز بود: "تروریسم" و تبادل سلاح در برابر "گروگان".

امریکا از سویی دشمنی با ایران را در قالب مبارزه با تروریسم توجیه و تبلیغ می کرد و از سوی دیگر در پی یافتن راه های مناسب برای نزدیک شدن به ایران بود. شاید مطلب مندرج در روزنامه "واشنگتن پست" توضیحی بر این دوگانگی باشد. این روزنامه - که بازگو کننده مواضع بخشی از نخبگان امریکا بوده است - در ۳/۴/۱۳۶۴ نوشت: «در اسلام سیاست و مذهب از یک دیگر جدایی ندارند. در آخرین سال های قرن بیستم بنیادگرایی اسلامی که ایران موعظه گر آن است، به صورت قدرت مندترین عامل نارضایتی و انقلاب در خاورمیانه در آمده است. این نیرو در ماجرای ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای.، حمله به مقر تفنگ داران امریکایی یا حمله به سفارت امریکا در بیروت و حمله به محل هیئت امریکایی در کویت طی ۲۶ ماه گذشته جلوه نموده است.»

دشمن امریکا یک جنبش مذهبی است که سربازانش از یک کشور با فرقه خاص نیامده اند، با این همه، کشور ایران منزل گاه اقداماتی است که ایالات متحده را چنین آشفته کرده است. دولت ریگان باید با احتیاط بسیار سه راه حل را مورد نظر قرار دهد: استفاده از نیروی نظامی و اعمال تحریم های اقتصادی و یا ایجاد روابط حسنه. ایجاد روابط حسنه نمی تواند سریع یا آسان باشد، به ویژه در کشوری که انتخابات ریاست جمهوری هر چهارسال یک بار تجدید می شود. ثمرات چنین اقدامی نیز در دوران ریاست جمهوری پرزیدنت "ریگان" و احتمالاً در طول حیات آیت الله خمینی آشکار نخواهد شد، اما این نمی تواند به معنای آن باشد که ایالات متحده نباید زمینه قبلی را در این مورد فراهم سازد.» واشنگتن پست سپس

از قول کارشناسان مسائل ایران افزوده است: «ایران در صدد است به انزوای خویش پایان بخشد. در سال جاری پیوندهای اقتصادی ایران به اروپا به میزان قبل از انقلاب رسیده است و در پشت پرده، ایران تماس هایی را با کشورهای غربی و رقبای اسلامی اش از جمله عربستان سعودی آغاز کرده است.»

از سوی دیگر، ایران نیز با سیاست جدید "گشایش دیپلماسی"، در کنار تداوم مواضع ضد امریکایی و اقدامات مربوطه - که بسیار جدی هم بود - نوعی چشم انداز امیدوار کننده (البته در درازمدت) در سخنان برخی مسئولانش ترسیم می شد که مورد توجه مفسران قرار می گرفت؛ از جمله هنگامی که (در ۸/۴/۱۳۶۴) رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد طرق برطرف کردن خصومت ایران و امریکا و نیز در پاسخ به این پرسش که "آیا امریکا تا ابد "شیطان بزرگ" خواهد ماند؟" گفت: «این مسئله متوجه خود امریکاست؛ این امریکا است که باید خود را اصلاح کند هرچند که زمانی طولانی را می طلبد.» مفسر خبرگزاری آلمان در این باره چنین اعلام مواضع کرد: «اظهارات مذکور از سوی آقای هاشمی رفسنجانی برخلاف موضع گیری های گذشته که امریکا به عنوان "شیطان بزرگ" مورد تقبیح و سرزنش قلمداد می کرد، لحنی ملایم به خود گرفته تا جایی که قطع روابط دیپلماتیک با امریکا را موقتی خواند.»

در بازتاب جهانی سفر آقای هاشمی به ژاپن نیز در کنار مسئله جنگ، یک مسئله مورد توجه دیگر، مسئله رابطه ایران و امریکا بود که مطرح می شد؛ از جمله در مصاحبه آقای هاشمی با یک نشریه معتبر ژاپنی در توکیو وی تأکید کرد: «ما مصمم نیستیم که روابط دیپلماتیک مان برای همیشه قطع باشد، اما از سر گرفتن این روابط با دولت کنونی امریکا دشوار خواهد بود.» وی افزود: «این ایران نبود که روابط دیپلماتیک با امریکا را قطع کرد؛ امریکا باید در این امر پیش قدم شود و به خاطر اشتباه کارهایی که در گذشته مرتکب شده، ندامت و پشیمانی نشان دهد.»

اما امریکا نه تنها پشیمانی نشان نمی داد بلکه در همه عرصه ها علیه ایران فعالانه دشمنی می کرد و صراحتاً تأکید می کرد که این دشمنی تا زمانی که جنگ خلیج فارس همراه با پشتیبانی مستمر ایران از "تروریست ها" ادامه یابد، ادامه خواهد یافت. (۵/۴/۱۳۶۴)

تروریسم مهم ترین بهانه، عامل و محمل اعلام و تأکید دشمنی دولت مردان امریکا با ایران بود که در هر فرصت مقتضی همراه با نام یا بدون نام ایران، بر ضرورت برخورد با آن تأکید می شد؛ از جمله پس از تحقیر شدید و شکست و تسلیم امریکا در برخورد با ماجرای هواپیماربایی تی. دبلیو. ای. (آزادی زندانیان شیعه لبنانی طرف دار ایران در زندان عتلیت) در یک واکنش آشکار عصبی، "ریگان" رئیس جمهوری امریکا، دقایقی پس از آن که هواپیمای حامل گروگان ها دمشق را به قصد آلمان ترک کرد، به پرخاش و تهدید علیه تروریسم پرداخت. وی گفت: «امریکا می تواند به دلیل آزادی گروگان های امریکایی از قید اسارت

۱۷ روزه شان سپاس گزار باشد، لکن اکنون زمان جشن گرفتن نیست.» وی وعده داد که علیه تروریسم در لبنان و در هر جای دیگر جهان به مقابله برخیزد. ریگان خطاب به عوامل ربودن هواپیمای امریکایی گفت: «تروریست ها! آگاه باشید ما علیه شما در لبنان و هر جای دیگر جهان خواهیم جنگید؛ ما علیه حملات بزدلانه شما علیه مردم خود به مقابله برخوایم خواست. امریکا به تروریست ها نه پاداش و نه تضمین داده و نه با آن ها مصالحه می کند. کشورهایی که از تروریست ها حمایت می کنند، ثبات و مردم خود را به مخاطره می افکنند.» ریگان خاطر نشان ساخت که هنوز هفت امریکایی در لبنان به اسارت مانده اند و قاتلان یکی از مسافران هواپیما، مجازات خود را ندیده اند. به رغم این اظهارات و تهدیدات، فردای آن روز (۱۱/۴/۱۳۶۴) "جرج بوش" معاون رئیس جمهور امریکا، اعلام کرد که ماجرای گروگان گیری اخیر هیچ گونه تغییری در سیاست امریکا در خاورمیانه پدید نخواهد آورد. وی با اعتراف به مشکلات مبارزه با تروریسم، گفت: «مبارزه علیه یک چیز نامرئی، دشوار است و گاهی احساس می کنم باید به جنگ سایه ها برویم.» این در حالی بود که در همین روز سازمان جهاد اسلامی به دولت امریکا علیه هر گونه اقدام انتقام جویانه امریکایی ها یا اسرائیلی ها در پی ماجرای هواپیماربایی، هشدار داد و یادآور شد که با این که در این ماجرا دخالت نداشته، اما نمی تواند در برابر تهدیدهای امریکا علیه مردم دست روی دست بگذارد. این سازمان سپس افزود: «اگر ریگان و دارو دسته اش از این نمایش ها و خودنمایی های مضحک دست برنداشته و به پشتیبانی از اسرائیل ادامه دهند، ما به منافع امریکا در سراسر جهان ضربه خواهیم زد.»

فردای آن روز یعنی دو روز بعد از آزادی گروگان های هواپیماربایی (۱۲/۴/۱۳۶۴) و اظهارات شدید ریگان، یک جلسه بسیار مهم در کاخ سفید برگزار شد؛ موضوع به کلی خارج از روند رابطه ایران و امریکا بود اما در چارچوب "برخورد دوگانه" سابق الذکر قرار داشت؛ جلسه ای که شروع یک ارتباط سری میان برخی مسئولان امریکایی و ایرانی بود. در این جلسه "دیوید کیمچه" مدیرکل وزارت خارجه اسرائیل، در کاخ سفید با "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور امریکا، ملاقات کرد تا وی را از سخنان فردی به نام "قربانی فر" درباره نظر ایرانیان در خصوص اسرائیلی ها، آگاه کند. وی همچنین درباره نظر دولت امریکا در خصوص آغاز یک مذاکرات سیاسی با مقام های رسمی ایران، پرسید. در این ملاقات، آقای قربانی فر به عنوان شخصی که روابط حسنه با مقام های ایرانی دارد، معرفی شد. گفتنی است که سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) از قبل قربانی فر را می شناخت و سابقه تماس با وی داشت. دیوید کیمچه براساس آنچه از قربانی فر شنیده بود، به مک فارلین گفت: «به نظر ایرانیان، امریکاییان باید حسن نیت خود را نشان دهند تا ایران بتواند از نفوذ خود بر حزب الله جهت آزادی گروگان ها در بیروت، استفاده کند.» وی همچنین گفت:

«ایرانیان نهایتاً به چیزی برای نشان دادن و علاقه به گفت و گو نیازمندند و این چیز احتمالاً اسلحه می تواند باشد.» مک فارلین بعدها به هیئت امریکایی بررسی کننده این ماجرا (یعنی گروه "تاور") گفت که رئیس جمهور امریکا به این پیشنهاد علاقه و توجه نشان داد و اعتقاد داشت که امریکا باید از این امر بهره برداری کند.

هم زمان با این جلسه، در همین روز، با دیدار از انگلستان سفر "جرج بوش" معاون رئیس جمهوری امریکا به هفت کشور صنعتی اروپا پایان یافت. دست یابی به راه حلی جهت مقابله با تروریسم و تعیین یک استراتژی مشترک در این خصوص، یکی از اهداف این سفر بود.

"تاچر" نخست وزیر انگلیس، گفت: «مقامات هفت کشور عضو اجلاس سران اقتصادی [یعنی امریکا، انگلیس، کانادا، فرانسه، آلمان فدرال، ایتالیا و ژاپن] هفته آینده در بن گردهم خواهند آمد تا یک استراتژی مشترک را برای مبارزه با تروریسم طرح ریزی کنند.» بوش نیز به خبرنگاران گفت که امر مبارزه با تروریسم بین المللی از عهده هیچ کشوری به تنهایی ساخته نیست.

چند روز بعد هم در ادامه موضع گیری های ضد تروریستی امریکا، ریگان در یکی از تندترین سخن رانی های خویش، از اتحادیه یا "کنفدراسیون جنایت کاران" با ترکیبی از ایران، لیبی، کره شمالی، کوبا و نیکاراگوئه سخن گفت که "در جنگ علیه امریکا شرکت دارند و امریکا آن را تحمل نخواهند کرد". وی روز ۱۷/۴/۱۳۶۴ در جمع انجمن وکلای امریکا، کشورهای ایران، لیبی، کره شمالی، کوبا و نیکاراگوئه را متهم کرد که ترکیب تازه جنایی در سطح جهان تشکیل داده اند و در ابراز تنفر تعصب آمیز درباره امریکا، هم سو هستند. وی همچنین تأکید کرد: «روابط نزدیک شوری با تقریباً تمامی کشورهای تروریستی نیز نباید نادیده گرفته شود.»

ریگان از حقوق دانان امریکایی خواست که برای دست یابی به یک چارچوب تازه در امریکا و در سطح بین المللی جهت مقابله با تروریسم، بکوشند. وی افزود: «به طور خلاصه آن ها می خواهند ما را مجبور به عقب نشینی و تغییر مواضع کرده و ما را به امریکایی قلعه نشین تبدیل کنند، بلکه هدف واقعی آن ها بیرون راندن امریکا از صحنه جهان است.»

ریگان سپس گفت: «انتظار می رود در حدود یک هزار اعمال تروریستی در سال ۱۹۸۵ به وقوع بپیوندد و این چیزی است که ما با آن مواجه خواهیم شد، مگر این که تمامی کشورهای متمدن جهان در جهت پایان بخشیدن به این حمله علیه بشریت، با هم متحد شوند.» وی اعلام کرد: «تنها در سال ۱۹۸۳، سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) دخالت ایران در ۵۷ فقره حملات تروریستی را یا به طور قطع و یقین تأیید کرده و یا مدرکی بسیار قوی دال بر دخالت ایران به دست آورده است. اکثر این حملات در لبنان صورت گرفت، اما فعالیت تروریستی توسط کسانی که هوادار ایران هستند، در سراسر اروپا افزایش یافته است. ... ما شواهدی در دست داریم که حاکی از ارتباط عوامل لیبیایی با حداقل ۲۵ حادثه در سال گذشته است.»

ریگان افزود: «تاریخ، آلوده به بقایای رژیم‌هایی است که به اشتباه قدرت و اراده مردم آمریکا را کم تر از واقعیت آن ارزیابی کرده است و بنابراین، مردم آمریکا حاضر نیستند و تکرار می‌کنم حاضر نیستند و تکرار می‌کنم حاضر نیستند که ارباب ترور و اقدامات صریح جنگی علیه این کشور و مردمش را تحمل کنند و ما به ویژه این تهاجمات از سوی کشورهای قانون شکن را که تحت حمایت مجموعه ای افراد ناجور، احمق و جنایت کاران ناپاک قرار گرفته، تحمل نخواهیم کرد. این کشورهای تروریستی در حال حاضر درگیر جنگ بر علیه دولت و مردم آمریکا هستند و بر طبق قانون بین‌المللی، هر کشوری که قربانی اقدامات جنگی است، حق دارد از خود دفاع کند.» یادآوری می‌شود ریگان سوریه را در لیست "اتحادیه جنایت" خود قرار نداد.

در واکنش به اظهارات بی سابقه ریگان، کشورهای مورد هجوم قرار گرفته هر یک به نحوی به پاسخ‌گویی پرداختند. مفسر خبرگزاری شوروی (تاس) - که مواضع دولت این کشور را منعکس می‌کند - نوشت: «این واشنگتن است که پیوسته به تروریسم دولتی در سطوح بین‌المللی متوسل می‌شود. رئیس‌جمهوری آمریکا به همه کشورها و ملت‌هایی که در راه استقلال و آزادی سیاسی اقتصادی خود مبارزه می‌کنند، برچسب تروریسم بین‌المللی می‌زند!»

راديو لیبی اعلام کرد: «لیبی و چهار کشور دیگری که "رونالد ریگان" رئیس‌جمهوری آمریکا از آن‌ها به عنوان کشورهای تروریستی نام برد، تنها کشورهایی هستند که با سیاست آمریکا دایر بر بلعیدن جهان، مقابله می‌کنند.»

"میگل دسکوتو" وزیر خارجه نیکاراگوئه نیز در اعتراض به تروریسم دولتی ریگان و کمک مالی آن به ضدانقلابیون نیکاراگوئه، اعلام اعتصاب غذا کرد. دسکوتو - که کشیش است - گفت: از "دانیل اورتگا" رئیس‌جمهوری نیکاراگوئه، خواسته است با مرخصی موقت وی از مقام دولتی موافقت کند تا اعتصاب غذای خود را دنبال کند.

امروز وزیر امور خارجه ایران به وزیر خارجه نیکاراگوئه که در حال اعتصاب غذا به سر می‌برد، پیامی فرستاد که در آن آمده است: «این جانب اقدام جناب عالی را وسیله ای جهت افشای توطئه‌های آمریکا و بالا بردن آگاهی‌های توده‌های محروم منطقه دانسته و این حرکت انقلابی کلیسای کاتولیک را تحسین می‌کنم.»

علاوه بر این، در داخل آمریکا نیز در مخالفت تلویحی با سخنان ریگان، آن‌جا که مرتبط با ایران است، برخی واکنش‌ها بروز کرد؛ از جمله روز بعد از سخنرانی ریگان، روزنامه معتبر "هرالد تریبون" از دولت آمریکا خواست تا از تیرگی روابطش با ایران بکاهد. این روزنامه با اشاره به این که ایران جسورانه ثابت کرده است که با پشت سر گذاشتن مخاطرات قبلی، تهدید شدن از سوی گروه‌های چپ و راست و زخم خوردن از جنگ پنج ساله با عراق و مورد دشمن واقع شدن به دلیل سیاست‌هایش، ماندنی و پابرجاست، نوشت: «برای پایان دادن به جنگ شیعیان علیه

امریکا، دولت ریگان چاره ای جز کاهش تیرگی روابط با ایران ندارد و امریکا باید درصدد یافتن امکانات مناسب برای نزدیک شدن دوباره به ایران باشد. انقلاب اسلامی ایران سرابی نیست که با سر به نیست کردن بعضی از ملاحظات افرای یا فعال بتوان آن را از بین برد. اغلب ناظران مسائل خاورمیانه متفق القول اند که علی رغم مشکلاتی که ایران دارد، "خمینی گری" و یا حکومت بر اصل اسلام، یقیناً باعث بقای آیت الله روح الله خمینی خواهد بود.»

در ۲۲/۴/۱۳۶۴ ارتباط سری از نوعی دیگر تکرار شد: یک پیک مخصوص پیامی را به "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی ریگان تسلیم کرد که در آن آمده بود: «یک دلال اسلحه به نام "منوچهر قربانی فر" و یک ایرانی دیگر همراه وی، با کسانی در ایران مرتبط اند که می توانند آزادی هفت امریکایی گروگان در بیروت را به دست آورند، ولی در مقابل خواستار دریافت ۱۰۰ موشک "تاو" هستند.» این می توانست بخشی از پیشنهاد بزرگ تر آغاز گفت و گوی خصوصی درباره مناسبات ایران و امریکا باشد. مک فارلین بلافاصله به اتفاق "دونالد ریگان" رئیس کارکنان کاخ سفید، با رونالد ریگان رئیس جمهور - که چند روز از عمل جراحی سرطان وی می گذشت - در بیمارستان ملاقات و حدود ۲۰ تا ۲۵ دقیقه در این مورد با او صحبت کردند.

رئیس جمهور امریکا بعد از سؤالاتی در این باره، گفت: «خوب، ادامه بدهید و این راه را باز کنید.»

دقیقاً فردای همین روز انفجار بسیار شدیدی دفتر شرکت هواپیمایی "پان آمرکن" در شهر "کراچی" پاکستان را با خاک یکسان کرد. پلیس این شهر مدعی شد که این انفجار را گروه های طرف دار امام خمینی انجام داده اند. در این ارتباط تعدادی از ایرانیان و اتباع کشورهای خاورمیانه مورد بازجویی قرار گرفتند. خبرگزاری ها گزارش دادند که پلیس طرف داران امام خمینی در پاکستان را مورد بازجویی قرار می دهد تا رابطه این بمب گذاری ها و درگیری اخیر (پلیس - شیعیان) در "کوئته" را کشف کند.

روز بعد (۲۴/۴/۱۳۶۴) هم یک انفجار دیگر علیه امریکاییان رخ داد: یک بمب در برابر کانون فرهنگی ایالات متحده در "لاهور" منفجر شد. مسئولیت این بمب گذاری را هم کسی به عهده نگرفت، دست گیری های پی در پی ایرانیان هم نتیجه ای در بر نداشت و هیچ گاه پلیس پاکستان نتوانست مدرکی بیابد و تکذیب ایران را مبنی بر عدم دخالت در این انفجارها، دچار خدشه کند.

در همین روز (۲۴/۴/۱۳۶۴) حدود ده هزار حقوق دان امریکایی با افتتاح بزرگ ترین کنفرانس خود در لندن به سخنان "مارگارت تاچر" نخست وزیر انگلیس که خواستار اقدام بی رحمانه برای باقی نگذاشتن هیچ گونه پناه گاه یا راه گریز برای تروریست های بین المللی بود، گوش فرا دادند. تاچر گفت: «پیام ما از بریتانیا به او [ریگان] این است که "زود خوب شو، خوب استراحت کن آقای رئیس جمهور، ما می خواهیم تو مناسب تر و قوی تر از همیشه برگردی.»

کمی دورتر از محل کنفرانس، انفجار یک لامپ قوی موجب اضطراب شدید و هجوم پلیس به محل شد. یادآوری می شود "والتر ماندیل" معاون پیشین رئیس جمهور امریکا، "ویلیام وبستر" رئیس اف.بی.ای.، همچنین رئیس پلیس لندن ریاست این کنفرانس در مورد همکاری علیه تروریسم بین المللی را بر عهده داشتند.

خبرگزاری فرانسه گزارش داد: «اسرائیل قصد دارد هفته آینده یک صد زندانی لبنانی را که در اردوگاه "عتلیت" در شمال سرزمین های اشغالی زندانی هستند، آزاد کند. پس از آزادی این ۱۰۰ زندانی، ۳۳۰ زندانی دیگر در اردوگاه عتلیت می مانند که در آینده نزدیک آزاد خواهند شد.»

یادآوری می شود اسرائیل سیصد زندانی لبنانی را نیز پس از آزادی گروگان های امریکایی هواپیمای "تی.دبلیو.ای." در بیروت، در دوازدهم تیرماه آزاد کرده بود.

"جیمی کارتر" رئیس جمهوری سابق امریکا، در جریان گفت و گو با مقام های ترکیه خواستار میانجی گری آنکارا بین تهران و واشنگتن شد.

"جرج شولتز" وزیر امور خارجه امریکا، با اعلام آمادگی امریکا جهت مقابله به مثل علیه "تروریسم بین المللی"، خطاب به کمیته امور بین الملل مجلس نمایندگان امریکا گفت: «ایالات متحده آماده است تا اقدامات خود را به مرحله اجرا در آورد، ولی باید مراقب باشیم که این عملیات حتماً مؤثر واقع شود.» شولتز در تأیید لایحه پیشنهادی وزارت خارجه مبنی بر اختصاص چهار میلیارد دلار برای ایمن سازی سفارت خانه های امریکا در خارج صحبت می کرد. وی در مورد این سؤال نمایندگان مجلس که "در مورد ماجرای گروگان گیری تی.دبلیو.ای. چه کاری انجام شده است؟" گفت: «در این جا هیچ کس وجود ندارد که مانند من مصمم به انجام اقدامات قاطع از هر نوع ممکن، باشد ولی این اقدامات باید حتماً مؤثر واقع شود، لذا من اذعان می دارم که این اقدامات انجام خواهد شد، اما ما باید به مردم دنیا نشان دهیم که وقتی ما شروع به کاری می کنیم، آن را درست و مؤثر انجام خواهیم داد. ما در تلاش خود مصمم هستیم ولی من فکر می کنم علی رغم مصمم بودن، باید برای پی آمدهای اقدامات خود نیز آمادگی داشته باشیم.»

در ۹/۵/۱۳۶۴ روزنامه امریکایی "نیویورک تایمز" گزارشی درباره سرنوشت هفت گروگان امریکایی در لبنان، نوشت که در آن تصریح شده بود: «ربایندگان شدیداً تحت نفوذ ایران قرار دارند.»

در ۱۰/۵/۱۳۶۵ "کنفرانس امنیت و همکاری اروپا" در هلسینکی پایتخت فنلاند به پایان رسید. در این کنفرانس مسئله نقض حقوق بشر در شوروی و اروپای شرقی و نیز وضع حقوق بشر در ایران مورد توجه قرار گرفت. رادیو امریکا در بازتابی از این کنفرانس، با اشاره به نقض حقوق بشر در بلوک شرق و شوروی، درباره ایران افزود: «چندی پیش وزیر امور خارجه امریکا "جرج شولتز" ضمن اشاره به اختناق وحشتناکی که دولت ایران درباره

اقلیت های مذهبی به ویژه بهائیان اعمال می کند، حکومت آیت الله خمینی را طاغوتی در تاریخ اسلام توصیف کرد.»

در ۱۵/۵/۱۳۶۴ با حضور "رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا، "مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور، "جرج شولتز" وزیر خارجه، "کاسپار واین برگر" وزیر دفاع، "دونالد ریگان" رئیس کارکنان کاخ سفید، "جان پویند کستر" قائم مقام شورای امنیت ملی و "جالن مک ماوون" از سازمان سیا، جلسه ای در کاخ سفید تشکیل شد. در این جلسه مک فارلین حمل پنهانی اسلحه به ایران را پیشنهاد کرد؛ شولتز و واین برگر مخالفت اما بقیه اعضا موافقت خود را اعلام کردند.^(۱)

نهایتاً تصمیم گرفته شد که واسطه ها و دلالاتی که قبلاً از آن ها نام برده شده بود (قربانی فر و ...) مقادیر محدودی اسلحه با قید این که موازنه نظامی موجود بین ایران و عراق را بر هم نزنند، در ازای آزادی گروگان های امریکایی به ایران تحویل دهند.

ص: ۸۴

۱- *یادآوری می شود بر اساس گزارش مجله "تایم" چاپ امریکا، با عنوان "گاه شمار رابطه با ایران"، این جلسه ادامه روندی بود که از آبان ۱۳۶۳ آغاز شده بود. در این گاه شمار ذیل تاریخ "نوامبر ۸۴" چنین آمده است: «به نوشته روزنامه "نیویورک تایمز"، منوچهر قربانی فر معامله گر ایرانی اسلحه، با "تئودر شالکی" مأمور سابق سازمان سیا در آلمان غربی، تماس می گیرد. قربانی فر پیشنهاد می کند که گروگان های امریکایی در بیروت، در ازای فروش تسلیحات امریکایی به ایران آزاد شوند. شالکی این پیشنهاد را به مقامات ایالات متحده تسلیم می کند.» این معامله سری سلاح در برابر گروگان که در ایران به ماجرای "مک فارلین" و در امریکا به "ایران - کنترا" و نیز "ایران - گیت" موسوم شد، در آبان ۱۳۶۵ افشا گردید و آقای هاشمی رفسنجانی به دستور امام خمینی در نماز جمعه تهران مفصلاً گزارشی از آن بیان کرد به خصوص درباره جایگاهی که برای اسرائیل در این پروژه قرار داده شده بود تا ایران را متهم به رابطه با آن (اسرائیل) کنند و در جهان اسلام و عرب تضعیف سازند. افشای این ماجرا بر خلاف ایران، در امریکا بحران ایجاد کرد و هیئتی ویژه مأمور بررسی آن شد که گزارش آن هیئت از ماجرای "مک فارلین" به گزارش "تاوور" موسوم گردید. گفتنی است که محتوای این گزارش تصریح دارد که تا مدت ها در جلساتی که در کاخ سفید برگزار می شده، بر حضور اسرائیل در ماجرا به عنوان یک رکن اصلی، تأکید شده است. دلیل این تأکید البته در گزارش کمیسیون تاوور نیامده است، اما قرائن نشان می دهد که تمایل آشکار به این که اسرائیل رابط و واسطه ارسال سلاح های امریکایی به ایران باشد، حاکی از این بوده است که در نظر داشته اند شرایط خاصی همراه این قضیه به ایران تحمیل شود که به نظر طراحان مسئله، حضور اسرائیل در این معامله، لازمه تحقق آن وضعیت و شرایط بوده است. آقای هاشمی رفسنجانی به تأکید طرف امریکایی بر حضور اسرائیل در این معامله و پرهیز جدی و شدید ایران از این موضوع، در نماز جمعه تهران اشاره کرد و گزارش داد که چگونه ایران وجود کوچک ترین رد پای اسرائیل در این قضیه را نپذیرفت. در گزارش تاوور، آشکارا در خصوص مواردی که ظاهراً امنیت ملی امریکا را تهدید می کرده، سکوت شده و به خصوص از ذکر برتری های ایران در این معامله اجتناب شده است ولی این گزارش در مجموع نکات قابل توجهی از روند این ماجرای پرسروصدا در خود دارد. جلد چهارم و چهارم روز شمار جنگ با نام "ماجرای مک فارلین" مربوط به مقطع زمانی افشای این ماجرا می باشد که در آن جمع بندی نسبتاً کاملی از این ماجرا ارائه شده است و خواننده مطلب حاضر را به

مطالعه آن سفارش می کنیم، هر چند بازتاب ها و جوانبی از ماجرا و به خصوص سیر بازجویی عناصر دست اندرکار را می باید در جلد چهل و پنجم روزشمار جنگ و بعد از آن مطالعه کرد.

نکته مهم این تصمیم گیری این بود که سلاح ها می بایست از کانال اسرائیل برای ایران ارسال می شد، به این ترتیب که ابتدا اسرائیل تعدادی موشک "تاو" یا "هاوک" برای ایران بفرستد و امریکا بی درنگ همان تعداد سلاح را به اسرائیل بدهد. نکته دیگر این که ریگان ابراز تمایل کرده بود که این مقدمه ای برای انجام دادن مذاکرات سیاسی با ایران باشد؛ مک فارلین نیز با این قید که هدف از این اقدام یک برنامه سیاسی است، نه مبادله سلاح با گروگان، ماجرا را به شورای امنیت ملی گزارش کرد.

از روز بعد از همین جلسه، از رادیو امریکا به مدت سه روز برنامه ای پخش شد که در ضدیت با ایران و در جهت تشدید فشار تسلیحاتی بر آن، تنظیم شده بود.

یادآوری می شود که در ادامه و در چارچوب "عملیات استنانچ"، مرتباً اخباری دائر بر حمل قاچاق اسلحه امریکایی به ایران و دست گیری عناصری از دست اندرکاران قاچاق اسلحه، انتشار می یافت که در مطبوعات امریکا با جنجال فراوان همراه بود، از جمله نشریه "لوس آنجلس تایمز" گزارش مفصل و مبسوطی با عنوان "ایران در جستجوی میلیاردها دلار اسلحه" منتشر کرد. این نشریه - که مدعی بود این گزارش حاصل تحقیقات و بازرسی های اقتصادی که تا کنون آشکار شده است، می باشد - در گزارش خود به چگونگی نفوذ ایران در مراکز تسلیحاتی امریکا و نیز برقراری ارتباط با عناصر و مقام های رسمی این کشور، اشاره کرده بود.

رادیو صدای امریکا گزارش لوس آنجلس تایمز را به لحاظ اهمیت آن، در سه قسمت، پی در پی از ۱۶ تا ۱۸/۵/۱۳۶۴ پخش کرد.

هرچند سه موضوع "هواپیماربایی در خطوط هوایی امریکا"، "تروریسم" و "تبادل سلاح در برابر گروگان" بحث انگیزترین موضوعات در تشریح رابطه ایران و امریکا در دوره کتاب حاضر است، اما موضوعاتی خارج از آن نیز هست که اهمیت بسیاری دارد؛ به عنوان نمونه به یک گزارش رادیو امریکا در ۲۹/۴/۱۳۶۴ اشاره می شود که در بخشی از آن به نقل از روزنامه "واشنگتن پست" آمده بود:

«در دوماه گذشته امریکا و عمان به انجام گفت و گوهای بسیار حساس در زمینه افزایش میزان کنترل عمان بر چگونگی دست یابی به پایگاه های هوایی و تأسیسات نظامی در عمان، سرگرم بوده اند. پایگاه های مورد بحث از نظر کارآیی عملیات نیروهای فرماندهی مرکزی امریکا در خلیج فارس - که بیش تر به نیروهای واکنش سریع شهرت دارد - بسیار با اهمیت تلقی می شود.

پیمان عمان در امریکا در سال ۱۹۸۰ امضا شد و اینک به منظور تمدید برای یک دوره پنج ساله دیگر، مورد بررسی قرار دارد با این تفاوت که عمان خواستار تعیین دقیق تر دو طرف و توصیف دقیق تر شرایط پیمان است. عمان تنها کشور عرب بود که با امضای یک پیمان رسمی برای [واگذاری استفاده] از تأسیسات نظامی به نیروهای امریکا، موافقت کرد.

اینک عمان ضمن درخواست اعمال کنترل بیش تر، به امریکا خاطر نشان کرده است که اجازه نخواهد داد از تأسیسات نظامی آن کشور برای حمله به هدف های واقع در درون مرزهای ایران استفاده شود.

پنج سال قبل برای عملیات نافرجام آزادی بخش گروگان های امریکایی در تهران، خاک عمان مورد استفاده قرار گرفت؛ بعد از انجام عملیات مزبور، دولت عمان نسبت به استفاده از یکی از پایگاه های آن کشور بدون اجازه قبلی انتقاد کرد. مقامات امریکایی نسبت به این که در مورد کسب اجازه برای انجام عملیات، توافقی با دولت عمان وجود دارد یا خیر، اظهار نظر نکرده اند.»

به این ترتیب، بررسی اجمالی در دوره کتاب حاضر نشان می دهد که امریکا دشمنی با ایران را بسیار عمیق و جدی می دانسته و علیه ایران بسیار کوشا بوده است، اما در عین حال به دلیل اهمیت نقش ایران و نوع تحرکات آن، نوعی انفعال در حرکات امریکا محسوس بود، چندان که در برخورد با ایران، ابتکار عمل و رفتاری سنجیده نداشت.

عمده ترین امیدواری امریکا متوجه آینده بود که شاید در موازنه موجود، تحولاتی به سودش واقع شود.

۹- ایران و فرانسه: گام های لرزان، موانع سخت

فرانسه از مهم ترین و مؤثرترین حامیان عراق در جنگ علیه ایران به شمار می رفت. این تأثیر در جنبه های مختلف سیاسی و نظامی به شدت آشکار بود. فرانسه در ابراز دشمنی با ایران نیز از بسیاری از کشورهای حامی عراق متمایز بود و نخبگان فرانسوی صراحتاً کینه توزی بنیانی و اساسی با ایران نشان می دادند. در اولین روزهای کتاب حاضر (۳۱/۳/۱۳۶۴) "ریموندبار" نخست وزیر اسبق فرانسه، در مصاحبه ای با نشریه "سیاست بین المللی" چاپ پاریس، در پاسخ به این سؤال که "چه کسی مسئول جنگ خلیج می باشد؟" گفت: «این عراق است که به ایران حمله نموده و فکر نمی کنم که این تصمیم عاقلانه بوده باشد.» از وی سؤال شد: «با این حال، شما فکر می کنید که دنیای غرب حق دارد که از رژیم بغداد حمایت کند؟» ریموندبار: «کاملاً، زیرا پیروزی به رژیم خمینی آن چنان پرستیژی خواهد داد که می تواند انقلاب فرهنگی خود را صادر نموده و کشورهای خلیج را متزلزل نماید.»

به رغم آنچه ذکر شد، در ادامه سیاست "گشایش دیپلماسی" ایران، تلاش هایی برای بهبود روابط و حداقل کاستن از تیرگی شدید آن، در همان شروع دوره کتاب حاضر در جریان بود، اما اوضاع به دلیل نگرش خاص فرانسه به ایران و عراق، بغرنج تر از آن بود که در کوتاه مدت تحولی را بتوان انتظار داشت. تحلیل گران معترف بودند: «پاریس امیدوار است که توازن قوا (ی موجود) میان ایران و عراق را ادامه دهد و در عین حال، روابط خود با تهران را بهبود بخشد و این کار مشکلی است، زیرا پاریس امیدوار است در همان حال از توسعه انقلاب

اسلامی امام خمینی جلوگیری کند.» در هر حال، ایران می‌کوشید ضمن تأکید و تبیین حقوق و خواسته‌های مشروع خود، راه بهبود وضعیت را باز بگذارد. در ۱۴/۴/۱۳۶۴ آقای رفسنجانی ضمن یک مصاحبه، در پاسخ به سؤال خبرنگار تلویزیون فرانسه در مورد روابط ایران و فرانسه، با اشاره به حمایت‌های همه‌جانبه فرانسه از حکومت عراق، اعلام کرد: «فرانسه در این زمینه حتی تا جایی جلو رفته که به رژیم عراق هواپیما قرض داده و موشک‌های پیشرفته در اختیار او می‌گذارد. به علاوه، فرانسه در زمینه اقتصادی به ما خیانت کرده است و هنوز مبلغی را که رژیم سابق برای ساختمان مرکز اتمی به کشور شما [فرانسه] قرض داده، به ما پس نداده است و این شایسته کشور بزرگی همچون فرانسه نیست. تنها کاری را که فرانسه علیه ما نکرده، اعلان جنگ رسمی است. نتیجتاً در زمینه بهبود روابط، این فرانسه است که بایستی اولین گام‌ها را بردارد و ما نیز به نوبه خود در این رابطه آمادگی داریم.»

در ۲۹/۴/۱۳۶۴ نیز "ولایتی" وزیر خارجه ایران، در مورد رابطه با فرانسه گفت: «فرانسه در ارزیابی از انقلاب اسلامی و میزان مشارکت مردم و نیز در محاسبات خود در توانایی‌های عناصر ضدانقلاب، اشتباه می‌کند و متأسفانه هنوز هم آگاهی لازم برای فرانسه حاصل نشده است و در مذاکراتی که مسئولین فرانسوی با مقامات جمهوری اسلامی داشته‌اند، همواره به بهبود روابط اظهار تمایل کرده‌اند و پاسخ ما هم مثبت بوده است، اما در عمل گام‌های چندان مؤثری برنداشته‌اند. به نظر می‌رسد که شاید کسانی که از طرف فرانسه برای حسن روابط اظهاراتی کرده‌اند، اختیارات چندانی نداشته‌اند. شرایط ما برای بهبود روابط، روشن است؛ بارها گفته‌ایم و این شرایط بسیار هم منطقی و معقول است: بازپرداخت وام توقیف شده ما، عدم کمک به ضدانقلاب، مورد سوم، کمک فرانسه به عراق است. ... البته آن‌ها گام‌های مثبت هرچند محدود، برداشته‌اند.»

اظهارات مسئولان ایرانی نشان می‌داد که سفر آن اواخر یک هیئت بلندپایه ایرانی که برای گفت‌وگو درباره چگونگی بهبود روابط دوجانبه و حل و فصل مشکلات مالی بین دو کشور به پاریس رفته بود، نتیجه چندان مثبتی نداشته بود. یادآوری می‌شود که مشکل مالی بین ایران و فرانسه (وام یک میلیاردی ایران و بهره متعلقه تأخیر چندساله آن) از زمان پیروزی انقلاب ایران در سال ۱۹۷۹ وجود داشته است. در واقع مطلوب فرانسه این بود که بدون آن که در جنگ و مسائل مالی توجه چندانی به حقوق ایران بکند، نوعی بهبود رابطه امتیازآور را از نظر دور ندارد، از جمله به حل مسئله گروگان‌های فرانسوی در لبنان می‌اندیشید.

برخی مطبوعات خبر دادند که به رغم دو دلی‌های دولت فرانسه، موضوع سفر "رولان دوما" وزیر خارجه فرانسه به تهران، ممکن است به طور جدی مطرح شود. دو دلی دولت فرانسه ناشی از این بود که مقام‌های این کشور وحشت داشتند که سفر دوما به تهران

به عنوان تغییر موضع فرانسه در قبال جنگ خلیج فارس و عدم حمایت از عراق تلقی شود. از سوی دیگر، دولت فرانسه مایل بود مطمئن شود که این سفر حتماً به بهبود روابط با ایران خواهد انجامید و این می توانست به آزادی چهار گروگان فرانسوی در بیروت، کمک کند.

در عین حال، هم زمان، خبرگزاری کویت از پاریس گزارش داد که وزارت خارجه فرانسه در "واکنشی ملایم" برخی گزارش های خارجی و محلی مبنی بر این را که "رولان دوما" (وزیر امور خارجه فرانسه) در صدد است برای بهبود روابط بین تهران و پاریس، در آینده نزدیک به تهران بیاید، تکذیب کرده است.

مواضع و اظهارات علنی بعدی فرانسوی ها غالباً حاکی از عدم تغییر مهمی در روند روابط گذشته، بود. در ۶/۵/۱۳۶۴ در یک مصاحبه با تلویزیون بغداد، "ژاک شیراک" نخست وزیر اسبق فرانسه، یک بار دیگر بر مواضع خصمانه فرانسویان در برابر ایران و حمایت شدید از عراق تأکید کرد، با این همه، شایعات و اخبار پراکنده و برخی گزارش های تأیید نشده غیررسمی در مطبوعات فرانسه و منطقه، گویای آن بود که همچنان امیدهایی کم رنگ وجود دارد؛ به عنوان مثال: در ۱۴/۵/۱۳۶۴ مجله "المستقبل" چاپ فرانسه، در ستون "اخبار ویژه" - که مخصوص درج اخبار غیر رسمی حساس (اعم از تأیید شده و نشده) است - نوشت: «منابع آگاه در پاریس می گویند ایران و فرانسه جهت حل مشکلات مالی به توافق رسیدند. این منابع گفتند یک میلیارد دلاری را که زمان شاه [مخلوع] به یکی از شرکت های فرانسوی قرض داده شده بود، اکنون پس از دو سال مذاکره، فرانسه حاضر شده این قرض را به اضافه بهره آن به صورت معاملات تجاری و اقتصادی و اقساط، به ایران پرداخت نماید.»

خبرهای جدی تری نیز بود که فضای خاص قطع نشدن روند جدید و بقای امیدواری را نشان می داد؛ مثلاً "ژان پرن" کاردار سفارت فرانسه در تهران، علناً اعلام و تأکید می کرد: «با روی کار آمدن آقای رولان دوما به عنوان وزیر خارجه، جو جدیدی در روابط میان دولت سوسیالیست "فرانسوا میتران" و نظام اسلامی در ایران، به وجود آمده است.»

در اواخر دوره کتاب حاضر، حادثه ای رخ داد که می توانست این امیدواری ها را دست خوش آشفستگی کند؛ حادثه ای که مشخص نبود چه حد مربوط به مخالفان بهبود روابط فرانسه با ایران بود و تا چه حد مرتبط به اقدامات امریکا و اسرائیل که سفارت ایران در سوریه را مرکز مهم تأثیرگذار در تحولات انقلابیون و حزب الله لبنان می دانستند. در ۲۷/۵/۱۳۶۴ در دمشق، در دفتر کار یک مقام امنیتی سوریه، با حضور سفیر ایران در دمشق، یک بسته پستی انفجاری که برای سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق ارسال شده بود، مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه یک متخصص ایرانی انفجار و یک متخصص سوری نیز شرکت داشتند. بسته سه روز پیش با پست هوایی به مقصد سفارت ایران، از فرانسه آمده بود ولی در اداره پست به وسیله دستگاه جدیدی که پس از انفجار قبلی سفارت

جمهوری اسلامی ایران در دمشق، (۱) خریداری شده بود و با آن همه بسته های پستی سفارت خانه ها کنترل می شد، کشف شده بود. به نظر کارشناسان سوری، در ارسال این بسته - که تمبر پست فرانسه را نداشت اما مهر گمرک هوایی فرودگاه فرانسه بر آن بود - احتمالاً دولت فرانسه نیز دست داشته است. متخصص ایرانی حاضر در جلسه نیز گزارش داد این بسته - که حدود چهارصد گرم وزن داشت - برنامه انفجاری دو زمانه داشته است.

نتیجه گفت و گوی مقام های سوری و ایرانی حاضر در جلسه این شد که در خصوص دخالت مقام های کشور فرانسه در این ماجرا، از سفارت این کشور در سوریه توضیح خواسته شود. یادآوری می شود که این دومین محموله پستی انفجاری بود که ظرف یک هفته برای سفارت خانه های جمهوری اسلامی ایران ارسال می شد. محموله اول در دست وابسته نظامی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان منفجر گردید، ولی آسیب چندانی به وی نرساند. صرف نظر از حادثه فوق نیز در سراسر دوره کتاب حاضر گام هایی که در زمینه بهبود ارتباط ایران و فرانسه برداشته می شد، با موانعی روبه رو بوده است؛ در واقع این گام ها لرزان تر از آن بود که بتوان با آن از موانع بسیار سخت موجود گذشت. حاصل دیپلماسی ایران بیش تر در جنبه ممانعت از تعمیق و گسترش بیش تر دشمنی ایران و فرانسه قابل مشاهده بوده است، هرچند در زمینه بهبود روابط نیز نتایجی، هرچند جزئی، به بار آورد.

۱۰- ایران و عراق: جنگ در عرصه تبلیغات و اعتبار (پرستیژ)

نظیر دوره های قبل از کتاب حاضر نیز عرصه تبلیغات، برای جمهوری اسلامی ایران، عرصه ای نابرابر و ناعادلانه بوده است.

یک گزارش رادیو بی.بی.سی (در ۱/۴/۱۳۶۴) به خودی خود گویای این وضعیت نابرابر است: «هیچ کشوری در جهان بیش تر از ایران با تبلیغات رادیویی مخالفان خود مواجه نیست. حداقل دوازده ایستگاه در عراق، دو ایستگاه در مصر، یک ایستگاه در شوروی، یک ایستگاه در افغانستان و حداقل یک ایستگاه در کردستان مستقر می باشد. تعداد مشابهی ایستگاه رادیویی فارسی نیز به صورت علنی تبلیغ می کنند و محتوای آن ها تقریباً مشابه است. صدای امریکا، رادیو کلن، رادیو مونت کارلو و رادیو اسرائیل سعی می کنند چهره بی طرفانه از خود نشان بدهند، ولی همیشه موفق نمی شوند و گاهی به سطح سخنان تند و تیز رادیو بغداد تنزل می کنند.»

ص: ۸۹

۱- آنچه در گزارش فوق به عنوان "انفجار قبلی" از آن یاد شده، انفجار یک بسته پستی در دست "علی اکبر محتشمی" سفیر وقت ایران در سوریه است که سبب آسیب دیدن ستون فقرات و گوش ها و نیز قطع دست راست وی از بازو و قطع نیمی از پنجه دست چپ وی گردید.

می توان گفت این یک اعتراف است که از رادیو بی.بی.سی پخش شد که البته در کنار ده ها گفتار تبلیغاتی ضد ایران این رادیو، به واقع یک استثنا محسوب می شد.

باوجود دوستانی اندک آن هم متزلزل، در مقابل دشمنان بی شمار، خودبه خود وضع طبیعی این بود که در عرصه تبلیغات و جنگ روانی، جمهوری اسلامی ایران یک بازنده مطلق باشد، اما مرور این موضوع در زمان مربوط به کتاب حاضر، نشان می دهد که چنین نبوده است.

در این عرصه از رویارویی های ایران و عراق، در همان روزهای اول این دوره، یک ضربه شدید بر عراق وارد آمد و آن اعلام پناهنده شدن دبیر ویژه امنیت ملی صدام، خانم "خالده عبدالقهار عبدالرحمن" بود که به اتفاق شوهر و چهار فرزندش به ایران پناهنده شد. وی یکی از استادان دانشگاه "قصر" و دبیر ویژه امور امنیت ملی صدام و از دوستان بسیار نزدیک "نوال" خواهر صدام بود، شوهرش نیز مسئول امور امنیت "بارزان" برادر صدام و شریک بازرگانی و تجاری خانواده صدام بوده است. به گفته خانم خالده، یکی از دلایل پناهندگی وی و خانواده اش، نگرانی عمیق صدام از آگاهی او از مسائل امنیتی پشت پرده در قصر بوده است که به نظر وی، سرانجام به اعدام او و خانواده اش ختم می شد.

وی در ادامه به فساد و فسق و فجور حاکم در قصر صدام و نحوه شهادت "بنت الهدی" خواهر آیت الله صدر، اشاره کرد. در واکنش به پناهنده شدن خانم خالده به ایران - که اقامت وی و مصاحبه های مکررش را به دنبال داشت - تا آخر دوره این کتاب، عراق موفق به تلافی نشد، هرچند پس از گذشت بیش از یک ماه از این ماجرا، پناهندگانی از ایران به عراق رفتند که در مقایسه با خالده عبدالقهار، ارزش تبلیغاتی و روانی و سیاسی نداشتند. ماجرا به این ترتیب بود که در ۳۰/۴/۱۳۶۴ یک سخن گوی نظامی عراق اعلام کرد: «سه تن از خدمه هلی کوپتر دشمن [ایرانی] به نیروهای مسلح عراق پناهنده شده اند و خلبان هلی کوپتر پیامی به هم قطاران خود در داخل ارتش ایران ارسال داشتند که تنها از دو کلمه تشکیل شده، ولی معنی و مفهومی عمیق دارد. در این پیام آمده است: دخیلک صدام: پناه به تو صدام.»

رادیو صوت الجماهير عراق که در ساعت ۲۱:۳۰ آن روز (۳۰/۴/۱۳۶۴) این خبر را اعلام کرد، افزود: «رهبر ما - حفظ الله - پناه گاه رحیم و یاری دهنده کلیه مظلومان و ستم دیدگان در جهان خواهد ماند.»

در ایران تأیید شد که یک هلی کوپتر شنوک پس از پرواز از مراغه در استان آذربایجان شرقی، از طریق منطقه پیرانشهر و حاجی عمران به عراق رفته است. این هلی کوپتر شنوک را خلبان آن ربود و به همراه دو دستیار خود به عراق برد.

در عراق این سه تن در یک مصاحبه تلویزیونی ظاهر شدند و با طرح مسائلی چون "وخیم بودن اوضاع اقتصادی، گرانی و ... ، به تبلیغ علیه نظام جمهوری اسلامی پرداختند و اعلام

کردند که مردم خواستار پایان یافتن جنگ هستند. یک تن از این سه نفر با چهره ای ناراحت در مصاحبه حاضر شده بود که نشان می داد با اجبار به همراه دو تن دیگر در این فرار شرکت داشته است. در هر حال، به رغم سروصدای بسیار، واضح و آشکار بود که این ضربه تبلیغاتی قابل مقایسه با ضربه پناهندگی خانم خالد به ایران، نیست.

در بخش دیگر این عرصه، عراق به دلیل عمق و میزان زشتی ها و ضایعات طبیعی و ذاتی حکومت خود است که با وجود داشتن انبوه امکانات متنوع، در برابر ایران شکست می خورد. استفاده عراق از سلاح شیمیایی، نمونه قابل ذکر این بخش است. اعزام مجروحان جنگی و اسیران بیمار آزاد شده ایرانی - که از شکنجه های دوران اسارت و نیز از آثار مخرب سلاح های شیمیایی عراق رنج می بردند - به خارج از کشور که امکان معالجه آنان در داخل نبود، خود به خود نوعی افشاگری قطعی و مؤثر علیه جنایات ج-نگی حکومت ع-راق محسوب می شد که این حکومت قادر به مقابله آن نبود. تنها نمونه ای از این م-جروحان که در بیمارستان-ان "سنت الی-زابت" ش-هر "کلین-گهاوزن" آلم-ان بست-ری ب-ودن-د، در ۸/۵/۱۳۶۴ مورد بازدید خبرنگاران خبرگزاری آلمان و رویتر قرار گرفت. پروفیسور "نصرت فیروزیان" پزشک ایرانی تبار تبعه آلمان - که رئیس بخش خون و غدد این بیمارستان بوده است و معالجه ده بیمار ایرانی بستری شده در این بیمارستان را به عهده داشت - گفت سه تن از اینان که بر اثر گازهای شیمیایی دچار بیماری های ریوی و تنفسی شده اند، هیچ امیدی به بهبود ندارند.

در واقع جنایات شیمیایی عراق، امری واضح و قطعی محسوب می شد، از جمله به گزارش رویتر، یک مؤسسه بین المللی تحقیقات صلح مستقر در سوئد، اعلام کرده بود که "در مورد این که عراق در جنگ با ایران از تسلیحات شیمیایی استفاده کرده، هیچ تردیدی وجود ندارد."

رویتر افزود: «این سازمان مستقل برای چیزی که آن را "عکس العمل سکوت در قبال نقض آشکار قوانین بین المللی" نامیده، جامعه بین المللی به خصوص امریکا و شوروی را مورد انتقاد قرار داد.»

اما با تمام آنچه ذکر شد، حامیان عراق نه تنها به استفاده عراق از سلاح های شیمیایی اعتراض نکردند، بلکه با اقدامات خود، حاکمان این کشور را تشویق نیز می کردند.

نامه ۲۶/۳/۱۳۶۴ "رجایی خراسانی" نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد، به دبیرکل این سازمان، حاوی انتقاد از کوتاهی این سازمان در برخورد با تخلفات عراق بود. آقای رجایی هشدار داده بود که کوتاهی در این باره ممکن است به اقدامات تلافی جویانه ناخواسته ای بینجامد که مورد رضایت هیچ کس نیست. در این نامه آخرین موارد استفاده عراق از سلاح شیمیایی گزارش شده بود.

آشکارتر از برخورد تشویق آمیز سازمان ملل، نوع برخورد امریکا با پدیده سلاح شیمیایی

بود. در حالی که عراق آزادی عمل کامل در استفاده تهاجمی از این سلاح داشت، ایران از تهیه ابزار دفاع علیه چنین سلاحی، منع می شد!

به گزارش خبرگزاری ها از جمله آسوشیتدپرس، دادگاه فدرال امریکا در ۵/۴/۱۳۶۴ مردی را به دلیل شرکت در یک تلاش نافرجام جهت صدور لباس ضد سلاح شیمیایی به ایران، به دو سال زندان محکوم کرد. مقام های دولتی امریکا گفتند که وی (جان دید) یکی از سه شهروند امریکایی بوده است که "رنه شولر" ۵۳ ساله - که یک سوئسی تبار مقیم برزیل بود - او را استخدام کرده تا نزدیک به چهارصد هزار لباس لاستیکی، دست کش، چکمه و ماسک ضد گاز شیمیایی را به یک خریدار ایرانی (که تاکنون هویتش معلوم نشده است) تحویل دهد.

در این جنبه از جنگ تبلیغات و اعتبار، به رغم کوشش جهانی ضد ایران، به دلیل تفاوت آشکار ماهیت و اقدامات حکومت های عراق و ایران، برتری با ایران بوده است.

جنبه دیگری از این عرصه مربوط به اوضاع داخلی دو کشور از نظر رعایت یا عدم رعایت حقوق بشر، سرکوب یا احترام به آزادی ها، نوع برخورد با مخالفان و امثال این موارد، بوده است. در دوره کتاب حاضر، به رغم تمایل شدید امریکا و دیگر حامیان عراق به مذمت ایران، مورد قابل توجهی علیه ایران از جوسازی ها بیرون نیامد. عمده ترین موضوع، مربوط به رد صلاحیت مهندس بازرگان در نامزدی وی برای چهارمین دوره انتخاب ریاست جمهوری بود. دیگر گزارش ها بیش تر به بهانه جویی های مرتبط به خستگی مردم از جنگ و بی اعتنایی حکومت ایران به پدافند هوایی شهرها و امثال آن مربوط می شد. اما در دو ماه مورد بررسی این کتاب، عراق در این زمینه نی-ز - با همه لاپوشانی ها و اختناق خبری شدید در این کشور - مغلوب و محکوم افکار عمومی جهان بود. البته با توجه به سرمایه گذاری وسیع و حمایت بی دریغ قدرت ها و ابرقدرت ها، تأثیرات مزبور، طبعاً آنی بود و جنبه تهدیدکننده ای علیه عراق نمی یافت که حامیان عراق را مجبور به تعدیل مواضع خود کند.

در ۶/۵/۱۳۶۴ سازمان بین المللی حقوق بشر - که مرکز آن در پاریس است - در نامه ای به "صدام حسین" رئیس جمهور عراق، نمونه های متعددی از بی رحمی های حکومت وی علیه مخالفان - از جمله نقض حقوق بشر در مورد خانواده حکیم - را همراه با توجیه هایی گوش زد کرد و ضمن پیشنهادهایی، هشدار داد که در صورت عمل نکردن صدام به این پیشنهادهای، حکومت عراق از افکار عمومی جهان مصون نخواهد ماند.

در این نامه - که نشانی کامل فرستنده و گیرنده را داشت و متن آن به عنوان یک سند رسمی انتشار یافت - آمده بود: «در تاریخ ۱۰/۵/۱۹۸۳ بازداشت ۹۰ تن از افراد خانواده حکیم به وسیله عمال شما به مرحله اجرا در آمده است، سپس شش تن از شخصیت ها در تاریخ ۱۳/۵/۱۹۸۳ به جوخه اعدام سپرده شدند و پس از آن در تاریخ ۵/۳/۱۹۸۵ ده تن دیگر از آنان اعدام شدند و سرنوشت دیگر افراد این خاندان که تا کنون در بازداشت می باشند، مبهم است و خطر جدی

آن‌ها را تهدید می‌کند و طبق اطلاع‌واصله، در هیچ دادگاهی محاکمه نشده‌اند بلکه هیچ اتهامی به ایشان نسبت داده نشده است؛ در واقع تمام این افراد به عنوان گروگان گرفته شده‌اند.»

در ۲۱/۵/۱۳۶۴ نیز رادیو بی.بی.سی گزارش داد که سازمان عفو بین‌الملل یا "امنستی اینترنشنال" در جزوه‌ای - که یکی دو روز پیش منتشر کرده - نگرانی خود را در خصوص ادامه شکنجه در زندان‌های عراق ابراز کرده است.

انتشار این جزوه، با اقدام حکومت عراق به تأیید اعدام نوزده تن به جرم خراب‌کاری و حمل اسلحه، مصادف بود. در مقدمه جزوه با اشاره به گزارش قبلی این سازمان درباره نادیده گرفتن حقوق بشر در عراق، آمده بود: «در این گزارش ۳۰ نوع شکنجه که گفته می‌شود در عراق به کار می‌رود، به تفصیل نام برده شده، از جمله: بستن دست و پای متهم به یک میله آهنی و برگرداندن او روی شعله آتش؛ یا قرار دادن سر متهم در یک جعبه فلزی و عبور تشعشعات ماوراء بنفش از آن و در نتیجه سوزاندن چشم‌های او؛ و یا آن که بستن دست و پای متهم به چند چرخ و حرکت دادن هم‌زمان آن‌ها به شکلی که اجزا بدن متهم از یک دیگر جدا شود! در این گزارش به استناد اظهارات چند شاهد عینی، به اعمال شکنجه در زندان‌های عراق در فاصله سال‌های ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۴، اشاره می‌شود.»

از میان معدود گزارش‌هایی که در آن‌ها اوضاع عراق ترسیم شده بود، سفرنامه چند خبرنگار سوئیسی که از بغداد بازگشته بودند، شایان توجه است. در این سفرنامه - که ۳/۴/۱۳۶۴ انتشار یافت - آمده است: «اولین چیزی که در عراق انسان را تکان می‌دهد، تصاویر صدام حسین است که در همه جا حضور دارد؛ هر جا که باشید، همیشه یک صدام حسین دارد به شما نگاه می‌کند! بسیاری از عراقی‌ها تصاویر وی را بر در ورودی خانه‌هایشان می‌آویزند و با این اقدام، امنیت خود و خانواده خود را تضمین می‌کنند. همچنین می‌دانند که خبرچین‌ها و مأموران پلیسی امنیتی در همه جا حضور دارند. احتمالاً دقت زیادی به عمل می‌آید که شایعات منتشره راجع به دخمه‌های وحشت، به بیرون درز کند، زیرا بدون شک رهبران کشور بر آن‌اند که مردم را در حالت هراس دائم نگاه دارند.»

عاقلانه آن است که در جهت کاهش شور و اشتیاق ساده لوحانه نسبت به رهبر بزرگ - که کودکان آن را در مدرسه آموخته و به خانه می‌آورند - تلاش صورت نگیرد، زیرا والدین خوب می‌دانند که یک چنین تحسین و تمجید علنی باعث می‌شود که از فرزندان آن‌ها مراقبت و حمایت بیش‌تری به عمل آید و این نوعی اطمینان‌خاطر است در برابر این ترس که آنان یک روز با رفتن به درون دخمه‌ها و سرداب‌ها، از نظر ناپدید خواهند شد. برای حفظ اشتیاق فرزندان، بزرگ سالان اشتیاق خود را ظاهر می‌سازند و یا تظاهر به آن می‌کنند و تلگرام‌های تبریکی را که انتظار آن می‌رود، ارسال می‌دارند و به طور کلی در برنامه کیش شخصیت [پرستش شخصیت صدام] شرکت می‌جویند.»

اما مهم ترین شکست عراق در عرصه تبلیغات و اعتبار، از دست دادن مجدد ریاست اجلاس غیرمتعهدها بود که در دوره مورد نظر، اتفاق افتاد.

خبرگزاری فرانسه در ۶/۵/۱۳۶۴ از بغداد گزارش داد: «عراق انصراف خود را از پذیرش هشتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد که برای سال ۱۹۸۶ پیش بینی شده، اعلام کرد.» سخن گوی وزارت خارجه عراق ضمن اعلام این خبر تصریح کرد که عراق انتخاب کشوری را که باید میزبان اجلاس سران باشد، به عهده دفتر هماهنگی جنبش عدم تعهد می گذارد. انصراف اجباری عراق از پذیرش هشتمین اجلاس سران کشورهای غیر متعهد، یک پیروزی برای جمهوری اسلامی ایران در عرصه نظام بین الملل بود.

منابع دیپلماتیک گفتند: «گرچه رژیم عراق در یک بیانیه رسمی - که وزارت خارجه این کشور آن را انتشار داد - علت انصراف خود را ناتوانی اش در انجام مسئولیت های مربوط به برگزاری این کنفرانس اعلام داشته است، لکن علت اصلی این تصمیم، هراس مسئولان عراقی از تحمل شکست سیاسی بزرگ دیگری همانند آنچه در سال ۱۹۸۲ متوجه این رژیم شد، بوده است.»

یادآوری می شود، در حالی که قرار بود عراق ریاست اجلاس هفتم که در سپتامبر ۱۹۸۲ برگزار می شد را عهده دار باشد، روز پنجم سپتامبر ۱۹۸۱ [۱۴ شهریور ۱۳۶۰] ایران و سوریه رسماً خواستار تغییر محل کنفرانس هفتم سران غیرمتعهدها از بغداد، شدند. کوشش مستمر ایران حدود یک سال بعد نتیجه داد و حتی پیشنهاد عراق برای میزبانی کنفرانس وزیران خارجه - قبل از اجلاس سران - هم مورد قبول قرار نگرفت. سرانجام در سپتامبر ۱۹۸۲ "فیدل کاسترو" طی نامه ای اعلام کرد که اجلاس بعدی سران در "دهلی نو" (هفتم مارس ۱۹۸۲) تشکیل خواهد شد.

عدم موفقیت عراق در برگزاری اجلاس هشتم غیرمتعهدها را در چارچوب دیپلماسی و مناسبات بین المللی می باید ارزیابی کرد، اما چون طرف مقابل، ایران بود، خودبه خود بخشی از عرصه جنگ برای اعتبار و تبلیغات نیز محسوب می گردید که عراق در آن شکست خورد.

در جهت تقویت جبهه عراق در جنگ تبلیغاتی این دوره، بسیاری از حامیان صدام به شکلی افراطی وارد عرصه شدند، مثلاً شاه حسن پادشاه مراکش، اعراب را به پشتیبانی از عراق در برابر "تجاوز ایران" دعوت کرد و افزود: «آن که می گوید عراق را در این جنگ به حال خود واگذارید، این حقیقت را نمی داند که جسم عرب یکی است و امت عرب امت واحدی است و قابل تفکیک نیست (۱۸/۴/۱۳۶۴)». علاوه بر این، در این عرصه، شخص صدام نیز بسیار کوشید و چندین سخن رانی و مصاحبه مفصل از وی در رسانه های عراق و کشورهای چون کویت انتشار می یافت، اما این اقدام مستقیم نیز بعضاً به ضد تبلیغات تبدیل می شد؛ از جمله در ۶/۵/۱۳۶۴ صدام در مصاحبه ای با روزنامه کویتی "السیاسه" در

مورد شرکت خود در کنفرانس سران عرب، گفت که چنانچه اوضاع عراق در جبهه های جنگ اجازه دهد، در اجلاس سران عرب در مغرب شرکت خواهد کرد. صدام در پاسخ به این سؤال که "آیا غیبت وی به علت شرکت در کنفرانس سران، موجب بروز نگرانی شدید بر سرنوشت عراق نخواهد شد"، گفت: «کسی که بر عراق در غیاب صدام حسین نگران باشد شخص صدام حسین را کوچک شمرده است. اگر سیستم حکومت عراق صرفاً یک سیستم اداری بود، بروز نگرانی از دور بودن صدام از مسند قدرت، یک امر طبیعی بود ولی سیستم در عراق یک سیستم برنامه ریزی شده است.»

در عمل، وقتی صدام در آخرین ساعات، سفر به "دارالبیضاء" مراکش را لغو کرد، مشخص گردید که آن نگرانی جدی بوده است. بعداً منابع مخالف حکومت عراق گزارش دادند که در روز ۱۳/۵/۱۳۶۴ یک کودتا علیه صدام در عراق کشف شده بود. این کودتا را سرلشکر ستاد "طه الشکرچی" - یکی از فرماندهان سرشناس و عالی رتبه ارتش عراق - قصد داشته بود هنگام شرکت صدام در کنفرانس سران عرب در دارالبیضاء، انجام دهد، ولی چند ساعت قبل از اجرا، کشف و سبب لغو سفر صدام به کنفرانس گردید. این سرلشکر نیز که از عناصر مورد اطمینان صدام محسوب می گردید، به اتفاق عده ای از همراهان اعدام شد.

۱۱- صلح

یکی از مهم ترین دست آویزهای حامیان عراق در توجیه اقدامات ضدایرانی خویش، همواره موضوع تداوم جنگ و عدم پذیرش صلح به وسیله ایران در جنگ تحمیلی، بوده است. در دوره کتاب حاضر نیز چنین فضایی ادامه داشت اما از همان ابتدای دوره، یک ابتکار عمل از ایران، سبب کاهش نسبی فشارهای وارده گردید.

در ۲۶/۳/۱۳۶۴ آقای هاشمی در مصاحبه با تلویزیون ژاپن، آخرین مواضع ایران را در برخی زمینه های سیاست خارجی و نیز جنگ تحمیلی اعلام کرد. مهم ترین اظهارات وی در مورد اکتفای ایران به محاکمه صدام به عنوان متجاوز بود و این که نتیجه محاکمه هرچه باشد، ایران آن را می پذیرد. هاشمی در واقع در توضیح شرط برکناری صدام، شرط محاکمه را جایگزین کرد.

وی در پاسخ به خبرنگار ژاپن که منظور ایران از شرط سقوط صدام را پرسیده بود، چنین توضیح داد: «حقوقی برای ما مقرر است که باید تأمین شود؛ اگر آن را به سقوط صدام تعبیر کنیم، منظور ما محاکمه صدام به عنوان متجاوز است. ما می گوئیم که بیایند چنین آدمی را محاکمه بکنند، البته معتقدیم که هر دادگاه، هرچقدر ضعیف هم تشکیل بشود، صدام را به پرداخت غرامت و خسارت ها و محکومیت های اخلاقی و انسانی محکوم خواهد کرد. طبعاً چنین کسی استحقاق حکومت بر ملت را ندارد و طبیعی است که به این جا ختم می شود که ما حکم محکمه را، هرچه باشد، می پذیریم.»

ایران به همین پیام نیز اکتفا نکرد؛ در ۲۹/۳/۱۳۶۴ آقای هاشمی با نمایندگان کشورهای خارجی در ایران دیدار کرد و مجدداً شرایط جدید ایران و نیز خطوط اصلی "گشایش دیپلماسی" را توضیح داد و تأکید کرد: «اگر مردم به ادامه جنگ مایل نبودند، ما به هر قیمتی جنگ را تمام می کردیم، ولی شما [در روز قدس و موارد دیگر] شاهد بودید که مردم چگونه برای تحقق شرایط ایران، اعلام وفاداری می کردند. اگر قدرت کافی نداشتیم، تکلیف هم نداشتیم. اگر راه معقولی هم از طرف دولت ها و مجامع مطرح شده بود، آن را به طور جدی مورد مطالعه قرار می دادیم، ولی شکی نداریم اگر در شرایط کنونی، آتش بس برقرار شود، ریشه این عداوت و خصومت که وجود دارد، تقویت می شود و شاخه های آن در آینده خواهد روید.»

آقای هاشمی در آخر، پیامی جهت دولت های خارجی به نمایندگان آن ها در تهران تسلیم کرد و از آنان خواست نظر دولت های متبوع خود را به طور رسمی اعلام کنند. در این پیام ضمن ابراز تنفر از جنگ و خون ریزی، (۱) آمادگی ایران برای همکاری در جهت اجرای مقررات پذیرفته شده بین المللی و تأمین شرایط تحقق عدالت و کیفر متجاوز، اعلام شده است و همچنین شروع جنگ به وسیله عراق و مراحل و زوایای مختلف تجاوز و این که هنوز بخشی از ایران در اشغال عراق است، توضیح داده شد و مجدداً تأکید گردید: «تحقق صلح پایدار در این است که دولت ها و جوامع بین المللی به حقایق اعتراف کنند، در این صورت امکان تشکیل یک محکمه بین المللی برای محاکمه رژیم بعث عراق به عنوان آغازگر جنگ، به وجود آمده و راه ختم جنگ را هموار خواهد ساخت.» در آخر امکان گسترش جنگ به کشورهای مجاور در صورت تأیید تجاوزگری عراق، نادرست خوانده شد و به حفظ آرامش و اطمینان در روابط میان دولت های کشورهای منطقه، اطمینان داده شده است.

به این ترتیب، ایران آشکارا انعطاف نشان می داد که اگر کسانی از حامیان صدام و قدرت های جهانی و سازمان های جهانی و بین المللی واقعاً تمایلی به صلح دارند، این مواضع را بهانه کنند و با لحاظ کردن لاقبل بخشی از حقوق ایران، به چانه زنی تعدیل شرایط جدید ایران پردازند، اما در عمل چنین نشد و به دلیل این که این بار چرخه صلح با ابتکار ایران به

ص: ۹۶

۱- فردای همین روز (۳۰/۳/۱۳۶۴) امام خمینی در دیدار مسئولان با ایشان به مناسبت عید فطر، وقتی بر اراده مقاومت و تداوم جنگ تأکید کردند و افزودند: «مردم جنگ نمی خواهند، اما دفاع دارند. این "جنگ، جنگ تا پیروزی" که مردم می گویند، این جنگ دفاعی است، والا ابتدائاً که اگر این مسائل نبود؛ ایران به هیچ جا نظر نداشت، الآن هم ندارد.... امیدواریم که این شرارت ها (جنگ شهرها) از آن دست بردارند تا ملت به کار خودشان مشغول بشوند. و ما، هم از شرارت های آن ها ناراحت هستیم و هم از مقابله به مثل، از هر دو ناراحت هستیم. و من امیدوارم که قطع بشود این امور.»

چرخش در آمده بود، این تعدیل ایران، پاسخ درخور نیافت هرچند به کلی بی تأثیر هم نبود و چنان که ذکر شد، حداقل از فشارهای شدید وارده به ایران تحت عنوان صلح، تا حدی کاست و نیز مستمسکی شد که پاره ای نرمش ها و انعطاف ها در جبهه حامیان عراق، قابل توجیه بشود.

مرور زیر مهم ترین بازتاب های ابتکار ایران را نشان میدهد، البته در مقایسه با فشارهای وارد شده بر ایران جهت پذیرش صلح، گامی مثبت بود ولی هیچ یک قابلیت ایجاد تحرک جدیدی در امر صلح را نداشت و تحرکی که تداوم آن حتی چشم اندازی از حصول صلح با حداقل حقوق ایران را بتواند ایجاد کند، پدید نیامد.

رادیو عربستان سعودی خاطرنشان کرد: «ایران ممکن است از برخی شرایط قبلی برای آغاز مذاکرات صلح-ح، انص-راف حاصل کن-د و این احتمال-ال هست که گش-ایشی در ای-ن مورد حاصل شود.» (۳۰/۳/۱۳۶۴)

یکی از مقام های سوئیسی (سوئیس حافظ منافع امریکا در ایران بوده است) در ملاقات با یکی از مسئولان وزارت خارجه ایران گفته بود: «من می توانم اگر هدف شما را بفهمم، کار کنم. دولت من می تواند مذاکرات محرمانه ای را مانند افغانستان، لبنان و [...] در سوئیس ترتیب دهد. [...] ما حاضریم این مذاکرات در حال آرامش انجام شود. ما حاضریم هر کاری را انجام دهیم بدون تبلیغات و سر و صدا، در هر سطحی که ممکن است. می گوئیم مثلاً مذاکرات الجزایر و نمی گوئیم ملاقات بین صدام و آقای خامنه ای؛ این جا دو ملت وجود دارند و در آرزوی صلح هستند و ممکن است قبل از سقوط و بعد از سقوط صدام بنشینند و با هم صحبت کنند. من نمی گوئیم چه کسی، ولی می گوئیم دو ملت. من سعی می کنم تعادلی بین موقعیت اروپا و شما برقرار کنم.» (۴/۴/۱۳۶۴)

در مراسم نماز عید فطر که در الجزایر با حضور "شاذلی بن جدید" رئیس جمهور و اعضای سیاسی هیئت دولت الجزایر برگزار گردید، شیخ "احمد حمانی" رئیس مجلس عالی اسلامی الجزایر، ایران و عراق را به یک نحو مورد شماتت قرار داد. سفیر جمهوری اسلامی ایران در جمع نمایندگان عربستان، امارات، سوریه و م-وریتانی به وی گفت: «شما بدون توج-ه به ع-دالت اسلامی، ظالم و مظلوم را در کنار هم گذاریدید و با یک حکم، مهاجم و مدافع را مساوی دانستید و حتی آیه کریمه قرآن را که صراحتاً دستور می دهد ب-مهاج-م و متعدی بجنگی-د تا ریش-ه های فتن-ه از بین ب-رود، نادی-ده گرفتی-د!» (۳۰/۳/۱۳۶۴)

سفیر هند در یک کشور خارجی در جریان برگزاری یک میهمانی "دیپلماتیک"، به سفیر جمهوری اسلامی ایران گفت:

«هم اکنون درباره مسئله جنگ با دیگر همکاران صحبت می کردیم و نظر همگی این است که ما به عمق جنایت آگاه ایم، لیکن ایران موضعی در قبال جنگ اتخاذ کرده که قابل

قبول هیچ یک از کشورهای دنیا نیست و درست است که صدام چهره انسانی خود را در جهان از دست داده، لیکن هی-چ کشوری نمی توان-د از سقوط حکومت قانونی کش-ور دیگر پشتیبانی کن-د. در این س-ه سال (پس از آزادس-ازی خرمش-ه ر) ش-ما با هوس سرنگون-ی ص-دام، او را قوی تر و خودت-ان را ضعی-ف کرده اید.» (۴/۴/۱۳۶۴)

ریگان نیز تأکید کرد که منافع اقتصادی امریکا و متحدان اروپایی اش ایجاب می کند که این جنگ فوراً پایان یابد (۵/۴/۱۳۶۴).

در آستانه سفر آقای هاشمی به ژاپن، "شینتارو آبه" وزیر خارجه ژاپن، گفت کشورش یک طرح پیشنهادی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق ارائه داده است. به گفته وی، بر اساس این طرح، از ایران و عراق خواسته شده است تا از بندرهای خود جهت صدور نفت بدون هرگونه خطر حمله ای از سوی طرف دیگر، استفاده کنند. همچنین برطبق این طرح، خواسته شده که از حمله به نفت کش ها و شهرهای مسکونی و نیز استفاده از سلاح های شیمیایی، خودداری شود. وی افزود که این طرح، نخستین گام برای رسیدن به راه حل کامل در جنگ ایران و عراق است و به زودی از عربستان سعودی و سوریه و اردن دیدن می کند تا از کمک آنان برخوردار شود و ایران و عراق را در خصوص پذیرش طرح ژاپن، متقاعد سازد. (۹/۴/۱۳۶۴)

به گزارش رادیو بی بی سی، آقای هاشمی رفسنجانی در ملاقات با وزیر خارجه ژاپن، با رد به بحث گذاشته شدن موضوع جنگ ایران و عراق در شورای امنیت سازمان ملل، مجدداً تأکید کرده بود که دولت ایران با مذاکرات مربوط به ایجاد مصالحه در چارچوب شورای امنیت، مخالف است، زیرا شورای امنیت همواره جانب عراق را گرفته است. به گفته یکی از مقام های وزارت خارجه ژاپن، آقای هاشمی رفسنجانی این اظهارات را در یک گردهم آیی با آقای "آبه" وزیر خارجه ژاپن، مطرح کرده است. این مقام افزود که آقای رفسنجانی و آقای "آبه" موضوع جنگ چهارساله ایران و عراق را با صراحت به بحث گذاشته اند، اما به تقاضای ایران، جریان مذاکرات محرمانه باقی خواهد ماند. (۱۱/۴/۱۳۶۴)

"راشد عبدالعزیز راشد" وزیر مشاور در امور خارجه کویت، در اجلاس افتتاحیه شورای وزیران شش کشور عضو شورای همکاری که در عربستان تشکیل شد، گفته بود که جنگ ایران و عراق مهم ترین موضوعی است که در برابر کشورهای منطقه قرار دارد. وی همچنین اعلام کرد که کشورهای عضو این شورای همکاری، هماهنگ با دیگر محافل در جهت دست یابی به یک راه حل برای پایان دادن به جنگ، تلاش می کنند. (۱۷/۴/۱۳۶۴)

"شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی نیز در مصاحبه ای گفته بود که کمیته صلح وابسته به این سازمان برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق و حل و فصل منازعات دو کشور از راه های مسالمت آمیز، در ماه سپتامبر در جده تشکیل جلسه خواهد داد

تا درباره امکانات جدید برای حل منازعات، گفت و گو کند. (۱۷/۴/۱۳۶۴)

"اوزال" نخست وزیر ترکیه، گفت که کشورش صلاحیت میانجی گری بین دو کشور در حال جنگ و پایان دادن به نزاع میان آن دو را دارد، زیرا روابط خوبی با آن ها دارد. وی در عین حال مواضع مثبت عراق در قبال ابتکار عمل های صلح جویانه جهت پایان دادن به جنگ را ستود. (۱۷/۴/۱۳۶۴)

"سعودالفیصل" وزیر امور خارجه عربستان، در پایان مذاکرات دو روزه وزیران خارجه کشورهای عضو شورای همکاری اعلام کرد که مطمئن است جنگ پنج ساله بین ایران و عراق به زودی پایان خواهد یافت. اما رادیو بی بی سی در تفسیری، از خوش بینی بیش از حد عربستان در مورد پایان یافتن جنگ در جو نامساعد کنونی، ابراز تعجب کرد. (۲۰/۴/۱۳۶۴)

یک مقام ابوظبی در گفت و گو با یک دیپلمات ایرانی: «همان طوری که ایران رأی دادگاه را می پذیرد، خوب است موضوع تعیین متجاوز را هم به دادگاه محول کند که دادگاه حتماً صدام را متجاوز می داند.» وی افزود: «پیش بینی می شود که پس از خاتمه جنگ، صدام یک سال بیش تر دوام نیاورد، زیرا نمی تواند پاسخ گوی این همه قتل و خسارت باشد؛ یعنی جنگ موجب شده که صدام باقی بماند و این برخلاف تحلیل ایران است.» سخنان این مقام ابوظبی به دنبال برگزاری اجلاس وزیران شورای همکاری در عربستان - که در دستور کار آن جنگ و نتایج دیدار سعودالفیصل به تهران قرار داشت - بیان شده بود. ضمناً مقام های سعودی - از جمله "سعودالفیصل" - و همچنین مقام های کویتی در دیدار خود با هیئت ایرانی، متجاوز شناختن عراق را نپذیرفتند. (۲۵/۴/۱۳۶۴)

از سوی دیگر، "طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق، وارد اردن شد. هرچند این دیدار، آشکارا به منظور ملاقات و مذاکره با "شینتارو آبه" وزیر امور خارجه ژاپن، درباره روند صلح انجام گرفته بود، اما رسانه های عراقی می کوشیدند دلیل عمده سفر را به گفت و گو با مقام های اردن درباره مسائل منطقه ای، و ملاقات با آبه را نیز به درخواست وی و نه طارق عزیز، مرتبط کنند.

رادیو امریکا به نقل از وزیر امور خارجه اردن گفت: «آبه با این هدف به خاورمیانه (اردن، سوریه و عربستان) سفر کرده است که بداند آیا دو کشور ایران و عراق میانجی گری ژاپن را برای پایان دادن به جنگ و برقراری صلح در منطقه خلیج فارس، می پذیرند یا خیر؟» (۲۶/۴/۱۳۶۴)

وزیر خارجه ژاپن در مذاکرات خود در دمشق گفت: «ژاپن متقاعد شده است که تا هنگامی که ایران خواستار برکناری صدام حسین از مقام ریاست جمهوری عراق است، جنگ خلیج فارس ادامه خواهد یافت.» وی از سوریه نیز خواست تا با است-فاده از روابط و اتحاد خود با ایران، به این بحران پایان دهد. (۲۸/۴/۱۳۶۴)

"آبه" وزیر خارجه ژاپن، در دیدار پایانی خود از سه کشور خاورمیانه ای در عربستان، در

سخنانی در خصوص دست یابی به یک پایان سریع برای جنگ ایران و عراق اظهار بدبینی کرد. سخنان آبه حاکی از این واقعیت بود که ایشان در نزدیک کردن دیدگاه های دو طرف منازعه، به هر علتی که باشد، ناتوان بوده است. وی در عربستان به همتای سعودی خود گفته بود که رئیس مجلس ایران در سفر اخیرش به ژاپن، هیچ پیشنهاد تازه ای در مورد پایان دادن به جنگ، ارائه نداده است.

در عین حال آبه افزوده بود: «دولت ایران از ژاپن خواسته که این مطلب را به گوش کشورهای حوزه خلیج فارس برساند که ایران اصولاً خواستار حفظ روابط دوستانه با آن ها می باشد.»

وزیر خارجه عربستان هم متقابلاً اظهار عقیده کرده بود که پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق کار مشکلی است، اما عربستان همچنان به تماس های خود با ایران جهت کمک به پایان جنگ و برقراری صلح در منطقه خلیج فارس ادامه خواهد داد. (۲۹/۴/۱۳۶۴)

"یاسر عرفات" در مصاحبه با روزنامه مصری "الاهرام": «اگر یک نیروی نظامی اسلامی کار جداسازی نیروهای متخاصم ایران و عراق را بنا به درخواست یکی از طرف های درگیر (ایران و عراق) به عهده گیرد، جنگ فوراً متوقف خواهد شد.» وی مدعی بود که پس از این که کنفرانس اسلامی در مورد ایجاد آتش بس جزئی در مورد خارک و بندر بصره توافقی کسب کرده و به پایان یافتن جنگ نزدیک شده بود، دخالت "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، این توافق را با شکست روبه رو ساخته و در نتیجه، جنگ بین عراق و ایران همچنان ادامه یافته است. (۳/۵/۱۳۶۴)

مفسر بخش شرقی رادیو بی بی سی: «دولت ایران نتوانسته یک استراتژی نظامی را که بتواند منجر به سرنگونی دولت کشور همسایه-عراق شود، تهیه و تدوین نماید. دولت ایران در عین حال شرایطی را برای پایان جن-گ پیشن-هاد می کند که مصالح-ه و سازش درباره آن ها بسی-ار دشوار است.» (۱۰/۵/۱۳۶۵)

جیووانی پادولینی وزیر دفاع ایتالیا: «ادامه جنگ ایران و عراق موجب نگرانی عمیق کشورهای اروپای غربی می باشد.» وی افزود: «آنچه بیش تر موجب نگرانی می شود آن است که سازمان ملل نیز دیگر برای پایان بخشیدن به این جنگ دخالت نمی کند.» (۱۰/۵/۱۳۶۴)

معاون وزارت اطلاعات امارات عربی متحده در ملاقات با یکی از نمایندگان سیاسی جمهوری اسلامی ایران گفت که قبلاً شنیده است ایران با تشکیل دادگاه بین المللی از طریق سازمان ملل برای تعیین متجاوز و صدور رأی جهت مجازات، موافق است ولیکن اخیراً از شیخ زاید شنیده است ایران با تشکیل دادگاه اسلامی موافق است و رأی آن را می پذیرد، به شرط این که دست اندرکاران از قبل اعلام کنند صدام متجاوز است. وی گفت: «هیچ کشوری به خصوص از دول منطقه، اقدام به چنین موضع گیری نخواهد کرد، زیرا بلافاصله از جانب عراق مورد تقبیح و فشار واقع خواهد شد و کشورهای منطقه به این امر که منجر به وخیم تر

شدن اوضاع خواهد شد، متمایل نیستند. علاوه بر این، امارات در موضع گیری ها ۵۰٪ جانب ایران و ۵۰٪ جانب عراق را می گیرد تا تعادل برقرار شود.»

وی افزود: «من معتقدم همان طور که ایران رأی دادگاه را می پذیرد، تعیین متجاوز را هم به دادگاه محول کند؛ دادگاه حتماً متجاوز بودن صدام را تأیید می کند که در این صورت، وی را مجبور به قبول رأی دادگاه می کند. لیکن امکان این که ایران به عنوان مسئول ادامه جنگ قلمداد شود، وجود دارد.»

سفیر امارات متحده در لندن در یک گفت و گوی خصوصی گفت: که اگر جمهوری اسلامی ایران ادامه جنگ را مصلحت نمی بیند، مستقیماً دست به کار نشود و با رهبران کشورها و سازمان ملل تماس نگیرد، بلکه مراتب به وی اطلاع داده شود تا او به نحو مقتضی مراتب را با شیخ "زاید" حاکم امارات، "فهد" شاه عربستان و "حافظ اسد" و رهبران و علمای شیعه امارات، کویت، سعودی، عراق، سوریه، پاکستان و هند در میان گذارد سپس آن ها اعلام می کنند که هیئتی از علمای شیعه کشورهای مختلف جهان برای متوقف کردن جنگ عازم تهران و بغداد شوند. (۲۵/۵/۱۳۶۴)

صدام: «رژیم ایران نمی تواند از این جنگ حاصلی به دست آورد، اما مقامات ایرانی حقایق را نمی بینند. مثل حال این ها مانند برخی زنان زیبای مغرور است که فاقد وقار مطلوب هستند به طوری که شروط غیرممکن را قرار می دهند؛ می خواهند که مرد چنین رنگی و چنین شکلی و چنین مالی داشته باشد و اکثر این نوع از زنان بدون ازدواج باقی می مانند. این رژیم از چهار شرطی بحث می کند که در کسی که با آن ازدواج می کند، نمی یابد. این چنین می آیند و شروطی را بر عراق تحمیل می کنند، انگار در بغداد نشسته اند! و ان شاءالله به زودی روزی خواهد آمد که حمایت شده های شان را از دست می دهند، زیرا که حتی در صفوف مردان دینی در داخل ایران آدم خوب پیدا می شود. روزی خواهد آمد که آن ها در آن نخواهند توانست حتی ریش خود را بتراشند و هر کدام از آن ها در دست صدتن از ایرانی ها قرار خواهند گرفت.» صدام سپس شخص امام خمینی را موضوع گفته های اهانت آمیز قرار داد. (۲۶/۵/۱۳۶۴)

در مجموع می توان گفت به دنبال تحركات سیاسی و برخورد فعال تر جمهوری اسلامی ایران در صحنه دیپلماسی منطقه خلیج فارس، کشورهای حاشیه این منطقه و در رأس آن ها عربستان سعودی کوشیدند در حمایت های بی حد و حصر خود از صدام، تعادلی را به وجود آورند و در مناسبات خود با جمهوری اسلامی ایران نیز دست به تغییراتی بزنند. این موضوع در حالی صورت می گرفت که پیوندهای محور اردن، قاهره، بغداد استحکام بیش تری می یافت و نزدیکی های چشم گیری را نشان می داد.

مواضع ایران در مشی شورای همکاری نیز تأثیر گذاشت و اظهار نظرهایی که از پاره ای از

اعضای این کشورها درباره مسئله صلح و پیشنهادهای چگونگی وصول به آن، درج می شد، نمی توانست بی رابطه با نظر کلی این شورا باشد.

در مورد دیگر حامیان عراق نیز چنان که ذکر شد و در بخش روابط با امریکا نیز آمده است، در این دوره شاهد کاهش فشارهای آن ها در خصوص تحمیل صلح به ایران هستیم و یکی از دلایلی که شخص صدام با ادبیات خاص جاهلی خودش، شخصاً به میدان تبلیغات صلح آمد، اتفاقاً همین کارایی نسبی اقدامات و مواضع یاد شده ایران بود.

ص: ۱۰۲

در ادامه جنگ شهرها - که از شروع دور دوم آن بیست روز می گذرد(۱) - صبح امروز تعدادی از شهرهای ایران هدف تهاجم هوایی و موشکی عراق قرار گرفت.

درباره این حملات، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۱۸۶۵ اعلام کرد که از بامداد امروز در ساعات ۸، ۸:۰۴، ۸:۰۸، ۸:۳۴ و ۱۱:۳۶ به ترتیب در شهرهای قزوین، تهران، اصفهان، کاشان و برای بار دوم طی صبح امروز در تهران، به حملات کوبنده ای دست زده و نیز در ساعت ۸:۳۰ در یک لحظه ۹ شهر ایران را هدف حمله موشکی گرفته است. در اطلاعیه عراق، این ۹ شهر چنین آمده است: دزفول، نهاوند، رامهرمز، اندیمشک، مسجد سلیمان، بروجرد، خرم آباد، کرمانشاه و اسلام آباد.(۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد آثار این حملات گزارش داد که در حمله به تهران - در دو مرحله - راکت های پرتاب شده از هواپیماهای عراقی، در مرحله اول به کوه های پشت کن و در مرحله دوم به بیابان های اطراف کهریزک اصابت کرد و هیچ گونه تلفات و خساراتی وارد نیامد.(۳) در حمله به اصفهان نیز دو راکت شلیک شد که در اطراف "گزبرخوار" فرود آمد و تلفاتی نداشت.(۴) اما دیگر حملات خساراتی داشته است؛ از جمله: در حمله موشکی به باختران (کرمانشاه)، اسلام آباد غرب، اندیمشک، مسجد سلیمان، رامهرمز و دزفول بیش از ۱۱۰ تن شهید یا مجروح شدند و بسیاری از واحدهای مسکونی و تجاری نیز ویران گردید.(۵)

این حملات در اکثر رسانه های گروهی جهان انعکاس وسیع داشته است؛ از جمله:

خبرگزاری تانیک: «بر اثر حملات امروز عراق حدود ۵۰۰ غیرنظامی در ۱۶ شهر ایران کشته شدند.»(۶)

رادیو اسرائیل: «خبرگزاری ها متفق القول هستند حملات عراق از نظر گسترش و تلفات و

ص: ۱۰۳

۱- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۱: جنگ شهرها و سوابق آن، ص ۱۲۰.

۲- ۱. واحد مرکزی خبر، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۵/۳/۱۳۶۴، رادیو صوت الجماهیر، ۲۴/۳/۱۳۶۴، صص ۱ و ۲.

۳- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۷ (۲۵/۳/۱۳۶۴)، ص ۳. تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۴- ۳. همان.

۵- ۴. همان.

۶- ۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۹ (۲۷/۳/۱۳۶۴)، ص ۲۱، خبرگزاری تانیک.

خبرگزاری فرانسه: «بامداد امروز (جمعه) نخستین حمله عراق به تهران انجام گرفت. دومین حمله هوایی به تهران در روز قدس در ساعت ۱۱:۰۷ به وقوع پیوست و از سوی شکاری های ایران با شکست مواجه شد. هیچ آماده باشی اعلام نشد و دفاع ضد هوایی وارد عمل نگردید، با این حال چندین صدای انفجار در نماز جمعه - که در آن لحظه در دانشگاه تهران در حال برگزاری بود - شنیده شده است.»(۲)

یونایتد پرس: «حمله هوایی به تهران، گروه های ایرانی را که در روز بزرگ داشت قدس از قسمت های مختلف شهر گرد آمده و برای نماز جمعه به سوی دانشگاه تهران راه پیمایی می کردند، فراری نداد.»(۳)

۲

به رغم جنگ های روانی و تهدیداتی که عراق از چندین روز قبل شروع کرده و به شدت به آن دامن زده است، مردم سراسر کشور از نخستین ساعات صبح امروز (آخرین جمعه ماه رمضان) مراسم روز قدس را وسیع تر و با شکوه تر از سال های قبل برپا کردند.(۴) "الله اکبر، خمینی رهبر"؛ "جنگ جنگ تا پیروزی"؛ "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل"، از جمله شعارهای فراگیر و عام تظاهرات بود که مردم در پاسخ به دعوت امام خمینی و آقای هاشمی رفسنجانی (که عملاً مسئولیت جانشینی امام در امر فرماندهی عالی جنگ را بر عهده دارد) با قوت و جدیت سر می دادند. حملات ظالمانه هوایی و موشکی عراق بسیاری را به خاک و خون کشید، اما نتوانست از حضور پرشور انبوه مردم در خیابان ها بکاهد. این پاسخ مثبت و گسترده به دعوت رهبر و آقای هاشمی، نمایان گر اراده جنگ در مردم و تصمیم آنها به پشتیبانی از رزمندگان برای رسیدن به اهداف اعلام شده جمهوری اسلامی ایران است. مردم با سردادن آن شعارها در واقع مواضع خود را در برابر فشارهای سیاسی و نظامی بین المللی علیه جمهوری اسلامی ایران - که به منظور تحمیل صلح ناعادلانه انجام می شود - ابراز و اعلام می کردند. در این باره خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی چنین گزارش کرده اند:

«به رغم آغاز حملات هوایی و موشکی دشمن از صبح دیروز (۲۴/۳/۱۳۶۴) به شهرهای کشورمان، امت شهیدپرور و مقاوم در حالی که در میان خاک و خون، صدای انفجارهای موشکی و راکت های دشمن را با فریادهای "جنگ، جنگ، جنگ تا پیروزی" خاموش کرده بودند، یک بار دیگر عملاً اعلام کردند که هرگز تن به سازش و صلح تحمیلی ندادند و بمباران ها و موشک باران های دشمن هیچ گونه تأثیری در اراده خلل ناپذیر آن ها ندارد...»(۵)

ص: ۱۰۴

۱- ۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۸ (۲۶/۳/۱۳۶۴)، ص ۳۲، رادیو اسرائیل.

۲- ۷. مأخذ ۲، ص ۶، خبرگزاری فرانسه، ۲۴/۳/۱۳۶۴.

۳- ۸. مأخذ ۲، ص ۹، خبرگزاری یونایتد پرس.

۴- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۲: تشدید فشارهای سیاسی و نظامی برای به سازش کشاندن ایران، ص ۱۲۲.

تهران - ۱۳۶۴/۳/۲۴

تنوع چشمگیر شرکت کنندگان در مراسم روز قدس؛ مردم و مسئولان

تهران - ۲۴/۳/۱۳۶۴

تنوع چشمگیر شرکت کنندگان در مراسم روز قدس؛ مردم و مسئولان

ص: ۱۰۵

این خبرگزاری همچنین درخصوص گستردگی حضور مردم در تظاهرات تهران، نوشته است: «حضور مردم تهران در مراسم راه پیمایی این شهر بسیار چشم گیرتر از گذشته و یادآور راه پیمایی های چند میلیونی مردم تهران در اوایل انقلاب بود. انبوه جمعیت تظاهرکننده جمعاً در طول ۳۵ کیلومتر از خیابان های اصلی و عریض تهران التهاب عجیبی ایجاد می کرد ... چند صدهزار تن از مردم تهران که در این تظاهرات شرکت کرده بودند موفق به پیوستن به صفوف نمازگزاران نشدند. کارشناسان، این تظاهرات را به لحاظ تعداد جمعیت شرکت کننده، بی سابقه ترین تظاهرات در طول انقلاب اسلامی ارزیابی کردند.»^(۱)

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی با تأکید درباره حضور محرومان جنوب شهر تهران (با ذکر نام مناطق)، افزوده است: «اهالی مسلمان این مناطق محروم - که عمدتاً کفن بر تن داشتند - با شور و شوق وصف ناپذیری در صفوف منظم به راه پیمایی پرداختند. حضور گسترده خواهران کفن پوش که [پلاکاردهایی با] شعارهای "حسین، حسین شعار ماست، شهادت افتخار ماست"، با خود حمل می کردند، هم دوش با برادران هم رزم خود جلوه خاصی به این راه پیمایی پرشکوه داده بود ... حضور کودکانی که خود را به کسوت چریک های فلسطینی در آورده بودند نیز جلب توجه می نمود.»^(۲)

یک خبرنگار این خبرگزاری با اشاره به این که طیفی وسیع از موتورسواران کفن پوش و ... تا مسئولان اجرایی و نمایندگان مجلس شورای اسلامی در میان راه پیمایان حضور داشتند، در مورد تأثیر پیروزی جنگ در نظام منطقه ای، گزارش داد: «روز قدس سال ۶۴ با اعلام اراده و عزم راسخ ملت ایران برای ادامه جنگ تا سرنگونی صدام و دار و دسته او پیوند خورده است؛ همان گونه که آرمان قدس نیز وابسته به پیروزی ملت ما در این جنگ می باشد.»^(۳)

پس از قرائت قطع نامه راه پیمایی^(۴) - که با تکبیرهای مردم تأیید می شد - آقای "ولایتی" وزیر امور خارجه، با توجه به حمایت مردم از استمرار جنگ تا پیروزی نهایی، در برابر نظام بین المللی و منطقه ای چنین موضع گیری کرد: «ما اعلام می کنیم که به نبرد خودمان تا پیروزی نهایی و سرنگونی حکومت جبار عراق ادامه می دهیم. استقبال عظیم و پر شور امت حزب الله از روز جهانی قدس و روند حمایت مردم از استمرار جنگ تا پیروزی نهایی، نشان دهنده این واقعیت است که در سرزمین ما جنگ با عراق و آزادی فلسطین همچنان که رهبر کبیر انقلاب فرمودند به یک دیگر گره خورده و راه قدس از کربلا می گذرد.»^(۵)

ص: ۱۰۶

۱- ۱۰. همان.

۲- ۱۱. همان.

۳- ۱۲. همان.

۴- ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۲: متن قطع نامه روز جهانی قدس، ص ۱۲۳.

۵- ۱۳. همان.

تصویر

تصویر

تهران - ۱۳۶۴/۳/۲۴

کودکان، زنان و مردان کفن‌پوش در راهپیمایی روز قدس

تهران - ۲۴/۳/۱۳۶۴

کودکان، زنان و مردان کفن پوش در راه پیمایی روز قدس

ص: ۱۰۷

خطیب نماز جمعه امروز (روز قدس) آقای هاشمی رفسنجانی بود که با توجه به مسئولیت وی در امر جنگ، با حضور و اظهارات شدیدالحن وی، خود به خود یک اعلام موضع جدی و رسمی و قاطعانه درباره جنگ و تداوم آن صورت گرفت.

قبل از خطبه ها و اعلام مواضع نظام به وسیله امام جمعه، مواضع مردم درباره جنگ با شعارهایی و به نحوی پر هیجان اعلام شد: "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل"؛ "حزب الله حزب الله پیش مرگ روح الله"؛ "ما زاده مکتب عاشورا ایم، عازم قدس از راه کربلا ایم"؛ "خدایا خدایا تا انقلاب مهدی، خمینی را نگه دار"؛ "ما نماز جمعه را بهر شهادت آمدم"؛ "حسین حسین شعار ماست، شهادت افتخار ماست" و "جنگ جنگ تا پیروزی".

شعارهایی این چنین در حالی که عراق از صبح امروز شهرهای کشور را هدف حملات هوایی و موشکی گرفته است، موجب گردید تا سخنان فرمانده عالی جنگ و رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع، به صورت اظهاراتی بدون پشتوانه جلوه نکند و آشکار شد که مردم و مسئولان در فضایی مشترک، درباره جنگ می اندیشند و رفتار می کنند. آقای هاشمی در واکنش به شعارهای مردم، گفت: «با توجه به تمامی خطراتی که متوجه شماست، این گونه اجتماعات بیش از هر چیز گویای مسائل است و این درخواست های شما بدون جواب نخواهد ماند.»^(۱)

آقای هاشمی رفسنجانی در خطبه های نماز جمعه، منشأ دو بحران منطقه یعنی اسرائیل و جنگ تحمیلی را یکی دانست: «اصل انگیزه ای که اسرائیل را در منطقه به وجود آورد، همان انگیزه، جنگ تحمیلی را به وجود آورده و همان انگیزه هایی که اسرائیل را حمایت می کند، همان انگیزه هاست که جنگ را به این صورت که وجود دارد، هدایت می کند و نمی خواهند بگذارند که ملت ایران به اهدافش برسد و تا چه اندازه در این راه موفق شوند، این بحث دیگری است.» وی افزود: «معلوم گردید که دنیا بدون خاورمیانه نمی تواند به حیات صنعتی خود ادامه دهد. یک استراتژی مشخص شد و آن این که در این منطقه دنیا کانون هایی به وجود آید که مانع استقلال و عظمت منطقه باشد؛ منطقه ای که اسلام در آن هست. همه این حوادث که می بینید از این مسئله سرچشمه می گیرد که طوری این منطقه اداره شود که مواد خام و نیروی انسانی، بازار و آراء بین المللی آن همیشه قبول آن هایی باشد که بدون این منطقه نمی توانند به آن رفاه مادی که تحصیل کرده اند و سلطه ای که به دست آورده اند، ادامه دهند.»^(۲)

آقای هاشمی در خطبه دوم گفت: «راه سرمایه داری و سوسیالیسم، راه های عام دنیا و ملی گرایی و ناسیونالیسم جغرافیایی، نژادی و قومی و ... راه های محدود در دنیا است و جایگاه یک راه مذهبی و دینی که در تمامی سطوح زندگی مردم مطرح باشد، خالی است و

ص: ۱۰۸

۱-۱۴. همان، ص ۱۵.

۲-۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۵/۳/۱۳۶۴، نماز جمعه: ۲۴/۳/۱۳۶۴.

نه شرق و نه غرب و نه ارتجاع این راه را که به عنوان یک مکتب بخواهد حاکم باشد، نمی پذیرد. یکی از اهداف [طراحان] جنگ در درجه اول، نابودی این راه بود که با شکست روبه رو شده و در درجه دوم، تضعیف جمهوری اسلامی می باشد که این هم شکست خورد، هر چند که به لحاظ مادی تا حدودی موفق بودند (هزینه سنگین پنج ساله جنگ ...) ولی به لحاظ سیاسی، معنوی و اتحاد و انسجام و همچنین روحیه حماسی مردم، با عدم موفقیت روبه رو شده و شکست خوردند.

می خواهند آن روح حماسی مردم، شجاعت بی نظیر، اتحاد و انسجام مردم، ضعف جریان های موذی سیاسی داخلی و همه این ها را که در سایه این حرکت جهادگرانه به دست آمده است، از مردم بگیرند؛ راه این هم، آتش بس بی موقع است و هیچ راهی غیر از آتش بس بی موقع، ندارد.

من شکی ندارم که دولت های بزرگ دنیا مایل نیستند بین ما و مردم عراق صفا و صمیمیت حاکم باشد؛ من یک ذره شک ندارم؛ نه امریکایی ها نه روس ها و نه انگلیسی ها؛ هیچ مایل نیستند؛ به نفع همه آن هاست که این جا ما دعوا کنیم، منتهی این دعوا به پیروزی اسلام ختم نشود. آتش بسی که این ها دنبال آن هستند، مثل آتش بس هایی است که در جنگ های مردم فلسطین با اسرائیل تعقیب می کردند. تحقق چنین آتش بسی با توجه به کمک های همه جانبه به عراق، منجر به تحکیم نظام جدید شده و سپس به بهانه هایی مجدداً آتش جنگ را شعله ور می نمایند. از جهت دیگر، خاموش شدن جنگ موجب خواهد شد تا مردم به زندگی روزمره روآورده و همچون فلسطین در جنگ با اسرائیل از شور و هیجان که افتاد، دوباره تدبیری اتخاذ کنند جهت راه اندازی مجدد جنگ؛ فی المثل ایجاد حادثه ای برای شیخ بحرین و متعاقباً حمایت بغداد از او و یا زدن کشتی، گروگان گرفتن و یا ترور یک امریکایی، ربودن یک هواپیما که می تواند دست آویزی برای شروع مجدد جنگ باشد.

آن ها تحقیقاً دنبال این هستند تا داستان اسرائیل را تکرار کنند و حزب بعث عراق این آمادگی را دارد تا نقش صهیونیسم را در منطقه بازی کند. هدف این است که با فشار روی مردم، نگذارند که مردم تداوم جنگ و انقلاب را حفظ بکنند، چرا که با سازمان ملل، میانجی گری ها، کنفرانس اسلامی، غیرمتعهدها، کشورهای عربی و ... نتوانستند ما را خام کنند.»

وی در ادامه به هم سوئی و هماهنگی خبرنگاران و رسانه های گروهی خارجی با اهداف یاد شده اشاره کرد و راه پیمایی روز قدس را نشانه ای بر تحلیل نادرست آن ها از اوضاع داخلی ایران دانست و افزود: «امروز این حرکتی که ملت ما در روز جهانی قدس انجام داده است، اگر بناست که درس بدهد، خیلی درس است ... این مردمی که ما شناختیم، تا آن روزی که رهبر این انقلاب و این قیام تشخیص بدهد که ما باید در جنگ باشیم، این مردم در میدان

می مانند حتی بسیاری از آن هایی که شما الآن خیال می کنید این ها الآن بی تفاوت هستند و کاری ندارند، اهل زندگی هستند، این ها در شرایطی بی تفاوت هستند که انقلاب در خطر نباشد، این ها اگر دیدند واقعاً جامعه، انقلاب و کشورشان در خطر است، همان ها می آیند و تفنگ می گیرند.»

آقای هاشمی رفسنجانی با بیان این که "هدف بزرگ، بهای گزاف می خواهد همچنان که راه انبیا چنین بوده"، گفت: «کار بزرگی که شما انتخاب کردید، راه عظیمی که انتخاب کردید، این طور چیزها را دارد. این را بدانید، شما اگر در صدد آزاد کردن ایران تنها هم بودید، این مشکلات را داشت، شما امروز در صدد آزاد کردن اسلام اید؛ شما امروز رسالتی را به دوش گرفتید که همه انبیا تاریخ داشتند ... راه انبیا همیشه با خون و خطر توأم بوده است...»

وی سپس با اشاره به سابقه مبارزاتی مسئولان کشور در زمان محمدرضا شاه و تداوم بخشیدن به آن در اوضاع کنونی به صورت حضور در منطقه جنگی و نیز این که از نیروی شهادت طلب جمهوری اسلامی ایران، اگر استفاده بهینه شود، قادر است دنیا را اصلاح کند، گفت:

«ما مسئولان کشور آن روزی که علم مبارزه با محمدرضا شاه پهلوی و امریکا را این جا برداشتیم، خودمان را آماده کرده بودیم که هر چه زودتر داریم می میریم؛ عمر ما باید یک سال باشد، دو سال باشد. از آن تاریخ به بعد ما به قول دوستان علی ابن ابی طالب (ع) چوب دارمان را الآن سی، چهل سال است به دوش مان گرفتیم و فکر هم نمی کنیم که حالا که به حکومت رسیدیم، دیگر باید همیشه حاکم بمانیم. ما فکر نمی کنیم که الآن بعد از این همه مرارتی که خلق ما کشیده برای این است که ما الآن حاکم باشیم، ما فرض می کنیم همان مبارز ۲۵ سال پیش هستیم که در زندان های ساواک شکنجه می شدیم و این روحیه بر اکثر مسئولان کشور امروز حاکم است. آن روزی که لازم بشود خود ما با همین تفنگ مان در خطوط مقدم جبهه به طرف بغداد و سپس به طرف فلسطین حرکت خواهیم کرد و من می دانم و معتقدم با این مقدار نیروی مسلمان شهادت طلبی که در این کشور امروز وجود دارد، اگر ما عرضه درست به کار بردن این نیرو را داشته باشیم، می شود دنیا را با این نیرو به اصلاح کشاند و ما مطمئن هستیم که با ادامه این راه می توانیم در درجه اول خاورمیانه را و کشورهای اسلامی و فلسطینی را از شر این دشمنان خون خوارمان نجات بدهیم؛ البته مقاومت می خواهد.» (۱)

۴

به رغم حضور گسترده مردم در سراسر کشور در مراسم "روز جهانی قدس" و با وجود وضوح این امر که هدف اصلی این حضور، تأکید بر تداوم اراده مبارزه و دفاع بوده است، برخی خبرگزاری ها بدون توجه به این نکته، یا با کم رنگ کردن آن، گزارش های خود را

ص: ۱۱۰

تهران - ۱۳۶۴/۳/۲۴

مهاجران و مجاهدان عراقی و افغانی در راهپیمایی روز قدس

منعکس کردند و بعضاً اخبار خود را صرفاً به بمباران شهرهای ایران به وسیله هواپیماهای عراق، اختصاص دادند. در این باره سیمای جمهوری اسلامی ایران با احتمال عدم انعکاس واقعی مراسم روز جهانی قدس به وسیله شبکه های تلویزیونی، اعلام کرد: «نفوذ صهیونیسم در شبکه های خبر و تلویزیونی بین المللی، باعث ایجاد این باور شده که احتمالاً این شبکه [تشکیلات صهیونیست ها در جهان] از پخش فیلم تظاهرات چند میلیونی مردم تهران در جهان جلوگیری به عمل خواهد آورد، لذا ما طی یک ضرب الاجل اعلام می کنیم هر شبکه که مایل باشد می تواند برای دریافت یک نسخه از فیلم تظاهرات عظیم دیروز مردم تهران، با ما تماس بگیرد.» (۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز گزارش داد که رادیو دولتی لندن در بخش فارسی امروز صبح خود هیچ اشاره ای به اخبار مربوط به ایران و جنگ تحمیلی نکرد. (۲) رادیو کلن و رادیو امریکا نیز تنها به اعلام بمباران امروز شهرهای ایران و این که راه پیمایی به منظور برگزاری روز جهانی قدس و حمایت از جنگ بوده است، بسنده کردند، بدون اشاره به شمار انبوه راه پیمایان. (۳) رسانه های همگانی کویت (۴) و پاکستان (۵) هم خبری در این مورد منتشر نساختند.

رادیو بی.بی.سی. در بخش فارسی خود با زیرکی خاصی در مورد آمار جمعیت گفت: «گفته می شود امروز در تهران صدها هزار نفر برای شرکت در تظاهرات گرد آمدند.» (۶) همین رادیو در بخش عربی خود تعداد شرکت کنندگان در این راه پیمایی را به "هزاران تن" کاهش داد. (۷)

در این حال، برخی منابع جنبه هایی از اخبار مربوط به این روز را منعکس کردند که در این میان گزارش خبرگزاری فرانسه نسبت به دیگر منابع کامل تر است: «از چندین روز پیش از این تظاهرات - که مقامات و گروه های سیاسی بسیج بسیار وسیعی را فراهم آورده بودند - رادیو بغداد به زبان فارسی برای ایجاد وحشت، ضمن خواستن از سکنه تهران به ترک شهر، آن ها را تهدید می کند که به کمک سلاح های جدید و با وسعتی غیرقابل مقایسه در طول پنج سال جنگ، اقدام به بمباران خواهد کرد. علی رغم کلیه این تهدیدها که هر نیم ساعت با لحنی دراماتیک تکرار می شوند، زندگی در تهران کاملاً روال عادی داشته است و تمامی بخش های زندگی اقتصادی به گونه ای عادی در حرکت است. برخی از گروه های مخالف - که رهبران آن ها در اروپا در تبعید به سر می برند - از اهالی خواسته اند که شهر را ترک نمایند. ... شاپور بختیار ... حتی مردم را به اعتصاب عمومی دعوت کرد، اما این درخواست در ایران بدون انعکاس بوده است.» (۸)

این خبرگزاری شرکت کنندگان در راه پیمایی را "چندین میلیون تن" برآورد کرده و افزوده است که آنان به درخواست امام خمینی به سمت دانشگاه تهران تظاهرات کردند و در

ص: ۱۱۲

۱- ۱۷. مأخذ ۹.

۲- ۱۸. مأخذ ۲، ص ۲۷.

۳- ۱۹. مأخذ ۲، صص ۲۷ تا ۳۱.

۴- ۲۰. مأخذ ۲، ص ۲۷.

۵-۲۱. اسلام آباد - خیرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۳/۱۳۶۴.

۶-۲۲. مأخذ، ص ۲۹.

۷-۲۳. مأخذ، صص ۲۷ تا ۳۱.

۸-۲۴. مأخذ، ص ۶.

این مکان و اطراف آن گرد آمدند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، گستردگی این تظاهرات فقط با تجمع های عظیم اوایل انقلاب قابل مقایسه می باشد. (۱)

مفسر خبرگزاری فرانسه در مورد حملات هوایی امروز عراق افزود: «بمباران در حالی انجام می گیرد که در تمام کشور مردم برای نشان دادن پایداری شان در مقابل تهاجم عراق، به مناسبت روز قدس در تظاهرات شرکت کردند. (۲) هیچ آماده باشی اعلام نشد و دفاع ضد هوایی وارد عمل نگردید با این حال چندین صدای انفجار - که در آن لحظه نماز جمعه در دانشگاه تهران بود - شنیده شده است در دانشگاه تهران یک جمعیت عظیم در یک راه پیمایی حمایت از جنگ، در قبال این انفجارها واکنشی [هراس آلود] نشان نداد و صدای انفجارها با شعارهای تظاهرکنندگان پوشیده شد.» (۳)

در گزارش این خبرگزاری همچنین آمده است: «شاهدان موقت در تماس با خبرگزاری فرانسه اظهار داشتند که یکی از آن بمب ها که ۵۰۰ کیلوگرم وزن داشته است در یکی از خیابان های بزرگ تهران فرود آمد. در این حمله صدایی به جز شکسته شدن دیوار صوتی شنیده نشد. در این حال تظاهرکنندگان - که بسیار متعدد می باشند - در حال گردآمدن برای حرکت به سوی دانشگاه هستند. تظاهرکنندگان نوارهایی سرخ رنگ و سبز بر روی پیشانی دارند که بر روی آن ها نوشته است: جنگ تا آزادی قدس.» (۴)

خبرگزاری یونایتدپرس با اشاره به این که حمله هوایی عراق، شرکت کنندگان در راه پیمایی را فرار نداد، گزارش داده است: «مردمی که از حاشیه تهران به شهر وارد می شدند با یک پوستر بزرگ که در آن بشارت داده شده بود که اسرائیل باید نابود شود، مورد استقبال قرار می گرفتند... [این حرکت] تنها یک تلاش برای افزایش حمایت از آرمان فلسطین نبود، بلکه هدف آن همچنین حفظ حمایت عمومی از ادامه جنگ علیه عراق بود. دیپلمات ها گفتند سیاست ایران مبنی بر ممنوعیت اجازه ورود به روزنامه نگاران خارجی، به طور موقت لغو شده این خود تلاشی است تا به جامعه بین المللی نشان داده شود که در عزم ایران برای ادامه جنگ بر اثر حملات هوایی عراق خللی به وجود نیاورده است.» (۵)

روزنامه "دیلی تلگراف" نیز نوشته است: «این تظاهرات مبین عمق حمایت مردم از سیاست "جنگ جنگ تا پیروزی" دولت می باشد.» (۶)

در گزارش خبرگزاری "تانیوگ" در خصوص حملات دشمن و روحیه مردم تهران آمده است: «براساس قضاوتی که از تظاهرات عمده حمایت از جنگ برمی آید، حوادث تخریبی، روحیه مبارزه جوانه اکثریت مردم تهران را تغییر نداده است. اعضای حزب الله در تظاهرات روز جمعه ثابت کردند که حد و مرزی برای وفاداری به رهبرشان وجود ندارد.» (۷)

خبرگزاری آلمان غربی نیز از بغداد گزارش داد: «این راه پیمایی در اصل از سوی امام خمینی به منظور تأکید بر تعهد ایران به انهدام اسرائیل، درخواست شده بود اما قضیه از

- ۱- ۲۵. مأخذ، ص ۷.
- ۲- ۲۶. مأخذ، ص ۱۰.
- ۳- ۲۷. مأخذ، ص ۱۱.
- ۴- ۲۸. مأخذ، صص ۵ و ۶.
- ۵- ۲۹. مأخذ، صص ۹ و ۱۰.
- ۶- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۹۰، (۲۸/۳/۱۳۶۴)، ص ۶.
- ۷- ۳۱. مأخذ، ص ۲۱.

سوی بنیادگرایان سرسخت - سپاهیان انقلاب - به عنوان تظاهرات حاکی از اصرار مردم ایران بر ادامه جنگ ۵۶ ماهه با عراق تا سرنگونی دولت کنونی بغداد، اعلام شد.»^(۱)

رادیو امریکا اعلام کرد: «حملات امروز عراق هم زمان با برگزاری مراسمی که رژیم جمهوری اسلامی ایران "روز قدس" می نامد، صورت گرفت. این مراسم با راه پیمایی و تظاهراتی علیه اسرائیل و همچنین به نشانه جانب داری از ادامه جنگ با عراق تا سرنگونی صدام حسین رئیس جمهور عراق، همراه بود.»

در گزارش رادیو اسرائیل نیز آمده است: «برای نخستین بار از هنگام آغاز جنگ شهرها بین ایران و عراق، هواپیماهای عراقی امروز در صدد برآمدن شهر قم را هنگام تظاهراتی که در حمایت از ادامه جنگ و تحت شعار روز جهانی قدس به عمل می آید، بمباران کنند.» این رادیو بدون اشاره به تعداد شرکت کنندگان در این راه پیمایی، افزود: «در نماز جمعه امروز تهران که تحت شعار "جنگ جنگ تا پیروزی" و [با حمایت از] روز جهانی قدس برگزار گردید، حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی دوباره تأکید کرد که رژیم مصمم است جنگ را تا کسب پیروزی نهایی ادامه دهد.»^(۲)

۵

پس از گذشت حدود سه هفته از حملات مداوم هوایی و موشکی عراق به شهرهای ایران و در پی تهدیدهای مکرر عراق مبنی بر "تشدید نابودکننده" حملات در روز جمعه (روز قدس) و پس از بی اثر ماندن این تهدیدها با حضور عجیب مردم در مراسم امروز، عراق در خصوص جنگ شهرها و جنگ روانی به ابتکار دیگری دست زده است. در این باره رادیو امریکا امشب در برنامه ساعت ۲۰:۳۰ خود خبر داد: «دولت عراق امروز در پی حملات هوایی و موشکی خود به شهرهای ایران اعلام داشت از فردا تا دو هفته حمله به شهرهای ایران را متوقف خواهد ساخت تا به ایرانیان فرصت دهد دولت ایران را برای پایان دادن به جنگ تحت فشار بگذارند. در پاریس "مسعود رجوی" رهبر سازمان چپ گرای "مجاهدین خلق" گفت وی از عراق درخواست کرد که حمله به شهرهای ایران را متوقف سازد.»^(۳)

گفتنی است که قبل از این ساعت، در اخبار رادیوهای بیگانه از چنین گزارشی خبری نبود و فقط حملات امروز عراق به شهرهای ایران، انعکاس داده می شد.

خبرگزاری فرانسه در این باره از بغداد گزارش داد: «صدام حسین اعلام کرد که عراق از ساعت ۸:۳۰ بامداد شنبه بمباران ایران را به مدت دو هفته به حال تعلیق درخواهد آورد. با وجود این، وی افزود اگر ایران به بمباران شهرهای عراق ادامه دهد یا علیه این کشور دست به حمله زند یا به تجمع قوا برای یک تهاجم دیگر ادامه دهد یا اگر مقامات ایرانی سخنانی مبنی بر رد این اقدام ابراز کنند و جنگ را تشدید کنند، عراق قبل از پایان موعد مقرر، حملات خود را از سرخواهد گرفت. وی طی پیامی برای مردم ایران خاطر نشان کرد که این

١-٣٢. مأخذ٢، صص ١١ و ١٢.

٢-٣٣. مأخذ٢، صص ٢٧ تا ٣١، راديو امريكا و راديو اسرائيل، ٢٤/٣/١٣٦٤.

٣-٣٤. مأخذ ٢، ص ٣٠، راديو امريكا، ٢٤/٣/١٣٦٤، ساعت ٣٠:٢٠.

تصمیم - که به درخواست مخالفین ایرانی اتخاذ شده - برای آن است تا فرصتی پدید آورد که مقامات ایرانی به صلح فکر کنند و مردم ایران برای پایان دادن به جنگ، این مقامات را تحت فشار قرار دهند.»(۱)

۶

به رغم تهدید عراق که اگر ایران در زمان آتش بس دو هفته ای جنگ شهرها، عملیاتی علیه عراق انجام دهد، حملات هوایی و موشکی خود را از سرخواهد گرفت، یک عملیات زمینی در چارچوب برنامه های موجود سپاه در دست اجرا است.

براساس این برنامه ریزی، سپاه تا احراز توان لازم و کسب آمادگی برای انجام دادن عملیات گسترده آتی - که فعلاً در حد کلیات اجرای عملیاتی در فاو مطرح است - به عملیات محدود خواهد پرداخت.(۲) بر این اساس و طبق برنامه از قبل تعیین شده، بعدازظهر امروز حدود ۹۰ قایق حامل نیروهای لشکر ۲۵ کربلا- (سپاه) برای انجام دادن یک عملیات محدود با نام "قدس ۱" در آب های هور شروع به پیشروی کردند تا تلاش چند ماهه لشکر برای تحقق اهداف تعیین شده را، به نتیجه برسانند.(۳)* منطقه عملیاتی واقع در منطقه عمومی "شرق دجله" تا ساحل، قسمتی از هورالهویزه در شمال منطقه عملیاتی خیر و بدر در حد فاصل پاسگاه "شط علی" و "طبر" در نظر گرفته شده است. از سمت غرب تا حدود روستاهای "الزجیه" و "الحسان"، از سمت جنوب تا روستای "البیضه" و از سمت شمال تا پاسگاه "ترابه"، محدوده این عملیات است.(۴)

در عملیات، چهار هدف مجزا مشخص شده است: پاسگاه ابوذر، روستای ابولیله، برکه مختار، کمین دژبانی (عقبه دشمن).(۵) استعداد نیروی خودی در این عملیات، پنج گردان منها (حدود ۹ گروهان) است و در طرح ریزی ها به تناسب مأموریت محوله برای بعضی گروهان ها و دسته های عملیاتی، تیم های غواص به استعداد هر تیم پنج نفر در نظر گرفته شده است.(۶) در مقابل نیروهای خودی، "تیپ ۲ حطین" و عناصری از تیپ های ۵۰۶ و ۱۱۴ و لشکر ۲۵ ارتش عراق پدافند منطقه را بر عهده دارند.(۷)

قبل از غروب آفتاب عموم نیروها در پنج محور تعیین شده (آبراه های صف، خیطه، معارج، اعظم، نهران) به وسیله ۹۰ بلم و چینگو،(۸)* پیشروی خود را شروع کردند. طبق طرح مانور، زمان شروع عملیات ساعت ۲۱ در نظر گرفته شده و همه گردان ها باید تا این ساعت در

ص: ۱۱۵

-
- ۱- ۳۵. مأخذ ۲، ص ۱۳، خبرگزاری فرانسه، ۲۴/۳/۱۳۶۴.
 - ۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۶: طراحی عملیات محدود، ص ۱۲۴.
 - ۳- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۶: آماده سازی مقدمات عملیات قدس ۱، ص ۱۲۵.
 - ۴- ۳۶. سند شماره ۰۶۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قدس ۱ و ۲، راوی: محسن رخصت طلب، تیرماه ۱۳۶۴، ص ۳.
 - ۵- ۳۷. همان، ص ۹.

۶-۳۸. همان، ص ۱۸.

۷-۳۹. همان، ص ۱۶.

۸- ** چینگو؛ نام نوعی بلم رایج در محل است.

حداقل فاصله با دشمن مستقر شوند و اعلام آمادگی کنند تا با اعلام رمز تعیین شده، درگیری در محورها، هم زمان شروع شود. در عمل به جز یک محور (خیطه)، در کلیه محورها عبور از موانع و سیم های خاردار بدون مشکل خاصی انجام شده و نیروها به تدریج براساس شناسایی قبلی، در نزدیکی دشمن استقرار می یابند تا اعلام آمادگی کنند. در محور خیطه کمین جدید دشمن در آب راه اصلی این محور موجب توقف نیروها شده که باید ابتدا این مسئله به نحوی حل شود.

در این میان یک مشکل خارج از تصور، نزدیک است که شروع عملیات را با وجود استقرار و آمادگی نیروها، دچار اختلال کند. ماجرا این است که فرمانده لشکر برای هدایت بهتر عملیات و داشتن تسلط و دید کافی، قرارگاه تاکتیکی لشکر را روی دکل دیده بانی ۱۵ متری "لحوگ" ساخته است. برگه حاوی کد مخابراتی عملیات ناگهان بر اثر وزش باد از این مقر فرماندهی به داخل نیزار افتاده و ناپدید شده است.

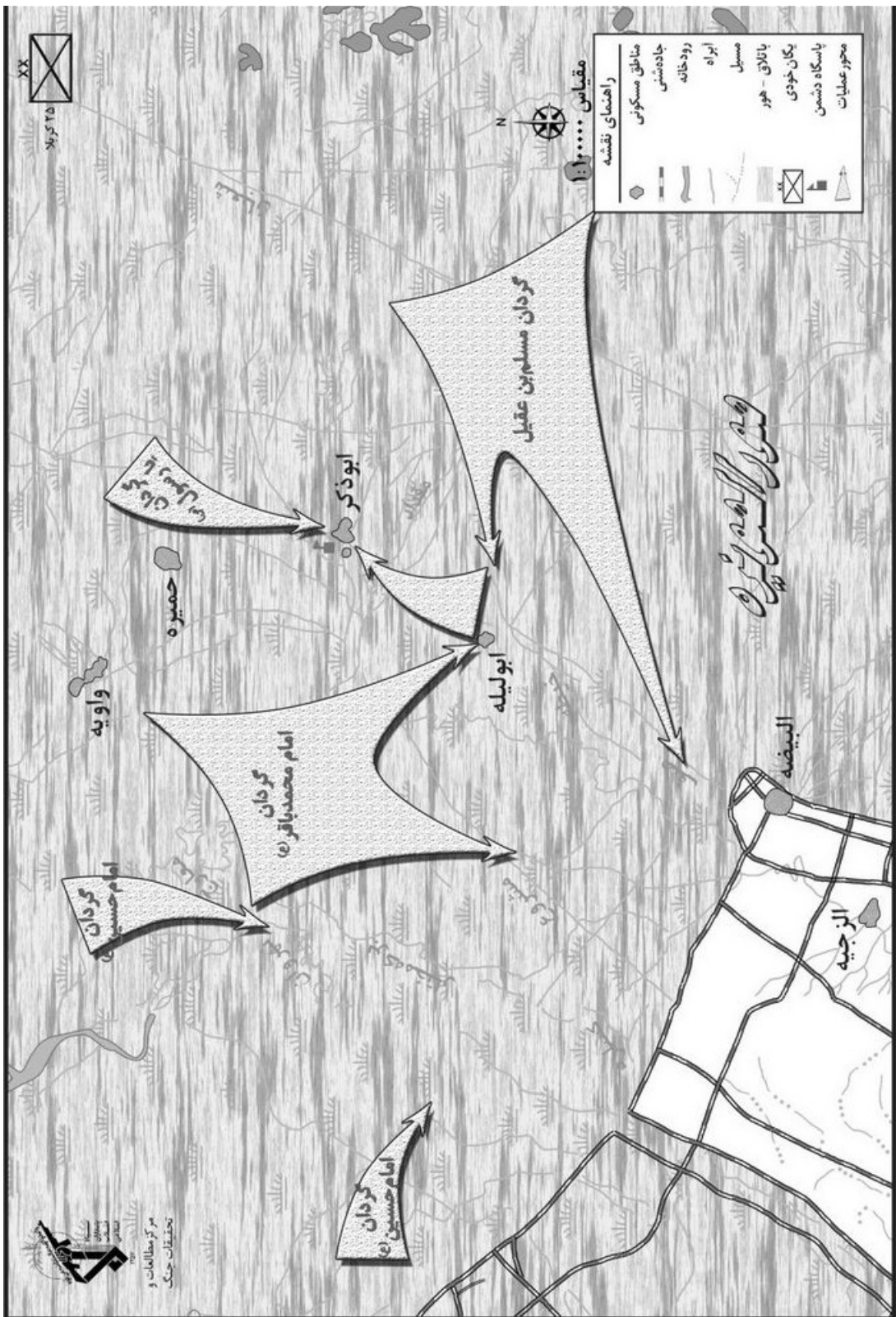
دقایقی قبل از ساعت ۲۱، دشمن طبق برنامه قبلی با خمپاره منور شلیک می کند و نیزار را نیز به گلوله بسته است. نیروها کف بلم ها خوابیده اند تا رمز عملیات اعلام و درگیری آغاز شود. ساعت نزدیک ۲۱ است که کد مخابراتی فرمانده با تلاش فراوان پس از ۳۰ دقیقه جست و جو از لایه لای نی زارها در آب پیدا می شود. در این زمان تقریباً همه گردان ها اعلام آمادگی کرده اند.

ساعت ۲۱ عملیات با رمز "یا محمد رسول الله" (ص) در همه محورها آغاز می شود.

در محور روستای ابولیله، ابتدا غواص ها روی ساحل وارد عمل می شوند و با پرتاب نارنجک به داخل سنگر عراقی ها و عمل نکردن نارنجک، جنگ تن به تن شروع می شود. با جلب توجه دشمن به غواص ها، نیروهای بلم سوار از فرصت استفاده می کنند و در ساحل روستا پیاده می شوند و به دشمن یورش می برند. آنان با انهدام یک سنگر کمین - که دیشب ساخته شده بود - به سوی روستای ابولیله پیش می روند. رزمندگان در حین پاک سازی منطقه، عده ای از افراد دشمن را به اسارت درآورده اند.

در محور دیگر، نیروهای تأمین که خود را به ۱۰۰، ۱۵۰ متری دشمن رسانده اند، با دستور فرماندهی به اجرای آتش می پردازند و معبری به عرض حداقل ۱۰ متر جهت عبور نیروهای عمل کننده روی پاسگاه "ابوذر"، می گشایند. سپس نیروهای بلم سوار بی درنگ در ساحل پیاده می شوند و با اندک درگیری، پاسگاه را تصرف می کنند.

در هدف دیگر یعنی برکه مختار، نیروهای خودی از دو محور به آن حمله می کنند، ولی با اجرای آتش روی کمین های دشمن، متقابلاً با آتش شدید کمین ها روبه رو می شوند و ناچار عقب می آیند و در این مرحله به محاصره برکه بسنده می کنند. دقایقی بعد با رسیدن توپ ۱۰۵ میلی متری و کاتیوشا، نیروهای خودی به اجرای آتش روی جاده بغداد - بصره می پردازند که تردد در این جاده مختل می شود.

در مجموع تا نیمه شب، مأموریت خودی در روستای ابولیله و پاسگاه ابوذر و تعدادی از کمین‌های مورد نظر دشمن، با موفقیت پایان می‌یابد و تنها در برکه مختار که دشمن در محاصره نیروهای خودی هست، درگیری از این ساعت به بعد نیز ادامه دارد. (۱)

۷

بامداد امروز یک هواپیمای امریکایی مربوط به خطوط هوایی تی.دبلیو.ای. (T.W.A) در مسیر آتن - رم ربهوده شد و در ساعت ۱۱:۵۰ به وقت محلی در فرودگاه بیروت فرود آمد. یک شخص ناشناس که خود را عنصر "سازمان جهاد اسلامی" معرفی می‌کرد در یک تماس تلفنی با خبرگزاری‌ها اعلام کرد که این عملیات برای آن است که ثابت شود مسلمانان توانایی وارد آوردن ضرباتی بر امپریالیسم امریکا را دارند. وی افزود: «این عملیات ضمن هماهنگی با تمام سازمان‌های اسلامی وابسته، انجام گرفته است و دوستان ما که در داخل هواپیما هستند، از آزادی عمل کامل برخوردار بوده و دیگر تحت کنترل رهبری مرکزی نمی‌باشند و خواسته‌هایی را که میل دارند، مطرح می‌کنند.» این هواپیما پس از سوخت‌گیری، فرودگاه بیروت را به مقصد الجزایر ترک کرد. (۲)

به گزارش آسوشیتدپرس، هواپیما ربایان در حالی که به سوی الجزایر پرواز می‌کردند خواستار آزادسازی اعراب از زندان‌های اسرائیل و انتقال آن‌ها به بندر "صیدا" در جنوب لبنان شدند. هواپیماربایان پیش از پرواز به الجزایر، گروهی زن و کودک را در بیروت آزاد کردند. (۳)

از سوی دیگر، در مطبوعات اعلام شد که سازمان جهاد اسلامی در بیانیه‌ای با اعلام این که هواپیما را فردی بی‌هویت که خود را به سازمان جهاد اسلامی منتسب کرده، ربهوده است، دخالت این سازمان را تکذیب و تأکید کرد: «ما نسبت به عواقب کشاندن نام سازمان خود در عملیات هواپیماربایی هشدار می‌دهیم.» (۴) آسوشیتدپرس از بیروت گزارش داد: «یکی از هواپیماربایان ظاهراً بی‌خبر از ادعای قبلی (جهاد اسلامی) بیانیه‌ای را خواند که به گفته‌ی وی به امضای سازمان مستضعفین جهان رسیده است. منابع سیاسی گفتند استفاده از کلمه مستضعف در نام این سازمان بیان‌گر ارتباط آن با مسلمانان شیعه است. هواپیماربایان در بیانیه خود، علیه شاه اردن، "یاسر عرفات" رئیس ساف و رهبران اعراب سنت‌گرا که به امریکا نفت می‌دهند و پول‌های شان را در بانک‌های امریکایی نگه می‌دارند، مطالبی عنوان کرده‌اند.» (۵)

درباره هویت ربایندگان این هواپیما، رادیو اسرائیل نیز گزارش داد: «یک سازمان زیرزمینی شیعه که خود را "فدائیان امام حسین" می‌داند، مسئولیت ربهودن هواپیمای مسافربری امریکا را به عهده گرفت ... هواپیمای شرکت امریکایی تی.دبلیو.ای. پیش از ظهر امروز مدت کوتاهی پس از آن که از فرودگاه آتن پرواز کرد، ربهوده شد. این هواپیما با ۱۴۵ نفر مسافر و ۸ نفر خدمه از قاهره ره سپار رم بود.» (۶)

ص: ۱۱۸

٢-٤١. مأخذ٢، ص ٢٤، خبرگزاری فرانسه، ٢٤/٣/١٣٦٤.

٣-٤٢. مأخذ٢، ص ٢٤، آسوشیتدپرس، ٢٤/٣/١٣٦٤.

٤-٤٣. مأخذ٩، ص ٢٠.

٥-٤٤. مأخذ٢، ص ٢٥، بیروت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ٢٤/٣/١٣٦٤.

٦-٤٥. مأخذ٢، ص ٣٦، رادیو اسرائیل، ٢٤/٣/١٣٦٤.

هواپیماربابی در خطوط هوایی امریکا (T.W.A) - ۱۳۶۴/۳/۲۴

آغاز طولانی‌ترین ماجرای هواپیماربابی جهان بعد از هواپیماربابی خطوط هوایی العال (اسرائیل) در سال ۱۹۶۸

هواپیماربابی در خطوط هوایی امریکا (۲۴/۳/۱۳۶۴) - T.W.A

آغاز طولانی‌ترین ماجرای هواپیماربابی جهان بعد از هواپیماربابی خطوط هوایی العال (اسرائیل) در سال ۱۹۶۸

۸

"ابراهیم الصیخی" معاون دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس، گفت: «اقدام تبهارانه علیه جان امیر کویت (در ۴/۳/۱۳۶۴) نتیجه اوج گیری مستمر جنگ ایران و عراق است و ممکن است یکی از بازتاب های وضعیت کنونی جهان عرب یا یک توطئه بین المللی باشد.» وی با اعلام این که در صورت خاتمه نیافتن جنگ، واکنش های مخاطره آمیز بیش تری در منطقه روی خواهد داد، افزود: «نشانه امیدوارکننده ای برای خاتمه جنگ [ایران و عراق] مشهود است.»^(۱)

در مورد سوء قصد به جان امیر کویت، روزنامه "واشنگتن پست" نوشته است: «مردم کویت بعضاً این اقدام را مرتبط با جمهوری اسلامی ایران و شیعیان کویت می دانند. از طرف دیگر، چون عراق همیشه نسبت به خاک کویت چشم طمع داشته است، بعضاً این حرکت را در ارتباط با رژیم صدام می دانند.»^(۲) روزنامه کویتی "الرأی العام" با توجه به خواسته های برخی اتباع عراقی مخالف حکومت صدام که در برابر سفارت کویت در دمشق به تظاهرات پرداخته و خواستار قطع کمک های کویت به عراق شده بودند، نوشت: «ما به عراق کمک کرده و در آینده نیز کمک خواهیم کرد. ... اگر چه قبلاً بر سر مرزهای دو کشور اختلافاتی داشتیم ولی هم اکنون دیگر چیزی به نام مرز میان عراق و کویت وجود ندارد، زیرا مرزهای عراق مرزهای کویت و سایر کشورهای عربی به شمار می رود.» این نشریه همچنین به خطر جمهوری اسلامی در منطقه، اشاره کرد: «سقوط صدام منجر به سقوط تمام رژیم های کشورهای منطقه و حتی رژیم های کشورهای دور از جبهه های جنگ خواهد شد؛ در این صورت، دوران استعماری جدیدی در منطقه به مراتب بدتر از استعمار قدیم آغاز می شود. ترکش های موشکی که از سوی ایران به پایتخت عراق پرتاب می شود و در قلب بغداد منفجر می گردد، در کویت و قاهره و ریاض و حتی رباط سقوط می کند.» در پایان این مقاله به طور

۱- ۴۶. مأخذ ۲، ص ۱۴، خبرگزاری کویت.

۲- ۴۷. مأخذ ۱، صص ۱۵ تا ۱۷، رادیو امریکا، ۲۴/۳/۱۳۶۴ به نقل از روزنامه واشنگتن پست.

"آساهی" روزنامه پر تیراژ معتبر ژاپن، امروز ضمن تفسیری درباره جنگ و اوضاع اقتصادی ایران، به سیاست دوگانه فرانسه همچنین به سیاست های شوروی در قبال ایران پرداخته است: «پاریس امیدوار است که توازن قوا میان ایران و عراق را ادامه داده و در عین حال روابط خود با تهران را بهبود بخشد. بهبود روابط با ایران، هدف دیپلماتیک مشکلی برای فرانسه خواهد بود زیرا پاریس امیدوار است در همان حال از توسعه انقلاب اسلامی امام خمینی جلوگیری کند».

در این مقاله همچنین آمده است: «شوروی سیاست انتظار را در پیش دارد. شوروی بیش تر می خواهد امریکا را از آب های خلیج فارس براند تا آن که بخواهد به آب های گرم دست یابد. حمایت ایران از چریک های افغانی، شوروی را تحریک می کند. شوروی امیدوار است تعادل میان ایران و عراق را حفظ کند و منتظر دوران پس از [امام] خمینی است.» (۲)

امروز یک بسته پستی مشکوک که از کشور فرانسه به آدرس دادستانی شیراز ارسال شده بود، به دلیل نبودن دادستان، به اداره پست برگشت داده شد. این بسته را در ساختمان اداره پست و تلگراف، واحد "خنثی سازی" کمیته انقلاب اسلامی بازرسی کرد و یک بمب میکروسوئیچی تعیین شده در داخل آن را خنثی کرد. (۳)

ضمیمه گزارش ۱: جنگ شهرها

درباره جنگ شهرها و سوابق آن، در یک فصل نامه مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تحقیق مبسوطی درج شده است که خلاصه برخی قسمت های آن چنین است:

اصطلاح "جنگ شهرها" به منظور بیان حمله هوایی به مناطق مسکونی، به مفهوم خاص کلمه به اسفندماه ۱۳۶۳ (فوریه ۱۹۸۴) برمی گردد و از این زمان است که اصطلاح جنگ شهرها به سر زبان ها می افتد، اما این که کدام یک از دو طرف درگیر جنگ یا مجامع و دول دیگر برای اولین بار این اصطلاح را به کار گرفتند، جای تردید است.

پس از گذشت ۴۱ ماه از جنگ که عراق با به کارگیری ۱۲۰ موشک زمین به زمین "اسکاد - بی" و "فراگ" ساخت شوروی به کشتار ۴۶۰۰ نفر غیرنظامی و مجروح کردن ۲۲۰۰۰ تن دیگر دست زده بود، (۴) نشر اخباری مبنی بر تحویل موشک های "اس.اس - ۲۱" روسی به عراق (که برد آن ها سه تا چهار

- ۱- ۴۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۸۶ (۲۴/۳/۱۳۶۴)، ص ۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۳/۱۳۶۴، به نقل از "الرأى العام".
- ۲- ۴۹. همان، ص ۱۷، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه آساهی شیمبون.
- ۳- ۵۰. سند شماره ۰۷۴۵۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سازمان حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران، ۱۰/۴/۱۳۶۴.
- ۴- عراق از همان آغاز جنگ، شهرها و مناطق مسکونی ایران را می کوبید از جمله در ۱۵/۷/۱۳۵۹ مناطق مسکونی دزفول را با موشک فراگ هدف قرار داد.

برابر موشک های اسکاد - بی می باشد) نگرانی جدیدی ایجاد می کرد. همچنین نشر اخباری مبنی بر وقوع بمباران آتی و حتمی یازده شهر ایران در اوایل دهه دوم بهمن ۶۳ (اوایل فوریه ۱۹۸۴)، آقای "خامنه ای" رئیس جمهور در ۱۷ بهمن ۱۳۶۳ (۶ فوریه ۱۹۸۴) اعلام کرد: «از این پس در قبال هر حمله به مردم کشورمان، به همان گونه پاسخ خواهیم گفت و چنانچه صدام حسین تهدیدات خود را به اجرا درآورد، قطعاً شهرهای خانقین، بصره، و مندلی را بمباران خواهیم کرد. ما صادقانه مراتب تأسف خود را به اطلاع مردم این سه شهر می رسانیم و از آنان می خواهیم که به فوریت شهرهای مزبور را ترک نمایند.»

علی رغم هشدار فوق، در ۲۲ بهمن ۱۳۶۳ (۱۱ فوریه ۱۹۸۴) پنج موشک زمین به زمین اسکاد - بی در مناطق مسکونی شهر دزفول فرود آمد و باعث ویرانی حدود ۱۰۰ منزل مسکونی و آسیب دیدن ۴۰۰ منزل دیگر، یک بیمارستان و یک دبستان گردید و صدها تن کشته یا مجروح شدند که بسیاری از آن ها از کودکان بودند. در مقابل، ایران همان روز چندین بار از طریق صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران به مردم بصره، مندلی و خانقین پیام داد که به فوریت این سه شهر را ترک گویند. ساعت حمله، شش صبح فردای همان روز اعلام گردید.

به این ترتیب در روز ۲۳ بهمن ۱۳۶۳ آتش بارهای ایران برای مقابله به مثل و در جهت بازدارندگی وارد عمل شدند و اهداف تعیین شده در این شهرها را مورد حمله قرار دادند. البته عراق باز هم فردای همان روز با شش موشک شهرهای اندیمشک، مسجد سلیمان و بهبهان را هدف قرار داد و هواپیماهای جنگنده عراق نیز شهرهای ایلام، اسلام آباد، گیلان غرب، آبادان و خرمشهر را بمباران کردند که حاصل این بمباران ها، یکی از سنگین ترین تلفات مناطق غیرنظامی در طول جنگ بود. ایران نیز در مقابل، عراق را به بمباران کلیه شهرهای این کشور به جز چهار شهر مقدس کربلا، نجف اشرف، کاظمین، و سامره، تهدید کرد و در نتیجه، دو روز بعد (۲۶/۱۱/۱۳۶۳) جنگنده های ایران وارد عمل شدند و برای نخستین بار پس از چهار سال و نیم صبر و بردباری، به بمباران چندین شهر عراق پرداختند و بدین سان و از این زمان به بعد بود که اصطلاح "جنگ شهرها" جایگزین عباراتی چون "حملات هوایی" و "موشکی" و یا "بمباران های هوایی" شد.

به این ترتیب، حمله به مناطق مسکونی که به وسیله عراق در چارچوب یک استراتژی جنگی با هدف جنگ روانی و فشار بر مردم ایران از مدت ها قبل دنبال شده بود، اوائل اسفندماه ۱۳۶۳ چند روز بعد از آغاز مقابله به مثل جنگ هوایی به وسیله ایران، عنوان "جنگ شهرها" گرفت که از این تاریخ به بعد به صورت جنگی که دو طرف در حال جنگ در آن شرکت دارند، درآمد.

این مرحله از جنگ شهرها از اوایل اسفند ۱۳۶۳ آغاز شد و تا ۱۷ فروردین ۱۳۶۴ یعنی حدود یک ماه و نیم ادامه یافت. در این مدت ۲۹ شهر و چندین روستای ایران ۱۱۸ بار مورد اصابت بمب ها و موشک های عراق قرار گرفت و حاصل آن، ۱۲۲۷ نفر شهید و ۴۶۸۲ نفر مجروح و خسارات مالی فراوان بود. در مرحله دوم جنگ شهرها که از ۵ خرداد تا ۲۴ خرداد ۱۳۶۴ (امروز) ادامه یافته، مناطق مسکونی ایران بیش از ۱۰۰ بار مورد اصابت (بمب ها و موشک های عراقی) قرار گرفت که تلفاتی حدود ۶۰۰ شهید و بیش از ۱۳۰۰ نفر مجروح و نیز خسارات فراوان مالی به بار آورد.

موارد زیر از جمله اهداف و مقاصد عراق در جنگ شهرها شمرده می شود:

۱- تضعیف اراده نبرد در مردم و مسئولان ایران.

۲- تلاش در جهت درگیر ساختن و تشویق افزایش زمینه های مداخله دیگر کشورها با نمایش وسعت دامنه جنگ.

۳- تلاش در جهت خنثی کردن اثر عملیات ایران در جبهه های زمینی و جبران انفعال و ناتوانی شکست عراق در جنگ زمینی.

۴- کاهش توان اقتصادی ایران.

۵- تلاش در جهت وادار کردن ایران به مذاکره برای پایان دادن به جنگ بدون احقاق حقوق ایران.

ص: ۱۲۱

۶- کاهش اعزام و کند کردن حرکت نیروهای مردمی به سوی جبهه های جنگ.

۷- تشدید جنبه فرسایشی جنگ. (۱)

ضمیمه اول گزارش ۲: تشدید فشارهای سیاسی و نظامی برای به سازش کشاندن ایران

امسال روز جهانی قدس در حالی برگزار شد که جمهوری اسلامی ایران در سطوح مختلف منطقه و نظام بین المللی با فشارهای شدید سیاسی مواجه است تا به صلحی بدون احقاق حقوق مورد نظر ایران تن دهد. در داخل هم برخی گروه های ذی نفوذ، فشار و متخاصم نیز که در مورد جنگ عملاً هم سو با جریان اول رفتار می کنند، می کوشند در همین جهت افکار عمومی را تحت تأثیر قرار دهند و چنانچه موفق شوند، اراده جنگی را در عموم تضعیف کنند؛ فی المثل پخش اعلامیه به وسیله چریک های فدایی خلق اکثریت (۲) و یا گفت و گوی تلفنی مهندس بازرگان با خبرنگار نشریه "کریستین ساینس مانیتور" که در ۲۱/۳/۱۳۶۴ از رادیو امریکا پخش شد و مواضع صلح خواهانه وی را اعلام کرد. (۳)

به موازات شدت یافتن این فشارها، به خصوص بعد از عملیات بدر، فشارهای نظامی وسیع و متنوع عراق، همچون جنگ شهرها، حمله به کشتی های تجاری و حمله به خارک، استفاده از سلاح های شیمیایی بدون هراس از ممنوعیت آن و محکومیت در مجامع و نظام بین المللی، ابعاد گسترده تری به خود گرفته است. در این حال، کمک های تسلیحاتی قدرت های بزرگ به این کشور نیز هر روز وسعت بیش تری می یابد.

آقای هاشمی رفسنجانی در واکنشی، در دیدار با گروهی از رزمندگان (در تاریخ ۱۴/۲/۱۳۶۴) به این فشارهای سیاسی نظامی اشاره کرد و گفت: «امروز یک فشار همگانی از طرف دشمنان اسلام و یک تهاجم وسیع آغاز شده تا با هماهنگی کردن امکانات خود، صدام را نجات دهند. این مقدار فشار در تاریخ جنگ بی سابقه است. این فشارها از لحاظ نظامی نیست بلکه بیش تر از لحاظ سیاسی است. از لحاظ نظامی همین شرارت های حمله به شهرها و تهدید خطوط هوایی غیرنظامی بود که معلوم شد که کارساز نیست و اثر معکوس دارد؛ اکنون تهدیدها و تلاش های پی گیر سیاسی، پشتوانه تهدیدها و شرارت های نظامی است تا نگذارند جنگ به نتیجه خود برسد.» (۴)

وی در تاریخ ۱۷/۳/۱۳۶۴ نیز در خصوص جریانات محارب و مخالف جنگ موضع گیری کرد: «دشمنان ما انصافاً خیلی شرور و خبیث هستند. آن ها پس از یأس و سرخوردگی از ترور، تبدیل به ستون پنجم صدام شده اند.» آقای هاشمی همچنین به واکنش دلیرانه مردم در مقابل تهاجم هوایی و موشکی عراق که در نیمه شب ها جهت ایجاد رعب و وحشت و تحریکات عصبی در مردم انجام می شود، اشاره کرد و گفت: «ان شاء الله هفته آینده در روز قدس خواهیم دید که مردم ان شاء الله خواهند آمد که به دشمنان نشان بدهند که این ترغبت ها و این کارهایی که می کنند، این ها بر یک جامعه توحیدی و انقلابی مسلمان نمی تواند تأثیر شکننده داشته باشد. این ملت خود را برای تحمل مشکلات آماده کرده است. ما این روزها مهم ترین حملات مردم را در مشکل ترین شرایط می بینیم؛ یعنی وقتی که خطر بمباران هوایی بیش تر می شود، مردم بیش تر به هیجان می آیند و حضور بیش تری را در انقلاب عرضه می کنند. این آزمایش (حضور در راه پیمایی روز جهانی قدس) هم، برای دنیا پرارزش است که یک بار دیگر بفهمد که در ایران چه خبر است و هم برای خود ما با ارزش است که ما بفهمیم ملت مان

در صحنه هست و پشتوانه بسیار خوبی است برای رزمندگان ما که بدانند تنها نیستند و این ملت عظیم همراه آن‌ها تا همه جا با آن‌ها ایستاده است.» (۵)

به این ترتیب مراسم روز قدس، آزمونی برای سنجش وجود و تداوم اراده جنگی مردم، قرار داده شد که برخی مطبوعات آن را به نوعی رفراندوم درباره جنگ تعبیر کردند؛ از جمله روزنامه اطلاعات به همین مناسبت مصاحبه‌ای با آقای "خامنه‌ای" رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع ترتیب داد و نظر ایشان را در این باره جویا شد که ایشان پاسخ داد: «این بسیار دعوت خوبی بود، زیرا که به مردم فرصت خواهد داد که حرف دل را در باب مسئله‌ای که این همه در دنیا محل بحث و جدال است، با عمل آشکار

ص: ۱۲۲

۱- ۵۱. محمدحسین جمشیدی، "جنگ شهرها"، تاریخ جنگ، فصل نامه مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، شماره ۱۱، بهار ۱۳۷۵، صص ۴۴ تا ۵۹.

۲- ۵۲. سند شماره ۱۴۱۸۸۸: اسناد سیاسی، ۷/۳/۱۳۶۴، ص ۲۱.

۳- ۵۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه" شماره ۸۴، (۲۲/۳/۱۳۶۴)، ص ۲۰.

۴- ۵۴. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه نشریه "رویدادها و تحلیل"، نشریه شماره ۸، ۱۶/۳/۱۳۶۴، ص ۸.

۵- ۵۵. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۳/۱۳۶۴، ص ۳.

کنند.» وی افزود: «همان طور که جنگ را برای آن که ما را خسته کند، به ما تحمیل کردند تا ما را بشکنند اما نشکستیم، حالا هم با فشارهای گوناگون سیاسی و رذالت های مختلف چه عملی و چه قولی می خواهند مردم را وادار کنند که از حقوق مشروع خود صرف نظر کنند و جنگ را با سرنوشتی که دشمنان ما برایش در نظر گرفته اند، به پایان برسانند.» (۱) ایشان همچنین در خطبه های نماز جمعه (۱۷/۳/۱۳۶۴) گفت: «مردم ما در روز قدس به دنیایی که می خواهد مردم ما را به سازش بکشاند، "نه" خواهد گفت. روز قدس، روز مقاومت مردم ما در مقابل زورگویی ها خواهد بود.» (۲)

آیت الله "صانعی" امام جمعه موقت قم نیز در خطبه های نماز جمعه قم تأکید کرد: «این وظیفه است که در روز جهانی قدس و روز پشتیبانی از جنگ شرکت کنیم و بار دیگر توطئه های دشمن را به خودش برگردانیم.» (۳)

آیت الله "منتظری" نیز در دیدار با اعضای یک هیئت اعزامی به لبنان، ضمن اشاره به توطئه های امریکا و اسرائیل در منطقه، گفت: «مراسم روز قدس را باید در داخل و خارج کشور هر چه باشکوه تر برگزار کنیم و به دنیا نشان دهیم که اولاً قدس یک مسئله اسلامی است و مربوط به تمام مسلمانان است و ثانیاً به دشمنان اسلام و انقلاب بفهمانیم ملت فداکار ما این همه گرفتاری و مصیبت ها که از ناحیه جنگ تحمیلی به او وارد شده، با این حال همچنان در صحنه است و از انقلاب کشورش در برابر توطئه ها و فشارهای سیاسی و نظامی و روحی و حمله های هوایی و موشکی دشمنان اسلام، دفاع و مقاومت می کند و هرگز راضی نیست با چنین دشمنی وحشی و خون خوار، صلح و مذاکره کند.» (۴)

گذشته از این، اصناف و قشرهای مردم و نهادها، ارگان ها و دستجات با انتشار بیانیه هایی - که در خلال ۱۸/۳/۱۳۶۴ تا ۲۴/۳/۱۳۶۴ در مطبوعات درج شد - پشتیبانی خود از شرکت در روز قدس را که تحت عنوان "فراندوم" مطرح شده است، اعلام کردند، این در حالی است که حکومت عراق مصرانه در راه شدت بخشیدن به یک جنگ روانی مبنی بر تشدید جنگ شهرها - مشخصاً در مورد روز قدس - مرتباً با تأکید بر آغاز وحشتناک ترین هجوم ها و به بیان های مختلف، مردم ایران را تهدید می کند.

ضمیمه دوم گزارش ۲: قطع نامه روز جهانی قدس

خلاصه مضمون مواد ۱۴ گانه قطع نامه روز جهانی قدس (۲۴ رمضان ۱۴۰۵/۲۴ خرداد ۱۳۶۴):

۱- اعلام پای بندی به ره نموده های حضرت امام، آیت الله منتظری و حمایت از روحانیت متعهد و مبارز.

۲- اشاره به تحریک ابرقدرت ها برای آغاز جنگ و تأکید بر دفاع مقدس امت با ندای الهی "جنگ جنگ تا رفع فتنه در عالم".

۳- تأکید بر استقامت در برابر حکومت متجاوز عراق تا پیروزی نهایی و سرنگونی حکام خون خوار عراق و نصب العین قرار دادن آیات قرآنی و سیره پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع).

۴- حمایت از رزمندگان جان برکف سپاه توحید.

۵- اعلام حمایت از عمل مقابله به مثل در برابر جنایات عراق در بمباران مناطق مسکونی تا سقوط حکومت عراق.

۶- اعلام تأکید بر ضرورت خاموش کردن نغمه های صلح طلبی با شعار "جنگ جنگ تا پیروزی".

۷- هشدار به کشورهای منطقه و غیره خصوصاً فرانسه و شوروی در حمایت از عراق.

۸- دعوت از ارتشیان و مردم تحت ستم عراق جهت برقراری نظام عدل جمهوری اسلامی در عراق.

۹- اعلام و تأکید بر این که امریکا - شیطان بزرگ - عامل همه بدبختی ها در جهان بوده و امت شهیدپرور در مقابل آن با عزمی راسخ تا رهایی مستضعفان جهان به نبرد ادامه خواهد داد.

۱۰- حمایت از مبارزات آزادی خواهانه ملت های تحت ستم به ویژه حرکت های اسلامی مردم افغانستان، لبنان و فلسطین.

۱۱- نجات بیت المقدس اولین قبله مسلمانان جهان.

ص: ۱۲۳

۱- ۵۶. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۳/۱۳۶۴، ص ۳.

۲- ۵۷. مأخذ ۵۵، ص ۱۵، سخنان رئیس جمهوری در نماز جمعه.

۳- ۵۸. مأخذ ۵۵، ص ۳، سخنان امام جمعه قم.

۴- ۵۹. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۳/۱۳۶۴، ص ۳.

۱۲- تأکید بر آزادی قدس شریف از چنگال صهیونیست ها به عنوان یکی از اساسی ترین آرمان های انقلاب اسلامی؛ اعلام حمایت از مردم فلسطین و محکوم کردن حرکت سازش کارانه ای که با الهام از شیطان بزرگ و به وسیله ایادی آن در منطقه انجام می پذیرد.

۱۳- اعلام ضرورت ارج نهادن به حرکت الهی مردم مظلوم و مسلمان لبنان در مبارزه با حکومت اشغال گر قدس و تأکید بر اتحاد نیروهای اسلامی در لبنان که رمز موفقیت است.

۱۴- حمایت از مسئولان خدمت گزار دولت جمهوری اسلامی ایران در تحقق بخشیدن به اهداف و آرمان های انقلاب اسلامی خصوصاً در مقابله با حکومت جنایت کار بغداد.(۱)

ضمیمه اول گزارش ۶: طراحی عملیات های محدود

در توضیح موضوع "عملیات محدود"، بخشی از یک گزارش که در سال ۱۳۶۴ تهیه و ارائه شده است، نقل می شود:

در پی دعوت فرماندهی سپاه از کلیه فرماندهان و عناصر قرارگاه ها جهت ارائه طرح های ادامه جنگ پس از عملیات بدر، در تاریخ ۲۳/۲/۱۳۶۴ چند عملیات محدود به عنوان پیشنهاد مطرح گردید.

اجرای عملیات محدود در منطقه عمومی فاو، یکی از پیشنهادهای فوق الذکر بود که به دلایلی از جمله اهمیت سیاسی و نظامی منطقه مزبور، بیش تر مورد توجه فرماندهی سپاه قرار گرفت؛ بنابراین، جلسه فرماندهان سپاه در روز ۲/۳/۱۳۶۴ مجدداً تشکیل گردید. در طول جلسه محاسن و ارزش های سیاسی و نظامی منطقه بررسی شد و برادران به نتایج جدیدی مبنی بر گسترده بودن عملیات رسیدند و موضوع را به عنوان نتیجه بحث و نشان دادن محدود نبودن این عملیات، به فرماندهی کل سپاه ارائه دادند.

طرح ابتدایی فاو می توانست تا اندازه ای اهداف سیاسی و نظامی را در استراتژی مورد نظر مسئولین جمهوری اسلامی ایران تأمین نماید و از طرفی در راستای استراتژی مورد نظر سپاه نیز قرار داشت، از این رو مورد موافقت فرماندهی کل سپاه و بلافاصله مورد موافقت آقایان هاشمی و خامنه ای نیز قرار گرفت.(۲)

ص: ۱۲۴

۱- ۶۰. مأخذ ۹، ص ۳.

۲- سردار غلامعلی رشید هنگام مرور کارشناسانه کتاب (قبل از انتشار) با استفاده از یادداشت های خود در زمان جنگ، توضیحات زیر را بر مطالب این ضمیمه نوشته است: «از روز ۲۱ اردیبهشت ماه ۱۳۶۴ جمعی از فرماندهان به تهران فراخوانده شدند. از اهواز من به همراه عزیز جعفری، غلام پور، علی هاشمی، مبلغ، فروزنده و قربانی با هواپیما به تهران آمدیم و از دوشنبه ۲۳/۲/۱۳۶۴ بحث ها را شروع کردیم. موضوع بحث عملیات های گسترده و محدود بود در ادامه جنگ. پس از سه روز بحث، فرماندهان لشکرها، پس از ارائه نظریات خود از ما جدا شدند و جمع فرماندهان قرارگاه ها با مسئولیت خودم بحث

ها را ادامه دادیم. روز یکشنبه ۲۹/۲/۱۳۶۴ هم به همراه آقا رحیم (دو نفری) رفتیم قم و با آقای منتظری ملاقات کردیم و مشکلات جنگ را مطرح کردیم؛ اخوی مهدی هاشمی هم بود و مرتباً مانع می شد که ما طرح مشکل کنیم. آقای منتظری هم گفت: به من چه؟ بروید اینها را به آقای هاشمی و به آقای خامنه ای (مقام معظم رهبری امروز و ریاست جمهوری سابق) بگویید. مجدداً از ۳۰/۲/۱۳۶۴ بحث ها را در تهران ادامه دادیم و مباحث دیگر را از قبیل فرماندهی و اداره جنگ و اشکالات ادغام را در کنار طرح های عملیاتی بحث می کردیم و این بحث ها را طی ۹ روز دیگر ادامه دادیم تا اینکه روز موعود و تاریخی فرا رسید و ما با جمع بندی [بحث و بررسی] حداقل دو هفته ای رفتیم خدمت ریاست جمهوری و آقای هاشمی در دفتر ریاست جمهوری و نتیجه بحث ها را طرح کردیم و گفتیم: ما بررسی کرده ایم برای تصرف ← ← هدف مهمی مثل بصره، نمی توان امیدی به ۱۰۰ الی ۱۵۰ گردان داشت، این باید به ۳۰۰ الی ۴۰۰ گردان افزایش پیدا کند تا در یک عملیات به این هدف مهم دست پیدا کنیم و الا پنج شش سال طول می کشد تا ما بصره را با ۵-۶ عملیات ۱۰۰ الی ۱۵۰ گردانه تصرف کنیم و هر سال کمی پیشروی کنیم، ولی اگر با ۴۰۰ گردان حمله کنیم از ۴ محور، دشمن قادر نیست هم زمان در همه محورهای تهاجم ما، دفاع کند. خلاصه حرف هایمان را زدیم، گفتیم هدف بصره ۴۰۰ تا ۵۰۰ گردان در ۶ ماه و هدفی مثل کرکوک ۴۰۰ گردان در ۶ ماه. و اگر کشور تمایل داشت بعد از شکست های سنگین این چینی، می توان با ۶۰۰ گردان نیرو به سوی بغداد حرکت کرد. ما بیشتر منظورمان این بود که آقای هاشمی بپذیرد به جای ۷۰ الی ۱۰۰ هزار نیروی بسیجی، ببرند، ۲۰۰ الی ۲۵۰ هزار نیرو بسیج شود تا با آنها ۴۰۰ الی ۵۰۰ گردان نیرو سازمان دهی کنیم و در راستای همان هدف و سیاستی که خود اعلام می کرد (جنگ تا یک عملیات موفق و پیروز)، قاطعانه آن هدف را تصرف کنیم. ولی آقای هاشمی جمله ای گفت که همه ما را مأیوس کرد، آن جمله معروف در آن روز تاریخی این بود: «ما بند پوتین این رزمندگان را که شما برآورد کرده اید هم نمی توانیم تأمین کنیم!!!» و در دفترچه ام نوشته ام آب پاکی روی دست همه ریخت و ما با بُهت بیرون آمدیم.»

به دنبال پیشنهاد سپاه و تصویب اجرای عملیات در فاو توسط آقای هاشمی، سپاه از تاریخ ۱۵/۳/۱۳۶۴ فعالیت خود را با حضور علی شمخانی و رحیم صفوی در قرارگاه خاتم (جنوب) آغاز کرد. و از ۱۸/۳/۱۳۶۴ با حضور محسن رضایی و غلامعلی رشید در این قرارگاه کار طرح ریزی این عملیات فعال تر شد. در عین حال در کنار پی گیری مقدمات اجرای عملیات در فاو، موضوعاتی از قبیل اجرای عملیات محدود نیز در دستور کار قرار داشت.

برادران حاضر در جلسه اعتقاد داشتند که با اوضاع فعلی امکان ادامه جنگ به سبک سابق وجود ندارد و قبل از دست زدن به عملیات های گسترده ای همچون گذشته، باید توان را افزایش و سازمان رزم را گسترش داد. (۱) اما در فاصله زمانی لازم برای این منظور، وقفه ای در جنگ ایجاد خواهد شد که با اجرای عملیات های محدود - که در حد توان فعلی باشد - بایستی این خلأ را پر کنند، لذا افزایش توان (شامل امکانات و به خصوص سازمان رزم) اصل قرار گرفته و در کنار آن اجرای عملیات های محدود، به عنوان یک امر مقطعی مطرح گردید. (۲)

ضمیمه دوم گزارش ۶: آماده سازی مقدمات عملیات قدس ۱

در توضیح اهداف عملیات قدس ۱ و سابقه آن و اقداماتی که برای آماده ساختن مقدمات این عملیات انجام شد، فشرده ای از اهم مطالب آورده می شود:

در طرح ریزی و بررسی مانور عملیات بدر، پیش بینی شده بود که لشکر ۲۵ کربلا- که از قبل جهت پدافند و حفظ دست آوردهای عملیات خیبر در هور استقرار داشت، تحت نظارت و هدایت قرارگاه نجف ۲، پس از تصرف پاسگاه های دشمن در شمال البیضه، هرچه بیش تر به جاده بصره - العماره نزدیک

ص: ۱۲۵

۱- سردار غلامعلی رشید در این باره نوشته است: «روز جمعه ۱۷/۳/۶۴ از ساعت ۹ صبح در دفتر آقا محسن تا ۶ بعدازظهر تلاش کردیم و نامه ای نوشتیم به حضرت امام و اطلاعات ریز و تاکتیکی و عملیاتی از توان خودی و دشمن را به صورت مقایسه ای نوشتیم و قید کردیم که از نیمه دوم سال ۶۱ (عملیات والفجر مقدماتی) تا خرداد ۶۴، توان ما نسبت به گذشته افزایش پیدا نکرده و خسارت و تلفات هم داده ایم و دو پیشنهاد داده شد؛ یکی اینکه امام دنیا را تهدید به جنگ کند و وضعیت مملکت را جنگی اعلام کند و یا حداقل (پیشنهاد دوم) یک فرماندهی در رأس جنگ قرار بدهد که بر همه ن.م و مملکت فرمان دهد و ستادی نیز از عناصر ارتش و سپاه... تشکیل شود و توان رزمی شما افزایش پیدا کند تا بشود کاری کرد.»

۲- ۶۱. مأخذ ۳۶، صص ۲۰۱.

شود و با آتش خود، اقدامات دشمن جهت اجرای پاتک را خنثی سازد. به سبب عدم موفقیت لشکر ۲۵ کربلا در رسیدن به کل اهداف خود در عملیات بدر (به عللی که در گزارش این عملیات آمده است)، این لشکر نتوانست آتش مؤثری روی جاده بریزد.

از سوی دیگر، عمده ترین هدف عملیات بدر، قطع جاده استراتژیک بصره - العماره بود که با ناکامی در این عملیات، هور و جاده همچنان اهمیت استراتژیک خود را در جنگ حفظ کرده بودند. رسیدن به این اهداف - که نیاز به زمان، آمادگی امکانات و ... ایجاد زمینه ای مطلوب برای انجام دادن عملیات مجدد داشت - در اوضاع آن زمان، مقدور نبود، لذا به عنوان اولین حرکت، حضور بیش تر در هور و هرچه نزدیک تر شدن به جاده بصره - العماره در دستور کار قرار گرفت. مؤثرترین اقدام و بهترین محور برای نزدیک تر شدن به مقصود، تصرف پاسگاه های ابوذر و ابولیله دانسته شد که جای مناسبی جهت ادامه عملیات و نیز سکوی آتش جهت مسدود کردن جاده باشد. مضافاً این که خط پدافندی "ترابه" می بایست ترمیم می شد که اجرای عملیاتی در این منطقه می توانست علاوه بر نزدیک ساختن خط پدافندی به دجله و اجرای آتش روی جاده، خطی مستحکم و منظم و به هم پیوسته به وجود آورد. مأموریت اجرای این تدابیر به لشکر ۲۵ کربلا سپرده شد که پس از عملیات بدر همچنان در منطقه باقی مانده بود. (۱)

پس از ابلاغ مأموریت به این لشکر، کار شناسایی بی درنگ شروع شد و بی وقفه ادامه یافت. تیم های شناسایی به طور مرتب و موفق به شناسایی می رفتند تا این که اقدام جدیدی از دشمن این برنامه را دچار اختلال کرد؛ به این ترتیب که از ساعت ۲۱ به فاصله تقریبی ساعتی یک بار سلاح های سبک و نیمه سنگین دشمن به طور غیرمنتظره ای به اجرای آتش (بدون هدف) می پرداختند. با وضعیت جدید، نیروهای شناسایی موظف به استفاده از لباس غواصی شدند تا هنگام اجرای آتش دشمن، با استفاده از نی، زیر آب بروند و مأموریت خود را ادامه بدهند. در هر حال شناسایی ها پی گیرانه ادامه یافت تا جایی که برخی مأموریت های شناسایی هشت شبانه روز به طول انجامید.

در مجموع، شناسایی منطقه در حدود دو ماه به طول انجامید. در این مدت حوادث فراوانی رخ داد که به نقل از گزارش راوی مرکز در عملیات قدس ۲، به برخی از آن ها اشاره می شود:

۱- گم شدن در هور برای عناصر شناسایی (در اوایل کار) امر غیرمنتظره ای نبود؛ تنها شنا کردن و در صورت خستگی مفرط، خواباندن نی ها و استراحت روی آن ها بارها اتفاق افتاده بود. برادر بشارت - که بعداً شهید شد - از قبل از عملیات بدر به مرخصی نرفته بود؛ او مرتب داوطلبانه به شناسایی می رفت و رکورد شناسایی و رکورد گم شدن در هور و ماندن در آب را شکسته بود. وی حداقل ۴۰ مرتبه به مأموریت شناسایی رفته و بارها گم شده بود. یک بار بیش از ۶۵ ساعت (نزدیک به سه شبانه روز) در هور سرگردان شده و بالاخره شناکنان برگشته بود. (۲)

۲- در یکی از شب ها سه غواص با یک بلم به شناسایی رفتند. یک نفر در نقطه ای دور از آتش دشمن در لابه لای نی زار در بلم به انتظار ایستاد و دو غواص دیگر در آب به طرف پاسگاه ابوذر حرکت کردند. آن ها پس از عبور از سه ردیف سیم خاردار، با مانع سیم خاردار حلقوی مواجه شدند. در فاصله کم تر از صدمتری دشمن ناگهان تیراندازی کور دشمن به اطراف و روی مرداب شروع شد. برادران به زیر آب رفتند اما پس از مدتی با تداوم رگبار دشمن یکی از برادران غواص هدف گلوله

قرار گرفت و شهید شد و پیکر وی به سیم خاردار حلقوی گیر کرد. تلاش برادر دیگر برای عقب بردن وی به جایی نرسید لذا او را لایه لایه نی زار مخفی کرد و با دست خود آب های خون آلود را پخش کرد و به بلم نزد برادر سوم بازگشت که به اتفاق به عقب برگشتند. فردای آن روز با امکانات بیش تر از قبیل سیم چین و طناب و غیره با یک نفر دیگر به آن محل رفتند. خوش بختانه دشمن در طول ۱۴ ساعت متوجه آن برادر شهید نشده بود و برادران توانستند هم‌رزم شهید خود را به عقب منتقل نمایند. (۳)

۳- یکی از غواص ها در یک شناسایی جهت نزدیک تر شدن به دشمن از بلم جدا شد. وی برای انجام دادن این مأموریت و سپس بازگشت به لشکر، ۵۴ ساعت شنا کرد. این برادر که کاملاً از پای درآمده بود

ص: ۱۲۶

۱- ۶۲. مأخذ ۳۶، صص ۲۱.

۲- ۶۳. مأخذ ۳۶، ص ۱۲، "طوسی" معاون اطلاعات عملیات لشکر ۲۵ کربلا- در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.

۳- ۶۴. مأخذ ۳۶، صص ۱۲ و ۱۳.

"مرتضی قربانی" فرمانده لشکر ۲۵ کربلا در خصوص نتایج نهایی اقدامات یاد شده، گفته است: «به تمامی آب راه های کوچک و بزرگ دست رسی پیدا کردیم و همه نیروهای مسئول و معاونین گردان به شناسایی رفتند به طوری که برای عملیات احساس کردیم خیلی راه کارها و معبر آماده داریم و لذا از بسیاری از آن ها استفاده نکردیم. در اکثر این شناسایی ها تا فاصله ۵ متری و ۱۰ متری و حتی تا فاصله یک متری دشمن می رفتند و برمی گشتند و هیچ کدام از شناسایی ها لو نرفت و ما کاملاً راضی بودیم.» (۲)

پس از این که شناسایی ها به نتایج مطلوبی رسید و آموزش و اجرای مانورهای مشابه عملیات و نیز استقرار نیروها در خط انجام شد، منطقه عملیاتی به دو محور طبر و شط علی تقسیم شد و مأموریت هر گردان یا گروهان در قالب طرح مانور لشکر مشخص گردید، سپس واحدهای پشتیبانی کننده اعم از پدافند هوایی، توپخانه، ادوات، بهداری، امکانات دریایی و ... با انتقال امکانات به "پای کار"، اعلام آمادگی کردند. نکته دیگر این که قرار بود عملیات شب جمعه ۲۴/۳/۱۳۶۴ انجام شود و نیروهای خودی با این عملیات به استقبال روز قدس بروند، اما به دلایلی - از جمله آماده نشدن امکانات دریایی لازم - عملیات یک روز به تأخیر افتاد. مرتضی قربانی در این باره گفت: «امکانات دریایی ۱۰ روز قبل از عملیات رسید و اگر زودتر می رسید حتماً زودتر عمل می کردیم»، وی - که از این خبر راضی به نظر می رسید - افزود: «البته عقب افتادن عملیات هم تقدیر الهی بود چون همان روز قدس نیروهای پاسگاه و روستا تعویض شدند و ما همان شب با نیروی جدید درگیر شدیم که با همان شلیک اول یا کشته شدند و یا اسیر شدند و هیچ مقاومت نکردند و تأخیر در عملیات را لطف الهی می دانم.» (۳)

نکته دیگر این که با این تأخیر خود به خود عملیات در زمانی انجام شد که تاکتیک جنگ روانی عراق را بی اثر ساخت. با اجرای این عملیات در ساعاتی پس از اعلام آتش بس مشروط جنگ شهرها - که عراق از موضع قدرت و برای در اختیار گرفتن ابتکار عمل برنامه ریزی کرده بود - تأثیر تبلیغاتی و روانی این آتش بس خنثی شد و جمهوری اسلامی ایران در جنگ جاری، پس از پیروزی در راه پیمایی روز قدس، پیروزی دیگری نیز در این جنگ روانی به دست آورد.

ص: ۱۲۷

۱- ۶۵. مأخذ ۳۶، صص ۱۲ و ۱۳.

۲- ۶۶. مأخذ ۳۶، ص ۱۱، "مرتضی قربانی" فرمانده لشکر ۲۵ در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.

۳- ۶۷. مأخذ ۳۶، ص ۲۴، "مرتضی قربانی" فرمانده لشکر ۲۵ در مصاحبه با راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.

در ادامه عملیات قدس ۱، سحرگاه امروز مواضع ارتش عراق در منطقه ای شامل روستاهای البیضه و ترابه به طرف جاده بصره - بغداد و نیز الکساره و روستاهای اطراف آن، هدف آتش قبضه های ۱۰۶ میلی متری و مینی کاتیوشای خودی قرار گرفت. همچنین با روشن شدن هوا، از هر محور دو تا سه قایق جهت پاک سازی بقایای دشمن به منطقه اعزام شدند. به این ترتیب بسیاری از نیروهای عراقی به اسارت درآمدند و نفراتی از آن ها که مقاومت می کردند، کشته شدند. دشمن نیز هم زمان با روشنایی روز فعالیت هوایی خود را در منطقه به وسیله چندین هلی کوپتر و هواپیمای پی.سی-۷ آغاز کرد. پس از دقایقی یکی از هلی کوپترها بر اثر آتش پدافند خودی در منطقه "برکه مختار" سقوط کرد. هنگام ظهر نیز یک هواپیمای پی.سی-۷ دشمن به وسیله موشک "سهند" در منطقه نهروان سرنگون شد.

در این روز دشمن به وسیله قایق های مجهز به تیربار دوشکا و قبضه ۱۰۶ میلی متری با پشتیبانی هوایی، دو پاتک انجام داد. اولین پاتک با مقابله به موقع نیروهای کمین خودی در آب راه "مشروع" مواجه شد. رزمندگان خودی که میان نی زارها مخفی شده بودند نیروهای دشمن را که از وضعیت منطقه اطلاعی نداشتند، به دام انداختند. نهایتاً دشمن پس از مقاومت اندک و تحمل تلفات، گریخت. پس از چند ساعت، پاتک دوم سنگین تر و با استعداد بیش تری آغاز شد که این نیز با مقاومت نیروهای خودی و آتش چشم گیر توپ های ۱۰۶ میلی متری آنان مواجه شد و دشمن با تحمل تلفات ناچار عقب نشست.

در این روز مقاومت دشمن در برکه مختار در هم شکست و این برکه پاک سازی شد و نیروهای عراقی باقی مانده در آن - که حدود یک گردان بودند - همگی گریختند. (۱)

به منظور آماده سازی عملیات گسترده آتی در فاو، امروز جلسه فرماندهان سپاه با حضور فرماندهان قرارگاه های خاتم، کربلا، سلمان و نوح در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) تشکیل شد. فرماندهان حاضر در این جلسه - که برای ارائه گزارش پیشرفت کار، در منطقه مورد نظر

۱-۱. سند شماره ۰۶۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات های قدس ۱ و ۲، راوی: محسن رخصت طلب، تیرماه ۱۳۶۴، صص ۳۴ تا ۳۷.

تجمع کرده بودند(۱) - عبارت بودند از: علی شمشانی "قائم مقام فرمانده سپاه"، "رحیم صفوی" مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم، "غلام حسین بشردوست" فرمانده قرارگاه کربلا، "عزیز جعفری" جانشین فرمانده قرارگاه کربلا، "محمد باقری" مسئول اطلاعات قرارگاه خاتم، "شوشتری" جانشین قرارگاه سلمان، "جعفر اسدی" جانشین قرارگاه نوح.

در ابتدای جلسه جانشین قرارگاه نوح پیشنهادهای خود را در مورد اقدامات لازم در منطقه واگذاری به این قرارگاه در جبهه آبادان، مطرح کرد؛ از جمله: دو جداره کردن خاکریز جاده آبادان در امتداد اروند و افزایش ارتفاع آن، تعریض و افزایش ارتفاع آن جاده، آسفالت کردن جاده ها، استتار یکی از پل های روی "بهن شیر" که در دید دشمن است و ساختن تعدادی اسکله روی نهرها. وی در ادامه سخنان خود گفت: «از جهت کار اطلاعات هنوز به این جمع بندی نرسیده ایم که به واحدها ابلاغ کنیم که کارهای شان را شروع کنند یا خیر. قرارگاه ها در حال احداث دکل و کارهای شناسایی هستند و برای ادامه کار باید به تیپ ها و لشکرهای عمل کننده بگوییم فعالیت شناسایی خود را آغاز کنند. و جهت ابلاغ به یگان های تحت امر منتظر دستور هستیم.»

"بشردوست" فرمانده قرارگاه کربلا، گفت: «ما روی طرح مانور و خط حدی که باید به یگان ها واگذار گردد، بحث کرده ایم و پیشنهاد می کنیم که فعلاً بیش از دو قرارگاه در خط نباشد و پس از این که خط دشمن شکسته شد، قرارگاه سوم از ما عبور کند و به جلو برود. این پیشنهاد به این خاطر است که ساحل خودی در منطقه قرارگاه کربلا عموماً باتلاقی است و همین موضوع باعث شده که نتوانیم سنگرهای آتش ایجاد کنیم. عرض منطقه ما [قرارگاه کربلا] با این خط حدی که واگذار شده، بسیار محدود است و قابل گنجایش توپ ها و خمپاره هایی که باید آن جا قرار دهیم، نیست. البته ما طبق همین خط حد واگذار شده کنونی، طرح مانور برای سه یگان را آماده کرده ایم.» وی افزود: «باید کار احداث جاده های داخل نخلستان و نیز احداث اسکله را شروع کنیم. باید به خشک کردن زمین منطقه هم پردازیم و نیز با مهار بعضی از نهرها می توانیم کنترل آب را در دست خودمان بگیریم. این ها هم محاسبه های اولیه است که برای انجام [دادن] آن نیاز به اجازه فرماندهی داریم.»

"اسدی" جانشین قرارگاه نوح اعلام کرد که این قرارگاه جهت اجرای مأموریت محوله، به چهار یگان نیاز دارد و علاوه بر آن باید هنگام تحویل گرفتن خط از ژاندارمری، نیروها را با پوشش کمیته(۲)* وارد منطقه کرد تا عملیات لو نرود. وی همچنین پیشنهاد کرد که کلیه

ص: ۱۳۰

۱- محل تشکیل جلسه، پایگاه منتظران شهادت (گلف سابق) در اهواز بود.

۲- * منظور نیروهای پاسدار کمیته انقلاب اسلامی است که قبل از ادغام با شهربانی و ژاندارمری، بخش مهمی از وظایف انتظامی را در شهرها عهده دار بودند.

نقل و انتقالات اعم از نیروی انسانی، توپ های ۱۰۵، ۱۲۲ و ۱۵۵ میلی متری کششی، با کانکس ها و کمپرسی های سرپوشیده انجام پذیرد تا رعایت نکات حفاظتی شده باشد.

"باقری" مسئول اطلاعات قرارگاه خاتم، با توجه به اطلاعات به دست آمده از یک اسیر عراقی، گزارش داد: «دشمن جاده های منطقه فاو را به دلیل آب گیر بودن، تا ارتفاع دو متری سطح زمین بلند احداث کرده است. در منطقه خور عبدالله اقداماتی از جمله استقرار ۱۰ دستگاه تانک، ۶ قبضه توپ، احداث دکل های دیده بانی، استقرار ۲۵ دستگاه تانک صورت داده است. در کل منطقه نیز انجام [دادن] یک سری پروازهای شناسایی و عملیاتی توسط هلی کوپتر از ام القصر و نیز تعبیه سنگرهای کمین در جلو دکل های موجود، به منظور دفاع از منطقه تدبیر نموده است. شهر فاو دارای چهار اسکله اصلی نفت و یک سری خطوط لوله می باشد که در حال حاضر نفت کش های سبک در آن جا بارگیری می شوند.»

در ادامه جلسه، "شوشتری" جانشین قرارگاه سلمان، با اشاره به اجرای عملیات محدود قدس ۱ در منطقه هور به وسیله یگان های این قرارگاه، درخواست کرد که جهت پدافند هرچه بهتر از منطقه و نیز بستن جاده مواصلاتی دشمن (بزرگ راه بصره - العماره)، حرکت یگان های این قرارگاه تا "الحسان" ادامه یابد.

تصویر

عملیات قدس ۱ - هورالهویزه - ۲۵/۳/۱۳۶۴

تعدادی از فرماندهان سپاه در ایستگاه صلواتی که با پل های خیبری ساخته شده است.

از راست: نورعلی شوشتری، سید مهدی مبلغ، علی شمخانی، عبداللہی

عملیات قدس ۱ - هورالهویزه - ۲۵/۳/۱۳۶۴

تعدادی از فرماندهان سپاه در ایستگاه صلواتی که با پل های خیبری ساخته شده است.

از راست: نورعلی شوشتری، ...، سید مهدی مبلغ، ...، علی شمخانی، ...، عبداللهی

ص: ۱۳۱

سپس "شمخانی" قائم مقام سپاه، به فرماندهان قرارگاه ها دستور داد که هر چه زودتر به مقرهای خود بروند و همه فرماندهان یگان ها را جهت حضور فعال در منطقه فرا خوانند، همچنین قرارگاه سلمان علاوه بر توجیه مسئول اطلاعات عملیات و مسئولان تعدادی از یگان های اصلی خود، تیم هایی را هم به قرارگاه کربلا مأمور کند. (۱) وی در پایان اعلام کرد که همه فرماندهان قرارگاه ها و یگان ها باید از روز دوشنبه (۲۷/۳/۱۳۶۴) در منطقه حضور یابند و مرخصی های بعد از ماه مبارک رمضان (۳۰/۳/۱۳۶۴) نیز لغو می شود. شمشخانی سپس از قرارگاه کربلا - خواست دو تا سه یگان خود را توجیه کند و خط تعیین شده را به آن ها تحویل دهد. در این مورد "عزیز جعفری" جانشین قرارگاه کربلا، گفت: «واگذاری خط زود است و باید بیش تر بحث شود تا ناچار نشویم خط حدها را تعویض کنیم.» مع ذلک شمشخانی خواستار توجیه یگان ها شد. (۲)

۱۳

در حالی که چند ساعت بیش تر به آغاز آنچه عراق "یک مهلت دو هفته ای توقف مشروط جنگ شهرها" اعلام کرده باقی نمانده بود، ایران یک موشک زمین به زمین به بغداد شلیک کرد. علاوه بر این، رزمندگان از شب گذشته در نزدیکی اتوبان بصره - بغداد عملیاتی را شروع کرده اند که در مجموع اقداماتی مؤثر جهت زدودن آثار روانی - تبلیغاتی اعلام آتش بس مشروط عراق، محسوب می شود.

به نوشته مطبوعات ایران، این اقدام به تلافی حملات موشکی، هوایی و توپخانه متجاوزان بعثی در روز جمعه علیه راه پیمایان روز قدس، انجام شده است. روزنامه اطلاعات در این باره گزارش داد: «یگان موشکی سپاه پاسداران ساعت ۵ بامداد امروز یک بار دیگر بغداد پایتخت عراق را به لرزه درآورد و هدف یک فروند موشک زمین به زمین قرار داد.» (۳)

این موشک در نزدیکی هتل "مریدیان" - مجلل ترین هتل بغداد - منفجر شده است. (۴) رادیو بی.بی.سی. نیز تأکید کرد که این واقعه تنها چند ساعت قبل از آغاز یک توقف دو هفته ای در حملات عراق به شهرهای ایران، روی داد. (۵) به گزارش "داگلاس رابرت" خبرنگار رادیو امریکا، ابتدا ایران از شلیک یک موشک دوربرد به سوی بغداد به تلافی حملات پیشین عراق به شهرهای ایران، خبر داد و اندکی بعد انفجار بزرگی در پایتخت عراق به وقوع پیوست. (۶)

آسوشیتدپرس نیز از بغداد گزارش داد: «لحظاتی پس از این که سکنه چهار میلیون نفری این شهرها با صدای کرکننده انفجار، در رخت خواب خود تکان خوردند ستونی از دود سیاه رنگ در مرکز پایتخت عراق به هوا برخاست. انفجار به قدری قوی بود که تا یک کیلومتری پنجره ها را در هم فرو ریخت. طی سه ماه گذشته این دوازدهمین ضربه موشکی گزارش شده ایران علیه بغداد است.» (۷)

در این حال از ساعت ۲۴ شب گذشته تا ۷ بامداد امروز هواپیماهای عراقی در سه نوبت

ص: ۱۳۲

فاو، قرارگاه خاتم، ۲۵/۳/۱۳۶۴، نوار ۱۶۶۰۲.

۲-۳. شماره ۱۶۹۲۳ / پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه طراحی عملیات والفجر ۸، قرارگاه خاتم، ۲۵/۳/۱۳۶۴، نوار شماره ۱۶۶۰۳.

۳-۴. روزنامه اطلاعات، ۲۵/۳/۱۳۶۴، ص ۲.

۴-۵. روزنامه اطلاعات، ۲۶/۳/۱۳۶۴، ص ۲.

۵-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۸ (۲۶/۳/۱۳۶۴)، ص ۳۰، رادیو "بی.بی.سی."

۶-۷. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۶/۳/۱۳۶۴، صص ۷ و ۸، رادیو امریکا، ۲۵/۳/۱۳۶۴.

۷-۸. مأخذ ۵، ص ۲، خبرگزاری آسوشیتدپرس.

حریم هوایی چند شهر غرب کشور از جمله باختران و اسلام آباد غرب را مورد تجاوز قرار دادند. این هواپیماها در دو نوبت چند راکت در حوالی شهر اسلام آباد غرب فرو ریختند که در نتیجه دو تن شهید و هشت تن مجروح شدند. همچنین در بمباران فرودگاه اسلام آباد غرب، به یک هواپیمای سمپاش (از ناحیه بال) و یک تانکر محتوی ۱۰ تن سم، آسیب کلی وارد آمد. به این ترتیب عراق تا آخرین لحظات باقی مانده از زمان قبل از مهلت اعلام شده، به بمباران شهرها ادامه داد و به این طریق کوشید از موضعی کاملاً برتر و در نقش یک تصمیم گیرنده دارای ابتکار و آزادی عمل مطلق، طرح خود را عملی سازد. (۱)

از سوی دیگر، به گزارش ستاد سپاه منطقه ۲ نجف اشرف، بعد از ظهر امروز مواضع نظامیان عراق در شهر حلبچه و مراکز مهم این شهر چند ساعت هدف آتش توپخانه سپاهیان اسلام بود که خسارت فراوانی به آن وارد شد. (۲)

در مورد آتش بس دو هفته ای در جنگ شهرها که عراق اعلام کرده، یونایتد پرس به نقل از دیپلمات ها گزارش داد: «این حرکت صدام به مثابه پذیرش این امر است که افزایش فشار نظامی، رهبران ایران را به نرم کردن شرایط خود در مورد پایان دادن به جنگ ترغیب نکرده است، اما به نظر می رسد که این حرکت از تشنج در تهران کاسته است ... در ماه مارس عراق اعلام کرده بود که دیگر با آتش بس محدود موافقت نخواهد کرد، زیرا این آتش بس ها نتوانسته اند تعدیلی در موضع ایران ایجاد کنند.» (۳)

یک مفسر بی.بی.سی. نیز گفت: «تصمیم صدام برای متوقف کردن حملات، احتمالاً به دلیل پایان یافتن مهمات و به ویژه موشک هایی است که عراق با آن شهرهای ایران را هدف قرار می دهد و بغداد برای تأمین آن ها نیاز به زمان دارد. دلیل دیگری که می تواند صدام را به این کار واداشته باشد این است که ادامه و استمرار حمله به شهرهای ایران می تواند باعث شود ایرانی ها به این حملات عادت کنند و طبیعی است که در صورتی که این حملات برای مردم عادی شود دیگر تأثیر خود را از دست خواهد داد. بنابراین عراق تصمیم گرفته است حملات را برای مدت کوتاهی متوقف کند و سپس بدون مقدمه حملات را از سر بگیرد تا از نظر روانی تأثیر حملات حفظ شود. موفقیت این استراتژی یعنی حمله به مناطق غیر نظامی و کشتار مردم به منظور شوراندن آنان علیه دولت، قابل تردید است.» (۴)

در این حال به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، همه رادیوهای بیگانه در خصوص راه پیمایی عظیم روز قدس به طور هماهنگ سکوت کرده اند و محور اخبار بامدادی امروز خود را تلاش به اصطلاح "صلح آمیز صدام" قرار دادند و آن را در صدر اخبار خود آوردند. همچنین این نکته در خبرهای رادیوهای بیگانه قابل توجه است که اکثر این رادیوها با تأکید بر این که پیشنهاد صدام حسین به دنبال گسترده ترین عملیات عراق علیه شهرهای ایران، مطرح شده است، کوشیدند تا وانمود کنند که حکومت صدام موضع تازه را در نهایت قدرت اتخاذ کرده است. (۵)

ص: ۱۳۳

۱- ۹. مأخذ ۶، ص ۳.

۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۹ (۲۷/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۰، خبرگزاری یونایتد پرس.

۳-۱۱. مأخذ ۶، ص ۶.

۴-۱۲. روزنامه کیهان، ۲۵/۳/۱۳۶۴.

۵-۱۳. مأخذ ۶، ص ۳۱.

یک بولتن داخلی سپاه، براساس آنچه روی تلکس خبرگزاری جمهوری اسلامی آمده است گزارشی از شروع تا ختم دور اخیر جنگ شهرها تهیه کرده که طبق این جمع بندی، حملات هوایی و موشکی عراق به مناطق مسکونی ایران در ۲۰ روز اخیر (۵/۳ تا ۲۴/۳/۱۳۶۴) و نتایج کلی آن، چنین است:

«جمعاً ۱۸۵ حمله به ۲۴ شهر صورت گرفت که از این تعداد، ۱۷ حمله موشکی بوده و طی آن ۲۵ فروند موشک به شهرها اصابت کرده است. آمار کل شهدا ۶۰۰ نفر و مجروحین ۱۵۲۰ نفر بوده است. البته آمار فوق شامل بمباران نخجیر ایلام که حدود ۵۰۰ نفر شهید و مجروح داشته است، نمی شود. همچنین تخریب ۱۷۰ منزل و ۱۰۰ باب مغازه نیز از جمله آثار این حملات می باشد. در همین مدت ۸ موشک به باختران اصابت کرد و ۲۰ بار تهران مورد تجاوز هوایی قرار گرفته است.»^(۱)

بخش فارسی رادیو بغداد صبح امروز متن کامل پیام صدام رئیس حکومت عراق درباره توقف دو هفته ای جنگ شهرها را پخش کرد. در این پیام که با عبارات "بسم الله الرحمن الرحيم. چهارمین پیام به خلق های ایران: با سلام به تمام کسانی که به صلح و آشتی ایمان دارند" شروع شده، آمده است:

«صلحی را که ما می خواهیم همان صلحی است که بر پایه روابط ملت ها و حکومت های جهان استوار می گردد و بر قوانین بین المللی و سازمان های جهانی تکیه دارد. اگر در واقع حکام ایران می توانند ثابت کنند که یکی از مسئولین عراق برخلاف این اصول از ابتدای جنگ تاکنون و حتی پیش از آن چیزی گفته باشد، بفرمایید و آن را اعلام دارند، ولی برعکس، رهبرانی که شما گرفتار دام آن ها شده اید چیزهایی را می گویند که مخالف تمام این اصول و موازین است؛ چیزهایی را می گویند که هم شما خلق های ایران تمام آن ها را می شنوید و می بینید و هم ملت عراق آن ها را می شنود و می بیند. حکام شما خواستار اشغال عراق و تغییر رژیم حکومتی آن و به بردگی کشاندن ملت آزاده عراق می باشند.

آن ها تصور کردند که می توانند رژیم های منطقه را ساقط نمایند و این کشورها را به سرزمین های ایران ملحق سازند. و این سرآغاز تجاوزی بود که باعث شعله ور گشتن جنگ فیما بین ایران و عراق در طول پنج سال شد. یکی از ساده ترین وظایف رهبری آن است که پای بند به اصول باشد و از مستلزمات پای بندی به اصول این است که مجریان مقتضیات و امکانات را در نظر بگیرند و چنانچه کسی چنین نکند، از پای بند بودن به اصول منحرف شده است و یکی از اساسی ترین ارکان رهبری را از دست داده است.

ملت عراق پیروز است چون خدا با اوست و خداوند تجاوز و تجاوزگران را دوست نمی دارد،

برای این که تأکید می‌نماییم که هدف ما از بمباران ایران در عمق اراضی آن برای اذیت و آزار رساندن زیان‌های جانی و بی‌احترامی به شخصیت و استقلال ایرانیان نیست، بلکه یکی از وسایل پایان‌دادن به جنگ و پیش‌آوردن موقعیت مناسب در ایام مبارک عید رمضان است. ما از تاریخ ساعت ۸ صبح روز شنبه مصادف با ۱۵/۶/۱۹۸۵ میلادی الی ۳۰/۶/۱۹۸۵ از انجام هرگونه حملات هوایی به هدف‌های منتخب در داخل شهرها در اهداف ایران خودداری خواهیم کرد. توقف در انجام حملات هوایی به خاطر دادن فرصت مناسب جدیدی است به رهبران ایران تا در مورد برقراری صلح بیندیشند. همچنین قصد این است فرصت جدیدی به شما مردم ایران داده باشیم که برای پایان‌دادن به جنگ و برقراری صلح و آشتی، به حکام ایران فشار وارد آورید که این خود لیک گفتن به ندای اپوزیسیون ایرانی است که طرف‌دار برقراری صلح و آشتی میان دو کشور می‌باشند و آنان از ما خواسته‌اند که در این ایام عید از انجام حملات هوایی خودداری نماییم. باشد که فرصتی مناسب جهت پشتیبانی از صلح و آشتی داده شده باشد. پایه‌های این فرمول عملی را که جهت پایان‌بخشیدن به جنگ در نظر داریم به شرح زیر است:

۱- آتش بس کامل در خشکی و هوا و دریا.

۲- عقب‌نشینی نیروهای دو طرف به مرزهای بین‌المللی.

۳- مبادله کامل اسرای جنگی طرفین.

۴- شروع مذاکرات مستقیم به منظور رسیدن به موافقت‌نامه صلح و حسن‌هم‌جواری بین ایران و عراق که بر اساس احترام به حاکمیت ملی و عدم مداخله در شئون یک‌دیگر استوار باشد. البته ما مانعی نمی‌بینیم در این که طرف‌سومی که بی‌طرف باشد تماس‌های مقدماتی برای صلح انجام دهد.

۵- این اصول که ذکر شد همگی به هم مرتبط می‌باشند آن‌چنان که نقض یکی از آن‌ها به مثابه نقض تمام اصول است و بایستی به صورت گام‌های عملی و زمان‌بندی شده دقیق صورت پذیرد، به طوری که دست‌خوش امیال و شانه‌خالی کردن از زیر بار آن نشود.

۶- طبیعی است بر طرفین ایران و عراق واجب است که عناصر مثبتی در ایجاد امنیت و استقرار صلح در منطقه باشند، چرا که این صلح یک صلح همیشگی است و نباید به صورت یک صلح موقت که موقعیت زمانی آن را به وجود آورده است، تلقی شود.

این پیشنهادی است که ما به شما ارائه دادیم و بر مبنای آن همان طوری که وعده دادیم دست از انجام حملات خود بر می‌داریم و باشد که این فرصت به شما امکان دهد که بیش‌تر بر حکام ایران فشار آورید که به پایان‌دادن به جنگ و برقراری صلح کمک کند.

در حالات زیر ما ناچار خواهیم شد قبل از پایان یافتن مهلت مقرر، حملات خود را از سر بگیریم:

۱- چنانچه حکام ایران به گلوله باران های خود علیه شهرها و روستاهای ما ادامه دهند.

ص: ۱۳۵

۲- در صورتی که حمله ای علیه سرزمین ما صورت پذیرد.

۳- در صورتی که اعلامیه یا بیاناتی از سوی حکم روایان ایران مبنی بر مخالفت با پیشنهادات ما ابراز یا صادر شود یا تحریک و تهدیدی مبنی بر ادامه جنگ و کشتار از آن ها سربرزند.

۴- چنانچه تجمع نیروها به منظور حمله ای به سرزمین ما و نیروهای ما در شهرهای ایران مشاهده شود.

در چنین حالاتی ما ناگزیر خواهیم بود حملات و ضربات کوبنده خود را هرچه شدیدتر قبل از پایان مهلت مقرر - که در بالا اشاره گردید - از سر گرفته و درس عبرتی به جنگ افروزان بدهیم.

چنانچه رهبران شما باز هم بر شعله ورماندن جنگ و ادامه کشت و کشتار و تهدید اصرار داشتند و حاضر نشدند به این پیشنهاد ما روی موافق نشان دهند، آن وقت ما برای دفاع از ملت و حاکمیت ملی خود ناچاریم با تمام وسایل و امکانات به حملات هوایی خود علیه هدف های منتخب با شدت هرچه بیش تر ادامه دهیم و هشدار دهنده معذور است. والسلام علیکم ورحمه الله و برکاته. "صدام حسین" رئیس جمهوری عراق. بغداد، ۲۵ رمضان ۱۴۰۵ / ۱۴ ژوئن ۱۹۸۵، (۱)

۱۶

"طارق عزیز" وزیر خارجه عراق، پیش از ظهر امروز برای اجرای یک مأموریت بسیار محرمانه و فوری به قاهره رفت. رادیو اسرائیل رویدادهای اخیر جنگ ایران و عراق را علت اساسی مسافرت ناگهانی طارق عزیز ذکر کرده است. (۲) طارق عزیز شام گاه امروز پس از ملاقات با "حسنی مبارک" رئیس جمهور حکومت مصر و تسلیم پیام صدام به وی، قاهره را ترک کرد. وی قبل از عزیمت از قاهره گفت که مصر و عراق در مورد جنگ ایران و عراق نظرهای مشترک دارند. طارق عزیز تصریح کرد که قاهره همچنان به حمایت خود از موضع عراق در جنگ خلیج فارس ادامه می دهد. (۳)

به نوشته روزنامه سوری "البعث"، طارق عزیز در سفر خود به مصر در جست و جوی حمایت نظامی مصر از عراق در جنگ با ایران و شرکت در از بین بردن آرمان فلسطین بوده است. (۴)

۱۷

در پی اعلام مواضع مسئولان و مردم در راه پیمایی روز قدس مبنی بر تداوم جنگ تا پیروزی - که هم پاسخی است منفی به تلاش هایی که برای تحمیل صلح انجام می گیرد و اخیراً تشدید شده، هم تأکیدی است بر بی اثر بودن فشار نظامی عراق (جنگ شهرها) که به منظور کشاندن ایران از موضع ضعف به پای میز مذاکره، وارد می آید - امروز روزنامه "الاتحاد" چاپ امارات از تحرکی دیگر برای برقراری صلح خبر داد: «کمیته حسن نیت کنفرانس اسلامی مأمور رسیدگی به مناقشات عراق و ایران، هشتمین اجلاسیه خود را در سطح رؤسای کشورهای عضو در اوایل ماه آینده مسیحی (اواسط تیرماه) در جدّه برگزار خواهد کرد. در اجلاسیه مذکور نتایج تماس های اخیر کشورهای عربی منطقه با دو کشور

-
- ۱-۱۵. مأخذ ۶، صص ۴۶ تا ۵۱.
 - ۲-۱۶. مأخذ ۶، ص ۳۲، رادیو اسرائیل.
 - ۳-۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۷/۳/۱۳۶۴، ص آخر.
 - ۴-۱۸. همان، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، به نقل از روزنامه البعث.

متخاصم، تحولات اخیر در مواضع دو کشور و همچنین تلاش های اخیر دبیرکل سازمان ملل مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت. همچنین پیرامون امکان اعزام نیروهای نظامی از سوی کشورهای اسلامی به منظور جداسازی نیروهای در حال جنگ دو کشور در صورت توافق طرفین، بحث و تبادل نظر خواهد شد. رؤسای کشورهای گامبیا، سنگال، گینه، ترکیه، پاکستان، بنگلادش، مالزی و نیز یاسر عرفات در این اجلاس به شرکت دارند»^(۱).

۱۸

نشریه "لویدز" لندن گزارش داد که ایران قصد دارد به جای نفت کش سیوند - که به وسیله موشک های عراقی از کار افتاده است - نفت کشی عظیم را به کارگیرد و این در حالی است که ایران در هر شش ماه برای کرایه کشتی، ۵/۴ میلیون دلار، تقریباً معادل قیمت یک نفت کش، پول پرداخت می کند. به نوشته این نشریه، ایران هیچ عجله ای در خرید نفت کش ندارد زیرا در انتظار کاهش قیمت نفت کش است.^(۲)

۱۹

ایران اعلام کرد که در یک اقدام پیش گیرانه، کلیه فرودگاه های خود را به روی هواپیمای ربوده شده امریکایی "تی.دبلیو.ای" بسته است. یک مقام آگاه در سازمان هواپیمایی کشوری در تماس با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «این تصمیم با توجه به این که گفته می شود هواپیمای مزبور فرودگاه بیروت را به سوی منطقه خلیج فارس ترک کرده، اتخاذ شده است.» وی تأکید کرد که به هواپیمای ربوده شده مطلقاً اجازه فرود در هیچ یک از فرودگاه های کشور داده نخواهد شد.^(۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، شبکه های رادیو تلویزیونی امریکا مکرر و تقریباً لحظه به لحظه در گزارش های خود، ربوده شدن این هواپیما را با هیجان خاص و بسیار غیرعادی، اقدامی وحشت ناک و تروریستی می خوانند و "تروریست های شیعه" عضو گروه جهاد اسلامی را مسئول آن معرفی می کنند. همچنین با تأکید بر ارتباط این گروه با ایران حمله نظامی به اهداف مورد نظر دولت ریگان در ایران، را یک واکنش احتمالی این دولت می دانند.^(۴)

تلویزیون لندن نیز در اخبار خود، این گروگان گیری را بزرگ ترین بحران امریکا در برابر تروریسم نامید و رایندگان را غیر مستقیم به ایران ربط داد.^(۵)

۲۰

در ادامه تاکتیک ارسال بمب های پستی برای شخصیت های جمهوری اسلامی، از فرانسه یک بسته پستی حامل مواد منفجره رسید که بر آن، نام گیرنده "نمازی" وزیر اقتصاد و دارایی و نام فرستنده آقای "فاضل هرنندی" نوشته شده بود. این بسته در میان دیگر بسته های پستی در اداره پست تهران منفجر شد و یکی از کارکنان این اداره را مجروح کرد. اضافه می شود که چندین بسته پستی مواد منفجره از مبدأ فرانسه با ذکر همان نام به عنوان فرستنده برای افراد مختلفی از جمله آقایان هاشمی رفسنجانی، خلخالی، صفایی و لاجوردی

-
- ۱- ۱۹. مأخذ ۶، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۳/۱۳۶۴، به نقل از روزنامه "الاتحاد"، چاپ امارات.
 - ۲- ۲۰. مأخذ ۶، ص ۱۷، نشریه "لویدز"، چاپ لندن.
 - ۳- ۲۱. مأخذ ۴، ص ۲۰.
 - ۴- ۲۲. مأخذ ۶، ص ۱۶، واشنگتن.
 - ۵- ۲۳. مأخذ ۶، ص ۱۷، لندن.

در ادامه جنگ روانی جدید عراق با اعلام مهلت و توقف دو هفته‌ای جنگ شهرها، رادیو صوت الجماهیر گزارش داد که "عبدالرحمن قاسملو" رئیس حزب دمکرات کردستان ایران، در نامه‌ای به صدام حسین خواستار پایان بخشیدن به جنگ شهرها به مناسبت عید فطر شده است. در این نامه آمده است: «حزب دمکرات کردستان ایران صلح بین ملت‌ها را تأیید و سیاست تجاوزکارانه رژیم خمینی را تقبیح می‌نماید. حزب، ادامه جنگ بین دو دوست همسایه را خسارت و ضرر به ملت‌های دو کشور می‌پندارد به همین جهت آیت‌الله خمینی و دار و دسته او را که بر ادامه جنگ اصرار می‌ورزند و موضع یکدنده شخصی خمینی از مخالفت با تمامی پیشنهادات صلح را یک جنایت بزرگ در حق ملت‌های ایران و عراق می‌داند. جناب ریاست جمهور عراق، من از سوی ملت کردستان ایران و صلح و دوستی میان ملت‌ها از شما خواستار پایان بخشیدن به جنگ شهرها به مناسبت فرا رسیدن عید فطر می‌باشم.»^(۲)

رادیو بی.بی.سی. نیز در تفسیری درباره تأثیر حملات هوایی و موشکی عراق بر مردم ایران، گفت: «صدام حسین به دستگاه رهبری ایران مهلتی داد تا پیشنهادات صلح او را بررسی کند ... "مسعود رجوی" مسئول شورای ملی مقاومت،^(۳) از مردم ایران خواسته است که اعتراض خود را علیه جنگ در دو هفته آینده تشدید کنند. مسعود رجوی می‌گوید تصمیم عراق مبنی بر به تعویق انداختن بمباران‌ها، پاسخی بوده است به تلگرامی که او برای صدام حسین فرستاده است.»^(۴)

همین رادیو چند ساعت بعد در برنامه‌ای با عنوان "دو ساعت"، گزارش داد: «اولین نشانه از این که عراق بار دیگر قصد دارد حملات هوایی [علیه شهرهای ایران] را به حالت تعلیق درآورد، همان گونه که قبلاً در پانزده ماه پیش صورت گرفت، از پاریس آمد جایی که رهبر مقاومت مجاهدین - مسعود رجوی - اعلام کرد که وی از عراق خواسته است که این بمباران‌ها را متوقف سازد.» مجری برنامه بی.بی.سی. سپس گفت: «اکنون من از وی پرسیدم آیا او چنین زد و بندهای دیپلماتیک با عراق، کشوری که غیرنظامیان ایران را کشته است را توجیه می‌کند؟»^(۵) * رجوی - که تلفنی با این رادیو مصاحبه می‌کرد - گفت: «تمامی آن‌ها

ص: ۱۳۸

۱- ۲۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۶۱.

۲- ۲۵. مأخذ ۷، ص ۱۳، رادیو صوت الجماهیر.

۳- شورای ملی مقاومت عملاً همان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) است. این عنوان در واقع بهانه و مجالی برای اضافه کردن چند چهره غیرسازمانی به چرخه اقدامات سازمان در عرصه تبلیغات بود و نیز برای تأثیرگذاری در اذهان ضدانقلابیون خارج از سازمان ابداع گردید.

۴- ۲۶. مأخذ ۷، صص ۵ و ۶، رادیو بی.بی.سی.، ۲۵/۳/۱۳۶۴.

۵- * مجری بی.بی.سی. قاعداً بایستی از شیوه‌های عملیاتی سازمان مجاهدین خلق که در ترورها و انفجارات آن غالباً مردم

عادی غیرنظامی هدف بودند، با خیر باشد ولی ظاهراً نوعی تمایل ضدایرانی، وی را به این گونه سؤال قانع کرده اس. بعدها که دست سازمان و رهبری آن کاملاً در دست صدام قرار گرفت، اساساً این گونه سؤالات کاملاً بی معنی شد.

می دانند که ما همیشه با هرگونه حمله به جمعیت بی دفاع غیرنظامی و مردم بی گناه در هر کشور مخالفت ورزیده ایم.» در این لحظه مجری اظهارات رجوی را قطع کرد و گفت برای کسب راه نمایی بیش تر با "گوردون آدامز" کارشناس سرویس شرقی بی.بی.سی. تماس گرفته و از وی درباره رابطه میان مسعود رجوی و صدام حسین در عراق پرسیده و آدامز پاسخ داده است: «این رابطه به ماه فوریه سال گذشته [۱۹۸۴] باز می گردد. نکته جالب این که در آن هنگام عراقی ها گفتند که به دلیل درخواست مسعود رجوی آن ها تصمیم به متوقف ساختن بمباران گرفته اند و در این مناسبت جدید هنوز عراق نگفته است که به درخواست رجوی تصمیم به توقف مجدد حملات می گیرد ... به نظر می رسد که شواهد اخیر نشان می دهد که مجاهدین علی رغم این که دارای باندهای کوچک وفادار در سراسر ایران هستند، دیگر گروه عمده مخالف نیستند که بتوان در داخل کشور روی آن ها حساب کرد.»^(۱)

روزنامه "لوموند" نیز با طرح این سؤال که "اگر دو ماه پیش، بمباران های عراق علیه پایتخت ایران قطع نمی شد، چه روی می داد؟" نوشت: «آیا همان گونه که اپوزیسیون می گویند، این امر موجب قیام عمومی و یا بروز اغتشاشات می گردد؟ مقامات دولتی با خشنودی و خوش بینی می گویند که برای مقابله با این نوع واکنش های عاطفی تجربه کافی دارند و مردم بالاخره گناه را به گردن پرتاب کنندگان بمب ها خواهند انداخت ... در حال حاضر هیچ نیرویی متشکل از اپوزیسیون در داخل ایران وجود ندارد که بتواند نارضایی مردم را به مجرای هدایت کند که رژیم را در تنگنا قرار دهد.»^(۲)

۲۲

به رغم عمومیت بازتاب ها و تفسیرهای منفی درباره جنگ، در گزارش بعضی از رسانه ها که با افکار عمومی در روز جهانی قدس در ایران مواجه شده اند، این موضوع که مردم کماکان به انقلاب و نظام وفادارند، انعکاس یافته است. در این باره خبرگزاری تانیوگ نوشته است: «براساس قضاوتی که از تظاهرات عمده حمایت از جنگ - که دیروز [روز جهانی قدس] برگزار شد - برمی آید، حوادث تخریبی، روحیه مبارزه جویانه اکثریت مردم ایران را تغییر نداده است. اعضای حزب الله در تظاهرات روز جمعه ثابت کردند که حد و مرزی برای وفاداری به رهبرشان وجود ندارد و آن ها آماده اند هر زمان که از آن ها درخواست شود، دست به جان فشانی بزنند.»^(۳)

از سوی دیگر، آقای هاشمی رفسنجانی در جلسه علنی مجلس درباره آثار راه پیمایی روز قدس و تلاش تبلیغاتی رسانه های گروهی غربی و نیز گروه های محارب گفت: «به حق باید راه پیمایی روز قدس را به عنوان یکی از حوادث مهم تاریخی به حساب آوریم و می توانیم این را با توجه به حضور بی سابقه کمی و کیفی و در نظر گرفتن شرایطی که حاکم بر کشور بود، به عنوان یک سرفصل تاریخی و نقطه عطفی در حوادث مهم جهانی قلمداد کنیم. آنچه

ص: ۱۳۹

۱- ۲۷. مأخذ ۷، صص ۳ تا ۵.

۲- ۲۸. مأخذ ۷، صص ۸ تا ۹، رادیو اسرائیل، به نقل از روزنامه "لوموند"، ۲۵/۳/۱۳۶۴.

۳- ۲۹. مأخذ ۱۰، ص ۲۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۳/۱۳۶۴، به نقل از خبرگزاری تانیوگ.

که انسان از مجموعه حوادث احساس می کند، توطئه حساب شده همگانی علیه جمهوری اسلامی ایران طراحی شده بود که پای ابرقدرت غرب و شرق، ارتجاع منطقه و عوامل شان و اسرائیل، همه در کار بود. همه ابزاری که لازم بود برای ارباب مردم ما و دور کردن مردم ما از صحنه، به کار گرفته شد و این ها از هیچ چیز دریغ نکردند. [مردم با حضورشان] آب پاکی ریختند روی دست همه دشمنان انقلاب.

استکبار شرق و غرب و ارتجاع و اسرائیل و صهیونیسم و ضدانقلاب داخلی از چپ شان و راست شان، منافق شان، مارکسیست شان، سلطنت طلب شان، لیبرال های خودی نمای شان، همه این ها را اصلاً به یک افتضاحی کشاندند که رشته های همه این چند روزشان را - که خیلی هم رویش کار کرده بودند - همه را پنبه کردند.»^(۱)

ص: ۱۴۰

در دومین روز عملیات "قدس ۱" صبح امروز رخنه بین نیروهای خودی در جنوب برکه مختار، پوشانده شد و خط خودی در این منطقه شکلی منسجم گرفت. دشمن نیز تا ظهر دو پاتک در محور آب راه مشروع انجام داد که با مقابله به موقع نیروهای خودی دفع شد. (۱) به این ترتیب با تثبیت پیروزی و پایان موفقیت آمیز عملیات، منطقه ای به وسعت ۱۸۰ تا ۲۰۰ کیلومتر از تصرف دشمن خارج شد و نیروهای خودی از شمال به جنوب در پنج کیلومتری الحسان، چهار کیلومتری دجله و الزجیه، شش کیلومتری اتوبان بغداد - بصره و در جنوبی ترین قسمت در دو کیلومتری البیضه استقرار یافتند. در این حال روحیه نیروهای خودی بسیار شاداب و استوار است چندان که همچنان درخواست تداوم عملیات می کنند.

درباره نتایج کلی عملیات قدس ۱، گزارش سپاه حاکی است که ۴ قبضه توپ ضد هوایی، ۶ قبضه خمپاره انداز از انواع مختلف، ۲۰ قطعه پل خیری، ۱۰ قطعه پل دوبه ای و تعداد فراوانی سلاح سبک به غنیمت گرفته شد. همچنین یک گردان از تیپ ۲ حطین منهدم شد و تعدادی از عناصر تیپ های ۵۰۶ و ۱۱۴ و لشکر ۲۵ ارتش عراق کشته یا اسیر شدند. در مجموع از نیروهای دشمن ۲۰۰ تن کشته، ۲۰۰ تن مجروح و حدود ۱۰۰ تن اسیر شدند و ۱۵ فروند قایق، ۱ فروند هواپیمای پی.سی - ۷ و ۲ فروند هلی کوپتر آن ها نیز منهدم گردید. (۲)

تصویر

هور الهویزه - یکی از آبراه های انتخابی نیروهای خودی در عملیات قدس ۱

هور الهویزه - یکی از آبراه های انتخابی نیروهای خودی در عملیات قدس ۱

ص: ۱۴۱

۱-۱. سند شماره ۰۶۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قدس ۱ و ۲، راوی: محسن رخصت طلب، تیرماه ۱۳۶۴، ص ۳۷.

۲-۲. همان، صص ۳۹ و ۴۰.

از نیروهای خودی ۴۰ تن شهید، ۳۰ تن مجروح و ۳ تن مفقود شدند. از تجهیزات خودی یک قبضه توپ ۱۰۶ با قایق آن و یک قایق دوشکا منهدم شد و به چند قایق دیگر هم بر اثر اصابت ترکش آسیب قابل ترمیم وارد آمد. (۱)

۲۴

به گزارش قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، نیروهایی از لشکر ۳۰ گرگان و تیپ ۱ لشکر ۸۸ تحت امر لشکر ۳۰، در محورهای منطقه ماماخان، چمپاله، دوکان، و بانی بنوک (از جبهه شمال غرب) اقدام به یک عملیات انهدامی و ایزدایی کردند. در این عملیات حدود ۱۵۰ تن از نیروهای دشمن کشته یا زخمی شدند و ۵۰ سنگر اجتماعی و انبار مهمات و قبضه هایی از توپخانه و تعدادی خودرو سبک و سنگین آن ها منهدم گردید. (۲)

به گزارش رکن ۲ لشکر ۳۰ گرگان، این عملیات در ساعت ۲۴ با نام "صبر ۳" و با رمز "یا مولای متقیان ادرکنی" به منظور انهدام پایگاه های دشمن انجام شده است. (۳)

۲۵

یکی از پایگاه های سپاه مستقر در روستای "رشد" واقع در ۷ کیلومتری مریوان مورد هجوم ضدانقلاب قرار گرفت. مهاجمان که قبلاً این پایگاه و میزان توانایی و پشتیبانی آن را شناسایی کرده بودند با ابتکار عمل و برتری پایگاه را به تصرف درآوردند. از این حمله، ۱۲ شهید - که همگی مثله شده بودند - و ۶ مجروح بر جای ماند و ۲ تن نیز اسیر شدند. (۴)

همچنین در یکی از خیابان های سقز چند پاسدار وظیفه مورد هجوم قرار گرفتند و بر اثر انفجار یک نارنجک که به سوی شان پرتاب شده بود، ۳ تن از آنان مجروح شدند. (۵)

۲۶

امروز هواپیماهای عراقی وارد حریم هوایی شهرهای باختران و اسلام آباد غرب شدند (۶) اما هیچ حمله هوایی و موشکی صورت نگرفت. به این ترتیب عراق برخلاف آنچه اعلام کرده بود، شروط اعلام شده خویش را نقض کرد و جنگ شهرها را ادامه نداد. در واقع با این نحوه پایان جنگ شهرها، موضع برتری که عراق به آن نیاز داشت و به آن تظاهر می کرد به شدت متزلزل شده است. در این باره یک مفسر بی.بی.سی. گفت: «ایران حداقل یکی از سه شرطی که عراق در هنگام اعلام تضمینش مبنی بر متوقف ساختن بمباران شهرهای ایران ذکر کرد را هم رعایت نکرده است. نیروهای ایران به خاک عراق تجاوز کرده اند، شهرهای عراق زیر آتش توپخانه قرار گرفته و پیشنهاد صلح عراق مشخصاً از طرف رهبران ایران رد شده است. عراق تهدید کرده بود که اگر شرایطی که این کشور پیشنهاد کرده، رعایت نشود، بمباران ها را بلافاصله شروع خواهد کرد ولی تاکنون این کار را نکرده است.» (۷)

درباره واکنش ایران در خصوص احتمال آغاز مجدد جنگ شهرها به وسیله عراق،

- ۱-۳. همان ص ۳۹.
- ۲-۴. سند شماره ۰۹۳۵۰. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی شماره ۴، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۱۳۶۴/۴/۶، ص ۲۰.
- ۳-۵. سند شماره ۰۰۹۴۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای شماره ۸، قرارگاه عملیاتی نجف اشرف، اطلاعات نظامی.
- ۴-۶. مأخذ ۴، ص ۷.
- ۵-۷. سند شماره ۲۲۶۰۵۴، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۳/۲۶، ص ۱۷.
- ۶-۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۳/۲۶، ص ۲.
- ۷-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۱ (۱۳۶۴/۳/۲۹)، ص ۳۷، رادیو "بی.بی.سی."

خبرگزاری فرانسه گزارش داد: «کمال خرازی» مدیریت ستاد عالی اطلاعات جنگ، (۱) امروز هشدار داد ایران با حداکثر نیرو به هر گونه از سرگیری بمباران شهرها توسط عراق پاسخ خواهد داد. آقای خرازی اولین عکس العمل رسمی اظهار شده در تهران از آغاز اجرای قطع دو هفته ای جنگ شهرها که عراق تصمیم آن را اتخاذ کرده، اعلام نمود که ایران تا آن جا تلاقی خواهد کرد که عراق از اعمالش متأسف شود. وی از سازمان های بین المللی خواست تا به عراق برای محترم شمردن میثاق های جنگی فشار آورند. وی اظهار عقیده کرد این قطع حملات به شهرها توسط عراق مدیون اهمیت تظاهرات جمعه در تهران است که طی آن مردم نشان دادند که از مقاومت در مقابل تجاوز عراق حمایت می کنند.» (۲)

در مورد واکنش کشورهای منطقه در خصوص اعلام توقف جنگ شهرها، خبرگزاری قطر گزارش داد: «روزنامه های کشورهای حوزه خلیج فارس امروز ضمن تجلیل از اقدام عراق در متوقف ساختن حمله به شهرهای ایران، ابراز امیدواری کردند که این اقدام به متوقف شدن سیل خون ریزی و پایان گرفتن این جنگ طولانی منجر گردد.» (۳) درباره انگیزه عراق در اعلام توقف جنگ شهرها رادیو بی.بی.سی. نیز به نقل از هفته نامه "ساندی تایمز" گفت: «صدام حسین هدفش این است که مردم [ایران] را به واکنش عمومی برانگیزد چنان که هم در برابر آیت الله خمینی بایستند و هم موقعیت مقامات را متزلزل کنند و در نتیجه ایران راه صلح در پیش گیرد.» (۴)

۲۷

روزنامه "کریستین ساینس مانیتور" چاپ امریکا، در شماره امروز خود خبر داد که مهندس مهدی بازرگان در تماسی با این روزنامه مواضع خود را در مورد مخالفت با ادامه جنگ، مطرح کرده است. در گزارش این روزنامه درباره جنگ ایران و عراق آمده است: «تا کنون مخالفت با جنگ، در تهران فقط به طور خصوصی ابراز می شد، اما اکنون یکی از بنیان گذاران رژیم جمهوری اسلامی - مهدی بازرگان - آشکارا مخالفت خود را بیان می دارد. مهدی بازرگان طی یک تماس تلفنی به خبرنگار ما گفت: "اکثریت مردم از جنگ خسته و بیزار شده اند و من معتقدم تعدادی از رهبران کشور از واقعیت آگاه اند و با من هم عقیده هستند که ما باید برای صلحی شرافت مندانه با عراقی ها کوشش کنیم. اما آن ها جرأت آن را ندارند که این حرف را آشکارا بگویند."»

گزارش گر این روزنامه در پایان نوع مخالفت های بختیار و بازرگان با نظام

ص: ۱۴۳

۱- کمال خرازی "مسئول ستاد تبلیغات جنگ" بود که خبرگزاری فرانسه وی را به اشتباه "مدیریت ستاد عالی اطلاعات" خوانده است.

۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۹ (۲۷/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۳، خبرگزاری فرانسه.

۳- ۱۱. همان، ص ۱۳، خبرگزاری قطر.

۴- ۱۲. همان، ص ۳۰، رادیو "بی.بی.سی.".

جمهوری اسلامی ایران را با هم مقایسه کرده است: «بازرگان نه با حکومت ملایان بلکه فقط با سیاست های دولت مخالف است، در حالی که بختیار از بازگشت سلطنت مشروطه به ایران حمایت می کند.»^(۱)

۲۸

حضور عجیب و تحسین برانگیز مردم در اوضاع به شدت مبهم و تهدیدآمیز روز قدس - که برای جهان غیرمنتظره بود - علاوه بر بازتاب وسیع خارجی، در مباحث محافل داخلی نیز دامنه گسترده ای یافته است؛ از جمله در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی، دو تن از سخنرانان پیش از دستور و نیز رئیس مجلس به ایراد سخنانی در مورد این راه پیمایی پرداختند.

"مرتضی رضوی" نماینده تبریز، به عنوان سخنران قبل از دستور گفت: «ملتی که با این فداکاری، با این ایثارگری که می آید در مقابل تمامی تحلیل ها و تبلیغات سوء ده ها رادیوی خارجی این گونه می ایستد و همه ادعاهای دشمنان داخلی و خارجی را پاسخ می گوید، حجت را بر ما، مخصوصاً بر ما مجلسی ها تمام می کند که در تصویب قوانین، لایحه و طرح مان طوری نشود که به نفع فراریان سرمایه دار کله گنده بوده باشد یا به نفع ارباب ظالم بوده باشد. این مسئولیتی که قبلاً داشتیم با این حرکت عظیم روز قدس سنگین تر و عظیم تر شده است.»

"سیدابوالقاسم موسوی دامغانی" نماینده رامهرمز نیز به عنوان دیگر سخنران قبل از دستور گفت: «مسئولان جمهوری اسلامی، همه آن کسانی که به یک نحوی در تشکیلات جمهوری اسلامی نقش دارند باید توجه بکنند که ملت ایران پس از گذشتن پنج سال از جنگ و یکی دو سه سال جنگ شهرها و جنایات جنگی صدام، این چنین در صحنه حضور پیدا کرد، حجت خودش را بر ما تمام کرد. امروز نوبت مسئولین است که پای به پای این ملت ما به پیش بتازیم تا ان شاء الله به پیروزی قطعی و نهایی برسیم.»

سپس "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس، گفت: «به حق باید راه پیمایی روز قدس و روز جمعه گذشته را ما به عنوان یکی از حوادث مهم تاریخی به حساب بیاوریم. آنچه که انسان از مجموعه حوادث احساس می کند این است که یک توطئه حساب شده همگانی علیه جمهوری اسلامی طراحی شده بود که پای ابرقدرت غرب و شرق و ارتجاع منطقه و عوامل شان و اسرائیل، همه در کار بود. همه ایزاری که لازم بود برای ارباب مردم ما و دور کردن مردم ما از صحنه به کار گرفته شد و از هیچ چیز این ها دریغ نکردند [به اضافه] سکوت بی سابقه مجامع جهانی و مراکز خبری دنیا از این همه جنایت و تأییدهای ضمنی و بزرگ کردن حوادث در مسیر منافع بعث عراق.» آقای هاشمی در آخر از حضور مردم در روز قدس در آن اوضاع تهدیدآمیز، نتیجه گیری کرد: «اگر دشمنان اسلام یک ذره شعور داشته باشند، به قول همان مخبرهای غربی دیگر حماقت است که باز هم به فکر باشند که به این ملت ضربه بزنند.»^(۲)

ص: ۱۴۴

۱-۱۳. مأخذ ۷، صص ۲۶ و ۲۷، روزنامه "کریستین ساینس مانیتور"، چاپ امریکا.

۲-۱۴. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، جلسه علنی

آقای هاشمی رفسنجانی - که بعد از امام، در عمل، شخصیت اصلی جمهوری اسلامی در سیاست خارجی و فرماندهی عالی جنگ محسوب می شود - امروز در مصاحبه با تلویزیون ژاپن آخرین مواضع ایران را در برخی زمینه های سیاست خارجی و نیز درباره جنگ تشریح کرد. مهم ترین اظهارات وی در مورد اکتفای ایران به محاکمه صدام به عنوان متجاوز بود و این که "نتیجه محکمه هرچه باشد، ما می پذیریم".

در این گفت و گو خبرنگار تلویزیون ژاپن با اشاره به بهبود روابط ایران و اتحاد جماهیر شوروی و نیز تعویق تشکیل کمیته مشترک برای همکاری های اقتصادی که دلالت بر وجود اختلاف نظرهای بین دو کشور دارد، پرسشی را با توجه به عواملی که مانع بهبود روابط است، مطرح کرد. آقای رفسنجانی عدم تمایل ایران در تیره شدن روابط بین دو کشور را با توجه به داشتن همسایه ای نیرومند، هزاران کیلومتر منافع مشترک، رودخانه های مشترک، سد مشترک، احداث نیروگاه و کارخانه، طرق مواصلاتی و مبادلات تجاری و فنی، متذکر شد و موارد اختلافی بین ایران و شوروی را چنین برشمرد: حضور نظامی شوروی در افغانستان، حمایت شوروی از عراق و ارسال تسلیحات پیشرفته چون "میگ ۲۵" به این کشور و نیز حمایت از حزب توده. وی افزود: «این مسئله آخری [حزب توده] با توجه به عدم اجازه دخالت کشورهای خارجی در ایران و با دست گیری آن ها و انحلال این حزب و محاکمه آن ها حل شد ولی دو مورد قبلی (افغانستان و عراق) حل نشده است که البته نمی تواند مانع بهبود روابط دو کشور باشد و لذا جهت بهتر شدن روابط مان تلاش می کنیم.»^(۱)

آقای هاشمی در پاسخ به این پرسش خبرنگار که عراق تهدید کرده است تا زمان پذیرش صلح کامل توسط ایران به حملات علیه شهرها ادامه دهد، گفت: «فکر می کنم حل اساسی جنگ در جبهه زمینی است و در مورد مقابله به مثل به لحاظ انسانی و اسلامی محدودیت داریم و این موجب می شود تا در جبهه سرعت عمل بیش تری به خرج دهیم و در صورت عادی بودن وضعیت، صبر می کنیم تا این که زمینه یک انقلاب در عراق فراهم شود و آن موقع جهت نجات عراق حمله می کنیم.»^(۲)

وی سپس درباره میزان خسارات به جزیره خارک و مجتمع پتروشیمی ایران و ژاپن گفت: «خسارات چندانی وجود نداشته است و این جزیره با همان ظرفیت بالایی که داشته الان هم آماده صدور نفت هست ولی ما نیاز به آن ظرفیت بالا نداریم، از طرف دیگر، دفاع ما در آن جا قوی است و صدماتی هم که به مجتمع پتروشیمی وارد شده است غیرقابل جبران نبوده است.»^(۳)

در مورد قراردادهای عراق با ترکیه و عربستان جهت ایجاد خطوط جدید انتقال نفت که عراق را قادر می سازد در چند سال آینده بیش از سه میلیون بشکه نفت در روز صادر کند و

ص: ۱۴۵

۱-۱۵. روزنامه کیهان، ۲۶/۳/۱۳۶۴.

۲-۱۶. همان.

این امر امتیاز بزرگی برای این کشور است و بر ادامه جنگ تأثیر خواهد داشت، گفت: «در حال حاضر عراقی ها به اندازه سهمیه ای که در اوپک دارند، نفت صادر می کنند و اگر خودشان کم تر هم صادر بکنند، کویت و عربستان سعودی به نیابت از عراق نفت می فروشند. ما فکر نمی کنیم حتی اگر لوله جدیدی دست عراق بیفتد، عراق بتواند نفت بیش تری را صادر بکند مگر این که بخواهد مقررات اوپک را زیر پا بگذارد، البته حزب بعث عراق تابع مقررات نیست ولی ما هم نخواهیم گذاشت و از قدرت مان استفاده می کنیم و جلو صدور بی حساب نفت را می گیریم چون صدور بی حساب نفت به معنی از هم پاشیدن اوپک و به هم خوردن بازار است، طبعاً در آن صورت کشورهای منطقه از ما حمایت خواهند کرد.» وی افزود: «ما همین الآن می گوئیم که اگر روزی این لوله ها تکمیل بشود و بخواهد از سهمیه اش تجاوز بکند، تحقیقاً جلو این لوله ها را می بندیم و آن کشورهایی را هم که اجازه می دهند بی حساب نفت صادر بشود با آن ها هم برخورد غیردوستانه ای خواهیم داشت.»

آقای هاشمی در ادامه اعلام کرد: «ایران الآن تکنولوژی ساخت موشک را دارد و فرمول سوخت موشک و مخازن تحت فشار زیاد را - که از عناصر مهم هستند - و نیز سیستم هدایت و به دست آوردن آلیاژهای لازم برای پرواز موشک ها را توانستیم حل بکنیم و خوش بختانه این موشک ها کاملاً ایرانی است یعنی ما از طریق تعمیر موشک های پیشرفته ای که در اختیار داشتیم، نتایج خوبی به دست آوردیم و در آینده نوع جدیدی را خواهیم دید. تحقیقاً ما متکی به یک نوع موشک نخواهیم بود. ما از همین حالا اعلام می کنیم که به عنوان یک قدرت موشکی نه در سطح ابرقدرت ها بلکه در سطح کشورهای رده دوم و سوم، در منطقه حضور داریم. البته لزومی ندارد که دنیا از قدرت ما بترسد؛ اگر ما از موشک استفاده بکنیم فقط به عنوان قدرت دفاعی و بازدارندگی است.»

مهم ترین اظهارات آقای هاشمی در توضیح شرط سقوط صدام عنوان شد که آن را به محاکمه صدام تنزل داد. وی در پاسخ به این پرسش خبرنگار که "نظر ایران از شرط سقوط صدام جهت دست یابی به صلح و نیز راجع به آتش بس در جنگ شهرها چیست؟" چنین توضیح داد:

«ما آتش بس در مورد شهرها را می پذیریم. به طور کلی در زدن شهرها یا تعرضی به خطوط دریایی یا هوایی یا استفاده از سلاح شیمیایی و به طور کلی در موارد تخلف از موازین بین المللی جنگ، در هر موردش اگر ما اقدامی می کنیم جنبه مقابله به مثل دارد و آمادگی داریم به محض این که عراقی ها دست از تخلف شان بردارند، آتش بس در این گونه موارد را بپذیریم ولی در مورد اصل جنگ نه، از شرایط خودمان هیچ گونه عدول نخواهیم کرد. شرایطی را که، مطرح کردیم، شرایط عادلانه ای است. ما با موازین بین المللی حرف می زنیم ... آن ها بسیاری از مردم غیرنظامی را در ابتدای جنگ اسیر کردند ...

قرارداد الجزایر

را در تلویزیون پاره کردند ... مردم غیرنظامی را بمباران می کنند ... از سلاح شیمیایی استفاده می کنند، تمام موازین را زیر پا می گذارند، خوب طبیعی است که ما نمی توانیم با چنین همسایه ای در صلح باشیم، چرا که حقوقی برای ما مقرر است که باید تأمین بشود. اگر آن را به سقوط صدام تعبیر می کنیم، توضیح دادیم که منظور ما محاکمه صدام به عنوان متجاوز است. ما می گوییم که بیایند چنین آدمی را محاکمه بکنند، البته معتقدیم که هر دادگاه هر چند که ضعیف هم تشکیل بشود، صدام را به پرداخت غرائم و خسارات و محکومیت های اخلاقی و انسانی محکوم خواهد کرد... طبعاً چنین کسی استحقاق حکومت بر ملت را ندارد و طبیعی است که به این جا ختم می شود که ما حکم محکمه را هر چه باشد، می پذیریم.» (۱)

۳۰

نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد، (سعید رجایی خراسانی) در نامه ای خطاب به دبیرکل این سازمان با ذکر موارد تخلف عراق، لزوم رعایت پروتکل ژنو مبنی بر ممنوعیت استفاده از سلاح های شیمیایی و نیز وظایف دبیرکل سازمان ملل متحد را در این باره یادآور شد و خواستار رسیدگی جدی گردید. در این نامه همچنین یادآوری شده است که کوتاهی سازمان ملل در این باره می تواند بر اقدامات تلافی جویانه ناخواسته ای بینجامد که مورد رضایت هیچ کس نیست. نامه چنین است:

«بنا به اطلاع دولت متبوعم، احتراماً توجه جناب عالی را به نکات ذیل جلب می نمایم: در تاریخ ۷ می ۱۹۸۵ [۱۷/۲/۱۳۶۴] رژیم جنایت کار عراق در ادامه جنگ شیمیایی خود علیه نیروهای جمهوری اسلامی ایران، شمال شرقی بصره را با گلوله های توپ شیمیایی گلوله باران کرد که در نتیجه آن چند نفر از مردم مجروح شدند. بعثیان عراق به جنگ شیمیایی خود ادامه دادند تا آن جایی که در روز بعد، مورخ ۸ می، منطقه کناره واقع در جنوب غربی سردشت را هدف گلوله های شیمیایی قرار دادند.

علی رغم این حقیقت که رژیم جنایت کار عراق مکرراً به خاطر استفاده از تسلیحات شیمیایی علیه نیروهای جمهوری اسلامی ایران و علی رغم فشارهای سیاسی بین المللی وارده، به همین خاطر محکوم شده است، حکام عراق هنوز پروتکل ۱۹۲۵ ژنو مبنی بر ممنوعیت استفاده از عوامل شیمیایی در جنگ را آشکارا نقض می نمایند بنابراین از جناب عالی درخواست می گردد با اقدامات لازم به استفاده عراق از سلاح های شیمیایی پایان دهید تا از احتمال اقدامات تلافی جویانه ناخواسته جلوگیری شود. این گام از سوی جناب عالی امیدی تازه به اعتبار و اقتدار این سازمان بین المللی خواهد بخشید.» (۲)

۳۱

شیخ "صبح" امیر کویت، در ملاقات با یک هیئت اعزامی از ایران که اخیراً به کشورهای

ص: ۱۴۷

منطقه خلیج فارس سفرهایی داشته، گفته است که صدام در تلاش برای رسیدن به توافق هایی با شوروی درباره جنگ است. (۱) روزنامه "ملت" چاپ ترکیه نیز امروز نوشت، اتحاد جماهیر شوروی که با عراق قرارداد دوستی امضا کرده است، برای جلوگیری از اقدامات سوریه و کمونیست های عراقی تلاشی از خود نشان نمی دهد. به نوشته این روزنامه، کمونیست های عراقی و سوریه همکاری نزدیک با هم دارند و با کمک کردها خواستار افزایش فشار بر صدام حسین هستند. آن ها معتقدند جنگ ایران و عراق در سال جدید وارد مرحله حساسی خواهد شد و صدام قدرت خود را از دست خواهد داد. در این روزنامه همچنین آمده است: «در اوایل ماه مه آخرین محموله سلاح شوروی متشکل از موشک های سام ۷، کلاشینکف، تیربار و مسلسل دوشکا از راه سوریه و ایران برای کردها فرستاده شده است.» (۲)

۳۲

"طه یاسین رمضان" معاون اول نخست وزیر عراق، در یک اقدام تبلیغاتی نمایش قدرت اعلام کرد کشورش دیگر تمایلی به استفاده از خط لوله مسدود خود در سوریه، ندارد و حتی پس از پایان جنگ با ایران، قرارداد این خط لوله را لغو شده محسوب می کند و توسعه تسهیلات جایگزین این خط لوله بدین معناست که عراق در عمل نیز پس از پایان جنگ با ایران به خط لوله سوریه نیاز نخواهد داشت. وی افزود که قرار است خط لوله نفتی جدید عراق از طریق عربستان در دهم شهریور آینده بهره برداری شود و با وجود خط لوله دیگری که از طریق ترکیه قرار است از اواخر سال ۱۹۸۶ شروع به کار کند، صدور نفت عراق از طریق کانال های امن و خارج از تأثیرات جنگ تضمین خواهد شد. (۳)

۳۳

روزنامه ژاپنی "نیهون کیزایی" در گزارشی درباره تشکیل نیروهای واکنش سریع توسط کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در قبال ادامه کمک های مالی اقتصادی به عراق، نوشته است: «کشورهای شورای همکاری خلیج فارس به تدریج به این فکر می کنند که عاقلانه تر خواهد بود آن ها جای کمک به عراق در جنگ با ایران، سیستم دفاعی مشترک خود را تقویت نمایند ... کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس از ابتدای جنگ تا کنون حدود ۴۵ میلیارد دلار به عراق در جنگ علیه صدور انقلاب اسلامی، کمک کرده اند. این کمک ها از نظر این کشورها بهای تضمین امنیت آن ها بوده است، اما با طولانی شدن جنگ و وضعیت مالی دشوار ناشی از کاهش درآمد نفتی، این کشورها فکر می کنند که کمک به عراق بار سنگینی به دوش آن هاست، در حالی که تشکیل نیروهای واکنش سریع این شورا برای آن ها شش میلیارد دلار هزینه داشته است.» این روزنامه به نقل از یک کارشناس نظامی غرب افزوده است: «آشکار است که نیروی واکنش سریع شورای همکاری قدرت کافی برای مقابله

ص: ۱۴۸

۱- ۲۰. مأخذ ۷، ص ۴۲.

۲- ۲۱. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۶۶ (۱۳۶۴/۴/۲۴)، ص ۳۱، روزنامه "ملت".

مستقیم با ایران را ندارد.» نیهون کیزیلی در خاتمه پیش بینی کرده است: «تشکیل نیروی واکنش سریع، به طور غیرمستقیم بیان گر آن است که وضعیت خلیج فارس از یک مقابله دو طرفه ایران در مقابل عراق و شورای همکاری، به یک مقابله سه طرفه ایران، عراق و شورای همکاری تغییر می یابد.»^(۱)

۳۴

درباره ماجرای اخیر ربودن یک هواپیمای امریکایی، خبرنگار خبرگزاری فرانسه از بیروت گزارش داد: «امروز یک گروه از حزب الله لبنان برای همکاری با چریک های امل وارد فرودگاه بیروت شده اند.»^(۲)

همچنین خبرنگاران محلی ضمن مطرح کردن دیدار هواپیماربایان با دوستان و اعضای خانواده های خود که در حومه جنوب بیروت در نزدیکی فرودگاه بین المللی پایتخت لبنان زندگی می کنند، گزارش دادند: «دیشب هواپیماربایان سرحال بودند و گاهی هم با چریک های امل - که در برج کنترل فرودگاه مستقر شده اند - شوخی می کردند. یکی از آن ها از این که به موقع شامش را به هواپیما نمی بردند، شکایت کرد و گفت: "در فاصله این مدت می توانستم به خانه ام بروم و برای همه کسانی که در هواپیما هستند، غذا تهیه کنم".»^(۳)

از سوی دیگر، در پاسخ به اظهارات برخی مقام های رسمی و نیمه رسمی امریکا و تهدیدات آن ها علیه ایران - که برخی اروپاییان نیز آن را تکرار می کنند - سخن گوی وزارت امور خارجه ایران هرگونه دخالت ایران را در ربودن هواپیمای امریکایی تکذیب کرد و آن را هیاهوی تبلیغاتی امریکا در واکنش به تظاهرات گسترده ملت مسلمان ایران و دیگر مسلمانان جهان برای حمایت از ادامه نبرد تا پیروزی نهایی، دانست.^(۴) خبرگزاری یونایتدپرس نیز به نقل از سخن گوی وزارت خارجه ایران انتشار گزارش هایی مبنی بر دست داشتن ایران در ربودن هواپیمای امریکایی را زمینه سازی حمله امریکا به ایران اعلام کرد.^(۵)

در این حال "جیم آندرسن" خبرنگار دیپلماتیک خبرگزاری یونایتدپرس، در گزارشی درباره هواپیمای ربوده شده امریکایی، به مقایسه بین این ماجرا و گروگان گیری امریکاییان در تهران (در سال ۱۳۵۸) پرداخت و نوشت: «از نظر درماندگی و سرخوردگی که دولت امریکا به خصوص در روزهای نخست بحران گروگان گیری در ایران با آن مواجه بود، می توان این دو حادثه را با هم مقایسه کرد ولی مشکل بزرگ اینک در این است که هیچ کس نمی داند این هواپیماربایان چه کسانی هستند، هیچ دلیل و مدرکی هم در دست نیست که ارتباط آن را با یک دولت خاصی ثابت کند. کسی نمی داند آیا آن ها یک گروه بزرگ تر شیعه و یا حتی نماینده ایران هستند یا خیر.»^(۶)

ص: ۱۴۹

۱- ۲۳. مأخذ ۷، ص ۱۰.

۲- ۲۴. روزنامه اطلاعات، ۲۷/۳/۱۳۶۴، ص آخر.

۳- ۲۵. همان.

۴-۲۶. مأخذ ۸ ص ۳.

۵-۲۷. مأخذ ۱۰، ص ۱۹، یونایتد پرس، ۲۶/۳/۱۳۶۴.

۶-۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه شماره ۸۸ (۲۶/۳/۱۳۶۴)، ص ۳۹، رادیو بی.بی.سی، "جیم اندرسن" خبرنگار دیپلماتیک یونایتد پرس.

امروز در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) سپاه با حضور عده ای از فرماندهان گردان های سپاه پاسداران جلسه ای در مورد نحوه واگذاری تعدادی از گردان های سپاه به ارتش، تشکیل شد. چون این موضوع از آغاز سبب نارضایتی کادرهای عملیاتی سپاه و نیروهای تک و ور بسیجی شده است و به خصوص با توجه به انس و سنخیت نیروهای بسیجی با فضای یگان های سپاه، به نظر می رسید این طرح با شکست مواجه شود.

جلسه امروز در واقع برای توجیه و توضیح لزوم اجرای این طرح بود که در هر حال فرماندهان سپاه ملزم به اجرای آن هستند. در این جلسه آقای "رحیم صفوی" معاون طرح و عملیات قرارگاه خاتم الانبیا(ص) از سپاه، ضمن اشاره به فرمان امام مبنی بر واگذاری تعدادی از گردان های سپاه به ارتش، گفت: «با هر گونه مخالفتی در زمینه این طرح، برخورد خواهد شد ولی در شیوه واگذاری، برادران می توانند نقطه نظرات خود را ارائه نمایند.» وی در ادامه افزود: «فرماندهان گردان هایی که با ارتش ادغام خواهند شد در حکم مشاور فرمانده تیپ ارتش خواهند بود به طوری که هر گروهان از سپاه با یک گردان از ارتش ادغام شده و فرماندهی آن با ارتش خواهد بود، یعنی در اصل می توان این طور عنوان کرد که هر گردان شامل چهار گروهان (سه گروهان از ارتش و یک گروهان از سپاه) خواهد بود. بدین ترتیب نیروهای ادغامی با ارتش ارتباطشان با یگان اولیه کاملاً قطع خواهد شد و در صورتی که مشکلی دارند، باید از طریق رابطین - که در تمامی رده های ارتش اعم از یگان ها و قرارگاه ها مستقر هستند - حل نمایند. همچنین این نیروها باید به وسایل انفرادی اعم از اسلحه، چادر و ... مجهز باشند، ولی پشتیبانی آتش توپخانه، ادوات، پدافند هوایی و غیره به عهده ارتش خواهد بود. ضمناً برادران باید علاوه بر این که با دید مثبت به ارتش نگاه می کنند، طوری عمل کنند که هم از جهت رشد معنوی و هم از جهت رشد نظامی روی آن ها تأثیر بگذارند.»(۱)

در جلسه دیگری در همین باره آقای "شمخانی" قائم مقام فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیا(ص)

ص: ۱۵۱

۱-۱. سند شماره ۱۶۹۲۴ / پ.ن. و ۱۶۹۲۵ / پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، جلسه واگذاری تعدادی از گردان های سپاه به ارتش در عملیات والفجر ۸، (۲۷/۳/۱۳۶۴)، قرارگاه خاتم، نوار ۱۶۶۰۴ و ۱۶۶۰۵.

از سپاه، گفت: «مسئله واگذاری گردان های سپاه به ارتش یک آزمایش است و حضرت امام قبلاً دستوری در ارتباط با همکاری (با ارتش) صادر نکرده بودند و این اولین دستور است که ایشان صادر کرده اند و این مسئله در تاریخ نوشته خواهد شد و خدا هم آن را ثبت می کند. برادران باید توجه داشته باشند که علاوه بر این که امام چنین تکلیفی را بر عهده سپاه گذاشته اند، آبروی سپاه نیز مطرح می باشد، زیرا نیروی زمینی ارتش می گوید سپاه به ما نیرو نمی دهد. و از طرفی هم دارند به سپاه فشار می آورند که شما نمی خواهید بجنگید. و تمام توانی را هم که در طول این پنج، شش سال جنگ، سپاه به دست آورده است، دارد از دست می دهد. روی همین حساب است که ما این مسئله را پی گیری می کنیم.»

شمخانی در ادامه افزود: «امام کتباً دستور داده اند که سپاه پاسداران انقلاب اسلامی موظف است نیازمندی های ارتش را تأمین نماید و نیروهایی که به ارتش واگذار می شوند باید تابع مقررات انضباطی ارتش باشند. ارتش عدم انجام عملیات خود را در نبود نیرو دانسته است و می گوید سپاه نیرو بدهد تا ما بتوانیم عملیات کنیم. ما باید نیرو در اختیار ارتش بگذاریم خواه آن ها عملیات بکنند یا نکنند. اگر عملیات نمی کنند، این مسئولین مملکت هستند که باید تصمیم خود را بگیرند و اگر عملیات می کنند، خوب ما باید نیروی خود را بدهیم.»^(۱)

۳۶

در جلسه امروز سپاه در قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ضمن بررسی مسائل کلی عملیات آتی (فاو)، مسئله تلقی دشمن از وضعیت خودی نیز مورد بحث قرار گرفت. آقای شمخانی گفت: «دشمن در منطقه اروند حساسیت پیدا کرده است. اسیری که اخیراً در شهر آبادان گرفتیم، مأموریت داشته که بفهمد چه یگانی وارد منطقه شده و در حال حاضر کدام یگان در خسروآباد و نیز از خسروآباد به پایین مستقر شده است.» وی افزود: «اطلاعات عراق منطقه آبادان را منطقه عملیات ما تصور می کند و شاید هم منطقه عملیاتی شلمچه را که ارتش در آن حضور دارد، می خواهد پی گیری کند.»

در ادامه بحث، گزارش هایی مبنی بر احداث پل روی بهمن شیر و نقل و انتقالات سنگین ارتش در جاده خرمشهر و جاده خسروآباد ارائه شد که نشان می داد ظاهراً حساسیت دشمن بایستی از تحرکات نیروی زمینی ارتش - که هم زمان با عملیات سپاه در فاو، در شلمچه مأموریت دارد - ناشی شده باشد.^(۲)

۳۷

یک فروند هلی کوپتر عراق که برای شناسایی وارد منطقه عملیاتی قدس ۱ شده بود، با آتش پدافند هوایی ایران در اطراف روستای "البیضه" سقوط کرد. این آخرین پرواز مؤثر دشمن در این منطقه بود.^(۳)

ص: ۱۵۲

۱-۲. سند شماره ۱۶۸۷۸ / پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه واگذاری تعدادی از گردان های سپاه به ارتش در عملیات والفجر ۸ (۲۷/۳/۱۳۶۴، قرارگاه خاتم، نوار ۱۶۶۰۶).

۲-۳. همان.

۳-۴. سند شماره ۰۶۲۸ / گ. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قدس ۱ و ۲، تیرماه ۱۳۶۴، (راوی: محسن رخصت طلب)، ص ۳۷.

جنگ شهرها هر چند فروکش کرده، همچنان خبرساز است. امروز فرماندهی ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۱۸۶۸ خود اعلام کرد که ایران شهر مندلی و اطراف آن و شهرک های "طویله" و "خرمال" را با توپخانه سنگین گلوله باران کرده است. (۱)

چند فرد مسلح در حمله به پایگاه بسیج شهرستان "تاکستان" قزوین، همه افراد این پایگاه را - که شش بسیجی بودند - به شهادت رساندند و پس از جمع آوری سلاح ها و مهمات موجود، با یک دستگاه خودرو پایگاه گریختند و سپس در همان نزدیکی خودرو را با مقداری از سلاح ها و مهمات رها ساختند. (۲) در گزارش های بعدی مشخص شد که شهادت شش بسیجی این پایگاه هنگام صرف سحری ماه رمضان و به کمک یکی دیگر از اعضای پایگاه - که عنصر نفوذی گروه های محارب بوده - انجام شده است. (۳)

در یک جنایت دیگر، دو تن از عناصر سازمان مجاهدین خلق، "فرید کریمی" دبیر مرکز تربیت معلم شهید باقری را با پنج گلوله در مقابل منزلش به شهادت رساندند. قاتلان ساعتی قبل از قتل، در تماسی با فرید (برادر "فواد کریمی" نماینده اهواز در مجلس شورای اسلامی) خود را حامل کتابی از طرف یکی از دوستان وی در خارج از کشور، معرفی کرده بودند. (۴)

آقای "میرحسین موسوی" نخست وزیر، در سخنانی در جمع مردم جنوب شهر تهران در مسجدالشهدا واقع در نازی آباد، حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی کشور را یک جنگ روانی خواند که با توافق بین المللی قدرت های سلطه گر صورت گرفته است. وی افزود:

«در آغاز این توطئه بزرگ، هجومی همه جانبه از سوی محافل خبری دنیای استکبار علیه مردم ما شروع شد که بر عکس حرکت های قبلی عمدتاً خصلت روانی و روحی داشت و هدف آن ها شکستن روحیه مقاومت مردم بود که بر پایه تحلیل ایادی داخلی آن ها در داخل کشور صورت می گرفت. در این راستا کلیه خبرهای منتشره در رسانه های استکبار جهانی درباره روحیات مردم، وضعیت سیاسی [و] اقتصادی کشور حتی بحث های بودجه کشور در مجلس شورای اسلامی را به سمتی سوق دادند که گویا یک نارضایتی حقیقی در مردم در حال رشد کردن است و براساس آن حتی قبل از آن که شورای به اصطلاح فرماندهی رژیم بغداد اعلام آغاز جنگ شهرها به بهانه واهی شرکت ایران در سوءقصد به جان امیرکویت را بنماید، حملاتی از سوی صدامیان بر علیه شهرهای مان در اهواز، گیلان غرب و ارومیه شروع شده بود و درست در این موقع رادیوهای بیگانه با تلاش زیاد بحث ضرورت صلح و سازش را مطرح می کنند و با شدت زیاد به آن ادامه می دهند. گروهک های چپ و راست نیز به کمک آن ها شتافته و در داخل به این مسائل دامن می زنند و حتی قبل از راه پیمایی روز قدس

- ۱-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۰ (۲۸/۳/۱۳۶۴)، ص ۱.
- ۲-۶. سند شماره ۰۷۴۵۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: روابط عمومی فرماندهی کل سپاه، ۲۷/۳/۱۳۶۴.
- ۳-۷. سند شماره ۱۴۱۸۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۴/۴/۱۳۶۴، ص ۱۱.
- ۴-۸. سند شماره ۲۳۸۸۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش" شماره ۴ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۶۱.

اعلامیه دادند که دولت جمهوری اسلامی با زور سرنیزه عده ای را از دهات اطراف به تهران آورده که شعار بدهند ... آن ها هنوز پیوستگی مردم به حکومت را احساس نمی کنند ... قدرت دولت متأثر از قدرت مردم است و اگر حضور مردم نباشد، یقیناً دولت نمی تواند در مقابل توطئه های بزرگ دشمنان مقاومت کند و درست به همین دلیل که قدرت مردم مسلمان را درک نمی کنند، این سیلی محکم را در روز قدس می خورند.

وقتی منافقین و لیبرال ها در کنار کشورهای ارتجاعی منطقه و ابرقدرت ها شعار صلح می دهند، بلافاصله با توجه به این طیف هماهنگ باید به ذهن ما بیاید که کشانده شدن به این صلح تحمیلی چه نفعی را برای ما خواهد داشت و دشمنان چه منافعی را در آن دنبال می کنند؟ البته مردم هوشیار ما با آن راه پیمایی عظیم و گسترده، تمام حساب های آن ها را در هم ریختند و بسیار آگاه تر و پرشورتر از آن بودند که تحلیل گران شرق و غرب فکر می کنند. بنابراین آن ها چطور می توانند تابیدن نور ایمان را در دل انسان ها حدس بزنند.

مسئله، اعتقاد مردم به اسلام است که باعث می شود از جان خود برای تثبیت این نظام مایه بگذارند و از طرف دیگر، آن ها جدایی بین خود و رهبری احساس نمی کنند زیرا رهبری بیش ترین اعتقاد را به مردم دارد و این را در مواقع گوناگون آشکار کرده است.»^(۱)

۴۱

آقای "محسن رضایی" فرمانده سپاه پاسداران، در یک سخن رانی در سمنان با تشریح ضرورت آماده بودن مردم برای یک جنگ درازمدت، گفت: «دنیای ما با ما بازی می کند؛ یک بار کار سیاسی می کند، یک بار فشار می آورد. در حال حاضر و در شرایطی که آقای هاشمی رفسنجانی می خواست به لیبی برود، وزیر خارجه لیبی [امروز] به عراق رفت و طبعاً الآن معلوم نیست که آقای هاشمی به لیبی خواهد رفت یا نه. حاج محسن رفیق دوست (وزیر سپاه پاسداران) در سفر به لیبی موفق نشده بود با قذافی ملاقات کند. مسئولین لیبیایی به وی گفته بودند تا آقای هاشمی به لیبی نیاید، ما تصمیمی نمی گیریم. الآن هم آقای هاشمی تصمیم گرفت به لیبی برود که وزیر خارجه لیبی به عراق رفت.»^(۲)

۴۲

نشریه "لایروپو بلیکا" چاپ ایتالیا، در مقاله ای با اشاره به موضوعاتی چون رابطه دست خوش تناقض ایران با سوریه و لیبی، وضع تسلیحاتی ایران در ارتباط با این دو کشور را بررسی کرده و سفر آتی هاشمی رفسنجانی به چین را نیز با تهیه سلاح مرتبط دانسته است. در این مقاله آمده است: «ایران سلاح هایی را که دقیقاً سوریه و لیبی به ایران فروخته اند قدیمی و گاهی هم فاقد کارایی می داند. به علاوه لیبی از قرار معلوم از تحویل بیش از ۲۰ فروند از موشک های "اسکود" که تاکنون به ایران ارسال شده، امتناع ورزیده است. همچنین هر دو کشور سوریه و لیبی با توسعه طلبی انقلاب اسلامی در عراق و حوزه خلیج فارس مخالف

۹-۱. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۳/۱۳۶۴، ص ۴.

۲-۱۰. سند شماره ۱۰۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر ثبت جنگ، راوی قرارگاه خاتم (داود رنجبر)، ۱۵/۳/۶۴ تا ۲۹/۳/۶۴.

هستند. از طرف دیگر، در لبنان استراتژی سه کشور مذکور با هم در تناقض می باشد، همان طور که نبرد اردوگاه ها - که در بیروت جریان دارد - این مسئله را به اثبات رسانیده است. کشور سوریه از شیعیان سازمان "امل" حمایت می کند و هدفش ایجاد هم زیستی مسالمت آمیز بین همه گروه های لبنانی تحت حمایت و نظارت خود می باشد، در حالی که لیبی از فلسطینی ها و سنی مذهب ها حمایت و جانب داری می کند و مایل است لبنان بار دیگر به صورت یک دژ چریک های مخالف اسرائیل درآید، و سرانجام ایران از حزب الله حمایت می کند ضمن این که فاصله خود را از آن ها به طور یکسان حفظ کرده و هدفش استقرار یک جمهوری اسلامی در لبنان است.

ایران به دلیل عدم همکاری سوریه و لیبی جهت تأمین تسلیحاتی این کشور، ناچار شده است که به چین روی بیاورد. فقدان همکاری کامل لیبی و سوریه در تأمین مایحتاج جنگی ایران، کاسه صبر ایران را لب ریز کرده و موجب گردیده که این کشور برای تأمین سلاح های مورد نیاز خود در وهله اول به چین و سپس به سایر کشورهای غیرمتعهد متوسل شود.^(۱)

لارپوبلیکا سپس هدف سفر آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، به چین را نیز "معامله تسلیحاتی" تفسیر کرده و افزوده که ایران اخیراً با سوریه و لیبی وارد یک قرارداد تسلیحاتی سنگین شده است: «سفر "رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی - که مقام نمایندگی امام خمینی و سخن گوی شورای عالی دفاع نیز به عهده او است - در ماه آینده به چین در این چارچوب قرار خواهد گرفت. اخیراً دو کشور مذکور (سوریه و لیبی) قرارداد بسیار عظیم تجاری به ارزش ۶/۱ میلیارد دلار برای تولید و تحویل هواپیماهای شکاری، تانک و توپخانه سنگین، موشک های زمین به هوا و موشک انداز، با ایران به امضاء رسانیده اند.»^(۲)

۴۳

در ادامه فعالیت های اقتصادی عراق، به گزارش رادیو صوت الجماهیر، شب گذشته "صبحی یاسین" وزیر صنایع این کشور، همچنین معاون و رئیس هیئت عراقی در کمیته مشترک همکاری عراق و شوروی ویژه همکاری اقتصادی، علمی و فنی، در کرملین با آقایان "ایوان ارخپوف" معاون اول نخست وزیر شوروی، و "یاکوف ریاپو" معاون نخست وزیر این کشور، جداگانه گفت و گو کردند. به گزارش این رادیو، یاسین از نتایج مذاکرات ابراز رضایت کرد. آقایان ارخپوف و یاکوف نیز تصمیم شوروی جهت تقویت همکاری با عراق و پاسخ مثبت عراق به پیام های بین المللی جهت پایان دادن به جنگ و حل مناقشات از راه مسالمت آمیز را ستودند.^(۳)

همچنین "قاسم احمدنقی" وزیر نفت عراق، به منظور مذاکره در مورد طرح احداث یک خط لوله جدید بین ترکیه و عراق، وارد آنکارا شد. به گزارش بی.بی.سی. قرار است احداث این خط لوله در سال آینده پایان یابد. چند شرکت از بریتانیا، امریکا، آلمان غربی، کره جنوبی و ترکیه

ص: ۱۵۵

(۱۳۶۴/۴/۲۴)، "لارپوبلیکا" چاپ ایتالیا، ۱۶ و ۱۷ ژوئن (۲۶ و ۲۷ خرداد ۱۳۶۴)، به قلم "مجدی علم".

۲-۱۲. همان.

۳-۱۳. مأخذ ۵، ص ۴۵، رادیو صوت الجماهير.

برای ساختن این خط لوله با یک دیگر به رقابت خواهند پرداخت. این دومین خط لوله است که چاه های نفت شمال عراق را به بندر "یومورتالیک" در ترکیه متصل می کند. (۱)

این در حالی است که "ادریس بارزانی" رهبر حزب دمکرات کردستان عراق - که به گزارش خبرگزاری فرانسه مورد حمایت ایران است - هشدار داده که نیروهای وی به طرح های اقتصادی و نظامی خارجی در شمال عراق حمله خواهند کرد و کارکنان خارجی مستقر در مکان اجرای این طرح ها را ربوده یا به قتل خواهند رساند. (۲)

۴۴

به گزارش خبرگزاری فرانسه، منابع موثق اعلام کرده اند که ارتش ترکیه - که از تابستان گذشته مبارزه با جدایی طلبان کرد در جنوب شرقی این کشور را تشدید کرده است - در روزهای اخیر تعداد نیروهای خود را در استان های مرزی اش با ایران و عراق افزوده است. طبق این گزارش، عده ای از ناظران سیاسی و دیپلماتیک در آنکارا معتقدند که استقرار این نیروهای جدید می تواند پیش در آمدی برای مداخله ارتش ترکیه علیه شورشیان کرد عراق باشد. خبرگزاری فرانسه افزوده است که کردهای مخالف حکومت بغداد از چند هفته پیش امکان انجام شدن یک عملیات مشترک ارتش ترکیه و عراق علیه اردوگاه های حزب دمکراتیک کردستان عراق به رهبری برادران بارزانی را مطرح کرده اند. (۳)

رادیو امریکا نیز گفت: «ترکیه جمع آوری نیروهایش جهت یک اقدام مشترک با عراق به منظور قلع و قمع کردهای مخالف را آغاز کرده است. نیروهای ترکیه احتمالاً با موافقت دولت عراق وارد مناطقی از خاک عراق می شوند که کردهای مخالف ترکیه در آن نواحی مستقر هستند.» (۴)

۴۵

در مقابله با تهدیدات امریکا علیه ربایندگان هواپیما و حامیان آن ها، تحرکاتی از گروه های دخیل در این ماجرا گزارش شده است. آسوشیتدپرس از بیروت خبر داد که "نبیه بری" رهبر شبه نظامیان امل، گفته است که حداقل ۳۰ گروگان امریکایی از هواپیمای ربوده شده "ترانس ورلد ایر لاینز (T.W.A)" به نقطه ای دیگر منتقل شده اند تا امکان هر گونه اقدامی در مورد رهایی آن ها منتفی شود. (۵) رادیوی صدای مسیحیان لبنان در این خصوص گفت: «گروگان ها به گروه های سه تا چهار نفره تقسیم شده اند و در مواضع متعلق به گروه شبه نظامیان امل به سر می برند.» (۶) به گفته رادیو اسرائیل نیز گروه هایی از حزب الله (شیعه) جهت کمک کردن به جنبش امل در مقابله با هر رویدادی از قبیل دخالت نظامی امریکا و اسرائیل برای آزادی مسافران هواپیمای ربوده شده، خودشان را به فرودگاه بیروت رسانده اند. (۷)

در این میان مطرح شدن شخص نبیه بری به وسیله محافل مختلف به عنوان فردی ذی نفوذ و مؤثر در این حادثه، قابل توجه است و در این که وی بتواند کمکی به امریکا در حل این بحران بکند، امیدواری هایی ابراز می شود. سخن گوی کاخ سفید (لاری اسپیکس) درباره تماس تلفنی

- ۱-۱۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۸/۳/۱۳۶۴، بی.بی.سی.، ص ۵.
- ۲-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۱ (۲۹/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۶، خبرگزاری فرانسه، ص ۲۸.
- ۳-۱۶. همان.
- ۴-۱۷. روزنامه اطلاعات، ۲۷/۳/۱۳۶۴، ص ۲۰.
- ۵-۱۸. مأخذ ۹، ص آخر، بیروت - آسوشیتدپرس.
- ۶-۱۹. همان.
- ۷-۲۰. مأخذ ۵، رادیو اسرائیل، ۲۷/۳/۱۳۶۴، ص ۲۹.

امروز مک فارلین با نیبه بری جهت ختم این ماجرا، گفت: «رابرت مک فارلین مشاور "ریگان" (رئیس جمهور امریکا) در امور مربوط به امنیت ملی، طی تماسی تلفنی با "نیبه بری" رهبر جنبش امل، گفته است که وی امکانات لازم برای پایان دادن به هواپیماربایی را دارد.» (۱)

۴۶

در اظهارات بعضی از کارشناسان امریکایی، بر سازش ناپذیری و برخورد محکم با هواپیماربایان و پرهیز از هر گونه مذاکره با آن‌ها تأکید می‌شود؛ از جمله "هنری کیسینجر" وزیر خارجه اسبق امریکا - که به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، مشاور غیررسمی ریگان در امور امنیت ملی می‌باشد - در مصاحبه‌ای با شبکه تلویزیونی ای.بی.سی. تأکید کرد که هیچ گونه مذاکره‌ای نباید با هواپیماربایان انجام گیرد و لو حوادث ناگواری هم رخ بدهد. وی همچنین بر اجرای عملیات تلافی جویانه تأکید کرد: «سیاست فعلی دولت ریگان سیاست درستی است و باید پی‌گیری شود. ولی آنچه رسانه‌های گروهی به نقل از منابع ناشناسی مطرح می‌کنند مبنی بر این که "در صورت آزاد کردن زندانیان شیعه از جانب اسرائیل، امریکا از آن‌ها انتقاد نخواهد کرد" یا این که "امریکا از اسرائیل خواهد خواست که زندانیان شیعه را پس از آزادی گروگان‌ها، آزاد نماید تا بدین ترتیب تسلیم خواسته‌های هواپیماربایان نشده باشد"، موضع بسیار غلطی است و ما نباید خودمان را فریب دهیم زیرا در هر دو صورت هواپیماربایان پیروز خواهند بود و این گونه اعمال تروریستی بر علیه دیگر امریکایی‌ها در سرتاسر جهان دوباره انجام خواهد شد... تنها یک موضع را باید در مقابل هواپیماربایان اتخاذ کرد و آن عدم مذاکره به شکل مستقیم یا غیرمستقیم است... هیچ گونه مذاکره‌ای نباید با هواپیماربایان انجام گیرد هر چند هم که مسئله تا این حد دردناک باشد و ثانیاً پس از خاتمه این بحران، حتماً بر علیه عاملین هواپیماربایی عملیاتی تلافی جویانه انجام گیرد و حتی اگر هیچ گونه آسیبی به گروگان‌ها وارد نیاید.» (۲)

۴۷

تهدیدات مقام‌های امریکایی علیه ایران در مورد هواپیماربایی اخیر در بیروت، با ابراز تردیدهایی توأم شده است؛ سخنان "کاسپار واینبرگر" وزیر جنگ امریکا، در مصاحبه با شبکه تلویزیون ای.بی.سی. حاکی از چنین وضعی است. خبرنگار این شبکه به وی گفت: «"جرج شولتر" وزیر خارجه و "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی، اخیراً اخطار کرده‌اند که چنانچه گروه مسئول هواپیماربایی به ایران ربط پیدا کند، امریکا بر علیه ایران دست به اقدام تلافی جویانه خواهد زد.» واینبرگر: «من در این مورد نمی‌توانم چیزی را پیش‌بینی کنم ولی پس از این که ما اطلاعات بیش‌تری در مورد حامیان و هم‌دستان هواپیماربایان کسب کردیم، دقیقاً بر طبق سیاست پرزیدنت ریگان مبنی بر حمله به کشورهای حامی تروریست‌ها، تصمیم‌گیری خواهد شد.» (۳)

ص: ۱۵۷

۱- ۲۱. مأخذ ۹، ص آخر، بیروت - آسوشیتدپرس.

۲- ۲۲. مأخذ ۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۳/۱۳۶۴ ص ۱۴.

در این حال، بی.بی.سی. مواضع صریح ایران در برابر این گونه تهدیدات را چنین بیان کرده: «رئیس مجلس شورای اسلامی ایران - آقای "هاشمی رفسنجانی" - هشدار داد که اگر امریکا چنان که گزارش شده است تهدید خود را عملی و یکی از بنادر ایران را بمباران کند، ایران کلیه بنادر خلیج فارس را خواهد بست.»^(۱)

از سوی دیگر، در برخی موارد مطبوعات غربی نکاتی را در جهت تبرئه ایران یادآوری می کنند؛ از جمله روزنامه انگلیسی "دیلی تلگراف" درباره اعلام تصمیم ایران در بستن فرودگاه های خود به روی هواپیمای ربوده شده امریکایی، نوشته است: «این ادعای ایران با عکس العمل این کشور در دسامبر گذشته (آذر ۱۳۶۳) در مورد یک فروند هواپیمای کویتی که افراطیون شیعه آن را وادار به فرود اجباری در تهران کرده و دو مسافر امریکایی آن را به قتل رساندند، کاملاً در تضاد است. در آن زمان گزارش شد هواپیمای کویتی سرانجام به تصرف نیروهای امنیتی ایران درآمده است. اما موضع گیری ایران در قبال هواپیماربیان مورد انتقاد شدید قرار گرفت. موضع گیری کنونی ایران نسبت به هواپیماربابایی اخیر نمایان گر تلاش های مصرانه این کشور در تصفیه شهرت خود می باشد. وجود حالت سکون در جنگ ۵۷ ماهه خلیج [فارس] یکی از دلایل اقدام ایران در یافتن دوست و همراه می باشد اما در عین حال این کشور به خرید سلاح و مهمات برای سربازان و تأمین وسایل یدکی برای تجهیزات خود نیاز دارد.»^(۲)

یک مفسر رادیو بی.بی.سی. نیز در این باره گفت: «این تصمیم ایران و موضع دوستانه تر ایران نسبت به کشورهای خلیج فارس، نشان دهنده آن است که احتمالاً مقامات واقع بین کادر رهبری ایران اکنون می توانند در تعیین سیاست خارجی ایران نقش مؤثرتری داشته باشند.»^(۳)

۴۸

نشریه امریکایی "هرالدتریبون" در مقاله ای درباره وضع کنونی جنگ ایران و عراق، نوشته است: «ایران دارای انباری تقریباً بی پایان از مردان جوان است اما رهبران آن درک کرده اند که بدن های جوانان متعصب نمی تواند رقیبی برای تانک ها، هواپیما، هلی کوپترهای توپ دار و برخی اوقات گازهای سمی عراق باشد. درک این مطلب - که به قیمت جان در حدود ۲۰۰ هزار نفر در طول سه سال گذشته تمام شده است - باعث گردید که استراتژی نظامی ایران به طور کلی تغییر کند ... زمینه برای میانجی گری فراهم است. در طول سال گذشته هر دو کشور ایران و عراق حسن نظر "خاویر پرزد کوئیار" دبیرکل سازمان ملل را به خود جلب کرده اند.

رئیس مجلس ایران می گوید که ایران اکنون مصمم است با حداقل تلفات ممکن، به پیروزی دست یابد ... ایران همچنان ممکن است گاه به گاه به تاکتیک های موج انسانی متوسل شود اما دیگر رویای دست یابی به یک پیروزی قاطع را در سر نمی پروراند و در عوض به طرز غیرمعمولی به انجام [دادن] گفت و گو علاقه نشان می دهد؛ برای مثال از وزیر خارجه عربستان سعودی پذیرایی کرد که اولین دیدار یک مقام عالی رتبه سعودی از ایران از زمان

١-٢٤. مأخذ ٥، ص ٢٠، راديو بي.بي.سي، ١٣٦٤/٣/٢٧.

٢-٢٥. مأخذ ٥، ص ٥.

٣-٢٦. مأخذ ٥، ص ٢١.

ایران که مایل نیست با دشمن منفور خود صلح کند، همچنان با بعد نظامی جنگ مشغول است و در حالی که فریاد از ادامه جنگ می دهد، در خفا درصدد اتخاذ شیوه هایی برای محدود کردن جنگ و تلفات خود است. اما موضع عراق تقریباً متضاد موضع ایران است. عراق در حالی که با فریاد بلند خواستار برقراری صلح می شود، به موازات آن جنگ را از لحاظ نظامی تشدید کرده و امیدوار است از این طریق ایران را به پای میز محاکمه بکشاند.»^(۱)

۴۹

دبیر ویژه امور امنیت ملی صدام، خانم "خالده عبدالقهار عبدالرحمن" که اخیراً به اتفاق شوهر و چهار فرزندش به ایران پناهنده شده است، در یک گفت و گوی مطبوعاتی شرکت کرد. وی با اشاره به این که یکی از استادان دانشگاه "قصر" و دبیر ویژه امور امنیت ملی صدام و از دوستان بسیار نزدیک "نوال" خواهر صدام است و شوهرش نیز مسئول امور امنیت "بارزان" برادر صدام و شریک بازرگانی و تجارتي خانواده صدام بوده است، از جمله دلایل مهم پناهنده گی خود و خانواده اش را نگرانی عمیق صدام از او به عنوان دختر یک روحانی و نیز آگاهی اش از مسائل امنیتی پشت پرده در قصر، برشمرد که به نظر وی به اعدام او و خانواده اش می انجامید. وی سپس با توجه به فساد و فسق و فجور حاکم در قصر صدام، گفت: «برادران صدام به نام های "بارزان"، "شمبادی" و "وطبان" در حال حاضر با تمام وحشتی که صدام از آن ها دارد و آن ها از صدام، بسیاری از امور خارجی و داخلی از جمله ورود مشروبات الکلی و سایر وسایل فساد در جامعه را بر عهده دارند و بارها مرا به عنوان شریک و ادار ساختند که چک و سفته سفید امضا کنم.»

خالده درباره چگونگی ارتباط بین امریکا و عراق توسط شاه حسین اردنی، گفت: «شاه حسین یکی از حلقه هایی بود که زنجیر نوکری صدام به امریکا را وصل کرد. تقریباً از شش ماه قبل از حمله به جمهوری اسلامی ایران، کلیه برنامه های تسلیحاتی، هزینه ها، تبلیغات و سایر امکانات جنگ آماده شده بود و ملک حسین - کسی که در تلویزیون عراق گفت: "من اولین سرباز این جنگ خواهم بود." - امروز بعد از صدام منفورترین فرد در میان مردم عراق به شمار می رود. در حالی که رابطه میان اردن و عراق قبل از شروع جنگ تیره بود تا جایی که صدام سه بار تصمیم گرفت که با ریختن سم در دوع و ماست، شاه حسین را مسموم کند و از این موضوع غیر از من، بارزان و ارشد - برادران صدام - نیز اطلاع داشتند.»^(۲)

دبیر ویژه امور امنیت ملی صدام درباره شهادت "بنت الهدی" خواهر آیت الله سیدمحمدباقر صدر، گفت: «در خانه "نوال" خواهر صدام، بودم که ارشد برادر صدام آمد و گفت که فردا آن خانم شیعه را می آورند. یکی از کسانی که بنت الهدی را به قصر آورد، "عزیز" نام دارد. این شخص شهید بنت الهدی را شدیداً مضروب کرده بود به طوری که خون از سر و صورتش

ص: ۱۵۹

۱-۲۷. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش شماره" ۳ (۳۱/۳/۱۳۶۴)، صص ۴۷ تا ۴۹.

۲-۲۸. مأخذ ۹، ص ۲.

جاری بود. در قصر، شهید بنت الهدی را به اتاق "صبح میرزا" منشی اول صدام، بردند. شخصی به نام "حسین" از شهید بنت الهدی سؤال می کرد و او را مضروب می ساخت و زمانی که حسین کتک می زد، بنت الهدی یک آیه شریفه خواند که این بود: "ما یفتح الله للناس من رحمه فلا ممسک لها" (۱). بعد صدام آمد و گفت: "شما از این کارت‌تان چه فایده ای می برید؟" شهید بنت الهدی آیه دیگری از قرآن مجید را تلاوت کرد که صدام سخت عصبانی شد و شهید را زد و گفت این را ببرید. و بعد به زندان بردند و شهید کردند. (۲)

ص: ۱۶۰

۱- برای آنچه خدا از رحمت خود به روی مردم می گشاید، بازدارنده ای نیست. (سوره فاطر، آیه ۲).

۲- ۲۹. مأخذ ۹، ص ۱.

نتایج و آثار عملیات محدود اما موفق "قدس ۱"، در اوضاع کنونی مورد توجه قرار گرفته و موجب تحرکاتی در کادرها و نیروهای عملیاتی سپاه و بسیج شده است. موقعیت حساس منطقه عملیاتی نیز ارزش "قدس ۱" را از حد یک عملیات محدود فراتر برده است. امروز "مرتضی قربانی" فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، در گزارش شفاهی به "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، ضمن تشریح جوانبی از این عملیات، گفت: «هم اکنون خط ما در ۵/۱ کیلومتری شمال البیضه [در هور] قرار دارد و جاده دشمن (العماره - بصره) نیز زیر آتش قبضه های مینی کاتیوشای خودی واقع شده است.» فرمانده سپاه نیز با ارزش مند شمردن عملیات قدس ۱، بر تحکیم و تثبیت خط پدافندی تأکید کرد. سپس فرمانده لشکر کربلا تدابیر متخذه در این باره - از جمله بستن آب و استقرار ضد هوایی و ... - را تشریح کرد و در خصوص استحکام خط، اطمینان داد. (۱)

در جنبه های دیگر، تأثیر مثبت عملیات محدود در کادرسازی و جذب نیرو، قابل توجه است. آقای "شمخانی" قائم مقام فرماندهی سپاه، در تماسی با فرمانده سپاه پاسداران ناحیه مازندران با وی درباره مراسم استقبال از نیروهای عمل کننده لشکر ۲۵ کربلا - که جمعی این ناحیه هستند - گفت و گو کرد. سپس فرمانده ناحیه مازندران اعلام کرد که عملیات "قدس ۱" تأثیر عمده ای در استان مازندران گذاشته است چندان که هم اکنون ۱۴۰۰ نیرو آماده اند تا به منطقه اعزام شوند. (۲)

"عبدالسلام تریکی" وزیر خارجه لیبی، عصر دیروز به منظور یک دیدار کوتاه از عراق وارد بغداد شد. وی هنگام ورود به فرودگاه بغداد، مورد استقبال "طارق عزیز" معاون نخست وزیر و وزیر خارجه عراق، قرار گرفت. (۳)

سفر تریکی به بغداد در حالی صورت می گیرد که گفته می شود روابط بین بغداد و طرابلس از سال ۱۹۸۰ به این طرف به سبب پشتیبانی سیاسی، نظامی و تدارکاتی لیبی و

۱-۱. سند شماره ۱۶۸۸۹ / پ. ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرتضی قربانی (فرمانده لشکر ۲۵ کربلا)، جلسه تشریح عملیات قدس ۱، ۲۸/۳/۱۳۶۴، قرارگاه خاتم، نوار ۱۶۶۰۷.

۲-۲. سند شماره ۱۰۹۴ / د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ، راوی قرارگاه خاتم الانبیا (داود رنجبر)، ۱۵ تا ۲۹/۳/۶۴، ص ۱۷۹.

۳-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۰ (۲۸/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاری عراق، ۲۷/۳/۱۳۶۴.

سوریه از ایران، بسیار تیره شده است. (۱) در پنج سال اخیر این اولین دیدار یک مقام لیبیایی از عراق است. (۲) تریکی هنگام ورود به بغداد گفت که "جنگ کنونی بین ایران و عراق را عراقی‌ها آغاز کرده‌اند" و بدین ترتیب در این باره از ایران حمایت کرد. یک مفسر رادیو کلن در ادامه این خبر گفت: «از این رو می‌توان نتیجه گرفت که لیبی در عین حالی که ظاهراً دارد روابط خود را با عراق به حال عادی و دوستانه بازمی‌گرداند، نمی‌خواهد ایران را هم خیلی از خود برنجانند و مایل است در عین نزدیکی با عراق، با ایران هم روابط عادی خود را حفظ کند.» (۳)

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، انگیزه لیبی هرچه باشد خواه میانجی‌گری صلح بین ایران و عراق، خواه بر اثر حوادث بیروت - که در آن، نیروهای شبه نظامی جنبش امل (مورد حمایت سوریه) با نیروهای فلسطینی مورد حمایت لیبی درگیر می‌باشند - عراق چندان روی خوشی به این روابط مجدد دیپلماتیک بین دو کشور نشان نداده - به طوری که رادیو بغداد که روزانه ۱۵ دقیقه برنامه ضد لیبیایی دارد، هم زمان با ملاقات تریکی با طارق عزیز، خواهان سرنگونی "معمرقذافی" رهبر لیبی، شده است. (۴)

این خبرگزاری افزوده است که هر چند لیبی در ایجاد برقراری روابط با پیش گذاشت لکن همان طور که از قرائن و شواهد برمی‌آید، این سفر دست آوردی را به ارمغان نیاورد به طوری که وزیر خارجه لیبی بدون این که نشانه‌ای مبنی بر بهبود روابط با عراق مشاهده کند، به دیدار یک روزه خود از بغداد پایان داد. (۵)

خبرگزاری یوگسلاوی از بغداد در گزارشی با اشاره به این که پیش از ورود تریکی به پایتخت عراق هیچ گونه اعلامیه‌ای در این کشور درباره سفر وی انتشار نیافته بود، اعلام کرد: «وزیر خارجه لیبی در حالی وارد بغداد می‌شود که گزارش‌هایی حاکی از احتمال تصمیم "قذافی" رهبر لیبی برای میانجی‌گری در جنگ ایران و عراق، انتشار می‌یابد.» این خبرگزاری سپس به تلاش لیبی جهت میانجی‌گری در جنگ ایران و عراق اشاره کرد و در مورد روابط حسنه بین ایران و لیبی و نیز تمایل عراق به بهبود روابط با لیبی گزارش داد: «محافل دیپلماتیک در بغداد چشم اندازهای کنونی تلاش لیبی را به عنوان یک میانجی مورد قبول هر دو طرف، روشن می‌بینند زیرا روابط لیبی و ایران حسنه است و اواخر سال گذشته بغداد به بهبود روابط با طرابلس اظهار تمایل کرده بود.» در این گزارش همچنین به حوادث بیروت پرداخته شده و به نقل از همان محافل آمده است که در این اواخر روابط لیبی با سوریه به سردی گراییده است و علت آن، پشتیبانی سوریه از نیروهای لیبی است که برای پایان دادن به حضور فلسطینی‌ها در لبنان مبارزه می‌کنند. (۶)

۵۲

یک مؤسسه بین‌المللی تحقیقات صلح مستقر در سوئد، گزارش داد که در خصوص

ص: ۱۶۲

۱-۴. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۳/۱۳۶۴، ص آخر.

۲-۵. روزنامه کیهان، ۲۸/۳/۱۳۶۴، بغداد - آسوشیتدپرس، به نقل از خبرگزاری عراق.

- ۳-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۹۵ (۲/۴/۱۳۶۴)، صص ۳۴ و ۳۵، رادیو کلن، ۱/۴/۱۳۶۴.
- ۴-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۲ (۳۰/۳/۱۳۶۴)، ص ۲۱، خبرگزاری آلمان غربی.
- ۵-۸. همان، ص ۲۰.
- ۶-۹. مأخذ ۴، ص آخر.

استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی در جنگ با ایران، هیچ تردیدی نیست. این گزارش در سال نامه "تسلیمات جهان و خلع سلاح" - که متعلق به همان مؤسسه است و امروز در سوئد منتشر گردید - آمده و افزوده است: «نقض معاهدات بین المللی در مورد محدودیت اقدامات نظامی، مسئله چندان مهمی نمی باشد و این امر نحوه کنترل تسلیحات را نه تنها در زمینه تسلیحات شیمیایی بلکه در تمامی زمینه ها ضعیف می کند.» طبق این گزارش، شواهدی هست مبنی بر این که قریب پانزده کشور جهان در حال حاضر تسلیحات شیمیایی دارند. گزارش این مؤسسه (سازمان) را رویتر مخابره کرده و افزوده است: «این سازمان مستقل برای چیزی که آن را "عکس العمل سکوت در قبال نقض آشکار قوانین بین المللی نامیده"، جامعه بین المللی به خصوص امریکا و شوروی را مورد انتقاد قرار داد.» (۱)

۵۳

درباره تلاش ایران و عراق برای دست یابی به سلاح های جدید، همچنان مطالبی در مطبوعات و خبرگزاری ها مشاهده می شود: نشریه "ژون آفریک": «عراقی ها با یک مؤسسه در شیلی به نام "کاردوئن" وارد مذاکره شده اند تا نسبت به تأسیس کارخانه ای برای ساختن یک نوع بمب خوشه ای در عراق، اقدام نمایند.» (۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی: «رژیم عراق اخیراً تقاضای خرید ۱۲۰ فروند از هواپیماهای "پوکارا" را به آرژانتین داده است. پیش بینی می شود که رژیم عراق جهت "پشتیبانی نزدیک در عملیات زمینی" از این هواپیما استفاده کند.» (۳)

یونایتدپرس: «دیپلمات ها و تحلیل گران نظامی گفتند ایران در صدد دست یابی به سیستم های دفاعی جهت حفاظت از شهرهای خود در قبال حملات هوایی آتی عراق است. در این ارتباط، ایران با کشورهای چین و شوروی، فرانسه و لیبی وارد مذاکره شده است.» (۴)

۵۴

برخی مفسران در رسانه های جهان صراحتاً یا تلویحاً از شکست عراق در جنگ شهرها خبر می دهند، از جمله بنابر یک گزارش مخابره شده از ژاپن، دو کارشناس امریکایی مسائل خاورمیانه ابراز عقیده کرده اند که استراتژی عراق برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره، با شکست مواجه شده است. "جی.ای.بیل" استاد دانشگاه تگزاس و "ام فیلد" یک محقق مسائل خاورمیانه - که برای ایراد سخن رانی هایی درباره مسائل منطقه خاورمیانه، در ژاپن به سر می برند - در مصاحبه ای با روزنامه "نیهون کیزی" گفته اند که استراتژی عراق در حمله به شهرهای بزرگ ایران آثار روانی داشته ولی نتیجه مورد نظر را به عراق نداده است. بیل افزوده است: «حملات عراق به مراکز فرهنگی ایران در اصفهان و تهران در واقع موضع ایران را سخت تر کرده و رهبران ایران اعلام کردند که اگر لازم باشد بیست سال دیگر نیز این جنگ را ادامه خواهند داد. به عقیده آن ها عراق هیچ نشانی برای پیروزی در جنگ ندارد، در

ص: ۱۶۳

- ۱- ۱۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۶۴، خبرگزاری رویترا، به نقل از سال نامه "تسلیمات جهان و خلع سلاح" متعلق به مؤسسه بین المللی تحقیقات صلح (سیبری)، چاپ سوئد، ۲۸/۳/۱۳۶۴، ژوئن ۱۹۸۵.
- ۲- ۱۱. سند شماره ۲۲۶۰۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۷/۵/۱۳۶۴، ص ۶.
- ۳- ۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۸۹ (۲۷/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۲.
- ۴- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۹۱ (۲۹/۳/۱۳۶۴)، ص ۹، یونایتد پرس.

در مورد شکست عراق در جنگ شهرها، خبرگزاری آلمان غربی نیز در تفسیری نوشته است: «جنگ شهرها - مانند سلفش جنگ نفت کش ها - نتوانسته است تعادل قوا را به نفع هیچ یک از طرفین تغییر دهد و شواهد محکمی در دست است که نشان می دهد عراقی ها در پایان مهلت دوهفته ای خود برای توقف حملات که ۳۰ ژوئن (۹ تیر) تعیین شده است، حملات خود به هدف های غیرنظامی ایران را از سر نخواهد گرفت. یک دیپلمات عرب به طور خصوصی گفت که در جنگ شهرها عراقی ها به اندازه ایرانی ها آسیب دیدند. هم اکنون راه های انتخابی عراق برای وارد آوردن فشار بر ایران برای کشاندن این کشور به پای میز مذاکره، ته کشیده است و ایران ظاهراً عقیده تهاجمات انبوه به امید دست یافتن به پیروزی های تعیین کننده در میدان جنگ را رها کرده است.»^(۲)

۵۵

موضوع ر بوده شدن هواپیمای خطوط هوایی T.W.A. متعلق به امریکا همچنان در محافل خبری در جنبه های مختلفی پی گیری می شود؛ از جمله، اظهار نظرها و موضع گیری ها در خصوص چگونگی برخورد با قضیه هواپیماربابی و یا کشورهای حمایت کننده آن ها، در سطح وسیعی (اعم از شخصیت های حقیقی و حقوقی و رسانه های گروهی...) انجام می گیرد؛ موضع گیری هایی که بعضاً کاملاً متضاد نیز می باشد. در این میان آنچه مشخص است این که مسئولان امریکایی در اقدام علیه ایران توافق و جمع بندی مشخصی ندارند و نتوانسته اند راهی بیابند که منافع اقدامات تند علیه ایران بر مضار آن ترجیح داشته باشد.

سخن گوی کاخ سفید اقدام تلافی جویانه علیه ربایندگان را مخاطره آمیز دانسته است: «تجربه اسرائیل در لبنان در ظرف سه سال گذشته نشان داده است که اقدام تلافی جویانه نظامی می تواند نامؤثر بوده باشد و حتی گروه های شیعه افراطی را جهت انجام اقدامات تلافی جویانه مصمم تر کند. اضافه بر این امریکا باید که آثار هرگونه اقدام نظامی را روی هم پیمانان عرب خود و به خصوص شیخ نشین های نفت خیز عرب آسیب پذیر، بررسی نماید.»^(۳)

بر خلاف این اظهارنظر، رئیس اسبق سازمان سیا با دخالت نظامی موافق است: «چنانچه ما از طریق اطلاعات جاسوسی خود دخالت ایران در این واقعه را تشخیص دهیم، من موافقم که همین فردا تمام بنادر ایران را مین گذاری کنیم یا دیگر عملیات نظامی غیرکشنده بر علیه این کشور انجام دهیم.»^(۴)

معاون اسبق وزارت خارجه امریکا در امور سیاسی (لارنس ایگل برگر) در این باره گفت: «من صد در صد از عملیات تلافی جویانه علیه عاملین هواپیماربابی حمایت می کنم.»^(۵) "باب کوپرمن" متخصص امریکایی "تروریسم" نیز گفت: «چنانچه دولت امریکا تصمیم بر حمله به دولت دیگری مثل ایران را بگیرد و به جزیره خارک یا یک اردوگاه تسلیحاتی حمله

۱-۱۴. مأخذ ۱۳، ص ۴.

۲-۱۵. مأخذ ۴، ص ۶، خبرگزاری آلمان غربی.

۳-۱۶. مأخذ ۱۳، صص ۲۱ تا ۲۳، روزنامه "واشنگتن پست"، ۲۸/۳/۱۳۶۴.

۴-۱۷. مأخذ ۱۳، صص ۲۳ و ۲۴، روزنامه "واشنگتن پست"، ۲۸/۳/۱۳۶۴.

۵-۱۸. مأخذ ۱۳، صص ۲۳ و ۲۴، روزنامه "واشنگتن پست"، ۲۸/۳/۱۳۶۴.

کند، این برانگیزنده حرکت تشکیلاتی طرف داران آیت الله خمینی در داخل امریکا خواهد شد و احتمالاً مشکلات زیادی را هم ایجاد خواهد کرد، ولی این به هیچ وجه نباید منجر به عدم انجام حمله تلافی جویانه علیه تروریسم گردد.»^(۱)

رادیو امریکا نیز در ساعت ۲۰:۳۰ امروز نظر کارشناسان امریکایی درباره مقابله با ربایندگان هواپیمای این کشور را چنین بیان کرد. «برایان جنکیتز» کارشناس مسائل تروریستی در موسسه تحقیقاتی ژوئند، در مصاحبه ای - که از شبکه تلویزیونی ام.بی.بی.ای. پخش شد - گفت: "نسبت دادن هواپیما دزدی و ارتباط دادن هواپیماربایان با دولت ایران کار مشکلی است." وی گفت: "تروریسم گسترده ای که از جانب دولت ها حمایت می شود، علیه امریکا در خاورمیانه وارد عمل شده است. امریکا باید فراسوی استراتژی دفاعی اش گام نهاده و با تروریسم تحت الحمایه دولت ها مبارزه کند." رئیس مطالعات خاورمیانه در دانشگاه جان هاپکینز - فؤاد عجمی - می گوید: "شیعیان لبنان از انقلاب ایران الهام می گیرند ولی شواهدی مبنی بر ارتباط هواپیما دزدان با دولت ایران در دست نیست."

این رادیو به نقل از "جورج کرک" نویسنده مجله "تایم" نیز گفت: «اقدامات متقابل امریکا در خاورمیانه میزان خشونت در منطقه را بالا خواهد برد ولی دست نزدن به اقدامات متقابل نیز خطرات زیادی در بر خواهد داشت.» کرک افزوده است: «یک تلفن کننده ناشناس در بیروت به روزنامه نگاران غربی گفته هواپیماربایی نشان داد که جهاد اسلامی می تواند هر وقت که بخواهد به امپریالیسم امریکا حمله کند.»^(۲)

محافل شوروی نیز پس از چند روز سکوت، اعلام موضع کردند: «امریکا از ربه شدن یک هواپیما به عنوان بهانه ای برای آوردن کشتی های جنگی به خاورمیانه و افزایش تشنج در منطقه، استفاده می کند.» رویتر این خبر را مخابره کرده و افزوده است:

«منابع دولت امریکا می گویند ناو هواپیمابر "نیمیتس" و نیروی ضد چریکی "دلتا" به دریای مدیترانه منتقل شده اند لیکن واشنگتن در مقابل شایعه مربوط به این که امریکا اقدام نظامی برای آزاد ساختن گروگان ها را طرح ریزی می کند، هشدار داده است.»^(۳)

۵۶

در پی درخواست ربایندگان هواپیمای امریکایی T.W.A. مبنی بر آزادی زندانیان شیعه در بند اسرائیل در قبال گروگان های این هواپیما، رایزنی هایی را بازی گران رسمی و ذی نفوذ در این مسئله انجام داده اند و خبرهایی در این باره در محافل سیاسی و مطبوعاتی انتشار یافته است. گزارش روزنامه های متعلق به شیعیان حاکی است که "نبیه بری" روز دوشنبه (۲۷/۳/۱۳۶۴) با "رابرت مک فارلین" مشاور ریگان در امور امنیت ملی، ملاقات کرده است. لکن امروز هیچ گونه گزارشی درباره اقدامات تازه جهت بر طرف ساختن بن بست مذاکره با رهبر شبه نظامیان امل، انتشار نیافته است.

ص: ۱۶۵

١-١٩. مأخذ ١٣، صص ٢٣ و ٢٤، روزنامه "واشنگتن پست"، ٢٨/٣/١٣٦٤.

٢-٢٠. مأخذ ١٣، صص ٣٣ و ٣٤، راديو امريكا، ٢٨/٣/١٣٦٤.

٣-٢١. روزنامه اطلاعات، ٢٩/٣/١٣٦٤، ص ٢٤، بيروت - يونائتد پرس.

از سوی دیگر، خبرگزاری فرانسه از واشنگتن گزارش داد: «برنارد کلب "سخن گوی وزارت خارجه امریکا، در گفت و گو با خبرنگاران تأکید کرد نقش نیبه بری در آغاز ماجرای ربوده شدن بوئینگ ۷۲۷ شرکت هواپیمایی امریکا هنوز به درستی روشن نشده و در هر حال رهبر جنبش امل را نمی توان یک واسطه ساده در این ماجرا دانست. وی گفت نیبه بری مسئولیت سرنوشت گروگان ها را برعهده گرفته و این مسئله او را در وضع خاصی قرار داده است. وزارت امور خارجه امریکا اضافه کرد که ایالات متحده با نیبه بری تماس گرفته است زیرا او علاوه بر مسئولیت هایش در رأس جنبش امل، پست وزارت دادگستری لبنان را نیز بر عهده دارد.»

خبرگزاری فرانسه همچنین گزارش داد که ریگان در یک مصاحبه مطبوعاتی تأکید کرده است که ایالات متحده هرگز به تروریست ها امتیازی نخواهد داد و از کسانی که چهل امریکایی را در بیروت به گروگان گرفته اند درخواست کرده که بدون قید و شرط آن ها را آزاد کنند. ریگان سپس تأکید کرده است که دولت امریکا هرگز از یک دولت خارجی هم نخواهد خواست که امتیازاتی به تروریست ها بدهد. از سوی دیگر "شیمون پرز" نخست وزیر حکومت صهیونیستی اسرائیل، امروز گفته که امریکا به اسرائیل اطلاع داده است که صلیب سرخ می تواند در مورد آزادی شیعیان در بند اسرائیل، با دولت اسرائیل تماس بگیرد. پرز افزوده است: «اگر صلیب سرخ در این رابطه با ما تماس بگی-رد، ما پذیرای آنان بوده و به سخنان آن-ان گوش خواهیم داد.»^(۱)

در این حال "رابرت فیسک" خبرنگار روزنامه "تایمز"، در مورد نفوذ کشورهای ثالث در شیعیان لبنان و ربایندگان هواپیما گفت: «ربوده شدن یک هواپیمای اردنی و یک هواپیمای امریکایی ظرف یک هفته به دست افراطیون شیعه از یک سو نتیجه اقدامات همه جانبه سوریه، ایران و لیبی در مقابله با نفوذ امریکا در منطقه خاورمیانه است و از سوی دیگر، نشان دهنده این است که شبه نظامیان شیعه لبنان که در آغاز از حمایت سوریه برخوردار بودند، اکنون تاحدودی مستقل از آن کشور عمل می کنند و در نتیجه حتی موضع خود سوریه را به خطر انداخته اند.»^(۲)

۵۷

امروز بیانیه شدیداللحنی از حزب توده در رادیو مسکو قرائت شد. چنین اقدامی از رادیو مسکو در آستانه سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به چین و ژاپن می تواند به معنای ابراز نارضایتی مسکو از این سفر و غیرحسنة بودن روابط ایران و شوروی باشد. به رغم واضح بودن جرم حزب توده در تشکیل سازمان نظامی مخفی و وابستگی رسمی این حزب به کشور بیگانه و نیز اغماض قابل توجه نظام در مجازات رهبران و کادرهای این حزب، در این بیانیه چنین آمده است:

ص: ۱۶۶

۱- ۲۲. همان، ص ۲۴.

۲- ۲۳. مأخذ ۱۳، ص ۳۵، بی.بی.سی.، ۲۸/۳/۱۳۶۴.

«خطر مرگ جان ده ها تن از اعضای حزب توده ایران را تهدید می کند. از زندان ها اخبار بسیار نگران کننده ای می رسد. اعضای حزب توده ایران در شرایط فوق العاده دشواری حبس می شوند. مقامات قضایی و کارکنان ارگان های سرکوب گر رفتار هرچه خشن تری را با آن ها در پیش گرفته اند. بسیاری از رفقای ما را به سلول های انفرادی افکنده اند. وضع جسمانی اکثریت آن ها فوق العاده وخیم است. برخی از رفقای ما زیر شکنجه به شهادت رسیده اند. همانند سابق، محاکمات غیرعلنی اعضای حزب توده ایران ادامه دارد. ده ها تن از اعضای حزب توده به جرم دفاع از آزادی، استقلال، عدالت اجتماعی و صلح و دفاع از منافع زحمت کشان مخفیانه به اعدام محکوم شده اند. کمیته مرکزی حزب توده ایران دادگاه بین المللی حقوق دانان دمکرات کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد و تمامی کسانی را که آرمان های آزادی و دمکراسی برای شان گرامی است، فرا می خواند که مساعی خویش را برای نجات جان اعضای زندانی حزب توده ایران افزایش دهند.»^(۱)

۵۸

در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی کلیات لایحه وضع خدمتی داوطلبان غیرنظامی که در مناطق عملیاتی با نیروهای مسلح همکاری می کنند با اصلاحاتی به تصویب رسید. در توضیح این لایحه، مخبر کمیسیون دفاع (آقای اکرمی) گفت: «در هنگام عملیات، ما افرادی داریم که گاهی به صورت موقت یک ماه یا دو ماه همکاری می کنند، از قبیل آشپز و غیره و یا افرادی هستند که مخصوصاً در مناطق مرزی با سپاه و ارتش همکاری می کنند. درباره وضعیت این ها قبلاً لایحه ای به تصویب سه کمیسیون - طبق اصل ۸۵ رسیده بود - که الآن مدت آن تمام شده است و لذا برای ادامه آن، این لایحه آمده است که تا هنگامی که جنگ وجود دارد و نیروهای مسلح نیاز به همکاری این گونه نیروهای انسانی دارند، به مفاد این لایحه عمل شود.» وی گفت علاوه بر موارد لایحه قبلی، یکی دو مورد هم از قبیل توجه به وضعیت اسیران و مفقودالائرها این گونه نیروها، به لایحه اضافه شده است.» آقای علوی تبار هم به عنوان موافق اشاره کرد: «همان طوری که ارتش برای وراث مستمری گیرها کارهایی انجام می دهد، در مورد این نیروها هم همان خدمات را ارائه کند، چون در حقیقت این ها سربازانی هستند غیررسمی.»^(۲) موافق دیگر (آقای رزاقی) به فرق این نیروهای داوطلب با بسیج پرداخت: «گاهی ضرورت یک موقعیت جغرافیایی و ضرورت یک مقطع جنگی و یا ضرورت یک عملیات پیش می آید که از این نیروها چند ماه تا چند سال استفاده شود ... اصلاً وضعیت خدمتی این ها جوری نیست که در چارت نظامی بسیج بگنجد ... به اضافه این که با دست اندرکاران سپاه که مسئولیت بسیج را هم به عهده دارند صحبت شده و خود آن ها هم موافق اند که وضعیت این ها جدای از بسیج باشد.»^(۳) در خاتمه، پس از بحث و بررسی و اظهارنظرهای موافق و مخالف، این لایحه با اکثریت آرا به تصویب رسید.^(۴)

ص: ۱۶۷

۱- ۲۴. واحد مرکزی خبر، ۲۹/۳/۱۳۶۴، بولتن "رادیوهای بیگانه"، رادیو مسکو، ۲۸/۳/۱۳۶۴، روزنامه "مردم" ارگان حزب توده و بیانیه این حزب.

۲- ۲۵. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، دوره دوم، جلسه ۱۴۸ (۲۸/۳/۱۳۶۴)، ص ۲۵ و ۲۶.

۳- ۲۶. همان، صص ۲۷ و ۲۸.

امروز در قرارگاه خاتم الانبیا(ص) جلسات فرماندهان ارشد عملیاتی سپاه در چند نوبت تشکیل شد و درباره مواردی چون تدابیر حفاظتی، عملیات فریب، پیش برد طرح مانور، برآورد نیرو و دیگر موضوع های مربوط به مباحث مقدمات عملیات آتی (فاو)، بحث و گفت و گو شد. در این جلسات همچنین بر اهمیت اجرای عملیات محدود قبل از اصلی شدن عملیات بزرگ فاو، تأکید گردید. یادآوری می شود که مباحث عملیات فاو هنوز در مراحل مقدماتی است و بیش تر در حد طرح مسئله و بعضی از پی گیری های ضروری می باشد.

در یکی از جلسات امروز، خطوط پدافندی مطلوب در عملیات فاو بررسی گردید و به عنوان پیشنهاد اولیه، "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، گفت: «به نظر می رسد بایستی اولین خط پدافندی ما در امتداد ضلع شمال غربی دریاچه نمک، دومین آن در سمت جاده شمال شرقی دریاچه و سومین خط پدافندی نیز شمال شهر فاو باشد.» بررسی دقیق تر در این خصوص به بعد موکول شد. همچنین در این جلسه به مباحثی درباره نحوه "هلی برد" نیروهای خودی، استفاده از خلبانان سپاه و نیز چگونگی خنثی کردن رادارهای کنترل کننده دشمن، پرداخته شد. (۱)

در جلسه ای دیگر در همین روز، درباره برآورد نیرو بحث شد و در یک تخمین ابتدایی، پیش بینی شد که جهت عملیات در منطقه فاو به ۱۵۰ گردان نیرو نیاز است. در ادامه بحث، پیشنهاد محدودتر کردن منطقه عملیاتی فاو متناسب با توانایی خودی، مطرح شد که به دلیل افزایش آسیب پذیری نیروهای خودی در منطقه ای محدود، از آن استقبال نشد. در این جلسه همچنین در مورد بهره گیری از توان آتش ارتش (اعم از توپخانه و...)، هوانیروز و نیز درباره عمق منطقه عملیاتی قرارگاه ها و نقاط الحاق آن ها با یک دیگر، بحث شد. دیگر مبحث این جلسه، بررسی عملیات های کوچک و محدود بود که در این مورد فرمانده سپاه گفت: «عملیات های کوچک برای تشویق و به صدا درآوردن طبل جنگ است؛ عملیات های کوچک، مارش جنگ هستند و مردم ما هم نمی توانند ساکت باشند و باید مداوم عمل کنند. حضرت امام هم فرموده است که اگر مردم ساکت باشند، روحیه خود را از دست می دهند.» (۲)

ص: ۱۶۹

-
- ۱- ۱. سند شماره ۱۶۹۴۲ / پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "علی شمشانی" قائم مقام سپاه پاسداران، جلسه طراحی عملیات والفجر ۸ (۲۹/۳/۱۳۶۴، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، نوار شماره ۱۶۶۰۸).
 - ۲- ۲. سند شماره ۱۶۸۹۰ / پ.ن. و ۱۶۸۹۱ / پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، جلسه برآورد عملیات والفجر ۸ (۲۹/۳/۱۳۶۴، قرارگاه خاتم الانبیا(ص) نوارهای شماره ۱۶۶۰۹ و ۱۶۶۱۰).

مسئله تحویل گرفتن خط پدافندی منطقه عملیات آتی از "برادران ارتش" نیز از مباحث جلسات امروز قرارگاه خاتم سپاه بود. گفتنی است که بعد از توجیه کلی فرماندهان سپاه، آنان تحویل گرفتن خط پدافندی از ارتش را لازمه هرگونه فعالیتی می دانستند، اما امر حفاظت نیز به عنوان یکی از مهم ترین اصول مدنظر بود و بحث درباره هرگونه تحویل و تحول در خط، توأم با پرسشی در خصوص لو نرفتن عملیات آینده بود. در اوضاع کنونی، قرارگاه نوح از سپاه، ناو تیپ کوثر را روبه روی "رأس البیشه" مستقر کرده بود و به جز این، پدافند حاشیه اروند به عهده دو گردان ژاندارمری به اضافه تیپ ۴ از لشکر ۲۱ حمزه بود. بنابراین سپاه از قرارگاه کربلا - عامل ارتباط با قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در جنوب - خواسته بود که چگونگی تحویل خط پدافندی از ارتش را پی گیری کند. "بشردوست" فرمانده این قرارگاه، گزارشی از روند کار و چگونگی مذاکرات و جلساتی که با سرهنگ "صیادشیرازی" و سرهنگ "سلیمانجاه" داشته است، ارائه کرد و افزود: «قرار شد که ما در هور بمانیم؛ جزیره شمالی به طور مشترک پدافند شود و جزیره جنوبی همچنان در دست شان باقی خواهد ماند. و نیز قرار شد از شمال آب گرفتگی پاسگاه "بویان"، منطقه را تا فو تحویل بگیریم اما مشکل این جاست که آن ها در شلمچه عملیات دارند و به همین دلیل پیشنهاد می کردند که منطقه شلمچه در اختیارشان بماند.» (۱)

چنان که ذکر شد، تحویل گرفتن خط از نیروهای ارتش، به هر حال حفاظت عملیات را دچار مشکل می کرد، لذا تأکید شد که نیروهای سپاه با ظاهری همانند نیروهای ژاندارمری در خط حضور یابند و حتی از ژ-۳ به عنوان سلاح سازمانی استفاده کنند، البته مستقر بودن قرارگاه نوح در منطقه، تا اندازه ای به رفع مشکل کمک می کرد. گذشته از صرف زمان هم تا رسیدن به توافق میان ارتش و سپاه، هم تا فرارسیدن زمان مناسب برای عملی شدن توافقات، تحویل و تحول خطوط پدافندی نیز مدتی طولانی را طبعاً صرف می کرد. (۲)

مبحث دیگر، اهمیت و ضرورت اجرای تک پشتیبانی به وسیله یگان های سپاه بود. این مسئله و از طرفی مخالفت با سه قرارگاهی بودن عملیات اصلی و همچنین مشغله قرارگاه نجف در غرب، مباحث دیگری را پیش آورد. پیشنهاد فرمانده کل سپاه این بود: «جنوب شرق فو را به قرارگاه نوح و شمال غرب آن را به قرارگاه کربلا بدهیم و قرارگاه سلمان را با لشکر نصر و تیپ های امام رضا و سیدالشهدا به اضافه سه لشکر از ارتش بگذاریم برای تصرف سرپل جزیره مینو (۳) که شروع به کار کنند.» (۴)

با تأکید بر این که این مباحث، در جلسات آتی تا حصول نتایج قطعی پی گیری و دنبال خواهد شد، جلسات امروز به پایان رسید.

ص: ۱۷۰

۱-۳. سند شماره ۰۶۳۴ / گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: انتخاب منطقه عملیاتی فو (فدک)، عملیات والفجر ۸ گزارش های نبرد بزرگ سری الف، صص ۱۱ و ۱۲.

۲-۴. همان.

۳- منظور تصرف منطقه ای در ساحل غربی اروندرود در خاک عراق واقع در مقابل جزیره مینو می باشد.

بامداد امروز عده ای از رزمندگان تحت فرماندهی قرارگاه نجف، در منطقه ای از قصر شیرین یک عملیات نفوذی انجام دادند. در این عملیات که بیش از دو ساعت طول کشید (۳:۵۵ تا ۶:۲۰ بامداد) یک گردان از تیپ ۴۲۳ از لشکر ۲۱ ارتش عراق مستقر در این منطقه متلاشی گردید و چهار دستگاه تانک، یک آتش بار توپخانه و بخشی از مواضع و امکانات دشمن منهدم شد. نیروهای عمل کننده پس از انهدام دشمن، به مواضع قبلی خود بازگشتند. (۱) در پی این عملیات، رادیو امریکا گفت: «عراق اعلام کرد نیروهایش حملات مرزی قوای ایران را خنثی کرده اند به گفته مقام های عراقی، در این حملات تلفات سنگینی به نیروهای ایرانی وارد شده است، اما به تلفات عراق اشاره ای نگردید.» (۲)

یک سخن گوی ستاد تبلیغات جنگ اعلام کرد که ایران پس از پاسخ به آخرین حملات جنایت آمیز عراق در روز جهانی قدس به شهرهای ایران، به هیچ یک از شهرهای عراق حمله نکرده است. (۳) همچنین در پی اقدامات ایران برای افشای جنایات عراق در حملات هوایی به مناطق مسکونی ایران، امروز بعد از ظهر تعدادی از کارشناسان سازمان ملل از اردوگاه هایی پناهندگان و مهاجران کرد عراقی دیدن کردند؛ از جمله اردوگاه "زیوه" که در ۱۹/۳/۱۳۶۴ به وسیله هواپیماهای عراقی بمباران شده است. (۴)

از سوی دیگر، در حالی که کارشناسان سازمان ملل جهت بازدید اردوگاه های بمباران شده در حملات عراق، در ایران به سر می برند، عراق تهدید کرد که بمباران شهرها را این بار با استفاده از سلاح های مخرب تر از گذشته، از سر خواهد گرفت. رادیو بغداد این تهدیدات را چنین ابلاغ کرد:

«ما با صدای رسا به آن ها و یاران هم پالکی ایشان می گوئیم بکوشید طریق منطقی را بپذیرید، شاید دیگر هرگز پیام و هشدار برای ایشان نفرستیم و بعید است از سوی عراق فرصت دیگری در کار باشد. بعد از پانزده روز آنچه در شهرهای شما به صورت جدی روان حرکت می کند، سرب گداخته است و خون است و دود است و آتش. جنایت کارانی که در صدد توطئه هستند تا فرصت صلح را مثل گذشته خنثی نمایند، هرگز دل شان به حال مردم ایران و عراق نمی سوزد. بعد از اتمام این مهلت، جنگ افزاری که به میدان این نبرد کشانده می شود تاکنون مورد استفاده قرار نگرفته است.» (۵)

در این حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: «با فرا رسیدن عید سعید فطر بازار شایعات ضدانقلاب در مورد حملات هوایی دشمن مجدداً رونق گرفته است و بعضی از شهروندان طی تماس تلفنی با خبرگزاری، صحت و سقم آن را جویا شدند. مثلاً شایع شد که رژیم عراق هشدار داده است امشب شهرها را مورد حمله هوایی قرار خواهد داد. به نظر می رسد دشمن و ضدانقلابیون داخلی - که همواره نقش ستون پنجم را در میهن اسلامی مان

- ۱-۶. روزنامه اطلاعات، ۱/۴/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۲-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۳ (۳۱/۳/۱۳۶۴)، ص ۲۳، رادیو امریکا.
- ۳-۸. روزنامه اطلاعات، ۲۹/۳/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۴-۹. مأخذ ۶، ص ۲۲.
- ۵-۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۲ (۳۰/۳/۱۳۶۴)، ص ۳۳، بخش فارسی رادیو بغداد، ۲۹/۳/۱۳۶۴.

بازی می کنند - در تلاش اند تا روز عیدفطر را که طبعاً برگزاری نماز آن اجتماع پرشکوهی را به همراه خواهد داشت، تحت الشعاع قرار دهند و با وحشت انداختن در میان مردم، آن ها را مجبور کنند با استفاده از دو روز تعطیلی که در پیش است، شهرها را تخلیه نمایند.»(۱)

۶۲

در جلسه عصر امروز هیئت دولت، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال کشورهای که در جنگ به عراق کمک می کنند، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این جلسه، نخست وزیر با اشاره به این که احتمال شرارت مجدد صدام (بمباران شهرها) هست، گفت: «همان طوری که مردم با شعارهای شان نشان دادند، سیاست ما در قبال جنگ شهرها، تسلیم نیست. آمادگی، انسجام و مقاومت مردم بیش تر شده است و اگر صدام بخواهد تحریکات خود را آغاز کند، دلیلی برای توقف آتش خودمان بر روی شهرهای عراق نخواهیم داشت.»(۲)

۶۳

آقای هاشمی رفسنجانی - که در مقام جانشینی امام در فرماندهی عالی جنگ قرار دارد - عصر امروز در دیدار با نمایندگان کشورهای خارجی در ایران، با وضوح تمام، تمایل و آمادگی ایران را برای پایان دادن به جنگ اعلام کرد، اما بر شرط توجه به حداقل حقوق و خواسته های مشروع و معقول جمهوری اسلامی نیز تأکید کرد.

وی با اشاره به ویرانی های وارد آمده به ایران بر اثر تجاوز ارتش عراق و نیز با یادآوری تخلفات متعدد این کشور در جنگ - از جمله حمله به چاه های نفت و کشتی ها و به کارگیری سلاح های شیمیایی و ... - گفت: «ما با چنین دشمنی چه باید بکنیم؟ اگر مردم به ادامه جنگ مایل نبودند، ما به هر قیمتی که شده جنگ را تمام می کردیم اما شما شاهد بودید که مردم ما چگونه برای تحقق شرایط اعلام شده، آماده فداکاری هستند. و اگر قدرت کافی نیز نداشتیم، فکر می کردیم که از ما کاری ساخته نیست، پس تکلیفی هم نداریم. و اگر راه معقولی هم از طرف دولت ها و مجامع مطرح شده بود، ما آن را به طور جدی مورد مطالعه قرار می دادیم ولی شکی نداریم که اگر در این شرایط آتش بس برقرار شود، ریشه این عداوت و خصومت که وجود دارد، تقویت می شود و شاخه های آن در آینده خواهد رویید.»

آقای هاشمی همچنین با اشاره به مواضع گروهی از کشورهای خارجی در مورد جنگ مبنی بر ارجاع آن به دادگاه بین المللی، گفت: «ما از تشکیل دادگاه ابایی نداریم اما تفاوت نظر ما با این فکر در این است که یک بخش از مطلب که متجاوز بودن رژیم عراق است، روشن است و ابتدا دولت ها و جوامع این را باید بپذیرند و این قسمت نباید به دادگاه ارجاع شود؛ دادگاه برای تعیین کیفر باید تشکیل شود. و این که کیفر متجاوز چه باید بشود، نظر ما روشن است ولی آن نظر روشن را به دادگاه تحمیل نمی کنیم و از نظر ما شکی نیست که مسئول این همه خون و خسارت کم ترین کیفرش آن است که در مورد باند هیتلر دنیا قبول

١-١١. همان، ص ٦.

٢-١٢. مأخذ ٦.

کرد. اگر اصل متجاوز بودن و مقصر بودن رژیم عراق را دنیا بپذیرد، تکلیف آن دادگاه نیز روشن است، ملت ما هم با اطمینان می تواند به این دادگاه مراجعه کند و اگر چنین پیشنهادی پذیرفته نشود، راه ما دیگر روشن است.»

وی در ادامه سخنان خود با اشاره به ادعاهای غرب مبنی بر دخالت جمهوری اسلامی ایران در هواپیماربایی اخیر، تأکید کرد: «لحن شدید و ارباب غرب در مورد جریان هواپیمای ربوده شده امریکایی نه تنها نتیجه مطلوبی برای تهدیدکننده ندارد، بلکه نتیجه معکوس نیز برای آن در پی خواهد داشت.»

در پایان این دیدار آقای هاشمی پیامی برای دولت های خارجی به نمایندگان سیاسی آنان در تهران تسلیم کرد و از این نمایندگان خواست نظر رهبران و دولت های متبوع خود را به طور رسمی ارائه کنند. نکات برجسته این پیام به این ترتیب می باشد:

- شرکت گسترده مردم ایران در راه پیمایی روز قدس دلیل محکم حمایت اکثریت نزدیک به تمام ملت ایران از مواضع رهبری و نظام جمهوری اسلامی ایران و ادامه دفاع در جنگ تحمیلی است.

- پنجماه و شش ماه جنگ تحمیلی و مشکلات فراوان ناشی از آن، مردم ایران را برای نیل به اهداف انقلاب و ادامه دفاع مصمم تر ساخته است.

- ابراز تنفر جمهوری اسلامی ایران از جنگ و خون ریزی و اعلام آمادگی برای همکاری در جهت اجرای مقررات پذیرفته شده بین المللی و تأمین شرایط تحقق عدالت و کیفر متجاوز.

- تأکید بر این که عراق آغازگر جنگ است.

- رد ادعای عراق مبنی بر عقب نشینی به مرزهای بین المللی و اعلام این که برخی مناطق ایران از جمله نفت شهر همچنان در اشغال عراق می باشد.

- جلب اعتماد ملت ایران و تحقق صلح پایدار در این است که دولت ها و جوامع بین المللی به حقایق اعتراف کنند، در چنین صورتی امکان تشکیل یک محکمه بین المللی برای محاکمه سران حکومت بعث عراق به عنوان آغازگر جنگ، به وجود آمده و راه ختم جنگ را هموار خواهد ساخت.

- در صورت ادامه اظهارات گمراه کننده رسانه های جمعی استکباری و سکوت غیرمسئولانه دولت ها و جوامع بین المللی بی طرف، راهی جز ادامه دفاع برای تأمین شرایط و حقوق عادلانه خود در پیش پای ملت مظلوم ایران نخواهد بود.

- تصور این که پذیرش حق و عدالت و کیفر دادن به متجاوزان عراقی باعث گسترش جنگ یا آشوب به کشورهای مجاور می شود، درست نیست بلکه ما اطمینان می دهیم که چنین وضعی باعث آرامش و اطمینان و روابط دوستی بین کشورهای منطقه خواهد شد.

- فکر تحمیل یک آتش بس بدون توجه به ریشه های نزاع، چاره ساز و راه تأمین صلح نیست.

ص: ۱۷۳

- ما از حمله به غیرنظامیان و مناطق مسکونی و کاربرد اسلحه شیمیایی و حمله به کشتی های تجارتی و تهدید خطوط هوایی به شدت متنفریم ولی در صورت اقدام دشمن، به ناچار در حد بازداشتن طرف مقابل به مقابله به مثل اقدام می کنیم و از دولت ها و مجامع بین المللی انتظار داریم که با وارد کردن فشار لازم مانع این گونه شرارت های صدام شوند و با سکوت و احياناً تمجیدهای نابه جا، متخلف را تشویق نمایند. (۱)

۶۴

روزنامه "اطلاعات" امروز مصاحبه ای از آقای "غلامحسین جمی" نماینده امام و امام جمعه آبادان، درج کرده است. وی در مصاحبه با خبرنگار اعزامی این روزنامه به آبادان، نقش اعراب خوزستان در جنگ تحمیلی را - که تاکنون کم تر بدان پرداخته شده - بازگو کرده است. آقای جمی از ابتدای جنگ تاکنون آبادان را که زیر شدیدترین و سنگین ترین تهاجمات هوایی، موشکی، شیمیایی، ... و توپخانه ای دشمن قرار داشته، ترک نکرده و زندگی جنگی او و خانواده اش موجب شگفتی خبرنگاران اعزامی شده است. آثار جنگ در جای جای منزل ساده وی نقش بسته، اما در کنار رزمندگان به مثابه الگویی از یک روحانی مبارز، ایستاده است.

در گزارش آمده است:

«حوالی ظهر روز سه شنبه هفتم خرداد ۱۳۶۴ به دیدار حجت الاسلام غلامحسین جمی نماینده امام و امام جمعه می رویم. در یک دقیقه ای که جلو در ورودی به انتظار ایستاده ایم، زخم ۳۲ ترکش خمپاره و گلوله توپ را بر سطح آهنی در ورودی شمارش می کنیم و همچنان حیرت زده به گوشه و کنار سطح در چشم دوخته ایم که برادری ما را به درون راهنمایی می کند.

عمق خطری که هر لحظه جان حجت الاسلام جمی و همراهان ایشان را تهدید می کند، در جای جای منزل، خیابان و پیاده رو مقابل خانه به وضوح آشکار است و این فضای آسیب دیده و آسیب پذیر، به سختی انسان را تکان می دهد. عرق ریزان وارد اتاق ساده و محقری می شویم که حاج آقا حضور دارند و اولین جمله ای که بر لب می آورند، معذرت خواهی از قطع برق و گرمای بیش از حد است و این که در چنین شرایطی پذیرای ما شده اند! از چنین خانه و چنین شخصیت والامقامی است که بسیار بسیار رزمندگان مستقر در جبهه های جنوب، نیرو

و نشاط می گیرند و حتی در همین شرایط برای رفع اشکالات فقهی خود به ایشان رجوع می کنند و ما شاهد بودیم که رزمندگان مستقر در خرمشهر نیز تلفنی درباره اشکالات شرعی و فقهی از ایشان راهنمایی می خواستند.»

از جمله محورهای این مصاحبه، بررسی وضع مردم عرب خوزستان بود. امام جمعه آبادان در این باره گفت:

«قبل از انقلاب یک حالتی برای مردم عرب و عجم خوزستان به وجود آورده بودند که آن ها تصور کنند تفاوتی بین آن ها وجود دارد و هر کدام با چشم حقارت به دیگری نگاه

می کرد، حتی در ضرب المثل ها هم این حالت رسوخ یافته بود و برادران عرب و عجم روی آن حساسیت نشان می دادند. از چنین حساسیت هایی - که ریشه های استعماری دارد - صدام دیوانه هم، اکنون علیه سوریه و لیبی و رهبران آن ها استفاده می کند. تا وقتی در این خصوص کار فرهنگی و توجیهی سالمی صورت نگیرد، باید روی این مسائل دقت کنید. باید بدانید که برادران عرب در این خصوص حساس هستند. دشمن هم سعی دارد این جنگ را جنگ عرب و عجم قلمداد کند و اگر هم وطنان عرب ما از نکته ای ناراحت شوند، دشمن از آن بهره برداری می کند. باید توجه داشت که اعراب خوزستان جمعیت نسبتاً زیادی هستند که اگر فعالیت فرهنگی درستی بین آنان صورت بگیرد، چون روح سلحشوری و عرق دینی دارند، مدافع انقلاب اسلامی خواهند بود.

طبق فرهنگ اسلام حتی به غیرمسلمان در داخل مملکت اسلامی باید رسیدگی شود و فرهنگ ما در این خصوص غنی و جامع است و باید آن را نشر داد. روزنامه ها می توانند فصلی باز کنند برای پرداختن و شرح تاریخی فداکاری های عرب خوزستان در راه اسلام و دفاع از ایران و طی این نوشته ها، سوابق ممتد مبارزه آن ها با استعمار برای عموم مردم ایران تشریح گردد. بسیاری از طوایف و قبایل عرب خوزستان سوابق ارزنده ای در مبارزه با استعمار انگلیس دارند. یک مبارز و یک چهره برجسته ای در این منطقه زندگی می کرده که خانه اش سنگر مدافعان اسلام و مبارزان با استعمار بوده و او با شهادت به آن ها پناه می داده. فضیلت مهمان نوازی، احترام به کسی که به آن ها وارد می شود، کمک آن ها به مظلوم و به کسی که به آن ها پناه ببرد، همه از خصوصیات بارز اعراب خوزستان است. حالت عفو و گذشت در این جا تا حدی است که اگر بچه یک عرب را کشته باشی و برای معذرت خواهی پیش خانواده اش بروی، آن ها عفو می کنند.

در جنگ تحمیلی، اعراب خوزستان فداکاری های ارزش مندی از خود بروز دادند که تا حال کم تر دیده ام در جایی به آن پرداخته باشند. می دانید که بار سنگین جنگ بیش تر از همه جا روی دوش مردم خوزستان است؛ عراق همان دقایق اول شروع جنگ، با دفاع جانانه اعراب خوزستان از انقلاب اسلامی ایران مواجه شد و می توانم بگویم یکی از دلایل عدم موفقیت عراق در خوزستان، ایشارگری همین برادران عرب بود. همین را در روزنامه منعکس کنید. شهیدان آن ها را به مردم ایران معرفی کنید. این ها آن قدر نقاط مثبت برای ایران و انقلاب اسلامی دارند که سال ها می توانید ستون های مختلفی را از بزرگی ها و ویژگی های آنان پر کنید. مؤسسه اطلاعات می تواند یک هیئت را یک تیم ویژه ای را مخصوص شناسایی خصوصیات بارز اقوام ایرانی بکند. بروید به سراغ حس دینی این اقوام تا از نزدیک ببینید این ها چقدر به نماز و روزه و عفت زن ها و عقاید اسلامی پای بند هستند. از آن طرف هم مسئله شیطنت های استعمار را برای این ها بازگو کنید و هدف های شوم استعمار برای دامن

زدن به مسائل قومی را به طور دقیق برای شان موشکافی کنید. خود پیغمبر اسلام (ص) عرب بودند؛ حضرت امام از فرزندان پیغمبر هستند. روزنامه باید خیلی روی این مسائل کار کند و اتفاقاً حضور شما در خوزستان می تواند مقدمه ای برای پی گیری و طرح سالم این مسائل باشد. بروید خدماتی را که این ها به انقلاب کرده اند، پیدا کنید. این کار هم باید به تدریج صورت بگیرد و همان هیئتی که گفتم، می تواند با حوصله روی این مسئله کار کند.»

"ویژگی های یک روزنامه مطلوب" نیز از جمله مباحث بود؛ در این باره آقای جمی گفت: «بایستی روزنامه یک حالتی داشته باشد که جامع متفرقان باشد؛ محوری باشد که در جامعه بی طرفی اش ثابت باشد و به هیچ گروهی و به هیچ دسته ای چسبیده نشود تا تمام مردم با نظرهای مختلفی که دارند، روزنامه تکیه گاه شان باشد. یعنی روزنامه خط مشی اش طوری باشد که تکیه گاه تمام مردمان با حسن نیت باشد، مثلاً الآن در ایران، ما وقتی تقسیم بکنیم، یک عده ای هستند که ضدانقلاب اند - که روشن است و کاری به آن ها نداریم و روزنامه باید با آن ها مخالف باشد - ولی جمع کثیری که باقی می ماند، آن ها موافق انقلاب اند؛ در بین همین ها ممکن است سلیقه های مختلف وجود داشته باشد، همه انقلابی اند، همه خط امامی هستند، همه در راه هستند ولی دارای سلیقه های مختلفی می باشند. روزنامه باید طوری قدم بردارد که تمام این ها یعنی دارندگان سلیقه های مختلف، به روزنامه اعتماد داشته باشند و روزنامه به همه آن ها بتواند جهت بدهد. یعنی در واقع روزنامه باید بشود عامل وحدت و باز کند فرهنگ را برای همه این صاحبان سلیقه، به خصوص در بعد سیاسی که می دانید ما امروز با هجوم همه سیاست های استعماری روبه رو و مبتلا هستیم.»

در آخر گزارش، خبرنگار روزنامه افزوده است:

«نیم ساعت بعد از این ملاقات در حالی که هنوز در آبادان به سر می بریم شاهد بمباران سنگین شهر آبادان به وسیله سه فروند هواپیمای دشمن هستیم که در این بمباران تعداد زیادی از خانه های احمدآباد در طول مسافت حدود یک کیلومتر ویران می شود و عده ای شهید و مجروح می گردند. ما در فاصله بیست متری تا مسیر انفجار بمب ها قرار داریم و تمامی وسایل مغازه ای که به داخل آن ها پناه برده ایم از دو طرف قفسه های داخل مغازه به سر و روی مان می ریزد و تمام شیشه ها خرد می شود. بمباران حدود نیم دقیقه به طول می انجامد و ۹ بمب هر کدام به فاصله چند ثانیه در محله احمدآباد منفجر می شود. تا نیم ساعت بعد به جز دود سیاه رنگی که از انفجار بمب ها ناشی شده و با گرد و خاک شدید همراه است و دید چشم را تا دو متری محدود کرده است، چیزی دیده نمی شود. بوی باروت سراسر خیابان را پر کرده و آن ها به زیر سقف ها پناه برده اند و ترکش یا موج انفجار به آن ها صدمه زده، یکی یکی دور هم جمع می شوند و خبرنگار آبادان که همراه مان است می گوید با وجود این که از اول جنگ در آبادان به سر می برده، هیچ وقت شاهد چنین حمله سنگینی

به شهر نبوده است. بطری های نوشابه که از قفسه های مغازه به پایین افتاده و در هم شکسته است لباس های مان را خیس می کند و گل و لای از داخل مغازه به داخل جوی کنار جاریست ... با مشورت با خبرنگار و ساکنان محل، چون احتمال می دهند که حمله مجددی صورت بگیرد، ناچار به ترک فوری شهر می شویم در حالی که هنوز دیدن محوطه بمباران شده به علت تاریکی هوای ناشی از انفجار بمب ها و گرد و خاک شدید، میسر نیست و مقدار زیادی آجر و خاک و وسایل مردم سطح خیابان ها را پوشانده است. حجت الاسلام جمی - که خانه اش را باید زیارت گاه شهر آبادان بنامیم و خود نیز توفیق زیارتش را یافته ایم - از آغاز جنگ تا امروز در چنین شرایطی زندگی می کند. گفته می شود که پنج سال است علاوه بر روزهای عملیات، در ساعات مختلف روز به طور وقفه ناپذیر انفجار یک گلوله توپ یا خمپاره یا کاتیوشا، بخشی از شهر را ویران می کند...» (۱)

۶۵

انعکاس وسیع ماجرای ربوده شدن هواپیمای خطوط هوایی امریکا (تی.دبلیو.ای.) در رسانه ها همچنان ادامه دارد و در برخی تحلیل های منتشر شده، این حادثه با گروگان گیری سال ۱۹۸۰ در ایران (ماجرای لانه جاسوسی) مقایسه شده است؛ به عنوان مثال روزنامه امریکایی "نیویورک تایمز" با اشاره به این که مقام های رسمی دولت ریگان اعلام کرده اند که امیدوارند ماجرای هواپیماربابی اخیر به یک ماجرای گروگان گیری طولانی مانند بحران ایران (لانه جاسوسی امریکا) تبدیل نشود، نوشته است:

«یک مقام رسمی کاخ سفید گفت که تفاوت هایی میان دو بحران دیده می شود و تفاوت عمده این است: انجام خواسته ایرانیان که شامل بازگرداندن شاه می شد، غیرممکن بوده و حال آن که موارد درخواست اخیر هواپیماربابان مبنی بر آزاد ساختن ۷۰۰ زندانی شیعه، چندان مشکل نمی باشد...»

این روزنامه افزوده است: «عامل دیگری که مقامات رسمی را نگران ساخته، این است که دولت ریگان مدت ها در رابطه با چگونگی برخورد با تروریست، ادعاها نموده ولی در عمل، بازمانده است. علاوه بر ریگان، جورج شولتز وزیر امور خارجه امریکا و رابرت مک فارلین مشاور امنیت ملی امریکا قول دادند، در صورتی که اتفاقی برای گروگان ها بیفتد، عکس العمل قاطعی از امریکا نشان داده خواهد شد. ولی تاکنون هیچ اقدام تلافی جویانه علیه حملات تروریستی که علیه امریکا صورت گرفته، به وقوع نپیوسته است.»

به اعتقاد مفسر این روزنامه، مشکل کنونی همانند ماجرای اشغال لانه جاسوسی امریکا در تهران، یافتن کسی است که بتوان با وی مذاکره نمود: «در بحران گروگان گیری ایران، امریکا به سراغ میانه روها و نخست وزیر وقت "بازرگان" و "یزدی" رفت به امید آن که آن ها به افراتیون که سفارت را در کنترل داشتند، دستور آزادسازی سفارت را بدهند اما در ظرف

ص: ۱۷۷

چند روز بازرگان و یزدی ناچار به استعفا شدند و در بحران اخیر نیز امریکا نمی تواند به سراغ "امین جمیل" رئیس جمهور [لبنان] برود، چرا که یک مسیحی است و روز گذشته مک فارلین در تماس تلفنی با "نبیه بری" از وی خواست که ترتیب آزادی گروگان ها را بدهد و به امریکا و اسرائیل در رابطه با آزادی شیعیان در کوتاه مدت، اعتماد داشته باشد.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، مطبوعات امریکا در چند روزی که از ماجرای هواپیمابایی می گذرد، در مقالات و گزارش های مفصلی به مسئله پرداخته اند؛ در این میان معرفی چهره نبیه بری و خط سیاسی او و خوش بینی مقام های امریکایی به وی به عنوان یک شخص میانه رو، از سوی دیگر، احتمال شکست و عدم موفقیت وی در کنار آمدن با افراتیان شیعه، از موضوعاتی است که به تفصیل و تکرار در گزارش ها و مقالات روزنامه های امریکایی آمده است. (۱)

۶۶

روزنامه آرژانتینی "امسینوفاینایوز" در گزارشی با عنوان "برای حفظ بازرگانی با ایران، هواپیماهای جنگی به عراق فروخته نخواهد شد"، با اشاره به ورشکستگی کارخانه تولید هواپیمای "پوکارا" به علت عدم صدور این هواپیما به خارج از کشور، نوشته است: «دولت آرژانتین ترجیح می دهد بازار ۵۰۰ میلیون دلاری مواد غذایی آرژانتین را با عدم فروش هواپیماهای "پوکارا" به عراق، حفظ نماید.»

یادآوری می شود که کارخانه پوکارا به علت عدم فروش صادراتی هواپیماهای نظامی خود، با ورشکستگی مواجه شده است. اخیراً عراق به عنوان تنها خریدار این هواپیماها، پیشنهادهایی به این کارخانه داده بود که با خودداری ایران از خرید مواد غذایی آرژانتین، این پیشنهاد و قرارداد بی نتیجه ماند. (۲)

ص: ۱۷۸

۱- ۱۵. مأخذ ۱۰، صص ۱۷ و ۱۸، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۶۴.

۲- ۱۶. مأخذ ۱۰، صص ۱۴ و ۱۵، بوئنوس آیرس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۶۴، روزنامه "امسینوفاینایوز"، ۲۹/۳/۱۳۶۴.

چارچوب حرکت سپاه و برنامه های اساسی و ضروری تداوم جنگ، در جلسات امروز قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) با حضور کلیه فرماندهان قرارگاه ها و یگان های عملیاتی سپاه پاسداران مورد بحث قرار گرفت و نیز تعدادی از لشکرهای سپاه برای شروع کارهای مقدماتی عملیات بزرگ آتی در فاو، انتخاب شدند. در این جلسه فرمانده کل سپاه (محسن رضایی) ضمن اعلام این مطلب که امریکا و شوروی برای مقابله با انقلاب اسلامی به توافق رسیده اند، گفت: «چه بخواهیم و چه نخواهیم کشور ما مورد تهاجم دنیاست؛ این حرف ساده اندیشی است که ما کاری نداشته باشیم، دنیا هم کاری با ما ندارد. دنیا با ما کار دارد، با زمین و مردم ما کار دارد و چون منافعی در این کشور دارد، به سراغ ما خواهد آمد چه بخواهیم و چه نخواهیم.» وی افزود:

«در مورد جنگ باید سه برنامه اصولی را در دستور کار داشته باشیم: ۱- عملیات محدود. ۲- عملیات مهم، یا محدود و مهم، یا یک مقدار بزرگ. ۳- عملیات های گسترده و بزرگ که باید برای انجام [دادن] آن ها خود را آماده کنیم.» (۱)

فرمانده کل سپاه سپس بر عملیات محدود تأکید کرد: «عملیات محدود شیپور جنگ است؛ "حرض المؤمنین علی القتال". هر عملیات محدودی که انجام می شود، مرتب این شیپور جنگ به صدا در می آید؛ این رجزخوانی مسلمین است، این به میدان کشیدن امریکا است و این شیپور جنگ - ان شاء الله - باید مرتب در تداوم نواختن باشد. بُعد بیرونی اش این که ما جنگ را گرم نگه داریم، جنگ را زنده نگه داریم مقاومت مان را نگه داریم. البته توی این عملیات های محدود حتماً برادران ما باید اسیر بگیرند، اسیر گرفتن و نشان دادن و مصاحبه کردن با این ها، تأثیر مطلوبی دارد. هدف دیگر [بُعد درونی] ایجاد کردن روحیه بیش تری برای مردم، رزمندگان و ساختن تیپ و لشکرهاست. تجربه ثابت کرده تیپ و لشکری که عملیات نمی کند، این مرتب از بین می رود، مرتب توانش فرسوده می شود، مرتب وضع روحی اش را از دست می دهد، ما در نبرد است که می توانیم توان رزمی خود را بالا

ص: ۱۷۹

۱- ۱. سند شماره ۱۵۴۶۱ پ.ن. و ۱۵۴۶۲ پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، جلسه با فرماندهان قرارگاه ها و لشکرها (۳۰/۳/۱۳۶۴)، قرارگاه مرکزی خاتم، نوارهای شماره ۱۶۶۱۱ و ۱۶۶۱۲.

ببریم. پس یکی از خطوط کاری ما، انجام [دادن] عملیات محدود است.» (۱)

در ادامه همچنین تأکید شد: «برادران باید خودشان را با جنگ درازمدت تطبیق دهند و در این زمینه باید روی آموزش فرماندهی دسته، گروهان و گردان تأکید شود. ما در این عملیات بزرگی که در پیش داریم، از همه یگان‌ها استفاده خواهیم کرد اما آن‌ها در دو الی سه مرحله توجیه خواهند شد؛ در مرحله اول، ۷ الی ۸ یگان از فردا کارشان را شروع خواهند کرد.» (صلوات حضار). (۲)

در جلسه دیگری که با حضور فرمانده کل سپاه، فرماندهان قرارگاه‌ها و برخی لشکرها که در مرحله اول لازم بود توجیه شوند، تشکیل گردید، پس از بررسی طرح مانور عملیات در منطقه فاو، اعلام شد که عملیات اصلی در امتداد کارخانه نمک صورت خواهد گرفت و به عنوان پشتیبانی نیز در جنوب جزیره مینو تک می شود ... همچنین به خصوص برای نبرد در این منطقه، بر لزوم قاطعیت و اراده جنگیدن تأکید شد و یادآوری گردید: «کوچک ترین تردید در دل برادران، باید از بین برود چون موجب عدم موفقیت خواهد شد. باید کار را به صورت جدی شروع کنیم.» در پایان جلسه، پس از بحث‌های اولیه طرح مانور، فرمانده کل سپاه بر رعایت دستورالعمل‌های حفاظتی به شدت تأکید کرد. (۳)

۶۸

در اجرای سیاست‌های تعیین شده برای اجرای عملیات محدود، انهدامی و ایذایی، امروز تیپ ۹ بدر (سپاه) که از مجاهدین عراقی تشکیل شده است - یک عملیات نفوذی انجام داد. شناسایی‌های لازم قبلاً در شمال هور انجام شده بود. این عملیات با شش قایق پارویی، سه قایق مجهز به تیربار دوشکا و یک قایق پلامین - که در هر شناور سه نیروی تک و حمل می گردید - با هدف انهدام تعدادی از کمین‌های دشمن در هور، صورت گرفت و در آن، نیروهای خودی موفق شدند علاوه بر تحقق هدف، ۷ قبضه اسلحه کلاشینکف، شش قایق و سه دستگاه بی سیم از دشمن به غنیمت بگیرند. (۴)

۶۹

در کردستان، امروز نیروهای خودی در برخورد با ضدانقلابیون، ضایعات سنگینی دیدند. در روستای "نشکاش" مریوان، نیروهای خودی در کمین عوامل کومه له گرفتار شدند و در نتیجه، هشت تن شهید و چهار تن مجروح شدند. همچنین اسلحه و مهمات و یک دستگاه بی سیم آنان به غنیمت رفت و پنج دستگاه خودرو نیز به آتش کشیده شد. (۵)

امروز همچنین نیروهای خودی جهت بازپس گیری پایگاه "تاژیان" (در محور بانه، نزدیک سورکوه) از ضدانقلابیون، به این پایگاه حمله کردند و در آن مستقر شدند، لیکن ساعاتی بعد پایگاه زیر آتش شدید خمپاره‌های ضدانقلابیون وابسته به گروه‌های دمکرات و راه کارگر، قرار گرفت و نهایتاً پس از یک درگیری شدید، بر اثر کمبود مهمات و نیز ناهماهنگی در استقرار

و

ص: ۱۸۰

- ۱-۲. سند شماره ۰۶۳۴ رگ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات (داود رنجیر)، مهر ۱۳۶۵، ص ۲۶.
- ۲-۳. مأخذ ۱.
- ۳-۴. سند شماره ۱۶۸۹۲ پ.ن. و ۱۶۸۷۹ پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ جلسه طرح مانور منطقه فاو (۳۰/۳/۱۳۶۴)، قرارگاه خاتم، نوارهای شماره ۱۶۶۱۳ و ۱۶۶۱۴).
- ۴-۵. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).
- ۵-۶. سند شماره ۰۷۴۵۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه حمزه سیدالشهداء، ۳۰/۳/۱۳۶۴.

پشتیبانی نیروها، پایگاه مجدداً سقوط کرد و نیروهای خودی با تحمل ۴۲ شهید، ۱۷ مجروح و ۱۹ اسیر عقب نشینی کردند و تنها ۹ تن خود را سالم به پایگاه های مجاور رساندند.

یادآوری می شود حدود یک سال پیش تصمیم گرفته شد که پایگاه تازیان با هماهنگی سپاه و ارتش مورد حمله قرار گیرد ولی با فرارسیدن فصل سرما و برچیده شدن این پایگاه، عملیات به تأخیر افتاد. سپ-س روز ۱۹/۳/۱۳۶۴ در جلسه ای، بازپس گیری این منطقه از دست ضدانقلابیون، با هماهنگی مسئولان سپاه و ارتش در دستور کار قرار گرفت. همچنین در نظر گرفته شد تا مسئولان تیپ "نوه" با مسئولان پایگاه "آمرده" و گروه ضربت - که آشنایی کامل به منطقه دارند - هماهنگ شوند. این تصمیم در ابلاغیه ای به گردان قدس و گردان ۱۷۲ مستقر در آمرده اعلام شد. از سوی دیگر، این اطلاعات نیز وجود داشت که تعداد ضدانقلابیون (وابسته به گروه های دمکرات، راه کارگر، ارتش آزادی بخش) براساس اطلاعات موجود، بین ۸۰ تا ۴۰۰ نفر می باشند، از این رو درخواست شد که عملیات تا آمادگی نیروهای جندالله سپاه و گردان حضرت رسول(ص) به تعویق افتد، ولی این درخواست با مخالفت مسئولان تیپ نوه روبه رو گردید. آن ها اظهار داشتند طبق دستور باید عملیات صورت گیرد و نهایتاً در ساعت ۳ بامداد امروز نیروهای خودی عملیات را انجام دادند. که نتیجه نهایی آن ذکر گردید. (۱)

۷۰

اداره کل اطلاعات کردستان هشدار داد که مأموران امنیتی عراق توسط عوامل ناشناس، یک دست لباس مخصوص را که در آستین آن مواد منفجره جاسازی شده است، برای هدیه به مسئولان جمهوری اسلامی وارد ایران کرده اند. این لباس پس از پوشیدن منفجر خواهد شد. (۲)

۷۱

در چارچوب تحرک دیپلماتیک ایران، آقای هاشمی رفسنجانی در رأس هیئتی عالی رتبه، (۳) عصر امروز برای یک دیدار رسمی وارد لیبی شد. (۴) وی درباره اهداف این سفر گفت: «مسائل لبنان که به نظر می رسد توطئه ای علیه جهان اسلام و کشورهای مترقی عرب باشد و نیز مسائل منطقه در گفت و گو با رهبر لیبی مورد بحث قرار خواهد گرفت.» (۵) اما روزنامه ژاپنی "ماینجی شیمبون" ضمن درج خبر این سفر، نوشته است: «به نظر می رسد انجام ناگهانی این سفر درست قبل از دیدار وی [آقای هاشمی] از چین و ژاپن، می بایست از فوریت برخوردار باشد. گفته می شود هدف اصلی از سفر به لیبی، دریافت سلاح از جمله موشک های زمین به زمین است.» (۶)

ص: ۱۸۱

۱-۷. سند شماره ۰۷۴۵۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاونت طرح و عملیات فرماندهی کل سپاه، ۳۰/۳/۱۳۶۴.

۲-۸. مأخذ ۶، دفتر فرماندهی کل سپاه - روابط عمومی.

۳-ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۷۱: گزارشی از سفر هیئت ایرانی به لیبی، ص ۱۸۹.

۴-۹. روزنامه کیهان، ۱/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۴/۱. ص ۴.

۶-۱۱. خب-رگزاری جمهوری اس-لامی، نش-ریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۳ (۳۱/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۳، توکیو - ۳۰/۳/۱۳۶۴.

خبرگزاری فرانسه نیز در گزارش خود یادآوری کرد: «ناظران خاطرنشان می سازند این سفر - که سفر یک شخصیت سیاسی و مذهبی طراز اول ایران می باشد - پس از سفر وزیر خارجه لیبی به بغداد، صورت می گیرد.» (۱)

این خبرگزاری سخنان روز ۲۹/۳/۱۳۶۴ آقای هاشمی در جمع سفیران خارجی در تهران را چنین تفسیر کرد: «این خط مشی استثنایی نماینده آیت الله خمینی در شورای عالی دفاع - که اولین اقدام از این نوع از زمان آغاز جنگ می باشد - خطاب به تمام دولت ها اعلام شده است ... از سوی محافل دیپلماتیک این خط مشی جدید همچنین به عنوان نقطه گشایشی برای گفت و گو با جامعه بین المللی محسوب شده است.» (۲)

۷۲

امام خمینی در دیدار مسئولان با ایشان به مناسبت عیدفطر، با توصیف حماسه روز قدس ضمن اشاره به دفاعی بودن جنگ از طرف ایران و با ابراز تأسف از وقوع جنگ شهرها که ایران را با اکراه مجبور به مقابله به مثل کرده است، بر اراده مقاومت و تداوم جنگ دفاعی تأکید کردند:

«تظاهرات [روز قدس] به طوری بود که سابقه نداشت و این از هنر اسلام است و هنر ملت ایران. هنر اسلام، که بعد از این همه فشارها و بعد از این همه ارباب ها و بعد از این همه تهدیدها و بعد از این همه تبلیغات، بعد از چندین سال زحمت و جور، زحمت و اذیت، یک دفعه تمام ایران در یک روز برای یک دعوت یک فرد - فرد عزیز - این طور در خیابان ها ریختند. این از طرفی هنر اسلام است؛ اسلام این طور مردم را متحول کرده است که ترس را از دل ها برده است و جان ها را الهی کرده است و روح ها را روحانی کرده است که بچه های کوچک شان را می آورند کفن می پوشانند و می گویند برای شهادت آمدم. این در تاریخ دنیا هیچ سابقه ندارد، تمام تاریخ دنیا را شما بگردید، این را پیدا نمی کنید که با این وضع، با این کیفیت، با این ارباب و ترساندن های مردم و با این بمباران کردن مناطق - حتی تهران - این طور مردم بریزند بیرون که نتواند دیگر کسی بگوید که مردم جنگ نمی خواهند. مردم جنگ نمی خواهند، اما دفاع دارند. این "جنگ، جنگ تا پیروزی" که مردم می گویند، این جنگ دفاعی است، والا ابتدائاً که اگر این مسائل نبود، ایران به هیچ جا نظر نداشت، الآن هم ندارد. ...

بعد از این همه تبلیغاتی که کردند، این همه تهدیداتی که کردند، حتی کاخ سفید تهدید کرد ایران را، ملت ایران همه این تهدیدات را توی خیابان ها گذاشت و از رویش عبور کرد.

این ها خیال می کردند که اختلاف می توانند ایجاد کنند در ایران؛ هی دامن زدند به این که هی اختلاف است! هی اختلاف است! سران با هم اختلاف دارند! ... اختلافی که آن ها خیال می کردند، ما که می دانستیم نیست قضیه چیزی، لکن آن ها می خواستند با همین کلمه، "اختلاف" درست کنند. تبلیغ به "اختلاف"، خیال می کردند اختلاف درست می کند؛ تبلیغ به این که "مردم دیگر خسته شدند از جنگ"، این خستگی ایجاد می کند؟ روز قدس یک دفعه

- ۱-۱۲. همان، خبرگزاری فرانسه.
- ۲-۱۳. همان، ص ۲، خبرگزاری فرانسه.

سیلی زد به صورت همه شان و تحلیل علمی یی که ملت ایران کرد، تمام تحلیل های آنها را نقش به آب کرد. این هنر اسلام است از یک طرف و هنر ملت ایران است از طرف دیگر.

در روز قدس که همه شاهد بودید و سفرایی هم که گفتند امروز هستند این جا، آن ها هم شاهد بودند. روز قدس یک مطلبی نبود که در مخیله امثال کارتر و امثال رؤسای جمهور امریکا - چه حالا و چه سابق - وارد بشود. آن ها خیال می کردند که - از بس به آن ها اشتباهی فهمانده بودند - خیال می کردند که ایران دیگر خسته شده است؛ این قدر به مردم فشار آمده، خانه ها بر روی شان خراب شده است، آواره شده اند، این ها دیگر از میدان در رفته اند، بنابراین، می شود زود قضایا را ختم کرد! یک دفعه چشم باز کردند و ایران را دیدند که یک پارچه قیام است و یک پارچه جنگ خواهی؛ یعنی مدافع ...

این ها خیال می کردند که حالا دیگر چند تا بمب بیندازند به شهرهای ایران، ایران از میدان در می رود! این ها هزاران بمب انداختند، بمباران کردند، همه مناطق طرف های مرز را بمباران کردند و شهرهای بزرگ ما را هم بمباران کردند. و روز قدس آن طور جمعیت و فریاد بود که به گفته بعضی از مخبرین، "صدای توپ ها را مردم دیگر نمی شنیدند، صدای بمب ها را دیگر مردم نمی شنیدند!" فریاد مردم غلبه کرده بود! این فریاد از قلب مؤمن است و این فریادی که از قلب مؤمن است، بر همه چیز غلبه می کند، بر کاخ سفید هم غلبه کرده است و موج این ایمان در سرتاسر دنیا این موج رفته است و دنیا دارد از زیر بار این ظلم هایی که در طول تاریخ بر آن شده است، از زیر این بار دارد درمی آید؛ همه جا نغمه این است که "ظلم نه!" دست توانای ملت ها، ابرقدرت ها را به جای خودشان نشانده و می نشانند. ملت های مستضعف در هر جای جهان رو به بیداری هستند، ...

ان شاءالله خداوند به همه ملت - ملت های اسلامی - قدرت ایمان عنایت کند و قدرت ایمان ملت را روزافزون کند. امیدواریم که این شرارت ها، از آن دست بردارند تا ملت به کار خودشان مشغول بشوند و ما، هم از شرارت های آن ها ناراحت هستیم و هم از مقابله به مثل، از هر دو ناراحت هستیم. و من امیدوارم که قطع بشود این امور.»(۱)

۷۳

قشرهای مختلف مردم به مناسبت فرا رسیدن عید سعید فطر با آیت الله منتظری دیدار کردند. به نوشته روزنامه اطلاعات، ایشان در این دیدار با اشاره به راه پیمایی سراسری در روز جهانی قدس، گفت: «پس از مقاومت مردم در مقاطع مختلف انقلاب و رزمندگان ما در جبهه ها، ابرقدرت های شرق و غرب - که فعلاً صدام را مأمور شکست دادن انقلاب اسلامی کردند - با یک برنامه ریزی دقیق و حساب شده توطئه حمله موشکی و هوایی به شهرهای بزرگ مرزی ایران را به اجرا درآوردند و پیش بینی آنان - که متکی به گزارش های مغرضانه و تحلیل های خیالی منافقین و دیگران بود - این بود که با حمله به شهرها و مردم بی دفاع،

ص: ۱۸۳

جلد ۱۹ (تهران: وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۸)، صص ۱۷۲ و ۱۷۵.

توان ملت از دست می رود و به زودی تسلیم خواسته های دشمنان اسلام و صدام می شوند. و این راه پیمایی - که در حقیقت تأیید مجدد نهضت بر نظام و انقلاب و مقام رهبری بود - مشت محکمی به دشمنان اسلام زد و این توطئه بزرگ ابرقدرت ها و مزدوران شان از جمله صدام را شکست داد. بنابراین مسئولین محترم کشور باید قدر و منزلت این مردم فداکار و همیشه در صحنه را بدانند و خود را مجهز برای خدمت به آنان و رفع نیازهای شان بنمایند و اگر ضعفی یا کم کاری یا سوء مدیریت و خطایی در جایی هست، این راه پیمایی عظیم را سرپوشی روی زخم ها و خطاهای خود نگذاریم و خیال نکنیم ملت این زخم ها و خطاها را متوجه نمی شود. ملت ما از آن جا که به اسلام و انقلاب و نظام جمهوری اسلامی و رهبری معظم انقلاب - مدظله - معتقد و پای بند است و از طرفی با ظلم و جنایات ابرقدرت ها و عمال آنان و صهیونیسم جهانی و اشغال بیت المقدس مخالف است، هر گاه خطری را از ناحیه شرق یا غرب متوجه مقدسات خود دید، به خیابان ها می ریزد و با تمام توان و قدرت مثل روزهای اول انقلاب از اسلام و انقلاب دفاع و حمایت می نماید و مخالفت خود را با جنایت ها و خائنان ابراز می دارد و این معنا ایجاب می کند که ما و مسئولین بیش از پیش در فکر خدمت به این ملت باشیم و کاری کنیم که ارگان ها و سازمان های اداری و انقلابی کشور مردم را حتی المقدور راضی کنند و از تضييع وقت مراجعین و حواله آن ها به این اداره و آن اداره برای یک کار جزئی - که متأسفانه معمول شده است - جلوگیری کنیم» (۱)

۷۴

جنبه ای از پی آمدهای جنگ شهرها، لطمات و صدمات وارد بر اماکن فرهنگی و تاریخی است که قاعدتاً سازمان هایی چون "یونسکو" باید آن را مورد توجه قرار دهند و برای آن چاره ای بیندیشند و لااقل نگرانی و حساسیت خود را اظهار کنند، اما در این باره شورای اجرایی یونسکو در اجلاس خود با تصویب قطع نامه ای، فقط با اظهار نگرانی کلی از ادامه جنگ ایران و عراق، دو کشور را به صلح و حفظ اموال فرهنگی در زمان جنگ براساس کنوانسیون لاهه، دعوت کرده است! نماینده ثابت جمهوری اسلامی ایران در یونسکو، پس از تصویب این قطع نامه، در سخن رانی خود در حضور اعضای شورای اجرایی یونسکو، گفت: «اگر چه دعوت شما به صلح و حفظ اموال فرهنگی - که قطعاً با نیت خیرخواهانه ای مطرح گشته - در زبان سیاسی قابل درک است، ولی براساس حقیقت و عدالت و آنچه که واقعاً بر ما گذشته، تأییدی بر تجاوزات تجاوزگر می باشد ... ما معتقدیم تا متجاوز محکوم نشود و عدالت در جهان برقرار نشود، صلح معنا ندارد ... البته تأکید می شود که دولت جمهوری اسلامی ایران همان گونه که بارها اعلام نموده، آمادگی کامل دارد تا با مدیر کل یونسکو در زمینه حفاظت اموال فرهنگی همکاری نماید» (۲)

از سوی دیگر، درباره جنبه ای دیگر از پی آمدهای جنگ شهرها، رادیو امریکا گزارش داد

ص: ۱۸۴

۱-۱۵. روزنامه اطلاعات، ۲/۴/۱۳۶۴، ص ۳.

۲-۱۶. مأخذ ۱۰، ص ۲۳.

که اتحاد جماهیر شوروی به دلیل حمله های هوایی عراق، حدود هشتصد تن از تکنیسین های خود را از محل اجرای طرح های اقتصادی در ایران، فرا می خواند. خروج تکنیسین های شوروی در مارس (اسفند ماه) گذشته و پس از آغاز بمباران شروع شد. با این حال ایران دادن ویزای خروج به صدها نفر از اتباع شوروی را به تأخیر انداخته است، زیرا به گفته دیپلمات ها، معتقد است که حضور آن ها از حمله های عراق جلوگیری می کند.»^(۱)

۷۵

در پی اظهارات اخیر آقای هاشمی مبنی بر این که ایران طالب صلح با لحاظ کردن حداقل حقوق خود است، خبرگزاری آلمان غربی در گزارشی از تهران به نقل از رادیو دولتی عربستان، اعلام کرده که کشورهای بی طرف تولیدکننده نفت در منطقه خلیج فارس، برای خاتمه بخشیدن به جنگ ایران و عراق، دست به تلاش های جدیدی زده اند. خبرگزاری آلمان غربی افزوده است: «رادیو دولتی عربستان سعودی طی تفسیری گفته است هیچ گونه ارتباطی بین این تلاش های جدید کشورهای بی طرف تولیدکننده با درخواست ایران مبنی بر تشکیل دادگاه بین المللی جنگ وجود ندارد. ولی رادیو عربستان سعودی خاطر نشان کرده است که اظهارات هاشمی رفسنجانی نشان دهنده آن است که ایران ممکن است مایل باشد که از برخی از شرایط قبلی که برای آغاز مذاکرات صلح تعیین کرده است، انصراف حاصل کند و این احتمال هست که گشایشی در این مورد حاصل شود.»^(۲)

۷۶

روزنامه کویتی "القبس" ضمن تفسیری در خصوص سفر "سعودالفیصل" وزیر خارجه عربستان سعودی به ایران، به بررسی وضع جدید جنگ و صلح، رابطه ایران با کشورهای خلیج فارس و تلاش های سعودی در این زمینه، پرداخته و در مجموع نتیجه گرفته است که شرط ایران برای نزدیکی به کشورهای خلیج، که دوری آن ها از عراق است، قابل قبول نمی باشد. در تفسیر این روزنامه آمده است: «علی رغم این که امیر سعودالفیصل در جریان دیدار سه روزه خود مذاکراتی با مقامات برجسته ایران از رئیس جمهوری "سیدعلی خامنه ای" و رئیس مجلس شورا "هاشمی رفسنجانی" و نخست وزیر "میرحسین موسوی" گرفته تا وزیر امور خارجه "ولایتی"، انجام داد، ناظران دریافتند که موضع آنان در جنگ با عراق تغییر نکرده است تا آن جا که ولایتی در حضور امیر سعودالفیصل گفت ایران تصمیم گرفته است که به مبارزه خود بر علیه عراق ادامه دهد و این به قول او [آقای ولایتی] به نفع کشورهای منطقه است.»^(۳)

القبس سپس افزوده است: «منابع دیپلماتیک عرب - که اطلاعات موثقی دارند - فاش کردند که این دیدار بخشی از یک طرح سعودی به منظور گشودن کانال های تماس مستقیم با ایران جهت کشاندن رژیم ایران به پای میز مذاکره در زمانی مناسب و شرایطی هموار

ص: ۱۸۵

٢-١٨. مأخذ ١١، صص ٦ و ٧، ٣٠/٣/١٣٦٤.

٣-١٩. مأخذ ١١، ص ٩، روزنامه كويتى القيس، ٣٠/٣/١٣٦٤.

می باشد. سعودی ها همچنین در این دیدار، با آگاهی از عدم توقف جنگ، در صدد هستند از طریق مذاکره علنی و سطحی عالی با تهران از گسترش این جنگ و کشیده شدن آن به دیگر کشورهای خلیج فارس جلوگیری کنند. به عقیده این منابع، موضع عربستان با مواضع کشورهای منطقه که به گونه ای با تحولات جنگ در رابطه هستند، برخورد پیدا می کند، مع ذلک به گمان ناظران، این دیدار محصول یک سری تماس های محرمانه مداوم با مشارکت طرف های عربی و خلیجی و نیز عربستان سعودی بوده است که برای بغداد نیز غیرمنتظره نبوده است.»^(۱)

به نوشته القبس، منابع آگاه عرب با اشاره به غیرقابل تحمل بودن استمرار جنگ برای کشورهای خلیج فارس و نیز تأثیر آن بر همه کشورهای منطقه، حمایت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از تلاش های میانجی گری سوریه، الجزایر، کشورهای غیرمتعهد، سازمان کنفرانس اسلامی یا دبیرکل سازمان ملل برای پایان دادن به جنگ را یادآوری کرده اند و نتیجه گرفته اند که تمامی این تلاش با شکست روبه رو شده و لذا به عقیده مقام های عربستان، امکان ندارد کشورهای خلیج فارس میدان را در برابر هر احتمالی خالی و باز بگذارند.

در ادامه این تفسیر آمده است: «به رغم این که کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از جنگ ایران و عراق متأثر هستند، ولی تأثیر عملی بر این روند که به تحولی قطعی منجر شود، روشن نیست. در هر حال به گفته مفسرین عرب، تجربه نشان داده است نمی توان بر جریان جنگ تأثیر گذاشت، مگر با وجود کانال های باز تماس و مذاکره با طرفین درگیر نزع.

مفسر القبس به نقل از منابع آگاه عرب، افزوده است: «مقامات سعودی و به همراه آنان دیگر مقامات خلیج فارس»، گرایش برجسته ای را در ایران و در داخل خود رهبری می بینند که از متوقف شدن جنگ و پایان یافتن آن در صورت فراهم شدن تضمین ها و شرایط ضروری این امر، حمایت می کنند.»^(۲)

همان منابع با اشاره به این که مهم ترین گام عربستان عدم مشارکت سعودالفیصل در دیدارهای کمیته هفت جانبه بوده است، افزوده اند: «این کمیته ... طی دو ماه گذشته از پاریس و لندن دیدار کرده است و قصد دارد در آینده ای نزدیک از واشنگتن و مسکو نیز دیدن کند ... هدف از این دیدارها راضی کردن پنج عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل برای بنیان نهادن یک طرح صلح عربی به منظور پایان دادن به جنگ ایران و عراق است. طبیعتاً ایران با شدت با فعالیت ها و تماس های کمیته هفت جانبه عرب مقابله می کند و خصوصاً این که این فعالیت ها شامل درخواست از کشورهای بزرگ برای محاصره کامل ایران از لحاظ ارسال اسلحه و تجهیزات جنگی می شود.»^(۳)

القبس در پایان به نقل از منابع آگاه عربی و اروپایی نوشته است:

«اگر گرایشی در رهبری ایران وجود دارد که از متوقف شدن جنگ حمایت می کند و به

ص: ۱۸۶

٢-٢١. مأخذ ١١، ص ١٠ و ١١، روزنامه كويتى "القيس"، ٣٠/٣/١٣٦٤.

٣-٢٢. مأخذ ١١، ٣٠/٣/١٣٦٤، ص ١١.

باز شدن درها در برابر کشورهای خلیج [فارس] با کشورهای اروپایی خوش آمد می گوید، در مقابل گرایش قوی از مدت ها پیش وجود دارد که تلاش می کند در یک معامله سیاسی با کشورهای خلیج [فارس]، عراق را از این کشورها جدا کند. نقطه نظر این گرایش ایرانی این است که می توان و لازم است که بین ایران و کشورهای عضو شورای همکاری روابط همکاری متقابل برقرار کرد، اما بر این اساس که این کشورها جنگ با عراق را جنگ خود به حساب نیاورند ... در نتیجه لازم می شود که در برابر بهبود روابط با رژیم تهران، حمایت از عراق متوقف شود و طبیعتاً این نوع تلاش ایران شکست خورده است و کشورهای خلیج [فارس] بارها تغییر دادن موضع اصلی و اساسی خود را به عنوان شرط بهبود روابط با تهران، رد کرده اند.» (۱)

۷۷

در حالی که بخش های وسیعی از مناطق مسکونی ایران هدف حملات عراق بوده است و ایران تا مدت ها از عمل متقابل پرهیز می کرد، در مراسم نماز عید فطر در الجزایر با حضور "شاذلی بن جدید" و اعضای سیاسی و هیئت دولت، "شیخ احمد حمانی" رئیس مجلس عالی اسلامی الجزایر، دو طرف را به یک نحو به باد شماتت گرفت. وی در خطبه به جنگ ایران و عراق پرداخت و گفت: «متأسفانه زعمای دو کشور این گفته رسول اکرم (ص) را فراموش کرده اند که در جنگ بین مسلمین، قاتل و مقتول هر دو در آتش اند.» در پایان این مراسم، سفیر جمهوری اسلامی ایران، در جمع نمایندگان عربستان، امارات، سوریه و موریتانی به وی گفت: «شما یک مسئله کلی را بدون توجه به عدالت اسلامی مطرح کردید که فرصت روشن کردن ذهن شنوندگان شما برای ما میسر نیست. شما ظالم و مظلوم را در کنار هم گذاردید و با یک حکم، مهاجم و مدافع را مساوی دانستید و حتی آیه کریمه قرآن را که صراحتاً دستور می دهد با مهاجم و متعدی بجنگید تا ریشه های فتنه از بین برود، نادیده گرفتید!» (۲)

۷۸

ماجرای ربوده شدن هواپیمای "تی.دبلیو.ای" در فردای روز جهانی قدس (۲۴/۳/۱۳۶۴) به دست شیعیان لبنان و نقش ایران در این حادثه، همچنان در سطح وسیعی از رسانه های جهان بازتاب دارد و مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد؛ از جمله روزنامه اسرائیلی "هاآرتص" امروز از قول یک تحلیل گر نظامی موضوع را به دخالت سفارت ایران در سوریه و نقش جهت دهنده آن در گروه های شیعی لبنان مرتبط کرد:

«سفارت ایران در سوریه در عملیات تروریستی شیعیان در لبنان مغز متفکر است و فعالیت های گروه های افراطی شیعه در لبنان توسط این سفارت خانه هدایت و سازمان دهی می شود و این گروه ها از کمک فکری، اسلحه، مهمات، کمک مالی و حمایت های لجستیکی سفارت ایران در دمشق بهره مند می باشند.» "ریف شیف" تحلیل گر نظامی این روزنامه سپس

ص: ۱۸۷

۱- ۲۳. مأخذ ۱۱، ۳۰/۳/۱۳۶۴، صص ۱۱ و ۱۲.

۲- ۲۴. سند شماره ۰۲۱۲۲۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ص اسناد سیاسی، ۴.

نوشته است: «سوریه در جریان امور است و نسبت به دخالت های بیش از حد ایران در لبنان نظر مساعدی ندارد و حتی سعی کرده است در این زمینه با ایران به توافق برسد.»^(۱)

همچنین به گزارش رادیو امریکا، یک مفسر مسائل سیاسی روزنامه "کریستین ساینس مانیتور" در مقاله ای درباره ارتباط سازمان جهاد اسلامی با جمهوری اسلامی ایران، نوشته است:

«اقدام های تروریستی این سازمان اسلامی شیعه قشری گرا (سازمان جهاد اسلامی) آشکارا انجام می گیرد و به نظر می آید که جدیدترین اقدامش ربودن یک هواپیمای شرکت تی.دبلیو.ای. باشد. در این رویداد نشانه های عملیات سازمان جهاد اسلامی به چشم می خورد.» نویسنده این تفسیر افزوده است:

«بی تردید نفوذ جمهوری اسلامی ایران از طریق نیروی ۶۵۰ نفری از پاسداران انقلاب - که در منطقه دره "بقاع" لبنان مستقر ساخته - یکی از انگیزه های اصلی تندروی های شیعیان آن سرزمین است ... دولت امریکا ایران را مسئول مستقیم اقدام های سازمان جهاد اسلامی می داند...»^(۲)

روزنامه "الرأی العام" چاپ کویت نیز نوشته:

«ایران تنها در جبهه عراق نمی جنگد بلکه از طریق سفارت خانه ها و مؤسسات خود در سراسر جهان از اسپانیا گرفته تا هند و پاکستان و کشورهای اروپایی جنگی به راه انداخته است ... ایران دیپلمات های کویتی را در خارج تهدید و ترور کرده است. در کویت، عربستان و برخی از کشورهای خلیج فارس بمب منفجر کرده است و هواپیمای کویت را ربوده است. ... حمله به جان امیر کویت نیز در رأس این اقدامات بوده است.» این روزنامه در سرمقاله خود - که ظاهراً به وسیله یک عضو حزب بعث عراق تنظیم شده است - آورده است: «ایران عملیات تروریستی خود را در زیر پوشش گروه های "ابونضال"، "امل" و "الجهاد" انجام می دهد. ... ایران کشورهای عضو شورای همکاری را از طریق بمب، تپانچه های مجهز به صدا خفه کن و اتومبیل های حاوی مواد منفجره به خاطر غرور این کشورها، می ترساند.» الرأی العام در پایان نتیجه گرفته است: «واجب قومی اعراب، اعلام جهاد علیه ایران می باشد.»^(۳)

۷۹

تعدادی از هواداران "سازمان مجاهدین خلق ایران" (منافقین) در سال گرد ۳۰ خرداد، در شهرهای واشنگتن، لندن، بن، استکهلم و مادرید علیه جمهوری اسلامی ایران تظاهرات کردند.^(۴)

در این حال، نشریه "مجاهد" ارگان این سازمان، اعلام کرده است: «۲۲۰ نفر از اعضای پارلمان اروپا در بیانیه ای ضمن مخالفت با جنگ، از سازمان مجاهدین و شورای ملی مقاومت حمایت کردند. در این بیانیه - که در حکم قطع نامه مصوبه سیاسی پارلمان اروپا خواهد بود - به کشورهای عضو این پارلمان گفته شده که مفاد این مصوبه را رعایت کنند.»^(۵)

از سوی دیگر، بخش انگلیسی رادیو بی.بی.سی. به مناسبت سال گرد ۳۰ خرداد،

-
- ۱- ۲۵. مأخذ ۱۱، ص ۲۰، بیت المقدس - یونایتدپرس، ۳۰/۳/۱۳۶۴، به نقل از روزنامه اسرائیلی "هاآرتص".
- ۲- ۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۳/۱۳۶۴، رادیو امریکا، صص ۲۷ و ۲۸.
- ۳- ۲۷. مأخذ ۱۱، روزنامه "الرأی العام"، چاپ کویت، ص ۱۵ و ۱۶.
- ۴- ۲۸. سند شماره ۱۴۱۸۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: منابع سیاسی، ۴/۴/۱۳۶۴، صص ۲۴ تا ۲۷ به نقل از خبرگزاری های آلمان غربی، فرانسه، یونایتدپرس، رادیو امریکا.
- ۵- ۲۹. واح-د سی-اسی دفتر تبلیغ-ات اسلامی حوزه عل-میه قم، نشریه "گک-زارش"، شماره ۵، (۳۱/۴/۱۳۶۴) ص ۲۶.

مصاحبه ای با یک کارشناس مسائل ایران ترتیب داده که وی در آن گفته است: «شواهد اخیر نشان می دهد مجاهدین با آن که هنوز دارای دستجات کوچک و سرسپرده در ایران هستند، دیگر یک گروه مخالف معتبر که بشود در داخل روی آن حساب کرد، نیستند.»^(۱)

۸۰

گروهی تحت عنوان "کمیته فرانسوی اقدام در جهت صلح بین ایران و عراق" با انتشار یک آگهی تبلیغاتی در شماره عصر امروز روزنامه "لوموند"، موجودیت خود را اعلام کرد. این کمیته در آگهی خود نوشته که به دعوت گروهی از روشن فکران که تحت نام "نهضت ایرانی برای صلح بین ایران و عراق" گرد آمده اند، تأسیس می گردد. در این آگهی - که تعدادی از شخصیت های فرهنگی، علمی، سیاسی و هنری معروف فرانسوی آن را امضا کرده اند - با اشاره به این که ادامه جنگ بین ایران و عراق قابل توجه نیست، از دو کشور خواسته شده است که هر چه زودتر به این درگیری خاتمه دهند. سپس اعلام شده که کمیته های مشابهی نیز در دیگر کشورها یا تشکیل گردیده و یا در حال تشکیل می باشد. این کمیته فرانسوی همچنین از خوانندگان لوموند خواسته است تا امضاهاى خود مبنی بر حمایت از این کمیته را به آدرس "نادر نادرپور" (شاعر ایرانی فراری) در پاریس بفرستند.^(۲)

ضمیمه گزارش ۷۱: سفر هیئت ایرانی به لیبی

سردار غلامعلی رشید هنگام مطالعه متن کتاب (پیش از انتشار)، ذیل این گزارش نوشته است: «چهار تن از مسئولان نظامی نیز در این هیئت حضور داشتند: رفیق دوست (وزیر سپاه)، غلامعلی رشید (مسئول عملیات سپاه) حسن مقدم (مسئول یگان موشکی سپاه) و سرهنگ غفراللهی (از نیروی زمینی ارتش)».

سردار رشید همچنین دو برگ از یادداشت های خود درباره این سفر را برای این مرکز ارسال کرده است.

یادداشت اول:

«سفر به لیبی: عید فطر رمضان سال ۱۴۰۵ - ۳۰ خرداد ۱۳۶۴»

از دو روز قبل (۲۸/۳/۶۴) به پیشنهاد برادر رسول زاده، برادر محسن پذیرفتند که به همراه آقای هاشمی رئیس مجلس شورای اسلامی، و وزیر سپاه پاسداران آقای رفیق دوست، من و برادر مقدم مسئول توپخانه و موشک ها از سپاه پاسداران به کشور لیبی سفر کنیم. من تاکنون به کشور لیبی نرفته ام ولی سال قبل در زمستان بود که هیئتی نظامی از لیبی را در قرارگاه خاتم الانبیاء (ص) ملاقات کردم. آنها به دیدن از جبهه های جنگ تحمیلی آمده بودند و ابتدا من در قرارگاه خاتم پس از خیر مقدم، مدت ۳ ساعت در مورد نبرد چهار و نیم ساله به تفصیل برای آنها از روی نقشه و کالک توضیحاتی دادم.»

یادداشت دوم:

«نمایندگان مجلس را معرفی کرد. ما به ردیف ایستاده بودیم در زیر چادر و پشت سر قذافی و بعضی ها که فکر نمی کردند

اهل معرفي هستند، از چادر و از صف خارج مي شدند. من هم فكر نمي كردم، ولي آقاي هاشمي صدايم زد و گفت: آقاي رشيد كو؟ و بلافاصله چون چشمش به من افتاد، به قذافي گفت: آقاي رشيد يكي از فرماندهان سپاه ما هستند و ايشان در جنگ مكرراً صدام را اذيت كرده است. قذافي و من به همديگر قدری به حالت تشكر نگاه كرديم و برادري نيز در بغل دست قذافي بود كه ترجمه مي كرد به عربي و... معرفي افراد تمام شد. آقاي هاشمي و ۷ نفر در آنجا نشستند و ما بيرون آمديم.»

ص: ۱۸۹

۱- ۳۰. واحد سياسي دفتر تبليغات حوزه علميه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۳، ۳۱/۳/۱۳۶۴، مصاحبه راديو بي.بي.سي. با يك كارشناس.

۲- ۳۱. مأخذ ۱۱، ص ۶، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه "لوموند"، چاپ فرانسه.

یک کشتی کویتی را نیمه شب گذشته نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران توقیف کرد. به گزارش خبرگزاری کویت، قایق های توپ دار ایران کشتی باری دارای پرچم کویت را در تنگه هرمز توقیف کردند.^(۱) روابط عمومی قرارگاه نوح سپاه نیز اعلام کرد: «یک فروند کشتی تجاری عراق با پرچم کویت حامل محموله برای عراق در آب های عمان در شرق تنگه هرمز توسط یک ناوشکن نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران شناسایی و به آب های ایران هدایت شد. کشتی مذکور که از بندر هامبورگ به مقصد کویت حرکت می کرد، حامل ۵۵۰۰ تن کالا شامل قطعات لای روبی، وسایل دندانپزشکی و ریل آهن و نیز ۱۰۰ بسته نامعلوم به مقصد عراق بود. این کشتی وادار شد در اسکله شهید رجایی بندرعباس پهلو بگیرد.»^(۲)

این کشتی ۲۳۸۰۰ تنی به نام "المحرق" و متعلق به شرکت "عرب یونایتد شپینگ" می باشد که با پرچم کویت از اروپا راهی خلیج فارس بود.^(۳)

چگونگی پایان یافتن این دوره از جنگ شهرها، در یک بولتن داخلی - که امروز منتشر گردید - جمع بندی و برتری ایران در این جنگ نتیجه گیری شده است:

«پس از اعلام توقف ۱۵ روزه جنگ شهرها توسط عراق [در روز ۲۴/۳/۱۳۶۴]، این نگرانی در نزد بسیاری از مردم آشکارا قابل درک بود که مبادا جمهوری اسلامی فوراً منفعل شده و بلادرنگ عملیات نظامی خود علیه عراق را قطع کند، اما در عمل چنین نشد.

همان شب (در ساعات آخر شب مورخ ۲۴/۳/۱۳۶۴) عملیاتی با نام "قدس" توسط سپاه و بسیج مازندران در آب های هور انجام گرفت که برخلاف دیگر عملیات های محدود که عمدتاً اجرای آتش و انهدام نیرو بوده است، نیروی خودی موفق به تسخیر مناطق جدیدی در هور و چند پاسگاه شده و توانست پاتک های عراق را خنثی کرده و مواضع به دست آمده را تثبیت کند.

البته شروع این عملیات قبل از ساعات اعلام شده برای آغاز توقف حملات بوده است، ولی به دلیل ادامه داشتن آن طی چند روز برای تثبیت کامل و همچنین به دلیل شروع آن بعد

- ۲-۲. سند شماره ۰۷۴۵۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر فرماندهی منطقه نوح، ۳۰/۳/۱۳۶۴، اواخر شب.
- ۳-۳. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش" شماره ۴، ص ۹، (۱۵/۴/۱۳۶۴).

از پیام صدام، از اهمیت به سزایی در اعلام تصمیم جمهوری اسلامی ایران مبنی بر عدم انفعال برخوردار بود.

اقدام دیگر جمهوری اسلامی ایران، پرتاب یک موشک زمین به زمین به بغداد بود که حدود دو ساعت قبل از ساعت اعلام شده، به بغداد اصابت کرده و در دفع آثار تبلیغاتی اقدام صدام در داخل عراق، دارای اهمیت بود. مسئله سوم، گلوله باران برخی شهرهای مرزی عراق بود که تا پایان روز ۲۵/۳/۱۳۶۴ ادامه یافت و پس از آن که مشاهده شد عراق اقدامی علیه شهرهای ایران در عمل و نه بر مبنای پیام صدام، انجام نداده است، دستور قطع آن داده شد.^(۱)

۸۳

آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، در دومین روز از سفر رسمی خود به لیبی ظهر امروز وارد شهر "بنغازی" شد و مورد استقبال سرهنگ "قذافی" رهبر جماهیری لیبی، قرار گرفت. در این دیدار، سرهنگ قذافی گفت: «ما به انقلاب اسلامی ایران با دیده احترام می‌نگریم زیرا یک انقلاب مردمی است که رژیم شاه را ساقط کرد و اکنون موضعی صریح علیه امپریالیسم و صهیونیسم و ارتجاع دارد.» قذافی با اشاره به جنگ ایران و عراق افزود: «ما به خاطر جنگی که به شما تحمیل شده، بسیار متأسفیم ولی امیدواریم شما این را به حساب صدام و رژیم او بگذارید و تصور نکنید برادران عرب با ایران می‌جنگند. البته مرتجعین تلاش می‌کنند این جنگ را در جهت اجرای یک طرح امریکایی - اسرائیلی به جنگ عربی - فارسی تبدیل کنند، ولی ما با قرار گرفتن در کنار شما، علیه این طرح مبارزه کردیم و معتقدیم این جنگی بین نیروهای انقلاب و نیروهای ارتجاع است و ما علیه صدام و مرتجعین منطقه با شما هستیم.» سپس آقای هاشمی با اشاره به حمایت لیبی از ایران در جنگ تحمیلی، گفت: «ما در این جنگ خودمان را با شما در یک جبهه می‌دانیم. ما تصور داریم این جنگ را تا ساقط کردن رژیم بعث عراق، ادامه دهیم.»^(۲)

۸۴

درباره مقدمات دفاع موشکی و منابع تسلیحاتی ایران، نشریه "فارین ریپورت" نوشته است: «سوریه یک سکوی پرتاب موشک‌های ضد هوایی ساخت شوروی را در ماه گذشته در بخش نظامی فرودگاه تهران نصب کرد. این موشک‌ها که احتمالاً از نوع "سام ۶-اس" است، می‌تواند هواپیماهای عراقی "میگ ۲۳-ب" را هدف قرار دهد. در روز سوم ماه ژوئن یکی از این موشک‌ها شلیک و به یک هواپیمای عراقی که احتمالاً در بخش عراقی مرز مورد اصابت قرار گرفت، آسیب رساند.»^(۳) همچنین نشریه "المجله" وابسته به حکومت عربستان سعودی، نوشته است: «لیبی‌ها تعداد محدودی از موشک‌های قدیمی زمین به زمین "اسکاد" که کار آماده ساختن و استقرار آن ۱۸ ساعت به طول می‌انجامد را به ایران تحویل داده‌اند. سوریه نیز موشک‌های قدیمی زمین به هوا به ایران داده است که برخی از آن‌ها در خود تهران سقوط کرد.»^(۴)

ص: ۱۹۲

۱-۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات - اس - لامی حوزه عل - میه قم، نشریه گزارش، شم - اره ۳، ص ۹، (۳۱/۳/۶۴).

۲-۵. روزنامه اطلاعات، ۱/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

٣-٦. مأخذ ١، ص ١١.

٤-٧. مأخذ ٤، "المجله"، چاپ عربستان، ص ٣٢.

درباره تحرکات نظامی ایران و عملیاتی که در پیش دارد، مجله عربی زبان "الوطن العربی" چاپ پاریس، با قید "احتمال" پیش بینی کرد: «ایران ممکن است در حال بررسی پیاده کردن نیرو در کویت به منظور تصرف دو جزیره استراتژیک در بخش شمالی خلیج (جزایر ورهبه و بویان که همجوار فاو است) باشد.» این مجله سپس توصیه کرده است: «به نفع کویت خواهد بود که به منظور خنثی کردن هرگونه حمله ایران، به عراق اجازه دست رسی به این جزیره را بدهد.»^(۱)

"ریموند بار" نخست وزیر اسبق فرانسه، در مصاحبه ای با نشریه "سیاست بین المللی" چاپ پاریس، در پاسخ به این پرسش که "چه کسی مسئول جنگ خلیج می باشد؟" گفته است: «این عراق است که به ایران حمله نموده و فکر نمی کنم که این تصمیم عاقلانه بوده باشد.» از وی سؤال شده: «با این حال، شما فکر می کنید که دنیای غرب حق دارد که از رژیم بغداد حمایت کند؟» ریموندبار: «کاملاً زیرا پیروزی به رژیم خمینی آن چنان پرستیژی خواهد داد که می تواند انقلاب فرهنگی خود را صادر نموده و کشورهای خلیج را متزلزل نماید.» پرسش دیگر اینکه صرف نظر از جنبه منفی خمینیسیم، شما فکر نمی کنید که به نفع دنیای غرب خواهد بود که روابطش با ایران را حفظ نموده و اهرم هایی را در آن جا داشته باشد؟ ریموندبار: «من با این عقیده موافقم. هرگز نباید یک کشور را به دست شیطان هایش رها نموده و آن را در انزوا و خارج از میدان روابط دیپلماتیک و اقتصادی قرار داد به خصوص هنگامی که این کشور در منطقه ای قرار دارد که "به حساب" آورده می شود.»

وی سپس بنیادگرایی شیعه را خطر اصلی در منطقه خلیج فارس معرفی کرده و افزوده است: «روسیه همچون امریکا سعی دارد در این منطقه نفوذ داشته باشد و هر یک از دو ابرقدرت می توانند روی کشورهای دوست حساب نمایند، اما روسیه طی سال های اخیر طرز برخورد کاملاً محتاطی را اتخاذ نموده است.»^(۲)

درباره رفتار سیاسی فرانسه با ایران و عراق، یک روزنامه نگار فرانسوی نیز گفته است: «فرانسه نمی خواهد ایران سقوط کند؛ ایران کشور مهمی در خاورمیانه است و پاریس امیدوار است که توازن قوا میان ایران و عراق را ادامه داده و در عین حال روابط خود با تهران را بهبود بخشد. بهبود روابط با ایران، هدف دیپلماتیک مشکلی برای فرانسه خواهد بود زیرا پاریس امیدوار است در همان حال از توسعه انقلاب اسلامی امام خمینی جلوگیری نماید.»^(۳)

در خصوص اوضاع اقتصادی عراق، هفته نامه انگلیسی "اکنونیست" نوشته است: «تحمل سنگین بار جنگ، عراق را از پای افکنده است در حالی که هیچ نشانه ای از پایان این جنگ - که تمامی ذخیره نقدی آن کشور را از بین برده است - مشهود نیست، بغداد تلاش

- ١-٨. مأخذ ٣، مجله "الوطن العربي"، چاپ پاریس، ص ٣٩.
- ٢-٩. مأخذ ٣، نشریه "سیاست بین المللی"، چاپ پاریس، صص ١٤٦ و ١٤٧.
- ٣-١٠. مأخذ ٤، روزنامه "آساهی شیمبون"، ص ١٤٤.

می کند که مهلت بازپرداخت بدهی های سال ۱۹۸۳ خود را که تا سال ۱۹۸۵ تمدید شده بود، بار دیگر تمدید کند. مجموع بدهی های عراق به کشورهای خارجی، در حدود چهار میلیارد دلار می باشد ولی لاقلاً دو سوم این وام ها از کشورهای عربی بوده است و بازپرداخت آن از طریق فروش نفت عراق که توسط عربستان سعودی و کویت انجام گرفته است، تأمین می شود. بدهی های تجارتي عراق هم در حدود ده میلیارد دلار برآورد می شود؛ به این ترتیب رژیم صدام حسین حدود پنجاه میلیارد دلار مقروض است. ناظران اقتصادی غرب معتقدند که حتی بدون در نظر گرفتن وام های سال جاری، پیش بینی می شود که در سال ۱۹۸۶ سخت ترین سال ها از نظر پرداخت وام برای عراق باشد.» (۱)

در این باره روزنامه سوئدی "داگزنیهتر" نیز نوشته است: «صادرات نفت عراق طی پنج سال جنگ با ایران به طور بسیار عجیبی کاهش یافته و هم زمان با آن، کلیه درآمدهای نفتی عراق صرف هزینه های جنگی می گردد. پس از بسته شدن خط انتقال نفت عراق توسط سوریه و همچنین بسته شدن بنادر این کشور به دست ایران، در حال حاضر تنها راه صادرات نفتی عراق از طریق ترکیه می باشد و این در حالی است که خط انتقال نفت از طریق بندر عقبه (خط لوله عربستان) هنوز آماده نشده است. بدین جهت عراق برای انتقال دویست هزار بشکه نفت تصمیم گرفته است کامیون های نفت کش را جایگزین خط لوله انتقال نفت س-ازد.» (۲)

عراق که می کوشد نفت خود را از طریق عربستان به وسیله خط لوله صادر کند، برای اجرای دومین مرحله از کارهای ساختمانی این خط با یک کنسرسیوم ژاپنی قراردادی امضا کرده است. در دومین مرحله از این طرح، نصب یک خط لوله به طول ۹۶۰ کیلومتر به موازات خط لوله سعودی پیش بینی شده است که به نفت خام عراق اختصاص خواهد یافت. احداث این خط لوله تا سال ۱۹۸۶ به طول خواهد انجامید.» (۳)

۸۸

به نظر تحلیل گران، ماجرای هواپیماربابی در بیروت، وارد مراحل تازه ای شده و در واقع آزادسازی زندانیان شیعه از زندان اسرائیل بسیار جدی تر شده است. در امریکا، "لاری اسپیکس" سخن گوی کاخ سفید، یک گزارش روزنامه "نیویورک تایمز" درباره این قضیه را رد کرده است. در این گزارش آمده بود که امریکا به چند دولت دوست خود (سوئیس، اتریش و سوئد) وعده داده است که اگر چهار گروگان امریکایی را بدون قید و شرط، هواپیماربابان آزاد کنند، تل آویو نیز ۷۶۶ زندانی شیعه را آزاد خواهد کرد. اما اسپیکس گفته است: «احتمال دارد در صورت آزادی گروگان ها، اسرائیل هم خود زندانیان را آزاد کند ... تنها موردی که امریکا با کشورهای دیگر در تماس است، اعمال نفوذ بر نیبه بری است.»

در این اظهارات بر خلاف گذشته نوعی نرمش و انعطاف در مقابل خواسته های هواپیماربابان نشان داده شده است.

ص: ۱۹۴

۱- ۱۱. مأخذ ۳، هفته نامه "اکونومیست"، چاپ لندن، صص ۸۳ و ۸۴.

۲- ۱۲. مأخذ ۳، روزنامه "داگزنیهتر"، چاپ سوئد، صص ۸۶ و ۸۷.

تعطف اجباری پرز نخست‌وزیر و شامیر وزیر خارجه اسرائیل در ماجرای هواپیماربایی تی‌دبلیو‌ای، وعده آزادی زندانیان شیعه در بند اسرائیل

اظهارات مقام‌های اسرائیلی نیز در جهت تقویت این برداشت است؛ از جمله "اسحق شامیر" (وزیر خارجه اسرائیل) گفته است: «اگر شرایط در جنوب لبنان به ما اجازه دهد، به آزاد کردن زندانیان ادامه خواهیم داد، اما این ربطی به هواپیماربایی اخیر ندارد.» "شیمون پرز" نخست‌وزیر این حکومت نیز گفته است: «مشکل بزرگ اسرائیل آن است که چگونه بازداشت‌شدگان را که پس از عقب‌نشینی نیروها از لبنان به این‌جا آورده شدند، آزاد کند که این‌طور تلقی نشود که نوعی سازش با هواپیمارباها صورت می‌گیرد.»^(۱)

از سوی دیگر، پافشاری ربایندگان بر آزادی زندانیان شیعی در اسرائیل، همچنان با تأکید ادامه دارد. در این باره خبرگزاری فرانسه آخرین وضعیت حاکم بر فرودگاه بیروت را چنین گزارش کرده است:

«بعد از ظهر امروز حدود دو هزار نفر افراد شیعه و حزب الله لبنانی (بنیادگرایان اسلامی طرف دار ایران) در فرودگاه بیروت و در یک صد متری هواپیمای ربوده شده "تی.دبلیو.ای." دست به تظاهرات زدند. سه تن از ربایندگان در حالی که چهره خود را پوشانده بودند بر روی پلکان هواپیما آمدند تا برای تظاهرکنندگان نطقی ایراد کنند. در همین حال چند شیخ با عباهای خرمایی و عمامه سفید رنگ به بالای پلکان هواپیما رفتند و یکی از ربایندگان با بلندگوی دستی برای تظاهرکنندگان سخن رانی کرد. وی درحالی که فریاد می‌کشید اعلام داشت: "ما آن مردم مستضعفی هستیم که ابرقدرت‌های زمین را شکست دادند. ما موفق شده ایم آن کسانی را که در تحت پوشش نیروهای چند ملیتی می‌خواستند ما را زیر سلطه بکشند، بیرون بریزیم." در همین حال عده‌ای از زنان در حالی که چادر به سر داشتند به طور جمعی شعارهای "مرگ بر امریکا"، "مرگ بر اسرائیل"، "خمینی رهبر ماست" و "پیش به سوی بیت المقدس" را تکرار می‌کردند. رباینده سپس اضافه کرد: "ما خواستار یک راه حل مسالمت‌آمیز هستیم بدون این که خون امریکایی‌ها به زمین بریزد، لیکن ما از خواسته‌های خود که یکی از آن‌ها آزادی لبنانی‌های در بند در فلسطین اشغالی است، صرف نظر نخواهیم کرد."

"شیخ ظهیر کینجه" عضو اتحادیه علمای مسلمان لبنان نیز طی اظهاراتی خطاب به تظاهرکنندگان - که در میان آنان عده ای اعضا جنبش امل دیده می شدند - اعلام داشت: "ریگان بداند لبنان یک نارنجک نیست؛ هر یک از ما در لبنان یک بمب زنده هستیم و تا

ص: ۱۹۵

۱-۱۴. مأخذ ۵، ص آخر.

موقعی که جنوب لبنان در اشغال نیروهای صهیونیستی است، آماده انفجار در برابر دشمن هستیم." از سوی دیگر، عده ای از جوانان ضمن این که مشت های خود را گره کرده و لبخند بر لب داشتند، شعار "الله اکبر" را تکرار می کردند.

این جمعیت پس از استماع نیم ساعت سخن رانی و به آتش کشیدن پرچم امریکا، متفرق شد. مردان با اتوبوس و سواری در حالی که عکس های "امام خمینی" و "آرم" "حزب الله" بر آن ها نصب بود، محل را ترک کردند و زنان با پای پیاده در حالی که به زبان فارسی شعار می دادند، از آن جا دور شدند.

یک شعار پارچه ای نیز در این میان به چشم می خورد که بر روی آن نوشته شده بود: "به زودی یک طبس تازه در لبنان" که کنایه ای به ماجرای حمله نیروهای امریکایی به طبس در سال ۱۹۸۰ برای آزاد ساختن گروگان های امریکایی از تهران، بود. (۱)

۸۹

در ادامه ماجرای ربوده شدن هواپیمای امریکایی و مطرح شدن استفاده از نیبه بری برای رسیدن به یک راه حل، امروز خبرگزاری فرانسه از بیروت گزارش داد: «نیبه بری رهبر جنبش شیعه امل، تصمیم گرفت "جیمی پالمر" یکی دیگر از مسافران گروگان هواپیمای "ترانس ورلد ایرلاینز" را که از بیماری قلب رنج می برد، آزاد کند. تاریخ و ساعت آزاد شدن این فرد اعلام نشده است. طی چهار روز این چهارمین حادثه است که توجه روزنامه نگاران را جلب می کند. شنبه "دمیس روسوس" خواننده یونانی، به همراه دو دوستش که امریکایی بودند، آزاد شدند. یک یونانی نیز در نزدیکی خانه نیبه بری آزاد شد. چهارشنبه یک اکیپ تلویزیونی امریکا از خدمه هواپیما در خود آن فیلم برداری کردند. پنجشنبه پنج تن از گروگان ها در سالن فرودگاه در یک کنفرانس مطبوعاتی که توسط جنبش امل ترتیب داده شده بود، شرکت کردند. از منابع نزدیک به جنبش امل کسب اطلاع شد که نیبه بری پیشنهاد میانجی گری سوئیس و اتریش را پذیرفته و اعلام داشته اکنون نوبت امریکا و رژیم صهیونیستی است که از آن ها پیروی کنند.» (۲)

راديو بي.بي.سي. نیز ضمن تحلیلی از گروگان گیری هواپیمای امریکایی، درباره نقش نیبه بری (رهبر جنبش امل) در این ماجرا گفته است:

«نیبه بری رهبر گروه عمده شیعیان امل، نقش میانجی را به عهده گرفته و از طرف امریکا در قبال تضمین جان گروگان ها مسئول شناخته شده است، مع ذلک با وجود آن که وی عضو کابینه لبنان است، در باب میزان واقعی اقتدار وی در میان افراطیون طرف دار خودش تردید وجود دارد و به همین جهت نمی توان نقش حقیقی وی را در تعیین سرنوشت گروگان ها تضمین نمود ... در حال حاضر امریکا نیبه بری را تحت هر گونه فشاری که از دستش برمی آید گذاشته است. امریکا همچنین به احتمالی اسرائیل را نیز به زیر منگنه

ص: ۱۹۶

۱-۱۵. مأخذ ۱، صص ۲۲ و ۲۳، بیروت - خیرگزاری فرانسه، ۳۱/۴/۱۳۶۴.

۲-۱۶. مأخذ ۱، ص ۲۳، خیرگزاری فرانسه، ۳۱/۳/۱۳۶۴.

گذارده تا از موضع عمومی سرسخت خود دست بردارد، ولی نکته این جاست که هر چه بحران موجود طولانی تر شود، کاسه صبر افکار عمومی امریکا لب ریزتر می شود و از همین رو احتمال تضعیف موضع رونالد ریگان نیز افزون می گردد؛ موضعی که هویت خود را بیش از هر چیز مرهون قدرت مداری صریح او می داند.»^(۱)

یک مفسر رادیو کلن هم نقش نبیه بری در حل این گروگان گیری را بررسی کرده است: «این موضوع خاطرات گروگان گیری تهران در سال ۱۹۷۹ را زنده می سازد، زیرا در لبنان نیز مانند تهران سیاست مداران به ظاهر آراسته نقش عروسک هایی را بازی می کنند که به وسیله دیگران بر روی صحنه هدایت شده و به حرکت درمی آیند، به ویژه نبیه بری رهبر شبه نظامیان شیعه امل که در یک آن دو لباس را بر تن پوشیده دارد که یکی وی را به عنوان وساطت گر مذاکرات معرفی می کند و دیگری نمودی است برای هم قصد شدن بری با تروریست ها ... این که تا چه حد نبیه بری به نام وزیر دادگستری دولتی که در حقیقت در لبنان وجود خارجی ندارد، می تواند در معمای گروگان گیری مسافران هواپیمای امریکایی تی. دبلیو. ای. کمک نماید، امری است که به خوبی می توان از گفته هایش استنتاج کرد. بری در ارتباط با مسئله گروگان گیری خاطر نشان ساخته است که اگر من در کار مبادله گروگان ها با شیعیان بازداشت شده در اسرائیل موفق شدم که چه بهتر، در غیر این صورت خداحافظی می کنم و خودم را از ماجرا کنار می کشم بدون آن که دستم را به گناهی آلوده کرده باشم.»^(۲)

این رادیو در گزارشی دیگر به عدم نفوذ نبیه بری در شیعیان تندرو که خواهان یک کشور اسلامی هستند، اشاره کرد: «چهارمین شب از ماجرای هواپیماربابی در بیروت بود که نبیه بری رهبر سازمان شیعه امل و وزیر دادگستری کنونی لبنان، ماهیت خود را نشان داد: بدون توجه به قتل بی رحمانه یک سرباز جوان نیروی دریایی امریکا توسط شیعیان عضو سازمان امل، بری خود را بدون هر گونه قید و شرطی در پشت خواسته های هواپیماربایان قرار داد و تصریح کرد که چنانچه اسرائیل هفتصد شیعه لبنانی را که آن کشور در بازداشت گاه "اتلیت" (عتلیت)^(۳) در شمال حیفا زندانی کرده است، آزاد نکند، مسافرین و خدمه هواپیمای امریکایی ربوده شده همچنان در اسارت خواهند ماند ... وی در جنبش امل "فعال ما یشاء" نیست، رقبا و مخالفینی دارد و در گروه های متعدد افراطی شیعه که در بعلبک و محلات جنوبی و فقیرنشین بیروت سنگر گرفته اند نیز نفوذی ن- دارد. شیعی-ان اف-راطی لبنان خواه-ان یک کشور اسلامی به نمونه ایران بوده و آن را دنبال می کنند. ...»^(۴)

ص: ۱۹۷

۱- ۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۹۴ (۱/۴/۱۳۶۴)، صص ۱۵ و ۱۶، رادیو بی.بی.سی. ساعت ۱۹:۴۵ (۳۱/۳/۱۳۶۴).

۲- ۱۸. همان، ص ۲۲، رادیو کلن، ساعت ۱۹:۴۵، (۳۱/۳/۱۳۶۴).

۳- نام این زندان یا بازداشتگاه در منابع مختلف به هر دو صورت "اتلیت" و "عتلیت" آمده است.

۴- ۱۹. همان، صص ۲۳ و ۲۴، رادیو کلن، ساعت ۱۹:۴۵، (۳۱/۳/۱۳۶۴).

در چارچوب تدابیر تعیین شده برای رعایت نکات حفاظتی مربوط به عملیات آتی در فاو - که طبق آن تحویل کامل منطقه عملیاتی به سپاه الزامی است - و در پی هماهنگی به عمل آمده بین ارتش و سپاه، امروز مقرر شد نیروهای ژاندارمری مستقر در ساحل اروند، به استعداد دو گردان و دو گروهان مستقل، در اختیار و کنترل سپاه قرار گیرند. اجرای مراحل لازم برای کسب موافقت وزارت کشور را نیز ارتش بر عهده گرفت. (۱)

در این حال، فعالیت فرماندهان آن دسته از لشکرهای سپاه که جهت استقرار در منطقه عملیاتی و شروع آماده سازی منطقه و یگان خویش برای عملیات آتی، فراخوانده شده اند، آغاز شده است؛ از جمله، در ادامه فعالیت های شناسایی در منطقه اروندرود، امروز مشاهده شد که در محدوده تعیین شده بعضی یگان ها، دشمن به وسیله کیسه های شن، خط دفاعی منظم و پیوسته ای در حاشیه این رود احداث کرده است، اما بررسی بیش تر نشان داد که نیروهای مستقر در پشت این خطوط، پراکنده می باشند و علائمی از هشپاری و آمادگی دشمن مشهود نیست. (۲)

گفتنی است که در عملیات آتی، موضوع تحرک خودی در اختفا و استتار کامل و اجرای تحرکات فریب دهنده در مناطق دیگر و غافل گیری دشمن، بسیار مهم و مورد توجه می باشد، از این رو کوچک ترین رفتار و تحرک دشمن در خط و عقبه های آن لازم است دقیقاً زیر نظر باشد و مرتباً تحلیل و گزارش شود.

امروز همچنین موضوع اجرای یک عملیات محدود در منطقه هور که قرار بود طی آن به وسیله تیپ ۹ بدر ۹ پاسگاه دشمن در دریاچه "ام النعاج" تصرف شود، در قرارگاه خاتم الانبیا پی گیری شد. (۳) فرماندهان این تیپ در جلسه ای که برگزار شد اعلام کردند که به این دلایل به یک هفته زمان نیاز دارند: ... عدم تکمیل شناسایی منطقه؛ نیاز به ۶۰ فروند قایق؛ آموزش غواص ها.

ص: ۱۹۹

۱ - ۱. سند شماره ۱۰۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم الانبیا (ص) (داود رنجبر)، ۲۹/۳/۶۴ تا ۱۰/۴/۶۴، صص ۸۵ و ۸۶، مسموعات راوی.

۲-۲. همان، ص ۸۷.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۹۰: سابقه و اهداف عملیات در "ام النعاج"، ص ۲۰۴.

همچنین در مورد مأموریت لشکر ۷ ولی عصر (عج) برای انجام دادن یک عملیات در منطقه جزابه، این لشکر اعلام کرد که برای شناسایی منطقه واگذار شده، حداقل یک ماه زمان می خواهد. (۱)

۹۱

امروز در غرب کشور مرحله دوم عملیات "انصارالله" به پایان رسید (۲) اما مراحل دیگری از این عملیات علیه نیروهای ضدانقلابی مسلح منطقه (حزب دمکرات، کومه له و...) و جهت آزادسازی و پاک سازی مناطق آلوده و توسعه امنیت کردستان و استقرار پایگاه های خودی، ادامه خواهد داشت. مرحله اول این عملیات از ۲۱ تا ۲۷ خرداد طول کشید و مرحله دوم آن از ۲۷ خرداد شروع شد که امروز پایان یافت. در این عملیات، نیروهای خودی با تحمل ۱۸ شهید و ۳۹ مجروح، موفق شدند جمعاً ۲۴ پایگاه جدید برای سپاه و ژاندارمری در منطقه تأسیس کنند. از دشمن نیز ۳۶ تن کشته، ۴۲ تن زخمی و ۴ تن اسیر شدند. هم زمان با این عملیات، تعدادی از افراد وابسته به ضدانقلاب خود را تسلیم نیروهای اسلام کردند. (۳)

۹۲

در ادامه مباحث و پی گیری های مربوط به عملیات آتی ارتش در سیدکان، یک نکته قابل ملاحظه، پیشنهاد تعویق عملیات در این منطقه است (۴)* که برخی از فرماندهان سپاه مطرح کرده اند. این پیشنهاد که "با توجه به وضعیت نیروهای خودی و دشمن، احتمال موفقیت در عملیات بسیار ضعیف است"، به طرق مختلف و با شیوه های گوناگون اعلام می شود؛ از جمله، امروز "محمد رضا شمس" (نقدی) از فرماندهان قرارگاه رمضان، در نامه ای لزوم لغو عملیات را متذکر شد و ضمن آن تأکید کرد که با انجام دادن عملیات و عدم موفقیت در آن، مهم ترین راه کارهای جنگ نامنظم مسدود و یا لاقط محدود می گردد. در این نامه - که برای فرمانده کل سپاه ارسال گردیده - آمده است:

«بدین وسیله به اطلاع می رساند که طرح عملیاتی روی منطقه سیدکان، برای دشمن لو رفته است فلذا با توجه به این که انجام این عملیات صرفاً در صورت غافل گیری دشمن می توانست نتایج خوبی داشته باشد و همان طور که قبلاً هم خدمت تان عرض کردیم، انجام ضعیف این عملیات یا انجام آن در شرایطی که دشمن آگاه گردیده باشد، خود ضربه اساسی به جنگ خواهد بود، چرا که با تشکیل خط منظم در این منطقه، مهم ترین راه کارهای جنگ نامنظم مسدود و یا لاقط محدود می گردد، خواهش مند است طرح انجام عملیات را فعلاً تعطیل نمایید.»

در ادامه نامه ضمن اشاره به قرائن موجود که بیان گر آگاهی دشمن از عملیات است و با

ص: ۲۰۰

۱-۳. همان.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۹۱: گزارشی از عملیات انصارالله علیه گروه های ضدانقلاب کردستان، ص ۲۰۵.

۳-۴. سند شماره ۶۳۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات انصارالله، صص ۵ و ۶.

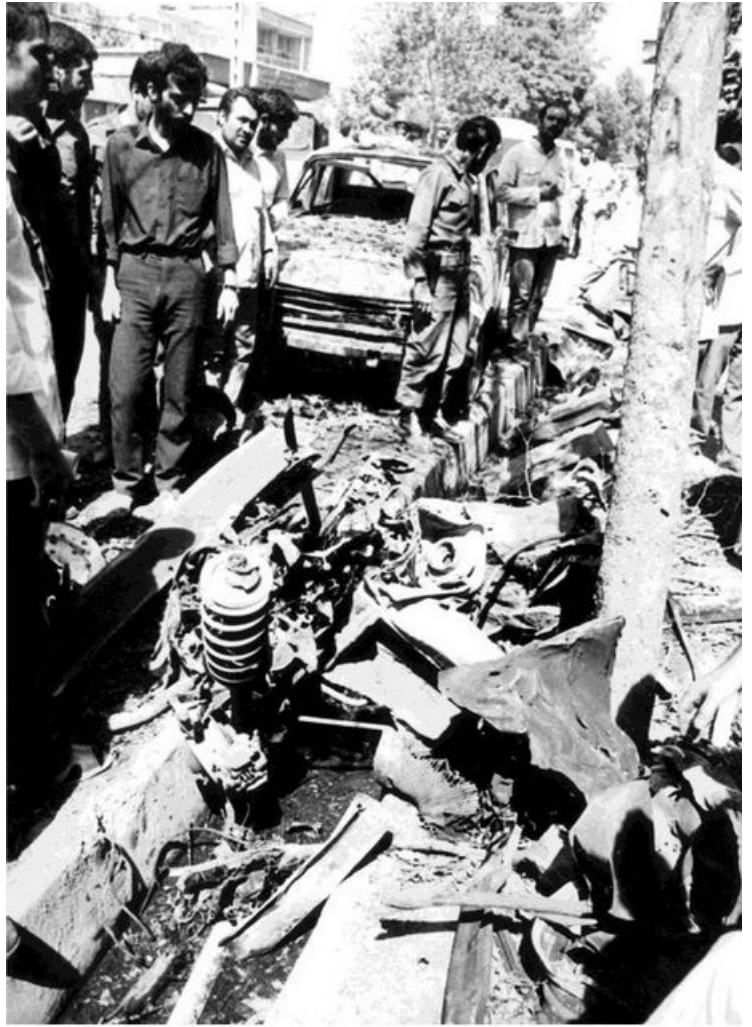
۴- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۹۲: گزارشی از وضعیت منطقه عملیاتی سیدکان (قادر)، ص ۲۰۶.

تأکید بر شواهدی که نمایان گر هشپاری دشمن می باشد، افزوده شده است:

«مجدداً درخواست می نمایم همان طور که در جلسه با حضور شما (فرماندهی کل سپاه) مطرح کردیم و گفتیم که در صورت عمل ضعیف، بهتر است عمل نشود، اجرای این طرح را متوقف نمایند و صرفاً به تقویت مرزی به ویژه در ارتفاعات کلاشین و کارگزین - که حالا خالی از نیروهای خودی بوده و دشمن با یک حرکت می تواند خود را روی آن ها بکشد - اکتفا نماید.»

"مصطفی ایزدی" فرمانده قرارگاه حمزه سپاه نیز در نامه ای پس از برشمردن ۹ مورد از مشکلات مطروحه، به فرماندهی سپاه نوشته است:

«با توجه به لورفتن عملیات و مشکلات فوق الذکر، پیشنهاد می شود حرکت فوق چند صباحی به تأخیر بیفتد و با رعایت حفاظت عملیات، اقدام به تک گردد.» (۱)

انفجار شدید در خیابان جمال‌پناه تهران - ۱۳۶۴/۴/۱
انهدام کامل اتومبیل حامل بمب و آسیب‌دیدن اتومبیل‌ها و خانه‌های اطراف آن

در ادامه فعالیت های ضدانقلاب، ساعت ۱۳:۲۵ امروز بمبی در خیابان "جهان پناه" تهران (منشعب در خیابان ۱۷ شهریور) منفجر شد که بر اثر آن، ۱۱ تن مجروح شدند و به هفت خودرو و ۱۶ باب مغازه خساراتی وارد آمد.

عاملان این انفجار که دو زن بودند، شناسایی و دست گیر شدند. با وقوع انفجار، کسبه و اهالی محل به گمان این که شهر هدف حمله هوایی قرار گرفته به خیابان ریختند و پس از آگاهی از ماجرا، به سردادن شعار علیه امریکا و منافقین پرداختند. (۲)

ص: ۲۰۱

۱- ۵. سند شماره ۷، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قادر، گزارش راویان (مجید نداف، شهید علی فتاحی، جواد زمان زاده و مجید مختاری)، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، ص ۲۴.

۲- ۶. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، ص ۶۱.

با این که جنگ شهرها، بدون دست آورد قابل توجهی برای عراق و نیز با برتری محسوس ایران در بعد روانی، در این مرحله، فروکش کرده است، هنوز در مطبوعات غربی ادامه گزارش هایی که برای زمان بمباران ها تهیه شده است، درج و همان مقاصد تبلیغاتی دنبال می شود؛ به عنوان نمونه، در شماره مورخ ۲۲ ژوئن ۱۹۸۵ (۱/۴/۱۳۶۴) مجله "اکونومیست" چاپ لندن، مقاله ای با عنوان "تأثیر تخریبی بمب ها در روحیه مردم" به قلم خبرنگار این مجله در تهران، درج شده است. در این گزارش ضمن شرح اوضاع دشوار ناشی از حملات هوایی عراق و اعتراف به مقاومت مردم و مسئولان ایران، کوشش شده که برای فرجام کار، روزنه امیدواری باز نگذارد. در این گزارش، با این که در تاریخی پس از وقوع حادثه روز قدس چاپ شده، چنین آمده است:

«سرانجام در مردم ایران نیز علائم خستگی ناشی از جنگ با عراق ظاهر شد. در حالی که هواپیماهای عراقی از پایان ماه مه دو بار در شب و گاهی هم در روز به تهران حمله هوایی می کنند، این شهر با وخیم ترین حملات هوایی مواجه است. این موضوع باعث هراس و دلهره آمیخته با خون و تأثر شده است. هزاران ایرانی شب هنگام به منظور گذارندن شبی ناراحت کننده در خارج از منزل، شهر خود را به مقصد روستا های اطراف ترک می کنند. هرگونه اعتمادی به توانایی رژیم در دفاع از پایتخت یا سایر شهرهای ایران که در برد هواپیماهای پیشرفته عراق قرار دارند، از بین رفته است. جت های عراق در ارتفاع سی هزار پایی در امنیت کامل بر فراز تهران جولان می دهند؛ برد ضد هوایی های ایران تنها تا ارتفاعی معادل نصف این مسافت می باشد.»

در آخر مقاله آمده است: «به نظر می رسد خستگی ایرانیان از جنگ، تغییری در نظرات رژیم نسبت به مبارزه ایجاد نمی کند. در اتحاد و همبستگی دولت ظاهراً شکافی ایجاد نشده و هنوز میل به پیروزی کامل، هدف اصلی آن را تشکیل می دهد. اما حتی برای ایرانیانی که زمانی انقلابی بودند نیز تطبیق شرایط سخت کنونی با آن خوش بختی و سعادت که ملاها قول آن را داده بودند، مشکل است. این رهایی از قید اغفال و گمراهی می تواند احتمالاً به درخواست همگانی صلح منجر شود.» (۱)

به گزارش سرویس مونیتورینگ (شنود رادیویی) بی.بی.سی.، هیچ کشوری در جهان بیش تر از ایران با تبلیغات رادیویی مخالفان خود مواجه نیست: «حداقل دوازده ایستگاه در عراق، دو ایستگاه در مصر، یک ایستگاه در شوروی، یک ایستگاه در افغانستان و حداقل یک ایستگاه در کردستان مستقر می باشد. "واحه پطروسیان" خبرنگار امور ایران در مجله هفتگی "میدل ایست اکونومیک دایجست"، طی مقاله ای در شماره ۲۲ ژوئن (یک تیرماه) این مجله می نویسد: تعداد مشابهی ایستگاه رادیویی [در برنامه ای] فارسی نیز به صورت علنی تبلیغ می کنند و محتوای آن ها تقریباً مشابه [رادیوهای مخالفان] است.

به نوشته پطروسیان، صدها هزار ایرانی به این رادیوها گوش می دهند خصوصاً طبقه متوسط طرف دار غرب و مخالفین دولت؛ مسئولین کنجکاو دولت و طرف داران انقلاب نیز جز شنوندگان این رادیوها به حساب می آیند. یکی از برنامه های اصلی این رادیوها، آهنگ های غربی می باشد چون این نوع آهنگ ها در ایران ممنوع هستند. به گفته پطروسیان، نحوه تبلیغات این رادیوها با یک دیگر فرق می کند: بعضی از آن ها زیرک و بعضی ناپخته هستند. بعضی نیز در میان این دو.

پطروسیان اضافه می کند که صدای امریکا، رادیو کلن، رادیو مونت کارلو و رادیو اسرائیل سعی می کنند چهره بی طرفانه از خود نشان بدهند ولی همیشه موفق نمی شوند و گاهی به سطح سخنان تند و تیز رادیو بغداد تنزل می کنند. بی.بی.سی. در میان رادیوهای رسمی بیش ترین احترام را دارا می باشد، ولی طبقه متوسط مردم نسبت به آن اعتراض دارند چون بیش از حد بی طرف می باشد، در نتیجه، رادیو اسرائیل نسبت به بقیه از محبوبیت بیش تری برخوردار است. "صدای ملی ایران" متعلق به حزب توده می باشد که از باکو پخش می شود و "صدای آزاد ایران" و "رادیو ایران" هر دو از بغداد پخش می شوند و سلطنت طلب می باشند این سه رادیو در میان رادیوهای مخفی اشتهار بیش تری دارند.

در ادامه این مقاله، پطروسیان از "صدای مجاهد" و "صدای کردستان" ایران نام برده و افزوده است: گمان می رود این دو مشترکاً از امکانات یک ایستگاه در عراق استفاده می کنند. "صدای انقلابیون" ایران گمان می رود در ارتباط با کردها باشد. همچنین "صدای انقلاب اهواز" از عراق و "صدای آزادی" از مصر پخش می شوند. تازه ترین امواج مخفی در ایران، "رادیو صدای حزب کمونیست ایران" و "صدای فدایی" می باشد. "صدای حزب کمونیست ایران" تبلیغات مائوئیستی پخش می کند و صدای فدایی، سخن گوی گروه مارکسیستی "فدائیان خلق" است.

ایران در مقابل این تبلیغات، به گسترش امکانات موج کوتاه خود مشغول می باشد و برنامه هایی به عربی، انگلیسی و سایر زبان ها به سمت کشورهای اسلامی از جمله مناطق مسلمان نشین شوروی پخش می کند. به مردم ایران مکرراً گفته شده است که به رادیوهای ضدانقلاب گوش ندهند. اما در مواقع دیگر، مسئولین وسعت تبلیغات علیه جمهوری اسلامی ایران را شاهدی بر اهمیت انقلاب اسلامی و ترسی که در جهان القا کرده، می دانند. (۱)

۹۶

در پی جست و جوی راه حل هایی که برای حل مشکل تغذیه و به طور کلی بودجه سپاه - که ناشی از اوضاع اقتصادی کشور می باشد - و نیز با پیش بینی وخیم شدن اوضاع بر اثر تداوم حملات دشمن به خارک، ایجاد تشکیلاتی در زمینه تولید کشاورزی و دام پروری به منظور خودکفا کردن سپاه، مورد نظر قرار گرفته است. در این خصوص، امروز مسئول مهندسی قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، به دستور فرماندهی کل سپاه مأموریت یافت تا برای راه اندازی این تشکیلات، بررسی و مطالعات لازم را شروع کند. (۲)

ص: ۲۰۳

ضمیمه گزارش ۹۰: سابقه و اهداف عملیات در "ام النعاج"

به عنوان

سابقه کار و اهداف عملیات محدود در "ام النعاج"، گفتنی است که پس از عملیات بدر، "تیپ ۹ بدر" با گذاشتن کمین هایی در مناطق مالت الهویه ... و دریاچه ام النعاج واقع در هور، به فعالیت پرداخته و یک خط پدافندی تشکیل داده بود. به هنگامی که عملیات "قدس ۱" در شرف انجام بود (۲۰/۳/۱۳۶۴)، در جلسه قرارگاه خاتم اجرای یک عملیات محدود در این منطقه نیز مورد تصویب قرار گرفت و این تیپ که با استعداد چهار گردان بنا بر وضعیت، در این منطقه پدافند می کرد، با توجه به شناسایی و اطلاعاتی که تا آن زمان کسب کرده بود، کار تکمیل شناسایی و آمادگی برای اجرای یک عملیات محدود در ام النعاج را آغاز کرد. (۱) نظیر اهداف کلی هر عملیات محدود، می توان اهم اهداف این عملیات را چنین برشمرد:

الف) انهدام نیروی دشمن. ب) آزادسازی بیش از ۱۵۰ کیلومترمربع از دریاچه ام النعاج و در نتیجه تسلط بر قسمتی دیگر از هور. ج) گرفتن جای پای جهت گسترش عملیات. د) گرفتن جناحی از دشمن و نزدیک شدن به قسمتی دیگر از خشکی های عراق... (۲)

درباره یگان عمل کننده (تیپ ۹ بدر) به دلیل هویت خاصی که آن را از دیگر یگان های سپاه متمایز می کند، در این جا معرفی اجمالی آن ضروری است. البته آنچه می آید، شرحی از وضع این یگان از بدو تشکیل تا مقطع زمانی عملیات در ام النعاج است و خلاصه ای است از آنچه راوی مرکز - که در تیپ ۹ بدر به هنگام اقدامات آمادگی و اجرای این عملیات، حضور داشته - تهیه کرده است. (۳) که در ضمیمه اول گزارش ۳۷۶، در صفحه ۴۹۴ همین کتاب درج شده است، علاقه مندان آن را مطالعه نمایند.

ضمیمه گزارش ۹۱: گزارشی از عملیات انصارالله علیه گروه های ضد انقلاب کردستان

براساس یک گزارش داخلی که برای فرماندهی کل سپاه تهیه شده، درباره عملیات "انصارالله" چنین آمده است:

عملیات انصارالله در کردستان ایران با مرکزیت قرارگاه شهید "شهرام فر" (سپاه ناحیه کردستان) صورت گرفت تا اهداف زیر تحقق یابد:

۱- انهدام نیروهای کومه له، جلوگیری از نفوذ دشمن (نیروهای محارب کرد) بین پایگاه های موجود در سطح منطقه. ۲- ایجاد پاسگاه های مناسب جهت برقراری امنیت در منطقه کردستان. ۳- انهدام نیرو از سازمان کومه له. ۴- ناامن کردن منطقه سارال، سرشیو، خورخوره برای دشمن و ایجاد زمینه مناسب جهت کارهای عمرانی، فرهنگی، اقتصادی. ۵- به وجود آوردن زمینه بسیج و تسلیح مردم مناطق مذکور.

علاوه بر این، در جنوب کردستان بالاخص منطقه سارال، سازمان کومه له از قدرت سیاسی نظامی برتری نسبت به دمکرات

برخوردار بوده است که در پی درگیری های فی مابین، علی رغم تلفات سنگین، کومه له توانسته بود به میزان قابل ملاحظه ای به نیروهای حزب دمکرات غلبه یابد، بنابراین، انجام عملیات از سوی رزمندگان اسلام علاوه بر این که موجب برقراری توازن بین کومه له و دمکرات در جنوب منطقه می گردید و مآلاً درگیری های فوق را افزایش می داد.

در این عملیات، انهدام و از هم پاشیدگی ۷۰٪ مجموع نیروهای سازمان کردستان حزب کمونیست ایران (کومه له) جزء اهداف اصلی و در دستور کار قرار داشت. کومه له تقریباً تمام نیروهای موجود جنوب و مرکز کردستان خود را در این منطقه جمع آوری کرده بود. این نفرات که از ۴۰۰ نفر تجاوز نمی کند، در هفت گردان نظامی سازمان دهی شده و در منطقه عملیاتی انصارالله به فعالیت هایی چون ترور، تخریب، انفجار، کمین و مین گذاری اقدام می کردند.

براساس طرح، نیروهای خودی با استعداد ۱۴ گردان و ۷ گروهان تحت فرماندهی قرارگاه و زیر نظر قرارگاه مرکزی شهید شهرام فرو با بهره گیری از دو فروند هلی کوپتر "کبری" و دو فروند هلی کوپتر "۲۱۴" جهت تخلیه مجروحین طی دو مرحله، اقدام به عملیات کردند. در مرحله اول که از تاریخ ۲۱/۳/۱۳۶۴ (در

ص: ۲۰۴

۱- ۱۰. سند شماره ۶۳۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ "عملیات قدس ۴"، گزارش راویان (راوی: علی مژدهی)،

ص ۲.

۲- ۱۱. همان، ص ۸.

۳- ۱۲. همان.

بعضی محورها) شروع شد، رزمندگان اسلام روستاهای ول، قوریچه، کلیگران و عیوله، ابدالصمدی و هوار گرمه و ارتفاعات شمالی آن را بدون درگیری تحت کنترل خود درآورده و پس از پاک سازی، پاسگاه های مورد نیاز را نیز دایر کردند. همچنین با توجه به این که دشمن روستای نرگسله را شب قبل از عملیات تخلیه کرده بود، این روستا به دست نیروهای خودی افتاد و مقرهایی نیز در آن ایجاد گردید.

در این مرحله از عملیات انصارالله، طی یک سلسله درگیری بین نیروهای خودی و دشمن، ده روستای دیگر پاک سازی و ۳۰ نفر از برادران بسیج بومی که چندی پیش توسط کومه له در روستای غیبی سور خلع سلاح و به اسارت برده شده بودند، آزاد شدند. با تداوم عملیات، تعدادی دیگر از روستاها از جمله قره بقره، قامیشاه و حاجی همدان، پاک سازی شدند و ارتباط خودی با منطقه واقع در عمق عملیات یعنی خورخوره - سوته، برقرار گردید و پس از چند سال این محور بازگشایی شد. ضمناً سه نفر از نیروهای حزب منحلہ دمکرات نیز به اسارت درآمدند. در مرحله دوم عملیات - که در فاصله ۲۷/۳ تا ۱/۴/۱۳۶۴ به وقوع پیوست - طی یک برخورد شدید با نیروهایی از کومه له که ۱۵۰ نفر تخمین زده می شدند، روستاهای گاو کج علیا و جفرخانی پاک سازی گردید و دو مقر در آن احداث شد.

نیروهای خودی همچنین با نیروهایی از دو هیز "افشار" و "دیواند ره" از حزب دمکرات، درگیر شدند و با استفاده از آتش توپخانه و هلی کوپتر، تلفاتی را به دشمن وارد آوردند و پس از پاک سازی تعدادی روستای دیگر، سه مقر در منطقه خورخوره دایر نمودند و تعدادی روستا را نیز بدون درگیری تحت کنترل خود درآوردند.^(۱)

ضمیمه گزارش ۹۲: وضعیت منطقه عملیاتی سیدکان (قادر)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه درباره منطقه عملیاتی سیدکان چنین گزارش داده است:

«این منطقه (سیدکان) شبیه مثلی است که در چند کیلومتری شمال منطقه عملیاتی مرز ترکیه و عراق، در شرق آن، نوار مرزی ایران و عراق قرار گرفته که دو ضلع به حساب می آید و قاعده آن را چند رشته رودخانه کوچک و قسمتی از آن را جاده آسفالته پیرانشهر به اربیل تشکیل می دهد.

منطقه مزبور در لایه لای کوهستان هایی واقع شده است که در داخل خاک عراق در نوار مرزی سه کشور ایران، عراق و ترکیه قرار دارد. از سوی نیروهای ایران ده ها پایگاه برون مرزی احداث شده است که در این عملیات در تدارک و تأمین نیروهای پیشرو نقش حساسی را ایفا می کنند.

اهمیت منطقه به خاطر کوهستان های مرتفع آن است که هر یک از نیروهای درگیر، از بالای آن می تواند بر کیلومترها اراضی مسکونی مزروعی و تأسیسات نظامی کنترل داشته باشد.»^(۲)

همچنین درباره عملیات سیدکان و سابقه آن، در یک گزارش که مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ برای فرماندهی سپاه تهیه کرده، آمده است:

منطقه عملیات سیدکان در منتهی الیه شمال شرقی خاک عراق در مجاورت و هم مرز دو کشور ایران و ترکیه است که به لحاظ وضعیت خاص زمین و ارتفاعات و درجه حرارت هوا و ...، به نوبه خود منحصر به فرد می باشد.

جمعیت شهر سیدکان ۱۰ هزار نفر و شهر دیانا بالغ بر ۵۰ هزار نفر می باشد. شهر اشنویه و ارتفاعات کلاشین متعلق به جمهوری اسلامی ایران در شمال پیرانشهر و جاده حاجی عمران در شرق و جنوب شرقی منطقه عملیاتی سیدکان قرار دارند که به لحاظ موقعیت خاص خود، به منظور انجام عملیات های نامنظم همواره مورد توجه مخالفان حکومت مرکزی عراق بوده و برای اجرای عملیات های گسترده حائز اهمیت می باشد.

از مدت ها قبل، رژیم بعثی عراق برای کنترل هر چه بیش تر منطقه و غلبه بر مخالفان خود، نسبت به تخریب روستاهای منطقه و اسکان اجباری اهالی این روستاها در اردوگاه های حاشیه شهر سیدکان و دیانا، اقدام کرده است. قطع ارتباط مسلمانان کرد عراق با جمهوری اسلامی ایران، صرفه جویی نیروی انسانی ارتش

ص: ۲۰۵

۱-۱۳. سند شماره ۶۲۷/گ، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش "عملیات انصارالله"، گزارش راویان (راوی: مجید نداف)، تیرماه ۱۳۶۴، صص ۱ تا ۶.

۲-۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، گزارش های ویژه، شماره ۱۱۸، ۲۵/۴/۱۳۶۴، ص ۴ - ۵ ارومیه، خبرگزاری جمهوری اسلامی - ۲۴/۴/۱۳۶۴.

عراق در گماردن نیرو و امکانات در منطقه، از جمله اهداف این سیاست بود که به شدت اعمال گردید.

منطقه سیدکان از قدیم الایام محل فعالیت نیروهای بارزانی بوده و خاصه انجام عملیات های چریکی در این منطقه سابقه دیرینه ای داشته است. البته کردهای عراقی دیگری نیز در منطقه فعالیت دارند، ولی بارزانی ها در این منطقه نفوذ بیش تری داشته و قوی ترین آن محسوب می شوند. بعد از عملیات "الفجر ۲" ضدانقلابیون ایران نیز به سوی این منطقه گریختند و هر یک با دائر نمودن مقر و پایگاه جدیدی در این منطقه، تا مدتی به ادامه فعالیت پرداختند.

می توان گفت کلیه اقداماتی که رژیم عراق در زمینه کنترل این منطقه انجام داده است، از قبیل خودمختاری به طوایف یا بسیج نیروهای جاش و ... ، ناموفق و این منطقه تقریباً از کنترل نظامی رژیم بعثی عراق خارج بوده است، به همین دلیل، نیروهای بارزانی و عناصر رزمی سپاه به راحتی تا عمق خاک عراق نفوذ می کرده اند.

تا قبل از عملیات والفجر ۲، منطقه عملیات برای نیروهای خودی از نظر ارزش نظامی چندان شناخته شده نبود و با توجه به عدم حضور ارتش در منطقه و حضور سپاه در اشنویه - یعنی در فاصله ای حدود ۵۰ کیلومتری مرز - نسبت به جزئیات منطقه، شناسایی مطلوبی در دست رس نبود و صرفاً اطلاعات و آگاهی های خودی به وجود شهری به نام سیدکان و پی جویی مبارزات گروه های کرد عراق از طریق قرارگاه رمضان، محدود بود.

هم زمان با حضور ضدانقلاب و ویژگی های تازه ای که این منطقه پس از عملیات والفجر ۲ پیدا کرد، رفته رفته برای مسئولین قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع) اهمیت منطقه از نقطه نظر اشغال بخش وسیعی از خاک دشمن نیز روشن تر گردید و از آن زمان به بعد، نیروهای اطلاعاتی قرارگاه حمزه با تحمل مشقات و سختی های فراوان به شناسایی منطقه پرداختند.

با توجه به این که انجام فعالیت های نظامی - اطلاعاتی در مناطق مرزی کردنشین مستلزم رعایت حداکثر نکات حفاظتی است و خصلت های جاسوسی در این نقاط سابقه و قوت زیادی دارد، شروع و ادامه فعالیت سپاه از حالت نیمه مخفی و نیمه آشکار برخوردار بود.

ابتکار و اصرار قرارگاه حمزه برای انجام عملیات در مرزهای کردستان علیه بعثیون و همچنین آلودگی منطقه سیدکان - که مأمون و پناه گاه جدیدی برای ضدانقلاب شده بود و تعقیب و انهدام آن ها جزو وظایف اصلی این قرارگاه به حساب می آمد - موجب شد تا قرارگاه حمزه در مرداد ۱۳۶۳ پس از طرح پیشنهاد عملیات در این محور با جلب نظر فرماندهی کل سپاه، به طور جدی تر خود را برای عملیات آماده سازد.

پس از احداث جاده و قطعی شدن عملیات، تعدادی از فرماندهان عملیاتی سپاه از جمله برادران شهید "باکری" (فرمانده لشکر عاشورا)، شهید "زین الدین" (فرمانده لشکر علی ابن ابیطالب(ع)) و "اسدی" (فرمانده تیپ المهدی) و ...، برای کسب شناخت بیش تر و تجزیه و تحلیل منطقه، از طرف محور ارتفاعات بربرین و گلامله به شناسایی پرداختند لکن با توجه به اشکالاتی - از جمله نبود عقبه و جاده مناسب، فرارسیدن عملیات بدر و برخورد با فصل زمستان - کلیه فعالیت ها به جز جاده سازی متوقف گردید. در اواخر فروردین ماه ۱۳۶۴ برادر "محسن رضایی" طی سفری به منطقه، دستور تشکیل یک قرارگاه

در خط را صادر می نماید تا پس از شناسایی جزئی تر، نیروهای سپاه تک خود را آغاز نمایند.

این یادآوری لازم است که پس از عملیات بدر، مسئولین جنگ برای رفع برخی مشکلات، مصلحت دانستند که هر یک از دو تشکیلات ارتش و سپاه مستقلاً به تعدادی عملیات پردازند. سلسله عملیات های قدس توسط سپاه و ظفر توسط ارتش، از جمله پی آمدهای این خط مشی و تصمیم شورای عالی دفاع بود. عملیات در این منطقه را نیز سپاه با مسئولیت خویش برنامه ریزی کرد و به تمهیداتی جهت انجام عملیات نیز پرداخته بود و به ویژه علاوه بر پیشنهادهای قبلی قرارگاه حمزه سپاه، برادر محسن رضایی نیز طی نامه ای به آقای هاشمی رفسنجانی، این منطقه را به اضافه مناطق دیگر برای انجام عملیات

ص: ۲۰۶

محدود پیشنهاد نموده بود و به طور مشابه قرارگاه رمضان نیز ضمن ارائه گزارشی از فعالیت های انجام شده در منطقه سیدکان، نامه دیگری جهت تصویب به ایشان ارسال داشت. علی رغم این همه، به یک باره با اعمال نظر شورای عالی دفاع، این منطقه برای عملیات به ارتش واگذار گردید. آقای هاشمی رفسنجانی در توضیح این امر چنین گفت:

«آقای رضایی آمد این جا و گفتند این منطقه ۶۰ گردان نیرو لازم دارد. با توجه به این که با این استعداد ما عملیات مفیدتری برای سپاه در نظر داریم و این ها از کار اصلی شان هم خواهند ماند و با توجه به این که ارتش هم آمد گفت: «من با همین وضع عمل می کنم.» و گفتند [برای کمک، از سپاه] همان تیپ ویژه شهدا کافی است گفتیم ارتش بیاید عمل بکند. گفتیم اگر بناست عملیات بشود، ارتش بکند، سپاه تازه نفس بماند. این را ترجیح دادیم.»

پیرو تصمیمات فوق، در خرداد ۱۳۶۴ تعدادی از افسران ارتش تحت پوشش و از طریق لشکر ۲۳ نوهده - که مأموریت پشتیبانی و کنترل و هدایت بارزانی ها را به عهده داشت - وارد منطقه گردیدند و فعالیت شناسایی خود را آغاز کردند. به این ترتیب و در ادامه کار، طبعاً و در عمل، ماحصل کلیه اقداماتی که تاکنون توسط سپاه انجام شده بود، در اختیار ارتش قرار گرفت و این در نزد مسئولان قرارگاه حمزه سپاه باعث بروز ابهامات و سؤالاتی گردید. در این مورد برادر "صالحی" از طرح و عملیات قرارگاه حمزه، می گوید:

«در مورخه ۱۶/۳/۱۳۶۴ جهت بازدید از پیشرفت کار مهندسی، در جاده "بیمضرته" رفته بودیم که برادران اطلاع دادند امروز صبح در حدود ۱۰ دستگاه خودرو حامل مسعود بارزانی، سرهنگ هاشمی و ... از طریق جاده بیمضرته - که جدیداً پس از یک ماه تلاش بازسازی شده بود - به روستای لولان رفته و روی ارتفاع گردشوان، از منطقه شناسایی نمودند. ما از مسئولین پرسیدیم علت چیست. گفتند که بعد از عملیات بدر، برادران ارتش آمده این منطقه را دیده و با آماده بودن منطقه (کشیده شدن جاده توسط سپاه، نبودن دشمن در منطقه)، تصمیم گرفته اند که عملیات انجام دهند و تأیید مسئولین را نیز در این زمینه گرفته بودند.»

برادر ایزدی فرمانده قرارگاه حمزه سپاه نیز در این باره می گوید:

«در منطقه سیدکان دو سال است که کار می کنیم در بعد شناسایی مرتباً، ... بعد هم داشتیم آماده می شدیم که گفتند این کار به عهده ارتش است و ارتش انجام بدهد.»

در آغاز فعالیت ارتش، فرماندهی منطقه به عهده لشکر ۲۳ نوهده گذاشته شد ... تعدادی از یگان های دیگر نیز به لشکر ۲۳ - که قرار بود به عنوان یک قرارگاه اصلی عمل نماید - مأمور گردید، از جمله تیپ ویژه شهدا از سپاه، یک تیپ از لشکر ۷۷ خراسان و یگان هایی از لشکر ۲۸ سندج ... (۱)

نهایتاً علی رغم سپری شدن مدتی از واگذاری منطقه عملیاتی سیدکان به ارتش، بنابر عللی از جمله دلایلی که برادر شمس و نیز برادر ایزدی طی نامه هایی جداگانه به اطلاع فرماندهی سپاه رساندند (در متن گزارش آمده است)، مسئولان قرارگاه اصلی سپاه در منطقه (حمزه) عدم اجرای عملیات یا تعویق آن را پیشنهاد می کنند. (۲)

-
- ۱-۱۵. سند شماره ۶۳۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر، ۱ و ۲ و ۳"، گزارش راویان (مجید نداف، شهید علی فتحی، جواد زمان زاده، مجید مختاری)، آبان ۱۳۶۴، صص ۴ تا ۱۲.
- ۲-۱۶. همان، ص ۱۶.

به گزارش واحد مرکزی خبر، مناطقی از شهرهای آبادان به طور پراکنده هدف آتش سلاح های سنگین دشمن قرار گرفت که بر اثر آن، دو واحد مسکونی تخریب شد. (۱) یک سخن گوی نظامی عراق ضمن تکذیب خبر حمله امروز به شهرهای ایران، گفت کشورش همچنان به متن نامه ای که صدام حسین در مورد عدم حمله به شهرهای ایران برای ملت ایران فرستاده بود، پای بند است. (۲)

شرکت کشتی رانی "عرب یونایتدشیپینگ" امروز با انتشار بیانیه ای اعلام کرد که کشتی باری "المحرّق" متعلق به کویت، همچنان در توقیف ایران است. این کشتی را روز پنجشنبه (۳۰/۳/۱۳۶۴) ایران توقیف کرده است. شرکت عرب یونایتدشیپینگ پس از تقبیح این عمل، از وزارت خارجه و وزارت ارتباطات کویت خواسته است تدابیر لازم برای حفظ جان خدمه و محموله کشتی اتخاذ کنند و با اقدام خود در اسرع وقت آنان را آزاد سازند. (۳)

به گزارش یک مرکز اطلاعاتی سپاه، شرکت فرانسوی "تامسون" همکاری های با اهمیتی را در خطوط جبهه عراق آغاز کرده است. از مهم ترین این فعالیت ها، ایجاد مراکز و سکو جهت استقرار موشک و توپخانه سنگین دشمن می باشد. (۴) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز گزارش داد که شصت دستگاه کامیون ارتشی ساخت اتریش، امروز از طریق بندر "نیوستار" شهر "برمن" آلمان غربی، برای وزارت دفاع عراق به مقصد بغداد حرکت کرده اند. (۵)

یک جمع بندی از حوادث دو هفته اخیر در غرب کشور که در یک گزارش داخلی سپاه درج گردید، حاکی است که در نتیجه ۱۹ مورد درگیری بین نیروهای خودی و ضدانقلاب از تاریخ ۲۱/۳/۱۳۶۴ تا ۲/۴/۱۳۶۴ در مناطق پیرانشهر، مریوان، مهاباد، ارومیه، سردشت، ماکو و نقده، ۲۲ تن شهید و ۱۴ تن مجروح شدند. از طرف مقابل نیز، ۱۲ تن به هلاکت رسیدند،

۱-۱. روزنامه اطلاعات، ۳/۴/۱۳۶۴، ص ۱۸.

۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۷، (۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۲.

۳-۳. همان، ص ۱۷، کویت - خبرگزاری فرانسه.

۴-۴. سند شماره ۰۷۴۴۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات ستاد مرکزی، ۲/۴/۱۳۶۴.

۵-۵. مأخذ ۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۴/۳، ص ۲.

تعدادی زخمی شدند و ۲ تن به اسارت نیروهای خودی درآمدند. همچنین در درگیری با ضدانقلاب در حوالی پیرانشهر (پایگاه سیلو)، بیست تن از نیروهای خودی شهید و ۲ تن نیز مجروح شدند. (۱)

۱۰۱

خبرنگار کیهان از شیراز خبر داد که یک تیم ترور وابسته به سازمان مجاهدین خلق - که در باختران چند عملیات ترور انجام داده و سپس به شیراز آمده بودند - در این شهر شناسایی و دست گیر شدند. از جمله برنامه های این تیم، انفجار دفتر اتحادیه انجمن های اسلامی دانشگاه ها در شیراز بوده است. (۲)

۱۰۲

در پایان دیدار رسمی چهار روزه آقای هاشمی رفسنجانی و هیئت همراه وی از لیبی، بیانیه مشترکی درباره نتایج این سفر و نیز دست آوردهای آن، هم زمان در تهران و طرابلس انتشار یافت. در این بیانیه آمده است:

«جماهیری لیبی با قدرت در کنار جمهوری اسلامی ایران در راه رویارویی با جنگ تحمیل شده بر آن توسط صدام و رژیم فاشیستی بعث در عراق که به دستور امپریالیزم امریکا و ارتجاع عرب و صهیونیسم تحمیل گردیده، ایستاده است.

طرفین تشکیل یک کمیته مشترک سیاسی نظامی به ریاست وزرای خارجه دو کشور را اعلام داشتند. دو طرف بر ایستادگی علیه صهیونیسم و امپریالیزم امریکا و ارتجاع دست نشانده، تأکید نموده و بر تصمیم خود مبنی بر گسترش رویارویی با تمام توطئه هایی که علیه دنیای اسلام طرح ریزی شده، صحنه گذاشتند.

طرفین بر یاری رساندن به انقلاب های مردمی و به خصوص اسلامی و ایستادن در کنار مسلمان های مستضعف تا تحقق پیروزی و برپایی حاکمیت مردمی و تسلط مردم بر سرنوشت خویش و رهایی نهایی از همه انواع زورگویی و بهره کشی و تصمیم بر از سرگیری نقش فرهنگی اسلام و مسلمانان، تأکید نمودند.

انقلاب اسلامی ایران بر جانب داری خود از جمهوری عربی لیبی در مقابل هرگونه تجاوز، تأکید می نماید و طرفین نسبت به اقدامات تحریک آمیز مبارزه جویی های امپریالیزم امریکا و رژیم های مرتجع وابسته به آن علیه جمهوری لیبی و امنیت و ثبات آن، هشدار می دهند. و جمهوری اسلامی ایران پشتیبانی خویش را از جمهوری لیبی در زمینه مبارزه این کشور در جهت تأمین حق خود در دفاع از خلیج "سرت" به عنوان جزء لاینفک آب های ساحلی لیبی، اعلام می دارد.

دو طرف کلیه توطئه هایی را که علیه موجودیت و انقلاب فلسطین طرح ریزی و اجرا می شود - از جمله مرحله ای که هم اکنون در لبنان در دست اجراست و طی آن به

ص: ۲۱۰

اردوگاه های فلسطینی ضربه وارد می شود - محکوم می کنند و این اعمال را اجرای توطئه امپریالیزم و صهیونیزم تلقی نموده و مرتکبین آن را دست نشانده امپریالیزم و صهیونیزم می دانند. به علاوه این عمل توطئه ای علیه انقلاب اسلامی در ایران و انقلاب اول سپتامبر لیبی و همچنین توطئه ای علیه مقاومت مسلحانه فلسطین و نیروهای انقلابی و اسلامی به شمار می رود. طرفین عقیده دارند که شیعه از این عمل مبری بوده و از مسلمانان شیعه مذهب دعوت می کنند که فرصت را از دست دشمنان اسلام گرفته و فتنه را به شکست کشانده و فراهم کنندگان آن را سر جای خویش بنشانند. ...

طرفین تعهد کامل خود را نسبت به فعالیت در راه آزادی تمام سرزمین فلسطین و از بین بردن موجودیت صهیونیستی در مبارزه با آن - که مبارزه وجود است و نه مبارزه حدود - اعلام داشتند و بر حمایت و پشتیبانی از جبهه نجات فلسطین در مقابله با هر گونه تلاشی جهت انجام مذاکرات مستقیم و یا غیرمستقیم و یا صلح و شناسایی رژیم صهیونیستی و همچنین مقاومت در برابر طرح های تسلیم طلبانه و توطئه آمیز که توسط رژیم های خائن و دست نشانده مصر، عراق، اردن و جناح تسلیم گرای فلسطین اجرا می شود، تأکید می ورزند.

طرفین تصمیم خود را مبنی بر تشکیل ارتش قدس جهت آزادی فلسطین و ایجاد رابطه انقلابی اسلامی جهان اعلام می دارند. دو طرف هر گونه تلاشی جهت کاستن از قیمت نفت را حتی اگر مسئله به کاهش سطح تولید منجر شود، مردود می دانند و از سازمان کشورهای صادرکننده نفت می خواهند که قیمت های خود را ثابت نگه داشته و به عنوان یک نیروی تعادل و حفاظت منافع اعضا بر منافع ملت های جهان سوم، توجه داشته باشند.

طرفین تأیید خود را نسبت به حکومت قانونی وحدت ملی "چاد" و نیز مبارزه ملت چاد در راه تحقق آشتی ملی، ابراز می دارند.

دو طرف اقدامات نژادپرستانه رژیم "پرتوریا" را محکوم و بر جانب داری خویش از سازمان "سواپو" - که در راه استقلال نامیبیا مبارزه می کنند - تأکید می ورزند. (۱)

یادآوری می شود که در این سفر، "عبدالسلام جلود" نخست وزیر لیبی - که ضیافت شامی را به افتخار رئیس مجلس شورای اسلامی و هیئت همراه در محل اقامت ایشان در طرابلس ترتیب داده بود - با اشاره به هم پیمان بودن لیبی با انقلاب ایران، گفت: «ما خوش حالیم که با این انقلاب هم پیمانیم و دیدیم که اسلام انقلابی در لیبی، لبنان، ایران و در همه کشورهای این منطقه اوج گرفت و حرکت انقلاب اسلامی در همه جا به اوج خود خواهد رسید... از همه مبارزان در همه جای دنیا پشتیبانی و حمایت می کنیم و ما در کنار این انقلاب و انقلابیون مسلمان هستیم.» (۲)

وی سپس در مورد نتایج مذاکرات ایران و لیبی گفت: «ما در همه موضوعات توافق نظر

ص: ۲۱۱

داریم و با اتحاد و اتفاق کشورهای لیبی و ایران، تمام توطئه‌ها در منطقه لبنان را خنثی خواهیم ساخت و نخواهیم گذاشت آرمان فلسطین از بین برود و اشخاصی نظیر یاسر عرفات و صدام و مبارک بتوانند آرمان فلسطین را پای مال کنند. ... گفت و گوهای ما بسیار سازنده و موفق بوده است و نقش انقلاب ما در مقابل دشمن مشترک را افزایش داده است.»

آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در مورد مرادوات و روابط دیپلماتیک که در جهت تحکیم مناسبات دو کشور است، گفت: «متشکرم از رهبر انقلاب لیبی جناب "معمر قذافی" و آقای جلود و مسئولان دیگر که با دعوت من و همراهان من وسیله‌ای فراهم کردند تا گامی مؤثر در جهت تحکیم دو انقلاب و حمایت از جریان‌های سالم انقلابی اسلامی و مستضعفان برداریم. همان‌طور که آقای جلود اشاره کردند، برادران لیبیایی ما از انقلاب ایران از اول پشتیبانی کرده‌اند و آن روزهایی که ما در زندان‌های رژیم شاه بودیم از ما حمایت کردند و در کنار انقلاب اسلامی ایران ایستاده‌اند و همیشه بهای لازم برای همکاری را پرداخته‌اند ... باید پذیرفت که انقلاب اسلامی ایران عصر جدیدی در حیات مسلمان‌ها و کل جهان ایجاد کرده است.» (۱)

وی سپس به حرکت انقلابیون لبنان و نقش آن‌ها در اخراج نیروهای بیگانه از این کشور با حرکت‌های شهادت طلبانه، اشاره کرد و افزود: «دیگر آن زمان گذشته است که اسرائیلی‌ها بیایند جنوب لبنان و هزاران مسلمان را ببرند و زندانی کنند، اما چند نفر انقلابی که چندین نفر امریکایی را به خاطر آزاد کردن دوستان خود از زندان‌های صهیونیست‌ها می‌گیرند، تروریست بخوانند. الآن مسلمان‌های دنیا به این نقطه رسیده‌اند که اگر امریکا، انگلیس، فرانسه و ایتالیا بخواهند در لبنان دخالت نموده و نیرو پیاده کنند، آن‌ها در ماشین‌های پر از مواد منفجره می‌نشینند و شما دیدید که چگونه نیروهای اشغال‌گر را از لبنان بیرون کردند؛ کاری که در تاریخ پنج قرن اخیر سابقه نداشت.» (۲)

در ادامه، رئیس مجلس شورای اسلامی با تأکید بر این که حضور مردم در راه پیمایی روز جهانی قدس یک حماسه تاریخی و توصیف ناپذیر است، گفت: «قدرت روحیه مسلمان‌ها آن قدر بالا رفته که صحنه‌ای که ما روز جمعه گذشته، روز جهانی قدس، در تهران داشتیم به عنوان یک حماسه تاریخی و سرفصل تاریخی در تاریخ اسلام ثبت شده است ... شاید برای شما مشکل باشد باور کنید در شرایطی که از صبح تا ظهر روزی چند مرتبه هواپیماهای عراقی تهران را بمباران کردند، پنج میلیون زن و مرد روزه دار در فضای باز در خیابان آن چنان فریاد می‌کشیدند که حتی صدای شکستن دیوار صوتی و انفجار بمب را نمی‌شنیدند ...» (۳)

در پایان سفر رسمی آقای هاشمی رفسنجانی به لیبی، شمشیری به عنوان سمبل مبارزات رهایی بخش به وی اهدا شد، آقای هاشمی رفسنجانی نیز با تشکر از "پذیرایی گرم و صمیمانه

ص: ۲۱۲

۱- ۱۰. مأخذ ۱، ص ۲.

۲- ۱۱. مأخذ ۱، ص ۲.

۳- ۱۲. مأخذ ۱، ص ۲.

کشور دوست و برادر لیبی"، گفت: «امیدوارم که این شمشیر هیچ وقت به نیام نرود تا این که سرزمین مقدس قدس شریف را آزاد کنیم».^(۱)

از سوی دیگر، دکتر "تریکی" دبیر کمیته مردمی روابط خارجی لیبی، در یک کنفرانس مطبوعاتی اعلام کرد: «در جریان دیدار برادر هاشمی رفسنجانی از لیبی، اوضاع لبنان و حملاتی که از سوی نیبه بری به منظور نابودی اردوگاه های فلسطینی انجام می گیرد، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.» وی به هم سوئی نظرها گماهیری لیبی و ایران اشاره کرد و افزود: «ایران تأکید کرده گروه نیبه بری هیچ گونه ارتباطی به شیعه ندارد و عملکرد این گروه، طرح امپریالیسم صهیونیسم، در جهت نابودی آرمان ملت فلسطین صورت می گیرد ... لیبی و ایران جریانات کنونی علیه فلسطینیان را محکوم کردند».^(۲) دبیر کمیته روابط خارجی لیبی سپس گفت: «رئیس مجلس شورای اسلامی ایران نیز نیبه بری را به بازرگان ایران تشبیه نمود».^(۳)

در واکنش به این سفر، رادیو اسرائیل با اشاره به برگزاری ضیافت شام عبدالسلام جلود - مرد شماره ۲ لیبی - و به رغم تأکید وی مبنی بر دست یابی به توافق در مورد کلیه موضوعات مطرح شده با رئیس مجلس شورای اسلامی، کوشید این سفر را ناموفق نشان دهد: «ناظران سیاسی این جمله "توافق های اصولی نسبت به همه نقطه نظرهای طرفین" را نشانه وجود اختلاف نظرهایی بین دو رژیم به ویژه درباره مسائل مربوط لبنان می دانند. گزارش های قبلی حاکی از آن بود که لیبی به علت مناسبات نزدیکی که با سازمان سنی "مرابطون" در لبنان دارد، از سرکوبی آن ها توسط سازمان های شیعه بیروت که از جانب حکومت اسلامی ایران حمایت می شوند، خشمگین است، با این همه و از مطالبی که توسط خبرگزاری های دولتی لیبی و ایران انتشار یافت چنین برمی آید که مقامات دو کشور پیرامون مسائل لبنان به توافق های اصولی رسیده اند».^(۴)

یادآوری می شود جمله مورد استناد رادیو اسرائیل، از گزارش خبرنگار اعزامی واحد مرکزی خبر ایران به لیبی استخراج شده و مستمسک نتیجه گیری این رادیو گردیده است. وی گزارش داده بود که در ملاقات جلود و هاشمی، مسائل به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفت و توافق های اصولی در خصوص همه نقطه نظرهای دو طرف به دست آمده است.^(۵)

۱۰۳

امروز آقای هاشمی رفسنجانی و هیئت همراه به دعوت "حافظ اسد" رئیس جمهور سوریه، وارد دمشق شدند. حافظ اسد روز گذشته (۱/۴/۱۳۶۴) پس از ترک مسکو، از آقای هاشمی و هیئت همراهش - که در لیبی به سر می بردند - جهت دیدار رسمی از سوریه دعوت کرده بود.^(۶) آقای هاشمی پس از ورود به دمشق، در مورد اهداف سفرش به سوریه گفت: «این سفر به منظور بحث و بررسی در مسائل منطقه می باشد و من فکر می کنم مسائل لبنان و

ص: ۲۱۳

۱-۱۳. مأخذ ۱، ص ۲.

۲-۱۴. مأخذ ۲، طرابلس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۴/۱۳۶۴، صص ۱۸ و ۱۹.

۳-۱۵. همان.

٤-١٦. همان.

٥-١٧. مأخذ، ص ٢.

٦-١٨. روزنامه اطلاعات، ١٣٦٤/٤/٢، ص ٣.

کشورهای عضو جبهه پایداری و تهاجمی که امریکا و صهیونیست ها شروع کرده اند، از مسائل مورد بحث خواهد بود.» وی افزود که در دیدارهای خود با مقام های سوری، درباره اتخاذ مواضع مشترک در خصوص مسائل جنگ تحمیلی و اوضاع احتمالی آینده، مذاکره خواهند کرد. از سوی دیگر، حافظ اسد نیز در دیدار با آقای هاشمی رفسنجانی و هیئت همراه، با قدردانی از جایگاه ویژه انقلاب اسلامی ایران در مقابله با امپریالیسم و صهیونیسم و نیز تأثیرات بین المللی پیروزی انقلاب اسلامی ایران، گفت: «یکی از دست آوردهای انقلاب اسلامی این است که ایران را از پایگاه ارتجاع خارج کرده و به پایگاه اسلام و حامی مستضعفین جهان تبدیل نمود.» (۱)

دیدار آقای هاشمی رفسنجانی از لیبی و سوریه، بازتاب هایی در رسانه های خارجی داشته است؛ از جمله رادیو اسرائیل در این باره در تفسیری گفت: «رئیس مجلس و نماینده آیت الله خمینی در شورای عالی دفاع، یک روز پس از بازگشت رئیس جمهوری سوریه از مسکو، به دمشق می آید و ناظران عقیده دارند که وی از پرزیدنت حافظ اسد پیرامون پی آمدهای دیدار او از شوروی و مذاکراتی که با سران کرملین به عمل آورده، اطلاعاتی کسب خواهد کرد.» (۲)

یونایتدپرس نیز به نقل از منابع متعدد، به ابعاد گوناگون مباحث مطرح شده در مذاکرات ایران، لیبی و سوریه، پرداخت و نوشت: «هدف از این مذاکرات، تبادل نظر میان مقامات ایرانی و سوری در مورد احتمال جدا شدن لیبی از جناح رادیکال عرب می باشد. از جمله مسائل دیگری که احتمالاً مطرح خواهد شد، مسئله لبنان، جنگ ۵۷ ماهه ایران و عراق و گرایش لیبی به سمت عراق می باشد.» (۳)

این خبرگزاری سپس با اشاره به دیدار ناگهانی "عبدالسلام تریکی" وزیر خارجه لیبی، از بغداد در هفته گذشته - که موجب شگفت زدگی مقامات ایرانی شده است - به نقل از دیپلمات های مقیم طرابلس نوشت: «اوایل سال جاری لیبی پیشنهادی به عراق ارائه داد مبنی بر این که لیبی حمایت خود از ایران را قطع کند و در قبال آن، عراق مخالفان لیبی در بغداد را دست گیر کند.» (۴) یونایتدپرس سپس افزوده که یک منبع مطلع نتیجه گرفته که سفر آقای هاشمی رفسنجانی، تلاش جهت نزدیک کردن روابط میان سوریه، ایران و لیبی به منظور مقابله با هرگونه تلاشی که به نام همبستگی اعراب درصدد شکاف انداختن میان این همبستگی است، می باشد. (۵) این خبرگزاری همچنین به نقل از همین منابع نوشته است: «سوریه اکراه داشته است که درباره تلاش جمهوری اسلامی برای تهیه سلاح های ضد هوایی جهت دفاع از شهرهای خود از جمله تهران در مقابل حملات هواپیماهای عراقی و نیز موشک های زمین به زمین که بتواند بغداد را مورد حمله قرار دهد، با هیئت ایرانی گفت و گو کند ... مقامات سوریه در سفر قبلی (اوایل ماه جاری) به "رفیق دوست" وزیر سپاه پاسداران گوشزد کردند که در مورد نیازهای تسلیحاتی ایران با اسد گفت و گو نکند. ولی همین منابع

ص: ۲۱۴

۱- ۱۹. مأخذ ۱، ص ۲.

۲- ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۶ (۳/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۷، رادیو اسرائیل.

۳- ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۹۷ (۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۰، آتن - خبرگزاری

یونایتد پرس، ۳/۴/۱۳۶۴.

۴-۲۲. همان.

۵-۲۳. همان.

افزودند که حمایت سوریه از ایران در جنگ، همچنان پابرجاست. دیپلمات‌ها در تهران گفتند سوریه سلاح‌های سبک و مهمات به ایران می‌دهد ولی از ارسال سلاح‌های سنگین خودداری می‌کند.»

یونایتدپرس درباره لبنان نیز نوشته است: «منابع مذکور افزودند سوریه از افزایش نفوذ گروه‌های رادیکال اسلامی مورد حمایت ایران در لبنان و نیز مخالفت ایران با "نبیه بری" رهبر شیعیان لبنان، نگران است.»^(۱)

ص: ۲۱۵

۱- ۲۴. همان.

اجرای عملیات های محدود، به عنوان یک تاکتیک اساسی در استراتژی جنگ درازمدت، در جمع فرماندهان عملیاتی سپاه در جلسه امروز قرارگاه خاتم (سپاه) از جنبه های متفاوتی مورد بحث و گفت و گو و تأکید قرار گرفت؛ از جمله، اهداف این عملیات ها از لحاظ تأثیر آن بر سازمان رزم و آرایش دفاعی متمرکز دشمن بررسی و تبیین گردید. چگونگی تأثیر عملیات محدود در اردوی دشمن را "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، چنین تشریح کرد:

«دشمن الآن خودش را به یک جنگ مخصوصی با ما عادت داده؛ می فهمد که ما کجا عمل خواهیم کرد، همه امکانات و تشکیلاتش را آن جا جمع کرده و مقابل ما قرار می دهد؛ خطوط دیگر غیر از این خطوط غیرفعال هستند، تنها خط فعال دشمن، خطی است که احساس می کند ما می خواهیم عملیات انجام دهیم.

قبل از والفجر ۴، دشمن تمام نیروهایش را تعویض نمود؛ قبل از بدر، نیروهای در خط تغییر کرد؛ قبل از والفجر ۲ نیز به همچنین؛ چرا این تعویض ها صورت می گیرد؟ به این دلیل است که نیرویی که الآن در خطوط پدافندی دارد، همه غیرفعال هستند، نیرویی نیستند که مقاومت کنند و ... حال اگر فرض کنیم پانزده یگان داریم، هر یگانی در هر ماه دو عملیات انجام دهد و ... در ماه سی عملیات می شود، در این صورت دشمن مجبور است یک فشار و یا یک جهت گیری جدیدی را در سازمان دهی رزمی خودش بقبولاند: دشمن یا باید بیاید نیروهای احتیاط خودش را تقسیم و تکه تکه کند، یا مجبور است روی لشکرهاش نیز سرمایه گذاری بیش تری کند. ... عراق امروزه هرچه امکانات لازم باشد به سپاهانش می دهد و آن ها را تقویت می کند؛ به هر سپاه عراق حمله بشود، عراق تعداد زیادی تیپ در اختیارش می گذارد؛ به عنوان مثال، لشکر ۱۰ موضع پدافندی اش فرض کنیم در "طیب" و "شهرانی" است اما هیچ گاه تیپ های این لشکر نزد خودش نیست، همیشه دارند در بصره می جنگند، تیپ هایش می رود زیر امر سپاه سوم که حملات ما را به بصره جواب بدهند.

الآن وضع دشمن به این شکل است که مثلاً سپاه های عراق که در بصره و یا عماره و...

هستند، امکانات در آن‌ها متمرکز است، امکانات زیادی دست آنان است، وقتی امکانات قوی و متمرکز دست این‌هاست، آمادگی دارند که اگر از یک‌جا ما همه نیروهای مان را یک‌جا وارد عمل کنیم، آن‌ها نیز به صورت تمرکزی با ما برخورد می‌کنند. حالا اگر ما آمدم در ۷ جا با این‌ها برخورد کردیم، آن موقع دشمن می‌ماند، یا باید صبر کند، منتظر حمله بزرگ ما بماند که غافل گیر نشود، یا باید بیاید این نیروهایش را تجزیه کند و بفرستد سراغ این حملات کوچک ما. وقتی نیروهایش را تجزیه کند باید امکانات را نیز تجزیه نماید و در مجموع، جهت‌گیری و یک تغییر اساسی در سازمان رزم دشمن به وجود خواهد آمد، مجبور می‌شود گردان‌های اصلی‌اش را در خط بکشد.

دشمن مجبور است در طول [یک] هزار کیلومتر مرز، خودش را فعال کند، اما نمی‌تواند فعال شود، چرا که منتظر عملیات اصلی ما می‌باشد. اگر نیروهایی که آزاد کرده از خط ... و به عنوان احتیاط قوی و متمرکز در دستش نگه داشته اگر نخواهد بیاورد در خط، عملیات محدود ما همه‌اش موفق می‌شود و اگر در خط بیاورد، ممکن است فکر کند ما در آینده عملیاتی انجام دهیم، آن موقع نیرویی که رفته در خط تا بخواهد مجدداً صرفه جویی در قوا بکند و بیاورد با عملیات اصلی مقابله کند، عقب می‌ماند. در مجموع، یکی از اهداف عملیات محدود، فشار استراتژیک بر دشمن است.»

البته اهداف نظامی دیگری نیز از جمله انهدام نیروی دشمن مد نظر بود ولی یکی از هدف‌های عمده، "فریب دادن دشمن" اعلام شد. برادر محسن رضایی در مورد نقش عملیات‌های محدود در فریب دادن و غافل‌گیر کردن دشمن هنگام اجرای عملیات‌های اصلی، گفت:

«عملیات محدود وقتی انجام می‌شود، عملیات مهم شما نیز با این‌ها قاطی است یعنی دشمن می‌بیند شما در سی منطقه تحرک دارید، در سی منطقه حمله می‌کنید، آن موقع عملیات مهم شما در آن مناطق گم خواهد شد؛ تا وقتی فکر می‌کند... این هم یک عملیات محدود باشد... حساسیتش را از دست می‌دهد.»

فرمانده کل سپاه سپس عملیات‌های گشتی رزمی، نفوذی و محدود را تشریح کرد:

«عملیاتی که کم‌تر از یک گردان باشد، عملیات گشتی رزمی است؛ عملیاتی که در حد سه گردان باشد، عملیات نفوذی است و عملیاتی که در حد یک یا حداکثر سه لشکر باشد، عملیات محدود است.»

عملیات گشتی این است که با یک گروهان می‌روید دو الی سه کمین را می‌زنید و بر می‌گردید.

عملیات نفوذی یعنی این که با یک نیرویی مثلاً سه گردان به دشمن حمله می‌کنید و بعد از وارد ساختن تلفات و گرفتن اسیر از دشمن، بر می‌گردید. عملیات محدود این است که

علاوه بر انهدام نیروی دشمن، قصد هست که اگر بتوانید زمین را نیز حفظ کنید و نگه دارید؛ در عملیات محدود ما به دنبال زمین هم هستیم.»^(۱)

وی همچنین درباره تأمین کادر مورد نیاز برای کسب توانایی جهت اجرای عملیات مؤثر و تعیین کننده علیه دشمن - که از مباحث مهم جلسات خاتم می باشد - گفت:

«هنگامی که فرمان بسیج عمومی داده شود، باید هر لشکر سپاه از لحاظ کادر، توانایی جذب چهل گردان نیرو را داشته باشد. ما باید لشکرهای مان را تبدیل به سپاه کنیم تا بتوانیم از چند نقطه علیه دشمن عملیات گسترده انجام دهیم.»

جانشین فرمانده سپاه (علی شمخانی) درباره همین موضوع بحث را ادامه داد و لزوم بالا بردن توان کل تشکیلات سراسری سپاه در بُعد نظامی را یادآور شد. وی کلیات یک "طرح نوبه ای" را برای شرکت ادواری و مرتب کلیه نیروهای سپاه در جنگ، ارائه کرد و افزود: «باید همه پرسنل سپاه به جنگ بیایند و چنان آمادگی پیدا شود که هر زمان تمام پرسنل سپاه را فرا خواندیم، بسیج شوند.»^(۲)

۱۰۵

رادیو بغداد در گزارشی تهدیدآمیز با هدف القاء حقانیت عراق در جنگ شهرها، فهرستی از حملات ایران (از ۲۴/۳/۱۳۶۴ تا امروز) را برشمرد:

۱- گلوله باران دو شهر بصره و خانقین در ۱۴ ژوئن ۱۹۸۵ (۲۴/۳/۱۳۶۴).

۲- گلوله باران دو شهر خانقین و مندلی و دو قصبه چومان و شاندری در ۱۵ ژوئن ۱۹۸۵ (۲۵ خرداد ۱۳۶۴).

۳- پرتاب یک موشک در ساعت ۵:۴۵ بامداد روز ۱۵ ژوئن ۱۹۸۵.

۴- گلوله باران شهرها و قصبه های زرباطیه، شهابی، مندلی، خورمال، حلبچه، سیدصادق و روستای رستم بیک در ۱۶ ژوئن (۲۶ خرداد ۱۳۶۴):

۵- گلوله باران حومه های شهر مندلی و دو قصبه طویله و خورمال در ۱۷ ژوئن ۱۹۸۵ (۲۷ خرداد ۱۳۶۴).

۶- گلوله باران شهرستان ابوالخصیب و بخشداری شهابی در ۱۸ ژوئن ۱۹۸۵ (۲۸ خرداد ۱۳۶۴).

۷- گلوله باران شهرستان خورمال و شهر زرباطیه با توپخانه سنگین در ۲۰ ژوئن ۱۹۸۵ (۳۰ خرداد ۱۳۶۴).

۸- گلوله باران بخشداری شهابی در ۲۱ ژوئن ۱۹۸۵ (۳۱ خرداد ۱۳۶۴).

۹- گلوله باران قصبه شاندری با توپخانه سنگین در ۲۲ ژوئن ۱۹۸۵ (۱ تیر ۱۳۶۴).

۱۰- گلوله باران حومه های شهر مندلی با توپخانه در ۲۲ ژوئن ۱۹۸۵ (۱ تیر ۱۳۶۴).

۱۱- گلوله باران حومه های شهر بصره با توپخانه سنگین در ۲۳ ژوئن ۱۹۸۵ (۲ تیر ۱۳۶۴). (۳)

گوینده این رادیو در ادامه خطاب به ملت ایران افزود: «رژیم ایران از هر اقدامی به خاطر

ص: ۲۱۸

۱-۱. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (داود رنجبر)، مهر ۱۳۶۵، صص ۲۶ تا ۲۹.

۲-۲. سند شماره ۱۰۹۵/د، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر ثبت جنگ، راوی قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، (داود رنجبر)، ۲۹/۳/۶۴ الی ۱۰/۴/۶۴، ص ۱۰۰.

۳-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۷ (۴/۴/۱۳۶۴)، صص ۳۷ تا ۳۹.

گسترش دامنه جنگ و وادار نمودن عراق به عدم پای بندی به توقف بمباران شهرهای ایران، ابایی ندارد اما در این رابطه تأکید می نمایم که رژیم ایران در برابر شما و در پیشگاه افکار عمومی جهان مسئول پی آمد اعمال تجاوزکارانه خود خواهد بود.»(۱)

۱۰۶

کشتی کویتی "المحرق" که چند روز قبل به وسیله نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی در آب های خلیج فارس توقیف و به بندری در استان هرمزگان منتقل شده بود، همچنان در این بندر نگه داری می شود.(۲) خبرگزاری جمهوری اسلامی کسب اطلاع کرده که محموله این کشتی جزء سلاح های نظامی نیست اما وسایلی را شامل می شود که کاربرد نظامی دارد.(۳) از آن جا که تعدادی از خدمه کشتی هویت انگلیسی دارند، وزارت امور خارجه انگلستان اعلام کرد که لندن با ایران و کویت برای آزادی این عده در تماس است.(۴) وزارت خارجه کویت نیز اعلام کرد تماس هایی در سطح بالا با تهران برقرار کرده است.(۵)

۱۰۷

حملات موسوم به "جنگ نفت کش ها" موجب شده است تا بعضاً کشورهای صنعتی که به نوعی از این حملات زیان دیده اند، جهت حل مشکل تردد و نیز حل مشکل هزینه شرکت های بیمه و صاحبان کشتی ها در منطقه، دست به تهیه سیستم ضد موشکی برای پدافند از کشتی ها بزنند. در این باره نشریه نیوزویک چاپ سوئیس، نوشته است:

«شرکت "فیلیپس الکترونیک" هلند یک سیستم ارزان قیمت ضد موشک را به بازار عرضه می کند که قادر است مشکل پر خرج شرکت های بیمه و صاحبان کشتی هایی که در منطقه جنگ زده خلیج[فارس] در رفت و آمد هستند را حل نماید. این دستگاه مرکب است از رادار زود هشدار دهنده و یک پرتاب کننده که نوارهای فلزی ظریف و نازکی را شلیک می کند که موشک های در حال حرکت را از مسیر هدف شان منحرف می سازد. شرکت "لویدز" لندن این دستگاه را در کنفرانسی که هفته گذشته در یونان برگزار کرد، به معرض نمایش گذاشت و به صاحبان کشتی ها پیشنهاد کرد در صورتی که آن ها از این دستگاه استفاده کنند، این شرکت وجه بیمه کم تری را برای آن ها قائل خواهد شد.(۶)

۱۰۸

مجله "الطلیعه الاسلام" چاپ لندن، به نقل از منابع آگاه در آفریقای جنوبی اعلام کرد: «رژیم عراق اخیراً یک قرارداد مهم نظامی با رژیم نژادپرست آفریقای جنوبی امضا کرده است که به موجب آن، آفریقای جنوبی سلاح هایی به ارزش پانصد میلیون دلار به عراق می فروشد و در مقابل از این کشور نفت وارد می کند.» این مجله افزوده است: «رژیم عراق یک صد توپ هویتزر سنگین از نوع "جی-۵" کالیبر ۱۵۵ میلی متری ساخت یکی از کارخانه های دولتی آفریقای جنوبی خریداری کرده و این توپ های سنگین به وسیله چند کشتی وارد بندر

۱-۴. همان.

۲-۵. همان، ص ۱۶.

۳-۶. همان، ص ۱۷.

۴-۷. همان، ص ۱۷، خبرگزاری فرانسه از لندن.

۵-۸. همان، ص ۱۶، خبرگزاری رویتر از کویت.

۶-۹. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۶۵

(۲۲/۴/۱۳۶۴)، نشریه "نیوزویک"، چاپ سوئیس، ۲۴ ژوئن ۱۹۸۵ (۳/۴/۱۳۶۴).

اردنی "عقبه" شده و قرار است از طریق زمین وارد عراق شود.» در پایان گزارش آمده است که این قرارداد مخالف قوانین و مقررات سازمان ملل در مورد ممنوعیت برقراری روابط اقتصادی با حکومت نژادپرست آفریقای جنوبی است.^(۱)

۱۰۹

آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، در دومین روز دیدار خود از سوریه برای بار دوم با "حافظ اسد" رئیس جمهور این کشور، ملاقات و گفت و گو کرد. روزنامه های داخلی از کلیات این گفت و گو خبر دادند: «در این ملاقات مذاکرات دور اول ادامه یافت و در زمینه اوضاع جاری منطقه از نقطه نظر دو کشور سوریه و جمهوری اسلامی ایران و همچنین روابط دوجانبه بحث و تبادل نظر شد.»^(۲)

اما در اکثر رسانه های خارجی سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به سوریه حول محور آزادسازی گروگان های هواپیمای ربوده شده تی.دبلیو.ای. تحلیل و بررسی شده است. قبل از این نیز خبرگزاری "تانیوگ" گزارش داده بود که سوریه از ایران خواسته است تا با استفاده از نفوذ خود در نیروهای حزب الله، جهاد اسلامی و امل و همچنین نیروهای سپاه پاسداران مستقر در لبنان، به آزاد ساختن گروگان ها کمک کند.^(۳) موارد دیگری از قبیل "تسلیحات" نیز در رسانه های خارجی مطرح شده است. در این جا به دو نمونه خبری از رادیو اسرائیل و بی.بی.سی. اشاره می شود.

رادیو اسرائیل در تفسیری، درباره اهداف سفر آقای هاشمی به لیبی و سوریه گفته است: «... مثلث ایران، لیبی، سوریه سه موضوع اساسی مورد توافق و شاید اختلاف نظر است: جنگ ایران و عراق، جنگ شیعه و فلسطین در لبنان و روند صلح خاورمیانه. پیرامون جنگ نخست، از قرائن چنین برمی آید که حجت الاسلام رفسنجانی سران حکومت لیبی را به لزوم ادامه نبرد متقاعد ساخته است، زیرا در بیانیه مشترکی که دیشب در تریپولی انتشار یافت، لیبی برای نخستین بار در ظرف یک سال اخیر از حکومت ایران در ادامه جنگ حمایت کرد و حکومت عراق را مورد حمله قرار داد. در این رهگذر، متقاعد ساختن سوریه به لزوم ادامه جنگ نیز ضرورتی ندارد، زیرا هیچ کشوری همانند رژیم حزب بعث دمشق خواهان ادامه سرکوبی سران حزب بعث بغداد نیست.

مسئله رژیم تهران در این زمینه، متقاعد ساختن لیبی و سوریه به ادامه اعطای موشک های زمین به زمین و حادثه و فوری تر از آن، اعطای یک شبکه موشکی پدافند هوایی است. حکومت اسلامی ایران از یک سو به دریافت تعداد تازه ای موشک های "اسکاد - بی" نیاز دارد تا بتواند حملات گسترده هواپیماهای عراقی، بمباران های هوایی و موشک اندازی های آن کشور را علیه شهرهای ایران تلافی کند، زیرا به احتمال قوی همه موشک هایی که لیبی و سوریه در گذشته به تهران فرستاده اند، به سوی بغداد پرتاب گردیده

ص: ۲۲۰

۱- ۱۰. مأخذ ۳، ص ۳، الجزیره.

۲- ۱۱. روزنامه اطلاعات، ۴/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۳-۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۸ (۴/۴/۱۳۶۴)، صص ۸ و ۹، بلگراد - خبرگزاری
جمهوری اسلامی، ۴/۴/۱۳۶۴.

و انبار خالی شده است ولی به موازات این سلاح تلافی جویانه، حکومت اسلامی ایران به موشک های زمین به هوا نیازمند است تا حریم هوایی تهران را در برابر ادامه حملات هوایی عراق مسدود سازد...

پرسش آن است که آیا نماینده آیت الله خمینی در شورای عالی دفاع طی دیدار از لیبی و سوریه موفق شد سران آن دو کشور را به اعطای موشک های بیش تر و شبکه پدافند هوایی متقاعد سازد یا نه؟ بی تردید در این زمینه اتحاد شوروی سر نخ را به دست دارد و این پرسش مطرح می گردد که چگونه دولت مسکو می تواند به ارسال اسلحه و ساز برگ جنگی برای حکومت اسلامی ایران از طریق سوریه و لیبی و به منظور طولانی تر ساختن جنگ، ادامه دهد بی آن که به مناسبات دوستانه آن کشور با عراق لطمه ای وارد شود و پیمان دوستی و همکاری مسکو با بغداد به قوت خود باقی بماند و رژیم صدام حسین در بست به دامان ایالات متحده نیفتد.

به علت ضیق وقت و برای خودداری از اطاله کلام از پرداختن به ناخرسندی های متقابل سه رژیم که در رابطه با نبرد شیعه و فلسطین در بیروت و سرکوبی سازمان سنی "مرابطون" در لبنان به وجود آمد، می گذریم و به هدف سوم از مسافرت حجت الاسلام رفسنجانی به لیبی و سوریه می پردازیم که بی تردید هدف آن، به بن بست کشاندن روند صلح اردن و فلسطینی ها با اسرائیل می باشد. حکومت اسلامی ایران بارها کوشیده است برای اجرای هدف های بیان شده خویش علیه اسرائیل، جبهه متحدی با شرکت چند کشور تندرو عربی منطقه به وجود آورد.^(۱)

هم زمان با سفر آقای هاشمی به سوریه، رادیو بی.بی.سی. نیز در گفتاری پس از این که افراد مسلحی را که از هواپیمای ربوده شده امریکایی محافظت می کنند، عناصر سازمان امل و جنبش حزب الله لبنان معرفی کرد و با اشاره به این که این دو سازمان روابط نزدیکی با سوریه و ایران دارند، چنین به تفسیر پرداخت: «به دنبال پیام های مکرر "رونالد ریگان" رئیس جمهور امریکا به "حافظ اسد" رئیس جمهور سوریه، دولت سوریه دست به کار شده است تا شاید راه حلی برای این مسئله پیدا کند. این موضوع احتمالاً یکی از موارد گفت و گو بین رهبران سوریه و حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران - که به سوریه رفته است - خواهد بود. گزارش شده است که پرزیدنت اسد رئیس جمهوری سوریه، سعی دارد از نفوذ او در حزب الله در شرق لبنان که گفته می شود برخی گروگان های امریکایی را پس از حادثه هواپیماریایی در اسارت خود دارند، استفاده کند. از طرفی سفر هاشمی رفسنجانی می تواند انگیزه دیگری هم داشته باشد. دوره اخیر حملات پی گیرانه عراق به شهرهای ایران نشان داد که تهران فاقد هواپیماهای اکتشافی، سلاح های ضد هوایی و موشک های دوربرد کافی است.»^(۲)

ص: ۲۲۱

۱- ۱۳. مأخذ ۳، صص ۲۹ و ۳۰، رادیو اسرائیل.

۲- ۱۴. مأخذ ۳، صص ۲۵ و ۲۶، رادیو بی.بی.سی.

آقای هاشمی رفسنجانی امروز در محل سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی به سؤالات خبرنگاران خارجی و داخلی مقیم دمشق، در مورد مسائل مربوط به منطقه و موضع جمهوری اسلامی ایران در مورد جنگ تحمیلی، روابط با سوریه و لیبی، مسائل مربوط به فلسطین و لبنان پاسخ گفت. وی در مورد هواپیمارمایی اخیر خاطرنشان ساخت: «ما با عملیاتی که در میان بی گناهان ایجاد وحشت کند، مخالفیم و باید این گونه عملیات را محکوم کرد، اما نمی توان عملیات ستم دیدگان را محکوم کرد و درباره عملیات دیگران سکوت کرد.» (۱)

آقای هاشمی هواپیمارمایی را واکنشی در مقابل انفجارات جنوب لبنان به دست صهیونیست ها، دانست و افزود: «نباید میان هواپیمارمایی و انفجار مسجد در جنوب لبنان به دست نیروهای صهیونیست که در آن ها افراد بی گناه قربانی شدند یا حوادث اخیر طرابلس، فاصله دید. سرنخ اکثر ترورها و انفجارها که علیه ملت ها صورت می گیرد، در امریکا و فرانسه می باشد. اگر ما فقط فلسطینی ها یا لبنانی ها که همه چیز آن ها را گرفته اند و خانه آن ها را اشغال کردند و به بهانه این که هواپیما ربه اند، محکوم کنیم اما آن هایی را که در مسجد جنوب لبنان بمب منفجر می کنند و بدترین نوع تروریسم را دنبال می کنند، نادیده بگیریم، این خیانت است. ما نباید میان این دو فاصله بگذاریم ... اگر این مسئله از ریشه حل و فصل شود، این گونه حوادث کم تر اتفاق می افتد.» (۲) وی با توجه دادن به این که "طبیعی است ضعفا تا وقتی که سازمان های بین المللی به فریاد آن ها گوش نکنند، به هرگونه اقدامی دست می زنند"، بر عدم اطلاع ایران از هویت رباپندگان و هواپیمارمایی اخیر، تأکید کرد و افزود که ایران چنانچه مطلع بود، از این ع-مل جلوگیری می کرد. (۳)

رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد ارتباط ایران با هواپیماربايان گفت: «باید بگویم که هر حادثه ای که به دست مسلمانان [اتفاق] می افتد، امریکا ایران را متهم می کند زیرا ایران را معادل اسلام می داند. ما هیچ گونه ارتباطی با هواپیماربايان نداریم.» (۴)

آقای هاشمی سپس تأکید کرد: «در صورتی که قرار باشد ایران ربه شده هواپیمای امریکایی را محکوم کند، باید قبلاً اقداماتی را که امریکا و اسرائیل در جنوب لبنان، بیروت و طرابلس انجام داده اند، محکوم کند.» وی بهترین راه برای حل بحران را آزاد شدن شیعیان در بند اسرائیل اعلام کرد و هرگونه اعمال زور و لج بازی را در برابر کسانی که جهت به دست آوردن جق خود حاضر به شهادت می باشند، ناممکن دانست. (۵)

رئیس مجلس شورای اسلامی همچنین خاطرنشان کرد: «در این جریان دو طرف وجود دارد: خانواده شیعیان بازداشت شده در اسرائیل از یک سو و اسرائیل و امریکا از سوی دیگر و اگر دو طرف چنین مداخله ای را بپذیرند، برای چه ما باید با آن مخالفت کنیم؟» (۶) از

ص: ۲۲۲

۲-۱۶. کیهان، ۴/۴/۱۳۶۴، آقای هاشمی در پاسخ به خبرنگار رادیو مونت کارلو.

۳-۱۷. مأخذ ۱۱.

۴-۱۸. مأخذ ۱۶، پاسخ آقای هاشمی به خبرنگار ام.بی.سی.

۵-۱۹. مأخذ ۱۱.

۶-۲۰. مأخذ ۱۱.

طرفی اگر طرف اول از سوریه بخواهد در این قضیه میانجی گری کند، چرا ما مخالفت کنیم؟» (۱) وی سپس در مورد میانجی گری سوریه در حل و فصل این قضیه گفت: «راه ریشه ای باید برای این گونه کارها اندیشید.» (۲)

در ادامه مصاحبه آقای هاشمی در مورد این سؤال خبرنگار ام.بی.سی. که "با توجه به بن بست موجود در قضیه هواپیمای ربوده شده امریکایی، آیا احتمال می دهید که امریکا دست به اقدام نظامی بزند؟" گفت: «من فکر نمی کنم امریکا آن قدر نادان باشد، اما اگر امریکا بخواهد از این ماجرا بهانه ای بسازد و با ایران وارد جنگ شود، تجربه های گذشته نشان می دهد که مقابله نظامی با ایران به سود امریکا نیست. وقتی امریکا دست نشانده هایی مانند صدام در اختیار دارد دیگر نیاز به درگیری مستقیم ندارد. البته اگر ما مستقیماً با امریکا وارد جنگ شویم خیلی بهتر است زیرا ارتش عراق مجموعه ای از نیروهای مسلمان است و اگر امریکا دست به این ماجراجویی بزند سرنوشت دردناک تر از انفجار سفارت امریکا در بیروت در سراسر جهان در انتظار امریکا خواهد بود، اگر چه ما ترجیح می دهیم که چنین حوادثی صورت نگیرد.» (۳)

وی در خاتمه در مورد واکنش ایران در برابر بمباران مجدد شهرها به وسیله عراق و با توجه به خواسته مردم در راهپیمایی روز جهانی قدس مبنی بر سرنگونی نظام حاکم بر عراق و عدم سازش با این نظام، گفت: «ما هیچ راهی جز ادامه جنگ تا سرنگونی رژیم صدام نداریم تا مردم عراق حاکم بر سرنوشت خودشان شوند. مردم ما در تظاهرات میلیونی روز قدس این حرکت را خواستار شدند و ما نمی توانیم در این زمینه کوچک ترین نرمشی داشته باشیم. اگر بخواهیم در این زمینه سازش کاری کنیم و شعار روز قدس را نادیده بگیریم، در این صورت باید جای خود را به دیگران بسپاریم.» (۴)

۱۱۱

از زمان ربوده شدن هواپیمای امریکایی تی.دبلیو.ای. تا کنون، همه رسانه های داخلی و خارجی، سازمان ها و نهادهای بین المللی به بحث درباره آن پرداخته اند و روزی نبوده است که این مسئله به نوعی در سرلوحه اخبار و یا تحلیل ها و بررسی های کارشناسان امور سیاسی نیامده باشد، حتی سفر رئیس مجلس شورای اسلامی ایران به سوریه نیز تحت شعاع این جریان قرار گرفته و در تحلیل ها بخش عمده ای از این سفر در ارتباط با همین ماجرا دانسته شده است. در هر صورت، مرور بسیار اجمالی خبرها، بخشی دیگر از مسائل چهار روز اخیر مرتبط با هواپیمارمایی را نشان می دهد:

روزنامه کویتی "القبس" در گزارشی در ۳۱/۳/۱۳۶۴ نوشت که شوروی به سوریه توصیه کرده تا از نفوذ خود در جنبش امل جهت پایان بخشیدن به غائله هواپیمارمایی خاتمه دهد، چرا که امریکا و اسرائیل در تدارک انجام دادن یک عملیات گسترده نظامی در لبنان هستند. (۵)

ص: ۲۲۳

۱- ۲۱. مأخذ ۱۶، آقای هاشمی در پاسخ به خبرنگار مونت کارلو.

۲- ۲۲. مأخذ ۱۶، آقای هاشمی در پاسخ به خبرنگار مونت کارلو.

۳- ۲۳. مأخذ ۱۶، آقای هاشمی در پاسخ به خبرنگار "ام.بی.سی.".

٤-٢٤. مأخذ ١٦.

٥-٢٥. روزنامه اطلاعات، ١٣٦٤/١/٤، ص آخر.

نسیه بری در تاریخ ۱/۴/۱۳۶۴ در مورد حمله احتمالی امریکا به لبنان، واکنش نشان داده و این مسئله را به ضرر مسافران هواپیمای تی.دبلیو.ای. و منافع امریکا در منطقه دانسته است. (۱) حزب الله لبنان نیز با اعلام آماده باش نظامی، از همه کسانی که توانایی به دست گرفتن اسلحه را دارند خواست تا جهت مقابله با امریکا و اسرائیل خود را آماده کنند. در این خصوص "سیدحسین موسوی" رئیس جنبش امل اسلامی، در سخنانی از مسلمانان منطقه خواست که کلیه توان و نیروی خود را در راه مقابله با کفر، شیطان بزرگ و اسرائیل به کار گیرند. (۲) همچنین "شیخ صبحی طفیلی" از علمای حزب الله، در سخنانی رویارویی با امریکا را حالتی استثنایی و غیر مقطعی خوانده و افزوده است: «این امر [رویارویی با امریکا] از عمق استراتژی اسلامی و ایمان ما به اعمال سیاسی سرچشمه می گیرد و از آن جا که امریکا اوج کفر را متجلی ساخته، هرگز نمی تواند مورد قبول ایمان قرار گیرد.» (۳)

این در حالی است که منابع امریکایی از پیوستن یک نیروی دریایی مرکب از ۱۸۰۰ تفنگدار به نیروی ضربتی امریکا به فرماندهی ناو هواپیمابر "نیمیتس" در نزدیکی سواحل لبنان، خبر داده اند. (۴) از سوی دیگر، به رغم صف آرای امریکا در مقابل شیعیان لبنان در بحران کنونی، نوعی انعطاف پذیری در مقابل خواسته های ربایندگان هواپیمای تی.دبلیو.ای به چشم می خورد.

ژنرال "ساگر" رئیس پیشین سازمان جاسوسی نظامی اسرائیل، در تاریخ ۱/۴/۱۳۶۴ تنها راه خروج امریکا از بن بست کنونی را آزاد شدن زندانیان زندان "اتلنت" خواند و افزود: «در نهایت، اسرائیل به منظور فراهم کردن زمینه آزادی گروگان های امریکایی بوئینگ تی.دبلیو.ای. چاره ای جز آزاد کردن مسلمانان زندانی در زندان اتلنت در نزدیکی حیفا ندارد.» (۵)

"جورج شولتر" وزیر امور خارجه امریکا، با توجه به گفته مقام های اسرائیلی (۲/۴/۱۳۶۴) مبنی بر آزاد کردن ۳۱ تن از مسلمانان لبنان، گفت: «چنانچه تصمیم اسرائیل دایر بر آزادی ۳۱ زندانی لبنانی موجب آزادی گروگان ها در بیروت گردد، این امر امریکاییان را خشنود خواهد ساخت.» ولی هم او هم "رونالد ریگان" رئیس جمهور امریکا، وجود ارتباطی بین این اقدام اسرائیل با حل و فصل جامع این بحران را منتفی شمردند. ریگان با انکار ربط آزادی زندانیان با گروگان ها، گفت: «این اقدام اسرائیل ربطی به گروگان های امریکایی ندارد.» (۶)

روزنامه "النهار چاپ" بیروت، در مورد خاتمه دادن به بحران گروگان گیری از طرحی چهار ماده ای خبر داد که حاصل تلاش دیپلماتیک اتریش، لبنان، سوئیس، سوریه و امریکا است:

۱- آزادی گروگان ها. ۲- اقدام امریکا به محکوم کردن نقض قوانین بین المللی اعم از هواپیمارمایی و به اسارت گرفتن شماری از لبنانی ها به دست نیروهای اسرائیل. ۳- مذاکرات صلیب سرخ با اسرائیل برای آزادی زندانیان لبنانی. ۴- تدابیر امنیتی شدیدتر در فرودگاه بین المللی بیروت.

ص: ۲۲۴

۲-۲۷. همان.

۳-۲۸. همان.

۴-۲۹. همان، یونایتد پرس.

۵-۳۰. همان، خبرگزاری فرانسه.

۶-۳۱. روزنامه اطلاعات، ۳/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

گفتنی است که سخن گوی وزارت امور خارجه امریکا اعلام کرده که مقام های کشورش از چنین توافقی بی اطلاع اند. (۱)

با همه آنچه ذکر شد، امروز پس از آزادی ۳۱ تن از زندانیان جنوب لبنان و تأکید ربایندگان بر مقاومت تا رسیدن به اهداف نهایی خود، ریگان رئیس جمهور امریکا، با تنی چند از مشاوران بلند پایه خود از جمله وزیر خارجه، وزیر جنگ، مدیر سیا و رئیس ستاد مشترک ارتش امریکا در امور مربوط به امنیت ملی، جهت حل بحران گروگان گیری ملاقات کرد. "رابرت سیمس" منشی مطبوعاتی کاخ سفید، در این باره گفت: "این ملاقات به منظور بررسی اوضاع در بیروت صورت گرفته است." (۲)

۱۱۲

روزنامه "واشنگتن پست" - که بازگو کننده مواضع بخشی از نخبگان امریکا است - در گزارشی تفسیری، پس از برشمردن ریشه های خصومت جنبش بنیادگرایی اسلامی با ایالات متحده امریکا، ایجاد روابط حسنه با جمهوری اسلامی ایران را در درازمدت برای سیاست خارجی امریکا توصیه کرده است: «در اسلام سیاست و مذهب از یک دیگر جدایی ندارند و در آخرین سال های قرن بیستم، بنیادگرایی اسلامی که ایران موعظه گر آن است به صورت قدرت مندترین عامل نارضایتی و انقلاب در خاورمیانه درآمده است. این نیرو در ماجرای ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. حمله به مقر تفنگ داران امریکایی یا حمله به سفارت امریکا در بیروت و حمله به محل هیئت امریکایی در کویت، طی ۲۶ ماه گذشته جلوه نموده است. در واقع ایالات متحده امریکا درگیر یک جنگ است ولی طبیعت این جنگ به گونه ای است که نبرد علیه یک کشور یا یک منطقه با مرزهای مشخص و با هدفی که بتوان آن را هدف حمله های هوایی و یا هجوم های زمینی کرد، نیست؛ دشمن امریکا یک جنبش مذهبی است که سربازانش از یک کشور با فرقه خاص نیامده اند. با این همه، کشور ایران منزل گاه اقداماتی است که ایالات متحده را چنین آشفته کرده است. دولت ریگان باید با احتیاط بسیار سه راه حل را مورد نظر قرار دهد: استفاده از نیروی نظامی؛ اعمال تحریم های اقتصادی و یا ایجاد روابط حسنه.»

نویسنده مقاله با برشمردن دلایلی استفاده از زور را رد کرده و آن را سبب افروختن آتش کینه های بیش تری دانسته است. در خصوص به کار گرفتن سلاح تحریم های اقتصادی نیز براین باور است که نفت ایران استفاده از این سلاح را بی اثر می سازد و سرانجام به راه حل سوم پرداخته است: «در شرایط کنونی، ایالات متحده امریکا نیازمند آن است که بلوغ و اتکاء به نفس یک ابرقدرت را به عرصه ظهور برساند. ایجاد روابط حسنه نمی تواند سریع یا آسان باشد به ویژه در کشوری که انتخابات ریاست جمهوری هر چهار سال یک بار تجدید می شود. ثمرات چنین اقدامی نیز در دوران ریاست پرزیدنت ریگان و احتمالاً در طول حیات

ص: ۲۲۵

۱- ۳۲. همان.

۲- ۳۳. مأخذ ۱۱، ص آخر، یونایتد پرس.

آیت الله خمینی آشکار نخواهد شد اما این نمی تواند به معنای آن باشد که ایالات متحده نباید زمینه قبلی را در این مورد فراهم سازد. پرفسور "رضانی" کارشناس برجسته امریکایی مسائل ایران، می گوید ایران در صدد است به انزوای خویش پایان بخشد. در سال جاری پیوندهای اقتصادی ایران به اروپا به میزان قبل از انقلاب رسیده است و در پشت پرده، ایران تماس هایی را با کشورهای غربی و رقبای اسلامی اش از جمله عربستان سعودی آغاز کرده است. علی اکبر ولایتی وزیر خارجه جمهوری اسلامی در سال گذشته در پارلمان ایران گفت: در مورد مسائل جهانی در صحنه دیپلماتیک تصمیم گیری می شود و اگر ما در این صحنه حضور نداشته باشیم، این تصمیم گیری ها بدون ما انجام می گردد.»(۱)

۱۱۳

روزنامه جمهوری اسلامی در شماره امروز خود و نیز روزنامه سوئیسی "ریویو آو فارین افیرز" گزارشی دارند از سفرنامه چند خبرنگار سوئیسی که از بغداد مراجعت کرده اند. آن ها گزارشی نسبتاً متفاوت با آنچه در مطبوعات غربی با مهربانی درباره عراق آورده می شود، تهیه و ارائه کرده اند.

به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، سه تن از این خبرنگاران در تلویزیون سوئیس گفته اند: «قبل از این که به عراق سفر کنیم به ما گفته بودند رژیم عراق از اخبار چه درکی دارد، ولی آنچه که ما با آن مواجه شدیم خیلی بدتر از آن بود که پیش بینی می کردیم؛ در واقع رژیم عراق اطلاعات و اخبار را به عنوان تبلیغ سیاسی تلقی می کند و باید خبری را تهیه کرد که با سیاست عراق جور در می آید. این فقط در مورد اخبار جنگ نیست، بلکه در مورد همه سوژه ها صادق است، مثلاً نمی توان از اسب و درشکه ای که در خیابان حرکت می کند عکس گرفت زیرا عقب ماندگی کشور را نشان می دهد. در مورد جنگ از هیچ چیزی که هدف جنگی بتواند محسوب شود مطلقاً نمی توان خبر تهیه کرد. نه ساختمان دولتی، نه پل، نه جاده.

در تمام مدت سفر، ما زیر نظر بودیم و در هتل محل اقامت مان فوق العاده ما را کنترل می کردند و تمام تلاش ما برای تماس گرفتن با مردم عراق با شکست روبه رو شد. هرچه ویرانی که از جنگ به وجود آید به شدت محافظت می شود که کسی آن را نبیند. در مدتی که ما آن جا بودیم جنگ شهرها جریان داشت. روز قبل از ورود ما انفجار مهیبی یک بانک بزرگ را ویران کرده بود و سپس شش انفجار عظیم دیگر نیز روی داد ولی هیچ کس جرأت این که از آن ها حرفی بزند، نداشت و محل انفجار همیشه در محاصره بود بالاخره هم کسی ندانست که انفجارها در اثر پرتاب موشک توسط ایران بوده است. یا بمب گذاری توسط مخالفین. در حقیقت با وجود این که ما در بغداد بودیم، ولی خیلی از واقعیت عراق فاصله داشتیم. ...

ص: ۲۲۶

اولین چیزی که در عراق انسان را تکان می دهد تصاویر صدام حسین است که در همه جا حضور دارد؛ هر جا که باشید، همیشه یک صدام حسین دارد به شما نگاه می کند! ...

در مورد تلفات عراقی ها هیچ کس حرفی نمی زند؛ تلفات نیروهای عراقی به سرعت پنهان می شود، کشته ها فوراً دفن می شوند و برای ساکت کردن خانواده آن ها بلافاصله با دادن یک ماشین، صدای آن ها را خاموش می کنند. مجروحین شبانه به بیمارستان ها منتقل می شوند و هیچ گاه در خیابان نمی توان معلولی را دید. این قانون جنگی است که هیچ کس نباید از کشته ها و مجروحین و معلولین حرف بزند، ولی کدام خانواده ای است که عزیزی را از دست نداده باشد؟ همه در خفا می گویند و در بیرون از منزل زیر نگاه صدام حسین هیچ کس جرأت حرف زدن به خصوص با خبرنگاران خارجی را در این مورد ندارد.

خبرنگاران باید همیشه از یک مدرسه مشخص و به خصوص دیدن کنند، سپس از اردوگاه اسرای ایرانی "رمادی" دیدار شد که در آن به طور نمایشی سعی شده است که شرایط را مطلوب و انسانی جلوه بدهند و می بایست با یک اسیر ایرانی مشخص در دفتر اردوگاه و در حضور عراقی ها مصاحبه کند و خبرنگار اظهار داشت مصاحبه ای که در این شرایط انجام شود، چه ارزشی دارد؟»^(۱)

همچنین روزنامه سوئسی "ریویو آوفارین افیرز" بخش دیگری از این سفرنامه را به نقل از خبرنگاران سوئسی آورده است: «نخستین چیزی که یک بازدیدکننده از عراق را تکان می دهد، کیش شخصیت است که محور آن را صدام حسین رئیس کشور، رهبر، رئیس شورای انقلاب و یگانه حزب موجود در کشور، مارشال و فرمانده کل قوای نیروهای مسلح، تشکیل می دهد.

همه روزه تصاویری در صفحات اول روزنامه هایی که همه آن ها توسط دولت منتشر می شود، به چشم می خورد. عکس رنگی وی که حداقل سه برابر اندازه معمولی است، الزاماً در مدخل کلیه روستاها و شهرها و اماکن دیده می شود. در برنامه های رادیویی دولت در هر ساعت ۳۰ تا ۵۰ بار نام صدام حسین برده می شود. بسیاری از عراقی ها تصاویر وی را بر در ورودی خانه های شان می آویزند و با این اقدام امنیت خود و خانواده خود را تضمین می کنند. به ندرت اتفاق می افتد که نام وی در شعارهایی که در مدرسه، پاسگاه های پلیس، دفاتر حزب، سربازخانه و سایر ساختمان های دولتی دیده می شود، به چشم نخورد.

مبلغان کشور مکرراً از جنگ با ایران به نام "قادسیه صدام" یاد می کنند.

صدام حسین قصری بزرگ در جزیره ای واقع در غرب رودخانه دجله در جنوب پایتخت ساخته است. این مجتمع مانند حصار کاملاً محافظت شده است. یک ناظر خارجی اظهار داشته است عراقی هایی که با اتومبیل از این مسیر عبور می کنند، صرفاً با این فکر که اگر به ناگهان اتومبیل آن ها از کار بیفتد، چه اتفاقی رخ خواهد داد، پشتشان می لرزد! در آن طرف

کاخ، در ساحل رود به طرف شهر، یک شهرک دولتی در حال احداث است، نه یک مجتمع مسکونی معمولی بلکه تعدادی ویلایی لوکس با دیوارهای سنگی و درها و پنجره های طاق دار که ظاهراً برای مقامات عالی رتبه و امنیتی کشور ساخته می شود.

طبیعی است اشاعه دائمی این کیش شخصیت نمی تواند در مردم بی تأثیر باشد. به ندرت با عراقی های شجاع که مایل به حرف زدن باشند، برخورد می کنید و آنچه که از زبان آنان می شنوید گزارش های کابوس وار است که در زمره آنان می توان از سبعت مأمورین عراقی علیه زندانیان سیاسی نام برد.

همچنین همه می دانند که خبرچین ها و مأموران پلیس امنیتی در همه جا حضور دارند. بارها و بارها به شما گوش زد می شود که در محل کار در ادارات و در بسیاری از خانه ها دست کم یک خبرچین به یک یا دو مأمور امنیتی خبر می رساند. یک عراقی به من گفت که او نسبت به اکثر جوانان و افرادی که کم و بیش لباس مرتب به تن دارند و به جای انجام خدمت وظیفه، در خیابان در حال قدم زدن هستند و یا در کافه ها نشسته اند، مظنون است زیرا احتمال می رود که آن ها اعضای پلیس مخفی باشند. شاید او راست می گفت؛ در خیابان های پایتخت تعداد بی شماری از این جوانان مشاهده می شود.

احتمالاً دقت زیادی به عمل می آید که شایعات منتشره راجع به دخمه های وحشت، به بیرون درز کند زیرا بدون شک رهبران کشور بر آن اند که مردم را در حالت هراس دائم نگاه دارند.

مردم عراق می دانند یا حداقل گمان می کنند که در صورت پیوستن به اپوزیسیون و یا ابراز علنی نارضایتی، احتمالاً چه چیزی در انتظار آنان است. تأثیر این هشدارها با آزاد کردن گاه به گاه چند زندانی و بازگشت آنان به زندگی عادی اما تحت مراقبت پلیس، شدت می یابد. کلیه عراقی هایی که جرأت ابراز چنین چیزهایی را دارند، متفقاً بر این نکته تأکید می کنند که هیچ حمایت قانونی در برابر تجاوزات دولت و نوکرانش وجود ندارد.

فقط در چنین زمینه ای است که اهمیت کامل کیش شخصیت در عراق مشهود می گردد. نکته دیگر آن است که آویختن عکس رئیس دولت در خانه، به قصد دور نگاه داشتن نیروهای اهریمنی است. مردم با این عمل به جاسوسان و خبرچین ها نشان می دهند که آنان خانه شهروندانی وفادار و تحسین کننده حقیقی رئیس جمهور "عظیم الشان" هستند. در واقع صدام و تصویر وی نوعی امنیت جانی برای ساکنین خانه به وجود می آورد.

عاقلانہ آن است که در جهت کاهش شور و اشتیاق ساده لوحانه نسبت به رهبر بزرگ که کودکان آن را در مدرسه آموخته و به خانه می آورند، تلاش صورت نگیرد زیرا والدین خوب می دانند که یک چنین تحسین و تمجید علنی باعث می شود که از فرزندان آن ها مراقبت و حمایت بیش تری به عمل آید و این نوعی اطمینان خاطر است در برابر این ترس که آنان

یک روز با رفتن به درون دخمه ها و سرداب ها از نظر ناپدید خواهند شد.

برای حفظ اشتیاق فرزندان، بزرگ سالان اشتیاق خود را ظاهر می سازند و یا تظاهر به آن می کنند و تلگرام های تبریکی را که انتظار آن می رود، ارسال می دارند و به طور کلی در برنامه کیش شخصیت شرکت می جویند. (۱)

ص: ۲۲۹

۱-۳۶. همان، به نقل از روزنامه ریویو آوفارین افیرز، چاپ سوئیس.

به تدریج هرچه بیش تر اذهان فرماندهان سپاه به منطقه عملیاتی آتی (فاو) - که به منطقه عملیاتی "فدک" موسوم است - معطوف می شود. در این عملیات (که واجد پیچیدگی های خاص عملیاتی آبی - خاکی، از جمله ضرورت عبور از رودخانه، رعایت حفاظت جهت غافل گیر ساختن دشمن، شرط اولیه و قطعی کار است. به این دلیل، در همین مرحله کار، پس از دستور فرماندهی کل (برادر محسن رضایی) به سازمان حفاظت سپاه برای تهیه طرح حفاظتی، این سازمان بدین منظور، بررسی مواردی را در دستور کار خود قرار داده است: (۱) مقابله با فعالیت های جاسوسی دشمن؛ تخلیه مردم (از منطقه نخلستانی بین بهمن شیر و اروند)؛ تخلیه ژاندارمری (از خطوط حاشیه اروند و خطوط عقب تر)؛ یگان های پوششی منطقه؛ حفاظت پرسنل؛ تردد در منطقه؛ مهندسی؛ استتار و اختفاء؛ نقل و انتقالات؛ مخابرات؛ بهداری و تبلیغات.

از سوی دیگر، با توجه به این که دشمن با استفاده از وضع طبیعی منطقه (نخلستان ها و نهرها و...)، قابلیت و توانایی های چشم گیری در زمینه جمع آوری اطلاعات دارد، سازمان حفاظت سپاه، با ابراز حساسیت ویژه، ضمن یک دستورالعمل حفاظتی، توانایی های دشمن را چنین برشمرد است:

«۱- دیده بانی: دکل های دیده بانی ۱۰۰ متری دشمن که یکی از آن ها در کنار شهر فاو قرار دارد و تعدادی دکل ۴۳ متری که تعدادی از آن ها فعال است، این امکان را به دشمن می دهد که کلیه جاده های موجود در منطقه به خصوص جاده حاشیه ای رودخانه و جاده های آنتنی عمود بر آن را کاملاً زیر دید داشته باشد و کلیه نقل و انتقالات و فعالیت های جدید مهندسی را ثبت نماید.

۲- گشتی های شناسایی دشمن در خط: این گشتی ها تغییرات در خط لجمن و تغییرات در تعداد کمین ها و ... را ثبت و گزارش می نمایند.

۳- گشتی های شناسایی دشمن در عمق: این گشتی ها به راحتی از فاصله موجود بین

ص: ۲۳۰

۱- ۱. سند شماره ۰۶۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش "حفاظت: فریب، غافل گیری"، متون تحقیقاتی جنگ، گزارش راوایان، قرارگاه خاتم، عملیات والفجر ۸، ص ۱۰.

سنگرهای در خط و با استفاده از تاریکی هوا، پشت خطوط لجمن آمده و حتی چند مورد تا روی جاده بهمن شیر آمده و اقدام به جمع آوری اطلاعات نموده اند، لذا استتارات بین نخل ها و تغییرات محسوس در این منطقه و احداث جدید می تواند مورد شناسایی این ها قرار گیرد.

۴- عکس هوایی: تا کنون دشمن در حالت عادی به طور متوسط هفته ای یک پرواز شناسایی در منطقه داشته است که می تواند با عکس های هوایی خود (و همچنین ماهواره) کلیه تغییرات در سطح زمین (جاده، مواضع توپخانه، بنه مهمات، محل قرارگاه و ...) را دقیقاً ثبت نماید.

۵- رادار رازیت: دشمن به استعداد هر تیپ یک رادار رازیت در منطقه مستقر کرده است. این رادارها روی بلندی حداقل ده متری به نحوی نصب گردیده اند که منطقه هم دیگر را پوشانند. این نوع رادار تغییرات داخل نخلستان ها را نمی تواند ثبت کند لکن چون در ارتفاع مرتفع نصب گردیده، رفت و آمد وسایل نقلیه در جاده خسروآباد و جاده های عمود بر آن ... را می تواند ثبت نماید.»(۱)

نکته دیگر در امر حفاظت این که با جدایی مأموریت های ارتش و سپاه، عملاً اشراف فرماندهان سپاه بر همه نیروهای درگیر ممکن شده و تا اندازه ای مقدمات اعمال حفاظت مناسب و نیز حصول اطمینان از تحقق حفاظت را فراهم ساخته بود. در این زمینه از همان ابتدای کار سعی بر این بود که افراد، متناسب با مقتضیات کاری و طبق برنامه توجیه شوند و اسامی آن ها نیز در فهرست توجیه شدگان وارد شود و نیز کسانی که بعدها توجیه می شوند با کسب اجازه فرماندهی بوده باشد تا بدین وسیله تسلط و کنترل لازم بر پرسنل انجام گیرد.

همچنین در توجیه ها و دستورالعمل های حفاظتی مسائل دیگری درج گردیده بود، از جمله: عوامل و عناصر شناسایی کننده با صلاحیت باشند و بعد از ورود به منطقه تا هنگام عملیات از منطقه خارج نشوند؛ عناصر مهندسی نیروی بومی نباشند و از صلاحیت لازم برخوردار باشند. ضمناً سعی می شد نیروها حتی الامکان به صورت محدود، متناسب با کارشان در منطقه حضور یابند.»(۲)

در دستورالعمل های حفاظتی درباره مقررات تردد در منطقه فدک، بر این موارد تأکید شده است:

۱- ممنوعیت تردد ساکنان قبلی و مردم بومی.

۲- ممنوعیت تردد متفرقه ...

۳- ممنوعیت تردد وسایل سنگین در روز.

۴- همه تردها در شب و بدون استفاده از نور باشد.

۵- ممنوعیت تردد خودروهای استیشین فرماندهی.

۶- تردد کلیه یگان ها تحت پوشش ناو تیپ ماهشهر و ناو تیپ امیرالمؤمنین و با کارت پوششی آن ها.

ص: ۲۳۱

۱-۲. همان، صص ۱۱ و ۱۲.

۲-۳. همان، ص ۱۷.

۷- کلیه فعالیت های مهندسی، با اجازه و در شب باشد.

۸- انتقال کلیه وسایل و تجهیزات به منطقه در شب و سپس استتار کامل در لابه لای نخل ها. (۱)

علاوه بر آن، در این دستورالعمل گذشته از حفاظت پرسنل، نکاتی در نحوه کار آمده است:

- عملیات مهندسی در حداقل مقدار خود و به اندازه ضروری باشد و از عوارض طبیعی موجود بیش ترین استفاده شود.

- هیچ دکل جدید دیده بانی در منطقه نصب نشود؛ مورد استثنا با کسب اجازه از اطلاعات - عملیات قرارگاه خاتم باشد.

- احداث مقرهای توپخانه، پدافند، سایت موشکی، بیمارستان، در حداقل زمان ممکن قبل از روز "ر" خواهد بود، ...

- همه یگان ها در اولویت، جاده های آنتنی واجب و ضروری خود را (به تشخیص مهندسی قرارگاه) احداث و از امکانات موجود در منطقه (عوارض طبیعی، ساختمان ها) نهایت استفاده را بکنند. (۲)

نقل و انتقالات در این منطقه براساس روش "نفوذ" است، بدین معنی که از نقل و انتقالات فراون در زمان اندک (پی در پی)، خودداری شود، لذا تدابیری در دستورالعمل حفاظتی اندیشیده شده است:

- انتقال کلیه اقلام مورد نیاز (از جمله: مهمات، پل، قایق،...) پس از غروب آفتاب و پس از پوشاندن محموله با چادر، انجام پذیرد. این اقلام در جاهای از پیش تعیین شده پیاده و بلافاصله استتار گردد و خودروهای حامل تا قبل از روشن شدن هوا از منطقه بروند.

- انتقال محموله ها با تقسیم حجم ترافیک روی جاده ها به تشخیص حفاظت اطلاعات قرارگاه خاتم و تدارکات این قرارگاه، صورت پذیرد. (۳)

همچنین در خصوص مخابرات نیز به دلیل آسیب پذیری کلیه ارتباط های بی سیم و اف ایکس (FX) در مقابل سیستم شنود دشمن، اتخاذ تدبیر مناسب برای مقابله با این وضعیت ضرورت دارد. به همین منظور در دستورالعمل حفاظتی جهت جلوگیری از لورفتن اطلاعات، بر تشکیل سیستم پیک (امربر) تأکید شده است: ضروری است با استفاده هرچه بیش تر از امربرها (پیک)، کلیه پیام های طبقه بندی شده از طریق امربرها منتقل شود تا از دست یابی دشمن به اطلاعات خودی - که در مواقع عملیات جنبه حیاتی دارد - جلوگیری به عمل آید. (۴)

۱۱۵

تحركات ایذایی عناصر ضدانقلاب داخلی به خصوص در کردستان، ادامه دارد. در بوکان نیروهای وابسته به گروه کومه له به یک خودرو حامل پاسداران تیراندازی کردند که اصابت

- ۱-۴. سند شماره ۰۰۹۳۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه خاتم الانبیاء(ص) سپاه، فرماندهی؛ به قرارگاه های کربلا، نوح و سلمان، دستورالعمل حفاظتی مانور، ص ۱۷، ۴/۴/۶۴.
- ۲-۵. همان، ص ۱۴ تا ۱۶.
- ۳-۶. همان، ص ص ۲۳ و ۲۴.
- ۴-۷. همان، ص ۱۹.

گلوله ای به نارنجک همراه پاسداران و انفجار آن، یک شهید و سه مجروح در پی داشت.^(۱)

در قزوین به یک قطار باربری عده ای ناشناس حمله کردند. این عده پس از به رگبار بستن قطار، سریعاً متواری شدند.^(۲)

در تهران نیز شاخه اکثریت سازمان چریک های فدایی خلق در یکی از خیابان های شمالی شهر علیه جنگ و انقلاب اسلامی اعلامیه پخش کردند که در آن آمده است: «برای پایان دادن به جنگ و ویرانی، برای پایان دادن به گرانی و بی کاری، برای پایان دادن به شکنجه و اعدام، برای پایان دادن به کشتار مردم کردستان، برای پایان دادن به توهین و تحقیر زنان، برای رسیدن به صلح، استقلال، آزادی و عدالت اجتماعی متحد شویم و علیه ارتجاع حاکم مبارزه کنیم.»^(۳)

۱۱۶

آقای هاشمی رفسنجانی در یک مصاحبه مطبوعاتی با اشاره به مسائلی که در مورد تشکیل یک دادگاه برای خاتمه جنگ (حول پیام اخیر وی به کشورها از طریق سفیران و کارداران) مطرح می شود، مجدداً نظر جمهوری اسلامی ایران را در این باره توضیح داد. وی تأکید کرد: «ما نمی پذیریم که دادگاه برای مشخص کردن متجاوز جلسه تشکیل دهد و اگر بخواهد تشکیل شود، اول باید بپذیرد که آغازگر جنگ، رژیم عراق بوده است و بعد بیاید روی مسئله کیفر متجاوز نتیجه گیری کند و اگر دادگاه مورد قبول ما تشکیل شود و اعضای دادگاه نیز با مشورت ما انتخاب شوند، ما در مورد کیفر متجاوز به این دادگاه دیکته نمی کنیم.» رئیس مجلس در ادامه این گفت و گو در پاسخ به پرسشی درباره نقش دیپلماسی در خاتمه دادن به جنگ، گفت: «از طریق دیپلماسی صرف نمی توان به نتیجه ای رسید چرا که دیپلماسی مؤثر امروز در اختیار دوستان ما نیست و معلوم است که هیچ متجاوزی از طریق دیپلماسی به کیفر جنایت خود تن در نمی دهد. اما اگر حرکت نظامی قوی در جبهه انجام شود، ممکن است این دیپلماسی مؤثر باشد و اگر فشار جدی در جبهه ها نباشد، دشمنان انقلاب دست از رژیم صدام بر نمی دارند اما اگر فشار جدی وارد شود و آن ها ببینند که اگر مقاومت ادامه داشته باشد آثار بدتری گریبان گیر آن ها خواهد شد، می توان امیدوار بود که به این مسئله تن دهند.»^(۴)

۱۱۷

آقای هاشمی رفسنجانی پس از بازگشت از سفر لیبی و سوریه، در یک مصاحبه مطبوعاتی داخلی شرکت کرد و نتایج سفر خود به این دو کشور را برخلاف تحلیل های رسانه های بیگانه، ثمربخش خواند و افزود: «ما موفق شدیم برنامه های اجرایی خوبی با دو کشور دوست - لیبی و سوریه - تنظیم کنیم که امکانات سه کشور بتواند در جنگ تحمیلی بیش تر مؤثر شود.»^(۵)

ص: ۲۳۳

۱- ۸. سند شماره ۱۴۱۸۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۴/۴/۱۳۶۶، ص ۹.

۲- ۹. سند شماره ۰۷۴۵۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: روابط عمومی دفتر فرماندهی منطقه ۲، ۸/۴/۱۳۶۴.

- ۳-۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۸ (۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۴.
- ۴-۱۱. روزنامه اطلاعات، ۵/۴/۱۳۶۴، ص ۳.
- ۵-۱۲. همان.

رئیس مجلس شورای اسلامی با توجه به دست یابی به اهداف مدنظر در این سفر، به پای بندی دو کشور لیبی و سوریه به دوستی خود در جنگ تحمیلی، داشتن وحدت نظر و تأیید شرایط جمهوری اسلامی در جنگ تحمیلی، اشاره کرد و گفت: «هرگونه حمایتی که ما از آن ها تقاضا داشتیم و امکاناتی که آن ها در اختیارشان بود، از ما دریغ نکردند.»^(۱)

وی همچنین با اشاره به "جنگ اردوگاه های فلسطینی" گفت: «مسائلی نیز در رابطه با لبنان و اصل همکاری جبهه پایداری و همکاری سوریه و لیبی مطرح شد، چرا که اخیراً به نظر می رسید در لبنان توطئه ای علیه دوستی این دو کشور در جریان اردوگاه ها در شرف وقوع بود که این مسئله در این سفر مورد تأیید قرار گرفت و همکاری های بهتری پایه ریزی شد.»^(۲)

تصویر

تهران - ۱۳۶۴/۴/۴

گفت و گو با خبرنگاران در بازگشت از سفر لیبی و سوریه

تهران - ۴/۴/۱۳۶۴

گفت و گو با خبرنگاران در بازگشت از سفر لیبی و سوریه

۱۱۸

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به لیبی در مورخ ۲۹/۳/۱۳۶۴ و سپس در ۲/۴/۱۳۶۴ از لیبی به سوریه با توجه به اوضاع کنونی: تشدید فشارهای بین المللی برای خاتمه بخشیدن به جنگ و از طرف دیگر تشدید حملات هوایی و موشکی عراق به شهرهای ایران، حائز اهمیت می باشد، به طوری که این سفر در رسانه های جهان بازتاب های گسترده ای داشته و در تفسیرهایی به تجزیه و تحلیل آن پرداخته اند.

مفسران و تحلیل گران عمدتاً سفر رئیس مجلس شورای اسلامی به لیبی و سوریه را تلاش آقای رفسنجانی جهت نزدیک کردن هرچه بیش تر مواضع سه کشور ایران، سوریه و لیبی در

ص: ۲۳۴

۱-۱۳. همان.

۲-۱۴. همان.

مقابل هر گونه تلاشی که تحت عنوان همبستگی اعراب به منظور ایجاد شکاف بین ایران و اعراب صورت می گیرد، دانسته اند. علاوه بر این، تلاش ها و اهدافی چون جلب حمایت سوریه و لیبی در جنگ، خرید تسلیحات (از جمله: ضد هوایی، موشک های اسکاد - بی و ... جهت مقابله با حملات هوایی و موشکی عراق) و حل جنگ اردوگاه های فلسطینیان را نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار داده اند. ولی در سفر به سوریه علاوه بر این موارد، یک محور عمده بحث و تبادل نظر، بررسی مسئله گروگان گیری هواپیمای "تی. دبلیو. ای." بوده است.^(۱)

در گزارش نشریه "لوماتن" چاپ پاریس، درباره سفر آقای هاشمی رفسنجانی به سوریه، آمده است: «اخبار پشت پرده حاکی از آن است که رئیس جمهوری ایالات متحده آمریکا از حافظ اسد خواسته است با اتخاذ تصمیمات مشترک با حکومت آیت الله خمینی، به مسئله گروگان گیری چهل مسافر امریکایی هواپیمای تی. دبلیو. ای. خاتمه دهد. براساس اطلاعات به دست آمده، به دنبال تقاضای ریگان از حافظ اسد بود که هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در سفرش به لیبی مدت چند ساعت در دمشق توقف کرد و مذاکراتی را با مقامات درجه اول سوری انجام داد ...»^(۲)

شبکه تلویزیونی ا.بی.سی. آمریکا هدف سفر حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی به سوریه را اقدامی از حافظ اسد جهت آزادسازی گروگان های امریکایی در لبنان دانسته و به نقل از گزارش گر خود - جان دنوان - خبر داده است:

«رئیس جمهور سوریه به مقامات امریکایی قول داده است که از نفوذ خود در لبنان به ویژه در میان شیعیان جهت آزاد ساختن گروگان های امریکایی استفاده نماید.»^(۳)

گزارش گر این شبکه سپس با اشاره به سفر آقای هاشمی رفسنجانی و شیخ محمدحسین فضل الله به سوریه، خاطرنشان کرده که ایران نفوذ عمیقی در لبنان دارد به ویژه در میان شیعیان بنیادگرا که عامل هواپیمارمایی هستند.^(۴) این گزارش گر هر چند در ادامه گفته است که آقای رفسنجانی در یک کنفرانس مطبوعاتی در دمشق هر گونه دخالت ایران در هواپیمارمایی را تکذیب کرده است، ولی در پایان گزارش خود حضور آقای رفسنجانی و شیخ فضل الله در پایتخت سوریه و سفر قریب الوقوع نیبه بری به این کشور را مرتبط با اقدام سوریه جهت آزادسازی گروگان ها دانسته و افزوده است: «به احتمال قوی این دیدار کنندگان از دمشق در جریان هواپیمارمایی دخیل بوده اند.»^(۵)

رادیو بی.بی.سی. نیز درباره سفر آقای هاشمی رفسنجانی به سوریه مفصلاً به تحلیل و تفسیر پرداخت. این رادیو در تفسیری با اشاره به خشمگین بودن آمریکا از ربودن هواپیما و نیز با اعلام سخنان "کاسپار واین برگر" وزیر دفاع آمریکا که گفته است: «امریکا حق تلافی علیه ربانندگان هواپیما را که چهل امریکایی را در گروگان دارند، برای خود محفوظ می دارد.»، افزود: «مقامات آمریکا با مقامات سوریه درباره این بحران تماس داشته اند و سوریه

ص: ۲۳۵

۱-۱۵. روزشمار جنگ، روزهای ۲۹/۳ تا ۴/۴/۱۳۶۴، همین کتاب.

۲-۱۶. مأخذ ۱۰، ص ۴۸، رادیو صدای آزاد ایران، ۴/۴/۱۳۶۴، به نقل از روزنامه "لوماتن" چاپ پاریس.

۳-۱۷. مأخذ ۱۰، ص ۱۸، گزارش شبکه تلویزیونی ا.بی.سی. امریکا.

۴-۱۸. همان.

۵-۱۹. همان، ص ۱۸.

از شدت احساس امریکاییان نسبت به قضیه گروگان گیری آگاه است.»^(۱)

بی.بی.سی. با اشاره به این که حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی دومین شخصیت قدرت مند ایران که برگروه حزب اللهی ها نفوذ دارد و با بسیاری از رهبران شیعه از جمله شیخ محمدحسین فضل الله رهبر حزب اللهی ها، در سوریه ملاقات کرده است، ادامه داد: «حجت الاسلام رفسنجانی توصیه های سوریه، میزبان خود را در نظر داشته است. احتمال دارد که حزب اللهی ها را از هرگونه اقدام سریعی که خاورمیانه را احتمالاً به بحران عمده دیگری بکشاند، برحذر داشته است.»^(۲)

این رادیو در پایان تفسیر خود به طور ضمنی و سر بسته ایران را از عواقب این بحران که به از دست دادن حامی اش (سوریه) خواهد انجامید، برحذر داشت: «رژیم ایران، از هدف صادر کردن انقلاب که بگذریم، هنوز با عراق در حال جنگ است و در این رابطه سوریه برای رژیم ایران متحدی با ارزش است که به دلیل آن که علیه عراق طرف گیری کرده، با بسیاری از کشورهای عربی خود را بیگانه نموده است. از این رو به نفع ایران است که به اختلافات بین گروه های شیعه لبنان یعنی حزب اللهی ها و پیروان نیبه بری که سوریه می خواهد آن ها را کنترل کند، دامن نزند.»^(۳) بی.بی.سی. سپس نتیجه گیری کرد که مجموعه ای از منافع گروه ها و کشورهای مختلف، مانند تار عنکبوت در اطراف گروگان های امریکایی در بیروت پیچیده شده و بیش تر گروه های درگیر به خطر پایان ناخوشایند این بازی واقف اند.^(۴)

آشویتدپرس در تفسیری با اشاره به سفر پنج روزه آقای هاشمی رفسنجانی در رأس یک هیئت سیاسی نظامی به لیبی و سوریه به منظور خرید اسلحه و تبادل نظر با سران این دو کشور درباره یک سلسله مسائل سیاسی و به ویژه جنگ ایران و عراق، نتیجه گیری کرد: «حکومت اسلامی به شدت تلاش می کند تا به شبکه پدافند هوایی مدرن مجهز شود تا از ادامه حملات گسترده هوایی عراق علیه تهران و سایر شهرهای ایران جلوگیری نماید.» این خبرگزاری سپس افزود: «در حالی که ایران و لیبی یک پیمان همکاری های نظامی و سیاسی منعقد نموده اند، به احتمال قوی حجت الاسلام رفسنجانی در این زمینه با دست خالی از سوریه بازگشته است.»^(۵)

۱۱۹

با موضع گیری خشمگینانه امروز رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا، بحران هواپیما ربایی اخیر بیروت می تواند وارد مرحله جدیدی شود. به گزارش یونایتد پرس، امریکا تهدید کرده که چنانچه تلاش های دیپلماتیک در جهت آزادی گروگان های امریکایی در چند روز آینده مثمرتر واقع نشود، لبنان را محاصره خواهد کرد و اقدام دیگری برای مجازات علیه این کشور خواهد کرد.

"لاری اسپیکس" سخن گوی کاخ سفید، امروز به خبرنگاران گفت: «ریگان چند روز دیگر

ص: ۲۳۶

۲-۲۱. همان، ص ۳۳.

۳-۲۲. همان.

۴-۲۳. همان.

۵-۲۴. همان، ص ۳۸، رادیو اسرائیل، ۴/۴/۱۳۶۴، به نقل از آسوشیتد پرس.

نیز در انتظار نتایج تلاش‌های دیپلماتیک خواهد نشست تا شاید پیش از اعمال فشار بر ربایندگان هواپیما، این تلاش‌ها کارگر افتد.» وی تأکید کرد که تلاش‌های دیپلماتیک شامل معامله با نیبه بری بر سر آزادی گروگان‌ها نخواهد بود.^(۱)

از طرفی دیگر، ریگان که برای دومین روز متوالی با مشاوران بلندپایه خود در زمینه امنیت ملی ملاقات کرده، ضمن ارزیابی اوضاع، راه‌های مختلفی را که بتواند نیبه بری را تحت فشار قرار دهد مورد توجه و بررسی قرار داده است.^(۲) به گفته سخن‌گوی کاخ سفید، از جمله اقدامات تحت بررسی دولت ریگان، محاصره نظامی لبنان برای جلوگیری از رسیدن کالاهای و خدمات به این کشور است و ریگان نیز فقط عملیات قهر آمیز را برای نجات جان گروگان‌ها منتفی دانسته است، هرچند که الزاماً شامل سایر راه‌های نظامی نمی‌شود.^(۳)

رادیو صدای مسیحیان لبنان به نقل از منابعی که نام آن‌ها را فاش نساخته است خبر داد آمریکا علاوه بر تهدید به بستن فرودگاه بیروت، دارایی‌های شیعیان را در آمریکا مسدود خواهد کرد و از دادن ویزای آمریکا و اجازه کار به شیعیان لبنان امتناع خواهد ورزید و شرکت‌های متعلق به شیعیان و نیز کارگران شیعه را در آمریکا و اروپا تحریم می‌کند.^(۴)

همچنین لاری اسپیکس گفته است که اقدامات درباره کسانی که به تروریست‌ها کمک می‌کنند ممکن است ایران، لیبی و سوریه را نیز شامل شود.^(۵) وی افزوده است: «جهت آزادسازی گروگان‌ها، ایالات متحده با دولت سوریه در تماس بوده است و حافظ اسد علی رغم این که قادر است در حل این بحران کمک کند مع ذلک هیچ فعالیت چشم‌گیری از جانب مقامات سوری مشاهده نکرده ایم.»^(۶)

از طرف دیگر، یک منبع نزدیک به "امل" در بیروت اعلام کرده که سوریه با جنبش امل تماس‌هایی گرفته است تا بحران گروگان‌ها را حل کند. به گفته این منبع، طرحی برای حل سیاسی این بحران با میانجی‌گری سوریه در دست اقدام است.^(۷)

تلاش برای دست‌یابی آمریکا به نتایج مطلوب و قابل حل، از کانال‌های ارتباطی متعددی از جمله برخی کشورهای اروپایی صورت می‌گیرد. امروز سفیران کشورهای انگلیس و ایتالیا در لبنان با نیبه بری ملاقات کردند. در این باره نیبه بری اعلام کرد که گفت‌وگوها حاصلی نداشته است و آن‌ها در واقع پیشنهادی که ارائه داده‌اند، بیش‌تر معطوف به حل مسئله از راه نظامی است تا حل و فصل به طریق مسالمت‌آمیز.^(۸)

روزنامه "السفیر" چاپ بیروت، به نقل از منابع دیپلماتیک غرب نوشته است: «سفیران کشورهای اروپایی به نیبه بری گفته‌اند می‌خواهند به مصالحه‌ای غیرمستقیم که موجب تحقیر آمریکا و اسرائیل و یا امل نگردد، دست‌یابند... آنان طی ملاقات خود با نیبه بری کوشیدند وی را مطمئن سازند که زندانیان لبنانی در اسرائیل، آزاد خواهند شد، لکن تاریخی در این مورد ذکر نکرده‌اند.»^(۹)

۲-۲۶. همان.

۳-۲۷. همان.

۴-۲۸. همان.

۵-۲۹. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۶۴، ص ۲۸ (۲۰/۴/۱۳۶۴)، نشریه "لوکوتیدین" چاپ فرانسه، ۲۶ ژوئن ۱۹۸۵ برابر با ۵/۴/۱۳۶۴.

۶-۳۰. همان.

۷-۳۱. همان.

۸-۳۲. مأخذ ۱۱، ص آخر.

۹-۳۳. مأخذ ۱۱، ص آخر.

این در حالی است که یونایتدپرس از بیروت گزارش داده که سوریه با درخواست های امریکا دایر بر میانجی گری این کشور برای تأمین آزادی چهل گروگان امریکا موافقت کرده است. این گزارش سپس به نقل از روزنامه السفیر افزوده است: «منابع کاملاً آگاه می گویند سوریه خواسته است تلاش های این کشور در امر میانجی گری مشروط به تعهد اسرائیل دایر بر آزادسازی کلیه زندانیان لبنانی از زندان اتلیت واقع در نزدیکی حیفا، باشد.»^(۱)

۱۲۰

اخیراً بخشی از اخبار و تحلیل های سیاسی موجود نشان دهنده آن است که جریانی در محافل سیاسی و خبری غرب خطی را دنبال می کند که براساس آن دولت امریکا از اقدام خصومت آمیز علیه ایران منع می شود و جهت برقراری تماس های دیپلماتیک با مقام های جمهوری اسلامی تشویق و ترغیب می گردد و متقابلاً به جمهوری اسلامی نیز تلویحاً در این باره پیام های غیرمستقیمی داده می شود. گزارش امروز آسوشیتدپرس و نیز اظهارات یکی از مقام های معتبر سوئیس - که حافظ منافع امریکا در ایران است - نمونه هایی از این گونه خبرها و تحلیل ها هستند.

در گزارش آسوشیتدپرس آمده است: «دو تن از کارشناسان امریکایی اظهار عقیده کردند که اقدام تلافی جویانه امریکا علیه ایران به خاطر ربودن هواپیمای "تی.دبلیو.ای." صرفاً ممکن است باعث ایجاد موج بزرگ تری از خصومت اسلامی علیه امریکا شود. "هرمان ایلتر" سفیر سابق امریکا در مصر، گفت: "تنها هنگامی که گروگان ها در جریان هواپیماربابی کشته شوند، انجام یک اقدام نظامی موجه است. اما این اقدام باید علیه هواپیماربابان صورت گیرد نه ایران ولو با فرض این که ایران در جریان گروگان گیری دست داشته باشد." پروفیسور دیگری به نام "جان اسپوزیتو" از کالج "هایزکراس" گفت: "یک تهاجم به شهر زیارتی قم که براساس گزارش ها از سوی مقامات امریکایی مورد بررسی قرار گرفته، منجر به شهید شدن و ایجاد قهرمان های جدیدی می شود و به یک تمایل شیعی برای انتقام دامن می زند و این تهاجمی بی هدف یا بی پروا خواهد بود." وی افزود: "بسیاری از مسلمانان مخالف هواپیماربابی هستند و به تنبیه هواپیماربابان از سوی امریکا، اعتراض ندارند اما اگر امریکا اقدامی بر علیه یک منطقه مهم جغرافیایی به عمل آورد و تعداد بسیاری از مردم کشته شوند، این امر برای بسیاری از مردم این احساس را پدید می آورد که امریکا اساساً در رفتار خود در قبال جهان سوم بی هدف یا بی پروا است."^(۲)

همچنین اظهارات یک مقام سوئیس در ملاقات با یکی از مقام های وزارت خارجه ایران چنین است: «من می توانم اگر هدف شما را بفهمم، کار کنم. دولت من می تواند مذاکرات محرمانه ای را مانند افغانستان، لبنان و ... در سوئیس ترتیب دهد ... ما حاضریم این مذاکرات در حال آرامش انجام شود. ما حاضریم هر کاری را انجام دهیم بدون تبلیغات و سر و صدا

ص: ۲۳۸

۱- ۳۴. مأخذ ۱۱، ص آخر.

۲- ۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۹ (۶/۴/۱۳۶۴)، صص ۱۹ و ۲۰، آسوشیتدپرس از واشنگتن.

در هر سطحی که ممکن است و می‌گوییم مثلاً مذاکرات الجزایر و آزادی آن، نمی‌گوییم ملاقات بین صدام و آقای خامنه‌ای. بلکه این جا دو ملت وجود دارند و در آرزوی صلح هستند و ممکن است قبل از سقوط و بعد از سقوط صدام بنشینند و با هم صحبت کنند. من نمی‌گوییم چه کسی ولی می‌گوییم دو ملت. من سعی می‌کنم تعادلی بین موقعیت اروپا و شما برقرار کنم.» (۱)

۱۲۱

در یک میهمانی "دیپلماتیک"، سفیر هند به سفیر جمهوری اسلامی ایران گفت: «هم اکنون درباره مسئله جنگ با دیگر همکاران صحبت می‌کردیم و نظر همگی این است که ما به عمق جنایت آگاهیم لیکن ایران موضعی در قبال جنگ اتخاذ کرده (سرنگونی صدام) که قابل قبول هیچ یک از کشورهای دنیا نیست و درست است که صدام چهره انسانی خود را در جهان از دست داده ولیکن هیچ کشوری نمی‌تواند از سقوط حکومت قانونی کشور دیگری پشتیبانی کند.

در این سه سال (پس از آزادی خرمشهر) شما با هوس سرنگونی صدام، او را قوی تر و خودتان را ضعیف تر کرده اید. به طور کلی هرگاه شعار سرنگونی حکومتی داده شود، حامیان آن حکومت به پشتیبانی آن بیش تر ترغیب می‌شوند.»

همچنین سفیر ترکیه به هم‌تای ایرانی خود گفت: «شما زیاد پا روی دم آمریکا می‌گذارید، این به ضرر شماست چون عراق منتظر استفاده است. او خواهان موشک‌های دوربرد از شرق و غرب است و شدیداً فعالیت می‌کند. همچنین وقتی که ایران اعلام کرد که روشی ابداع کرده که از نفوذ عراق به عمق خاک خود جلوگیری خواهد کرد، عراق حملات بیش تری به تهران و سایر شهرها نمود و در عمل ادعای ایران را بی اعتبار کرد. [آن گاه خندید و افزود] شما هم مثل ترک‌ها اول حرف می‌زنید بعد عمل می‌کنید و این در جنگ فرصت را از شما می‌گیرد.» (۲)

۱۲۲

معاون وزیر خارجه ژاپن گفت: «هم اکنون بدهی‌های عراق به شرکت‌های ژاپنی به تعویق افتاده است و با توجه به این که این شرکت‌ها از سرمایه‌گذاری در عراق به شدت پرهیز دارند و فقط در پژوهش‌های ساختمانی به عنوان مجری عمل می‌کنند، با این حال مطالبات بسیاری از این شرکت‌ها پرداخت نشده که علت آن، بدی وضع اقتصادی عراق می‌باشد.» (۳)

۱۲۳

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی: «هنگام دیدار وزیر بهداشتی به همراه استاندار باختران از یکی از اردوگاه‌های جنگ زدگان باختران، ساکنان این اردوگاه کمبودها و نارسایی‌های خود را مطرح کردند و خواهان بهبود وضع نان، خدمات پزشکی و درمانی و وسیله رفت و آمد شدند. یک بانوی خانه دار در حالی که مقداری نان لواش را به فرماندار

١-٣٦. مأخذ ٨ ص ٢.

٢-٣٧. مأخذ ٨ ص ص ٤ و ٥.

٣-٣٨. مأخذ ٨ ص ٤.

نشان می داد گفت: "آقای فرماندار آیا این نان قابل خوردن است؟! " جوانی که در جمع بود افزود: "گناه ما چیست که باید به این وضع دچار شویم؟! " تنی چند از ساکنان این اردوگاه از گرمای طاقت فرسای محیط زندگی شان شکوه کردند. استاندار باختران به خواست ها و درد دل مردم ساکن این اردوگاه گوش داد و سپس ارائه خدمات بیش تر به جنگ زدگان را به آن ها وعده داد. « در این گزارش همچنین آمده است: « اردوگاه در یک فضای باز و قابل دید هوایی قرار دارد و از نظر ایمنی (در قبال حملات هوایی) می بایست از هم اکنون برای آن چاره اندیشی شود.»^(۱)

ص: ۲۴۰

۱- ۳۹. مأخذ ۳۵، ص ۷، از باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

در چارچوب ضرورت اجرای عملیات های محدود، نفوذی و ایدایی، تیپ ۲ از لشکر ۲۱ حمزه ارتش، با هدف انهدام سنگرهای پدافندی دشمن در ساحل غربی اروندرود، یک عملیات ایدایی انجام داد. به گزارش این لشکر، کلیه سلاح های اجتماعی و انفرادی این تیپ و سلاح های اجتماعی سایر یگان های لشکر و نیز توپخانه لشکری برای اجرای آتش به کار گرفته شد. همچنین برای شناسایی و انهدام دشمن، چهل نیروی تک و با هشت قایق موتوری در این عملیات که با نام "ظفر ۲" اعلام شد، شرکت داشته اند. (۱)

عملیات کوچکی نیز به عنوان مرحله دوم عملیات "ظفر ۲" به وسیله تیپ ۲ از لشکر ۳۰ گرگان (ارتش) در منطقه پنجوین روی تپه ۳۱۰۵ انجام شد که این تپه را نیروهای خودی تصرف کردند و بعد از انهدام دشمن به مواضع قبلی بازگشتند. (۲) تیپ ۱ این لشکر هم امروز در منطقه کانی سیف و تبوک در جنوب منطقه پنجوین عراق (روبه روی منطقه مریوان) به اجرای آتش توپخانه پرداخت که بر اثر آن، سنگرهایی از ارتشیان دشمن منهدم شد و چند تن از آنان نیز هلاک شدند. (۳)

پایگاه برون مرزی خورنوازان (روبه روی منطقه مریوان) که به دست نیروهای بارزانی کنترل می شد، امروز هدف هجوم نیروهای عراقی قرار گرفت و سقوط کرد. نا هماهنگی آتش توپخانه خودی عامل سقوط این پاسگاه اعلام گردید. (۴)

عده ای از عناصر کومه له در نخستین ساعات بامداد امروز پس از یک درگیری با نیروهای محافظ جهادسازندگی سروآباد (از توابع کردستان) به ساختمان بخشداری که در کنار جهاد هست، حمله کردند. در این حمله، از افراد خودی پنج تن شهید - از جمله رئیس بانک صادرات مریوان - و چهارتن زخمی شدند، هشت تن را نیز نیروهای کومه له به اسارت بردند. تعدادی از "برادران جهاد" جزء شهدا و اسیران هستند؛ یک پیش مرگ مسلمان کرد نیز اسیر شد. (۵)

-
- ۱- ۱. سند شماره ۰۰۹۴۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه عملیاتی لشکر ۲۱ حمزه در آبادان (تیپ ۴)، ۱۴/۴/۱۳۶۴.
 - ۲- ۲. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، شماره ۵، ۱/۵/۱۳۶۴.
 - ۳- ۳. همان.
 - ۴- ۴. همان.
 - ۵- ۵. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۶۴.

اخبار رسیده حاکی است که عراق می‌کوشد در شرق کشور نیز فعالیت مشابهی را به وسیله عوامل خویش دنبال کند؛ از جمله در روز جاری مقادیر قابل توجهی سلاح و مهمات ارسالی از دولت عراق در بندر "گوادر" پاکستان تخلیه و به خوانین بلوچستان تحویل گردیده است. تحلیل فرماندهی کمیته انقلاب اسلامی این است که اشرار در آینده نزدیک این سلاح‌ها را به بلوچستان ایران منتقل خواهند کرد.^(۱)

۱۲۷

در حالی که با تهدید عراق مبنی بر حمله به خطوط هوایی در داخل خاک ایران، پروازهای بین‌المللی به ایران به استثنای خط هوایی سوئیس، متوقف شده است، امروز یونایتد پرس گزارش داد سایر خطوط هوایی بین‌المللی در نظر دارند همانند "سوئیس ایر" عمل کنند و پروازهای خود را از بندرعباس انجام دهند. خطوط هوایی داخلی ایران مسافران را از سایر نقاط کشور بدون دریافت وجهی به این بندر انتقال می‌دهند تا بعد با خط هوایی سوئیس به کشورهای خارجی بروند.^(۲) در این حال، امروز رادیو عراق اعلام کرد که این کشور مهلت عدم حمله به شهرهای ایران را پانزده روز تمدید خواهد کرد.^(۳)

۱۲۸

روزنامه "البعث" ارگان حزب حاکم سوریه، امروز گزارش داد: «روز گذشته ۳۵ سوادانی که در ارتش رژیم عراق علیه جمهوری اسلامی ایران می‌جنگند و به دنبال حمله کماندوهای قوای ایران به غرب اروندرود، فرار کرده بودند، اعدام شدند. سوادانی‌ها پس از فرار به علت عدم آشنایی به منطقه، در حوالی "هورالحمار" نزدیکی بصره به دست مزدوران صدام گرفتار شده و در بیابان و در انظار سربازان عراق و دانشجویان و کارگران عرب که بالاجبار به جنگ علیه ایران وادار شده‌اند، اعدام شدند.»^(۴)

۱۲۹

"ریگان" رئیس‌جمهور آمریکا، گفت: «تا زمانی که جنگ خلیج فارس همراه با پشتیبانی مستمر ایران از تروریست‌ها ادامه یابد، ثبات کشورهای خلیج فارس همچنان در مخاطره باقی می‌ماند. همه باید بدانند که امنیت کشتی‌رانی در خلیج فارس] و ثبات در آن بخش از دنیا برای منافع امریکا حیاتی است. ما با دوستان خود در منطقه از جمله عربستان سعودی و سایر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس] همکاری کرده و از نیازهای دفاعی و قانونی آن‌ها حمایت می‌کنیم و قدرت‌های مشترک آن‌ها را برای حفظ امنیت منطقه مورد تشویق قرار داده‌ایم. امریکا همانند کشورهای خلیج فارس معتقد است تنها مذاکرات مسالمت‌آمیز، راه خاتمه جنگ ایران و عراق می‌باشد، به همین دلیل برای دست‌یابی به هدف مزبور ما به پشتیبانی خود از تلاش کشورهای خلیج فارس در داخل و خارج از سازمان ملل ادامه می‌دهیم.» وی تأکید کرد که منافع اقتصادی امریکا و متحدان اروپایی اش

ص: ۲۴۲

- ۱- ۶. سند شماره ۰۷۵۱۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات عملیات فرماندهی کل کمیته انقلاب اسلامی، ۱۹/۴/۱۳۶۴.
- ۲- ۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۹۹ (۶/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۴، یونایتد پرس از تهران.
- ۳- ۸. سند شماره ۰۷۴۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعاتی نظامی قرارگاه نجف، ۵/۴/۱۳۶۴.
- ۴- ۹. روزنامه اطلاعات، ۶/۴/۱۳۶۴، ص ۲، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از روزنامه "البعث" ارگان حزب حاکم سوریه، ۵/۴/۱۳۶۴.

ایجاب می کند که این جنگ فوراً پایان یابد. (۱)

سخنان ریگان در حالی ایراد می شود که دادگاه فدرال امریکا امروز مردی را به اتهام شرکت در یک تلاش نافرجام جهت صدور لباس ضدسلاح شیمیایی به ایران، به دو سال زندان محکوم کرد. به گزارش آسوشیتدپرس، به ادعای مقام های دولتی امریکا، "جان دید" یکی از سه شهروند امریکایی است که از سوی "رنه شولر" ۵۳ ساله - که یک سوئسی الاصل مقیم برزیل می باشد - استخدام شده بود تا قریب به چهارصد هزار لباس لاستیکی، دستکش، چکمه و ماسک ضد گاز شیمیایی را به یک خریدار ایرانی - که هرگز هویتش معلوم نشده است - تحویل دهد. (۲)

۱۳۰

برای توجیه افکار عمومی و در چارچوب تلاش های تبلیغاتی وسیعی که برای عادی نشان دادن تسلیح وسیع عراق علیه ایران صورت می گیرد، مجله "کل العرب" چاپ پاریس، ادعا کرد: «ایران و اسپانیا در آستانه انعقاد قراردادی قرار دارند که براساس آن ایران پانصد دستگاه تانک از اسپانیا خریداری خواهد کرد.» این مجله افزوده است: «این دومین قرارداد تجارت اسلحه بین ایران و اسپانیا در سال جاری میلادی محسوب می گردد و اولین قرارداد ایران و اسپانیا در زمینه خرید اسلحه به ارزش صد میلیون دلار بوده است.» (۳)

۱۳۱

به نوشته روزنامه آلمانی "فرانکفورتر الگماینه"، افراد یک سرویس مخفی عراقی را که در بحرین فعالیت های تروریستی می کرده اند، مسئولان امنیتی این کشور شناسایی و دست گیر کرده اند. مأموریت این گروه، اجرای اعمال تروریستی به گونه ای که ایران مورد سوء ظن قرار بگیرد، بوده است. (۴)

۱۳۲

عراق امروز رسماً قطع کامل مناسبات دیپلماتیک خود را با لیبی اعلام کرد (۵). این در حالی است که کم تر از ده روز قبل بغداد میزبان وزیر خارجه لیبی بود. "عبدالسلام ترکی" وزیر خارجه لیبی، در یک اقدام ناگهانی در تاریخ ۲۸/۳/۱۳۶۴ وارد بغداد شد آن هم در هنگامی که رادیو بغداد شب قبل از آن، خواهان سرنگونی "معمر قذافی" رئیس جمهور لیبی، شده بود.

سفر یک عضو بلند پایه از لیبی و ملاقات وی با همتای عراقی خود (طارق عزیز) پس از پنج سال قطع ارتباط دیپلماتیک عراق با لیبی - که به دلیل حمایت لیبی در زمینه های سیاسی، نظامی و تدارکاتی از ایران، صورت گرفته بود - بازتاب هایی را در محافل دیپلماتیک

ص: ۲۴۳

۲-۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۰ (۷/۴/۶۴)، ص ۱۸، آسوشیتدپرس از "بریچ یورت".

۳-۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۵ (۱۲/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۱، خبرگزاری خاورمیانه از پاریس.

۴-۱۳. روزنامه کیهان، ۵/۴/۱۳۶۴، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه آلمانی "فرانکفورتر آلگماینه".

۵- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۱۳۲: استقبال ایران از قطع رابطه عراق با لیبی، ص ۲۴۷.

در پی داشت. به گزارش رسانه ها، برخی مفسران سیاسی این سفر را نشانه دور شدن لیبی از سوریه و ایران دانسته اند، ولی عمدتاً این ملاقات تحت عنوان میانجی گری لیبی در جنگ ایران و عراق ذکر شده، چرا که لیبی روابط حسنه و ویژه ای با ایران دارد و از طرفی هم، عراق اواخر سال گذشته به بهبود روابط خود با لیبی اظهار تمایل نشان داده است.^(۱)

آنچه در این ماجرا بیش از همه جلب نظر می کرد، موضع برتر عراق و موضع ضعیف لیبی بود. در هر حال، سفر ناموفق تریکی به بغداد که بدون کسب نتایج و پی آمدی به اتمام رسید، زمینه ای شد تا آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، به طور ناگهانی در ۳۰/۳/۱۳۶۴ به لیبی سفر کند. این سفر که نتایج و پی آمدهایی داشته است (خصوصاً بیانیه مشترک پایانی سفر که تحت عنوان پیمان استراتژیک فی مابین لیبی و ایران در سطح جهان مشهور شد). عراق را به واکنش واداشت به طوری که سخن گوی وزارت خارجه عراق امروز (۵/۴/۱۳۶۴) خبر قطع کامل مناسبات دیپلماتیک کشورش را با لیبی به دلیل آنچه آن را پیمان استراتژیک میان ایران و لیبی خواند، اعلام کرد، لیکن به مفاد بیانیه مشترک جمهوری اسلامی ایران و لیبی که صهیونیزم و امپریالیزم امریکا را به شدت مورد حمله قرار داده است، هیچ گونه اشاره ای نکرد.^(۲)

لیبی نیز در واکنشی در برابر بیانیه عراق مبنی بر "عدم شناسایی حکومت لیبی"، امروز خواستار اخراج عراق از اتحادیه عرب و از سازمان کنفرانس اسلامی شد. در بیانیه کمیته مردمی روابط خارجی لیبی، حکومت عراق به دلیل برقراری روابط دیپلماتیک با مصر، به تخطی مداوم از قطع نامه های اجلاس سران عرب و اتخاذ مواضعی خصمانه علیه خواسته های ملت های عرب و مسلمان متهم شده است.^(۳)

قطع روابط دیپلماتیک از سوی عراق، انعکاس گسترده ای را به دنبال داشته است و بسیاری محافل دیپلماتیک، خبرگزاری ها و مطبوعات این اقدام عراق را با نتایج سفر آقای هاشمی رفسنجانی به لیبی کاملاً مرتبط دانسته اند. خبرگزاری یوگسلاوی قطع روابط عراق با لیبی را چنین تحلیل کرده است: «آنچه که کاسه صبر عراق را لب ریز کرده آشکارا دیدار اخیر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران و امضای یک پیمان "وحدت استراتژیک" میان ایران و لیبی است.»^(۴)

راديو بي.بي.سى. نیز در تفسیری دلیل قطع رسمی روابط دیپلماتیک عراق با لیبی را همین مورد دانسته است: «عراق اعلام کرده است که روابط دیپلماتیک خود را با لیبی قطع می کند. عراق سفیرش را از طرابلس فراخوانده است و از هیئت دیپلماتیک لیبی در بغداد خواسته است که خاک این کشور را ترک کند... اما آنچه جای تعجب است این است که حمایت لیبی از ایران در طول این مدت - چه حمایت مادی و چه حمایت سیاسی - تا این لحظه به قطع رسمی روابط سیاسی عراق با لیبی منجر نشده بود. آنچه که موجب تصمیم

ص: ۲۴۴

۱- ۱۴. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۳/۱۳۶۴، ص ۲۰، و خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹ و ۳۰/۳/۱۳۶۴.

۲- ۱۵. مأخذ ۹، ص ۲۴.

۳- ۱۶. مأخذ ۹، ص ۱.

۴- ۱۷. مأخذ ۷، ص ۱۶، بغداد - خبرگزاری یوگسلاوی، ۵/۴/۱۳۶۴.

بغداد در این مورد شد، اعلام اتحاد استراتژیکی لیبی با ایران بود که طی بیانیه ای در طرابلس اعلام گردید.^(۱)

خبرگزاری رویتر نیز در تفسیری در این باره نوشته است: «در پی امضای یک پیمان اتحاد استراتژیک بین لیبی و ایران، رژیم عراق رسماً مناسبات دیپلماتیک خود را با لیبی قطع کرد. عراق اندکی پس از آغاز جنگ با ایران در سپتامبر ۱۹۸۰ روابط خود را با لیبی به حال تعلیق درآورد و لیبی را به حمایت از ایران متهم کرده بود. از سوی دیگر، رژیم عراق هم زمان با قطع روابط خود با لیبی که یکی از اعضای جبهه پایداری، است به طور اصولی موافقت خود را با تشکیل یک کمیسیون مشترک به منظور همکاری با رژیم مصر که قرارداد کمپ دیوید را با اسرائیل به امضا رسانده است، اعلام کرد.»^(۲)

در واقع نوع برخورد عراق ثابت کرده که این کشور از بیانیه مشترک ایران و لیبی - که بعضاً با عنوان "پیمان استراتژیک" از آن یاد شده - به خشم آمده است. بیانیه مشترک ایران و لیبی که محور بررسی و تحلیل های محافل دیپلماتیک واقع شده است، عراق را بر آن داشت تا سفیران کشورهای عربی را از محتوای این بیانیه آگاه کند و از این روست که سفیران این کشورها را فرا خواند. خبرگزاری فرانسه از بغداد در این باره گزارش داده است:

«در بغداد رسماً اعلام شد سفرای کشورهای عربی مقیم بغداد جهت مطلع شدن از وسعت بیانیه مشترک ایران و لیبی، [در] مورخ ۲۲ ژوئن (اول تیرماه) به وزارت امور خارجه عراق احضار شدند ... یک سخن گوی وزارت امور خارجه عراق اعلام کرد که رؤسای هیئت های سیاسی عرب از محتوای این بیانیه به ویژه در مورد آنچه که به حمایت کامل لیبی از ایران در جنگ خلیج [فارس] و همچنین تشکیل یک کمیسیون سیاسی نظامی مشترک مربوط است، مطلع گشتند. سخن گوی مزبور همچنین اظهار داشت که رؤسای هیئت های دیپلماتیک عرب مأمو شدند که پیرامون موضوع مزبور پیام هایی از سوی "طارق عزیز" معاون نخست وزیر و وزیر خارجه عراق، به وزارت امور خارجه کشورشان تسلیم نمایند. ناظران در بغداد معتقدند که این اقدام آغاز یک حرکت دیپلماتیک از سوی عراق نزد کشورهای عرب اسلامی است که به منظور ایجاد یک اجتماع عرب در قبال پیمان استراتژیک میان لیبی و ایران انجام می گیرد.»^(۳)

۱۳۳

"لاری اسپیکس" سخن گوی کاخ سفید امروز هم درباره رپوده شدن هواپیمای تی.دبلیو.ای. در بیروت، مطالبی گفت. وی اعلام کرد که امریکا قصد دارد به سوریه و ایران فشار بیاورد تا گروگان های این ربایندگی آزاد شوند.^(۴) از سوی دیگر، گفته می شود که ریگان رئیس جمهور امریکا، برای نخستین بار برای حل و فصل مسئله گروگان گیری با سوریه تشریک مساعی می کند.^(۵)

ص: ۲۴۵

۱- ۱۸. مأخذ ۷، ص ۳۱، "چارلز ریچارد" از مفسران رادیو بی.بی.سی.

۲- ۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۴/۱۳۶۴، واحد مرکزی خبر، خبرگزاری رویتر.

۳- ۲۰. مأخذ ۱۱، ص ۲۳، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۷/۴/۱۳۶۴.

٤-٢١. مأخذ ١٣، بيروت - خبرگزاری ها.

٥-٢٢. مأخذ ٩، ص آخر.

این که گفته می شود ریگان برای اولین بار از طریق سوریه به روش مسالمت آمیز دست می زند، نشان این واقعیت است که به رغم برخوردهای تهدیدآمیز روز گذشته ریگان، با عدم توفیق کشورهای اروپایی از جمله انگلیس و ایتالیا در میانجی گری، نوعی بن بست در ماجرای هواپیماربایی پیدا شده است. لاری اسپیکس درباره مداخله سوریه در امر آزادسازی گروگان ها گفت:

«حافظ اسد رئیس جمهوری سوریه، برای کمک به حل و فصل این مسئله اظهار تمایل کرده و در موقعیتی است که کمک وی می تواند مؤثر واقع شود.»^(۱)

از سوی دیگر، "نبیه بری" رهبر جنبش امل، امروز ضمن آزاد کردن یک گروگان بیمار امریکایی، پیشنهاد کرد بقیه گروگان ها را به یک سفارت خانه غربی در بیروت منتقل سازد و اگر چنانچه سفارت خانه های سوئیس، فرانسه و یا یک کشور غربی دیگر مورد قبول واقع نشود، ممکن است گروگان ها را به دمشق منتقل کند و در صورت عدم موافقت سوریه، می توان گروگان ها را به تهران انتقال داد. البته وی این پیشنهادها را به شرطی مطرح کرده که دولت میزبان تعهد کند هیچ یک از گروگان ها را تا زمانی که اسرائیل همه زندانیان را رها نساخته است، آزاد نکند.^(۲)

پیشنهاد نبیه بری دایر بر انتقال گروگان ها به سفارت خانه یک کشور غربی و یا ...، با واکنش احتیاط آمیز کاخ سفید روبه رو شده به طوری که یکی از مشاوران ریگان ضمن رد هرگونه ارتباطی بین آزادی گروگان ها و زندانیان لبنانی در اسرائیل، درباره این پیشنهاد نبیه بری گفت: «بایستی صبر کرد و منتظر نتیجه بود، چرا که اذهان اکنون متوجه سوریه و میانجی گری این کشور برای حل گروگان گیری است و ریگان رئیس جمهوری امریکا نیز طی چند پیام به حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، از وی جهت آزادسازی گروگان ها کمک خواسته است.»^(۳)

مجموع این اقدامات مبین این واقعیت است که امریکا در وهله اول به دنبال روش مسالمت آمیز از طریق دیپلماسی و مذاکره با طرف های مخاصمه است و از سویی هم به دنبال فشار بر ربایندگان و حامیان آن ها می باشد تا در صورت شکست راه کار اول، بتواند از راه کار دوم - که در این زمینه هم تدابیری صورت گرفته است - به مقصد خود برسد. در همین ارتباط است که سفیر امریکا در لبنان با "امین جمیل" رئیس جمهوری این کشور، ملاقات کرده تا درباره بحران گروگان گیری و اقدام های احتمالی امریکا دایر بر محاصره لبنان در صورت شکست تلاش های دیپلماتیک ظرف چند روز آینده، گفت و گو کند.^(۴)

حادثه هواپیماربایی واکنش خاصی در محافل سیاسی شوروی داشته است. این کشور از یک طرف مخالفت اصولی خود را با هرگونه هواپیماربایی اعلام کرده است و از سوی دیگر - در این مورد خاص - از هرگونه اظهار نظر مبنی بر محکوم کردن ربایندگان و نیز درخواست

ص: ۲۴۶

٢-٢٤. مأخذ ٩، ص آخر.

٣-٢٥. مأخذ ٩، ص آخر.

٤-٢٦. مأخذ ٩، ص آخر.

آزادی گروگان ها خودداری می کند. رئیس اداره اطلاعات و مطبوعات وزارت خارجه شوروی در مصاحبه ای با روزنامه نگاران گفت: «موضع ما در رابطه با تروریسم و گروگان گیری یک موضع اصولی است. ما با این گونه شیوه ها مخالف بوده و در مواردی که امکان داشته باشد، آن را محکوم کرده و نفوذ خود را برای پایان دادن به ماجرا به کار می بریم.» (۱)

سخن گوی رسمی شوروی در ادامه با اشاره به ریشه یابی چنین حوادثی، این گونه اقدامات را در خاورمیانه ناشی از عملکرد کشورهای غیر عربی خواند و افزود که کشورش طرف دار حل همه مسائل از راه مذاکرات سیاسی است، اما باید منشأ و سرچشمه چنین حوادث را شناخت. وی سپس گفت: «به اعتقاد ما ریشه تروریسم و گروگان گیری را باید در یک محیط خشونت و عدم احترام به حقوق دیگران جست و جو کرد و متأسفانه این محیط از چندین سال پیش در خاورمیانه حکم فرما شده که البته کشورهای عربی در به وجود آوردن آن دست نداشته اند.» (۲)

ضمیمه گزارش ۱۳۲: استقبال ایران از قطع رابطه عراق با لیبی

در ایران از موضوع قطع رابطه عراق با لیبی آشکارا استقبال شد و در پی این اعلام رسمی، آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، دکتر "ولایتی" وزیر امور خارجه و نیز سخن گوی این وزارت خانه در پیام های جداگانه ای خواستار پیوند هرچه بیش تر کشورهای پیشرو شدند.

در پیام رئیس مجلس شورای اسلامی خطاب به رهبر انقلاب لیبی آمده است:

«امیدواریم با مستحکم تر شدن پیوندهای جمهوری اسلامی ایران و جماهیری لیبی و دیگر کشورهای پیشرو و نیروهای انقلابی منطقه، شاهد رسوایی بیش تر رژیم های مرتجع و بارور شدن حرکت آزادی بخش و ضدامپریالیستی و صهیونیستی مردم مظلوم و مسلمان منطقه باشیم.» (۳)

وزیر امور خارجه ایران نیز در پیامی به دبیر کمیته مردمی روابط خارجی لیبی ابراز امیدواری کرد که دو کشور ایران و لیبی وحدت و همکاری بیش تر علیه امپریالیسم و صهیونیسم و عوامل آن ها در منطقه را با قاطعیت ادامه دهند. (۴)

همچنین سخن گوی وزارت خارجه در خصوص پیشنهاد لیبی مبنی بر اخراج حکومت عراق از کنفرانس اسلامی و اتحادیه عرب، چنین موضع گیری کرد:

«رژیم بعث عراق با بمباران تظاهرات عظیم مردم مسلمان ایران به مناسبت روز قدس، همبستگی خود را با صهیونیست های اشغال گر و دشمنی خود را با اهداف عالی اسلام آشکار نموده است. این رژیم با هم پیمانی و وحدت عمل با رژیم مصر، عالی ترین آرمان های عرب را زیر پا گذاشته و در موارد متعدد از تصمیمات کنفرانس ها و مجامع عربی و اسلامی تخطی نموده است.» (۵)

وی سپس با اشاره به نامه وزیر خارجه ایران به دبیر کل کنفرانس اسلامی مبنی بر آن که حضور حکومت ضداسلامی و

ضدبشری عراق در کنفرانس ها و مجامع اسلامی مایه سرشکستگی مسلمانان می باشد، از مجامع اسلامی خواست که برای حفظ اعتبار و حیثیت خود، مسئله اخراج حکومت عراق از این مجامع را به طور جدی مورد بررسی قرار دهند. (۶)

ص: ۲۴۷

۱- ۲۷. مأخذ ۹، ص آخر.

۲- ۲۸. مأخذ ۹، ص آخر.

۳- ۲۹. روزنامه اطلاعات، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۴- ۳۰. همان، ص ۱۷.

۵- ۳۱. همان.

۶- ۳۲. همان.

پس از تصویب طرح ضرورت اجرای عملیات های محدود (در ۳۰ خرداد ۱۳۶۴) و ابلاغ آن از فرماندهی سپاه پاسداران به همه قرارگاه ها و یگان های عملیاتی سپاه جهت آمادگی به منظور اجرای این گونه عملیات ها، عملیات "قدس ۲" با اهدافی از جمله ترمیم خط پدافند به دست آمده در "قدس ۱" (۱) و رفع نقاط ضعف و تبدیل آن به قوت، آسیب پذیر نمودن دشمن، جلوگیری از تک احتمالی دشمن و در مجموع به دست گرفتن ابتکار عمل در محور شمالی البیضه، در دستور کار سپاه قرار گرفت. (۲)

عملیات با در نظر گرفتن این اهداف، در ساعت دو بامداد امروز با هجوم غواصان لشکر ۲۵ کربلا به کمین های دشمن آغاز گردید ولی به دلیل روشن شدن هوا و نیز عدم فرصت کافی جهت الحاق دو جناح، دستور عقب نشینی به نیروها داده شد. (۳)

نیروهای لشکر ۲۵ کربلا بلافاصله پس از بازگشت، مجدداً سازمان دهی شدند و در خصوص مأموریت توجیه گردیدند، سپس در ساعت هفت بعد از ظهر به سمت محور عملیاتی حرکت کردند و در ساعت دوازده شب (ساعت ۲۴) درگیری شروع شد. (۴)

در این عملیات نیروهای خودی موفق شدند ظرف ۲ ساعت اهداف از پیش تعیین شده را تصرف کنند و سپس استقرار یابند. (۵) آنان همچنین موفق شدند با به اسارت در آوردن دوازده تن و به هلاکت رساندن شصت تن از نیروهای دشمن، آب راه "کساره" را نیز تأمین کنند. (۶)(۷)

در این عملیات نیروهای خودی با دادن یک شهید و ۲۸ مجروح (که ۲۳ تن از آنها سرپایی بودند) به اهداف از پیش تعیین شده دست یافتند، (۸)(۹). مأخذ ۲، ص ۳۹ (۱۰)*

ص: ۲۴۹

۱-۱. سند شماره ۱۰۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم، (محسن رخصت طلب)، ۱۶/۵/۶۴ تا ۱۵/۶/۶۴، ص ۱۳۵.

۲-۲. سند شماره ۰۶۳۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیات فدک"، گزارش راوی قرارگاه خاتم الانبیاء (داود رنجبر)، مهر ۱۳۶۵، ص ۳۸.

۳-۳. سند شماره ۰۶۲۸/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۱ و ۲"، گزارش راوی عملیات قدس ۱ و ۲ (محسن رخصت طلب)، تیر ۱۳۶۴، ص ۲.

۴-۴. همان.

۵-۵. مأخذ ۱، ص ۳۹.

۶-۶. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، ش ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۷- به نقشه صفحه ۱۱۷ رجوع کنید.

۸-۷. مأخذ ۳، ص ۳.

۹- * البته با توجه به پاتک های دشمن و نیز انبوه آتش، نهایتاً آمار شهدا به ده تن و مجروحان به ۶۵ تن رسید.

۱۰-

امروز ارتش عراق در جزیره مجنون یک تک محدود انجام داد؛ به این ترتیب که پس از اجرای آتش تهیه، از ضلع غربی جزیره جنوبی از سه سمت (شرقی، میانی، غربی) شروع به پیشروی کرد که حدود ۱۱۰۰ متر از خط خودی سقوط کرد و دوازده تا چهارده تن اسیر شدند. پس از ساعاتی دو گردان از لشکر ۷۷ ارتش جمهوری اسلامی جهت بازپس گیری منطقه از دست رفته اقدام کردند لکن توفیقی حاصل نشد. علت موفق بودن تک دشمن، آسیب پذیر بودن سنگرهای خودی و علت عدم موفقیت خودی در پاتک، آتش سنگین و پر حجم دشمن گزارش شده است. (۱)

مبادرت دشمن به تک محدود در جزیره جنوبی (محل استقرار لشکر ۷۷ نیروی زمینی ارتش) خود امر مهمی تلقی می شود اما هم زمانی آن با اجرای عملیات های محدود خودی - خاصه در هور - خود به خود اهمیت بیش تری به آن می دهد. در این باره برادر "علی آستانه" از مسئولان قرارگاه نوح، گفت:

«ما بارها اصرار کردیم که قسمتی از نیروهای سپاه (لشکر حضرت رسول(ص)) در این محور حضور داشته باشند، ولی سرهنگ شیرازی در جواب گفتند: "مسئولیتش پای ما، شما چه کار دارید؟ ارتش می تواند منطقه را حفظ کند." (۲) برادر "مصطفی ایزدی" فرمانده قرارگاه نجف نیز گفت:

«سرهنگ شیرازی در جواب "دستواره" [فرمانده وقت لشکر ۲۷ حضرت رسول(سپاه)] که می گفت: "اجازه بدهید ما بمانیم." گفته بود: "خالی کنید و بروید، مسئولیت با ماست، شما که مسئول مملکت نیستید." (۳)

در ارتباط با معنا و پی آمدهای این تک دشمن و سقوط دو مقر کمین خودی، برادر "فدوی" مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه نوح، گفت: «این یعنی دو کیلومتر پیشروی روی ضلع غربی و اگر امشب و فردا شب عقب زده نشوند، دیگر نمی شود طرف شان رفت.» (۴)

در تبلیغات دشمن اعلام شد که با این تعرض در جزیره جنوبی، اولین گام ها در پس راندن نیروهای ایران از هور و گرفتن هرگونه سرپل جهت تهاجمات آینده، برداشته شد. (۵)(۶)

در جلسه امروز فرماندهی قرارگاه خاتم (سپاه) با فرماندهی لشکر ۱۹ فجر سپاه - که علی شمخانی و قائم مقام لشکر ۱۹ (قاسم سلطان آبادی) در آن شرکت داشتند - اجرای یک عملیات محدود که از مدتی پیش مطالعه و بررسی آن شروع شده بود، قطعی شد. (۷)* در این

- ۲- ۱۰. سند شماره ۰۶۴۰ گزارش عملیات، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی کل، بررسی وضعیت دشمن"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (محمد درودیان)، صص ۴۲ و ۴۳.
- ۳- ۱۱. همان، ص ۴۳.
- ۴- ۱۲. همان، ص ۴۳.
- ۵- ۱۳. همان، ص ۴۳.
- ۶- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۱۳۵ : بازتاب تک عراق به جزیره مجنون، ص ۲۵۹.
- ۷- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۱۳۶ : سابقه طراحی عملیات قدس ۳ (در محور میمه)، ص ۲۵۹.

جلسه برادر سلطان آبادی با استناد به نظر فرماندهان لشکر، تصرف و استقرار روی یک ارتفاع ۱۹۴ متری در محور عملیاتی "میمه" (جنوب شهر دهلران ایران و شمال شهرک طیب عراق) را که دشمن با استعداد یک گردان منها روی آن مستقر شده است، همچون گذشته ممکن دانست و برای حل مشکل جاده نیز به کارگیری قاطر در روزهای اولیه تا زمان احداث جاده را پیشنهاد کرد. این اعلام آمادگی، فرماندهی قرارگاه خاتم را که اصراری روی تصرف زمین نداشت، به انجام دادن این عملیات متقاعد ساخت و اعلام نمود «اگر هم نتوانستید بمانید، مهم نیست». اعلام موافقت برادر شمشانی به عنوان فرماندهی قرارگاه خاتم، شروعی بر اقدامات عملی لشکر فجر بود. (۱)

۱۳۷

در غرب کشور، درگیری های ایذایی و پراکنده علیه نیروهای خودی ادامه دارد. امروز با واکنش مناسب عده ای از نیروهای خودی که در منطقه جوانرود در کمین مهاجمان افتاده بودند، یک مهاجم کشته و یک تن زخمی شد و یکی از نیروهای خودی که اسیر شده بود نیز توانست بگریزد. (۲) از سوی دیگر، در کنار رودخانه "سیروان" درگیری دیگری رخ داد که مانع شد نیروی های خودی در تعقیب مهاجمان یک کمین دیگر موفق باشند. مهاجمان فراری، از یک کمین به یک خودرو تدارکاتی خودی حمله کرده بودند و راننده و دو نفر دیگر را اسیر کرده و یکی از اسیران را - که مسئول یک محور عملیاتی بود - هنگام فرار به شهادت رسانده بودند. نیروهای خودی در تعقیب مهاجمان وقتی به کنار این رودخانه رسیدند، با آتش شدید نیروهای ضدانقلاب مسلط در منطقه مواجه شدند و قادر به مقابله نگردیدند. (۳)

امروز همچنین گزارش شد که نیروهای کومه له از طریق منطقه سیدکان، مقداری مواد منفجره از عراق وارد منطقه "زیوه" ارومیه کرده اند و قرار است جهت تحویل به عناصر مرتبط با سازمان چریک های فدایی خلق، به تهران حمل شود. (۴)

۱۳۸

به گزارش شاهدان عینی، یک کشتی روسی به نام "باکورینی" (BAKU RAINI) از سه روز قبل در بندر "شعبیه" کویت لنگر انداخته است و در حال تخلیه موشک های زمین به زمین و دستگاه های موشک انداز است که پس از تخلیه، به سوی عراق حمل می شود. (۵)

در این حال بولتن محرمانه "اکنونیست" امروز نوشت: «منابع اطلاعاتی ما اظهار می دارند که رهبر عراق طی پیامی به مسکو اطلاع داده است که اگر باز هم موشک های روسی به سوی بغداد شلیک کردند، او به پیمان دوستی خود با روسیه پایان داده، با مصر روابط صمیمانه تری برقرار خواهد کرد و حتی احتمالاً از طرح امریکا برای مذاکرات مربوط به کرانه باختری میان اسرائیل و هیئتی متشکل از فلسطین و اردن حمایت خواهد نمود». (۶)

ص: ۲۵۱

ساجدی، شهید محمدرضا ملکی)، مرداد ۱۳۶۴، ص ۱۳۶۴.

۲-۱۵. سند شماره ۰۷۴۵۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر فرماندهی منطقه ۲ نجف، ۹/۴/۱۳۶۴.

۳-۱۶. ماخذ ۶.

۴-۱۷. سند شماره ۰۷۴۵۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۶/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۸. سند شماره ۰۰۹۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای"، قرارگاه عملیاتی خاتم، شماره ۱۳۸

(۱۴/۵/۱۳۶۴).

۶-۱۹. اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۶۶ (۲۴/۴/۱۳۶۴)،

صص ۱۰ و ۱۱، از نشریه "اکونومیست" چاپ لندن.

یک مقام نظامی ایران درباره آخرین خبرهای مربوط به کشتی کویتی "المحرق" که از چند روز قبل در آب های خلیج فارس مورد بازرسی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است، گفت: «کشتی المحرق برابر قوانین و با کمال احترام در حال بررسی است و کالاهایی که به مقصد امارات در کشتی مذکور بوده در حال بررسی و تصفیه است و چنانچه وسائل سطح زیرین که به مقصد کویت جهت حمل به عراق بوده، دارای ارزش استراتژیکی و تاکتیکی و یا محموله نظامی باشد با آن برابر دستورات مرکز عمل خواهد شد.» این مقام آگاه افزود: «آنچه مسلم است به کالاهای غیرنظامی و خصوصی افراد هیچ گونه تعرضی نخواهد شد. تا زمانی که کشتی در بنادر جمهوری اسلامی ایران مستقر باشد، با پرسنل آن همچون میهمان رفتار می شود.» (۱)

در این باره روزنامه کویتی "الوطن" نیز نوشت: «تهران با افزایش اقدامات و فشار بر کشتی های کویتی در آب های خلیج فارس، تلاش می کند ناتوانی و عجز کویت از حمایت کشتی های خود را نشان دهد ... مقامات ایرانی عمداً اقدام به بازرسی کشتی های حامل پرچم کویت می کنند و این در حالی است که متعرض کشتی های کشورهای عربی دیگر نمی شوند.» (۲)

۱۴۰

یک مقام آگاه آرژانتینی به خبرگزاری جمهوری اسلامی در بوئنوس آیرس گفته است که فروش "پوکارا" به عراق قرار است از طریق یک کشور سوم صورت بگیرد. وی افزوده که فروش هواپیماهای جنگی آرژانتین به عراق همان گونه که در ابتدا پیش بینی شده بود، احتمالاً از طریق کویت انجام خواهد شد. (۳) در این حال، مقام های ایرانی در بوئنوس آیرس به دولت آرژانتین تذکر داده اند که در صورت عملی شدن قرارداد فروش هواپیما به عراق، روابط تجاری بین دو کشور جداً لطمه خواهد دید. (۴)

۱۴۱

در حالی که مهلت دو هفته ای عراق برای توقف جنگ شهرها رو به اتمام است، زمزمه های احتمال از سرگیری حملات هوایی و موشکی به شهرها، در رسانه های جهان آغاز شده است، از جمله نشریه "اکونومیست" در مورد از سرگیری جنگ شهرها و نیز اقدامات جمهوری اسلامی برای تقویت سیستم دفاعی هوایی جهت مقابله با حملات عراق، نوشته است: «در حالی که بحران گروگان گیری در بیروت همچنان ادامه دارد، تهران نگران احتمال اقدام عراق به از سرگیری مجدد حملات هوایی شبانه است. ایران به موشک های زمین به هوای سوریه دست یافته لیکن احتمالاً از این ها استفاده کرده است؛ این کشور به تعداد بیش تری از آنها احتیاج دارد. ایران همچنین خواستار موشک های زمین به زمین برای

ص: ۲۵۲

۲-۲۱. همان، ص ۱۵، از کویت.

۳-۲۲. همان، صص ۲۳ و ۲۴، بوئنوس آیرس.

۴-۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۱ (۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۲، از لندن.

حملات خود به داخل خاک عراق می باشد. لیبی در ماه های ژانویه و فوریه هفتاد موشک زمین به زمین "اسکاد" روسی در اختیار ایران قرار داد.»(۱)

در همین حال، اجرای عملیات های محدود که با اهداف مختلف از جمله زمینه سازی برای آغاز عملیات های بزرگ، تصمیم گیری شده است،(۲) بازتاب هایی را در رسانه های خارجی به دنبال داشته است، هر چند که اهداف این گونه عملیات ها را به نوعی مخدوش جلوه داده اند؛(۳) به عنوان مثال رادیو بی.بی.سی. در این باره گفته است:

«منابعی که گزارش های ماهواره های تجسسی در اختیارشان است، می گویند هیچ گونه علائمی که دال بر فعالیت نظامی وسیع در این اواخر باشد، مشاهده نشده و روشن است که اظهارات ایران در این مورد قاعداً معطوف به عملیات محدود نظامی است. چنین امری در عین حال با سیاست جدیدی که اخیراً از سوی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اعلام شده، مطابقت کامل دارد. او گفته است که نیروهای ایرانی اکنون خود را به تاکتیک "جنگ و گریز" محدود کرده و از دست زدن به تعرض هایی که در گذشته موجب تلفات مرگبار فراوانی شده بود، خودداری می کنند. به نظر می رسد که سیاست ایران، داغ ننگه داشتن تنور جنگ است بدون آن که به عملیات پر مخاطره دست زند.»(۴)

۱۴۲

عراق در پی این است که از سویی امسال نیز موعد بازپرداخت اکثر بدهی های خارجی خود را به تعویق اندازد و از سوی دیگر، وام های جدید دریافت کند. عراق امیدوار است که پس از پایان جنگ بتواند از طریق افزایش سریع صادرات نفت همه این بدهی های خود را مستهلک سازد. به گزارش رویتر، میزان بدهی های خارجی بازرگانی عراق بین ده تا پانزده میلیارد دلار ارزیابی شده است. بسیاری از مؤسسات بانکی بین المللی با ابراز خوش بینی از آینده عراق و به ویژه با استناد به منابع عظیم نفتی این کشور، ابراز تمایل کرده اند درخواست عراق را بپذیرند و به این کشور وام پردازند.»(۵)

۱۴۳

آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی اقتصادی وارد پکن شد.(۶) به گزارش رسیده، در اولین دور مذاکرات آقای هاشمی رفسنجانی و "زائوزیانگ" نخست وزیر چین - که در خصوص مسائل مورد علاقه و روابط دو جانبه و همچنین توسعه مناسبات دوستی و همکاری های دو کشور انجام شد - زائوزیانگ ضمن تجلیل و استقبال از موضع دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر عدم تعهد و مبارزه علیه سلطه خارجی، گفت: «چین و ایران در پیروی از سیاست خارجی مستقل و مبارزه علیه سلطه ابرقدرت ها وجوه مشترک بسیار مهمی دارند که این وجوه پایه و اساس برقراری روابط و پیشرفت مناسبات دوستی و همکاری دو کشور را تشکیل می دهد.» آقای

ص: ۲۵۳

۲-۲۵. رجوع کنید به روزشمارهای ۳۰/۳/۱۳۶۴، و ۳/۴/۱۳۶۴.

۳-۲۶. همان.

۴-۲۷. مأخذ ۲۰، رادیو بی.بی.سی، ۶/۴/۱۳۶۴.

۵-۲۸. مأخذ ۲۰، ص ۳۸.

۶-۲۹. روزنامه اطلاعات، ۶/۴/۱۳۶۴، ص ۳.

هاشمی نیز در سخنانی ضمن تأکید بر توسعه روابط دوستانه بین ایران و چین، گفت: «هر دو کشور در بسیاری از مسائل بین المللی دارای مواضع مشترک هستند.»^(۱)

در مورد این سفر رادیو بی.بی.سی. گفت: «به عقیده بسیاری از ناظران، این سفر جنبه های قابل ملاحظه تری داشته است. ایران به وضوح مایل است که از انزوای فعلی درآید و هر کجا که ممکن است دوستی بیابد، مخصوصاً اگر این دوستان حاضر به فروش اسلحه به ایران باشند. بنابراین، صحبت های زیادی در این مورد شنیده می شود که چین با انعقاد یک قرارداد قابل ملاحظه، به ایران اسلحه خواهد فروخت و علت سفر رفسنجانی به پکن همین بوده است. چین بارها انعقاد چنین موافقت نامه ای را با ایران تکذیب کرده است زیرا در جنگ ایران و عراق جانب هیچ یک از دو کشور را نداشته است، هر چند این قبیل اظهارات را هر کسی نمی تواند قبول کند.»^(۲)

از سویی دیگر، گزارش ها حاکی است که چین به طور صریح وانمود کرده که روابطش به طور مساوی با هر دو کشور ایران و عراق خوب و در مورد درگیری بین دو کشور، یک موضع بی طرفانه داشته است. چین به هر حال در موضع رسمی خود مبنی بر عدم فروش تسلیحات به هر یک از دو کشور ایران و عراق پابرجاست. انتظار می رود گفت و گوهای رفسنجانی با مقام های چینی، در زمینه مسائل اقتصادی باشد. دو طرف میل دارند مبادلات تجاری خود را از ۲۵۰ میلیون دلار در سال گذشته به ۶۰۰ میلیون دلار در سال جاری افزایش دهند.^(۳)

سفرهای اخیر آقای هاشمی و تحرکات جدید دیپلماتیک ایران را "شهرام چوبین" استاد مؤسسه مطالعات بین المللی ژنو چنین بررسی کرده است: «فکر می کنم این سفرها [ی هاشمی به لیبی و چین] با سفر چندی قبل وزیر امور خارجه عربستان به ایران و نیز نوعی ابتکار صلح که ایران می کوشد در منطقه خلیج فارس] پیاده کند، در ارتباط است. ایران تأکید می کند که هیچ خطری برای کشورهای حوزه خلیج فارس] محسوب نمی شود و باید میانه روی نسبی آن را با تروریسم عراق مقایسه کرد. بنابراین به گمان من ایران سعی دارد وجهه بین المللی خود را بهبود بخشد و در این راه تا آن جا پیش می رود که شرایط خود را برای پایان جنگ با آن که تغییر نمی دهد، ولی به شکل دیگری درآورد.»

وی در پاسخ به این پرسش که "موضع چین در این میان چیست؟" گفت: «گمان می کنم چین نوعی شریک استراتژیک ایران است. ایران هیچ پیمان دوستی با شوروی ندارد و روی عدم تعهد خود تکیه می کند؛ از طرف دیگر، عراق هنوز پیمان دوستی و همکاری با شوروی دارد. شاید ایران می خواهد در مقابل فشار شوروی بر کشورهای خلیج فارس، به عنوان یک کشور مستقل و دارای حق حاکمیت، چین را به سوی خود جلب کند و با آن روابط حسنه برقرار کند.» از وی پرسیده شد: "آیا امکان دارد ایران از چین اسلحه بخرد؟" چوبین گفت:

ص: ۲۵۴

۱- ۳۰. روزنامه اطلاعات، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۲- ۳۱. مأخذ ۲۰، ص ۳۶، رادیو بی.بی.سی.

۳- ۳۲. مأخذ ۲۰، ص ۲۱، خبرگزاری یوگسلاوی از پکن.

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین - ۱۳۶۴/۴/۶

ملاقات و مذاکره با نخست‌وزیر و مقامات چین

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین - ۶/۴/۱۳۶۴

ملاقات و مذاکره با نخست وزیر و مقامات چین

ص: ۲۵۵

«فکر می‌کنم ایران با بهبود وجهه بین‌المللی خود قصد دارد راه‌های بیش‌تری را به روی خود باز کند و منابع تأمین اسلحه خود را وسیع‌تر نماید. مسئله این نیست که چین چه نوع سلاح‌هایی می‌تواند در اختیار ایران بگذارد بلکه مسئله مهم آن است که منبعی برای تأمین سلاح ایران باشد.»^(۱)

علاوه بر محافل خارجی، در داخل نیز تحلیل‌ها و تفسیرهایی البته در سطح محافل خاص و بولتن‌های دارای طبقه بندی، مطرح است؛ از جمله در یک تحلیل درباره این سفر و مقدمات آن آمده است:

«سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین و ژاپن از مدت‌ها قبل مطرح بوده است ولی برخی از مسئولین نظرشان این بود که هم‌زمان با این سفر باید سفر به دو کشور متمایل به بلوک شرق نیز در نظر گرفته شود که لیبی از ابتدا مشخص ولی کشور دوم مورد بحث بود. مصادف شدن سفر با قضایای لبنان و هواپیماربایی، سوریه را به عنوان کشور دوم مشخص کرد. در آستانه سفر آقای هاشمی به لیبی، "تریکی" دبیر کمیته امور خارجه لیبی به طور غیرمنتظره‌ای به بغداد سفر می‌کند. به دنبال این مسئله، در ارتباط با برنامه سفر رسمی از قبل اعلام شده آقای رفسنجانی به لیبی و یا قطع آن، بین بعضی از مسئولین اختلاف نظر به وجود می‌آید تا آن‌جا که ظاهراً این مسئله برای کسب تکلیف با امام در میان گذارده می‌شود (از نظر ایشان اطلاعی در دست نیست) ولی به هر صورت با این دلیل که در صورت قطع سفر به لیبی و بازتاب‌های جهانی آن، احتمال سوق دادن لیبی به طرف عراق بیش‌تر می‌شود، خللی در برنامه سفر به لیبی به وجود نمی‌آید. از سوی دیگر، سفر تریکی به بغداد موفق نبود و طارق عزیز در هنگام استقبال از او، برخورد تند و اهانت آمیزی نسبت به سیاست آقای قذافی مخصوصاً در مورد جنگ ایران و عراق می‌کند. این برخورد تأثیر به‌سزایی در موفقیت و پربار بودن سفر آقای رفسنجانی به لیبی داشته و در نهایت به انتشار بیانیه مهم مشترکی از سوی ایران و لیبی و قطع رابطه لیبی و بغداد منجر شد. قذافی در جواب این که "چرا تریکی را به عراق فرستادید؟" متقابلاً اظهار می‌دارد که شما به چه علت سعودالفیصل وزیر امور خارجه عربستان را به ایران فرا خواندید؟»^(۲)

۱۴۴

در آستانه سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن، سخن‌گوی رسمی وزارت خارجه ژاپن امروز گفت: «ژاپن به ایران اسلحه نمی‌فروشد و به هنگام سفر آقای هاشمی رفسنجانی رئیس‌مجلس ایران به ژاپن در هفته آینده، موضع خود را در قبال جنگ ایران و عراق به طور کامل تشریح خواهد کرد.» وی به خبرنگاران خارجی گفت: «ما هنوز دستور کار برای مذاکرات رفسنجانی با رهبران ژاپن را تکمیل نکرده ایم.» اما افزود: «مسئله جنگ احتمالاً در مذاکرات مطرح خواهد شد و ما در آن زمان موضع خود را به طور کامل تشریح خواهیم»

ص: ۲۵۶

۱- ۳۳. مأخذ ۲۳، صص ۳۷ و ۳۸، رادیو بی.بی.سی.

۲- ۳۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۸.

کرد. وی در پاسخ به این پرسش که "آیا رفسنجانی با لیست خرید جنگ افزار به توکیو می آید یا خیر؟" گفت: «ژاپن چنین درخواستی را دریافت نکرده، اما من به طور غیررسمی شنیده ام که ایران علاقه مند به خرید رادار، هلی کوپتر و هواپیما برای مقاصد آموزشی می باشد.»^(۱)

۱۴۵

به گزارش یک منبع داخلی، قبل از سفر آقای هاشمی به چین، حدود بیست نماینده مجلس از جمله آقایان کیاوش، دوزدوزانی، نادى، هادى خامنه اى، لطيف صفرى، محمدعلى هادى، سعیدى، سیدمحمد اصغرى، فؤاد کریمی، محمد رشیدیان، معزى، با وی دیدار و مسائل مهمی را بازگو کرده اند. در این دیدار ابتدا "رشیدیان" نماینده آبادان و "نادى نجف آبادى" صحبت کرده اند. آن ها با بیان نقش و اهمیت مجلس در مسائل سیاسى از جمله مبارزه با لیبرال ها در طول پنج سال گذشته، گفته اند که بعد از عملیات فتح المبین، نمایندگان هیچ گونه اطلاعى از مسائل و وقایع جنگ ندارند و این برخلاف حقوقى است که در قانون اساسى برای نمایندگان در نظر گرفته شده است.

آقای هاشمی رفسنجانی نیز ضمن اشاره به لزوم حفظ اسرار جنگی و محدودیت های خاص آن، به اختلافات (طبیعتاً) موجود بین سپاه و ارتش و تنگناها و مشکلاتی که در اوضاع فعلی جنگ هست، اشاره کرده و گفته است: «من اخیراً نزد امام رفتم و نظر ایشان را در مورد پی گیری امر جنگ از طریق سیاسى جویا شدم که ایشان فرمودند: "فعلاً زمان کار سیاسى نیست و باید بچنگید." و از طرفی در ارتباط با جنگیدن هم، سپاه و ارتش طرح های بلندمدت دارند و ...»

سپس یکی از نمایندگان با اشاره به این که رفتار بعضی از مسئولان هویت انقلاب را زیر سؤال برده، تأکید کرده است: «من اصلاً به مدیریت اجرایی انقلاب که فعلاً به عهده آقایان است، اشکال دارم.»

آقای دوزدوزانی نیز خواستار رسیدگی بیش تر به وضع سپاه و تقویت آن شده و افزوده است: «شما باید چهل میلیون جمعیت ایران را که در صحنه حضور دارند، به خوبی از آنها استفاده کنید و اقتصاد خود را براساس یک اقتصاد جنگی پی ریزی کنید.» اما آقای هاشمی مخالفت خود را با چنین برنامه هایی ابراز کرده است. جلسه با تذکر این نکته از سوی آقای هاشمی که "اگر طرحی است، بیاورید"، پایان یافت.^(۲)

۱۴۶

امروز "میرحسین موسوی" نخست وزیر، در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی، در مورد توقیف روزنامه "صبح آزادگان" واکنش نشان داد. وی در این مصاحبه گفت: «روزنامه صبح آزادگان در گذشته همیشه مدافع خط امام و مخالف خط لیبرالی بوده و خدمات

ص: ۲۵۷

شایان توجهی به انقلاب نموده است و بنده به عنوان رئیس دولت از توقیف هرچند کوتاه مدت آن، متأسفم.»

مهندس موسوی افزود: «روزنامه‌ها باید نظرات خود را شجاعانه بیان کنند و نباید اختلاف دیده‌ها باعث فشار روی رسانه‌ها شود. در مورد روزنامه صبح آزادگان البته دولت خدمت‌گزار باید قدردان حمایت‌های این روزنامه از مجریان انقلابی و خط‌سازش ناپذیر دولت محرومان باشد.»

وی اظهار امیدواری کرد که مشکلات موجود بر سر راه انتشار این روزنامه برداشته شود تا بتواند همچون گذشته به خدمات خود ادامه دهد. نخست‌وزیر سپس اعلام کرد: «به سرپرست محترم بنیاد مستضعفان اختیارات لازم برای حل مسائل حقوقی این روزنامه با بنیاد داده شده است و اگر در این زمینه اشکالاتی موجود باشد، مسئله بلافاصله حل خواهد شد.»^(۱)

۱۴۷

بحران هواپیمای ربوده شده امریکایی در بیروت، پس از گذشت دو هفته هنوز هم لاینحل مانده است و این در حالی است که امریکا علاوه بر توان خود، از توان نزدیکان و دوستان خود نیز جهت حل این ماجرا بهره‌جسته ولی با همه تلاش‌های دیپلماتیک و اعمال فشارهای سیاسی و نیز تهدید و ارباب‌علیه‌ربانندگان و حامیان آن‌ها، کاری از پیش نبرده است.

رادیو بی.بی.سی. در تفسیری (به قلم موریس جیمز خبرنگار سابق خود در خاورمیانه) در مورد این ماجرا به نقش نیبه بری، سوریه، شوروی و امریکا پرداخته و از سوی دیگر، در مورد نقش حزب الله و ایران که احتمال دارد توازن قدرت را به نفع خود بر هم زنند، اشاره کرده است: «دست‌اندرکاران این واقعه عملاً در جنگ قدرتی در خاورمیانه شرکت دارند، لذا به احتمال قوی این حادثه می‌تواند بر سرنوشت لبنان، شکل دولت و ترکیب نیروها و گروه‌های مسلمان در منطقه تأثیر گذارد. اگر چه در اصل افراطیون حزب الله بودند که هواپیمای امریکایی را ربودند، عناصری که قبل از آن که به لبنان وفادار باشند، از یک حرکت انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی تبعیت می‌کنند، ولی نیبه بری که نیروهای وی در جنوب لبنان و مناطق اطراف فرودگاه از قدرت زیادی برخوردارند، مذاکره را با طرفین به عهده گرفته است. از سوی دیگر، سوریه که نفوذش در تحولات لبنان کم‌تأثیر نیست، به کمک نیبه بری آمده و اینک دوشادوش هم پیمانش شوروی و همچنین ایالات متحده همگی با خطرات بزرگی که از کنترل درآمدن بحران ممکن است به وجود آید، آگاه‌اند، لذا عدم موفقیت آن‌ها در این میدان، توازن قدرت را به نفع افراطیون حزب الله بر هم خواهد زد.»^(۲)

از طرفی دیگر، "ابوالحسن بنی‌صدر" رئیس‌جمهور معزول ایران نیز در مصاحبه‌ای با شبکه تلویزیونی ای.بی.سی. امریکا با اظهار اطلاع از زمینه‌های وقوع هواپیماربایی، این اقدام را به جناح طرف‌دار جنگ در ایران نسبت داده است: «زمانی که دبیرکل سازمان ملل دو شرط

ص: ۲۵۸

۲-۳۸. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ص ۱۶ و ۱۷،
رادیو بی.بی.سی، ۶/۴/۱۳۶۴.

دولت ایران را در مورد جنگ بین ایران و عراق مورد اشاره قرار داد، جناح طرف دار ادامه جنگ در دولت ایران تصمیم گرفت طرحی برای یک سلسله حمله تهیه کند تا به این ترتیب ایالات متحده ناچار شود که مداخله کند و در پی آن، یک سلسله حملات انجام شد و تازه ترینش همین گروگان گیری است و صحت اطلاعات رسیده را تأیید می کند. به نظر من این تصمیم نه در بیروت بلکه در تهران گرفته شد.»

از وی پرسیده شد: «اگر شما از قبل چنین اطلاعاتی داشتید، مسلماً کسانی دیگر هم از آن آگاه بودند؛ آیا تا آن جایی که شما می دانید، مقامات اطلاعاتی امریکا نیز از آن اطلاعات مطلع بودند؟» بنی صدر: «نمی دانم. من این اطلاعات را به مقامات اطلاعاتی گوناگونی دادم و به نظر من برخی از اطلاعات حتی در جراید نیز چاپ شد حتی جمله کوتاهی نیز در روزنامه لوموند دیدم که بدون آن که مستقیماً از من نقل قول کند به آن اطلاعات اشاره کرده بود، ضمناً نوشت که تصمیم انجام سلسله حمله هایی گرفته شده است.»

وی در پاسخ به این پرسش که "آیا دولت ایران مسئول این حمله تروریستی است؟" نیز گفت: «نه نمی گویم که دولت این کار را کرد؛ در استبداد مذهبی، این دولت نیست که تصمیم بگیرد و این تصمیم ها گاه در یک مرکز تصمیم گیری و گاه در مرکز تصمیم گیری دیگری اتخاذ می شود. ...» (۱)

ضمیمه گزارش ۱۳۵: بازتاب تک عراق به جزیره مجنون

تصاحب دو مقر کمین خودی، در تبلیغات عراق به عنوان بازپس گیری بخشی از جزایر نفتی مجنون اعلام شد. در تأثیر از همین تبلیغات است که نویسنده کتاب "جنگ نفت کش ها" درباره این تک محدود عراق نوشته است: «عراق اعلام کرد که نیروهایش بخشی از جزیره نفت خیز مجنون در بخش جنوب شرقی این جزیره را بازپس گرفتند. این حمله در امتداد ۱۲۰۰ متری جبهه رخ داد که ده هزار نیروی عراقی در این عملیات شرکت داشتند. ایران ادعای عراق را رد کرد.» (۲)

ضمیمه گزارش ۱۳۶: سابقه طراحی عملیات قدس ۳ (در محور میمه)

سابقه امر به بیش از دو ماه قبل برمی گردد که متناسب با وضعیت جنگی، سپاه از همه یگان ها خواسته بود تا هر یک منطقه ای را به منظور اجرای عملیات های محدود، نفوذی و گشتی رزمی انتخاب و شناسایی کنند. بدین منظور تعدادی مناطق به پیشنهاد قرارگاه های فرعی و قرارگاه خاتم به یگان ها ابلاغ گردید و تعدادی دیگر با پیشنهاد یگان ها و موافقت قرارگاه خاتم در دستور کار قرار گرفت؛ از آن جمله عملیاتی است که نام "قدس ۳" به خود گرفت. در گزارشی که جهت برخی فرماندهان سپاه تهیه شده است، درباره سابقه این عملیات آمده است:

در جلسه ای که در تاریخ ۳/۲/۱۳۶۴ با حضور برادر محسن رضایی صورت گرفت، برادران لشکر فجر در چارچوب وضعیت جدید جنگ چند منطقه را به عنوان طرح پیشنهادی مطرح کردند؛ از جمله در منطقه قصر شیرین، سومار و رودخانه میمه در شمال شهرک "طیب" عراق. فرماندهی لشکر فجر محور میمه را برای انجام عملیات محدود مناسب دانست ولی به دلیل عدم

وجود جاده جهت تخلیه شهدا و مجروحین و نیز صعب العبور بودن ارتفاعات، پیشنهاد یک عملیات ایذایی (زدن و برگشت) را داد، هر چند که نقطه

ص: ۲۵۹

۱- ۳۹. همان، ص ۱۷، رادیو امریکا، ۶/۴/۱۳۶۴.

۲- ۴۰. Sreedhar kapi\ kaul. Tanker war, Aspect of Iraq-Iran war (۱۹۸۰-۸۸), New Delhi, .

A.B.C. Publishing house, ۱۹۸۹.

ضعفی چون احتمال به جای ماندن شهید و مجروح در این حالت نیز به قوت خود باقی ماند.

علی رغم این که این منطقه به دلیل تسلط کامل دشمن روی دهلران و نیز باز بودن خط خودی به وسعت هفت کیلومتر، از اهمیت بالایی برخوردار است مع ذلک ابتدا از سوی قرارگاه خاتم تصویب نشد و قرارگاه مزبور پیشنهاد عملیات در منطقه "کانی شیخ" را به لشکر فجر داد، اما توجه لشکر فجر به خصوص فرماندهی آن به منطقه میمه معطوف بود چرا که از مدت ها قبل این یگان در شرق میمه خط پدافندی داشته و علاوه بر آشنایی خوب نسبت به آن، به طور مکرر نیز شناسایی از غرب میمه داشته است. در ادامه، برادر "نبی رودکی" فرمانده این لشکر نیز نظر مساعد خود را طی گزارشی به قرارگاه خاتم مجدداً اعلام کرد و جلسه یاد شده در متن، در پی گزارش مزبور، تشکیل گردید. (۱)

ص: ۲۶۰

۱- ۴۱. مأخذ ۱۴، ص ۲.

عراق در یک اطلاعیه نظامی (شماره ۱۸۷۹) اعلام کرد که به یک هدف بزرگ دریایی ایران حمله کرده است. طبق این اطلاعیه، به منظور ادامه محاصره بندرهای صدور نفت ایران و جلوگیری از بهره برداری از منابع درآمد نفتی، هواپیماهای عراق یک حمله هوایی موفقیت آمیز علیه یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی جزیره خارک اجرا کرده اند و آن را مورد اصابت دقیق و مؤثر قرار داده اند و ... سالم به پایگاه های خود باز گشته اند. (۱)

در گزارش بخش عربی رادیو لندن نیز در این باره آمده است: «یک سخن گوی رسمی عراق گفت عراقی ها به منظور نشان دادن عکس العمل به آنچه که آن را اقدامات کشتی ربایی (۲) ایران توصیف کرد و به منظور قطع صادرات نفتی ایران تا هنگام موافقت دولت تهران با صلح کامل، به حملات خود علیه کشتی هایی که از بنادر ایران استفاده می کنند، ادامه خواهند داد.» (۳)

به رغم تلاش عراق و برخی رسانه های جهانی برای مهم جلوه دادن این تهاجم، در گزارش رسیده به دفتر فرماندهی کل سپاه در این باره آمده است: «یکی دیگر از اقدامات عراق طی روز جاری، پرتاب یک موشک (به وسیله هواپیما) به طرف بوشهر بود که خوش بختانه به یکی از کشتی هایی که قبلاً مورد اصابت قرار گرفته بود و از آن به عنوان یک هدف کاذب استفاده می شد، اصابت کرده است.» (۴)

مراکز تجمع نیروهای خودی (ارتش) را دیروز و امروز تعدادی از هواپیماهای دشمن (از انواع میگ، میراژ و ملخ دار) در هفت سورتی پرواز مورد هجوم قرار دادند. در این حملات در

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۱ (۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۱، رادیو صوت الجماهیر، بخش عربی ساعت ۱۹:۳۰، ۷/۴/۱۳۶۴.

۲- اشاره به اقدام قانونی ایران در متوقف کردن کشتی های عازم کشورهای خلیج فارس از جمله کویت، است که جهت جلوگیری از انتقال سلاح و ابزار استراتژیک به کشور دشمن (عراق) انجام می گیرد. آخرین مورد، توقیف کشتی کویتی "المحرق" است که از ۳۰/۳/۱۳۶۴ تا کنون در بازداشت موقت ایران قرار دارد و محموله های آن بررسی می شود.

۳- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۲ (۹/۴/۱۳۶۴)، ص ۵۵، رادیو لندن، بخش عربی، ۷/۴/۱۳۶۴.

۴- ۳. سند شماره ۰۷۴۵۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر فرماندهی منطقه جنوب، از روابط عمومی فرماندهی، به دفتر فرماندهی کل، ۷/۴/۱۳۶۴.

چهار مرحله مواضع نیروهای خودی به ویژه در ارتفاعات "سربولی" بمباران شد و در سه مرحله بر اثر آتش پدافند مستقر در منطقه، از ادامه حملات هواپیماهای دشمن جلوگیری شد.^(۱) تجمع نیروهای خودی مربوط به مراحل آمادگی برای اجرای یک عملیات ارتش در منطقه سیدکان است.

۱۵۰

نزدیک شدن اتمام مهلت دو هفته ای حکومت عراق مبنی بر عدم بمباران مناطق مسکونی ایران، پی آمدهایی در برخی مناطق ایران داشته است، از جمله به گزارش امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، گروه های مختلف مردم، این شهر را ترک می کنند و همراه خود وسایل زندگی و اقامت موقت را با وسایل نقلیه گوناگون به خارج این شهر انتقال می دهند.^(۲) باختران از شهرهایی است که آسیب های فراوانی در جنگ شهرها دیده است و به گفته رئیس برنامه و بودجه استان، میزان خسارات وارده به این شهر بالغ بر هشت میلیارد ریال برآورد شده است و این در حالی است که حجم اعتبارات پیش بینی شده و مصوب سال جاری برای نوسازی و بازسازی مناطق جنگی این استان، پنج میلیارد ریال است.^(۳)

از سوی دیگر، با وجود وقفه دو هفته ای در جنگ شهرها، این هفته نیز نماز جمعه در شهر سردشت برگزار نگردید. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از این شهر نوشته است: «این هفته، چهارمین هفته است که به علت خروج مردم از شهر سردشت، نماز جمعه در آن برگزار نشده است. به دنبال بمباران های یک ماه اخیر شهرستان سردشت توسط صدامیان، اهالی این شهر به شهرک "ربط" و سپس به روستاهای اطراف پراکنده شده اند. در حال حاضر شهر تقریباً از مردم بومی خالی است. در حال حاضر در سردشت علاوه بر فرمانداری چندین ارگان و نهاد انقلابی و اداری و نظامی مستقر است که برای بازسازی منطقه تلاش می کنند.»^(۴)

در این حال، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی به عنوان یک اقدام پیش گیرانه و بازدارنده، پیامی برای "خاویر پترزکوئیار" دبیرکل سازمان ملل متحد، فرستاد که در آن با یادآوری اهمیت روز جهانی قدس در نظر مسلمانان جهان و نیز با اشاره به حملات مستقیم عراق به تظاهرات این روز (قدس) و به خاک و خون کشاندن مردم حاضر در این راه پیمایی (۶۰۰ تن شهید و مجروح)، در خصوص زیر سؤال رفتن اعتبار و فلسفه وجودی قوانین و تعهدات بین المللی در اذهان جامعه جهانی، تذکر داده شده، سپس آمده است: «این جانب به جناب عالی اطمینان می دهم که جمهوری اسلامی ایران بدون توجه به سوابق جنایات جنگی عراق و علی رغم توان، هرگز در حملات به مناطق مسکونی و جنگ شهرها پیش قدم نبوده و نخواهد بود، در عین حال حق مقابله به مثل را همواره برای خود محفوظ نگاه خواهد داشت...»^(۵)

ص: ۲۶۲

۱- ۴. سند شماره ۰۲۲۸۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای اطلاعاتی"، قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، رکن ۲، شماره ۱۵، (۷/۵/۱۳۶۴).

۲- ۵. مأخذ ۱، ص ۴، باختران.

۳- ۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۰ (۷/۴/۱۳۶۴)، ص ۷، باختران - خبرگزاری

جمهوری اسلامی.

۴-۷. مأخذ ۲، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ۹.

۵-۸. روزنامه اطلاعات، ۹/۴/۱۳۶۴، ص ۳، و مأخذ ۱، ص ۲۹، رادیو امریکا.

هماهنگی موجود بین نیروهای بارزانی و نیروهای نامنظم جمهوری اسلامی در اقدام علیه دشمن و طبیعتاً سهولت تردد آنان در ایران به عنوان راهی برای نفوذ و خراب کاری، مورد توجه دشمن قرار گرفته است. به گزارش منابع سپاه، با هماهنگی هایی که بین سران حزب دمکرات، کومه له و دولت عراق شده، قرار است افرادی با برگه های جعلی به عنوان افراد بارزانی به شهرهای ایران نفوذ داده شوند تا به عملیات بمب گذاری در شهرهای ایران پردازند. (۱)

سفر رسمی آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی به چین - که اولین سفر یک مقام بلندپایه ایرانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به این کشور می باشد - از مدتی قبل در صدر اخبار رسانه های داخلی و خارجی قرار گرفته و از زوایای مختلف مورد ارزیابی محافل دیپلماتیک و مفسران و تحلیل گران واقع شده است. این سفر چندان مهم است که حساسیت شدیدی در سطح نظام بین الملل برانگیخته و جهت اطلاع از نتایج این سفر، کشورهای ذی نفع و نیز کشورهایی که به گونه ای این ارتباط را با منافع ملی خود در تعارض می بینند، مسائل مطروحه در آن را پی می گیرند.

مسائلی که عمدتاً بازیگران رسمی و غیررسمی سیاست منطقه ای و جهان به آن اشاره کرده اند و به نوعی در مورد آن ها اتفاق نظر دارند، در چند محور است:

- فروش تسلیحات چینی به ایران.
- منافع استراتژیک چین در خاورمیانه.
- مواضع بی طرفی چین در جنگ ایران و عراق.
- حل مسئله جنگ از طریق دیپلماتیک (که گاه موضوع اصلی این سفر قلمداد شده است).
- جلوگیری از نفوذ شوروی در خاورمیانه.
- هماهنگی با جمهوری اسلامی ایران در مورد افغانستان جهت خروج نیروهای شوروی از افغانستان و حمایت و پشتیبانی از انقلابیون این کشور.

در هر صورت، خبرهای آشکار امروز حاکی از این است که آقای هاشمی رفسنجانی در دومین روز دیدار از چین، با رئیس جمهور این کشور آقای "لی شیانیان" ملاقات کرده است. در این ملاقات روابط میان دو کشور بررسی شده است. آقای لی شیانیان با اشاره به مواضع مشترک ایران و چین به عنوان ملل جهان سوم و کشورهایی که از سیاست عدم تعهد پیروی می کنند، گفته است: «ما مشکلاتی با ابرقدرت ها داریم که مانعی در روابط ما با آن ها است، در حالی که هیچ عاملی برای جلوگیری از بسط روابط ما با ایران وجود ندارد و علی رغم پیشرفت هایی که در سال های اخیر در این روابط صورت گرفته،

چین باید روابط با ایران را توسعه دهد.» (۲)

ص: ۲۶۳

۱- ۹. سند شماره ۰۷۴۵۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۷/۴/۱۳۶۴.

۲- ۱۰. روزنامه اطلاعات، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

وی سپس با اشاره به پیشرفت های ایران پس از سقوط نظام شاهنشاهی و تأیید سیاست خارجی ایران در مبارزه با قدرت های سلطه گر، افزوده: «ما از سیاست های داخلی و خارجی شما پشتیبانی می کنیم.»^(۱)

آقای هاشمی رفسنجانی نیز با توجه به دادن به سابقه انقلابی چین، وسعت خاک و جمعیت این کشور که قابلیت دارد به قدرت بزرگی در آسیا تبدیل شود و در همکاری با کشورهای جهان سوم می تواند نیروی مؤثری در رفع مشکلات جهانی باشد، تأکید کرده است: «جمهوری اسلامی ایران علی رغم مشکلاتی که ابرقدرت ها در مقابل آن ایجاد می کنند، مصمم است سیاست مستقل و ناوابسته خود را ادامه دهد.»^(۲)

رئیس مجلس شورای اسلامی علاوه بر دیدار با رئیس جمهوری خلق چین، در دیدار با رئیس کنگره ملی این کشور، دیدگاه های جمهوری اسلامی ایران در جهان کنونی را تشریح کرده است. وی وقوع یک جنگ جهانی (سوم) با وسعت بسیار را به وسیله ابرقدرت ها ناممکن دانست و استراتژی آن ها را که به جای مقابله رودررو، بر مبنای راه اندازی جنگ های محدود در میان کشورهای جهان سوم بنا شده، خاطرنشان ساخته است: «اکنون [ابرقدرت ها] تضاد منافع خود را به درون کشورهای جهان سوم منتقل کرده و در نقاطی از جهان که می توانند سلطه آن ها را مورد تهدید قرار دهند، آتش اختلافات و جنگ را برافروخته و آن را دامن می زنند ... جنگ جهانی سوم جایش را به جنگ در درون کشورهای جهان سوم داده است. در جنگ جهانی سوم ابرقدرت ها خودشان آسیب می بینند، در حالی که در این نوع جنگ ها، ملت های جهان سوم خسارت می بینند ... در حقیقت ابرقدرت ها از جنگ های کوچک و منطقه ای که منافع آن ها را تأمین می کند، بسیار خوش حال هستند.»^(۳)

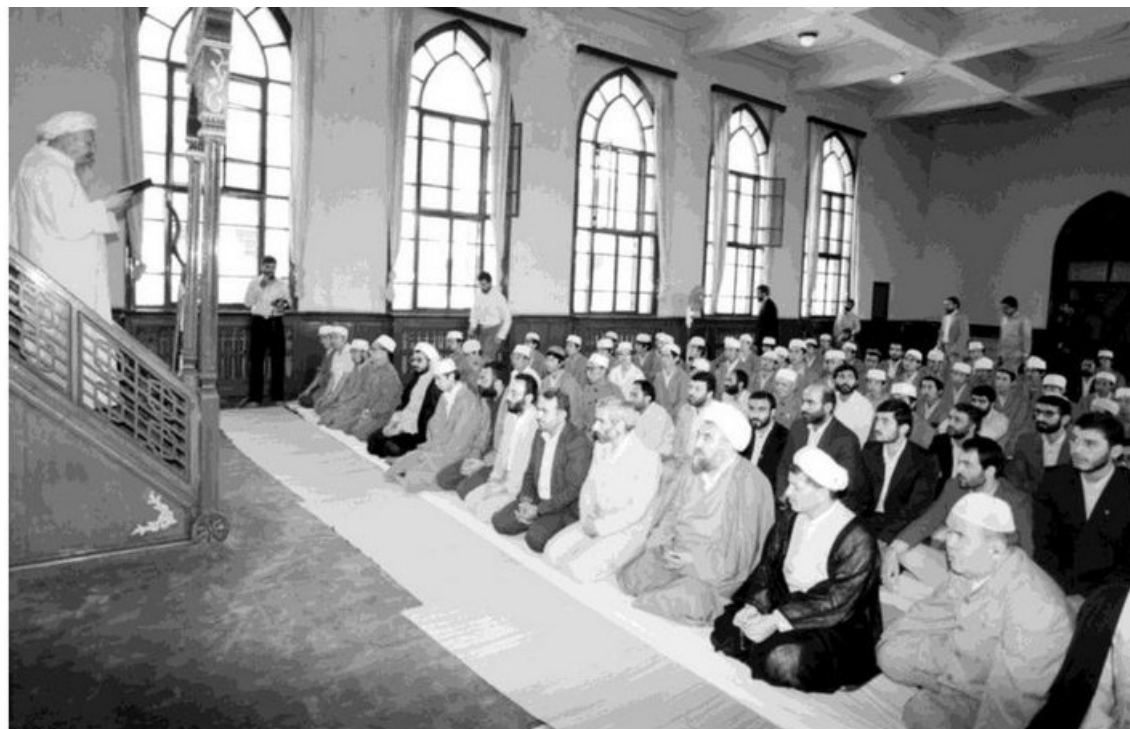
آقای هاشمی سپس تجاوز عراق علیه جمهوری اسلامی ایران را به عنوان نمونه ای از نوع جنگ های تحمیلی بر جهان سوم، بر شمرده و چنین موضع گیری کرده است: «علی رغم همه حمایت های مالی و تسلیحاتی که ابرقدرت ها و عوامل آن ها از عراق به عمل می آورند، جمهوری اسلامی ایران تصمیم قطعی دارد که ریشه های این جنگ را با مجازات جنگ افروز بخشکند، بدون آن که کوچک ترین نظری به سرزمین عراق داشته باشد. ما بارها اعلام کرده ایم که هیچ گونه چشم داشتی به خاک عراق نداریم و حتی وقتی جنگ افروز تنبیه شد، ما به ملت عراق کمک خواهیم کرد تا خرابی های جنگ را ترمیم کند، ولی به هیچ وجه نمی پذیریم که در این منطقه یک آتش بس سطحی پدید آید و در طول مرزهای مان با عراق همواره ارتش خود را آماده جنگ نگه داریم ... اگر جنگ افروز را مجازات نکنیم، چندین سال دیگر وضعیت ما شبیه فلسطین و لبنان خواهد شد.»^(۴)

وی همچنین از چین و همه نیروهای آزاد و مستقل خواست تا برای جلوگیری از جنگ های تحمیلی ابرقدرت ها تلاش خود را صرف خشکاندن ریشه های این نزاع ها کنند.^(۵)

۳-۱۳. همان.

۴-۱۴. همان.

۵-۱۵. همان.

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر به چین - ۱۳۶۴/۶/۷، شرکت امام جمعه موقت تهران در نماز جمعه پکن

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر به چین - ۱۳۶۴/۶/۷، شرکت امام جمعه موقت تهران در نماز جمعه پکن

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر به چین - ۱۳۶۴/۶/۷، دیدار با عده‌ای از مسلمانان پکن

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر به چین - ۱۳۶۴/۶/۷، دیدار با عده‌ای از مسلمانان پکن

پس از آن، رئیس مجلس خلق چین (پنک زین) ضمن مخالفت با سلطه ابرقدرت ها که از مهم ترین وجوه مشترک چین و ایران است، خواهان همکاری کشورهای جهان سوم جهت مقابله با ابرقدرت ها شد.^(۱)

۱۵۳

در بازتاب سفرهای اخیر آقای هاشمی رفسنجانی تحلیل ها و تفسیرهای متعدد و متفاوتی به چشم می خورد، از جمله روزنامه آلمانی "فرانکفورتر الگماینه" نوشت: «هیچ چیز حاکی از این نیست که رهبر ایران آیت الله خمینی کینه خود را کنار گذاشته است؛ وی همچنان خواستار سرنگونی "صدام" دشمن اصلی خود در بغداد، است. حتی اگر دیگر آیت الله در این مورد درنگ و تردید داشته باشند، جنگ ممکن است برای مدت طولانی ادامه یابد.» این روزنامه سپس افزود: «ایران برای نیروهای آتی خود احتیاج به سلاح و حمایت سیاسی دارد و برای کسب این دو مسئله است که رئیس زیرک مجلس ایران به پکن رفته است. ... برای همین دو مسئله است که پس از ناامیدی های فراوان، روابط با سرهنگ قذافی بالاخره محکم شده است.»^(۲)

در ادامه مقاله آمده است: «رفسنجانی به انجام بسیاری از مأموریت ها عادت دارد، اما وی همواره از روس ها دوری جسته است و به همین جهت است که وی به عنوان پیک مناسب [آیت الله] خمینی به پکن اعزام شده است.»^(۳)

۱۵۴

روزنامه "لوموند" - چاپ فرانسه - امروز گزارش داد: «"طه یاسین رمضان" معاون اول نخست وزیر عراق، روز چهارشنبه (۲۶ ژوئن - ۵/۴/۱۳۶۴) هنگام سفر به مصر تأکید کرد که لیبی باید به خاطر تحویل موشک های زمین به زمین "اسکاد - بی" به ایران که علیه بغداد به کار گرفته می شود، تنبیه شود.»^(۴)

یادآوری می شود سفر نامنتظره و نا به هنگام تریکی وزیر خارجه لیبی به عراق در تاریخ ۲۷/۳/۱۳۶۴ پس از پنج سال قطع مناسبات عراق با لیبی به دلیل حمایت های سیاسی و ... لیبی از جمهوری اسلامی در طول جنگ تحمیلی، می توانست بازتاب هایی از جمله تیره شدن روابط ایران و لیبی را به دنبال داشته باشد ولی این سفر ره آوردی در این جهت به دنبال نداشت و برعکس، سفر آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در رأس یک هیئت بلندپایه به لیبی در تاریخ ۳۰/۳/۱۳۶۴ و امضای یک بیانیه رسمی ده ماده ای با مقام های این کشور، بار دیگر تعارضات بین لیبی و عراق را تشدید کرد. لذا عراق (چنان که در خبر فوق آمده است) در واکنشی خواستار تنبیه و مجازات کشور لیبی شده است.

در تفسیر امروز "لوموند" در این باره آمده است: «روابط میان دو کشور (لیبی و عراق) قبلاً نیز به سردی گراییده بود؛ یعنی کمی پس از آغاز جنگ خلیج [فارس] در سپتامبر ۱۹۸۰

ص: ۲۶۶

۱-۱۶. همان.

۲-۱۷. مأخذ ۱، هامبورگ - خبرگزاری آلمان، روزنامه "فرانکفورتر الگماینه"، ۷/۴/۱۳۶۴، صص ۱۱ و ۱۲.

- ۳-۱۸. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش" شماره ۴ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، ص ۱۳.
- ۴-۱۹. اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۷۲ (۱۳۶۴/۴/۳۱)، روزنامه "لوموند" چاپ فرانسه، ۲۸ ژوئن (۱۳۶۴/۴/۷).

هنگامی که بغداد طرابلس را به حمایت از ایران متهم کرد. پس از چندی روابط به حال عادی بازگشت به طوری که سپتامبر گذشته لیبی بار دیگر سفارت خود را در عراق بازگشایی کرد. قطع مجدد روابط میان دو کشور (لیبی و عراق) هنگامی صورت گرفت که هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران، به لیبی سفر کرد.

حجت الاسلام رفسنجانی در پی دیدار خود از طرابلس، یک بیانیه ده ماده ای را با مقامات آن کشور به امضا رساند که طی آن، دو کشور در زمینه تشکیل ارتش بیت المقدس جهت آزادی فلسطین، ایجاد یک "اتحادیه انقلابی اسلامی و جهانی" و نیز تشکیل یک کمیسیون سیاسی و نظامی مشترک، تصمیم-اتی اتخ-اذ نمودند. (۱)

نشریه "لوماتن" چاپ فرانسه نیز در این باره نوشت: «قطع روابط میان بغداد و طرابلس که در فردای دیدار "پیروزمندانه" رئیس مجلس اسلامی حجت الاسلام "هاشمی رفسنجانی" از لیبی رخ داد، به وضعیتی که از ابتدای جنگ ایران و عراق عملاً بین دو کشور (عراق و لیبی) وجود داشت، تجسم عینی می بخشد. این امر در عین حال با وارد ساختن یک ضربه بسیار شدید با اتحاد سه جانبه تهران - دمشق - طرابلس، تفرقه در جهان عرب را تعمیق می نماید ... عراق به نوبه خود با نزدیک شدن بیش از پیش به محور امان - قاهره خواهد توانست خطر ناشی از اتحاد میان دو انقلاب رادیکال ایران و لیبی را فراروی کشورهای میانه رو عرب، خصوصاً کشورهای منطقه خلیج فارس قرار دهد.» (۲)

از سوی دیگر، روزنامه کویتی "الوطن" در یک تحلیل سیاسی، "پیمان استراتژیک" میان ایران و لیبی را موجب افزایش اختلافات و انشعاب در جهان عرب اعلام کرد و نوشت: «این پیمان حالت ادامه جنگ ایران و عراق را هم زمان با تلاش های امت عرب جهت متوقف ساختن این جنگ، تضمین می کند ... شکی نیست که موضع اعلام شده لیبی در پیمان استراتژیک، موضعی علیه عراق و در کنار ایران در جنگ می باشد.» (۳)

۱۵۵

با گذشت حدود دو هفته از ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. به وسیله شیعیان لبنان، کماکان در کنار ارباب و تهدید امریکا، مذاکرات سیاسی نیز درباره این ربایندگی میان برخی طرف های درگیر ادامه دارد.

معاون پیشین سازمان اطلاعات و جاسوسی امریکا (سیا) گفت تردیدی ندارد که حکومت اسلامی ایران و حکومت بعث سوریه مسئول ربودن هواپیمای امریکایی و در گروگان نگه داشتن ۳۹ مسافر آن می باشند. آقای "ری کلاین" با تأکید بر این که ایران و سوریه با گروه تروریستی حزب الله روابط نزدیک دارند و این گروه مسئول ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. می باشد، هشدار داد که به صلاح دولت سوریه است که ماجرای گروگان گیری هرچه زودتر پایان یابد، زیرا ادامه این ماجرا موجب بازگشت حضور نظامی امریکا به لبنان خواهد شد و

ص: ۲۶۷

- ٢-٢١. همان، مجله "لوماتن" چاپ فرانسه، ٢٨ ژوئن ١٩٨٥ (٧/٤/١٣٦٤)، صفا حائری.
- ٣-٢٢. مأخذ ١، ص ٣، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ٧/٤/١٣٦٤، روزنامه کویتی "الوطن".

این امر به هدف سوریه که تسلط بر لبنان می باشد، لطمه خواهد زد.^(۱)

امروز همچنین روزنامه "واشنگتن پست" خبر داد: «دولت ریگان بار دیگر به اقدام دیپلماتیک امید بسته است و پس از پیشنهاد نبیه بری (رئیس جنبش امل لبنان) برای انتقال گروگان ها به دمشق، تهران و یا یکی از سفارت خانه های غربی در بیروت، تمام تهدیدات نسبت به حملات انتقام جویانه را کنار گذاشته است. مقامات امریکا اکنون به حل سریع بحران به مراتب امیدوارتر می باشند. واشنگتن اصرار دارد که آزادی گروگان ها رسماً به آزادی اسرای شیعه در اسرائیل نباید مربوط شود، ولی یک مقام امریکایی گفت تنها یک ارتباط غیرعلنی و غیرمستقیم مورد قبول خواهد بود.»

این روزنامه سپس افزوده است: «به عنوان بخشی از اقدامات دیپلماتیک، امریکا در چند روز اخیر پیام هایی را با دولت ایران مبادله نموده است ولی به گفته یک مقام امریکایی، ایران کمکی نخواهد کرد. اظهارات آقای رفسنجانی مبنی بر این که "کلاً ما به وحشت انداختن مردم بی گناه را تأیید نمی کنیم"، از سوی مقامات امریکایی این برداشت شده که ایران بیش از این کمکی نخواهد کرد.»^(۲)

از سوی دیگر، به رغم آنچه در جهت نمایاندن بن بست موجود در برخی خبرها و تفاسیر آمده است، فاز دیگری از دیپلماسی در جهت حل مسئله به جریان افتاده است. براساس گزارش یونایتدپرس از بیروت، "نبیه بری" رهبر جنبش امل، امروز گفته است که انتظار دارد در ۴۸ ساعت آینده ماجرای هواپیماربابی پایان یافته و ۳۹ گروگان امریکایی در دمشق آزاد شوند. وی در پاسخ به این پرسش که "آیا با وجود وقفه ای که در مذاکرات پدید آمده، همچنان امیدوار است مسئله گروگان ها در ۴۸ ساعت آینده حل و فصل شود؟" گفت: «من همچنان خوش بین هستم، زیرا فعالیت های زیادی در این رابطه در جریان است. به نظر می رسد نامه هایی بین ریگان و اسد رئیس جمهوری سوریه، در این مورد مبادله شده است.»^(۳) این در حالی است که در دمشق یک مقام خبرگزاری دولتی سوریه این مطلب را که گروگان های امریکایی ظرف ۴۸ ساعت آینده وارد دمشق خواهند شد، تکذیب کرد. اما منابع آگاه گفته اند که تسهیلات لازم برای گروگان ها آماده شده و گزارش های تأیید نشده حاکی از آن است که "ژان کلودامه" فرستاده سازمان ملل، به تلاش های تازه ای در زمینه میانجی گری دست زده است.

در این گزارش همچنین آمده است: «سازمان نظارت بر ترک مخاصمه سازمان ملل، نقش مهمی در راه حل و فصل مسئله گروگان ها ایفا خواهد کرد، لکن گفته نشده است که آیا اسرائیل به موضع قبلی خود دایر بر امتناع از برآوردن تقاضاهای هواپیماربابان در مورد آزادی گروگان ها بازگشته است یا خیر. یادآوری می شود کلودامه مشاور بلندپایه "خاویر پرز د کوئیار" دبیرکل سازمان ملل، روز پنجشنبه (دیروز) به اسرائیل سفر کرد و انتظار

ص: ۲۶۸

۱- ۲۳. مأخذ ۲، ص ۴۶، رادیو اسرائیل، ۷/۴/۱۳۶۴.

۲- ۲۴. مأخذ ۱، ص ۹، واشنگتن.

۳- ۲۵. مأخذ ۱۰، ص آخر.

می رود در ادامه مأموریت خود، به عنوان میانجی به لبنان و سوریه برود.»^(۱)

احتمال تحویل گروگان ها به سوریه، امروز به مرور، هرچه بیش تر تقویت شد زیرا دولت های متبوع سفارت خانه های غربی مستقر در غرب بیروت، از این کار امتناع کردند.

یادآوری می شود که نیه بری روز چهارشنبه (۵/۴/۱۳۶۴) پیشنهاد کرده بود که گروگان ها را به یک سفارت غربی در غرب بیروت منتقل سازد و چنانچه سفارت خانه ها از قبول گروگان ها سر باز زنند، آن ها را به سوریه تحویل دهد. بری همچنین گفته بود که گروگان ها تنها در صورتی تحویل داده خواهند شد که کشور تحویل گیرنده آنها وعده دهد تا زمانی که اسرائیل زندانیان لبنانی را آزاد نساخته است، گروگان ها را رها نکند. سوئیس در پیشنهاد متقابل خود به نیه بری اعلام کرده بود که آن ها را می پذیرد. نیه بری امروز گفت که این پیشنهاد سوئیس را ربایندگان هواپیمای "ترانس ورلد ایر لاینز" که همچنان تعدادی از گروگان ها را در اختیار دارند، رد کرده اند.^(۲)

در همین حال و در ادامه ماجرا، خبرگزاری فرانسه از واشنگتن گزارش داد که شبکه تلویزیونی "سی.بی.اس." آمریکا در گزارشی اعلام کرده گروگان های امریکایی که پس از ماجرای ربوده شدن بوئینگ شرکت هواپیمایی امریکا در بیروت بازداشت هستند، فردا به دمشق فرستاده خواهند شد. تلویزیون امریکا از قول یک مسئول بلند پایه سوری افزوده که گروگان های امریکایی قرار است بامداد فردا وارد پایتخت سوریه بشوند.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، در بیت المقدس یک مقام بلند پایه حکومت اشغال گر قدس گزارش های قبلی دایر بر توافق اسرائیل و امریکا در خصوص مربوط ساختن آزادی زندانیان "اتلنت" با گروگان های امریکایی را تکذیب کرده است. اسرائیل اعلام کرده که سیاست خود را در مورد ربوده شدن جت مسافربری شرکت "ترانس ورلد ایر لاینز" (تی.دبلیو.ای.) تغییر نداده است و درخواست های جنبش امل و ربایندگان هواپیما را در مورد آزادی زندانیان لبنانی در قبال رهایی گروگان های امریکایی، نخواهد پذیرفت.^(۳)

۱۵۶

خبرنگار اعزامی شبکه اول تلویزیون فنلاند پس از بازگشت از ایران در برنامه ای از این شبکه گزارش داد: «ایران با وجود جنگ، از عهده حل مسائل اقتصادی خود به خوبی برآمده است. به لحاظ بازرگانی بین المللی، ایران نسبت به دیگر کشورهای نفت خیز، وضع بسیار بهتری دارد.» در این برنامه تلویزیونی که دو تن از کارشناسان اقتصادی از فنلاند و یک تاجر ایتالیایی شرکت کرده بودند، همچنین اعلام شد: «تثبیت موقعیت اقتصادی ایران در آینده نیز ادامه خواهد یافت. با وجود جنگ و بمباران کشتی ها، اوضاع اقتصادی ایران رضایت بخش است.»^(۴)

ص: ۲۶۹

۲-۲۷. مأخذ ۱۰، ص آخر.

۳-۲۸. مأخذ ۱۰، ص ۱۹.

۴-۲۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۹/۴/۱۳۶۴.

خبرگزاری فرانسه: «آتش بس دو هفته ای عراق در مورد [توقف] حمله به شهرها، ساعت ۲۰:۳۰ [امشب] به وقت تهران پایان می یابد و بیم آن می رود که حمله علیه مردم غیرنظامی دو کشور از سر گرفته شود. بغداد هنوز مقاصد خود را به طور رسمی اعلام نداشت است.»

در این حال، نشریه "القادسیه" ارگان ارتش عراق، امروز تهدید کرده که حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی ایران از سر گرفته می شود. (۱) روزنامه "الثوره" نیز با تکرار اخطارهای قبلی مبنی بر از سرگیری حملات هوایی عراق به شهرهای ایران، تهدید کرده که رهبران ایران در مورد انهدامی که برای شهرها، تأسیسات و منافع آنان پیش خواهد آمد، مسئول هستند. به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، این روزنامه نوشته است که ساعت انتقام عراق فرارسیده است اما به تاریخ ۳۰ ژوئن (۹/۴/۱۳۶۴) به طور اخص و به عنوان یک مهلت ضرب الاجل اشاره نکرده است. (۲)

از سوی دیگر، در تقابل با تهدید های عراق مبنی بر از سرگیری حملات هوایی به شهرها، ستاد بسیج و پشتیبانی امور پناه گاهی در اطلاعیه ای اسامی و نشانی تعدادی از ساختمان ها و ادارات دولتی تهران را که جهت پناه گاه مناسب است، اعلام کرد. (۳)

به گزارش نشریه "نواهر واتسکا" چاپ لندن - که به وسیله کروات های مهاجر منتشر می شود و حاوی برخی اخبار داخلی یوگسلاوی است - دولت یوگسلاوی به منظور آموزش افسران ارتش عراق برای استفاده از مواد شیمیایی در جنگ با جمهوری اسلامی ایران، دوره های تعلیماتی ترتیب داده است. طبق این گزارش، از دو سال قبل بسیاری از افسران عراق در یوگسلاوی دوره جنگ شیمیایی دیده اند و دولت یوگسلاوی همچنان دوره های جدید برای آموزش افسران عراقی ترتیب می دهد. (۴)

امروز مراسم معارفه فرمانده جدید نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران برگزار شد. روزنامه اطلاعات با عنوان "ره نموده های رئیس شورای عالی دفاع به فرماندهان نیروهای

- ۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۲ (۹/۴/۱۳۶۴)، منامه - خبرگزاری آلمان، به نقل از روزنامه "الثوره" عراق، ۸/۴/۱۳۶۴، صص ۳ و ۴.
- ۳-۳. روزنامه اطلاعات، ۹/۴/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۴-۴. روزنامه اطلاعات، ۸/۴/۱۳۶۴، ص ۳.

مسلح" از این مراسم گزارشی درج کرده که در آن آمده است: «حجت الاسلام والمسلمین "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهوری و رئیس شورای عالی دفاع، در مراسم معرفی ناخدا یکم "محمدحسین ملک زادگان" فرمانده جدید نیروی دریایی، گفت: "قرارگاه دریا - ساحل در منطقه حساس تنگه هرمز، باید بیش از پیش فعال باشد. این قرارگاه تاکنون در آزمایش ها و حوادث دشوار موفق بوده است". رئیس شورای عالی دفاع با تأکید بر مسئله تغییر نیروی دریایی از حالت ستادی به شکل عملیاتی، افزود: "نیروی دریایی باید در عملیات نظامی و فنی حضور فعال داشته باشد." رئیس جمهوری با تأکید بر اهمیت نیروی دریایی افزود: "نیروی دریایی از نظر ما بخش بسیار حساسی از ارتش به حساب می آید و علت هم این است که بخش مهمی از تهدیدات عمده ای که در حال حاضر و آینده متوجه جمهوری اسلامی است، در مرزهای دریایی است و این ایجاب می کند که این نیرو خیلی فعال و کارآمد و آماده به خدمت باشد."

آقای خامنه ای افزود: "نیروی دریایی بخش فنی و تخصصی ارتش ما است و از تکنولوژی بالا و پیچیده ای برخوردار است و این امر اهمیت این نیرو را بیش تر می کند... البته آزمایش نیروی دریایی و مسئله جنگک تحمیلی با نیروهای هوایی و زمینی یکسان نبوده است. و برادران این دو نیرو آزمایشات دشوارتری را به عهده گرفته اند."

رئیس شورای عالی دفاع ضمن تقدیر از مسئولین قرارگاه دریا - ساحل در منطقه حساس تنگه هرمز، گفت: "از وقتی که این قرارگاه به وجود آمد، در آزمایش ها و حوادث دشوار، مسئولین قرارگاه در این منطقه به صورت فعال و کارآمد حضور مؤثری داشته اند و این مسئله ای است که ابرقدرت ها از آن بیم ناک هستند" وی سپس به مسئله تعمیر و نگه داری وسائل و قطعات جنگی نیروی دریایی و فعال کردن جهاد خودکفایی این نیرو پرداخت و افزود: "اگرچه ما سعی داریم تجهیزات نیروی دریایی را به شکل مدرن و کارآمد و مورد نیاز تهیه کنیم، اما شما باید فکر و نظرتان این باشد که با وضع موجود، خود را بسازید و این با ابتکار، خلاقیت و فعال کردن جهاد خودکفایی میسر خواهد شد."

آقای خامنه ای در پایان سخنان خود افزود: "حرکت جدید و مبارکی در نیروی دریایی آغاز شده است... باید به سرعت هرچه تمام تر... نیروی دریایی را به صورت یک نیروی عملیاتی اعم از نظامی و یا فنی درآورند. یک ستاد قوی عملیاتی بی شک یک منطقه عملیاتی را به دنبال خود خواهد کشید، اما هدف باید تبدیل شدن به یک نیروی فعال عملیاتی اعم از نیروی عملیاتی، نظامی و فنی باشد." (۱)

۱۶۰

"محمدعلی هادی" معاون کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی، در یک کنفرانس مطبوعاتی در لندن ضمن بر حق دانستن جمهوری اسلامی در خصوص تنبیه متجاوز

ص: ۲۷۲

به عنوان اصلی خدشه ناپذیر، احتمال مصالحه در مورد سایر شرایط از جمله غرامت جنگی را "قابل دست رس" خواند. به گزارش نشریه "میدل ایست" چاپ لندن، دکتر هادی که در مصاحبه با این روزنامه به تشریح مواضع ایران در جنگ پرداخته بود، عراق را تهدید به مقابله به مثل در مورد استفاده از سلاح های شیمیایی کرد.^(۱) وی همچنین خاطر نشان ساخت که جمهوری اسلامی ایران به آزادی آب راه ها برای عبور و مرور کشتی های بین المللی معتقد است ولی عراق است که به نفت کش ها حمله کرده است.

معاون کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی در پایان، موضوع تهدید بستن و یا انفجار تنگه هرمز را چنین تشریح کرد: «این تهدیدها برای این است که توجه عموم را به اختلاف مان با عراق جلب کنیم؛ ما قصد انفجار تنگه هرمز را نداریم ... محال است...»^(۲)

۱۶۱

آقای هاشمی رفسنجانی در جریان دیدار خود از جمهوری خلق چین، صبح امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی که با حضور عده کثیری از خبرنگاران، گزارش گران و فیلم برداران رسانه های جهان و ایران در تالار بزرگ خلق چین تشکیل شده بود، به پرسش های آنان در مورد نتایج سفرش به چین و نیز مسائل سیاسی عمده جهان و ایران پاسخ داد. مجموعه پرسش های این مصاحبه عمدتاً هم سو با تجزیه و تحلیل های رسانه های گروهی و شخصیت های صاحب نظر در مسائل سیاسی، طی چند روز گذشته در خصوص این سفر و نتایج و پی آمدهای آن می باشد.

رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد علل و انگیزه های جمهوری اسلامی ایران جهت ارتباط با ژاپن به عنوان یک کشور پیشرفته که می تواند خلأ قطع رابطه با امریکا، فرانسه و انگلیس را به لحاظ صنعتی پر کند، گفت: «این کشور، شرقی است و سابقه تجاوز و استعمار ندارد و در میان مردم ما سابقه بدی هم ندارد و پروژه های صنعتی ما مورد بحث و بررسی و تصمیم گیری قرار خواهد گرفت.»^(۳)

وی خریدهای کلان از چین را یک جنگ سیاسی و تبلیغاتی امپریالیسم خبری علیه ایران خواند و افزود: «ساختار تسلیحات ایرانی مبتنی بر طرح های غربی است و تسلیحات غنیمتی هم ساخت شوروی هستند؛^(۴) ما به لحاظ سیستم دفاعی مان نمی توانیم خود را به اسلحه چین وابسته کنیم و لذا نیازهای تسلیحاتی خود را از جاهای دیگر تأمین می کنیم.»^(۵)

به رغم سخنان رئیس مجلس شورای اسلامی ایران، دیپلمات های غربی گفته اند که امروز آقای رفسنجانی در دیدار یک ساعته خود با رهبران چین از جمله تنگ شیائوپینگ، احتمالاً درباره فروش های اسلحه چینی به ایران مذاکره کرده است.

منابع آگاه در خاورمیانه معتقدند ایران جهت مقابله با میگ های بلند پرواز عراقی، به توپ های ضد هوایی و برای حمله به شهرهای عراق، به موشک های دوربرد نیاز دارد و این

۱-۶. مأخذ ۲، ص ۵.

۲-۷. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۶۴ (۲۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۴، نشریه "میدل ایست".

۳-۸. کیهان، ۸/۴/۱۳۶۴، پکن - خبرنگار کیهان.

۴-۹. مأخذ ۲، ص ۱۶.

۵-۱۰. مأخذ ۴.

گونه تسلیحات در اختیار چین می باشد.

از سوی دیگر، آقای هاشمی در مورد این که "آیا چین پیشنهاد میانجی گری در جنگ را ارائه کرده است؟" گفت: «ایران حاضر به قبول آتش بس نیست و جایی برای چانه زدن وجود ندارد مگر این که تمامی خواسته های مان مبنی بر سرنگونی رژیم حاکم بعث عراق، پذیرفتن متجاوز بودن عراق و پرداخت غرامت جنگی برآورده شود.»^(۱)

وی سپس در مورد مسائل مورد اختلاف ایران و چین که ده درصد از مذاکرات را شامل می شود، گفت: «اگر چینی ها مایل باشند، طرح خواهم نمود. ضمناً نقشی برای چین در جنگ تعیین نمی کنیم چرا که شرایط قابل چانه زدن نیست و از پنج سال قبل ثابت بوده و ما نیز در جنگ خواهیم ماند تا شرایط ثابت شود.»^(۲)

وی درباره خرید تسلیحاتی از چین نیز خاطرنشان کرد: «وزارت دفاع در جریان این امر می باشد و علاوه بر آن، سیستم دفاعی ما نوعاً غربی است.»^(۳)

آقای هاشمی در مورد سفر به چین و تأثیراتی که این سفر ممکن است بر روابط ایران و کشور همسایه اش شوروی بگذارد، گفت: «مسائل کوچک، روابط ایران و شوروی را تغییر نمی دهد و این هم براساس اصول کلی سیاست خارجی ایران ترسیم شده است و موارد اختلاف نظر با شوروی در مورد مسائلی نظیر اشغال افغانستان و فروش اسلحه توسط این کشور به عراق، می باشد.»^(۴)

رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد طرق برطرف کردن خصومت ایران و امریکا و نیز این که آیا امریکا تا ابد شیطان بزرگ خواهد ماند، اعلام کرد: «این مسئله متوجه خود امریکاست، چرا که از قبل از انقلاب و نیز در دوران انقلاب به ما ضربه زده است؛ سفارت امریکا به کانون توطئه و جاسوسی مبدل گشت؛ شاه نیز به امریکا برده شد؛ اموال ایران که در حساب های خانواده سلطنتی بود و نیز کالاهای متعلق به ما را ندادند و حتی حق انبارداری نیز از ما مطالبه می کردند؛ این ها تماماً اعمال قدرت از سوی امریکا محسوب می شود. از طرف دیگر، عراق را علیه ما وارد جنگ کرد و اسرائیل را نیز که کانون نزاع در منطقه می باشد، تقویت کردند؛ این ها مواردی است که حاکی از خصومت امریکا با جمهوری اسلامی ایران می باشد لذا این امریکا است که باید خود را اصلاح کند، هر چند که زمانی طولانی را می طلبد.»^(۵)

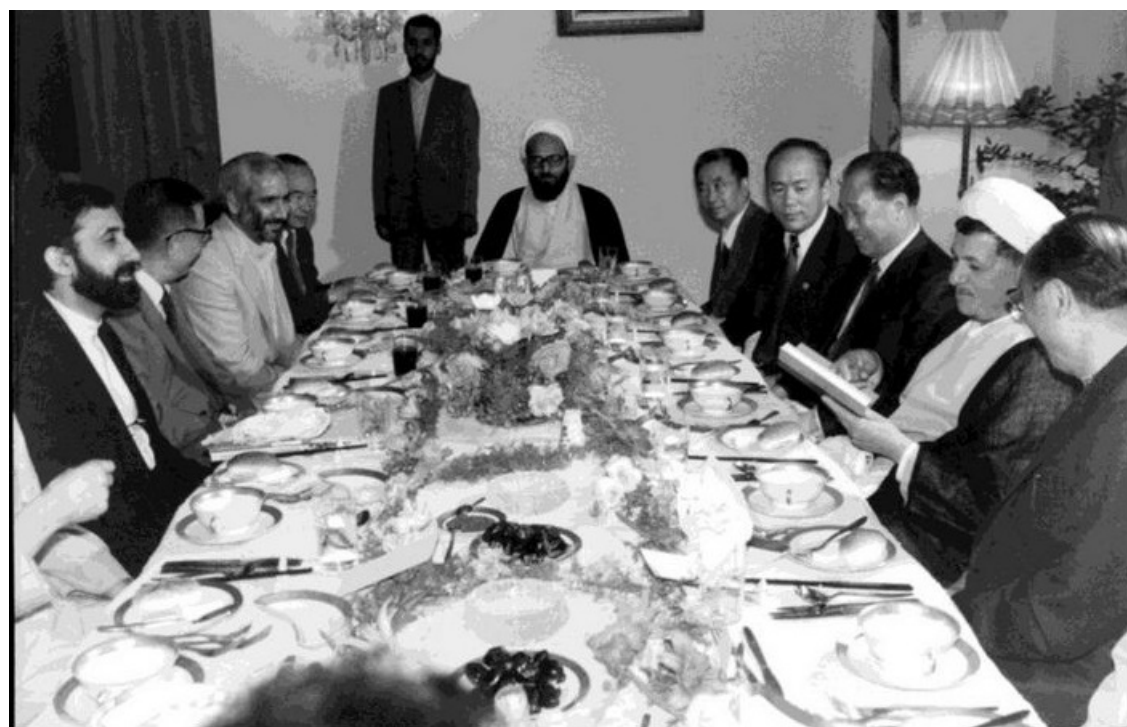
مفسر خبرگزاری آلمان در این باره چنین اعلام نظر کرد: «اظهارات مذکور از سوی آقای هاشمی رفسنجانی بر خلاف موضع گیری های گذشته که امریکا را به عنوان شیطان بزرگ مورد تقبیح و سرزنش قلمداد می کرد، لحنی ملایم به خود گرفته تا جایی که قطع روابط دیپلماتیک با امریکا را موقتی خوانده و اظهار می دارد: امریکا باید ملت ما را نسبت به عمل کرد بد گذشته خود مطمئن سازد تا زمینه مساعدی برای مردم آماده شود هر چند که این مهم چیزی نیست که در کوتاه مدت عملی شود.»^(۶)

- ۱-۱۱. مأخذ ۲، ص ۱۶.
- ۲-۱۲. مأخذ ۸.
- ۳-۱۳. مأخذ ۸.
- ۴-۱۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۹/۴/۱۳۶۴، رادیو بی.بی.سی، ۸/۴/۱۳۶۴ مصاحبه در پکن.
- ۵-۱۵. مأخذ ۸.
- ۶-۱۶. مأخذ ۲، خیرگزاری آلمان، صص ۱۷ و ۱۸.

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر چین، مذاکرات اقتصادی در پکن به همراه آقازاده وزیر نفت

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر چین، پذیرایی از هیئت ایرانی و مذاکره در پکن

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر چین، پذیرایی از هیئت ایرانی و مذاکره در پکن

آقای هاشمی رفسنجانی در سفر چین، مذاکرات اقتصادی در پکن به همراه آقازاده وزیر نفت

ص: ۲۷۵

آقای هاشمی رفسنجانی در ادامه مصاحبه، ضمن رد هرگونه ارتباط بین گروگان های امریکا در تهران (لانه جاسوسی) با گروگان گیری در بیروت، عملیات تروریستی را محکوم کرد و این دو حرکت را به صورت دو مقوله مجزا مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. وی علل و انگیزه تصرف لانه جاسوسی را توطئه امریکا علیه نظام خواند ولی هواپیمارمایی و ناامن کردن خطوط هوایی را محکوم کرد، در عین حال خواستار بررسی و علت یابی این اقدام شد که ریشه های آن عبارت است از: گروگان گیری و زندانی کردن هفتصد لبنانی به دست نیروهای اسرائیل؛ حمله اسرائیل به لبنان؛ هجوم امریکا، ایتالیا، انگلیس و ... به لبنان؛ حمایت بی دریغ از اسرائیل؛ یا تلاش های فلسطینیان جهت بازگشت به خانه های شان. وی سپس افزود: «این ها تماماً مواردی هستند که باید مورد توجه قرار گیرد. در برخوردها باید جانب عدالت را گرفت و این طور نباشد که تنها لبنان مظلوم و یا فلسطینیان را محکوم کنیم؛ اقدام یک طرفه نتیجه بخش نبوده و اگر چنین شود، تروریسم ریشه کن خواهد شد.» (۱)

تصویر

آقای هاشمی در سفر چین، بازدید از یک منطقه توریستی

آقای هاشمی در سفر چین، بازدید از یک منطقه توریستی

در پی بازتاب های وسیع بیانیه مشترک ایران و لیبی - که در سفر آقای هاشمی رفسنجانی به این کشور، منتشر شد - تحت عنوان "انعقاد یک پیمان استراتژیک بین ایران و لیبی" به وسیله خبرگزاری ها و سپس موضع گیری های متفاوت محافل و مطبوعات منطقه و کشورهای عربی در این باره، خبرگزاری لیبیایی "جانا" ضمن توضیح تصمیمات اتخاذ شده در دیدار اخیر حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی از طرابلس، تأکید کرده که لیبی هیچ معاهده ای با ایران منعقد نکرده است. مفسر سیاسی خبرگزاری "جانا" همچنین اعلام کرده است که متن امضا شده فقط صورت جلسه ای است که در جریان آن، دو انقلاب لیبی و ایران پیمان استراتژیک خود را برای آزادی بیت المقدس و وحدت جهان اسلام مورد تأکید قرار داده اند. وی افزوده که در مورد جنگ ایران و عراق، پیشنهادهایی را لیبی برای پایان بخشیدن به این جنگ، به ایران ارائه کرده است.

خبرگزاری فرانسه در ادامه این خبر، افزود که "جانا" در سوم تیرماه با انتشار اطلاعیه ای، انعقاد یک پیمان استراتژیک میان لیبی و ایران و همچنین تشکیل یک "ارتش بیت المقدس" برای آزادی فلسطین و یک انجمن انقلابی اسلامی جهانی را اعلام کرده بود. (۱)

اخیراً در محافل سیاسی آشکار و پنهان، خبرهایی مطرح است که چشم انداز خاصی را در مناسبات بین ایران و کشورهای عرب حامی عراق، ترسیم می کند که با روابط و مناسبات کنونی متفاوت است؛ از جمله می توان دو خبر خصوصی و علنی زیر را در این باره مورد توجه قرار داد:

۱- یک دیپلمات ارشد سوریه در ژاپن، در یک محفل خصوصی گفته است که یکی از دوستان ژاپنی وی گفته که نظر "موساد" اخیراً بر این است که رؤسای کشورهای خلیج فارس حاضرند سر صدام را در یک سینی حلوایی تقدیم امام خمینی کنند و در مقابل آن برای منطقه صلح به دست بیاورند. وی افزوده که از آن جایی که این منبع مطلع ژاپنی دو روز قبلش با آقای "میاکه" مدیرکل وزارت خارجه ژاپن، جلسه داشته و آقای میاکه هم دو هفته ای پیش نیست که از سفر اسرائیل برگشته است، منبع این خبر می تواند آقای "میاکه" باشد که از اسرائیلی ها نقل کرده است. (۲)

۲- نشریه "تلکس کنفیدانسیل" چاپ پاریس، در مقاله ای نوشته است: «محافل دیپلماتیک عرب همه منتظرند که در ماه های آینده، تماس های میان عربستان سعودی و ایران بیش تر شود. این تماس ها از جانب کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] شدیداً مورد پشتیبانی قرار خواهد گرفت و بغداد یا باید در مقابل این توازن جدید - که شاید به یک میانجی گری مفید منجر شود - یک موضع معقول اتخاذ کند و یا باید یک موضع بی اعتمادی

۲ - ۱۹. سند شماره ۰۷۴۵۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جن-گئ: رواب-ط عم-ومی دفت-ر فرمان-دهی منطق-ه ۲،

۸/۴/۱۳۶۴.

فزاینده بگیرد، در این صورت موجب خواهد شد سعودی ها برای رها کردن صدام حسین دلایل کافی در اختیار داشته باشند.»^(۱)

۱۶۴

صادرات نفتی عراق در حال حاضر به یک میلیون بشکه در روز بالغ می گردد و این مقدار معادل یک سوم صادرات نفتی این کشور در پیش از جنگ می باشد. قسمت عمده صادرات نفتی عراق از طریق خط لوله ای که از ترکیه می گذرد، صورت می گیرد. رادیو هلند در ادامه این خبر، افزوده است: «به گفته وزیر برنامه ریزی عراق - که سرگرم دیدار از آلمان غربی است - ظرفیت صادرات نفتی عراق از طریق این خط لوله در پایان سال ۱۹۸۶ به میزان ۵/۱ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت.»^(۲) به گزارش خبرگزاری کویت نیز این وزیر عراقی گفته است که کشورش قصد دارد تا پایان سال آینده صادرات نفت خود را به دو برابر میزان کنونی افزایش دهد و آن را به دو میلیون بشکه در روز برساند. وی ابراز امیدواری کرده که واردات نفت آلمان غربی از عراق افزایش یابد. او به شرکت های آلمانی توصیه کرده که به رغم جنگ میان کشورش و کشور همسایه ایران، شرکت و دخالت خود را در طرح های اقتصادی و صنعتی عراق افزایش دهند. وی همچنین اعلام کرده است: «عراق از طریق موافقت نامه های مربوط به زمان بندی دوباره بازپرداخت دیون خارجی و تعهدات مالی، به مشکلات مالی موقت ناشی از صادرات رو به کاهش نفت فائق آمده است ... عراق از سپتامبر آینده از طریق خط لوله ای که از عربستان می گذرد روزانه حدود پانصد هزار بشکه نفت صادر خواهد کرد و این امر درآمدهای عراق را به گونه قابل ملاحظه ای افزایش خواهد داد.» به گفته این وزیر، ظرفیت خط لوله نفت عراق به ترکیه در حال حاضر روزانه پانصد هزار بشکه است.^(۳)

۱۶۵

بر خلاف فضای خبری در روزهای اولیه هواپیماربابی که تحلیل ها بیش تر درباره دخالت ایران در ماجرا دور می زد، با ورود نبیه بری در معرکه و نیز اقدامات سوریه، به تدریج فضای خبری و تبلیغی حاشیه ماجرا حاکی از آن است که در نهایت سوریه و نبیه بری به عنوان محور اصلی، در صدد حل قضیه و بهره برداری از آن برآمده اند.

خبرنگار کیهان امروز (۸/۴/۱۳۶۴) از دمشق گزارش داد: «گروگان ها - اگر اتفاقی نیفتد - ظرف چند ساعت آینده به دمشق منتقل خواهند شد و این انتقال در چارچوب میانجی گری سوریه و توافق نبیه بری صورت می گیرد. گفته می شود که گروگان ها در دمشق اقامت می کنند تا توافق قطعی اسرائیل در مورد آزادی ۷۳۹ زندانی لبنانی از طریق امریکا رسماً به اطلاع مقامات سوریه برسد.»^(۴) از سوی دیگر، به گزارش یونایتد پرس از بیت المقدس، "شیمون پرز" نخست وزیر اسرائیل، ضمن پافشاری بر این که اسرائیل در هیچ گونه توافقی در

ص: ۲۷۸

۱ - ۲۰. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۵۳، ۸/۴/۱۳۶۴، نشریه "تلکس کنفیدانسیل"، صص ۱۲ و ۱۳.

٢-٢١. مأخذ ٨ راديو هلند.

٣-٢٢. مأخذ ٢، خيرگزارى كويت، ص ١٩.

٤-٢٣. مأخذ ٨ دمشق - دفتر كيهان.

مورد آزادسازی گروگان‌های امریکا در لبنان مداخله ندارد، اعلام کرده که عزیمت گروگان‌ها از بیروت به دمشق، موانع را از سر راه رهایی ۷۳۵ شیعه لبنانی که در اسرائیل هستند، برخواهد داشت. (۱)

تصویر

بیروت - مصاحبه نبیه‌بری
درباره گروگان‌های هواپیمای ربوده شده T.W.A

گفتنی است در حالی که سوریه اعلام کرده بود که مسئله گروگان‌گیری با سرانجامی خوش به پایان رسیده است و "مک فارلین" مشاور امنیتی رئیس جمهور امریکا نیز از افزایش تماس میان ریگان و حافظ اسد در روزهای اخیر

(برای حل گروگان‌گیری هواپیمای T.W.A) خبر داده بود (۲)، "جورج بوش" معاون ریگان، امروز در برنامه سفر خود به کشورهای اروپایی تجدید نظر کرد تا به فرانکفورت برود و با گروگان‌ها ملاقات کند. (۳)

در این حال و با توجه به اوضاع اخیر، نبیه بری رهبری جنبش امل، از امریکا و اسرائیل خواسته تا وعده دهند در پی آزادی گروگان‌ها، به عملیات تلافی جویانه دست نزنند. این در حالی مطرح شده که رئیس جمهور امریکا روز گذشته (۷/۴/۱۳۶۴) در شیکاگو تهدید کرده که تروریست‌ها و حامیان آن‌ها حساب پس خواهند داد.

نبیه بری همچنین گفته است که اگر امشب (۸/۴/۱۳۶۴) این تضمین‌ها به سوریه داده می‌شد، گروگان‌ها بی‌درنگ آزاد می‌شدند و گرنه، عجله‌ای در کار نیست.

در حالی که قرار بود گروگان‌ها به دمشق پایتخت سوریه منتقل شوند و طبق قراردادی که با مساعی سازمان ملل حاصل شده است، با آزادی زندانیان لبنانی از اسرائیل، آزاد گردند، منابع خبری احتمال می‌دهند عاملی موجب این تأخیر شده است و آن ناپدید شدن چهار گروگان است که ادعا می‌شود در اسارت گروه حزب الله هستند. (۴)

١-٢٤. مأخذ ٣.

٢-٢٥. مأخذ ٨ واشنگتن - يونائيد پيرس.

٣-٢٦. مأخذ ٣، ص آخر.

٤-٢٧. مأخذ ٣، ص آخر.

در چارچوب سیاست عملیاتی جمهوری اسلامی مبنی بر اجرای مداوم عملیات محدود و ایذایی، تیپ ۴۰ سراب از ارتش جمهوری اسلامی با دو گروهان تکاور و یک گروهان احتیاط به مواضع دشمن در منطقه سومار مقابل پاسگاه "دوله شریف" عملیاتی محدود انجام داد. این عملیات که با هدف انهدام نیرو اجرا شد، چندان موفق نبود: ۱۲ شهید، ۸۰ مجروح (۳۰ تن سربازی)، ۳۰ مفقود^(۱)، خسارات خودی بود. از دشمن نیز تعدادی کشته و دو تن اسیر شدند.^(۲)

در پایان مهلت دو هفته ای صدام، یک سخن گوی نظامی عراق در بیانیه ای اعلام کرد: «مهلتی را که پرزیدنت صدام حسین اعلام فرموده بودند، اکنون به پایان رسیده و با توجه به موضع رژیم حاکم بر ایران در مدت زمان اعلام شده، اعلان می کنیم که بمباران ها تا تحقق صلح عادلانه مبتنی بر اصول اعلام شده در پیام صدام حسین، از سر گرفته خواهد شد.» در این بیانیه پس از برشمردن اصول صدام، افزوده شده است: «برقراری تماس های مقدماتی در مورد صلح از سوی طرف ثالث بی طرف، بلامانع خواهد بود.»^(۳)

با توجه به این هشدار و احتمال از سرگیری حملات هوایی عراق، ستاد تبلیغات جنگ صبح امروز با انتشار بیانیه ای اعلام کرد: «تمامی رزمندگان اسلام کاملاً هوشیار و مراقب اند حملات رژیم عراق به شهرها و مناطق مسکونی کشور را با شدت مقابله به مثل کرده، اجازه ندهند رژیم صدام در این لحظات پایانی عمر خود از حمله به مناطق مسکونی ایران کم ترین سودی را عاید خود سازد.»^(۴)

جمهوری اسلامی علاوه بر جنگ شهرها و مقدم بر آن، با یک جنگ روانی وسیع و نیرومند نیز روبه رو است و آن این که هربار قبل از عملی شدن هر تهدید عراق، تعدادی از

- ۱- تا یک هفته بعد، مشخص شد که ۱۲ تن از این ۳۰ تن، اسیر شده اند (از رادیو عراق خبر سلامتی خود را اعلام کردند).
- ۲- ۱. سند شماره ۰۰۹۴۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طرح و عملیات قرارگاه سلمان، ۱۶/۴/۱۳۶۴.
- ۳- ۲. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۳.
- ۴- ۳. روزنامه اطلاعات، ۱۰/۴/۱۳۶۴، ص ۲، ستاد تبلیغات جنگ.

رسانه های تبلیغاتی - خبری جهان به استقبال آن می روند و آشکارا می کوشند تا آثار تخریب روانی تهدید را هرچه جدی تر دامن بزنند؛ این بار هم چنین است، مثلاً در گفتار امروز رادیو بی.بی.سی. از مطبوعات انگلیس مطالبی انتخاب و قرائت شد که در حالت تهدید مجدد شروع احتمالی جنگ شهرها، بسیار با معنی است. بی.بی.سی. گفت: «شماره امروز هفته نامه "آبزور" مقاله ای دارد درباره جنگ ایران و عراق از "آنتونی هایلن" که اخیراً از ایران دیدار کرده است. او می نویسد که در این هفته انتظار می رود که حملات هوایی عراق علیه تهران و شهرهای دیگر ایران از سر گرفته شود، چون وقفه ای را که عراق در جنگ شهرها دو هفته پیش اعلام کرده بود، دیروز به پایان رسید ... آنتونی هایلن می گوید: "صدای هول آور بمباران ها و آتش بار ضد هوایی همراه با روایت ها و شایعه های سانسور نشده در مورد خسارت و تلفات، تأثیر شدیدی بر مردم داشته است. روحیه ساکنان شهرها تضعیف شده و چنین به نظر می رسد که حداقل در تهران رژیم جمهوری اسلامی از بابت ناتوانی خود در فراهم کردن دفاع لازم در برابر نیروی هوایی عراق، اعتبار خود را از دست داده است ... ایران وسایل لازم برای حملات متقابل به نحو مؤثر علیه شهرهای عراق را نداشته است. ... آنتونی هایلن می گوید خستگی از جنگ در حداقل ملاحظه ای در مردم آشکار است، اما هسته ای نسبتاً نیرومند هم در هواداری از جنگ وجود دارد و چیزی که از این هسته حمایت می کند، غرور ملی است که از حرارت و اهمیت مذهبی دست کمی ندارد. ...

در همین ماه جاری در تهران دو نوبت تظاهرات به طرف داری از جنگ برگزار شد. تظاهرات محدود و خودجوش علیه جنگ که به وسیله مردم انجام گرفت - که صدمات و تلفات ناشی از حملات هوایی عراق دامن گیر آنها شده بود - چنان که گزارش شده، سریعاً و با شدت عمل سرکوب گردید و این خود، قضاوت درباره وسعت و قدرت حرکت صلح جویی در میان مردم را دشوار می کند. ...

احساسات ضد جنگ تا حد زیادی به نارضایتی اقتصادی مربوط می شود. وی می افزاید که بخش عظیمی از ده میلیون جمعیت تهران را آوارگان مناطق جنگ زده تشکیل می دهند که بی کارند و به جیره های دولتی متکی هستند. قیمت ها شدیداً در بازار سیاه بالا رفته است حال آن که برای ایجاد تعادل، دستمزدها و حقوق ها هیچ گونه افزایشی پیدا نکرده است.» (۱)

۱۶۸

در ادامه خط انفجارات ساده در اماکن عمومی جهت ایجاد رعب و احساس ناامنی در مردم - که به وسیله عوامل عراق اجرا می شود - امروز یک بمب حاوی چهل پوند تی.ان.تی. که در یک خودرو کار گذاشته بودند، در خیابان "فرصت شیرازی" تهران منفجر شد. این انفجار به جز پنج مجروح نه چندان عمیق، تلفات جانی نداشت اما صدای شدید آن، تا شعاع ۱۲۰ متری شیشه های ساختمان ها را شکست و دیوار یک منزل را نیز فرو ریخت. (۲)

ص: ۲۸۲

۱ - ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۳ (۱۰/۴/۱۳۶۴)، صص ۳۷ و ۳۸، رادیو بی.بی.سی.، ۹/۴/۱۳۶۴.
۲ - ۵. مأخذ ۲، ص ۶۲.

امام خمینی در دیدار اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با ایشان، بر ابقا و ادامه فعالیت دولت مهندس موسوی و بر لزوم وحدت جناح ها و شخصیت ها در اوضاع کنونی، تأکید کرد. حمایت از دولت موسوی در اوضاع کنونی، در معادلات سیاسی داخلی بسیار با اهمیت تلقی می شود. نکات کلی مورد اشاره امام، تعدیل کننده فشارهای سیاسی موجود است که برای تغییر بافت و ترکیب و مشی قوه مجریه، به نحوی روزافزون افزایش می یابد. امام در بخشی از سخنان خود گفتند:

«در شرایط فعلی، ما باید وحدت مان را حفظ کنیم ... گرفتاری زیاد است: گرفتاری جنگ، گرفتاری خرابی ها، گرفتاری آوارگان از همه اطراف و بالاخره کارهایی که در دراز مدت برای فقرا و مستضعفین انجام شده است قابل مقایسه با سابق نیست. البته شکی نیست که خلاف هم هست ولی این طور نیست که با این خلاف ها ما لطمه اساسی بینیم، بلکه از این که ما اختلاف داشته باشیم، لطمه می بینیم. اگر بنا باشد دولت نتواند کاری انجام بدهد و مجلس نتواند کاری انجام بدهد، ما لطمه دیده و کارها زمین می ماند. این طور نیست که یکی بهتر از این ها پیدا بشود که بهتر بتواند اداره کند. هر کدام از این ها در جای خودشان آن قدری که زحمت کشیده اند، با اخلاص بوده است و آن ها که مشغول کارند انسان های مخلص هستند، البته ممکن است داخل آن ها افراد بدی هم باشند ...»

باید قدرت دولت و حجم کار آن ها را ببینیم چقدر است و بسنجیم که اگر من جای او باشم، چه می توانم بکنم. اگر نخست وزیر را برداریم، جناب عالی را نخست وزیر بکنیم، چقدر می توانید کار بکنید؟ حساب کار را با حساب قدرت باید بسنجید و مسائل را باید دوستانه حل نمود. این نظری است که من از اول داشته و دارم و بعد از این هم خواهم داشت ...

برای مردم و دولت و مسئولین و مجلس باید ناصح بود نه مقابله کرد، زیرا اگر شما با من و من با شما مقابله کنیم، غیر از این که دیگران سوءاستفاده کنند چیزی به دست نمی آید. شما ببینید خارجی ها یک کلمه را می گیرند و چیزی از توی آن بیرون می آورند که بر ما غلبه کنند؛ مثلاً می گویند: "ایرانی ها ادعا می کنند ما با گروگان گیری مخالفیم، اما چون این ها ضدامریکا هستند، این حرف معنا ندارد."! و دیدید که امریکا در همین قضیه گروگان گیری که گرفتار شده است، چقدر به این طرف و آن طرف متوسل شده است. از اول هياهو به راه انداختند که ما دخالت نظامی می کنیم. بعداً رئیس جمهور امریکا به التماس و گدایی و در یوزگی افتاده است و به این طرف و آن طرف می زند که مسئله را حل کند ولی نتوانستند و عده ای از آن طرف ایستاده و می گویند: "باید به شرایط ما عمل شود." و ما باید خیلی مواظب باشیم. غیر از این که ما را از داخل بپوسانند، کار دیگری نمی توانند بکنند.»(۱)

ص: ۲۸۳

۱- ۶. وزارت ارشاد اسلامی، مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، "صحیفه نور"، مجموعه ره نمودهای امام خمینی، جلد ۱۹ (تهران: وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۸)، صص ۱۸۰ تا ۱۸۲.

در پایان سه روز دیدار رسمی و مذاکرات آقای "هاشمی" رئیس مجلس شورای اسلامی با رهبران پکن، ایران و جمهوری خلق چین امروز (۹/۴/۱۳۶۴) یک تفاهم نامه توسعه همکاری های اقتصادی، بازرگانی و فنی امضا کردند... به گفته مقام های رسمی ایران، به دنبال امضای این تفاهم نامه که در آن، دو طرف به همکاری های مشترک درازمدت مانند سدسازی، بندرسازی، صنایع سبک و ماهی گیری ابراز علاقه کرده اند، انتظار می رود مذاکرات برای انعقاد قراردادهای اجرایی به زودی آغاز شود. (۱)

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین که به نوعی می توان آن را استراتژی بهره برداری از قدرت سوم برای کاستن از فشارهای دو ابرقدرت بر ایران، قلمداد کرد، مورد بررسی و تفسیر کارشناسان متعددی قرار گرفته است، از جمله "فرد هالیدی" استاد مدرسه عالی اقتصاد لندن، درباره آن گفته است: «این نخستین سفر یک رهبر ایران به چین پس از پیروزی انقلاب است و به طور آشکار نمایان گر آن است که ایران، چین را یک کشور جهان سوم می داند که می تواند با آن رابطه حسنه داشته باشد. روابط حسنه با چین هم از فشار دو ابرقدرت بر ایران خواهد کاست و هم این که چین می تواند در زمینه اقتصاد به ایران کمک کند. این کمک نه تنها در زمینه صادرات مواد غذایی به ایران بلکه در مورد پروژه های کشاورزی و صنعتی نیز خواهد بود. ایران هنوز با هدف خود که ایجاد یک کشور غیروابسته تر است، فاصله زیادی دارد. این سفر همچنین به طور آشکار نشان می دهد حملات عراق به تهران طی چند ماه گذشته و نیز فشارهای اقتصادی صدمات زیادی به ایران زده است.»

وی این گفته آقای رفسنجانی در پکن را که ایران از چین اسلحه نخواهد خرید، چنین تحلیل کرده است: «شایعات زیادی در مورد این که چین برای ایران اسلحه تأمین می کند، وجود دارد و ایران نیز به طور آشکار به یک تأمین کننده بزرگ سلاح نظیر چین نیاز دارد ولی فکر می کنم ایران به جای آن که منتظر شود چین تقاضای خرید اسلحه آن را رد کند، خودش ابتکار عمل را به دست گرفته و اظهار می دارد: "ما نمی خواهیم از این کشور اسلحه بخریم." چنین نقطه نظری نشانه آن است که چین مایل به خاتمه جنگ است و نمی خواهد ایران را بیش از آنچه که اینک در اختیار دارد، تشویق به ادامه جنگ کند.» (۲)

در آستانه سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن، "شینتارو آبه" وزیر خارجه این کشور گفت که کشورش یک طرح پیشنهادی برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران ارائه داده است. به گفته وی، براساس این طرح از عراق و ایران خواسته شده است تا از بندرهای خود جهت صدور نفت بدون هیچ گونه خطر حمله از طرف مقابل، استفاده کنند. همچنین بر

۱-۷. مأخذ ۳، ص ۲.

۲-۸. مأخذ ۴، صص ۴۴ و ۴۵، رادیو بی.بی.سی.

طبق این طرح، خواسته شده که به نفت کش ها و شهر های مسکونی حمله نشود و نیز از سلاح های شیمیایی استفاده نشود. وزیر خارجه ژاپن افزود که این طرح نخستین گام برای رسیدن به راه حل کامل در جنگ ایران و عراق است. وی سپس اعلام کرد که به زودی به عربستان سعودی و سوریه و اردن می رود تا از کمک آنان برخوردار شود و ایران و عراق را به پذیرش طرح ژاپن متقاعد سازد. (۱)

در این حال، "پطروس غالی" وزیر مشاور در امور خارجه مصر نیز درباره صلح گفت: «باید بر همه کس روشن گردد که برای این جنگ راه حل نظامی وجود ندارد و دو طرف (ایران و عراق) دیر یا زود اقدام به مذاکرات خواهند کرد، بنابراین برای جلوگیری از خون ریزی و انهدام بیش تر، چرا این کار نباید از امروز شروع شود.» (۲)

۱۷۲

در ادامه روند مذاکرات طرف های درگیر در مسئله گروگان های امریکایی، امروز نیز به رغم امیدواری های گذشته، این واقعه همچنان به صورت یک مسئله حل نشده ادامه یافت.

در واقع هر یک از طرف ها در پی کسب امتیازات مورد نظر خود هستند، امری که به گزارش آسوشیتدپرس از بیروت «راه را برای آزادی ۳۹ گروگان امریکایی که شبی دیگر را در بیم و امید به سر می بردند، بسته است.»

"جبران کوریه" سخن گوی "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، گفت این کشور امیدوار است که طرف های درگیر در مسئله گروگان گیری مسافران هواپیمای امریکایی به تعهدات خود عمل کرده و زندانیان لبنانی که در زندان "اتلیت" اسرائیل به سر می برند، به زودی آزاد شوند. (۳)

می توان گفت در حالی که از این سو بر آزادی زندانیان اتلیت و تعهد امریکا مبنی بر پرهیز از عملیات انتقام جویانه پافشاری می شود، مقام های امریکایی و اسرائیلی موضوع را به نحو دیگری دنبال می کنند.

به گزارش آسوشیتدپرس از بیروت، ریگان درخواست کرده است که ۷ تن امریکایی که از مارس ۱۹۸۴ تاکنون در لبنان به گروگان گرفته شده اند، همراه با این ۳۹ گروگان امریکایی آزاد شوند. (۴)

همچنین به گزارش یونایتدپرس از واشنگتن، "جورج شولتر" وزیر خارجه امریکا، امروز قول داده که ربایندگان مسئول قتل یک غواص نیروی دریایی امریکا را به محاکمه بکشاند و خواستار همکاری بین المللی برای بستن فرودگاه بین المللی بیروت شده است. شولتر همچنین از حافظ اسد رئیس جمهوری سوریه، به دلیل کمک به تأمین آزادی ۳۹ گروگان امریکایی تقدیر کرده و افزود: «اسد سعی خود را برای آزادی ۷ گروگان دیگر امریکایی که پانزده ماه از اسارت آنان می گذرد، به کار برده است.» شولتر همچنین گفته است که هیچ رابطه ای بین آزادی امریکاییان و آزادی آتی بیش از ۷۰۰ زندانی لبنانی از زندان اتلیت

- ۱- ۹. مأخذ ۴، ص ۱۸، بخش عربی رادیو کویت، "شیتاروآبه" وزیر خارجه ژاپن، نشریه "المستقبل"، ۹/۴/۱۳۶۴.
- ۲- ۱۰. مأخذ ۴، ص ۱۸، خیرگزاری آلمان غربی از دوحه.
- ۳- ۱۱. روزنامه اطلاعات، ۹/۴/۱۳۶۴، ص آخر.
- ۴- ۱۲. همان.

اسرائیل نیست. لکن افزود که "اسحق رابین" وزیر دفاع اسرائیل، روز گذشته گفته است که این لبنانی ها به مدت کوتاهی بازداشت شده و اسرائیل در نظر دارد آن ها را آزاد سازد. (۱)

در این حال، یونایتدپرس از بیت المقدس نیز گزارش داد: «اسرائیل امروز هیچ تصمیم تازه ای در خصوص آزادی ۷۳۵ زندانی لبنانی که رهایی آنان از سوی ربایندگان هواپیمای امریکایی "ترانس ورلد ایرلاینز" خواسته شده، اتخاذ نکرده است.»

این خبرگزاری افزود: «شیمون پرز" نخست وزیر اسرائیل، امروز پیش از انتشار خبر مربوط به انتقال گروگان ها به سوریه، گفت: هیچ گونه توافقی در مورد مبادله زندانیان لبنانی با گروگان ها حاصل نشده است.» (۲)

یونایتدپرس در ادامه گزارش خود از بیت المقدس اعلام کرده که منابع نظامی در اسرائیل گفته اند که هیچ گونه اطلاعی از آزادی قریب الوقوع زندانیان شیعه ندارند. رادیو اسرائیل نیز گفت که ۲۵ عضو کابینه اسرائیل قرار است امروز آخرین تحولات مسئله گروگان گیری را در نشست معمول هفتگی خود مطرح و مورد بحث قرار دهند. اما به گزارش آسوشیتدپرس از بیروت، یک مقام اسرائیلی - که نخواست هویتش وی فاش شود - گفته که زندانیان لبنانی ممکن است به زودی آزاد شوند، لکن تصمیم گیری در خصوص آزادی گسترده آن ها می بایست به تصویب کابینه اسرائیل که امروز تشکیل جلسه می دهد، برسد. (۳)

از سوی دیگر، به گزارش روزنامه "واشنگتن پست"، شیخ ابراهیم امین سخن گوی گروه حزب الله که مورد پشتیبانی ایران است، از نقش سوریه در پایان بخشیدن به بحران گروگان های امریکایی استقبال کرد، اما ربایندگان هواپیمای مسافربری تی.دبلیو.ای. را قدرت مرکزی دانست که باید به حساب آورده شوند. به گفته رادیو امریکا، هواپیماربایان این فرصت را به مرکز داده اند که بتواند در برابر آزادی گروگان های امریکایی، ۷۳۵ زندانی لبنانی را که اکثرشان شیعه هستند، از زندان های اسرائیل رها سازد. امین این را که هواپیماربایان از اعضای شاخه حزب الله هستند، نه تأیید و نه تکذیب کرد. وی همچنین در مصاحبه با نشریه "نیوزویک" در بیروت در مورد این سؤال که "آیا حزب الله در ربه شدن هواپیمای امریکایی دست داشته است؟" گفته: «ما به درستی نمی دانیم چه کسی پشت این ماجرا قرار داشته، اما تا آن جا که به ما مربوط می شود می توانیم با اطمینان بگوییم که حزب الله در این هواپیماربابی کوچک ترین دخالتی نداشته است.» امین افزوده است: «حزب الله هر لحظه منتظر یک حمله امریکاست، اما اقدام امریکا هرچه باشد، جز این که یک احساس ضد امریکایی در منطقه به وجود بیاورد، نتیجه دیگری نخواهد داشت و این یک پیروزی برای ما خواهد بود ... سال هاست که امریکا خون مردم ما را می مکد و هدف ما در شرایط کنونی، اشاعه پیام خدا در سراسر جهان است و ما به جد برای نابودی قدرت های بزرگ خواه امریکا باشد یا شوروی، فعالیت می کنیم.» (۴)

ص: ۲۸۶

۱-۱۳. همان.

۲-۱۴. همان.

۳-۱۵. همان.

در این حال، یک مقام برجسته امریکا نیز امروز گفت: «انتقام جویی نمی تواند در سیاست اصل قانع کننده ای باشد و حملات خشونت آمیز علیه تندروهای شیعه نمی توانست به عنوان تلاشی در جهت آزادی گروگان های امریکایی مؤثر واقع شود.» این مقام - که نخواست هویتش فاش شود - افزود: «هیچ گونه اقدام تلافی جویانه مستقیم علیه لبنان صورت نخواهد گرفت، لکن تلاش هایی در جهت بسط حمایت مردم امریکا از اقدام های تلافی جویانه در آینده به عمل خواهد آمد.» وی در مصاحبه ای با گروهی از روزنامه نگاران گفت: «جناح حزب الله شیعه آسیب پذیر نیستند، زیرا در مناطق شهری به سر می برند.» وی در پاسخ به این سؤال که "چرا چشم انداز نجات گروگان ها از طریق اقدام نظامی در زمانی که هواپیمای ربوده شده در الجزایر بود، رد شد؟" گفت: «حمله نظامی یک شق نظری است و از لحاظ سیاسی، منطقی به نظر نمی رسد.» (۱)

ص: ۲۸۷

۱-۱۷. مأخذ ۱۱.

صبح امروز چند فروند از هواپیماهای عراق برای بار دوم در طول یک ماه گذشته شهرک (اردوگاه) "زیوه" در نزدیکی مرز ترکیه را بمباران کردند که بر اثر آن، دو تن شهید و تعدادی مجروح شدند.^(۱) در ادامه گزارش خبرگزاری فرانسه از این حادثه آمده است: «حمله به این اردوگاه، که به جز یک پست ژاندارمری هیچ گونه تأسیسات نظامی در اطراف آن وجود ندارد، نشانه از سرگیری بمباران شهرها و مناطق مسکونی ایران توسط عراق است.»^(۲)

همچنین در ساعت ۱۱:۱۵ شش هواپیمای جنگنده دشمن تأسیسات مخابراتی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران را در "نواکره" کردند بمباران کردند که در نتیجه ساختمان و دکل و دستگاه های مخابراتی آن آسیب دید.^(۳) تأسیسات مخابراتی واقع در ارتفاعات نواکره معروف به "کوه نور" و مربوط به رله صدا و سیمای مرکز باختران است. در این بمباران هشت تن از پرسنل تأسیسات نیز مجروح شدند.^(۴)

در ساعت یک بعدازظهر دکل ماکرویو صدا و سیما مجدداً هدف حمله هواپیمای دشمن قرار گرفت اما این حمله دقیق نبود و چندان آسیبی نرساند.^(۵)

علاوه بر حملات هوایی، شکستن دیوار صوتی بر فراز شهرهای ایران نیز از دیگر تهاجمات عراق بود، از جمله در گیلان غرب پنج فروند جنگنده عراقی دیوار صوتی را بر فراز این شهر شکستند.^(۶)

از جمله پی آمدهای جنگ شهرها و به خصوص پس از قوت گرفتن احتمال شروع مجدد حملات هوایی عراق، می توان به تخلیه بخش اعظم شهر باختران (کرمانشاه) از سکنه، اشاره کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی اوضاع امروز این شهر را چنین گزارش کرده است: «شهر باختران هم اکنون به صورت نیمه تعطیل درآمده و مسئولانی که احیاناً در شهر به انجام وظیفه مشغول هستند، در پناه گاه به سر می برند. به علت قطع برق، امروز نانوائی های شهر به حالت تعطیل درآمده و هم اکنون مسئولان در حال رفع این نقص هستند. مردم باختران به چند نقطه خارج از شهر و بیلاقی و اردوگاه های بنیاد مهاجران جنگ تحمیلی و

ص: ۲۸۸

۱-۱. روزنامه اطلاعات، ۱۱/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

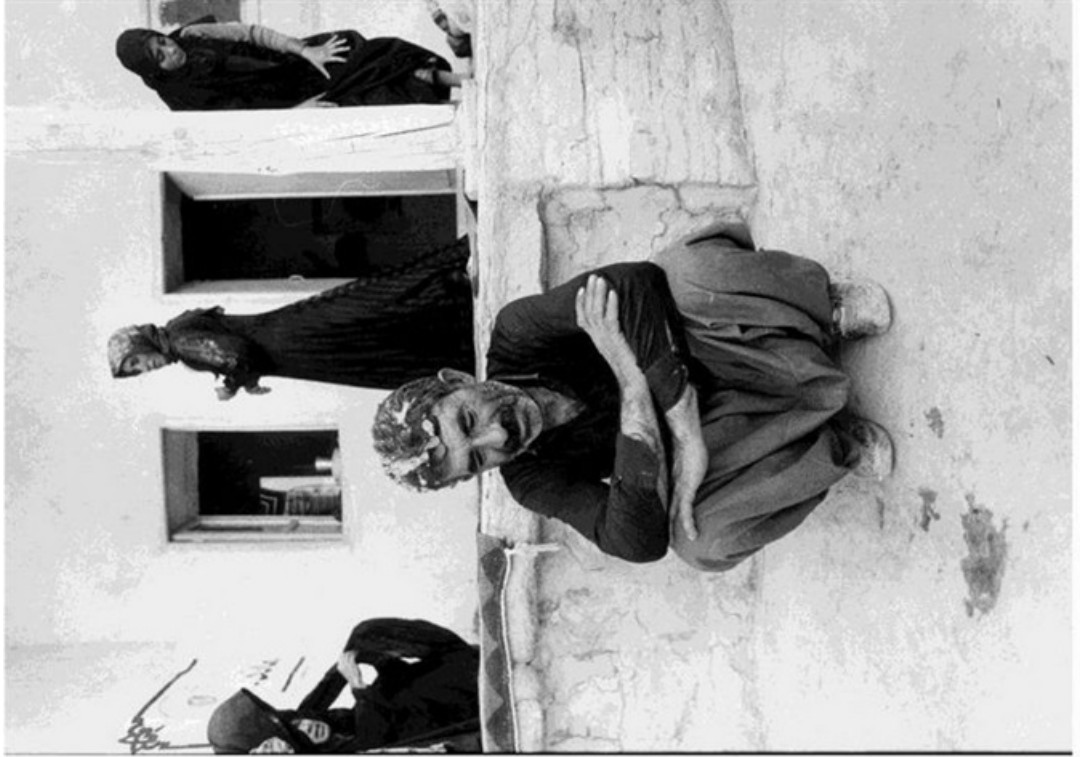
۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۴ (۱۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۳-۱۴، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

۳-۳. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، قرارگاه خاتم، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۴-۴. سند شماره ۲۲۶۰۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۸/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۵-۵. سند شماره ۰۷۴۵۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: روابط عمومی دفتر فرماندهی منطقه ۲ نجف، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

۶-۶. مأخذ ۲، ص ۲، باخترا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

شکستن دیوار صوتی و بیماری‌های مکرر مناطق مسکونی ایران، زندگی عادی غیرنظامیان را مختل کرده است.

هلال احمر پناه برده اند. تهدیدات تبلیغاتی و نظامی عراقی گروهی از مردم شهر را تحت تأثیر قرار داده و آن ها را نگران و مضطرب کرده است.»^(۱)

پی آمد دیگر، ایجاد کمبود برق در کشور است. امروز دکتر "حسن غفوری فرد" وزیر نیرو، گفت: «علت خاموشی های اخیر برق در نقاط مختلف، بمباران های مناطق غیرمسکونی کشور از سوی رژیم بعثی صهیونیستی عراق و ترک پیمان کاران خارجی نیروگاه ۱۲۰۰ مگاواتی در خوزستان و ۸۰۰ مگاواتی اصفهان و از طرف دیگر مصرف بی رویه آب و برق با توجه به فصل آبیاری کشاورزی کشور است ...» وی افزود که وزارت نیرو در قبال خروج کارشناسان شوروی از کشور اقدامات قانونی را از طریق مراجع ذی صلاح به عمل خواهد آورد و یقین بر آن دارد که با تلاش گسترده و استفاده از تمامی امکانات و جوانب، به یاری کارشناسان و متخصصان متعهد و مسلمان کشور، عملیات اجرایی اواخر کار در این نیروگاه ها را خود رأساً دنبال می کند و به اتمام خواهد رساند.^(۲)

۱۷۴

در جلسه امروز قرارگاه خاتم، "رحیم صفوی" مسئول واحد طرح و عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به تأخیرهای موجود در امور مربوط به مقدمات عملیات بزرگ آتی در فاو، از جمله تعلل قرارگاه های سپاه در گرفتن خط در این منطقه عملیاتی، اشاره کرد: «با وجود این که یک ماه است از طرح عملیات فاو می گذرد و طبق قول فرماندهی کل سپاه این عملیات بایستی دو ماهه انجام شود، مع ذلک تحویل خط، شناسایی های در عمق و ... انجام پذیرفته است که این مسئله شوخی بردار نیست.»

یادآوری می شود که قبل از این در جریان آماده سازی عملیات بزرگ فاو در منطقه خسروآباد، به تدبیر فرمانده کل و دیگر فرماندهان نظامی سپاه قرار شد که سراسر خطوط پدافندی جبهه جنوب از چزابه تا انتهای خسروآباد را سپاه تحویل بگیرد و همه نیروهای ارتش و ژاندارمری و کمیته انقلاب اسلامی از کنار اروند خارج شوند. ارتش نیز خواستار استقرار یگان هایش در قسمتی از خطوط پدافندی شامل کوشک تا شلمچه بود که بتواند عملیات خود را آماده کند که سپاه مخالفتی با آن نداشت. به این ترتیب سپاه تمام این خط پدافندی را بین دو قرارگاه خود تقسیم کرده است: قرارگاه کربلا از چزابه تا کارون و قرارگاه نوح از کارون تا انتهای خسروآباد مأمور به پدافند و آماده سازی جهت اجرای عملیات محدود و عملیات اصلی شده اند. قرار بوده است دو قرارگاه نوح و کربلا در کنار سایر اقداماتی که برای آماده سازی و اجرای عملیات محدود در جنوب انجام می دهند، آماده سازی منطقه فاو را نیز به عنوان مأموریت محوری خودی در نظر داشته باشند. در این ارتباط قرارگاه نوح موظف به بررسی اوضاع دشمن در محدوده شهر فاو تا رأس البیشه بوده و قرارگاه کربلا نیز منطقه بعد از فاو تا کارخانه نمک را می بایست ارزیابی می کرده و طرح خود را ارائه می داده است.

ص: ۲۹۰

۱-۷. مأخذ ۲، ص ۲۰، باخترا.

۲-۸. مأخذ ۲، ص ۱۹، رشت.

در ادامه جلسه، برادر "رحیم" همچنین به ضرورت توجیه کردن یگان‌ها - که می‌بایست قرارگاه‌ها انجام می‌دادند - اشاره کرد و افزود: «نکنند این عملیات‌های محدود که می‌شود، خود این موجب شود که لشکرهای ما منحرف شوند؛ اصلاً این عملیات‌ها یک پوشش برای عملیات در فاو است و ما فرع را چسبیدیم و اصل را ول کرده ایم! بابا، ما خودمان را که نباید گول بزنیم که! کار اصلی ما در فاو است و عملیات‌های محدود فریبی برای کار اصلی است.»^(۱)

سپس دو قرارگاه نوح و کربلا ضمن گزارشی از اقدامات خود در خصوص شناسایی دشمن و کنترل جزر و مد آب، برآورد عملیاتی خود را ارائه دادند و نیز مسئله مانور، نیرو و امکانات مورد نیاز مورد بحث و بررسی قرار گرفت؛ از جمله درباره میزان هشیاری دشمن برادر "فدوی" مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه نوح، گزارش داد: «دشمن هیچ گونه فعالیتی در محور عملیاتی این قرارگاه ندارد و تنها به حفر یک کانال در رأس البیشه اکتفا نموده است و علاوه بر آن، دهنه نهرهایش (محل ورودی آب به اروند) دارای انحنای است [و با توجه به استتاری هم که نموده است، مانع از دید نیروهای خودی شده است. طبق شناسایی‌هایی که انجام گرفته است، نیروهای دشمن به ندرت در منطقه دیده می‌شوند و احتمال می‌رود که در خط دوم مستقر شده باشند. ضمناً در تمامی مواضعی که دشمن احداث نموده است، سیم‌های خاردار و بعضاً بشکه‌های فوگاز نیز گزارش شده است.»^(۲)

۱۷۵

سازمان حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران امروز گزارش داد که مقدار زیادی مواد منفجره از طریق غرب کشور به وسیله سه تن از معاونان عراقی وارد ایران شده و در شهرهای اصفهان، تبریز و تهران با بهره‌گیری از یکی از عوامل و ایادی دشمن توزیع گردیده است.^(۳) از سوی دیگر، هم‌زمان با شروع تهدیدات عراق مبنی بر تکرار حملات هوایی، عناصر ضدانقلاب نیز به برخی فعالیت‌های ایذایی پرداخته‌اند؛ از جمله امروز بر اثر انفجار یک بمب قوی دست‌ساز که در جوی آب خیابان پشت دانشکده دام پزشکی دانشگاه تهران کار گذاشته شده بود، تعدادی مجروح شدند. این انفجار خوش‌بختانه تلفات جانی نداشته است.^(۴)

از دیگر اقدامات سازمان مجاهدین خلق که هم‌سو و هماهنگ با عراق صورت گرفت، ترور یکی از اعضای فعال انجمن اسلامی صنایع فولاد اهواز است. وی را دو تن از عناصر این سازمان ضدانقلاب با هشت گلوله شهید کردند.^(۵) در مورد این ترور، "رادیو مجاهد" - که صدای آن از عراق پخش می‌شود - اعلام کرد: «رزمندگان قهرمان مجاهد خلق مطابق یک طرح دقیق عملیاتی، "محمد امتی" را در خیابان شریعتی این شهر [اهواز] مورد تهاجم انقلابی قرار داده‌اند.» در این اطلاعیه جرایم محمد امتی، شرکت فعال در "بسیج‌های ضد خلقی و جنگ افروزانه خمینی" و نیز فعالیت علیه "میلیشای مجاهد خلق" ذکر شده است.^(۶)

ص: ۲۹۱

۱-۹. سند شماره ۱۶۶۲۸/ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه، قرارگاه خاتم، ۱۰/۴/۱۳۶۴، راوی: داود رنجبر .

۲-۱۰. همان.

۳-۱۱. سند شماره ۰۷۴۵۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سازمان حفاظت اطلاعات سپاه، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

۴-۱۲. روزنامه کیهان، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۳. سند شماره ۲۲۶۰۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۵/۴/۱۳۶۴، ص ۱۰.

۶-۱۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۷/۴/۱۳۶۴، ص ۲۳، رادیو مجاهد.

همچنین در اعلامیه هشدارآمیز سازمان حفاظت اطلاعات سپاه به مناطق پنج گانه سپاه - که بخشی دیگر از خدمات سازمان مجاهدین خلق به عراق را نشان می دهد - چنین آمده است: «اخیراً سازمان مجاهدین خلق از طریق رادیو مجاهد آموزش های ویژه ای به پرسنل و هسته های مقاومت خود داده و از آن ها خواسته است که مطابق این آموزش ها اقدام کنند؛ از جمله موارد آموزشی مزبور این است که چگونه خودروهای نظامی جمهوری اسلامی را در جبهه و پشت جبهه ها به طرق مختلف از قبیل ریختن شکر در باک آن ها یا ریختن سیمان در رادیاتور و یا دست کاری در قسمت موتور، در بین راه ها و جاده ها را از کار بیندازند.» (۱)

از دیگر اقدامات سازمان مجاهدین خلق، جمع آوری اطلاعات نظامی مورد نیاز عراق است. در این خصوص یک شیوه سازمان این است که از خارج کشور با مراکز نظامی و انتظامی تماس تلفنی برقرار می کند و تحت پوشش شورای عالی قضایی، وزارت کشور، اطلاعات، دادستانی کل، ستاد مشترک و یا دیگر مراجع، به گرفتن اطلاعات از محل مورد نظر می پردازد. (۲)

۱۷۶

"سالم الصباح" وزیر دفاع کویت، درباره کشتی المحرق که در توقیف ایران است، گفت: «کشتی کویتی که در بیستم ماه ژوئن به وسیله نیروی دریایی ایران متوقف شد، حامل اسلحه نبوده است ... حتی اگر این کشتی حامل اسلحه بوده است، مقصد آن کویت می باشد.» وی خاطر نشان ساخت که این کشتی در آب های بین المللی و قبل از ورود به تنگه هرمز متوقف شده و این یک مبارزه طلبی علیه قوانین بین المللی است. سالم الصباح در پایان با اشاره به این که المحرق یک کشتی بازرگانی است و حامل کالاهای غیرنظامی برای کویت بوده، اظهار امیدواری کرد که در آینده نزدیک آزاد شود. (۳)

۱۷۷

آقای هاشمی رفسنجانی امروز در پایان یک دیدار رسمی (سه روزه) از چین، پکن را ترک کرد. (۴) وی اولین مقام بلند پایه جمهوری اسلامی ایران است که بعد از انقلاب از چین دیدن کرده است. سفر رئیس مجلس شورای اسلامی - که در تاریخ ۶/۴/۱۳۶۴ وارد چین شد - با بازتاب ها و پی آمدهایی توأم بود و توجه نظام بین المللی را جلب کرده، چندان که در صدر اخبار رسانه های گروهی مورد بحث شخصیت های بلند پایه کشورهای دوست و دشمن و همچنین نظریه پرداز های سیاسی و دیپلماتیک قرار گرفت.

به نظر برخی مفسران، سفر رئیس مجلس شورای اسلامی بعد از دیدارهای رسمی از لیبی و سوریه به چین و پس از آن به ژاپن حاکی از کوشش جمهوری اسلامی ایران برای ترسیم یک دیپلماسی فعال در اوضاع کنونی است تا هم کسب اعتبار کند، هم وجهه بین المللی واقعی نظام خود را بهبود بخشد که در افکار عمومی جهان و نیز نظام

ص: ۲۹۲

۱-۱۵. مأخذ ۱۱.

۲-۱۶. مأخذ ۱۱.

۳-۱۷. مأخذ ۲، خبرگزاری فرانسه.

۴-۱۸. مأخذ ۲، ص ۲۳، پکن - خبرگزاری فرانسه، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

بین الملل، خصمانه و به دور از نُرْم های دیپلماسی رایج ترسیم شده است، همچنین به گونه ای با تأمین نیازهای اقتصادی، نظامی و نهایتاً حمایت سیاسی این دولت ها در جنگ با عراق نیز مرتبط است.

به نظر بعضی دیگر از مفسران سیاسی و نیز طبق پاره ای از اظهار نظرهای مقام های رسمی کشور، این سفر به دلیل نیاز جمهوری اسلامی ایران به تهیه سلاح جهت مقابله با جنگ شهرها و نیز دست یابی به تجهیزات پدافند هوایی به منظور دفاع از حریم شهرهای خود بوده است. نکته دیگر این که از سویی ایران، چین را به عنوان یک کشور جهان سومی که قادر است فشارهای دو ابرقدرت را بر جمهوری اسلامی کاهش دهد، مورد توجه قرار داده است و از سوی دیگر، چین نیز برای تأمین منافع استراتژیک خود در خاورمیانه و پرداختن به ضرورت دور کردن جمهوری اسلامی از شوروی، می کوشد تا هرچه بیش تر موانع را برطرف و روابط مستحکمی با ایران برقرار سازد. برخی نیز با توجه به این که مواضع هر دو کشور در مورد حضور نظامی شوروی در افغانستان هم سو می باشد، آن را زمینه ساز مناسبی برای مذاکرات دو کشور قلمداد کرده اند.

در این میان موضوع تسلیحات، حساس ترین و برجسته ترین موضوعات مورد توجه نخبگان و محافل خصوصی است، البته در مواضع رسمی، چین به عنوان یکی از پنج قدرت بزرگ عضو شورای امنیت سازمان ملل که در مورد جنگ ایران و عراق مواضع بی طرفانه دارد و همچنین دارای روابط خوبی با دو کشور متخاصم می باشد، همواره خواهان پایان بخشیدن به این جنگ بوده است. از این رو، برخلاف آن دسته از تفسیرهای مربوط به این رویدادها (خصوصاً ملاقات رئیس مجلس شورای اسلامی با "تنگ شیائوپینگ" رهبر جمهوری خلق چین) که بر محور معاملات تسلیحاتی دور می زند، دو طرف مذاکره این معاملات را تکذیب کرده اند. آقای هاشمی با این استدلال که سیستم دفاعی ایران، غربی است، خرید سلاح از چین را منتفی اعلام کرده و چین نیز به عنوان کشوری دوست با دو کشور متخاصم، قضیه را رد کرده است.

به هر حال، در پایان سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین توافق نامه ای به امضا رسید که حاکی از توسعه روابط اقتصادی فرهنگی دو کشور است. آقای هاشمی در مصاحبه با خبرگزاری ها گفت که این سفر در موضوع روابط رو به گسترش ایران با شوروی که براساس سیاست های کلی جمهوری اسلامی ایران ترسیم شده است، مانعی ایجاد نمی کند، وی همچنین در موضع گیری هایش برخلاف گذشته در مورد امریکا نرمش به خرج داد و خاطر نشان کرد که دلیل قطع ارتباط با امریکا برخوردهای خصمانه این کشور است که در صورت نشان دادن چهره ای خوب به مردم و دادن اطمینان به ملت ایران، زمینه برقراری روابط ایجاد خواهد شد. (۱)

ص: ۲۹۳

آقای هاشمی رفسنجانی به اتفاق هیئت بلندپایه همراه خود، صبح امروز ۱۰/۴/۱۳۶۴ از جمهوری خلق چین وارد توکیو شد و مورد استقبال مقام های عالی رتبه ژاپنی از جمله آقای "شینتارو آبه" وزیر امور خارجه و آقایان "اساکاپا" و "کمیورا" رؤسای دو مجلس شورا و سنای ژاپن قرار گرفت. (۱) وی بلافاصله پس از مراسم استقبال رسمی، اولین دور مذاکرات خود را با "یاساهیرو ناکازونه" نخست وزیر ژاپن در کاخ "آکاساکا" محل اقامت خود، آغاز کرد.

در این دیدار که از ایران وزیران خارجه و نفت و جمعی از نمایندگان مجلس نیز حضور داشتند، نخست وزیر ژاپن آمادگی کشورش را برای اجرای پروژه های مختلف کشاورزی، صنعتی اعلام و ابراز امیدواری کرد که پروژه پتروشیمی بندر امام خمینی به عنوان سمبل همکاری های اقتصادی بین دو کشور، به اتمام برسد. سپس رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع، با استقبال از پیشنهاد نخست وزیر ژاپن مبنی بر تبادل نظر در سطح وزیران و نیز تشکیل انجمن های دوستی ایران و ژاپن، موضع جمهوری اسلامی ایران مبنی بر محکومیت متجاوز را مورد تأکید قرار داد. (۲)

ناکازونه درباره جنگ ایران و عراق گفت که ژاپن می کوشد به ایجاد فضایی مسالمت آمیز و آرام در منطقه کمک کند. هاشمی رفسنجانی نیز اعلام کرد که با تلاش های ژاپن در جهت برقراری صلح مخالفتی ندارد. (۳)

سپس در دیدار با اعضای انجمن دوستی پارلمانی ایران و ژاپن، آقای هاشمی با اشاره به مطامع استعماری ابرقدرت ها در ایران از ژاپن به عنوان کشوری که در پی منافع استعماری نیست نام برد و خاطرنشان ساخت همکاری بین دو کشور که یکی مواد خام فراوان دارد و دیگری صنعت پیشرفته، می تواند برای پیشرفت آسیا و احیای عظمت این قاره در دنیا بسیار مفید و مؤثر باشد. (۴)

رئیس مجلس شورای اسلامی در مصاحبه مطبوعاتی خود در پکن نیز ژاپن را یک کشور صنعتی پیشرفته نامید که قادر است بسیاری از خلأ های ناشی از قطع روابط ایران با امریکا و تضعیف روابط با بعضی کشورها مثل انگلیس و فرانسه را پر کند. وی افزود که ژاپن یک کشور شرقی است، سابقه استعماری و تجاوز ندارد و در میان مردم ایران هم از سابقه خوبی برخوردار است. (۵)

به طور طبیعی در سفر آقای هاشمی به ژاپن موضوع جنگ تحمیلی از مهم ترین مباحثی است که حول این سفر و آثار آن مورد توجه بوده است به طوری که یک روز قبل از ورود آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن، وزیر خارجه این کشور از یک طرح پیشنهادی برای پایان دادن به جنگ خبر داده بود. در این طرح از ایران و عراق خواسته شده است تا از بندرهای خود جهت صدور نفت بدون هر گونه خطر حمله ای از طرف مقابل، استفاده کنند و به

ص: ۲۹۴

٢-٢١. همان، ص ٢.

٣-٢٢. مأخذ ٢، ص ٣٩.

٤-٢٣. مأخذ ٢٠، ص ٣.

٥-٢٤. مأخذ ٢٠، ص ٣.

تصویر

تصویر

سفر آقای هاشمی به ژاپن؛ پس از استقبال رسمی از هیئت ایرانی، بلافاصله اولین دور مذاکرات با نخست وزیر ژاپن آغاز شد.

ادای احترام هیئت ایرانی به یادبود سرباز گمنام ژاپن

نفت کش ها و شهرهای مسکونی حمله نشود، همچنین از کاربرد سلاح های شیمیایی پرهیز شود تا نخستین گام برای ایجاد راه حل کامل در جنگ باشد. (۱)

این در حالی است که مقام های رسمی در وزارت خارجه ژاپن از رئیس مجلس شورای اسلامی نقل کرده اند که هرگونه مذاکره درباره صلح منوط به کنار رفتن صدام حسین و هم دستان سیاسی او از حکومت عراق و موافقت آن ها با پذیرش مسئولیت آغاز جنگ علیه ایران، است و این زمینه ای جهت بررسی پیشنهاد های ژاپن قرار خواهد گرفت. این مقام ها افزوده اند که رفسنجانی همچنین به ناکازونه گفته است که در طول جنگ، ایران به دلایل انسانی از حمله به بسیاری از هدف های غیرنظامی خودداری کرده است. (۲)

راديو امريکا در تفسيري انگيزه ژاپن را جهت برقراري ارتباط با ايران چنين بيان کرد: «ژاپن عميقاً علاقه مند به پايان جنگ بين ايران و عراق است چرا که بخش بزرگی از نفت خام مورد نیاز این کشور از طریق کشورهای واقع شده در سواحل خليج فارس حمل می شود.» سپس به نقل از نشریه "بررسی مسائل اقتصادی خاور دور" گفت که سفر آقای هاشمی رفسنجانی به شرق آسیا بخشی از تلاش های جمهوری اسلامی ایران جهت بیرون کشیدن خود از انزوا و بهبود روابط بازرگانی اش با کشورهای آسیایی است. (۳)

راديو بی.بی.سی. نیز گفت: «حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی در مذاکراتی که با آقای "آبه" وزیر خارجه ژاپن به عمل آورد، حمله نیروهای ایرانی علیه کشتی رانی در خليج فارس را تکذيب کرد. اظهارات آقای رفسنجانی - که دومین مرد پرقدرت ایران محسوب می شود - واکنشی در قبال نگرانی های وزیر خارجه ژاپن مبنی بر حمله علیه کشتی رانی در خليج فارس است که موجب بروز اختلافات عمده در امر واردات نفت ژاپن از ایران در سال های اخیر بوده است ...

وزیر خارجه ژاپن در توکیو به هاشمی رفسنجانی گفت با آن که تصمیمات مربوط به واردات نفت خام اساساً بر عهده شرکت های خصوصی ژاپنی است، وی می تواند نگرانی های این شرکت ها را در زمینه ادامه حملات بر نفت کش هایی که در خليج فارس در رفت و آمدند، درک کند. در عین حال وزیر خارجه ژاپن قول داد که تقاضای ایران را دایر بر آن که شرکت های ژاپنی نفت خام بیش تری از ایران خریداری کنند، به شرکت های مزبور را ابلاغ خواهد کرد.

رئيس مجلس ايران تأکید نمود که ايران کاملاً قدرت حمله به شهرها و نفت کش های عراقی را که در خليج فارس در رفت و آمدند دارد، اما به دلایل اخلاقی و بشردوستانه از حمله به آنها خودداری کرده است. وی امیدوار است در جریان سفر پنج روزه اش به ژاپن این مسئله را روشن کند که ايران اکنون با عراق درگیر یک جنگ اخلاقی است، زیرا عراق بود که جنگ را آغاز نمود. ایشان می افزاید ايران از سلاح های شیمیایی استفاده نمی کند و

ص: ۲۹۶

۱-۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۳ (۱۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۴۷.

۲-۲۶. مأخذ ۲، ص ۱۱.

شهرهای عراق را آن طور که باید و شاید بمباران نمی کند. وی در ادامه سخنان خود گفت ایران احساس می کند که از آن جا که عراق جنگ را آغاز کرده است، باید مسئول شناخته شود و از این رو مجازات شود. وی بار دیگر موضع ایران را تکرار نمود و گفت قبل از آن که جنگ پایان یابد، باید "صدام حسین" رئیس جمهوری عراق، از قدرت برکنار شود. (۱)

از سوی دیگر، رادیو ژاپن ضمن اشاره به ورود هیئت ایرانی به خاک این کشور، خبر داد که "هنری کیسینجر" وزیر خارجه اسبق امریکا که در ژاپن به سر می برد، امروز با وزیر خارجه ژاپن دیدار و گفت و گو کرده است. (۲) همچنین روزنامه "تایمز" چاپ لندن، به نقل از خبرنگار خود در توکیو نوشت: «ورود آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن - که اولین سفر وی به یک کشور پیشرفته غربی است - در ماه های اخیر بهترین فرصت برای قانع کردن ایران به ترک شرایط افراطی خود برای پایان دادن به جنگ می باشد. ژاپن به طور مکرر گفته است نقش میانجی گری ندارد ولی این کشور به عنوان یک پیک دیپلماتیک موفق بوده است، چون تنها کشور غربی است که به تهران و بغداد دست رسی دارد... ژاپن احتمالاً تنها منبع تکنولوژی مدرن و سرمایه گذاری برای ایران است و به همین دلیل ایران می خواهد روابط خوب خود با این کشور را ادامه دهد. هفته گذشته شرکت نیشان اعلام کرد برای تولید جیب و وانت با ایران به توافق رسیده است.» (۳)

۱۷۹

نشریه "اینتلجنس دیجست" چاپ انگلستان، امروز در مقاله ای با عنوان "مشکل مسکو در قبال جنگ خلیج" به تحلیل موقعیت و اهداف شوروی در جنگ ایران و عراق پرداخت: "اخیراً پس از آن که شعله های جنگ خلیج [فارس] بیش تر زبانه کشید و این جنگ به مرحله تازه ای از شدت و حدت خود رسید، دو هیئت نمایندگی یکی پس از دیگری وارد مسکو شدند. اولین گروه که "کاظم پور اردبیلی" معاون وزیر خارجه ایران، ریاست آن را به عهده داشت، آمده بود تا درباره کمک های نظامی که شوروی به عراق کرده بود، شدیداً اعتراض کند. دومین هیئت نمایندگی به ریاست "طارق عزیز" وزیر خارجه عراق، آمده بود تا به کمک نظامی شوروی به ایران، اعتراض کند. این دو هیئت هم درست می گفتند و هم در اشتباه بودند، زیرا مسکو از یک طرف در مقابل طرف دیگر حمایت نمی کند، این کشور به طور هم زمان از هر دو طرف جانب داری می کند، هر چند که در بعضی مواقع به یک طرف مخاصمه بیش از دیگری کمک می کند تا از این طریق این جنگ را در حالت بن بست نگه دارد.»

این نشریه در ادامه مقاله خود با اشاره به حمایت ایران از نهضت مقاومت افغانستان، افزود: «اکنون سردرگمی و مشکل مسکو عظیم است: هر طرفی که در نهایت جنگ را حتی اگر از طریق یک صلح به اصطلاح سیاسی باشد، بازدم، شوروی را مسئول خواهد دانست،

ص: ۲۹۷

۱- ۲۸. مأخذ ۲، صص ۴۹ و ۵۰.

۲- ۲۹. مأخذ ۲، ص ۵۷.

۳- ۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۲/۴/۱۳۶۴، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۵ (۱۲/۴/۱۳۶۴)، ص ۷ و ۸.

بنابراین از دید شوروی جنگ باید تا زمانی که شوروی بتواند راهی را برای حفظ شهرت خود و اجتناب از شرم ساری بیابد، ادامه یابد؛ این آسان نخواهد بود به ویژه تا زمانی که جنگ افغان ها ادامه دارد.»

این‌تلیجنس دایجست افزود: «موضع رسمی مسکو در قبال جنگ خلیج فارس، موضع بی طرفی است که از یک نقطه نظر خاص، کاملاً هم نادرست نیست اما این بی طرفی یک بی طرفی متغیر است: به محض آن که به نظر می رسد عراق در حال برتری در جنگ بر ایران است، کمک های نظامی شوروی فوراً به سوی ایران سرازیر می شود و به محض این که کفه ترازوی جنگ به سود ایران سنگینی می کند، کمک های نظامی شوروی نصیب عراق می گردد. امروز ایران از اهمیت بیش تری نسبت به عراق برای مسکو برخوردار است، اما عراق قادر است خطر عمده ای را برای مسکو ایجاد کند، این خطر عبارت است از روی آوردن به امریکا و ایجاد یک آرمان مشترک نه تنها با این کشور بلکه با دیگر کشورهای خلیج فارس]. ... از نظر مسکو این جنگ باید آن قدر ادامه یابد تا زمانی که مقاومت موجود در افغانستان مغلوب گردد.» (۱)

۱۸۰

ماجرای گروگان گیری هواپیمای امریکایی (تی. دبلیو. ای.) - که در تاریخ ۲۴/۳/۱۳۶۴ مصادف با روز جهانی قدس شروع شد و بحرانی را در امریکا و نظام بین المللی و منطقه ای برانگیخت - سرانجام امروز در هیجدهمین روز این ماجرا، با آزادسازی گروگان های امریکایی خاتمه یافت. به گزارش یونایتدپرس از فرانکفورت، "رونالد ریگان" رئیس جمهور امریکا، دقایقی پس از آن که هواپیمای حامل گروگان ها دمشق را به قصد آلمان غربی ترک کرد، گفته است: «امریکا می تواند به دلیل آزادی گروگان های امریکایی از قید اسارت هفده روزه شان، سپاس گزار باشد لکن اکنون زمان جشن گرفتن نیست.» وی وعده داده که علیه تروریسم در لبنان و در هر جای دیگر جهان به مقابله برخیزد. ریگان خطاب به ربایندگان هواپیمای امریکایی هشدار داده است: «تروریست ها! آگاه باشید ما علیه شما در لبنان و هر جای دیگر جهان خواهیم جنگید؛ ما علیه حملات بزدلانه شما علیه مردم خود به مقابله برخوایم خاست.»

ریگان همچنین گفته است: «امریکا به تروریست ها نه پاداش و نه تضمین داده و نه با آن ها مصالحه می کند... کشورهای که از تروریست ها حمایت می کنند، ثبات و مردم خود را به مخاطره می افکنند.» ریگان خاطر نشان ساخت که هنوز هفت امریکایی در لبنان در اسارت باقی مانده اند و قاتلان یکی از مسافران هواپیما مجازات خود را ندیده اند. وی افزوده است: «ما از جامعه جهانی می خواهیم که همکاری خود را در مقابله با تروریسم تحکیم بخشند.»

گزارش یونایتدپرس حاکی است که ۳۹ گروگان امریکایی بامداد امروز ساعت ۸:۵۵ به

ص: ۲۹۸

وقت تهران وارد پایگاه هوایی "راین ماین" واقع در نزدیکی فرانکفورت در آلمان غربی شده اند و مورد استقبال "جورج بوش" معاون رئیس جمهور امریکا و جمعی بالغ بر سیصد امریکایی از نظامیان پایگاه راین ماین قرار گرفته اند. بوش در نطقی در این پایگاه خطاب به گروگان ها گفته است: «امریکا به وجود شما می بالد. ... اکنون شما بازگشتید و امریکا برای این بازگشت اصولی را که بدان پای بند است وجه المصلحه قرارنداد.»

تصویر

پایان گروگان گیری طولانی هواپیمای امریکایی T.W.A. در هیجدهمین روز ماجرا

به نوشته یونایتد پرس، این هواپیماربایی پس از ماجرای ربوده شدن جت "العال" اسرائیل در سال ۱۹۸۶، طولانی ترین هواپیماربایی در تاریخ است. (۱)

۱۸۱

ماجرای گروگان گیری در بیروت و نقش بازیگران اصلی آن، به نحو وسیعی در رسانه های گروهی جهان بازتاب داشته است. در این جا به بخشی از مطالب نشریه های "لوماتن" چاپ فرانسه، "پانوراما" چاپ ایتالیا، "دی ولت" چاپ آلمان، اشاره می شود:

مجله لوماتن در تفسیری به نقش "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، پرداخت و اقدامات او را برای آزادسازی گروگان های

هواپیمای تی.دبلیو.ای. جهت تثبیت موقعیت سوریه و نیز این که او ارباب واقعی در لبنان است، تجزیه و تحلیل کرده است:

«در حالی که به نظر می رسد وضعیت گروگان گیری بوئینگ تی.دبلیو.ای. با بن بست روبه رو شده است و طرح هیچ گونه راه حلی در واشنگتن و بیت المقدس ریخته نمی شود و "نبیه بری" به نقش میانجی خود ادامه می داد، دمشق وارد صحنه گردید. خارج شدن ماجرای هواپیماربابی از چارچوب معمول و رهبری های متعددی که توانست اختیار کند، تقسیم گروگان ها میان متحدین دمشق و شبه نظامیان هوادار ایران، تظاهرات حزب الله به طرف داری از امام خمینی، اقدامات بی نظم و ترتیب آخرین ساعات قبل از اعلام آزادی ۳۹

ص: ۲۹۹

۱- ۳۲. مأخذ ۲۰، ص آخر.

امریکایی، تمام این مسائل استراتژی استاد شطرنج (حافظ اسد) را در هم نریخت.

مداخله حافظ اسد از دو قصد نیت ناشی می گردد: از یک سو، مسئله برای وی آن است که نشان دهد او ارباب واقعی لبنان است؛ اسد متحد خود را تقویت می کند و نبیه بری را مورد حمایت قرار می دهد، اما نباید که بری بیش از اندازه ابتکار عمل را در دست گیرد؛ اسد می خواهد لبنان را نیز اداره کند نه از طریق امکانات نظامی بلکه، از طریق بازی کردن برگ های برنده محلی خود. از سوی دیگر، اسد می خواهد از حق نظارت بر هر گونه مذاکرات احتمالی در منطقه برخوردار باشد. او می خواهد یک نقش اصلی و تعیین کننده در این مذاکرات ایفا کند. گرچه دمشق یکی از آخرین متحدین اتحاد شوروی در منطقه می باشد، مع ذالک رئیس جمهور اسد هیچ گاه ارتباط خود با ایالات متحده را قطع نکرده است. اسد با مداخله در گشایش موفقیت آمیز گره این گروگان گیری، به ریگان نشان داد که در هر زمان برای وی امکان پذیر است که عملیات تروریستی را کنترل کند.»^(۱)

هفته نامه ایتالیایی "پانوراما" نیز با اشاره به ماجرای ربوده شدن هواپیمای امریکایی و نقش گروه "امل" در این جریان و واحدهای سیاسی حامی آن به ویژه جمهوری اسلامی ایران، نوشته «از نظر واشنگتن کشورهای که تروریسم را در جهان مورد حمایت قرار می دهند عبارت اند از سوریه، لیبی و ایران. در میان این سه کشور، ایران نقش مهم تری را ایفا می کند که اثرات آن در لبنان مشاهده شد.»

این هفته نامه سپس افزوده است: «براساس مدارکی که به دست آمده، در صورتی که ماجرای گروگان گیری با راه حل سریع همراه نبود، امریکا قصد داشت تا توسط گروه های خراب کاری مسلح در داخل ایران و با استفاده از مقادیر زیادی از مواد منجره و موشک انداز، پنج نقطه حساس را در تهران مورد حمله قرار دهد. این پنج مرکز حمله در تهران عبارت اند از مقر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محل سکونت امام خمینی، دفتر کار رئیس جمهور و سایر رهبران جمهوری اسلامی، فرودگاه و فرستنده های رادیو و تلویزیون ایران و همچنین از بین بردن تأسیسات نفتی در جزیره خارک با یک حمله سریع هواپیماهای امریکایی، در برنامه امریکایی ها بوده است. براساس همین اطلاعات، سازمان جاسوسی امریکا مدارکی در دست دارد که همکاری ایران و سوریه را در تقویت تروریسم ثابت می کند.»^(۲)

نشریه "دی ولت" چاپ آلمان نیز نوشته است: «برای خنثی ساختن حملات جدید از جانب محور جدید ترور یعنی ایران و لیبی، غرب باید در اندیشه باشد و گرنه، عملیات هواپیماربابی و اتومبیل های حامل بمب و در عین حال عملیات جنگی علیه اسرائیل و امریکا هر چه بیش تر شدت خواهد یافت.»

بخش مسلمان نشین بیروت به عنوان مرکز جهاد اسلامی علیه جهان غرب شناخته شده است، اکنون تهران و طرابلس هم به آن اضافه می شوند. حتی یک جنگی حتی اگر از نظر

ص: ۳۰۰

۲-۳۴. مأخذ ۳۰، ص ۲۲، نشریه "پانوراما"، چاپ ایتالیا، ۱۱/۴/۱۳۶۴.

مجله "الدستور" چاپ انگلستان که هوادار عراق و دولت این کشور است، در ادامه تلاش های ضدایرانی خود، مصاحبه ای با "ابراهیم ذاکری" که فرمانده نیروهای سازمان مجاهدین خلق در کردستان خوانده می شود، ترتیب داد که در شماره امروز این نشریه درج شده است. در این مصاحبه، ذاکری در پاسخ به این پرسش، که "با توجه به تسلط شما بر منطقه کردستان، آیا قصد ندارید آن را یک منطقه آزاد شده اعلام کنید؟" گفت: «استراتژی ما، استراتژی منطقه ای نیست؛ ما معتقدیم رژیم خمینی جز از طریق شهرها سرنگون نمی شود و فعالیت ما در کردستان جزئی از استراتژی کلی ما یعنی سرنگونی رژیم حاکم بر تهران می باشد. ما سعی نمی کنیم این منطقه را یک منطقه آزاد شده اعلام نماییم، ولی در کردستان ایران از آزادی عمل بیش تری برخوردار می باشیم: به راحتی دست به تحرکاتی می زنیم، عملیات نظامی مان را به اجرا درمی آوریم و در بقیه شهرها و مناطق دیگر ایران نیز فعالیت های مان را دنبال می کنیم.»

سپس از وی پرسیده شد: "آیا تداوم حکومت خمینی و تشدید مبارزات و تقاضای قومیت ها جهت کسب حقوق خود، منجر به تجزیه کشور به چند دولت مستقل خواهد شد؟" ذاکری: «در رابطه با این سؤال بایستی بگویم که دو مسئله مهم وجود دارد: اول امکان بقای خمینی و دار و دسته او در حکومت و دوم متلاشی شدن ایران و تجزیه این کشور به چند دولت مستقل. در مورد بخش اول سؤال نظرم این است که چنین امکانی به دلیل حضور نیروهای انقلابی در صحنه های مبارزه علیه رژیم و به دلیل نیروی محوری و رهبری این مقاومت یعنی سازمان مجاهدین خلق که به درجه رشد سیاسی و سازمان دهی رسیده و نیز به این دلیل که رژیم خمینی روز به روز ثبات خود را از دست می دهد، وجود ندارد و به این دلیل امکان بقای خمینی در رأس حکومت در حکم یک فرض غیرممکن می باشد و احتمالاً در آینده ای نزدیک سرنگون خواهد شد. در رابطه با قسمت دوم سؤال یعنی آنچه به مسئله قومیت های ایران مربوط می شود، باید بگویم که ایران همان طوری که می دانید از قومیت های مختلف نظیر ترک، عرب، کرد، فارس و غیره تشکیل شده که به زبان های گوناگون صحبت می کنند، ولی خواسته های تمامی این قومیت ها در چارچوب تشکیل ایرانی آزاد، مستقل و یکپارچه خلاصه می شود.»

ابراهیم ذاکری این موضوع را که "قاسملو رهبر حزب دمکرات کردستان در سابق درصدد جدا کردن مسعود بارزانی از همکاری با ایران بوده ولی اکنون با رژیم خمینی تماس هایی را حاصل می کند." چنین توضیح داد:

«رابطه مسعود بارزانی با خمینی خیانت او به کشورش و نتایج ناشی از آن که بر همگان

آشکار و مبرهن می باشد، نشان می دهد که او فرد شکست خورده و فرصت طلبی است و اما در مورد قاسملو و حزب دمکرات کردستان ایران بایستی گفت که نقطه اختلافی بین ما و او وجود دارد و چیزی که موجب کناره گیری او از شورای مقاومت گردید، تماس های وی با سران رژیم خمینی بود. ما معتقدیم که در سایه ترکیب و ارگانیزم رژیم و فقدان پایگاه های متکی به آن برای تداوم حکومت، هیچ گونه خواسته دموکراتیک برآورده نخواهد شد، حتی خواسته تشکیل حکومت خودمختار کردستان ایران. ما سعی کردیم هم پیمانان سابق مان را به این امر متقاعد سازیم، ولی متأسفانه آن ها حاضر نشدند نظریات و ایده های ما را قبول کنند و در نتیجه از شورای مقاومت عقب نشینی کردند.»^(۱)

ص: ۳۰۲

۱- ۳۶. مأخذ ۳۱، شماره ۸۶۸ (۲۶/۴/۱۳۶۴)، مجله "الدستور"، چاپ انگلستان، اول ژوئیه ۱۹۸۵ (۱۰/۴/۱۳۶۴).

عراق با اجرای یک تک محدود کوشید که پد خندق را در هورالهویزه از نیروهای خودی بازپس گیرد. در این عملیات ابتدا آتش تهیه سنگین روی مواضع خودی ریخته شد سپس نیروهای عراقی با قایق هایی که بعضاً مجهز به دوشکای چهارلول بودند، به سمت مواضع خودی روی پد خندق شروع به پیشروی کردند. در این درگیری، مدافعان پد خندق با برتری عمل، تعدادی از مهاجمان را از پای در آوردند و نیز مقداری مهمات به غنیمت گرفتند. (۱) تلفات خودی سه شهید، هفت مجروح و یک اسیر بود. (۲)

در این حمله - که بعد از ظهر امروز با بیست قایق و از دو محور انجام شد - دشمن کوشید از بریدگی عرض جاده خندق بگذرد، اما سرانجام با به جای گذاشتن سه قایق به عقب گریخت. (۳)

مدافعان پد، از لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (سپاه) بودند که به گزارش فرماندهی منطقه ۳ کربلا، به یک درگیری شدید تن به تن با دشمن پرداختند. (۴) نهایتاً نیروهای خودی مدافع پد توانستند مانع موفقیت عراق در دومین تک محدود در این منطقه بشوند. یادآوری می شود که در ۶/۴/۱۳۶۴، عراق با اقدام مشابهی توانست حدود ۸۰۰ متر در پد غربی جزیره مجنون پیشروی کند. پیروزی در قدم بعدی (اقدام امروز در پد خندق) می توانست روحیه مضاعفی برای نیروهای عراقی باشد که مرتباً دست به عملیات محدود بزنند و مانع اجرای برنامه های خودی بشوند.

تیپ الغدیر که به دستور قرارگاه خاتم الانبیا (ص) مأموریت دارد تا با اجرای عملیاتی در هورالهویزه، پاسگاه "الیج" را تصرف کند، امروز تحت امر قرارگاه سلمان قرار گرفت و خط پدافندی تیپ ویژه شهدا در محور شط علی تحویل این یگان گردید تا هرچه سریع تر برای اجرای عملیات آماده گردد. (۵)

۱-۱. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، قرارگاه خاتم الانبیا (ص)، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۲-۲. سن-د شماره ۰۰۹۴۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جن-گ: ق-رارگاه کربلا، اطلاع-ات نیروی زمینی، ۱۲/۴/۱۳۶۴، گزارش ۱۱/۴/۱۳۶۴.

۳-۳. سند شماره ۶۴۰ رگ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی وضعیت دشمن"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (محمد درودیان) اسفند ۶۷، ص ۴۳.

۴-۴. سند شماره ۰۷۴۵۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی منطقه ۳ کربلا، ۱۳/۴/۱۳۶۴، گزارش ظهر روز ۱۱/۴/۱۳۶۴.

۵- به نقشه صفحه ۱۱۷ رجوع کنید.

مأموریت تیپ الغدیر در واقع ادامه و تکمیل دو عملیات قدس ۱ و ۲ می باشد که قبلاً به وسیله لشکر ۲۵ کربلا انجام شده است. در عملیات تصرف پاسگاه الیج این مقاصد مدنظر است:

۱- نزدیک تر شدن به البیضه با توجه به حساسیت این پاسگاه که در سمت چپ پاسگاه بلاله و نزدیک البیضه هست.

۲- تأمین مطمئن تر جاده خندق.

۳- تسلط بیش تر در تأمین جناح راست خط پدافندی که احتمال دارد دشمن با اتکا به خشکی های موجود در این محور، با نزدیک شدن به مواضع خودی آن را به خطر بیندازد.

۴- محدودتر شدن خط پدافندی خودی و تقلیل پاسگاه های روبه روی آب.

منطقه این عملیات در شمال منطقه عملیاتی بدر، حدفاصل پاسگاه بلاله و جاده خندق در شرق البیضه قرار دارد و شامل سه آب راه است که آن ها را آب راه محمد رسول الله (ص)، آب راه حمزه سید الشهدا (ع) و آب راه امام علی (ع) نامیده اند. این آب راه ها طول و عرض متفاوت از یک دیگر دارند و زمان های در نظر گرفته شده برای عبور از آن ها تا رسیدن به دشمن نیز متفاوت است، بدین صورت که عبور از آب راه محمد رسول الله (ص) یک ساعت و نیم و آب راه حمزه سیدالشهدا و آب راه امام علی (ع) نیز یک و نیم تا دو ساعت برآورد شده است. محل استقرار نیروهای خودی قبل از عملیات، داخل آب راه شعبان و حوالی تقاطع آب راه های "تبوک" و "تبوک ۱" است که از دو پاسگاه و دو کمین شناور تشکیل می شود. خط پدافندی نیروهای دشمن نیز متشکل از شماری پاسگاه های کمین است با مرکزیت پاسگاه الیج که در واقع این پاسگاه را پاسگاه های دیگر حفاظت می کنند. مقر تاکتیکی فرماندهی گروهان مستقر در این منطقه در ۷۰۰ متری پاسگاه الیج (یک کیلومتری البیضه) و مرکزیت اصلی این گروهان در البیضه هست. (۱)

۱۸۵

به مناسبت هشدار عراق که حمله به غیرنظامیان ایران را مجدداً شروع خواهد کرد، سازمان ملل بیانیه ای انتشار داد که در آن آمده است: «دبیرکل از خبر اعلامیه رژیم عراق مبنی بر آغاز مجدد حملات خود علیه مناطق مسکونی ایران اظهار نگرانی کرده و اعلام نموده است این گونه حملات و ضدحملات - که نتیجه احتمالی آن خواهد بود - برای غیرنظامیان بی گناهی که در حال حاضر مدت هاست رنج بسیاری تحمل می کنند، مرگ و درد و رنج دوباره به ودیعه خواهد آورد.»

در پایان بیانیه، دبیرکل بار دیگر ضمن اعلام همکاری خود برای خاتمه جنگ، دو طرف را برای انعقاد یک موافقت نامه عادلانه و شرافت مندانه دعوت کرده است. (۲)

۱۸۶

خبرگزاری جمهوری اسلامی در تفسیری بر جنگ شهرها و پایان انقضای آن و نیز انگیزه ای که صدام را به شروع و ختم جنگ شهرها در این مقطع واداشته، اشاره کرده سپس پیش فرض هایی

-
- ۱ - ۵. سند شماره ۰۶۳۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۵"، گزارش راوی عملیات قدس ۵ (سید محمد فاطمی)، مهر ۱۳۶۴.
- ۲ - ۶. روزنامه کیهان، ۱۲/۴/۱۳۶۴، خبرنگار کیهان از نیویورک.

را بر حمله مجدد هوایی عراق به ایران بررسی کرده که ما حاصل آن چنین است:

علی رغم گذشت سه روز از انقضای زمان تعیین شده (مهلت ۱۵ روزه) قطع بمباران شهرها، به نظر می رسد عراق تمایل دارد تا اضطراب و نگرانی حاصل از تمدید خود را به دلیل تأثیرات جنگ روانی که افزون بر نتایج حاصله از بمباران ها می باشد، حفظ نماید. در خلال مهلت تعیین شده از سوی عراق، ایران تحرکات ویژه ای در ابعاد سیاسی و نظامی داشته است که قطعاً در تصمیم گیری عراق برای عدم از سرگیری حملات علیه شهرها مؤثر بوده است.

نتایج سفر حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی به لیبی و سوریه و نیز واکنش غیرمنطقی و شتاب زده عراق که منجر به قطع روابط عراق و لیبی شد، عراق را به بازنگری و ارزیابی مجدد وادار نمود، چرا که عراق امید داشت در تداوم بمباران ها، ایران را با کاهش سلاح های تلافی جویانه مواجه کند ولی حمایت لیبی از ایران و نیز توافق های استراتژیک فی مابین ایران و لیبی و نیز سفر آقای هاشمی به چین و احتمال دست یابی به سلاح های ضدهوایما و یا تعرضی (موشک)، عراق و پیش فرض های این کشور را زیر سؤال برد.

در ابعاد سیاسی، صدام امید آن داشت تا از طریق حمله به شهرها افکار عمومی را به سمت قشر غیرمؤثر و رفاه طلب و خواهان پایان جنگ سوق دهد ولی حضور گسترده و انقلابی مردم در روز جهانی قدس موجب شد تا عراق نسبت به اطلاعات جمع آوری شده و ارزیابی آن توسط مخالفین نظام و منافقین با دیده شک و کم توجهی نگاه کند. علاوه بر این، علائمی دال بر تغییرات سیاسی در روابط غرب و به خصوص امریکا با ایران است که نشانه تمایل بیش تر غرب به برقراری نوعی گفت و گو و روابط جدید با تهران تلقی می شود به طوری که علی رغم سر و صداها و روزهای اولیه ماجرای ربوده شدن هوایما امریکایی تی. دبلیو. ای. و نقش ایران در این ماجرا و مشابهت آن با گروگان گیری کارمندان سفارت امریکا، و نیز تهدید به عملیات علیه ایران، مع ذلک با اقدامی برنامه ریزی و کنترل شده، کلیه هیاهوها خوابید و با تعجب فراوان نشریه "واشنگتن پست" نوشت اعمال زور در مورد ایران بی نتیجه بود و باید با ایران کنار آمد.

انعکاس این اظهار عقیده و احتمالاً سیاست جدید در رادیو امریکا و دیگر مطبوعات این کشور و حتی بی.بی.سی. به صورت تلویحی، می تواند موجبات نگرانی بیش تر بغداد را فراهم کرده باشد، به خصوص برداشت غرب از گفته های آقای هاشمی رفسنجانی در مصاحبه مطبوعاتی ایشان در پکن مبنی بر اصلاح روش های امریکا جهت ایجاد ارتباط مجدد با جمهوری اسلامی و نیز استفاده و بهره برداری امریکا از موقعیت به دست آمده، منجر شد تا مصاحبه مطبوعاتی رئیس مجلس شورای اسلامی در سطح نسبتاً وسیعی منعکس شود. همچنین نقش نداشتن ایران در قضیه هوایماربایی و مذموم بودن آن در مطبوعات جهان، قابل تفسیر است.

در کنار تغییرات سیاسی اخیر، به نظر می‌رسد طرح مسئله لزوم برپایی دادگاه در مورد جنگ ایران و عراق نیز حائز اهمیت باشد. پی‌گیری ایران در این مورد نیز برای بغداد امیدهایی آفریده است که تصور کند شاید جنگ به صورت سیاسی پایان یافتنی باشد.

به نظر می‌رسد سه روز پیش خبرگزاری عراق با عنوان عقب نشینی عراق از خاک ایران، در صدد جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر برای طرح در افکار عمومی جهان است تا سابقه حمله اش به ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ را تحت الشعاع قرار دهد و راه را برای عدم محکومیت قطعی در دادگاه احتمالی فراهم نماید، لذا حمله مجدد و گسترده به شهرهای ایران نمی‌تواند زمینه‌ای را که صدام برای حمایت از رژیم اش به شدت به آن نیاز دارد، فراهم سازد.

در ابعاد نظامی، نتایج عملیات کوچک، متعدد و غیرمتمرکز ایران در سه هفته اخیر و مشغول کردن افکار مسئولین نظامی عراق، این طور متصور است که عراق قادر به گشودن یک جبهه دیگر (جنگ شهرها) که به میزان زیادی آسیب‌پذیر است، نباشد خصوصاً این که از حمایت مردمی برخوردار نبوده و نتایج آن غیرقابل کنترل خواهد بود.

در مجموعه چنین شرایطی که ذکر شد، عراق چه خواهد کرد؟

۱- اگر بغداد تهدیداتش را علیه شهرها عملی نسازد، نمی‌تواند به تأثیرات این گونه جنگ روانی امیدوار باشد، عاملی که در جریان جنگ برای عراق بسیار حیاتی و داشتن قدرت در آن به شدت مورد نیاز است.

۲- برای این که عراق به تهدیدات خود به گونه‌ای عمل کرده باشد، به حملات هوایی پراکنده به مناطق استراتژیک، جاده‌های تدارکاتی، ایستگاه‌های مخابراتی، تلویزیونی، اردوگاه‌های نظامی، کشتی، پل و تأسیسات نظامی و صنعتی مهم دست خواهد زد و از آن‌ها به صورت قدرت نهایی بهره‌تبلیغاتی خواهد گرفت و به میزان قابل توجه اضطراب و ترس از گسترش حمله به مناطق مسکونی را باقی خواهد گذاشت.

۳- به حملات شدید و گسترده علیه مناطق مسکونی ایران دست خواهد زد، لذا با اقدامات متقابل ایران - می‌تواند قوی‌تر از گذشته باشد - روبه‌رو خواهد شد و در نتیجه احتمالاً شرایطی غیرقابل کنترل در عراق ایجاد خواهد گردید. به اعتقاد بعضی از تحلیل‌گران، اگر عراق به این نتیجه برسد که ایران توان مقابله اش کاهش یافته، حملات خود را از سر خواهد گرفت و بالعکس. بنابراین منطقی است زمینه رسیدن اطلاعات از توانایی بالای ایران جهت پاسخ‌گویی به حملات هوایی، به دست عراق فراهم شود.

در یک جمع‌بندی، چنانچه این مفروضات درست باشد، صدام ناگزیر است در ابعاد معمولی حمله به مناطق استراتژیک ایران را از سرگیرد و در ابعاد کوچک حملات خود را به مناطق مسکونی شهرهای ما با فاصله زیادتر از گذشته ادامه دهد و آنان را نوعی مقابله با اقدامات به اصطلاح جنگ طلبانه و حمله به مناطق مسکونی عراق تبلیغ نماید و این اظهار نظر در صورتی

است که بغداد بتواند خالی از نگرانی شدید و به گونه ای استدلالی با مسائل روبه رو شود و به اصطلاح به آخر خط نرسیده باشد و شرایط زدن به سیم آخر برایش فراهم نباشد.

در چنین شرایطی است که هر گونه اقدام ایران بایستی بسیار حساب شده باشد و دشمن را در عمل با بن بست جدیدی روبه رو سازد.^(۱)

۱۸۷

یکی از طلبه های آزاد شده از اسارت - که همراه با یک گروه ۳۰ نفری از اسیران معلول ایرانی اخیراً با شماری از اسیران عراقی مبادله شده اند و از طریق ترکیه به ایران برگشته اند-^(۲) درباره وضعیت اسیران ایرانی در عراق، به خبرگزاری جمهوری اسلامی گفته است:

با بررسی هایی که توانستیم در آن جا به عمل آوریم، حدود سه تا چهار هزار نفر که در اوایل جنگ اسیر شده اند، به دلیل پنج سال ماندن در اسارت، تغییر متعدد اردوگاه ها، جدا شدن از دوستان و تحمل فشارهای زیاد، از روحیه چندان بالایی برخوردار نیستند. این افراد شامل گروه های غیرنظامی هستند که همراه عده ای نظامی در اوایل جنگ اسیر شده اند. علاوه بر این، گروهی از افراد به انحراف کشیده شده بسیجی نیز همراه اینان می باشند که به مسائل جمهوری اسلامی و مسئولین آن آشنایی چندانی ندارند و تحت فشارهای روانی رژیم عراق کم تر از خود مقاومت نشان می دهند و بعضاً نیز با مأمورین عراقی همکاری می کنند. مابقی اسرا که در فتح المبین به بعد اسیر شده اند، حدود ۹۰ درصدشان از روحیه عالی برخوردار هستند. افسران، نظامی ها و بسیجی ها علی رغم فشارهای زیادی که تحمل می کنند، کم تر مرعوب ترندهای رژیم عراق شده، ضمن مقاومت شدید در برابر خواسته های زندان بانان عراقی، سعی می کنند که نمازهای جماعت و جلسات دعاها را منظم برقرار کنند که این اعمال خود در پاسداری و مقاومت آنان تأثیر زیادی دارد... این اسرا که تقریباً مسائل اسارت برای شان جا افتاده است، عملاً سعی می کنند که علی رغم ادغام بودن با اسرای عملیات گوناگون، با دشمن مبارزه کرده و بهانه ای ندهند که باعث فشار وارد کردن بر آن ها شود.

اسرای خیبر و بدر کلاً جدای از دیگر اسرا نگه داری می شوند و رژیم عراق برای استفاده تبلیغاتی از آن ها به ویژه اسرای عملیات خیبر، فشار زیادی را بر آن ها وارد کرده و آن ها را تحت شدیدترین انواع شکنجه ها و ضرب و شتم ها قرار داد که عملاً آن ها هیچ گونه بهانه تبلیغاتی به رژیم بغداد ندادند و رژیم بعث به ناچار و یا طبق دستورات اربابانش حدود ۴۵۰ نفر از اسرای کم سن و سال عملیات خیبر را در اردوگاه "رمادی" ۲ جمع کرده و با همکاری مزدوران ایرانی که اکثراً از گروه های ضدانقلاب بودند، در پوشش تأسیس مدرسه و رفتار انسان دوستانه، به القاء افکار و خواسته های ضدانقلابی و به انحراف کشیدن و فاسد نمودن آن ها اقدام کرد و با ظاهرسازی و دعوت از خبرنگاران رسانه های استکبار غربی تلاش

ص: ۳۰۷

زیاد نمود که ضمن پوشاندن رفتار وحشیانه خود با سایر اسرا، تصویری انسان دوستانه از خود در مورد اسرا به افکار عمومی جهان عرضه کند. (۱)

۱۸۸

خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد که حجت الاسلام "سیدمحمدحسین حکیم" یکی دیگر از اعضای خانواده آیت الله العظمی حکیم، پس از دو سال شکنجه و زندان، در ماه رمضان گذشته توسط رژیم عراق شهید شده است. (۲) به این مناسبت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق اطلاعیه ای مبنی بر محکومیت رژیم عراق و دعوت مسلمانان برای خاتمه بخشیدن به خون ریزی های رژیم بعثی عراق، انتشار داد. (۳)

۱۸۹

مسئله جنگ، یکی از مهم ترین موضوع هایی است که در سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن مطرح می گردد و موضوع مهم بعدی نوع رابطه ایران و امریکا می باشد.

آقای هاشمی امروز در ژاپن پس از ملاقات با امپراتور "هیروهیتو" و سپس با وزیر امور خارجه، به اتفاق همراهان در ضیافت شام "ناکازونه" نخست وزیر ژاپن، شرکت کرد. در این ضیافت ناکازونه در سخنانی اظهار امیدواری کرد که جنگ عراق و ایران پایان یابد. سپس آقای هاشمی رفسنجانی گفت: «شما الآن در ایران با کشوری مواجه هستید که حاضر نیست اصولش را در مقابل امتیازی از قدرت های بزرگ، عوض کند و تصمیم دارد به راه استقلال و خودکفایی برود و برای این تصمیم کفاره های سنگینی به قدرت های بزرگ و متجاوز جهانی می پردازد.» وی افزود: «امریکایی ها از ما خشمگین هستند که کشور را از آن ها گرفته ایم و به مردم داده ایم. شوروی ها از ما خشمگین هستند که تجاوز آن ها را به افغانستان محکوم کرده و از مردم افغانستان شجاعانه حمایت می کنیم و با حمایتی که از محرومان داریم، نفوذ کمونیسم را در منطقه متوقف کردیم.»

آقای هاشمی در ادامه سخنان خود با برشمردن توطئه هایی که علیه انقلاب اسلامی به کار گرفته شده است، گفت: «جنگ را به منظور ساقط کردن حکومت و تجزیه ایران به ما تحمیل کردند ... عجیب این است که در این جنگ، شوروی، امریکا و ارتجاع منطقه همه با هم علیه ما به متجاوز کمک می کنند. سابقه نداشته که اسلحه مدرن ناتو و ورشو در یک جنگ تشریک مساعی کنند، ولی این جا هم میگ شوروی، هم "سوپراتاندارد" فرانسه با "گزوست" و هم "آواکس" های امریکایی هستند، برای این که ما هم با اشغال افغانستان مخالفیم و هم با اشغال فلسطین و با این شرایط که از خود دفاع می کنیم، ما را جنگ طلب معرفی می کنند...

به زودی خواهید دید که ما منطقه خاورمیانه را کاملاً امن خواهیم کرد و خلیج فارس را که رگ حیاتی دنیا از آن جا عبور می کند، آرام نگاه می داریم. طی پنج سال جنگ، ما

ص: ۳۰۸

- ۱-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۶ (۱۳/۴/۱۳۶۴)، صص ۷ و ۸.
- ۲-۱۰. روزنامه کیهان، ۱۱/۴/۱۳۶۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۳-۱۱. همان.

سفر آقای رفسنجانی به ژاپن؛ هیئت ایرانی در ضیافت شام در توکیو

سفر آقای رفسنجانی به ژاپن؛ هیئت ایرانی در ضیافت شام در توکیو

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن؛ بازدید هیئت ایرانی از یک کارخانه صنعتی ژاپن

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن؛ بازدید هیئت ایرانی از یک کارخانه صنعتی ژاپن

ص: ۳۰۹

خلیج فارس را امن نگاه داشته ایم؛ عراق اگر به جای ما بود خلیج فارس را به آتش کشیده بود. ما با زدن کشتی‌ها مخالفیم و با ناامن کردن خطوط هوایی مخالفیم، با آن که بیش تر از عراق می‌توانیم این کار را بکنیم.

امروز که نیاز بیش تر داریم و در حال جنگ هستیم، شما اگر در کنار ما باشید راه را برای همکاری‌های آینده بهتر صاف می‌کنیم، به شرطی که روابط عادلانه باشد. با توجه به استقلال و خودکفایی ما، این هیئت هر تصمیمی را که بگیرد، در ایران پشتیبانی خواهد شد و من پیشنهاد می‌کنم از این فرصت استفاده شود و کشور ژاپن دین خود را به آسیا از طریق ایران می‌تواند ادا کند.»^(۱)

همچنین به گزارش رادیو بی.بی.سی، آقای هاشمی رفسنجانی در ملاقات با وزیر خارجه ژاپن به بحث گذاشته شدن موضوع جنگ ایران و عراق در شورای امنیت سازمان ملل را رد کرد. وی مجدداً تأکید کرد که دولت ایران با مذاکرات مربوط به ایجاد مصالحه در چارچوب شورای امنیت، مخالف است. به گفته وی، شورای امنیت همواره جانب عراق را گرفته است. به گفته یکی از مقام‌های وزارت خارجه ژاپن، آقای هاشمی رفسنجانی این سخنان را در یک گردهم‌آیی با آقای "آبه" وزیر خارجه ژاپن، بیان کرده است. این مقام افزوده که آقای رفسنجانی و آقای "آبه" موضوع جنگ چهار ساله عراق و ایران را با صراحت به بحث گذاشته‌اند اما بنا به تقاضای ایران، جزئیات مذاکرات محرمانه باقی خواهد ماند.^(۲)

روزنامه "ژاپن تایمز" نیز نوشت: «رئیس مجلس ایران گفت که عراق باید به عنوان محرک و آغازکننده جنگ، متهم شناخته شود و از ژاپن خواست درک بهتری از آنچه که وی آن را موقعیت بشردوستانه نامید، داشته باشد.»^(۳)

در کنار مسئله جنگ، یک محور مورد توجه دیگر، مسئله رابطه ایران و آمریکا است که امروز در مصاحبه آقای هاشمی با یک نشریه معتبر ژاپنی مطرح شد. یونایتد پرس در این باره از توکیو گزارش داد: «یک رهبر با نفوذ ایران امکان نزدیک شدن ایران و آمریکا را در شرایطی که ریگان هنوز بر سرکار است، رد کرد ولی واشنگتن را برای برداشتن نخستین گام در جهت بهبود روابط بین دو کشور فرا خواند. اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران - که مرد شماره ۲ این کشور تلقی می‌شود - این مطلب را در مصاحبه‌ای با روزنامه ژاپنی زبان "یومیوری شیمبون" که روز سه‌شنبه (۱۱/۴/۱۳۶۴) انجام گرفت، اظهار کرد.

رفسنجانی گفت: "ما مصمم نیستیم که روابط دیپلماتیک مان برای همیشه قطع باشد، اما از سرگرفتن این روابط با دولت کنونی آمریکا دشوار خواهد بود."

وی افزود این ایران نبود که روابط دیپلماتیک با آمریکا را قطع کرد. آمریکا باید در این امر پیش قدم شود و به خاطر اشتباه کارهایی که در گذشته مرتکب شده، ندامت و پشیمانی نشان دهد.»^(۴)

ص: ۳۱۰

۱- ۱۲. مأخذ ۸، ص ۳.

۲- ۱۳. مأخذ ۷، ص ۳۳، رادیو بی.بی.سی.

۳-۱۴. مأخذ ۱۰، صص ۷ و ۸.

۴-۱۵. خیرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۷ (۱۴/۴/۱۳۶۴) ص ۱۰، توکیو - یونایتد پرس
۱۳/۴/۱۳۶۴.

درباره سفر آقای هاشمی به چین، عمده حساسیت‌ها روی مسئله تسلیحات متمرکز است و به دلیل آن که طبعاً این یک مسئله به کلی سری است، در محافل مختلف با استفاده از قرائن، بحث‌هایی که بعضاً کاملاً متفاوت هستند در این باره صورت می‌گیرد. عمده حساسیت این سفر - که نخست وزیر ترکیه را نیز به چین کشاند - عمدتاً مربوط به این مسئله می‌باشد.

"تورگوت اوزال" نخست وزیر ترکیه که سرگرم دیدار از چین است، امروز در یک کنفرانس مطبوعاتی اعلام کرد که رهبران چین به وی گفته‌اند که قصد ندارند سلاح در اختیار ایران قرار دهند. (۱)

برخی از مطبوعات غربی نیز این مطلب را ترویج می‌کنند با این استدلال که "ما هاست که چین سعی در گسترش روابطش با کشورهای منطقه خلیج فارس] دارد. "یا این که "بی طرفی چین در جنگ ایران و عراق سبب شده که نتواند به خواسته‌های تسلیحاتی ایران جامه عمل بپوشاند و ایران مجبور است در بازار بین‌المللی با سختی زیاد تسلیحات جنگی خود را مهیا سازد." (۲)

در این باره یک روزنامه آلمانی (هندزبلات) نوشته است: «ایران انتظار داشت که بتواند از چین موشک‌های ضدهوایی دریافت کند ولی علاوه بر آن، دیدار رفسنجانی باعث نزدیکی روابط اقتصادی دو کشور شده است و ایرانی‌ها می‌خواهند از چین مواد غذایی بخرند و چین نیز می‌خواهد در رشته کشاورزی و ساخت پروژه‌های صنعتی به ایران کمک کند. حجم معامله تجاری دو کشور امروز حدود شش صد میلیون دلار است و چین امید به پایان جنگ و دریافت سفارشات وارداتی زیاد از ایران دارد.» (۳)

اما نظرهای دیگری نیز اظهار می‌شود: مفسر خبرگزاری رویتر: «چین خواهان آن است که به ایران - که شدیداً نیازمند تجهیزات نظامی است - اسلحه بفروشد اما هرگونه تجارت از طریق یک کشور ثالث و احتمالاً کره شمالی انجام خواهد گرفت.» (۴)

روزنامه انگلیسی "دیلی تلگراف" نیز با قید احتیاط نوشت: «بنا بر گزارش‌های تأیید نشده، پکن موافقت کرده به مدت دو سال تجهیزات رزمی مورد نیاز ایران شامل میگ‌های روسی ۱۹-اس، تانک‌های تی ۵۴ و موشک‌های زمین به زمین را تهیه کند.» این روزنامه سپس افزود: «گزارش‌ها تأکید دارند که چین به منظور کاستن میزان آسیب پذیری تهران در مقابل حملات هوایی عراق، سلاح‌های ضدهوایی به ایران می‌فروشد.» (۵)

با برگزاری اولین جلسه شورای برنامه ریزی سازمان همکاری اقتصادی "اگو" با حضور هیئت‌های نمایندگی ایران، پاکستان و ترکیه در دبیرخانه این سازمان در تهران، حیات مجدد این سازمان آغاز شد. در ابتدای جلسه، معاون اقتصادی وزارت برنامه و بودجه

۱-۱۶. مأخذ ۶، ص ۱۵، خبرگزاری رویتراز پکن.

۲-۱۷. مأخذ ۱۷، ص ۱۷، بن.

۳-۱۸. مأخذ ۱۷، ص ۱۷، بن.

۴-۱۹. سند شماره ۲۲۶۰۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۱/۴/۱۳۶۴، صص ۴۴ و ۴۵.

۵-۲۰. سند شماره ۲۲۶۰۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۸/۴/۱۳۶۴، ص ۵، روزنامه "دیلی تلگراف"

چاپ لندن، ۱۱/۴/۱۳۶۴.

جمهوری اسلامی ایران - که ریاست هیئت ایران را به عهده دارد - در سخنانی گفت: این سازمان با اهداف منافع متقابل و با توجه به نیازهای واقعی کشورهای عضو، تشکیل شده است و باید اذعان کرد که همکاری بین سه کشور در چارچوب تشکیلات و برنامه ریزی های سازمان سابق، فعالیت های منطبق با واقعیت ها و نیازهای اقتصادی سه کشور را در بر نداشته و نتیجه مثبتی نداده است.» (۱)

در مورد این جلسه رادیو بی.بی.سی. گفت: «دیپلمات های مقیم تهران از این جلسه استقبال کردند و احیای سازمان همکاری های اقتصادی را به عنوان نشانه ای دایر بر درآوردن ایران از حالت انزوا و از میان رفتن خطر نزدیکی ایران به اتحاد شوروی می دانند.» (۲)

۱۹۲

"محمدغرضی" وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران، در آستانه هفتاد و چهارمین اجلاس وزیران نفت کشورهای عضو اوپک - که این هفته در وین برگزار خواهد شد - در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی اعلام کرد که ایران همچنان از قیمت ها، سهمیه بندی و سقف تولید نفت و نیز تثبیت قیمت نفت دفاع خواهد کرد.

وی - که صبح امروز در رأس هیئتی متشکل از کارشناسان نفتی جهت شرکت در این اجلاس عازم وین شد - همچنین گفت: «بازار جهانی نفت به مناسبت های مختلف به کشورهای تولیدکننده فشار آوردند تا به خصوص در این شرایط از اوپک استفاده کنند و قیمت نفت را حداکثر تا آن جا که برای شان میسر است، پایین بیاورند ولی کشورهای تولیدکننده عضو اوپک جهت تثبیت قیمت ها طی سه ماه گذشته همگی در این مورد مقاومت کردند به طوری که اکثر کشورهای عضو اوپک تولید خود را از میزان سهمیه و مقدار تعیین شده پایین آوردند. در این زمینه میزان تولید کشورهای عضو اوپک که نزدیک به شانزده میلیون بشکه در روز کاهش یافته است، فرآورده های وسیعی در بازار به معرض فروش گذاشته شد که این فرآورده ها موجب کاهش قیمت ها شد.» وی افزود: «قیمت نفت در شرایط فعلی برای نفت سبک عربستان، ۲۸ دلار و قیمت های رسمی که از ناحیه دریای شمال و شوروی در بازار آزاد عرضه می شود، دو تا سه دلار زیر قیمت اوپک است و اوپک در حقیقت با تمام توانایی خود جور عرضه بازارهای نفت ارزان این کشورها را تحمل می کند. پایین آوردن قیمت و وارد شدن به یک جنگ قیمت ها مسلماً نه به نفع تولیدکنندگان، بالاخص اعضای اوپک می باشد و نه به نفع مصرف کنندگان و گذشته نیز این مطلب را نشان داده است. بنابراین، پیشنهاد دقیق ایران در این کنفرانس این است که سهمیه ها رعایت و از قیمت ها نیز حمایت شود.»

مهندس غرضی سپس به وضعیت تولید فعلی عربستان اشاره کرد و درباره این سؤال که "چرا پادشاهی سعودی سهمیه خود را از ۳/۴ میلیون بشکه در روز به ۵/۲ بشکه کاهش داده

ص: ۳۱۲

٢-٢٢. مأخذ ٩، ص ٣٤، راديو بي.بي.سي.

است؟" گفت: «تمام اعضای اوپک در سه ماهه گذشته نتوانستند به سقف تولید خود برسند و طبیعی است که وقتی بازار کشتش نداشته باشد، عربستان به عنوان کسی که سهمیه اش بیش تر است، نزول می کند... تولید عربستان ۴/۲ تا ۶/۲ میلیون بشکه در روز گزارش شده است و این مقدار طبیعی است که در شرایط فعلی بیش از این نمی تواند باشد.» وی در مورد احتمال کاهش تقاضای خرید و در پی آن کاهش قیمت نفت در اوپک، گفت: «اعتقاد ما بر این است که قیمت نفت تثبیت شود و در این ارتباط اگر راجع به قیمت نفت صحبت شود، مشکلات بسیار وسیعی اوپک را احاطه خواهد کرد.»^(۱)

۱۹۳

به رغم آزاد شدن گروگان های امریکایی هواپیمای تی.دبلیو.ای. (۳۹ تن) و آسودگی خاطر امریکا در خروج از بحران طولانی ترین هواپیماربابی، پی آمدهای این ماجرا ادامه دارد که امروز عمده ترین آن مربوط به ارتباط هوایی بین امریکا و لبنان است که با تهدیدهایی نه چندان جدی و بیش تر تبلیغاتی علیه عوامل گروگان گیری همراه بود.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن، وزارت ترابری امریکا رفت و آمد هواپیماهای شرکت هواپیمایی لبنانی "میدل ایست ایرلاینز" را به ایالات متحده قدغن کرده است: «دولت امریکا در پی ماجرای گروگان گیری اخیر، ترافیک هوایی بین لبنان و ایالات متحده را به حال تعلیق درآورده است. وزارت ترابری امریکا همچنین فروش بلیط هواپیما به مقصد لبنان را از روز جمعه آینده ممنوع کرده است. برای هواپیماهایی که در فرودگاه بیروت توقف دارند نیز بلیط فروخته نخواهد شد.»

از سوی دیگر، "برنارد کلب" سخن گوی وزارت خارجه امریکا، اعلام کرده که ایالات متحده تصمیم گرفته است از دولت لبنان بخواهد ربایندگان هواپیما را به مقام های امریکایی تحویل دهد و یا آن ها را در محل محاکمه کند. وی تأکید کرده که اگر تلاش های واشنگتن در این مورد به نتیجه نرسد، امریکا ممکن است به "تلاش های یک جانبه" دست بزند. کلب در این باره توضیح بیش تری نداد.

"مارگارت تاچر" نخست وزیر انگلیس نیز از تحریم پروازها به فرودگاه بیروت پشتیبانی کرد و افزود که وی درباره اقدامی بین المللی علیه تروریسم، با "جورج بوش" معاون رئیس جمهور امریکا، گفت و گو خواهد کرد. هنگامی که تاچر این سخنان را در پارلمان انگلیس می گفت، "بوش" به دیدار خود از پاریس پایان داده بود و در حال ورود به لندن بوده است.

بوش در فرانسه با "فرانسوا میتران" رئیس جمهور این کشور ملاقات و درباره پیکار بین المللی علیه تروریسم با وی بحث و تبادل نظر کرده است. بوش در دفتر کار ژاک شیراک روابط بازرگانی امریکا، فرانسه و نیز مسائل دفاعی، همچنین اقدام های بین المللی علیه تروریسم را در پی آزادی ۳۹ گروگان امریکایی، مورد بحث و گفت و گو قرار داده است.

ص: ۳۱۳

به گزارش خبرگزاری فرانسه از پاریس، جورج بوش در مصاحبه ای مطبوعاتی در پاریس گفته است که ماجرای گروگان گیری اخیر هیچ گونه تغییری در سیاست امریکا در خاورمیانه پدید نخواهد آورد: «خیال نمی کنم حادثی که ما در روزهای اخیر شاهد آن بودیم، در سیاست امریکا تغییری به وجود آورد و ابتکار صلح ریگان که نمودار این سیاست است، همچنان به قوت خود باقی است.»

معاون رئیس جمهوری امریکا همچنین با اشاره به گزارش مطبوعات مبنی بر این که ممکن است روابط اسرائیل و امریکا در پی شک و تردید تل آویو در آزاد کردن زندانیان لبنانی به تیرگی گراید، تأکید کرده است: «روابط بین اسرائیل و امریکا یک رابطه اصولی و محکمی است که در برابر هرگونه مشکلاتی که گاهی در مناسبات دو کشور پدید می آید، مقاومت می کند.... روابط امریکا و اسرائیل ماهیت استراتژیکی و بسیار قدیمی دارد.» بوش سپس افزوده که در مورد آزادی ۳۹ گروگان امریکایی هیچ گونه "معامله پایاپای" در میان نبوده است. وی اعتراف کرده که سوریه در آزاد شدن گروگان ها نقش مهمی داشته است. معاون رئیس جمهوری امریکا در ادامه اعلام کرده که با کشورهای اروپایی درباره تحریم شرکت هواپیمایی لبنان مذاکراتی انجام نداده است.

جرج بوش سپس با اعتراف به مشکلات مبارزه با تروریسم، گفته است: «مبارزه علیه یک چیز "نامرئی" دشوار است و گاهی احساس می کنم که باید به "جنگ سایه ها" برویم.» بوش در پایان افزوده: «دولت یونان با چهار ماه تأخیر قبول کرده است توصیه های امنیتی ماه فوریه یک گروه کارشناسان امریکایی را به کار بندد.»

از سوی دیگر، سازمان جهاد اسلامی امروز به دولت امریکا علیه هرگونه اقدام انتقام جویانه امریکایی ها یا اسرائیلی ها در پی ماجرای هواپیماربایی اخیر، هشدار داد. جهاد اسلامی در اعلامیه ای که برای یک خبرگزاری خارجی در بیروت فرستاده، یادآور شده است که از همان روزهای نخست، پشتیبانی خود را از ربایندگان هواپیمای شرکت هواپیمایی امریکا اعلام کرده و با این که در این ماجرا دخالت نداشته، اما نمی تواند در برابر تهدیدهای امریکا علیه مردم ستم دیده دست روی دست بگذارد، از این رو: «صریحاً اعلام می داریم که مبارزان اسلامی ما به موقع وارد عمل خواهند شد و اگر ریگان و دارودسته اش از این نمایش ها و خودنمایی های مضحک دست برداشته و به پشتیبانی از اسرائیل ادامه دهند، ما به منافع امریکا در سرتاسر جهان ضربت خواهیم زد.» (۱)

ص: ۳۱۴

در حالی که چهار روز از پایان مهلت دو هفته ای بغداد برای آغاز حملات مجدد به شهرها، می گذرد هنوز اقدام قابل ذکری در خصوص جنگ شهرها صورت نگرفته است و تنها رادیو بغداد همچنان با گفتارهای تهدید آمیز در ایجاد رعب و نگرانی می کوشد، از جمله خطاب به مردم ایران گفت: «یا باید رژیم را نابود سازید یا خود را برای مرگ تدریجی آماده کنید. بسیار روشن است و ثابت شده است تا روزی که این رژیم [ایران] وجود دارد، شما روی آسایش و آرامش را نمی بینید، پس یا رژیم را باید نابود سازید یا خود را برای نابودی آماده کنید.»^(۱) به این ترتیب جنگ روانی عراق همچنان ادامه دارد. رادیو بغداد: «عراق مراکز اقتصادی و صنعتی را مورد حملات بس شدیدتر از گذشته قرار خواهد داد و به حکام تهران طعم جنگ طلبی های خود را خواهد چشاند.»^(۲)

در ادامه هم دستی های نیروهای ضدانقلابی داخلی ایران با عراق، یک واحد اطلاعاتی سپاه گزارش داد: «از سوی عراق سه کامیون اسلحه و مهمات به ایران وارد شد و در منطقه "پله کی" (بین بانه و مریوان) تحویل نیروهای کومه له گردید.»^(۳)

در حالی که ژاپن در عمل به تعهداتش در پروژه پتروشیمی سر باز می زند، "ناکازونه" نخست وزیر این کشور، در دومین ملاقات خود با هاشمی رفسنجانی، نهایت همکاری ایران را برای از سرگیری پروژه پتروشیمی ایران و ژاپن، خواستار شد. آقای رفسنجانی نیز برای اتمام این پروژه، آمادگی ایران را برای همکاری با ژاپن اعلام کرد.

روزنامه ژاپنی "آساهی شیمبون" درباره این ملاقات نوشت که رئیس مجلس ایران پذیرفته که ادامه جنگ عراق و ایران در روابط ایران با ژاپن مشکل ایجاد می کند و افزوده که به نظر می رسد بخش خصوصی ژاپن به دلیل عدم ثبات در خاورمیانه، محتاط بوده و به علاوه، ژاپن در مورد نخریدن نفت از ایران، به وسیله بعضی از کشورهای دیگر صادر کننده نفت در فشار است.

۱ - ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه، "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۶ (۱۳/۴/۱۳۶۴)، ص ۴۴، بخش فارسی رادیو بغداد، ۱۲/۴/۱۳۶۴.

۲ - ۲. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۳/۴/۱۳۶۴، رادیو بغداد، ۱۲/۴/۱۳۶۴.

۳ - ۳. سند شماره ۰۰۹۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای"، واحد اطلاعات نظامی قرارگاه عملیاتی

خاتم الانبياء(ص)، شماره ۱۳۵ (۱۳۶۴/۴/۱۲).

روزنامه انگلیسی زبان "ژاپن تایمز" نیز نوشت: «رفسنجانی در این ملاقات خواستار افزایش تدریجی خرید نفت ژاپن از ایران شد و گفت که ایران نیز در مقابل، واردات خود از ژاپن را افزایش خواهد داد و به کمپانی های این کشور اجازه خواهد داد تا بیش تر در پروژه های توسعه ایران شرکت کنند.» به نوشته این روزنامه، سپس ناکازونه گفته است که ژاپن همه کوشش خود را به کار خواهد برد تا در معامله با ایران، خرید نفت و حجم تجارت را افزایش دهد. "ژاپن تایمز" در عین حال به نقل از یک مقام بلندپایه دولت ژاپن نوشت که ناکازونه تعهدی برای خرید نفت از ایران نکرده است. (۱)

تصویر

سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن
بازدید از نمایشگاه عکس بمباران اتمی هیروشیما

آقای هاشمی رفسنجانی همچنین بعد از ظهر امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی بزرگ در کلوب مطبوعاتی ژاپن حضور یافت و به سؤالات حدود سیصد تن از خبرنگاران در مورد مسائل مختلف از جمله مواضع ایران در قبال جنگ، تروریسم، روابط با امریکا و کشورهای غربی و مذاکرات با مقام های ژاپنی پاسخ داد. آقای هاشمی در مورد موضع ایران در قبال تروریسم گفت: «ما هر گونه تروریسم مخصوصاً هواپیمارمایی را محکوم می کنیم و فکر می کنیم تروریسم مایه وحشت افراد بی گناه است. با این حال، ما حاضر نیستیم فقط مظلوم را محکوم کنیم؛ برعکس کشورهای محافظه کار، ما اول ریشه را بعد شاخه را محکوم می کنیم. ریشه این ها اعمال ابرقدرت ها و قدرت های متجاوز هستند.»

وی در مورد شرایط جمهوری اسلامی ایران برای پایان دادن به جنگ، گفت: «با کسی که این همه جنایت و خسارات وارد آورده، چه باید انجام داد؟ با باند هیتلر چگونه رفتار شد؟ هر کاری که با او کردند، با صدام نیز به عنوان متجاوز باید کرد.» با

این همه، آقای هاشمی گفت: «نتیجه دادگاهی که تعیین می شود را ما قبول می کنیم ولی فکر می کنیم کم ترین مجازات این گونه جنایات این است که رژیم عراق برود و مردم عراق حکومت جدیدی را روی کار آورند. حال اگر چنین دادگاهی تشکیل نشده، ما خود باید با زور این کار را انجام دهیم.»

ص: ۳۱۷

۱-۴. مأخذ، صص ۱۲ و ۱۳، توکیو.

هاشمی در پاسخ به این سؤال که "آیا در سفر به چین موافقتی بین شما و این کشور برای خرید سلاح صورت گرفته است؟" گفت: «سیستم نظامی ما غربی است و کمی هم روسی، ولی اسلحه چین به درد ما نمی خورد و مدت زیادی را باید صرف آموزش به کارگیری این سلاح ها کنیم.» وی به این سؤال که "آیا با رئیس جمهور سوریه در مورد موضع شوروی مذاکراتی انجام داده است"، جواب مثبت داد.

آقای هاشمی در مورد مذاکراتش با مقام های ژاپنی، گفت: «ما مایلیم ژاپن در ایران فعال باشد و پروژه پتروشیمی یکی از بهترین طرح های ایران و ژاپن است.» از وی سؤال شد که "آیا می توان گفت اگر شما روابط با غرب را گسترش دهید و رفت و آمد بیش تر شود، بهتر خواهد بود؟" آقای هاشمی: «ما بنا نداشتیم بعد از انقلاب با امریکا علی رغم مسئولیت آن ها در قبال حمایت از شاه و جنایات وی، قطع رابطه کنیم و گفتیم سفارت داشته باشند، ولی توطئه های مختلف ادامه پیدا کرده است. در حال حاضر نیز با توجه به رفتار دولت امریکا هیچ گونه موافقتی با امریکا نخواهیم داشت و این مسئله بستگی به خودشان دارد که از توطئه های شان دست بردارند و شروع کننده باشند.»

از رئیس مجلس شورای اسلامی سؤال شد که "آیا در آزادی گروگان های امریکایی هواپیمای ربوده شده، شما نقش ایفا کرده اید؟" وی گفت: «من نقش خاصی نداشتم؛ در سوریه با مسئولین آن کشور صحبت کردیم که تلاش شود تا این مسئله به خوبی تمام شود.» (۱)

۱۹۷

امروز "دیوید کیمچه" یک مدیرکل در وزارت خارجه اسرائیل، در کاخ سفید با "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور امریکا، ملاقات کرد تا وی را از آنچه فردی به نام "قربانی فر" راجع به نظر مقام های ایران به اسرائیلی ها گفته است، آگاه سازد. کیمچه همچنین موضع دولت امریکا را درباره آغاز مذاکرات سیاسی با مقام های رسمی ایران، جویا شد. در این ملاقات قربانی فر به عنوان شخصی که روابطی حسنه با مقام های ایرانی دارد، معرفی شد. گفتنی است که سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) از قبل قربانی فر را می شناخته و با وی تماس نیز داشته است. دیوید کیمچه بر اساس آنچه از قربانی فر شنیده، به مک فارلین گفته است: «به نظر ایرانیان، امریکاییان باید حسن نیت خود را نشان دهند تا ایران بتواند از نفوذ خود بر حزب الله جهت آزادی گروگان ها در بیروت استفاده کند... ایرانیان نهایتاً به چیزی برای نشان دادن و علاقه به گفت و گو، نیازمندند و این چیز احتمالاً اسلحه می تواند باشد.» مک فارلین بعدها به هیئت بررسی "تاوور" گفت که رئیس جمهور امریکا به این پیشنهاد علاقه و توجه نشان داد و اعتقاد داشت که امریکا باید از این امر بهره برداری نماید. (۲)

در این حال، رادیو امریکا به نقل از مجله فرانسوی زبان "وئسته" [شماره مورخ سوم ژوئیه، زیر عنوان "ملایان و شیطان شوروی"] گفت: «از آن جا که مقامات کشورهای اروپای غربی

ص: ۳۱۸

۲-۶. سند شماره ۰۰۲۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ترجمه "گزارش تاور"، صص ۴۴ و ۴۵.

در برآوردن درخواست های جناح معتدل حکومت اسلامی نتوانستند به سرعت و به موقع تصمیم لازم را اتخاذ کنند، لاجرم این جناح در برابر گروه افراطی و چپ ملایان که عقیده دارند برای پیروزی انقلاب اسلامی مانعی ندارد تا با گروه کشورهای سوسیالیستی و در رأس آنان با شوروی کنار آمد، بازی را به نفع خود به پایان رسانده است و به این ترتیب دیدار چند هفته پیش محسن رفیق دوست - مرد نیرومند ایران - از صوفیه پایتخت بلغارستان، مرکز خرید و فروش، سلاح بلوک شرق قابل توجه و درک است.» (۱)

از سوی دیگر، وزیر خارجه ترکیه پس از سفر به امریکا، ضمن گفت و گوهای غیررسمی با برخی دیپلمات های ایرانی، به سفر اخیر مدیرکل اروپا و آسیای وزارت خارجه ایران به مسکو، اشاره کرد و پرسید: «به نظر شما آیا ایران مایل است با امریکا تماس داشته باشد یا این که شخص ثالثی از طرف ایران تماس بگیرد؟» او که از تعدیل مواضع امریکا در مورد ایران صحبت کرد، تلویحاً نشان داد که مایل است نقش واسطه گفت و گوی بین ایران و امریکا و نیز پایان جنگ را به عهده بگیرد. (۲)

۱۹۸

وزیران اطلاعات کشورهای عربی در پایان اجلاس خود با انتشار بیانیه ای از ایران و عراق خواستند با امضای یک توافق نامه مشترک تحت نظارت سازمان ملل و براساس توافق بین المللی، با یک دیگر صلح کنند. این بیانیه با نارضایتی دولت های سوریه، الجزایر، جمهوری دموکراتیک یمن، لبنان و لیبی روبه رو شد. (۳)

۱۹۹

دولت کویت در ادامه اخراج ایرانیان مقیم این کشور، در چند روز گذشته ۱۶۴ تن دیگر از کارگران مسلمان ایرانی را پس از محبوس کردن آن ها در بازداشت گاه ها به مدت ۲۵ تا ۳۰ روز و ضبط اموال شان، از این امیرنشین اخراج کرد. (۴) قبلاً نیز مطبوعات از اخراج گروهی از ایرانیان مقیم کویت خبر داده بودند.

۲۰۰

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، "حمید دهقان پور" یکی از ۳۰ اسیر آزاد شده که تنها فرد آزاد شده از " اردوگاه موصل ۱" در جمع ۳۰ اسیر معلول آزاد شده اخیر است، اوضاع این اردوگاه را - که محل نگه داری اسیران عملیات خیبر می باشد - تشریح کرد. وی که تا قبل از اسارت در عملیات خیبر، هم در مقابله با ضدانقلابیون در کردستان و هم هنگام آموزش نظامی از هر دو پا زخمی شده بود و هم اکنون از ناحیه پا کاملاً فلج می باشد، در مورد " اردوگاه موصل ۱" گفت:

«حدود ۱۸۵۰ تن از اسرای عملیات خیبر به مدت ده ماه به دور از اطلاع مأموران صلیب سرخ جهانی در این اردوگاه زندانی بوده و تحت انواع شکنجه ها، تنبیه و توهین بدنی

ص: ۳۱۹

- ۱-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۴ (۲۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۳۱، رادیو امریکا.
- ۲-۸. بولتن وزارت خارجه، ۱۲/۴/۱۳۶۴.
- ۳-۹. روزنامه کیهان، ۱۳/۴/۱۳۶۴.
- ۴-۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۲/۴/۱۳۶۴، ص ۱.

و جسمانی قرار داشتند و با توجه به ضرباتی که دشمن در این عملیات از رزمندگان اسلام دریافت کرده بود، به هر طریق ممکن سعی داشتند که روحیه برادران اسیر را شکسته و آن‌ها را منفعل نمایند که به خواست خدا و پایداری و اتحاد برادران اسیر به هیچ یک از اهداف پلید خود نائل نشدند... تنبیه بدنی در مورد اسرای عملیات خیبر به حدی شدید بود که چند نفر از برادران اسیر به نقص عضو دچار شده و تعداد دیگری در زیر شکنجه‌های وحشیانه دژخیمان صدامی به شهادت رسیدند و پیکر مطهرشان را در حوالی اردوگاه در گورستان - که به همین منظور ساخته اند - به خاک سپردند.»

وی همچنین گفت: «این اردوگاه اصولاً آب ندارد و غذای آن نیز از سبزی‌هایی که بچه‌ها کاشته‌اند و به وسیله آب فاضلاب آبیاری می‌شود، بدون هیچ گونه ضدعفونی تأمین می‌شود و به همین سبب اسهال خونی در بین اسرا بسیار رایج است و هر کس به هر عنوان مریض شود و به درمانگاه اردوگاه مراجعه کند "والیوم" به او می‌دهند. مأموران صلیب سرخ جهانی در جریان قرار گرفتن ولی کاری انجام ندادند.» (۱)

دهقان پور افزود: «مأموران عراقی در برابر این همه شکنجه [توسط عراقی‌ها] از ما [اسرای ایرانی] می‌خواستند که نامه تشکرآمیزی به صدام و یا مقاله‌هایی در جهت تأیید حکومت عراق برای درج در مطبوعات این کشور و یا روزنامه‌های گروهک‌های ضدانقلاب بنویسیم که با اتحاد و یکپارچگی اسرا برخلاف آنچه ظاهراً در اردوگاه "رمادی ۱" انجام شده بود، این کار انجام نشد.» (۲)

۲۰۱

با دیدار از انگلستان، امروز سفر "جورج بوش" معاون رئیس جمهوری آمریکا به هفت کشور صنعتی اروپا پایان یافت. دست‌یابی به راه حلی جهت مقابله با تروریسم و تعیین یک استراتژی مشترک در این خصوص، یکی از اهداف این سفر بوده است.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن، بوش هنگام ورود به لندن در فرودگاه "هیترو" به خبرنگاران گفت: «ما می‌بایست از جان مسافران خود به بهترین وجهی حفاظت کنیم، پس چه بهتر که اقدام‌های مان در این ارتباط هماهنگ بشود.» قبل از ورود بوش به لندن، "تاچر" نخست وزیر انگلیس، در نطقش در پارلمان انگلیس گفته بود: «استفاده فرودگاه بیروت به عنوان پایگاهی برای حملات تروریستی به خارج از لبنان، غیرقابل تحمل است.» (۳)

همچنین به گزارش یونایتدپرس از لندن، در مذاکره بوش با "مارگارت تاچر" دو طرف به عنوان اولین ضربه در جنگ علیه هواپیماربایی، خواستار تحریم فرودگاه بیروت شدند. در اعلامیه مشترک انگلیس و آمریکا - که در پایان سفر معاون رئیس جمهوری آمریکا از انگلستان انتشار یافت - دو طرف وعده دادند در جهت عقد قراردادی بین همه کشورهایی که در خصوص حفظ امنیت هواپیمایی غیرنظامی علائقی مشترک دارند، بکوشند و نیز این

ص: ۳۲۰

۲-۱۲. مأخذ ۱، صص ۶ و ۷، "حمید دهقان پور" اسیر ایرانی در اردوگاه موصل ۱.

۳-۱۳. مأخذ ۱۰، ص آخر.

کشورها را به قطع پروازهای خود به فرودگاه بین‌المللی بیروت متقاعد سازند.

به گفته تاجر، مقام‌های هفت کشور عضو اجلاس سران اقتصادی (امریکا، انگلیس، کانادا، فرانسه، آلمان فدرال، ایتالیا و ژاپن) هفته آینده در بن‌گرد هم خواهند آمد تا یک استراتژی مشترک را برای مبارزه با تروریسم طرح ریزی کنند. تاجر افزوده است: «هوایماریابی بیروت با سایر اقدام‌های مشابه در سرقت‌های هوایی، در این مورد که تشابهی بین خواسته هوایماریابان با کشوری که فرودگاه آن مورد استفاده آنان قرار گرفت، وجود دارد، متفاوت است.»

یونایتدپرس یادآوری کرده است که سران هفت کشور در اجلاس سال ۱۹۷۸ خود درباره ممنوعیت پرواز به کشورهای که از هوایماریابی پشتیبانی می‌کنند، به توافق رسیده بودند. ریگان رئیس‌جمهوری امریکا کلیه پروازهای بین بیروت و امریکا را ممنوع اعلام کرده است، لکن بوش به خبرنگاران گفت که امر مبارزه با تروریسم بین‌المللی از عهده هیچ کشوری به تنهایی ساخته نیست.

در اعلامیه مشترک انگلیس و امریکا به اهداف امنیتی دیگری نیز اشاره شده است: تحت فشار قرار دادن کشورهای که از تروریسم حمایت می‌کنند؛ تعهدات قاطع‌تر درباره به اجرا گذاردن معاهدات فعلی؛ همکاری بهتر در بین مقام‌های مجری قانون.

تروریسم موضوع اصلی مذاکره بوش با رهبر انگلیس و رهبران سایر کشورهای بود که معاون رئیس‌جمهوری امریکا در سفر یازده روزه اخیر خود با آنان دیدار کرده است. (۱)

۲۰۲

در واکنش به تحریم هوایی و دیگر مسائلی که امریکاییان پس از ختم ماجرای هوایماریابی اخیر پی‌گیری و طرح می‌کنند، "نبیه بری" رهبر جنبش امل، گفت به نظر وی تلاش‌های امریکا در مورد منزوی ساختن فرودگاه بیروت، خنجری است که امریکا از پشت‌پشت وارد می‌کند. وی تأکید کرد که خواهد کوشید تا با اقدام‌هایی از این دست، در دیوان داوری بین‌المللی به مقابله برخیزد.

نبیه بری افزود که در مقام وزیر دادگستری لبنان خواهد کوشید دولت لبنان را متقاعد سازد که امریکا را به دلیل اقدام تلافی‌جویانه اش علیه لبنان، به دیوان داوری بین‌المللی در لاهه بکشاند. وی همچنین خواهان محکوم ساختن این اقدام امریکا و نیز جبران خساراتی است که لبنان بر اثر منزوی ساختن فرودگاه بیروت به وسیله امریکا، متحمل خواهد شد.

از سوی دیگر، "جورج شولتز" وزیر خارجه امریکا، در کنفرانسی مطبوعاتی اعلام کرده است: «علی‌رغم تهدیدات علیه هفت امریکایی ربوده شده که در حال حاضر در لبنان هستند، دولت امریکا برای بستن فرودگاه بیروت تلاش‌های خود را به کار خواهد بست.»

به گزارش یونایتدپرس، شولتز افزوده است که امریکا نباید فقط به حال بیندیشد، بلکه

باید به فکر آینده هم باشد و بپذیرد که مورد تهدید واقع شده. وی سپس گفته است: «ما به تهدیدات پاسخ نمی دهیم اما تا جایی که به فرودگاه بیروت مربوط می شود، موضع امریکا بسیار روشن است.»

به گفته شولتر، فرودگاه بیروت پناه گاهی برای تروریست هاست و یک تهدید به شمار می آید و دولت امریکا می خواهد آن را ببندد، تا آن تروریست ها را از آن جا دور کند. در پاسخ به این که "اگر کار وی برای هفت امریکایی مضر باشد، آیا به کار خود ادامه خواهد داد"، شولتر گفته است دولت در حالی که برای آزاد کردن آن هفت تن می کوشد، باید به فکر آینده هم باشد.

در همین حال، مقام های امریکایی گفته اند که دولت ریگان دادن پاداشی معادل پانصد هزار دلار را برای اطلاعاتی که منجر به دست گیری ربایندگان هواپیمای تی.دبلیو.ای. شود، مورد بررسی قرار داده است. به گزارش رویتر، این مقام ها افزوده اند که پرداخت این مبلغ بر اساس قانون ضد تروریستی که سال گذشته در کنگره تصویب شده، انجام می گیرد لکن هنوز تصمیمی در مورد اعلام این پاداش گرفته نشده است.

طبق این گزارش، جورج شولتر مدعی است که امریکا می داند چه کسانی هواپیما را ربوده اند، اما مقام های دیگر امریکا گفته اند که باید دید این اسامی حقیقی هستند یا خیر.^(۱)

ص: ۳۲۲

امروز یک عملیات نفوذی با عنوان "ظفر ۵" با رمز "یا صاحب الزمان ادرکنی" به وسیله لشکر ۳۰ گرگان (ارتش) در سه محور میانه (منطقه عمومی مریوان)، پنجوین و دره توتمان اجرا شد که در دو محور پنجوین و میانه هدف انهدام نیرو و در محور دره توتمان هدف تصرف و تثبیت ارتفاع کوچکی در شمال غرب "کانی چناره" بوده است. (۱) به گزارش قرارگاه خاتم الانبیا، در این عملیات رزمندگان خودی علاوه بر انهدام سی سنگر اجتماعی و انفرادی و یک قبضه توپ نیروهای دشمن، پنج انبار مهمات و هفت دستگاه خودرو سبک و سنگین آن ها را نیز به آتش کشیدند و مقادیری سلاح و مهمات را هم به غنیمت خود درآوردند. (۲)

ظهر امروز پادگان سنندج بمباران شد و چند منطقه مسکونی اطراف این پادگان و خانه های سازمانی پرسنل لشکر ۲۸ کردستان (ارتش) نیز هدف بمب و راکت هواپیماهای عراقی قرار گرفتند. در این حمله هوایی، ۱۶ تن شهید و بیش از ۱۰۵ تن به شدت مجروح شدند که در میان شهدا و مجروحان علاوه بر افراد نظامی تعدادی غیرنظامی و زن و کودک نیز بودند. همچنین زاغه مهمات، باندهای هلی کوپتر، ساختمان بهداری و چند باب تأسیسات نظامی دیگر نیز مورد اصابت بمب و راکت واقع شدند. از مسلسل های کالیبر ۷۵ نیز در این حمله استفاده شده است. (۳) در این حمله ده هواپیمای عراقی، بیست نقطه از پادگان های سپاه (توحید) و ارتش در سنندج را بمباران کردند. (۴)

امروز حریم هوایی شهرستان پیرانشهر مورد تجاوز قرار گرفت. هواپیماهای متجاوز عراقی هنگام فرار، بمب های خود را در اطراف روستاهای منطقه پیرانشهر ریختند که تلفات جانی و مالی در بر نداشت. (۵)

یکی از پایگاه های خودی در منطقه مریوان با حمله عناصر ضد انقلاب سقوط کرد و به آتش کشیده شد. در این حمله، هفت تن از نیروهای پایگاه به شهادت رسیدند، دو تن به اسارت درآمدند و دو تن نیز به طور سطحی مجروح شدند. (۶)

۱ - ۱. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، قرارگاه خاتم الانبیا، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۲ - ۲. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۳ - ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۷ (۱۴/۴/۱۳۶۴) ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۴/۱۳۶۴.

۴-۴. سند شماره ۱۰۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۱۳/۴/۱۳۶۴، ص ۳۳، مشاهدات راوی.

۵-۵. مأخذ ۳، ص ۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۴/۱۳۶۴.

۶-۶. سند شماره ۲۶۶۰۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۴/۲۵، ص ۱۲.

مسئله آتش بس محدود و منطقه ای و صلح در جنگ ایران و عراق از دید مقام های ژاپنی و ایرانی، به مناسبت سفر آقای هاشمی به ژاپن در یک روزنامه معتبر این کشور بررسی گردید. روزنامه "آساهی شیمبون" نوشته است: «به نظر می رسد که ایران و ژاپن در زمینه های بسط آتش بس منطقه ای (محدود) به طور ظریفی با هم اختلاف نظر دارند، به این ترتیب که رئیس مجلس ایران ضمن اعلام چهار زمینه برقراری آتش بس منطقه ای، از ذکر مورد سوم از پیشنهادهای "شینتارو آبه" وزیر خارجه ژاپن، مبنی بر امنیت استفاده از بنادر خودداری کرد. رفسنجانی عدم حمله به شهرها، عدم استفاده از سلاح های شیمیایی، امنیت کشتی رانی در خلیج فارس و امنیت خطوط هوایی را به عنوان موارد بسط آتش بس منطقه ای اعلام کرد، در حالی که "آبه" ضمن مطرح کردن سه مورد اول، مورد سوم آن را به امنیت استفاده از تأسیسات بندری نیز بسط داده است که رفسنجانی به آن اشاره نداشت.» (۱)

در این باره یکی از مقام های وزارت خارجه ژاپن به خبرنگاران خارجی گفته است: «ما احساس می کنیم که ایران در رابطه با یک آتش بس، تمایل بیش تری نسبت به سابق دارد، لکن شرایط این کشور برای خاتمه جنگ همچنان بدون تغییر باقی است.» وی افزوده که ایران با شرایط آتش بس پیشنهادی از "شینتارو آبه" در سال گذشته، موافق است. "آبه" خواستار ممنوعیت استفاده از سلاح های شیمیایی، کشتی رانی امن در خلیج فارس و استفاده امن از بندرها و لنگرگاه ها شده بود. آن مقام وزارت خارجه ژاپن همچنین به نقل از رفسنجانی گفته که وی از رهبران ژاپن خواسته است تا صلح طلبی ایران را در سطح وسیع منعکس سازند. (۲)

"شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، بدون مشخص کردن شروع کننده جنگ شهرها، تأسف خود را در مقابل از سرگیری بمباران اهداف غیرنظامی در جنگ ایران و عراق - که تا کنون چندین قربانی بی گناه داشته است - اعلام کرد. وی در یک اطلاعیه مطبوعاتی که در شهر "جده" مقرر این سازمان، منتشر شد از دو طرف متخاصم خواسته که مطابق قطع نامه پانزدهمین کنفرانس وزیران سازمان کنفرانس اسلامی در دسامبر ۱۹۸۴ در صنعا و همچنین قطع نامه های کمیته منتخب صلح اسلامی که در ماه مه گذشته در جده برگزار شد، از طریق امکان های صلح آمیز به جنگ خود پایان دهند. (۳)

مطامع و تصورات برخی از نخبگان امریکا درخصوص اوضاع ایران و ارتش آن، در روزنامه "واشنگتن تایمز" در مقاله ای درباره آینده ارتش ایران، منعکس شده است. در این مقاله - که عنوان آن، "آینده سیاسی تاریک ایران" است - آمده: «در پنجمین سال بن بست جنگ ایران

۱-۷. مأخذ ۳، ص ۴، توکیو - خبرگزاری رویتر.

۲-۸. مأخذ ۳، صص ۵ و ۶، توکیو - خبرگزاری رویتر.

۳-۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۸ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، ص ۳، جده - خبرگزاری فرانسه.

و عراق، دو حقیقت بارز به چشم می خورد: یکی این که دوران حکومت آیت الله خمینی دارد به سر می رسد و دوم این که ارتش ایران علی رغم تلفات سنگین و عدم پیشرفت در خور توجه در جنگ علیه عراق، هنوز دست نخورده باقی مانده و از احترام و پشتیبانی توده ملت ایران برخوردار است. این دو واقعیت برای آینده سیاسی ایران و توازن سوق الجیشی در خلیج فارس اهمیت به سزایی دارد... به نفع جهان آزاد است که نیروهای مسلح ایران از کشمکش های جاری دست نخورده بیرون بیاید، از این رو، رویه جاری امریکا نسبت به ارتش ایران در مبارزه اش علیه عراق، در توانایی ارتش در ایفای نقش قاطع برای تبدیل ایران به یک حکومت معتدل و دموکراتیک بسیار مؤثر خواهد بود.»

در مقاله همچنین آمده است: «اکنون که برتری عراق برابر ایران از لحاظ تانک پنج بر یک و از حیث تعداد هواپیما هشت بر یک است و در استعمال سلاح های شیمیایی علیه ایران درنگ نمی کند، به زیان مصالح امریکاست که به صدام حسین کمک بکند؛ این امر به صلح و ثبات در خلیج فارس کمک نخواهد کرد و افراطیون اسلامی را به آغوش روس ها خواهد فرستاد؛ این کار به تضعیف ارتش ایران که تنها سد راه پیشروی احتمالی روس ها به سوی خلیج فارس است، منجر خواهد شد. شوروی در نواحی مرزی ایران سه لشکر مستقر کرده است و اشغال افغانستان توسط روس ها ایران را بیش تر به خطر انداخته است. البته سیاست ضد امریکایی رژیم خمینی که پشتیبانی آن از تروریسم و صدور بنیادگرایی مذهبی، طبیعتاً امریکا را به سوی عراق متمایل می کند، اما باید توجه کرد که سیاست رژیم خمینی فاقد پایگاه ملی است. رژیم خمینی به نقش برجسته ایران در ژئوپلیتیک جهان و توازن نظامی در منطقه و نیز در جهان توجه ندارد، از این رو شکست ارتش ایران و بی طرف شدن آن، راه را برای هرج و مرج در ایران و از هم پاشیده شدن کشور هموار می کند.»^(۱)

۲۰۹

پس از گذشت سه روز از آزادسازی گروگان های هواپیمای امریکایی تی. دبلیو. ای. و در مقابل، آزاد نشدن زندانیان گرفتار در اسرائیل، برخی این سؤال را مطرح می کنند که "آیا معامله ای سری در کار بوده است؟" نشریه "فارین ریپورت" با طرح این سؤال در صدد پاسخ گویی برآمده است:

«نبیه بری که خواهان کوتاه کردن دست امریکا بود، پس از فرود دومین بار هواپیمای امریکایی در بیروت، خود را عاجز از حل این بحران دیده، مع ذالک شکست در انتقال گروگان ها به اروپا، منجر شد به این که آن ها را تحویل سوریه دهد. ربایندگان در اصل شیعه و افراطیون حزب الله تحت الحمایه ایران که از آن ها حمایت می کردند، سرانجام تصمیم گرفتند که آزادی گروگان ها را به خاطر دلایل در ارتباط با ایران، بپذیرند.»

فارین ریپورت افزوده است: «یکی از منابع ما معتقد است که آیت الله "خمینی" رهبر

ص: ۳۲۵

ایران، ممکن است در مقابل سکوت نسبت به آزادی گروگان‌ها، قول گرفتن سری تازه سلاح‌های غربی که وی برای جنگ خلیج فارس شدیداً به آن‌ها نیاز دارد را دریافت کرده باشد.»^(۱)

۲۱۰

با تصویب طرح قانونی الحاق امور جنگ زدگان به وزارت کار در مجلس شورای اسلامی، "بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی" از وزارت کشور منتزع و به وزارت کار و امور اجتماعی منتقل گردید.^(۲) در مورد دلایل این اقدام و قبل از تصویب این طرح، آقای "اشرفی اصفهانی" مخبر کمیسیون شوراها و امور داخلی مجلس، در این خصوص گفت: «وزارت کشور آن چنان که شایسته و بایسته بود نتوانست مسائل و گرفتاری‌های مهاجرین را حل کند. در واقع مهاجرین جنگی دو مشکل اساسی دارند: یکی مسئله اشتغال و دیگری مسئله مسکن. در مورد مسکن متأسفانه کوچک‌ترین اقدامی تا کنون انجام نگرفته است. من خودم در اردوگاه‌های باختران دیدم که بیش‌تر از ۱۷، ۱۸ نفر در یک اتاق سکونت داشتند و حتی به نحوی که دو برادر یا سه برادر متأهل با داشتن همسر، در یک اتاق زندگی می‌کردند که بعضی از آن‌ها به من می‌گفتند: "آقا شما که بالاخره می‌گویید جمهوری اسلامی، شما آیا تجویز می‌کنید که ما در این اتاق سکونت بکنیم با این که سه، چهار تا نامحرم این جا هستند؟" ... در این رابطه نامه‌هایی از سوی نمایندگان به رئیس محترم مجلس شورای اسلامی آقای هاشمی رفسنجانی مبادله شده است و همچنین خود وزیر محترم کشور آقای ناطق نوری در جریان هستند و خود ایشان هم استقبال کردند از این که بنیاد جنگ زدگان انتزاع بشود از وزارت کشور و بر عهده یکی از وزارت‌خانه‌های دیگر گذاشته بشود. با توجه به بررسی‌هایی که نمایندگان جنوب و غرب کشور کردند، بهترین وزارت‌خانه را برای این مسئله، وزارت کار و امور اجتماعی دانستند. در کمیسیون هر دو وزیر تشریف آوردند و مسئله با هماهنگی دو وزیر و موافقت هر دو شان صورت گرفت.»

وی افزود: «در آینده طرح‌های بسیار خوبی هست برای جذب نیروها و برای این که این‌ها به کار گرفته بشوند و مسئله مسکن آن‌ها حل بشود. توجه کنید به این که امسال مبلغی در حدود ۶۴ میلیارد ریال به عنوان بودجه جاری بنیاد جنگ زدگان تصویب شد و ۱۵ میلیارد هم به عنوان وام جهت اشتغال از تبصره ۳ بودجه سال ۶۴ که جمعاً در حدود ۷۸ میلیارد ریال می‌شود. طبیعی است تا کنون این بودجه آن چنان که باید و شاید جذب نشده و برای جذب آن و برای این که واقعاً این بی‌کاری - که مسئله بسیار مهم و منشأ هر فساد می‌تواند باشد - هرچه زودتر ان شاء الله مسئله اشتغال به کارشان فراهم بشود و کارهای صنعتی و تولیدی فراهم بشود که این برادرها استخدام بشوند.»^(۳)

ص: ۳۲۶

۱- ۱۱. مأخذ، ص ۱۳، نشریه "فارین رپورت"، ۴ ژوئیه (۱۳/۴/۱۳۶۴).

۲- ۱۲. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، شماره ۱۱۷۹۸، جلسه ۱۵۴ (۱۳/۴/۱۳۶۴) ص ۲۳.

۳- ۱۳. همان، شماره ۱۱۷۹۶ جلسه ۱۵۲ (۹/۴/۱۳۶۴) ص ۲۸.

۲۱۱

به رغم تهدیدات عراق مبنی بر آغاز کردن مجدد جنگ شهرها، امروز نیز حادثه مهمی در این زمینه رخ نداد و تنها حریم هوایی چند شهر غربی کشور از جمله پیرانشهر (۱) و ارومیه (۲) مورد تجاوز هواپیماهای دشمن قرار گرفت.

۲۱۲

بر اساس بررسی دفتر سیاسی سپاه، در ده روز گذشته (روزهای ۵ تا ۱۴ تیرماه جاری) چهارده مورد درگیری بین نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در مناطق دیواندره، مریوان، پیرانشهر، سنندج، ارومیه، سقز، بوکان، سردشت و پاوه روی داده است و در مجموع سه تن از نیروهای خودی شهید و یازده تن مجروح شده اند. در این درگیری ها تعدادی از ضدانقلابیون نیز به هلاکت رسیده یا زخمی شده اند. بنابر گزارش رسیده به سپاه، در این مدت هفت تن از کشتگان ضدانقلاب شناسایی و یک تن دست گیر شده است. (۳)

۲۱۳

رادیو مجاهد متعلق به سازمان مجاهدین خلق، در اطلاعیه ای ادعا کرد که در ساعت ۲:۱۷ بامداد امروز پیش مرگان این سازمان با نفوذ به منطقه، پایگاه "سیورد" واقع در محور مهاباد - سردشت را با آر.پی.جی. و دیگر سلاح های سبک مورد تهاجم قرار دادند و تعدادی از پاسداران را از پای درآوردند. (۴)

۲۱۴

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ایران امروز در سازمان ملل اسنادی انتشار داد که نشان می دهد عراق اخیراً یک صد قبضه توپ "ژ-۵" کالیبر ۱۵۵، از آفریقای جنوبی تحویل گرفته است. "سعید رجایی خراسانی" نماینده ایران در سازمان ملل، در نامه خود تصریح کرده که این توپ ها در بندر عقبه (در اردن) تخلیه، سپس از راه زمینی وارد عراق شده است. وی خاطر نشان کرده که این خرید، ناقض قطع نامه ۵۵۸ شورای امنیت (ممنوعیت صادرات و واردات با آفریقای جنوبی) است. خراسانی از دبیرکل سازمان ملل و شورای امنیت خواسته

ص: ۳۲۸

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۸ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، ص ۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۴/۱۴.

۲- ۲. همان.

۳- ۳. سند شماره ۲۶۶۰۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۴/۲۵، صص ۱۵ و ۱۶.

۴ - ۴. واحد م-رک-زی خیر ص-دا و سیمای جمه-وری اس-لامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، رادیو مجاهد،
۱۹/۴/۱۳۶۴، ص ۲۱.

در برابر تهدیدهای عراق مبنی بر راه انداختن مجدد جنگ شهرها، امروز رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع مواضع ایران را اعلام کرد. در این خصوص روزنامه اطلاعات در گزارشی از نماز جمعه امروز تهران نوشت:

«در خطبه دوم نماز امروز تهران، حجت الاسلام والمسلمین خامنه ای اظهار داشت: تهدید کردند که بمباران شهرها را آغاز خواهند کرد. بسیار خوب، ما مایل نیستیم، طرف دار زدن مناطق غیرنظامی از اول هم نبودیم؛ سه سال و نیم و چهار سال صبر کردیم و نزدیک و آآن هم که ما مقابله به مثل می کنیم، باز مایلیم که نباشد و نصیحت می کنیم که نکنند، اما اگر کردند، بدانند که امروز با قدرت بیش تری بغداد و شهرهای استراتژیک عراق را زیر بمباران موشکی خرد خواهیم کرد.» (۲)

رئیس مجلس شورای اسلامی آقای "هاشمی رفسنجانی" در بازگشت از سفر چین و ژاپن، در مصاحبه ای در فرودگاه مهرآباد تهران گفت: «ما در این سفر لمس کردیم که جمهوری اسلامی در منطقه به صورت یک واقعیت قابل احترام و دارای نقش، برای قدرت های اساسی دنیا مطرح است. ما نمی توانیم نقش چین را با نزدیک یک چهارم جمعیت دنیا و سوابق انقلابی این کشور و نقش ژاپن را به عنوان قدرتی که از لحاظ امکانات فنی با قدرت های درجه اول دنیا رقابت می کند، ندیده بگیریم... ما در این سفر هر مسئله ای را که مطرح کردیم، بدون استثنا همان گونه که می خواستیم، پیش رفت؛ یعنی هیچ موردی نداریم که ما مطرح کرده باشیم و بر خلاف جهت مطلوب ما پیش آمده باشد. آآن ها خواهان همکاری با ما در همه زمینه هایی که ما تمایل داشته باشیم، هستند.» (۳)

سفر رئیس مجلس شورای اسلامی، در محافل سیاسی و رسانه های جهان بازتاب های مختلفی داشته است و هر کدام بر جنبه هایی از آن بیش تر تأکید کرده اند. در این باره یک مفسر رادیو بی.بی.سی. امروز گفت: «مهم ترین موضوعی که رئیس مجلس ایران طی ملاقات های متعدد خود با مقامات بلندپایه دولت ژاپن داشت و بارها تکرار کرد، خودداری ایران از شرکت در هر گونه بحث در شورای امنیت سازمان ملل متحد پیرامون جنگ ایران و عراق بود.» (۴)

مفسر رادیو مسکو نیز از جنبه مورد توجه شوروی به موضوع نگرینسته و با اشاره به پاره ای اظهارات آقای هاشمی رفسنجانی در دیدار از ژاپن، گفت: «رهبری ایران قصد دارد در آینده نیز در مسیر واردشدن به جنگ اعلام نشده امپریالیسم و ارتجاع منطقه بر ضد جمهوری دمکراتیک افغانستان گام گذارد و در سیاست داخلی و خارجی خود به کمونیسم ستیزی

٣-٧. همان، ص ٣.

٤-٨. مأخذ ١، ص ١٧، رادیو بی.بی.سی.

بیش تری اتکا کند. به عقیده مفسران، چنین اظهاراتی آشکارا برای خوش آیندی محافل حاکم امریکا و دیگر کشورهای غربی شده است.»^(۱) رادیو مسکو همچنین در گفتاری که شبیه بهانه جویی بود و نارضایتی مسکو از سفر هاشمی به چین و ژاپن را تلویحاً اعلام می کرد، علاوه بر انتقاد به نظر ایران درباره دولت مارکسیستی افغانستان، نوع برخورد ایران با مردم افغانستان را نیز مورد انتقاد قرار داد: «روش منفی رهبران ایران نسبت به شهروندان افغانی قبل از هر چیز جلب توجه می کند. افغان ها نمی توانند کار پیدا کنند و بسیاری از آن ها وسیله امرار معاش ندارند و در شرایط فقر و تنگ دستی به سر می برند و از انواع بیماری ها رنج می برند؛ تنها راه نجات برای کسانی که نمی خواهند از گرسنگی بمیرند، ره سپار شدن به جبهه جنگ ایران و عراق است.»^(۲)

۲۱۷

امروز شبکه یک تلویزیون فرانسه برنامه ای را پخش کرد که بر خلاف روش رسانه های غربی، جنبه های مثبتی در مورد ایران داشت. در این برنامه، گزارشی که دو تن از خبرنگاران این شبکه اخیراً در مدت اقامت خود در ایران از مناطق جنگی به خصوص هویزه و در فاصله شش کیلومتری جاده استراتژیکی بصره - بغداد و شهرهای خرمشهر و آبادان تهیه کرده اند، به نمایش درآمد. در این گزارش - که حدود بیست دقیقه به طول انجامید - قسمت هایی از مصاحبه شبکه یک تلویزیون فرانسه با حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز پخش گردید. در این مصاحبه، در پاسخ به پرسشی در مورد روابط ایران و فرانسه، آقای هاشمی با اشاره به حمایت های همه جانبه فرانسه از حکومت عراق، گفت: «فرانسه در این زمینه حتی تا جایی جلو رفته است که به رژیم عراق هواپیما قرض داده و موشک های پیشرفته در اختیار او می گذارد. به علاوه، فرانسه در زمینه اقتصادی به ما خیانت کرده است و هنوز مبلغی را که رژیم سابق برای ساختمان مرکز اتمی به کشور شما (فرانسه) قرض داده، به ما پس نداده است و این شایسته کشور بزرگی همچون فرانسه نیست. تنها کاری را که فرانسه علیه ما نکرده، اعلان جنگ رسمی است. نتیجتاً در زمینه بهبود روابط، این فرانسه است که بایستی اولین گام ها را بردارد و ما نیز به نوبه خود در این رابطه آمادگی داریم.»

آقای هاشمی همچنین اعلام کرد: «عراق دیگر دارای یک رژیم سیاسی مشروع و قانونی نیست و سردم داران حزب بعث و صدام حسین نمایندگان واقعی این کشور نیستند. چنانچه این رژیم در عراق تغییر کند و صدام کنار رود، این امکان وجود دارد که بتوانیم ما تجاوزات عراق را فراموش کنیم و از مطالبه خسارت های خود صرف نظر نماییم.»

در ادامه این گزارش، گوشه هایی از آثار جنایت های جنگی صدام در حمله به شهرها و اهداف غیرنظامی و به خصوص تخریب کامل شهر خرمشهر، دیده شد. خبرنگار تلویزیون

ص: ۳۳۰

۱- ۹. مأخذ ۱، ص ۲۰، رادیو مسکو.

۲- ۱۰. مأخذ ۱، ص ۲۰، رادیو مسکو.

فرانسه همچنین به استفاده عراق از سلاح های شیمیایی در منطقه هورالهویزه اشاره کرد و تعدادی از مجروحان این جنایات جنگی نیز نشان داده شد.

در پایان گزارش برای نخستین بار سعی شده بود تا گوشه هایی از حقایق جنگ تحمیلی در انظار عمومی فرانسه نشان داده شود. همچنین مصاحبه کوتاهی با یک اسیر عراقی و قسمت هایی از یک سخن رانی امام خمینی نیز پخش شد. امام در این سخن رانی می گفتند: «قدرت هایی که برای خودشان خیال بافی می کردند و می پنداشتند که انقلاب اسلامی فقط یک ماه، یک سال و یا دو سال دوام خواهد آورد باید بدانند نظرات شان اشتباه بوده و از این حمایت شرم آوری که از عراق می نمایند، دست بردارند و روابط خود با صدام را قطع کنند.»^(۱)

۲۱۸

اجلاس خصوصی اوپک بدون دست یابی به یک راه حل مشخص جهت تثبیت بهای نفت، پایان یافت و فقط وزیران عضو، چندین پیشنهاد جدید را بررسی کردند. به گزارش خبرنگار اعزامی خبرگزاری جمهوری اسلامی به وین، سازمان اوپک که اکنون با مشکلاتی در مورد بی توجهی برخی اعضا به رعایت سهمیه تولید تعیین شده و نیز فروش به نرخ زیر قیمت رسمی، روبه روست، بر آن است تا اولاً اعضا را هرچه بیش تر به رعایت مصوبات سازمان ترغیب کند و ثانیاً اعضای متخلف را با شدت هرچه بیش تر مجازات کند. بر اساس این گزارش، آنچه به وضوح از اظهارات اعضای اوپک برمی آید، پافشاری شدید آن ها بر دفاع از بهای فعلی نفت و لزوم تثبیت قیمت در بازار است.

این گزارش افزوده که در حاشیه کنفرانس می گفته اند که در بین اعضای اوپک، در اوضاع فعلی تنها عربستان به مقدار زیادی از سهمیه خود کم تر تولید می کند و بقیه اعضا یا به اندازه سهمیه و یا بیش تر از آن تولید دارند.

از سوی دیگر، روزنامه کویتی "الوطن" روز گذشته (۱۳/۴/۱۳۶۴) کوشش های غرب را جهت ضربه زدن به سازمان اوپک و فلج کردن وحدت اقتصاد نفتی کشورهای جهان سوم، محکوم کرد.

همچنین به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از خبرگزاری اوپک از وین، "مانع سعیدالعنبیه" وزیر نفت امارات عربی متحده و رئیس کمیته نظارت بر قیمت های اوپک، در گزارش خود به وجود فشارهای عظیم که تماماً به منظور سلب قدرت تصمیم گیری از اوپک برای تعیین قیمت و میزان تولید اعمال می شود، اشاره کرده و افزوده است: «یک نکته چون روز روشن و مبرهن است و آن این است که اوپک در تقاطع قرار گرفته است: کشورهای عضو اوپک یا می توانند امور را به دست گرفته و در اجرای آنچه از سوی این سازمان گفته می شود، جدی شوند، یا وارد شق مشکل تر یعنی جنگ قیمت ها شوند که این امر سرانجام موجب پایین آمدن قیمت به کم ترین سطح خود که از گذشته غیر قابل پیش بینی بوده است، خواهد رسید.»^(۲)

ص: ۳۳۱

در ادامه پی آمدهای هواپیمای ربوده شده امریکایی و تحریم فرودگاه بیروت، لبنان امروز از کشورهای اروپایی خواست از مبارزه این کشور علیه اقدام های امریکا برای منزوی ساختن فرودگاه بیروت، پشتیبانی کنند. لبنان همچنین امکان درخواست از کشورهای عرب را برای تحریم کشتی ها و هواپیماهای امریکایی، مورد بررسی قرار داد.

"فؤاد ترک" دبیرکل وزارت خارجه لبنان، به سفیران کشورهای عرب گفت که کشورهای آنان می باید با تلاش هایی که به رهبری امریکا برای منزوی ساختن فرودگاه بیروت به تلافی گروگان گیری هفده روزه مسافران امریکایی هواپیماربابی، صورت می گیرد، مخالفت ورزند.

خبرگزاری رسمی لبنان در تصحیح این گزارش ها که لبنان خواستار نشست اتحادیه حمل و نقل عرب شده است، اعلام کرد که لبنان سرگرم بررسی تقاضای تشکیل جلسه اتحادیه حمل و نقل عرب است تا برای مقابله با منزوی شدن فرودگاه بیروت چاره ای بیندیشد. خبرگزاری لبنان افزود که این امکان نیز هست که درخواست منع استفاده همه هواپیماها و کشتی های امریکایی از فرودگاه ها و حریم هوایی و بندرهای اعراب، در نشست اتحادیه مطرح شود.

از سوی دیگر، سرنوشت هفت امریکایی که از قبل در لبنان گروگان بوده اند نیز در این میان مورد بحث قرار می گیرد. یونایتد پرس در گزارشی از واشنگتن به نقل از یک مقام بلندپایه کاخ سفید خبر داد که "رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا، معتقد است که "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، می تواند موجبات آزادی هفت امریکایی به گروگان گرفته شده در لبنان را فراهم آورد و قصد دارد بار دیگر با وی در جهت تأمین آزادی آنان همکاری کند.

"رابرت مک فارلین" مشاور ریگان در امور مربوط به امنیت ملی نیز گفت که گمان می کند اسد در بحران گروگان گیری ۳۹ امریکایی مسافر پرواز ۸۳۷ تی.دبلیو.ای. به نحو سازنده ای اقدام کرده است. (۱)

پس از گذشت چند روز از آزادی گروگان های امریکایی هواپیمای ربوده شده تی.دبلیو.ای.، در بعضی از محافل خبری و سیاسی مطالبی در این باره مطرح است که متفاوت با روند ظاهری آزادی گروگان ها توسط سوریه، می باشد. بعضی از این اخبار، در مطبوعات معتبر دنیا به صورت اخباری غیررسمی انعکاس می یابد که مخاطبان خاص خود را دارد؛ از جمله در بررسی چگونگی حل بحران هواپیماربابی اخیر در بیروت و عوامل مؤثر در آن، روزنامه "واشنگتن پست" به نقل از مقام های امریکایی نوشته است:

«رئیس مجلس ایران نقش عمده ای در آزادسازی ۳۹ تن امریکایی گروگان هواپیمای ربوده شده تی.دبلیو.ای. ایفا کرده است. اکبر هاشمی رفسنجانی - که در مطبوعات ایران

به عنوان کاندیدای احتمالی در انتخابات آینده رئیس جمهوری از وی یاد شده - هنگام دیدار از دمشق در اولین مرحله از سفر حسن نیت که وجهه بین المللی جدیدی برای ایران بود، برای آزادی گروگان ها پافشاری کرد. رفسنجانی چندین عضو گروه شیعه افراطی حزب الله و دیگر رهبران شیعه را فراخواند و به گفته یک مقام امریکایی، گفت وگوهای دشواری را برای رهایی گروگان ها با آن ها انجام داد. این مقام امریکایی گفت: "من تصور نمی کنم آن ها (دولت ایران) قبل از جریان هواپیماربایی از آن اطلاع داشتند". وی ضمن ابراز این مطالب که این زمان دشواری برای رفسنجانی بود، افزود ایران درصدد خروج از انزوای دیپلماتیک و ارائه یک وجهه "میانه" در سطح جهانی بود.^(۱)

در مقاله واشنگتن پست همچنین آمده است: «رفسنجانی به عنوان رهبر جناح میانه رو شناخته شده که خواهان یافتن راه حل مسالمت آمیز در جنگ با عراق می باشد.»^(۲)

ص: ۳۳۳

۱- ۱۴. مأخذ ۱، صص ۶ و ۷، یونایتد پرس، ۱۳۶۴/۴/۱۴.

۲- ۱۵. مأخذ ۱، ص ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۴/۱۴.

درباره درگیری های اخیر کردستان، یک گزارش از قرارگاه حمزه حاکی است: «در عملیات "انصارالله" که طی چند روز اخیر در منطقه سقز، بانه و دیواندره جریان داشت، رزمندگان اسلام موفق شدند ضمن به هلاکت رساندن و مجروح کردن بیش از چهل تن از ضدانقلابیون، مسئول شاخه نظامی حزب منحله دمکرات ("علیار" فرمانده کل عملیات گروهک دمکرات به همراه سی نفر از اشرار روستای "سیب سوار" محاصره و کشته شدند.) و تعدادی از سران این حزب را هلاک کردند و مقادیری اسلحه و مهمات، مدارک و اسناد درون گروهی نیز به دست آوردند.»^(۱)

عناصر وابسته حزب دمکرات مستقر در آتن به هلاکت جمعی از افراد نظامی این حزب - از جمله فرمانده کل عملیات آن - در چند روز گذشته، اعتراف کرده اند.^(۲)

درباره عملیات "انصارالله" و سابقه درگیری های داخلی ضدانقلابیون، گزارش یک بولتن سیاسی - که امروز منتشر گردید - توضیح بیش تری داده است:

«درگیری های داخلی بین گروه های کومه له و دمکرات در کردستان که از اواخر سال گذشته شروع و تاکنون ادامه داشته است، به نیروهای خودی فرصتی داد تا ضمن آن که به تهیه و تکمیل طرح های عملیاتی می پردازند، زمان مناسبی را برای سرکوبی ضدانقلاب و انجام عملیات خود محاسبه و انتخاب نمایند، لذا این عملیات می بایست درست در زمانی انجام می گرفت که نه تنها جنگ های خونین داخلی ضدانقلاب را تحت الشعاع قرار ندهد بلکه انجام آن، شرایطی را بر ضدانقلاب حکم فرما سازد که در صورت ترک مخاصمات طرفین، عملیات مزبور بتواند مفید واقع شود.

در فاصله شش ماه پس از عملیات "قائم آل محمد" (ص) که بر اثر آن، ضربات تعیین کننده ای به ضدانقلاب وارد آمد (و تقریباً سه پنجم تشکیلات سازمان کومه له متلاشی گردید)، هر یک از دو گروه کومه له و دمکرات آن چنان به مراکز و مقرهای نیروهای یک دیگر هجوم برده و تلفات گرانی به یک دیگر وارد آوردند که چه بسا برای دست یابی به این مقدار تلفات،

ص: ۳۳۴

۱-۱. روزنامه اطلاعات، ۱۶/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۲-۲. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۴/۱۳۶۴، ص ۲، یونایتدپرس.

نیروهای اسلام، نیرو، امکانات و وقت زیادی را می بایست مصروف می ساختند. از آن جا که کومه له حتی به اعتراف حزب دمکرات، در جنوب منطقه کردنشین غرب کشور دارای نفوذ و پایگاه سیاسی - نظامی برتری می باشد و حزب دمکرات جهت مقابله با نیروهای کومه له در منطقه "سارال" (شمال سنندج) و مناطق دیگری هم چون "سرشیو" و "خورخوره" نیروهای پیش مرگ خود را افزایش داده بود، کومه له در پی درگیری های گسترده ای با این نیروها، تلفات جبران ناپذیری را به حزب وارد ساخت (هرچند که خود نیز در این درگیری ها کادرها و عناصر بسیاری را از دست داد) به طوری که اخیراً به طور کامل کمیّت خود در مناطق جنوب کردستان را تحکیم بخشیده و از فعالیت های حزب اثری به چشم نمی خورد.

با در نظر گرفتن این شرایط، در نقاط مذکور انجام عملیات نیروهای اسلام (که نام انصارالله به آن داده شده است) اهداف ذیل را متحقق گردانید:

الف) وادار ساختن گروه های کومه له و دمکرات به از سرگیری درگیری های فی مابین.

ب) انهدام و متلاشی ساختن قسمت اعظم تشکیلات حزب کمونیست ایران شاخه کردستان (کومه له).

ج) آزادسازی تعداد زیادی از روستاها و ارتفاعات مهم و صعب العبور و استراتژیکی منطقه.

د) ایجاد امنیت برای پایگاه های نظامی جمهوری اسلامی و مردم مسلمان کرد. تا قبل از انجام این عملیات، انجام فعالیت هایی از سوی کومه له از قبیل ترور، انفجار، مین گذاری، کمین، جمع آوری مالیات های مختلف و اجباری از مردم و ... پیوسته منطقه را در معرض تهدیدات خود قرار می داد.

هم اکنون عملیات انصارالله با موفقیت ادامه دارد و بر اساس آخرین خبر، فرمانده کل عملیات حزب دمکرات (به نام سرهنگ علیار) به هلاکت رسیده است. (۱)

۲۲۲

گروهی از عناصر حزب دمکرات امروز به یک مقر گروهان و یک روستا در اطراف پاوه حمله کردند. این تهاجم به مجروح شدن یکی از نیروهای خودی و نیز به آتش کشیدن دو خودرو شخصی و سرنگونی دو خودرو دیگر به اعماق دره، انجامید. در این حمله دو تن از عناصر دمکرات نیز مجروح شدند که یکی از آن ها دست گیر شد و دیگری گریخت. (۲)

۲۲۳

در پی موافقت قرارگاه خاتم سپاه با طرح پیشنهادی لشکر ۱۹ فجر مبنی بر اجرای تک نفوذی بسیار وسیع در منطقه میمه، یکی از اقدامات مفیدی که این لشکر از امروز آغاز کرده است و می تواند در سرعت پیشروی و موفقیت گردان های عمل کننده لشکر در شب عملیات نقش تعیین کننده ای داشته باشد، توجیه فرماندهان عمل کننده از رده فرمانده گردان تا فرمانده دسته (حتی در بعضی موارد معاونان دسته ها) است.

- ۱-۳. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، صص ۶۳ و ۶۴.
- ۲-۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۵ (۱۳۶۴/۴/۳۱)، ص ۶۸.

لشکر ۱۹ فجر که از ۹ ماه قبل شناسایی خوبی جهت یک عملیات نسبتاً وسیع انجام داده است، هم اکنون خود را محدود به یک عملیات نفوذی کرده و در دو محور راست و چپ، شناسایی خود را متناسب با این عملیات سازمان دهی می کند.

منطقه عملیاتی که از دید عراق به ارتفاعات "عین منصور" و از دید افراد محلی به "دره سیاه" مشهور است، در محور عمومی دهلران - طیب در غرب "رودخانه میمه" قرار دارد و شامل هفت ارتفاع است. در شرق رودخانه - که به منطقه "بیات" معروف است - وجود ارتفاعات ۲۰۸ به دلیل مشرف بودن روی حاشیه غربی میمه، قابل ذکر است. نیروهای خودی (گردان ۲۰۵ ژاندارمری باختران) روی ارتفاع ۲۱۶ مستقرند و نیروهای دشمن در مقابل "شیار مالحه" و روی ارتفاع ۱۹۴ هستند که بر خط خودی و منطقه عمومی دهلران دید کافی دارد. همچنین یک جاده خاکی از جاده آسفالت مهران - دهلران به طرف ارتفاع ۲۱۶ می رود سپس از خط خودی می گذرد و با عبور از غرب شهرک "طیب"، به داخل عراق می رود. این جاده اصلی به فاصله حدود ده کیلومتر پس از ارتفاع ۲۱۶ از پشت مقرها و پایگاه های دشمن - که خط جلو مالحه را تشکیل می دهند - رد می شود. (۱)

۲۲۴

درباره کشتی کویتی "المحرق" که در تاریخ ۳۰ خرداد ماه گذشته به وسیله قایق های توپ دار ایران به بندرعباس هدایت شده است، بخش فارسی رادیو امریکا امروز گفت: «دیپلمات های انگلیسی مقیم تهران می گویند جمهوری اسلامی ایران برای آزادی یک کشتی کویتی که دو هفته پیش در آب های تنگه هرمز آن را توقیف کرده، هنوز تاریخی معین نکرده است. ظاهراً به دلیل آن که مقام های جمهوری اسلامی ایران سوءظن داشته اند که کشتی کویتی حامل جنگ افزارهایی برای عراق است، دست به توقیف آن زده اند.» (۲)

این در حالی است که به گزارش خبرگزاری رویتر از کویت، روز گذشته روزنامه الرأی العام نوشته که "عبد الفتاح البدر" رئیس شرکت نفت کش کویتی، گفته است: «دو تن کالا - به مقصد عراق دشمن ایران در جنگ ۵۷ ماهه خلیج فارس، از کشتی ۲۳ هزار تنی المحرق تخلیه خواهد شد.» وی همچنین ابراز امیدواری کرده: «انتظار می رود یک کشتی ثبت شده در کویت که توسط ایران در خلیج عمان توقیف شده، پس از تخلیه کالاهای ارسالی به مقصد عراق، در اواسط ماه جاری میلادی آزاد شود.» (۳)

۲۲۵

دکتر "وحید دستجردی" مدیرعامل جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، در مصاحبه ای ضمن تشریح فعالیت های این جمعیت در داخل کشور، سرحدات جنگی و مناطق بمباران شده به وسیله عراق، اعلام کرد که امسال پانزده میلیارد ریال اعتبار جهت کمک به مردم آسیب دیده از جنگ تحمیلی در شهرهای ایلام، باختران (کرمانشاه)، پاوه،

ص: ۳۳۶

- ۱-۵. سند شماره ۶۲۹ / گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۳، گزارش راویان عملیات قدس ۳ (محمد ساجدی، شهید محمدرضا ملکی)، مرداد ۱۳۶۵، صص ۸ تا ۱۳.
- ۲-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۹، ۱۶/۴/۱۳۶۴، ص ۴۰، بخش فارسی رادیو امریکا، ۱۵/۴/۱۳۶۴.
- ۳-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۸، ۱۵/۴/۱۳۶۴، ص ۶، کویت - خبرگزاری رویتر، ۱۴/۴/۱۳۶۴.

اندیمشک، دزفول، مسجد سلیمان و اهواز، در اختیار این جمعیت قرار گرفته است. وی افزود: «در زمینه بمباران ها و موشک باران های رژیم عراق، اقدامات مؤثری صورت گرفته و سعی شده است تا از طریق صلیب سرخ جهانی، اتحادیه جمعیت ها و سایر ارگان های جهانی جنایات صدام به گوش مردم دنیا برسد، به نحوی که بر اثر این اقدامات، صلیب سرخ جهانی عراق را برای شروع بمباران ها و حمله به مناطق مسکونی ایران تویخ کرده است.»^(۱)

۲۲۶

در یک مهمانی رسمی در کابل که دیپلمات هایی از شوروی و ایران نیز در آن بودند، سفیر شوروی در افغانستان در گفت و گو با یک دیپلمات ایران، از مواضع ایران در افغانستان ابراز ناخشنودی کرده و افزوده است: «ایران، افغانستان و شوروی سه کشور ضدامپریالیست هستند و شوروی در افغانستان علیه امپریالیسم می جنگد، در حالی که عربستان و پاکستان شاخه های امریکا هستند و ضدانقلاب افغانی را تجهیز می کنند. چرا باید بین ما (شوروی) و شما (ایران) در مورد مسئله افغانستان اختلاف نظر وجود داشته باشد؟! ... ما هیچ وقت نمی گوئیم که ضدانقلاب از مرزهای ایران وارد افغانستان می شوند، ولی می گوئیم پاکستان می خواهد که امریکا در این جا حاکم باشد. اگر والی هرات یک امریکایی باشد، آیا به نفع شما خواهد بود؟»

وی با اشاره به برخورد یکسان جمهوری اسلامی ایران در قبال شوروی و امریکا، گفته است: «اتحاد شوروی در کنار شماست و تاکنون از هرگونه حمایتی از انقلاب ایران دریغ ننموده است، ولی شما با یک دست امریکا را کنار می زنید و با دست دیگر ما را! متأسفانه بعضاً در کشور شما شوروی را با ابرقدرت امریکا در یک کفه می گذارند؛ ما به انقلاب و رهبری انقلاب شما احترام می گذاریم.»

وی سپس در پاسخ به اظهارات طرف ایرانی مبنی بر این که مردم ایران، خانه های شان با سلاح های پیشرفته روسی برسرشان خراب می شود، گفته است: «عراق ممکن است از هر جای دنیا این گونه سلاح ها را تهیه کند و ما حتی حاضریم در صورتی که رهبران شما بخواهند و بیایند و مذاکره کنند، مستقیماً چنین راکت هایی را در اختیارتان بگذاریم.»^(۲)

۲۲۷

آثار و تبعات سفر آقای هاشمی به چین و ژاپن، همچنان در محافل و رسانه های داخلی و خارجی بررسی و تحلیل می شود؛ از جمله امروز در یک بولتن سیاسی موضوع رابطه ایران و امریکا، در حاشیه اخبار این سفر بررسی شده و مواضع خاص آقای هاشمی در مورد امریکا - که نسبت به شعارهای سراسری داخل ایران، نوعی انعطاف را همراه دارد - تلویحاً یادآوری شده است:

«راديو ژاپن به زبان انگلیسی در ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز ۱۳۶۴/۴/۱۰ به طور خیلی بی سر و صدا و مختصر گزارش داد که "هنری کیسینجر" وزیر امور خارجه سابق امریکا،

ص: ۳۳۷

۱-۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۴/۱۵، ص ۳.

۲-۹. سند شماره ۲۱۲۲۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی (مسائل خارجی)، ۱۳۶۴/۴/۱۵، صص ۵ و ۶.

جهت مذاکره با وزیر خارجه ژاپن در این کشور به سر می برد. درباره سفر کیسینجر - که از کارپردازان اصلی سیاست خارجی امریکا می باشد - برخلاف معمول، خبرگزاری های غربی هیچ گونه سر و صدا و تبلیغاتی پیرامون هم زمانی سفر وی با سفر هیئت ایرانی نکردند و این مسئله ظاهراً به دلیل تأثیر نگذاشتن روی مذاکرات ایران و ژاپن بوده است ... نکته ای که در سفر آقای هاشمی به چین و ژاپن برای خیلی ها غیرمنتظره بود، مسئله روابط جمهوری اسلامی با امریکاست. وی در چین در تاریخ ۸/۴/۱۳۶۴ در پاسخ سؤال خبرنگاری مبنی بر این که "آیا امریکا تا ابد شیطان بزرگ باقی خواهد ماند یا نه؟" گفت: "این به خود امریکا مربوط است که تا ابد شیطان بزرگ باشد. ما نمی گوییم می خواهیم تا ابد رابطه ما با امریکا قطع باشد، ولی امریکا باید پیش قدم شود و ملت ما را مطمئن کند که دست از تجاوز برداشته و زمینه را در مردم ما ایجاد کند، البته این کاری طولانی خواهد بود."

آقای هاشمی همچنین در ژاپن در مصاحبه مطبوعاتی ۱۲/۴/۱۳۶۴ خود در پاسخ این سؤال که "آیا شما در رابطه با امریکا تجدیدنظر خواهید کرد؟" گفت: "ما قرار نداشتیم با امریکا قطع رابطه کنیم و حتی بعد از انقلاب هم اجازه دادیم آن ها سفارت باز کنند، اما آن ها خیلی با ما بد کردند و سفارت شان لانه جاسوسی شد و شاه را به امریکا بردند و اموال ما را برنگرداندند و بنابراین، روابط ما تیره تر شد و امریکا باز هم با ما بدی کرد. به نظر من خود آن ها باید از گذشته توبه کنند و جبران کنند و این امریکایی ها هستند که باید خودشان را اصلاح کنند."^(۱)

۲۲۸

در پی درخواست قبلی ریگان از حافظ اسد برای آزادسازی گروگان های امریکایی، خبرگزاری کویت به نقل از شماره امروز روزنامه "واشنگتن پُست" خبر داد که اسد درخواست رونالد ریگان رئیس جمهوری امریکا، برای میانجی گری جهت آزاد کردن هفت امریکایی ربوده شده در لبنان را رد کرده است.

از سوی دیگر، سازمان مستضعفین "با انتشار بیانیه ای اعلام کرد که آماده است ربایندگان هواپیمای امریکایی را به یک دادگاه بین المللی تحویل دهد، به شرط این که ریگان در این دادگاه به دلیل جنایت های وحشیانه اش در پشتیبانی از اسرائیل علیه ملت مستضعف لبنان، محاکمه شود. به گزارش واحد مرکزی خبر از بیروت، در این بیانیه - که رسانه های همگانی لبنان اعم از روزنامه ها، رادیوهای محلی و خبرگزاری ها آن را منتشر کرده اند - سازمان مستضعفین با ابراز شگفتی از تهدیدات ریگان و خواسته امریکا مبنی بر محاکمه ربایندگان هواپیمای امریکایی، پرسیده است: «چگونه می توان گفت ربوده شدن یک هواپیما و به قتل رسیدن یک سرباز امریکایی جنایت محسوب می شود، در حالی که امریکا از به قتل رساندن یک ملت و اشغال سرزمین های مقدسی مانند قدس شریف و لطمه زدن به کلیه آرمان های مقدس چشم پوشی می کند؟!»

ص: ۳۳۸

این بیانیه در پایان تأکید کرده است: «جنگ با امریکا و اسرائیل و هم پیمانانش همچنان ادامه خواهد داشت تا آزادسازی و عدالت برای مستضعفان تحقق یابد.»^(۱)

۲۲۹

امروز "شاذلی قلیبی" دبیر اتحادیه عرب، در خصوص تهدیدات امریکا مبنی بر تحریم فرودگاه بیروت، واکنش نشان داده و اعلام کرده است که این اتحادیه هفته آینده برای اتخاذ یک موضع مشترک عربی در قبال حرکت واشنگتن برای بستن فرودگاه بیروت، تشکیل جلسه خواهد داد. به گزارش یونایتدپرس، در اطلاعیه ای که مقر اتحادیه عرب در تونس منتشر کرده، قلیبی از وزیران حمل و نقل ۲۱ کشور عضو خواسته است که پنجشنبه آینده در پایتخت تونس اجتماع کنند. قلیبی حرکت امریکا را به عنوان یک حرکت جدی در روابط بین المللی و نقض تکان دهنده توافق نامه های حمل و نقل هوایی، تقبیح کرده است. دبیرکل اتحادیه عرب با تأکید بر این که اتحادیه قویاً از لبنان حمایت می کند، افزوده است: «ما مشتاقیم که دولت امریکا وقتی اسرائیل قوانین و ارزش های بین المللی را نقض می کند، همین برخورد را داشته باشد.»^(۲)

۲۳۰

"سوبروتو" وزیر نفت اندونزی و رئیس کنونی سازمان اوپک، در چهارمین دور مذاکرات خصوصی این سازمان در وین، با اشاره به توافق وزیران نفت کشورهای عضو اوپک در دفاع از قیمت و سقف تولید کنونی سازمان، اعلام کرد: «کشورهای عضو در حال بررسی ایجاد کمیته ای ویژه برای کنترل دقیق و همه جانبه بر اجرای مصوبات اوپک هستند. این کمیته که ایجاد آن با توافق اصولی تمامی اعضا همراه است، با کمیته های کنترل و نظارت متفاوت خواهد بود.» به گزارش خبرنگار اعزامی خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران از وین، یکی از وظایف اصلی کمیته جدید، کنترل دقیق فروش نفت اعضای اوپک در بازارهای جهانی خواهد بود.^(۳)

ص: ۳۳۹

۱- ۱۱. مأخذ ۸، ص آخر.

۲- ۱۲. مأخذ ۲، ص آخر.

۳- ۱۳. مأخذ ۱، ص ۴، واحد مرکزی خبر به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۵/۴/۱۳۶۴.

در ادامه خط " انفجار راحت " در اماکن عمومی که به وسیله عوامل وابسته به عراق در داخل کشور دنبال می شود، امروز حدود ساعت ۱۰ صبح بمبی در ابتدای خیابان فردوسی تهران منفجر شد که تلفات جانی در پی نداشت و تنها به تعدادی از مغازه های اطراف خساراتی رساند. (۱)

ارتباط جنگ ایران و عراق با موضوع تداوم بحران و درگیری در کردستان و آذربایجان غربی، امروز در رادیو بی.بی.سی. در تفسیری بررسی گردید که در آن گفته شد: «شش سال است که کردستان ایران صحنه مبارزه مسلحانه برای دست یابی کردها به خودمختاری بوده است؛ شاید مهم ترین دلیلی که کردها توانسته اند نبرد را برای مدت دراز در مقابل برتری عظیم نیروهای دولت از حیث نفرات و تسلیحات ادامه بدهند، جنگ پنج ساله ایران و عراق بوده است که بخش اصلی نی-روه های دولت ایران را به من-اطق جنوبی تر کشان-ده است.» (۲)

" رشید الرشید " وزیر مشاور در امور کابینه کویت، امروز اعلام کرد که دولت های کویت و ترکیه بر سر پایان یافتن جنگ ایران و عراق توافق دارند. وی به دنبال ملاقات " تورگوت اوزال " نخست وزیر ترکیه با امیر کویت گفت که این دو کشور (کویت و ترکیه) خواستار پایان جنگ ایران و عراق شده اند و در مورد ادامه تلاش ها جهت پایان دادن به این جنگ ویران گر توافق کرده اند. (۳) تورگوت اوزال و هیئت همراه پس از یک دیدار کوتاه از کویت، بعدازظهر امروز این کشور را ترک کرد. (۴)

آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی که اخیراً از سفرهای منطقه ای و آسیایی مهمی بازگشته است، در جلسه علنی امروز مجلس سفر هیئت پارلمانی جمهوری اسلامی ایران به کشورهای چین و ژاپن را آغاز حرکتی جدید در سیاست خارجی و روابط بین المللی جمهوری اسلامی ایران توصیف کرد: «این حرکت آغاز موفقیت آمیزی بود

۱- ۱. روزنامه اطلاعات، ۱۶/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۲- ۲. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۷/۴/۱۳۶۴، رادیو بی.بی.سی.، ۱۶/۴/۱۳۶۴.

۳-۳. خبرگزاری جمهوری اس-لامی، نش-ریه "گ-زارش های ویژه" شماره ۱۱۰، ۱۷/۴/۱۳۶۴، ص ۴، کویت، ۱۶/۴/۱۳۶۴.

۴-۴. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

که در دو قطب (دو بلوک قدرت جهانی) جمهوری اسلامی حضور شایسته خود را در دنیا اعلام کرد و با توجه به انتظار نقشی که از اسلام در دنیا می رود، یک میلیارد مسلمان دنیا پایگاه خود را در ایران می بینند. این حرکت می تواند مبدأ یک سلسله حرکت های دیگری باشد که ان شاء الله در پی این حرکت، باید داشته باشیم.»^(۱)

۲۳۵

امروز در مراسمی در حضور امام خمینی، دادستان جدید کل کشور منصوب گردید. در این مراسم، امام خمینی، آیت الله "موسوی اردبیلی" رئیس دیوان عالی کشور، آیت الله "صانعی" دادستان کل کشور و حجت الاسلام "موسوی خوئینی ها" نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی، بیاناتی ایراد کردند. آیت الله صانعی از امام درخواست کرد که به واسطه شدت و تراکم کار و خستگی، با کناره گیری ایشان از مسئولیت دادستانی کل کشور موافقت شود. آن گاه امام خمینی گفتند:

«بسم الله الرحمن الرحيم

از رفتن آقای صانعی متأسف و متأثرم. امیدوارم ایشان در هر کجا باشند، فرد مؤثری باشند ... من ایشان را در سال های طولانی است که می شناسم. او مردی عالم، متعهد و فعال است. ایشان تصمیم گرفته اند تا از این کار کنار بروند؛ ایشان نباید به طور کلی از همه کارها کناره گیری کنند ... امروز که به شما زحمت دادم، بدین خاطر بود که تصمیم گرفتم آقای موسوی خوئینی ها، دادستان باشند. آقای موسوی را هم می شناسم، او مرد عالم و بسیار متعهدی است ... ان شاء الله آقای موسوی هم مانند آقای صانعی با صفای باطن با آقای اردبیلی همکاری می نمایند. ...»^(۲)

انتصاب آقای موسوی خوئینی ها به سمت دادستان کل کشور، بازتاب هایی گسترده در رسانه های گروهی داشت؛ از جمله خبرگزاری آلمان در گزارشی از تهران نوشت: «حجت الاسلام خوئینی ها یک انقلابی که در سال ۱۹۷۹ رهبری دانشجویان را در تصرف سفارت امریکا در تهران به عهده داشت، امروز به عنوان دادستان کل کشور منصوب شد. خوئینی ها در گزارش های قبلی به عنوان رقیب بالقوه در انتخابات ریاست جمهوری که اواخر این ماه در ایران برگزار خواهد شد، قلمداد می شد.

منابع دیپلماتیک گفتند این انتصاب به طور مؤثری خوئینی ها را از صحنه رقابت ریاست جمهوری حذف خواهد کرد. این منابع افزودند این اقدام همچنین برای اجتناب از به خطر افتادن تمایل اخیر ایران به عادی ساختن روابط خود با امریکا، اتخاذ شده است.»

خبرگزاری یونایتدپرس نیز ضمن گزارش خبر انتصاب آقای خوئینی ها، افزود: «تحلیل گران سیاسی اظهار داشتند که انتصاب خوئینی ها او را از صحنه رقابت با رئیس جمهور "خامنه ای" در انتخابات آینده ریاست جمهوری کنار خواهد زد. خوئینی ها اخیراً به عنوان یک رهبر مخالف خامنه ای در جنگ قدرت در ایران شناخته شده و این طور تصور می رفت که خوئینی ها در

ص: ۳۴۱

تلاش است در انتخابات ریاست جمهوری که در ماه آینده در ایران برگزار می‌گردد، خامنه‌ای را کنار بزند. خوئینی‌ها که امروز به جای حجت‌الاسلام یوسف صانعی به عنوان دادستان کل منصوب شد، به عنوان مرشد و رهبر دانشجویان پیرو خط امام - همان گروهی که در سال ۱۹۷۹ سفارت آمریکا در تهران را تسخیر کردند - معروف است.»^(۱)

یک مفسر رادیو بی.بی.سی. هم با اشاره به موارد پیشین، افزود که شهرت حجت‌الاسلام خوئینی‌ها بیش‌تر سیاسی است تا مذهبی. وی سپس با معرفی ویژگی‌های فکری و موضع‌گیری‌های داخلی و خارجی آقای خوئینی‌ها، گفت: «او با اشغال سفارت آمریکا در تهران، بر سر زبان‌ها افتاد و سپس هر سال با برگزاری مراسم حج، بر شهرت او افزوده شد و در جریان‌های سیاسی داخلی، پیرو هیچ‌یک از رهبران جز شخص آیت‌الله خمینی نیست. وی علاوه بر مسائل سیاست داخلی، در مسائل سیاست خارجی نیز به مخالفت سرسختانه با غرب و به خصوص آمریکا شهرت دارد و در این زمینه بهتر از بسیاری دیگر از رهبران ایران نظرات آیت‌الله خمینی را منعکس می‌کند.»

مفسر رادیو بی.بی.سی. با اشاره به سمت جدید آقای موسوی خوئینی‌ها نتیجه گرفت که ایشان قاعدتاً عهده‌دار سرپرستی حجاج ایرانی نخواهد بود و افزود: «ماه آینده حجاج ایرانی در مراسم حج کم‌تر از سال‌های گذشته باعث زحمت رهبران عربستان خواهند بود، به خصوص این که اخیراً نشانه‌هایی از بهبود روابط ایران و عربستان و سایر کشورهای محافظه‌کار عرب در منطقه خلیج فارس به چشم می‌خورد.»^(۲)

۲۳۶

امروز "میرحسین موسوی" نخست‌وزیر، در نشستی با خبرنگاران مطبوعات و رسانه‌های گروهی داخلی به پرسش‌های آن‌ها از جمله در مورد ارزش نقد در رسانه‌ها، فعالیت آزادانه در مطبوعات و چگونگی تثبیت جایگاه مطبوعات، پاسخ داد. در بخشی از گزارش این مصاحبه - که به نحوی منعکس‌کننده اوضاع داخلی ایران در زمان جنگ می‌باشد - آمده است:

خبرنگار مجله شاهد: «شما در پی توقیف روزنامه صبح آزادگان، اظهار تأسف دولت را اعلام کردید، اما توقیف این روزنامه کماکان ادامه دارد؛ با توجه به این مسئله، این سؤال مطرح است که برای مطبوعات چه پشتوانه اجرایی در ادامه کارشان وجود دارد تا بعضاً دچار مشکلی شبیه روزنامه صبح آزادگان نشوند؟»

نخست‌وزیر: «البته من نظرم را در این مورد اظهار داشته‌ام و علت این اظهار نظر نیز این بود که دولت در این زمینه چه نقشی داشته و همچنین این که بگویم دولت آماده شنیدن انتقاد است و خودش شکایت‌کننده علیه روزنامه‌ها نیست، بلکه سپاس‌گزار روزنامه‌ها و اصولاً رسانه‌های گروهی در نقد و انتقادشان است؛ این مسئله مهم است چه به لحاظ تاریخی و چه از نظر جامعه که روشن شود. قوه اجرائیه معمولاً در همه کشورها به دنبال

ص: ۳۴۲

٢-٨. مأخذ ٣، ص ٢٩، راديو بي.بي.سي، ١٦/٤/١٣٦٤.

محدود کردن فعالیت روزنامه هاست، در حالی که در کشور ما برعکس، قوه مجریه داوطلب این است که روزنامه ها آزادانه فعالیت کنند و نقد کنند. ما اعتقاد داریم در روزنامه ها نیروهای انقلابی حضور دارند و طبیعی است که از روی دل سوزی می نویسند، تذکر می دهند و در جایی هم که پیشرفتی هست، آن را منعکس می کنند. همچنین آن اظهار نظر من نشان می دهد که آن مسائلی که منجر به توقیف روزنامه صبح آزادگان شده، ارتباطی با مسئله دولت نداشته است. البته ممکن است اختلاف سلیقه ای منجر به این مسئله شده باشد، به اضافه اشکالات قضائی که گرفته اند. تا آن جایی که من اطلاع دارم تلاش هایی صورت گرفته تا این مسئله حل شود.

در ضمن باید این را در نظر گرفت که وقتی به قوه قضائیه شکایتی می شود، این قوه مجبور است این پرونده ها را به جریان بیندازد و آن را به نتایجی برساند؛ قوه قضائیه در این مسیر حرکت کرده، منتهی واقعیت هایی که مربوط به رسانه های گروهی در کشور ما می شود، می تواند مسبب این باشد که قوه قضائیه با این مسئله قاطع تر و سریع تر برخورد کند که روزنامه های ما با دل گرمی و پشت گرمی بیش تری کار خود را دنبال کنند.»

خبرنگار اطلاعات: «آیا فکر نمی کنید مشکل روزنامه صبح آزادگان و شاید بعضی دیگر از رسانه های گروهی در این گونه موارد بیش تر ناشی از آن باشد که هنوز پس از گذشت چند سال از پیروزی انقلاب جایگاه مطبوعات در نظام جمهوری اسلامی تعیین نشده و آن نیز به دلیل نبود یک قانون مدون مطبوعات باشد؟»

نخست وزیر: «حرف شما را قبول دارم، به این معنی که قانون یک مقداری از کار را حل می کند ولی حلال همه کارها و مشکلات نیست. به اعتقاد من، روزنامه ها خود در تعیین و تثبیت جایگاه خود در نظام، نقش دارند.»

خبرنگار اطلاعات: «اما وجود سلیقه های مختلف در جامعه باعث می شود که روزنامه ها نتوانند نظر کلیه این سلیقه ها را جلب کنند و یا بهتر است بگویم این کار عملاً انجام پذیر نیست، ولی اگر قانون مطبوعات وجود داشته باشد، حداقل این قانون پشتوانه محکمی برای ادامه کار مطبوعات بر پایه معیار قانونی است.»

نخست وزیر: «من همیشه در صحبت هایم به این مسئله اشاره کرده ام که کسی که در رسانه های گروهی فعالیت می کند، مجبور به گزینش است؛ گزینش یک نوع طرف داری است. شما حتی خبرهای عادی را که می خواهید درج کنید، با انبوهی از خبرها روبه رو هستید که اگر بخواهید همه آن ها را درج کنید، روزنامه دوپست الی سیصد صفحه ای باید منتشر کنید، ولی شما از انبوه این خبرها گزینش به عمل می آورید و خود گزینش، یک نوع انتخاب و طرف داری است، برای همین، تصور این که روزنامه و روزنامه نگار بی طرف باشد، غیرواقع بینانه است. ما باید در وهله اول این را از ذهن خود بیرون کنیم که یک روزنامه نگار

می تواند بیننده بی طرفی باشد. از طرف دیگر، ما اعتقاد داریم که روزنامه نگار در کشور ما بر مکتب تکیه دارد، خود مکتب هم نحوه گزینش را نشان می دهد، یعنی انسان را از بی طرفی خلاص می کند. تمامی این ها می تواند باعث شود که روزنامه نگار ما کاملاً احساس کند که طرف دار راهی است و معیارهایی هم در کارش مطرح است و بر اساس آن معیارها به قضایا نگاه می کند، منتهی طرح یک مسئله در جامعه همیشه با مشکلاتی برخورد می کند و هر کاری یک سختی دارد؛ سختی یک کار فنی، در حل مسائل فنی آن است و سختی کار روزنامه نگاری هم در برخورد این نقطه نظرها با همین موانع اجتماعی است که به طور طبیعی وجود دارد؛ یعنی اگر ما تصور کنیم که در جامعه موانع و سختی وجود ندارد، اشتباه می کنیم. روزنامه نگاران با افکار عمومی سروکار دارند، با نیروهای مختلف سیاسی اجتماعی سروکار دارند، با گرایش های مختلف سروکار دارند، بعضی از این گرایش ها هم سو با نقطه نظرهای روزنامه نگار است و بعضی از آن ها به عکس؛ همه این ها خبر و زندگی روزانه یک روزنامه نگار است.

نکته دیگر این که بر پایه پذیرش این واقعیت، روزنامه نگاران باید سعی کنند جایگاه روزنامه را در نظام ما روشن کنند؛ برای مثال در حال حاضر روزنامه ها اقدام به انعکاس گزارش های خوب اقتصادی - اجتماعی می کنند، کم کم در جامعه ما این مسئله تثبیت می شود؛ یا بعضی اوقات روزنامه ها در مورد مسائل مهم سیاسی جهان و کشور مقالاتی چاپ می کنند؛ مردم این فعل و انفعالات مطبوعاتی را به طور جدی دنبال می کنند، هر قدر حجم این گزارش ها زیادتر شود و عمق آن بیش تر شود، جایگاه روزنامه ها در نظام ما تثبیت شده تر و احتمال آسیب پذیری آن ها نیز کم تر خواهد بود، چرا که خودشان را به عنوان یک مجموعه نافع برای جامعه تثبیت می کنند و دیگر به سادگی نمی توان دست به ترکیب آن ها زد. منتهی در رابطه با جریانات سیاسی روزمره که واکنش هایی را می تواند بر علیه روزنامه ها ایجاد کند، روزنامه نگارها باید معمولاً با ظرافت بیش تری کار کنند، این مربوط به کشور ما هم نیست، همه کشورها با این مسائل روبه رو هستند.

یکی از هنرها که در رسانه ها باید آموخت، این است که حرف را به نحوی بزنند که بیش تر به نفع نظام مورد اعتقادش باشد و کم تر آسیب به جامعه برساند و در عین حال، حالت ارشادی را داشته باشد و این چیزی است که روزنامه نگار آن را بیش تر از همه می فهمد؛ یعنی می داند که باید به گونه ای مسائل را مطرح کند که بعدها علیه خود او به کار گرفته نشود.

به جاست که در این جا یکی از شگفتی های رهبری امام را مطرح کنیم و آن این که امام به رغم این که نسبت به امثال ما ارتباط کم تری با رسانه های گروهی دارند، نسبت به نوع برنامه های رسانه های گروهی و توجه به آن ها حساسیت بیش تری داشته و دارند؛ این حساسیت از اول انقلاب وجود داشت و آن هم بیش از همه مسئولین کشور» (۱)

ص: ۳۴۴

بازتاب ماجرای هواپیماربایی اخیر همچنان ادامه دارد؛ واکنش های کشورهای منطقه در قبال تهدید امریکا مبنی بر تحریم فرودگاه بیروت، همچنین سرنوشت تعدادی دیگر از زندانیان "عتلیت" در اسرائیل، از جمله موضوعات مورد بحث امروز رسانه ها بوده است.

خبرگزاری یونایتدپرس از لندن گزارش داد: «لیبی امروز خواستار تحریم همه جانبه هواپیماها و کشتی های امریکا و نیز کالاهای این کشور در پاسخ به تصمیم امریکا دایر بر تحریم فرودگاه بی المللی بیروت شد. رادیو لیبی که این خبر را اعلام داشت، افزود در اعلامیه ای که از سوی کمیته عمومی خلق لیبی انتشار یافت، اقدام امریکا در این زمینه به عنوان تجاوز و تروریسم توصیف و در مقابل، حمایت از مردم لبنان درخواست شده است. این رادیو اضافه کرد در اعلامیه دولت لیبی این اقدام امریکا بخشی از یک پیکار به منظور اعمال تروریسم علیه مردم و کنترل اقتصاد آن ها به منظور تحمیل شرایط خود توصیف شده است. در اعلامیه مزبور بی توجهی امریکا به قراردادهای بین المللی به ویژه توافق هایی که تحت مساعی سازمان هواپیمایی غیرنظامی بین المللی حاصل شده، محکوم گردیده است.» (۱)

همچنین به گزارش یونایتدپرس از تل آویو، رادیو اسرائیل امروز گزارش داده است: «ایالات متحده پیشنهاد اسرائیل دایر بر تأخیر انداختن آزادی ۴۳۵ زندانی باقی مانده لبنانی تا زمانی که هفت گروگان امریکایی در لبنان آزاد نشده اند را رد کرد.» یونایتدپرس سپس افزوده: «این رادیو طی گزارشی از واشنگتن می گوید این پیشنهاد از سوی "دیوید کیمچه" مدیرکل وزارت خارجه اسرائیل، طی دیدار اخیرش از امریکا مطرح شده بود.

تعداد ۴۳۵ زندانی که در زندان اصلی نظامی اسرائیل "عتلیت" در جنوب بندر حيفا در بازداشت به سر می برند، باقی مانده ۱۲۰۰ لبنانی هستند که از جنوب لبنان در آخرین مرحله خروج نظامی اسرائیل، به عتلیت منتقل شدند.

شمار آخرین گروه از زندانیان آزاد شده لبنانی در پی رهایی ۳۹ گروگان امریکایی هواپیمای ربوده شده تی.دبلیو.ای. - که روز چهارشنبه [۱۲/۴/۱۳۶۴] آزاد شدند - به ۳۰۰ تن بالغ می شود.

رادیو دولتی اسرائیل به نقل از سخن گوی وزارت خارجه امریکا گفت ارتباطی بین گروگان های امریکایی و بازداشت های عتلیت وجود ندارد.» (۲)

منابع وزارت امورخارجه مصر اعلام کرده اند که دولت امریکا به دولت مصر اطلاع داده است که در نظر دارد موافقت خود را جهت آغاز مذاکرات سه جانبه بین هیئت های اردنی، فلسطینی، امریکایی در نیمه ماه میلادی آینده (اوت)، به دولت اردن ابلاغ کند. روزنامه کویتی "الرأی العام" امروز در ادامه این خبر، افزود که ش-ا-ه حسی-ن (اردن-ی) و "حس-نی-مب-ارک" رئی-س-جم-هوری مصر، در مذاکرات خ-ود در روز پنج-شنبه-گذشت-ه [۱۳/۴/۱۳۶۴] در عقبه، در مورد تشکیل

- ١- ١٠. مأخذ ٤، ص ١.
- ٢- ١١. مأخذ ١، ص آخر.

"ابوایاد" مرد شماره ۲ الفتح، گفت: «سوریه کنفرانس سران عرب را که قرار است برای رسیدگی به مسئله فلسطین تشکیل شود، تحریم نمی کند، چرا که دمشق با خودداری از شرکت در این کنفرانس، خود را به "انزوا" محکوم خواهد کرد.» وی افزود: «شرکت سوریه در کنفرانس آینده سران عرب ضروری است، زیرا این کشور منشأ بسیاری از مشکلاتی است که برای "ساف" به وجود آمده است و کنفرانس مذکور کوشش خواهد کرد تا این مشکلات را حل کند.» ابوایاد همچنین گفت که سازمان آزادی بخش فلسطین پیشنهاد خواهد کرد که این مسائل در کنفرانس سران عرب بررسی شود: «مسئله فلسطین و تصمیمات کنفرانس فاس (سپتامبر ۱۹۸۲)، سرنوشت آینده طرح فاس، نتایج کار کمیته عرب که از سوی سران عرب مأمور بررسی این طرح شده بود، همچنین مداخلات رژیم های عربی در امور داخلی فلسطین ها.» (۲)

روزنامه "الاسلام" چاپ کلمبو، به نقل از رئیس اداره امنیت ملی امریکا به نقش این کشور در جنگ عراق و ایران پرداخته و با ذکر دلایل و شواهدی قصد امریکا را جهت براندازی حکومت اسلامی از طریق کسب آمادگی برای حمله به اهداف نظامی ایران، بررسی کرده است. در این مقاله آمده است: «آنچه به نظر می رسد آن است که امریکا بدون داشتن دلیلی، خود را برای حمله به هدف های نظامی ایران آماده می کند. چنانچه این گونه عملیات نظامی، تنها براساس حدس و گمان و نه برپایه دلایل قطعی واقع شود، خود تحریک کننده گروه های فراوان ضد امریکایی خواهد شد تا در هر قطعه از جهان امریکایی ها را که مظنون به نظر می رسند، به قتل برسانند.» این روزنامه سپس به عاجز بودن امریکا در یافتن انگیزه و بهانه ای به منظور حمله به ایران، اشاره کرده و دلیل این در ماندگی را شکست کلی تاکتیک های براندازی امریکا علیه ایران، خصوصاً جنگ تحمیلی، دانسته است. (۳)

۱- ۱۲. مأخذ ۴.

۲- ۱۳. مأخذ ۴.

۳- ۱۴. مأخذ ۱، ص ۱۴.

ساعت یک بامداد امروز، دشمن در منطقه سومار به ارتفاع "گیسکه" - که مربوط به تیپ ۴۰ سراب می باشد - حمله کرد. در این حمله چند تن از سربازان خودی شهید و به گزارش پست شنود تیپ، حدود چهار تن اسیر و تعدادی مفقود شدند. در بعدازظهر همین روز تیپ ۴۰ سراب به مواضع از دست داده پاتک کرد، اما موفق به بازپس گیری آن نشد و در حدود دویست تا سیصد متری مواضع جدید دشمن، مستقر شد. (۱) استعداد دشمن در این تک حدود یک گردان بود. (۲)

اطلاعیه نظامی ارتش عراق درباره این حمله حاکی است که نیروهای مهاجم (که از آن ها به عنوان "نیروهای شجاع بدرالکبری" یاد شده) از تیپ ۴۶ ارتش عراق بوده اند و توانسته اند ۵۰ تن از نیروهای مدافع را بکشند یا مجروح کنند! (۳)

با توجه به اغراق مرسوم در همه اطلاعیه های نظامی عراق - که شمار تلفات رزمندگان ایران را چند برابر می نماید - آمار این اطلاعیه نیز نشان از تلفات اندک نیروهای خودی دارد.

وزیران امور خارجه شش کشور حوزه خلیج فارس که در "شواری همکاری خلیج" عضویت دارند، امروز درباره مسائل امنیتی خلیج فارس در شهر "ابهاء" واقع در جنوب غربی عربستان سعودی به بحث و تبادل نظر پرداختند. "راشد عبدالعزیز راشد" وزیر مشاور در امور خارجی کویت، در اجلاس افتتاحیه شورای وزیران شش کشور گفت: «جنگ ایران و عراق مهم ترین موضوعی است که در برابر کشورهای منطقه قرار دارد.» (۴) وی با ابراز نگرانی عمیق از عواقب جدی ناشی از ادامه جنگ ایران و عراق، اعلام کرد که کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس هماهنگ با دیگر محافل در جهت دست یابی به یک راه حل جهت پایان دادن به جنگ، می کوشند. (۵)

"شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، در مصاحبه ای گفت که کمیته صلح وابسته به این سازمان برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق و حل و فصل منازعات

-
- ۱-۱. سند شماره ۰۰۹۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: طرح و عملیات قرارگاه سلمان، ۲۰/۴/۱۳۶۴.
 - ۲-۲. سند شماره ۰۰۹۶۵۱ مرکز مطالعات جنگ: گزارش نوبه ای شماره ۱۳۷، قرارگاه عملیاتی خاتم الانبیا(ص).
 - ۳-۳. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "راديوهای بیگانه"، ۱۸/۴/۱۳۶۴، ص ۱ راديو بغداد، اطلاعیه نظامی شماره ۱۸۸۹، هشتم ژوئیه ۱۹۸۵ (۷/۴/۱۳۶۴).

۴-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "نشریه گزارش های ویژه" شماره ۱۱۱ (۱۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۳، شماره ۱۱۱، رادیو امریکا،

۱۷/۴/۱۳۶۴.

۵-۵. همان، ص ۳.

دو کشور از راه های مسالمت آمیز، در ماه سپتامبر آینده در جده تشکیل جلسه خواهد داد تا درباره امکانات جدید برای حل منازعات، گفت و گو کند. وی تأکید کرد که به تلاش های شخصی خود در این خصوص ادامه خواهد داد. (۱)

۲۴۴

در پی تحرکات اخیر ترکیه در قبال صلح و میانجی گری، "اوزال" نخست وزیر این کشور گفت که کشورش صلاحیت میانجی گری بین این دو کشور در حال جنگ (ایران و عراق) و پایان دادن به نزاع میان آن دو را دارد، زیرا روابط خوبی با آن ها دارد. وی در عین حال مواضع مثبت عراق را در قبال ابتکار عمل های صلح جویانه جهت پایان دادن به جنگ، ستود. (۲)

۲۴۵

روزنامه اطلاعات امروز در گزارشی از سفر رئیس جمهور و همراهان به استان چهارمحال بختیاری نوشته است: «حجت الاسلام و المسلمین "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، در دیدار و گفت و گو با عشایر و مردم چهارمحال بختیاری در جمع خانواده های شهدا، اسرا، معلولین و مفقودین حضور یافت و با بیان این موضوع که استکبار جهانی و ابرقدرت های شرق و غرب از روی خشم و از روی بیچارگی هر کاری از دست شان برمی آید، به انقلاب اسلامی ما روا می دارند، تأکید نمود: "عربده کشی های استکبار جهانی از روی قدرت نیست، از روی آسیب پذیری و ضرباتی است که ملت شجاع ما در طول انقلاب بر او وارد آورده است و در دنیا او را به خواری و ذلت کشانیده است." وی افزود: "در مورد جنگ تحمیلی، ما بارها تأکید کرده ایم تنها در صورتی در منطقه صلح برقرار می شود و عربده کشی های زمام داران دیوانه ای مانند صدام پایان می یابد و دو ملت ایران و عراق در صلح و صفا زندگی می کنند که جنگ تا پیروزی رزمندگان اسلام ادامه یابد." رئیس جمهوری تأکید کرد: "مردم با شعارهای شان در راه پیمایی های عظیم روز جهانی قدس و شرکت در نمازهای جمعه، بر ادامه جنگ تا سرنگونی صدام تأکید کردند و ما هم هرچه را که مردم مصلحت بدانند و بخواهند و اراده کنند، می پذیریم چون ملت سرنوشت خود را خودشان تعیین می کنند و ما مسئولان اجرا کننده خواست های بر حق آنان هستیم."

در این گزارش همچنین آمده است: «حجت الاسلام والمسلمین سیدعلی خامنه ای رئیس جمهور ... اظهار داشت: "انقلاب اسلامی ما، انقلاب اندیشه های قرآنی است که از راه انبیا سرچشمه گرفته است و امروز انقلاب اسلامی ما با رهبری های پیامبرگونه امام امت مسیری را طی می کند که حضرت ابراهیم(ع) برای برقراری امنیت واقعی و حقیقی زیر سایه عبودیت انحصاری الله طی کرده، به همین جهت رزمندگان ما امروز در یک دست سلاح و در دست دیگر قرآن را گرفته اند." آقای خامنه ای در قسمت دیگری از بیاناتش با اشاره به میزان کثرت فقر و محرومیت به ارث مانده از رژیم ستم شاهی در مناطق دورافتاده و محروم

ص: ۳۴۸

١-٦. مأخذ ٣، راديو بغداد، ص ٤.

٢-٧. مأخذ ٣، راديو دوبي، ص ٥.

کشور، گفت: "غارت و چپاول و ظلمی که رژیم طاغوت بر مردم ما روا داشته، یکی از ظلم‌های بزرگ تاریخ بشریت محسوب می‌شود." وی افزود: "در حالی که مردم مناطق محروم در فقر و محرومیت شدید به سر می‌برند، رژیم ستم‌شاهی فقط برای رنگ آمیزی یک کاخ میلیون‌ها تومان پول بیت‌المال را هزینه می‌کرد." (۱)

۲۴۶

آقای "میرحسین موسوی" نخست‌وزیر جمهوری اسلامی ایران، در مصاحبه‌ای مطبوعاتی درباره مسائل مهم داخلی و نظام بین‌المللی و منطقه‌ای - از جمله نفت، توسعه روابط اقتصادی با شوروی، ربوده شدن هواپیمای امریکایی تی.دبلیو.ای، تأیید دولت در بیانات امام - به گفت و گو نشست.

آقای موسوی در مورد این پرسش که "آیا در اوپک توطئه‌ای وجود دارد تا کشورهای صادرکننده نفت - که عمدتاً جهان سومی هستند - نتوانند به آن حد کفایت مطلوب در تولید و قیمت فروش برسند؟" گفت: «مسئله اوپک ماجرای طولانی دارد، منتهی به نظر می‌آید در حال حاضر فشار برای این که عملاً انتظام امور از دست اوپک بیرون رود، بسیار شدید است. در حال حاضر سقف تولید نفت با مشکلاتی روبه‌روست. همچنین روش‌های گوناگون برای جلوگیری از تخلفات کشورهای مختلف که بیش از سهمیه خود می‌فروشند، مطرح است. البته آن چیزی که کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرد، ایجاد شرایط جهانی است که قدرت‌های بزرگ در این زمینه نقش اصلی را دارند. اگر به این نکته در این زمینه توجه نشود، معمولاً راه حلی به دست نمی‌آید. آن‌ها تلاش می‌کنند با جوسازی، ایجاد فشار، وارد کردن نفت از منابع دیگر بازار و یک نوع هم‌دستی در آستانه تشکیل کنفرانس، وضعیت را متزلزل کنند و اگر بتوانند، قیمت نفت را پایین بکشند و احتمالاً اتفاق و اتحاد کشورهای عضو اوپک را از بین ببرند تا به این وسیله چرخ‌های صنعتی خودشان را بهتر به جریان بیندازند.» (۲)

وی همچنین در مورد تأثیر کاهش قیمت نفت در اجرای پروژه‌های عمرانی کشور، به تلاش بیش‌تر دولت جهت تکیه بر دیگر منابع مالی کشور (مانند مالیات و درآمدهای دیگر) اشاره کرد و با تأکید بر این که صرفه‌جویی در هزینه‌های دولت، مؤثر خواهد بود، افزود: «در درازمدت به نظر می‌رسد که مجبور شویم اقتصاد بدون تکیه بر نفت را ایجاد نماییم، گرچه مطلوب‌تر برای ما آن بود که بتوانیم نفت بفروشیم و سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی کشور را گسترده کنیم ولی شرایطی که بر ما تحمیل می‌شود به لحاظ بازارهای بد نفت جهانی، به نظر می‌آید ما را به این مهم که سریع‌تر به طرف خودکفایی حرکت کنیم و چشم خودمان را از نفت به عنوان تنها منبعی که می‌توانیم از نظر اقتصادی خود را تغذیه کنیم، برداریم.» وی با ذکر اجتناب‌ناپذیر بودن تأثیر کاهش درآمدهای نفتی بر اجرای پروژه‌های عمرانی، به

ص: ۳۴۹

۱- ۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۴/۱۸، صص ۳ و ۴.

۲- ۹. همان، ص ۲.

تجدید نظر در این پروژه‌ها اشاره کرد و تکیه بر کارهای کوچک تر ولی با بازده سریع تر و ملموس تر در مقابل پروژه‌های بزرگ (که به دلیل نیاز آن‌ها به ارز و سرمایه بیش تر و بازدهی دیرتر که می‌توانند تورم را باشند، اگرچه به یک معنا اشتغال را هستند) را ضروری خواند ...

نخست وزیر سپس شایعه سفرش در آینده نزدیک به شوروی را تکذیب کرد و در مورد نزدیکی به چین که امکان دارد دوری از شوروی را به دنبال داشته باشد، گفت: «ما یک سیاست مستقلی بر پایه مکتب و ارزش‌های برآمده از انقلاب اسلامی خودمان داریم و روابط خود با سایر کشورها را براساس این معیارها تعیین می‌کنیم و در مورد شوروی نیز دائماً مطرح کرده ایم که دارای مرزهای طولانی با این کشور می‌باشیم، لذا می‌توانیم روابط سالمی را برقرار کنیم و طبیعی است که اختلافات ریشه‌ای مثل مسئله افغانستان و نیز مسائل دیگری وجود دارد. برای حفظ حسن هم‌جواری و توسعه روابط اقتصادی باید برخورد مناسب تری ببینیم و سلاح‌های پیچیده شوروی را در دست عراق نینیم و یا تعطیلی نیروگاه اصفهان به بهانه جنگ و ترک کارشناسان روسی از این منطقه و ... که می‌تواند در روابط ما اثر بگذارد.»^(۱)

موسوی در مورد دخالت ایران در خلاصی گروگان‌های امریکایی هوایمی‌تی، دلیو.ای. و نیز این ادعای امریکا که دلایلی دایر بر دخالت ایران در خلاصی گروگان‌ها ندارد، گفت: «تصمیم‌ها و اقدامات خود را برای این منظور انجام نمی‌دهیم که مورد تأیید امریکا قرار بگیرد و یا آن را تکذیب کند. موضع صریح نظام و دولت ما این بوده است که ریشه تروریسم و خراب کاری در خود امریکا و کشورهای است که بر پایه زور و جهان‌خواری تشکیل شده‌اند و اگر تعداد انسان‌های محروم و مستضعفی را که زیر دست و پای این جهان‌خواران کشته می‌شوند در نظر بگیریم، خواهیم دید که منشأ این ناآرامی‌ها و ریشه تروریسم در کجاست. لبنان و تجاوز اسرائیل به این کشور را در نظر بگیرید و سپس کانون تروریسم را در جهان جست‌وجو کنید؛ آیا آن را جز در امریکا و اسرائیل و امثال این نقاط می‌توان یافت؟ ... ما بارها اعلام کرده ایم با هواپیمابایی مخالفیم آن هم به دلیل ملاحظات انسانی و یقیناً موضع ما در این زمینه توانست در آزادی گروگان‌های امریکایی هوایمی‌تی بوده شده امریکا مؤثر باشد. به هر حال، ما قبل از این که مخالفت خود را با هواپیمابایی در سطح منطقه خاورمیانه و جهان اعلام کنیم، مخالفت خود را با تروریسم واقعی که از سوی ابرقدرت‌ها به کشورهای جهان سوم تحمیل می‌شود، اعلام می‌کنیم.»

آقای موسوی در قسمتی از مصاحبه مطبوعاتی خود درباره حمایت امام از دولت وی، گفت: «امام همیشه مددکار دولت بوده‌اند و یقیناً هر دولتی که در خدمت نظام جمهوری اسلامی ایران باشد، یقین دارم که مورد حمایت امام خواهد بود... علی‌ای حال هر نوع حمایت از سوی رهبری، مسئولیت را بر ارگان‌ها سنگین تر می‌کند.»^(۲)

ص: ۳۵۰

۱- ۱۰. همان، ص ۲.

۲- ۱۱. همان، ص ۲.

روزنامه اطلاعات نوشته مفصلی از سیدمحمد موسوی خوئینی ها در دو شماره با عنوان "از امروز، آمادگی فرهنگی برای حج، که فردا دیر است" درج کرده است. در این نوشته مطالبی با این عناوین دسته بندی شده است:

اهمیت مناسک حج؛ عبادت اجتماعی و دسته جمعی؛ فواید اجتماع مسلمین در خانه خدا؛ اختلاف ما و حکومت عربستان؛ هم دیگر را شناختن؛ سخنی با روحانیون کاروان ها؛ زبان بین المللی اسلامی؛ سخنی با حجاج ایرانی؛ آمادگی برای سفر حج؛ استطاعت فرهنگی؛ (۱) تذکری به مسئولین کشور؛ سخنی با وسایل ارتباط جمعی؛ عزاداری کنار بقیع؛ سخنی با مدیران کاروان ها؛ حجاج و خدمه کاروان ها؛ راه پیمایی های پارسال؛ عکس العمل دولت عربستان؛ راه پیمایی براءت از مشرکین؛ تأثیر دعای کمیل؛ توطئه صدام؛ هجوم به ایرانیان و شهادت مرحوم فیضی؛ نتیجه حرکت احمقانه عراق؛ خطر صدام برای عربستان و تماس عراقی ها با ما در ایام حج.

به گزارش روزنامه اطلاعات، آقای خوئینی ها در مباحث مربوط به توطئه صدام؛ هجوم به ایرانیان؛ نتیجه حرکت احمقانه عراق و خطر صدام برای عربستان، آورده است:

یکی از مسائلی که پارسال با آن مواجه شدیم، توطئه عراق بود. صدام متوجه شده بود که جمهوری اسلامی ایران از امکانات عظیمی در ایام حج برخوردار است که تمام تبلیغات سوئی که صدام و هواداران او علیه جمهوری اسلامی ایران به راه می اندازند، خنثی می شود و به عبارتی دیگر، صدام متوجه شده بود که جمهوری اسلامی ایران در جبهه سیاسی از امکانات عظیمی در حج برخوردار است که عراق از این جبهه سیاسی محروم می باشد و اگر در جبهه نظامی در خط تماس، یک طرف، نیروهای رزمنده ایرانی هستند و در طرف دیگر، نیروهای عراقی، اما در جبهه سیاسی حج، در این خط تماس، نیروی عراقی وجود ندارد و دلیل آن این است که برای عراق امکان چنین حرکتی در حج نیست، حتی آن قدر در این جبهه شکست خورده و بدون نیرو است که در برابر حرکت بسیار با ارزش اعزام خانواده های شهدای جمهوری اسلامی به حج، نمی تواند هزار خانواده از کشته های عراقی را اعزام کند. صدام فکر می کند اکنون که این جبهه حج برای او قابل استفاده نیست، کاری کند که تمام حجاج دنیا از این فیض محروم بمانند، از این روی، توطئه ای را طرح ریزی کرده بود که وضعیتی در حج به وجود بیاید و آن قدر مایه تنفر و انزجار مسلمین قرار بگیرد که در نتیجه تمام مسلمین را وادار کند به محکوم کردن هر حرکت سیاسی در حج.

طبق آمار دقیقی که به دست آوردیم، در میان هشت هزار و هفتصد عراقی که برای حج آمده بودند، سه هزار نیروی بعثی وجود داشت و بنابراین بود که توسط این سه هزار نفر، درگیری هایی بین آن ها و ایرانیان اتفاق بیفتد و طبیعی است که در این زد و خوردها تعدادی

ص: ۳۵۱

از طرفین کشته می شوند و ممکن است دامنه درگیری به قدری گسترش پیدا کند که به دیگر ملت ها نیز سرایت نموده و در نتیجه، حرکت انقلابی مسلمانان ایران را لوث کنند.

صدام با این که می دانست جمعیت ۱۵۰ هزار نفری ایرانیان اگر تکانی به خود بدهند، سه هزار بعثی در حج قتل عام می شوند، ولی برای او مهم نبود که سه هزار یا تمام عراقی ها کشته شوند، بلکه او می خواست با چنین حادثه ای حج را آلوده کند و سوءاستفاده نماید.

همه مردم دنیا می دانند که پرچم دار حرکت های سیاسی در ایام حج، جمهوری اسلامی ایران است و در صورت بروز چنین حادثه خطرناکی، با تبلیغات وسیع، آن را در دنیا منعکس می کردند و طبیعی بود که انزجار عجیبی در سراسر دنیای اسلام پیش می آمد.

تصور صدام بر این بود که در اثر برخورد با ایرانیان و درگیری دو گروه با هم، هیچ نتیجه ای که نداشته باشد، آن چند هزار عراقی باورشان می آیند که ایرانیان با آن ها دشمن هستند و هنگامی که به کشور خود برگردند، به همه مردم خبر بدهند که ما مورد حمله ایرانیان قرار گرفتیم و شاید همین کار یک انگیزه ملی در آنان ایجاد کند که در برخورد با جنگ فعال تر شوند. وانگهی، این توطئه آن چنان حرکت سیاسی را در حج آلوده می سازد که دیگر کسی جرأت نکند در آن جا حتی بحث سیاسی نماید.

حرکتی که بعثی ها در "منی" انجام دادند به قدری زمینه مساعد برای درگیری ایرانی ها و عراقی ها بود که اگر به موقع آن توطئه را سرکوب نکرده بودیم، بدون شک به ملت های دیگر نیز سرایت می کرد و فاجعه می آفرید.

بعثی ها با خبث طینتی که داشتند، با یک گروه صد نفری ناگهان به سی نفر از ایرانیان که شاید پانزده نفر آن ها بانوان بودند، حمله ور شده و در چند لحظه بسیاری از بانوان محترم را مورد ضرب و شتم قرار داده و به شدت مجروح کردند.

مرحوم فیضی که از نیروهای انتظامی بسیار خوب و مفید ما بود و مردی جاافتاده و محترم که سخنانش مورد قبول جوانان قرار می گرفت، در حالی که بیش از پنجاه سال داشت، با روحیه ای بسیار جوان، برای دفاع از زنانی که مورد حمله قرار گرفته بودند، ایستاد و مقاومت کرد.

البته ناگفته نماند که پلیس عربستان با کمال وقاحت این منظره را تماشا کرده و کوچک ترین دخالتی نکرده! در هر صورت، آن پلیدان به مرحوم فیضی حمله کرده و با چوب محکم به پیشانی او می زنند و جمجمه اش آسیب می بیند و در بیمارستان به شهادت می رسد. ایرانیان غیرت مند که به هیچ وجه تحمل چنین حادثه ای را نداشتند، با کوچک ترین عکس العمل تمام هشت هزار عراقی را در چند لحظه می توانستند از بین ببرند، ولی از آن جا که پروردگار همواره ما را یاری داده، این احساسات به طغیان کشیده ای که هر لحظه مانند

آتشفشان امکان انفجار داشت، به حمدالله مهار شد و عراقی ها کاملاً با شکست مواجه شدند.

و از آن طرف، این حرکت احمقانه باعث شد که ما در مدینه بعد، راه پیمایی باشکوهی انجام دهیم و با این که در طول این چند سال تقيه می کردیم و در رابطه با جنگ و صدام شعار نمی دادیم (چون معتقد بودیم مسئله جنگ ایران و عراق نیست بلکه مسئله اسلام و کفر است)، این بار در تشییع جنازه مرحوم فیضی، مسئله جنگ را مطرح کردیم و جنایات صدام را برملا ساختیم و برای مسلمانان نیز باعث شد که سازش با این از خدا بی خبران ستم کار معنی ندارد، زیرا ما در مدینه نه مرکز جنگی داشتیم و نه به بعثی ها حمله کرده بودیم، تازه در مقابل حمله آن ها، برای خاطر اسلام، صبر کردیم و همچنین برای مردم ثابت کردیم که صدام کافر و ملحد است و این بعثی ها اعتقاد به خدا و اسلام ندارند و این همه فیضی که ما از شهادت مرحوم "فیضی" بردیم، اگر چنین حادثه ای اتفاق نمی افتاد، برای ما میسر نبود.

در این جریان روشن شد که خطر صدام برای عربستان و حکومت های عربی همسایه خیلی بیش تر از خطر او برای ایران است. در این زمان که صدام این قدر ضعیف شده و همواره از کویت و عربستان گدایی می کند، نسبت به عربستان آن قدر قلدری و خشونت دارد که در داخل مدینه، جلو چشم پلیس، مأمورین او یک نفر را به قتل می رسانند (چه ایرانی باشد و چه غیرایرانی) و پلیس عربستان جرأت دست گیر کردن آنان را ندارد.

این بزرگ ترین دلیل است بر این که صدام برای عربستان خطر دارد، یعنی عربستان باید بفهمد صدام که در حال ضعفش این قدر قلدری می کند، اگر از چنگ جمهوری اسلامی ایران خلاص شود و خیالش آسوده گردد، چه به روزگار حکومت هایی مانند عربستان خواهد آورد.

دولت عربستان باید بداند که اگر بخواهد این گونه ضعیف عمل کند، ما ناگزیر هستیم برای حفاظت از حجاج ایرانی و جلوگیری از این تعرضات، خودمان دست به کار شویم و در آن موقع طبیعی است که پلیس عربستان و همه دست اندرکاران آن دولت، پشیمان خواهند شد. (۱)

۲۴۸

در پی تشدید اقدامات خصمانه مقام های دولت کویت علیه اتباع ایرانی مقیم این کشور و ضبط بی دلیل اموال آنان به وسیله مأموران کویتی، سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت با ارسال یادداشتی به وزارت خارجه آن کشور به این امر اعتراض کرد.

سفارت جمهوری اسلامی در این یادداشت ضمن یادآوری مقررات و قوانین بین المللی در مورد رفتار با اتباع خارجی، بر لزوم رعایت این مقررات در خصوص احترام به شرافت انسانی و جلوگیری از تعدی به شخصیت و اموال اتباع کشورهای بیگانه به ویژه برادران مسلمان و همسایه، تأکید کرد.

ص: ۳۵۳

۱-۱۳. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۴/۱۳۶۴، صص ۸ تا ۱۲.

در این یادداشت همچنین آمده است: «آزار و اذیت، شکنجه و بی خانمان کردن ایرانیان نجیبی که سالیان دراز در عمران و آبادانی کویت تلاش کرده اند، روز به روز شدت می یابد و این در حالی است که مزدوران حزب بعث عراق از هیچ اقدام تروریستی و خراب کارانه در دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس فروگذار نمی کنند و اقدام به ترور ناجوان مردانه امیر کویت می نمایند.»

سپس تأکید شده است که چنانچه دولت کویت به هر دلیلی تصمیم به لغو اقامت برخی ایرانیان گرفته است، اجرای اصول و مقررات شناخته شده در این باره مورد توقع بوده و فرصتی داده شود تا این گونه افراد به امور مالی و زندگی شخصی خود رسیدگی کنند.^(۱)

در این حال، آسوشیتدپرس از نوعی واکنش "القیسی" یک نماینده کویتی، در این باره خبر داد. وی گفته است: «اگر وزارت کشور کویت برای جلوگیری از تروریسم، افراد مظنون را اخراج می کند، بهتر است، طرف داران اسرائیل را بیرون کند، زیرا ما در حال جنگ با اسرائیل هستیم و ورود هر یهودی به کویت، تهدیدی برای کشور (کویت) محسوب می شود.»^(۲)

۲۴۹

به دنبال تهدیدات امریکا مبنی بر تحریم فرودگاه بین المللی بیروت و نیز اعمال فشار بر دیگر کشورهای جهان برای اعلام همبستگی با این تحریم، جمهوری اسلامی ایران نیز در برابر این تهدیدات از خود واکنش نشان داد. در این باره سخن گوی وزارت امور خارجه گفت: «اکنون که امریکا از سیاست های نظامی گری و میلیتاریستی خود در لبنان طرفی نبسته است و اعزام ناوگان جنگی و تفنگ داران دریایی و هماهنگی کامل با رژیم صهیونیستی در کشتار و سرکوب مردم مبارز لبنان و انفجار بمب در مساجد و خیابان ها و قتل عام مردم بی گناه نتوانسته است مقاومت قهرمانانه و پرشکوه مسلمانان مبارز لبنانی را در جهت مقابله با تجاوز دشمن صهیونیستی و حامیانش در هم شکند و در حالی که امریکا انجام این قبیل اقدامات تروریستی را همچنان در برنامه خود دارد، فشار سیاسی جدیدی را برای تحریم فرودگاه بین المللی بیروت آغاز کرده است و با درخواست از متحدین خویش برای قطع پرواز هواپیماهای شان به این فرودگاه، سعی در بین المللی کردن این تحریم دارد.»

سخن گوی وزارت خارجه، افزود: «جمهوری اسلامی ایران ضمن محکوم کردن شیوه جدید اعمال فشار بر ملت مظلوم لبنان، از کشورهای اسلامی و عربی می خواهد در مقابل زورگویی جدید امریکا و بی اثر کردن این اقدام غیرقانونی - که بهایی است که لبنان مظلوم به خاطر مبارزه با اسرائیل و شکست آن می پردازد - واکنش نشان دهند و در صورت عملی شدن تحریم امریکا و هر کشور دیگری، فرودگاه ها و فضای خویش را بر پروازهای این کشورها مسدود نمایند.»

ص: ۳۵۴

۱-۱۴. همان، ص ۲.

۲-۱۵. روزنامه کیهان، ۱۷/۴/۱۳۶۴، کویت - آسوشیتدپرس، "القیسی" نماینده کویتی.

سخن گوی وزارت خارجه در پایان گفت: «تهدید اخیر امریکا، بار دیگر ثابت می کند که عقب نشینی بعضی از کشورهای مرتجع عرب در مقابل امریکا و پیوستن به خط سازش با اسرائیل، نه تنها تغییری در سیاست های امریکا ایجاد نکرده است، بلکه رژیم صهیونیستی و حامی اصلی آن، امریکا را بیش از پیش در اجرای سیاست های تجاوزکارانه در منطقه جری نموده است.»^(۱)

۲۵۰

"رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا، امروز در جمع "انجمن وکلای امریکا" درباره تروریسم و عوامل و تبعات آن و واکنش امریکا در قبال آن، سخنان بسیار مهمی ایراد کرد. به گزارش یونایتدپرس از واشنگتن، ریگان کشورهای ایران، لیبی، کره شمالی، کوبا و نیکاراگوئه را متهم کرده که یک ترکیب تازه جنایی در سطح جهان تشکیل داده اند و در ابراز تنفر تعصب آمیز از امریکا، همسو هستند. وی تأکید کرده که روابط نزدیک شوروی با تقریباً همه کشورهای تروریستی نیز نباید نادیده گرفته شود. ریگان خاطر نشان کرده که هدف واقعی تروریست ها، بیرون راندن امریکا از عرصه جهان است.

در گزارش یونایتدپرس آمده است که ریگان در سخنان خود اشاره ای به بحران گروگان گیری در بیروت نکرده و در این خصوص پیشنهادی را جهت حل بحران ارائه نداده و از سوریه به عنوان یکی از کشورهای در دسر آفرین، نام برده است. در ادامه گزارش آمده است:

«ریگان از حقوق دانان امریکایی خواست که در رابطه با دست یابی به یک چارچوب تازه در امریکا و همچنین در سطح بین المللی جهت مقابله با تروریسم، تلاش کنند. وی گفت که "هدف استراتژیکی که در پشت تروریسم برخوردار از حمایت کشورهای غیرقانونی نهفته است، کاملاً مشخص است و آن بر هم زدن نظام امریکا، آشفته کردن و یا تغییر سیاست خارجی آن و ایجاد تفرقه بین صفوف داخلی امریکا و هم پیمانان آن و همچنین ترساندن آن دسته از کشورهای جهان سوم که در رابطه با حل و فصل مسالمت آمیز درگیری های محلی با ما همکاری می کنند، می باشد." وی اضافه کرد: "به طور خلاصه آن ها می خواهند ما را مجبور به عقب نشینی و تغییر مواضع کرده و ما را به امریکایی قلعه نشین تبدیل کنند؛ بله هدف واقعی آن ها بیرون راندن امریکا از صحنه جهان است."

وی در این ارتباط از کشورهای ایران، لیبی، کره شمالی، کوبا و نیکاراگوئه نام برد و گفت که این کشورها اگرچه ده ها هزار مایل از یک دیگر فاصله دارند، اما تمامی آن ها دارای اهداف و مقاصد مشترکی هستند. ریگان در بخش دیگری از سخنان خود گفت: "اغلب تروریست هایی که در ربودن و یا قتل اتباع امریکایی شرکت داشتند و یا تأسیسات امریکایی را مورد حمله قرار می دهند، به طور مستقیم و یا غیرمستقیم توسط گروه مشخصی از دولت های افراطی و دیکتاتوری که باند جدیدی از جنایت کاران بین المللی را تشکیل

ص: ۳۵۵

می دهند، آموزش دیده و حمایت مالی می شوند. تمامی این دولت ها در یک پدیده ساده جنایت گونه شریک هستند و آن، تنفر تعصب گونه آن ها نسبت به امریکا، به مردم آن و راه و رسم زندگی امریکایی و موقعیت بین المللی امریکاست."

وی گفت که "با توجه به درصد فعلی، انتظار می رود در حدود یک هزار عمل تروریستی در سال ۱۹۸۵ به وقوع بپیوندد و این چیزی است که ما با آن مواجه خواهیم شد، مگر این که تمامی کشورهای متمدن جهان در جهت پایان بخشیدن به این حمله علیه بشریت، با هم متحد شوند."

وی گفت: "تنها در سال ۱۹۸۳، سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) دخالت ایران در ۵۷ فقره حملات تروریستی را یا به طور قطع و یقین تأیید کرده و یا مدارکی بسیار قوی دال بر دخالت ایران به دست آورده است. اکثر این حملات در لبنان صورت گرفت، اما فعالیت تروریستی توسط کسانی که هوادار ایران هستند، در سراسر اروپا افزایش یافته است."

ریگان گفت: "ما شواهدی در دست داریم که حاکی از ارتباط عوامل لیبیایی با حداقل ۲۵ حادثه در سال گذشته است." وی گفت: "هتک حرمت از سوی سرهنگ قذافی علیه افراد متمدن البته به رسوایی اعمالی است که از سوی آیت الله خمینی سرزده است." ریگان برخلاف اظهارات پیشین منابع دولتی امریکا، از سوریه در زمره کشورهای حامی تروریسم نام نبرد. "حافظ اسد" رئیس جمهور سوریه، در آزادسازی ۳۹ گروگان امریکایی که در جریان هواپیماریایی، هفده روز به حال گروگان به سر بردند، نقش یاری دهنده ای داشت. اسد که در خاورمیانه فردی مورد احترام محسوب می شود، در مذاکرات میان شبه نظامیان امل - که مسافرین هواپیما را در گروگان داشتند - و دولت امریکا نقش کلیدی به عهده داشت. ریگان در حال حاضر امیدوار است که بار دیگر از یاری حافظ اسد در آزادسازی هفت امریکایی دیگر که کماکان در بیروت در بازداشت به سر می برند، برخوردار شود.

گمان می رود این هفت تن که سال گذشته در بیروت ربوده شدند، در دست گروه مسلمانان "افراطی حزب الله" باشند. رئیس جمهور امریکا در این سخن رانی به هفت امریکایی مزبور اشاره ای نکرد، اما گفت کشورهای نام برده ضرورتاً تنها کشورهای حامی تروریسم بر علیه امریکا و متحدانش نیستند.

وی گفت: "هیچ قدرت خارجی نباید عدم توافق در امریکا را با عدم وحدت، اشتباه کند." و افزود: "تاریخ، آلوده به بقایای رژیم هایی است که به اشتباه، قدرت و اراده مردم امریکا را کم تر از واقعیت آن ارزیابی کرده است و بنابراین، مردم امریکا حاضر نیستند و تکرار می کنم حاضر نیستند که ارباب ترور و اقدامات صریح جنگی بر علیه این کشور و مردمش را تحمل کنند و ما به ویژه این تهاجمات از سوی کشورهای قانون شکن را که از زمان ظهور رایش

سوم در آلمان، تحت حاکمیت مجموعه ای افراد ناجور و احمق و جنایت کاران ناپاک قرار گرفته، تحمل نخواهیم کرد."

وی همچنین تفاسیر شوروی درباره بحران اخیر و گروگان گیری را که در آن، امریکا متهم به یافتن بهانه برای تهاجم شده، مورد سرزنش قرار داد. وی رژیم کمونیست نیکاراگوئه را متهم کرد که به جمع کشورهای ایران، لیبی، کره شمالی و کوبا در یک فعالیت بین المللی تروریستی پیوسته است. ریگان گفت: "دولت ساندریست ها در نیکاراگوئه حامی ترور در السالوادور، کاستاریکا و هندوراس است و به یک نقطه مرکزی در شبکه تروریستی تبدیل شده است." وی گفت: "این کشورهای تروریستی در حال حاضر درگیر جنگ بر علیه دولت و مردم امریکا هستند و بر طبق قانون بین المللی، هر کشوری که قربانی اقدامات جنگی است، حق دارد از خود دفاع کند." (۱)

۲۵۱

مجله امریکایی "نیوزویک" - که خبرنگار آن همراه با تعدادی دیگر از خبرنگاران غربی اخیراً به ایران آمده و از جبهه ها و شهرهای بمباران شده، بازدید کرده بود - امروز در گزارش مفصلی نوشته است:

"سه ماه پیش در جریان یک تهاجم فاجعه آمیز در مناطق باتلاقی هویزه در شرق رود دجله [منظور عملیات بدر است]، ایرانیان شدیدترین شکست خود را در طول این جنگ متحمل شدند ... عراق، تهران و دیگر شهرهای عمده ایران را هدف یک سری حملات هوایی خود قرار داد، لکن علی رغم این تلفات سنگین، این کشور همچنان از انسجام و وحدت برخوردار است. برای اثبات این موضوع، رهبران ایران اخیراً به یک گروه از خبرنگاران غربی اجازه ورود به تهران را داده و از برخی از آن ها نیز دعوت به عمل آورده که از نزدیک از یک صحنه پیروزی های ایران دیدن نمایند. "رالف ژوزف" خبرنگار نیوزویک، یکی از همین گزارش گران می باشد که از مشاهدات خود می گوید:

"در مقایسه با برخی از نبردهای گسترده ای که پیش تر از این در جنگ رخ داده است، این نبرد [اشاره به عملیات "قدس ۱" در هورالهویزه است] به نظر می رسد که یک نبرد جزئی بوده است؛ هدف، یک پست فرماندهی عراق در "ابوذرکار" و یک سری قرارگاه های کوچک تر در نزدیکی باتلاق های هویزه واقع در ده مایلی رود دجله بوده است. عراق ظاهراً انتظار یکی دیگر از حملات موج نیروهای انسانی ایران را داشته است. عراقی ها یک سری خندق پر از بمب های ناپالم در اطراف پایگاه مرزی این جزیره ایجاد کرده بودند تا در صورت یک تهاجم، منفجر گردد. این انفجار، دیواری از شعله های آتش را بر روی آب به وجود می آورد که احتمال داشت حتی متعصب ترین ایرانیان را نیز به فکر کردن مجدد در مورد تمایل شان برای شهید شدن، مجبور سازد لکن ایرانیان با اتخاذ تاکتیک هایی جدید موفق شدند این استراتژی را با شکست روبه رو سازند.

ص: ۳۵۷

آن طوری که راه نمای من گفت، ایرانیان به جای پیشروی به صورت گروه های بزرگ، اکثراً در گروه هایی دوتایی و یا سه تایی سوار بر قایق های کوچک از نزارها پیش رفتند تا آن که موفق شدند به مواضع عراق دست یابند. آن طوری که گفته می شود، آن ها بمب های ناپالم را در این خندق ها با کمک مردان قورباغه ای خنثی کردند و سپس بر روی یک هزار سرباز عراقی که از پاسگاه ها محافظت می کردند، آتش گشودند و به هنگام آغاز این حمله، اکثر سربازان عراقی موفق به فرار شدند.^(۱)

نیوزویک سپس از قول خبرنگار خود به تهران و آثار جنگ شهرها پرداخته است: «علی رغم حملات هوایی اخیر عراق، تهران به صورت یک شهر بمباران شده به نظر نمی رسد و چنین احساسی در تهران وجود ندارد؛ زندگی در تهران به طرز قابل توجهی طبیعی به نظر می رسد. در یک بازدید که بدون همراه صورت گرفت، متوجه شدم که در سوپرمارکت ها به حد کافی تخم مرغ، گوشت، نان، شیر و پودر رخت شویی برای عرضه به مردم وجود دارد و حداقل در ظاهر چنین به نظر می رسد که وضع اقتصاد ایران رو به بهبود است.

در مورد بهای کالاها ناراحتی ابراز می شود، ولی تورم از حدی که قابل کنترل نباشد، خیلی فاصله دارد. یک دیپلمات مقیم تهران در این رابطه اظهار داشت بسیار تعجب آور است که آن ها می توانند هم زمان هم به جنگ و هم به گردش امور اقتصاد خود ادامه دهند.

چنین به نظر می رسد که رژیم سیاست های سرکوب گرانه خود را تخفیف داده است؛ جوخه های اخلاق [گشت منکرات] مربوط به پاسداران انقلاب که در خیابان ها در تردد هستند، دیگر سعی ندارند کلیه زن ها را مجبور سازند تمامی تارهای موی خود را بپوشانند و مانع هرگونه آرایش کردن زن ها شوند. انتقاد از رژیم به طرز شگفت آوری در اماکن عمومی به صورت صادقانه به عمل می آید... در سراسر تهران می توان پاسداران انقلابی اخمو و بسیجی های مسلسل به دست را مشاهده کرد. آن ها از همه چیز، از وزارت خانه خودشان [وزارت سپاه پاسداران] در میدان فردوسی گرفته تا یک محوطه اسرار آمیز در نزدیکی دانشگاه تهران - که حتی پیاده روهای اطراف دیوار آن را طناب کشی کرده اند - پاسداری می کنند. در سفارت خانه سابق امریکا در تهران، بر روی دیوار، یک پاسدار انقلابی مسلح مستقر می باشد. درهای سفارت با صفحات ضخیم فولادی پوشانیده شده و بر روی دیوارهای سفارت سخنانی که توسط آیت الله خمینی ایراد شده است، به تازگی نوشته شده است.»^(۱)

ص: ۳۵۸

دشمن در ساعت ۴:۳۰ بامداد امروز با نیرویی به استعداد یک گردان تقویت شده، با اجرای تک در منطقه "نهر عنبر" مقابل پاسگاه شرهانی (جنوب نوار مرزی موسیان)، مواضع جدیدی را اشغال کرد. (۱)

یک گزارش سپاه حاکی است که نیروهای عراقی از ساعت ۳:۳۰ بعد از نیمه شب به اجرای آتش تهیه سنگین روی مواضع ارتش جمهوری اسلامی مستقر در منطقه، پرداختند. براساس این گزارش، حمله دشمن جهت تصرف ارتفاعات ۱۷۵ و ۱۷۲ انجام گرفت، اما بدون دست یابی به این دو ارتفاع، فقط با تصرف خط خودی و اسارت ۱۷ تن، متوقف شد. (۲) در این باره در اطلاعیه نظامی ارتش عراق آمده است: «تیپ ۴۳۵ در این هجوم، دو گروهان پیاده از گردان ۱۰۱ تیپ چتربازان ۵۵ را متحمل تلفات نموده است.» طبق این اطلاعیه، نیروی مهاجم مناطقی را که "نیروهای خمینی" از مواضع سپاه چهارم عراق اشغال کرده بودند، "تار و مار" کرده است. (۳)

از سوی دیگر، نیروهایی از تیپ ۴۰ سراب (ارتش) برای بازپس گیری ارتفاع ۴۰۲ معروف به "کله شوان" در منطقه سومار - که دشمن در روز گذشته (۱۷/۴/۱۳۶۴) آن را تصرف کرده است - از نیمه شب به اجرای تک علیه دشمن پرداختند، لیکن بعد از درگیر شدن با دشمن، با اعلام این که "آتش دشمن سنگین است و ۵ شهید و ۱۰ مجروح داده ایم" به عقب برگشتند. (۴) به گزارش قرارگاه سلمان، استعداد نیروی شرکت کننده در عملیات، ۱۰۹ تن بود که ۲۵ تن پیشرو و بقیه در احتیاط عملیات قرار داشتند. (۵)

هوایمهای عراق به یک نفت کش حمله کردند. این نفت کش که "ام - وطن" نام دارد و دارای ملیت ترکیه و ظرفیت ۳۹۳ هزار تن است، پس از بارگیری از خارک و حرکت به طرف جزیره سیری، در ساعت ۶:۲۰ بامداد مورد اصابت موشک قرار گرفت. (۶) یک سخن گوی شرکت کشتی رانی ترکیه گفت این نفت کش در اجاره دولت ایران بوده است.

۱-۱. سند شماره ۰۰۹۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، قرارگاه عملیاتی خاتم الانبیا(ص)، شماره ۱۷۵ (۲/۵/۱۳۶۴).

۲-۲. سند شماره ۰۰۶۴۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه: "بررسی وضعیت دشمن"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (محمد درودیان)، اسفند ۱۳۶۷، ص ۴۳.

۳-۳. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۹/۴/۱۳۶۴، ص ۱ رادیو بغداد، ۱۸/۴/۱۳۶۴، اطلاعیه نظامی ارتش عراق، شماره ۱۸۹۰، نهم ژوئیه ۱۹۸۵ (۱۸/۴/۱۳۶۴).

۴-۴. سند شماره ۰۰۹۳۱ مرکز مطالعات جنگ: گزارش نوبه ای شماره ۵، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)؛ و - سند شماره

۰۰۹۵۱۰ مرکز مطالعات جنگ: طرح و عملیات قرارگاه سلمان، ۲۰/۴/۱۳۶۴.

۵-۵. سند شماره ۰۰۹۴۹۹ مرکز مطالعات جنگ: طرح و عملیات قرارگاه سلمان، ۱۹/۴/۱۳۶۴.

۶-۶. سند شماره ۰۷۴۶۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: روابط عمومی دفتر فرماندهی منطقه جنوب، ۱۸/۴/۱۳۶۴.

رویتر در گزارشی از بیروت در این مورد اعلام کرد: «نفت کش ام - وطن سومین نفت کشی است که در طول سه ماه گذشته در جریان انتقال نفت ایران از جزیره خارک به ترمینال نفتی جزیره سیری - که به تازگی در منطقه ای دور از برد هواپیماهای عراقی در جنوب خلیج [فارس] ایجاد شده - هدف اصابت موشک های عراقی قرار می گیرد.» (۱) عراق در اطلاعیه نظامی ۱۸۹۰ مورخ ۱۸/۴/۱۳۶۴ به این حمله اعتراف و اعلام کرد که در ساعت ۶:۴۵ صبح امروز دست به حمله علیه یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی جزیره خارک زده است. (۲)

۲۵۴

امروز در یک اقدام بی سابقه، هواپیمای حامل وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران مورد تعرض هواپیماهای عراقی قرار گرفت. به گزارش رسیده، هواپیمای حامل مهندس "غرضی" و همراهان هنگام ورود به کشور، برفراز مرز هوایی ایران و ترکیه، مورد تعقیب یک فروند هواپیمای جنگنده عراقی قرار گرفت. به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی - که خود داخل هواپیمای حامل هیئت نفتی ایران بوده است - چند لحظه پس از عبور هواپیمای ایرانی از فراز مرز هوایی ایران و ترکیه، حمله جنگنده دشمن به سوی هواپیمای ایرانی با آتش پدافند دو فروند هواپیمای جنگی "اف - ۴" ایران، دفع و هواپیمای دشمن ناچار گریخت. از حوالی مرز ایران با ترکیه، یک فروند "اف - ۴" در نزدیکی هواپیمای حامل وزیر نفت و یکی دیگر از فاصله دور در پشت سر، این هواپیما را اسکورت می کردند. قابل ذکر است که وزیر نفت و همراهان در حال بازگشت از کنفرانس وزیران نفت اوپک در وین، بودند. (۳)

۲۵۵

"حسن" شاه مراکش، اعراب را به پشتیبانی از عراق در مقابله با "تجاوز ایران" (!؟) دعوت کرد و گفت: «آن که می گوید "عراق را در این جنگ به حال خود واگذارید"، این حقیقت را نمی داند که جسم عرب یکی است و امت عرب امت واحدی است و قابل تفکیک نیست.» (۴)

۲۵۶

در مرحله دوم عملیات "انصارالله" - که در مناطق مرزی شمال غرب کشور جهت قطع ارتباط نیروهای محارب ضدانقلاب با عراق و سرکوبی و انهدام آنان و پاک سازی روستاهای مرزی ادامه دارد - قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) (سپاه) با اعلام این که تعداد کثیری از عناصر تشکیلاتی و سران ضدانقلاب از جمله "علیار" مسئول نظامی حزب منحلہ دمکرات، به هلاکت رسیده اند، برخی کشتگان را نام برده است:

۱- کاک "ابرا" معروف به "ابوبکر سقزی" مسئول حفاظت قاسملو.

۲- "میرزا عبدالله میرغلام" معاون هیز معین از حزب منحلہ دمکرات.

۳- "عبدالکریم حسینی" فرزند "شیخ جلال حسینی" معروف به "بابا شیخ" مسئول نظامی گروهک خبات.

-
- ۱-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۲ (۱۳۶۴/۴/۱۹)، ص ۲۵.
 - ۲-۸. همان، ص ۱ و ۲، رادیو بغداد، ۱۳۶۴/۴/۱۸، اطلاعیه نظامی شماره ۱۸۹۰ عراق، نهم ژوئیه ۱۹۸۵ (۱۳۶۴/۴/۱۸).
 - ۳-۹. همان، ص ۹.
 - ۴-۱۰. همان، ص ۴۶.

۴- "هاشم بیاران" مسئول دسته شوان از گروهک کومه له.

قرارگاه حمزه افزوده است: «همچنین "عبدالله سور" از اعضای تشکیلات حزب منحله دمکرات و "ارسلان ایلخان زاده" از دفتر سیاسی حزب منحله کومه له به همراه تعداد بی شماری از فریب خوردگان ضمن اظهار ندامت، خود را به پایگاه های تابعه قرارگاه حمزه تسلیم و در کنار نیروهای اسلام به مبارزه با اشرار پرداختند.»(۱)

درباره عملیات "انصار الله" و سابقه آن، یک نشریه داخلی سپاه گزارش داده است:

«به دنبال تجمع گروهک های ضدانقلاب در منطقه "شیلر" در غرب کشور و عملیات ایدائی یی که توسط آنان در برخی مناطق (مثل سارال) صورت گرفت، رزمندگان اسلام موفق شدند پس از شناسایی ها و تدارکات لازم، در اواخر خرداد ماه طی عملیاتی حساب شده، تلفات و خسارات قابل توجهی به عناصر فریب خورده ضد انقلاب وارد سازند. بخشی از دست آوردهای این عملیات - که هنوز ادامه دارد - عبارت است از:

۱- به هلاکت رسیدن بیش از صد تن از عناصر مهم ضدانقلاب من جمله سرگرد "علیار" مسئول نظامی حزب دمکرات، "باباشیخ" پسر شیخ "جلال حسینی" از گروهک خبات، چند تن از مسئولین گروهک های دمکرات، خبات و کومه له که اجساد ۶۰ تن از معدومین در منطقه به جای مانده است.

۲- مقادیر قابل توجهی اسناد و مدارک درون تشکیلاتی گروهک ها به همراه مقداری غنایم از قبیل سلاح انفرادی، مهمات و بی سیم به دست رزمندگان اسلام افتاده است.

۳- تعداد ۳۸ تن از اهالی روستای "غیبی سور" دیواندره که به جرم همکاری با جمهوری اسلامی و عدم پرداخت باج به ضدانقلابیون، در اسارت گروهک ها بودند، در این عملیات آزاد شدند که تأثیر بسیار خوبی در روحیه مردم منطقه داشته است تا جایی که در بین مردم مطرح شده که هدف اصلی عملیات رزمندگان آزادی این افراد بوده است.

۴- حداقل پانزده روستای مرزی به طور کامل پاک سازی شد و محور استراتژیک "سوته - بسطام" در نوار مرزی پاک سازی و با استقرار نیروهای اسلام در منطقه، مورد استفاده مردم و رزمندگان قرار گرفت.

۵- ارتباط تدارکاتی گروهک های ضدانقلاب با رژیم بعثی در منطقه فوق قطع و تعداد زیادی از آنان به خاک عراق متواری شدند.

۶- تعدادی از ضدانقلابیون دست گیر و یا مجروح شده اند که در بین مجروحین، "علی عزیزی" مسئول نظامی گروهک خبات نیز به چشم می خورد.»(۲)

از سوی دیگر، به گزارش رکن ۲ قرارگاه حمزه (ارتش)، عناصر حزب دمکرات برای فعالیت ایدائی علیه نیروهای خودی آماده شده اند: «تعداد زیادی از چته های حزب منحله دمکرات متشکل از هیزه های "نحو، سیمکو، آواره، افشین" که از عراق وارد ایران گردیده اند، هم

۱-۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۴/۱۸، ص ۲.

۲-۱۲. سند شماره ۲۲۶۰۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۴/۲۵، ص ۱۴.

اکنون در منطقه کوه "سیپارز" واقع در غرب جلدیان به سر می برند که به زودی به منظور انجام فعالیت های ایزدایی از قبیل اجرای کمین و گروگان گیری و مین گذاری در منطقه، تقسیم خواهند شد. ضمناً عده ای از عناصر گروهک های داخلی به منظور عملیات ایزدایی در منطقه و مسیر محور اشنویه - کلاشین مستقر گردیده اند.»(۱)

۲۵۷

در دیدار امروز مسئولان قوه قضائیه با امام خمینی - که در واقع مراسم تودیع دادستان قبلی (آقای صانعی) و معارفه دادستان جدید (آقای موسوی خوئینی ها) بود - امام در سخنانی ابتدا گفتند: «کشور ما تازه متولد شده ای است که با این که ملت ها با ما موافق اند، اکثر دولت ها با ما مخالف می باشند. در دنیا این گونه تبلیغ می شود که "ایران می خواهد منابع کلیه کشورها را از بین ببرد"، در حالی که کشور اسلامی ما روی موازین اسلامی عمل می کند و هیچ گاه قصد تجاوز و تعدی به دیگران را ندارد. ما در مقابل عراق هم، تنها دفاع می کنیم؛ دفاع، حقی که شرعاً و عقلاً بر همه مسلمانان واجب است، خصوصاً مردم ایران که مورد تجاوز قرار گرفته اند. البته در چنین مقطعی همه کارها مشکل است.»

امام خمینی سپس در مورد تغییرات اخیر در قوه قضائیه - که در محافل داخل و خارج تفاسیر متعددی را در پی داشته و بعضاً آن را حاکی از نارضایتی های آقای صانعی دانسته اند و برخی برعکس آن را در جهت تقویت رادیکالیسم پنداشته اند - خاطر نشان کردند: «قوه قضائیه مشکلاتش بیش تر از سایر ارگان هاست، چرا که قوه قضائیه دخالت در اموری می کند که اختلافی است و اختلاف بین مردم هم تمام شدنی نیست؛ ناچار همیشه یکی از دو نفری که با یک دیگر اختلاف دارند، ناراضی می رود، به همین جهت کار بسیار مشکلی است و از طرفی هم، بسیار حساس و مورد توجه اسلام است. قوه قضائیه اگر روی موازین اسلامی - انسانی رفتار کند، کشور را می تواند نجات دهد. مسئله دادستانی که همه می دانید از امور بسیار مشکل و حساس است و آقای صانعی که مردی فاضل و عالم است و سال ها او را از نزدیک می شناسیم و او را عنصری فعال و خوب می دانم، تا به حال این سمت را داشتند که از زحمات ایشان تشکر می کنم، منتها اخیراً خسته شدند و به خاطر همین خستگی مدت هاست که تصمیم داشتند کنار بروند و ما می خواستیم باشند و ایشان از این سمت استعفا دادند که پذیرفته شد. با جناب آقای موسوی خوئینی ها هم آشنا هستم و ایشان را می شناسم و البته بعضی از آقایان هم ایشان را به هر جهت می شناسند؛ از جهت علمی که مورد تأیید بعضی از رجال و علمای علم هستند و از نظر تعهد که من خود، ایشان را می شناسم؛ ایشان کارهای مهم را خوب انجام می دهند و مرد فعالی است.»

گفتنی است که به گزارش یک نشریه غیررسمی که در حوزه علمیه قم منتشر می شود، استعفای آقای صانعی از مدت ها قبل به طور شایعه مطرح بوده و دلایل آن را نیز چنین

ص: ۳۶۳

۱- آقای صانعی از مماشاتی که در مورد برخی متخلفین صورت می گرفت، ناراحت بود و تلاش های او در رفع این نقیصه به جایی نرسیده و منجر به استعفا گردید.

۲- آقای صانعی لیستی از برخی متخلفین اقتصادی و اجتماعی را تهیه کرده و همراه استعفا به شورای عالی قضایی تقدیم کرده است. وی تأکید کرده است که هر وقت این ها دست گیر شدند، من از قم برمی گردم.

۳- آقای صانعی بانندی کشف کرده بود که از سرمایه داران فراری و آن هایی که اموال شان مصادره شده بود، پول گرفته و توسط چند روحانی نما برای بازگرداندن اموال مربوطه تلاش کرده اند. این روحانی نماها با اعمال نفوذ ناحق، در صدد بازگرداندن کارخانه آبجوسازی "آرگو" به صاحب آن بوده اند. آقای صانعی وقتی در برخورد با این باند هم چشم پوشی و اهمال می بیند، از شدت خشم و ناراحتی گریه کرده است. (۱)

۲۵۸

مهندس "غرضی" وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران، پس از بازگشت از وین نتایج هفتاد و چهارمین کنفرانس وزیران نفت کشورهای عضو اوپک را تشریح کرد:

«در کنفرانس اخیر با توجه به سقف تولید فعلی اوپک که حدود ۵/۱۴ میلیون بشکه در روز می باشد، پیشنهاد شد در این فصل، یعنی تابستان، تولید کنندگان هفت درصد از تولید خود را کاهش دهند تا قیمت تثبیت شود و در فصل زمستان مجدداً اعضا مقدار تولید خود را به میزان سهمیه تعیین شده بازگردانند. هشت کشور با این پیشنهاد موافقت و چهار کشور نیجریه، عراق، اکوادور و گابن بنا به گرفتاری هایی که داشتند، با آن مخالفت کردند.

کشور عراق در این کنفرانس خواهان افزایش سهمیه خود شد. این کشور قرار است از طریق لوله ای که به دریای احمر منتهی می شود، ظرف چند ماه آینده پانصد هزار بشکه در روز بر تولیدات خود بیفزاید.»

مهندس غرضی در مورد موضع ایران در این کنفرانس، گفت: «ایران بیش ترین مصرف داخلی را دارد و این مصرف زیاد نیز جزء سهمیه تولید ماست، ولی با این وجود، ایران با افزایش سهمیه اعضا و سقف تولید مخالف است.» وی افزود: «در این کنفرانس قرار شد قیمت های رسمی نفت اوپک در سطح فعلی یعنی ۲۸ دلار برای هر بشکه حفظ و از آن دفاع شود.» (۲)

۲۵۹

آخرین تحولات در روابط ایران و شوروی با توجه به آخرین مواضع مسئولان جمهوری اسلامی - از جمله مصاحبه دیروز نخست وزیر ایران - در رادیو بی.بی.سی. در مصاحبه ای بررسی شد. از آن جا که این مصاحبه حاوی مسائل جامعی است، مفصلاً آورده می شود:

۱-۱۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۴ (۱۳۶۴/۴/۱۵)، ص ۲۸.

۲-۱۵. مأخذ ۱۱، ص ۴.

«از "جهانگیر بهروز" روزنامه نگار ایرانی که صاحب نظر در مورد روابط ایران و شوروی است و چندی قبل با سفیر شوروی در تهران راجع به همین موضوع صحبت کرده بود، پرسیدیم که "به نظر او چرا نخست وزیر ایران در این زمان به خصوص از شوروی انتقاد کرده است." وی جواب داد:

جمهوری اسلامی ایران در ماه های اخیر در مقابل شوروی حسن نیت زیاد نشان داد ولی به نظر می رسد که نتیجه زیاد مهمی به دست نیاورده است. از جمله اقداماتی که می شود گفت از روی حسن نیت انجام گرفت یکی محدود کردن تبلیغات مخالف در مورد شوروی بود؛ یکی خودداری از محاکمه علنی سران حزب توده بود که می توانست افکار عمومی را علیه شوروی تحریک کند. در مقابل، جواب درستی از شوروی گرفته نشد، گرچه رادیو مسکو هم گفتارهایش را محدود کرد ... من گمان می کنم که شوروی در مقابل دوستی با ایران، توقعات زیادی دارد مثلاً منتظر است که ایران سیاست خود را نسبت به افغانستان خاتمه بدهد یا در مورد جنگ، سیاست دیگری در پیش بگیرد که این ها برای ایران امکان پذیر نیست که در حال حاضر تغییرات اساسی در سیاست خود بدهد.

سؤال: ولی دو سه ماه پیش نشانه هایی بود از این که روابط دو کشور رو به بهبود هست؛ مثلاً آقای موسوی گفته بود که روابط ایران و شوروی خیلی خوب است و شوروی تا حدی نظراتش را نسبت به جنگ تعدیل کرده. همان موقع مقامات سفارت شوروی در ایران هم خیلی با حسن نیت راجع به روابط دو کشور صحبت کرده بودند و امکان آن بود که این طور تصور کرد که ایران سعی می کند این مناسبات بهتر شود تا درباره جنگ و صدور اسلحه از شوروی به عراق، شوروی تا اندازه ای رعایت حال ایران و رعایت نظرات ایران را بکند. آیا فکر می کنید که علت این که حالا آقای موسوی از شوروی انتقاد کرده، دلیل بر این است که این تلاش های ایران به نتیجه نرسیده است؟

جواب: نظر شما در مورد این که چند ماه قبل نشانه هایی از بهبود روابط دیده شد، کاملاً درست است و بهترین نمونه آن، همان مصاحبه سفیر شوروی در تهران بود که معمولاً در مواقعی این کار را انجام می دهند که می خواهند تغییراتی در روش سیاسی خودشان بدهند. همان طوری که گفتم، من فکر می کنم که شوروی منتظر بود در مقابل حسن نیت، ایران قدم های خیلی بیش تری پیش بگذارد و چون از طرف ایران چنین اقدامی صورت نگرفت، شوروی دوباره به سیاست گذشته اش برگشته است.

سؤال: آیا فکر می کنید این قضیه مثلاً مربوط باشد به بعضی از تحولاتی که در سیاست خارجی ایران اخیراً می شود دید، مثلاً بهبودی که در روابط ایران با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس دیده می شود یا مثلاً صحبت هایی که آقای رفسنجانی در چین و ژاپن کرده بود و راجع به امکان بهبود روابط ایران با امریکا؟

جواب: توسعه روابط میان ایران با چین شاید در بهبود روابط ایران و شوروی یا کند ساختن سرعت آن تأثیری داشته باشد که شوروی ها از این بحث گذشته اند و زیاد استقبال نکرده اند.» (۱)

۲۶۰

یک روزنامه معتبر امریکایی از دولت امریکا خواست تا از تیرگی روابطش با ایران بکاهد. روزنامه "هرالدتریبون" در شماره اخیر خود، با تأکید بر این که "ایران جسورانه ثابت کرده است که با پشت سر گذاشتن مخاطرات قبلی (تهدید شدن به وسیله گروه های چپ و راست و زخم خوردن از جنگ پنج ساله با عراق و مورد دشمنی واقع شدن به خاطر سیاست هایش) ماندنی و پابرجاست"، نوشت: «برای پایان دادن به جنگ شیعیان علیه امریکا، دولت ریگان چاره ای جز کاهش تیرگی روابط با ایران ندارد و امریکا باید درصدد یافتن امکانات مناسب برای نزدیک شدن دوباره به ایران باشد. انقلاب اسلامی ایران سرابی نیست که با سربه نیست کردن بعضی از ملامهای افراطی یا فعال بتوان آن را از بین برد. اغلب ناظران مسائل خاورمیانه متفق القول اند که علی رغم مشکلاتی که ایران دارد، خمینی گری [خمینیسیم] و یا حکومت بر اصل اسلام، یقیناً باعث بقای آیت الله روح الله خمینی خواهد بود.» (۲)

۲۶۱

در واکنش در برابر مواضع امریکا و اظهارات روز گذشته ریگان، امروز منابع شوروی، لبنان، لیبی و اردن، مواضع رسمی و غیررسمی کشورهای خود را اعلام کردند.

خبرگزاری فرانسه از مسکو گزارش داد: «"تاس" خبرگزاری رسمی شوروی، در پاسخ به اظهارات روز گذشته ریگان در رابطه با تروریسم بین المللی، نوشت: "این واشنگتن است که پیوسته به تروریسم دولتی در سطح بین المللی متوسل می شود." تاس اضافه کرد که "رئیس جمهوری امریکا به همه کشورها و ملت هایی که در راه استقلال سیاسی اقتصادی خود مبارزه می کنند، برچسب تروریسم بین المللی می زند." تاس نوشته است که "رئیس قوه اجرایی امریکا اکنون به مخالفت روزافزون بین المللی با سیاست خارجی ایالات متحده در کشورهای در حال توسعه پی برده است؛ هدف نهایی سیاست ریگان آن است که این کشورها را زیر سلطه اقتصادی و استراتژیکی واشنگتن در آورد. مع ذلک ریگان هنوز هم نمی خواهد بفهمد که بالا گرفتن موج ضد امریکایی در سرتاسر جهان، پی آمد سرشت امپریالیستی و تهاجمی واشنگتن است و پیوسته از تروریسم بین المللی دم می زند.» (۳)

رادیو لیبی نیز امروز اعلام کرد: «لیبی و چهار کشور دیگری که "رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا، از آن ها به عنوان کشورهای تروریستی نام برد، تنها کشورهایی هستند که با سیاست امریکا دایر بر "بلعیدن جهان" مقابله می کنند.» به گزارش آسوشیتدپرس، رادیو لیبی، ریگان را یک تروریست نامیده و اعلام کرده است: «این پنج کشور

ص: ۳۶۶

١-١٦. مأخذ ٧، صص ٣٧ و ٣٨، راديو "بي.بي.سي."

٢-١٧. سند شماره ٢٢٦٠٥٧ مركز مطالعات و تحقيقات جنگ، اسناد سياسي، ١٨/٤/١٣٦٤، صص ٥١ و ٥٢.

٣-١٨. مأخذ ١١، ص آخر.

تنها کشورهایی هستند که با سیاست های امریکا که در صدد کنترل جهان و تضمین برتری امریکا در رویارویی هسته ای آینده با طرف دیگر است، مقابله می کنند. ریگان تروریست بدون هیچ دلیلی که حتی برای امریکایی ها قانع کننده باشد، موضع این کشورها را به عملیات هواپیمارمایی که از سوی افراد یا گروه ها به دلایلی کاملاً مختلف صورت می گیرد، مربوط می سازد.»

همچنین "علی تریکی" وزیر امور خارجه لیبی، در نامه ای به دبیرکل سازمان ملل، ضمن تکذیب حمایت کشورش از ربایندگان هواپیمای امریکایی، امریکا را به داشتن طرح های تجاوزکارانه علیه لیبی، متهم کرد.^(۱)

از سوی دیگر، در یک تحرک هماهنگ با امریکا، شاه حسین در نامه ای به رئیس شرکت هواپیمایی اردن (عالیا)، اعلام کرده که اردن زمانی پروازهای خود را به فرودگاه بین المللی بیروت از سر خواهد گرفت که این فرودگاه وضع قبلی خود را تحت کنترل دولت به دست آورد و دولت لبنان به طور کامل بر آن حاکمیت داشته باشد.^(۲)

در این حال، خبرگزاری رسمی لبنان گزارش داد: «امین جمیل» رئیس جمهوری لبنان، دیروز ریاست نشستی از مقام های امنیتی لبنان را به منظور بحث پیرامون راه های مقابله با تدابیر امریکا علیه فرودگاه بیروت، بر عهده داشت. نماینده لبنان روز گذشته در سازمان ملل گفت که ربوده شدن هواپیمای "تی.دبلیو.ای." و به گروگان گرفته شدن مسافران امریکایی آن، یک اقدام تروریستی نبوده و امریکا را به دلیل نادیده گرفتن انگیزه های سیاسی هواپیماربایان، مورد سرزنش قرار داد.^(۳)

۲۶۲

"فارین ریپورت" یک نشریه "نیمه محرمانه" چاپ لندن، در شماره اخیر خود ضمن یک گزارش از آخرین تحولات جنگ ایران و عراق، درباره وضع جسمی امام خمینی و نظر ایشان راجع به جنگ جاری، نوشت: «در وجود آیت الله خمینی در سن ۸۲ سالگی علایم بیماری که به وی نسبت می دهند، به وضوح مشاهده نمی شود. وی اخیراً در یک سخن رانی فی البداهه تلویزیونی - که یک ساعت و یا بیش تر به طول انجامید - شرکت جست. آیت الله خمینی خسته به نظر می رسد لیکن کاملاً هوشیار است و مصمم است که به این جنگ که آن را "خواست خدا" می داند، ادامه دهد.»

در ادامه، نویسنده "امیدواری هایی" را ابراز کرده است: «با این حال، روحانیت ایران دچار تفرقه است؛ آیت الله شریعتمداری مدت هاست که در خانه اش بازداشت می باشد؛ خمینی علناً از برخی ملایان به خاطر داشتن نظرات ملایم نسبت به جنگ، انتقاد به عمل آورده است.»^(۴)

۲۶۳

به گزارش رادیو صدای نجات ایران (وابسته به علی امینی)، "طارق عزیز" وزیر خارجه

ص: ۳۶۷

۱-۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

۲-۲۰. همان.

۳-۲۱. مأخذ ۱۱، ص آخر.

۴-۲۲. مأخذ ۷، نشریه "فارین ریپورت" چاپ لندن، ۱۸/۴/۱۳۶۴، ص ۱۷.

عراق، هدیه ای از صدام حسین به "مسعود رجوی" داده است. این هدیه به مناسبت ازدواج رجوی با "مریم قجر عضدانلو" همسر سابق "مهدی ابریشم چی" بوده است و شامل یک ساعت نفیس طلا - که در پشت آن، نقشه عراق حک شده و در آن، خرمشهر به نام "محمرة" و به عنوان یک شهر عراق ترسیم گردیده است - و یک رشته گردن بند مروارید بحرینی برای مریم قجر عضدانلو، می باشد. (۱)

ص: ۳۶۸

۱-۲۳. مأخذ ۱۷، صص ۳۰ و ۳۱.

نیروهای عمل کننده لشکر ۱۹ فجر که قرار است در یک عملیات نفوذی (۱) در منطقه عمومی "دهلران - طیب" در غرب رودخانه میمه (۲) شرکت کنند، غروب امروز در دهکده فرح آباد آماده عزیمت جهت عملیات گردیدند. این نیروها که همین امروز از اردوگاه عین خوش رسیده بودند، نماز مغرب را در این محل به جا آوردند و پس از آن به منطقه عملیاتی ره سپار شدند. (۳)

این در حالی است که دو سه روز قبل عراق دست به تعویض زده و تیپ ۴۰۴ را که مدت هاست در منطقه حضور دارد، به پنجوین انتقال داده و تیپ ۸۰۵ از لشکر ۱۴ را که از پاسگاه "شیب" چزابه آمده، جایگزین آن کرده است. تعویض این نیروهای پدافندی این نگرانی را که دشمن از عملیات نیروهای خودی آگاه شده است، منتفی ساخت، هرچند که نیروهای خودی شواهد و قرائنی یافته اند که دال بر آگاهی دشمن از عملیات آینده می باشد. (۴)

در طرح مانور لشکر ۱۹ فجر ابتدا هدف، انهدام و اسارت نیروهای دشمن در تپه ۱۹۴ و نیز تثبیت منطقه بود (۵)، ولی به دلیل کمبود نیرو در یگان های خودی، مقرر شده که پس از انهدام و گرفتن اسیر و غنایم، به عقب برگردند. (۶)

براساس طرح مانور لشکر، دو محور عملیاتی تعیین شده است: در جناح چپ، هدف ارتفاع ۱۹۴ است و استعداد نیروهای تک ور، یک گردان (دو گروهان)؛ در جناح راست، هدف، مقرها و پایگاه ها و تجمعات جلو مالحه است و استعداد نیروها، دو گردان (استعداد هر یک دو گروهان) از لشکر و یک گروهان مأمور، می باشد. (۷)

به این ترتیب، گردان امام علی (ع) مأموریت دارد که در محور چپ پس از باز کردن میدان

ص: ۳۶۹

۱-۱. سند شماره ۰۶۲۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۳"، گزارش راویان: محمدساجدی، شهید محمدرضا ملکی، مرداد ۱۳۶۴، ص ۱۰.

۲-۲. همان، ص ۳.

۳-۳. همان، ص ۱۶.

۴-۴. همان، صص ۸ و ۹.

۵- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۲۶۴: گزارشی از منطقه عملیاتی قدس ۳، ص ۳۷۶.

۶-۵. همان، ص ۱۰.

۷-۶. همان، ص ۱۰.

مین، ابتدا به کمین ها سپس به نیروهای اصلی دشمن روی ارتفاع ۱۹۴ یورش ببرد. گردان قاسم بن الحسن (ع) نیز مأموریت دارد که در محور راست پس از پاک سازی جاده اصلی از سه پایگاه و دو کمین دشمن، علاوه بر ایجاد سهولت در اجرای عملیات گردان امام مهدی (عج)، این جاده را برای بازگشت نیروهای تمام محور، تخلیه غنایم، اسیران و مجروحان، گشوده نگه دارند.

گردان امام مهدی (عج) می باید در محور راست، سنگرهای اجتماعی، مقرهای فرماندهی و پارک موتوری دشمن در حد فاصل پس از جاده اول تا سوم را (که در واقع عقبه نیروهای مستقر در ارتفاع ۱۹۴، است) منهدم سازد. (۱)

با توجه به نفوذی بودن عملیات، نیروها مجهز به تجهیزات انفرادی اند و چنانچه مهمات خود را تمام کنند، می باید با مهمات به دست آمده از دشمن، مأموریت را ادامه دهند. (۲)

علاوه بر این تجهیزات، آتش پشتیبانی نیز چنین پیش بینی شده است: از "لشکر ۵۸ ذوالفقار" ارتش ۲ قبضه کاتیوشا، ۶ قبضه توپ ۱۵۵ و ۳ آتشبار ۱۳۰؛ سپاه: از توپخانه "لشکر فجر" ۱ آتشبار ۱۵۲ و ۶ قبضه توپ ۱۰۵، از توپخانه "لشکر حضرت رسول (ص)" ۱ آتشبار ۱۲۲. همچنین آتش ادوات از لشکر فجر شامل ۲ قبضه مینی کاتیوشا، ۹ قبضه خمپاره ۱۲۰، ۸ قبضه خمپاره ۸۱، ۱ قبضه تفنگ ۱۰۶. (۳)

طرح مانور لشکر ویژگی هایی دارد که پاره ای از آن ها چنین است:

الف) قرار است نیروها از پشت به دشمن بزنند و پس از انهدام مقر فرماندهی و سنگرها، به طرف خط دشمن پاک سازی کنند. این روش، با از کار انداختن فرماندهی دشمن، متلاشی کردن نیروهای در خط را آسان تر می سازد.

ب) پس از شروع درگیری، در اولین فرصت کابل های برق و سیم های مخابراتی دشمن قطع می شوند، بدین ترتیب ارتباط با عقبه و نیروهای در خط به کلی قطع و دشمن در هدایت نیروهای خود مستأصل می گردد.

ج) نیروهای تک کننده موظف اند با رعایت سکوت کامل، خود را به دشمن چسبانده و در خیز اول از نارنجک استفاده کنند. (۴)

مانور لشکر نقاط ضعفی نیز دارد که مهم ترین آنها عبارت است از:

۱- کمبود نیروی عمل کننده ... و این در حالی است که استعداد دشمن در منطقه حدود یک تپ تخمین زده می شود.

۲- نیرویی برای احتیاط در نظر گرفته نشده است. (۵)

به دلیل تسلط دید دشمن بر منطقه، می باید مسائل حفاظتی عملیات از جمله انتقال واحدها رعایت گردد، از این رو سعی شده تا بسیاری از واحدهای پشتیبانی را حتی الامکان در خصوص زمان عملیات توجیه نکنند و برای انتقال نیز چهار روز قبل از عملیات و بعضاً

١-٧. همان، ص ١١.

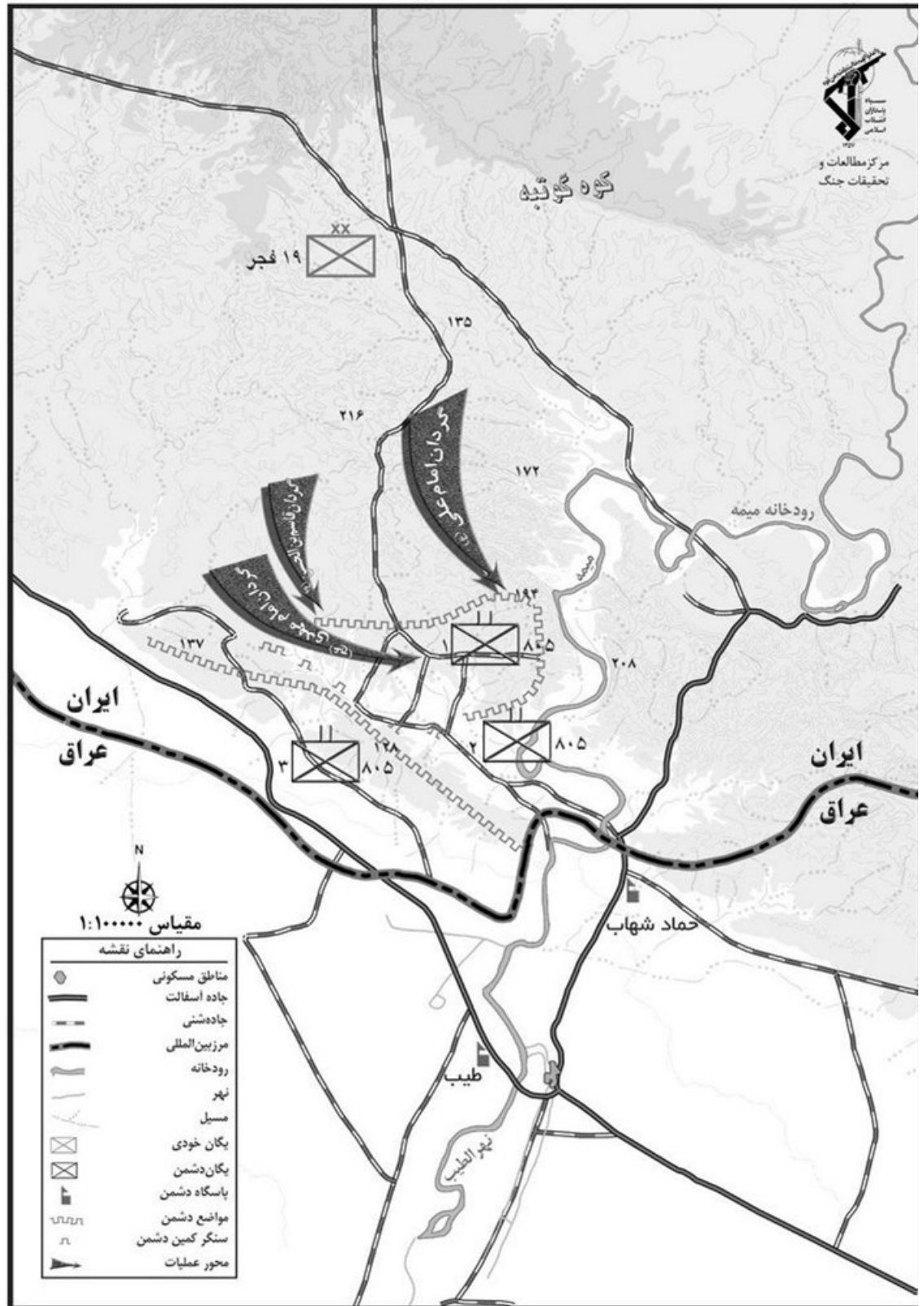
٢-٨. همان، ص ١٢.

٣-٩. همان، ص ١٢.

٤-١٠. همان، صص ١٢ و ١٣.

٥-١١. همان، ص ١٣.

عملیات قدس ۳

(واحدهایی نظیر اورژانس، محل تخلیه شهدا ... که نیاز است نزدیک تر به منطقه عملیات باشند) ۴۸ ساعت قبل از عملیات، در نظر گرفته شده است. (۱)

از طرف دیگر، جهت فریب دشمن، واحد ادوات یگان را - که از نقاط مختلفی می تواند کار خود را انجام دهد - جهت پشتیبانی آتش، به سمت "یونیت" در شرق رودخانه میمه بردند ولی یک آتشبار ۱۲۰ که برای زیر آتش گرفتن ارتفاع ۱۳۷ و تنگه "انیزه" در نظر گرفته شده، ناچار روی ارتفاع ۲۱۶ مستقر شده است. (۲)

در این جا یک مسئله حائز اهمیت، وضعیت روحی نیروهای خودی می باشد که حتی می تواند برخی مشکلات و ضعف های یگان های عمل کننده را پوشش دهد. در وضع کنونی روحیه بالایی از یگان درگیر (لشکر فجر) مشاهده می شود. در این باره قبل از عملیات، یکی از فرماندهان گردان گفت: «از نظر روحیه نیروها، بعضی از آن ها یک سال و اندی بود که منتظر عملیات بودند ... روحیه بسیار مشتاقی برای عملیات داشتند ... زمانی که فهمیدند عملیات است، روحیه بسیار بسیار بالایی داشتند.» (۳)

طبق زمان بندی طرح مانور، نیروهای اعزامی در ساعت ۱ بامداد (۲۰/۴/۱۳۶۴) برای شروع درگیری باید اعلام آمادگی کنند و از شروع عملیات تا زمان برگشت نیز حدود چهار ساعت در نظر گرفته شده است. (۴)

۲۶۵

امروز پادگان پیرانشهر دوبار در ساعات ۱۴ و ۱۶:۳۰ به وسیله هواپیماهای عراق بمباران شد. در اولین بمباران، خانه های سازمانی پادگان واقع در پشت کارخانه قند منطقه ترمچین و حاج عمران، همچنین روستای "والاوان" هدف قرار گرفتند که دو غیرنظامی به شهادت رسیدند. (۵)

۲۶۶

در پی حمله دیروز هواپیماهای عراقی به یک نفت کش ترکیه به نام "ام.وطن" در خلیج فارس، وزارت خارجه ترکیه با انتشار بیانیه ای حاوی اعتراضی بسیار کم رنگ آن هم بدون اشاره مستقیم به عراق، اعلام کرد که دولت ترکیه جهت مقابله با تکرار حمله های مشابه، در چارچوب قوانین و حقوق بین المللی اقدامات لازم را به نحو مقتضی انجام خواهد داد. به گزارش رادیو ترکیه، در این بیانیه با اشاره به این که سیاست های جنگی عراق و ایران امنیت رفت و آمد کشتی ها را در خلیج فارس تأمین نمی کند، آمده است: «با آن که کشتی های ترکیه با نام تجارتي کشور ترکیه مشغول رفت و آمد می باشند، ارتباط وزارت خارجه ترکیه با شرکت های کشتی رانی نیز نمی تواند اعتماد آن ها را جلب و امنیت آن ها را تضمین کند، بنابراین، دولت ترکیه ضمن درخواست قبول و اجرای قوانین و حقوق بین المللی در مورد تضمین رفت و آمد آزاد کشتی ها از کشورهای ایران و عراق، در این مورد به آن ها هشدار می دهد.»

ص: ۳۷۲

۱-۱۲. همان، ص ۱۴.

۲-۱۳. همان، ص ۱۵.

۳-۱۴. همان، ص ۱۵.

۴-۱۵. همان، ص ۱۰.

۵-۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۴ (۲۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۳.

گفتنی است که در بیانیه وزارت خارجه ترکیه، از اصطلاح جعلی "خلیج بصره" به جای خلیج فارس استفاده شده است.^(۱)

روزنامه "ملت" چاپ ترکیه نیز در گزارشی، به نقل از منابع کشتی رانی نوشته که نفت کش "ام.وطن" در خارج از منطقه ای که عراق ممنوع اعلام کرده، هدف موشک قرار گرفته است.^(۲)

۲۶۷

در آرژانتین، کمیسیون مشترکی از وزیران خارجه، دفاع و تجارت خارجی این کشور تشکیل شده تا موضوع فروش اسلحه به هر دو کشور ایران و عراق را بررسی کند. از سوی دیگر، کمیته ای مرکب از وزیران هفت دولت عرب به زودی به آرژانتین خواهند رفت تا اقداماتی جهت جلوگیری از رابطه آرژانتین با ایران انجام دهند. این کمیته اعلام کرده است که اگر ایران پیشنهادهای صلح را نپذیرد، ضمن اقداماتی، از کشورهای جهان خواهد خواست تا جهت تحریم اقتصادی و نظامی ایران اقدام کنند.^(۳)

۲۶۸

دولت کویت به دنبال تشدید اقدامات خصمانه اش علیه ایرانیان مقیم کویت، در چند روز گذشته نیز ۱۸۲ ایرانی را بازداشت و پس از آزار و شکنجه و ضبط اموال، از آن کشور اخراج کرد. این عده از طریق مرز آبی با موتور لنج وارد بوشهر شدند و در اردوگاه ویژه معاودان در این شهر اسکان یافتند.^(۴)

۲۶۹

چگونگی رابطه کشورهای حوزه خلیج فارس با ایران، از جمله مباحث رسانه های منطقه و جهان است. امروز رادیو اسرائیل در تفسیری مواضع سران شورای همکاری خلیج فارس را چنین تحلیل کرد:

«امیرنشین های عرب خلیج فارس بر این اندیشه اند که هر کدام از دو کشور متخاصم (ایران و عراق) در جنگ کنونی پیروز گردد، گام بعدی خود را در سوی گسترش سیطره خویش در منطقه و تحت مهمیز درآوردن و احیاناً بلعیدن یک یا چند لقمه چرب و لذیذ در خلیج فارس برخواهد داشت و براساس همین پندار است که رهبران شش کشور عربی (عربستان، کویت، قطر، بحرین، عمان، امارات) نه تنها حرکت آشکاری به سود هیچ کدام از طرفین جنگ انجام نمی دهند، بلکه همواره از سیاست نعل و میخ و لیت و لعل پیروی می نمایند. با این آرزوی ناگفته آشکار که این جنگ پنج ساله بدون فاتح و پیروزی قاطع یکی از طرفین پایان گیرد و در پناه دو قدرت موجود از دو سوی اروندرود، سرزمین های همسایه از آرامش و ثبات نسبی برخوردار گردند.»^(۵)

در این حال تلقی دیگری نیز در برخی محافل و مطبوعات مطرح است. روزنامه ژاپنی

- ۱-۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۳ (۲۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۷.
- ۲-۱۸. وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۴۹۱ (۲۳/۵/۱۳۶۴)، روزنامه "ملت" چاپ ترکیه، ص ۹، ۱۰ ژوئیه ۱۹۸۵ (۱۹/۴/۱۳۶۴).
- ۳-۱۹. سند شماره ۲۱۲۲۳۶ مرکز مطالعات تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی (خارجی)، ۱۹/۴/۱۳۶۴، به نقل از کاردار آرژانتین در تهران ص ۶ و ۷.
- ۴-۲۰. مأخذ ۱۷، ص ۱۳، بوشهر.
- ۵-۲۱. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، "۲۰/۴/۱۳۶۴"، رادیو اسرائیل، ۱۹/۴/۱۳۶۴.

"یومیوری شیمبون" با اشاره به سخنان آقای هاشمی در سفر به ژاپن و ملاقات هایش با مسئولان این کشور و نیز سخنان دکتر "ولایتی" وزیر خارجه ایران درباره مسائل خلیج فارس، نوشت: «جمهوری اسلامی ایران با حرکت های دیپلماتیک خود نشان داده است که واقعاً مایل به بهبود روابط خود با کشورهای عربی خلیج فارس است... در این ملاقات ها خواسته شده است که مقامات ژاپن نیز در ملاقات های خود با مقامات کشورهای عربی حوزه خلیج فارس علاقه ایران در مورد هم زیستی با این کشورها را قید نمایند.» به نوشته این روزنامه، وزیر امور خارجه ژاپن در این خصوص تأکید کرده است که در ملاقات هفته آینده خود با مقام های عربستان سعودی، برای اطمینان خاطر بیش تر آن ها در مورد توجه ایران به هم زیستی با کشورهای خلیج فارس، با آن ها گفت و گو خواهد کرد.^(۱)

۲۷۰

روزنامه انگلیسی "تایمز" در مقاله ای به بررسی جنگ پرداخته و درباره تأثیر آن در اقتصاد ایران، نوشته است: «قرائن همه حکایت از این دارد که ایران نیز مانند عراق در حال حاضر از خستگی جنگ شدیداً رنج می برد. جدا از افزایش تعداد کشته ها و مجروحین، اقتصاد کشور نیز در آستانه فلج شدن است. کارشناسان، ذخیره ارز خارجی را تنها سه میلیارد دلار تخمین می زنند که این میزان، تنها با میزان دو ماه واردات برابری می کند. ایران علی رغم حملات پراکنده عراق علیه نفت کش هایی که از ترمینال نفتی خارک استفاده می کنند، هنوز قادر است نفت خود را صادر کند، اما این روزها خریداران در بازار به تخفیف های زیادی متوسل می شوند که این تخفیف ها در معاملات پایاپای به صورت پنهانی باقی می ماند. صادرات غیرنفتی نیز به سطح بسیار ناچیزی تقلیل پیدا کرده و بی کاری نیز با وجود این که یک میلیون نظامی در جبهه های جنگ با عراق و یا جنگ با کردهای شورشی در کوه های غربی کشور درگیر می باشند، در سطح بالایی قرار دارد.»^(۲)

۲۷۱

در مراسم تودیع آیت الله "صانعی" که با حضور دادستان جدید کل کشور، حجت الاسلام "خوئینی ها" در محل دادستانی کل برگزار شد، آقای صانعی درباره ثروت های حرام و نامشروع مطالبی را خاطر نشان کرد که می تواند علاوه بر ترسیم مواضع و گرایش های بخشی از نخبگان نظام جمهوری اسلامی، برخی مسائل را که ایران در بحبوحه جنگ با آن درگیر است، نشان بدهد. آیت الله صانعی خطاب به دست اندر کاران عالی رتبه قوه قضائیه گفت:

«سخنان امام باید همچون کتاب پرارزش "جواهر"^(۳) مورد بررسی و توجه قرار بگیرد. در

ص: ۳۷۴

۱- ۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۴/۶۴، ص ۳.

۲- ۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "انتخابات ریاست جمهوری در رسانه های جهان"، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۱۰۲، از لندن.

۳- کتابی است در فقه اسلامی.

بعد اقتصادی این را بدانید آقای مسئول اجرایی، آقای دادیار، آقای قاضی، محکمه هایی که می روی مهر و موم می کنی، بدان که یک ریالش با قیمت خون این بچه های ما تمام شده تا در اختیار توقیفی تو قرار گرفته؛ دقت کنید عزیزان که این اموال ساده دست آن ها برنگردد. من این سند را در پیش گاه خدای خود دارم، در این مدتی که بودم خیلی تلاش کردم و دیگران، دوستان هم همکاری کردند، نگذاشتم این اموالی که به قیمت خون این شهدا تمام شده، رایگان بدهیم به آن که نماز نمی خواند.

بیت المال مالک است، خیلی ساده، خمس تصاعدی را اگر حساب کنید - که خود امام هم فرموده این ها مالک نیستند - حلال حلالش، طیب طاهرش، عرق جبینش، با خمس تصاعدی این ها مالک نیستند هیچ، باید بیگاری هم بدهند، یعنی باید بیایند برای بیت المال هم کار کنند. این جور نیست که من خیال کنم حالا که بهش (اموالش را) دادم، به مالکش دادم؛ نه آقا، دادی به غیر مالک، دادی به غاصب! امیدوارم برادر عزیزمان جناب آقای موسوی هم که آمدند، من این معنا را در خصوصیات روحی ایشان می دانم، ایشان هم این راه را دنبال خواهند کرد.»

تصویر

سید محمد موسوی خوئینی‌ها دادستان جدید کل کشور؛
اظهار تأسف از رفتن آقای صانعی دادستان قبلی از قوه قضائیه با تأکید بر شخصیت
علمی، انقلابی و جوش و خروش ایشان

آقای صانعی سپس در مورد آقای خوئینی‌ها گفت: «همان جور که امام امت مان فرمودند، ایشان در کارهای مهم موفق بودند، در درگیری با عربستان هم موفق بودند، در رهبری دانشجویان خط امام و درگیری با جاسوسان امریکایی موفق بودند، ... در قبل از پیروزی انقلاب هم موفق بودند، این بار هم چنان که امام فرمودند، ما مطمئنیم، با شناختی که ما داریم، آمدن ایشان برای حزب الله امیدوار کننده است. کسی که با لانه جاسوسی در می افتد، تنها با جاسوسی در نمی افتد، با سرمایه داری غرب در می افتد، با ضدانقلابی که پناهندگی به تروریست می دهد، در می افتد.»

آقای خوئینی‌ها نیز در پایان سخنان آقای صانعی، گفت: «حالا که من فرمایشات ایشان را گوش می کردم، بیش تر بر تأسفم افزوده شد که شخصیت علمی، با چنین حرارت انقلابی و با این پیشنهاد این جوش و خروش و دل سوختگی به حال ضعف و فقرا و شمشیری کشیده علیه مستکبرین و مترفین و فاسدهای زمان ما، چنین شخصیتی از تشکیلات قوه قضائیه رفتند و برای ما

موجب تأسف است.» دادستان جدید افزود: «خط امام چنین است.»^(۱)

ص: ۳۷۵

۱-۲۴. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۷ تا ۲۰.

در واکنش در برابر موضع گیری اخیر امریکا در محکوم کردن "تروریسم بین المللی" که ضمن آن، کشورهای ایران، لیبی، کوبا و نیکاراگوئه مورد حمله "ریگان" رئیس جمهور امریکا قرار گرفتند، یونایتدپرس خبر داد که "میگل دسکوتو" وزیر خارجه نیکاراگوئه، در اعتراض به "تروریسم دولتی" دولت ریگان و کمک مالی آن به ضدانقلابیون نیکاراگوئه، اقدام به اعتصاب غذا کرده است.

به گزارش یونایتدپرس، دسکوتو - که کشیش است - گفته که از "دانیل اورتگا" رئیس جمهور نیکاراگوئه، خواسته است با مرخصی موقت وی از مقام دولتی موافقت کند تا اعتصاب غذای خود را دنبال کند. (۱)

ضمیمه گزارش ۲۶۴: منطقه عملیاتی قدس ۳

منطقه عملیاتی مورد نظر دارای یک سلسه ارتفاعات از جمله قله های ۲۱۶، ۲۱۴، ۱۷۲، ۱۹۴، ۱۲۸، ۱۳۷ و ۱۰۰ می باشد. تمام منطقه و این ارتفاعات در شمال خط مرزی (در خاک ایران) قرار دارد و دشمن در عقب نشینی سراسری از غرب، قسمت مهمی از این نقاط را به دلیل حساسیت و اهمیت نظامی آن، حفظ کرده بود. خط نیروهای خودی در این منطقه روی ارتفاع ۲۱۶ بود که مسئولیت پدافند آن را گردان ۲۰۵ ژاندارمری باخترا به عهده داشت و از ارتفاع ۲۱۴ نیز جهت دیده بانی استفاده می شد. خط دشمن نیز مقابل شیار "مالحه" روی ارتفاع ۱۹۴ بود که دید کافی روی خط خودی و منطقه عمومی دهلران داشت. (۲) به همین دلیل، انهدام نیروهای دشمن در تپه ۱۹۴ و سایر تجمعات در این منطقه و تصرف و تثبیت این تپه، پس از انهدام نیرو، هدف اولیه عملیات "قدس ۳" بود. (۳)

ص: ۳۷۶

۱- ۲۵. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

۲- ۲۶. مأخذ ۱، ص ۳.

۳- ۲۷. مأخذ ۱، ص ۱۰.

در چارچوب اجرای عملیات های محدود نفوذی - انهدامی، پس از احراز آمادگی های قبلی از ساعت ۲:۴۵ بامداد امروز یک عملیات نفوذی موسوم به "قدس ۳" به همت لشکر ۱۹ فجر سپاه آغاز شد. رمز عملیات عبارت بود از: "ولا حول ولا قوه الا بالله العلی العظیم، انا فتحنا لک فتحاً مبیناً، یا امام صادق، یا امام صادق یا امام صادق(ص)، الله اکبر". این عملیات در محور عمومی دهلران - طیب در غرب رودخانه میمه با هدف نفوذ به مواضع نیروهای دشمن و انهدام نفرات و تجهیزات آن ها انجام شد. (۱)(۲)

یادآوری می شود که حرکت گردان های عمل کننده به نقطه رهایی [به وسیله وانت لندکروز و کمپرسی] طبق زمان بندی پیش بینی شده، پیش نرفته بود، لذا نیروها با تأخیر به نقطه رهایی رسیدند. بنابراین، هر گردان با تأخیر از نقطه رهایی حرکت کرده و در نزدیکی دشمن منتظر اعلام رمز مانده بود.

نکته تأمل برانگیز در روند این عملیات آن است که به دو مرحله کاملاً مجزای رفت و بازگشت قابل تقسیم است: در مرحله رفت میزان موفقیت و سهولت کار بیش از حد انتظار و در مرحله بازگشت میزان تلفات و ضایعات خودی از حد انتظار بیش تر بود. (۳)

در این عملیات از نیروهای خودی ۲۰ تن شهید، ۱۰۵ تن مجروح و ۱۵ تن مفقود (تعدادی شهید و تعدادی اسیر می باشند) شدند. اما عراق بیش از ۷۰۰ تن کشته و مجروح داشت. در این عملیات علاوه بر تخلیه ۱۵۰ اسیر عراقی به عقب، خساراتی به گردان یکم (۱۰۰٪) و گردان دوم (۶۰٪) از تیپ ۸۰۵ پیاده ارتش عراق وارد آمد. همچنین غنایم بسیاری به دست نیروهای خودی افتاد، از جمله ۶ قبضه تفنگ ۱۰۶ میلی متری، یک قبضه پدافند هوایی و تعدادی خودرو سبک و سنگین. (۴)

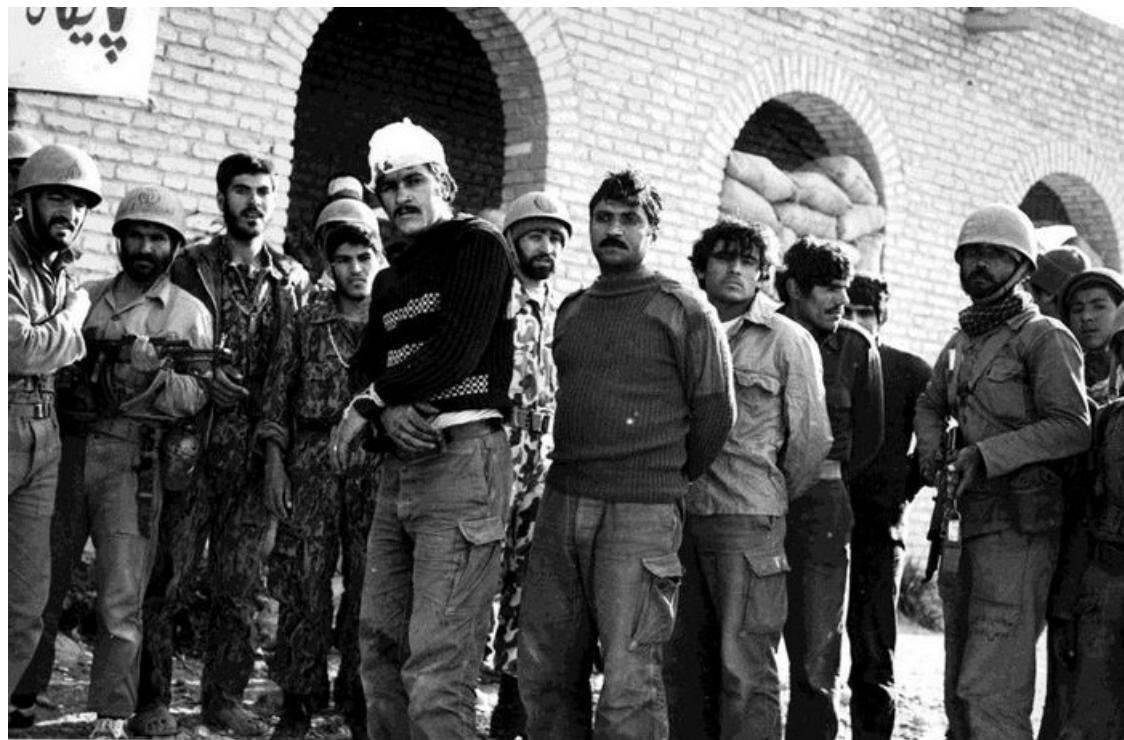
ص: ۳۷۷

۱- ۱. سند شماره ۰۶۲۹/گک، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۳"، گزارش راویان عملیات قدس ۳ (محمد ساجدی، شهید محمدرضا ملکی) مرداد ۱۳۶۴ ص ۱۸.

۲- به نقشه صفحه ۳۷۱ رجوع کنید.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۲۷۳: خلاصه شرح عملیات قدس ۳، ص ۳۸۴.

۴- ۲. همان، ص ۲۵.

یک پایگاه نیروهای خودی در پشت جبهه - عده‌ای از اسیران عراقی عملیات قدس ۳

یک پایگاه نیروهای خودی در پشت جبهه - عده‌ای از اسیران عراقی عملیات قدس ۳

۲۷۴

در ادامه تحرکات موضعی و ایذائی اخیر، امروز دشمن با نیرویی به استعداد دو گردان با پشتیبانی آتش تانک به یک پست استراق سمع (شنود) خودی در روی تپه‌ای به ارتفاع ۴۰۲ متر واقع در منطقه عمومی سومار حمله کرد و آن را به تصرف درآورد. (۱)

۲۷۵

امروز در ساعت ۱۵، مرکز تجمع نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران در نوار مرزی کلاشین - اشنویه هدف حمله هوایی عراق قرار گرفت که دو تن شهید و ۳۰ تن مجروح شدند. (۲) نکته حائز اهمیت این که تجمع نیروها جهت کسب آمادگی برای اجرای یک عملیات در منطقه سیدکان بوده است. به این ترتیب، مسئله هشیاری دشمن و خطر لو رفتن عملیات می‌تواند امری جدی و نگران کننده محسوب گردد.

۲۷۶

پس از قطعی شدن عملیات در منطقه فاو، اقداماتی که عملاً تاکنون انجام شده حاکی از عدم پیشرفت امور است، به نحوی که فاو را از جایگاه یک عملیات اصلی خارج کرده و عملاً "عملیات محدود" محور اصلی کار قرارگاه‌های سپاه قرار دارد. در

مورد فرعی شدن عملیات اصلی "فاو" دلایل گوناگونی دخیل می باشد که از جمله آن ها می توان به اهمیت و ارزش یافتن عملیات های محدود، روبه رو شدن با مشکلات حفاظتی در روند اقدامات آمادگی

ص: ۳۷۸

۱-۳. سند شماره ۰۰۹۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، شماره ۱۳۷ (۲/۵/۱۳۶۴).

۲-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۶ (۲۳/۴/۱۳۶۴)، ص ۳.

عملیات فاو و ... اشاره کرد.

در هر صورت و به هر دلیل تا کنون ضعف و کندی در روند اقدامات به وضوح روشن و کاملاً محسوس بوده است به طوری که برادر "رحیم" در جلسه ۱۰/۴/۱۳۶۴ بر اصلی بودن فاو و این که "مبادا عملیات های کوچک منجر به انحراف از عملیات بزرگ شود"، تأکید کرد. امروز نیز برادر "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مجدداً ضرورت قضیه را خاطر نشان کرد و با حالتی نگران طی بحثی در قرارگاه خاتم، با توجه به گزارش اقدامات ناچیز قرارگاه ها در فاو، آن ها را مورد انتقاد شدید قرار داد و گفت: «چرا این طور هست؟! آخر دو ماه است ما به شما این کار را گفته ایم، شما هیچ کاری نکرده اید! چرا کم کاری می شود؟!»

وی سپس بر ضرورت آمادگی هرچه سریع تر تأکید کرد، اما با این همه، اولویت ها را در پایان جلسه چنین برشمرد:

«نیروهای واگذاری به ارتش را هرچه دارید، آماده کنید تا دو الی سه روز دیگر تحویل دهید.

اولویت دوم از نظر زمان بندی و پی گیری، انجام دادن عملیات های گشتی و نفوذی.

اولویت سوم، برنامه ریزی و انجام دادن عملیات محدود.

اولویت چهارم، کار روی عملیات اصلی (فاو).»(۱)

۲۷۷

معمولاً قسمتی از اقدامات دشمن در هر منطقه، متناسب با اطلاعاتی است که درباره چگونگی تحرکات خودی در آن منطقه به دست می آورد، لذا اقداماتی که دشمن در منطقه فاو و خور عبدالله انجام می دهد مبتنی بر تجربیات او از عملیات خیبر و بدر است که در آن، نیروهای خودی از قایق و هاورکرافت استفاده کرده اند. عراق جهت هرچه بهتر استحکام بخشیدن به مواضع خود در مقابل این گونه عملیات های آبی - خاکی، در نقاط مورد نظر به فعالیت های مهندسی مشغول است، از جمله در خور عبدالله. امروز در جلسه قرارگاه خاتم، برادر "فدوی" مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه نوح، در خصوص این گونه فعالیت های مهندسی عراق در خور عبدالله، گزارش داد:

«دشمن در ساحل فاو (کنار خور عبدالله) اقدام به نصب سه پایه هایی می کند که به منظور جلوگیری از ورود هاورکرافت و قایق از سمت خور عبدالله می باشد. در ضمن بین هر سه پایه را با سیم خاردار پوشانیده و دیواری از سیم خاردار ایجاد کرده است. سه پایه های مذکور زیر تیر آهن هایی به طول شش متر ساخته شده که ارتفاع آن از زمین چهار الی پنج متر می باشد.»(۲)

۲۷۸

در ادامه خط انفجار در اماکن عمومی به وسیله عوامل عراق، امروز بمبی در یک اتوبوس مسافربری "تعاونی ۹" متعلق به

ترمینال تبریز - که از تبریز عازم خوی بود - منفجر شد که بر اثر آن، هفت تن از مسافران در دم جان سپردند و تعداد دیگری نیز مجروح شدند. (۳) خبرنگار روزنامه

ص: ۳۷۹

۱-۵. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فاو"، گزارش راوی قرارگاه خاتم، (داود رنجبر)، ص ۵۰.

۲-۶. سند شماره ۰۶۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "بررسی وضعیت دشمن"، گزارش راوی قرارگاه خاتم (محمد درودیان)، اسفند ۱۳۶۷، ص ۲۶.

۳-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش ویژه"، شماره ۱۱۴ (۲۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۲، از تبریز.

امروز در دو رستوران کویت انفجارهایی روی داد که روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری" تلفات آن را ۱۱ کشته و ۸۹ مجروح اعلام کرد. این روزنامه همچنین این اقدام را در چارچوب یک استراتژی که از تهران هدایت و رهبری می شود، دانسته است. (۲)

تلویزیون فرانسه نیز در گزارشی در مورد این سوءقصد در کویت، از ۱۱ کشته و ۸۹ زخمی یاد کرد و "افراطیون ایرانی" را به عنوان عاملان این انفجارات متهم ساخت. گزارش گر این تلویزیون مدعی شده است که از نظر هواداران ایران، امیر کویت یکی از افرادی است که باید به قتل برسد. (۳)

از سوی دیگر، یک فرد ناشناس - که خود را منسوب به "بریگادهای عرب" خوانده - در تماس تلفنی با دفتر خبرگزاری فرانسه در پاریس، مسئولیت انفجار بمبی داخل باغچه یک کافه و نیز بمب دیگری در یک باشگاه واقع در خیابان "خلیج" را - که محل اجتماع مقام های کویتی و افرادی است که با سازمان های ارتجاع عرب و امپریالیستی روابط نزدیکی دارند - عهده دار شد. "بریگادهای عرب" تاکنون مسئولیت سوءقصد علیه دیپلمات های اردنی و امارات عربی متحده در اروپا و هند را به عهده گرفته است. (۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت ضمن اعلام خبر بمب گذاری در محل تجمع اتباع کویتی در منطقه "الشرق" و "السیلیه"، اعلام کرد: «چند افسر عالی رتبه وزارت کشور کویت و چند کودک و یک زن در میان کشته شدگان گزارش شده است.» (۵)

به گزارش روزنامه تونسی "الشعب"، یک شبکه جاسوسی در این کشور که برای دولت بعث عراق فعالیت می کرده، کشف و اعضای آن - که چند تونسی و چند به اصطلاح دیپلمات عراقی هستند - دست گیر شده اند. سازمان امنیت تونس که در این ارتباط عده ای از هواداران بعثی های عراقی را نیز دست گیر کرده، تحقیقاتی را درباره همکاری آن ها با حکومت عراق آغاز کرده است. این روزنامه در ادامه خاطر نشان کرده است که چندی پیش هم سه کارمند سفارت عراق در تونس به اتهام اقدامات و فعالیت های غیرقانونی از تونس اخراج و سه تونسی دیگر که در وزارت خارجه و ارتش تونس برای حکومت عراق جاسوسی می کرده اند، دست گیر شده اند. این سه تن به دریافت پول از حکومت عراق در قبال جاسوسی برای این حکومت، متهم هستند. براساس برخی گزارش ها، سفیر عراق در تونس ضمن تماس با مقام های این کشور، تقاضا کرده که این خبر پخش نشود. (۶)

نشریه انگلیسی "فارین ریپورت" نیز امروز نوشت: «توطئه عراق جهت بی اعتبار ساختن ایران و جلب حمایت بیش تر کشورهای خلیج [فارس]، افشا شد.» براساس اظهارات منابع

-
- ۱-۸. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۴/۱۳۶۴، ص ۲۳.
 - ۲-۹. مأخذ ۴، ص ۱۷، از پاریس.
 - ۳-۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۵ (۲۲/۴/۱۳۶۴)، ص ۷، پاریس، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۴/۱۳۶۴.
 - ۴-۱۱. مأخذ ۸، ص آخر.
 - ۵-۱۲. مأخذ ۱۰، صص ۱۳ و ۱۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۴/۱۳۶۴.
 - ۶-۱۳. روزنامه اطلاعات، ۲۰/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

فارین ریپورت، مأموران اطلاعات بحرین در اوایل ژوئن دو نفر را که می خواسته اند مواد منفجره در شهر منامه کار بگذارند، بازداشت کرده اند. این دو نفر اعتراف کرده اند که برای عراق کار می کنند و ۱۱ عراقی دیگر را نیز نام برده اند. این ۱۳ نفر در بازجویی، پرده از توطئه عراق جهت اجرای عملیات خراب کارانه در منطقه خلیج فارس، برداشته اند و افزوده اند که قرار بوده نشانه هایی بر جای بماند که ایران مسئول این عملیات شناخته شود. این عراقی ها گفته اند که دو بمبی که در روز ۱۸ مه، هم زمان با بازدید شاه زاده "سعودالفیصل" از تهران، در ریاض منفجر شد، به وسیله عراقی ها کار گذاشته شده بود. "فارین ریپورت" سپس افزوده است: «برخلاف معمول، سازمان تروریستی جهاد اسلامی که همیشه در این حملات دست دارد، مسئولیت این انفجار را انکار کرد. ظاهراً عراق از اقداماتی که در جهت برقراری روابط حسنه میان کشورهای خلیج [فارس] و ایران انجام می گیرد، به وحشت افتاده است و قصد دارد کشورهای خلیج [فارس] را با ارباب از این تغییر سیاست منصرف کند.» (۱)

۲۸۱

شاه زاده "سعودالفیصل" وزیر امور خارجه عربستان، در پایان مذاکرات دو روزه وزیران خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس گفت که مطمئن است جنگ پنج ساله بین ایران و عراق به زودی پایان خواهد یافت. (۲)

یک مفسر رادیو بی.بی.سی. در تفسیری، از خوش بینی بیش از حد عربستان در مورد پایان یافتن جنگ در اوضاع نامساعد کنونی، ابراز تعجب کرده و با اشاره به برخی حوادث اخیر منطقه از جمله: زدن کشتی عظیم نفت کش ترکیه به وسیله عراق در نزدیکی سواحل ایران؛ توقیف کشتی کویتی حامل کالاهایی برای عراق؛ تداوم جنگ نفت کش ها؛ گلوله باران شهرهای یک دیگر؛ همچنین با یادآوری مواضع ایران در مورد جنگ: رد پیشنهاد آتش بس عراق؛ اصرار بر برکناری صدام حسین؛ مخالفت با دخالت شورای امنیت سازمان ملل در قضیه جنگ به دلیل جانب داری از عراق؛ افزوده است: «همه این مطالب در اولین دور مذاکرات وزیر خارجه عربستان در ایران (که برای اولین بار از زمان انقلاب از تهران دیدن کرد) به اطلاع رسیده است و به نظر می رسد که ایران امیدوار است عربستان روش فعلی خود دایر بر کمک های مالی به عراق را از نو بررسی نماید.»

مفسر بی.بی.سی. تفسیر خود را چنین پایان داده است: «عراق معتقد است "یا آتش بس کامل و یا جنگ کامل"، لذا اگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس خواستار محدود کردن جنگ باشند، مجبور خواهند شد که تمام فشار خود را بر عراق به کار برند و جالب این است که عراق که اخیراً گفت حمله به شهرها را از سرخواهد گرفت، تاکنون به چنین کاری دست نزده است؛ امکان دارد که این عمل عراق نتیجه مستقیم اعمال فشار عربستان

ص: ۳۸۱

۱- ۱۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۷۵، ۳/۵/۱۳۶۴، نشریه "فارین ریپورت"، ص ۲۹.

۲- ۱۵. مأخذ ۷، ص ۳۳، رادیو بی.بی.سی.، ۲۰/۴/۱۳۶۴.

"آندره ویلاز" خبرنگار خبرگزاری فرانسه، در گزارشی از جنگ نفت کش ها، به بررسی آمار و ارقام و نیز تبعات و سودها و زیان های این جنگ پرداخته است:

آمار (جنگ نفت کش ها) در خلیج فارس متضاد است: استفاده از موشک های پیشرفته، قربانیان زیادی نداشته و عملاً هیچ نفت خام را بر سطح آب ها جاری نساخته است. مضافاً افزایش تشنج در این منطقه که مشهور به تأمین کننده نفت غرب است، تأثیر کمی بر بازار داشته و حتی به صاحبان کشتی ها امکان داده است که منافع سریعی به چنگ آورند. تعداد حملات را نمی توان با دقت تعیین کرد؛ عراق تأکید می کند از سپتامبر ۱۹۸۰-۱۳۵۹- از آغاز جنگ با ایران، به ۲۰۰ کشتی تجاری در شمال شرقی خلیج [فارس] در اطراف ترمینال ایرانی جزیره خارک صدمه وارد آورده است؛ بیمه "لویدز" لندن به نوبه خود تعداد کشتی های صدمه دیده توسط دو کشور از مه ۱۹۸۱-۱۳۶۰- تا کنون را ۱۴۳ فروند تخمین می زند، ولی این آمار دقیق نیست.

جنگ نفت کش ها به مفهوم واقعی آن در اوایل سال ۱۹۸۴ آغاز شد، زمانی که عراق برای خفه کردن اقتصاد ایران و کاهش مساعی جنگ آن، محاصره دریایی خود را تشدید کرد. تهران بلافاصله حمله به نفت کش هایی که از بنادر کشورهای عرب خلیج متحد عراق مانند عربستان سعودی و کویت بارگیری می کردند، به مقابله برخاست.

آمار این سری حمله های طولانی قریب به پنجاه نفت کش صدمه دیده از اواخر آوریل ۱۹۸۴ می باشد. کشتی های دیگری نیز هدف اصابت موشک های "اگزوسه" عراقی یا راکت های ایرانی قرار گرفته اند.

اگر طرف داران محیط زیست نگران انفجار نفت کش ها بر اثر موشک ها و پخش شدن صدها هزار تن نفت خام بر روی دریا هستند، در عوض کارشناسان، این موضوع را کوچک می شمارند؛ آن ها می گویند که یک نفت کش مدرن صدمه زیادی از بمب نمی بیند زیرا مخزن آن ها به دقت تقسیم بندی شده است. و تاکنون حق با آن ها بوده است، تنها نفت کش "نتونیا" در فوریه گذشته در آب فرو رفت و چند هزار لیتر نفت از مخزن آن نشت کرد؛ محیط زیست هرگز به طور جدی مورد تهدید قرار نگرفته است.

می توان تصور کرد که حمله به کشتی ها به سود دو کارگاه اصلی تعمیر کشتی ها در منطقه بوده است: یکی در دوبی (امارات متحده عربی) و دیگری در بحرین. ولی در واقع چنین نیست، زیرا در مقابل چهار و یا پنج میلیون دلار که برای تعمیر نفت کش های غول پیکر لازم است، صاحبان کشتی ها اغلب ترجیح می دهند که آنها را به جایگاه اجناس اوراقی بفرستند. حداقل چهار سوپر نفت کش مورد حمله قرار گرفته به اوراقی ها فروخته

حملات هوایی، بیمه گران را نیز وادار به افزایش قابل ملاحظه نرخ های خود کرده است. به گفته لویترز، در مجموع، این جنگ بیش از ۵۷۵ میلیون دلار برای بیمه گران دریایی تمام شده است. ولی این بیمه گران به طور مداوم نرخ های خود را متناسب با میزان خطرات تنظیم کرده اند.

نرخ بیمه در فوریه گذشته از یک درصد به نیم درصد ارزش کالا در نیمه جنوبی خلیج فارس [فارس] بازگردانده شد ولی برای بنادر ایران ۲۵ درصد است. در نهایت، حملات هوایی در خلیج فارس که یکی از راه های اصلی عبور نفت را مورد تهدید قرار می دهد، بازار نفت را تحت تأثیر قرار داده است...

همین که اولین لحظات نگرانی گذشت، معامله گران آرامش خود را بازیافتند و فعلاً فراوانی نفت خام و شکاف در اوپک تعیین کننده اوضاع است. حتی ایران که مستقیماً مورد تهدید قرار گرفت، با برقراری رفت و آمد میان خارک و ترمینال شناور نزدیک جزیره سیری در جنوب خلیج فارس که کم تر در معرض حملات عراق است، راه اصلی برای خود پیدا کرده است و به دلیل تخفیف زیاد، تولید ایران به دو میلیون بشکه در روز افزایش یافته است. (۱)

۲۸۳

علل کمبود برق و کثرت تعداد خاموشی های روزانه، به وسیله مهندس مسعود حجت یکی از مسئولان وزارت نیرو، بررسی شد. در این بررسی، علاوه بر جنگ و آثار آن به ویژه جنگ شهرها، به برخی عوامل دیگر نیز اشاره شده است.

موارد مذکور در این بررسی، برخی مستقیماً مرتبط با جنگ است از قبیل: ترک کارشناسان و متخصصان شوروی از نیروگاه ۵۴۰ مگاواتی "رامین" اهواز و نیروگاه ۸۰۰ مگاواتی شهید "منتظری" اصفهان که تعداد آن ها به حدود هزار نفر می رسد؛ تعویق اجرای عملیات در نیروگاه ۳۸۷ مگاواتی تبریز به وسیله پیمان کار فرانسوی بر اثر مشکلات سیاسی ناشی از تیرگی روابط بین دو کشور؛ ترک کارشناسان آلمانی از نیروگاه ۱۷۶۰ مگاواتی نکا (شهید سلیمی).

به موارد دیگری نیز اشاره شده است از قبیل تقسیم ناعادلانه بودجه و سیاست های ارزی مغشوش و نامتوازن کشور که به نظر می رسد متکی به ضوابط صحیحی نمی باشد و عموماً از طریق وزارت برنامه و بودجه و بانک مرکزی اعمال می گردد؛ عدم بارش برف و باران کافی در فصل زمستان؛ مهم تر از همه، فرار و کناره گیری نیروهای انسانی متخصص از وزارت نیرو به دلیل نداشتن حقوق و مزایایی مکفی.

وی تأکید کرد: «ضعف برق در حال حاضر با یک بحران جدی مواجه شده است و چنانچه توجهی به حل سریع مشکلات مذکور نشود، وقوع فاجعه بزرگی در سال های آینده حتمی است که بدون شک عواقب سیاسی، اجتماعی آن متوجه مسئولان و دست اندرکاران، و رنج و

۱-۱۷. مأخذ ۷، صص ۵ تا ۷، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۲۰/۴/۱۳۶۴.

نابه سامانی آن متوجه مردم مستعصف این کشور اسلامی خواهد شد.» (۱)

ضمیمه گزارش ۲۷۳: خلاصه شرح عملیات قدس ۳

چنان که در متن آمده است، عملیات "قدس ۳" به دو قسمت رفت و برگشت قابل تقسیم است؛ در این جا توضیح مختصری درباره هر کدام داده می شود.

الف) مرحله رفت:

با اعلام رمز، هر یک از گردان ها در محورهای خود عملیات را آغاز کردند. گردان قاسم بن الحسن (ع) طبق برنامه و طرح مانور، عملیات خود را آغاز کرد و در پایگاه سمت چپ این گردان، با فقدان نیروی دشمن روبه رو شد، اما در پایگاه های سمت راست، بر اثر درگیری سریع و غافل گیرانه، در همان لحظات اولیه درگیری چهل نفر از نیروهای عراقی اسیر شدند و در ادامه پاک سازی، یک توپ ضد هوایی و یک جیب حامل توپ ۱۰۶ منهدم گردید.

نیروهای گردان امام مهدی (عج) با استفاده از موفقیت گردان قاسم بن الحسن (ع) توانستند از این گردان عبور کنند. با وجود سر و صداهای زیاد، دشمن متوجه حضور نیروهای خودی نشد و آنان موفق شدند خود را به مواضع دشمن و حتی سنگر قرارگاه فرماندهی گردان دشمن برسانند و با پرتاب نارنجک به داخل سنگر فرماندهی، درگیری را آغاز کنند. گردان امام مهدی (عج) موفق شد در همان دقایق اولیه درگیری، جانشین فرمانده گردان دشمن را به هلاکت برساند و علاوه بر اسیر کردن فرمانده گروهان قرارگاه، حدود سیصد نفر از نیروهای تحت امر این قرارگاه را از پا درآورد، سپس به انهدام خودروها، پمپ بنزین و انبار مهمات گردان دشمن پردازد.

نیروهای گردان امام علی (ع) که در محور چپ عملیات، در پشت کمین های دشمن متمرکز شده بودند، با اعلام رمز عملیات، درگیری را آغاز کردند و در همان لحظات اولیه، وارد سنگرهای افراد دشمن شدند و حدود هفتاد نفر از آن ها را به اسارت درآوردند، سپس در جریان پاک سازی سنگرهای دشمن توانستند مقداری مهمات، یک دستگاه جیب فرماندهی، حدود چهار قبضه توپ ۱۰۶ و تعدادی خودرو "آیفا"ی در حال فرار را با آر.پی.چی. منهدم کنند و حدود پنجاه نفر از نیروهای دشمن را نیز به هلاکت برسانند. تلفات نیروهای گردان های عمل کننده (خودی) با توجه به اصل غافل گیری و نیز در خواب بودن نیروهای دشمن، بسیار اندک بود، به طور مثال گردان امام مهدی (عج) در شروع عملیات یک شهید و دو مجروح داشت.

از جمله عوامل مؤثر در نحوه پاک سازی را می توان غافل گیری و ناآشنایی نیروهای تازه تعویض شده دشمن به منطقه دانست و به همین علت کاملاً گیج و ضربه پذیر بودند و از طرف دیگر، توجیه نیروهای خودی به منطقه، پیشروی خوب قبل از شروع درگیری و ... را نباید از نظر دور داشت به طوری که بدون هیچ گونه مقاومتی پاک سازی ها صورت گرفت. (۲)

بد نیست یادآوری شود که در جلسه قرارگاه خاتم الانبیا (ص) در مورخ ۲۲/۴/۱۳۶۴، یکی از فرماندهان گردان عمل کننده لشکر ۱۹ فجر (سپاه) گفت: «ما با غافل گیری صددرصد عمل کردیم و دشمن را در حالی که در خواب بود، کشتیم.» سپس فرمانده لشکر ۱۹ فجر شیراز به همین نکته (اصل غافل گیری) اشاره کرد و افزود: «نیروهای خودی ابتدا در پشت خط مقدم

دشمن درگیر شدند و سپس این خط را با جنگ سرنیزه پاشیدند ... در این عملیات، ما اول به فرماندهی گردان دشمن زدیم و سپس با دیده بان خط مقدم درگیر شدیم.» (۳)

ب: مرحله بازگشت:

مطابق برنامه پیش بینی شده در طرح مانور مبنی بر تخلیه منطقه قبل از روشن شدن هوا، فرماندهی لشکر مطابق وضعیت خاص هر محور، دستور برگشت نیروها را به وسیله بی سیم صادر کرد. در بازگشت، نیروهای

ص: ۳۸۴

۱- ۱۸. مأخذ ۷، صص ۱۰ و ۱۱.

۲- ۱۹. مأخذ شماره ۱ صص ۱۸ تا ۲۰.

۳- ۲۰. سند شماره ۱۰۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۱۱/۴ تا ۲۴/۴/۶۴، صص ۱۳۵ تا ۱۳۸.

گردان قاسم ابن الحسن (ع) و امام مهدی (عج) ناچار شدند برخلاف طرح پیش بینی شده، از شیارها به جای جاده اصلی استفاده کنند که این اقدام خالی از خطر نبود و شماری از نیروهای دشمن که از پاک سازی گریخته و در شیارها پناه گرفته بودند، با اجرای آتش تیربار، سدی بر حرکت نیروهای خودی شدند.

فرمانده لشکر در این باره می گوید: «البته آن دسته از نیروهایی که توانسته بودند زودتر برگردند (از جمله گردان امام مهدی (عج))، تعداد تلفات شان بسیار پایین بود، اما نیروهایی که در برگشت تأخیر داشتند، متحمل تلفات سنگین تری گردیدند، از جمله گردان قاسم ابن الحسن (ع) که معاون گردان و دو فرمانده گروهان شان شهید، مفقود و زخمی گردیده و بسیاری از نیروها پراکنده و تعدادی از آن ها مفقود شدند و بعضاً که زخمی بودند، در منطقه ماندند. گروهان یکم این گردان متحمل بیش ترین خسارات گردید. لازم به تذکر است که به علت گرمی هوا، چند تن از نیروهایی که در منطقه مانده بودند، بر اثر تشنگی به شهادت رسیدند.»

در محور چپ، گردان امام علی (ع) به هنگام بازگشت مشکل چندانی نداشت، چرا که دشمن نیروی کمی در این محور (قله ۱۹۴) داشت و از سوی دیگر، گردان در تصرف اهداف کاملاً موفق بود و در برگشت کلاً دو شهید و دو مجروح داشت.

با توجه به شرحی که گذشت، نسبت تلفات خودی در برگشت بیش از زمان پیشروی و درگیری بود، به عنوان مثال، گردان امام مهدی (عج) در ابتدا یک شهید و دو زخمی داشت ولی در موقع برگشت، تعداد شهدا به شش تن و مجروحان به بیش از چهل تن رسید که تعدادی از مجروحان باقی ماندند.

سرانجام همه گردان ها موفق شدند تا ساعت ۸ صبح، خود را به قله ۲۱۶ (خط خودی) برسانند. شهدا و مجروحان نیز با آمبولانس و پی.ام.پی. به اورژانس احداث شده حمل و از آن جا با هلی کوپتر به بیمارستان اعزام می شدند.

از سوی دیگر، در ساعت ۶:۴۵ صبح، دشمن با نزدیک کردن نیروهای زرهی اش به ارتفاع ۱۳۷ و اجرای آتش تهیه و نیز اجرای آتش به وسیله هلی کوپتر، پاتک خود را آغاز کرد و هم زمان با این عملیات، دو فروند از هواپیماهای دشمن، موسیان و دهلران را بمباران کردند. پاتک دشمن با استعداد یک تپ زرهی و یک تا دو گردان پیاده (با توجه به این که ارتباطات آن ها با جلو را نیروهای خودی هنگام تک قطع کرده بودند) به منظور بازپس گیری ارتفاعات ۱۳۷ و ۱۹۴ صورت گرفت.

در حالی که نیروهای دشمن در حال پیشروی بودند، توپخانه خودی روی آن ها آتش می ریخت و در همان ابتدای کار، تعدادی از تانک های دشمن آتش گرفتند و پیشروی آن ها مختل شد.

ساعت حدود ۱۱:۳۰ صبح، دشمن سی تا چهل دستگاه از تجهیزات زرهی اش را برگرداند، بقیه زرهی دشمن حدود ساعت ۱۲ ظهر توانستند پشت ارتفاعات ۱۳۷ استقرار یابند و تا شب روی ارتفاع ۱۹۴ نیز مستقر شدند.^(۱)

راویان^(۲) مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در عملیات "قدس ۳"، در یک جمع بندی از این عملیات، نقاط ضعف و قوت نیروهای خودی و دشمن را برشمرده اند:

دشمن به لحاظ این که احتمال تک را به این منطقه نمی داد، به گونه ای آرایش گرفته بود که جناح چپش خالی و قابل نفوذ بود، لذا نیروهای خودی از این موقعیت استفاده کردند و با دوزدن دشمن، از عقب او را مورد تهاجم قرار دادند.

ضعف های دشمن: جناح دادن؛ غفلت و عدم هشیاری؛ ضربه پذیری به دلیل تعویض نیرو.

ص: ۳۸۵

۱- ۲۱. مأخذ شماره ۱، صص ۲۰ تا ۲۵.

۲- در عملیات قدس ۳، "محمد رضا ملکی" راوی مرکز در لشکر ۱۹ فجر بود. وی در عملیات "کربلای ۴" به تاریخ ۵/۱۰/۱۳۶۵ در مسئولیت راوی "لشکر ۵۷ ابوالفضل"، به شهادت رسید. "محمد ساجدی" راوی دیگر مرکز در عملیات "قدس ۳" بود.

مجموعه مسائل فوق با توجه به اصل غافل گیری و ... وضعیتی را برای دشمن در شب عملیات پیش آورد که کاملاً ضربه پذیر شده بود.

ضعف های خودی: عدم برآورد دقیق استعداد دشمن؛ فقدان نیروی احتیاط؛ عدم همکاری و تحرک قرارگاه؛ عدم پاک سازی جاده اصلی.

نقاط قوت خودی: توجه کادر گردان ها؛ جناح گرفتن از دشمن و دور زدن او؛ آتش پشتیبانی؛ هماهنگی و همکاری با ارتش.

موفقیت لشکر ۱۹ فجر یک دست آورد مهم دیگر هم به دنبال داشت و آن هم خروج این یگان از لاک پدافندی دو سه ساله گذشته و پیدا کردن روحیه و تحرک جدید بود که تحرک و نشاط حاصل از این عملیات، لشکر را جهت عملیات های آینده آماده تر ساخته است. (۱)

در آخر، راوین مرکز به عاملی دیگر نیز که در غافل گیری دشمن در عملیات "قدس ۳" تأثیر داشته است، اشاره کرده اند:

دشمن طی تکی که قبلاً در محور شرفانی انجام داده بود، موفق شد تپه ای را که در اختیار نیروهای ارتش بود، تصرف نماید، به دنبال آن، برادران ارتش در صدد برآمده بودند که تپه مذکور را پس بگیرند. با تحرکات و جابه جایی هایی که صورت گرفته بود، دشمن متوجه حرکت از سوی ارتش می شود و این در شرایطی است که در بامداد ۲۰/۴/۱۳۶۴ عملیات "قدس ۳" شروع می شد.

در عمل بدون هیچ گونه هماهنگی بین دو عملیات، برادران ارتش نیز در بامداد ۱۹/۴/۱۳۶۴ روی تپه موردنظر در محور شرفانی وارد عمل شدند و این خود عاملی شد که در طول شب بیش ترین توجه دشمن روی محور شرفانی باشد و لذا تمام آتش توپخانه دشمن نیز در آن منطقه متمرکز شده بود و عملیات ارتش عملاً فریبی شد برای عملیات "قدس ۳". برادران ارتش در آن شب موفق به بازپس گرفتن تپه مذکور نشدند تا این که در روزهای بعد با آمدن یک تیپ از لشکر ۲۱، تپه را از دست دشمن آزاد کردند. (۲)

ص: ۳۸۶

۱- ۲۲. مأخذ شماره ۱، صص ۲۶ تا ۲۹.

۲- ۲۳. مأخذ شماره ۱، ص ۲۹.

در پی بروز شواهدی در منطقه عمومی "سیدکان" مبنی بر هوشیار شدن دشمن در خصوص تحرکات آتی نیروهای خودی (ارتش)، چنین مبحثی موضوع نامه به کلی سری "مصطفی ایزدی" فرمانده قرارگاه حمزه، قرار گرفت که امروز برای فرمانده کل سپاه ارسال گردید. در این نامه پس از توجه دادن به رعایت نشدن حفاظت عملیات، در نتیجه هشیاری کامل نیروهای دشمن و آمادگی آن‌ها برای مقابله با حمله خودی، آمده است: «دشمن حدود هشت تیپ به منطقه آورده است و مرتب مناطق حساس را بمباران می‌کند و کلیه مناطق حساس را توسط نیروهای بومی کمین گذاشته است.» (۱)(۲)

امروز همچنین تغییراتی در طرح مانور صورت گرفت (۳)*؛ گزارش راویان مرکز در این باره حاکی است:

زمان عملیات شنبه ۲۲/۴/۱۳۶۳ تعیین شده بود. برادر "صیاد شیرازی" روز قبل در پادگان تیپ ویژه شهدا (سپاه) در مهاباد پس از سخن رانی برای برادران بسیج، جلسه‌ای هم با برادران تیپ و برادر "غلامرضا صالحی" مسئول واحد عملیات قرارگاه نجف، گذاشت. در این جلسه پس از بحث پیرامون کیفیت و آمادگی رزمی یگان‌ها، تغییراتی نیز در طرح مانور عملیات داده شد. خلاصه آخرین طرح چنین است:

- تیپ ۱ از لشکر ۷۷ ارتش با دو گردان، یکی جهت اشغال "سربله" و دیگری به منظور تصرف "گوشینه" و بعد الحاق در یک نقطه، وارد عمل شود.

- تیپ ۲ از لشکر ۲۸ ارتش (که تحت امر لشکر ۲۳ است) با یک گردان ارتفاع غربی "سربله" (سرهویز) و با گردان دیگر، ارتفاعات "بربزی" و یال بربزی را که جلو ارتفاع

ص: ۳۸۷

۱-۱. سند شماره ۰۶۳۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۳ - ۲ - ۱"، گزارش راویان (جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف)، آبان ۱۳۶۴، ص ۲۷.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۲۸۴: هشیاری دشمن در منطقه عملیاتی سیدکان (قادر)، ص ۳۹۷.

۳- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۲۸۴: مروری بر طرح‌های عملیاتی گذشته منطقه سیدکان، ص ۴۰۰.

"کارگزين" هست، تصرف کند.

- لشکر ۲۳ ارتش با تپ ۲، ارتفاعات مشرف روی "بیرکم" و ارتفاع ۱۸۳۰ را اشغال کند و به وسیله تپ ۱ جهت برقراری خط تماس، به دشمن که روی "سراسپندار" هست، نزدیک شود و در یک کیلومتری، منتظر ادامه تک باشد.

- تپ ویژه شهدا [سپاه] نیز در احتیاط تپ ۱ از لشکر ۷۷ [ارتش] است و منتظر ادامه تک از طرف گوشینه در مرحله بعد باشد.

چون فرمانده تپ ۱ لشکر ۷۷ از منطقه عملیاتی مربوط به خود شناختی نداشت، برادر "محمود کاوه" فرمانده تپ شهدا که قبلاً منطقه را شناسایی کرده بود، مأمور توجه وی شده بود. بنابراین در این جلسه درباره این مسئله نیز مباحثی مطرح شد و ضمن آن، برادر محمود کاوه اظهار داشت: «من دیروز رفته بودم این ها را توجه بکنم، عملاً دیدم که این ها به هیچ وجه قادر به گرفتن گوشینه نیستند و باید یک فکری کرد.»

بلافاصله جناب سرهنگ صیاد شیرازی در پاسخ گفت: «خود شما یک گردان ببرید و گوشینه را بگیرید، بعد ما یک گردان از این تپ می فرستیم که بیاید تحویل بگیرد.»

در ادامه بحث برادر کاوه گفت: «ما آماده نیستیم، قرار نبود ما بگیریم، ما باید در مرحله دوم وارد عمل شویم.»

سرهنگ علی صیاد شیرازی: «همان طور که می دانید آن ها قادر نیستند، حالا دیگر کاری است که باید بشود؛ همان زمانی که مشخص شده [شنبه]، آماده باشید.»

به هر ترتیب در پایان این جلسه ضمن توافق درباره تعویق ۲۴ ساعته اجرای عملیات، اجمالاً در طرح مانور نیز تغییراتی به شرح زیر به تصویب رسید و به عنوان تصمیم نهایی به همه یگان ها ابلاغ گردید:

قرارگاه حمزه ۲ (تپ ویژه شهدا): در مرحله اول با یک گردان تک کرده، ارتفاع گوشینه را اشغال می نماید و در مرحله دوم نیز جهت ادامه تک آماده می شود.

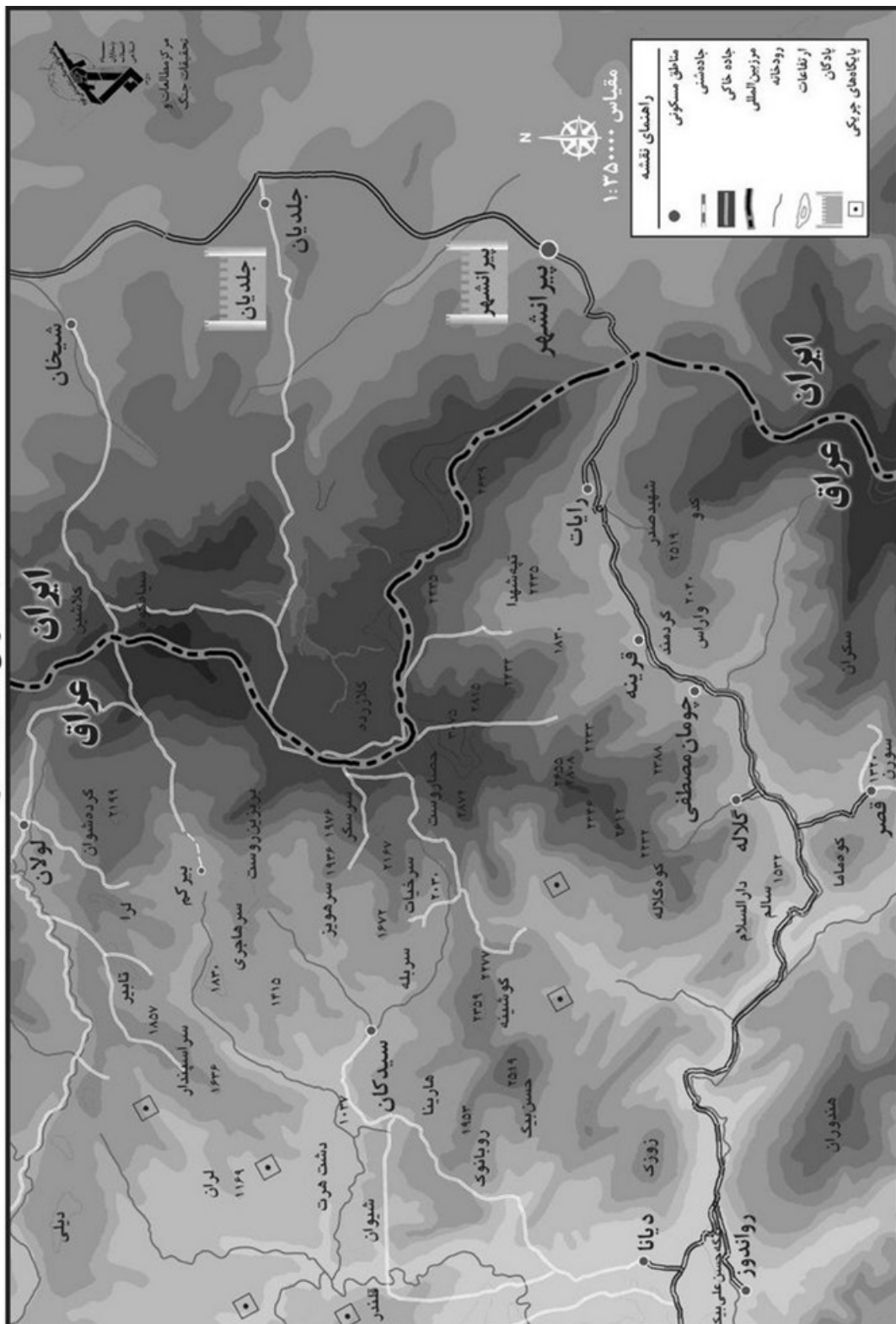
قرارگاه حمزه ۳ (تپ ۱ لشکر ۷۷): در مرحله اول با یک گردان ارتفاعات سربله را تصرف نموده، با گردان دیگر پس از این که حمزه ۲ ارتفاع گوشینه را تصرف کرد، تثبیت ارتفاع را به عهده می گیرد. (۱)

۲۸۵

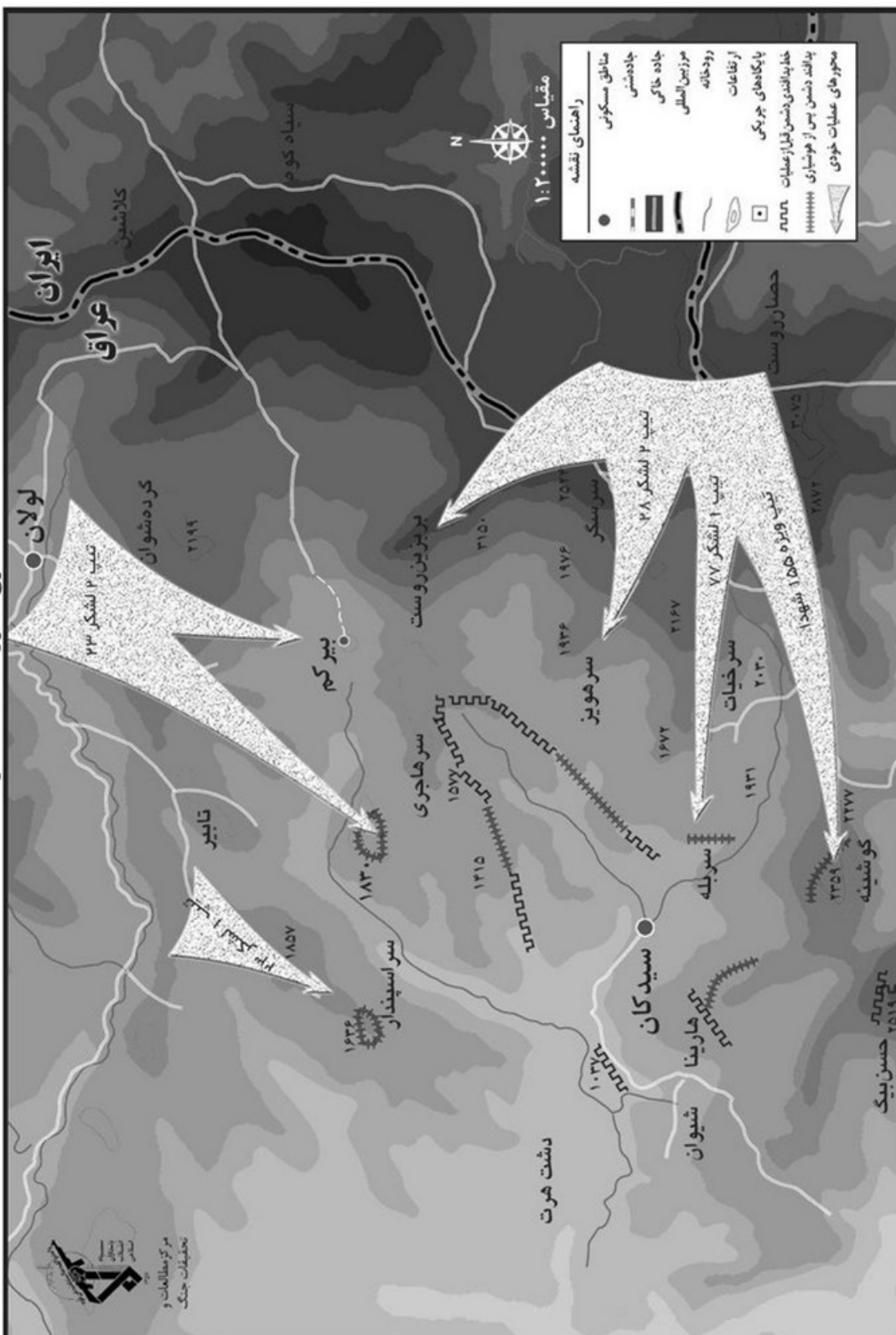
در پی حمله عراق در مورخ ۱۷/۴/۱۳۶۴ به مواضع تپ ۴۰ سراب (ارتش) در منطقه بین پاسگاه شرفانی و شهرک زبیدات (مقابل نوار مرزی موسیان) که به اشغال تپ ۱۷۵ در جنوب پاسگاه شرفانی و ناکامی یگان های مدافع برای بازپس گیری تپ، انجامید، امروز در ساعت ۸ بامداد با همت نیروهای لشکر ۵۸ ذوالفقار (ارتش) در عملیاتی، این منطقه از دشمن باز پس گرفته شد. در این عملیات، دو نفر از نیروهای دشمن به اسارت درآمدند. (۲)

-
- ۱-۲. سند شماره ۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، "عملیات قادر"، گزارش راویان (مجید نداف، جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف) ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، ص ۴۲.
- ۲-۳. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ گزارش نوبه ای عملیاتی، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

منطقه عمومی عملیات قادر

طرح مانور عملیات قادر ۱

یک نفت کش ۳۹۲ هزار تنی ترکیه به نام "سیحان" امروز هدف حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفت و بر اثر اصابت موشک دچار حریق شد. این کشتی - که از نوع ۲۲۶۸۰۰ پنی ویت سوپر نفت کش می باشد - در حدود ۱۶۰ کیلومتری جنوب خارک هدف موشک "اگزوسه" قرار گرفت. شدت آسیب کشتی به حدی بود که نفت بسیاری از آن نشت کرد. شرکت ترکی مربوطه، برآورد کرد که ۲۰٪ نفت کشتی به هدر رفته. به گفته منابع خبری، جریان باد، لکه های نفتی را به سوی سواحل ایران منحرف ساخته است. (۱)

سخن گوی یک شرکت کشتی رانی ترکیه گفت که این نفت کش هنگام وقوع حمله، عازم جزیره سیری بوده است. (۲) یادآوری می شود که این دومین سوپر نفت کش ترکیه است که در چند روز گذشته در مسیر خارک به سیری هدف هجوم عراق قرار می گیرد. سه شنبه ۱۸/۴/۱۳۶۴، عراق سوپر نفت کش "ام وطن" را در این مسیر هدف گرفته بود. ایران با اجاره نفت کش های بزرگ، نفت خام صادراتی خود را از خارک به سیری می برد تا مشتریان در آن جا بارگیری کنند.

با آتش پدافند خودی، یک فروند هواپیمای عراقی از نوع بمب افکن سوخو - ۲۲ در ساعت ۸:۲۰ بامداد امروز در حوالی پیرانشهر سرنگون شد و خلبان آن به اسارت درآمد. (۳) عراق با اذعان به سقوط این هواپیما، گفت ایران مسئول سلامت این خلبان است. (۴)

خبرنگار روزنامه اطلاعات پس از مصاحبه ای اختصاصی با خلبان هواپیمای سرنگون شده عراقی، نوشته است: «خلبان اسیر عراقی ابتدا خود را خلبان ستوان دوم "حازم فاضل شعبان" اهل شهر بابل (حله) در چهل کیلومتری کربلا، معرفی کرد و در مورد مأموریت خود اظهار داشت: "در ساعت ۸:۵۰ برفراز پیرانشهر بودم که هواپیمایم هدف قرار گرفت و من با چتر نجات به فضای پیرانشهر پریدم." خلبان عراقی در جواب این سؤال که "رژیم عراق از بمباران مناطق مسکونی ایران چه هدفی را دنبال می کند؟" گفت: "در حقیقت آن ها با این روش می خواهند جنگ را خاتمه بدهند، لیکن این روش نادرست و نامشروع است، چرا که گروهی بی گناه را قربانی می کند." خلبان اسیر عراقی آن گاه در مورد علت و چگونگی اعدام های دسته جمعی ارتشیان عراق توسط صدام، اظهار داشت: "این اعدام های دسته جمعی افسران عراقی را تأیید می کنم. علت اصلی این اعدام ها آن بود که اخیراً تعدادی از خلبانان و افسران نیروی هوایی عراق می خواستند کاخ صدام را بمباران کنند. اما تعداد دقیق اعدام شدگان را نمی دانم." (۵)

امروز جمهوری اسلامی ایران کشتی کویتی "المحرق" را پس از تخلیه کامل محموله

۱-۴. Sreed har kapil kaul, tanker war, Aspect of Iraq – Iran war (۱۹۸۰-۸۸) new delhi, ABC Publishing House ۱۹۸۹

۲-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۵، (۲۲/۴/۱۳۶۴)، ص ۷، آسوشیتدپرس از استانبول.

۳-۶. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

۴-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۶، (۲۳/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۶.

۵-۸. مأخذ ۶.

نظامی آن - که متعلق به عراق بود - آزاد کرد. یادآوری می شود که این کشتی باری در کویت ثبت شده و در ۲۰ ژوئن ۱۹۸۵ (۳۰/۳/۱۳۶۴) به وسیله نیروی دریایی ایران در دریای عمان و خارج از تنگه هرمز متوقف شد و مورد بازرسی قرار گرفت، سپس به بندرعباس برده شد. مقام های ایران، محموله نظامی کشتی را که برای عراق حمل می شد، ضبط و کشتی را پس از حدود سه هفته آزاد کردند.^(۱)

به نوشته روزنامه "الرأی العام"، "عبدالفتاح البدر" رئیس شرکت این کشتی کویتی، قبلاً گفته بود: «دو تن کالا به مقصد عراق، دشمن ایران در جنگ ۵۷ ماهه خلیج فارس، از کشتی ۲۳ هزار تنی المحرق تخلیه خواهد شد.»^(۲)

ناخدای کشتی المحرق "دیوید بدفورد" قبل از ترک آب های ایران، در بیانیه ای ضمن شرح چگونگی کنترل کشتی، توضیح داده که بخشی از محمولات کشتی که به مقصد کشور عراق بارگیری شده بود، بنا به ماهیت آن ها و اظهارات مقام های ایرانی، در زمره کالاهایی قرار می گیرد که به طور مستقیم و غیرمستقیم به توانایی جنگی عراق کمک می کند و تخلیه گردید. وی افزوده که به دلیل وجود نواقصی در بارنامه ها و ایجاد سوءظن، کشتی جهت تفتیش تکمیلی از هویت و مقصد کالای آن، به بندرعباس هدایت شد. به نوشته دیوید، بعضی از اقلام، بارنامه نداشته اند و بعضی دیگر در طرح بارگیری ثبت نشده بودند و این محمولات به مقصد عراق بارگیری شده بود. وی در پایان با اشاره به این که با نیروی دریایی ایران همکاری کرده و در اجرای حق قانونی بازرسی، از هیچ کمکی مضایقه نکرده است، تأکید کرده که افراد نیروی دریایی ایران و سایر سازمان ها رفتاری صحیح و مطلوب داشته اند و از آنان تشکر کرده است.^(۳)

از سوی دیگر، یک سخن گوی وزارت خارجه انگلیس امروز اعلام کرده این کشور با مقام های ایرانی درباره یک کشتی کویتی توقیف شده در ایران که حامل ۹ افسر انگلیسی می باشد، تماس گرفته است. وی افزوده که خدمه های انگلیسی کشتی المحرق، گروگان تلقی نمی شوند زیرا ایران تصریح کرده است که رفتن آنها مانعی ندارد. به گفته وی، اتباع انگلیس داخل کشتی تصمیم گرفته اند که با دیگر خدمه های بنگالی در بندرعباس باقی بمانند.^(۴)

یادآوری می شود که کالاهای این کشتی متعلق به امارات، کویت و نیز دو تن محموله متعلق به عراق بوده است. در این کشتی، ۲۲ خدمه بنگلادشی و ۱۳ افسر - که از این تعداد ۹ تن انگلیسی اند - کار می کنند.^(۵)

توقیف کشتی المحرق، علاوه بر بازتاب هایی در رسانه ها، واکنش برخی مقام های رسمی کشورهای را نیز در پی داشته است، از جمله وزارت امور خارجه انگلیس اعلام کرده که لندن جهت آزادسازی ۹ افسر انگلیسی با ایران و کویت در تماس است.^(۶) اتحادیه ملی افسران حمل و نقل دریایی و هوایی انگلیس نیز در حمایت از ۹ افسر انگلیسی که در کشتی

ص: ۳۹۲

۱- ۹. مأخذ ۴.

۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۰۸ (۱۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۶.

۳- ۱۱. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۴/۱۳۶۴، ص ۳.

۴-۱۲. مأخذ ۵، ص ۵، لندن - خبرگزاری رویتر، ۲۱/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۷ (۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۷، لندن - خبرگزاری فرانسه؛

و - نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۰۴، (۱۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۳، کویت - خبرگزاری فرانسه، ۱۰/۴/۱۳۶۴.

۶-۱۴. همان، بخش اول، خبرگزاری فرانسه، ۳/۴/۱۳۶۴.

توقیف شده می باشند، درباره این اقدام جمهوری اسلامی ایران، نامه ای اعتراض آمیز به سفارت ایران در لندن نوشته که در آن آمده است: «وقتی افسرانی در یک کشتی خارجی کار می کنند، اغلب از محموله آن بی خبر هستند.»^(۱)

اعتراض تعدادی از کشورهای منطقه در مورد توقیف این کشتی نیز قابل ذکر است: کویت در ابتدای امر برخورد تنیدی در پیش گرفت، ولی پس از این که دید جمهوری اسلامی ایران برای اطمینان از نبودن محموله برای عراق، مصمم به بازرسی کشتی است، مواضع قبلی خود را تعدیل کرد، به طوری که یک مقام بلندپایه کشتی رانی کویت گفت که این کشور امیدوار است پس از تخلیه محموله عراق، کشتی المحرق آزاد شود.^(۲)

در هر حال، جمهوری اسلامی نشان داد در بازرسی این کشتی و کشتی های مشابه و نیز تخلیه این گونه محموله ها به مقصد عراق، مصمم است و چنان که "دیوید بدفورد" کاپیتان کشتی المحرق، در بیانات خویش اجرای حق قانونی بازرسی کشتی به وسیله نیروی دریایی ایران را اذعان کرده،^(۳) اقدام ایران استفاده از یک حق قانونی شناخته شده، است. در نهایت، جمهوری اسلامی ایران پس از تصفیه محموله امارات و کویت، با ثبت و ضبط دو تن کالای متعلق به عراق، این کشتی را امروز به سمت مقصد خود رها ساخت.^(۴)

از جمله بازتاب ها و پی آمدهای این ماجرا، برخورد رادیو اسرائیل با آن است که با بی اعتنایی به روند حقوقی و قانونی قضیه - که هم در توقیف، هم در آزادی کشتی لحاظ شده بود - کوشید این اقدام را امری سیاسی جلوه دهد و با وجود مدارک و شواهد فوق، اعلام کرده که آزاد ساختن کشتی بر اثر فشار دیپلماسی بوده است: «به دنبال فشارهای شدید سیاسی، حکومت اسلامی ایران بالاخره تصمیم گرفت کشتی باری کویتی را که سه هفته پیش توقیف کرده، آزاد سازد.»^(۵) هر چند همین رادیو، در برنامه ای دیگر و زمانی دیگر اذعان کرد: «این کشتی به اتهام حمل اسلحه برای عراق، توسط واحد دریایی پاسداران دولتی ایران توقیف گردیده و به بندرعباس برده شد. حکومت ایران اعلام کرد بار این کشتی به مقصد عراق حمل می شده و از این رو پیش از آزادی کشتی، محموله آن مصادره خواهد شد.»^(۶)

واکنش عراق در خصوص توقیف این کشتی، حمله به یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی جزیره خارک بود. یک سخن گوی رسمی عراق درباره این حمله گفت: «عراق به منظور نشان دادن عکس العمل به کشتی ربایی ایران و به منظور قطع صادرات نفتی ایران تا هنگام موافقت دولت تهران با صلح کامل، به حملات خود علیه کشتی هایی که از بنادر ایرانی استفاده می کنند، ادامه خواهد داد.»^(۷)

آقای هاشمی رفسنجانی در نماز جمعه امروز تهران، دلیل اصلی سفر اخیر خود به کشورهای لیبی، سوریه، چین و ژاپن را تحرک بخشیدن به سیاست خارجی کشور در

- ۱-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۲ (۹/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۵، لندن - آسوشیتدپرس، ۸/۴/۱۳۶۴.
- ۲-۱۶. مأخذ ۱۰، کویت - خبرگزاری رویتر، ۱۴/۴/۱۳۶۴.
- ۳-۱۷. مأخذ ۱۱.
- ۴-۱۸. مأخذ ۱۱.
- ۵-۱۹. مأخذ ۵، ص ۲۲، رادیو اسرائیل، ۲۱/۴/۱۳۶۴.
- ۶-۲۰. مأخذ ۵، ص ۲۲، رادیو اسرائیل.
- ۷-۲۱. مأخذ ۱۵، ص ۵۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۴/۱۳۶۴.

هنگامه جنگ روانی - سیاسی عراق برای انزوای ایران، اعلام کرد. وی ضمن گزارش و تحلیل این سفرها، گفت:

«این سفرها با دعوت از سوی این کشورها بود. دعوت از سوی لیبی و سوریه امری طبیعی است، اما دعوت چین و ژاپن مسئله جدیدی است. در مورد سوریه و لیبی، در آن روزها توطئه های خطرناکی برای نابودی جبهه پایداری و کشورهایی که در مقابل اسرائیل فعلاً جبهه دارند، در حال اجرا بود. جنگ داخل لبنان خطر بزرگی بود و مسائل جنگ با عراق را داشتیم که باید درباره سرنوشت عراق و نوع حکومت آینده عراق و مسائل مردم عراق مشورت کنیم و برنامه هایی داشتیم و الحمدلله در آن سفر، توطئه ها خنثی شد و هیئت اعزامی آیت الله "منتظری" قبلاً زمینه را مساعد کرده بود و فتنه لبنان تمام شد و انسجام جبهه پایداری در دو مرکز سوریه و لیبی حفظ و تثبیت شد و دست آوردهای دیگری نیز داشت. ...

در مورد مسافرت چین و ژاپن، در بحبوحه جنگ روانی شهرها که لازم بود با این جنگ روانی برخورد کنیم، ما این برنامه را طراحی کردیم. الحمدلله در همه چیزهایی که خودمان تنظیم کردیم که به مقابله این مرحله از جنگ برویم، پیروز شده ایم.

یک مرحله، مقابله به مثل بود که آمار و ارقام نشان می دهد. دست قوی نیروهای ما این مسئله را در بعد مقابله به مثل موفق از آب درآورد ...

قسمت دیگر، مسئله روانی و شکستن روحیه مردم بود توسط امکانات تبلیغاتی دشمن، ضدانقلاب و ستون پنجم دشمن که آن هم با هیجانها و شوری که در نمازهای جمعه و به هنگام خوردن بمب ها و موشک های شان داده بودند و در اوج قضیه و در مانور روز قدس ... که بیش از حد تصور ما دشمن شکن بوده و خنثی شد.

و قسمت دیگر در جبهه ها بود که به محض شروع سیلی زدن به دشمن، با عملیات "بدر" و بعد با عملیات نفوذی، غیر نفوذی و زنجیره ای "قدس" و "ظفر" و عملیات بی نام و ... انجام شد و من فکر می کنم این قسمت در آینده عراق را بیش تر پشیمان خواهد کرد.

قسمت چهارم که مهم است، یک حرکت خارجی برای تحرک بخشیدن به سیاست خارجی بود. آن ها طی چند هفته ایران را به عنوان یک کشور جنگ طلب معرفی می کردند و از سویی، قدرت عراق را بزرگ و ما را منزوی معرفی کرده بودند که این مجموعه در ارتباط سیاسی و اقتصادی دنیا می توانست خیلی منفی باشد، یعنی با جوی که آن ها در دنیا درست کرده بودند. آن ها قدرت نظامی - سیاسی و حمایت اجتماعی جهان از عراق را به گونه ای ترسیم کرده بودند که لازم بود در این مقطع حرکت مناسبی و در خارج از کشور هم انجام شود. با مشورت از خدمت امام و با تصمیمی که در خدمت رئیس جمهوری و نخست وزیر و رئیس دیوان عالی کشور به عمل آمد، وقت مناسب سفر معین شد.»

آقای هاشمی توضیح داد: «در مسافرت ما چند هدف برای ما مشخص بود: یکی اهداف

اقتصادی، یکی سیاسی. ما در مباحثی که با مسئولان قوا داشتیم، به این نتیجه رسیدیم: ما با کسانی که در گذشته با ایران دارای روابط سطح بالا بودند و ارتباطات اقتصادی - سیاسی و ارتباطات بین المللی و فرهنگی ما از آن جا تغذیه می کرده، به این زودی نمی توانیم روابط سالم برقرار کنیم و در دنیا هم نمی توانیم منزوی شویم.»

وی همچنین گفت: «مهم تر از این سفر برای ما جبهه هاست و اصلی ترین کاری که در برابر شرارت جدید صدام کردیم، این بود که تشخیص دادیم صبر کردن برای رسیدن به زمان مناسب عملیات نهایی، مصلحت نیست و عراق از این فرصت سوء استفاده و او شرارت خواهد کرد، بنابراین من این جا به جوانان و به رزمندگان تأکید می کنم که هرچه زودتر وارد میدان شوند و این بار مثل گذشته نیست.»

آقای هاشمی سپس جنبه های مختلف این سفر را بیش تر تشریح کرد:

«همان روزها گروگان های امریکایی آزاد شده بودند و یک کانال تلویزیونی ژاپن که به طور شبانه روز در اختیار امریکایی ها است، بمباران تبلیغاتی خود را بر روی مسئله تروریسم گذاشته بود و ایران را متهم به دست داشتن در تروریسم می کرد و این می توانست سفر ما را تحت الشعاع قرار دهد.»

خوش بختانه توضیحات ما و همکاری رسانه های گروهی به امریکایی ها در این مورد نیز ضرر زد. خبرنگاران سؤال کردند که "چرا شما تروریسم را صریحاً محکوم نمی کنید؟" و ما می گفتیم اول ریشه را محکوم می کنیم. شما انتظار دارید که اسرائیل که هفتصد مسلمان را ربوده و به کشور دیگری برده، محکوم نشود، اما چند نفر که یک هواپیما را می ربایند، محکوم شوند! ... ایران بیش ترین قربانی و بها را برای تروریسم پرداخته است: در یک انفجار، ۷۲ تن از بهترین شخصیت های ما از بین رفتند و رئیس جمهوری و نخست وزیر ... [را] در بمب گذاری از ما گرفتند و ائمه جمعه ما را در محراب قطعه قطعه کردند؛ چنین دولتی نمی تواند با تروریسم موافق باشد. ما فرانسه و امریکا و انگلیس را به خاطر حمایت از تروریست های فراری، محکوم کردیم ...

تبلیغات استکبار جهانی، ایران را کشوری جنگ طلب و عراق را کشوری صلح دوست معرفی کرده بودند؛ ... ما در ساعت های طولانی در مذاکرات خود این مسئله را روشن کردیم که آتش بس پیشنهادی شما مسئله را حل نمی کند و امنیت باید ریشه ای باشد ... و ادله خود را پیرامون دخالت ابرقدرت ها تشریح کردیم و چین و ژاپن هر دو قانع شدند که به جز این که ریشه جنگ در منطقه خاورمیانه سوزانده شود و امنیت واقعی به وجود بیاید، راه دیگری وجود ندارد

یکی از چیزهایی که سخت این ها را مجذوب کرده، موضع ما در قبال افغانستان است ... ما گفتیم افغانستان مانند اسرائیل است؛ شوروی ها دوست ما می توانند باشند و ما همکاری

هم داریم، اما افغانستان قابل معامله نیست و افغانستان را باید در اختیار مردمش گذاشت. اما باید قید کنیم که معنای رفتن شوروی این نیست که امریکا به جای او بیاید؛ اگر امریکایی‌ها بخواهند به افغانستان بیایند، همان کاری که در لبنان با امریکایی‌ها شد، با امریکایی‌ها در افغانستان هم خواهد شد...»

آقای هاشمی به سفر خود به چین اشاره کرد و گفت: «در یکی از شهرهای چین، شهر قدیمی "شیان" ... در یک روز تعطیل و در زیر باران آن قدر مردم با چتر برای دیدن هیئت جمهوری اسلامی ایران جمع شده بودند که مسئول شهر گفت: "تاکنون چنین جمعیتی را در خیابان‌های شهر ما ندیده بودیم و تعجب می‌کنم که نفوذ انقلاب شما در این مردم دور دست از کجا آمده است؟! " رهبران چین مردمی معمولی نیستند، کسانی هستند که از راه پیمایی بزرگ "مائو" برخاسته‌اند و گفتند که ما اوایل انقلاب، انقلاب شما را نشناخته بودیم و همین مانور روز قدس افکار نیمی از مردم دنیا را عوض کرد. من مانور روز قدس را به راه پیمایی بزرگ مائو تشبیه کردم و رهبران چین آن تشبیه را قبول کردند ... یکی از رهبران بزرگ چین - که من با او دیداری داشتم - از ضدانقلاب ایران به عنوان ستون پنجم نیروهای واکنش سریع امریکا که "کارتر" پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران آن را طرح ریزی کرده است، یاد کرد.»^(۱)

۲۹۰

در حالی که "میرحسین موسوی" نخست وزیر، با حمایت‌های امام در موضع قدرت مندانه‌ای تثبیت شده است، آقای هاشمی رفسنجانی نیز روز به روز در موضع دومین قدرت سیاسی کشور پس از امام خمینی بیش تر مطرح و تثبیت می‌شود به خصوص پس از سفرهای منطقه‌ای و آسیایی اخیر وی که تفسیرها و تحلیل‌های مختلفی درباره چشم‌انداز آینده نخبگان اصلی قدرت در ایران ارائه می‌شود؛ از جمله روزنامه انگلیسی "فایننشال تایمز" در مقاله‌ای، موضوع نخبگان کنونی ایران را محور بررسی قرار داده و به جایگاه کنونی و آتی رئیس‌جمهور، رئیس‌مجلس، نخست وزیر و "موسوی خوئینی‌ها" نایب رئیس مجلس و چهره معروف ماجراهای لانه و مراسم خاص حج، پرداخته است. در این گزارش و تحلیل، پیش‌بینی شده است که هاشمی جای موسوی نخست وزیر را هم خواهد گرفت و آقای خوئینی‌ها از عرصه رقابت بالقوه در امر ریاست جمهوری کنار خواهد رفت و آقای خامنه‌ای در موقعیت ریاست جمهوری مجدداً تثبیت خواهد شد. در این مقاله آمده است:

«ناظران آگاه در تهران می‌گویند اکنون به نظر می‌رسد حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس‌پارلمان ایران، در مقام نخست وزیر آینده ایران قرار گیرد. در پی چاپ مقاله‌ای در روزنامه "تهران تایمز" که در آن از آقای رفسنجانی خواسته شد که از برخی از مسئولیت‌های کنونی خود کناره‌گیری کرده و پستی را بپذیرد که در مقام آن بتواند کنترل

ص: ۳۹۶

کامل کشور را در اختیار داشته باشد، این شایعات قوت گرفت. سرمقاله های تهران تایمز به طور کلی منعکس کننده سیاست دولتی ایران می باشد.

دولت کنونی میرحسین موسوی ظرف هیجده ماه گذشته با چندین مورد شکست سیاسی در پارلمان ایران روبه رو شده است. انتظار می رود در این انتخابات، حجت الاسلام علی خامنه ای مجدداً به ریاست جمهوری ایران برگزیده شود. به نظر نمی رسد در انتخابات مذکور، رقیب سرسختی برای [آقای] خامنه ای وجود داشته باشد. رقیب سرسخت [آقای] خامنه ای در این انتخابات، حجت الاسلام "خوئینی ها نایب رئیس پارلمان ایران، بود که هفته گذشته انتصاب وی به عنوان دادستان کل کشور، عملاً موجب گردید که دیگر شانس برای شرکت در انتخابات مذکور را نداشته باشد.

رفسنجانی در حال حاضر دومین مرد قدرت مند ایران بعد از امام خمینی محسوب می شود و دیدار اخیر وی از پایتخت های عربی و همچنین دو کشور شرق دور نیز بدون شک مقام و قدرت کنونی وی را فزونی بخشیده است.»(۱)

۲۹۱

امروز وزیر خارجه ایران برای وزیر خارجه نیکاراگوئه که در حال اعتصاب غذا به سر می برد، پیامی فرستاد. در این پیام آمده است: «جناب آقای "میگوئل دسکوتو" وزیر محترم امور خارجه نیکاراگوئه، از عمل انقلابی اعتصاب غذای جناب عالی به عنوان اعتراض به توطئه های مکرر امپریالیسم امریکا علیه انقلاب نیکاراگوئه، مطلع شدیم. امریکا که خود سردم دار تروریسم دولتی در جهان است، با تبلیغات مسموم خود سعی در مخدوش جلوه دادن چهره ها و حرکت های انقلابی و مردمی دارد. این جانب اقدام جناب عالی را وسیله ای جهت افشای توطئه های امریکا و بالا بردن آگاهی توده های محروم منطقه دانسته و این حرکت انقلابی کلیسای کاتولیک را تحسین می نمایم.»(۲)

به گزارش روزنامه اطلاعات، "محمد پیروی" سفیر جمهوری اسلامی ایران در ماناگوئه، امروز در ششمین روز از روزه پدر "میگوئل دسکوتو" وزیر خارجه نیکاراگوئه، در یک کلیسای محقر که محل "اعتکاف" او می باشد، با وی ملاقات کرد و پیام ویژه "علی اکبر ولایتی" وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران را تسلیم او کرد.(۳)

ضمیمه اول گزارش ۲۸۴: هشیاری دشمن در منطقه عملیاتی سیدکان (قادر)

در خصوص هشیاری دشمن در منطقه عملیاتی سیدکان - که با نام "قادر" انجام شد - برادران سپاه حساسیت بسیاری داشتند که نامه مندرج در متن، نمونه ای از آن است. عملیات مزبور قرار بود با فرماندهی ارتش در حالی که نیروهایی از سپاه را تحت امر می گیرد، انجام شود، از این رو، فرماندهی سپاه در برابر شواهد هشیاری دشمن، قادر به تصمیم گیری نبود، مگر این که این حساسیت را به برادران ارتشی منتقل کند، این در حالی بود که فرماندهی نیروی زمینی ارتش بر انجام شدن این عملیات مُصّر

١-٢٣. مأخذ، ص ٤، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ٢١/٤/١٣٦٤.

٢-٢٤. مأخذ، ص ٣.

٣-٢٥. مأخذ، ص ٣.

بود. در هر صورت، درباره زمینه ها و عوامل خاصی که سبب هشپاری دشمن شدند، گزارشی را "مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ" با استفاده از حساسیت های برادران سپاه تهیه کرده است که می تواند لاقلاً عوامل دخیل در مسئله را توضیح بدهد. طبق این گزارش، از همان ابتدای شروع عملیات شناسایی، حساسیت های لازم برای این امر خطیر در نظر گرفته نشده و این امر همچنان ادامه یافته است.

در این گزارش درباره آغاز عملیات شناسایی آمده است:

فعالیت های شناسایی با حضور هیئتی از افسران و نفرات ارتش به همراه چند نفر از اعضای کمیته مرکزی حزب دمکرات عراق در منطقه "حیات" و نیز با حضور نیروهای جنگ های نامنظم ارتش در منطقه "لولان" - که عمدتاً پیرامون ارتفاعات "سراسپندار" و "حسن بیگ" بود - آغاز گشت. شناسایی های مزبور عمدتاً متکی به اخبار و گزارش های نیروهای بارزانی تحت امر لشکر ۲۳ بود (البته سپاه به این گزارش ها اعتماد کامل نمی کرد، لذا علاوه بر بهره برداری از آنها، مستقلاً نیز به شناسایی تکمیلی برای استفاده در تصمیم گیری ها، می پرداخت).

با شروع فعالیت برادران ارتش، با توجه به استفاده از خودرو (فرماندهی) استیشن و نیشان و نیز تجمع ده بیست نفری افسران با لباس و درجه در منطقه لولان - که خود به تنهایی از همان ابتدا می توانست دشمن را در منطقه حساس کند (هرچند که بعداً تدابیری در این زمینه اتخاذ شد) - و نیز به خصوص وعده آزادسازی منطقه سیدکان به عناصر حزب دمکرات عراق و ... شایعه وقوع نزدیک عملیات، سراسر منطقه را فراگرفت به طوری که در تاریخ ۱۷/۳/۶۴ مردم اشنویه برای پیش گیری از بمباران، شهر را تخلیه کردند و سپاه نیز اقدام به تخلیه مقر اصلی خود نمود.

به نظر سپاه، بمباران اردوگاه "زیوه" و نیز مقرهای حزب دمکرات عراق در حیات و بارزان نیز بدون ارتباط با این قضیه نبود. قرائن دیگری نیز در منطقه بود که می توانست دال بر وجود هشپاری عراق در خصوص عملیات آتی باشد؛ این قرائن عبارت بودند از:

۱- درخردادماه حدود سه هفته مداوماً منطقه مرزی لولان زیر گلوله باران توپخانه عراق قرار گرفت.

۲- ساعت ۱۰ صبح ۲۰/۳/۱۳۶۴ چهار فروند هواپیمای دشمن اقدام به بمباران پایگاه نامنظم و پدافند هوایی خودی مستقر در لولان نمودند که خوش بختانه هیچ تلفاتی دربر نداشت.

۳- تصرف سراسپندار و استقرار پایگاه روی ارتفاعات مهم سراسپندار و گردسنگان توسط دشمن و نیز تقویت نیرویی به استعداد پانصد نفر در تاریخ ۱۵ تا ۲۰/۳/۱۳۶۴ و سپس گسترش نیروی منظم در منطقه.

۴- افزایش تردهای دشمن در عقبه ها و نیز شلیک گلوله های منور و تیراندازی پراکنده.

۵- تذکر جاش های منطقه طی یک نامه به مسعود بارزانی که "ما از عملیات با خبریم، فکر مردم باشید."

۶- نامه مسئولان عراقی به افراد با نفوذ و متمایل به جمهوری اسلامی مبنی بر وقوع عملیات.

برادر "غلامرضا صالحی" مشاور عملیاتی "جناب سرهنگ صیاد شیرازی"، درباره عوامل هشیاری دشمن گفته است: «در جلسه سرهنگ صیاد شیرازی با بارزانی و فرمانده هیزهایش، بحث عملیات مطرح می شود و قرار بود که آن ها جهت توجیه نیروهای شان به عمق بروند و تنها زمان عملیات را نمی دانستند. علاوه بر آن، یک سرباز لشکر ۲۳ پناهنده می شود و تعدادی هم اسیر از ارتش و نیروهای اطلاعاتی ما گرفته بود و با این ها مصاحبه کرده بود که یک از اسرا گفته بود که لشکر ۲۳ و تیپ شهدا می خواهند سیدکان را بگیرند و» وی سپس افزوده است: «مطمئنم عراق فلش های حرکت ما را می دانست؛ این ها به همه گفته بودند، از بخشدار گرفته تا استاندار و نماینده مجلس، همه می دانستند؛ نماینده پیرانشهر می آمد، خیلی عادی همه چیز را برایش می گفتند.»

از دیگر عوامل آگاهی دشمن و هشیاری او در مورد فلش های حرکت ما، فعالیت جهادسازندگی بود و دشمن با عکس های هوایی که از منطقه می گرفت و نیروهای نفوذی ضدانقلاب هم که در منطقه داشت،

دقیقاً حدس می زد که در منطقه چه خبر است. از طرفی دیگر، با توجه به این که منطقه فاقد نیروی دشمن بود، در صورت رعایت حفاظت عملیات و داشتن طراحی خوب، سرعت عمل یگان های مانوری و مرکزی قوی، می شد جلو خیلی از مواردی را که به میزان هشیاری دشمن کمک می کرد، گرفت.

در مجموع، مهم ترین عوامل مؤثر در پی بردن دشمن به آماده سازی زمینه عملیات در منطقه، عبارت است از:

۱- وجود عناصر بارزانی در منطقه و آگاهی آن ها از عملیات.

۲- تردد بیش از حد برادران ارتش به خصوص افسران با لباس فرم و داشتن درجه.

۳- تردد بیش از حد هلی کوپترها در منطقه ای که به ندرت هلی کوپتر وارد آن می شد.

۴- اقدامات مهندسی به صورت گسترده، به خصوص جاده کشی ها که مرتباً به وسیله جهادسازندگی در منطقه ادامه می یافت و جهت امتداد آن ها، فلش عملیات را نشان می داد.

۵- تردد بیش از حد وسایل نقلیه نظامی، به خصوص وسایلی که صرفاً فرماندهان از آن استفاده می کنند.

۶- حضور ضدانقلاب در منطقه.

۷- اسارت چندتن از نیروهای ارتشی و سپاهی و پناهنده شدن یک سرباز.

۸- نفوذهای گروهک ها.

برادر صالحی در این باره که دشمن پس از هشیاری چه اقداماتی انجام داد، گفت: «دشمن بمباران های شدیدی را روی پادگان پیرانشهر که مرکز قرارگاه عملیاتی بود، شروع کرد و همچنین تمام جاده های عقبه منطقه را که نیروهای ارتش به صورت پراکنده در آن مستقر بودند، زیر آتش شدید بمباران هوایی قرار داده و در خطوط پدافندی نیز شروع به فعالیت نمود و تعدادی از مواضع خود را با مین گذاری و سیم خاردار مستحکم کرده و ارتفاعات ۱۸۳۰ و ۱۸۳۶ سراسپندار را - که از ارتفاعات حساس منطقه بودند - اشغال کرد و در روی آن مستقر گردید.»

علاوه بر آن، اطلاعاتی که رکن ۲ (اطلاعات) قرارگاه تاکتیکی حمزه در تاریخ های ۱۲، ۱۳ و ۱۸ تیرماه به یگان ها ابلاغ می کرد، خود دلیلی بر آگاهی دشمن از اوضاع بود، به طوری که در این ابلاغیه ها به افزایش نیروهای زرهی، شایع شدن تقویت یگان های دشمن جهت حمله به منطقه کلاشین، استقرار پانصد نفر از جاش های محلی در منطقه بیرکم و ارتفاعات هاجر، ورود یک تیپ کماندو با هویت یگانی "تیپ ۲ کماندو" به منطقه چومان مصطفی، گلاله و سیدکان، ارتش رژیم بعثی با تمرکز نیرو و استقرار یگان هوانیروز در دیانا و جمع آوری عشایر منطقه (که به دنبال شایعه حمله قریب الوقوع ارتش، صورت گرفته) ارسال پنجاه کامیون حامل موشک های زمین به زمین و اسلحه های سنگین به ارتفاعات "حسن بیگ" و "زین پیشه" واقع در منطقه سیدکان و نیز شروع به احداث قرارگاه عملیاتی در ارتفاعات حسن بیگ اشاره شده بود. این علائم نهایتاً بر پی

بردن دشمن به قصد نیروهای خودی برای اجرای عملیات در سیدکان، دلالت دارند.

برادر "خادم الحسینی" مسئول اطلاعات قرارگاه حمزه و مشاور اطلاعاتی قرارگاه تاکتیکی حمزه، در این باره گفته است: «ارتش بعث، جاش ها را که با بارزانی ها در تماس بودند، از مناطق حساس جمع کرد و نیروهای منظم خودش را وارد منطقه کرد، سپس مناطق قابل نفوذ را پوشاند و نیروهایش را نیز گسترش داده و در حد شش تیپ نیرو وارد منطقه کرد یعنی علاوه بر لشکر ۲۳ که در منطقه بود، لشکر ۳۳ را هم وارد منطقه کرد.»

علی ای حال، دشمن پس از هشیاری، در این زمینه ها به فعالیت پرداخت:

۱- تقویت نیروهای احتیاط خود در منطقه.

۲- بمباران هوایی عقبه ها.

۳- استقرار در بعضی از ارتفاعات خاص و حساس منطقه.

۴- ایجاد مواضع و استحکامات در معابر ورودی.

ص: ۳۹۹

۵ - سازمان دهی نیروهای عشایر و جاش های منطقه.

۶ - انتقال واحدهای توپخانه و تجهیزات سنگین مدرن.

۷- تقویت هوایروز در منطقه.

۸ - استقرار یگان های زرهی (۱).

ضمیمه دوم گزارش ۲۸۴: مروری بر طرح های عملیاتی گذشته منطقه سیدکان

ابتدایی ترین طرحی که در منطقه مطرح شد، گرفتن ارتفاعات حصاروست، گوشینه، حسن بیگ، روبانوک، سراسپندار، سراهجری، سربله و سرهویز بود. این طرح عمدتاً به دلیل کمبود نیرو، نداشتن عقبه، پایین بودن کیفیت رزمی، تغییر مدیریت منطقه و ... منتفی شد و طرح جدیدی که نسبت به طرح اول محدودتر بود، ارائه گردید. در این طرح، "لشکر ۲۳ نوهد" در شمال (سلسله ارتفاعات سراسپندار) و تیپ ویژه شهدا (سپاه) در جنوب منطقه عملیاتی ارتفاعات (گوشینه) عمل می کرد، لشکر ۷۷ نیز در احتیاط تیپ ویژه شهدا بود. عملیات در یک مرحله انجام می شد. این طرح در تاریخ ۵/۴/۱۳۶۴ به یگان ها ابلاغ شده بود.

طرح بعدی جایگزین در تاریخ ۲۰/۴/۱۳۶۴ (سه روز قبل از عملیات) به یگان ها ابلاغ شد که شامل دو مرحله بود: لشکر ۲۳ در شمال منطقه در هر دو مرحله وارد عمل می شد و لشکر ۷۷ در جنوب منطقه عملیاتی در مرحله اول عمل می کرد و تیپ ویژه، مرحله دوم را انجام می داد.

یکی از ویژگی ها در این منطقه، نبودن خط تماس بین خودی و دشمن بود که نزدیکی به دشمن و ضربه زدن به او را مشکل کرده و درصد تلاش پشتیبانی را بالا برده بود، لذا می بایست ۴۸ ساعت قبل از عملیات، ارتفاعات خالی سراسپندار، زیریرکم، بربرین، سربله و گوشینه به تصرف در می آمد و جاده های خودی به جاده های دشمن وصل می گردید.

این طرح که تصرف حسن بیگ (ارتفاع سرکوب منطقه و متصل به ارتفاع گوشینه و یکی از محورهای اصلی عملیات) را در برنامه خود نداشت، از طرف فرماندهان سپاه و ارتش مورد اشکال قرار گرفت. صرف تمام توان یگان ها در هجوم اول، عدم توان ادامه عملیات، عدم توان پاسخ گویی به پاتک دشمن (در حالی که با توجه به خصوصیات منطقه بدون حسن بیگ، با فشار دشمن آسیب عقبه و محاصره نیروی عمده تک ور، ما را تهدید خواهد کرد) و نیز عدم آمادگی یگان ها و قرارگاه هم از اشکالات عمده مطرح شده، بود. (۲) چنان که در متن آمده است، روز قبل از تاریخ تعیین شده برای شروع عملیات نیز مجدداً طرح مانور تغییر کرد و هدف محوری و اصلی عملیات به تنها یگان سپاهی موجود در سازمان رزم عملیات، سپرده شد.

ص: ۴۰۰

در جلسه امروز عصر فرماندهان عملیات منطقه سیدکان، سرهنگ "صیاد شیرازی" فرمانده نیروی زمینی ارتش و فرمانده عملیات، به فرماندهان عملیات اعلام کرد که چون یگان ها هنوز آمادگی لازم را کسب نکرده اند، زمان شروع عملیات ۲۴ ساعت به تعویق می افتد. (۱)

یادآوری می شود که طبق تصمیمات اعلام شده قبلی، امروز (۲۲/۴/۱۳۶۴) به عنوان روز "ر" و ساعت ۱۷:۳۰ به عنوان ساعت "س" (شروع عملیات) ابلاغ شده بود که ساعت شروع به دلیل این که بسیاری یگان ها از آغاز حرکت در روشنایی روز در دید دشمن قرار خواهند گرفت، به ساعت ۲۲:۳۰ تغییر کرد و روز عملیات نیز یک روز به تعویق افتاد که دلیل آن، عدم آمادگی یگان ها ذکر شد.

علاوه بر یگان های عملیاتی، واحدهای پشتیبانی نیز آمادگی لازم را احراز نکرده اند؛ در این باره گزارش شده است: «هنوز کار مهندسی تمام نشده؛ کف بیمارستان سیمان نشده؛ جاده کشی ها تکمیل نشده؛ توپخانه ها هنوز آماده نیستند و همه آن ها به منطقه نیامده اند و هنوز در پادگان مراغه هستند؛ قرارگاه فرماندهی هنوز آماده نیست و» (۲)

در هر حال، عملیات در منطقه سیدکان، فردا شب در ساعت ۲۲:۳۰ شروع خواهد شد و همه یگان ها و واحدهای درگیر، تا آن زمان، فرصت آمادگی دارند. در جلسه عصر امروز فرماندهان، تأکید شد که این آخرین زمان ممکن است و همه یگان ها و واحدها باید خودشان را آماده کنند. (۳)(۴)

امروز در قرارگاه خاتم جلسه ای برگزار شد که در آن، مسائل مربوط به اجرای یک عملیات محدود در منطقه "زید" (واقع در شرق بصره) مورد بحث و بررسی قرار گرفت. وقتی

۱- ۱. سند شماره ۷، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش "عملیات قادر"، گزارش راویان: مجید نداف، شهید علی فتحی، جواد زمان زاده و مجید مختاری، نگارش ۱۳۶۴، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰ ص ۴۲.

۲- ۲. همان.

۳- ۳. همان ص ۴۳.

۴- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۲۹۲: وضعیت آمادگی یگان های عمل کننده در عملیات قادر، ص ۴۰۸.

مسائل مربوطه از جمله: وضعیت شناسایی ها، عبور از آب، مشکل جناحین، پاک سازی منطقه و جاده کشی های ضروری، دقیقاً بررسی شد، مشخص گردید که این عملیات در صورتی یک عملیات مفید و پیروز می شود که عملیاتی گسترده باشد. به این ترتیب، محور بحث به عملیات های محدود و سایر مسائل جنگ تغییر کرد و اجرای عملیات در زید، منتفی گردید.

یادآوری می شود که در پی دعوت فرماندهی کل سپاه از فرماندهان یگان ها در مورخ ۲۳/۲/۱۳۶۴ جهت ارائه طرح های عملیات، این طرح عملیاتی در مورخ ۱۰/۴/۱۳۶۴ به وسیله برادر "سرخیلی" فرمانده تیپ ۷۲ محرم، پیشنهاد شد و مورد موافقت قرارگاه خاتم قرار گرفت. دو روز قبل نیز در جلسه خاتم برادر "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، جوانب این عملیات را چنین دنبال کرده بود: «در زید باید عمل کنیم تا کانال پرورش ماهی را پاک سازی نماییم و به سمت شمال [منطقه عملیات] بدر پشت کانال آب، پدافند کنیم و در ضمن، پاسگاه بوبیان باید تصرف شود.» (۱)

۲۹۴

گزارش های امروز از کمین های متعدد در جاده های کردستان و آذربایجان غربی حکایت دارد که بعضاً تلفات و خساراتی به نیروهای خودی تحمیل کرده است. از جمله: «در نتیجه دو مورد کمین ضدانقلاب در منطقه پیرانشهر، چهار تن از نیروهای خودی به شهادت رسیدند. همچنین چهار تن از نیروهای جندالله در اطراف نقده به کمین عوامل دمکرات افتادند و شهید شدند.» در یک بولتن داخلی سپاه که این خبرها را آورده، همچنین آمده است: «فرمانده سپاه "کورزان" (استان باختران) به همراه چهار نفر دیگر به کمین یک گروه از اشرار و گروه های ضدانقلاب افتادند که در نتیجه، دو بسیجی به شهادت رسیده و نام برده به همراه دو تن از برادران سپاه مجروح می گردند. [خودرو] تویوتای حامل این برادران نیز مورد اصابت آر.پی.جی - ۷ دشمن قرار گرفته است.» (۲)

۲۹۵

در پی انفجار دو بمب در ۲۰/۴/۱۳۶۴ در دو رستوران ساحلی کویت، ایران و اکثر قریب به اتفاق کشورهای عربی و منطقه ای و بعضاً اروپایی ضمن اظهار هم دردی با امیر کویت، رسماً این انفجارات را محکوم کرده اند:

کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت، در دیداری با معاون وزیر خارجه این کشور در تاریخ ۲۲/۴/۱۳۶۴، اعمال تروریستی و اقدامات جنایت کارانه در کویت را محکوم کرده و آمادگی ایران را نیز در حمایت از مبارزه کشورهای منطقه با تروریسم تا رفع فتنه، اعلام کرده است. (۳)

وزیر امور خارجه عربستان سعودی نیز که با پیام تسلیتی از شاه فهد برای امیر کویت به

ص: ۴۰۳

۱-۴. سند شماره ۶۳۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم (داود رنجبر)، ص ۳۸.

۲-۵. سند شماره ۲۲۶۰۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی ۱/۵/۱۳۶۴، ص ۲۲.

۳-۶. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۴/۱۳۶۴، ص ۱۴.

این کشور رفته، گفته است که: چنین حوادثی موجب افزایش همکاری در میان شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس خواهد شد. (۱)

درباره این انفجار، به خصوص با توجه به بودن چند افسر عالی رتبه وزارت کشور کویت در میان کشتگان و نیز نوع مکان‌هایی که جهت انفجار در نظر گرفته شده است (عمومی) - که حاکی از تعمد در ایجاد نوعی رعب و وحشت در میان مردم است - برخی دیپلمات‌های کویت گفته‌اند که امکان دارد این انفجارها با درخواست اخیر پارلمان این کشور در مورد قطع کمک به کشورهای هم‌مرز با اسرائیل، در ارتباط باشد. به گفته آنان، به عهده گرفتن مسئولیت این انفجارها به وسیله "اتحادیه بریگادهای انقلابی عرب"، ممکن است انگیزه این اقدام را آشکار سازد. (۲)

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، در اجلاس امروز پارلمان کویت قرار بود درخواست وزارت کشور مبنی بر اختصاص پانزده میلیون دلار دیگر برای هزینه ضد تروریسم، همچنین پیشنهاد برخی نمایندگان جهت تعلیق کمک ۳۴۱ میلیون دلاری سالانه (تقویت اعراب) به سوریه، اردن و سازمان آزادی بخش فلسطین، مورد بررسی قرار گیرد.

اما در عمل، با توجه به بمب‌گذاری اخیر، این جلسه، محرمانه برگزار شد و خبری از آن منتشر نگردید، به جز این که شیخ "صباح الاحمد" قائم مقام نخست وزیر کویت، در سخنانی کوتاه گفت: «تروریسم نخواهد توانست به سیاست‌های مستقل کویت، لطمه بزند.» "رشیدالراشد" وزیر کشور نیز گزارشی از انفجارها ارائه داد. (۳)

۲۹۶

درباره حادثه بمب‌گذاری اخیر کویت، اظهار نظرهای مختلف و متفاوتی در کویت، عراق و ایران ابراز می‌گردد، از جمله در کویت یکی از نمایندگان پارلمان این کشور در سخنانی - که امروز در روزنامه کویتی "الوطن" منتشر شد - مسئولیت اوضاع امنیتی در کویت را بر دوش کسانی انداخته که وی آنان را ستون پنجم و گروه‌های طایفه‌ای خوانده و افزوده است: «فعالیت افراد ستون پنجم و گروه‌های طایفه‌ای که توانستند بعداً تابعیت کویتی بگیرند، پس از به قدرت رسیدن خمینی به طور آشکار گسترش پیدا کرده است. فعالیت‌های این افراد پس از تشکیل پیمان مشکوک سه کشور سوریه، لیبی و ایران، بیش تر شده است.» (۴)

روزنامه الوطن همچنین در سرمقاله امروز خود نوشته است: «هدف بمب‌گذاری در کویت، از بین بردن اعتماد مردم و برهم زدن توازن جامعه کویت به منظور متزلزل ساختن جبهه داخلی می‌باشد.» (۵)

اما برخی مطبوعات کویت نیز به طور غیرمستقیم دوستان عرب این کشور را مسئول انفجار در کویت دانسته‌اند.

روزنامه "القیس" با اشاره به کمک‌های مالی و معنوی کویت به کشورهای عربی، از هدف قرار گرفتن کویت اظهار تعجب کرده و نوشته است: «چرا آنان کویت را به جای رژیم

۱-۷. همان، ص ۲.

۲-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۶ (۲۳/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۹.

۳-۹. همان، صص ۲۲ و ۲۳.

۴-۱۰. همان، ص ۱۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۲/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۱. همان، صص ۹ و ۱۰.

صهیونیستی در فلسطین اشغالی، مورد هدف قرار داده اند ... ما از کید دشمنان و محبت برادران که ما را یک گاو شیرده می شمارند، تحمل زیادی کردیم.» القبس سپس با اشاره به این که نظام دمکراسی کویت هدف این انفجارها است، به دوستان کویت حمله کرده است: «روز به روز عقیده ما در این جهت عمیق تر می شود که تیرهایی که ناجوان مردانه مواضع کویت را هدف قرار می دهند، در حقیقت نظام دمکراسی بی نظیر و همبستگی میان دولت و پارلمان و ملت را هدف گرفته است... جامعه و نظام متکامل کویت مورد حسادت و کینه توزی دوستان قبل از دشمنان مان قرار گرفته است.» این روزنامه تأکید کرده که "حجم توطئه و مصدر اهداف آن، برای ملت کویت پوشیده نیست." (۱)

دولت عراق نیز امروز با محکوم کردن انفجارهای اخیر کویت، ایران را به دست داشتن در موج خشونت ها در کویت، متهم کرده است. روزنامه "الثوره" ارگان حزب بعث عراق، در این باره نوشته که ایران در صدد اجرای یک سلسله حرکات خشونت آمیز در کویت بوده است. (۲)

هفته نامه عربی "الدستور" (طرف دار عراق) چاپ لندن، نیز در این باره آورده است: «دو بمب در نزدیکی دوکافه رستوران در سواحل کویت منفجر گردید که بیش از صد نفر اهالی بی گناه و بی دفاع را کشته یا زخمی ساخت و به موازات آن، شورش مسلحانه ای از جانب شیعیان افغانی مقیم "کویت" در پاکستان روی داد و در هر دو مورد، دوباره نام حکومت اسلامی ایران در ارتباط با ترور و بمب گذاری و اغتشاش بر سرزبان ها افتاد.» (۳)

از سوی دیگر، در ایران، روزنامه کیهان در شماره امروز خود نوشت: «دولت بحرین سفیر رژیم عراق در منامه را از این کشور اخراج کرد. این اقدام دولت بحرین در پی کشف هفده صندوق اسلحه در خردادماه گذشته در سفارت عراق و نیز کشف یک گروه زیرزمینی عراقی در ارتش بحرین در اردیبهشت ماه گذشته، انجام گرفت.» (۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز نوشت: «این احتمال وجود دارد که رژیم عراق این انفجارات را برای باج خواهی بیش تر انجام داده است و روند حرکت و ارباب و تهدید خود را این بار به میان مردم بی گناه کشانده است. به هر رو، پس از کسب اطلاع دقیق تر، تلاش برای افشای این ماجرا با بیانی که خارج از هر گونه سوء استفاده احتمالی از سوی دشمن باشد، ضروری به نظر می رسد.» (۵) این خبرگزاری بعد از ترسیم فضای تشدید روند اخراج ایرانیان کویت و عراقی و عربی شدن بیش تر این کشور، به این ضرورت توجه می دهد که می باید سیاست ایران در این موارد وسیع تر از تمرکز روی عراق باشد و پیشنهاد می کند که نظیر محکوم کردن اعمال منافقین در داخل ایران و با همان شیوه، این گونه اعمال در کویت محکوم و مذموم اعلام شود. خبرگزاری جمهوری اسلامی سپس افزوده است: «اگر این کار به تکرار و با ظرافت مورد توجه و تأکید انجام شود، می تواند موقعیت مطبوعات وابسته کویت را تضعیف کند و در عین حال برای جلوگیری از حملات مجدد آن ها به ایران و

ص: ۴۰۵

۱- ۱۲. همان، صص ۹ و ۱۰.

۲- ۱۳. همان، ص ۹.

۳- ۱۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۴/۴/۱۳۶۴، صص ۲۰ و ۲۱،

راديو اسرائيل، ۲۲/۴/۱۳۶۴.

۴-۱۵. روزنامه كيهان، ۲۲/۴/۱۳۶۴، تهران - خبرگزارى جمهورى اسلامى.

۵-۱۶. مأخذ، ص ۶.

انقلاب اسلامی، به همسایه ای که برای حفظ استقلالش نیازمند یاری است، پیشنهاد کمک و همکاری داده شود. برای یک شروع خوب می توان به ظرافت گفت ایران دشمنی های انجام گرفته با انقلاب را فراموش می کند و برادرانه به همسایگانی که به کمک ها و همکاری با ایران، نیازمند باشند، یاری خواهد نمود. تأکید مداوم بر مذموم بودن ترور و توسل به ترور در اسلام، می تواند در موفق بودن این سیاست مؤثر باشد و استناد به توانایی های اطلاعاتی و عملیاتی ایران در مقابله با تروریزم، می تواند رد پیشنهاد ایران از سوی مقامات کویت را با مقاومت هایی حتی جزئی روبه رو سازد.

همچنین مسئله عدم چشم داشت ارضی و سیاسی ایران نسبت به کویت و توجه به این که جامعه کویت یک جامعه اسلامی و مسلمان نشین است و ما دفاع از امت های اسلامی را جزو وظایف خودمان می دانیم و نیز تا همکاری وسیع افراد صالح در منطقه نباشد، این گونه خطرات (اعمال تروریستی) ادامه خواهد یافت، می تواند در راستای محور سیاست جدید در قبال همسایه جنوبی خودمان کویت، مؤثر واقع شود.^(۱)

۲۹۷

با وجود اخبار متعدد مبنی بر نبودن اسناد و مدارکی دال بر دخالت جمهوری اسلامی ایران در انفجارات کویت، برخی رسانه های همگانی با انتشار اخبار مشکوک و کلی گویی هایی در تحلیل این واقعه، کوشیده اند آن را به نحوی از انحا به جمهوری اسلامی ایران منتسب کنند، از جمله: روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری" این اقدام را در چارچوب یک استراتژی که از تهران هدایت و رهبری می شود، معرفی کرده است.^(۲) روزنامه "لوموند" نیز سازمان جهاد اسلامی را که با بعضی از محافل رهبری در تهران مرتبط دانسته، مسئول سوءقصد های کویت - که ۱۱ کشته و ۸۹ زخمی به جای گذاشت - معرفی کرده است.^(۳)

نشریه "اکنونیست" نیز شیعیان را مرکز توجه قرار داده و با برشمردن حوادثی که مورد توجه جهانیان واقع شده، همچون انقلاب ایران، کودتای نافرجام بحرین، گروگان گیری امریکاییان نخست در ایران سپس در لبنان، ناآرامی در بسیاری از کشورهای شیعیان در آن سکونت دارند، نتیجه گرفته که همه شورش های شیعیان علیه سایر حکومت ها ظاهراً برخاسته از انقلاب اسلامی ایران می باشد.^(۴) این نشریه در مقاله دیگری با عنوان "در جست و جوی شیعه شناخته نشده" نیز به چنین نتیجه گیری هایی پرداخته است.^(۵)

۲۹۸

در پی هدف قرار گرفتن دومین سوپر نفت کش ترکیه به وسیله جنگنده های عراق، امروز اعلام شد که ترکیه در حال حاضر جنبه های قانونی اوضاع ناشی از بمباران اخیر دو نفت کش خود در آب های خلیج فارس را تحت مطالعه و بررسی دارد.

به نوشته مفسر خبرگزاری فرانسه، نتیجه این تحقیقات ممکن است به اعتراض آنکارا به

۱-۱۷. مأخذ، صص ۷ و ۸.

۲-۱۸. مأخذ، ص ۱۷.

۳-۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۵ (۱۳۶۴/۴/۲۲)، ص ۱۵.

۴-۲۰. مأخذ، ص ۳۵.

۵-۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۷ (۱۳۶۴/۴/۲۴)، ص ۶.

عراق بینجامد، اما این اعتراض نمی تواند وارد باشد مگر ثابت شود که دو نفت کش خارج از آن منطقه در حوالی ترمینال خارک که عراق ممنوع اعلام کرده، بمباران شده اند. این خبرگزاری افزوده: «سال گذشته پس از بمباران دو فروند دیگر از نفت کش های ترکیه در ماه مارس و ژوئن ۱۹۸۴ (اسفند و خرداد) - که در جریان آن پنج نفر نیز کشته شدند - آنکارا اظهار تأسف کرد ولی اعتراضی به عمل نیاورد.»(۱)

۲۹۹

آن گونه که امریکایی ها مدعی هستند و در گزارشی با نام "تاو" به عنوان نتیجه تحقیقات ماجرای معروف به "ایران گیت" ارائه داده اند، امروز فرستاده ای از سوی نخست وزیر اسرائیل برای بار دوم نظر یک دلال اسلحه مرتبط با اسرائیل به نام "منوچهر قربانی فر" را به رابرت مک فارلین مشاور امنیت ملی و فرستاده ویژه ریگان، تسلیم کرد. به گفته قربانی فر و یک ایرانی دیگر همراه وی، آن ها با کسانی در ایران مرتبط اند که می توانند آزادی هفت امریکایی گروگان در بیروت را به دست آورند، ولی در مقابل، یک صد موشک "تاو" می خواهند. این می تواند بخشی از پیشنهاد بزرگ تر "آغاز گفت و گوی خصوصی درباره مناسبات ایران و امریکا" باشد. مک فارلین بلافاصله به اتفاق "دونالد ریگان" رئیس کارکنان کاخ سفید، با رئیس جمهور - که چند روز از عمل جراحی سرطان وی می گذرد - در بیمارستان ملاقات و حدود ۲۰ تا ۲۵ دقیقه در این مورد با او صحبت کرده، سپس رئیس جمهور امریکا بعد از سؤالاتی در این باره، گفته است: «خوب ادامه بدهید و این راه را باز کنید.»(۲)

۳۰۰

رادیو امریکا در گفتاری درباره اقتصاد ایران، مقاله ای از روزنامه "کریستین ساینس مانیتور" را مورد اشاره قرار داد که در آن نتیجه گیری شده که "از نظر مالی ایران قادر است جنگ با عراق را تحمل کند." در این مقاله آمده است:

«کارشناسان امور اقتصادی یک بانک، هزینه جنگ ایران را سالانه سه تا چهار میلیارد دلار تخمین می زنند. در حال حاضر درآمد ایران از طریق فروش نفت، ماهانه یک میلیارد دلار است؛ اگر بهای نفت شدیداً سقوط نکند، ایران حتی با کاهش بهای نفت نیز قادر خواهد بود تا زمانی که بخواهد، جنگ را ادامه دهد، البته ادامه جنگ و مخارج نظامی، برنامه های عمرانی و واردات کالا را قربانی خود می کند.

دلیل عمده پایین بودن هزینه های جنگ برای ایرانیان، خودداری غرب از فروش سلاح های پیشرفته و گران بها به آن کشور است. در مقام مقایسه هزینه جنگ با ارزش ریال در داخل کشور، می توان گفت که هزینه جنگ برای ایرانیان بسیار سنگین است. ظاهراً ایران قادر به تحمل تلفات جنگی نیز هست؛ تشویق جوانان به ازدواج در سنین پایین از جانب ملایان انقلابی، سبب شده تا میزان زاد و ولد به بیش از سه درصد برسد. با وجود

ص: ۴۰۷

۱- ۲۲. مأخذ ۶، ص ۲۰، خبرگزاری فرانسه از آنکارا، ۲۲/۴/۱۳۶۴.

۲- ۲۳. سند شماره ۰۰۲۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش تاور"، ۲۲/۴/۱۳۶۴، صص ۴۵ تا ۴۷.

جنگ و نوسانات موجود در قیمت نفت و انقلاب شش ساله، اقتصاد ایران هر چند که نابه سامان است ولی مقاومت و پایداری قابل توجهی از خود نشان داده است.»

کریستین ساینس مانیفور سپس به نقل از کارشناسان بین المللی، اقتصاد ایران را به طور خلاصه بررسی کرده است: «از زمان انقلاب تاکنون بسیاری از بدهی های خارجی آن کشور باز پس داده شده. تا سال گذشته ایران دو میلیارد دلار به بانک های خارجی بده کار بود که در مقایسه با میزان بدهی دیگر کشورها، رقم کوچکی است. در نظر ایران، نداشتن بدهی به دیگران نشانه استقلال ملی است که از نفوذ امریکا و شوروی و بریتانیا کاسته است. ذخایر ارزی ایران ناچیز است و بنابراین، ایران پشتوانه چندانی در صورت سقوط بهای نفت نخواهد داشت و مجبور خواهد شد از وارداتش بکاهد. دولت انقلابی ایران در امر کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمد حاصله از فروش نفت، موفق نبوده است. دولت ایران در طول سال گذشته بین پانزده تا شانزده میلیارد دلار درآمد نفتی داشته و به طور متوسط روزانه دو میلیون و دویست هزار بشکه نفت به فروش رسانده است.» این روزنامه افزوده است: «در دو ماه گذشته ایران با کاهش فروش نفت مواجه بوده است و این به آغاز جنگ قیمت ها با عربستان سعودی نیز مربوط می شود؛ جنگی که در آن شانس پیروزی عربستان بر ایران بیش تر است.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۲۹۲: وضعیت آمادگی یگان های عمل کننده در عملیات قادر

در این ضمیمه توضیح داده می شود که با وجود تأخیر ۲۴ ساعته، اوضاع به گونه ای نبود که این فرصت، احراز آمادگی مطلوب یا حتی آمادگی لازم را تحقق بخشد. درباره میزان آمادگی نیروهای خودی در آستانه عملیات در منطقه سیدکان که به نام "قادر" خوانده شد، گزارش راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ چنین است:

برادر غلامرضا صالحی^(۲) در مورد عدم آمادگی یگان ها چنین می گوید:

«از بس به برادرمان "شیرازی"،^(۳) گفتیم که یگان ها آماده نیستند و مورد قبول واقع نشد، برادر کاوه^(۴) * را دیدم و به او گفتم "تو، هم خودت آماده نیستی هم یگان های دیگر؛ تأکید کن که ما

ص: ۴۰۸

۱- ۲۴. مأخذ ۸، صص ۳۱ تا ۳۳، رادیو امریکا، ۲۲/۴/۱۳۶۴.

۲- غلامرضا صالحی از کادرهای عملیاتی و از فرماندهان مؤثر سپاه بود که در زمانی که مسئولیت جانشینی فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول(ص) را به عهده داشت، در تاریخ ۲۳/۴/۱۳۶۷ در منطقه دشت عباس به شهادت رسید. در عملیات قادر شهید صالحی مشاور شهید صیادشیرازی و مسئول محور "گلازده" بود.

۳- * منظور سرهنگ "علی صیاد شیرازی" فرمانده وقت نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی و فرمانده اصلی عملیات در سیدکان است. وی که پرتحرک ترین و مؤثرترین کادرهای ارتش جمهوری اسلامی پس از انقلاب تا این زمان محسوب می

گردید، بعدها، در بامداد روز ۲۱/۱/۱۳۷۸ به دست عوامل مجاهدین خلق (منافقین) ترور شد و به شهادت رسید.

۴- ** توضیح این که در این عملیات، تیپ ویژه شهدا به فرماندهی برادر "محمود کاوه" جنگ در محور اصلی عملیات را بر عهده داشت. محمود کاوه از کادرهای عملیاتی مؤثر سپاه، بود که در ساعت ۱ بامداد ۱۲/۶/۱۳۶۵ در منطقه حاج عمران در حین عملیات کربلای ۲ روی ارتفاع ۲۵۱۹ به شهادت رسید.

نمی توانیم در این زمان آماده بشویم." برادر کاوه چنین کرد و ایشان [سرهنگ شیرازی] ۲۴ ساعت عملیات را عقب انداخت و به ما گفت به یگان های دیگر نگوئیم. با این وجود باز هم یگان ها آماده نبودند. اصلاً هر چه به ایشان می گفتیم که هیچ چیز آماده نیست، توپخانه آماده نیست، نیروها هنوز در منطقه نیستند و ... [مفید واقع نمی شد].»

در هر حال با وجود عقب افتادن عملیات به مدت ۲۴ ساعت، باز هم یگان ها آمادگی لازم را کسب نکرده بودند، زیرا این عدم آمادگی چیزی نبود که با ۲۴ ساعت حل شود و نهایتاً نیز این امر یکی از علل عدم موفقیت در عملیات گردید. برادر صالحی می گوید: «بعد از این که با برادر کاوه صحبت کردیم و قرار شد عملیات ۲۴ ساعت عقب بیفتد، در جلسه ای که با فرماندهان یگان ها داشتیم، جناب سرهنگ به فرماندهان نگفت که عملیات ۲۴ ساعت عقب افتاده؛ ایشان تأکید کرد که فردا شب باید آماده باشید که عملیات است. فردا عصر دوباره فرماندهان را خواست و گفت: "به علت این که یگان ها هنوز نتوانستند خودشان را آماده کنند، عملیات را ۲۴ ساعت عقب می اندازیم ولی این دیگر آخرین زمانی است که برای یگان ها اعلام می شود، باید همه خودشان را آماده کنند." باز هم در همان جلسه همه گفتند: "ما تازه می خواهیم نیروهایمان را بیاوریم." هنوز هیچ کدام از یگان ها نیروی شان در منطقه نبود، در صورتی که می خواستند همان شب جلسه، عمل کنند!»

عدم آمادگی واحدهای پشتیبانی در عملیات نیز به وضوح دیده می شد؛ برخی یگان ها هنوز اورژانس های شان را نزده بودند، حتی یک تیپ از لشکر ۲۳ از لزوم چنین اقدامی (ایجاد پست امداد) اظهار بی اطلاعی می کرد! تیپ ویژه نیز هنوز اورژانس نزده بود. دویست قاطر پیش بینی شده بود که تا زمان شروع عملیات به لشکر ۲۳ و تیپ شهدا هر کدام ده قاطر تحویل داده شد.

همچنین از ۳۰۰ دستگاه کمپرسی که قرار بود برای آوردن مهمات توپخانه و نیرو، در منطقه آماده شود، در روز عملیات ۳۵ الی ۴۰ دستگاه بیش تر حاضر نبود و هنوز مهمات توپخانه به منطقه منتقل نشده بود. در این مورد جناب سرهنگ هاشمی می گوید:

«آخر ما هیچ چیز آماده نکرده ایم؛ الآن نه مهمات مان در منطقه است، نه جاده های مهندسی مان تمام شده، حتی بیمارستان هنوز آماده نشده، هنوز کارهای بهداری نشده، یگان ها هنوز عقب اند و به منطقه نیامده اند، مهمات شان را نیاورده ایم، هیچ کاری نکرده ایم و ۴۸ ساعت بعد هم می خواهیم وارد عمل بشویم!»

در باره این وضعیت که تا شب عملیات نیز ادامه داشت، برادر "صالحی" مسئول محور عملیات گلازرد، می گوید: «من ساعت ۶ بعد از ظهر رفتم توی منطقه، اول رفتم خدمت سرهنگ "ایرانی" فرمانده تیپ لشکر ۷۷، گفتم چه خبر؟ گفت: "ما هنوز گردان مان حرکت نکرده." پس از یک سرکشی، برگشتم پیش برادرها [ی سپاه در تیپ ویژه شهدا] و گفتم چی شد؟ گردان تان رسید؟ گفتند: "تازه حرکت کرده." یعنی ساعت ۹ شب و قرار بود ساعت ۱۰:۳۰ عملیات شود و ۵ ساعت هم باید راه می رفتند!» (۱)

برای شروع عملیات در منطقه سیدکان (۱)، طبق برنامه قرار بود همه نیروها تا ساعت ۲۲:۳۰ امشب، در ارتفاعات مشخص شده، استقرار یابند و در این ساعت به طور هم زمان در محورهای مختلف، حمله خودی آغاز شود، اما بروز مشکلاتی سبب شد که عملیات در زمان مقرر شروع نشود و به ساعت اولیه بامداد روز بعد کشیده شود.

براساس طرح، منطقه عملیاتی به سه محور تقسیم شده است: راست، میانی و چپ. (۲)*

در محور راست، تیپ ۱ لشکر ۲۳ نوهده می باید با اشغال ارتفاعات خالی، خود را به یک کیلومتری پایگاه دشمن در "سراسپندار" برساند و با اقدام به جاده سازی، آماده عملیات در مرحله دوم گردد. تیپ ۲ این لشکر ارتفاعات مشرف بر "بیرکم" و ۱۸۳۰ را تصرف می کند و تیپ ۳ نیز با تحت امر گرفتن نیروهای بارزانی، به اجرای عملیات نامنظم در منطقه سرپیران، مرگه سور و به طور کلی در عقبه های دشمن، می پردازد.

در محور میانی، تیپ ۱ لشکر ۷۷ با یک گردان "سربله" را تأمین می کند و تیپ ۲ لشکر ۲۸ نیز ارتفاع خالی "سرهویز" و "بربزی" و یال آن را اشغال می کند.

در محور چپ پس از اقدام اولیه یگان های این محور، جهاد سازندگی به کمک مهندسی سپاه جاده های عقبه را به ارتفاعات تصرف شده وصل می کند. در این محور تیپ ویژه شهدا با یک گردان ارتفاع گوشینه را تصرف می کند، سپس جهت ادامه تک آماده می شود و تثبیت گوشینه به تیپ ۱ لشکر ۷۷ واگذار می شود که این مأموریت را با یک گردان نیرو انجام خواهد داد.

ص: ۴۱۱

۱- این عملیات به نام "قادر" اعلام گردید.

۲- * این سه محور به ترتیب عبارت اند از: ارتفاعات سراسپندار در شمال، سربله و سرهاجری در منطقه میانی و گوشینه در جنوب منطقه عملیاتی. به نقشه صفحه ۳۹۰ رجوع کنید.

استعداد یگان های عمل کننده در مرحله اول هشت گردان خواهد بود: در محور راست، لشکر ۲۳ با سه گردان وارد عمل می شود؛ در محور میانی و چپ نیز چهار گردان از ارتش و یک گردان از سپاه در عملیات شرکت می کنند.

فاصله استقرار نیروها تا اهداف تعیین شده در محورهای مختلف تفاوت دارد: در محور میانی پنج ساعت زمان لازم است تا تیپ ۱ لشکر ۷۷ به ارتفاعات سربله برسد؛ در محور چپ با توجه به فاصله طولانی، نیروهای تیپ ویژه شهدا شب قبل از عملیات حرکت کردند و تا غروب آفتاب امروز خود را به پایین ارتفاع حصاروست (پشت ارتفاع ۲۰۰۲) رساندند و در آن جا مستقر گردیده اند؛ در محور راست، نیروهای لشکر ۲۳ نوهده شب عملیات، زیر ارتفاع سراسپندار مستقر شده اند، اما در همه محورها نیروها دیرتر از زمان مقرر به محل های مورد نظر رسیده اند، در نتیجه، عملیات در ساعت ۲۲:۳۰ شروع نشد. (۱)(۲)

موضوع عملیات سیدکان، امروز در حاشیه جلسه فرماندهان سپاه در قرارگاه خاتم الانبیاء (جنوب) مورد بحث و بررسی قرار گرفت. مجموعه نظرهای حاضران - که برای بحث درباره عملیات محدود سپاه، گردآمده بودند - نشان می داد که امیدواری چندانی به توفیق خودی در این عملیات نیست؛ مثلاً "عباس محتاج" از فرماندهان سپاه در غرب کشور، ضمن این که گزارش داد عملیات دو مرحله ای شده است، اظهار نظر کرد که در این منطقه دشمن کاملاً هوشیار شده و نیروهای در خط را تعویض کرده و به نظر می رسد طرح لو رفته است. وی افزود که بارزانی ها می گویند: عملیات خوبی نیست. محسن رضایی نیز در تأیید گفته های وی، تأکید کرد: «دشمن بیست روز است که فهمیده است.» (۳)

۳۰۲

قرارگاه نوح نبی (ع) واقع در روستای "مارد" آبادان هدف بمباران هواپیماهای ارتش عراق قرار گرفت و حدود سی تن شهید یا مجروح شدند. (۴)

یادآوری می شود که قرارگاه نوح یکی از قرارگاه های سپاه است و از مدتی قبل مأموریت یافته که در اختفاء کامل و با رعایت شدیدترین تدابیر حفاظتی، جنوبی ترین قسمت منطقه عملیاتی آتی در فاو را برای اجرای عملیات آماده کند. بمباران این قرارگاه می تواند نگرانی هایی را در مورد هشیار شدن دشمن، در پی داشته باشد، هر چند برای این که معلوم شود دشمن ردپایی یافته یا فقط بمباران عادی مراکز نظامی خودی بوده است، تلاش های بعدی دشمن را می باید منتظر بود و این مورد بمباران، تعیین کننده نیست.

ص: ۴۱۲

۱-۱. سند شماره ۰۶۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۳-۲-۱" گزارش راویان در عملیات قادر (جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف) آبان ۱۳۶۴، صص ۴۰ و ۴۱.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۰۱: علل تأخیر در شروع عملیات، ص ۴۱۴.

۳-۲. سند شماره ۱۰۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۱۱/۴/۶۴ الی ۲۴/۴/۶۴، ص ۱۶۹.

۳-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۸ (۲۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۶، اهواز - خبرگزاری
جمهوری اسلامی، ۲۴/۴/۱۳۶۴.

راديو اسرائيل به نقل از هفته نامه امريكايي "ديفنس الكترونيك" گزارش داد: «در جنگ ايران و عراق تاكنون حداقل چهارده فروند از هواپيماهاي بسيار پيشرفته متعلق به ايران از نوع "اف-۱۴" امريكايي توسط جنگنده هاي فرانسوي "ميراژ-۱" متعلق به نيروي هوايي عراق، سرنگون شده اند. اف-۱۴ هواپيماي بسيار پيشرفته اي است كه ايالات متحده جز به رژيم شاه فقيد ايران، آن را به هيچ كشور ديگري نفروخته است، ولي عراقي ها با نصب موشك هاي هوا به هوا از نوع "ماترا-۵۳۰" و "ماترا-۵۵۰" زير بال هاي ميراژ-۱، آن ها را كاملاً براي زور آزمائي با اف-۱۴ ايراني ها آماده ساخته اند.» (۱)

روزنامه امريكايي "لوس آنجلس تايمز" نوشته است كه مقام هاي امريكايي پنج مرد را كه مظنون به قاچاق قطعات نظامي به ايران هستند، دست گير کرده اند. اين پنج تن - كه احتمالاً دو تن از آنان عضو نيروي دريائي اند - عبارت اند از سه امريكايي كه در شهر "سن ديه گو" واقع در جنوب كاليفرنيا بازداشت شده اند، يك تاجر امريكايي و يك ايراني كه به ترتيب در نيويورك و انگلستان بازداشت شده اند. (۲) در ميان قطعات، تجهيزات رادار جنگنده اف-۱۴ نيز بوده است به اعتقاد مقام هاي مربوطه، هيچ يك از اين تجهيزات به ايران نرسیده است. (۳)

به گزارش خبرگزارى كويت، امروز رسماً در طرابلس اعلام شده كه "معمر قذافي" رهبر ليبى، به مناسبت بيست و هفتمين سالگرد روز ملي عراق پيام تبرىكى براي "صدام حسين" رئيس جمهورى اين كشور، فرستاده است. اين خبرگزارى افزوده كه قذافي در پيام خود انقلاب عراق را - كه ۲۷ سال پيش به وقوع پيوسته - يكي از روزهاي مهم تاريخ عرب توصيف کرده است. (۴) گفتني است كه اين گزارش خبرگزارى كويت را هيچ يك از منابع خبري ديگر تأييد يا تكذيب نكرده اند. (۵)

خبرگزارى فرانسه به نقل از پليس پاكستان اعلام كرد كه امروز انفجار بسيار شديدى دفتر شركت هواپيمايي "پان امريكن" در كراچى را با خاك يكسان کرده است. (۶) به گزارش خبرگزارى جمهورى اسلامى از اسلام آباد، مقام هاي پليس شهر كراچى گفته اند كه اين انفجار را گروه هاي طرف دار امام خميني انجام داده اند. به گزارش روزنامه دولتي "پاكستان تايمز"، اين مقام هاي پليس به تحقيق درباره دخالت عوامل خارجي در دو انفجار لاهور و كراچى

۱-۴. خبرگزارى جمهورى اسلامى، نشریه "گزارش هاي ویژه"، شماره ۱۱۷ (۲۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۲، راديو اسرائيل.

۲-۵. مأخذ ۳، ص ۹، خبرگزارى فرانسه.

۳-۶. واحد مركزى خبر صدا و سيمماي جمهورى اسلامى ايران، بولتن "راديوهاي بيگانه"، ۲۴/۴/۱۳۶۴، صص ۵ و ۶، راديو

امریکا.

۴-۷. مأخذ ۳، ص ۱۵، طرابلس - خیرگزاری کویت، ۲۴/۴/۱۳۶۴.

۵- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۰۵: مروری بر تحولات اخیر در منطقه و آثار آن بر مواضع لیبی، ص ۴۱۴.

۶-۸. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

پرداخته اند و در این خصوص تعدادی از ایرانیان و اتباع کشورهای خاورمیانه بازجویی شده اند. این گزارش حاکی است، که پلیس، طرف داران امام خمینی در پاکستان را بازجویی می کند تا رابطه این بمب گذاری ها و درگیری های اخیر در کویته را کشف کند. روزنامه دولتی "پاکستان تایمز" مسئولیت درگیری مسلحانه اخیر میان پلیس و شیعیان در کویته را نیز به عهده طرف داران امام خمینی گذاشته است. (۱)

در پی این ماجراها، امروز معاون سیاسی وزارت امور خارجه آقای "حسین شیخ الاسلام"، سفیر پاکستان در تهران را به این وزارت خانه فراخواند و مراتب نگرانی جمهوری اسلامی ایران را از درگیری اخیر بین پلیس و شیعیان پاکستان، به وی ابلاغ کرد. شیخ الاسلام توطئه چینی های امریکا علیه اسلام و مسلمانان در منطقه را خاطرنشان کرد و نگرانی جمهوری اسلامی ایران را به عنوان یک کشور دوست و همسایه پاکستان از این گونه درگیری ها اعلام کرد. (۲)

۳۰۷

"رادیو مجاهد" متعلق به سازمان مجاهدین خلق ایران، در اطلاعیه ای مردم را دعوت کرده که انتخابات آتی ریاست جمهوری را تحریم کنند تا سرنگونی حکومت جمهوری اسلامی تسریع گردد. این رادیو علاوه بر اعلام این که "شورای ملی مقاومت" این انتخابات را تحریم کرده است، تهدید کرد که همه نامزدهای ریاست جمهوری را جنایت کار خواهد شناخت. (۳)

ضمیمه گزارش ۳۰۱: علل تأخیر در شروع عملیات

درباره تأخیر در شروع عملیات، برادر "شوق" مسئول طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا، توضیح داده است: «عملیات بنا بود ساعت ۱۰:۳۰ شب شروع بشود ولی به علت مشکلاتی که در طول مسیر داشتیم، نتوانستیم. ما یک شب قبل از عملیات از ارتفاع "گلانزده" که در دید دشمن نبود، حرکت کردیم؛ حدود مغرب (روز بعد) کنار چشمه ای در دامنه یال "حصاروست" نیروها را برای استراحت استقرار دادیم که پس از استراحت حرکت کنیم و تا ساعت ۱۰:۳۰ به محل مورد نظر برسیم، ولی به واسطه اعتماد کاذب به زمان بندی و مسیر حرکت بارزانی ها، وقتی نیرو را حرکت دادیم، با مشکلات راه و کندی حرکت نیروها و قاطرهایی که مهمات را حمل می کردند، مواجه شدیم و خلاصه ساعت ۲ الی ۲:۳۰ بامداد رسیدیم زیر پای دشمن در گوشینه.»

چنان که گفته شد، محورهای دیگر نیز تأخیر داشتند، مثلاً نیروهای محور میانی (سربله) ساعت ۵:۳۰ بامداد روی ارتفاع رسیدند. (۴)

ضمیمه گزارش ۳۰۵: مروری بر تحولات اخیر در منطقه و آثار آن بر مواضع لیبی

در این ضمیمه مروری از سیر تحولات و حوادث اخیر در منطقه که مرتبط با این موضوع است ارائه می شود تا به روشن شدن ابعاد این خبر کمک کند.

سفر "تريکي" وزير خارجه ليبي به عراق (۲۷/۳/۱۳۶۴) (۵) پس از چند سال تيرگي روابط ديپلماتيک دوطرف به دليل حمايت هاي سياسي - نظامي ليبي از ايران، با واکنش سرد و منفي عراق روبه رو شد،

ص: ۴۱۴

۱- ۹. خبرگزاري جمهوري اسلامي، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۰ (۲۷/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۵، اسلام آباد - خبرگزاري جمهوري اسلامي، ۲۶/۴/۱۳۶۴.

۲- ۱۰. مأخذ ۸، ص ۱۴.

۳- ۱۱. واحد مرکزي خبر صدا و سيمای جمهوري اسلامي ايران، بولتن "رادیوهای بيگانه"، ۲۶/۴/۱۳۶۴، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو مجاهد.

۴- ۱۲. مأخذ ۱، ص ۴۱.

۵- ۱۳. خبرگزاري جمهوري اسلامي، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۹۰ (۲۸/۳/۱۳۶۴)، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاري عراق، ۲۷/۳/۱۳۶۴.

به گونه ای که این سفر با بی توجهی کامل مقام های عراقی پایان یافت. (۱)

این سفر هنگامی انجام شد که دو روز پیش از آن (در تاریخ ۲۵/۳/۱۳۶۴) عراق در ادامه کوشش هایش برای جلب حمایت های کشورهای عربی منطقه، وزیر امور خارجه اش را جهت مقابله با نطق "قذافی" رئیس جمهور لیبی در مراسم پانزدهمین سالگرد برجیده شدن پایگاه امریکا از لیبی، به مصر فرستاده بود. (۲)

از سوی دیگر، رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در مورخ ۳۰/۳/۱۳۶۴ (سه روز پس از دیدار وزیر خارجه لیبی از عراق) وارد لیبی شد و در چهار روز اقامت خود در این کشور به نتایج مهم دست یافت که با واکنش کشورهای منطقه و نظام بین المللی روبه رو شد. مهم ترین نتیجه این سفر، صدور بیانیه مشترک ایران و لیبی در تاریخ ۲/۴/۱۳۶۴ بود با بندهایی چون تشکیل کمیته مشترک سیاسی، نظامی و نیز مقابله علیه هم پیمانی مصر و عراق. (۳) این بیانیه واکنش هایی شدید در منطقه برانگیخت، از جمله، کسانی انعقاد چنین معاهده ای بین ایران و لیبی را موجب پدید آمدن انشعاب در اتحاد اعراب، هدف قرار دادن شورای همکاری خلیج فارس و نظایر آن تفسیر کردند و با ابراز تنفر، آن را مضر به حال خود خواندند. (۴)

صدور این بیانیه، پی آمدهای دیگری نیز داشت: سفر رئیس پارلمان مراکش به عراق (در ۳/۴/۱۳۶۴) برای اعلام حمایت مراکش از حکومت عراق در جنگ با ایران؛ (۵) سفر "طه یاسین رمضان" معاون نخست وزیر عراق به مصر (در ۴/۴/۱۳۶۴). (۶) یادآوری می شود که از سال ۱۳۵۶ در تقییح سفر سادات (رئیس جمهور وقت مصر) به بیت المقدس برای مذاکره با "مناخیم بگین" (نخست وزیر وقت اسرائیل)، عراق (و کشورهای چون سوریه، الجزایر، یمن جنوبی، لیبی) با مصر قطع ارتباط کرده بود، بنابراین، سفر رمضان به مصر، در جهت تقویت جبهه ای از کشورهای عرب چون مصر، اردن، عمان و عربستان در مقابل کشورهایی چون لیبی، سوریه و ایران مورد توجه قرار گرفت.

پی آمد دیگر بیانیه ایران و لیبی این بود که در همین روز، سفر شصت تن از اعضای کنگره لیبی به مراکش جهت تحکیم وحدت دو کشور (لیبی و مراکش) که از یک سال پیش زمینه سازی شده بود و قرار بود در ۵/۴/۱۳۶۳ انجام شود، به تعویق افتاد و به تبع آن، اجلاس مشترک پارلمانی دو کشور در راستای اجلاس فوق العاده دولت های عربی برای بررسی مسائل لبنان که قرار بود در همین سفر انجام شود نیز به تعویق افتاد. (۷)

در چنین اوضاعی که لیبی خود را با یک تدارک انزوا روبه رو می دید، در تاریخ ۹/۴/۱۳۶۴ خبرگزاری جاننا (خبرگزاری لیبی) اعلام کرد که پیمان با ایران به منظور آزادسازی قدس و اتحاد جهان اسلام بسته شده و هدفی دیگر، ندارد. (۸)

در تاریخ ۱۲/۴/۱۳۶۴ "طارق عزیز" معاون نخست وزیر و وزیر امور خارجه عراق با پیامی از صدام حسین عازم رباط شد و با "حسن" شاه مراکش دیدار کرد. گفته می شد که این دیدار به منظور جلوگیری از تأثیر منفی اختلاف عراق و لیبی بر اجلاس فوق العاده سران عرب بوده است که برای بررسی مسئله فلسطین قرار بود برگزار شود. (۹)

از طرف دیگر، اجلاس مشترک پارلمان های مراکش و لیبی که از ۵/۴/۱۳۶۴ به تعویق افتاده بود، در روز یکشنبه ۱۶/۴/۱۳۶۴ برگزار شد و با صدور قطع نامه ای در مورد مسائل خاورمیانه و آفریقا به کار خود پایان داد، در حالی که گفته می شد این

اجلاس پس از آن تشکیل شد که لیبی اعلام کرد صدور بیانیه مشترک با ایران در جهت آزادسازی قدس و اتحاد جهان اسلام بوده است. در هر حال، یک روز پس از این اجلاس -۱۷/۴/۱۳۶۴- "شاه حسن دوم" پادشاه مراکش، اعراب را به پشتیبانی از عراق در مقابله با "تجاوز" (!؟) ایران فراخواند و افزود: «آن کسی که می گوید عراق را در این جنگ به حال خود واگذارید، این حقیقت را نمی داند که جسم عرب یکی است و امت عرب، امت واحدی است و قابل تفکیک نیست.» (۱۰)

ص: ۴۱۵

-
- ۱- ۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۹۲ (۳۰/۳/۱۳۶۴)، صص ۲۰ و ۲۱ بغداد - خبرگزاری آلمان غربی ۲۸/۳/۱۳۶۴.
 - ۲- ۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۸۸ (۲۶/۳/۱۳۶۴)، ص ۴، قاهره - خبرگزاری رویتر ۲۵/۳/۱۳۶۴؛ و - مأخذ ۱۴، ص ۲۲، طرابلس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۶۴.
 - ۳- ۱۶. روزنامه اطلاعات ۳/۴/۶۴، ص ۱۹.
 - ۴- ۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۱ (۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی ۷/۴/۱۳۶۴.
 - ۵- ۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۹۷ (۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۳۶، بخش عربی رادیو صوت الجماهير، ۳/۴/۱۳۶۴.
 - ۶- ۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۹۹ (۶/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۸، رادیو امریکا، ۵/۴/۱۳۶۴.
 - ۷- ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۲ (۹/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۴، مادرید - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۴/۱۳۶۴.
 - ۸- ۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۳ (۱۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۳۳، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۹/۴/۱۳۶۴.
 - ۹- ۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۰۷ (۱۴/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۷، رباط - خبرگزاری فرانسه ۱۳/۴/۱۳۶۴.
 - ۱۰- ۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۱۲ (۱۹/۴/۱۳۶۴)، ص ۴۶، رادیو امان، ۱۸/۴/۱۳۶۴.

با توجه به سیر این حوادث در منطقه، صرف نظر از صحت و سقم گزارش خبرگزاری کویت (مندرج در متن)، می توان نتیجه گرفت که چه بسا فشارهای منطقه ای و دیپلماسی "تجیب و چانه زنی" و نیز دوراندیشی لیبی در راستای حفظ منافع ملی خود، نه "اسلامی - انسانی"، این کشور را به این جمع بندی رسانده باشد که به گونه ای زمینه های ایجاد نوعی روابط بهتر با عراق را با هدف دوری گزیدن از یک انزوای سیاسی، فراهم آورد. و مفاد بیانیه استراتژیک بین خود و ایران را که اصولی محکم همچون "اتحاد استراتژیک نظامی سیاسی و یا ... "دارد، صرفاً در اهداف دوردستی چون آزادسازی قدس و نیز کلیاتی چون اتحاد جهان اسلام، خلاصه کند.

ص: ۴۱۶

شب گذشته، یگان های خودی پس از ساعت ها راه پیمایی، با فاصله زمانی متفاوت از یک دیگر به محل مورد نظر جهت اجرای تک، رسیدند، (۱) لذا درگیری در محورهای چپ و راست حدود ساعت ۲:۳۰ بامداد و در "سربله" حدود ۵ بامداد شروع شد. این عملیات، "قادر" نامیده شد و برای شروع آن، به فرماندهان محورها به وسیله سرهنگ ستاد "هاشمی" فرمانده قرارگاه تاکتیکی حمزه از ارتش، رمز چنین ابلاغ شد: «بسم الله القادر القاهر. لاحول ولا قوه الا بالله العلی العظیم. یا محمد، (ص) یا علی، (ع) یا فاطمه الزهرا (س) والحسن (ع) والحسین (ع) و تسعه المعصومین من ذریه الحسین علیهم السلام. به دماء شهداءنا و امام زماننا ادرکنا، ادرکنا. ادرکنا، به یاری خداوند یکتا به پیش.» (۲)

با آغاز عملیات، در محور چپ، تیپ ویژه شهدا (از سپاه) ضمن انهدام دشمن، توانست چند قله از ارتفاعات گوشینه را تصرف کند. تا روشن شدن هوا تقریباً ارتفاع گوشینه (نه به طور کامل) تصرف شد (۳)* و نیروهای تیپ ویژه شهدا خود را آماده مقابله با پاتک های دشمن می کردند.

در محور میانی، نیروهای تیپ ۱ از لشکر ۷۷ (با تأخیر) پس از درگیری با نیروهای بومی و جاش های مستقر در سربله، روی این ارتفاع مستقر گردیدند. نیروهای تیپ ۲ از لشکر ۲۸ نیز با یک گردان، ارتفاع خالی سرهویز را اشغال کردند.

در محور راست، تیپ ۱ از لشکر ۲۳ که می بایست یک یا دو پایگاه دشمن را در ارتفاعات خالی "سراسپندار" منهدم می کرد، بر اثر مقاومت نیروهای دشمن (عمدتاً تیراندازی جاش های کرد)، پیشروی نکرد و در ارتفاع خالی "۱۸۵۷" نزدیک به پایگاه های دشمن

ص: ۴۱۷

۱- چگونگی ماجرا و نیز توضیح درباره فاصله متفاوت نقاط رهایی تا نقطه درگیری، در روز شمار ۲۳/۴/۱۳۶۴ آمده است.

۲- ۱. سند شماره ۰۰۹۵۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه تاکتیکی حمزه سید الشهداء، ۲۳/۴/۱۳۶۴.

۳- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۳۰۸: نحوه تصرف ارتفاع گوشینه، ص ۴۲۵.

مستقر گردید.

نیروهای تیپ ۲ از لشکر ۲۳ که برای آزادسازی ارتفاع ۱۸۳۰ وارد عمل شدند، نه به علت عدم شناسایی دقیق موانع (میدان های مین، سیم های خاردار،...) و نداشتن معبر ورودی در پایین ارتفاع، بلکه بر اثر آتش خمپاره و تیربارهای دوشکای دشمن، بدون درگیری نزدیک با پایگاه، عقب نشینی کردند و در ارتفاع "گردشوان" و ارتفاع "باشکین" که در دست نیروهای بارزانی بود، مستقر شدند. با روشن شدن هوا، همچون گذشته فشار هماهنگ هوایی و زمینی دشمن توأم با اجرای آتش، آغاز گردید.

محور این هجوم دشمن متوجه ارتفاع حساس گوشینه بود، چون بودن این ارتفاع در دست نیروهای خودی موجب به خطر افتادن کل عقبه دشمن می شد و این امر برای عراق روشن بود که در صورت ماندن ما روی گوشینه، ارتفاع استراتژیک منطقه یعنی "حسن بیگ" - که کلید عملیات محسوب می شود - از هجوم ما مصون نخواهد ماند، لذا با تلاش هرچه بیش تر برای پس گرفتن گوشینه اقدام کرد.

دشمن در طول روز با به کارگیری نیروهای سازمانی خود که به سرعت بعد از هر پاتک تعویض می شدند، شش بار به سمت ارتفاع گوشینه پاتک کرد. سرانجام دشمن پس از پاتک های پیاپی و سنگین با پشتیبانی انبوه آتش و برخورداری از عقبه متصل و نزدیک،

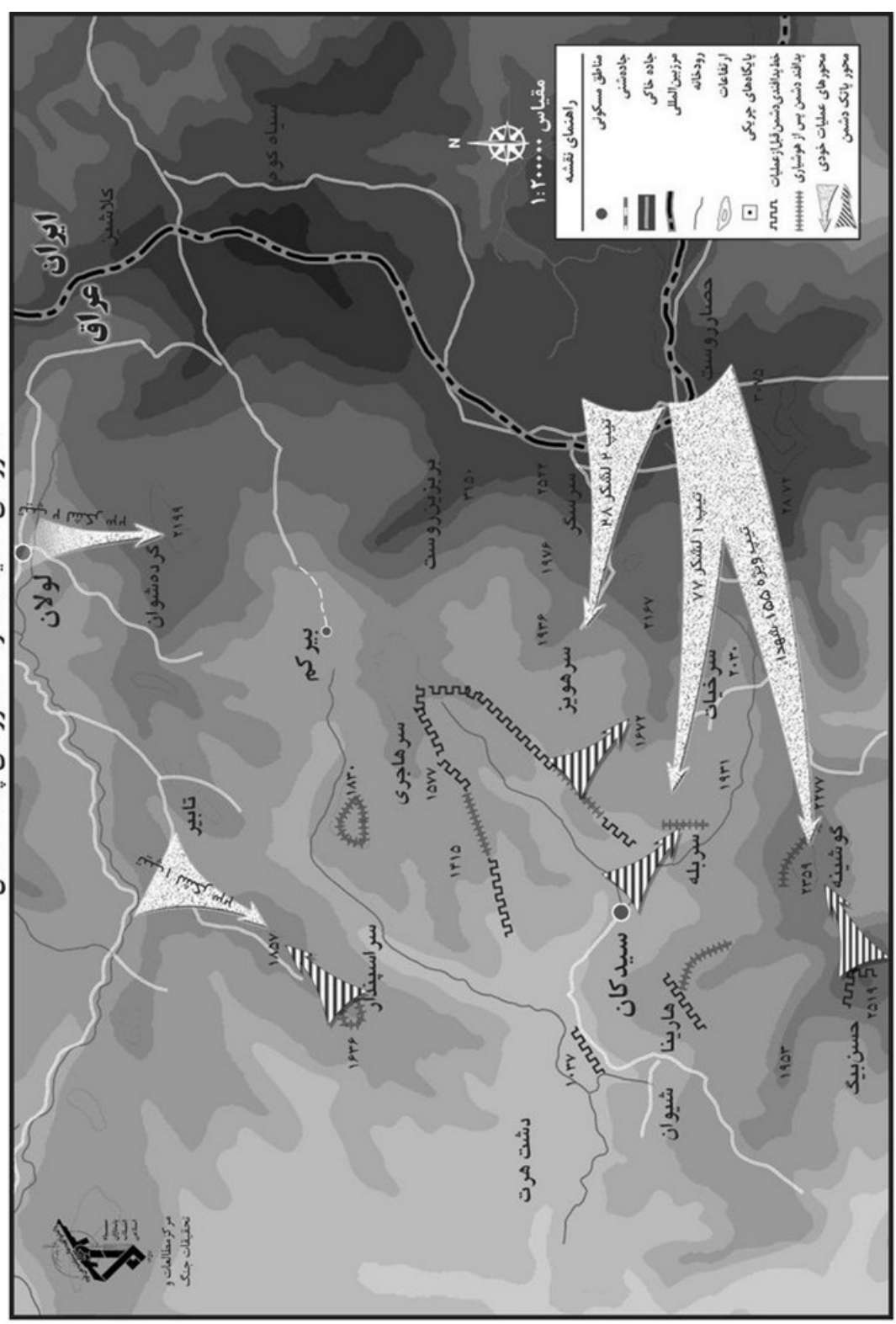
تصویر

عملیات قادر - افسران نیروی زمینی ارتش در اتاق هدایت عملیات

عملیات قادر - افسران نیروی زمینی ارتش در اتاق هدایت عملیات

محورهای عملیات قادرا - محورهای پاتک دشمن

توانست تا غروب ارتفاع گوشینه (به جز مقدار کمی از آن) را تصرف کند. (۱) کمبود نیرو، نرسیدن نیروی کمکی به منطقه - از جمله نرسیدن گردان مأمور از تیپ ۱ لشکر ۷۷ برای تثبیت ارتفاع - نداشتن عقبه (که جهادسازندگی بر اثر ناهماهنگی و عدم توجه لازم و دیگر اشکالات شب عملیات، موفق به زدن جاده نشد) و نداشتن آتش پشتیبانی کافی و مؤثر - برخلاف قول هایی که داده شده بود - از جمله عوامل ناکامی خودی و موفقیت دشمن بود.

به منظور تصرف مجدد گوشینه، قرار شد نیروهای تیپ شهدا با رسیدن شب، باز به دشمن حمله کنند. گردان بعدی تیپ که در راه بود، وارد منطقه شد و دو گروهان از گردان امام علی (ع) موجود در منطقه نیز با شنوک به جلو برده شدند. به نیروهای مستقر در پایین ارتفاع که زیر مواضع دشمن بودند نیز دستور حمله شبانه، صادر شد. (۲)

۳۰۹

در اجرای عملیات قادر که از پشتیبانی هوایی نیروهای خودی برخوردار بوده، دو فروند هواپیمای ارتش جمهوری اسلامی در ساعت ۷:۱۱ مورخ ۲۴/۴/۱۳۶۴ ارتفاعات حسن بیگ (عقبه دشمن) را بمباران کردند که تلفات و ضایعات فراوانی بر دشمن وارد آمد. علاوه بر این، هوانیروز نیز اقداماتی مفید و مؤثر انجام داد: ۶ پرواز شناسایی، ۳۰ مرحله حمل بار (اسلحه و آذوقه)، "اسلینگ" یک قبضه توپ ۲۳ میلی متری به روی ارتفاع گوشینه. در این حال، یک فروند هلی کوپتر کبری در یک سانحه به میزان صد درصد خسارت دید. (۳)

از سوی دیگر، به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، شهر پیرانشهر را [در مجاورت منطقه عملیاتی قادر] هواپیمای دشمن بمباران کردند که بر اثر آن، شصت تن مجروح شده اند. بر اثر بمباران های هوایی و آتش توپخانه، مردم این شهر را تخلیه کرده اند و به اطراف رفته اند، ادارات نیز به حالت تعطیل درآمده است. (۴)

۳۱۰

در ادامه تحرکات ایذایی عوامل عراق و متحدان داخلی آن، امروز دفتر شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی اصفهان واقع در خیابان عباس آباد هدف حمله دو موتورسوار قرار گرفت. این دو تن ضمن شلیک چند تیر هوایی، یک نارنجک به محوطه این دفتر پرتاب کردند که بر اثر آن، چند شیشه ساختمان دفتر شکست ولی تلفات و خسارات دیگری نداشت. مهاجمان دست گیر شده اند. (۵)

منابع سازمان مجاهدین خلق اعلام کرده اند که در حمله افراد این سازمان به دادگاه هایی در اصفهان که افراد نیروی مقاومت در آن جا محاکمه شده اند، دویست کشته و مجروح

ص: ۴۲۰

۱- ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۳۰۸: نحوه عقب نشینی از ارتفاع گوشینه، ص ۴۲۵.
۲- ۲. سند شماره ۰۶۳۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۳ - ۲ - ۱" گزارش راویان در عملیات قادر

(جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید نداف)، آبان ۱۳۶۴، ص ۴.

۳-۳. سند شماره ۰۰۲۲۷۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه تاکتیکی حمزه سیدالشهداء، ۲۳ و ۲۴/۴/۱۳۶۴.

۴-۴. سند شماره ۱۰۹۳۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سماجا، ۲۴/۴/۱۳۶۴.

۵-۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۱۹ (۲۶/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۱، اصفهان.

(۵۰ کشته) برجای گذاشته است. (۱) همچنین در حمله چند ناشناس به خودرو گشت "نارالله" شهرستان سقز، یک نارنجک به سوی این خودرو پرتاب شد که بر اثر انفجار نارنجک، یک پسر چهارده ساله اهل و ساکن این شهرستان، مجروح و به بیمارستان منتقل شد. عاملان این حادثه گریخته اند. (۲)

۳۱۱

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، خاموشی های مکرر برق در شهرهای استان باختران، علاوه بر این که تاکنون از نظر اقتصادی خساراتی به صنایع و ... وارد آورده، امر تدارک یخ مصرفی جبهه ها را نیز دچار اختلال کرده است. باختران یک استان جنگی است و کارخانجات یخ سازی آن، یخ مورد نیاز جبهه ها را تأمین می کنند. (۳)

۳۱۲

اولین دوره آموزش مربیان خلبانی شکاری - جنگنده "اف-۱۴" بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در پایگاه هشتم شکاری اصفهان پایان یافت و آموختگان این دوره، گواهی نامه های خود را از جانشین فرماندهی نیروی هوایی تحویل گرفتند. در مراسمی که با حضور جانشین فرماندهی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، معاون سیاسی - اداری استانداری، فرماندهان نظامی و انتظامی و خلبانان پرسنل پایگاه هشتم شکاری تشکیل شد، سرهنگ "عطائی" فرمانده این پایگاه، با اشاره به کسب تجربه در طول پنج سال جنگ، گفت: «امروز ورزیده ترین خلبانان دنیا را در کشورمان داریم، در صورتی که در قبل از انقلاب حتی بیش تر کارمندان ساده ما نیز امریکایی بودند و سعی داشتند اعتماد به نفس را از ما بگیرند و این طور وانمود کنند که امکان استفاده از هواپیماهای اف-۱۴ برای ما مقدور نیست، ولی پس از پیروزی انقلاب با بهره گیری از خلاقیت افراد متعهد در نیروی هوایی، روی پای خودمان ایستادیم و امروز شاهد پایان اولین دوره آموزشی معلمان خلبانی اف-۱۴ می باشیم.»

سپس یکی از فرماندهان دانشکده خلبانی اصفهان در سخنانی با اشاره به بیش از پنجاه هزار ساعت پرواز جنگنده های شکاری اف-۱۴ در طول جنگ، گفت: «در طول جنگ علاوه بر پرواز با جنگنده های شکاری، با هر ساعت پرواز، ما چهارصد ساعت کار فعال داشتیم.» وی افزود: «بعد از انقلاب در دانشکده خلبانی، دوازده دوره آموزشی برگزار شد که هفت دوره آن برای متعلمین و پنج دوره دیگر در مراحل گوناگون برای دانشجویان خلبانی بود.» (۴)

۳۱۳

"شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، اعلام کرد که این سازمان هم اکنون سرگرم یافتن ابتکار جدیدی برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق می باشد. به گفته وی، این موضوع در گردهم آیی آینده "کمیته حسن نیت اسلامی" مطرح و مورد بررسی قرار خواهد گرفت. (۵)

ص: ۴۲۱

- ۱- ۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "انتخابات ریاست جمهوری در رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۶ (۲۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۰، خبرگزاری فرانسه.
- ۲- ۷. سند شماره ۰۷۴۶۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اداره اطلاعات شهربانی، ۲۵/۴/۱۳۶۴.
- ۳- ۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۱۸ (۲۵/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۱، باختران.
- ۴- ۹. روزنامه اطلاعات، ۲۵/۴/۱۳۶۴، ص ۳.
- ۵- ۱۰. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۵/۴/۱۳۶۴، رادیو کویت، ص ۶.

رادیو اسرائیل امروز درباره دو انفجار سهمگین در کویت (پنجشنبه ۲۰/۴/۱۳۶۴)، در تفسیری به ریشه یابی علل بمب گذاری در این کشور پرداخت و با این پرسش که "کدام گروه سیاسی یا کدام رژیم این جنایت فجیع را طرح ریزی کرده است؟" درصدد پاسخ گویی برآمد و با ذکر انگیزه هایی که به این اقدام انجامیده است، آن را به نقل از منابع خبری و یا برخی ناظران متوجه سه محور که بیش تر از همه مورد اتهام قرار گرفته اند، دانست. به نظر مفسر این رادیو، نخست حکومت حزب بعث عراق مورد اتهام است که پس از سقوط نظام سلطنتی در این کشور، چشم طمع به خاک نفت خیز کویت دوخت و حتی مقدمات اشغال آن را فراهم ساخت که بر اثر اختار حکومت های اعراب، عراق از ضمیمه کردن این سرزمین به خاک خود، منصرف شد ولی بغدادنشینان از فکر تسلط بر کویت منصرف نشده اند. رادیو اسرائیل سپس به جنگ ایران و عراق و وابسته شدن عراق به کمک های مالی و نظامی کویت اشاره کرد و گفت که تداوم جنگ، تسلط بر کویت را به دلیل فلج شدن بندر بصره و از دست رفتن اروندرود، برای سران عراق حیاتی تر ساخته است. این رادیو در پایان، به کاهش کمک های مالی اخیر کویت و سایر امیرنشین های عرب خلیج فارس به عراق به دلیل بحران نفت اوپک، توجه داد و افزود: «دولت تهران با توجه به این واقعیات، حکومت حزب بعث بغداد را در مظان اتهام قرار داده است، هر چند که بعضی ناظران این اتهام را غیرمنطقی می دانند.»

این رادیو همچنین گفت: «کشور بعدی که از سوی عراق و بسیاری از مطبوعات کشورهای عربی مورد اتهام قرار گرفته است، ایران می باشد، چرا که ایران از دیرباز به این نتیجه رسیده که پیش از قطع کمک های مالی و نظامی کشورهای نفت خیز عرب به ویژه کویت و عربستان به حکومت بغداد، قادر نخواهد بود ارتش عراق را به زانو در آورد. از سوی دیگر، مبارزه با نظام سیاسی و اجتماعی امیرنشینان عربی، کویت و عربستان، یکی از اصول ایدئولوژی حکومت اسلامی تهران را تشکیل می دهد، به طوری که آیت الله خمینی بارها از لزوم واژگونی این رژیم ها سخن گفته و مؤکداً خواستار هجمه برای سرنگونی حکومت های موجود شده است.» رادیو اسرائیل به نمونه هایی از جمله اخراج "عباس مَهْری" نماینده امام و صدها ایرانی دیگر از کویت، حمله شیعیان عراق به سفارت خانه های امریکا و کنسول گری فرانسه، انفجارهای مرموز در داخل کویت و ربوده شدن هواپیمای کویتی و فرود آن در تهران و نیز سوء قصد به جان امیر کویت که دنباله اقدامات گذشته است، اشاره کرد و افزود: «به موازات انفجار دو بمب در کافه رستوران های ساحلی کویت، کشتی کویتی "المحرق" توسط مقامات ایرانی توقیف گردید و تنها پس از مراجعه کویت به شورای امنیت، آزاد شد و در این ارتباط روزنامه های کویت نوشتند که رژیم تهران به طور غیر مستقیم علیه کویت اعلام

جنگ نموده و نه تنها هدف سرنگونی حکومت آن را دارد، بلکه محاصره دریایی آن امیر نشین را نیز تدارک می بیند.»

مفسر رادیو اسرائیل سپس تصور سومی را که در مورد ماهیت مسئولان بمب گذاری ها، مطرح گردیده، توضیح داد، به این ترتیب که به مباحثات اخیر پارلمان کویت در مورد قطع کمک مالی به سوریه، اردن و سازمان آزادی بخش فلسطین اشاره کرد و گفت: «چند ساعت پیش از انفجار دو بمب، آقای "احمد سعدون" رئیس پارلمان کویت و سایر نمایندگان در مجلس گفتند که کمک مالی به دو کشوری که جبهه شمالی و شرقی علیه اسرائیل محسوب می شوند، بی حاصل بوده و تصمیمی که هفت سال پیش در این باره در کنفرانس عالی بغداد به دنبال امضای قرارداد صلح مصر با اسرائیل به تصویب رسید، باید باطل شود. شاید این فلسطینی ها یا سوری ها بودند که با بمب گذاری در اماکن عمومی کویت، خواستند مقامات آن امیر نشین را از اجرای چنین تصمیمی بر حذر دارند.» (۱)

۳۱۵

حدود دوهزار حقوق دان امریکایی امروز با افتتاح بزرگ ترین کنفرانس خود در لندن، به سخنان "مارگارت تاچر" نخست وزیر انگلیس که خواستار اقدام بی رحمانه برای باقی نگذاشتن هیچ گونه پناه گاه یا راه گریز برای تروریست های بین المللی بود، گوش فرا دادند. به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از رویتر، در آغاز نشست پنج روزه اتحادیه حقوق دانان امریکا، مارگارت تاچر در تالار سلطنتی "آلبرت" لندن در اظهاراتی خطاب به ریگان، احساسات شدید شرکت کنندگان را برانگیخت. تاچر گفت: «پیام ما از بریتانیا به او (ریگان) این است: زود خوب شو، خوب استراحت کن. آقای رئیس جمهور ما می خواهیم تو مناسب تر و قوی تر از همیشه باز گردی.»

استقبال رسمی از حقوق دانان و قضات امریکایی، ترافیک اطراف این محل را مختل کرده بود.

کمی دورتر از این محل، انفجار یک لامپ قوی در محل هتلی که دو هزار دادستان در آن بودند، موجب اضطراب شدید آنان و هجوم پلیس به محل شد.

"والتر ماندیل" معاون پیشین رئیس جمهور امریکا، "ویلیام وبستر" رئیس اف.بی.آی، همچنین رئیس پلیس لندن ریاست سمینار در مورد همکاری علیه تروریسم بین المللی را به عهده داشتند. (۲)

۳۱۶

بانک "نشنال وست مینستر" که یک بانک چند ملیتی انگلیسی است، در مورد اوضاع اقتصادی عراق گزارشی منتشر کرده که خلاصه آن به نقل از گروه تحقیق خبرگزاری جمهوری اسلامی، چنین است:

دورنمای آینده عراق به حل مسئله جنگ خلیج [فارس] بستگی دارد، اما چشم اندازی برای

١-١١. مأخذ ٨ صص ٢٣ تا ٢٦، راديو اسرائيل، ٢٤/٤/١٣٦٤.

٢-١٢. مأخذ ٩، ص آخر.

پایان یافتن مخاصمات در آینده نزدیک به چشم نمی خورد. علی رغم وجود برخی نارضایتی ها در ارتباط با جنگ، صدام حسین قویاً موضع قدرت خود را حفظ کرده است. هزینه سنگین تهیه وسایل نظامی، دولت را مجبور نموده است که در بخش های دیگر صرفه جویی کند و این امر در کاهش طرح های عمرانی بازتاب یافته است. کاهش درآمد نفت - که عراق شدیداً به آن متکی است - اثرات نامطلوبی نیز بر اقتصاد این کشور گذارده است. از ذخایر بین المللی این کشور تا آخرین حد برداشت شده است و این ذخایر به سطح بسیار پایینی رسیده است و در عین حال، استقراض خارجی کلان این کشور نیز روی هم انباشته شده است. (۱)

۳۱۷

هفته نامه "جبهه ی آزادی بخش ملی الجزایر" ارگان حزب حاکم این کشور، ضمن متهم کردن عربستان به هم دستی با کشورهای مصرف کننده برای حمله به اوپک از داخل، سازمان کشورهای صادر کننده نفت را به همبستگی و نظم فراخواند و افزود: «اوپک یکپارچه می تواند بر عدم تفاهم فائق آمده و فشارهای به اصطلاح بازار آزاد را تحمل کند.» این هفته نامه اعلام کرد: «شکل بازار با ضعف اوپک که از داخل مورد حمله قرار گرفته، در ارتباط است.»

از سوی دیگر، به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از رویتر، نشریه "بررسی خاورمیانه" نوشته است که مقام های عربستان این گزارش را که کشورشان قصد دارد تولید نفت خود را تا پایان سال جاری به ۹ میلیون بشکه در روز افزایش دهد، قویاً تکذیب کرده اند. (۲)

همچنین وزیر نفت کویت "علی خلیفه الصباح" ضمن دعوت از کشورهای تولید کننده نفت غیر اوپک به همکاری جهت تثبیت وضع بازار نفت، هشدار داد که کاهش چشم گیر قیمت نفت، به اقتصاد غرب لطمه خواهد زد. وی با افزایش چشم گیر قیمت نفت در کوتاه مدت که به ضرر کشورهای تولید کننده نفت است نیز مخالف می باشد. الصباح افزوده است: «اوپک با وضع بسیار دشواری روبه رو است و اگر کشورهایی مانند انگلیس به تثبیت وضع بازار کمک نکنند، نمی تواند اوضاع را بهبود بخشد.» روزنامه "ال ناسیونال" چاپ "کاراکاس" (پایتخت ونزوئلا) نیز به نقل از یک مقام بلند پایه انرژی ونزوئلا نوشته است که این کشور پس از برپایی کنفرانس سازمان کشورهای صادر کننده نفت (اوپک) در بیست و دوم ژوئیه، بهای نفت خام سنگین صادراتی خود را دو دلار کاهش می دهد. (۳)

۳۱۸

دو تن از نمایندگان مجلس ملی و یک عضو مجلس سنای پاکستان، احضار سفیر

ص: ۴۲۴

۱- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارشی پیرامون اوضاع اقتصادی عراق"، ۲۴/۴/۱۳۶۴، ص ۱.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۱۷: مواضع کشورهای عضو اوپک و وضعیت بازار نفت، ص ۴۲۵.

پاکستان در تهران و ابراز نگرانی ایران در خصوص درگیری اخیر میان پلیس و شیعیان در "کویت" پاکستان را مورد انتقاد قرار دادند. به نوشته روزنامه "جنگ" چاپ راولپندی، آن‌ها در گفت و گویی با خبرنگار این روزنامه گفته‌اند که اگر چه ایران یک کشور برادر و دوست پاکستان است، اما جریان کویت یک مسئله داخلی پاکستان محسوب می‌شود. (۱)

ضمیمه اول گزارش ۳۰۸: نحوه تصرف ارتفاع گوشینه

در توضیح این مطلب، برادر "شوق" مسئول طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا، گفته است:

«حدود ساعت ۲:۳۰ به خط دشمن زدیم و تا روشن شدن هوا، یک ساعت و نیم تا دو ساعت فرصت داشتیم. "گوشینه" پنج هدف کلی داشت، مثلاً ارتفاعات اولش -۲۲۷۷- دو قسمت بود، باز ارتفاع کله قندی اش دو قسمت بود و ۱۰۰ متر ۱۰۰ متر آن، ارتفاع بود. ما از این پنج تا، چهارمی را گرفتیم که چهارمی یک مقدار ناقص بود که دیگه هوا هم در حال روشن شدن بود و ادامه کار نیز مشکل.» (۲)

ضمیمه دوم گزارش ۳۰۸: نحوه عقب نشینی از ارتفاع گوشینه

برادر "منصوری" معاون تیپ ویژه شهدا، چگونگی عقب نشینی نیروها را چنین شرح داده است: «پاتک های دشمن شروع شده بود، گروهان بعدی هر کاری کرد، نتوانست خودش را برساند بالای قله (بر اثر فشار دشمن). ما به بچه‌ها گفتیم روی تپه جنگلی پدافند کنید، بعد منتظر نیروهای تقویتی بودیم که برسند. نیروهای تقویتی هم که تمام شب را راه آمده بودند، خسته شده و کارآیی لازم را نداشتند (مضاف بر این که تمام روز را هم راه آمده بودند). به هر حال ساعت دو و نیم بعد از ظهر اولین گروهان از گردان تیپ به ما ملحق شدند که دشمن توانسته بود تپه سوم را هم بگیرد و نیروها روی تپه دوم مقاومت می‌کردند. دشمن هر ساعت پاتک می‌کرد و به همین خاطر نیروهای روی قله زیاد نبودند و شاید ۳۰، ۴۰ تا ۶۰ نفر می‌رسیدند؛ اکثر آن‌ها شهید و مجروح شده بودند. گروهان تازه نفس رفت روی قله؛ دشمن دو سه پاتک هم روی این گروهان اجرا کرد که دیگه حدود ساعت ۵ و ۶ بعد از ظهر این گروهان هم نتوانست تاب بیاورد.»

از سوی دیگر، فرمانده کل سپاه که در قرارگاه خاتم (جنوب) به منظور بحث و بررسی جهت اجرای عملیات های آینده محدود، گسترده و ... به سر می‌برد، در ساعت ۲۱ امروز در تماسی با برادر "کاوه" فرمانده تیپ ویژه شهدا (سپاه)، از وضعیت عملیات قادر پرسید که وی پاسخ داد:

«ما تمام اهداف مان را گرفتیم، ولی دشمن مثل بیر بر سر ما ریخت و ما را عقب راند و این چند تا اسیر را هم بچه های ما گرفتند. ارتش هم هر ارتفاعی خالی بوده، روی آن مستقر شده‌اند و تنها یک ارتفاع، دشمن روی آن مستقر بود که ارتش با آن درگیر شد و نتوانسته آن را بگیرند و مانده‌اند.»

محسن رضایی همچنین در تماسی با معاون "مصطفی ایزدی"، از وضعیت پرسید که پاسخ داده شد: «اسرا هفت هشت نفر

هستند و یک سری شهدای کاوه مانده و دشمن با آتش زیاد ما را عقب رانده و ارتش هیچ کدام از قول های خود را اجرا نکرد و قرار بود با توپخانه کمک کنند که نکردند.» در این حال، برادر "رحیم" اظهار نظر کرد: «من مطمئن هستم شیرازی دوباره عمل می کند؛ ما باید کاری بکنیم، باید به کمک آن ها برویم.»^(۳)

ضمیمه گزارش ۳۱۷: مواضع کشورهای عضو اوپک و وضعیت بازار نفت

یادآوری و مرور رفتارها و مواضع اخیر برخی شخصیت ها و کشورهای مرتبط با مسئله نفت که در اجلاس

ص: ۴۲۵

۱-۱۵. مأخذ، صص ۱۲ و ۱۳، اسلام آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۴/۱۳۶۴.

۲-۱۶. مأخذ، صص ۴۱ و ۴۲.

۳-۱۷. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، دفترچه ثبت جنگ راوی فرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)،

۲۴/۴/۶۴ الی ۱۶/۵/۶۴ صص ۸ و ۹.

مشورتی مربوط به مقدمات برگزاری هفتاد و چهارمین کنفرانس اوپک ابراز شد، می تواند توضیح بیش تری درباره وضعیت کنونی بدهد.

در ۱۶/۴/۱۳۶۴ در وین چهارمین نشست مشورتی وزیران نفت در آن اجلاس تشکیل شد. در این نشست، وزیر نفت ونزوئلا "آرورد هرناندز کرسیانتی" ضمن متهم کردن کشورهای صنعتی به تلاش در برهم زدن بازار نفت و تصمیمات نفتی اوپک از طریق کوشش برای کاستن از قیمت نفت، تلاش کشورهای صنعتی پیشرفته جهان برای پایین آوردن قیمت نفت را به ضرر این کشورها در درازمدت دانست.

سخنان وزیر نفت ونزوئلا که به صورت بیانیه ای در محل برگزاری مذاکرات مشورتی اوپک منتشر شد، هشدار داد که بازار جهانی نفت در صورت متوقف شدن فعالیت اوپک، دست خوش هرج و مرج می شود و قیمت نفت تا پایین ترین سطح تنزل خواهد کرد و این تنزل به گفته وی علاوه بر متوقف ساختن برنامه های عمرانی کشورهای اوپک موجب رکود اقتصادی کشورهای صنعتی خواهد شد. (۱)

به نظر مفسران، اوضاع اجلاس وزیران نفت اوپک در وین حاکی از این واقعیت بوده که کشورهای صنعتی جهان از یک سو درصدد کاهش قیمت نفت برآمده اند و از سوی دیگر در صدد هستند تا از اعتبار و اقتدار این سازمان در عرصه بین المللی (آن طور که در گذشته بود) بکاهند. در کنار این تلاش، اوپک با جناح بندی هایی در داخل خود روبه رو شد و این مسئله در نشست وزیران نفت اوپک در وین نمود چشم گیری یافت؛ به طوری که کمیسیون اقتصادی اوپک پس از نشستی در گزارش خود از دو دسته عوامل تضعیف کننده بازار نفت نام برد: عوامل درونی اوپک و عوامل خارج از آن. (۲)

مهندس "غرضی" وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران که جهت شرکت در اجلاس وزیران نفت اوپک، در تاریخ ۱۱/۴/۱۳۶۴ وارد وین شده بود، گفت: «بازار جهانی نفت به مناسبت های مختلف به کشورهای تولیدکننده فشار آوردند تا به خصوص در این شرایط از اوپک استفاده کنند و قیمت نفت را حداکثر و تا آن جا که برای شان میسر است، پایین آورند.» وی هشدار داد: «پایین آوردن قیمت و وارد شدن به یک جنگ قیمت، نه به نفع تولیدکنندگان بالاخص اعضای اوپک می باشد، نه به نفع مصرف کنندگان.» وزیر نفت ایران همچنین خواستار تثبیت قیمت ها، سهمیه بندی و سقف تولید، جهت ممانعت از شکست بازار یا شکست قیمت ها شد. (۳)

از سوی دیگر، در نشست سران اوپک در وین (در ۱۲/۴/۱۳۶۴)، مقام های اوپک اعلام کردند: «با کاهش قیمت نفت که اکنون بین ۵/۲۶ تا ۶۵/۲۸ دلار است، به شدت مخالفت شده است.» در عین حال، خبرگزاری کویت به نقل از منابع کشورهای مهم صادرکننده نفت در حوزه خلیج فارس، گزارش داد که وزیران کشورهای عضو اوپک توافق کرده اند بهای نفت به میزان ۵/۱ دلار کاهش یابد. (۴)

اختلاف نگرش در اعضای اوپک که متأثر از نظام بین المللی، بدون توجه به منافع ملی کشورهای عضو اوپک می باشد، موجب شده است تا تصمیمی قطعی و منطقی در جهت اهداف اوپک و به تبع آن، اقداماتی مشترک از کشورهای عضو پدید نیاید و این مسئله زمینه ای جهت نفوذ بیش تر قدرت های صنعتی و نیز ایجاد شکاف بیش تر در بین اعضا را به دنبال خواهد

در گزارش اجلاس کمیسیون اقتصادی اوپک که به عوامل درونی و خارجی سازمان اوپک اشاره کرده، عوامل درونی تضعیف بازار نفت را چنین برشمرده اند: سیاست های قیمت گذاری اعضای اوپک در اعطای تخفیف های پنهانی و آشکار؛ قراردادهای تهاتری و تصفیه و همچنین اعطای تخفیف های فراوان به نصف سهم تولید شرکت های عامل در بعضی از کشورهای عضو چون امارات متحده عربی، نیجریه و قطر؛ تغییرات قدرت رقابتی انواع نفت خام سبک و سنگین؛ افزایش میزان تولید و صادرات و فرآورده از کشورهای عضو اوپک، تولید و صادرات گاز طبیعی و فرآورده های حاصل از آن؛ بی اعتنایی برخی اعضا به رعایت سهمیه های تعیین شده.

این گزارش در خصوص عوامل خارج از کنترل اوپک حاکی است که سیاست های کشورهای غیر عضو

ص: ۴۲۶

۱- ۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۲- ۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۳- ۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۲/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۴- ۲۱. مأخذ ۱۹.

اوپک در مورد تولید و قیمت گذاری نفت، همچنین تأثیرات استفاده نامطلوب شرکت های نفتی و کشورهای مصرف کننده از ذخایر نفتی خود، از عواملی است که سبب تضعیف وضع بازار نفت شده است. (۱)

وزیر نفت امارات عربی متحده "مانع سعید العتیبه" در مصاحبه ای پس از پایان اجلاس وزیران نفت اوپک در وین، به فشارهایی که منجر به سلب قدرت تصمیم گیری در اوپک می شود، اشاره کرده و در گزارش خود علاوه بر وجود فشارهای عظیم که تماماً به منظور سلب قدرت تصمیم گیری از اوپک برای تعیین قیمت و میزان تولید، اعمال می شود، آورده است: «یک نکته چون روز روشن و مبرهن است و آن این است که اوپک در تقاطع قرار گرفته است: یا می تواند امور را به دست گرفته و در اجرای آنچه از سوی این سازمان ارائه می شود، جدی شوند یا وارد شقّ مشکل تر یعنی جنگ قیمت ها شوند که این امر سرانجام موجب پایین آمدن قیمت به کم ترین سطح خود که در گذشته غیرقابل پیش بینی بوده است، خواهد شد.» (۲)

یکی از عوامل مؤثر در جنگ قیمت ها بین دولت های عضو اوپک، ناشی از سیاست های نفتی انگلیس در جهت منافع خود، بوده است، امّا رئیس شرکت نفت انگلیس (بریتیش پترولیوم) در یک سخن رانی گفته است: «هیچ گونه زمینه ای برای بازگشت به دوره نفت ارزان وجود ندارد و کشورهای عضو اوپک که بیش از سه چهارم ذخایر ثابت شده نفت جهان غیر کمونیست را دارند، با عبور از این مشکلات دوباره اهمیت خود را باز خواهند یافت.» از سوی دیگر، با این که مقام های عضو اوپک اعلام کرده اند که با کاهش قیمت نفت مخالف هستند، خبرگزاری فرانسه به نقل از خبرگزاری کویت گزارش داد که اکثر وزیران نفت کشورهای عضو اوپک "به طور اصولی" با تنزل قیمت های نفت و کاهش کلی سقف تولید موافق اند. این خبرگزاری از منامه بر اساس اظهارات منابع نفتی ژاپن نیز اعلام کرد: «عمان بهای نفت خود را کاهش داده است، این کشور که عضو سازمان اوپک نیست، قیمت های خود را با در نظر گرفتن وضع بازار آزاد تعیین می کند.» (۳) در همین راستا (کاهش قیمت نفت) مکزیکی نیز از قیمت نفت خود بشکه ای ۵/۱ دلار برای خریداران امریکایی، خاور دور و اروپا کاست. این اقدام، انحرافی از سیاست "قیمت واحد برای همه مشتریان" است. (۴)

سومین اجلاس خصوصی اوپک که در تاریخ ۱۴/۴/۱۳۶۴ بدون دست یابی به راه حل مشخصی جهت تثبیت بهای نفت، پایان یافت، حاکی از وجود جناح بندی های درونی اوپک بود که متأثر از عوامل خارج از سازمان می باشد. حاصل این اجلاس، دو پیشنهاد متضاد اعضا بود؛ خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران از وین در این باره گزارش داد: «یک پیشنهاد جدید می گوید که بهتر است تولید اعضا قبل از فروش و صادرات کنترل شود... و طرح دیگری - که مخالف طرح قبلی است - این ایده را در خود دارد که قیمت در سطح قیمت رسمی کنترل شود و به هر عضو اجازه داده شود تا با توجه به کشش بازار و تنها بر اساس قیمت رسمی، نفت صادر نماید.» (۵)

مهندس "غرضی" وزیر نفت ایران، پس از پایان اجلاس اوپک در وین، ضمن مخالفت با هر گونه کاهش قیمت نفت، گفت: «در مورد سقف و سهمیه تولید اوپک هنوز هیچ تصمیمی گرفته نشده است.» (۶) به هر صورت، اجلاس مشورتی اوپک در وین [که در واقع مقدمه ای برای کنفرانس هفتاد و چهارم آتی این سازمان محسوب می شود] پس از تشکیل چهار جلسه مشورتی، به کار خود پایان داد. گزارش های ضد و نقیضی که از قول اعضا به طور جسته و گریخته درج شد، نشان وجود روح عدم تفاهم در این اجلاس می باشد و این مسئله در پایان کار اجلاس کاملاً مشهود بود؛ به طور مثال، وزیر نفت عربستان

درباره نتیجه کنفرانس، فقط به ذکر این که "نتایج بسیار خوب بوده"، بسنده کرد. عزیمت وزیران نفت امارات و قطر از وین به کشورهای خود قبل از تشکیل جلسه مشورتی وزیران عضو اوپک و گماردن نمایندگان تام الاختیار و دارای حق رأی، به جای خود قبل از ترک وین، نشانه دیگری از عدم تفاهم اعضا است. (۷)

ص: ۴۲۷

۱- ۲۲. مأخذ ۱۹.

۲- ۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۳- ۲۴. مأخذ ۱۹.

۴- ۲۵. روزنامه اطلاعات، ۲۲/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۵- ۲۶. مأخذ ۲۳.

۶- ۲۷. مأخذ ۲۳.

۷- ۲۸. مأخذ ۱۸.

وزیر نفت قطر نیز در مصاحبه ای تلویزیونی در کشورش (که به نظر می رسد انگیزه ترک چهارمین اجلاس مشورتی وین در آن نهفته باشد) پس از این که سایر تولیدکنندگان را به سوء استفاده از انعطاف اوپک در مورد افزایش تولید متهم کرد، افزود که "اوپک همچنان عامل تعیین کننده ای در تأثیرگذاری بر قیمت نفت است" و تأکید کرد که این سازمان کاملاً قادر است از قیمت های رسمی و سهمیه تولید دفاع کند، مشروط بر آن که اعضای آن مایل باشند برای اعاده ثبات بازار نفت فداکاری بیش تری کنند. این در حالی است که پادشاه عربستان سعودی اعلام کرده که کشورش به قطع نامه های اوپک تا زمانی که به منافع این پادشاهی ضرر نرسانند، احترام خواهد گذارد.^(۱)

از سوی دیگر، وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران در مورد نتایج هفتاد و چهارمین کنفرانس وزیران نفت کشورهای عضو اوپک، گفت: «در اجلاس "طائف" قرار شد قبل از جلسه عادی، یک جلسه مشورتی برگزار و در آن از قیمت نفت به نحو کاملاً مشخص دفاع شود ... در این کنفرانس قرار شد قیمت های رسمی نفت اوپک در سطح فعلی یعنی ۲۸ دلار برای هر بشکه حفظ و از آن دفاع شود. همچنین قرار شد تخفیف مستقیم (نفت) حذف شود و تخفیف غیرمستقیم از طریق فروش فرآورده (تئاتر و غیره) ظرف مدت کوتاهی تا آخر سال مسیحی جاری از بین برود.»^(۲)

ص: ۴۲۸

۱- ۲۹. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

۲- ۳۰. روزنامه اطلاعات، ۱۸/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

امروز در دومین روز عملیات قادر، بنابر آنچه در تدبیر گذشته مقرر شده بود، نیروهای خودی برای بازپس گیری گوشینه اقدام کردند. به این ترتیب که شب قبل نیروها توجیه و آماده اجرای عملیات شدند و در حالی که تاریکی شب رو به پایان و هوا در حال روشن شدن بود، هجوم خود را آغاز کردند. "محمود کاوه" فرمانده تیپ ویژه شهدا (سپاه) که مأموریت عملیات در گوشینه را داشت، در این باره گفت: «بچه ها موقعی که خودشان را آماده کردند برای حمله، صبح شده بود ولی ما تأکیدمان بر این بود که ارتفاع گوشینه چه روز و چه شب به هر قیمتی که شده، باید گرفته شود. قبل از ساعت ۶ صبح روی ارتفاع عمل کردیم؛ نیروی عمل کننده در حد دو گروهان بود که دارای روحیه بسیار خوبی بودند و با قبضه های خمپاره ای که روز قبل با قاطر آورده بودیم، توانستیم ضمن اجرای آتش محدودی، در اندک مدتی ارتفاع را تصرف کنیم.»

از سوی دیگر، دشمن در روز دوم عملیات جهت بازپس گیری گوشینه تدبیری متفاوت با تلاش های روز اول به کار گرفت: این بار تلاش اصلی دشمن، ابتدا برای گرفتن ارتفاع "سربله" بود، سپس متوجه گوشینه گردید زیرا با دست یابی به ارتفاع سربله، جناح گوشینه به طور جدی تهدید می شد و نیز عقبه این نیروها اعم از مسیرهای قاطررو، پرواز هلی کوپتر و... به خطر می افتاد.

دشمن با این تدبیر، در عمل ابتدا نیروهای تیپ ۱ از لشکر ۷۷ را از سربله عقب زد سپس تمام هم خود را متوجه گوشینه و مواضع جدید تیپ ویژه شهدا کرد. به گزارش رکن ۲ قرارگاه حمزه، دشمن یک بار در ساعت ۳ بامداد به سربله حمله کرد که با آتش خمپاره و توپخانه و سلاح های موجود، دفع گردید و بار دیگر در ساعت ۴:۳۰ هجوم آورد که تا ساعت ۶:۳۰ موفق به تصرف سربله شد. (۱)

با توجه به حرکت حساب شده دشمن، عقبه نیروهای خودی در گوشینه به کلی از دست رفته بود، زیرا استمرار فعالیت جهادسازی و یگان مهندسی که در صدد وصل کردن جاده

ص: ۴۲۹

گلازرده به گوشینه بودند، با تسلط دشمن بر سربله که بر این جاده اشرف داشت، ناممکن می نمود، با این حال، نیروها با همه مشکلات و کمبودها مقاومت می کردند. دشمن انبوه آتش خود را با استفاده از هلی کوپتر، توپخانه، زرهی و هواپیما روی گوشینه متمرکز کرد؛ آتش خودی قادر به تأثیر قابل توجهی نبود و نیروها با مهمات موجود خود - که بسیار اندک بود - می بایست به دفع دشمن می پرداختند. سرانجام در این اوضاع، دشمن توانست برای بار دوم قسمت هایی از ارتفاع را تصرف کند.

درگیری تا بعداز ظهر به شدت ادامه داشت و نیروهای خودی به تدریج مواضع شان را از دست می دادند. با توجه به وضعیت به وجود آمده، قرارگاه جهت تصمیم گیری تشکیل جلسه داد. ابتدا مقرر شد گردان تکاور لشکر ۶۴، سربله را از دشمن پس بگیرد تا تیپ ویژه شهدا از جناح راست خود مطمئن شود، لیکن این طرح عملی نگردید (۱) و یگان دیگری هم در دست رس نبود. با توجه به وضعیت عمومی منطقه اعم از نداشتن عقبه، کمبود نیرو، تخلیه نشدن شهدا و مجروحان و ناتوانی موجود در حمایت از رزمندگان گوشینه و نیز آسیب شدید وارده به تیپ ویژه شهدا، برای جلوگیری از افزایش تلفات، تصمیم گرفته شد نیروها گوشینه را تخلیه کنند و روی یال "حصاروست" خط تشکیل بدهند. (۲)*

بدین ترتیب، دشمن تا آخر وقت امروز سربله و گوشینه را اشغال و عقبه خود را از خطر دور کرد، بنابراین می توانست از این پس تلاش اصلی خود را متوجه ارتفاعات "سراسپندار" کند. (۳)

عملیات قادر بازتاب وسیعی در محافل و رسانه های خبری خارجی داشت، اما در پایان این روز مهم ترین بازتاب خارجی عملیات قادر این بود که "طرفین تلفات سنگینی به یک دیگر وارد آورده اند." (۴)

۳۲۰

در تداوم تحرکات ایذایی عراق، در ساعت ۳ بعداز ظهر امروز نیروهای دشمن به وسیله شش فروند قایق، هر کدام به استعداد ۱۰ نفر مسلح به دوشکا، تیربار گرینوف و آر.پی. جی. ۷، از سمت راست جنوب غربی برکه "مختار" (در هورالهویزه) به مواضع خودی حمله کردند. این حمله با هشیاری و پدافند مناسب مدافعان (سپاه) ناموفق ماند و مهاجمان بدون

ص: ۴۳۰

۱- در تاریخ ۲۸/۴/۱۳۶۴ در جمع بندی قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ارتش) در این باره آمده است که گردان تکاور لشکر ۶۴ به سبب زخمی شدن فرماندهان گردان و گروهان در حمله هوایی دشمن، موفق به اجرای تک نگردید. [سند شماره ۷، مرکز مطالعات. تحقیقات. جنگ: گزارش "عملیات قادر"، گزارش راویان: مجید نداف، شهید علی فتحی، جواد زمان زاده دربان، مجید مختاری، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، ص ۵۶].

۲- * به گفته مسئولان تیپ، «در مجموع، یک موضع انتظار و یک خط پدافندی ناقص و ضربه پذیر تشکیل شد؛ چنانچه پیشروی های لازم صورت نگیرد، نمی توان در این خط ماند و باید عقب رفت.» [همان]

۳- ۲. سند شماره ۱۰۶۳۲ / گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۱-۲-۳" گزارش راویان در عملیات قادر (جواد زمان زاده شهید علی فتحی، مجید نداف)، آبان ۱۳۶۴، صص ۴۴ و ۴۵.

۴ - ۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۶/۴/۱۳۶۴، ص ۱، رادیو بی.بی.سی، ۲۵/۴/۱۳۶۴.

سیدکان - عملیات قادر

حرکت رزمندگان خودی برای استقرار در نقاط تعیین شده روی ارتفاعات

سیدکان - عملیات قادر

حرکت رزمندگان خودی برای استقرار در نقاط تعیین شده روی ارتفاعات

سیدکان - عملیات قادر

انتقال نیروها به منطقه عملیاتی با هلی کوپتر شنوک هوانیروز ارتش

سیدکان - عملیات قادر

انتقال نیروها به منطقه عملیاتی با هلی کوپتر شنوک هوانیروز ارتش

ص: ۴۳۱

دست آورد قابل ذکری گریختند. (۱) در ساعت ۲۳ نیز دشمن با اجرای آتش سنگین روی سنگرهای شماره ۳ و ۴ در ضلع غربی جزیره مجنون و اعزام گروه گشتی رزمی به طرف نیروهای مدافع (ارتش)، پس از عبور از میدان های مین، قصد تصرف سنگر شماره ۴ را داشتند که با آتش انبوه خودی از نفوذ آنان جلوگیری شد. (۲) همچنین دیروز بر اثر آتش توپخانه دشمن در جزیره مینو ۱۵۰ اصله نخل آتش گرفتند که تا ظهر امروز آتش سوزی ادامه داشت. (۳)

۳۲۱

"علی شمشخانی" قائم مقام سپاه پاسداران، در سمینار فرماندهان مناطق و نواحی سپاه، با بیان وضعیت فعلی جنگ و مواضع کشورهای دوست و دشمن، درباره استراتژی انقلاب و جنگ با توجه به ره نمودهای امام خمینی در خصوص جنگ، گفت:

«چند شعار هم اکنون در رابطه با جنگ به گوش می رسد: ۱- جنگ را به یک ترتیبی آبرومندانه تمام کنیم. ۲- جنگ جنگ تا یک پیروزی و به دنبال آن صلح. ۳- جنگ جنگ تا پیروزی بر عراق. ۴- جنگ جنگ تا رفع فتنه از عالم که شعار امام است.» (۴)

آقای شمشخانی با توجه به بعضی از ابزارهای قدرت همچون جمعیت، خاک و نیز توان نظامی، به مقایسه آن ها در دو کشور پرداخت و در مقابل توانایی هایی که برای عراق برشمرده، در آخر افزود: «البته نیروهای ما ایمان و عقیده دارند.» وی در ادامه بحث به طرح این سؤال و پاسخ آن پرداخت که برای موفقیت شعار "جنگ، جنگ تا رفع فتنه،" چه باید کرد. (۵)

۳۲۲

در پی تلاش های خراب کارانه عوامل عراق در داخل کشور جهت تضعیف پشت جبهه ایران، مراکز اطلاعاتی خودی خبرهایی را جهت هشیاری مردم و شناختن تنوع شیوه های خراب کاری دشمن، اطلاع دادند:

«تعدادی محموله (بمب) تحت پوشش های مختلف من جمله کلن آب، وارد کشور گردیده است که قرار بود به صورت اهدایی به جبهه های جنگ از طریق نمازهای جمعه تحویل گردد. (۶) عناصر ضدانقلاب تعدادی بمب آهن ربایی از طریق عراق وارد خاک جمهوری اسلامی نموده و قصد دارند خودروهای نظامی را منهدم کنند. (۷) عراق با آموزش لازم به عناصر خراب کار که دارای کارت شناسایی جعلی نیز می باشند، قصد دارد به یک سری عملیات از جمله مسموم کردن آب آشامیدنی رزمندگان اسلام دست بزند. (۸)

ص: ۴۳۲

۱-۴. سند شماره ۰۰۹۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، شماره ۱۳۷، ص ۲ (۲/۵/۱۳۶۴).

۲-۵. همان، ص ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۳-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۱۹ (۲۶/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۱، آبادان - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۲۵/۴/۱۳۶۴.

۴- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۲۱: توضیح امام خمینی درباره شعار جنگ جنگ تا پیروزی، ص ۴۴۰.

۵-۷. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)،

۲۵/۴/۱۳۶۴، صص ۱۳ و ۱۵.

۶-۸. سند شماره ۰۷۴۶۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سازمان حفاظت اطلاعات سپاه، به اطلاعات مناطق ۵ گانه

سپاه، ق حمزه ۲۵/۴/۱۳۶۴.

۷-۹. سند شماره ۰۷۴۶۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سازمان حفاظت اطلاعات سپاه، ۲۵/۴/۱۳۶۴.

۸-۱۰. سند شماره ۰۷۴۶۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد مرکزی سپاه، مرکز فرماندهی، ۲۵/۴/۱۳۶۴، وزارت

اطلاعات.

صدام حسین امروز به مناسبت هفدهمین سالگرد به قدرت رسیدن حزب بعث عراق - یا به گزارش خبرگزاری عراق: سالگرد "انقلاب ۱۷ ژوئیه" - یک سخن رانی مفصل ایراد کرد. وی از موضع عرب گرایی افراطی به موضوع جنگ ایران و عراق پرداخت و کوشید به شدیدترین وجه، احساسات قومی عربی را تحریک و حضور خود در این جنگ را همانند نماد یک "قهرمان عرب" ترسیم کند. صدام مرتباً ایران را با اسرائیل در یک راستا و آن را در مقابل امت عرب قلمداد می کرد و در این خصوص، موضع گیری ضد صهیونیستی را نیز در خدمت تشدید دشمنی با ایران تنظیم کرد. صدام همچنین سران جمهوری اسلامی ایران را نژادپرست و توسعه طلب خواند که حقیقت نژادپرستی خود را در کلماتی صیقل خورده می پوشانند. صدام در حاشیه سخن رانی شدیداً قومی خویش، از اقتصاد و توسعه عراق و برخی مطالب دیگر نیز سخن گفت، اما محور اصلی سخنان وی را همان تأکیدات و تحریکات عرب گرایانه و قوم گرایی عربی تشکیل می داد. آنچه می آید، با مختصری حذف، گزارش خبرگزاری عراق در این باره است:

«پرزیدنت صدام حسین در سخن رانی امروز خود به مناسبت هفدهمین سالگرد انقلاب ۱۷ ژوئیه، گفت توطئه ای که به وسیله حکام ایران علیه عراق و موجودیت اعراب اجرا می شود، خطرناک ترین توطئه هاست که علیه امت عرب پس از اشغال فلسطین به وسیله صهیونیزم، جریان دارد. وی اعراب را به فعالیت دسته جمعی که به وجود آورنده یک همبستگی حقیقی در برابر دشمنان امت عرب می باشد، دعوت کرد و ضرورت بازگشت مصر به میان امت عرب را نیز مورد تأکید قرار داد. وی افزود که شرط بندی حکام ایران جهت ترساندن برادران عرب، یک شرط بندی شکست خورده است و تأکید کرد که عراقی ها آماده انهدام هرگونه تعرض جدید ایران می باشند...».

پرزیدنت صدام حسین در سخنان خود گفت که رژیم ایران کوشش های خود را علیه عراق به خاطر پیشرفت ها و مواضع مترقی که این کشور در بخش شرقی کشورهای عربی داشته است، متمرکز نمود تا بدین وسیله امت عرب را مورد هدف قرار دهد و دشمنان امت عرب و در رأس آن ها صهیونیست ها نیز به موقعیت چشم گیر عراق پی برده اند و به همین خاطر سعی دارند پیشرفت ها و موفقیت های عراق را با زور اسلحه از بین ببرند، زیرا می دانند که این مسئله به معنای انهدام کامل اساسی استقلال اعراب و نهضت آن ها است. وی افزود که عراق از این موضوع به خود ترس راه نداد و به مقابله با تجاوز شرورانه ایران که اهداف سوء خود را به امت عرب و جهان شناسانده بود، پرداخت و این تجاوز به منظور ضعیف کردن اعراب جهت تسلط بر خاک آن ها و سرقت منابع آن ها و جلوگیری از نهضت و پیشرفت اعراب بوده است. همچنین دشمنان اعراب متوجه شدند که صهیونیزم برای تحقق هدف های

یادشده، کافی نیست لذا از وجود حکام ایران به منظور به کارگیری آن‌ها در انهدام موجودیت اعراب استفاده کردند.

پرزیدنت صدام حسین افزود هدف حکام ایران از تجاوز به خاک عراق - که در سال ۱۹۸۰ رخ داد - در نابودی موجودیت عراق و امت عرب و مجزا کردن و ملوک الطوائفی کردن این کشور خلاصه می شود به طوری که همیشه در حال جنگ باشد و برای این که صهیونیزم همیشه به عنوان نیروی برتر در منطقه بماند. دشمنان سعی داشتند توطئه خویش را علیه عراق به انجام برسانند تا کل منطقه را به سرزمین های پراکنده و دریا های مملو از خون بدل نمایند. عراق بخش بزرگی از مأموریت مقابله با این توطئه را به عهده دارد؛ نیاز به کشف آگاهانه حقیقت این توطئه در جهان عرب، کاملاً آشکار است.

پرزیدنت صدام حسین از خطر رها کردن راه حل قومی در مقابله با کوشش های جاری جهت نابودی موجودیت عرب، هشدار داد و تأکید کرد که پایین ترین درجه احساس قومیت، ما را به بذل کوشش های مخلصانه و مجدانه جهت تقویت همبستگی عربی و ادار می سازد و هرگونه کوشش انفرادی از سوی هر کشور عربی، یک اقدام ضعیف است چون هدف توطئه علیه موجودیت و آینده امت عرب است. صدام حسین اعراب را به کار گروهی در زمینه های سیاسی و اقتصادی و به دور از انحطاط دعوت کرد و نسبت به بعضی از مواضع منفی که در جهت اخلاص در همبستگی اعراب اتخاذ می شود، هشدار داد و گفت رهبران این مواضع در توطئه ای که به قصد ایجاد خراب کاری در مناسبات اعراب جریان دارد، سهم هستند و آن ها که عراقی ها را مورد طعنه قرار می دهند، همان هایی هستند که فلسطینی ها و لبنانی ها را مورد طعنه قرار می دهند و سلامت و ثبات کشورهای خلیج [فارس] را مورد تهدید قرار می دهند.

وی هرگونه همبستگی فعال اعراب بدون مصر را امکان ناپذیر خواند و تأکید کرد هرگونه کار گروهی اعراب بدون مصر، بدون معنا خواهد ماند. وی افزود که اجتهادها پیرامون بازگشت روابط با مصر و سیاست سابق سادات نایستی از همکاری با این کشور در مقابله با توطئه نابودی موجودیت اعراب جلوگیری نماید و همچنین مصلحت اعراب ایجاب می کند که وزنه ای مثل مصر نباید از شرکت در کار گروهی محروم و به تنهایی به مقابله با توطئه پردازد. وظیفه ما و امت عرب این است که دست خویش را در دست رهبری ملی مصر و در جهت تقویت همبستگی اعراب و ایجاد زمینه های بهتری برای حفظ موجودیت اعراب در قبال توطئه ها قرار دهیم. اکنون مصر به دلیل منزوی ماندن از جامعه عربی، در شرایط سخت و در معرض فشار قرار گرفته است و همبستگی عربی که مصر را نیز شامل گردد، به تقویت تمامی اعراب در مقابله با توطئه بزرگ منجر خواهد شد. کسانی که به مصر حمله می کنند و علیه همکاری با این کشور فعالیت دارند، در نقشه صهیونیست ها و خمینی ها

[خمينيست ها] که با خنجرهای مسموم خود، عراقی ها، فلسطینی ها و مردم خلیج [فارس] را مورد حمله قرار می دهند، شریک هستند.

هر کوششی که جهت منزوی کردن مصر از جهان عرب مبذول شود، جزئی از نقشه محاصره یکایک کشورهای عربی و تخریب بافت اجتماعی و سیاسی آن ها جهت قرار دادن آن ها در توطئه صهیونیست ها و خمینی ها [خمينيست ها] است. وی اعراب را به تأمین مشارکت مصر در کار گروهی اعراب و با هر اندازه ممکن و در چارچوب اوضاع فعلی، دعوت کرد [...]..

وی افزود رژیم ایران پس از مشورت با بعضی از هم پیمانان خود در مورد امکان ایجاد تغییر در موازنه های سیاسی که به دنبال شکست در تغییر موازنه نظامی می باشد، می خواهد از ورطه هلاکت خود را رهایی بخشد. رژیم ایران در تحقق این سیاست به دو مسئله تکیه می کند: اولی، اعمال سیاست وحشت و ایجاد تهدیدات داخلی علیه کشورهای عربی به منظور بازداشتن آن ها از مواضع قومی در پشتیبانی از عراق، و دوم، تظاهر به این که سیاست تجاوزکارانه اش علیه این کشورها را تغییر داده است. این حيله آشکار برای همه عیان شد و برادران عرب بنابر اصول اعراب و طبق این طرز تفکر صحیح عراق مبنی بر این که در دفع شر از آن ها، کوشش می کند همچنان که از خود دفاع می کند، از عراق حمایت می کنند.

وی افزود که کلمات صیقل شده حکام ایران نمی تواند حقیقت نژادپرستی و توسعه طلبی این رژیم را برای جهانیان پوشانده و رژیم ایران را از انحطاط و ضعف و بن بست هایی که در مقابل دارد، رها کرده و از انزوا خارج سازد، مگر این که از توسعه طلبی و نقشه های تجاوزکارانه خود دست بکشد و به صلح شرافت مند و عادلانه و پرداختن به مسائل داخلی و اصلاح خرابی های کشورش روی بیاورد. عراقی ها توانایی آن را دارند که تجاوزات ایران را سرکوب کنند و [...]..

وی گفت: رهبری عراق تمامی ترتیبات لازم به منظور هماهنگ کردن اقتصادی ملی با نیازهای جنگ و ادامه توسعه و پیشرفت را اتخاذ کرده است و [...]..

صدام حسین مقاومت مردم عراق در مقابله با حربه اقتصادی را ستود و گفت عراق به برنامه توسعه اقتصادی خود به رغم شرایط جنگ تحمیلی و بحران های اقتصادی جهانی و به ویژه در زمینه بازاریابی نفت، ادامه خواهد داد.

همکاری با برادران سعودی برای صدور نفت عراق به میزان روزانه نیم میلیون بشکه، قبل از پایان سال جاری عینیت خواهد بخشید و همچنین با همکاری با همسایگان و دوستان ما در ترکیه، در توسعه حجم صادرات از بنادر ترکیه قبل از پایان سال جاری، ادامه خواهد داد.

بدین ترتیب عراق تمامی توطئه هایی را که به قصد خفه کردن اقتصادی آن تدارک شده بود، خنثی خواهد کرد. توانایی عراق در صدور نفت به زودی به همان میزانی خواهد رسید که در سال ۱۹۸۰ و قبل از شروع جنگ، بوده است و عراق خواهد توانست طبق موقعیت بازار جهانی نفت، این ماده را صادر نماید.» (۱)

۱- ۱۱. مأخذ ۶، صص ۲ تا ۶، بغداد - خبرگزاری عراق، ۲۵/۴/۱۳۶۴.

به گزارش منابع وابسته به وزارت خارجه ایران، یک مقام ابوظبی در گفت و گو با یک دیپلمات ایرانی درباره لزوم تعدیل شرایط ایران و ورود به عرصه برخورد دیپلماتیک جهت حل و فصل مسائل، از جمله محول کردن تعیین متجاوز به دادگاه، مطالبی مطرح کرده که با مواضع اخیر مقام های دیپلماتیک دیگر کشورهای عربی هماهنگ است:

«همان طوری که ایران رأی دادگاه را می پذیرد، خوب است موضوع تعیین متجاوز را هم به دادگاه محول کند که دادگاه حتماً صدام را متجاوز می داند ... پیش بینی می شود که پس از خاتمه جنگ، صدام یک سال بیش تر دوام نیاورد، زیرا نمی تواند پاسخ گوی این همه قتل و خسارت باشد؛ یعنی جنگ موجب شده که صدام باقی بماند و این بر خلاف تحلیل ایران است که صدام با جنگ ساقط می شود. ایران نباید از حربه دیپلماسی مذاکرات واهمه داشته باشد و این همان چیزی است که صدام از آن خوف دارد، لذا می بینیم هر بار ایران دست به تحرک دیپلماتیک مانند سفر اخیر "سعود الفیصل" و یا دیدار دبیرکل سازمان ملل از منطقه و یا فرستادگان ایران به منطقه و نظایر این ها، می زند صدام جنگ را تشدید می کند. مذاکرات دلیل ضعف نیست؛ مهم آن است که کسی قوی باشد و از مذاکرات بهره جوید، لذا از عدم مذاکره شما، عراق خیلی سود برد؛ این حربه را از دست او بگیرید.»

منابع وابسته به وزارت خارجه ایران افزودند: «سخنان مقام ابوظبی به دنبال برگزاری اجلاس وزرای خارجه شورای همکاری در عربستان که در دستور کار آن اجلاس، جنگ و نتایج دیدار سعود الفیصل به تهران، قرار داشت، بیان می گردد. ضمناً مقامات سعودی از جمله سعود الفیصل و همچنین مقامات کویتی در دیدار خود با هیئت ایرانی، متجاوز شناختن عراق را قبول نکردند.» (۱)

در کنفرانس سازمان ملل متحد درباره زن - که در نایروبی کنیا برگزار شد - هیئت های نمایندگی ایران و عراق هر دو شرکت داشتند. "منال یونس عبدالرزاق" نماینده عراق و رئیس هیئت اعزامی به کنفرانس، در سخنان خود با تأکید بر این که عراق در تاریخ ۳۱ شهریور ماه ۱۳۵۹ مجبور به پاسخ گویی به تجاوزات ایران شده است، مقام های تهران را به اعمال دیدگاه های ارتجاعی خود به خلق های منطقه و تغییر تعلیمات اسلامی، متهم کرد.

وی همچنین پیشنهاد کرد که دو کشور نیروهای خود را به داخل مرزهای شناخته شده بین المللی ببرند، همه اسیران را معاوضه کنند و یک آتش بس فوری و کامل را بپذیرند. عبدالرزاق تأکید کرد که برای پایان دادن به این جنگ، به هر گونه اقدام ممکن باید دست زد. به گزارش خبرگزاری فرانسه، اعضای هیئت ایرانی متشکل از دو مرد و سه زن چادری، هنگامی که نماینده عراق شروع به سخن رانی کرد، جلسه را ترک کردند و پس از اتمام سخن رانی وی، به محل بازگشتند. (۲)

۱-۱۲. سند شماره ۲۱۲۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۵/۴/۶۴ صص ۴ و ۵.

۲-۱۳. مأخذ ۶، ص ۲۳، از نایروبی - خبرگزاری فرانسه.

شرکت کشتی رانی متحده عربی در تلاش برای خنثی کردن آثار تبلیغاتی - سیاسی ماجرای کشتی "المحرق" (که خبر آن قبلاً در این روزشمار آمده است) توسط روزنامه "لویدز" لندن، یک اقدام توجیهی کرده است. این روزنامه نوشته است: «صاحبان کشتی المحرق - که در کویت به ثبت رسیده است - جزئیات بارنامه های کشتی المحرق را در دست رس قرار داده اند تا به این وسیله خلاف ادعای ایران را که گفته بود این کشتی اسلحه و مهمات برای عراق حمل می کرده است را ثابت کنند. صاحبان این کشتی از سوی شرکت کشتی رانی متحده عربی گفتند طی بازدیدی که از بار کشتی پس از حدود یک ماه توقیف توسط ایران، در ابوظبی به عمل آمد، معلوم شد ایران فقط تیر آهن ها و سویچ مخصوص راه آهن و قطعات یدکی دستگاه لایروبی و دیگر دستگاه های کشاورزی را از این کشتی تخلیه کرده است.» به نوشته این روزنامه، ایران گفته که المحرق را پس از تخلیه بار اسلحه آن، آزاد کرده است. لویدز افزوده که صاحبان "المحرق" از آغاز توقیف آن تأکید کرده بودند که این کشتی کالاهای جنگی حمل نمی کرده است. (۱)

روزنامه دولتی "ایزوستیا" چاپ شوروی، در توجیه سیاست این کشور در قبال ایران و نگه داشتن روابط سرد میان دو کشور در یک حد مشخص، به مسئله عزیمت کارشناسان روسی از ایران پرداخت و دلیل رفتن آن ها را کاهش امنیت بر اثر وخیم شدن جنگ ایران و عراق، اعلام کرده است. این روزنامه سخنان هفدهم تیرماه آقای "میرحسین موسوی" نخست وزیر ایران را مبنی بر این که شوروی قصد دارد با این اقدام برای ایران مشکلات اقتصادی ایجاد کند، رد کرد و آن را "اتهامات بی اساس" خواند. ایزوستیا با تأکید بر ویژگی غیرقابل تغییر روش مسکو در برابر تهران، افزوده است که کارشناسان شوروی آماده اند تا به محض برقراری اوضاع عادی، به ایران بازگردند و کارهای خود را در چارچوب همکاری شوروی و ایران ادامه دهند. این روزنامه در پایان تأکید کرده است: «شوروی امیدوار به حفظ روابط حسن همسایگی با ایران و توسعه همکاری متقابل با این کشور است.» (۲)

در لندن با دعوت گروهی از نمایندگان حزب محافظه کار در مجلس عوام، یک کنفرانس با شرکت گروهی از اربابان سیاست و مطبوعات تشکیل شد. اغلب سخن ران های کنفرانس - که به منظور تبادل نظر درباره اوضاع خلیج فارس در جریان جنگ ایران و عراق و امنیت و سرمایه گذاری در آن، گردآمده بودند - موقعیت استراتژیک خلیج فارس به طور کلی و خصوصاً امنیت ایران و عراق را مورد تأکید قرار داده اند. به گزارش رادیو بی.بی.سی، مسائل مهم دیگری که مطرح شده، چنین بوده است: «اهمیت منطقه و کشورهای حاشیه ای خلیج فارس

۲-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۰ (۲۷/۴/۱۳۶۴)، صص ۱۶ و ۱۷، مسکو -
خبرگزاری فرانسه.

و مسئله دست رسی غرب به آن ها با در نظر گرفتن موقعیت این کشورها به عنوان تولیدکنندگان نفت، به طور مشروح مورد بحث قرار گرفت. در مورد مسئله جانشینی در ایران (آلترناتیو) بعد از مرگ آیت الله خمینی، کنفرانس عقیده داشت که با وجود مدارک موجود دال بر کم شدن محبوبیت رژیم به خاطر ادامه جنگ و وجود نارضایتی در داخل و خارج کشور، رژیم قادر خواهد بود که به حیات خود ادامه دهد، زیرا اقداماتی نظیر تشکیل مجلس خبرگان و نوشتن وصیت نامه آیت الله خمینی و تسلیم آن به مجلس، هم اکنون در دست انجام است.

مسئله ادامه روابط تجاری با ایران مورد تأکید خاص کنفرانس قرار گرفت. با توجه به اهمیت استراتژیک و امکانات تجاری ناحیه، بعضی از سخنران ها معتقد بودند که نه تنها ارتباط موجود با ایران می باید ادامه یابد، بلکه ارتباطاتی از این قبیل می بایست توسعه یابد، به این دلیل که تنها راه موجود برای اعمال نفوذ در تحولات طول جنگ و بعد از آن است. چند تن دیگر از سخنران ها به اعمال یک سیاست تحریم کامل که باعث کشیدن طرفین جنگ به پای میز مذاکره خواهد شد، معتقد بودند.

نظر دیگری که عنوان شد این بود که با کم شدن نفوذ سیاسی امریکا در ایران بعد از انقلاب، نفوذ سیاسی انگلیس در ناحیه اوج گرفته است.

یکی از مسائل عمده مطرح شده در کنفرانس، تعبیر اتحاد جماهیر شوروی از حوادث و تحولات خاورمیانه بود. شرکت کنندگان به طور کلی به این نتیجه رسیدند که تنها کشوری که از ادامه جنگ کنونی و یا هرگونه بحران طولانی دیگری بهره خواهد برد، شوروی خواهد بود، به همین جهت حداکثر کوشش در راه برقراری صلح بین ایران و عراق باید اعمال شود.

سیاست پشتیبانی امریکا از اسرائیل و نتایجی که چنین سیاستی در آن ناحیه خواهد داشت مورد انتقاد قرار گرفت. یک چنین سیاستی احتمالاً منجر به دل سردی اعراب خواهد شد. یکی از سخنرانان اظهار داشت که چنین سیاستی باعث شکست تلاش هایی خواهد بود که برای پایان دادن به جنگ در خلیج فارس صورت می گیرد.

ظاهراً کنفرانس در مورد این عقیده به توافق رسید که جنگ میان ایران و عراق باعث تقویت رژیم عراق شده است به نحوی که جمعیت شیعه عراق هم که امید روحانیون ایران بودند، اکنون رژیم حاضر در عراق را به حکومت ملاها ترجیح می دهند»^(۱)

امروز امام خمینی دو مسئله مهم نظام و کشور را به صراحت و تأکید مورد بحث قرار داد: مسئله اول در مورد حفاظت شخصیت ها و نوع زندگی آنان بود که تبدیل حفاظت به تشریفات و رشد تجمل گرایی، از میان رفتن ساده زیستی و در پی آن، بدبینی مردم و در نتیجه تضعیف نظام می تواند نگران کننده باشد. مسئله دوم، تبعات تغییر مسئولیت آقای

۱-۱۶. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۹/۴/۱۳۶۴، صص ۶ و ۷، رادیو

بی.بی.سی.

موسوی خوئینی ها از امر حج به قوه قضائیه بود که در محافل سیاسی خارجی به نوعی تغییر سیاست ایران در قبال حج تلقی شده است. امام خمینی در دیدار آقای "مشکینی" رئیس مجلس خبرگان و نمایندگان این مجلس با ایشان، درخصوص این دو مسئله گفتند:

«از اهم مسائلی که باید تذکر بدهم، مسئله ای است که به همه روحانیت و دست اندرکاران کشور مربوط می شود و همیشه نگران آن هستم که مبادا این مردمی که همه چیزشان را فدا کردند و به اسلام خدمت نموده و به ما منت گذاشتند، به واسطه اعمال ما از ما نگران بشوند، زیرا آن چیزی که مردم از ما توقع داشته و دارند و به واسطه آن، دنبال ما و شما آمده اند و اسلام را ترویج نموده و جمهوری اسلامی را به پا کردند و طاغوت را از میان بردند، کیفیت زندگی اهل علم است. اگر خدای نخواستہ مردم ببینند که آقایان وضع خودشان را تغییر داده اند، عمارت درست کرده اند و رفت و آمدهای شان مناسب شأن روحانیت نیست و آن چیزی را که نسبت به روحانیت در دل شان بوده است از دست بدهند، از دست دادن آن، همان و از بین رفتن اسلام و جمهوری اسلامی همان. البته من این نکته را عرض کنم یک دسته که در معرض خطر هستند باید خودشان را حفظ کنند ولی همین ها هم باید مواظب باشند که زائد بر میزان نباشند. شما گمان نکنید که اگر با چندین اتومبیل بیرون بیایید، وجهه تان پیش مردم بزرگ می شود؛ آن چیزی که مردم به آن توجه دارند و موافق مذاق عامه است، این که زندگی شما ساده باشد.»

امام خمینی در مورد دومین مسئله نیز گفتند:

«جهت دیگری هم که باید عرض کنم، این است که الآن ایام حج است و حج از امور کشور ما و همه جاست و ما به آن توجه خاصی داریم. من آقای موسوی خوئینی ها را می شناسم و ایشان خیلی فعال بودند و خوب عمل کردند، اما چون وجودشان در دادستانی لازم بود، از این جهت امسال نمی توانند به حج بروند. هرچه فکر کردم دیدم، که آقای "کروبی" به جای ایشان مناسب است و آقای کروبی کسی است که سال های طولانی در رژیم سابق کتک خورده است و در این راه صدمه زیادی دیده اند و فرد مقاوم و صالحی است، از این جهت ایشان را امسال موقتاً می فرستیم تا ببینیم سال های دیگر چه باید بکنیم. اما مسئله ای که عرض کردم دنبال این هستند که نقطه ای پیدا کنند و بگویند، این است که حال، آقای موسوی کنار رفته اند، تبلیغ می کنند وضع ایران تغییر و سیاستش فرق کرده است. آن ها نمی دانند سیاست حج، سیاستی نیست که ما درست کرده باشیم؛ حج سیاست اسلامی است. ما از اول بنای مان براین بوده است به حج آن طوری که بوده است، عمل کنیم؛ همان طور که پیغمبر اکرم بت ها را در کعبه شکست، ما هم بت ها را بشکنیم و این بت ها که در زمان ما هستند، از آن زمان بالاتر و بدترند. ما باید همان طور که سابق عمل کرده ایم، به حج برویم و همان طور که سابق تظاهرات و راه پیمایی کردند، عمل کنیم و با

تغییر آقای موسوی، سیاست ما تغییر نکرده است. حجج به همان وضعی که همیشه و این دو سه سال بر گزار شده، بر گزار می گردد و دولت ها هم باید آن را تحمل کنند. و ما نمی توانیم از آن وظیفه ای که اسلام برای ما قرار داده است، عدول کنیم و قرآن هم همین دستور را داده است. سیاست ما در حج، همان سیاست است که بوده و هر وقت هم به حج برویم، همان طور عمل می کنیم، مگر جلو ما را بگیرند و نگذارند به حج برویم که آن مسئله دیگری است.» (۱)

ضمیمه گزارش ۳۲۱: توضیح امام خمینی درباره شعار جنگ جنگ تا پیروزی

این یادآوری ضرورت دارد که امام خمینی شعار "جنگ، جنگ" تا رفع فتنه در عالم را به عنوان یک شعار قرآنی فراتر از زمان و مکان مطرح کردند، اما در محدوده جنگ تحمیلی، همان شعار "جنگ، جنگ" تا پیروزی را به نحو زیر به عنوان شعار فراگیر فعلی تأیید و تأکید کردند، که در حد توان ما، نشانه ای از شعار قرآنی "جنگ، جنگ" تا رفع فتنه در عالم است.

امام خمینی که به مناسبت ولادت حضرت رسول اکرم (ص) و حضرت امام جعفر صادق (ع) [مورخ ۲۰/۹/۱۳۶۳] با مسئولان کشور سخن می گفتند، در پاسخ به شبهه هایی که درباره شعار فراگیر "جنگ، جنگ" تا پیروزی مطرح می شود، اظهار داشتند:

این هایی که گمان می کنند که اسلام نگفته است "جنگ، جنگ" تا پیروزی، اگر مقصودشان این است که در قرآن این عبارت نیست، درست می گویند و اگر مقصودشان این است که در این، بالاتر از این با زبان خدا نیست، اشتباه می کنند؛ قرآن می فرماید: "فاتلوهم حتی لا تکنون فتنه"؛ همه بشر را دعوت می کند به مقاتله برای رفع فتنه؛ یعنی جنگ، جنگ تا رفع فتنه در عالم. این غیر از آنی است که ما می گوییم، ما یک جزء کوچکش را گرفته ایم، برای این که خوب! ما یک دایره خیلی کوچکی از این دایره عظیم واقع هستیم و می گوییم که "جنگ تا پیروزی"، مقصودمان هم پیروزی بر کفر صدامی است یا پیروزی بر، فرض کنید بالاتر از آن ها. آنچه قرآن می گوید، این نیست، او می گوید: "جنگ تا رفع فتنه از عالم"؛ یعنی باید کسانی که تبعیت از قرآن می کنند، در نظر داشته باشند که باید تا آن جایی که قدرت دارند، ادامه به نبردشان بدهند تا این که فتنه از عالم برداشته بشود. [...].

اگر امروز ما جنگ می کنیم و جوان های ما می گویند: "جنگ تا پیروزی"، این طور نیست که این ها یک امری برخلاف قرآن می گویند؛ این یک ذره ای است، یک رشحه ای است از آنچه قرآن می گوید. آنی که قرآن می گوید، بیش تر از این حرف هاست؛ این که ما می گوییم، به اندازه حدود خودمان می گوییم. ما چون امروز با فرض کنید که صدام یا با کسانی که مؤید صدام هستند، جنگ داریم، در این محیط ناقص می گوییم که "جنگ، جنگ" تا پیروزی.

خدای تبارک و تعالی چون نظرش به اول و آخر است - تا آخر نظر دارد - می گوید که "جنگ تا رفع فتنه". غایت، رفع فتنه است؛ یعنی اگر ما پیروز هم بشویم، یک کمی فتنه را کم کردیم؛ اگر ما به جای دیگر هم پیروز بشویم، باز یک جای کمی را پیروزی حاصل شده است. اگر همه دنیا را هم ما فرض کنید که جنگ بکنیم و پیروز بشویم، باز همه دنیای عصر خودمان را

پیروزی درست کردیم و قرآن این را نمی گوید، قرآن می گوید: "جنگ تا رفع فتنه"؛ باید رفع فتنه از عالم بشود. بنابراین، غلط فهمی است از قرآن که کسی خیال کند که قرآن نگفته است "جنگ، جنگ تا پیروزی"؛ قرآن گفته است، بالاتر از این را گفته، اسلام هم گفته است و بالاتر از این را گفته است. (۲)

ص: ۴۴۰

-
- ۱-۱۷. وزارت ارشاد اسلامی، مرکز مدارك فرهنگي انقلاب اسلامي، "صحيفه نور، مجموعه رهنمودهاي امام خميني" (ره)، جلد ۱۹ (تهران، وزارت ارشاد اسلامي، ۱۳۶۸)، ص ۱۸۸.
- ۲-۱۸. همان صص ۸۲ تا ۸۴.

در سومین روز از عملیات قادر، دشمن پس از آسوده شدن از جناح چپ و بخش عمده منطقه میانی عملیات، (۱) در جناح شمالی به ارتفاعات "سراسپندار" حمله کرد که تیپ ۱ از لشکر ۲۳ نوهده در این درگیری عقب نشینی کرد. (۲) * در مجموع، تلفات و ضایعات دشمن در "عملیات قادر" (۳) * * چنین است:

۱- انهدام یک تیپ شامل حدود ۷۰۰ تا ۸۰۰ نیرو.

۲- اسارت بیش از ۱۰ نیرو.

تلفات و ضایعات خودی نیز عبارت است از:

از تیپ ویژه شهدا در رده مسئولان، یک فرمانده گردان و معاونش، چند فرمانده گروهان و دسته و مسئول بهداری شهید شدند. از نیروهای تک و ور تیپ، حدود ۱۱۴ تن شهید یا مفقود و حدود ۲۰۰ تن مجروح گردیدند. از یگان های ارتش در طول این مرحله از عملیات حدود ۱۸۰ تن شهید، مفقود، اسیر و ۴۵۰ تن زخمی گردیدند. همچنین یک هلی کوپتر کبری و دو هلی کوپتر ۲۱۴ سقوط کرد و چند قبضه توپ ۱۵۵ و ۱۰۵ نیز منهدم شد. (۴)

از نتایج مثبت این مرحله از عملیات، می توان بدین موارد اشاره کرد:

۱- نزدیک شدن به جبهه دشمن.

۲- رساندن عقبه ها به خطوط اول.

ص: ۴۴۲

۱- دشمن چند روز بعد، ارتفاعات "سرهویز" را نیز با هجومی نه چندان سنگین پس گرفت. به این ترتیب اهداف تصرف شده در منطقه میانی عملیات، کاملاً از دست رفت.

۲- * یادآوری می شود که ۲۴ ساعت بعد، بر اثر آتش سنگین توپخانه خودی، دشمن از منطقه اشغالی گریخت و به پایگاه اصلی اش عقب نشینی کرد.

۳- * * به دلیل این که عملیات در این منطقه ادامه یافت، این مرحله، "عملیات قادر-۱" نامیده شد و مراحل بعدی با عنوان "قادر-۲" و "قادر-۳" ادامه یافت.

۴- ۱. سند شماره ۰۶۳۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر-۳-۲-۱"، گزارش روایان در عملیات قادر (جوادزمان زاده، شهید علی فتحی، مجیدمختاری، مجید نداف)، آبان ۱۳۶۴، ص ۴۵.

۳- وارد کردن تلفات و ضایعات به نیروهای دشمن.

این موارد نیز از نتایج منفی عملیات محسوب می شود:

۱- هشیاری دشمن در منطقه و بسته شدن راه کار عملیات منظم.

۲- حضور فعال دشمن در منطقه و بسته شدن راه کار عملیات نامنظم.

۳- تقویت روحیه جنگی عراق بر اثر ضعف دفاعی نیروهای خودی و عدم موفقیت در اشغال ارتفاعات نسبتاً خالی از دشمن، در حالی که یکی از اهداف عملیات های محدود، بالا بردن توان روحی نیروهای خودی است.

۴- از دیگر اهداف عملیات های محدود، سازمان دهی و مجرب شدن نیروها است که در این عملیات، دشمن در این زمینه استفاده بیش تری برد و شروع به سازمان دهی عشایر و جاش های منطقه در قالب تیپ و لشکر کرد. همچنین ارتش بعث (طبق نقل اسیران) در این منطقه به تشکیل سپاه پنجم در اربیل پرداخت و شش یا هفت تیپ جدید نیز تشکیل داد. (۱)

۳۳۱

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز دو فروند جنگنده عراقی در منطقه شمال غرب با آتش پدافند هوایی ایران سرنگون شدند. به گفته افسران قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، خلبان یکی از هواپیماها به اسارت نیروهای اسلام در آمده است. (۲)

عراق نیز در یک بیانیه نظامی اعلام کرد، که ۱۶۱ پرواز جنگی به وسیله هواپیما و ۹۷ پرواز جنگی با هلی کوپتر علیه نیروها و مواضع ایران در این منطقه عملیاتی انجام داده است. یک سخن گوی نظامی عراق، امروز را از "روزهای درخشان" نیروی هوایی عراق خواند. (۳)

۳۳۲

در جلسه ای که امروز در قرارگاه خاتم با حضور جانشین فرماندهی کل سپاه (علی شمخانی) و فرماندهان تیپ المهدی و لشکر ثارالله تشکیل شد، موضوع اجرای عملیات در جزایر "قطعه" و "سهیل" در غرب اروندرود، بررسی گردید. یادآوری می شود که مأموریت عملیات در این جزایر در تاریخ ۶/۴/۱۳۶۴ از قرارگاه خاتم به قرارگاه نوح سپس از این قرارگاه به تیپ المهدی و بعد به لشکر ثارالله با مأموریت تصرف این دو جزیره، ابلاغ شده است. در عمل، یگان ها پس از انجام دادن شناسایی هایی، در تاریخ ۲۲/۴/۱۳۶۴ نظر قطعی خود مبنی بر نداشتن توانایی لازم برای اجرای این مأموریت را به قرارگاه اعلام کردند که با مخالفت قرارگاه روبه رو شد، ولی فرصتی جهت به دست آوردن نتیجه مثبت، به این یگان ها داده شد. جلسه امروز برای بررسی ادامه آن مباحث، تشکیل گردید.

در جلسه امروز نیز جمع بندی و گزارش فرماندهان تیپ المهدی و لشکر ثارالله حاکی از این بود: «شناسایی جزایر قطعه و

سهیل به اتمام رسیده است. نیروهای مربوطه ضمن عبور از آب به این نتیجه رسیده اند که عمل کردن در این جزایر ساده ولی استقرار در آن ها غیرممکن است،

ص: ۴۴۳

۱-۲. سند شماره ۷/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر"، گزارش راویان در عملیات قادر: جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف، ویرایش جدید ۱۳۸۰، ص ۵۲.

۲-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۱ (۲۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۴، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

۳-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۰ (۲۷/۴/۱۳۶۴)، ص ۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۴/۱۳۶۴.

مضافاً این که قطعاً در عقب نشینی، نیروهای زیادی به جای خواهیم گذاشت.»

به دنبال این اظهارات، قرارگاه موافقت کرد که پس از اجرای عملیات، نیروها به محل استقرار سابق باز گردند، اما بار دیگر برادران تبعات و بازتاب های منفی برگشتن را تذکر دادند. با این همه، برادر "اسدی" فرمانده تیپ المهدی، گفت: «با این وضعیت باز هم اگر چیزی عاید قرارگاه می شود، ما فردا عمل می کنیم.» (۱)(۲)

۳۳۳

در ادامه تحرکات ضدانقلابی عناصر داخلی که در هماهنگی با اهداف عراق و در جهت مهار و تضعیف نیروی خودی قرار دارد، دیشب و امروز در غرب کشور درگیری های متعددی گزارش شده است؛ از جمله آن ها که در ارتباط با عملیات قادر، ویژگی خاصی دارد، درگیری شب گذشته عناصر حزب دمکرات با نیروهای خودی در دو شهر پیرانشهر و اشنویه است که هر دو به نحوی مرتبط با منطقه عملیاتی قادر می باشد. در پیرانشهر درگیری از دقایقی بعد از نیمه شب با حمله به پایگاه های داخل و خارج این شهر شروع شد و تا صبح ادامه یافت. این هجوم نهایتاً با مقاومت و برتری خودی و تحمیل تلفات (حدود ۱۰ کشته) به مهاجمان، شکست خورد.

هم زمان با درگیری در پیرانشهر، درگیری دیگری نیز در بخشی از شهر اشنویه روی داد که ضعیف تر بود و تأثیر مهمی نداشت. گفتنی است که مسیر عبور و مرور و تدارکات خودی در جبهه های شمال غرب (منطقه عملیاتی قادر) از داخل شهر اشنویه می باشد. (۳) در حادثه ای دیگر، عناصر ضد انقلاب در یک کمین، سرنشینان یک آمبولانس را در نزدیکی روستای "نلیوان" در حومه اشنویه به شهادت رساندند. (۴)

همچنین درگیری دیگری رخ داد که حدود ۲۰۰ تن از عناصر ضد انقلاب در آن شرکت داشتند و برخی از روستاییان قریه "کله گاوی" نیز کمک شان می کردند. در این درگیری، از چهار طرف به پایگاه "کله گاوی" واقع در محور مهاباد - سردشت با تیربار و آر.پی.جی. و سلاح های سبک حمله شد که این حمله از شب گذشته تا بامداد امروز جریان داشت. با رسیدن نیروهای کمکی خودی از مرکز گردان کله گاوی و پایگاه "کانی سفید"، مهاجمان گریختند. در این درگیری دو سرباز شهید و چهارده سرباز دیگر مجروح شدند و به ساختمان پایگاه و یک دستگاه آمبولانس آسیب رسید. از عناصر ضد انقلاب نیز هشت تن مجروح شدند. (۵)

از سوی دیگر، امروز عملیاتی را تیپ "شهید افیونی" سپاه پاسداران و گردان "جندالله"

ص: ۴۴۴

۱- ۵. سند شماره ۰۶۳۴/گک مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی عملیات والفجر ۸ (داودرنجبر)، صص ۳۶ و ۳۷.

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۳۲: منتفی شدن عملیات در جزایر سهیل و قطعه، ص ۴۵۰.

۳-۶. مأخذ ۴، صص ۹ و ۱۰، ارومیه.

۴-۷. مأخذ ۳، ص ۸، ارومیه.

۵-۸. سند شماره ۰۲۲۸۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی، معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا، شماره ۱۲۱ (۲۹/۴/۱۳۶۴).

مربیان انجام دادند که در جریان آن از گروه کومه له حدود چهل تا پنجاه تن کشته، شمار بسیاری زخمی و سه تن نیز دست گیر شدند. همچنین مقادیر قابل توجهی اسناد و مدارک به اضافه بی سیم و غنایم دیگر به دست نیروهای اسلام افتاد و نیز شش تن از نیروهای خودی که در اسارت ضد انقلابیون بودند، آزاد گردیدند. در این عملیات پنج تن از افراد سپاه شهید و شانزده تن دیگر مجروح گردیدند. (۱)

۳۳۴

قرارگاه "بلال" وابسته به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که منطقه سیستان و بلوچستان را تحت پوشش دارد، امروز درخصوص تحرکات ایذایی گروهی از اشرار و حمله آن ها به مأموران انتظامی در جاده ها، هشدار داد. در گزارش این قرارگاه آمده است که سازمان دهی این اشرار را عده ای از ضد انقلابیون ایرانی در خاک پاکستان انجام می دهند. (۲)

۳۳۵

رادیو بی.بی.سی. گزارش داد که رئیس اداره آگاهی امریکا درباره موضوع قاچاق سلاح به ایران که اخیراً به بازداشت پنج تن در امریکا و یک تن در لندن انجامیده، گفته است که این لوازم یدکی نظامی از راه لندن تحت نام لوازم یدکی اتومبیل و یا لوازم بهداشتی به ایران فرستاده می شده است. بازجویی مقدماتی در این مورد به وسیله مأموران اداره گمرک امریکا پس از کشف برخی تجهیزات پیشرفته نظامی، از حدود دو سال پیش آغاز شده است. این باند قاچاق را از طریق استراق سمع تلفنی افراد مظنون، شناسایی کرده اند. مقام های رسمی امریکا به خبرنگار روزنامه "لوس آنجلس تایمز" گفته اند که قرار است چندین نفر دیگر از پرسنل نیروی دریایی و افراد غیر نظامی نیز بازداشت شوند. مأموران گمرک، انگیزه اصلی این قاچاق را "مالی" دانسته اند. (۳)

۳۳۶

به گزارش روزنامه اطلاعات، شورای انقلاب عراق اخیراً با تصویب ماده ای، پرداخت دست مزد کارگران بیگانه را به ارز خارجی و انتقال هرگونه دینار عراقی و جواهرآلات به خارج از این کشور را ممنوع اعلام کرده است. این تصمیم برای مقابله با فشارهای ناشی از پرداخت های ارزی که از کشور خارج می شود و به طور کلی در چارچوب سیاست های صرفه جویی ارزی گرفته شده است. به گزارش این روزنامه، به دنبال این تصمیم، گروهی از کارگران مصری، تایلندی، یمنی، فیلیپینی شاغل در کارخانه های عراق، محل کار خود را ترک کردند و به کشورهای خود بازگشتند. (۴)

۳۳۷

امروز "طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق، وارد اردن شد. هر چند این سفر، آشکارا به منظور مذاکره با "شینتارو آبه" وزیر امور خارجه ژاپن، درباره روند کنونی صلح، انجام

۱-۹. همان.

۲-۱۰. سند شماره ۰۷۴۶۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد مرکزی سپاه، قرارگاه بلال، ۲۶/۴/۱۳۶۴.

۳-۱۱. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "راديوهای بيگانه"، ۲۷/۴/۱۳۶۴، ص ۱۱، راديو بي.بي.سي، ۲۶/۴/۱۳۶۴.

۴-۱۲. روزنامه اطلاعات، ۲۶/۴/۱۳۶۴، ص ۴.

گرفته است، اما رسانه های عراقی می کوشند هدف عمده سفر را گفت و گو با مقام های اردن درباره مسائل منطقه ای، معرفی کنند و ملاقات با "آبه" را نیز به درخواست وی و نه طارق عزیز، ربط دهند. خبرگزاری عراق از بغداد گزارش کرد: «این دیدار بنا به درخواست آبه و قبل از ترک امان صورت گرفت و طی آن آخرین تحولات اوضاع در منطقه، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. عزیز با همتای اردنی خود "طاهر المصری" و تعدادی از مقامات اردنی پیرامون آخرین تحولات جهان عرب گفت و گو خواهد کرد.» طارق عزیز در سخنانی در فرودگاه امان گفت که سفر به اردن در چارچوب رفت و آمدها و مشورت های میان مقام های دو کشور "برادر" درباره مسائل مورد علاقه و به ویژه مسائل جهان عرب از جمله مقدمات جاری برای تشکیل کنفرانس فوق العاده سران عرب، می باشد. (۱)

در هر حال به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، طارق عزیز امروز وارد اردن شد و بی درنگ با وزیر خارجه ژاپن ملاقات کرد. (۲) درباره این ملاقات، یک سخن گوی وزارت خارجه ژاپن نیز روز گذشته گفته بود: «موضوع جنگ دلیل عمده سفر آبه به اردن و سوریه است که به ترتیب متحدان عراق و ایران هستند.» (۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، طارق عزیز در ملاقات با آبه گفته است: «عراق به امید آن که حرکت های صلح در ایران رشد کند، از اواسط ماه ژوئن حمله به شهرهای ایران را متوقف کرده است.» (۴)

رادیو امریکا نیز گزارش داد که طارق عزیز ضمن تکرار موضع همیشگی عراق مبنی بر پذیرش هر گونه اقدامی در جهت برقراری صلح، تأکید کرده که کشورش دیگر حاضر به قبول آتش بس محدود ناموفق نظیر آنچه اوایل امسال نقض شد، نیست. (۵)

به نوشته مطبوعات ژاپن، طارق عزیز در ملاقات با شینتارو آبه گفته است: «اگر ایران واقعاً آتش بس را مورد نظر داشته باشد، عراق آماده است با آن موافقت نماید. با این حال، وی مدعی شد که موافقت حجت الاسلام "اکبر هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، با طرح ژاپن برای محدود ساختن جنگ، یک "تاکتیک سیاسی" است.» (۶)

در این حال، به گزارش رادیو امریکا، مقام های رسمی ژاپن گفته اند که هاشمی رفسنجانی - که اوایل این ماه از ژاپن دیدن کرده - آمادگی ایران را برای پذیرش صلح با عراق اعلام کرده است. این رادیو سپس افزوده است: «گرچه به گفته آقای رفسنجانی، صلح پایدار زمانی برقرار خواهد شد که دولت صدام حسین سرنگون گردد. به گفته منابع اردنی تلاش وزیر خارجه ژاپن این است که سوریه را متقاعد سازد که از تهران بخواهد نرمی بیش تری در مذاکرات پایان بخشیدن جنگ، از خود نشان دهد. سوریه تنها کشور عربی است که از ایران حمایت می کند و ظاهراً قابلیت تأثیر گذاری بر رژیم تهران را دارد.» (۷)

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز به نقل از سخن گوی وزارت خارجه اردن اعلام کرد: «گرچه

- ۱-۱۳. مأخذ ۴، صص ۷ و ۸، بغداد - خبرگزاری عراق، ۲۶/۴/۱۳۶۴.
- ۲-۱۴. مأخذ ۴، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۴/۱۳۶۴.
- ۳-۱۵. مأخذ ۴، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۶/۴/۱۳۶۴.
- ۴-۱۶. مأخذ ۳، ص ۴، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.
- ۵-۱۷. مأخذ ۳، ص ۱۸، رادیو امریکا، ۲۷/۴/۱۳۶۴.
- ۶-۱۸. مأخذ ۳، صص ۴ و ۵، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.
- ۷-۱۹. مأخذ ۳، ص ۱۸، رادیو امریکا، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

آبه پیشنهاد جدیدی برای خاتمه جنگ پنج ساله ایران و عراق ارائه نکرد، ولی این مسئله را با مقامات اردنی مورد بحث و بررسی قرار داده است. و بررسی طرق پایان جنگ، از موضوعات عمده در دیدار آبه و مقامات اردنی بوده است.»(۱)

در مورد دیدارها و مذاکرات اردن، رادیو امریکا گزارش داد: «شینتارو آبه در این سفر با مقامات اردن از جمله "طاهرالمصری" وزیر امور خارجه اردن، ملاقات کرد و دقایقی قبل از ترک اردن به مقصد دمشق، با طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق نیز ملاقات و مذاکرات کوتاهی انجام داد.»(۲)

رادیو امریکا سپس به نقل از وزیر امور خارجه اردن گفت: «آبه با این هدف به خاورمیانه سفر کرده که بداند آیا دو کشور ایران و عراق میانجی گری ژاپن را برای پایان دادن به جنگ و برقراری صلح در منطقه خلیج فارس، می پذیرند یا خیر.»(۳)

وزیر خارجه ژاپن در ادامه دیدار خاورمیانه ای خود از سه کشور اردن، سوریه، عربستان سعودی، پس از سه روز اقامت در امان، برای یک دیدار رسمی دو روزه از سوریه وارد دمشق شد.(۴)

۳۳۸

امروز مقاله ای در روزنامه اطلاعات درخصوص شوروی آمده که در آن، تثبیت موقعیت "گورباچف"، تغییر نخبگان نظام سیاسی و حزب حاکم این کشور، چگونگی تغییر یافتن بازی گران اصلی و سنتی نظام شوروی (مثلاً "گرومیکو" با قریب سی سال ریاست دیپلماسی) و جانشین کردن بازی گران جوان که در صدد ایجاد تحول در ساختار داخلی حکومت و سیاست های خارجی آن و... هستند، بررسی شده است.

در این مقاله همچنین این موضوعات با تأکید خاص عنوان بندی شده است:

"لئونید برژنف" با مرگ خود، ثبات هجده ساله رهبری شوروی را برهم زد.

گورباچف با توجه به لیاقتی که از خود در زمان "آندروپوف" در اقتصاد شوروی نشان داده بود، توانست زمینه مناسبی را برای رشد در دوران "چرنینکو" و نیز پس از مرگ وی فراهم کند.

گورباچف با آوردن "شوارد نادره"، "بوریس یلتسین"، "لئوزیاکف" به دفتر سیاسی و خارج کردن رقبای خود از این دفتر، موقعیت خود را در صحنه شوروی تثبیت کرد.

سمت جدید گرومیگو: ریاست جمهوری شوروی و...

در مقاله آمده است:

«از اسفند ماه سال گذشته -۱۳۶۳- به دنبال مرگ چرنینکو رهبر سابق شوروی و روی کار آمدن گورباچف به عنوان دبیر کل حزب کمونیسم حاکم بر این کشور، تغییرات نسبتاً گسترده ای در کادر رهبری شوروی به وجود آمده است که توجه به این

تحولات می تواند در مورد شناخت سیاست های جاری شوروی ها، در مناطق مختلف جهان حائز اهمیت باشد.»

نویسنده مقاله، قبل از ورود به بحث، به دو مطلب اشاره می کند: اول این که "تغییر مهره ها

ص: ۴۴۷

۱- ۲۰. روزنامه کیهان، ۲۶/۴/۱۳۶۴.

۲- ۲۱. مأخذ ۳، ص ۱۸، رادیو امریکا، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

۳- ۲۲. مأخذ ۳، ص ۱۸، رادیو امریکا، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

۴- ۲۳. مأخذ ۳، صص ۵ و ۴، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

در شوروی کم تر روی سیاست های کلی اثر می گذارد و هرگونه تغییر مستلزم گذشت زمان طولانی بوده و بستگی به برنامه های ایدئولوژیکی، مارکسیستی در جریان برنامه ریزی سیاسی، اقتصادی کشور دارد". دوم این که "در نظام حکومتی شوروی خط دهنده اصلی، دفتر سیاسی کمیته مرکزی حزب کمونیست است و صاحب منصبان شوروی مستقیم و یا غیرمستقیم زیر نفوذ اعضای این دفتر هستند". وی سپس نوشته است:

«با مرگ لئونید برژنف در سال ۱۹۸۲، ثبات هجده ساله رهبری شوروی از دست رفت و یوری آندروپوف نیز بیش از پانزده ماه دوام نیاورد و به دلیل سرطان درگذشت. چرنینکو نیز پس از سیزده ماه در اسفند ماه سال گذشته مرد. این تغییرات سریع در سطح رهبری حزب با توجه به نظام "سانترالیسمی" شوروی، بسیار حائز اهمیت بود، زیرا از یک طرف مذاکرات شرق و غرب و محور ساختن تسلیحات اتمی و در شکل کلی آن، رقابت با امریکا مطرح بود و از سوی دیگر، تغییر و تحولات جاری در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در کنار منطقه بحرانی امریکای لاتین، برای شوروی ها بیش از پیش اهمیت پیدا می کرد.

بر اساس همین مسائل، اعضای دفتر سیاسی - که در واقع انتخاب کنندگان دبیرکل کمیته مرکزی هستند - ترجیح دادند جوان ترین فرد دفتر سیاسی یعنی "میخائیل گورباچف" ۵۴ ساله که لیاقت خود را در زمان آندروپوف در اقتصاد شوروی نشان داده بود، علی رغم وجود پیش کسوتانی در دفتر سیاسی، به سمت دبیرکل کمیته مرکزی انتخاب شود. از وی در دوران بیماری چرنینکو به عنوان "مرد شماره ۲" شوروی نام برده می شد و حضور فعال وی در صحنه های سیاسی و مسافرت به کشورهای غربی از جمله به انگلیس، نشانه هایی از رهبری وی در دوران غیبت چهارماهه چرنینکو در انظار عمومی، بود.

پس از انتخاب گورباچف به دبیرکل حزب کمونیست شوروی، شاهد تغییرات اساسی در دفتر سیاسی بودیم، چرا که از اعضای دفتر سیاسی در آن زمان شش نفر مرده [بودند] و آندره کرملینکو نیز از مقامش برکنار شده بود. در حکومت آندروپوف، سه عضو جدید جای آن ها را پر کرده بود و ضروری بود در اجلاس آینده کمیته مرکزی، افراد جدیدی به دفتر سیاسی ملحق شوند که این امر با توجه به جوان گرایی رهبری شوروی و نیز موقعیت رقابتی در درون دفتر سیاسی، طبیعی بود که اعضای جدید از نزدیکان فکری گورباچف و به تبع آن از افراد جوان تر انتخاب شوند.»

نویسنده در ادامه، سه مرحله را در ارتباط با تعویض نخبگان قدیمی و پر قدرت دفتر سیاسی با نخبگان جدید - که از جوان ترها بودند - بررسی کرده است:

«در اولین مرحله در سوم اردیبهشت ماه سال جاری در اجلاس کمیته مرکزی حزب کمونسیت، انتخاب "شیریکوف" ۶۲ ساله رئیس ک. گ. ب.، "نیکلای ریجکف" ۶۴ ساله و "ایگور لیگاچف" ۵۸ ساله، اعضای دبیرخانه کمیته مرکزی حزب کمونیست به عضویت دفتر

سیاسی، موقعیت گورباچف را بیش از پیش مستحکم ساخت، هرچند که این پایان کار نبود و حضور گورباچف با رقبایی روبه رو بود به طوری که در دومین مرحله تغییرات در دفتر سیاسی - که در آستانه اجلاس سالانه پارلمان شوروی صورت گرفت - "گریگوری رمانف" از رقبای عمده و کاندیداهای احتمالی دبیرکل حزب بعد از چرنینکو - که با توجه به اشراف وی به مسائل نظامی شوروی و تسلط بر رئیس ستاد مشترک و وزیر دفاع، مانع عمده ای برای گورباچف محسوب می شد - به طور محترمانه (به علت بیماری) از کلیه سمت های حزبی خود برکنار شد. بلافاصله کمیته مرکزی تشکیل جلسه داد و "ادوارد شوارندادزه" ۵۷ ساله را به جای وی به عضویت دفتر سیاسی انتخاب کرد. همچنین "بوریس یلتسین" ۵۵ ساله و "لئوزباکف" ۶۳ ساله را به عضویت دفتر سیاسی انتخاب کرد.

خارج ساختن رقیب اصلی یعنی گریگوری رمانف و آمدن این سه تن که نمونه نسل جدید و از نزدیکان گورباچف به شمار می روند، موفقیت وی را کاملاً تثبیت کرد. سپس با معرفی گرومیکو - که ۲۸ سال رهبری دیپلماسی شوروی را در دست داشت و مانع بزرگی برای گورباچف بود - به عنوان دوازدهمین رئیس جمهوری شوروی، راه را برای روی کار آمدن ادوارد شوارندادزه که یک روز قبل به دفتر سیاسی راه یافته بود، باز کرد. هرچند که وی سابقه زیادی در سیاست خارجی شوروی نداشت ولی به علت نزدیکی به گورباچف و جوان بودن نسبت به گرومیکو، انتخاب می شود.

با توجه به موارد مذکور، هم اکنون از عناصر قدیمی تنها چهار نفر باقی مانده اند: "نیکلای تیخانف"، "ویکتور گربشین"، "این محمد کوناین" و "اندره گرومیکو". حال جهت تکمیل سناریوی سه مرحله ای تغییرات در کادر رهبری شوروی به نفع گورباچف، می بایست "ویتالی نور تیکوف" را به سمت نخست وزیری بگمارد تا اقدامات خود را به پایان برساند، ولی اگر این مرحله انجام نگیرد، باز هم با اکثریت مطلقی که گورباچف و یارانش در دفتر سیاسی دارند، لااقل تا پایان دهه ۸۰ اگر اتفاق غیرمترقبه ای رخ ندهد، باید شاهد حضور آن ها در صحنه رهبری شوروی باشیم.»

نویسنده سپس به عمده ترین مسائلی که گورباچف در سمت رهبری حزب با آن مواجه است، اشاره کرده، از جمله این که وی پس از تثبیت موقعیت خود در دفتر سیاسی با مسائل و مشکلات داخلی بسیاری مواجه است که عمده ترین آن عبارت اند از: «ریشه خواری در سطح وسیع، الکلیسم، کندی رشد صنایع در مقایسه با رقبای غربی، عدم خودکفایی در زمینه کشاورزی.» در مورد مشکلات خارجی نیز به مسائلی چون "حضور شوروی در افغانستان، روابط شرق و غرب، رقابت تسلیحاتی با امریکا، مشکلات خاورمیانه، حرکت های ضد شوروی در اروپای شرقی، مسائل افریقا، امریکای لاتین و آسیای جنوب شرقی"، اشاره می کند که در جای خود باید به طور عمیق و گسترده مورد بررسی قرار گیرد.

وی در پایان نوشته است: «اما مطلب مهمی که در آخر باید بدان توجه کرد، عدم حضور مردم در کلیه این تغییر و تحولات و دور بودن آن‌ها از عمده‌ترین مسائلی که با آن ارتباط تنگاتنگ دارند، می‌باشد و شاید یکی از مشکلات عمده نظام شوروی نیز در حال حاضر این عدم حضور مردم در صحنه‌های سیاست‌گذاری اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه شوروی باشد.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۳۳۲: منتفی شدن عملیات در جزایر سهیل و قطعه

در مورد سرانجام عملیات محدود در جزایر سهیل و قطعه، یادآوری می‌شود که استدلالات فرماندهان تیپ المهدی و لشکر ثارالله (که در متن روزشمار اشاره شده است)، با این که فرماندهی قرارگاه خاتم (سپاه) را دچار تردید کرد، اما تصمیمی برای توقف عملیات گرفته نشد، ولی موضوع نیز پی‌گیری نشد و به مرور زمان فراموش گردید. بدین ترتیب اجرای این عملیات خود به خود منتفی شد.^(۲)

البته ذکر این نکته ضروری است که مطرح شدن اموری چون عبور از اروند با اهدافی چون تصرف جزایر قطعه و سهیل و سپس منتفی شدن آن، خود به خود، در چارچوب کلی رعایت "حفاظت، فریب و غافل‌گیری" برای اجرای عملیات اصلی آتی در فاو - که مستلزم عبور از اروند خواهد بود - می‌تواند امری مثبت باشد.

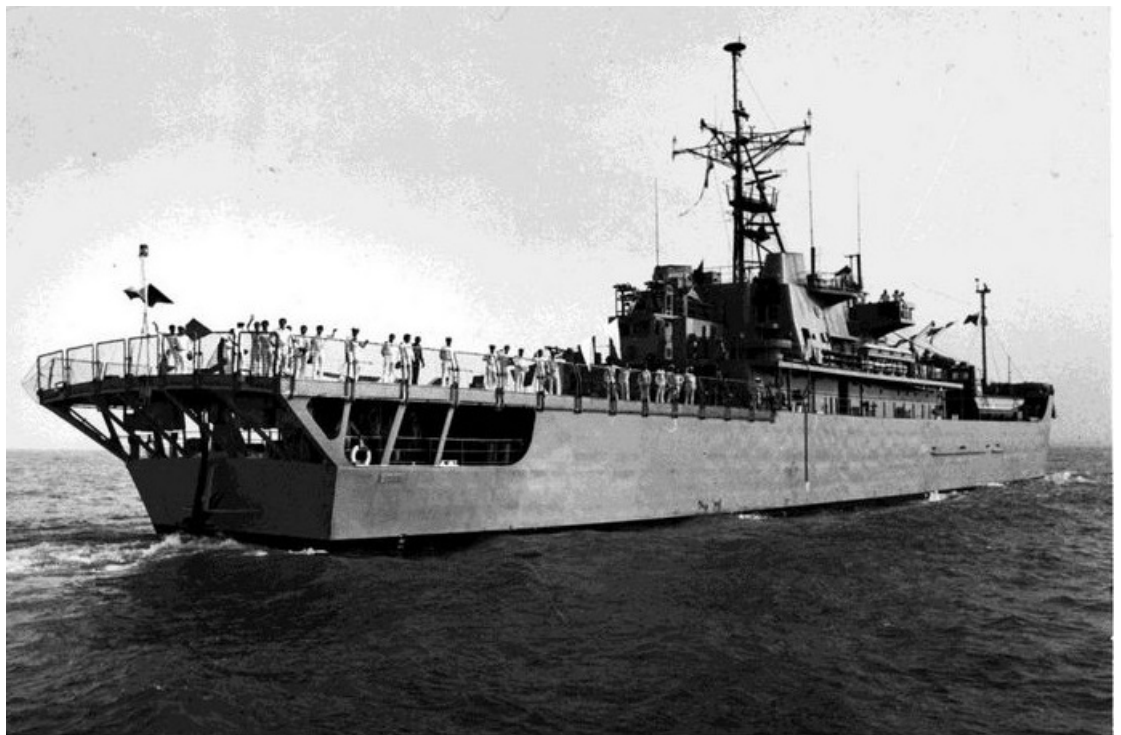
ص: ۴۵۰

۱- ۲۴. مأخذ ۱۲، ص ۱۶.

۲- ۲۵. مأخذ ۵، ص ۳۷.

ناو لجستیکی "لاوان" - که سومین ناو پشتیبانی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران است - امروز در مراسمی دریکی از سواحل کشور پهلو گرفت. این ناو قبل از پیروزی انقلاب اسلامی از انگلستان خریده شده بود، ولی با وقوع انقلاب در ایران و حوادث بعدی و تحریم های اقتصادی و نظامی علیه ایران، از تحویل آن به جمهوری اسلامی ایران خودداری می شد که سرانجام پس از یک سلسله پی گیری ها، تحویل ایران گردید.

تصویر

بندرعباس - ۱۳۶۴/۴/۲۷

ورود ناو لجستیکی لاوان به سواحل ایران، تحویل بعد از چند سال تأخیر

درباره چگونگی تحویل گرفتن این ناو، فرمانده منطقه یکم دریایی و ناوگان خلیج فارس و دریای عمان، در این مراسم گفت: «ناو لجستیکی "لاوان" که امروز به ناوگان نیروی دریایی

بندرعباس - ۲۷/۴/۱۳۶۴

ورود ناو لجستیکی لاوان به سواحل ایران، تحویل بعد از چند سال تأخیر

ملحق شد، پس از چند سال ترفندهای سیاسی و کارشکنی که تحویل این ناو و ناوهای "تنب" و "خارک" را از انگلیس با مشکلاتی روبه رو ساخته بود، با تلاش و پی گیری مقامات کشورمان، به نیروی دریایی تحویل و به ناوگان دریایی جمهوری اسلامی ایران ملحق شد.»

این فرمانده سپس با اشاره به توانایی و قابلیت های ناوهای خارک و تنب (که به ترتیب در آبان ماه سال گذشته و تیر ماه سال جاری به ناوگان نیروی دریایی کشورمان ملحق شده اند) گفت: «ناو خارک به عنوان یک ناو لجستیکی با داشتن قابلیت نگه داری طولانی مدت مواد سوختی و آب و توان جلوگیری از فاسد شدن مواد غذایی، امکان می دهد تا یگان های ما به مدت طولانی تری در دریا نگاه داشته شوند. از سوی دیگر، ناوهای نیروبر تنب و لاوان قابلیت عملیات آبی و خاکی ما را صددرصد افزایش می دهند.»

وی سپس در مورد تردد کشتی های تجاری به کشورهای داخل خلیج فارس از طریق تنگه هرمز و نظارت بر آن ها، گفت: «تردد کشتی هایی که به خلیج فارس داخل و یا خارج می شوند، اکثراً از قسمت جنوبی آن که آب های عمان می باشد، انجام می گردد. این تردد از داخل اقیانوس هند و شمال دریای عمان قابل کنترل و نظارت شناورهای دریایی ما است و ما هر کشتی که از این آب راه عبور کند و از نظر کالا به آن مشکوک باشیم، در آب های بین المللی قبل از ورود به آب های عمان آن را متوقف می کنیم و برابر یک قانون بین المللی، این کشتی ها را مورد بازرسی قرار می دهیم و در صورتی که کالاهای نظامی برای عراق حمل کنند، آن کالاها را تخلیه و ضبط می کنیم، کما این که در مورد کشتی "المحرق" نیز به عنوان یکی از صدها کشتی یی که بازدید شده بود، عمل شد.»^(۱)

ناخدا "شتابی" فرمانده ناو گروه تنب و لاوان نیز در گزارشی با اشاره به کارشکنی ها و مشکلاتی که انگلستان به دنبال تحریم اقتصادی غرب علیه ایران، در تحویل ناوهای لاوان، تنب و خارک - که سفارش ساخت آن ها را حکومت گذشته داده بود - به وجود می آورده است، گفت: «سرانجام حدود هفتاد روز قبل ناو لجستیکی لاوان را در بندر "گلاسکو" تحویل گرفتیم و طی چند روز ضمن آمادگی و عملیاتی کردن آن، بدون اطلاع، بندر گلاسکو را ترک کردیم.»

وی نمونه ای از کارشکنی های نیروی دریایی انگلیس را "خلف وعده در آموزش پرسنل ناو لاوان" ذکر کرد و افزود: «علی رغم این کارشکنی، ما موفق شدیم ناو را به حرکت در آوریم و پرسنل ناو موفق شدند در طول هفتاد روز دریایمایی، آموزش های لازم را روی ناو فرا بگیرند.»

ناخدا "شتابی" سپس در مورد تغییر دادن مسیر حرکت از کانال "سوئز" به دلیل دشمنی مصر با جمهوری اسلامی ایران و نیز به منظور تحویل گرفتن قطعات یدکی انگلیسی در یک بندر افریقایی و همچنین برای خنثی کردن تهدیدات عراق، گفت: «عبور از کانال سوئز مسیر را چند برابر کاهش می داد، مع ذلک مجبور شدیم تا قاره افریقا را دور بزنیم. اولین توقف به

مدت دو روز در جزایر لاس پالماس بود و پس از آن قرار بود در بنادر کشور گینه توقف داشته باشیم که به دلایل مسائل سیاسی این توقف انجام نشد و فوراً آن جا را ترک کردیم و پس از گینه، طولانی ترین قطعه مسیر خود را که سی روز طول کشید و امری بی سابقه در کشتی رانی بود، طی کردیم. دومین توقف ما در بندر "مون باسای" کنیا بود. در آن جا تعدادی از قطعاتی را که قرار بود در انگلیس تحویل شود ولی به دلایلی عملی نشد، تحویل گرفتیم. همچنین به لحاظ خودکفا نبودن لاوان و این که نمی تواند از خود دفاع کند و با توجه به تهدید رژیم عراق مبنی بر حمله به ناو لاوان، با احتیاط کامل حرکت می کردیم»^(۱)

۳۴۰

سر فرماندهی ارتش عراق اعلام کرده است که نیروهای این کشور امروز یک هلی کوپتر نظامی ایران را در جبهه شمالی جنگ سرنگون کرده اند. رادیو اسرائیل با اعلام این خبر، افزود: «در یک سال اخیر نخستین بار است که هلی کوپترهای هوانیروز در صحنه جنگ ظاهر می شوند. اکثریت قریب به اتفاق هلی کوپترهای ایرانی به علت فقدان قطعات یدکی و یا نقص فنی، غیر قابل استفاده شده اند»^(۲)

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، سرهنگ "ناصر ژیان" فرمانده عملیاتی هوانیروز در غرب و شمال غرب کشور - که رهبری عملیات هوانیروز در عملیات نفوذی اخیر نیروهای اسلام در شمال غرب در داخل خاک عراق (عملیات قادر) را به عهده داشت - با اشاره به مأموریت های محوله در یاری رساندن به نیروهای پیشرو در مناطق صعب العبور که نیروی های خودی موفق شدند به اهداف تعیین شده دست یابند، گفت: «در این عملیات تاکتیک های جدیدی به کار گرفته شد که اکثراً با ابتکار پرسنل هوانیروز طراحی شده بود و تجارب سودمندی برای هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در بر داشت»^(۳)

۳۴۱

پس از گذشت یازده روز از حمله هوایی عراق به پادگان لشکر ۲۸ سنندج - که منازل سازمانی اطراف آن نیز هدف قرار گرفت - امروز با کشف شش جسد دیگر در محل باغ کشاورزی این پادگان، به گفته مسئولان بیمارستان لشکر، تعداد شهدای این حمله به ۶۳ تن رسید. اجساد کشف شده متعلق به سربازانی است که هدف گلوله تیربارهای جنگنده های دشمن تجاوزگر قرار گرفته بودند. آنان در پی یافتن پناه گاه از آسایش گاه های شان - که هدفی مشخص و آسیب پذیر برای جنگنده های عراقی بود - بیرون آمده بودند که به شهادت رسیدند و جنازه آن ها مدت یازده روز در محلی دور از چشم باغبان ها، در باغ برجای مانده بود»^(۴)

۳۴۲

آقای "لواسانی" مدیرکل سیاسی کشورهای عربی و آفریقایی وزارت خارجه، در رأس یک هیئت سیاسی - نفتی امروز وارد عربستان شد و در ملاقات با "سعود الفیصل" وزیر

-
- ۱- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۳ (۳۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۴/۱۳۶۴.
- ۲- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۱ (۲۸/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۷، رادیو اسرائیل، ۲۷/۴/۱۳۶۴.
- ۳- ۴. همان، ص ۳، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.
- ۴- ۵. همان، ص ۸، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

امور خارجه عربستان، پیام کتبی آقای "ولایتی" را به وی تحویل داد. این پیام در خصوص اجلاس آینده سازمان "اوپک" و مشکلاتی است که وحدت و یکپارچگی این سازمان را تهدید می کند. آقای لواسانی در این دیدار به عوامل خارجی و داخلی که اوپک را در فشار می گذارند، اشاره کرد و در مورد فشارهای خارجی گفت: «براساس آمار به دست آمده، کشورهای تولیدکننده نفت غیر اوپک با توجه به تاریخ برگزاری اجلاس های اوپک، قیمت نفت خود را به تدریج کم می کنند و هم زمان با تشکیل اجلاس، جهت فشار بر کشورهای عضو اوپک، آن را به حداقل می رسانند و این نمونه ای است از توطئه هایی که در خارج از اوپک بر علیه موجودیت و وحدت کشورهای عضو تدارک دیده می شود.» وی در مورد فشارهای داخلی اوپک نیز گفت: «با برخی از اعضای اوپک که بر خلاف توافق های به عمل آمده، سعی در افزایش سهمیه تولید خود دارند - که سرانجام به تضعیف و ایجاد تشتت در این سازمان می انجامد - بایستی مقابله کرد.»

سپس وزیر خارجه عربستان با تأکید بر سیاست این کشور مبنی بر لزوم تثبیت سهمیه و قیمت نفت، آمادگی کشورش را جهت همکاری و هماهنگی با جمهوری اسلامی ایران و دیگر اعضای اوپک اعلام کرد. وی تأکید کرد که دولت عربستان به هیچ وجه اجازه نمی دهد که کشورهای عضو سهمیه خود را در اجلاس آینده افزایش دهند. (۱)

یادآوری می شود که عراق قبلاً در اجلاس مشورتی سران اوپک در وین، خواستار افزایش سهمیه تولید نفت خود شده بود. (۲)

هیئت اعزامی ایران قبل از ورود به عربستان، با "راشد عبدالله النعمی" وزیر مشاور در امور خارجه امارات متحده عربی ملاقات و پیام کتبی آقای ولایتی را تسلیم وی کرده بود. در این دیدار دیدگاه های دو کشور در مورد اوپک و ضرورت هماهنگی جهت حفظ وحدت این سازمان، مورد بحث و گفت و گو قرار گرفت و دو طرف بر ضرورت تثبیت سهمیه های تعیین شده تأکید کردند.

گفتنی است که در سفر هیئت ایرانی به امارات و عربستان، علاوه بر بحث و گفت و گو درباره اجلاس آینده اوپک، در خصوص روابط دو جانبه و مسائل منطقه نیز تبادل نظر شده است. (۳)

۳۴۳

در ادامه مباحث سیاسی رایج در گزارش های رسانه های همگانی درباره روابط ایران با عراق و کشورهای خلیج فارس، ماه نامه "عربیا" چاپ لندن، نوشته است: «با انجام گرفتن تماس های دیپلماتیک اخیر بین جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، همراه با دل سردی کشورهای حوزه خلیج فارس از بغداد، به نظر می آید شمارش معکوس علیه صدام حسین آغاز شده است. ناظرین منطقه عقیده دارند به احتمال زیاد انفجار دو بمب در ریاض هنگام سفر وزیر خارجه عربستان به ایران و سوء قصد به جان امیر کویت، به دستور

ص: ۴۵۴

١-٦. مأخذ ١، ص ٤.

٢-٧. روزنامه اطلاعات، ١٣٦٤/٤/٢٨، ص ٤.

٣-٨. مأخذ ١، ص ٣.

رژیم عراق انجام گرفت تا به این وسیله جمهوری اسلامی ایران را به صدور ترور متهم کند و از ایجاد روابط دوستانه میان ایران و شیخ نشین های منطقه جلوگیری نماید. این حرکت بغداد باعث خواهد شد که کشورهای منطقه نسبت به رژیم عراق بدبین شوند که کاهش کمک این کشورها به عراق از ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز به ۲۵۰ هزار بشکه، منعکس کننده این مطلب می باشد.

از سوی دیگر، اگر اخراج سیزده عامل عراقی از بحرین، حقیقت داشته باشد، ثابت می شود که استراتژی حکم رانان عراقی، خود ویران گرانه است و کشورهای منطقه را به سوی روابط دوستانه تر با ایران سوق خواهد داد. طی مدت جنگ، جمهوری اسلامی ایران با امارات متحده عربی، کویت، بحرین و قطر تماس برقرار کرده است و به نظر می آید توانسته است با موفقیت، حسن نیت و حسن هم جواری خود را نشان دهد. (۱)

۳۴۴

آقای "منتجب نیا" نماینده شیراز در مجلس شورای اسلامی، به عنوان سخن ران قبل از دستور جلسه علنی امروز مجلس، پس از تشکر از برادران رزمنده ارتشی، سپاهی و بسیجی به دلیل عملیات های اخیرشان در جبهه های جنوب و غرب کشور، مواردی را مطرح کرد:

«به شیطان بزرگ امریکا، این تروریست بزرگ جهانی، در برابر تهدیدهایش - که چون طبل توخالی است - هشدار می دهیم که ملت قهرمان و مسلمان و ایثارگر ایران تاکنون ثابت کرده است که در مقابل این تهدیدها نه تنها احساس ترس نکرده، بلکه قدرت، آمادگی رزمی و اتحاد و انسجامش بیش تر خواهد شد.

به هیئت حاکمه شوروی می گویم شما که اظهار تمایل به تحکیم رابطه و حسن هم جواری با ایران می کنید، ما قسم حضرت عباس را قبول کنیم یا دم خروس را ببینیم؟! آیا این اظهارات با حمایت بی دریغ نظامی از رژیم متجاوز بعثی چگونه قابل جمع است؟! مگر ملت ما نمی داند سلاح های پیشرفته شماسات که مناطق مسکونی ما را ویران کرده و مردم بی گناه و بی دفاع را به خاک و خون می کشد! و آیا این جنایت های تاریخی و اعمال ضدانسانی می تواند بدون اجازه و حداقل بدون رضایت شما انجام پذیرد؟!»

به کشورهای شیخ نشین به خصوص کویت هشدار می دهم که بیش از این در برابر رژیم قلدر و باج گیر عراق - که هر روز در کشور شما حادثه ای می آفریند - اظهار ضعف و ذلت نکرده و حکومتی که در آستانه سقوط قطعی است، حمایت ننماید.

به هیئت محترم دولت و سایر مسئولین خدمت گزار عرض می کنم معنای لزوم جذب نیروهای متخصص، نه آن است که هر چه افراد بی تعهد بی تقوی و غیرانقلابی هستند، در مراکز حساس و پست های کلیدی قرار داده و اداره امور کشور را به عهده آن ها بسپارید، بلکه به معنای جذب کردن، اصلاح نمودن و پس از آزمایش، واگذار کردن مسئولیت های

غیر کلیدی به آن هاست. چرا در هر کارخانه و اداره باید نیروهای حزب الهی و انجمن های اسلامی تحت فشار شدید برخی از مدیران غیر متعهد باشند؟ مگر همه ما و شما شعار حمایت از خط حزب الله در سطح کشور را سر نمی دهیم! چرا باید در عمل چیزی مشاهده نشود و یا بر خلاف آن شعارها دیده شود؟ امید است با تقویت نیروهای حزب اللهی و رعایت کردن هر یک از مدیران و انجمن های اسلامی حد و مرز قانونی خویش را، جو اسلامی بیش از پیش بر دستگاه های ما حاکم گردد و پیشرفت بیش تری نصیب آن ها شود.

به دوستان خود در مجلس، دولت و سایر نهادها عرض می کنم بیاید برای خدا با اتحاد و تفاهم برای حل مشکلات کشور بیندیشیم، دست از خط و خط بازی و باندبازی برداریم.»^(۱)

۳۴۵

امروز "عبدالستار" مسئول وزارت خارجه پاکستان، در دیداری با سفیر جمهوری اسلامی ایران در پاکستان، گفت: «دولت پاکستان اهمیت زیادی برای روابط برادرانه خود با ایران قائل است [... این روابط برای حفظ منافع مردم دو کشور در جهت حفظ امنیت و صلح در منطقه است.] وی سپس درباره برخوردهای پلیس پاکستان با مسلمانان شیعه این کشور در شهر "کوئته"، اعلام کرد: «دولت پاکستان هیچ تبعیضی میان فرقه های مذهبی قائل نمی شود و آنچه در جراید مطرح می شود، موجب ناخشنودی ما نیز هست و به شما اطمینان می دهم که این نقطه نظرات دولت پاکستان نیست.»^(۲)

در این حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز از اسلام آباد گزارش داد: «پلیس شهر کراچی پاکستان هشت ایرانی را در ارتباط با انفجار اخیر در دفتر هواپیمایی امریکا در این شهر، دست گیر کرده است.»^(۳) به گزارش روزنامه دولتی "پاکستان تایمز"، افراد مذکور شامل سه تن که غیرقانونی وارد پاکستان شده اند، می باشد. این روزنامه در ادامه می نویسد: پلیس تاکنون به هیچ نتیجه ای درباره عاملین انفجارها نرسیده است.»^(۴)

روزنامه "اطلاعات" نیز در این باره نوشت: «تاکنون هیچ سازمانی مسئولیت این بمب گذاری ها را به عهده نگرفته است، ولی پلیس پاکستان آن را به تروریست های ایرانی نسبت می دهد.» این روزنامه افزوده است: «علاوه بر پلیس پاکستان، مفسران رادیو اسرائیل نیز در اتهام بستن به جمهوری اسلامی در موضوع درگیری های کوئته و انفجارات پاکستان، تلاش آشکاری دارند.»^(۵)

ص: ۴۵۶

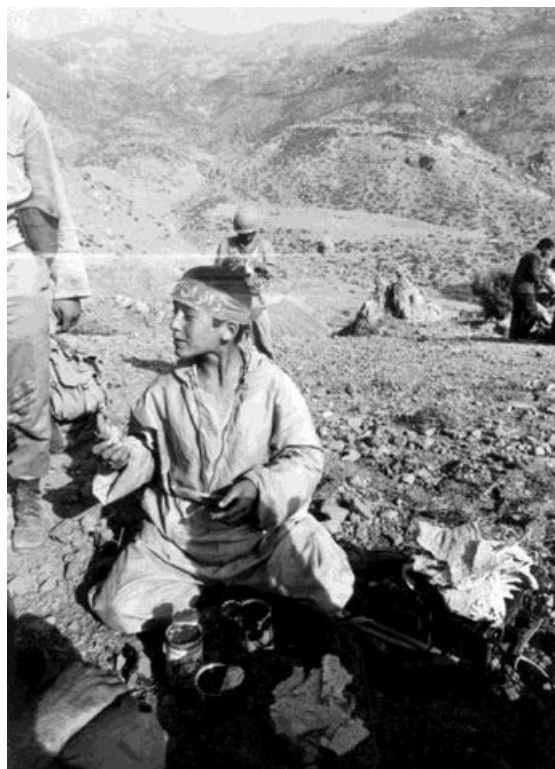
۱- ۱۰. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، دوره دوم، شماره ۱۱۸۰۷ جلسه ۱۵۹ (۲۷/۴/۱۳۶۴)، صص ۱۷ و ۱۸.

۲- ۱۱. مأخذ ۱، ص ۳.

۳- این انفجار در مورخ ۲۳/۴/۱۳۶۴ رخ داد. روز بعد نیز یک بمب در برابر کانون فرهنگی ایالات متحده در "لاهور" منفجر گردید که به کسی آسیبی نرسید و کسی نیز مسئولیت این بمب گذاری را به عهده نگرفت.

۴-۱۲. مأخذ ۳، ص ۱۵، اسلام آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۷/۴/۱۳۶۴.

۵-۱۳. مأخذ ۱، ص ۳.

ارتفاعات اشنویه - یکی از رزمندگان عملیات قادر هنگام استراحت و پذیرایی از دوستانش در پشت جبهه

به گزارش ارتش جمهوری اسلامی، پانزده فروند جنگنده دشمن از نوع میراژ، میگ، سوخو، با تجاوز به حریم هوایی منطقه عملیاتی "قادر ۱"، و از ارتفاع بالا منطقه را بمباران کردند. بر اثر آتش پدافند هوایی خودی، یک فروند جنگنده دشمن از نوع "میراژ اف-۱" در محور کلاشین - بوکان سرنگون شد که خلبان آن به اسارت درآمد. یک فروند دیگر از جنگندهای دشمن نیز با آتش پدافند هوایی رزمندگان اسلام در خاک عراق سقوط کرد.^(۱)

به گزارش بخش‌داری اشنویه، بعد از ظهر امروز هواپیماهای عراقی به چند روستای اطراف این بخش حمله کردند.^(۲)

۳۴۷

درباره درگیری های امروز نیروهای خودی با عناصر دمکرات و کومه له، روزنامه اطلاعات گزارش داد: «در ادامه عملیات پاک سازی منطقه کردستان از وجود ضد انقلاب و افراد گروهک ها توسط رزمندگان اسلام، امروز نیروهای اسلام طی یک عملیات متهورانه ضمن پاک سازی پنج روستا در منطقه مریوان و دیواندره، پانزده تن از ضد انقلابیون وابسته را نیز به هلاکت رساندند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، قوای اسلام در این عملیات با پاک سازی روستاهای "عبدالصمدی"، "هاوارگرم"، "شاه نشین"، "دره دیان خوشکه" و "تازه آباد" و "خواجه علی"، چند تن از افراد حزب منحل کومه له را نیز به اسارت خود درآوردند.»^(۳)

-
- ۱- ۱. سند شماره ۰۹۶۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، اطلاعات و عملیات نزاجا، شماره ۱۲۳ (۳۰/۴/۱۳۶۴).
 - ۲- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۲ (۲۹/۴/۱۳۶۴)، ص ۲، ارومیه.
 - ۳- ۳. روزنامه اطلاعات، ۳۰/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

وزیر خارجه عراق در نامه ای به دبیرکل سازمان ملل متحد نوشته است که به رغم تصمیم ماه گذشته عراق مبنی بر توقف موقت بمباران شهرهای ایران به منظور پایان دادن به جنگ از طریق مذاکره، تهران همه تلاش های صلح را رد کرده و جنگ را شدت داده است. در نامه طارق عزیز همچنین آمده است: «متأسفم که به شما اطلاع دهم رژیم تهران به جای استفاده از این فرصت برای کاهش درگیری و تهیه مقدمات مناسب برای اعاده صلح، از اظهارات خود در بالاترین سطح مبنی بر اعلام قصدش به ادامه جنگ و رد تمام تلاش های صلح دست برداشته است. ایران در یکی از آخرین وقایع، تلاش مایوسانه ای انجام داد تا در نزدیکی های "کوشنیا" و "رأس العید" در "هودسیدخان" واقع در شمال عراق، به خاک این کشور نفوذ کند.»

وی افزوده است: «اظهارات رسمی ایران و پافشاری اش در ادامه جنگ و دست زدن به حملات پی در پی علیه عراق به منظور اشغال و کنترل خاک این کشور، نشانه تخطی آشکار از تمام قوانین و عرف بین المللی بوده و سزاوار محکومیت و سرزنش جامعه بین المللی می باشد.»^(۱)

اخبار رسیده از ادامه سفر خاورمیانه ای وزیر خارجه ژاپن، چشم انداز ناموفقی از تلاش ژاپن در پیش برد صلح و میانجی گری نشان می دهد. به گزارش رویتر، "تاکشی کاکامی" رئیس بخش مطبوعات بین المللی وزارت خارجه ژاپن - که در سفر خاورمیانه ای وزیر خارجه این کشور "شینتارو آبه" به عنوان سخن گوی وی، او را همراهی می کند - در دمشق به خبرنگاران گفته است که ژاپن پس از سفر اخیر "اکبر هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس ایران به توکیو، تغییری در موضع ایران در خصوص جنگ مشاهده نکرده است و "روحانی سیاست مدار ایرانی" هنگام اقامت در توکیو، بر درخواست ایران مبنی بر این که صدام حسین باید برکنار شود تا جنگ پایان یابد، مجدداً تأکید کرده است.

کاکامی افزوده است: «"شینتارو آبه" به "فاروق الشرع" وزیر امور خارجه سوریه، گفت که او از "طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق، اطمینان نهایی مبنی بر این که بغداد به حداکثر کوشش خود برای رسیدن به یک راه حل صلح آمیز برای جنگ ایران و عراق، ادامه خواهد داد، دریافت کرده است.» وی به نقل از آبه گفته که عراق آماده است هرگونه نشانه ای از تغییر مواضع ایران را به دقت بررسی کند. کاکامی سپس تأکید کرده است: «یافتن یک راه حل برای مسئله آسان نیست. ژاپن به کوشش های خود برای جلوگیری از توسعه جنگ و کاستن از شدت جنگ تا جایی که امکان دارد، ادامه خواهد داد.» وی همچنین اعلام کرده که ژاپن قصد میانجی گری بین ایران و عراق را ندارد.^(۲)

به گزارش رادیو امریکا، وزیر خارجه ژاپن در مذاکرات خود در دمشق، گفته که ایران موضع خود را در مورد نحوه پایان بخشیدن به جنگ با عراق، تغییر نداده و ژاپن متقاعد

۱-۴. مأخذ ۲، ص ۸، خبرگزاری کویت از نیویورک.

۲-۵. مأخذ ۲، ص ۴، رویتر از دمشق.

شده است که تا هنگامی که ایران خواستار برکناری صدام حسین از مقام ریاست جمهوری عراق است، جنگ خلیج فارس ادامه خواهد یافت. به گفته رادیو امریکا، وی از سوریه خواسته است که با استفاده از روابط و اتحاد خود با ایران، به این "بحران" پایان دهد.^(۱)

۳۵۰

وزارت کشاورزی امریکا در مورد تغییر سیاست اقتصادی ایران مبنی بر محدود ساختن واردات کالاهای کشاورزی، با ذکر آمار و ارقامی، اعلام کرده است که ایران در سال گذشته فقط کالاهای کشاورزی از امریکا وارد کرده است. هفته نامه "میدل ایست اکونومیک دایجست" در این باره نوشته است: «واردات از امریکا - که از ده سال پیش بازار خرید کالاهای کشاورزی ایران بوده است - طی سال گذشته فقط به دو میلیون دلار رسید، در حالی که این میزان در سال ۱۹۸۱، معادل ۱۸۲ میلیون دلار بوده است و این در حالی است که صادرات ایران به امریکا در تمام این دوره افزایش یافته است و در سال گذشته به ۵۹ میلیون دلار رسیده است که این میزان تقریباً دو برابر سال ۱۹۸۳ می باشد. در حال حاضر ۹۷ درصد از واردات پسته امریکا و بیش از نیمی از واردات شیرین بیان و خاویار امریکا از ایران تأمین می شود.»

این هفته نامه سپس از قول وزارت کشاورزی امریکا به دگرگونی منابع صادراتی ایران و نیز کاهش هرچه بیش تر خرید کالاهای کشاورزی از امریکا اشاره کرده و افزوده است: «دورنمای ضعیفی وجود دارد که صادرات مواد کشاورزی امریکا به ایران بهبود یابد، با توجه به این که تهران منابع صادرات خود را دگرگون ساخته و سیاست خرید هر چه کم تر از امریکا را دنبال می کند.»^(۲)

ص: ۴۶۰

۱-۶. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۹/۴/۱۳۶۴، رادیو امریکا، ص ۸.

۲-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۱ (۲۸/۴/۶۴) ص ۱۰.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حدود ساعت ۲۴ دیشب صدای چهار انفجار در بوشهر شنیده شد که خبرنگار این خبرگزاری در پی گیری ماجرا، ظهر امروز موفق شده در تماس با جانشین نماینده ستاد وزارت نفت در خارک، کسب اطلاع کند که دشمن جزیره خارک و میدان نفتی "سروش" را هدف حمله هوایی گرفته که خوش بختانه هیچ گونه خسارات یا تلفاتی وارد نشده و راکت های شلیک شده از جنگنده های دشمن، به درون آب فرود آمده است. دیگر مقام های استان نیز ادعاهای حکومت عراق در مورد خسارات و تلفات وارده به ایران را تکذیب کرده اند.^(۱)

از سوی دیگر، ارتش عراق در اطلاعیه ۱۹۰۱ اعلام کرد که یگان های دریایی این کشور در اولین دقایق بعد از نیمه شب گذشته، حوزه نفتی "سیروس" متعلق به ایران را مورد "حمله کوبنده" قرار داده و چهار چاه و یک تلمبه خانه در یک انبار بزرگ نفت را به آتش کشیده اند.^(۲)

یک مقام کشتی رانی دریایی در بغداد نیز در گفت و گویی تلفنی با آسوشیتدپرس گفته است: «حوزه نفتی سیروس در حال آتش سوزی است و مقدار غیر قابل مشخص نفت خام به آب های خلیج [فارس] نشت می کند ... گزارش های رادیوی نجات دریایی که تمام جزئیات را در خلیج [فارس] زیر نظر دارند، حمله، آتش سوزی و نشت نفت را مورد تأکید قرار داده اند.» این مقام اجرایی افزوده که "سیروس" حوزه نفتی عمده و بزرگی نیست.^(۳) رادیو امریکا نیز به نقل از عراق اعلام کرد: «کشتی های جنگی عراق میدان نفتی "کوروش" (سروش) را که حدود هفتاد کیلومتری غرب پایانه نفتی جزیره خارک قرار دارد، درهم کوبیده اند.»^(۴)

رادیو بی.بی.سی. نیز پس از نقل اطلاعیه نظامی عراق، گفت: «گفته می شود که حوزه نفتی کوروش (سروش) مثل بسیاری دیگر از چاه های نفتی دریایی ایران، به علت پایین بودن سطح فعلی تولید و فروش نفت، مدت ها در حال تعطیل بوده است، بدین ترتیب گرچه هدف عراق از این حمله، وارد آوردن خساراتی بر منافع اقتصادی ایران بوده است، احتمال نمی رود که این حمله اختلالاتی در ادامه صدور نفت ایران ایجاد کرده باشد.»^(۵) این رادیو در بخش

ص: ۴۶۱

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۳ (۳۰/۴/۱۳۶۴)، ص ۸، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۹/۴/۱۳۶۴.

۲- ۲. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۳۰/۴/۱۳۶۴، ص ۱، رادیو بغداد.

۳- ۳. مأخذ ۱، ص ۳، آسوشیتدپرس از بغداد.

۴- ۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۴ (۳۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۱۷، رادیو امریکا، ۳۰/۴/۱۳۶۴، بخش خبری ساعت ۶:۳۰ بامداد.

٥-٥. مأخذ٢، صص ٢ تا ٤، راديو بي.بي.سي، ٢٩/٤/١٣٦٤.

ترکی خود، تلویحاً تکذیب مقام های ایران را تأیید کرد و خبر داد: «منابع مستقل دریایی در خلیج فارس این حمله را دقیقاً مورد تأیید قرار نداده اند.»^(۱)

۳۵۲

باردیگر یک خودرو متعلق به سپاه "کرزان" در کیلومتر هفت جاده کرزان - جوانرود به کمین دشمن افتاد. مهاجمان با شلیک آر.پی.جی.، دو تن را شهید و سه تن را زخمی کردند.^(۲)

۳۵۳

برادر "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در جمع فرماندهان سپاه مستقر در فرودگاه های کشور در سخنانی با بر شمردن مسائل و مشکلات جاری سپاه، به تشریح موقعیت انقلاب، کشور و سپاه در اوضاع کنونی، پرداخت. سخنان وی امروز در روزنامه اطلاعات درج شده که گزیده ای از آن چنین است:

«هیچ زمانی نخواهد آمد که دنیا (دشمنان انقلاب) از ما و انقلاب ما دست بردارند، [...] اعتقاد به تفکر سازش و هم زیستی بین استکبار جهانی و انقلاب اسلامی، به منزله انکار ظهور امام زمان (عج) است.

مسئله هواپیمای "تی.دبلیو.ای" آمریکا و به دنبال آن، آزادی سیصد زندانی لبنانی از چنگال رژیم صهیونیستی، نشان دهنده این است که آمریکا بیش از گذشته ضربه پذیر شده است و اکنون سیستم نظامی، سیاسی، اقتصادی آمریکا و شوروی، موقعیت استراتژیک کشور ما را برای خود حیاتی می دانند و به منافع درازمدت خود در کشور ما چشم دوخته اند و به مقابله همه جانبه با انقلاب ما برخاسته اند.

ما در مورد مسئولیت ها و جایگاه های سپاه و اعضای آن در دفاع و پاسداری از انقلاب و ارزش های آن، یک طرف جریان نیستیم، ما بازوی امام هستیم و ما در یک صورت از سپاه بی نیاز خواهیم شد و آن، حالتی است که از شعارها و عقاید و راه مان دست کشیده باشیم.

راه ما روشن است و چه خواهیم و چه نخواهیم وارد جریانی شده ایم که انتهایی جز عاشورا ندارد و ستیز است و جنگ است و دفاع، و چه بهتر که با شهادت و با شهامت به پیشواز آن برویم و با قدرت و وظایف خویش را در دفاع و پاسداری از ارزش های انقلاب و اسلام انجام دهیم و به پایان برسانیم.

اعضای سپاه باید مطالعه سیاسی خود را بالا ببرند، در غیر این صورت، پاسداری که مطالعه ندارد، به درد سپاه نمی خورد.

در مورد استراتژی جنگ، علاوه بر عملیات محدود که همیشه در سیاست های جنگی بوده است، عملیات نفوذی و گشتی و رزمی نیز اضافه شده است و برادران ارتش و سپاه به طور هماهنگ با دقت و مطالعه و برنامه ریزی، عملیات چهارگانه "محدود"، "نفوذی"، "گشتی و رزمی"، و "مهم و گسترده" را انجام خواهند داد.^(۳)

۱-۶. مأخذ ۴، ص ۱۸، رادیو بی.بی.سی، بخش ترکی، ۲۹/۴/۱۳۶۴.

۲-۷. سند شماره ۰۰۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه ای عملیاتی"، قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، شماره ۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۳-۸. روزنامه اطلاعات، ۳۰/۴/۱۳۶۴، ص ۳.

آقای "ولایتی" وزیر خارجه، در گفت و گویی - که امروز منتشر شد - درباره سیاست خارجی ایران توضیحاتی داد، از جمله، با اشاره به کلیاتی درباره مشی "نه شرقی و نه غربی"، وضعیت کنونی رابطه ایران با فرانسه و شوروی را تشریح کرد.

وی گفت: «امروز دو ابرقدرت شرق و غرب، دنیا را بین خود تقسیم کرده اند؛ ما با شعار "نه شرقی و نه غربی" می خواهیم بگوییم که به این تقسیم ناعادلانه جهان، تمکین نمی کنیم و معتقدیم که باید کشورهای جهان سوم و کشورهای اسلامی از یک استقلال واقعی برخوردار باشند. مردم ما قبل از این که انقلاب اسلامی ایران پیروز شود، مشی سیاست خارجی کشور را در شعارهای شان مبتنی بر اصل "نه شرقی و نه غربی" تعیین کردند.»

وزیر خارجه در مورد رابطه با فرانسه، اعلام کرد: «در صورتی که کشور فرانسه علاقه مند به توسعه روابط با ایران باشد، متقابلاً ما هم علاقه مندی برای حسن روابط داریم. فرانسه در ارزیابی از انقلاب اسلامی و میزان مشارکت مردم و نیز در محاسبات خود در توانایی های عناصر ضد انقلاب، اشتباه می کند؛ اگر از این ها کاری ساخته بود، از کشور نمی گریختند. و متأسفانه هنوز هم آگاهی لازم برای مسئولان و دست اندرکاران سیاسی فرانسه حاصل نشده است و در حرف و مذاکراتی که مسئولین فرانسوی با مقامات جمهوری اسلامی داشته اند، همواره به بهبود روابط اظهار تمایل کرده اند و پاسخ ما هم مثبت بوده است، اما در عمل گام های چندان مؤثری برنداشته اند.»

به نظر می رسد که شاید کسانی که از طرف فرانسه برای حسن روابط اظهاراتی کرده اند، اختیارات چندانى نداشته اند، و الا شرایط ما برای بهبود روابط روشن است، بارها گفته ایم و به نظر ما این شرایط بسیار هم منطقی و معقول است: بازپرداخت وام توقیف شده ما، عدم کمک به ضدانقلاب [...] اگر بنای آن ها بر حسن رابطه است، باید آثاری که خلاف این را به ما نشان می دهد، در صحنه سیاسی از بین ببرند. مورد سوم، کمک فرانسه به عراق است [...] البته نمی شود این نکته را منکر شد که آن ها گام های مثبت - هر چند محدود - برداشته اند، اما به نظر می رسد که جناح تصمیم گیر و مشخص برای تصمیم گیری در جهت منافع فرانسه در این میان، نقش مؤثری ندارد. به هر حال اگر مشکلاتی در روابط با فرانسه وجود دارد، شروع آن از جانب فرانسه بوده است و استمرار آن هم به عهده فرانسه است، و الا از جانب ما ابتدا به ساکن هیچ اصراری بر تیرگی روابط نبوده است، ضمن این که ما به عنوان یک نظام مقتدر با پشتوانه مردمی، هر حرکت منفی را با یک حرکت منفی پاسخ می دهیم و هر گام مثبتی را با یک گام مثبت.»

وی در مورد روابط ایران و شوروی نیز گفت: «تلاش هر دو کشور در جهت حسن هم جواری است. بعد از انقلاب رفت و آمدهایی بین دو کشور صورت گرفته است و اقدامات مثبتی از

طرفین به منصفه ظهور رسیده است، ولی بعضی از مشکلات وجود دارد که شوروی ها باید به این مشکلات توجه کنند و این مشکلات بیش تر به عنوان عوامل منفی در جریان حسن رابطه مطرح هستند؛ یکی کمک بی دریغ شوروی به حکومت عراق در جنگ تحمیلی است [...] نکته دیگر، مسئله افغانستان است. افغانستان به عنوان یک کشور مسلمان در همسایگی ما مورد تهاجم شوروی قرار گرفته است و این تهاجم و نقض حاکمیت این کشور اسلامی، برای ما به عنوان "جمهوری اسلامی ایران" نمی تواند قابل توجیه باشد و بارها گفته ایم که اساس حل مسئله افغانستان، خروج نیروهای شوروی از افغانستان است و البته این به آن معنا نیست که عوامل امریکا و مرتجعین بتوانند در افغانستان متعاقب خروج نیروهای شوروی، جای پای داشته باشند. نکته دیگری که اخیراً اتفاق افتاده و مسلماً اثر مثبت در روابط دو کشور ندارد، این است که کارشناسان شوروی که در پروژه هایی در ایران مشغول به کار بودند، بدون دلیل موجهی ایران را ترک کرده اند [...] به هر علتی که این ها ایران را ترک کرده باشند، از جانب مردم ما این حرکت به عنوان یک حرکت دوستانه تلقی نمی شود.

اما در مجموع، ما بنای توسعه و گسترش روابط را با شوروی داریم، چرا که شوروی یکی از همسایگان ما است، همان طور که چنین بنایی را با دیگر همسایگان، نظیر ترکیه و سایر کشورهای ساحل جنوبی خلیج فارس داریم و با شوروی هم می خواهیم که چنین رابطه ای داشته باشیم و این رابطه بر محورهای حسن هم جواری، گسترش روابط بر مبنای حسن هم جواری و توسعه روابط با حفظ احترام و حقوق متقابل و عدم مداخله در امور داخلی یک دیگر است. این از اصولی است که ما در سیاست خارجی، مورد نظر داریم» (۱)

۳۵۵

"آبه" وزیر خارجه ژاپن، در دیدار پایانی خود از سه کشور خاورمیانه ای، در عربستان، در خصوص دست یابی به یک پایان سریع برای جنگ ایران و عراق، اظهار بدبینی کرد.

سخنان آبه در عربستان سعودی - که به صراحت حکایت از ناموفق بودن تلاش های ژاپن برای برقراری صلح، دارد - نمایان گر این واقعیت است که وی در نزدیک کردن دیدگاه های دو طرف منازعه، به هر علتی ناتوان بوده است، لذا در پایان دیدار خود از سه کشور خاورمیانه (اردن، سوریه، عربستان) که متحدان دو کشور در گیر در جنگ پنج ساله می باشند، گفت: «موضع دو کشور متخاصم دور از یک دیگر می باشد و احتمالاً ژاپن در موقعیتی قرار ندارد که صلاحیت ایفای نقشی میانجی گرانه بین دو طرف متخاصم را داشته باشد، لکن توکیو مصمم است حداقل نهایت تلاش خود را جهت ساختن فعالیت های نظامی و کاهش تدریجی آن به منظور ایجاد جوئی مناسب برای انجام گفت و گو، به عمل آورد.» (۲)

یادآوری می شود که سفر آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، به ژاپن در اوایل ماه جاری و دیدار و گفت و گوی وی با مقام های بلندپایه این کشور درباره جنگ

ص: ۴۶۴

تحمیلی و نیز سخنان آقای هاشمی در تبیین مواضع جمهوری اسلامی ایران در خصوص چگونگی پایان یافتن جنگ، مبنی بر عدم تغییر اساسی در خواسته ها و شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ به عنوان یک طرف آن، ژاپن را به این نتیجه رسانده که تا چه میزانی در فعالیت های دیپلماتیک خود خواهد توانست ایفای نقش کند.

در هر حال، "آبه" در عربستان به همتای خود گفته که رئیس مجلس ایران در سفر اخیرش به ژاپن، هیچ پیشنهاد تازه ای در مورد پایان دادن به جنگ ارائه نداده است. وزیر خارجه ژاپن افزوده که در این سفر هیچ گونه تغییر اساسی را در وضع ایران مشاهده نکرده است. (۱) در عین حال، آبه تأکید کرده که ژاپن تلاش خود را برای جلوگیری از گسترش جنگ، استوار کرده است. وی همچنین گفت: «دولت ایران از ژاپن خواسته است که این مطلب را به گوش کشورهای حوزه خلیج فارس [فارس] برساند که ایران اصولاً خواستار حفظ روابط دوستانه با آن ها می باشد.»

وزیر خارجه عربستان هم متقابلاً اظهار عقیده کرده که پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق کار مشکلی است، اما عربستان همچنان به تماس های خود با ایران جهت کمک به پایان یافتن جنگ و برقراری صلح در منطقه خلیج فارس، ادامه خواهد داد. (۲)

"سعودالفیصل" وزیر خارجه عربستان، در ضیافت شام به مناسبت حضور وزیر خارجه ژاپن در عربستان، همچنین گفته است که کشورش به همکاری دیگر برادرانش در شورای همکاری خلیج فارس [از پنج سال پیش [یعنی از شروع جنگ] تلاش های صادقانه ای برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق انجام داده است. وی از ژاپن نیز خواست که تلاش های خود را برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق، فشرده تر کند. (۳)

علاوه بر جنگ ایران و عراق، موضوع اعراب و اسرائیل نیز در گفت و گوی وزیران خارجه ژاپن و سعودی مطرح شده است. به گزارش واحد مرکزی خبر، سعودالفیصل در ضیافت شام از ژاپن خواسته اسرائیل را تحت فشار قرار دهد تا از این طریق ملت فلسطین بتواند به حقوق مشروع خود و بازگشت به موطن اصلی اش دست یابد. آبه نیز تأکید کرده که ژاپن عقب نشینی اسرائیل از سرزمین های اشغال شده در سال ۱۹۶۷ از جمله شهر "بیت المقدس" را خواستار است و همچنین بر حق مشروع ملت فلسطین در تعیین سرنوشت خود و برپایی یک دولت مستقل فلسطینی تأکید کرد. (۴)

وزیر امور خارجه ژاپن همچنین ضمن ملاقات با "عبدالله بشاره" دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس، درباره روابط بین این شورا و ژاپن و نیز آخرین تحولات جاری در منطقه خاورمیانه، مذاکراتی انجام داده است. (۵)

۳۵۶

امروز رادیو امریکا به نقل از روزنامه "واشنگتن پست" از موضوع حساس گفت و گوی امریکا

ص: ۴۶۵

۲-۱۲. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۴/۱۳۶۴، ص آخر.

۳-۱۳. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۳۱/۴/۱۳۶۴، صص ۴ و ۵، رادیو کویت، ۳۰/۴/۱۳۶۴.

۴-۱۴. همان.

۵-۱۵. مأخذ، ص آخر.

و عمان (۱) درباره قرارداد نظامی میان خود در منطقه خلیج فارس، گزارش مفصلی داد که در آن آمده است:

«در دو ماه گذشته امریکا و عمان به انجام گفت و گوهای بسیار حساس در زمینه افزایش میزان کنترل عمان بر چگونگی دست یابی به پایگاه های هوایی و تأسیسات نظامی در عمان، سرگرم بوده اند. پایگاه های مورد بحث، از نظر کارآیی عملیات نیروهای فرماندهی مرکزی امریکا در خلیج فارس - که بیش تر به نیروهای واکنش سریع شهرت دارد - بسیار با اهمیت تلقی می شود.

امریکا در سال ۱۹۸۰ از این تأسیسات برای انجام عملیات نافرجام رهایی گروگان ها در ایران بدون اطلاع دولت عمان، استفاده کرد و این یکی از دلایلی است که مقامات عمان برای اعمال کنترل بیش تر در زمینه بهره گیری از تأسیسات نظامی آن کشور توسط نیروهای امریکا، تلاش می کند.

پیمان عمان و امریکا در سال ۱۹۸۰ امضا شد و اینک به منظور تمدید برای یک دوره پنج ساله دیگر، مورد بررسی قرار دارد با این تفاوت که عمان خواستار تعیین دقیق تر حقوق دو طرف و توصیف دقیق تر شرایط پیمان است. عمان تنها کشور عرب بود که با امضای یک پیمان رسمی برای [واگذاری استفاده] از تأسیسات نظامی [خود] به نیروهای امریکا، موافقت کرد. مصر و عربستان سعودی دو کشور نزدیک تر به امریکا از پذیرش ترتیبات مشابهی خودداری کردند. اینک عمان ضمن درخواست اعمال کنترل بیش تر، به امریکا خاطر نشان کرده است که اجازه نخواهد داد از تسهیلات نظامی آن کشور برای حمله به هدف های واقع در درون مرزهای ایران، استفاده شود.

ایالات متحده امریکا تأیید کرده است که با عمان در مورد ادامه دست رسی نظامی امریکا به فرودگاه ها و تأسیسات نظامی آن کشور سرگرم گفت و گو است. خبرنگار صدای امریکا گزارش می دهد که مذاکرات دو کشور مخصوصاً با توجه به مجاورت عمان به آب راه "تنگه هرمز"، از اهمیتی ویژه برخوردار است.

سخن گوی وزارت خارجه امریکا می گوید دولتین امریکا و عمان امسال که قرارداد ده ساله دست رسی نظامی بین دو کشور به نیمه دوران خود رسیده است، آن را مورد بررسی قرار خواهند داد. این قرارداد در سال ۱۹۸۰ امضا شد و تا سال ۱۹۹۰ اعتبار دارد. گرچه این سخن گو از جزئیات این بررسی اطلاعی به دست نداد، ولی گفت هرگونه تغییر در قرارداد

ص: ۴۶۶

۱- به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی ایران و سقوط نظام شاهنشاهی و حذف ژاندارم امریکا در منطقه، امریکا در جهت تحقق اهداف استراتژیک و منافع ملی خود از جمله دست یابی به نفت ارزان و آسان، تثبیت اسرائیل و نیز خنثی کردن خطر بالقوه ای که به لحاظ برد ایدئولوژیک برای نظامی جمهوری اسلامی ایران در منطقه قائل بود، دست به اقدامی زد که بستن قرارداد نظامی با عمان در سال ۱۹۸۰، از آن جمله بوده است.

فی مابین، به کنگره امریکا گزارش خواهد شد. دولت امریکا تسهیلات نظامی عمان را که ممکن است در صورت وقوع بحران در خلیج فارس، مورد استفاده نیروهای ضربتی امریکا قرار گیرد، تکمیل کرده و به صورت مجهز و مدرن در آورده است.

امریکا همچنین مایل است تسلیحات و تجهیزات لازم و مورد نیاز نیروهای ضربتی را در عمان آماده داشته باشد. پنج سال قبل برای عملیات نافرجام آزادی بخش گروگان های امریکایی در تهران، خاک عمان مورد استفاده قرار گرفت. بعد از انجام عملیات مزبور، دولت عمان نسبت به استفاده از یکی از پایگاه های آن کشور بدون اجازه قبلی، انتقاد کرد.

مقامات امریکایی نسبت به این که در مورد کسب اجازه قبل از انجام عملیات، توافقی با دولت عمان وجود دارد یا خیر، اظهار نظر نکرده اند.»(۱)

۳۵۷

در ادامه مباحث مربوط به آزادی زندانیان در بند اسرائیل در قبال آزادسازی گروگان های امریکایی هواپیمای تی.دبلیو.ای، امروز اعلام شد که تعدادی دیگر از زندانیان لبنانی زندان "عتلیت" آزاد خواهند شد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه، اسرائیل قصد دارد هفته آینده ۱۰۰ زندانی لبنانی را که در اردوگاه "عتلیت" در شمال سرزمین های اشغالی، زندانی هستند، آزاد کند. پس از آزادی این صد زندانی، ۳۳۰ زندانی دیگر در اردوگاه عتلیت باقی می ماند که در آینده نزدیکی آزاد خواهند شد.

این خبرگزاری افزوده که حکومت صهیونیستی در سوم ژوئیه (دوازدهم تیرماه جاری) ۳۰۰ زندانی لبنانی را پس از آزادی گروگان های امریکایی هواپیمای "تی.دبلیو.ای." در بیروت، آزاد کرده بود. ۳۱ زندانی لبنانی دیگر نیز در ۲۴ ژوئن (سوم تیرماه جاری) آزاد شده بودند.(۲)

ص: ۴۶۷

۱- ۱۶. مأخذ ۲، صص ۸ و ۹، رادیو امریکا، ۲۹/۴/۱۳۶۴، روزنامه "واشنگتن پست".

۲- ۱۷. مأخذ ۹، ص آخر.

به گزارش نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، دشمن امروز صبح در ارتفاع "سراسپندار" (در منطقه عملیاتی قادر) حمله کرده است که رزمندگان اسلام با سرسختی مقابله کرده اند و به پدافند خود ادامه می دهند. (۱)

یادآوری می شود که در پایان مرحله اول عملیات قادر، در بخشی از این ارتفاع، دشمن باقی ماند و در بخش دیگر آن نیروهای لشکر ۲۳ نوهده به پدافند پرداختند و مستقر شدند. (۲)

تصویر

ارتفاعات اشنویه ۱۳۶۴/۴/۳۰ - استراحت رزمندگان در یکی از محورهای عملیات قادر

ارتفاعات اشنویه ۱۳۶۴/۴/۳۰ - استراحت رزمندگان در یکی از محورهای عملیات قادر

ص: ۴۶۸

۱-۱. سند شماره ۰۲۲۸۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی، عملیات و اطلاعات نزاجا، شماره ۱۲۵ (۱/۵/۱۳۶۴).

۲-۲. سند شماره ۰۶۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، "عملیات قادر ۱-۲-۳"، گزارش راویان در عملیات قادر (جوادزمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف) آبان ۱۳۶۴، ص ۵۴.

رسانه های همگانی در بغداد هشدار دادند که اگر ایران "تجاوزات" خود را به داخل خاک عراق متوقف نسازد، این کشور نیز بمباران شهرهای ایران را از سر خواهد گرفت. (۱)

از جمله این رسانه ها، روزنامه "الثوره" است که تأکید کرده عراق در برابر تداوم امتناع ایران از پایان دادن به جنگ و ادامه دادن به تلاش هایش برای عبور از مرز عراق، دست بسته نخواهد ایستاد. این روزنامه سپس افزوده که ایران مسئول نتایج پافشاری خود بر ادامه جنگ، است. (۲)

در این حال، خبرنگار نشریه "گاردین" با اشاره به عملیات ایران در شمال عراق، درباره آثار سوء جنگ شهرها در خود عراق، نوشته است: «علی رغم ادعای عراق مبنی بر دفع عملیات هفته گذشته ایران در بخش شمالی جبهه، نیروهای ایرانی هنوز در حالت تهاجمی قرار دارند. در دو طرف خیابان های اصلی شهر بصره کیسه های شنی دیده می شود که بر اثر ترکش گلوله های توپ، پاره پاره شده اند و به ندرت می توان ساختمانی را یافت که اثری از ترکش در آن نباشد. با این که فرماندار بصره مدعی است هنوز یک میلیون نفر در بصره زندگی می کنند، لکن فقط چند نفری هستند که در خیابان ها مشاهده می شوند و بسیاری از ساختمان ها خالی از سکنه است و تقریباً راه های ارتباطی شهر بصره از تهاجم ایران در فروردین ماه گذشته، قطع گردیده است.» (۳)

۳۶۰

یک سخن گوی نظامی عراق اعلام کرد: «سه تن از خدمه یک هلی کوپتر دشمن [ایرانی] به نیروهای مسلح عراق پناهنده شده اند و خلبان هلی کوپتر پیامی به هم قطاران خود در داخل ارتش ایران ارسال داشتند که تنها از دو کلمه تشکیل شده ولی معنی و مفهومی عمیق دارد. در این پیام آمده است: "دخیلک صدام" - پناه بر تو صدام.»

رادیو صوت الجماهير عراق که در ساعت ۳۰: ۲۱ امشب این خبر را اعلام کرد، افزود: «رهبر ما - حفظه الله - پناه گاه رحیم و یاری دهنده کلیه مظلومان و ستم دیدگان در جهان خواهد ماند.» (۴)

در این باره خبرگزاری فرانسه گزارش داد: «سه افسر ایرانی با یک هلی کوپتر "شنوک" به عراق پناهنده شدند و اعلام کردند چون عراق خواستار صلح است، این کشور را به عنوان محل پناهندگی خود انتخاب کرده اند.» (۵) رادیو بی.بی.سی. نیز گزارش داد: «در این باره مقامات عراق اعلام کردند سه افسر نیروی هوایی ایران با یک هلی کوپتر به عراق پناه برده اند. در بیانیه عراق گفته شده هلی کوپتر مذکور مدل "شنوک" ساخت امریکا است که با خدمه آن به سلامت به پشت خطوط جبهه انتقال یافته است.» (۶)

خبرگزاری جمهوری اسلامی تأیید کرد که این هلی کوپتر پس از پرواز از مراغه در استان

- ۱-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۴ (۳۱/۴/۱۳۶۴)، صص ۴ و ۵، جده - خبرگزاری آلمان غربی، ۳۰/۴/۱۳۶۴.
- ۲-۴. همان، ص ۴.
- ۳-۵. روزنامه اطلاعات، ۳۰/۴/۱۳۶۴، ص ۲، واحد مرکزی خبر، روزنامه انگلیسی "گاردین"، به نقل از خبرنگار این روزنامه.
- ۴-۶. مأخذ ۳، ص ۳۳، رادیو صوت الجماهير، ۳۰/۴/۱۳۶۴.
- ۵-۷. سند شماره ۲۲۶۰۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۷/۵/۱۳۶۴، خبرگزاری فرانسه، ۲۹/۴/۱۳۶۴.
- ۶-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۵ (۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۳۴، رادیو بی.بی.سی، ۳۱/۴/۱۳۶۴.

دولت عراق برای حفظ ذخایر ارزی خود و کاهش فشار ناشی از کمبود ارز، به فعالیت هزاران پرستار خارجی در این کشور خاتمه داده و برای همه فارغ التحصیلان دختر دبیرستان ها و دانشکده های عراق یک دوره اجباری پرستاری برنامه ریزی کرده است. به گزارش رویتر، با این تصمیم شورای فرماندهی انقلاب عراق، گواهی گذراندن دوره یک ساله اجباری پرستاری، از جمله مدارک مورد لزوم برای اشتغال به کار بانوان عراقی در ادارات و سازمان های دولتی خواهد بود. در این مورد وزارت بهداشتی عراق موظف شده است که دوره های ویژه ای را برای آموزش این افراد تدارک ببیند. (۳) در این حال، رادیو اسرائیل این اقدام را ناشی از روبه رو شدن دولت عراق با کمبود نیروی انسانی دانست. (۴)

"حسن الوان سامره ای" معاون وزارت نفت حکومت عراق، در مورد فروش نفت به امریکا گفت که عراق مستقیماً نفت خود را به امریکا نمی فروشد، ولی روزانه قسمتی از نفت صادراتی اش را به شرکت های امریکایی اختصاص داده است. وی ابراز امیدواری کرد که کشورش در آینده نزدیک بتواند نفت بیش تری به خریداران امریکایی بفروشد. وزیر دارایی حکومت عراق نیز اذعان کرد که کاهش جهانی قیمت نفت، آثاری منفی در کمک های جنگی اعراب به عراق داشته است. (۵)

سازمان مجاهدین خلق مدتی است که نه تنها برای پوشاندن هم دستی اش با حکومت عراق در جنگ علیه ایران، نمی کوشد، بلکه بر عکس، مؤثر نشان دادن این سازمان در تحقق اهداف عراق را تبلیغ می کند:

رادیو مجاهد اعلام کرد: «عناصر نفوذی سازمان مجاهدین خلق در نیروی هوایی، طی چند رشته عملیات ایدایی موفق شدند تعداد سی قطعه از لوازم قطعات حساس هواپیما را در انبار مرکز لجستیکی نیروی هوایی تخریب کرده و از دور استفاده جنگی رژیم خارج کنند. لوازم تخریب شده، قطعات "دکولول" نام دارد که از قطعات اساسی هواپیما محسوب می شوند و بسیار گران قیمت است.» (۶)

همچنین "ابراهیم ذاکری" یکی از سران این سازمان، در مصاحبه ای با هفته نامه "الدستور" وابسته به حکومت عراق، با یک سلسله سخنان مطلوب حاکمان عراق، با عنوان

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۶۰: مصاحبه ربایندگان هلی کوپتر شنوک، ص ۴۷۲.

۳- ۱۰. مأخذ ۵، ص ۲.

۴- ۱۱. واحد مرکزی خیر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "راديوهای بیگانه"، ۳۱/۴/۱۳۶۴، ص ۴، راديو اسرائیل، ۳۰/۴/۱۳۶۴.

۵- ۱۲. مأخذ ۵، ص ۴، واحد مرکزی خبر، نشریه امریکایی "میدل ایست دیپورت"، چاپ نیویورک.

۶- ۱۳. واحد مرکزی خیر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "راديوهای بیگانه"، ۳/۵/۱۳۶۴، ص ۱۴، راديو مجاهد، ۳۰/۴/۱۳۶۴.

"یک فرد مطلع به امور داخلی ایران" اظهار نظر کرد که "ممکن است ایران از طریق جنگ شهرها شکست بخورد." (۱)

۳۶۴

برنامه ریزی و اقدام عراق برای انجام دادن انفجاراتی در اماکن عمومی شهرهای ایران، همچنان ادامه دارد ولی نتایج آن در عین این که افشاگر جنایت کاری حاکمان عراق و عوامل داخلی آن است، نشانه ضعف آنان نیز می باشد؛ در عرصه جنگ روانی نیز قوتی برای عراق به شمار نمی رود؛ به عنوان مثال، امروز انفجار یک بمب صوتی ضعیف در میدان ابوذر در منطقه قلعه مرغی تهران، به یک خودرو خسارات جزئی وارد آورد. (۲)

۳۶۵

"سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه یک ثارالله تهران بزرگ و شهرهای استان تهران" با صدور اطلاعیه ای از همه داوطلبان اعزام به جبهه، اعضای "طرح لیبک یا خمینی" و همچنین جان برکفان اعزام مجدد خواست که جهت حضور در جبهه های نبرد حق علیه باطل، از فردا حداکثر تا تاریخ ۵/۵/۱۳۶۴ به واحد بسیج پایگاه های شهید بهشتی، ابوذر، مقداد، مالک اشتر، اسلام شهر، شهرری، ورامین، دماوند، فیروزکوه، شمیرانات و ناحیه کرج مراجعه کنند. (۳)

۳۶۶

روزنامه اطلاعات امروز در گزارشی از قم نوشت: «مسئولین ستاد پشتیبانی جنگ و نیز مسئولین دفتر مرکزی جذب نیروهای متخصص ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و اقشار مختلف مردم با آیت الله منتظری دیدار کردند. در این دیدار ایشان ضمن تقدیر از فداکاری مردم در جبهه ها و پشت جبهه ها و اظهار داشتند: "با این همه فداکاری و اهداء کمک های فوق العاده مردم به جبهه ها و با این که ستادی به منظور هدایت و هماهنگی این کمک ها ایجاد شده است، ولی متأسفانه هنوز شنیده می شود که کمک های مردم به نحو صحیح توزیع نمی شود و در بسیاری جاها در جبهه هماهنگی وجود ندارد و این ستاد نتوانست آن هدفی را که ما داشتیم، به نحو احسن پیاده نماید، از این رو خود مردم اهداکننده که به جبهه ها می روند، ترتیبی بدهند تا کمک های شان هماهنگ توزیع شود و این طور نباشد که در بعضی جاها هیچ چیز نباشد و در جاهای دیگر امکانات و چیزهای زیادی روی هم انباشته شده باشد و رزمندگان ما از آن محروم باشند". ایشان آن گاه تأکید کردند: "کاروان هایی که برای کمک به رزمندگان عزیز به جبهه ها می روند، نباید مسائل ناسیونالیستی و هم شهری گری را خدای ناکرده به حساب بیاورند، بلکه در صدد این باشند که کجا کمبود وجود دارد، به همان جا برسانند، خواه هم شهری باشند یا نباشند." در پایان این دیدار، آیت الله العظمی منتظری به مسئله اسراف و تبذیر در بین برخی اقشار مرفه مردم و یا بعضی ارگان ها اشاره کردند و گفتند: "بر فرض اگر ما در حال جنگ تحمیلی هم

ص: ۴۷۱

٢-١٥. روزنامه كيهان، ٣١/٤/١٣٦٤.

٣-١٦. مأخذ ٥، ص ٣.

نبودیم، این گونه اسراف کاری ها و زیاده روی ها و ریخت و پاش ها که در بعضی جاها وجود دارد، شرعاً هم درست نبود، چه رسد به وضع فعلی ما که در حال جنگیم".^(۱)

ضمیمه گزارش ۳۶۰: مصاحبه ربایندگان هلی کوپتر شنوک.

هلی کوپتر "شنوک" را خلبان آن با دو دستیار خود ربود و به عراق برد. در عراق این سه تن در یک مصاحبه تلویزیونی ظاهر شدند و با طرح مسائلی چون "وخیم بودن اوضاع اقتصادی، گرانی و ... " به تبلیغ علیه نظام جمهوری اسلامی پرداختند و اعلام کردند که مردم ایران خواستار پایان یافتن جنگ هستند. یک تن از سه رباینده با چهره ای ناراحت در مصاحبه حاضر شده بود که نشان می داد ظاهراً به اجبار با آن دو تن دیگر گریخته است، به همین دلیل فقط پاسخ کوتاه یک پرسش، از وی پخش شد و بقیه مطالب در فیلم حذف شده بود.^(۲)

ص: ۴۷۲

۱- ۱۷. مأخذ ۵، ص ۳.

۲- ۱۸. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۶ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۴.

اجرای مرحله اول عملیات قادر - که عملیات "قادر ۱" نامیده شد - در نهایت به تصرف بسیار ناقص اهداف عملیاتی و نیز ایجاد خط انتظار غیرقابل اطمینان و ضربه پذیر، انجامید. در ادامه، بین فرماندهان بحث های مختلفی درباره انتخاب محل مناسب و چگونگی تداوم عملیات، انجام گرفت و نهایتاً فرماندهی نیروی زمینی ارتش، سرهنگ "صیاد شیرازی"، تصمیم گرفت مجدداً روی اهدافی که در مرحله اول تصرف نشده یا پس از تصرف به اشغال نیروهای عراقی در آمده بود، عملیات شود.

چگونگی مأموریت قرارگاه و یگان ها برای اجرای عملیات، امروز با این دستور به آن ها ابلاغ شد:

«قرارگاه حمزه سید الشهداء در ساعت "س" روز "ر" به منظور تداوم عملیات و تسهیل عملیات آتی، با قرارگاه های حمزه ۱، حمزه ۲ و حمزه ۳ به ترتیب به ارتفاعات ۱۴۹۱ سراسپندار، ۱۹۳۱ سربله، ۲۳۵۹ گوشینه تک کرده و آن ها را تصرف و تأمین می نماید.»

در همین دستور عملیاتی، مأموریت یگان های سپاه (تیپ ویژه شهدا و تیپ قدس که برای عملیات سیدکان در اختیار سرهنگ صیاد شیرازی گذاشته شده اند) برای تصرف مجدد گوشینه، چنین مشخص شده است:

«حمزه ۲ [تیپ ویژه شهدا]، حداقل با یک گردان از تیپ ویژه شهدا و یگان های تحت کنترل عملیاتی به ارتفاع گوشینه تک و آن را تصرف و تأمین نماید.»

«حمزه ۴ [تیپ قدس]، تیپ قدس را تحت کنترل عملیاتی قرارگاه حمزه ۲ در آورید و با هماهنگی مزبور، مأموریت واگذاری را انجام دهید.»

محمود کاوه فرمانده تیپ ویژه شهدا، در این باره گفته است:

«قرار شد دوباره گوشینه پس گرفته شود، ما کارها و شناسایی های مان را کردیم. دو گردان داشتیم این را هم وارد کار کردیم که با گردان هایی از تیپ قدس، این عملیات را انجام دهیم...»^(۱)

گلوله باران نواحی مرزی ایران که در برد توپخانه ارتش عراق قرار دارد - علاوه بر آبادان و

جواد زمان زاده و مجید مختاری، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، صص ۵۶ و ۵۷.

خرمشهر که تقریباً پیوسته زیر آتش هستند - در وسعتی بسیار و به تناوب انجام می‌گیرد؛ از جمله، امروز روستای "چمپاره" واقع در نوار مرزی شهر "بانه"، در ساعت ۴ بعد از ظهر گلوله باران شد که بر اثر آن، دو تن از اهالی شهید و چهار تن مجروح شدند. (۱)

۳۶۹

روزنامه انگلیسی "گاردین" امروز اعلام کرده است: «منابع مستقل در خلیج [فارس] روز گذشته ادعای عراق در مورد حمله به یک حوزه نفتی ایران در ۵۷ مایلی جنوب خارک را تأیید کردند.» (۲) گاردین افزوده است: «گفته می‌شود عراق دارای ناوچه‌های روسی "اس.ای." می‌باشد که به شش موشک با برد متوسط چهل مایل مجهز هستند.» (۳)

۳۷۰

در سمینار سفیران و کارداران جمهوری اسلامی ایران در آمریکا و کشورهای اروپایی، کلیاتی از دیپلماسی جمهوری اسلامی و مواضع سیاسی ایران در قبال مسائل جهانی به خصوص سیاست جدید "گشایش دیپلماسی" و نیز برخی مسائل داخلی مورد بررسی و تبادل نظر و تبیین قرار گرفت. روزنامه کیهان در این باره گزارش داد:

«رئیس جمهوری در بخشی از سخنان خود در این دیدار به ذکر نکاتی درباره طرز عمل نمایندگی‌های سیاسی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور پرداخت. وی گفت: "چند چیز را به جهان قبولانده ایم: اول این که شعارهای ما به حق است و تا شعارهای ما شناخته نشود، انتظار پشتیبانی نمی‌توانیم داشته باشیم. دوم این که ما در جهان روابط سودمند برقرار کردیم؛ اگر این روابط نباشد، تأثیرات ارتباط هم وجود نخواهد داشت. ثالثاً ما سیاست گشایش دیپلماسی را دنبال کردیم که از موفقیت‌های دیگر ماست." [...]

وی در مورد لزوم عضویت در جوامع جهانی اظهار داشت: امروز نهضت غیر متعهدها از جان افتاده است، اما حضور در همین نهضت هم، در جهان مغتنم و بودنش حداقل در حد طرح مسائل جهان سوم در اجلاس این نهضت، مؤثر است. جمهوری اسلامی ایران در مرحله دوم از سیاست خارجی خود باید در پی دوستان و هم‌پیمانان جدید باشد، مثلاً در اقیانوس هند باید کشورهایی را که با ما منافع مشترک دارند، پیدا کنیم و با آنان متحد شویم. در زمینه مقاومت در مقابل سلطه نامشروع آمریکا هم در هر جای دنیا می‌توانیم دوستان و هم‌پیمانانی بیابیم. ما در منطقه، هم‌پیمانان اقلیمی داریم که تا حدودی دارای فرهنگ و اهداف مشترک با آنان هستیم. ما باید در پی آن باشیم که در دنیا دنبال مجموعه‌هایی بگردیم؛ ما باید با حفظ ارزش‌ها و شئون جمهوری اسلامی، به دنبال روابط و هم‌پیمانان جدید برای کشورمان باشیم. هدف ما از رابطه با دیگر کشورها، سلطه نیست، بلکه برای رسیدن به اهداف مشترک به دنبال این روابط است [...] جلب افکار عمومی در دنیا از موارد مهم سیاست خارجی ماست. هرچه می‌گذرد ما به مسئله افکار عمومی بیش‌تر واقف

ص: ۴۷۴

- ۱-۲. سند شماره ۰۲۲۸۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای عملیاتی، عملیات و اطلاعات نزا، شماره ۱۲۵ (۱/۵/۱۳۶۴).
- ۲-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۵ (۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، روزنامه "گاردین"، ۳۱/۴/۱۳۶۴.
- ۳-۴. همان.

می شویم [...] کار دیگر در دوره جدید، ایجاد تحرک در دید و باز دیده‌هاست؛ این تماس‌ها می‌تواند به بهبود اوضاع سیاسی و اقتصادی کمک کند.» (۱)

به نوشته روزنامه کیهان، نخست وزیر نیز در این سمینار با اشاره به اهمیت تماس سفیران با مردم در جبهه‌های جنگ، همچنین با تأکید بر این که "امروز مدیریت اجرایی کشور بر مسائل مسلط است و قدرت دارد که با بحران‌ها و فشارهای مصنوعی صادراتی از بیرون، مقابله کند"، گفت: «در حقیقت در درون سختی‌ها و مشکلات، مدیریت اسلامی آموخته است که بدون دلهره با مسائل مهم داخلی و خارجی کشور برخورد کند.»

وی آن گاه نزول تورم در دو ماهه اول سال جاری به میزان ۵/۵ درصد را نازل‌ترین تورم در ده سال اخیر ذکر کرد و آن را یکی از مهم‌ترین وظایف دولت‌ها در حفظ سطح قیمت‌ها دانست و افزود: «همه می‌دانند که رقم ۵/۵ درصد نه تنها یک رقم خوب بلکه بسیار مهم است، به ویژه اگر این رقم را با نرخ تورم در کشورهای جهان سوم و امریکای لاتین مقایسه کنیم، به اهمیت آن پی خواهیم برد. در صورتی که با بحران غیرمترقبه‌ای روبه‌رو نشویم و سیاست‌های درستی اعمال شود، می‌توان امیدوار بود که در پایان سال، رقم تورم کم‌تر از ۱۰٪ باشد و چنین رقمی، یک موفقیت قابل توجه خواهد بود.»

مهندس موسوی سپس به توضیح سیاست خارجی جمهوری اسلامی مبنی بر حفظ اصول و ارتباط با ملت‌ها و کشورهای غیراستعماری پرداخت: «همان طوری که در جنگ شعار ما این است که "اگر بیست سال هم طول بکشد، ایستاده ایم"، در سیاست خارجی نیز باید این شعار را داشته باشیم. بدانیم که اگر با قدرت مقاومت کنیم، اسلام در صحنه جهانی پیروز خواهد شد. امروز چشم همه ملت‌های اسلامی به ما دوخته شده است که چگونه عمل می‌کنیم و چگونه شعارهای اسلامی را پاس می‌داریم. ایستادن روی اصول و پیوند عمیق با ملت‌ها و گسترش هرچه بیش‌تر روابط با کشورهایی که مطامع استعماری در پیش ندارند، راهی است که باید با دقت و وسواس در آن پیش برویم.» (۲)

در بازتاب سخنان ریاست جمهوری و نخست وزیر، روزنامه "واشنگتن پست" اظهارات مقام‌های ایرانی را به منزله تمایل ایران به گشودن درهای روابط دیپلماتیک با کشورهای مختلف جهان، تفسیر کرد: «اشاراتی دال بر تمایل به مصالحه با "شیاطین" روزهای اول انقلاب، همچون فرانسه، امریکا و شوروی، از جانب مقامات ایران به عمل آمده است. [...] مفسرین معتقدند که جهت‌گیری نوین دیپلماسی ایران در جهت برقراری و ارتباط با دیگر کشورها و حضور در محافل بین‌المللی، بیش‌تر در ارتباط با چگونگی موفقیت ایران در جنگ ایران و عراق و مشکلاتی که ایران در تهیه تسلیحات نظامی و وسایل یدکی مورد نیاز خود دارد، می‌باشد.» (۳)

رویتر نیز گزارش داد: «سفرای ایران در کشورهای خارج رسماً مأمور شدند در چارچوب بخشی از حرکت دیپلماتیک ایران، جهت از بین بردن بدبینی‌های بین‌المللی نسبت به

۲-۶. همان، ص ۲.

۳-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۸، (۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۰، واشنگتن.

از سوی دیگر، نحوه بازتاب "گشایش سیاسی" اخیر در داخل کشور نیز قابل توجه است؛ از جمله، وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی "محسن رفیق دوست" در سمینار فرماندهان مستقر در فرودگاه ها، حضور یافت و در سخنانی درباره وظایف جاری پاسداران مستقر در فرودگاه ها، اخلاقیات یک پاسدار و جنگ ایران و عراق، اهداف سفرهای سیاسی اخیر و استراتژی جنگ، گفت:

«صدام با کار سیاسی ساقط نمی شود، که تنها، عملیات نظامی گسترده است که جنگ را با پیروزی و سقوط صدام به پایان خواهد برد. و ما برنامه ریزی بزرگ و گسترده ای در جنگ در نظر گرفته ایم که مثل گذشته دشمن را بر زبونی واداشته و منفعل خواهد کرد. تحرکات سیاسی و سفرهای اخیر، تغییری در سیاست جنگی ما نخواهد داشت؛ این سفرها در واقع برای تبیین مواضع و سیاست های ما بوده است؛ از آن جا که زمینه ای در دنیا برای پذیرش افکار ما به وجود آمده و ما از آن استفاده های سیاسی و تبلیغی بسیاری برده و می بریم.»

وزیر سپاه با اشاره به مصاحبه آقای هاشمی رفسنجانی در ژاپن، درباره تأثیر این مصاحبه در افکار جهانیان گفت: «وقتی آقای هاشمی با کمال شجاعت و ممارست در جمع سیصد خبرنگار از سراسر دنیا، مواضع ما را به دنیا اعلام می کند، این خود یک روش بسیار خوبی است در جهت روشن کردن اذهان و افکار عمومی جهان که در این رابطه رئیس کلوب مطبوعات ژاپن، بعد از مصاحبه رئیس مجلس، گفت حداقل چهل میلیون نفر از مردم ژاپن نسبت به ایران تغییر عقیده داده و روشن شدند.»

رفیق دوست همچنین در مورد این که "منافقین از صدام تقاضای شروع جنگ شهرها را نموده اند"، گفت: «علت عمده قطع بمباران مناطق مسکونی از سوی عراق، اشکالات فنی بوده است و به محض رفع اشکالات فنی، حملات خویش را شروع خواهد کرد و این ربطی به تقاضای منافقین ندارد. در هر حال این مسائل هیچ گونه تأثیر و تغییری در سیاست و استراتژی جنگی و نظامی ما نخواهد داشت و ما همچنان به راه خویش تا سقوط صدام ادامه خواهیم داد.»(۲)

۳۷۱

در ادامه حمایت های روزافزون فرانسه از عراق، تغییرات محسوسی در برخوردهای دولت فرانسه با کردهای عراقی مخالف حکومت صدام، مشاهده می شود؛ از جمله، به گزارش یونایتدپرس، منابع اتریشی و کرد، فاش کرده اند که مقام های فرانسوی، ۵۴ صندوق داروهای پزشکی اهدایی از صلیب سرخ اتریش به شورشیان کرد شمال عراق را در فرانسه مصادره کرده اند. به گفته یک منبع اتریشی، داروها برای کمک به قربانیان جنگ در کردستان، فرستاده می شده است. همچنین منابع کرد خاطر نشان ساخته اند که فرانسه موافقت نامه سال گذشته مبنی بر ارسال دارو از پاریس به دمشق و از آن جا به کردهای شمال عراق را نقض کرده است. بر اساس این گزارش، این موافقت نامه، جزئی از مذاکرات مقام های اتریشی

۱-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۲۶ (۲/۵/۱۳۶۴)، ص، لندن - رویتر، ۱/۵/۱۳۶۴.

۲-۹. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۴/۱۳۶۴، ص ۲.

نشریه "اشپیگل" امروز گزارشی مفصل درباره کشورهای عربی خلیج فارس چاپ کرده، از جمله، به امیرنشین کویت پرداخته است: «خلیجی ها هیچ گاه تا این حد متذکر نشده و دلیل نمی آورند که نگران آینده هستند. در آن جا جنگ ایران و عراق - که تمایل به پایان یافتن ندارد - رواج دارد. یک دیپلمات کویتی گفت: "ما در خلیج فارس نگران بازنده شدن عراق هستیم و همچنین از این که عراق در جنگ برنده شود نیز هراس ناک می باشیم."

هرچند که خلیجی ها به وظیفه همبستگی عربی خود در قبال عراق - که به زودی وارد پنجمین سال جنگ می شود - با پرداخت ۲۵ میلیارد دلار پول های حاصله از نفت، عمل کرده اند، اما طبق گفته یک دیپلمات کویتی: "دیگر چه کاری می توانیم انجام دهیم؟"

در قسمتی دیگر از این گزارش، آمده است: «سعودی ها قدرت مندترین عضو شورای همکاری خلیج فارس هستند و سایر همسایگان عرب مایل اند تا شهر "ملک خالد" را مبدل به مرکز فرماندهی برای خلیج فارس بنمایند تا قابل مقایسه با مقر اصلی ناتو در بروکسل باشد.

کلیه کشورهای خلیج فارس نظر موافق خود را جهت داشتن یک نماینده دائمی و اعزام یک دسته از سربازان شان به ستاد فئودال ها در شهر ملک خالد، ابراز داشته اند. امارات و عمان که در منتهی الیه خلیج [فارس] قرار دارند، کمی تعلل می ورزند، هر چند که آن ها نیز احساس خطر می کنند، اما این مخالفت، طبع آن هاست که این چنین یک جنبه موضع گیری کنند.

یکی از مأموران دولتی در ابوظبی می گفت: «کویتی های بیچاره اکنون باید موقعیت را درک کنند؛ آن ها خیلی به وقایع جنگ نزدیک و بسیار ترسو هستند؛ بیچاره ها! اما این امر شامل ما نمی شود، ما به اندازه کافی فاصله داریم.»

در بخشی دیگر از مقاله، به سوابقی از تحریک شیعیان ضد دولتی در کویت و روابط آن ها با ایران، پرداخته شده است:

«هنگامی که در دسامبر ۱۹۸۳ متعصبین شیعه به هدایت اتومبیل های حاوی بمب علیه سفارت خانه های امریکا و فرانسه در کویت پرداختند، یک دادگاه کویتی هفده تن را به مجازات های حبس طولانی و سه تن دیگر را به مرگ محکوم کرد. دوستان افراد محکوم شده، در دسامبر ۱۹۸۴ یک فروند هواپیمای متعلق به خطوط هواپیمایی کویت را ربوده و به تهران بردند و سعی کردند هم فکرا در بند خود را به زور آزاد سازند. کویتی ها تنها به این دلیل که حکومت واشنگتن از آن ها حمایت کرده، سرسختانه مقاومت کردند و بدین ترتیب کاملاً رفتاری مغایر رفتار همیشگی از خود بروز دادند.

آشکارا به نظر می رسد که رفتار شیعیان قابل پیش بینی نیست. در اواخر ماه مه راننده انتحاری یک اتومبیل با محموله ای حاوی بمب خود را به اتومبیل های مشایعت کننده "امیر

شیخ جابر الاحمد الصباح^۱ زد. این یک تصادف محض بود که حاکم با چند زخم، جان سالم به در برد. سازمان افراطی شیعیان (جهاد اسلامی) که مسئولیت سوء قصد را بر عهده گرفت، بار دیگر خواستار آزادی زندانیان گردید. یکی از سخن گویان این سازمان تهدید کرد و گفت: "ما تمامی تاج و تخت ها در خلیج فارس را به لرزه خواهیم افکند. ما امیدواریم که این عالی جناب اکنون موقعیت خود را درک کند." [...]

دو هفته قبل در سواحل کویت بمب هایی در کافه های "الشرق" و "سالمیه" منفجر گردید؛ یازده تن در این حوادث کشته شدند که "خلیل غایط" رئیس پلیس جنایی، در میان آن ها بود. افرادی از جهاد مقدس اسلامی مسئولیت این اعدام ها را به عهده گرفتند. بستن مرزها توسط امیر کویت در برابر خارجیان، چه کمکی خواهد کرد؟ هیچ کس نمی تواند بگوید چه تعداد از عوامل بالقوه هنوز به صورت ناشناس در میان خارجیان کویت زندگی می کنند. آیا باید در میان اعراب خارجی ساکن کویت، به دنبال آن ها گشت؟ آیا آن ها دارای دستیاران مزدوری در میان آسیایی های ناراضی که به هنگام پایان کار، شب ها به صورت گروه های هزار نفری در پارک شهر با یک دیگر ملاقات می کنند، بودند؟ آشکارا این امر که کارگران خارجی غیر متأهل را به خاطر ساده تر شدن کنترل، در نواحی مخصوص افراد غرب اسکان داده اند و در زمان های معینی اجازه رفت و آمد داشته باشند، کمک زیادی نکرده است.^(۱)

۳۷۳

در آستانه اجلاس وزیران نفت و انرژی کشورهای عضو اوپک - که امروز تشکیل می شود - این وزیران نظر خود را درباره امکان کاهش سقف تولید یا کاهش قیمت نفت، اعلام کردند. طبق گزارش های رسیده، وزیران نفت اوپک دیروز (۳۰/۴/۱۳۶۴) قبل از حضور در اجلاس ویژه مربوط به تعیین قیمت و میزان تولید نفت، در یک جلسه خصوصی شرکت کردند. اجلاس امروز با شرکت سیزده کشور اوپک برای یافتن راه هایی جهت حفظ وحدت اوپک در مقابله با کاهش تقاضا و بهای نفت، برپا می شود.^(۲)

اختلاف نگرش وزیران عضو اوپک در مورد کاهش قیمت نفت و یا میزان سقف تولید اوپک که در هفتاد و چهارمین اجلاس مشورتی آنان (در تاریخ ۱۴/۴/۱۳۶۴) نمایان بود، در آستانه اجلاس امروز در ژنو نیز همچنان ادامه دارد، به طوری که "مانع سعیدالعتیبه" وزیر نفت امارات عربی متحده، گفت که در جهت کاهش حداکثر تولید اوپک - که شانزده میلیون بشکه در روز است - فشار وارد خواهد کرد تا بتواند از قیمت های موجود دفاع کند. یونایتدپرس در ادامه این خبر، افزوده است که کویت نیز خواستار یک حداکثر تولید نوسانی با توجه به تقاضای بازار است، لکن در عین حال خواستار برقراری نظم محکم در داخل اوپک خواهد شد.

"زکی یمانی" وزیر نفت عربستان هم گفته که به اوپک فشار خواهد آورد تا قیمت های نفت خام درجه پایین را کاهش دهد. به گزارش آسوشیتدپرس، وی در آستانه اجلاس اوپک در ژنو،

ص: ۴۷۸

- ۱- ۱۱. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۳۰ (۱۱/۷/۱۳۶۴)، صص ۱۹ تا ۲۵، از نشریه "اشپیکل"، چاپ آلمان، ۲۲ ژوئیه ۱۹۸۵ (۳۱/۴/۱۳۶۴).
- ۲- ۱۲. مأخذ، ص ۴.

به خبرنگاران گفته است: «برای ما ضرورت دارد که فاصله میان قیمت نفت های درجه بالا و درجه پایین را بیش تر کنیم.» قیمت نفت خام درجه پایین عربستان اکنون ۵/۲۶ دلار در هر بشکه است و این قیمت ۵/۱ دلار بیش تر از قیمت نفتی است که در بازار آزاد عرضه می شود. این امر سبب شده تا مشتریان عادی عربستان برای خرید نفت خام به تولیدکنندگان دیگر روی آورند. قیمت نفت درجه بالای عربستان بشکه ای ۲۸ دلار است. به گفته یمانی، برای این که نفت خام درجه پایین وارد رقابت بیش تر شود، نرخ گذاری جدیدی لازم است.

"محمد غرضی" وزیر نفت ایران نیز به خبرنگاران گفته است که با هر گونه کاهش قیمت های نفت مخالفت خواهد کرد. وی پشتیبان هفت درصد کاهش در سقف تولید کلی اوپک است برای رسیدن به حدود ۹/۱۴ میلیون بشکه تولید در روز به عنوان وسیله ای برای دفاع از قیمت ها. (۱)

گزارش های رسیده از ژنو حاکی از آن است که اوپک بر سر یک دوراهی کاهش قیمت ها و یا کاهش سقف تولید متوقف شده است و این مسئله چیزی نیست جز واکنش در مقابله با جنگ نفت در بازار جهانی. به گزارش آسوشیتدپرس، وزیر نفت ونزوئلا گفته است که اوپک به نقطه ای رسیده که بیش از این نمی تواند از فروش بیش تر دست بردارد و باید به جای تغییر در سقف تولید، قیمت ها را تعدیل کند. وی افزوده که امیدوار است در اجلاس امروز، در مورد قیمت هایی که با واقعیت های جاری بازار منطبق باشد، توافق شود.

در گزارش آسوشیتدپرس همچنین آمده است: «اوپک با قیمت ۲۸ دلار در بشکه، با وضعیت مشکلی روبه روست زیرا خریداران به نحو فزاینده ای به تولیدکنندگان غیر اوپک از قبیل مکزیک، چین، انگلیس و نروژ روی آورده اند و نتیجه آن این است که تولید اوپک به چهارده میلیون بشکه نفت یا کم تر از آن رسیده و این کم ترین میزان طی دو دهه قبل و کم تر از نصف تولید روزانه شش سال قبل است. مصر هم اکنون نفت درجه بالای خود را بشکه ای ۲۵/۲۵ دلار می فروشد و این ۷۵/۲ دلار کم تر از قیمت رسمی نفت سبک عربستان است. منابع اوپک از ژنو گفتند کاهش قیمت ها از سوی مکزیک و مصر، این گمان را قوت بخشیده که اوپک اجباراً به اقدام مشابهی دست خواهد زد. همچنین وزیر نفت عراق گفته که خواستار افزایش سهمیه تولید نفت این کشور است. هر چند وی رقم معینی اعلام نکرد، اما به گفته منابع نفتی، این درخواست برای حداقل ۸/۱ میلیون بشکه در روز، مطرح شده است. همچنین به گفته این منابع، اکوادور تقاضا خواهد کرد سهمیه اش از ۱۸۰ هزار بشکه به ۲۸۰ هزار بشکه در روز برسد.»

آسوشیتدپرس سپس خاطرنشان کرده است: «آخرین باری که اوپک قیمت ها را کاهش داد، در ماه ژانویه گذشته بود که اکثریت اعضا تصمیم گرفتند یک دلار از قیمت هر بشکه کم کنند. تنها مورد دیگر کاهش قیمت اوپک طی ۲۵ سال تاریخچه آن، در مارس ۱۹۸۳ بود. در آن زمان قیمت پایه از ۳۴ دلار به ۲۹ دلار در بشکه رسید. از سوی دیگر، دکتر "مانع سعیدالعتیبه" وزیر نفت امارات، اظهار عقیده کرده است که اگر اوپک دو راه حل کاهش قیمت

و کاهش میزان تولید را در پیش داشته باشد، راه دوم را ترجیح می دهد؛ یعنی در جهت افزایش میزان تقاضا برای نفت خود نبایستی به کاهش قیمت ها اقدام کرد. وی افزود: "راه حل ایده آل در جهت مقابله با وضعیت کنونی بازار نفت خام، کاهش میزان سقف تولید اوپک می باشد." وزیر خارجه سعودی نیز دیروز گفت: "هماهنگی بین اعضای اوپک، یکی از عمده ترین موضوعات در کنفرانس آتی وزیران نفت اوپک در ژنو است." این سخنان را یک مقام وزارت خارجه ژاپن پس از گفت و گوهای "آبه" وزیر خارجه ژاپن "با سعودالفیصل" - که اواخر شب گذشته پایان یافت - اظهار داشته است. وی همچنین به نقل از سعودالفیصل گفت: "دو موضوع دیگری که در این گفت و گوها مورد بررسی قرار گرفته است، معاملات پایاپای بازار آزاد نفت بوده است." به نقل از وزیر خارجه سعودی همچنین گفته شد که عربستان سعودی آمادگی دارد تلاش پی گیری را به منظور کمک به غلبه اوپک بر مشکلات ناشی از وجود نفت اضافی در بازار آزاد - که موجب کاهش تقاضای آن شده است - انجام دهد.^(۱)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، گزارش های موثق غیررسمی از گفت و گوهای طولانی شب گذشته کارشناسان کمیته وزارتی در مورد اختلاف قیمت های انواع نفت اوپک، حاکی است که دو کشور عربستان و کویت از تعدیل قیمت نفت سنگین، حمایت کرده اند.

در هر صورت، رئیس اجلاس اوپک دکتر "سوبروتو" در سخنانی در جلسه اختتامیه هفتادوچهارمین اجلاس وزیران نفت اوپک در ژنو، گفت: «به تمامی تولیدکنندگان نفت، در صورت عدم تلاش مشترک برای تثبیت اوضاع بازار، ضرر متوجه خواهد شد و بیش ترین صدمه بر کشورهای غیر عضو اوپک وارد خواهد آمد.»

به گفته وی، اوپک در سه سال اخیر با کاهش سقف تولید و قیمت نفت خود به منظور تثبیت اوضاع بازار جهانی نفت، بیش ترین فشار را بر خود وارد ساخته است. سوبروتو اخطار کرد که اوضاع جاری به مرحله ای رسیده است که اوپک بیش از آن قادر به ادامه از دست دادن سهم خود در بازار نفت به نفع دیگر تولیدکنندگان، نمی تواند باشد. وی با تأکید بر این که تثبیت قیمت کنونی نفت بدون استثنا مورد حمایت همه تولیدکنندگان می باشد، اعلام کرد که شرط تثبیت قیمت کنونی نفت، کاهش داوطلبانه تولید نفت به وسیله اعضای غیر اوپک، خواهد بود.

رئیس اجلاس سپس افزود: «در حالی که تولید نفت کشورهای اوپک از ۹/۳۰ میلیون بشکه در روز طی سال ۱۹۷۹ به ۳/۱۶ میلیون بشکه در سال ۸۴ کاهش یافته است و تولیدکنندگان غیر عضو اوپک تولیدات نفتی خود را از ۹/۱۷ میلیون بشکه در سال ۷۹ به ۸/۲۱ میلیون بشکه افزایش داده اند، این روش منجر به کاهش سهم اوپک در بازار جهانی نفت از ۴/۶۳ درصد در سال ۷۹ به ۸/۴۲ درصد در سال ۸۴ گردیده است.»

"سوبروتو" همچنین درخواست کرد که رقابت اوپک و دیگر تولیدکنندگان با یک دیگر،

ص: ۴۸۰

جای خود را به روابطی پی ریزی شده بر اساس همکاری و مشارکت طرف ها، بدهد. وی خاطرنشان کرد: «اجلاس کنونی تنها با هدف کاهش قیمت و یا سقف تولید اوپک برگزار نشده است، بلکه اوپک درصدد تعیین طرق و اقداماتی جهت به کنترل درآوردن مجدد بازار جهانی نفت می باشد. همچنین اوپک تصمیم به تثبیت بازار نفت و حفظ قیمت ها دارد.»

در گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی با اشاره به موانع موجود بر سر راه تصمیم گیری های اوپک، آمده است: «به اجرا در نیامدن تصمیمات اوپک، به دلیل مشکلات قابل درک بسیاری از اعضای آن و نیز فشارهای تولیدکنندگان غیرعضو به ویژه انگلستان و نروژ، به همراه تلاش های کشورهای صنعتی پیشرفته برای برهم زدن بازار نفت به ویژه طی سال های اخیر، بیش از هر زمان دیگری محسوس می باشد.»

در این حال بنا بر گزارش های واصله از منابع نزدیک به کنفرانس، عربستان به همراه برخی از اعضای دارنده نفت خام نوع سنگین، خواهان تعدیل قیمت آن می باشند، گفته می شود کشورهای عضو دارنده نفت سبک و بسیار سبک از قبیل امارات، الجزایر و نیجریه - که هرگونه افزایش اختلاف سطح قیمت های رسمی فعلی که به مقدار ۴۰/۲ دلار است را سبب کاهش درآمدهای ارزی خود تلقی می کنند - با درخواست عربستان مخالفت می ورزند. وزیر نفت لیبی نیز خواهان حفظ قیمت و سقف تولید کنونی نفت اوپک شد. همچنین وزیر نفت عراق اظهار داشت کشورش با پیشنهاد عربستان مبنی بر تغییر قیمت نفت سنگین، موافق نیست. (۱)

۳۷۴

گروه موسوم به "نهضت مقاومت ملی ایران" - که به وسیله "شاپور بختیار" در خارج از کشور جهت کارهای تبلیغاتی علیه نظام جمهوری اسلامی، راه اندازی شده - "کمیته ضد جنگ" تشکیل داده است. در قسمتی از اعلامیه این گروه در همین مورد آمده است: «حق این است که ما با امکانات مساعدی که در خارج از کشور داریم، خاموش نشینیم و هم آواز با هم و وطنان مصیبت دیده و جنگ زده خود، به محکوم ساختن جنگ بر خیزیم و از سازمان ملل متحد و دیگر سازمان های بین المللی ذی ربط بخواهیم تا رهبران خودشیفته دو کشور ایران و عراق را به متوقف کردن جنگ وادارند و کشورهایی که به گونه ای یا با کمک های تسلیحاتی و یا با سکوت خود، بر این جنگ فاجعه بار مهر تأیید می گذارند را محکوم سازند. از این رو "کمیته ضد جنگ" نهضت مقاومت ملی از همه ایرانیان مقیم لس آنجلس دعوت می کند که با پیوستن به این کمیته و ارائه هر نوع پیشنهادی که ما را در حصول به این مقصود یاری دهد، به دفتر کمیته ضد جنگ مراجعه کنند.» (۲)

۳۷۵

امروز در "گابن" پایتخت کشور افریقایی بوتسوانا، یک گردهم آیی که از نمایندگان اعزامی از ۲۳ کشور مسلمان درباره حج تشکیل شده بود، با صدور قطع نامه ای به کار خود پایان داد. روزنامه

ص: ۴۸۱

۱-۱۵. مأخذ، ص ۴.

۲-۱۶. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۵ (۳۱/۴/۱۳۶۴)، ص ۲۸.

اطلاعات در گزارشی از این همایش و قطع نامه آن آورده است: «این قطع نامه ضمن این که از مسلمانان جهان خواسته تا همان گونه که امام خمینی اعلام کردند آخرین جمعه ماه مبارک رمضان را به عنوان "روز قدس" اختصاص دهند، از کلیه مسلمانان جهان به منظور شرکت سیاسی و نظامی و اقتصادی و تبلیغاتی در جهاد به رهبری امام خمینی برای آزادی قدس، دعوت به عمل آورده است. قطع نامه همچنین ضمن اظهار این که مسئله فلسطین و لبنان، یک مسئله اسلامی است و نه ملی، تأکید می کند که تنها راه آزادی قدس، جهاد اسلامی است. [...]

رژیم عراق که از سوی امریکا و صهیونیسم حمایت می شود، به خاطر نقض قرارداد الجزایر، آغاز کننده تجاوز محسوب می شود. قطع نامه همچنین ضمن محکوم نمودن جنایات بی شمار رژیم عراق در استفاده از سلاح های شیمیایی علیه رزمندگان اسلام و حمله به مناطق مسکونی و کشتن مردم بی گناه و استفاده از بمب های خوشه ای - که همگی نقض قوانین بین المللی به شمار می رود - تأکید می کند که صلح با رژیم صدام، رژیمی که دشمن اسلام است و دستش به خون مسلمانان بی گناه چه در ایران و چه در عراق آغشته است، یک عمل غیراسلامی است و مردم ایران بایستی تا سرنگونی صدام، از خود دفاع کنند» (۱)

یادآوری می شود که به مناسبت فرارسیدن ایام حج که ایران در مراسم آن فعالیت ویژه ای دارد، این گونه کنفرانس ها با مساعی ایران در تعدادی از کشورها برگزار می شود که تأکید اصلی آن، متوجه افکار عمومی است.

ص: ۴۸۲

امروز سپاه عملیات محدود دیگری را با نام "قدس ۴" در دریاچه "ام النعاج" واقع در هور، آغاز کرد که به جز در بخش کوچکی از اهداف تعیین شده، با موفقیت به انجام رسید. یادآوری می شود هنگامی که عملیات "قدس ۱" در شرف انجام بود، در جلسه فرماندهی قرارگاه خاتم اجرای عملیات محدود در این منطقه، تصویب شد و تیپ بدر (۱) با توجه به شناسایی و اطلاعاتی که تا این زمان کسب کرده بود، کار تکمیل شناسایی و احراز آمادگی برای انجام دادن عملیات را آغاز کرد. در این حال وقایعی سبب شد تا موقعیت مناسبی نصیب نیروهای اسلام بشود:

یکی این که بر اثر توفان شدید و بی سابقه، تهل ها (۲)* کنار رفتند و "شط الدوب" به دریاچه ام النعاج وصل شد. واقعه دوم این بود که یک ستوان دوم عراقی که فرمانده یکی از دسته های گردان ۵ از تیپ ۱۱۷ بود، به همراه دو سرباز هنگام شناسایی مواضع دشمن در ام النعاج، اسیر شدند. افسران مجاهد عراقی تیپ بدر از افسر اسیر اطلاعات مهمی کسب کردند. وی وضعیت تیپ ۱۱۷ و پاسگاه های دریاچه ام النعاج را دقیقاً تشریح کرد و تیپ بدر به وضعیت دریاچه کاملاً آشنا شد.

دریاچه ام النعاج در شمال غربی هورالهویزه و جنوب شرقی "عماره" قرار دارد و طبق آنچه عشایر گفته اند، عمقی متفاوت (۸ ، ۱۰، ۱۵، ۴۰ متر) دارد. آب دریاچه از رودخانه های ایران است که به وسیله آب راه های متفاوت وارد آن می شود. دریاچه و آب راه های منتهی به آن، تهل های فراوانی دارد. در شرق دریاچه، تهل ها بیش تر متحرک اند و مسیر حرکت شان شرقی - غربی است و بسته به وضعیت باد، در هر دو قسمت حرکت می کنند و گاهی جلو آب راه هایی را که به

ص: ۴۸۳

۱- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۳۷۶: نگاهی به تیپ بدر، ص ۴۹۴.

۲- * تهل مجموعه ای از نی های به هم فشرده است که در سطح و زیر آب هور رشد می کنند و بعضاً پس از مدتی از زمین جدا می شوند و به شکل جزیره های کوچک شناور و بعضاً متحرک در می آیند.

دریاچه وصل می شود، می گیرند.

پیش از جنگ، عده ای از عشایر در این دریاچه زندگی می کردند. این ها روی تهل های ثابت، "جباشه" (۱) می ساختند و می ماندند. غذای شان ماهی و نان درست شده از آرد برنج بود و عمده امرار معاش شان هم از فروش ماهی های دریاچه و نی ها به کارخانه ها جهت ساختن حصیر و کاغذ، تأمین می شد.

تیپ بدر با استعداد چهار گردان، بعد از عملیات بدر در این منطقه پدافند کرد. طول این خط پدافند، بین ۱۲ تا ۱۴ کیلومتر و شامل کمین ها و پاسگاه های متعدد بود. تعداد نیروهای هر گردان متغیر بود و تعدادشان بستگی به نیاز منطقه در کمین ها و پاسگاه ها داشت.

کار شناسایی برای عملیات، به وسیله اطلاعات عملیات تیپ که متشکل از نیروهای مجاهد عراقی، عشایر هور و تعدادی از نیروهای سپاه بود، از اوایل تیرماه (یک ماه قبل از عملیات) در دو محور غربی و شرقی شروع شد.

شناسایی ها عمدتاً هنگام غروب آفتاب آغاز می شد و نیروهای شناسایی بعضی اوقات دو شب در منطقه می ماندند. روی هم رفته در محور غربی ده ها بار و در محور شرقی پنج تا شش بار مواضع دشمن شناسایی شد.

سازمان رزم تیپ بدر در این عملیات عبارت بود از: گردان شهید بهشتی به استعداد ۹۰ تن؛ گردان انصارالحسین به استعداد ۷۰ تن؛ گردان شهید دستغیب به استعداد دو گروهان (یک گروهان در احتیاط)؛ گردان شهید صدر به استعداد ۱۰۰ تن به علاوه یک گروهان در احتیاط.

بر اساس طرح، منطقه عملیاتی به دو محور شرق و غرب تقسیم گردید:

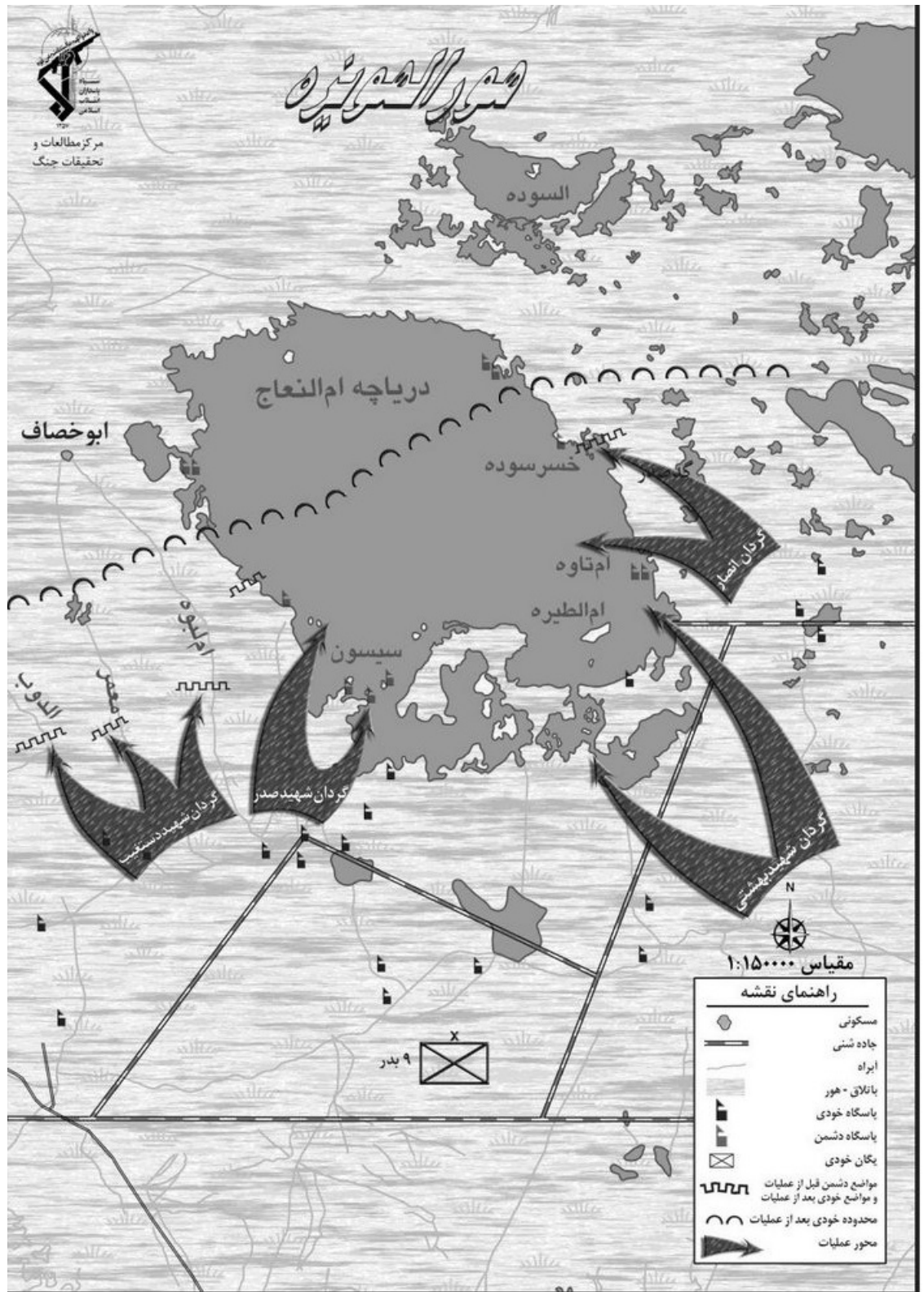
هدف های محور غربی عبارت بود از پنج کمین عشایر در داخل سیسون؛ دو پاسگاه ارتشی دو طرف دهنه سیسون؛ پاسگاه فرماندهی دشمن که درست در وسط دو پاسگاه پیشین و با مقداری فاصله در دریاچه قرار داشت؛ پاسگاه بالای دهنه قاچاقچی.

در محور شرقی هدف هایی در ام الطیره بود شامل دو پاسگاه دشمن و کمین های ام تاوه - خسرسوده و پاسگاه خسرسوده.

مانور تصرف پاسگاه ها به این ترتیب بود که یک تیم غواص مجهز به کلاشینکوف، نارنجک دستی، تفنگ نارنجک انداز و کلت منور (به رنگ های سبز و قرمز)، می بایست در سکوت و با غافل گیری به پاسگاه ها حمله می کرد.

ص: ۴۸۴

۱- جباشه نوعی سایه بان است از جنس نی که روی تهل ها درست می شود.

برای اطلاع نیروهای پشتیبانی - که سوار بر قایق و مجهز به دوشکا و تیربار سبک بودند - از چگونگی اوضاع جهت انجام دادن اقدام مناسب، قرار بود در صورت سقوط پاسگاه، گلوله منور سبز و در صورت عدم موفقیت و مقاومت دشمن، گلوله منور قرمز شلیک شود و نیروهای عمل کننده (غواص) با گرفتن جان پناه مناسب (زمین یا آب)، منتظر کمک نیروهای پشتیبان بمانند. نیروهای پشتیبانی می بایست با موتور خاموش و به وسیله پارو تا محل معینی جلو می رفتند و در ساعت معین با شنیدن صدای اولین شلیک، با موتور روشن و به آهستگی به سمت هدف می راندند تا با دیدن نشانه سبز یا قرمز، یکی از این دو مأموریت را انجام بدهند:

در صورت دیدن منور سبز، مأموریت، پاک سازی نی زار اطراف پاسگاه بود و می بایست یک قایق تا ۱۵۰ متر جلوتر از پاسگاه می رفت و تا پایان مأموریت، تأمین را عهده دار می شد، نیروهای پشتیبانی بعد از پاک سازی، می بایست در میان نی ها با فاصله ای معین از پاسگاه، کمین می کردند، سپس مستقر می شدند.

در وضعیت دوم، نیروها می بایست با اجرای آتش به روی پاسگاه، به سرعت به آن نزدیک می شدند و به تهل آن می چسبیدند و در تصرف پاسگاه کمک می کردند. پس از سقوط پاسگاه، مأموریت به همان صورت اول، ادامه می یافت.

یادآوری می شود که برای تصرف هر پاسگاه، نیروی غواص و پشتیبان، جداگانه سازمان دهی شده بودند. همچنین برای برخی نقاط جناح عملیات نیز نیروی جداگانه سازمان دهی شده بود.

جهت گم راه کردن دشمن نیز تدبیری به کار گرفته شد: می بایست نیروهایی با چهار تا پنج قایق از آخرین پاسگاه خودی حرکت می کردند و هم زمان با شروع درگیری، با اجرای آتش شدید روی پاسگاه های دشمن در نهروان و نهرالصوه، یک عمل ایذایی انجام می دادند و دشمن را از درک محور اصلی حمله، منحرف می ساختند.

به طور کلی در هر دو محور شرقی و غربی، ایجاد کمین در میان نی ها برای استقرار خودی در دریاچه، به وسیله قایق ها و بلم ها بوده است تا در فرصت مناسب بعدی، یونولیت ها برای ساختن کمین آورده شود.

برادر "بهمئی" مسئول طرح عملیات تیپ ۹ بدر مسئول هدایت عملیات در محور شرقی و برادر "دقایقی" فرمانده تیپ بدر، همین مسئولیت را در محور غربی به عهده داشتند. البته فرمانده تیپ، با محور شرقی نیز در ارتباط بود، اما عمده توانش را در محور غربی می بایست به کار می برد.

قطع ارتباط چند ساعته غواص ها با نیروی پشتیبانی قبل از شروع عملیات، یعنی از هنگامی که در آب فرو می رفتند و از قایق ها جدا می شدند تا زمانی که کلت منور شلیک می شد، برای تیپ به عنوان یک مسئله مطرح بود که می بایست حل می شد. در این مدت در

صورتی که اتفاقی برای نیروهای غواص می افتاد، خودشان می بایست آن را رفع می کردند، بدون هیچ امکان کمکی از نیروهای پشتیبانی. گفتنی است که ابتدا تصمیم گرفته شد که بی سیم ضد آب درست شود، اما متأسفانه انجام نشد.

در هر حال مسئولان تیم های غواص آخرین هماهنگی های لازم را انجام دادند. زمان رسیدن به هدف از نقطه رهایی، به وسیله مسئولان تیم ها تخمین زده شد و برادر "اسماعیل دقایقی" (فرمانده تیپ بدر) دو ساعت به زمان های پیش بینی شده می افزود تا در صورت پیش آمدن حادثه ای، زمان عملیات عقب نیفتد و همگی سر ساعت برسند. ساعت ۲۴ به عنوان زمان شروع درگیری برای هر دو محور تعیین شده بود.

حدود ساعت سه تا پنج بعدازظهر امروز نیروها در محل مأموریت خویش از آخرین کمین های خودی جدا شدند. طبق طرح مانور، هر گروه از غواصان و سپس قایق سواران، جداگانه به سمت هدف های تعیین شده به راه افتادند تا در زمان معین و طبق برنامه، درگیری را آغاز کنند.

در عمل، در همه محورها عملیات با موفقیت و با سرعت فوق العاده ای همراه بود،* مگر در پاسگاه "ام الطیره" در محور شرقی که با مقاومت دشمن و مجروح شدن مسئول تیم تک ور، نیروهای خودی بنا به دستور، عقب آمده اند و منتظر فرصت دیگری هستند. (۱)

* ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۳۷۶: فریب دشمن و قطع آتش در عملیات "قدس ۴"، ص ۴۹۵.

تصویر

۱-۱. سند شماره ۶۳۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "قدس ۴"، گزارش راوی عملیات قدس ۴ (علی مژدهی)، صص

۲ تا ۱۶.

مطابق گزارش های نوبه ای قرارگاه خاتم، امروز نیروهای خودی [از تیپ ۳ لشکر ۸۸ ارتش] موفق شده اند یک پست استراق سمع (شنود) در تپه ۴۰۲ واقع در منطقه عمومی سومار را که دشمن در تاریخ ۲۰/۴/۱۳۶۴ به اشغال خود در آورده بود، باز پس بگیرند. (۱) تیپ ۴۰ سراب (ارتش) نیز در عملیاتی در ارتفاعات "گیسکه" توانسته قسمتی از این ارتفاعات را که عراق ده روز پیش اشغال کرده بود، بازپس گیرد. در این عملیات شش اسیر عراقی - که دو نفر از آن ها افسر هستند - به عقب تخلیه شده اند. (۲)

امروز به یک مرکز بسیج و اعزام نیرو به جبهه در خیابان "آذربایجان" تهران حمله شد و با پرتاب نارنجک قسمتی از این مرکز ویران گردید و تعدادی از نیروهای مستقر در آن نیز شهید یا مجروح شدند. (۳) به گزارش سازمان حفاظت اطلاعات سپاه، مهاجمان از سازمان مجاهدین خلق بوده اند. (۴) این حمله در ادامه تلاش های سازمان مزبور است که به رغم تماشچی بودن، برای نشان دادن توانایی تأثیرگذاری در جنگ به زیان ایران و به نفع عراق، به شدت به تبلیغ و اقدامات تبلیغی پرداخته است.

اخیراً عراق در مناطق جنگی غرب کشور به تقویت و تشدید جنگ روانی علیه جمهوری اسلامی پرداخته است؛ در این خصوص به تازگی یک فرستنده رادیویی قوی تأسیس کرده است. این فرستنده - که کار آن از اوایل تیرماه شروع شده است - به زبان فارسی از عراق برنامه پخش می کند و منطقه غرب ایران را پوشش می دهد. صدای این رادیو در باختران به خوبی و حتی قوی تر از صدای جمهوری اسلامی قابل دریافت است. برنامه های این فرستنده علاوه بر پیام های تهدیدآمیز یا تحریک کننده، شامل پخش ترانه های رایج در حکومت گذشته، سخن رانی های شیخ "علی تهرانی" و مصاحبه با اسیران ایرانی می باشد. (۵)

روزنامه اطلاعات در طول ماه رمضان گذشته و در چندین جلسه، مصاحبه ای مفصل با آقای رئیس جمهور (آیت الله خامنه ای) انجام داده که امروز آن را چاپ کرده است. در این مصاحبه، مسائل داخلی و به خصوص مرحله جدید سیاست خارجی جمهوری اسلامی، یعنی برقراری روابط در سطح نظام بین المللی و منطقه ای، مورد بحث و گفت و گو قرار گرفت.

نماینده روزنامه اطلاعات در مورد آینده جنگ و روابط ایران با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، نظر رئیس جمهوری را پرسید و ایشان در پاسخ چنین گفت:

-
- ۱ - ۲. سند شماره ۰۰۹۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه عملیاتی خاتم، شماره ۱۳۷ (۲/۵/۱۳۶۴).
- ۲ - ۳. سند شماره ۰۲۲۸۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، عملیات و اطلاعات نزا، شماره ۱۲۵، ص ۲ (۱/۵/۱۳۶۴)؛ و سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، از ۲۴/۴/۱۳۶۴ الی ۱۶/۵/۱۳۶۴، ص ۱۱۰.
- ۳ - ۴. سند شماره ۰۷۰۷۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سازمان حفاظت اطلاعات سپاه پاسداران، ۴/۶/۱۳۶۴.
- ۴ - ۵. همان.
- ۵ - ۶. سند شماره ۲۲۶۰۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱۶.

کشورهای جهان سوم و حتی همه کشورهای جهان به جز رژیم هایی از قبیل امریکا، اسرائیل و افریقای جنوبی و امثال آن ها - که دلیل خاص مانع از ارتباط ما با آن ها است - بارها اعلام شده است و از شخص حضرت امام گرفته تا بقیه مسئولین، همه، این سیاست را اعلام کرده اند. ما بنا بر قطع روابط یا ضعیف کردن روابط سیاسی با کشورهای دیگر را نداریم، مگر در مورد استثنایی. همیشه حضرت امام در این مورد توصیه کرده اند، به خصوص در مورد کشورهای همسایه. حضرت آیت الله العظمی منتظری همواره توصیه های مؤکدی به همه ما کرده اند که باید سعی کنیم با این کشورها روابط مان را صمیمانه کنیم و این توهم غلط که جمهوری اسلامی سر جنگ با همه دارد را از ذهن آن ها خارج سازیم. تشخیص خود ما هم همین است و مسئولین کشور هم این را تأیید کرده اند. در حال حاضر انقلاب اسلامی به خاطر عدم تبیین نقطه نظراتش در مواردی، شناخته نشده است. چنانچه بتوانیم به کشورهای همسایه مان این معنا را درست تفهیم کنیم که حراست از منطقه خلیج فارس این منطقه حساس و استراتژیک - به عهده خود ما کشورهای پیرامون خلیج است؛ یا اگر بتوانیم تفهیم کنیم که باید در مقابل خطر بزرگی که اسلام و تمامی کشورهای اسلامی و وحدت آن ها را تهدید می کند، نیروهای مان را حتی المقدور هماهنگ و بسیج کنیم و به دنبال آن، مسئله خطر صهیونیست ها و رژیم صهیونیستی را به عنوان یک خطر اصلی، به طور جدی برای جهان اسلام مطرح سازیم، طبعاً امتیاز زیادی به دست آورده ایم.»

اطلاعات: «عده ای تصور می کنند مسئولین ایران به هیچ وجه از راه های سیاسی و دیپلماسی وارد عمل نمی شوند و اگر حکام منطقه هم بپذیرند که رژیم عراق باید عوض شود، باز هم ایران قبول نمی کند و بر شعار "جنگ، جنگ تا پیروزی" ادامه می دهد.»

رئیس جمهور: «امروزه هیچ جنگ نظامی بی نیست که تلاش سیاسی بی در کنارش نباشد و به آن کمک نکند؛ ما هم از آغاز جنگ تحمیلی تاکنون، تلاش های سیاسی مان در کنار تلاش های نظامی وجود داشته و دارد و به مقاصد مختلف - از جمله همین که شما در سؤال تان به آن اشاره داشتید - رفت و آمدهای فراوانی انجام شده است که همه از آن مطلع اند و بر همه روشن است. اما نکته ای که وجود دارد، این است که یک تحلیل غلطی پس از انقلاب اسلامی در منطقه حاکم شد و آن این بود که "انقلاب، ایران را آسیب پذیر ساخته است." همین تحلیل، یکی از عوامل اصلی بود که موجب شد حمله نظامی عراق به ایران انجام بگیرد. این تحلیل اگرچه در طول این چند سال جنگ به دلیل مقاومت شجاعانه رزمندگان اسلام، قوت و صحت خود را از دست داد، ولی هنوز تا حدودی باقی است و به کلی از بین نرفته است، لذا ما در گفت و گوهای سیاسی، آن وقت دارای موقعیت برتر هستیم که در جنگ، مشت قوی کوبنده ای را نشان دهیم. جنگ برای خود دارای یک مضمون سیاسی است؛ جنگ برای ما حاکی از یکپارچگی ملت است؛ اکنون دشمنان ما دارند

سرمایه گذاری می کنند، پول خرج می کنند که بتوانند جنگ را منشأ آثار سیاسی ضد نظام اسلامی بکنند، مثل خیلی از جاهای دیگر، اما نمی توانند. جنگ به معنای ثبات و رسوخ نظام اسلامی در سرزمین این کشور است؛ جنگ، حاکی از آن است که نظام جمهوری اسلامی آسیب پذیر و متزلزل نیست؛ پس می بینیم که جنگ مفهوم سیاسی بسیار قوی با خود دارد. هرگاه ما توانسته ایم در صحنه های نبرد، قدرتی از خود نشان دهیم، در مذاکرات سیاسی و ارتباطات دیپلماسی هم توانسته ایم نظرات و دیدگاه های خودمان را با قدرت مطرح کنیم. لذا این طور نیست که مسئولین جمهوری اسلامی به کار سیاسی در کنار جنگ نپرداخته اند، بلکه پرداخته ایم و حجم آن هم بسیار بالا و خوب بوده است، ولی با این حال، معتقد بوده و هستیم که برد و توان یک حرکت سیاسی، تابع قدرت نظامی و اثبات توانایی رزمی بوده است و این فقط در جبهه امکان پذیر است.»

اطلاعات: «از یک طرف در برخوردها و مذاکرات سیاسی و دیپلماسی می گوئیم: "ایران جنگ نمی خواست." و یا: "در امور داخلی هیچ کشوری دخالت نخواهیم کرد." و از طرفی هم گاهی در سخن رانی ها، مسئله کمک به نهضت های مردمی جهان، لزوم پیروزی اسلام و انقلاب اسلامی در سطح جهان و قیام و نهضت ملت های تحت ستم و برقراری حکومت اسلامی مطرح می شود.»

رئیس جمهور: «مشکلی که شما فرمودید، شاید خود همین احساس و انگیزه ای که در سؤال شما وجود داشت، این سخن گویان را به تدریج به این سمت بکشاند؛ یعنی وقتی مثلاً کلمه "صدور انقلاب" بد معنی می شود و نمی تواند آن چیزی را که در ذهن آن هاست منعکس کند، آن ها کلمه ای را پیدا کنند که بتواند بین آن معنی باشد، فرضاً "صدور ارزش های انقلاب."»

اطلاعات: «سال گذشته وزیر خارجه آلمان غربی به ایران سفر کرد و در بازگشت به غرب، خطاب به کشورهای غربی از آن ها خواست که نسبت به روابط با ایران تجدید نظر کنند؛ همچنین چندی پیش کاردار فرانسه در تهران خواستار بهبود روابط دو کشور شد؛ اخیراً نیز مشابه همین تغییرات در سطح روابط کشور ایران و شوروی دیده شده است؛ حضرت عالی گرایش این کشورها به بهبود روابط با ایران را ناشی از چه عواملی می دانید و این روند در حال حاضر در چه مرحله ای قرار دارد؟»

رئیس جمهور: «ما باید بکوشیم که این روند پیش برود، روند اعتراف به وجود جامعه اسلامی؛ ما برای آن سرمایه گذاری کرده ایم و این هم نتایج آن است. هرچه این نظام بیش تر باقی بماند و هرچه که بیش تر به پیش برود، هرچه که قابلیت خودش را برای باقی ماندن بیش تر ثابت کند، جدی بودن او بیش تر واضح می شود و لذا کسانی که حاضر نبودند آن را جدی تلقی کنند، حالا باید اعتراف کنند و آن را جدی بگیرند؛ امروز دنیا مجبور است ما را جدی بگیرد.»

نقش ما، نقش تعیین کننده ای است، هم در وضع ملت ها، هم در معادلات سیاسی جهان و هم در جغرافیای سیاسی عالم، ما مؤثر هستیم. خلیج فارس یک نقطه مهم ظهور حساسیت ما است؛ کل منطقه خاورمیانه و مخصوصاً صف مقدم مبارزه با صهیونیست ها، یکی دیگر از مناطقی است که حضور و ظهور ما در آن جا کاملاً آشکار است. مسئله نفت، مسئله دیگری است که ما در آن تعیین کننده هستیم و مسائل گوناگون دیگر.»

اطلاعات: «یک کشور نمی تواند به دور خود حصار بکشد و از طرف دیگر هم، ما در آرمان ها و اصول خودمان به طور قاطع و جدی سیاست "نه شرقی، نه غربی" را مطرح کرده ایم؛ آیا این خطر وجود نخواهد داشت که ما در تشخیص مرزهای این دو مسئله اشتباه کنیم؟ یعنی از یک سو لزوم برقراری و گسترش ارتباط با کشورهای جهان مطرح است و از سوی دیگر، لزوم وفاداری کامل به اصل اساسی "نه شرقی، نه غربی."»

رئیس جمهور: «آن اشتباه در صورتی پیش خواهد آمد که مفهوم "نه شرقی و نه غربی" درست درک نشده باشد و رابطه سالمی که بایستی با اصل "نه شرقی و نه غربی" معارضه ای نداشته باشد، درست تشخیص داده نشده باشد. معنای شعار "نه شرقی و نه غربی"، عدم رابطه با شرق و غرب نیست؛ عدم وابستگی به شرق و غرب است.

آسان ترین صحنه استقلال ما، صحنه سیاسی است که در این زمینه خود انقلاب بزرگ ترین کمک را به ما کرده است. این ارتباطات دیپلماسی مؤید استقلال ما هستند، نه معارض آن. مشکل ما بیش تر در عرصه اقتصادی و فرهنگی است؛ همچنان که می بینید و باید تلاش کنیم آن ها را به شکل لازمی تأمین کنیم. البته در زمینه فرهنگی کافی است که به خودمان برگردیم [...] اگر خطری باشد که ما را تهدید کند، برای وابستگی و نقض نه شرقی و نه غربی، مسئله اقتصاد است. ما اگر نتوانیم در درون خودمان، نیازهای اقتصادی خودمان را برآورده کنیم، در درازمدت آن خطر جدی خواهد بود. استقلال اقتصادی چیزی است که با شعار و تبلیغ به هیچ وجه به دست نمی آید، مثل سیاست نیست که یکی از ارکانش زبان است؛ همین که شما چیزی را بگویید، خود این یکی از عناصر تعیین کننده سیاست خواهد بود. اجزای سیاسی را خودمان عوض می کنیم به سود و یا به زیان شما، در حالی که که اقتصاد این طور نیست؛ در مورد اقتصاد، برنامه ریزی، مصلحت اندیشی های ناشی از پختگی و تبهر و تلاش همه جانبه و استفاده از تمامی امکانات، مورد نیاز است و تا این مقدمات فراهم نشود، خطر وابستگی وجود خواهد داشت. امروز قدرت و هیمنه انقلاب توانسته علی رغم وجود وابستگی اقتصادی، استقلال سیاسی را درست کند؛ این قدرت ما مسئولین نیست، قدرت انقلاب است. پس من وجود خطر را تأیید می کنم اما این که این خطر با ارتباطات سیاسی حاصل و جدی می شود را تأیید نمی کنم و معتقدم که با عدم معالجه صحیح اقتصادی، آن خطر وجود خواهد داشت.»

اطلاعات: «همان طور که فرمودید، از اول انقلاب تاکنون تلاش های زیادی در زمینه اقتصاد انجام گرفته، [ولی] هنوز مسائل ناگوار و بحث انگیزی وجود دارد، یکی از این مسائل در مورد اصطلاح "عدالت اجتماعی" است، به خصوص بعد از آن پیامی که امام به مجلس داشتند و تأکید مشخصی روی این مسئله داشتند؛ در این زمینه چه نظریاتی دارید؟»

رئیس جمهور: «در این مملکت اگر ما نتوانیم تولید و مصرف را کنترل کنیم - به معنای خاص تولید - یعنی از مصارف زائد و تشریفاتی و غیر ضروری پرهیز بشود و برویم به سمت مصرف کم و تولید زیاد، مشارکت و همکاری عمومی مردم و به کارانداختن انواع سرمایه های پولی از قبیل سرمایه های بخش خصوصی، سرمایه های علمی و تخصصی، به خصوص سرمایه های مربوط به برنامه ریزی و تعیین اولویت ها در زمینه اقتصادی و تولیدی، که اولویت ها در مملکت چیست؛ تا به این سمت برویم، مسئله قابل علاج نخواهد بود. همان طور که قبلاً گفته شد و روشن است، ما وارث یک اقتصاد به شدت بیمار و معیوب هستیم. [...] سیستم بد بوده، مبنای خراب بوده و آن مبنای ما به ارث رسیده و باید آن را درست کنیم.

البته تلاش های زیادی شده است، ولی هنوز تا رسیدن به هدف خیلی فاصله داریم. عواملی که تا حالا یک مقداری مانع از این شده اند که این تلاش ها به نتایج مطلوب و مورد نظر برسند، در درجه اول، جنگ است. نمی توان جنگ را نادیده گرفت؛ جنگ، هم پول و هم نیروی انسانی و همت را به خود مصروف می کند. همت مسئولین، یک سرمایه انقلاب است که بایستی آن را در جایی صرف کنند، خوب اگر این حادثه (جنگ) نباشد، همت در جای دیگری به نفع جامعه صرف خواهد شد. بنابراین، جنگ، عامل مهمی است و از سوی دیگر، ضعف برنامه ریزی در کار مسائل اقتصادی مؤثر است.»^(۱)

۳۸۱

امروز عده ای از نمایندگان مجلس در قالب یک طرح قانونی پیشنهاد کردند که معافیت مطروحه در ماده ۴۵ قانون نظام وظیفه عمومی مصوب ۲۹/۳/۱۳۶۳ که بر اساس آن، یکی از افراد خانواده شهید داده، از خدمت سربازی معاف می شود، شامل خانواده های جانباز، اسیر و مفقودالامر نیز بشود. در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی، قید یک فوریت این طرح، تصویب شد.^(۲)

۳۸۲

در چارچوب تلاش های سیاسی حاکمان عراق برای تأثیرگذاری مثبت در افکار عمومی جهان به وسیله تبلیغ صلح طلبی و تظاهر به مسالمت جویی، به منظور فراهم ساختن زمینه هرچه مناسب تر جهت جلب توجه بیش از پیش حامیان جهانی خود و تسهیل حرکت دولت های غربی در مسلح کردن هرچه بیش تر ارتش عراق، امروز به گزارش خبرگزاری کویت، "نزار حمدون" سفیر عراق در امریکا، از جوامع بین المللی درخواست کرده که برای

ص: ۴۹۲

۲-۸. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، "روزنامه رسمی، مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، شماره ۱۱۸۱۱، دوره دوم، جلسه ۱۶۱ (۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۸.

توقف جریان صدور تسلیحات و قطعات یدکی نظامی به ایران، بکوشند تا بدین ترتیب، ایران یک روش مسالمت آمیز را برای خاتمه دادن به جنگ با عراق، بپذیرد. این خبرگزاری سپس افزوده است: «وی با اشاره به این که خاتمه جنگ به عمر آیت الله "خمینی" رهبر معنوی ایران، بستگی دارد، گفت اقدام مزبور روند جنگ را کاهش می دهد، اما موجب خاتمه آن نمی شود. وی تأکید کرد عراق برای مذاکرات صلح با ایران، هیچ گونه شرط اولیه ای ندارد و در سیاست داخلی ایران نیز مداخله نمی کند، در صورتی که این کار به برقراری صلح در منطقه منجر شود.»

همچنین در چارچوب سیاست عراق برای جلب توجه محافل ذی نفوذ عمدتاً صهیونیستی - امریکایی، نزار حمدون درباره موضع عراق در برابر مصر و معاهده صلح با اسرائیل، گفته است که عراق در خط مقدم مقابله با اسرائیل قرار نداشته و خود را در مقام مخالفت با مصر و اردن قرار نمی دهد. وی افزوده: «ما از مصر و اردن حمایت می کنیم، ما حتی اگر سوری ها به سایر کشورهای عربی که در روند صلح دخالت دارند، بپیوندند، از آن ها هم حمایت می کنیم؛ ما مایلیم تا صلح در منطقه گسترش یابد.»^(۱)

در خصوص "صلح طلبی" حکومت عراق، سفیر این کشور در پاکستان نیز اعلام کرده است: «عراق از تلاش های کمیته صلح اسلامی در مورد جنگ تحمیلی، مشروط بر این که هدف این تلاش ها ایجاد صلح و پایان دادن جنگ به طور آبرومندانه باشد، استقبال خواهد کرد.» وی در ادامه گفت و گو با روزنامه "جنگ" چاپ پاکستان، تأکید کرده که عراق ضعیف نیست و فقط جهت رفاه مردم خویش، خواهان پایان جنگ می باشد. وی همچنین گفته است: «به تمام ملت عراق آموزش نظامی داده شده که در نتیجه آن، هر مرد و زن عراقی می تواند مدرن ترین سلاح را به کار ببرد و در حال حاضر نفرات [نیروهای] مردمی عراق از یک میلیون گذشته است و اکثر آن ها در جبهه های مختلف سرگرم نبرد هستند.»^(۲)

۳۸۳

بهبود روابط ایران با کشورهای امریکا و فرانسه، بدون آن که در جنگ یا مسائل مالی ذی حق، توجهی به حقوق ایران بشود، از جمله توقعاتی است که در اظهارات شخصیت های سیاسی این دو کشور نهفته است:

"جیمی کارتر" رئیس جمهوری سابق امریکا، در جریان گفت و گو با مقام های ترکیه، خواستار میانجی گری آنکارا برای عادی سازی روابط تهران با واشنگتن شده است. کارتر در مدت اقامت خود در ترکیه و دیدار با رئیس جمهوری و نخست وزیر این کشور، گفته که ترکیه تنها کشوری است که می تواند روابط بین تهران و واشنگتن را به حالت عادی برگرداند.^(۳) در این حال، وزیر خارجه امریکا در یک کنفرانس مطبوعاتی در کاخ سفید، اعلام کرده است: «ما [ایالات متحده امریکا] بعید است که بتوانیم برای پایان جنگ اقداماتی

ص: ۴۹۳

۱- ۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۷ (۳/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۴ و ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری کویت ۲/۵/۱۳۶۴.

۲-۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۶ (۲/۵/۱۳۶۴)، ص ۴، اسلام آباد - خبرگزاری
جمهوری اسلامی، ۱/۵/۱۳۶۴.
۳-۱۱. مأخذ ۷، ص آخر.

انجام دهیم، اگرچه می‌کوشیم برخی تدابیر را اتخاذ کنیم»^(۱)

از سوی دیگر، روزنامه کویتی "القبس" به نقل از منابع قابل اعتماد خود در پاریس، نوشته است: «دولت فرانسه به بهبود روابط با ایران مایل می‌باشد و این نمایان‌گر این مطلب است که علی‌رغم دو دلی‌های دولت فرانسه، موضوع سفر "رولان دوما" وزیر خارجه فرانسه به تهران، ممکن است به طور جدی مطرح شود. دو دلی‌های دولت فرانسه ناشی از این مطلب است که مقامات فرانسه از این وحشت دارند که سفر دوما به تهران به عنوان تغییر موضع فرانسه در قبال جنگ خلیج [فارس] و عدم حمایت از عراق تلقی شود و از سوی دیگر، دولت فرانسه مایل است مطمئن شود که این سفر حتماً به بهبود روابط با ایران منجر خواهد شد و این می‌تواند به آزادی چهار گروگان فرانسوی در بیروت کمک کند»^(۲)

القبس سپس افزوده است: «یک هیئت بلندپایه ایرانی در حدود سه هفته پیش برای گفت‌وگو با مقامات رسمی فرانسه درباره چگونگی بهبود روابط دوجانبه و حل و فصل مشکلات مالی بین دو کشور، از پاریس دیدن کرده است [...] هدف اصلی هیئت ایرانی از سفر به پاریس، حل و فصل نهایی مشکل مالی موجود بین ایران و فرانسه بوده است که از زمان پیروزی انقلاب ایران در سال ۱۹۷۹ تاکنون وجود داشته است»^(۳)

در عین حال خبرگزاری کویت از پاریس گزارش داد که وزارت خارجه فرانسه امروز در واکنشی ملایم، برخی گزارش‌های خارجی و محلی را مبنی بر این که "رولان دوما" وزیر خارجه فرانسه، در صدد است برای بهبود روابط بین تهران و پاریس در آینده نزدیک از تهران دیدن کند، تکذیب کرده است^(۴).

ضمیمه اول گزارش ۳۷۶: نگاهی به تیپ بدر

مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بعد از پایان عملیات "قدس ۴" بی‌درنگ گزارشی در باره آن برای فرمانده کل سپاه تهیه و ارسال کرد. در این گزارش، در خصوص نیروهای عمل‌کننده به عنوان یکی از ویژگی‌های مهم این عملیات، چنین تأکید شده است:

بافت و ترکیب نیروهای عمل‌کننده در "قدس ۴" می‌تواند به عنوان ویژگی مهم این عملیات در مقایسه با دیگر عملیات‌های قدس، محسوب گردد. در این عملیات، یگان عمل‌کننده، به جز فرمانده^(۵) آن و برخی کادرها، متشکل از نیروهای مجاهد عراقی بوده است که در طول جنگ از عراق اخراج شده و بعضاً خود پناهنده شده بودند.

ترکیبی از ارتشیان عراق و مجاهدین غیرنظامی که به لحاظ بینش سیاسی و انگیزه حرکت و جهاد

ص: ۴۹۴

۲-۱۳. مأخذ ۱۰، صص ۱۴ و ۱۵، خبرگزاری کویت.

۳-۱۴. مأخذ ۱۰، صص ۱۴ و ۱۵، خبرگزاری کویت، ۱/۵/۱۳۶۴.

۴-۱۵. مأخذ ۹، ص ۱۷، پاریس - خبرگزاری کویت، ۱/۵/۱۳۶۴.

۵- "اسماعیل دقایقی" فرماندهی تیپ ۹ بدر را به عهده داشت. در ادامه گسترش سازمان رزم سپاه این تیپ به لشکر ارتقاء یافت و در عملیات کربلای ۴ مأموریت ویژه ای عهده دار بود. پس از این عملیات، فرمانده این لشکر (اسماعیل دقایقی) در حین فراهم ساختن مقدمات اجرای مأموریت خود در عملیات کربلای ۵، در دی ماه ۱۳۶۵ به شهادت رسید.

مسلحانه، در جبهه حضور یافته اند، تیپ بدر را به وجود آورده است که قبل از انجام دادن "قدس ۴"، پدافند همین منطقه عملیاتی در هور را به عهده داشته است.

هرچند در میان صدهزار مهاجر عراقی، تشکیل یک تیپ (منها) نمی تواند در نظر اول آن چنان قابل توجه به حساب آید، ولی به هر حال می توان گفت نطفه یک حرکت صحیح بسته شده و در صورت دقت و ممارست و ایجاد زمینه های مناسب و حذف عوامل بازدارنده - که در ابعاد گوناگونی به مسئولان مختلفی مربوط می گردد - می توان امیدوار بود که برای آینده انقلاب اسلامی عراق گامی برداشته شده است.

هسته اولیه این تیپ، دو سال قبل در شرق بصره شکل گرفت. در آن جا از تعدادی رزمنده مسلمان عراقی گردانی به نام "شهید صدر" تشکیل شد و در پدافند پاسگاه زید به کار گرفته شد. این گردان زیر امر لشکر "ولی عصر (عج)" قرار داشت. در عملیات خیبر، صحبت تشکیل تیپ امام صادق از این نیروها بود که مدتی بعد با تیپ امام حسن (ع) ادغام شدند و این نیز در عمل پایدار نماند.

در عملیات "بدر"، این نیروها تحت عنوان "گردان های شهید صدر" در کنار لشکر ۲۵ کربلا، "قرارگاه نجف ۲" را تشکیل دادند و اقدامات درخور توجهی از آنان مشاهده شد. بعد از عملیات بدر، همین مسئولیت پدافند قسمتی از هور را به عهده گرفتند و در صحبت های بعدی مسئولان سپاه، قرار شد که ترکیب این نیروها با نیروهای قرارگاه رمضان، "تیپ بدر" را به وجود آورد و عشایر مبارز تحت امر قرارگاه نصرت نیز در چارچوب این تیپ قرار بگیرند.

در این تیپ، کادریایی از سپاه نیز حضور دارند که بیش تر با قصد انتقال تجربه و نیز جهت استحکام بافت تیپ و قوام تشکیلات آن در کنار برادران عراقی می باشند. عملیات "قدس ۴" نخستین تجربه این تیپ (به شکل فعلی) در زمینه "عملیات محدود" به شمار می رود که عملیات موفقی بوده است. اما اگر آفات اختلافات، رفاه طلبی و ... بگذارند، یگان های پرقدرتی از مجاهدین عراقی می تواند تشکیل بشود که عملیاتی به مراتب بزرگ تر از "قدس ۴" را با موفقیت انجام دهند.

اگر نحوه حرکت برادران پرشور و بانگیزه ای که در تیپ بدر به کار پرداخته اند الگوی آینده عراقیانی که در قم و تهران اوقات می گذرانند، قرار بگیرد، انقلاب اسلامی در عراق چشم اندازی امیدوارکننده می تواند داشته باشد.

در اوضاع کنونی، تیپ بدر در مقایسه با دیگر یگان های سپاه با برخی مشکلات اولیه روبه رو است؛ به عنوان مثال، دیگر یگان های رزمی سپاه از استان ها و شهرهای پشتیبانی کننده خود حمایت می شوند و حجم عمده ای از تدارکات آن ها با کمک های مردمی حل می شود، در حالی که تیپ بدر به دلیل این که نیروهای آن عراقی هستند، از این امکانات برخوردار نیست، زیرا دفاتر بسیج و جذب نیروهای عراقی در شهرهای تهران، کرج، قم و دیگر نقاطی که معاودان عراقی در آن جا اسکان یافته اند، (در عین فعال بودن و کانال اتصال عراقی های مقیم ایران به تیپ) توانایی لازم را با توجه به دیدگاه های موجود، ندارد. (۱)

ضمیمه دوم گزارش ۳۷۶: فریب دشمن و قطع آتش در عملیات "قدس ۴"

در شرح چگونگی این پیروزی سریع، نکات جالبی وجود دارد؛ از جمله ماجرای است که راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ راجع به آن چنین گزارش داده است:

در تخلیه اسرا به عقب، آن‌ها ابتدا به محل هدایت عملیات (قایق فرماندهی) سپس به مقر تیپ انتقال می‌یافتند. از میان اسرا، بی‌سیم چی پاسگاه فرماندهی دشمن در محل هدایت عملیات نگه داشته شد. دشمن با توجه به سقوط پاسگاه‌ها، منطقه را زیر آتش توپخانه گرفته و تردد در منطقه مشکل شده بود، لذا از بی‌سیم چی مزبور خواسته شد که با نیروهای ما همکاری کند. وی با اشتیاق پذیرفت و اظهار داشت که منتظر حمله نیروهای اسلام بوده است تا خود را تسلیم کند و می‌گفت به محض شروع درگیری، با الله اکبر خود را تسلیم کرده است.

ص: ۴۹۵

۱-۱۶. مأخذ ۱، ص ۱.

این فرد به "پست شنود" برده شد تا با فرماندهی خود (در عقبه) تماس بگیرد و از جمله از وی خواسته شد به فرمانده شان بگوید که "آتش را قطع کنید، زیرا روی سر ما می ریزد." با این اقدام، بعد از لحظاتی آتش به طور کلی روی منطقه قطع شد.

حدود سه الی چهار ساعت شنود به وسیله این فرد با دشمن در تماس بود و قطع آتش در این مدت کمک بزرگی به نیروهای خودی کرد: منطقه کاملاً قابل تردد شد و برادران به راحتی رفت و آمد می کردند. بعد از این مدت، مجدداً از بی سیم چی (جهت لو نرفتن شنود) خواسته شد با فرماندهی خود تماس گرفته و وانمود کند که نیروهای اسلام به طرف شان می آیند و قصد حمله دارند، سپس لحظه به لحظه گزارش کند تا سقوط پاسگاه، که پس از صحبت لازم با فرماندهی دشمن و در حین آن، بی سیم توسط شنود خودی قطع شد. در این لحظه فرماندهی دشمن سعی داشت با بی سیم چی تماس بگیرد و این نشان می داد که صحنه سازی مربوطه مؤثر بوده است.

پس از انتقال این بی سیم چی به همراه تعدادی دیگر از اسرا به مقر تیپ، زمانی که عده ای از مجاهدین عراقی به سمت اسرا آمدند، فرد مزبور به سمت یکی از آن ها رفت و یک دیگر را در آغوش گرفته و بوسیدند؛ بعداً معلوم شد از آشنایان یک دیگر می باشند. (۱)

ص: ۴۹۶

در ادامه عملیات شب گذشته، امروز نیروهای خودی به پاک سازی بقایای دشمن - که بعضاً در منطقه تصرف شده فعال بودند - پرداختند. در گزارش مستند مربوط به این عملیات، آمده است:

«تعدادی از افراد موسوم به "فرسان الهور" و ارتشیان عراق به درون نی‌ها فرار کرده و مخفی شده بودند. از این‌ها عده‌ای که بی سیم داشتند، با فرماندهی خود در تماس بودند و به توپخانه "گرا" می دادند، البته شنود خودی محل تقریبی بی سیم های فعال دشمن در منطقه را به دست آورده و نیروها با تیربار حوالی آن را به رگبار می بستند که تا حدودی مؤثر بود و بی سیم های دشمن برای مدتی خاموش می شد. اما در مجموع، منطقه آزاد شده هنوز آلوده بود و برادران بایستی با احتیاط تردد می کردند، بنابراین در ساعت ۵ صبح پاک سازی شروع شد، به این ترتیب که یکی از برادران با بلندگو به محل آلوده رفته و می گفت که "ما جای شما را می دانیم و در صورتی که تسلیم نشوید، تهل‌ها را به آتش خواهیم کشید." در پاسگاه سمت چپ هم به همین شکل عمل شد. از اسراء، تعداد و اسامی فراریان پرسیده می شد و معلوم می گردید، سپس برادران به محل می رفته و با بلندگو آن‌ها را صدا می زدند که بیرون می آمدند و تسلیم می شدند.

در این روز قایق های گشتی خودی تقریباً فعال بودند و مدام جهت تکمیل پاک سازی به منطقه - که هنوز آلوده بود - می رفتند و هربار بین یک تا سه نفر را از دشمن اسیر می کردند.

امروز همچنین دشمن در "ام الطیره" نیرو داشت ولی این نیرو تقریباً در محاصره خودی بود. وضعیت منطقه برای دشمن کاملاً روشن نبود، ولی امیدوار بود بتواند به وسیله این نیرو و تقویت آن، حرکتی روی منطقه داشته باشد، برای همین، ام الطیره در این روز به وسیله ادوات خودی زیر آتش گرفته شد. امروز هنوز پدافند هوایی خودی نتوانسته در منطقه حضور پیدا کند و هواپیماها و همین طور هلی کوپترهای دشمن به راحتی به منطقه می آیند و هر کجای منطقه را که می خواهند، می زنند اما به دلیل استتار خوب نیروهای خودی و

وجود تهیل های متعدد و نی زار بودن منطقه، هواپیماها و هلی کوپترهای دشمن نتوانستند خسارت زیادی به نیروهای خودی وارد آورند.

دشمن هرگاه قصد داشت حرکتی به وسیله قایق و بلم روی نیروهای ما داشته باشد، از سوی کمین های خودی روی آن ها آتش گشوده نمی شد و نیروهای مستقر در کمین خودی اجازه می دادند افراد دشمن جلو بیایند، سپس روی آن ها اجرای آتش می کردند که این حرکت باعث شده بود که هرگاه دشمن می آمد، با تلفاتی به عقب برمی گشت.

دشمن امروز یک بار به وسیله بلم و حمایت دو هلی کوپتر، پاتک کرد. شنود قبلاً متوجه پاتک دشمن شده و به کمین ها اطلاع داده بود. برادران با آمادگی اجازه دادند نیروهای دشمن نزدیک شوند و به محض نزدیک شدن، روی آن ها اجرای آتش کردند، در نتیجه هفت بلم دشمن غرق شده و تعداد زیادی از افراد ارتش عراق به هلاکت رسیدند.

یکی از برادران پیشنهاد کرد که "تا نیروهای دشمن در منطقه سرگردان هستند، باید روی ام الطیره سریعاً همین امشب عمل شود، زیرا به محض این که متوجه شود در این منطقه کاری از او ساخته نیست، نیروهایش را به عقب خواهد کشید." اما در عمل امروز در ام الطیره اقدامی صورت نگرفت و به بعد موکول شد. (۱)

۳۸۵

در جلسه امروز قرارگاه خاتم که فرماندهان قرارگاه نوح نیز در آن بودند و با حضور جانشین فرمانده سپاه (علی شمخانی) تشکیل شد، یکی از مسائل مورد بحث، نوع و پیشرفت فعالیت های مهندسی دشمن بود، که این مسئله خودبه خود دلیلی بر افزایش میزان هشاری دشمن در خصوص منطقه عملیات آتی تلقی می شد.

در این جلسه، "علی فدوی" معاون اطلاعاتی قرارگاه نوح، گزارشی از وضعیت دشمن در جهت تحکیم مواضع و استحکامات (ایجاد کانال)، احداث خاکریز، ایجاد سنگرهای ضد هوایی در منطقه "رأس البیشه" به طرف پایگاه موشکی، افزایش تردد خودرویی و ... ارائه داد و در آخر نتیجه گرفت: «بهتر است بنا را بر لو رفتن عملیات مان بگذاریم و به سرعت با رعایت حفاظت، شروع به کار کنیم.» اما شمخانی بر عادی سازی در روند پیشرفت کارهای منطقه عملیاتی، تأکید کرد؛ از جمله به این پوشش اشاره کرد که «مردم بیایند کانال ها و خاکریزها را ترمیم کنند [...] با فرماندار و جهاد و حفاظت هماهنگ کنید تا تعدادی از مردم بیایند و ضمن ترمیم کانال ها، مقداری هم خرما ببرند.» (۲)

۳۸۶

طبق اخباری که به دفتر سیاسی سپاه رسیده است و بر اساس گزارش این دفتر، در روزهای ۱۲/۴/۱۳۶۴ تا ۲/۵/۱۳۶۴، چهارده فقره درگیری بین نیروهای اسلام با عناصر وابسته به گروه های ضد انقلاب در غرب کشور روی داده است که در نتیجه، هفت تن از نیروهای خودی

- ۱-۱. سند شماره ۰۶۳۰ گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قدس ۴، صص ۲۴ تا ۲۶.
- ۲-۲. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۲۴/۴/۶۴ الی ۱۶/۵/۶۴، صص ۷۶ الی ۸۲.

شهید و دو تن مجروح شده اند. این درگیری ها در مناطق مریوان، نقده، اشنویه، پیرانشهر (پنج مورد)، سردشت، سقز و دیواندره روی داده است که ضمن آن، تعدادی از نیروهای وابسته به حزب دمکرات دست گیر شده اند و یک تن از آنان نیز به هلاکت رسیده است. (۱)

۳۸۷

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اعلام کرده که دو گروه از پیش مرگان حزب الله وابسته به مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق، به طور هم زمان با عملیات مجاهدین مسلمان عراقی در منطقه جنوب (عملیات قدس ۴)، امروز در عمق کردستان عراق به یک مقررماندهی در نزدیکی "جغراوا" واقع در دشت دیانا و یک پاسگاه حکومت بعثی عراق در جاده "دوله سر" هجوم برده اند که با انهدام کامل این دو مقرر، بیش از پنجاه تن از قوای حکومت عراق کشته شده اند و مرکز مخابرات و انبار مهمات آن ها نیز به طور کامل منهدم شده است. همچنین بر اثر برخورد یک کامیون نظامی حامل سلاح و مهمات با مین کار گذاشته شده به وسیله پیش مرگان حزب الله در جاده قلندر، کامیون دشمن منهدم و مهمات و سرنشینان آن نابود شدند. (۲)

۳۸۸

بعد از شکست عراق در جنگ روانی ناشی از تهدیدات این کشور مبنی بر راه انداختن مجدد جنگ شهرها - که با راه پیمایی عظیم روز قدس (۲۳/۴/۱۳۶۴) این شکست امکان پذیر گردید - اکنون مدتی است که عراق مجدداً به این جنگ روانی دست زده است و این تهدید را تکرار می کند که مجدداً حمله به مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران را شروع خواهد کرد؛ از جمله، سرلشکر ستاد "ثابت سلطان" فرمانده سپاه چهارم عراق، تهدید کرده که در آینده نیروهای این کشور تنها به "تارو مار کردن" حملات دشمن (ایران) اکتفا نکرده، بلکه مراکز تجمع آن ها را در عمق خاک خود (ایران) مورد حمله قرار داده و نابود خواهند کرد. وی در مصاحبه ای با هفته نامه "الفبا" - که امروز منتشر شد - گفته است که نیروهای عراقی امکانات و تجهیزاتی در اختیار دارند که می توانند همه حرکات نیروهای ایرانی را پیش از آغاز آن، کشف کنند.

وزیر اطلاعات عراق نیز گفته است: «عراق اکنون طرف برنده در جنگ و از نظر اقتصادی در وضع بسیار خوبی است. هر حمله تازه ایران مثل حملات قبلی درهم شکسته خواهد شد. جنگ در کوهستان ها و در باتلاق ها ادامه دارد، اما عراق در خاک خود مشغول به جنگ است. استحکامات عراق تقویت شده است، روحیه سربازان عراقی عالی است، خطوط حمل تجهیزات و تدارکات عراق کوتاه است در حالی که خطوط حمل تجهیزات و تدارکات ایران بلند است، یعنی ارسال تجهیزات به نیروهای عراق، سریع تر انجام می گیرد. عراق در صورتی که از اطراف ایران تحریک شود، یورش های هوایی خود بر تهران و سایر شهرهای ایران را از سر خواهد گرفت.» (۳)

ص: ۴۹۹

۲-۴. روزنامه کیهان، ۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۳-۵. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۳/۵/۱۳۶۴، ص ۴، رادیو بی.بی.سی، ۲/۵/۱۳۶۴.

به نظر برخی ناظران، عراق واقعاً در این جنگ روانی دوم نیز موفق نبوده است؛ از جمله، روزنامه "دیلی تلگراف" نوشته است: «علت تأمل عراق در از سرگیری جنگ شهرها علی رغم یک بن بست واقعی در جنگ ۵۸ ماهه خلیج [فارس]، ممکن است ترس از تجدید حملات [موشکی] ایران روی بغداد باشد.» دیلی تلگراف با اشاره به آتش بس دو هفته ای صدام که در ۲۵ خرداد سال جاری در مورد شهرها رعایت شد، افزوده است: «علی رغم این که هیچ یک از شرایط عراق عملی نگردید، اما پس از گذشت سه هفته از پایان ضرب الاجل چهارده روزه، قول از سرگیری حمله به شهرها توسط رئیس جمهور عراق، اجرا نگردید.

دیپلمات های غربی در بغداد می گویند که در مورد دلایل توقف جنگ شهرها مطمئن نیستند به خصوص این که در عراق این احساس وجود دارد که این گونه حملات، به اشتیاق مردم ایران برای جنگ، افزوده است. یک منبع دیپلماتیک گفت رئیس جمهور عراق فکر می کند که در کشورش افراد زیادی وجود دارند که منطق تسخیر و فتح ایران در پنج سال گذشته و آنچه که تاکنون در این پنج سال رخ داده را مورد سؤال قرار دهند. تشخیص این که چه مقدار آدم ناراضی و مخالف تمام عیار وجود دارد، مشکل است زیرا هر شخصی که مثلاً در اتوبوس در بغداد در حرکت است، معمولاً آن قدر وحشت دارد که نمی تواند عقیده اش را ابراز کند.» (۱)

یادآوری می شود شکل دیگری از جنگ تبلیغاتی و روانی که عراق می کوشد علیه ایران از آن استفاده کند، اقداماتی چون هواپیمارمایی است که با تشکیل گارد پرواز سپاه پاسداران، این امکان از عراق گرفته شده است. اما با حادثه اخیر بردن یک هلی کوپتر ایرانی به بغداد، مدتی است فضایی آماده تبلیغات برای عراق فراهم گردیده است؛ از جمله، امروز از بخش فارسی رادیو بغداد گفته شد:

«گام های برادران تان خلبانان هلی کوپتر توپ دار را که به عراق کشور صلح و امنیت و ثبات، پناهنده شدند، دنبال کنید. به این کشور روی آورید که با آغوش های باز از شما استقبال می کند تا با امن و امان در میان برادران عراقی تان زندگی کنید و خود را از مرگ محقق که خمینی و دار و دسته اش با اصرارورزی در ادامه جنگ، شما را به کام آن می اندازند، نجات دهید. از خود درنگ نشان ندهید فوری به عراق پناهنده شوید.» (۲)

۳۸۹

روند همکاری ساف و حزب بعث عراق و دیپلماسی تحیب میان آن ها، روبه گسترش است. منابع دیپلماتیک در الجزایر امروز اعلام کردند که رئیس کمیته اجرایی سازمان آزادی بخش فلسطین در هفته گذشته دستور داده است واحدی متشکل از حدود دویست جنگ جوی فلسطینی از الجزایر به بغداد منتقل شود. این منابع افزودند که یاسر عرفات اخیراً گروه هایی از جنگ جویان فلسطینی را از تونس و سودان به عراق منتقل کرده است. (۳)

ص: ۵۰۰

اسلامی، ۲/۵/۱۳۶۴.

۲-۷. همان، ص ۴۵، رادیو بغداد بخش فارسی.

۳-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۲۸ (۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۶، الجزایر - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۳/۵/۱۳۶۴.

در پی ارسال پیام تبریک کویت (۲۳/۴/۱۳۶۴)، عربستان (۲۴/۴/۱۳۶۴)، لیبی [فقط به نقل از خبرگزاری کویت ۲۴/۴/۱۳۶۴] و الجزایر (۲۶/۴/۱۳۶۴) به عراق (به مناسبت بیست و هفتمین سال گرد به قدرت رسیدن حکومت بعث عراق)، امروز نیز رادیو "صوت الجماهير" عراق از ارسال پیام جبهه آزادی بخش اریتره خبر داد:

«جبهه آزادی بخش اریتره در تلگرافی که به مناسبت جشن های ژوئیه به پرزیدنت صدام حسین مخابره کرده است، پشتیبانی کامل خود از عراق و در دفاع از حیثیت و شرافت امت عرب علیه تجاوز گروه یاغی و هم پیمانان او از اعراب شناسنامه ای را مورد تأکید قرار داد. این جبهه در تلگرام خود اشاره نمود که حدود توطئه ایرانی - صهیونیستی علیه عراق فقط شامل عراق نمی باشد، بلکه آثار و انعکاس آن فراتر است و به امت عرب و روح بزرگ آن لطمه وارد می کند.

این جبهه افزود که اعلام هم پیمانی مشکوکی میان رژیم لیبی و گروه فاسد در ایران علیه عراق، برای افراد شریف امت عرب که واقعیت رژیم لیبی و هم پیمانی های مشکوک و رفتار نادرست او در جهان عرب و در صحنه بین المللی برای شان روشن است، غیرمنتظره نبود.»^(۱)

به گزارش خبرگزاری فرانسه از بغداد، حکومت عراق در روزنامه "الثوره" ارگان حزب بعث حاکم بر این کشور، تأکید کرده است: «ضروری است جنگ چهارساله ایران و عراق در دستور کار کنفرانس فوق العاده سران کشورهای عرب - که به وسیله مراکش پیشنهاد شده است - گنجانیده شود.» به نوشته این روزنامه، کشورهای عربی می باید در این کنفرانس جمع واحدی را برای حمایت از عراق تشکیل دهند. یادآوری می شود آخرین کنفرانس در سال ۱۹۸۲ که در "فاس" تشکیل گردید، خواستار پایان یافتن جنگ ایران و عراق شد و حمایت کامل خود را از عراق و اجرای توافق دفاع مشترک عرب را اعلام کرد.

نشریه "الثوره" همچنین افزوده که سفر اخیر "طارق عزیز" به اردن، عربستان، یمن شمالی، مراکش، برای گنجانیدن مسئله جنگ ایران و عراق در دستور کار کنفرانس بوده است.^(۲)

در ادامه تحرکات رسمی و غیررسمی مربوط به آنچه "بهبود روابط ایران و همسایگان عربش" خوانده می شود، روزنامه اطلاعات نوشت: «شیخ "زائد بن سلطان آل نهیان" رئیس دولت امارات متحده عربی، نامه ای برای حجت الاسلام و المسلمین "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهور، در مورد جنگ ایران و عراق و اوضاع خاورمیانه ارسال داشت. وی همچنین دو نامه جداگانه دیگر نیز به سرهنگ قذافی و ضیاء الحق ارسال کرد.»^(۳)

در ادامه موضع گیری های خصمانه کویت - که از دیگر شیخ نشین ها رابطه تیره تری با

ص: ۵۰۱

۱- ۹. مأخذ ۶، ص ۴۸، بخش عربی رادیو صوت الجماهير، ۲/۵/۱۳۶۴.

۲- ۱۰. مأخذ ۶، ص ۷، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۲/۵/۱۳۶۴.

۳- ۱۱. روزنامه اطلاعات، ۲/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

جمهوری اسلامی دارد - ۱۳۰ تن از ایرانیان مقیم کویت، در چند روز گذشته از این کشور اخراج و از طریق مرزهای آبی خلیج فارس با چند فروند لنج وارد بوشهر و گناوه شده اند. در بین رانده شدگان یک تبعه اهل کویت نیز دیده می شود. اموال این رانده شدگان را دولت کویت ضبط کرده است. (۱)

۳۹۴

امروز در هفتاد و چهارمین جلسه کنفرانس اوپک، برخورداردی بین وزیران نفت عربستان و ایران پیش آمد که با وساطت خاتمه یافت. به دنبال طرح چند پیشنهاد در مورد تعیین و تعدیل قیمت انواع نفت خام و رأی گیری در این باره، در حالی که وزیران شرکت کننده در کنفرانس، در مورد پیشنهاد کاهش پنجاه سنت قیمت نفت سنگین و بیست سنت نفت متوسط، رأی گیری می کردند و اکثر آنان موافق این پیشنهاد بودند، عربستان سعودی مجدداً تقاضای کاهش شصت سنت را برای نفت خام سنگین مطرح کرد. این پیشنهاد مورد مخالفت هیئت ایرانی قرار گرفت و مهندس غرضی گفت: «باید به مصوبات اوپک احترام گذاشت و نباید بعد از هر رأی گیری، مجدداً پیشنهاد جدیدی مطرح شود.» وی به همین دلیل جلسه را ترک گفت. سپس وزیران نفت لیبی و الجزایر در اقامت گاه وزیر نفت ایران حضور یافتند و زمینه یک توافق کلی را مجدداً فراهم آوردند. به دنبال حضور مجدد وزیر نفت ایران در جلسه، کنفرانس دوباره به کار خود ادامه داد. پیشنهاد ایران در این کنفرانس، افزایش قیمت نفت و کاهش نسبی قیمت نفت خام سنگین می باشد. اجلاس اوپک در حالی برگزار می گردد که وزیران نفت هفت کشور عضو کمیته اختلاف قیمت انواع نفت، به ریاست "زکی یمانی" در دو دوره، مذاکره طولانی و خصوصی خود را در روز گذشته بدون موفقیت در کسب توافقی همگی برای تغییر قیمت ها، ادامه بحث را به اجلاس عمومی وزیران موکول کردند.

روزنامه کیهان در ادامه این گزارش افزود: «گفته می شود هیئت ایرانی در اجلاس تأکید کرده است به شرطی با تغییر قیمت گذاری کنونی موافقت خواهد نمود که درآمدهای نفتی اعضای اوپک کاهش نیابد. این بدان معنی خواهد بود که ایران در صورت کاهش قیمت نفت سنگین، خواهان افزایش قیمت دیگر انواع نفت می باشد. وزیر نفت نیجریه نیز در پایان مذاکرات سه ساعته دیروز (۲/۵/۱۳۶۴) - که تنها وزرا در آن شرکت داشتند - گفت توافق کلی بین وزرا وجود نداشته و تصمیمات بر اساس اکثریت آرا اتخاذ خواهد شد. همچنین گفته می شود که کشورهای کویت، اکوادور، ونزوئلا و قطر از پیشنهاد عربستان (کاهش قیمت نفت سنگین به میزان بیش از ۵۰ سنت در هر بشکه) حمایت می کنند.» (۲)

۳۹۵

رویتر به نقل از منابع کشتی رانی خلیج فارس اعلام کرده که ایران سرگرم مذاکره درباره خرید تعدادی نفت کش می باشد و این بدین معنی است که دیگر لازم نیست نفت کش های

ص: ۵۰۲

خارجی برای حمل نفت ایران به جزیره خارک واقع در منطقه جنگی خلیج فارس، بروند. این منابع گفته اند که ایران در صدد خرید ۹ فروند کشتی دست دوم است تا نفت خام خود را از جزیره خارک به جزیره سیری که دور از برد حملات عراق است، انتقال دهد. بسیاری از نفت کش های خارجی از جمله دو نفت کش متعلق به ترکیه، در ماه اخیر در اطراف جزیره خارک (در مسیر خارک - سیری) هدف حملات موشکی عراق قرار گرفته اند.^(۱)

۳۹۶

رادیوی ضدانقلابی موسوم به "رادیو ایران" وابسته به گروه بختیار که از عراق برنامه پخش می کند، در مورد هم زمانی سفر آقای هاشمی به ژاپن با حضور یک مقام امریکایی (کیسینجر) در آن کشور، به نقل از یک مقام مطلع، امروز (۲/۵/۱۳۶۴) ادعا کرد که هاشمی رفسنجانی در سفر اخیر خود به ژاپن، با یک مقام امریکایی دیدار و گفت و گو کرده و این دیدار به طور "سری" صورت گرفته است. در این گفتار آمده است: «نماینده خمینی در شورای عالی دفاع، به این مقام امریکایی تأکید کرده است که وی قدرت مندترین مهره رژیم اسلامی است و چنانچه ایالات متحده امریکا از وی حمایت کند، حاضر است به نحوی آبرومندانه به جنگ جمهوری اسلامی و عراق پایان دهد. هاشمی رفسنجانی به مقام امریکایی اطمینان داده است که در صورت برخورداری از حمایت امریکا، مذهبیهون افراطی و چپ گرا را سرکوب خواهد کرد و به کلیه فعالیت های تروریستی رژیم اسلامی پایان خواهد بخشید. رفسنجانی در این ملاقات - که بیش از یک ساعت به طول انجامید - یادآور شد که در صورتی که از غرب اطمینان حاصل کند، به تدریج نیروهای افراطی را از صحنه بیرون خواهد کرد و رابطه عادی با غرب و به ویژه امریکا را مورد تجدید نظر قرار خواهد داد.»^(۲)

ص: ۵۰۳

۱- ۱۴. مأخذ ۳، ص ۱۷، خبرگزاری رویترز از بحرین.

۲- ۱۵. مأخذ ۵، ص ۱۰، رادیو ایران، ۲/۵/۱۳۶۴.

یکی از مسائل مهم جلسه امروز در قرارگاه خاتم - که با حضور فرماندهان قرارگاه نجف جهت پی گیری و آماده سازی عملیات آتی در فاو، تشکیل شد - سپردن خطوط پدافندی اروند از ارتش و ژاندارمری به سپاه بود. این جابه جایی توأم با مشکلاتی بود، از جمله این که ژاندارمری تمایل چندانی به جابه جایی نشان نمی داد، در حالی که توجه به حضور اطلاعاتی دشمن در منطقه، ضرورت جابه جایی را چند برابر می کرد.^(۱)

یادآوری می شود که تحویل خط پدافندی از ۱۵ خرداد آغاز شده است و هم اکنون ادامه دارد.^(۲) این در حالی است که از اصول مهم و غیرقابل تردید در این جابه جایی، رعایت حفاظت است، به این دلیل، تنها تعداد معدودی از فرماندهان یگان هایی که قرار است در منطقه عمل کنند، از هدف و منطقه اصلی عملیات آگاهی دارند. در واقع بسیاری از کارهای مربوط به آمادگی، با پوشش ها و توضیحات مختلف باید انجام شود که خالی از مشکل نیست.^(۳)

در این میان طبیعی است یگان هایی که اطلاعات کافی ندارند، حساسیت لازم را نیز نداشته باشند و در تعویض نیرو و ستون کشی و ... اصول و ضوابط مقرر را آن طور که شاید و باید اجرا نکنند. در این باره " احمد سوداگر " مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه نجف، در جلسه امروز گزارش داد: «ارتش رعایت اصول حفاظتی را نکرده و آن گونه که برای نقل و انتقالات برآورد کرده بودیم، عمل نشد و تردها تقریباً چهار برابر میزان تعیین شده، افزایش یافت. همچنین توپ هایی که توسط ارتش و ژاندارمری از روی جاده اصلی (آبادان - خسروآباد) به عقب انتقال داده می شد، بدون استتار در روز روشن به عقب ماشین ها متصل کرده و گاهی هم در بین جاده به منظور صرف نهار متوقف می شدند.»^(۴)

از سوی دیگر، شلوغی و سر و صدای ناشی از تخلیه اجباری ژاندارمری و نیز حضور یگان های

ص: ۵۰۴

۱- ۱. سند شماره ۱۶۶۹۴/ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نوار جلسه قرارگاه خاتم، ۳/۵/۱۳۶۴، راوی محسن رخصت طلب.

۲- ۲. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (داود رنجبر)، ۱۳۶۷، ص ۵۲.

۳- ۳. ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۳۹۷: مسئله تحویل خط پدافندی اروند به سپاه، ص ۵۱۵.

۴- ۳. مأخذ ۱.

جدید در منطقه عملیاتی - که به لحاظ حفاظتی قابل توجه می باشد - سبب شده است تا این پرسش جدی شود که "آیا اصل غافل گیری رعایت شده یا عملیات به اصطلاح لو رفته است؟" این پیش بینی نیز قابل تصور بود که دشمن با مشاهده استقرار سپاه بر جای ارتش، یکی از مناطق عملیاتی را محور مورد نظر تصور کند، سپس اقداماتی انجام دهد. در مجموع، در اذهان فرماندهان حاضر در جلسه احساس می شد که خطر از بین رفتن حفاظت وجود دارد و باید با پیش بینی ها و اقداماتی بکوشند تا ذهن دشمن را بار دیگر عادی سازند. (۱) در این باره "علی شمخانی" جانشین فرمانده قرارگاه خاتم، گفت: «ما باید وضعیت را عادی کنیم و از مردم [بومی] بخواهیم بیابند خرماهای خود را بچینند تا ما در میان آن ها بتوانیم کار مهندسی خود را انجام دهیم.» (۲)

در این جلسه همچنین تحکیم مواضع دشمن - نظیر نصب انواع سیم های خاردار در ورودی نهرها و دیگر اقدامات مهندسی که عمدتاً در فرو رفتگی (پیچ خوردگی) رودخانه به طرف فاو صورت می گیرد - گزارش شد و مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. افزایش نیروهای دشمن نیز مورد توجه قرار گرفت. به گزارش سوداگر، نیروی پیاده دشمن تقریباً دو برابر افزایش یافته است. (۳)

۳۹۸

در ادامه عملیات "قدس ۴" و برای تصرف هدف باقی مانده، قرار بود شب هنگام با آتش تهیه نیم ساعته ادوات، تعدادی از نیروهای قایق سوار آخرین هدف این عملیات یعنی "الطیره" را تصرف و تأمین کنند، اما ساعتی قبل از حرکت نیروهای خودی، دشمن آن جا را تخلیه کرده بود و تنها یک اسیر و مقداری غنایم که به دلیل تعجیل در تخلیه، در محل باقی مانده بود، به دست آمد.

نتایج عملیات "قدس ۴" در یک گزارش که برای فرماندهی سپاه ارسال شده، چنین آمده است:

منطقه آزاد شده: نیمی از دریاچه "ام النعاج".

تلفات دشمن: کشته بیش از ۸۰ نفر؛ مجروح بیش از ۱۰۰ نفر و اسیر ۵۳ نفر؛ ۱۵ تن از اسرا فرسان الهور و یک تن آنان از وابستگان به خلق عرب خوزستان بوده است.

غنایم به دست آمده: قایق ۷ فروند (۲ فروند شب سوم)؛ بلم بیش از ۱۰ فروند؛ بی سیم "راکال" ۴ عدد؛ کلاشینکف بیش از ۵۰ قبضه؛ تیربار "گرینوف" ۵ قبضه؛ خمپاره ۲۶۰ قبضه؛ آر.پی.جی. ۵ قبضه؛ دوربین معمولی ۲ عدد.

ضایعات نیروهای خودی: شب عملیات، ۱ شهید و ۶ مجروح؛ روزهای پس از شروع عملیات، ۵ شهید و ۲۵ مجروح؛ اکثر تلفات خودی بر اثر حملات هوایی بوده است. (۴)

۳۹۹

در حالی که نیروهای خودی برای تداوم عملیات و اجرای مراحل بعدی عملیات "قادر" (۵)

۱-۴. مأخذ ۲.

۲-۵. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ، راوی قرارگاه خاتم محسن رخصت طلب، ۳/۵/۱۳۶۴، ص ۹۶.

۳-۶. همان، ص ۹۵.

۴-۷. سند شماره ۶۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۴"، گزارش راوی عملیات قدس ۴ (علی مژدهی)، ص ۲۷.

۵- مرحله دوم اجرای عملیات قادر که در پیش است، عملیات "قادر - ۲" نامیده شد.

آماده می شوند، دشمن در این منطقه عملیاتی به یک تک محدود دست زد. بر اساس گزارش های نوبه ای درباره وضعیت یگان های در خط که به رده های مافوق ارسال می گردد: «دشمن در ساعت ۴ بامداد با اجرای آتش سنگین روی ارتفاع ۱۹۳۶ (در ارتفاعات سرهویز واقع در منطقه عملیاتی قادر) رخنه ایجاد نمود که با اعزام نیروی کمکی و پایداری نیروهای خودی، در ساعت ۸، نیروی مهاجم به عقب رانده شد. مجدداً در ساعت ۱۱ دشمن با پیاده نمودن نیرو به وسیله هلی کوپتر و اجرای آتش سنگین توپخانه، این بار موفق شد روی ارتفاع مذکور مستقر شود.» (۱)

توضیح این که این ارتفاع در عملیات "قادر ۱" تصرف شده بود که امروز دشمن آن را از نیروهای لشکر ۲۸ (ارتش) پس گرفت. (۲)

چنانچه نیروهای خودی موفق به بازپس گیری مجدد سرهویز از دشمن نشوند، طرح مانور این مرحله از عملیات "قادر" دست خوش تغییراتی خواهد گردید، زیرا تصرف ارتفاعات سرهویز هم می باید به اهداف ضروری این مرحله اضافه گردد. نظر به اهمیت ارتفاعات سرهویز، گردان دیگری از لشکر ۲۸ (گردان ۱۰۷) مأموریت بازپس گیری این ارتفاع را برعهده گرفت و همین روز اقدامات خویش را آغاز کرد (۳)

۴۰۰

"رابرت فیسک" خبرنگار سرشناس روزنامه "تایمز" لندن اعزامی به بغداد، گزارش داد: «فرائنی در دست است حاکی از این که عراق و ایران مشغول یافتن راه هایی برای تأمین ذخیره تسلیحاتی خود - که رو به ته کشیدن است - هستند.» در این گزارش افزوده شده است: «"صدام حسین" رئیس جمهوری عراق، در طی دو هفته چهار بار با سفیر شوروی در آن کشور ملاقات کرده است. بعضی از دیپلمات های غربی در بغداد معتقدند که صدام حسین خواستار تهیه موشک های "اس. اس ۱۲" ساخت شوروی است که با آن ها می توان تهران را هدف گرفت. هرچند گفته می شود که اتحاد شوروی مایل نیست این موشک ها را در اختیار عراق قرار دهد.» (۴)

رابرت فیسک سپس نوشته است: «هلی کوپترهای ساخت امریکا که استتار شده بودند، در خارج از بغداد مشاهده گردیده اند. دیپلمات های عرب این موضوع را کمک های غیرمستقیم ایالات متحده به عراق تفسیر می کنند. این هلی کوپترها که گفته می شود اولین بخش از محموله ۴۸ فروند هلی کوپتر "بل" امریکایی است که به بغداد رسیده، از قبل مجهز به سیستم شلیک راکت شده اند. این هلی کوپترها که قادر به حمل چهارده نفر سرباز می باشند و تا مسافت ۴۵۰ مایلی قدرت پرواز دارند، برای استفاده های دفاعی در منطقه کردستان ایده آل خواهند بود.» (۵)

از سوی دیگر، "ریچارد مورفی" مشاور وزیر خارجه امریکا، فروش ۲۴ فروند هلی کوپتر

ص: ۵۰۶

- ۲-۹. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قادر، "گزارش راویان: مجید نداف، شهید علی فتحی، جوادزمان زاده دربان، مجید مختاری، نگارش ۱۳۶۴، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، ص ۵۱.
- ۳-۱۰. همان.
- ۴-۱۱. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۵/۵/۱۳۶۴، صص ۷ و ۸، رادیو بی.بی.سی، ۳/۵/۱۳۶۴.
- ۵-۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۸ (۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۵/۱۳۶۴.

"هیوز" به عراق را تأیید کرد و افزود: «این موضوع یک سال تحت بررسی علنی بوده است، اما کنگره امریکا رسماً در جریان آن قرار نگرفت، زیرا این هلی کوپترها فاقد اهمیت هستند.»^(۱)

۴۰۱

گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن - که امروز در روزنامه های اطلاعات و جمهوری اسلامی درج شد - به دو گزارش درباره اردوگاه های اسیران ایرانی در عراق اشاره دارد که از شماره های اخیر روزنامه های انگلیسی "گاردین" و "تایمز" انتخاب شده است.

روزنامه اطلاعات به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی نوشته است: «دو گزارش مزبور نشان می دهد رژیم عراق که در گزارش بهمن ماه سال گذشته سازمان ملل در مورد اسرای جنگ تحمیلی به خصوص به دلیل اعمال خشونت و زور و شکنجه علیه اسرا، محکوم شده بود، در یک تلاش تبلیغاتی ناموفق با عکس العمل منفی خبرنگاران روبه رو شده است. این خبرنگاران پس از بازدید از اردوگاه "رمادی-۲" واقع در ۷۰ کیلومتری شرق بغداد، در گزارش های خود بیش تر به جو مصنوعی اردوگاه و رفتار ساختگی فوق العاده این اردوگاه تأکید کردند.» روزنامه اطلاعات سپس به نقل از گزارش "دیوید هرست" خبرنگار روزنامه "گاردین" افزوده است: «این اردوگاه به وسیله سیم خاردار به عرض ۳۰ فوت و یک ردیف تانک محافظت می شود. مسئولین عراق به منظور جلب توجه خبرنگاران، غذای مناسبی برای اسرا تهیه دیده بودند.»^(۲) روزنامه جمهوری اسلامی نیز نوشته که "دیوید هرست"، سپس به اجتماعی از اسیران ایرانی در مقابل آشپزخانه اردوگاه اشاره کرده و توضیح داده است که این اجتماع "به ظاهر آسوده"، گویی فقط برای نمایش به روزنامه نگاران خارجی تشکیل شده بوده، چون پس از عبور خبرنگاران از در بزرگ محوطه، آنان هم پراکنده شده اند و به نظر می رسیده که با فرمان ختم نمایش از طرف کارگردان، به پشت صحنه رفته اند. خبرنگار گاردین در مورد وضع غذای اسیران نوشته است: «غذای اسرا در روز مورد بازدید، از برنج و نوعی خوراک بومی عراقی تشکیل می شد. جالب این که با وجود داغی ظرف، آتشی در زیر ظرف روشن نکرده بودند. با صدای دوربین ها، اسرای ایرانی که متوجه دقت خبرنگاران شده بودند، لبخند زدند.»

روزنامه جمهوری اسلامی سپس ادامه گزارش هرست را چنین نقل کرده است: «نمایش با بازدید از بخش کمک های پزشکی ادامه یافت؛ جایی که بسته های باز نشده داروها در آن انبار شده بود. مسئول بخش توضیح داد: "وضع جسمانی اسرا به حدی خوب است که احتیاج به کارهای پزشکی فوری ندارند؛ آنان بیش تر مبتلا به بیماری هایی مثل سرفه و سردرد هستند." [...] ما به بخش دیگری هدایت شدیم. این جا تنها دو تخت اشغال شده بود؛ روی یک تخت تنها شبخ لاغر مردی دیده می شد. پرسیدم چه دردی دارد. دکتری در پاسخ گفت: "بیماری اضطراب." در همین حال تلویزیون رقص یک زن و مرد را نشان می داد.

ص: ۵۰۷

۱- ۱۳. روزنامه اطلاعات، ۳/۵/۱۳۶۴، ص آخر.

۲- ۱۴. همان، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، لندن - روزنامه گاردین.

حیات اردوگاه هنگام ورود ما خالی بود، اما وقتی ما به بخش دیگری رفتیم، آن حیات پر شد از اسرایی که دو تا دو تا یا سه تا سه تا در طول و عرض آن قدم می زدند؛ این عمل در بعدازظهر گرم بغداد که درجه حرارت تا ۴۰ درجه می رسد، مسخره به نظر می آمد.»

این خبرنگار سپس به شرح ملاقات خود با گروهی از زندانیان پرداخته و پس از توضیحی در مورد وضع ظاهری آنان، نوشته است: «به خاطر کنترل شدید بر روی اسرا، نمی توانستیم آزادانه با آنان صحبت کنیم و وقتی با یکی شروع به مصاحبه می کردیم، نگهبانان دور ما حلقه می زدند و اسرا در این موقع قادر نبودند به راحتی درد دل کنند.» وی در پایان خاطرنشان کرده: «این همان اردوگاهی است که سال گذشته اسرا با سنگ از خبرنگاران استقبال کردند و هم زمان با ورود آنان، فریاد "الله اکبر" سر دادند.»^(۱)

همچنین در ادامه مطلب روزنامه اطلاعات، آمده است: «در گزارش دیگری نیز که در شماره روز دوشنبه روزنامه "تایمز" به چاپ رسید، "رابرت فیسک" خبرنگار این روزنامه، به وجود جوّ امنیتی شدید در اردوگاه اعتراف کرده است: یکی از فرماندهان این اردوگاه با خوش بینی ادعا کرد که "اسرا هیچ نیازی به فرار نمی بینند"، اما اقدامات امنیتی در اردوگاه نشان می دهد که مسئولین عراقی از شورش اسرای ایرانی به شدت بیم دارند.

خبرنگار تایمز ادعای فرماندهان عراقی را مبالغه آمیز خواند و افزود: چندین هکتار سیم خاردار به بلندی ۱۰ فوت و عرض ۳۰ فوت اردوگاه "رمادی-۱" را محاصره کرده است.

در ادامه این گزارش، خبرنگار تایمز یادآور می شود که اقدامات شدید امنیتی و کمبود امکانات رفاهی، به دلیل حمایت اسرا از امام خمینی است.»^(۲)

۴۰۲

رادیو اسرائیل در بخش اخبار فارسی امروز خود خبر داد: «در اوایل ماه گذشته، دوازده نفر از پزشکان نظامی عراقی به دستور پرزیدنت "صدام حسین" اعدام شده اند. اتهام این افراد، کمک به افسران و سربازان عراقی برای فرار از خدمت و ترک جبهه جنگ با ایران بوده است.»^(۳)

۴۰۳

درباره وضعیت کنونی جنگ و چشم انداز تلاش های صلح، گزارش امروز رادیو امریکا حاکی است: «توسل به راه های نظامی برای پایان اختلاف ایران و عراق هنوز غیرممکن به نظر می رسد، اما بیش تر کارشناسان همچنین ابراز عقیده می کنند که کوشش برای دست یابی به راه حلی سیاسی برای این جنگ تقریباً پنج ساله نیز همچنان بی نتیجه می ماند. با این حال، ظرف هفته جاری نشانه هایی به دست آمده که از احتمال احیای کوشش های چند باره کنفرانس اسلامی برای برقراری صلح میان ایران و عراق حکایت دارد.»^(۴)

از سوی دیگر، رئیس کمیته سازمان کنفرانس اسلامی نیز در این باره گفت: «هم اکنون فعالیت هایی در چارچوب این سازمان جهت پایان دادن به جنگ وجود دارد. این فعالیت ها

ص: ۵۰۸

۱-۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳/۵/۱۳۶۴، ص ۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، لندن - روزنامه گاردین.

۲-۱۶. مأخذ ۱۳.

۳-۱۷. مأخذ ۱۲، ص ۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، رادیو اسرائیل، ۳/۵/۱۳۶۴.

۴-۱۸. مأخذ ۱۱، صص ۲۲ و ۲۳، رادیو امریکا.

هنگامی صورت می گیرد که مشکلات زیادی میان دو کشور متخاصم وجود دارد و تعداد زیادی از راه حل ها به بن بست رسیده است. بهترین و عملی ترین راه حل برای پایان دادن به جنگ، در حال حاضر طرحی است که در دست تهیه می باشد. وی درباره این طرح - که آن را "یک ابتکار مطلوب" توصیف می کرد - توضیح بیش تری نداد. (۱)

"یاسر عرفات" نیز برای شرکت در تحرکات صلح، اظهار تمایل کرده است. وی در مصاحبه با روزنامه مصری "الاهرام" - که در شماره امروز این روزنامه چاپ شده - گفته است که اگر یک نیروی نظامی اسلامی کار جداسازی نیروهای متخاصم ایران و عراق را به درخواست یکی از طرف های درگیر (ایران و عراق) به عهده گیرد، جنگ فوراً متوقف خواهد شد. وی مدعی شده که "حافظ اسد" رئیس جمهوری سوریه، مانع شده است که توافق حاصل شده در مورد آتش بس جزیی بین ایران و عراق، جنگ را خاتمه دهد: «پس از این که کنفرانس اسلامی در مورد ایجاد آتش بس جزیی در مورد جزیره خارک و بندر بصره توافقی کسب کرده و به پایان یافتن جنگ نزدیک شده بود، دخالت رئیس جمهوری سوریه این توافق را با شکست روبه رو ساخت و در نتیجه، جنگ بین عراق و ایران همچنان ادامه یافت.» (۲)

۴۰۴

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع صبح امروز در دیدار با مسئولان و مدیران وزارت دفاع و سازمان های تابع آن و مسئولان دواير و شعب عقیدتی - سیاسی این وزارت خانه، خودکفایی در تجهیزات نظامی را به عنوان مهم ترین "نقطه" برای پایداری استقلال کشور مورد تأکید قرار داد. روزنامه کیهان در این باره چنین نوشت:

حجت الاسلام والمسلمین "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، با اشاره به ضرورت خودکفایی در تسلیحات نظامی، گفت: «ما اگر برای استغناء کشور از بیگانگان، یک نقطه را مشخص کنیم که از همه جا اولویت بیش تری داشته باشد، آن عبارت از "تجهیزات نظامی" می باشد. در این جاست که اگر ما متکی به دشمن باشیم به طوری که دشمن احساس کند که ما در این بخش نمی توانیم کاری انجام دهیم، در واقع فوری ترین خطرها ما را تهدید می کند.»

وی با اشاره به اهمیت ندادن به نقش تجهیزات در اوایل جنگ و بی اعتنایی نسبت به آن، گفت: «در اوایل جنگ انگیزه هایی بود که نقش تجهیزات را ضعیف جلوه می داد؛ آن هایی که این مسائل را مطرح می کردند، مخلص بودند و نظر سوء نداشتند ولی توجهی به دفاع نداشته و نمی دانستند نیروی انسانی مخلص چگونه می تواند به کار گرفته شود. البته "ایمان" بزرگ ترین سلاح است، ولی به کار بردن آن مسئله مهمی است. ایمان یک ملت، سلاح برنده ای می باشد ولی نقش دادن ایمان مردم، به معنای جنگیدن با دست خالی نیست؛ این غلط استفاده کردن از کاربرد سلاح ایمان است. ما باید دارای حداقل وسایل تهاجم باشیم تا نیروی انسانی بتواند از

ص: ۵۰۹

۱- ۱۹. مأخذ ۱۳، ص ۲۳.

۲- ۲۰. مأخذ ۱۲، ص ۸، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۵/۱۳۶۴.

خود دفاع کند و دشمن را بترساند و وقتی دشمن نترسید، یک دفعه از هزار کیلومتر سرازیر می شود. اگر به جنگ های تاریخ نگاه کنیم، سرکشان و متجاوزان همه به کسانی تجاوز می کردند که احساس می کردند می توان به آن ها فشار آورد، بنابراین یک ملت باید خود را مستحکم و قوی نماید تا مورد تجاوز قرار نگیرد و امکان آن هم نباشد.»^(۱)

۴۰۵

امروز راینی های وزارت خارجه و تلاش های مقام های رسمی جمهوری اسلامی ایران جهت گشایش اعزام زائران خانه خدا به مکه (بر اساس توافقات قبلی به میزان ۱۵۰ هزار تن) ادامه یافت. یادآوری می شود که تلاش های دیپلماتیک ایران در پی تحركات عربستان سعودی با ادعای جلوگیری از تکرار وقایع سال گذشته در حج و کاهش اعزام حجاج ایرانی از ۱۵۰ هزار تن به ۱۰۰ هزار تن، صورت می گیرد. از سوی دیگر، انتصاب "موسوی خوئینی ها" سرپرست حجاج ایرانی به دادستانی کل کشور از طرف امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران و نیز جانشینی مهدی کربوبی به این سمت (سرپرست حجاج)، تحلیل هایی مبنی بر عدول امام خمینی از آرمان های سیاسی حج، در میان مقام های رسمی و رسانه های گروهی در پی آورده است، اقیما در عمل، ماحصل تحركات دیپلماتیک ایران نشان می دهد که در امر حج، همچنان روند سابق ادامه دارد. در این جا، موارد مهم آخرین تحركات و نظرهای مربوطه به این موضوع، مورد بررسی و مرور اجمالی قرار می گیرد:

روزنامه کیهان در شماره امروز خود گزارشی از دیدار روز گذشته وزیر ارشاد اسلامی و مسئولان امور حج با رئیس جمهوری درج کرده است. مطابق این گزارش، وزیر ارشاد اسلامی حجت الاسلام "سیدمحمد خاتمی" برخی مشکلاتی را که مسئولان عربستان سعودی بر سر سفر حج ایرانیان قرار داده اند، به استحضار حجت الاسلام والمسلمین "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهوری رساند. آن گاه رئیس جمهور با اشاره به موضع اخیر دولت عربستان سعودی در خصوص اعزام ۱۵۰ هزار زائر ایرانی مشتاق بیت الله الحرام، گفت: «در حالی که مردم این چنین مشتاقانه منتظر زیارت حرمین شریفین بوده و برای آنان تسهیلات این زیارت از سوی دولت فراهم شده است، ممکن نیست این سفر انجام نگیرد. من امیدوار هستم که دولت عربستان سعودی در زمینه اعزام حجاج ایرانی بیت الله الحرام مانع تراشی نخواهد کرد.»^(۲)

حجت الاسلام "امام جمارانی" سرپرست سازمان حج و زیارت و اوقاف و امور خیریه نیز در گفت و گویی اختصاصی با روزنامه کیهان، با تأکید بر نظر دو سال پیش امام خمینی مبنی بر این که "اگر تعداد مورد نظر حجاج اعزامی به مکه رد شود، ما اصلاً به مکه نمی رویم"، به مصاحبه شب گذشته خاتمی وزیر ارشاد اسلامی، اشاره کرد که در آن آمده بود: «بر اساس توافقات به عمل آمده با مسئولین رسمی عربستان، ۱۵۰ هزار نفر اعزام به مکه خواهند داشت، ولی اکنون این توافقات از سوی عربستان زیر سؤال رفته است.» امام جمارانی با ذکر این که در

ص: ۵۱۰

۱- ۲۱. روزنامه کیهان، ۳/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲- ۲۲. همان، ص ۳.

سفر وزیر خارجه عربستان به ایران و ملاقات با دکتر ولایتی و آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، مسئله خاتمه یافته و اعزام ۱۵۰ هزار نفر تثبیت شده بود، افزود: «اگر چنانچه دولت سعودی نخواهد ما را تحمل کند، [به مکه] نمی رویم و هر پی آمدی داشته باشد، مسئول عواقب دولت سعودی خواهد بود.» وی سپس تأکید کرد: «حجاج ما با کمال طمأنینه خاطر اگر چنانچه به ما اجازه دادند به مکه برویم و آزادانه اعمال مان را انجام بدهیم، شعارهای مان علیه امریکا و علیه استکبار جهانی داده شود، ما حاضریم و حجاج ما حاضرند که به این مکه بروند، اما مکه ای که بخوهد ما را از آن شعارهای اصیل اسلامی و انقلابی خودمان باز بدارد، حجاج اقدام به چنین حجی نخواهند کرد.» (۱)

یادآوری می شود که سید محمد خاتمی وزیر ارشاد اسلامی شب گذشته (۲/۵/۱۳۶۴) در گفت و گویی با دفتر واحد مرکزی خبر گفته بود: «آنچه که پیش آمده حداقل نشان می دهد که دولت عربستان سعودی از اداره امر حج ناتوان است. اگر واقعاً دولت عربستان سعودی ناتوان است، بهتر است که این مسئله را اعلام بکند تا مسلمین یک چاره مناسبی برای این مشکل بیندیشند و اگر از این برخوردها منظور دولت عربستان اعلام فشار بر مسلمانان و انقلاب ایران هست، ما معتقدیم که انقلاب اسلامی را و رهبر با صلابت و سازش ناپذیر انقلاب اسلامی را و مردم مصمم و مؤمن ما را خوب شناخته اند.»

وی افزوده بود: «کعبه پایگاه توحید است و لازمه توحید، ابراز براءت نسبت به مشرکین و تصمیم بر جهت مبارزه با مستکبرین و سلطه اجانب است و این مسئله صریح دستور قرآن است... [این یک وظیفه الهی است که هیچ سیاستی نباید و نمی تواند جلو مسلمین را از انجام وظایف الهی آن ها بگیرد.]» (۲)

اعلام مواضع مسئولان نظام جمهوری اسلامی در برابر عربستان، بازتاب هایی در رسانه های همگانی در پی آورده، از جمله، رادیو اسرائیل در تاریخ ۲/۵/۱۳۶۴ به سخنان رئیس جمهور مبنی بر "اعزام ۱۵۰ هزار زائر ایرانی" اشاره کرد سپس با ذکر تأیید آمیز خبر درج یک سند محرمانه از وزارت ارشاد اسلامی در نشریه نهضت مقاومت ملی ایران [گروه بختیار در پاریس] مبنی بر این که حکومت ایران قصد دارد ۱۵ هزار تن از پاسداران دولتی و حزب اللهی را برای راه اندازی تظاهرات سیاسی در میان زائران خانه خدا به مکه اعزام کند، تفسیر خود را پایان داد. (۳) خبرگزاری رویتر به نقل از خبرگزاری رسمی سعودی گزارش داد که "شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی نیز امروز دعوت برای آمیختن حج با مسائل سیاسی در مکان مقدس مسلمانان در عربستان سعودی را محکوم کرد. رویتر افزود: «علی خامنه ای رئیس جمهوری ایران، هفته گذشته زوار ایرانی که امسال عازم حج می باشند را به ادغام تجربیات مذهبی شان با فعالیت های سیاسی دعوت کرده است.» (۴)

خبرگزاری یونایتد پرس در گزارشی به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی، ضمن درج

ص: ۵۱۱

۱- ۲۳. همان، ص ۳.

۲- ۲۴. همان، ص ۱۸.

۳- ۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۷ (۳/۵/۱۳۶۴)، ص ۳۶، رادیو اسرائیل.

۴-۲۶. مأخذ ۱۲، ص ۱۱، تهران - خیرگزاری جمهوری اسلامی، ۳/۵/۱۳۶۴.

اخبار مربوط به اختلاف میان عربستان و ایران در مورد تعداد حجاج اعزامی به مکه، نوشت: «محمدحسین لواسانی» مدیرکل افریقا - عربی وزارت امور خارجه، امروز (۳/۵/۱۳۶۴) به منظور تحویل پیام رئیس جمهور سیدعلی خامنه ای، عازم عربستان سعودی شد [...] عربستان سعودی قصد دارد تعداد زائران ایرانی را به [یک] صد هزار نفر کاهش دهد. در طول مراسم حج، مسلمانان ایرانی تظاهرات ضد صهیونیستی و ضد امپریالیستی برگزار می کنند و مقامات عربستان که مسئول هرگونه حادثه احتمالی این تظاهرات هستند، خواسته اند که هیچ گونه فعالیت سیاسی در طول برگزاری مراسم حج انجام نشود. هفته گذشته رهبر روحانی ایران آیت الله "روح الله خمینی" به مقامات رسمی ایران دستور داد تا تظاهرات عظیمی را در طول برگزاری مراسم حج ترتیب دهند. یونایتد پرس در پایان، نامه ای با تاریخ ۱۲ فوریه ۱۹۸۵ از وزارت ارشاد اسلامی به فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، درج کرده که به وسیله جنبش مقاومت ملی ایران (گروه بختیار) منتشر شده است. (۱)

مجله "اکونومیست" چاپ لندن، در شماره مورخ ۲۵ ژوئیه (۳ مرداد ماه) در مقاله ای با عنوان "نقشه های ایران در مورد مکه" نوشته است:

«مسئولین عربستان سعودی به منظور جلوگیری از تکرار وقایع سال گذشته - که تقریباً سرانجامی فاجعه آمیز داشت - تعدادی کارشناس خارجی ضد تروریسم اجیر کرده اند. شاه زاده "سعود الفیصل" وزیر خارجه عربستان، در ۱۹ ماه مه طی سفری به تهران از رهبران ایرانی خواست در مقابل حمایت مالی عربستان از ایران با تلاش این کشور و در پایان دادن به جنگ خلیج فارس [در سال جاری مراسم حج را به آرامی به انجام برسانند. وزیر خارجه عربستان با دست خالی به کشورش بازگشت، سپس مقامات امنیتی عربستان سعودی جهت آماده ساختن خود برای وضعی بدتر از سابق، چندین کارشناس ضد شورش و آشوب از امریکا، فرانسه و آلمان غربی اجیر کردند تا کنترل امنیت جده و مدینه و همچنین نقاط حساس جاده ای که به مکه می رود، طائف و ریاض، را در اختیار بگیرند.»

اکونومیست افزوده است: «منابع خبری خارجی در خاورمیانه می گویند هفته گذشته ایران سه یا احتمالاً چهار نشست با سران گروه های حامی آیت الله خمینی در افریقا، اروپای غربی، کشورهای حوزه خلیج فارس [کانادا و خاور دور ترتیب داده است. مقامات اطلاعاتی ایران که توسط آیت الله "منتظری" رهبر افراطیون شیعه، به این کشورها اعزام شده بودند، آن ها را از این نشست ها آگاه کردند. این نشست ها که در "گابون" پایتخت بوتسوانا، لندن، مونترال و یک کشور دیگر در افریقا برگزار شد، جهت هماهنگ کردن اقدامات در ایجاد آشوب در مکه، تصمیماتی اتخاذ شد. بنا به اظهار منابع ما، طبق این تصمیمات قرار است دو نوع بنیادگرا به مکه اعزام شوند: یک گروه کسانی هستند که از تعلیمات نظامی برخوردارند و گروه دیگر کسانی که در تحریک جمعیت تخصص دارند... اهداف اصلی این عملیات، سری

ص: ۵۱۲

می باشد اما منابع ما می گویند هدف اصلی، ایجاد شورش است. خمینی در صبح روز ۲۲ ماه ژوئیه حجت الاسلام "مهدی کروبی" سرپرست بنیاد شهید را به حضور پذیرفت. خمینی در این ملاقات آخرین دستورات خود را به اطلاع کروبی که در ۱۹ ژوئیه به عنوان سرپرست حجاج منصوب گردید، رساند. این دستورات حاکی است: "ما باید از این مراسم برای به وجود آوردن هشیاری سیاسی در اذهان مسلمین و تحریک آن ها به انجام تظاهرات در مسجدالحرام، مکه، مدینه و جده استفاده کنیم." چند ساعت بعد "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس ایران، در مراسمی در دانشگاه تهران درباره این گفته خمینی توضیح بیش تری داد: "تمام مسلمانان باید با تمام قوا فریاد بزنند مرگ بر امریکا، مرگ بر غرب؛ این فرمان امام است."^(۱)

همچنین رادیو اسرائیل، رادیو بغداد، رادیو کویت، رادیو بی.بی.سی. و روزنامه "القبس" نیز امروز مطالبی مشابه بازتاب های فوق، در مورد سفر حجاج ایران، اقدامات و ... مطرح کرده اند.

از سوی دیگر، روزنامه کیهان در تفسیری درباره فلسفه حج و نیز نگرش غرب به انقلاب اسلامی و اطلاق واژه هایی چون خمینیسیم، شیعه گری و بنیادگرایی به جمهوری اسلامی، به تغییر سرپرست حج (انتصاب کروبی به سمت سرپرستی حج و انتقال خوئینی ها از این سمت به دادستانی انقلاب) اشاره کرده و افزوده است: «ناظران ناشی سیاسی در داخل که به اصطلاح می کوشند تا تحلیل روندی کنند و قضایا را در ارتباط با هم بررسی نمایند، چنین نتیجه گیری کردند که این تغییرات در ادامه سفر و دعوت "سعودالفیصل" به ایران در رابطه با توقف جنگ شهرها صورت می گیرد و بر این اساس قضاوت کردند که این گامی است به عقب و به سمت حل مسالمت آمیز مسائل! و جالب این جاست که این ها، تنها پس از این تعویض، به رمز و رازها و اخبار ظاهراً پشت پرده پی برده اند! غرب نیز که دریافته است مکه و مراسم حج به نحوی که ایران آن را برگزار می کند، در افزایش موج ضداسرائیلی و ضد امریکایی نقش بسیار مهمی را ایفا می کند، در اقدامی هماهنگ، چنین تبلیغات کردند که "تغییر موسوی خوئینی ها - که از چهره های رادیکال حکومت ایران است - تمایل رهبران ایران به حجب آرام و بدون درگیری را نشان می دهد". تأیید امام از آقای خوئینی ها و سخنان آیت الله العظمی منتظری که "ان شاء الله با آمدن موسوی تحولی در قوه قضائیه و اجرای عدالت اسلامی در سطح جامعه، ایجاد شود." و با توجه به بینش و منش و شیوه برخورد ایشان در حل مسائل، خود دلایل روشنی است که نتیجه بگیریم این تغییر تنها در رابطه با اوضاع و احوال داخلی انقلاب صورت گرفته است و بس، زیرا از آن طرف می بینیم که امام در این رابطه می فرماید: "سیاست ما در قبال حج، یک سیاست اسلامی است و سیاست اسلامی که با رفتن و آمدن اشخاص، عوض نمی شود." و در حکم انتصاب آقای کروبی، امام ایشان را مؤظف به اجرای دستورالعمل هایی می کنند که قبلاً در حکم آقای خوئینی ها آمده است.»

ص: ۵۱۳

در آخر مقاله، تأکید شده است که "عربستان اگر در رابطه با نحوه برگزاری مراسم حج بخواهد بر اساس خواست و تمایل و تحلیل غرب و به ویژه امریکا عمل کند، مسلماً زیان خواهد کرد." (۱)

۴۰۶

هفتاد و چهارمین کنفرانس اوپک با تصمیم در خصوص کاهش بهای نفت سنگین به میزان ۵۰ سنت و نفت متوسط به میزان ۲۰ سنت، پس از چهار روز بحث و تبادل نظر به کار خود پایان داد. (۲) در مورد نتایج این کنفرانس، رادیو کلن گفت: «نتایج حاصله از کنفرانس وزیران کشورهای صادرکننده نفت عضو اوپک در ژنو، کوچک ترین تغییری در وضع بازار جهانی ندارد. میزان اصلی نفت خام در بازار جهانی در گذشته بیش از حد مورد نیاز بود و این وضع همچنان ادامه دارد. این احتمال قویاً وجود دارد که در اثر ادامه این وضع و بالا بودن میزان نفت خام در بازارهای جهانی، در آینده نزدیک بهای نفت خام به بشکه ای ۲۰ دلار عرضه گردد.» (۳)

۴۰۷

یک مقام مسئول در دولت ریگان، این گزارش ها را که انتقاد غیرمنتظر و شدید امریکا از "سازمان مجاهدین خلق ایران" به منظور ارائه واکنش مثبت در قبال گام های ایران برای بهبود روابط با امریکا، بوده، تکذیب کرده است. "ریچارد مورفی" وزیر مشاور در امور خارجی امریکا، در سخنانی در کنگره این کشور، مجاهدین خلق را مورد حمله قرار داده و به نمایندگان کنگره هشدار داده بود که از این سازمان حمایت نکنند. وی افزوده بود که اعضای مجاهدین خلق به تلاش وسیع جهت کسب حمایت اعضای کنگره و دیگر سیاستمداران امریکایی دست زده اند. خبرگزاری کویت در ادامه این خبر، افزوده است: «انتقاد مورفی از مجاهدین در حالی صورت گرفت که گزارش های قبلی حاکی از تلاش دولت انقلابی ایران جهت بهبود روابط با امریکا از طریق میانجی گری ژاپن بود. "چارلز ردمن" معاون سخن گوی وزارت امور خارجه امریکا، ضمن رد ارتباط انتقاد مورفی از مجاهدین با تلاش های ایران جهت آشتی با امریکا، گفت: اظهارات مورفی تنها در تلاش جهت روشن کردن ماهیت فعالیت های این سازمان (مجاهدین خلق) صورت گرفته است.» (۴)

۴۰۸

امروز پلیس ترکیه ترور روز گذشته یک دیپلمات اردنی در این کشور را تلویحاً به ایران نسبت داد. این در حالی است که درباره مسئولیت این ترور گزارش های متفاوت و بعضاً ضد و نقیضی به وسیله خبرگزاری ها منتشر شده است.

یونایتد پرس به نقل از یک مقام رسمی پلیس ترکیه در آنکارا، گزارش داده است: «مأموران پلیس ترکیه امروز در جستجوی یک ایرانی که مظنون به ترور یک دیپلمات اردنی است،

ص: ۵۱۴

۲-۳۰. روزنامه کیهان، ۵/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۳-۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۹ (۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۷، رادیو کلن.

۴-۳۲. همان، ص ۱۱، خبرگزاری کویت از واشنگتن.

هستند. این مقام ترک افزود: "ما از قبل معتقدیم که قاتل، یک ایرانی است." ولی هویت این مظنون ایرانی را اعلام نکرد.^(۱)

"زیاد سانی" (ثانی) دبیر اول سفارت اردن در آنکارا، دیروز در حالی که اتومبیل او پشت چراغ قرمز ایستاده بوده، بر اثر اصابت چهار گلوله به وسیله یک مرد مسلح ناشناس به قتل رسیده است. در پی این قتل، شخصی تلفنی به خبرنگار آسوشیتدپرس گفته که سازمان جهاد اسلامی مسئولیت این ترور را به عهده گرفته است. وی که خود را عضو این سازمان معرفی کرده، دبیر اول سفارت اردن را عامل قدرت های امپریالیستی خوانده و افزوده است: «اقدامات ما علیه یک چنین افرادی در آینده ادامه خواهد داشت.» از سوی دیگر، خبرگزاری رسمی ترکیه اعلام کرد که شخص دیگری در تماسی تلفنی با این خبرگزاری در لندن، گفته است که ترور دیپلمات اردنی کار گروه "حزب الله" می باشد. یک سازمان فلسطینی به نام "سپتامبر سیاه" نیز مسئولیت این ترور را به عهده گرفته است.^(۲)

به گزارش خبرگزاری فرانسه، شخصی که از بروکسل از طرف سازمان سپتامبر سیاه صحبت می کرده، گفته است: «ما خود را مسئول قتل "زیاد ثانی" - که عامل همکاری بین سرویس های امنیتی اردن و ترکیه بوده است - اعلام می کنیم.» این فرد - که به زبان فرانسه و با لهجه غلیظ عربی صحبت می کرده - افزوده است: «ما به رژیم اردن اخطار می کنیم برای تعقیب نیروهای ملی گرا و انقلابی در اردن و دیگر کشورها بهای گزافی را باید پردازد.» وی همچنین تأکید کرده که "طرح موافقت عرفات - حسین هیچ گاه اجرا نمی شود." منظور وی، موافقت نامه فوریه گذشته بین عرفات و شاه حسین بوده است.^(۳)

یک تلفن کننده نیز - که ترکی را به خوبی صحبت می کرده - در تماس با دفتر یک خبرگزاری غربی در آنکارا، گفته است که سازمان جهاد اسلامی مسئول این ترور است. فردی از سوی همین سازمان در تماس دیگری با دفتر بی.بی.سی. در بروکسل نیز مسئولیت این ترور را به عهده گرفته است.^(۴)

در همین حال، وزارت خارجه حکومت اردن بیانیه ای صادر کرده که در آن اردن از مقام های ترکیه خواسته است قاتل را شناسایی و به کیفر برسانند. بیانیه همچنین افزوده است: «چنین اقداماتی اردن را از ادامه وظایف ملی و خدمت به مسئله اعراب و ملت فلسطین باز نخواهد داشت.»^(۵)

ضمیمه گزارش ۳۹۷: مسئله تحویل خط پدافندی اروند به سپاه

یادآوری می شود که بخشی از نیروهای ژاندارمری حاضر به تخلیه منطقه شده اند، اما این کار را بدون رعایت نکات لازم حفاظتی انجام می دهند و برخی دیگر اساساً حاضر به تحویل خط به سپاه نیستند و مقاومت می کنند. در این باره "عزیز جعفری" در جلسه امروز قرارگاه خاتم گفت: «ارتش مستقیماً دستور تخلیه داده است، ولی این ها گفته اند نمی رویم. ما هم که گفته ایم، عمل نکردند. این ها از صیاد

١-٣٣. مأخذ ١٢، ص ١٥، آنکارا - آسوشيتد پرس.

٢-٣٤. مأخذ ٢١، ص آخر.

٣-٣٥. مأخذ ١٥، ص ٣.

٤-٣٦. مأخذ ١٢، ص ١٥، آنکارا - يونائتد پرس، ٣/٥/١٣٦٤.

٥-٣٧. مأخذ ١٥، ص ٣.

خواسته اند که از "سلیمان جاه" بخواهد این ها را تعویض نکنند. این ها عقبه شان این جاست و نمی خواهند عوض شوند.»

احمد سوداگر نیز گفت: «این ها پنج سال است در این خط هستند و نمی روند.»

علی شمشانی هم پیشنهاد کرد: «شما یک جلسه ناهار بگذارید و بگویید شورای عالی دفاع گفته خط پدافندی سپاه این جا باشد، چون ارتش آتش دارد و نیرو ندارد و سپاه برعکس است. این خط چون نیرو می خواهد و آتش احتیاج ندارد، قرار شده ما آن را بیوشانیم.»^(۱)

ص: ۵۱۶

۱- ۳۸. مأخذ ۵، ص ۹۷ (۳/۵/۱۳۶۴)، نوار شماره ۱۶۶۹۴.

پاتک لشکر ۲۸ کردستان (ارتش) در ارتفاعات "سرهویز" برای عقب راندن نیروهای عراقی و بازپس گیری مجدد منطقه ای که در عملیات "قادر ۱" تصرف شده بود، نهایتاً موفقیتی در پی نداشت. نیروهای خودی در این حمله - که از روز گذشته تدارک شده بود و شب قبل انجام گرفت - کاری از پیش نبردند و نهایتاً تا ساعت ۷ صبح امروز، عقب نشینی کردند. (۱)

در گزارش قرارگاه حمزه (ارتش) در این باره آمده است: «نیروهای خودی به ارتفاع ۱۹۳۶ واقع در منطقه عملیاتی قادر تک نموده و با دشمن درگیر می شوند، لیکن به علت آتش شدید دشمن، موفق نمی شوند ارتفاع مذکور را تصرف کنند، به همین دلیل و بنا به دستور، عقب نشینی کردند.» (۲)

به این ترتیب در عملیاتی که در تداوم قادر، با عنوان "قادر ۲" انجام خواهد شد، ارتفاعات سرهویز نیز ضرورتاً به اهداف عملیات افزوده می شود.

امروز روستای "قره داغ" صائین دژ که قبلاً به همت سپاه مسلح گردیده بود، مورد هجوم عناصر حزب دمکرات قرار گرفت. (۳) به گزارش اطلاعات صائین دژ، حمله به این روستا در ساعت ۱۴:۳۰ به وسیله "لک ۲" از هیز افشار (۴) با استعداد ۲۵ نفر مسلح به سلاح انفرادی و نیز مجهز به یک قبضه آر.پی.جی.، یک قبضه تیربار "فناسه" و دو قبضه "بی بی کلاش" انجام گرفته است. در این حمله - که تا ساعت ۲۱:۳۰ ادامه داشته است - دو تن از اهالی این روستا شهید و هشت تن دیگر زخمی شده اند؛ از نیروهای معارض نیز چهار تن کشته و سه تن مجروح شده اند، همچنین به یک باب مغازه داخل روستا تعرض شد و مبلغ دوازده هزار

۱-۱. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش عملیات قادر" گزارش راویان مجید نداف، شهید علی فتحی، جواد زمان زاده و مجید مختاری، نشر مرداد ۱۳۶۴، ویرایش جدید ۱۳۸۰، ص ۵۸.

۲-۲. سند شماره ۰۲۲۸۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه تاکتیکی حمزه سیدالشهدا، رکن ۳، ش ۱۲ (۴/۵/۱۳۶۴).

۳-۳. سند شماره ۲۲۶۰۶۲ دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه بولتن "رویدادها" شماره ۵۶ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۸، ۴/۵/۱۳۶۴.

۴- نام گذاری سازمان نظامی حزب دمکرات چنین است: دسته (۱۰ نفر)، پل (۲۰ نفر)، لک (۷۰ تا ۸۰ نفر)، هیز (۵۰۰ نفر)؛ هر هیز شامل ۶ لک می باشد. [سند شماره ۲۸۷۷۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ]

تومان از آن دزدیده اند و یک دستگاه تویوتا (حامل ۳۰ هزار تومان متعلق به یک روستایی که در صدد انتقال منزلش به شهر بوده است) و یک باب منزل نیز به آتش کشیده شد.^(۱)

در ادامه گزارش، آمده است: «نسبت به زنان و دختران نیز تعرض و بی شرمی صورت گرفت که با خشم [واکنش] روستائیان روبه رو شده اند. همچنین معارضین مزبور قصد دارند به کلیه روستاهایی که توسط سپاه تسلیح شده اند، حمله کنند.» بر طبق این گزارش، نیروهای خودی با هماهنگی گروه های ضربت میاندوآب و تکاب به تعقیب مهاجمان پرداختند.^(۲)

از سوی دیگر، برخی گزارش های رسیده به سپاه، از شهادت ۸ تن و مجروح شدن ۱۰ تن و اسارت ۲۱ تن از نیروهای دولتی حکایت می کند که به دلیل اهمیت این وقایع، حفاظت اطلاعات سپاه از حفاظت اطلاعات قرارگاه حمزه خواستار پی گیری دقیق و میزان صحت و سقم و بررسی جوانب آن، شده است.^(۳)

۴۱۱

عده ای از عناصر موسوم به "خلق عرب" که بعد از پایان دوره فعالیت آشکار و رسمی جریان های خلق عرب در اوائل سال ۱۳۵۸، به فعالیتی صرفاً خشونت بار ادامه دادند، هویتی کاملاً وابسته به عراق یافتند و به یک عامل صرف جاسوسی و خراب کاری برای این کشور تبدیل شدند. با شروع جنگ، این عده باز هم سقوط بیش تری کردند و در جنگ علیه میهن خود نیز شرکت داده شدند و حتی بعضاً نقش بازجو و شکنجه گر اسیران ایرانی را به عهده گرفتند! یک گزارش که امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز مخابره کرده، عاقبت نافرجام بعضی از اینان را نشان می دهد:

«پانزده ایرانی که با ارتش بعثی عراق همکاری می کردند، در جریان عملیات "قدس ۴" در شمال هورالهویزه به اسارت نیروهای اسلام درآمدند. گزارش های رسیده به خبرگزاری جمهوری اسلامی حاکی است این پانزده تن - که از اهالی بستان و هویزه هستند - اوایل جنگ به عراق پناهنده شده بودند و رژیم عراق از وجود آنان به عنوان پیش قراولان هور استفاده می کرد. این عده به هنگام حمله نیروهای اسلام کوشیدند منطقه عملیاتی را ترک و متواری شوند، لیکن رزمندگان اسلام آنان را محاصره و به اسارت خود درآوردند.»^(۴)

۴۱۲

در پی پناهنده شدن (بی سابقه) یک هلی کوپتر جمهوری اسلامی ایران با سه سرنشین به عراق، امروز نیز خبرگزاری جمهوری اسلامی از گریز احتمالی یک فروند هلی کوپتر دیگر به عراق، گزارش داد. اما این خبر در هیچ یک از رسانه های همگانی، حتی در کشور عراق - که گفته می شود این هلی کوپتر احتمالاً به آن جا پناهنده شده است - منعکس نشده است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، یک فروند دیگر از هلی کوپترهای هوانیروز از عصر امروز تاکنون ناپدید شده است. گفته می شود این هلی کوپتر نیز به خاک عراق رفته است.

- ۱-۴. سند شماره ۴۲۸۰۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۵/۵/۱۳۶۴، از اطلاعات صائین دژ، به اطلاعات قرارگاه حمزه.
- ۲-۵. همان.
- ۳-۶. سند شماره ۹۶۸۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۹/۶/۱۳۶۴، از سازمان حفاظت اطلاعات سپاه، به حفاظت اطلاعات قرارگاه حمزه.
- ۴-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۹ (۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۸، اهواز- خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۵/۱۳۶۴.

نام خلبان این هلی کوپتر که از هلی کوپترهای عملیاتی در عملیات شمال غرب بوده، مشخص است لیکن از تعداد سرنشینان آن هنگام فرار احتمالی، اطلاعی در دست نیست. (۱)

۴۱۳

امروز صدام حسین در مصاحبه ای با خبرنگاران مصری، به سؤالات آنان درباره بسیج امت عرب در مقابل دشمنان، جنگ ایران و عراق، روحیه ایرانی ها در جنگ و در برابر بمباران شهرها، ابتکارات صلح، از سر گرفته شدن فروش تجهیزات نظامی شوروی به عراق و دیگر مناسبات دو کشور، رابطه امریکا و عراق و موضع امریکا در خصوص جنگ، روابط مصر و عراق، همبستگی اعراب و تجاوز هواپیماهای سوریه به حریم هوایی عراق، پاسخ گفت.

صدام حسین با طرح این سؤال که "آیا ما قادر هستیم با دشمنان امت عرب به طور انفرادی به مقابله برخیزیم؟" تأکید کرد: «ما به عنوان جزئی از امت عرب، در برابر هر تجاوز بایستی تمامی توانایی های مان را در سطح کل امت عرب بسیج کنیم.» وی با اشاره به این که بعضی ها گمان می کنند دشمن عراق، دشمن امت عرب نیست، گفت: «این ها بایستی بدانند که عراق بخشی از امت عرب است.» صدام افزود: «اگر دشمن هر کشور عرب، دشمن امت عرب تلقی گردد، در این صورت دشمن یادشده بایستی به اندازه قدرت امت عرب توانایی داشته باشد.»

صدام در مورد جنگ ایران و عراق گفت: «به جنگ ایران و عراق می نگریم که عراق در یک طرف این جنگ شش ساله است و در برابر سلاح های مشابه تسلیحات اسرائیل جنگید و همچنین با ارتشی جنگید که در همان مدارس که اسرائیلی ها تربیت می شوند، تعلیم دیده است و بعضی از آن ها (ایرانی ها) میدان مین را مانند گوسفند باز می کردند؛ آن ها جهت باز کردن میدان های مین، امواج پی در پی انسانی اعزام می کردند. البته این مسئله پایان یافته است و دیگر وجود خارجی ندارد. ما در چنین شرایطی جنگیدیم. ما عرب هستیم و اعراب قادرند از اسلحه خود استفاده نمایند ولی بایستی با ایمان و با عقل از آن استفاده کنند.»

صدام درباره روحیه ایرانی ها برای ادامه دادن به جنگ، گفت: «طبیعی است اوضاع داخلی ایران در حال حاضر همانند پنج یا دو و یا حتی یک سال قبل نیست و طرف داری از ادامه جنگ در حال کاهش است. ما اطمینان داریم که اکنون حتی خود خمینی هم به این مسئله پی برده است که مسئله بلعیدن عراق و سرازیر شدن به طرف میهن عربی، خیالی بیش نیست، همان گونه که تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی بیش تر از یک رؤیا نبوده و انگ شرم و ننگ خورده است. در قوانین زندگی معاصر چیزی که بلعیدن کشورهای همسایه از سوی کشوری را تجویز کند، وجود ندارد و در قوانین اسلام هم چیزی که اجازه دهد مسلمانی به دیگر مسلمانان به این نحو تجاوز کند، وجود ندارد.»

وی در قسمت دیگری از این مصاحبه، در خصوص بمباران شهرها گفت: «ما هنگامی

ص: ۵۱۹

۱-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۰ (۶/۵/۱۳۶۴)، ص ۶، باختران-خبرگزاری
جمهوری اسلامی، ۵/۵/۱۳۶۴.

تهران را بمباران می کنیم که بصره مورد حمله قرار گرفته باشد؛ اگر آن ها بصره را بزنند، ما نیز تهران را می زنیم؛ اگر فلان شهر ما را بزنند، ما نیز شهرهای آنان را می زنیم. رژیم ایران که علیه عراق دست به تجاوز زده، اگر می خواهد تهران آسیب نبیند باید آسیب رساندن به عراق را خاتمه دهد؛ کسی که صلح در تهران را می خواهد، باید متوقف ساختن جنگ را بخواهد و هیچ منطقی غیر از این وجود ندارد.»

صدام همچنین در مورد روند ادامه ابتکارات برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق، گفت: «این ابتکارات ادامه دارد، ولی علت عدم توفیق آن ها و به اجرا در نیامدن ابتکارات، مخالفت طرف ایرانی است.»

وی درباره نقش ابرقدرت ها در ادامه جنگ، گفت: «بروز یا توقف جنگ تنها به اراده ابرقدرت ها بستگی ندارد، بلکه اراده ابرقدرت ها در چارچوب اراده های طرفین جنگ معنی پیدا می کند، چون اگر طرفین متحارب خواهان صلح باشند، ابرقدرت ها توان آن را ندارند که آن ها را مجبور به جنگ نمایند ولی هنگامی که ابرقدرت ها خواهان صلح باشند، باید گفت که این خواست آن ها بی تأثیر نیست ولی در زمینه میزان تأثیر آن نباید اراده ملل را نادیده گرفت.»

صدام در پاسخ به پرسش یکی از خبرنگاران درباره از سر گرفته شدن فروش تجهیزات نظامی شوروی به عراق، گفت: «روابط ما با شوروی ها پیرامون معاملات تسلیحاتی، روابطی قدیمی است؛ موافقت و یا مخالفت شوروی ها در زمینه فروش تسلیحات، چیزی است که به اراده آن ها مربوط می شود ولی باید توجه داشت که روابط تسلیحاتی میان دو کشور، روابطی قدیمی است و به طور قطع و یقین شوروی ها خواهان آن هستند که این روابط قطع نشود. ما تاکنون از روابط خود با شوروی رضایت داشته ایم، همچنین از روابط خود با آمریکا در چارچوب خصوصیات که از روابط برشمرده ایم، راضی هستیم و این روابط، روابطی معمولی است.»

وی در مورد موضع آمریکا در برابر جنگ، گفت: «در نیمه دوم ۱۹۸۲، امریکایی ها مایل بودند که عراق از نظر نظامی آسیب ببیند، ولی این که میزان این آسیب مورد نظر آن ها چه اندازه بوده است را نمی توانیم بگوییم. پس از نیمه ۱۹۸۲، در دیدگاه امریکایی ها تحولی به وجود آمد که تحولی مثبت بوده که به دیدگاه آن ها نسبت به منطقه به ویژه ادامه جنگ، مربوط می شود. آن ها به طور آشکار به ما گفته اند که مخالف جنگ هستند. عواملی وجود دارند که نشان می دهند امریکایی ها مخالف ادامه جنگ هستند؛ عواملی نیز وجود دارند که باید با دید بازتری مورد بررسی قرار گیرند، چرا که به ایرانی ها جنگ افزار و قطعات یدکی غرب و آمریکا می رسد و در این اواخر بازداشت تعدادی از افرادی که جنگ افزار به ایرانی ها تحویل می دادند را شنیدید. آنچه که امریکایی ها به ما می گویند، این است که مخالف ادامه جنگ هستند و ما تاکنون چیزی که دال بر عدم صداقت این گفتار باشد، ندیده ایم.»

صدام سپس کمک های لیبی و سوریه به ایران را از عوامل طولانی شدن جنگ دانست و با اشاره به این که "اکنون عصر اتم و همکاری است، نه عصر انزوا"، گفت: «در حالی که میان ملل همکاری وجود دارد، پس چرا نباید میان کشورهای امت عرب همکاری وجود داشته باشد؟ چرا به جای این که با بسیاری از کشورهای خارجی داد و ستد داشته باشیم همان داد و ستد را ولو با کیفیت کم تر و یا مشابه، با مصر، اردن و یا سوریه برقرار نسازیم و پیروزی های مشترکی به دست نیاوریم؟»

وی درباره اوضاع جاری اعراب گفت: «اگر وضع کنونی اعراب را با مقیاس های جاری بسنجیم، می بینیم که شکاف های زیادی در میان آنان وجود دارد و مهم ترین این شکاف ها، حالت از هم پاشیدگی و اختلاف میان برخی از این کشورها است. متأسفانه بسیاری از اعراب قدرت را در چارچوب منافع خود به کار می بندند و به آن به عنوان اقتدار قومی و با دید فرهنگی، قومی و برادری نمی نگرند؛ یعنی هنگامی که توپ و تانک و هواپیماهای شان زیاد می شود، به جای این که آن را برای حفظ صلح و استقلال به کار بگیرند، برای تضعیف صلح و استقلال از آن استفاده می کنند، در چنین شرایطی برخی از کشورهای عربی این گونه ابزارهای جنگی را علیه برادر خود به کار می گیرند، به جای این که سرزمین اشغال شده ای را آزاد کنند و یا عوامل خیر را فراهم کنند و با افزودن به عوامل دیگر، اقتدار امت عربی را تأمین کنند و در نتیجه این امکان را به او بدهند تا سرزمین اشغالی خود را آزاد کند. این حالت را نمی توان یک حالت سالم تلقی کرد بلکه این حالت یک حالت ناهمگون است؛ این حالت کنونی اعراب ناشی از رفتارهای فردی بعضی از حکام است و عوامل اختلاف عواملی نیستند که نمایان گر سیر تاریخ باشد و یا تمایلات مردم عرب باشند؛ برای نمونه لیبی را مثال می زنیم، این کشور چند بار با مصر اختلاف پیدا کرد و چند بار هم این کشور را به وحدت دعوت کرد؛ این تمایل به وحدت سریع و همچنین حالت اختلاف ناشی از مزاج تند، هر دو منفی است... بعضی اعراب معتقدند کشورهای عربی در جنگ شش روزه قدرت رزمی خوبی داشتند، چون شمشیر بر قدرت بدنی تکیه می کند ولی هنگامی که اسلحه جدید بر نیروی عقل استوار شد، اعراب عقب افتادند، اما شما که مسائل را دنبال می کنید خوب می دانید که اعراب در جنگ ۱۹۷۳ واقعیت جدیدی را به وجود آوردند.»

صدام سپس با اشاره به تجاوز هواپیماهای سوری به حریم هوایی عراق، گفت: «به فرماندهی کل نیروهای مسلح گفته شده که در صورت تکرار چنین اقدامی، هواپیماهای سوریه را سرنگون سازند.»

صدام با اشاره به این که این تجاوزات هم زمان با عملیات ایران در جبهه، بوده است، افزود: «در فرهنگ عرب، اعراب و کشورهای عربی مانند برادر هستند، اما یک حاکم عرب گاهی بخشی از امکانات ملت را برای خود به کار می گیرد. من اطمینان دارم که اگر الآن به سوری ها بگویند

"بروید و به عراق حمله کنید"، آن‌ها هرگز این کار را نخواهند کرد ولی حاکم سوریه می‌تواند با اوامر نظامی به ارتش خود بگوید که ایرانی‌ها با عراقی‌ها در حال جنگ هستند، شما بروید ایرانی‌ها را نجات دهید و با این اقدام شما عراق مجبور خواهد شد واحدهایی از نیروی هوایی و دفاع هوایی خود را جهت مراقبت از مرزهای خود با سوریه مستقر نماید.»^(۱)

۴۱۴

در خطبه‌های نماز جمعه، امام جمعه موقت تهران آقای "امامی کاشانی" امیدوارانه به مسئله ضرورت برکناری صدام پرداخت و خبرهای اعتراض به اقدامات تروریستی عراق و دعوت دبیر شورای همکاری خلیج فارس از اعضای شورا برای تشکیل جلسه جهت بررسی این اقدامات، عراق را مورد توجه قرار داد:

«الآن منطقه را رژیم عراق ناامن کرده و رژیم صدام امنیت منطقه را به خطر انداخته و ما بارها می‌گفتیم که این رژیم صدام است که منطقه را به ناامنی کشیده است. دولت‌های خلیج فارس نمی‌خواستند این را بپذیرند، ولی الآن پذیرفته‌اند. در خبرها دیدم دبیر شورای همکاری خلیج فارس گفته است که این شورا اجلاسیه‌ای تشکیل می‌دهد تا ببیند چرا عراق دست به چنین کارهایی زده است؛ چرا این قدر تروریست به این جا و آن جا اعزام می‌کند. بحرین وقتی فهمیده است که سیزده نفر از کسانی که در ارتش خودش بودند و برای عراق جاسوسی می‌کردند را دست‌گیر کرد و به عراق گفته است: "چرا این کار را می‌کنی؟" و نماینده عراق را بیرون کرده است. عراق در کویت آن کار را کرده؛ در عربستان سعودی آن جنایت را کرده؛ در هر کجا از منطقه دستش برسد، جنایت می‌کند. الآن دبیر شورای همکاری خلیج فارس اعلام جلسه کرده و می‌گوید: "باید با این حرکات چه کرد؟" ما از اول می‌گفتیم که عامل تروریسم در منطقه، این کثیف است که تروریست تربیت می‌کند.»

وی برای حل این بحران، خواستار برکناری صدام شد و توصیه کرد در مراسم حج، شخصیت‌های سیاسی و مذهبی جهان اسلام برای این ناامنی‌ها و حذف این عنصر خطرناک از عراق، فکری بکنند. آقای کاشانی سپس با توجه دادن به اهمیت حج، پیشنهاد کرد: «وزرای امور خارجه کشورهای اسلامی، کنفرانس‌های خود را در حج تشکیل دهند.»^(۲)

۴۱۵

روزنامه "گاردین" چاپ لندن، امروز در مقاله مربوط به جنگ، به جنبه‌های مختلفی از جمله انتظار نابه‌جای ایران از سرنگونی صدام و ایجاد شورش در ارتش عراق، اقدامات موفق صدام در کنار بی‌رحمی‌هایش در داخل عراق، وضع خوب بصره و اقتصاد عراق و تأثیر کمک‌های مالی کشورهای عرب منطقه در بهبود وضع کنونی اقتصاد حکومت صدام، پرداخته است. مقاله گاردین همچنین به حملات محدود اما مداوم ایران و نیز تأثیر جنگ شهرها، اشاره دارد. در این مقاله آمده است:

ص: ۵۲۲

«ایرانی‌ها امیدوار هستند که طولانی‌تر شدن جنگ موجب افزایش بروز ناآرامی در درون ارتش عراق شود. ارتش عراق تنها نیروی مؤثری است که قادر به سرنگون ساختن صدام حسین - که پایگاه قدرت آن یعنی حزب بعث تنها یک صد هزار عضو دارد - می‌باشد، اما علی‌رغم اعدام فرماندهان ناموفق، شواهد چندان (اگر نگوییم هیچ شواهدی) در مورد این که یک چنین چیزی ممکن است به وقوع بپیوندد، وجود ندارد.

رژیم صدام حسین با تمام بی‌رحمی‌های خود، موفق شده است که خود را به طور اعجاب‌انگیزی با واقعیت‌های سیاسی مردم خود وفق دهد. در میان وزاری عالی رتبه مورد انتخاب وی، هم از افراد مسیحی و هم از افراد کرد دیده می‌شوند. میلیون‌ها دلار صرف عمران و آبادانی در مناطق شیعه‌نشین جنوب عراق شده است و در بصره نیز یک پوستر در همه جا به چشم می‌خورد: تصویری از صدام حسین در حالی که به حالت احترام در مقابل درب طلایی یک مسجد ایستاده است. با وجود طولانی بودن جنگ، صدام از صرف یک میلیون دینار جهت کشیدن ورقه‌های طلا بر روی گنبد مساجد عراق [احتمالاً منظور عتبات متبرکه عراق است] خودداری نکرده است.

در خیابان‌ها آثار شاخصی از نارضایتی دیده نمی‌شود. در شهر بصره که بیش از بقیه به خطوط مقدم جبهه نزدیک بوده و در جریان گلوله باران‌های ایران در طول پنج سال گذشته متحمل حداقل شش صد قربانی شده، مغازه‌ها به فعالیت‌های معمولی خود ادامه داده و انبوه اتومبیل‌ها در مرکز شهر به چشم می‌خورد. زندگی در این شهر برای خارجی‌ها تفاوت قابل‌درکی دارد و هتل "شرایتون" محل اقامت آن‌ها با کیسه‌های شنی احاطه شده است. از لحاظ اقتصادی، جنگ آثار گسترده‌ای را برای عراق به دنبال داشته اما ویران‌کننده نیست.

عراق قادر بوده است که با بهره‌گیری از کمک سی میلیارد دلاری عربستان سعودی و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس و همچنین موافقت شرکت‌های غربی با تمدید مهلت پرداخت بدهی‌های عراق، هنوز به ساختن جاده‌ها، فاضلاب‌آب‌ها و مراکز ذخیره آب و همچنین بیمارستان و فرودگاه ادامه داده و خطوط راه آهن خود را گسترش دهد. همسایگان نگران عراق، این کشور را از هر لحاظ تأمین کرده و ستون‌هایی از کامیون‌های مملو از تجهیزات تازه و کالاهای مختلف را روانه جاده‌های این کشور کرده‌اند.

در مقاله گاردین همچنین درباره عملیات محدود اما مداوم ایران آمده است:

«اگرچه صحبت کردن از موفقیت عمده ایران در مناطق کوهستانی بخش شمالی جبهه، ممکن است صحت نداشته باشد اما در این تردیدی نیست که تاکتیک‌های ایران مبتنی بر ناخنک زدن به اراضی محدود در طول تقریباً تمامی خطوط ۷۵۰ مایلی جبهه باعث شده است که عراق در رابطه با تعیین مراکز تجمع نیروهای ایرانی دچار اشکال شده و نتواند تشخیص بدهد که حمله بعدی در کدام منطقه خواهد بود.

عراقی‌ها بی‌میلی‌شدیدی نسبت به از سرگیری بمباران هدف‌های غیرنظامی در تهران - که به نظر می‌رسد بر روی مردم ایران تأثیر داشت - از خود نشان می‌دهند اما سیاست فعلی آن‌ها مبتنی بر مهار پیشروی‌های ایران نیز ظاهراً شانس پیروزی عراق را افزایش نمی‌دهند، چون ایرانی‌ها به تلفات خود اهمیتی نمی‌دهند.»^(۱)

۴۱۶

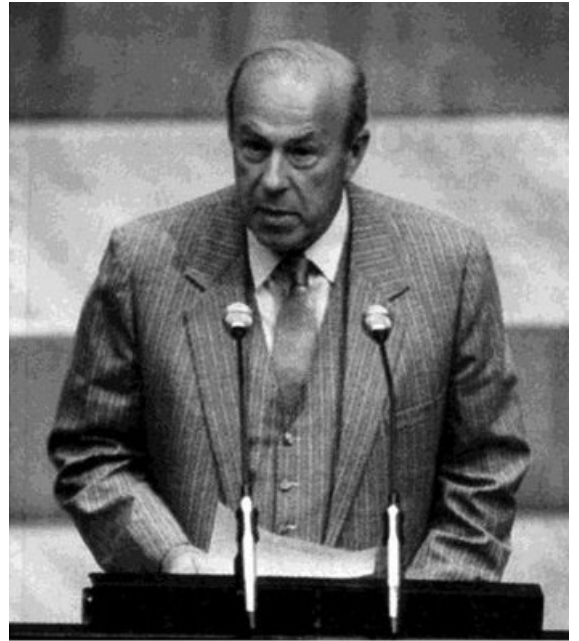
درباره تسلیحات ایران و منابع تأمین آن، روزنامه انگلیسی "تایمز مالی" نوشته است: «دولت تایوان در زمینه مبادله سیصد تا چهارصد میلیون دلار تسلیحات ساخت این کشور با همین میزان نفت خام، با دولت ایران به توافق‌هایی دست یافته است. این تسلیحات شامل اسلحه‌های سبک نظیر خمپاره، تفنگ، مهمات و گلوله‌های توپ می‌باشد.»^(۲)

از سوی دیگر، رادیو اسرائیل نیز درباره تسلیحات ایران اعلام کرد: «حضور وزیر سپاه پاسداران آقای "محسن رفیق دوست" در طرابلس و مذاکرات وی با سران دولت لیبی، با نیاز شدید حکومت اسلامی به دریافت سلاح‌های تازه نیز بدون ارتباط نیست. در گذشته گفته شد که موشک‌های زمین به زمین "اسکاد - بی" که از جانب رژیم تهران به سوی بغداد شلیک گردید، توسط لیبی در اختیار حکومت اسلامی ایران قرار داده شده بود.»^(۳)

۴۱۷

بازتاب‌ها و پی‌آمدهای ماجرای ربودن هواپیمای مسافری آمریکا در فرودگاه بیروت، همچنان در خبرها مشاهده می‌شود و دولت مردان آمریکا هنوز با تبعات این واقعه مواجه هستند. امروز وقتی وزیر خارجه آمریکا مراحل اختصاص دادن یک بودجه کلان جهت حفاظت هرچه بیش‌تر از سفارت‌خانه‌های آمریکا را دنبال می‌کرد، در مجلس نمایندگان این کشور باز هم این حادثه و نوع برخورد آمریکا با عوامل آن، محور بحث‌ها بود.

تصویر

در پی ربودن هواپیمای مسافری امریکا در بیروت، جورج شولتز برای مقابله به مثل اعلام آمادگی کرد.

به گزارش یونایتدپرس، "جورج شولتز" وزیر امور خارجه امریکا، با اعلام آمادگی جهت مقابله به مثل با "تروریسم بین المللی"، خطاب به کمیته امور بین المللی مجلس نمایندگان امریکا گفت: «ایالات متحده آماده است تا اقدامات خود را به مرحله اجرا درآورد، ولی باید مراقب

ص: ۵۲۴

۱- ۱۱. مأخذ ۷، صص ۹ تا ۱۱، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۴/۵/۱۳۶۴.

۲- ۱۲. مأخذ ۷، ص ۱۲، لندن.

۳- ۱۳. مأخذ ۷، ص ۲۹، رادیو اسرائیل، ۴/۵/۱۳۶۴.

باشیم که این عملیات حتماً مؤثر واقع شود.» شولتز به نفع لایحه پیشنهادی وزارت خارجه مبنی بر اختصاص چهار میلیارد دلار برای ایمن سازی سفارت خانه های امریکا در خارج، صحبت می کرد. وی در مورد این سؤال نمایندگان مجلس که "در رابطه با ماجرای گروگان گیری تی. دبلیو. ای چه کاری انجام شده است؟" گفت: «در این جا هیچ کس وجود ندارد که مانند من مصمم به انجام اقدامات قاطع - از هر نوع ممکن - باشد، ولی این اقدامات باید حتماً مؤثر واقع شود، لذا من اذعان می دارم که این اقدامات انجام خواهد شد اما ما باید به مردم دنیا نشان دهیم که وقتی ما شروع به کاری می کنیم، آن کار را درست و مؤثر انجام خواهیم داد. ما در تلاش خود مصمم هستیم، ولی من فکر می کنم علی رغم مصمم بودن، باید برای پی آمدهای اقدامات خود نیز آمادگی داشته باشیم.» (۱)

ص: ۵۲۵

۱-۱۴. مأخذ ۱۰، ص ۲، واشنگتن - به نقل از خبرگزاری یونایتدپرس.

امروز در مراحل آمادگی و طراحی مانور برای تداوم عملیات قادر - که با عنوان "قادر ۲" انجام خواهد شد - و در چارچوب مأموریت کلی قرارگاه تاکتیکی حمزه سیدالشهدا(ع)، دستورهایی به یگان‌های عمل کننده ابلاغ گردید:

«حمزه ۱ (نیروهایی از لشکر ۲۳ نوهده ارتش) با کمک گردان تکاور لشکر ۶۴ پیاده [ارتش] در ساعت ۲۲:۳۰ روز ۶/۵/۱۳۶۴ تک نموده، سه قله ارتفاعات سراسپندار و ارتفاع ۱۶۳۶ را تصرف کنید و یک خط پدافندی از ارتفاع ۱۶۳۶ تا شمال "ژارا" روی یال غربی ارتفاع ۱۶۳۶ به طرف ژارا تشکیل دهید.

حمزه ۴ (تیپ قدس سپاه): به ارتفاعات سربولی و ارتفاعات سرهویز تک نموده و جهت تحکیم و تثبیت هدف‌های یاد شده، مجموعه ارتفاعات سربولی را به حمزه ۳ (لشکر ۲۸ ارتش) و سرقله‌های سرهویز را به حمزه ۵ (لشکر ۷۷ ارتش) واگذار نمایید.

حمزه ۳: پس از تک و تصرف ارتفاعات سربولی توسط حمزه ۴، ارتفاعات مزبور را تحکیم و تثبیت نمایید. حمزه ۵: آماده باشید پس از تصرف قله‌های سرهویز توسط قرارگاه حمزه ۴، آن را تحکیم و تثبیت نمایید. با توجه به اشکالات و ضعف‌های موجود، این دستور عملیاتی دوام نیافت و در همان روز ابلاغ، با دگرگونی مواجه گردید! به این ترتیب که مأموریت واگذاری به حمزه ۱، چنین تغییر یافت: (۱)

«با نگرش به بازدید عناصر عملیاتی این قرارگاه (اصلی) در روز جاری از مواضع آن قرارگاه (حمزه ۱)، دستور فرمایید مأموریت واگذاری در دستور جزبه شماره ۷ را به شرح زیر تغییر دهند و به مورد اجرا بگذارند.

با تلفیق گردان تکاور لشکر ۶۴ پیاده با یک گروهان داوطلب از لشکر ۲۳، در ساعت ۲۳:۳۰

ص: ۵۲۶

۱- تأثیر این تغییر مأموریت در کل مأموریت ابلاغی قرارگاه و به ویژه حرکت حمزه ۴، در جای خود بحث خواهد شد.

روز ۶/۵/۱۳۶۴ تک نموده، نیروه-ای دشمن را روی سه ق-له ارت-فاعات سراسپندار (۶۷-۷۹) و (۶۸-۸۰) و ارتفاع ۱۶۳۶ (۶۷-۷۸) منهدم و با گرفتن اسیر از دشمن، نیروهای عمل کننده به مواضع پدافندی خود مراجعه نمایند.»

به این ترتیب، حرکت اصلی و عمده در این مقطع از عملیات، یعنی تصرف دو ارتفاع سرهویز و سربله به حمزه ۴ و یا به عبارت روشن تر به تیپ "قدس" سپاه واگذار شد.^(۱)

بنابراین از طرح اصلی اولیه اصلاح خط و تداوم عملیات، اهداف گوشینه و سراسپندار حذف شد و فقط سربله باقی ماند، در حالی که سرهویز هم با توجه به حوادث اخیر و تک دشمن، به اهداف اضافه شد.^{(۲)(۳)*}

۴۱۹

امروز دو تن از فرماندهان نظامی عراق درباره درگیری های منطقه شمالی (عملیات قادر ۱ و درگیری های پس از آن) با مطبوعات این کشور مصاحبه کردند. خبرگزاری عراق گزارش داد: «سرلشکر "ضیاءالدین جمال" فرمانده منطقه عملیاتی در شمال جبهه های جنگ، در گفت و گویی با روزنامه "الثوره" گفت: "ایرانی ها اقدام به حمله به مواضعی از نیروهای عراقی در قله های دورافتاده به منظور دست یافتن به پیروزی، کردند و تصور می کردند به سادگی این کار را انجام خواهند داد." سرلشکر ضیاءالدین افزود: "سربازان عراقی مراقب این تلاش ها بودند و به عنوان نمونه، سلسله حملاتی را انجام دادند که ایرانی ها را مجبور کرد تا تلفات خود را که بیش از [یک] هزار کشته بود، در میدان نبرد رها کنند." فرمانده عملیات شمال اشاره کرد: "هم وطنان کرد به شکلی برجسته در این نبردها شرکت کردند و در کنار برادران سرباز خود که تمامی تعرضات ایرانی را طی هفته گذشته درهم کوبیدند، جنگیدند."

سرتیپ "ای-اد خلیل زکی" فرمانده ل-شکر سوم نیز اع-لام ک-رد نیروه-ای ای-ن لش-کر پنچشن-به گذشت-ه (۲/۵/۱۳۶۴) در نتیجه حملات خود به یگان های ایرانی در محور شمالی، بر مواضع حیاتی جدیدی تسلط یافتند. وی در گفت و گویی با روزنامه "القادسیه" اشاره کرد سربازان این لشکر توانستند بر ارتفاع شماره ۱۹۳۶ مسلط شده و ایرانی ها پس از متحمل شدن در حدود [یک] صد کشته، از آن منطقه رانده شدند. وی توضیح داد مواضع جدید تحت تسلط نیروهای عراقی دارای اهمیت ویژه ای است، به طوری که استقرار در آن ها حالت حصار جدیدی را ایجاد کرده و به حضور نیروهای ایرانی در منطقه پایان داده است.»^(۴)

ص: ۵۲۸

- ۱- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۴۱۸: موقعیت و اهمیت ارتفاعات سرهویز و سربله، ص ۵۳۱.
- ۲- ۱. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، "گزارش علمیات قادر"، گزارش راویان: مجید نداف، شهید علی فتیحی، جواد زمان زاده، مجید مختاری، نشر ۱۳۶۴، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، ص ۵۸.
- ۳- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۴۱۸: دلایل تغییرات طرح مانور عملیات قادر ۲، ص ۵۳۱.
- ۴- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۰ (۶/۵/۱۳۶۴)، صص ۴ و ۵، بغداد - خبرگزاری

وزیر اطلاعات و فرهنگ عراق "لطیف نصیف جاسم" در مصاحبه با روزنامه کویته "الانباء" مطالبی درباره اوضاع کنونی جنگ مطرح کرد. در این باره خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویته گزارش داد: «وزیر اطلاعات و فرهنگ رژیم عراق ادعا کرد: "علی رغم این که عراق قادر است جزیره خارک را منهدم کند، اما رهبری سیاسی آن بنا به دلایل متعددی از این اقدام خودداری می کنند." وی گفت: "هنوز وقت آن نرسیده است که جزیره خارک را منهدم کنیم." وی افزود: "تاکنون علائمی دال بر موفقیت میانجی گری ها و متقاعد ساختن ایران به توقف جنگ، دیده نشده است."

جاسم اضافه کرد که عراق در داخل مرزهای خود باقی خواهد ماند و با نیروهای مهاجم ایرانی که تلاش می کنند وارد خاک عراق شوند، مقابله خواهد کرد. وی همچنین مدعی شد که ایران سعی دارد از طریق اشغال عراق و سپس خاک کشورهای عربی، یک دولت بزرگ اسلامی پایه ریزی کند. به ادعای وزیر اطلاعات عراق، ایران در حقیقت تلاش می کند عظمت امپراتوری فارس ها را زنده کند. (۱)

در حالی که وزیر سپاه (محسن رفیق دوست) در لیبی به سر می برد و امروز با سرگرد "جلود" ملاقات دارد، دکتر "ولایتی" وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، در رأس هیئتی (که از جمله، دکتر "هادی" نایب رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی نیز در آن بود) وارد طرابلس شد.

به این ترتیب، امروز اولین اجلاس مشترک ایران و لیبی در طرابلس منعقد شد. در این اجلاس مشترک، از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران هیئتی به سرپرستی دکتر ولایتی وزیر امور خارجه کشورمان و با حضور آقای "رفیق دوست" وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سفیر ایران در لیبی، و از سوی لیبی هیئتی به سرپرستی دکتر "تریکی" دبیر کمیته مردمی روابط خارجی لیبی، شرکت داشتند و به طور رسمی اعلام شد که در این اجلاس، راه های پشتیبانی و تقویت روابط دو کشور، همچنین اوضاع جهان اسلام و منطقه و مسائل بین المللی مورد بحث و بررسی قرار گرفت. (۲)

ولایتی روز گذشته در آستانه ترک ایران به سوی لیبی، اعلام کرده بود که سفر وی به منظور پی گیری موضوع هایی که در سفرهای قبلی بین مقام های ایران و لیبی و به ویژه سفر آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی، به این کشور مورد گفت و گو قرار گرفته بود، انجام می شود.

وی که در یک گفت و گوی مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی در فرودگاه مهرآباد سخن می گفت، با یادآوری این که "لزوم گسترش و تحکیم روابط با کشورهایی که دارای موضع مشترک با ما هستند، ایجاب می کند که رفت و آمدهایی با فواصل نزدیک زمانی صورت

۱-۳. همان، صص ۳ و ۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۵/۵/۱۳۶۴.

۲-۴. روزنامه اطلاعات، ۶/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

پذیرد،" تأکید کرد: «کشور لیبی از کشورهای دوست و نزدیک ماست که در زمینه های مختلف سیاسی نظیر جنگ ایران و عراق، مسئله فلسطین و مقابله با امپریالیسم، با جمهوری اسلامی ایران هم سویی و مواضع مشترک دارد.»(۱)

۴۲۲

در ادامه دیدار وزیر امور خارجه، سفیران و کارداران جمهوری اسلامی با مقام های رسمی کشور، امروز نیز این دیدارها ادامه داشت. روزنامه کیهان نوشت: «دکتر "ولایتی" وزیر امور خارجه، به همراه مدیران کل این وزارت خانه و سفرا و کارداران ایران در کشورهای اروپا و امریکا، با آیت الله العظمی "منتظری" دیدار و گفت و گو کردند. در این دیدار، ایشان با اشاره به حساسیت اوضاع و اهمیت مسئولیت آنان، اظهار داشتند: برادران فکر نکنند تنها، نماینده کشور در خارج هستند، بلکه نماینده اسلام و انقلاب هم به حساب می آیند. در انقلاب ما که ملاک و هدف اصلی، پیاده کردن ارزش های الهی است، ممکن است گاهی برای افراد شرایطی پیش آید که امر دایر شود بین حفظ ایشان یا بودن فلان شخص در یک مسئولیت و بین حفظ ارزش های اسلام و انقلاب، در چنین صورتی، ما باید به ائمه بزرگوار خود و رهبران مان همچون حضرت امام حسین(ع) تاسی و اقتدا کنیم و حفظ ارزش های اسلام را بر حفظ خود و یا مسئولیت و شغل خاصی ترجیح دهیم [...]».

پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) در مشی خود با اقشار و طبقات مختلف سعه نظر و شرح صدر داشتند، تا آن جا که حضرت امام محمدباقر(ع) در جواب کسی که به ایشان می گفت: "ما افراد و اقشار مردم را با شاقول خود مقایسه می کنیم و هر کس با نظر و خط ما موافق نبود، طردش می کنیم." فرمودند: "چنین شیوه ای، اسلامی نیست و هرگز این کار را نکن؛ پس آن ها که امید رحمت پروردگار را دارند، در خط کلی اسلام هستند، چه کنند و کجا بروند؟! [...]"

با نیروهایی که به دلایل واهی، سرگردان و گرفتار ترس خیالی در تمامی کشورهای مختلف، شده و از طرفی ضدانقلاب هم نیستند ولی به دلایلی می ترسند به کشورشان برگردند، اعتماد بدهید و وضعیت آنان را به مسئولین مربوطه و یا به من اطلاع بدهید تا بلکه ترتیبی برای جلب آن عده ای که نیروی مفید برای کشور و دارای تخصصی مورد نیاز هستند و علاقه مند به کشور و اسلام می باشند، داده شود [...] علی رغم تمام کارشکنی ها و توطئه های دشمنان اسلام، ملت های زیر ستم متوجه ابعاد انقلاب اسلامی شده اند و در حقیقت انقلاب ما صادر شده است [...].

جای تأسف است که سران بسیاری از کشورهای اسلامی به جای اتکاء به ملت های مسلمان خودشان، به ابرقدرت ها و امریکا و اسرائیل متکی شده اند و این چنین خود را در برابر دشمنان اسلام خوار و ذلیل می کنند و در داخل کشورشان به ملت های مسلمان خودشان با خشونت و طغیان رفتار می کنند. این شیوه حکومت کردن، سرانجام جز سقوط

ص: ۵۳۰

و رفتن به زباله دان تاریخ همچون حکومت "نمیری" در سودان، راه دیگری ندارد.» (۱)

ضمیمه اول گزارش ۴۱۸: موقعیت و اهمیت ارتفاعات سرهویز و سربله

راجع به ارتفاعات "سرهویز" و "سربله" یادآوری می شود که این دو ارتفاع به ترتیب در عمق ۵/۵ و ۱۰ کیلومتری خاک عراق واقع شده اند و در بین ارتفاعات گوشینه، سرخیات، سرسگر، سرهاجری و شهر سیدکان محصور می باشند. در اختیار داشتن این ارتفاعات، این امکان را به دست می دهد که نیروهای خودی به شهر و پادگان سیدکان تسلط و بر راه ها و عقبه های ارتفاعات سمت راست و چپ نیز کنترل داشته باشند. "رضا ربیعی" فرمانده تیپ قدس (سپاه)، در این باره گفته است:

«با گرفتن ارتفاع سربله، اشراف کامل داریم بر شهر سیدکان و پادگان سیدکان و حتی قادریم سنگرهای دشمن را از روی سربله ببینیم و همین طور عقبه های دشمن قابل دید است. سرهویز نیز یک راه وصولی است به عقبه های دشمن، به علت این که کوتاه تر از ارتفاعات دیگر است و شیارهای خوب جهت نفوذ در سربله و سرهاجری دارد.»

"حسن خارا" مسئول طرح عملیات تیپ قدس نیز در مورد حساسیت این منطقه، توضیح داده است: «چون این ارتفاعات به شهر سیدکان و جاده های آن مسلط بود و از طرفی، جناحین ارتفاع نیز دست دشمن قرار داشت و این ارتفاع ما را می رساند به عقبه های دشمن، یعنی جاده سرهاجری به راحتی در دید ما واقع می شد، گرفتن سربله و یال جلو آن، یعنی به خطرانداختن کلیه نیروهایی که روی ارتفاع سرهاجری و ۱۸۳۰ و سرهویز مستقر بودند. این نیروها در حدود دو تیپ برآورد می گردیدند.» (۲)

ضمیمه دوم گزارش ۴۱۸: دلایل تغییرات طرح مانور عملیات قادر ۲

درباره دلایل و زمینه های این تغییرات، گزارش راویان مرکز مطالعات حاکی است:

فشار دشمن و ضعف کمی و کیفی نیروهای خودی، عملاً به قرارگاه دیکته می کرد که عملیات گوشینه منتفی گردد. سرانجام این نتیجه حاصل شد که به تکمیل خط انتظار که از یال ۲۰۰۲ زیر گوشینه شروع و در ارتفاعات سراسپندار ختم می شد، اکتفا شود و صرفاً عملیاتی به طور هم زمان روی سراسپندار، سرهویز و سربله اجرا گردد. در این باره فرمانده تیپ قدس "رضا ربیعی" چنین می گوید: «منطقه ای که می توانست برای ما مهم باشد و خط انتظار ما را مقدار زیادی راست بکند، منطقه سربله بود؛ یعنی وقتی از روی یال حصاروست به طرف عقب می آییم روی سرخیات و دوباره می رویم به طرف بریزین و گرده شوان و خط، همین طور دایره می خورد و می رود به طرف سراسپندار؛ ما این را می خواستیم راست بکنیم؛ برای این که به این هدف برسیم، باید اول می آمدیم روی سربله - تپه ای که راحت می شد از عراق گرفت و بعد روی سراسپندار عمل می کردیم.»

برادر "کلیشادی" قائم مقام تیپ قدس، در گزارشی به برادر "غلامعلی رشید"، انگیزه عملیات روی سربله را چنین بیان می

کند:

«۱- امکان استفاده از جاده ای که تا یال جلو گوشینه کشیده شده است.

- گرفتن ابتکار عمل از دشمن، زیرا دشمن پس از تصرف ارتفاعات سرهویز، سربله، پایگاه سراسپندار و ارتفاع گوشینه توسط نیروهای خودی، با پاتک های مکرر همه این ارتفاعات را پس گرفته است.»

درست در زمانی که مسئولان عملیات سرگرم بحث درباره چگونگی ادامه عملیات بودند، دشمن در تاریخ ۳/۵/۱۳۶۴ ارتفاع سرهویز را که در دست نیروهای گردان ۱۲۰ پیاده از لشکر ۲۸ بود، مورد حمله قرار داد و آن را به تصرف خود درآورد. در روز و شب همان تاریخ، گردان ۱۰۷ پیاده از لشکر ۲۸ به منظور بازپس گیری این ارتفاع اقدام به تک کرده، تا ساعت ۷ صبح روز بعد (۴/۵/۱۳۶۴) بدون کسب موفقیت، عقب نشینی کرد. "برادر ربیعی" در این خصوص چنین گفت: «قبل از این که عملیات روی سربله را شروع

ص: ۵۳۱

۱-۶. روزنامه کیهان، ۵/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۲-۷. مأخذ ۱، صص ۵۹ و ۶۰.

کنیم، عراق حمله کرد و ارتفاع سرهویز را که نیروهای ارتش روی آن بودند، گرفت. فردا شبش ارتش به این جا تک کرد و نتوانست پس بگیرد و به همین شکل باقی ماند [۲۴ ساعت قبل از عملیات روی سربله] به ما گفتند روی سرهویز نیز باید عملیات بکنید.»

برادر "حسن خارا" مسئول طرح و عملیات تیپ قدس نیز در این باره که مأموریت تصرف سرهویز خیلی دیر به این یگان ابلاغ شده بود، گفت: «فقط ۲۴ ساعت قبل [عرض کردم] صبح به ما اعلام شد که امشب که می خواهید عمل کنید، روی سرهویز هم عمل کنید.»

به این ترتیب، تصرف اهداف این مرحله به عهده نیروهای سپاه و تحکیم و تثبیت آن بر عهده نیروهای ارتش قرار داده شد. (۱)

ص: ۵۳۲

در آستانه مرحله دوم عملیات قادر که قرار است در ساعات پایانی امشب در منطقه سیدکان با هدف تصرف ارتفاعات سربله و سرهویز، شروع شود، موضوع شناسایی، یکی از مهم ترین موضوعات مربوط به این عملیات است، به خصوص در مورد شناسایی محورهای واگذار شده به تیپ قدس (سپاه) - که در واقع محور و مأموریت اصلی در عملیات "قادر ۲" است - این تیپ با مشکلات عدیده ای مواجه است. تیپ قدس با توجه به این که از ابتدای حضور در منطقه، مأموریت "یگان احتیاط کل منطقه" را داشته، فقط شناسایی کلی و دورادور منطقه از جمله سربله را انجام داده است و نیز چون تا ۲۴ ساعت قبل از واگذاری مأموریت اخیر به تیپ، ارتفاع سرهویز در اختیار ارتش بود، این ارتفاع هیچ شناسایی نشده است.

علاوه بر این، تاکنون مأموریت اصلی تیپ قدس، در کردستان و جنگ با ضدانقلاب داخلی بوده و این اولین مأموریت برون مرزی و عملیات کلاسیک است که به این تیپ سپرده می شود. با این همه، به گفته مسئولان تیپ، از روز چهارشنبه ۲/۵/۱۳۶۴ که مأموریت تیپ مشخص گردید، کار شناسایی نیز آغاز شده است.

در عمل علاوه بر شناسایی محور چپ (جنوب) و راست (شمال) ارتفاع سربله، از دیدگاهی که در ارتفاع سرخیات تعبیه شده نیز کل منطقه زیر دید است و اطلاعاتی در مورد تغییر و تحول اوضاع دشمن به دست می آید. در هر حال، پس از شناسایی ها مشخص شده که در محور چپ (جنوب) سربله، یال سنگی منشعب از سمت جنوب به طرف جنوب غربی سربله تا پایین آن از سنگر پوشانیده شده است و نیروهای خودی ناچار خواهند بود در شب حمله از بین این سنگرها بگذرند و چون ارتفاع گوشینه نیز کاملاً بر این منطقه مسلط است، محور مطلوبی برای عملیات به شمار نیامده، اما در محور راست (شمال) سربله با دست یابی خودی به یک راه مال رو، محل مناسبی جهت نفوذ به ارتفاع سربله پیدا شده و کلیه شناسایی ها روی این محور متمرکز گردیده است.

علاوه بر این، می توان گفت تا حدی ارتفاع ۱۹۳۱ و یالی که از سربله به طرف سیدکان منشعب می شود و ارتفاع ۱۶۷۲ روی آن قرار دارد، شناسایی شده است. همچنین در کلیات مشخص گردیده که چه بخش هایی از ارتفاعات سرخیات، سربله، سرهویز و سرهاجری پوشیده از انبوه درخت هایی به ارتفاع سه تا چهار متر است. (۱)

در محور سرهویز به دلیل کمبود فرصت، امکان شناسایی از نزدیک نبوده و صرفاً به مشاهده از دیدگاه اکتفا شده است. (۲)*

بنابراین، تنها محوری که طبق شیوه های معمول سپاه شناسایی شده، "سربله" است که محور چپ آن به دلیل وجود سنگرهای تجمع دشمن و طولانی بودن مسیر اهداف، پس از اولین شناسایی منتفی گردید و در نهایت محور سمت راست جهت راه کار حمله به دشمن انتخاب شده است.

در مورد استعداد دشمن نیز اطلاعاتی به دست آمده و آن این که در پی حساس شدن هرچه بیش تر عراق در این منطقه، پیوسته در مواضع خودی و دشمن تغییراتی به وجود آمده و دشمن هرلحظه در حال گسترش مواضع و جابه جایی نیروهایش است، این امر بر آورد استعداد دشمن را قبل از عملیات ناممکن کرده ولی طبق بر آورد برادران اطلاعات عملیات تیپ، استعداد دشمن در کل منطقه سربله (ارتفاع و یال سربله) در حدود یک گردان تقویت شده، می باشد.

به نظر می رسد از آن جا که عقبه اصلی دشمن در سیدکان است و فاصله نزدیک و راه وصولی بسیار خوبی بین سیدکان و غرب ارتفاع سربله هست و نیز به لحاظ شیوه های دفاع عراق که نیروهای اصلی خود را در عقبه های محکم می گذارد، استعدادی بیش از این جهت دفاع از سربله قابل تصور هم نیست. (۳)

۴۲۴

امروز در قرارگاه خاتم (سپاه) جلسه ای با حضور برادر "علی شمشخانی" قائم مقام فرمانده کل سپاه، برادر "اسماعیل دقایقی" فرمانده "تیپ ۹ بدر" و برادر "عبداللهی" از طرح و عملیات این تیپ، تشکیل شد. تیپ بدر از مجاهدان عراقی و اسیران مذهبی ضد بعثی که داوطلب شرکت در جنگ علیه حکومت صدام هستند، تشکیل شده است. دقایقی در گزارش خود از عملیات موفق تیپ ۹ بدر در عملیات "قدس ۴" گفت که این عملیات از یک سو موجبات قطع دست عشایر مزد بگیر و وابسته به دولت عراق در هور را فراهم نموده است و از سوی دیگر، زمینه ساز راه اندازی نهضت (ضد صدام و ضد بعثی) در هور خواهد شد. وی

ص: ۵۳۴

۱- ضمیمه دارد؛ ضمیمه اول گزارش ۴۲۳: وضعیت محور راست ارتفاع سربله، ص ۵۴۴.

۲- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه دوم گزارش ۴۲۳: وضعیت شناسایی از ارتفاع سرهویز، ص ۵۴۵.

۳- ۱. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات قادر گزارش راویان: مجید نداف، شهید علی فتیحی، جواد زمان زاده دربان و مجید مختاری، انتشار اول مرداد ۱۳۶۴، ویرایش جدید ۱۳۸۰، صص ۶۰ تا ۶۲.

همچنین گفت: «این منطقه بکر است و اگر تبلیغات در راستای جذب عشایر منطقه صورت پذیرد، با توجه به این که آن ها افرادی تنگ دست و بیچاره اند، قابل جذب هستند و اگر شما (آقای شمخانی) با این طرح موافق باشید، از طریق تیپ بدر به عنوان یک تیپ عراقی خطاب به ارتشیان و عشایر اعلامیه ای صادر شود دائر بر این که تیپ بدر از خود شماست و ما در هورالعظیم و دریاچه ام النعاج مستقر هستیم و از شما حمایت و پشتیبانی خواهیم کرد.»

فرمانده تیپ ۹ بدر در ادامه، بعد از این که جانشین فرماندهی کل سپاه با این کار اعلام موافقت کرد، افزود: «حتماً در جریان هورالحمار قرار دارید که بخشی از این منطقه آزاد است و فراریان یعنی مهاجرین که به دلیل مخالفت و تعارض با رژیم تحت تعقیب هستند (نه افراد بی تفاوت)، به این منطقه پناه می برند.»^(۱)

در ادامه جلسه وقتی فرمانده تیپ ۹ بدر به تشریح مشکلات این یگان پرداخت، آقای شمخانی به منظور آماده کردن تیپ بدر برای اجرای عملیات "قدس ۶" گفت: «شما (مسئولان تیپ بدر) رؤسای مجلس اعلای عراق را دعوت کنید و ضمن گزارشی که از عملیات داده می شود، به عملکرد مثبت تیپ و نیز اهمیت نقش نیروهای عراقی (اسیران و مجاهدان) در این عملیات پردازید.» شمخانی افزود: «به آن ها بگویید قرارگاه خاتم با تبدیل سازمان رزم تیپ بدر به لشکر، موافق است، شما مشکلات ما را حل کنید و نیرو بدهید تا سازمان رزم گسترش یابد.»^(۲)

۴۲۵

به گزارش خبرگزاری فرانسه از بغداد، عراق انصراف خود را از میزبانی هشتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد - که برای سال ۱۹۸۶ پیش بینی شده - به دلیل جنگ با ایران، اعلام کرد. سخن گوی وزارت خارجه عراق با اعلام این خبر تصریح کرد که عراق امر انتخاب کشوری را که باید میزبان اجلاس سران باشد، بر عهده دفتر هماهنگی جنبش عدم تعهد وامی گذارد.^(۳)

اعلام انصراف عراق از میزبانی هشتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد به هر دلیلی که باشد، حاکی از یک شکست سیاسی برای عراق و یک پیروزی دیپلماسی برای جمهوری اسلامی در عرصه نظام بین المللی است. در این باره روزنامه اطلاعات نوشت:

«بر اساس گزارش خبرگزاری ها، منابع دیپلماتیک گفتند گرچه رژیم عراق در یک بیانیه رسمی - که توسط وزارت خارجه این کشور انتشار یافت - علت انصراف خود را ناتوانی اش در انجام مسئولیت های مربوط به برگزاری این کنفرانس اعلام داشته است، لکن علت اصلی این تصمیم، هراس مسئولان عراقی از تحمل شکست سیاسی بزرگ دیگری همانند آنچه در سال ۱۹۸۳ متوجه این رژیم شد، بوده است. در آن زمان نیز در پی تهاجم دیپلماتیک ایران، محل برپایی کنفرانس مذکور، تغییر یافت و هفتمین کنفرانس غیرمتعهدها در دهلی نو تشکیل شد.»

از سوی دیگر، منابع نزدیک به جنبش غیرمتعهدها گفتند مسئولان عراقی و هم پیمانان رژیم عراق دریافته اند با توجه به نقض گسترده قوانین بین المللی به ویژه اصول جنبش

- ۱-۲. سند شماره ۱۶۶۹۹ / ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه خاتم، ۶/۵/۱۳۶۴، راوی محسن رخصت طلب.
- ۲-۳. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۶/۵/۱۳۶۴، صص ۱۲۱ تا ۱۲۴.
- ۳-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۱ (۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۷، خبرگزاری فرانسه از بغداد، ۶/۵/۱۳۶۴.

غیرمتعهدها - که از آن جمله می توان از بمباران شهرها، استفاده از سلاح های شیمیایی، حمله به کشتی های تجاری و نفت کش ها در آب های بین المللی و تهدید خطوط هوایی مسافربری، حمله به حوزه های نفتی دریاها که آلودگی شدید محیط زیست را به همراه دارد، [یاد کرد] - اعضای جنبش غیرمتعهد رژیم عراق را شایسته میزبانی چنین کنفرانسی نخواهند دانست. همین منابع گفتند با توجه به مطالب یادشده، وزرای خارجه کشورهای عضو جنبش تعهد در یک اجلاس مقدماتی که در ماه سپتامبر (شهریور ماه) در آنگولا- برپا می شود، کشور میزبان هشتمین کنفرانس سران جنبش عدم تعهد را تعیین خواهند کرد. (۱)

در یک گزارش تفسیری از خبرگزاری جمهوری اسلامی، این موضوع چنین بررسی شده است:

«رژیم عراق مجبور شد از درخواست خود برای میزبانی هشتمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد چشم پوشد. یک سخن گوی وزارت امور خارجه عراق با اعلام این مطلب معترف شد کشوری که ریاست کنفرانس را به عهده خواهد گرفت باید واقعاً غیرمتعهد باشد. عراق علاوه بر داشتن روابط گسترده با شوروی، طی سال گذشته روابط دوستانه خود با امریکا را نیز علنی ساخته است.

چشم پوشی عراق از درخواست خود پس از تلاش های گسترده اما ناموفق رژیم بغداد برای متقاعد ساختن کشورهای ذی نفوذ در جنبش عدم تعهد به برگزاری اجلاس سران در بغداد، صورت می گیرد.

بر اساس گزارش خبرگزاری ها از بغداد، سخن گوی یادشده گفت اگر عراق برای تشکیل کنفرانس در بغداد پافشاری کند، با مخالفت بعضی از کشورها روبه رو خواهد شد. این سخن گو به خاطر این مخالفت ها، جنبش عدم تعهد را به ضعف و بی اعتباری در مقابل جامعه بین المللی، متهم کرد... هرچند سخن گوی وزارت خارجه رژیم عراق به علت اصلی تحمیل این تصمیم به عراق، اشاره ای نکرد، اما ضمن اشاره غیرمستقیم به جنگ تحمیلی، گفت شرایط موجود در منطقه امکان قبول مسئولیت برگزاری چنین کنفرانسی را نمی دهد... سخن گوی عراقی در بیانیه خود به وعده هایی که در سال ۱۳۶۱ در زمینه تشکیل هشتمین اجلاس سران در بغداد به رژیم عراق داده شده بود، اشاره کرده است. (۲)

یادآوری می شود که عراق علاوه بر اجلاس هشتم، قبل آن، یک بار دیگر در این عرصه وارد شده و از ایران شکست خورده بود. عراق مدت ها قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، جهت برگزاری هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد در عراق، موافقت این کشورها را کسب کرده بود اما آن بار هم موفق به برگزاری اجلاس سال ۱۹۸۳ نشده بود. (۳)

ص: ۵۳۶

۱- ۵. روزنامه اطلاعات، ۷/۵/۱۳۶۴، ص آخر.

۲- ۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۲۵: تغییر محل اجلاس غیرمتعهدها، ص ۵۴۵.

امروز اجلاس فوق العاده (اضطراری) کنفرانس سران عرب به رغم تلاش های چند کشور عربی منطقه، برگزار نشد. وجود شکاف و صف بندی های موجود در میان این کشورها موجب شد تا این اجلاس به مدت ده روز به تعویق بیفتد.

در این باره خبرگزاری فرانسه از رباط گزارش داد: «اجلاس فوق العاده سران قرار بود امروز تشکیل جلسه دهد، اما شاه حسن در مصاحبه مطبوعاتی خود تاریخ برپایی اجلاس را ۷ اوت (۱۶/۵/۱۳۶۴) اعلام کرد. شاه حسن در مصاحبه مطبوعاتی خود از سران عرب خواست تا به اعلامیه های "رونالد ریگان" رئیس جمهور امریکا پیرامون خاورمیانه و نیز اقدام اخیر شوروی برای اعاده روابط دیپلماتیک خود با اسرائیل، توجه کنند. او به رهبران عرب گفت همین دو حادثه کافی است که اعراب هرچه زودتر اختلافات خود را کنار بگذارند.

شاه حسن همچنین در دنباله سخنان خود گفت اجلاس عادی سران عرب در نوامبر آینده در عربستان سعودی برپا خواهد شد و رهبران عرب در این فرصت می توانند راه حلی برای فلسطینی ها پیدا کنند تا دیگر به آن ها در کشورهای عرب به عنوان پناهنده نگاه نشود و سرنوشت آن ها وابسته به قطع نامه ۲۴۲ شورای امنیت نباشد و دیگر دولت در دولت در کشورها (مثل سوریه، لبنان، اردن) ایجاد نکند. (۱)

ملک حسن همچنین اعلام داشت کنفرانس اضطراری سران عرب روز هفتم اوت (۱۶/۵/۱۳۶۴) با هر تعدادی از شرکت کنندگان، در کازابلانکا تشکیل خواهد شد. وی اضافه کرد: "مغرب از روز دوشنبه پنج اوت آماده استقبال از وزیران خارجه عرب جهت مشورت در امور کنفرانس اضطراری سران عرب و بررسی مقدمات اجلاس عادی می باشد و هیچ توجیهی برای کسانی که با حضور در این کنفرانس مخالفت می کنند، وجود ندارد و امیدوارم کسانی که شرکت نمی کنند شجاعت آن را داشته باشند و دلایل عدم حضور خود را با آری یا خیر بیان دارند و من برای رسیدگی به دلایل بازدارنده - که شاید در نامه و یا گزارشی به دست من برسد - بسیار خرسند خواهم شد."

وی ضمن تأکید این که جنگ عراق و ایران در چارچوب کنفرانس اضطراری مطرح خواهد شد، گفت: "مسئله این جنگ در کنفرانس فاس تحت دو بند که یکی همبستگی عربی و دیگری منشور دفاع مشترک عربی بوده، مطرح گردید، بنابراین به هر آدم عاقلی می گویم که هیچ اجلاسی را بدون مطرح شدن این مسئله تشکیل نمی دهیم."

وی گفت برنامه کار کنفرانس شامل دو بند اصلی خواهد بود که یکی اوضاع حاکم بر امت عربی و ضرورت پاک سازی آن از هرگونه ناملایمات و دیگری مسئله فلسطین است که باید در پرتو و در چارچوب تصمیمات کنفرانس سران فاس مورد بحث و مطالعه قرار گیرد.

ملک حسن دوم اضافه کرد مسئله بازگشت مصر به اتحادیه عرب در خلال این کنفرانس

مطرح نخواهد شد. وی همچنین بر پای بندی به تصمیمات کنفرانس سران فاس تأکید کرد.

ملک حسن از اعراب خواست تا کلیه اختلافات خود را کنار بگذارند و گفت: "ما باید گرد هم آییم و اختلافات خود را به حال تعلیق در آورده و پیرامون هدف ها و سرنوشت مشترک اعلام همبستگی کنیم و فرصت آن رسیده که به مسائل خود از زاویه ای عمیق تر بنگریم".^(۱)

درباره شرکت یا عدم شرکت در این کنفرانس سخن گوی دولت اردن اعلام کرد که شاه حسین شخصاً ریاست هیئت اردنی را به عهده خواهد گرفت. "عبدالرحمن عوده" معاون وزیر کشور کویت نیز گفت دولت کویت پس از اجلاس اخیر خود، با شرکت کویت در اجلاس فوق العاده کنفرانس سران عرب توافق کرده است. در همین حال در عراق روزنامه رسمی "الجمهوریه" نوشته که پیشنهاد "حسن" شاه مراکش "یک تصمیم شجاعانه" است. این روزنامه اظهار امیدواری کرده که کشورهای عرب به درخواست شاه حسن پاسخ مثبت بدهند.^(۲)

روزنامه "الثوره" ارگان حزب بعث حاکم عراق نیز در شماره چهارشنبه خود تأکید کرده ضروری است جنگ چهارساله ایران و عراق در دستور کار کنفرانس فوق العاده سران عرب - که به وسیله مراکش پیشنهاد شده است - گنجانده شود. الثوره از سوی دیگر متذکر شده است که سفر اخیر "طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق به اردن، عربستان سعودی و یمن شمالی و مراکش برای گنجانیدن مسئله جنگ ایران و عراق در دستور کار کنفرانس بوده است.^(۳)

خبرگزاری فرانسه نیز گزارش داد که منابع فلسطینی مؤثق در تونس اعلام کرده اند که سازمان آزادی بخش فلسطین با رضایت کامل از پیشنهاد شاه "حسن" رهبر مراکش، مبنی بر برپایی اجلاس کنفرانس سران، استقبال می کند. همین منابع گفته اند که "یاسر عرفات" رهبر ساف، از مدت ها پیش خواستار برپایی این اجلاس شده بوده است. عرفات امیدوار است که کنفرانس سران عرب از اقدامات اخیر او در خصوص توافق با شاه حسن در مورد طرح صلح برای مسئله فلسطین، پشتیبانی کند.

در همین حال آسوشیتدپرس از قاهره گزارش داد که مصر از پیشنهاد شاه حسن در مورد کنفرانس سران عرب استقبال می کند و امیدوار است که از مصر نیز برای شرکت در این کنفرانس دعوت شود. روزنامه نیمه رسمی "الاهرام" نوشته که کنفرانس آینده سران عرب گام مهمی در جهت همبستگی اعراب به حساب می آید. و اگر این کنفرانس بدون حضور مصر برگزار شود، بی ثمر خواهد بود. الاهرام افزوده است: «مصر مشتاق برپایی یک کنفرانس عربی با حضور سران کشورهای عرب می باشد تا در این اجلاس پیرامون مسائل مهمی چون مسئله مردم فلسطین، اوضاع لبنان، جنگ ایران و عراق، تصمیم گرفته شود.»

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری فرانسه از دمشق، مطبوعات سوریه نوشته اند که برپایی کنفرانس سران عرب توطئه ای بزرگ علیه قضیه فلسطین و مبارزه سراسری اعراب

۱- ۸. مأخذ ۴، صص ۳۵ و ۳۶، رادیو صوت الجماهير، ۶/۵/۱۳۶۴.

۲- ۹. روزنامه کیهان، ۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲۴.

۳- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۷ (۳/۵/۱۳۶۴)، ص ۷، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۲/۵/۱۳۶۴.

می باشد. روزنامه "الثوره": «رهبر مراکش - که از مدت ها پیش بر اساس طرح های امریکایی ها حرکت می کند - بدون این که اهداف برپایی این اجلاس را اعلام نماید، پیشنهاد برپایی آن را داده است. این کنفرانس یک توطئه واقعی خواهد بود. ... عوامل امریکا و صهیونیسم بین الملل بهای خیانت های خود را خواهند پرداخت.»

در همین حال خبرگزاری فرانسه از الجزایر نیز گزارش داد که پس از گذشت ۲۴ ساعت از پیشنهاد شاه حسن، هنوز رهبران الجزایر درباره کنفرانس سران عرب تصمیمی نگرفته اند. مطبوعات الجزایر نیز در این خصوص سکوت کرده اند. (۱)

درباره مواضع لیبی، خبرگزاری جمهوری اسلامی از ابوظبی گزارش داد: «محمدزلزوی "وزیر دولت لیبی مقیم در مراکش، در تاریخ ۱/۵/۱۳۶۴ به روزنامه "الاتحاد" گفت که شرکت دولت لیبی در کنفرانس آینده سران عرب در مغرب، بستگی به حضور سوریه در این اجلاس نخواهد داشت. وی افزود که هدف از شرکت دولت متبوعش در این کنفرانس، رعایت کلیه قراردادهای سابق سران عرب از جمله قرارداد اجلاس گذشته رباط می باشد که طی آن "ساف" به عنوان تنها نماینده رسمی و شرعی ملت فلسطین معرفی شده است. وی در خاتمه افزوده که با توجه به مسائل مذکور و احترام و توافق های گذشته، دولت لیبی حاضر به شرکت در اجلاس آینده بوده ولو آن که این گونه اجلاس حتی ماهی یک بار نیز برگزار شود.» (۲)

۴۲۷

"صدام" رئیس جمهور عراق، در مصاحبه ای با روزنامه کویتی "السیاسه" با اشاره به وجود مشکلاتی در اقتصاد عراق و همچنین اوضاع داخلی حزب بعث و مسئله کردهای این کشور، ادامه جنگ را علت بروز این مشکلات دانسته و اظهار امیدواری کرده که جنگ به زودی پایان یابد. وی در مورد شرکت خود در کنفرانس سران عرب گفته که در صورتی که اوضاع عراق در جبهه های جنگ اجازه دهد، در اجلاس سران اعراب در مغرب شرکت خواهد کرد. (۳) صدام در پاسخ به این سؤال که "آیا غیبت وی به علت شرکت در کنفرانس سران، موجب بروز نگرانی شدید بر سرنوشت عراق نخواهد شد"، گفت: «کسی که بر عراق در غیاب صدام حسین نگران باشد، شخص صدام حسین را کوچک شمرده است. اگر سیستم حکومت عراق صرفاً یک سیستم اداری بود، بروز نگرانی از دور بودن صدام از مسند قدرت، یک امر طبیعی بود ولی سیستم در عراق، یک سیستم برنامه ریزی شده است.»

صدام درباره زمان پایان یافتن جنگ گفت: «زمانی که ایران نتواند از طریق تهاجمات نظامی پیروزی هایی علیه عراق کسب کند، جنگ پایان خواهد یافت.»

ص: ۵۳۹

۱- ۱۱. مأخذ ۹.

۲- ۱۲. مأخذ ۱۰، ص ۲۲، ابوظبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲/۵/۱۳۶۴.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۲۷: علت لغو شرکت صدام در کنفرانس سران عرب، ص ۵۴۶.

رئیس جمهور عراق در ادامه با اشاره به عملیات های محدود جمهوری اسلامی، آن را روی گردانی مردم از جنگ تعبیر کرد: «عدم روش به کارگیری امواج انسانی در جنگ و جایگزینی آن به حملات گروه های اندک ایرانی ها، بیان گر ضعف ایران و برگشت مردم در زمینه پشتیبانی از جنگ است.» وی سپس ادعا کرد که اراده جنگ جویان ایرانی در حال حاضر همانند اراده آنان در طول سال های گذشته نمی باشد. صدام افزود: «زمانی که رهبران ایران به این نتیجه برسند که جنگ ممکن است زیان هایی به آن ها برساند، مطمئن هستم که آنان مسئله جنگ را از طریق یک فتوای مستقیم یا غیر مستقیم حل خواهند کرد.» وی در ادامه تأکید کرده که عراق نمی خواهد در تاریخ به عنوان "پل ایرانی ها برای اشغال سایر کشورهای عربی خلیج فارس"، معرفی شود. (۱)

۴۲۸

"ژاک شیراک" نخست وزیر اسبق فرانسه، یک بار دیگر با ابراز مواضع خصمانه در مورد ایران، حمایت شدید خود از عراق را اعلام کرد. وی در مصاحبه با تلویزیون بغداد گفت: «کارشناسان نظامی جهان متفق القول اند که ایران هرگز قادر نیست جنگ با عراق را به سود خود پایان دهد و یا این که به مرزهای بین المللی عراق رخنه نماید. عراق قادر شده است ارتش عظیمی تأسیس کند و تجارب نظامی بی نظیری را به دست آورد. عراق سیاست روشنی در پیش گرفته و توانسته است پروژه های اقتصادی و اجتماعی بزرگی را به انجام برساند.» (۲)

۴۲۹

سازمان بین المللی حقوق بشر که مرکز آن در پاریس است، در نامه ای به "صدام حسین" رئیس جمهور عراق، موارد متعددی از سفاکی های حکومت عراق و نقض حقوق بشر در مورد خانواده حکیم را همراه با توجیه هایی گوشزد کرده و پس از توصیه هایی، افزوده است که در صورت عمل نکردن صدام به این توصیه ها، حکومت عراق از افکار عمومی جهان مصون نخواهد ماند. متن این نامه - که آدرس کامل فرستنده و گیرنده را دارد و به عنوان یک سند رسمی انتشار یافته - چنین است.

"جناب صدام حسین، رئیس جمهوری عراق"

عالی جناب! این سازمان که سازمان غیردولتی و مورد اعتماد سازمان بین المللی و پارلمان اروپا می باشد، نگرانی شدید خود را نسبت به سرنوشت بیش از هفتاد تن از علما، اساتید و اندیش مندان از خاندان حکیم که از دو سال پیش در کشور شما در بازداشت به سر می برند، اعلام می دارد، بدین ترتیب که در تاریخ ۱۰/۵/۱۹۸۳ بازداشت نود تن از افراد این خانواده به وسیله عمال شما به مرحله اجرا درآمده است، سپس شش تن از شخصیت ها در تاریخ ۱۳/۵/۱۹۸۳ به جوخه اعدام سپرده شدند و پس از آن در تاریخ ۵/۳/۱۹۸۵ ده تن دیگر از آنان اعدام شدند و سرنوشت دیگر افراد این خاندان که تاکنون در بازداشت می باشند، مبهم

ص: ۵۴۰

- ۱- ۱۳. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، بولتن "رویدادها"، شماره ۵۵، ۱۵/۵/۱۳۶۴، ص ۷ مصاحبه روزنامه کویتی "السیاسه"، با صدام حسین، ۶/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۱۴. مأخذ ۴، ص ۳۴، بخش عربی رادیو امان.

و خطر جدی آن‌ها را تهدید می‌کند و طبق اطلاع واصله، در هیچ دادگاهی محاکمه نشده‌اند بلکه هیچ اتهامی به ایشان نسبت داده نشده است.

در واقع تمام این افراد به عنوان گروگان گرفته شده‌اند و بازداشت آن‌ها ظالمانه و ستم محض است. این سازمان که برای خود وظیفه‌ای جز دفاع از حقوق انسان بر اساس معاهدات بین‌المللی خصوصاً منشور (سازمان حقوق بشر) نمی‌داند، خود را ناچار از دخالت در این امر داشته و مصرانه می‌خواهد که از این اعمال غیرانسانی که مفهومی جز پایمال کردن و زیر پا گذاشتن حقوق اساسی انسان ندارد، خودداری نمایند.

بنابراین سازمان مصرانه از شما می‌خواهد که موارد ذیل را به مرحله اجرا درآورید:

۱- ارسال اطلاعات کامل به این سازمان درباره وضعیت خاندان حکیم در زندان از قبیل محل بازداشت، ضوابط بازداشت گاه، وضعیت مزاجی آن‌ها و غیره.

۲- به نزدیکان آنان اجازه ملاقات داده شود.

۳- در صورتی که محاکمه نشوند و حکمی با رعایت ضوابط و دادن حق دفاع به آنان در حق ایشان صادر نشود، در اسرع وقت آن‌ها را آزاد نمایید.

۴- در جمیع حالات به زندگی ایشان اهمیت داده شود و عزت و شرافت آن‌ها مورد تعرض قرار نگیرد و از شکنجه آن‌ها پرهیز شود.

امیدواریم شخصاً با اجرای موارد ذکر شده، تلاش نمایید تا کشور شما در مقابل افکار عمومی جهان مصون بماند. (۱)

باتقدیم احترامات فائقه

پاتریک بودوان

دبیرکل سازمان بین‌المللی حقوق بشر»

۴۳۰

امروز سفیران و کارداران جمهوری اسلامی ایران در کشورهای اروپایی و امریکایی با آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی و آقای "موسوی اردبیلی" رئیس دیوان عالی کشور، دیدار کردند. هاشمی در دیدار با آنان تأکید کرد که انقلاب ایران باید در جهان یک انقلاب اسلامی معرفی و مطرح شود نه یک انقلاب شیعی. وی در این خصوص به درگیری‌های صفوی - عثمانی اشاره کرد که گریبان اروپایی‌ها را از چنگ قدرت عثمانی رها نید. هاشمی همچنین به تشریح دشمنی محافل استعماری با اسلام و ایران پرداخت و نوع برخورد آن‌ها با یکی از اظهارات صدام را به عنوان شاهدی بر حرف

خود، ذکر کرد. بخش هایی از سخنان رئیس مجلس در این دیدار:

«ما وارث اندوخته و سرمایه های غنی هستیم که تاریخ نبوت و رسالت در دنیا باقی گذاشته است... طبعاً اگر با شرایط و مقتضیات این زمینه عمل کنیم، بهترین اهرم را ما در

ص: ۵۴۱

۱-۱۵. مأخذ ۷، صص ۱ و ۲۰.

دنیا در دست داریم و بهترین پایه قدرت متعلق به این راه است... دنیا هم از همین می ترسد. این طور نیست که ما خیال کنیم که این ها این مسئله را نفهمیده اند و تازه برخورد کرده اند... تقریباً در همه دوران استعمار وقتی اجانب در کشورهای اسلامی می آمدند، از اسلام وحشت داشتند...

در دوران صفوی همان اوایلی که اروپایی ها به ایران آمده و با دربار صفوی رابطه برقرار کردند و آن موقع از عثمانی ها می ترسیدند و با صفوی ها متحد شدند تا عثمانی ها را از پای دریاورند. البته این هم از اشتباهات بزرگ صفوی هاست که اروپایی ها را از قدرت عظیم عثمانی ها راحت ساختند. البته ما عثمانی ها را واقعاً یک کشور اسلامی نمی دانیم تاریخ هم آنها را خیلی مسلمان نمی داند اما به هر حال تنها نیرویی که آن زمان در مقابل همه اروپایی ها ایستاده بود، عثمانی ها بودند و این اشتباه استراتژیکی بود که ایرانی ها کردند و این وحدت را به هم زدند و از پشت به آن ها خنجر زدند، البته ممکن است ایرانی ها ادله قابل قبولی برای خود داشتند، اما به هر حال این جبهه را شکستند.»

وی افزود: «انقلاب اسلامی مردم ایران یک دفعه آرامش استعمارگران را به هم زد و کاری را که قرن ها روی آن زحمت کشیده بودند، از میان برد. این ها ابتدا فکر می کردند روحانیت و مردم را می توانند در مقابل مارکسیست ها در استخدام بگیرند و به افرادی مثل این لیبرال ها دل باخته بودند. مسئله دیگری که این ها فکر می کردند این بود که اسلام باید در محدوده ایران مطرح شود تا احساس ناسیونالیستی ما قوی شده و اسلام را محصور نماییم... یکی دیگر از کارهای بزرگی که آن ها شروع کردند و شکست خوردند و در آینده شما باید مواظب باشید و آن ها را شکست شان بدهید، این است که این ها این انقلاب را، انقلاب شیعی معرفی کنند. من قبول دارم که خواست گاه این انقلاب، جایی بوده که افکار شیعه حاکم است اما ما از متن اسلام الهام می گیریم و شیعه را هم متن اسلام می دانیم... بنابراین، این انقلاب، اسلامی است و اگر اسم شیعی روی آن می گذاریم، به خاطر آن است که رهبرش شیعه بوده و مردمی که بیش تر آمدند (در صحنه انقلاب)، شیعه بودند و الا همان اسلام است.»

هاشمی رفسنجانی به برخورد متفاوت مخالفان با ایران و عراق اشاره کرد و گفت: «گاه که ما یک اشتباه کوچک سیاسی در اظهارات مان بکنیم، آن را بزرگ می کنند، اما دشمنان ما مثلاً به اظهارات صدام توجهی نمی کنند. همین چند روز پیش صدام یک حرفی زد که نشان ورشکستگی او بود ولی دنیا هیچ توجهی به آن نکرد. صدام در مصاحبه با مصری ها با سؤال یکی از خبرنگارها مواجه می شود که پرسید: "کارگران و کارکنان مصری که در عراق هستند از شما گله دارند که پول و حقوق این ها را نمی دهید." مدتی اخبار منتشر می شد که عراق قادر به پرداخت ارز و حقوق کارگران خارجی نیست اما هیچ وقت عراقی ها سند نداده بودند

که نمی‌توانیم بپردازیم. اما صدام در جواب گفت که "بله ما این مشکل را داریم و در آینده آن را حل می‌کنیم." حالا اگر ما این حرف را در ایران در مورد اقتصاد اسلامی زده بودیم، برای همین مسئله هياهو راه انداخته و آن را بزرگ می‌کردند، اما حرف صدام را ندیده می‌گیرند.»

آقای هاشمی در خاتمه تأکید کرد: «شما سفرا و کارداران می‌دانید که این‌ها در سراسر دنیا سخت حساس هستند و حساسیت آن‌ها به نظر من به خاطر جمهوری اسلامی ایران به تنهایی نیست، بلکه به خاطر وحشت از احیای فکر اسلامی است و باور کردن دنیای اسلامی است که اسلام می‌تواند جامعه را در عصر فضا هم اداره کند و این مسئله دشواری برای آن‌هاست و ما باید این را در ایران ثابت کنیم. کار بزرگ ما این است که برای دنیا ثابت کنیم که اسلام می‌تواند در هر زمانی و امروز بر دنیا حاکم باشد. از احیای چنین فکری دشمنان اسلام می‌ترسند و تلاش می‌کنند، ما هم باید راه مان این باشد، بدانیم که اولاً انقلاب، اسلامی است و ایرانی به معنای ناسیونالیستی نیست، انقلاب اسلامی است و شیعی نیست، متن اسلام این را می‌خواهد و شیعه هم مدعی سنن اسلام است و نباید انقلاب به نام شیعه تمام شود... اگر انقلاب ما به عنوان اسلام در دنیا مطرح شود، می‌تواند پایدار بماند چون با یک میلیارد و اندی مسلمان و این همه امکانات، اگر انقلاب به یک مذهب محدود شود، در دنیا پایمال خواهد شد و نمی‌گذارد که پابرجا بماند.»^(۱)

همچنین در دیدار سفیران و کارداران جمهوری اسلامی در کشورهای امریکایی و اروپایی با آقای موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، وی با اشاره به این که هرچه زمان انقلاب بگذرد، ثباتش افزون‌تر خواهد شد، افزود: «اما مشکلی که در کار ما وجود دارد دو چیز است: یکی آن که مسائلی که داریم، نمی‌توانیم آن‌گونه که شایسته است به دنیا عرضه کنیم و مسائل ریز برای ما تدوین و روشن نشده است. و دیگر این که دنیا نمی‌گذارد ما مسائل مان را مطرح کنیم.»

آقای اردبیلی به مواضع ضد امپریالیستی ایران اشاره کرد و گفت: «ما تضاد با امپریالیسم را به عنوان تبلیغ و شعار مطرح نمی‌کنیم، بلکه به عنوان یک اصل برای ما مطرح است و اگر کسی در این مسئله یک مقدار کوتاه بیاید، او را محکوم می‌کنیم و شما برادران دائماً این را در خاطر داشته باشید که اسلام مبارزه با امپریالیسم است و بنیان گزارش پیغمبر خداست، بنابراین مبارزه با امپریالیسم برای ما یک اصل است و به هر صورت باید سعی کنیم این اصل را در میان دیگران جا بیندازیم.»^(۲)

۴۳۱

"علی محمد بشارتی" قائم مقام وزارت امور خارجه، امروز در گفت و گوی اختصاصی با خبرنگاران کیهان گفت: «طبق آخرین خبرهای دریافتی ما از عربستان سعودی، بالاخره با مساعی فراوان مقامات تصمیم گیرنده در امر حج و در پی ملاقات های بسیار فشرده و

ص: ۵۴۳

۱- ۱۶. مأخذ ۹، ص ۲.

۲- ۱۷. مأخذ ۹، ص ۲.

طولانی مقامات ایرانی با مقامات سعودی و به دنبال ملاقات طولانی شب گذشته (۵/۵/۱۳۶۴) محمدحسین لواسانی مدیرکل سیاسی عربی و افریقایی وزارت خارجه با پادشاه عربستان سعودی، بالاخره مقامات عربستان با گشاده رویی با مسئله مسافرت ۱۵۰هزار زائر ایرانی به بیت الله الحرام موافقت کردند.» وی افزود: «البته مذاکرات کماکان ادامه دارد و طبیعی است که در این زمینه مسئولین تصمیم گیرنده کشورمان نتایج نهایی را به اطلاع امت حزب الله خواهند رساند.»^(۱)

یادآوری می شود "سعودالفیصل" وزیر خارجه سعودی، در سفر اخیر خود به ایران (اردیبهشت سال جاری) با اعزام ۱۵۰هزار زائر ایرانی به حج موافقت کرده بود اما بعد سعودی ها با آن مخالفت کردند و تعداد زائران را زیاد دانستند. واکنش ایران این بود که اگر با اعزام این تعداد ایرانی موافقت نشود، جمهوری اسلامی ایران امسال از فرستادن زائر منصرف خواهد شد.^(۲) بعد از اقدامات متعدد، ارسال پیام ها و چانه زنی ها نهایتاً سعودی آن طور که امروز بشارتی اعلام کرد، با پذیرش ۱۵۰هزار زائر ایرانی موافقت کرده است، هرچند بشارتی کمی هم جای تردید در این قول و قرار باقی گذاشته است.

۴۳۲

آقای "محمد غرضی" وزیر نفت، با رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار و گزارشی از نتایج تصمیمات اخیر اجلاس اوپک را به اطلاع وی رساند. غرضی در این دیدار گفت: «در جلسه اخیر اوپک، از ناحیه رژیم عراق پیشنهاد شد که سهمیه تولید این کشور افزایش یابد و از طرف عربستان سعودی پیشنهاد پایین آمدن قیمت نفت سنگین مطرح گردید. ایران اعلام کرد اگر اوپک می کوشد سقف تولید خود را کاهش دهد تا قیمت ثابت بماند، چگونه از ناحیه یکی از اعضا تقاضای بالا رفتن سهمیه می شود که در نتیجه ایران مخالفت خود را با این پیشنهاد اعلام نمود.» آقای هاشمی رفسنجانی هم در این باره گفت: «ایران باید بر تثبیت قیمت نفت و جلوگیری از سقوط آن کوشش کند. البته سهمیه تولید ایران عادلانه نیست اما به خاطر حفظ همبستگی و انسجام اوپک، آن را پذیرفته ایم پس دیگران هم باید آن را رعایت کنند.»^(۳)

ضمیمه اول گزارش ۴۲۳: وضعیت محور راست ارتفاع سربله

"رضا ربیعی" فرمانده تیپ قدس (سپاه)، در مورد وضعیت محور راست (شمال) ارتفاع سربله گفته است:

«از سمت راست که شناسایی کردیم، عراق در این جنگل ها تا جلو یال سربله هیچ نیرویی نداشت، بچه ها به راحتی از شیار مابین سرهویز و سربله و سرخیات بالا می آمدند و قله را شناسایی می کردند.»

ص: ۵۴۴

۱- ۱۸. مأخذ ۷، ص ۲.

۲- مشروح واکنش جمهوری اسلامی در قبال برخورد عربستان، در روزشمار ۳/۵/۱۳۶۴ آمده است.

۳- ۱۹. مأخذ ۹، ص ۲۳.

آن ها می دیدند که نیرو هست و دارد صحبت می کند. جنگلی بودن، نزدیک بودن راه و کمبود نیروی دشمن در این منطقه از محاسن محور راست بود.»^(۱)

ضمیمه دوم گزارش ۴۲۳: وضعیت شناسایی از ارتفاع سرهویز

فرمانده تیپ قدس با اشاره به نتیجه مشاهدات یاد شده در متن، آن را نمونه ای از شناسایی محدود برشمرد و افزود: «یک دپو مثلی روی سرهویز وجود داشت که دست عراقی ها بود، این دپو قبلاً توسط ارتش که آن جا مستقر بود، برای دفاع احداث شده بود.»

مسئول اطلاعات عملیات این تیپ نیز درباره شناسایی سرهویز اظهارات مشابهی دارد: «روی سرهویز هیچ گونه شناسایی نداشتیم چون یک باره به ما اعلام شد که امشب روی سرهویز هم عمل کنید.»^(۲)

ضمیمه گزارش ۴۲۵: تغییر محل اجلاس غیرمتعهدها

مرور اجمالی سابقه مسئله (تغییر محل اجلاس قبلی سران غیرمتعهدها از بغداد)، نشان دهنده اهمیت آن است که در این ضمیمه به آن اشاره می شود:

در کنفرانس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد که از پنجم تا هشتم مرداد ۱۳۵۷ (۲۵ تا ۳۰ ژوئیه ۱۹۷۸) در بلگراد تشکیل شد، درخواست عراق برای برگزاری هفتمین اجلاس سران در سال ۱۹۸۳ تصویب شد،^(۳) سپس در کنفرانس وزیران خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا (کوبا، ۲۰ تا ۲۴ بهمن ۱۳۵۹) تصمیم گرفته شد که اجلاس آینده وزیران خارجه غیرمتعهدها از دوم تا سوم سپتامبر ۱۹۸۲ (۱۱ تا ۱۲ شهریور ۱۳۶۱) و کنفرانس سران از ششم تا دهم سپتامبر همان سال (۱۵ تا ۱۹ شهریور ۱۳۶۱) در بغداد برگزار شود. به این ترتیب، عراق ریاست جنبش غیرمتعهدها را برعهده می گرفت.^(۴)

روز پنجم سپتامبر ۱۹۸۱ (۱۴ شهریور ۱۳۶۰)، ایران و سوریه رسماً خواستار تغییر محل کنفرانس هفتم سران کشورهای غیرمتعهد از بغداد شدند. سه روز بعد از آن، بغداد درخواست کرد که دفتر هماهنگی برای بحث درباره میزبانی کنفرانس هفتم سران، تشکیل جلسه بدهد.

در آوریل ۱۹۸۲ (فروردین ماه ۱۳۶۱) با اوج گیری فشارهای درونی جنبش در مخالفت با برگزاری هفتمین اجلاس سران در بغداد، وزیر خارجه یوگسلاوی - که بارها بر حمایت خود از تشکیل این کنفرانس در بغداد، تأکید کرده بود - اعلام کرد که کشورهای غیرمتعهد باید در مورد محل کنفرانس هفتم سران تجدید نظر کنند. به این ترتیب برای نخستین بار در تاریخ جنبش، میزبانی کنفرانس که از شش سال قبل تصویب شده بود، مورد سؤال قرار گرفت. در پی درخواست چندین کشور برای میزبانی کنفرانس هفتم سران و گرایش به انتخاب یک محل مناسب که چپ گرایی و راست گرایی را به جنبش تحمیل نکند، درخواست دهلی نو تأیید شد و در تاریخ ۱۶ مه ۱۹۸۲ (۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۱) هند رسماً آمادگی خود را برای این میزبانی اعلام کرد.^(۵)

در همین حال، در اواسط ژوئیه ۱۹۸۲ (اواخر تیرماه ۱۳۶۱)، کنفرانس سران سازمان وحدت افریقا اعلام کرد که بغداد محل مناسبی برای گردهم آیی غیرمتعهدان نیست. به این ترتیب همه کشورهای افریقایی از میزبانی بغداد منصرف شدند تا این که کوبا اعلام کرد که کنفرانس سران در بغداد تشکیل نخواهد شد. پیشنهاد عراق برای میزبانی کنفرانس وزیران خارجه - قبل از اجلاس سران - هم مورد استقبال قرار نگرفت. سرانجام در سپتامبر ۱۹۸۲، فیدل کاسترو در نامه ای رسماً اعلام کرد که اجلاس بعدی سران در دهلی نو (هفتم مارس ۱۹۸۲) تشکیل خواهد شد و همه کشورهای عضو با این تصمیم موافقت کردند. (۶)

ص: ۵۴۵

۱- ۲۰. مأخذ ۱، ص ۵۶.

۲- ۲۱. مأخذ ۱، ص ۵۶.

۳- ۲۲. علی اکبر عبدالرشیدی، "جنبش عدم تعهد از آغاز تا سال ۱۹۸۵"، ص ۲۴۷.

۴- ۲۳. همان، ص ۲۷۰.

۵- ۲۴. همان، ص ۲۷۵.

۶- ۲۵. همان، ص ۲۷۶.

ضمیمه گزارش ۴۲۷: علت لغو شرکت صدام در کنفرانس سران عرب

بعدها واحد مرکزی خبر به نقل از منابع مخالف حکومت عراق در قم گزارش داد که در روز ۱۳/۵/۱۳۶۴ یک کودتا علیه صدام در عراق کشف شده بود. این کودتا قرار بود به وسیله سرلشکر ستاد "طه الشکرچی" یکی از فرماندهان سرشناس و عالی رتبه ارتش عراق، هنگام شرکت صدام در کنفرانس سران عرب، در دارالبیضاء، به اجرا در آید ولی چند ساعت قبل از اجرا، کشف و منجر به لغو سفر صدام به این کنفرانس گردید. (۱)

ص: ۵۴۶

۱-۲۶. روزنامه کیهان، ۱۹/۶/۱۳۶۴، ص ۳.

دومین مرحله عملیات در منطقه سیدکان با نام "قادر ۲" از شب گذشته، برای تصرف ارتفاعات سربله و سرهویز، آغاز شده است. طبق طرح، تیپ قدس (از سپاه) باید این دو ارتفاع را تصرف کند و یگان‌هایی از ارتش مأموریت تحکیم و تثبیت منطقه تصرف شده را به عهده دارند. همچنین یک عملیات ایذایی و انهدامی را نیز در ارتفاعات سراسپندار باید یگان‌های ارتشی انجام دهند و پس از انهدام نیرو به خط سابق مراجعه کنند.

منطقه عملیاتی به دو محور راست (سرهویز) و چپ (سربله) تقسیم شده است. در سربله دو ارتفاع ۱۹۳۱ و ۱۶۷۲ و در سرهویز دو ارتفاع ۱۹۷۶ و ۱۹۳۶ هر یک اهداف جداگانه‌ای هستند که در سرهویز ارتفاع ۱۹۳۶ و در سربله ارتفاع ۱۹۳۱ هدف اصلی تعیین شده است. (۱)

در محور راست، نیروهایی از تیپ قدس ۲۴ ساعت قبل از شروع عملیات (دو شب قبل) شبانه به شیاری در پشت ارتفاعات سرخیات و سرهویز (زیر ارتفاع سرسگر) منتقل گردیدند تا پس از استراحت، در شب عملیات وارد عمل شوند. اینان غروب و اوایل شب گذشته نزدیک ارتفاع "سرسگر" مستقر شدند، سپس حدود ساعت ۲۳ به طرف هدف - که در یک مسیر سرازیری و حدود یک ساعت راه بود - حرکت کردند و حدود ساعت ۲۴ به پای هدف اول یعنی ارتفاع ۱۹۷۶ (مقدمه هدف اصلی محور سرهویز) رسیدند. در این موقع نیروها توقف کردند و به وسیله بی سیم پرسیدند که "تک را شروع کنیم یا خیر؟" به آن‌ها گفته شد صبر کنید تا با هماهنگی و هم‌زمان با محور چپ، عملیات انجام شود.

در محور چپ (سربله) نیز هرچند بر اساس زمان بندی چند ساعت پیش از عملیات، فرماندهان گروهان‌ها از ارتفاع سرخیات به صورت جز به جز توجیه شدند و نیروها پس از صرف شام و خواندن نماز حرکت کردند، اما به سبب برخی ناهماهنگی‌ها در حرکت نیروهای محور راست، در حرکت این نیروها نیز وقفه‌ها و اشکال‌هایی پیش آمد.

تا ساعت ۵۰: ۲: بامداد (۷/۵/۱۳۶۴) هنوز هیچ یک از گروهان‌های محور چپ برای اجرای عملیات اعلام آمادگی نکرده بودند اما در این ساعت بانگ تکبیر رزمندگان این محور همراه با صدای

ص: ۵۴۷

۱-۱. سند شماره ۶۳۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۳-۲-۱"، گزارش راویان در عملیات قادر (جواد زمان زاده، شهید علی فتوحی، مجید مختاری، مجید نداف)، آبان ماه ۱۳۶۴، ص ۵۹.

رگبار گلوله از طرف ارتفاع سربله به گوش رسید و در کل منطقه عملیاتی طنین انداخت، بنابراین با اعلام رمز، دستور حمله صادر شد و هجوم به اهداف عملیاتی و مواضع و ارتفاعات آغاز گردید. (۱)

در محور راست (سرهویز)، هدف اولیه (ارتفاع ۱۹۷۶) تصرف شد ولی بخشی از هدف اصلی -۱۹۳۶- به دلیل هشیاری دشمن (هنگام سقوط ۱۹۷۶) و وجود سنگرهای دوشکا و کانال و خاکریز مناسب، سقوط نکرد و نیروها با جمع آوری شماری از شهدا و مجروحان در ساعت ۶ صبح به ارتفاع ۱۹۷۶ بازگشتند. از این ساعت دشمن آتشی سنگین روی مواضع خودی در سرهویز اجرا کرد.

تا قبل از ساعت ۷ صبح پاتک سنگین دشمن با استفاده از آتش توپخانه و هلی کوپتر - که عقبه مواضع خودی را می بست - شروع شد و نهایتاً نیروهای خودی با از دست دادن توان در حالی که دشمن مرتباً تقویت می شد، امکان مقاومت را از دست دادند و تا ساعت ۹:۳۰ تمام قسمت های سرهویز را تخلیه کردند و دشمن مجدداً آن را اشغال کرد. (۲)

در محور چپ (سربله)، قبل از روشنایی روز، قلّه و یال های ارتفاع سنگی ۱۹۳۱ (هدف اصلی سربله) تصرف شد و تنها خاموش کردن دو قبضه دوشکا در یال جنوب غربی منتهی به گوشینه، ممکن نشد. در یال ۱۶۷۲، پایگاه اول عراق تصرف شد و نیروها به سمت پایگاه دوم و قلّه ارتفاع پیشروی کردند، اما موفق به تصرف پایگاه دوم و قلّه نشدند و بین دو پایگاه در یال ۱۶۷۲ متوقف شدند. سپس سه پاتک پی در پی دشمن با حمایت آتش شدید توپخانه و هوایی انجام شد. دو پاتک اول از سمت پایگاه دوم و یال حد فاصل پایگاه های اول و دوم عراق بود که با مقاومت شدید نیروهای خودی، چندان توفیقی نداشت، اما آخرین پاتک در ساعت ۷ صبح از محور دیگری انجام شد که منجر به تخلیه کامل ارتفاع ۱۶۷۲ گردید. (۳)(۴) در ارتفاع ۱۹۳۱، موقعیت نیروهای خودی بهتر بود و تقریباً کل هدف تصرف شده بود. (۵)

از حدود ساعت سه بامداد مسئولان تیپ قدس (سپاه) طبق قرار قبلی درخواست کردند که نیروهای ارتشی از لشکر ۷۷ برای اجرای وظیفه محوله (تحکیم و تثبیت منطقه ای که نیروهای سپاه تصرف کرده بودند) به منطقه وارد شوند. این کار از همان موقع شروع شد، اما نه آن طور که فشارها را از نیروهای تک وری که منطقه را گرفته بودند، کم کند. در هر حال بعد از عقب نشینی نیروها از محورها و اهداف دیگر، این محور نیز سخت دچار مشکل شد و در معرض افزایش شدت پاتک های عراق - که از ساعت هفت صبح به بعد تمرکز هرچه بیش تری می یافت - قرار گرفت. (۶)

در گزارش راویان مرکز، ادامه کار، چنین تشریح شده است:

ص: ۵۴۸

۱-۲. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش عملیات قادر"، گزارش راویان، در عملیات قادر (جواد زمان زاده، شهید علی فتاحی و مجید مختاری، مجید نداف، ویرایش جدید بهمن ۱۳۸۰، صص ۶۳-۶۴.

۲-۳. همان، صص ۶۵ تا ۶۸.

۳-۴. همان، صص ۶۸ تا ۷۰.

۴- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۳۳: آخرین پاتک دشمن در عملیات قادر ۲، ص ۵۶۱.

۵-۵. همان، ص ۶۶.

۶-۶. مأخذ ۱، صص ۶۹ تا ۷۳.

«عراق در ادامه پاتک های خود با شدت هرچه تمام تر منطقه محدود عملیات و عقبه های مربوطه را تا سرخیات با انواع موشک های دوربرد و هواپیما و هلی کوپتر زیر آتش قرار داد. قبل از آن، کل ارتفاع سربله، شیارها و عقبه های آن به راحتی و به وضوح از دیدگاه (در فاصله تقریبی کم تر از سه کیلومتر، روی ارتفاعات سرخیات) قابل رؤیت بود و کنترل می شد، اکنون در میان دود و گرد و غبار، ارتفاع به آن بزرگی دیگر قابل دید و تشخیص نیست.»^(۱)

جهت آمادگی هرچه بیش تر برای مقابله با پاتک های عراق، در ساعت ۷:۴۵ صبح ۷/۵/۱۳۶۴ به فرماندهان گروهان ها دستور داده شد که همه مجروحان و شهیدان را به عقب تخلیه کنند که این اقدام از طرفی برای بالا بردن توان نیروهای در خط بود و از طرف دیگر می توانست نشان دهنده نگرانی فرمانده تیپ از وضعیت مجروحان و شهیدان و همچنین نتیجه نهایی عملیات، باشد.

در ساعت ۸ صبح عراق ضمن تشدید آتش، با اجرای پاتک دیگری، از طرف یال جنوب غربی ارتفاع ۱۹۳۱ شروع به پیشروی به سوی این ارتفاع کرد (این پاتک دوم عراق از طریق این یال بود). این در حالی بود که هنوز اندک نیروی بسیجی و سپاهی موجود در ارتفاع ۱۹۳۱، با سلاح سبک و آر.پی.جی. و نارنجک به مقابله ادامه می دادند.

در ساعت ۸ صبح فرمانده تیپ قدس با ذکر دلایلی از فرمانده قرارگاه تاکتیکی حمزه سید الشهداء(ع) درخواست عقب نشینی کرد، اما نظر فرماندهی (صیاد شیرازی) این بود که وضعیت موجود باید حفظ شود تا ارتش منطقه را تحویل بگیرد. در ساعت ۹ صبح دستور شخص جناب سرهنگ شیرازی در این باره چنین اعلام شد:

«مسئولیت تحکیم هدف ها به عهده لشکر ۷۷ می باشد و می باید تا غروب به عنوان نیروی تقویتی باقی بمانید.»^(۲)

در عمل فشار دشمن بیش از آن بود که بتوان تا غروب منطقه را حفظ کرد و شب هنگام آن را به مسئول اصلی تحکیم و تثبیت سپرد. در گزارش راویان مرکز در این خصوص آمده است:

در ساعت ۹:۰۵ برادر "فدا" (فرمانده گردان کمیل) از خط مقدم با بی سیم اعلام کرد که عراق مجدداً پاتک کرده است و با نیروهای بیش تری قصد تصرف ارتفاع ۱۹۳۱ را دارد؛ مقدار زیادی از یال جنوب غربی را نیز اشغال کرده و مشغول پیشروی است؛ شهیدان و مجروحان جا مانده اند و عده ای از برادران هم در حال عقب نشینی می باشند. فرمانده تیپ در پاسخ تأکید کرد:

"شهیدا و مجروحان را تخلیه و نیروها را هم جمع آوری کنید."

دشمن که از آغاز روشنایی روز پاتک خود را با حمایت آتش توپخانه و تیرمستقیم تانک آغاز کرده بود، این بار از سه طرف (شرق، جنوب و غرب) نیروهای مستقر در ارتفاع ۱۹۳۱ را

۱- مشاهدات راوی از دیدگاه.

۲-۷. مأخذ ۲، صص ۷۰ و ۷۱.

به صورت نعل اسبی در محاصره گرفت و با فشار آتش سنگین و به کارگیری سلاح های نیمه سنگین (از جمله مینی کاتیوشا و خمپاره و تیربار) قصد تصرف این ارتفاع و به اسارت در آوردن نیروهای خودی را داشت که بر اثر مقاومت برادران سپاه بسیج - که با آر.پی.جی. و نارنجک می جنگیدند - این بار نیز عقب زده شد، اما دشمن دست بردار نبود و مرتباً بر فشارهای خود از هوا و زمین می افزود. در نهایت، گزارش برادر "حاج حاتم" مسئول ستاد تیپ قدس، به سرهنگ صیاد شیرازی (بعد از توضیحاتی که طرفین رد و بدل کردند و شدت فشارهای وارده در موقعیت کنونی، بازگو شد) حاکی از این بود: «کلیه نیروهای ارتش در ساعت هشت به طور کامل ارتفاع را تخلیه کرده و نیروهای تیپ نیز از ساعت ۱۰:۳۰ در حال تخلیه می باشند.»

مقارن همین زمان، فرمانده تیپ قدس به نیروهایی که در این لحظه فقط روی قله سنگی ارتفاع سربله - ۱۹۳۱ - جمع شده بودند، دستور می داد که ضمن تخلیه مجروحان و شهیدان، برای عقب نشینی از منطقه آماده باشند. هم زمان با همین دستور، چهارمین و آخرین پاتک عراق با تدارک تعداد بیش تری تانک و مینی کاتیوشا، خمپاره ۱۲۰، ۸۱ و ۶۰ - که با نفوذ به زیر قله ۱۹۳۱ از فاصله خیلی نزدیک آتش می ریختند - در شرف انجام بود.

در ساعت یازده، نیروهای پیاده عراق با عملیات بی وقفه و از همه طرف، شروع به پیشروی برای تصرف قله ۱۹۳۱ کردند. "رضا شیخی" فرمانده گروهان یک از گردان "کمیل" لشکر قدس، آخرین پاتک عراق و عقب نشینی از ارتفاع ۱۹۳۱ را چنین شرح داده است:

تصویر

منطقه سیدکان ۱۳۶۴/۵/۷ - پشت جبهه عملیات قادر

منطقه سیدکان ۷/۵/۱۳۶۴ - پشت جبهه عملیات قادر

«ساعت یازده بود که دیگر آتشش را خیلی زیاد کرد. مینی کاتیوشاهای بیش تری را در نزدیک ما مستقر کرد. چهار پنج دستگاه تانک دیگر آورد به منطقه و خمپاره ۱۲۰، ۶۰ و ۸۱ را زیر پای مان مستقر کرد. از طرف یال ۱۶۷۲ نگاه کردم حدود دو گروهان تکاور به صورت سازمان داده شده در حال پیشروی بودند. به سایر جاها دقت نداشتم. آن ها به صورت نعل اسبی ما را در محاصره گرفته و قصد تکمیل کردن این محاصره را داشتند. به برادر فدا گفتم: "برادر فدا، دیگه کسی نیست، هیچ کس نیست؛ ما شش تا نیروییم، بروم بزنم شان عقب؟" برادر فدا گفت: "نه دیگه." بعد یک عده تیراندازی می کردند و یک عده می آمدند عقب و به همین ترتیب ارتفاع را ما تخلیه کردیم.»

بدین ترتیب، در ساعت ۱۱:۳۰ صبح به نحوی که شرح آن گذشت، برادران بسیج و سپاه پس از بی نتیجه یافتن مقاومت و شهادت بقیه نفرات، آخرین هدف تصرف شده (ارتفاع ۱۹۳۱) را تخلیه کردند و به عقب بازگشتند.^(۱)

۴۳۴

امروز صدام حسین در جمع هیئتی که با عنوان "انجمن معلمان کویت" به عراق رفته اند، در سخنانی به تشریح اهمیت ملی گرای و قومیت عرب و رابطه این دو با هم، پرداخت و کوشید هویت و منافع کویت را در این قالب در دشمنی با ایران و ایرانی تعریف کند. صدام با تأکید بر عرب گرای افراطی، کینه توزی علیه ایران را محوری در اجرای وظیفه عربی کویتی ها دانست و آنان را به اخراج ایرانیان تشویق کرد.

به گزارش صوت الجماهیر، صدام در این ملاقات گفته است:

«من به عنوان یک عرب از آنچه که از شما شنیدم، خوش حال هستم و این اندیشه ناب عربی که ناشی از افتخار به کویت برادر، سرزمین، ملت و رئیس آن می باشد، با افتخار عربی جدایی ناپذیر است و این خود قومیت حقیقتی را بر خلاف آنچه که برخی از شعوبی ها می گفتند قومیت با ملی گرای تضاد دارد، تشکیل می دهد و در عین حال عده ای از آن ها گفته اند قومیت با دین تضاد دارد. قومیت براساس آنچه از زبان شما رانده شد و یا در مطبوعات شما می خوانیم و یا این که از زبان برادر "شیخ جابر" و سایر مسئولین می شنویم، آشکار شده که به معنای ملی گرای عمیق است. ملی گرای عمیق در میهن عرب به معنای "قومیت" و قومیت در عمل از ملی گرای عمیق سرچشمه می گیرد.»

امروز در کویت کسی که به طور مطلق به کویت اعلام وفاداری کند، حتماً باید به عربیت آن استناد و تکیه نماید و کسی که به طور مطلق به کویت اعلام وفاداری نکند، حتماً پی آمد آن، حالت غیرعربی خواهد بود و این امر چه در اندیشه و یا خصوصیات دیگر منعکس می شود و چون حالت ضد عربیت نه تنها نژادی است همانند این که عربیت حالت نژادی نیست، امکان دارد برخی از اعراب از نظر نژادی به عربیت خیانت کنند ولی در هر حال

ص: ۵۵۲

عربیت صادقانه باید به اعراب استناد نماید. (۱) علی‌هذا اکنون که شما پیرامون پرچم ملی‌گرایی در کویت گرد هم می‌آید، به عربیت خود افتخار می‌کنید. قومیت، شعاری برای توسعه طلبی و یا بزرگ منشی نه نسبت به ملل و نه نسبت به فرزندان یک امت نیست و راهی برای بی‌بند و باری نمی‌باشد، بلکه راهی برای فداکاری و ایثار است.

چرا اکنون ملت کویت هدف قرار گرفته است؟ به خاطر عربیت آن هدف واقع شده است و این ملت به خاطر عربیت خود، نیرومند است. بلکه کویت هدف قرار گرفت چون عربی است و در عین حال کویت نیرومند است چون عمق کویت را کلیه اعراب تشکیل می‌دهند و مساحت عمق کویت به تمامی زوایای سرزمین میهن عربی کشیده می‌شود، بنابراین، کویت با عدم توجه به تعداد جمعیت و مساحت آن، نیرومند است.

همان توهمات که باعث شد حکام تهران علیه عراق دست به تجاوز بزنند و تصور کنند می‌توانند عراق را ببلعند، باعث شد تا فکر کنند می‌توانند ملت و رئیس و مردم کویت را از خلال انفجارهایی که علیه امیر و یا ملت کویت در دو قهوه‌خانه عمومی و یا مؤسسات اقتصادی و یا علیه قلم زنان شرافت مند در کویت انجام می‌دهند، مورد باج‌خواهی قرار دهند. [...]

هر عرب در هر مکان هنگامی بشنود که کویت تهدید می‌شود - و دلیلی بر تهدید آن نیست بلکه تهدید آن باطل است - باید در هر نقطه به منظور دفاع از کویت و به عنوان همبستگی با ملت کویت، به هر نحو از انحاء قیام کند.

ما خواهان شر نبودیم تا عناصر توان خود را در نفوس خود آزمایش کنیم، ولی هنگامی که شر به ما حمله [می‌کنند] و عناصر در نفوس و میدان‌های ما بسیج می‌شوند، شاید این حالت از حالت‌های مطلوب باشد تا تاریخ گواهی دهد که ما در وجدان‌ها و افکار و نفوس خود زنده هستیم و در مقابله با مهاجمان و تجاوزگران، عنداللزوم مرده نیستیم.

این فرصتی است برای پاک‌سازی صفوف و صف‌آرایی صحیح.

بدون مجامله می‌گوییم این کویت است و کسانی که با کویت هستند و در کنار یک کشور بیگانه نیستند، باید رفتار اصولی داشته باشند و هنگامی که چنین رفتاری نکنند، باید کویت را ترک نمایند چون ما این مسئله را در عراق اجرا کردیم و گفتیم کسی که با عراق است، دست خود را بالا ببرد و کسی که دست بالا نمی‌برد، باید برود. [...]

کسانی که نه با میهن و نه با عربیت خود هستند، باید در جست‌وجوی میهنی دیگر و امتی دیگر باشند. اگر خانه را در خلیج و در عراق پاک‌سازی کردیم، نسل‌های آینده تا صدها سال آرامش خواهند داشت، ولی اگر دخالت‌ها میان میهن پرستان و غیر میهن پرستان و

ص: ۵۵۳

قومیت‌ها و غیر قومیت‌ها را با برجا بگذاریم، خطر باقی خواهد ماند و سرانی که با یک موج افکنده می‌شوند، با یک موج دیگر افزاشته خواهند شد. [...]

آن‌ها تصور می‌کردند چند ده هزار از ایرانیان مقیم در عراق و دخالت‌های زاده شرایط منفی که بر عراق گذشته است، می‌تواند آن‌ها را قادر سازد تا به سرعت عراق را ببلعند تا به سوی سرزمین خلیج و جزیره و عموم مشرق عربی سرازیر شوند، ولی فراموش کردند که ملت عراق به هنگامی که پی‌برد اوضاع چنین است، به اراده یک انسان در جبهه و پشت آن مبدل می‌شود و این چیزی است که به وقوع پیوست.

هیچ کس در کویت و یا خارج کویت در این توهم نباشد که اگر دیدگاهی نسبت به رژیم حاکم در عراق یا کویت یا غیر کویت داشته باشد و با رژیم ایران همکاری و نقشه‌های آن و متحدانش را اجرا کند هر چند که در صدر حکومت باشد، می‌تواند شرافت مندانه زندگانی نماید، بلکه زندگانی ذلت‌بار خواهد داشت و از درون رانده شده و خیانت تا روز قیامت همراه او خواهد بود. [...]

کویت نیرومند است چون برحق، میهنی و عربی می‌باشد و کسانی که فکر می‌کنند با این انفجارها می‌توانند ملت کویت را رام سازند، در اشتباه‌اند. همان‌گونه که گفتم، فرصتی برای ملت کویت خواهد بود تا خصوصیات مثبت را ابراز و تا حد اکثر تقویت نمایند. شیخ جابر و ملت کویت، مؤمن و شجاع‌اند، لذا ما معتقد نیستیم که این طرح‌ها را بتوان اجرا کرد و یا باعث تضعیف آن‌ها شد.

هر حالتی در ابتدا حتماً مقداری آشفتنگی جزئی به وجود می‌آورد و در ابتدای جنگ و حتی قبل از آغاز جنگ هنگامی که به عملیات گسترده خراب‌کاری در داخل عراق (قبل از بمباران شهرها از مرزهای خارجی) دست بردند و حتی دو تن از کادر رهبری ما را مورد حمله قرار دادند (دو عضو رهبری قومی و یک وزیر) و این کار به وسیله مزدوران شان صورت گرفت و در هر جا یک پاسگاه پلیس و پاسگاه ارتش را مورد حمله قرار می‌دادند و می‌گفتند ما آن‌ها را رام خواهیم کرد. [...]

ما از میهن پرستی و قومیت و همبستگی شما با رژیم خود اطمینان داریم و این رژیم یک رژیم عربی مخلص است. در این دوران، یعنی دوران تجزیه و تهاجم برخی از قومیت‌ها و رخنه‌گری به درون ما به قصد به ذلت کشیدن و در بر گرفتن ما، میهن پرستی عمیق جز به اتکا به میهن پرستی قومی امکان پذیر نیست تا از این طریق خود را حمایت و به انشعابات خود نیرو و کارایی مقابله با نقشه‌های امپریالیستی را بدهد.

به همین صورت تضادی میان قومیت و دین وجود ندارد، چون خصوصیات اعراب در قرآن مفهوم و شناخته شده است به ویژه آن که خداوند متعال در بیش از یک جای قرآن حتی در بهشت از آن‌ها یاد کرده و حتی فرموده که زبان اهل بهشت عربی است و ملائکه با زبان عربی سخن می‌گویند.

از این رو به این نتیجه می‌رسیم که خصوصیت امت مانع رفتار شرافت‌مندانه و برابر با سایر ملل از امت اسلامی نمی‌باشد، بلکه در اصل خصوصیت ظهور اعراب به عنوان یک امت براساس اصولی که خلفای راشدین در پیش گرفتند، ایجاب می‌کند که اعراب نقش اساسی خود را به عنوان برادر مسلمانان در همه جا ایفا کنند.

از خصوصیت خود به عنوان یک امت با افغانستان به عنوان یک امت و با پاکستان به عنوان یک امت و سایرین زیر یک چادر بزرگ به نام دین اسلام رفتار می‌کنیم.

کویت، عراق و مصر و سایرین هر یک خصوصیت ویژه خود دارد، ولی همه ما باید چادری به وجود آوریم و خصوصیات را در درون این چادر ایجاد کنیم تا از این طریق حمایت مطلوب و برخوردار صحیح را با فعل مشترک چه در سازندگی و چه مقابله با خطرات دشمنان فراهم کنیم.

سلام ما را به رئیس، ملت و همه بخش‌ها و مشاغل کویت برسانید.»(۱)

۴۳۵

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، پادشاهی سعودی بامداد امروز (۷/۵/۱۳۶۴) با ورود روزانه بیست هواپیمای حامل حجاج ایرانی به جده، موافقت کرد. به این ترتیب همه ۱۵۰ هزار زائر ایرانی خانه خدا امسال در مراسم حج شرکت خواهند کرد. بنابراین گزارش، مقام‌های سعودی قبلاً با ورود روزانه سیزده هواپیمای حامل زائران ایران موافقت داشتند که با توجه به محدودیت زمان پرواز، امکان سفر تنها یک صد هزار زائر فراهم می‌شد.

یادآوری می‌شود به دنبال بازگرداندن دو هواپیما از پانزده هواپیمای حامل زائران ایرانی از سعودی - که دیروز انجام گرفت - "خاتمی" وزیر ارشاد اسلامی، امروز در اطلاعیه‌ای با محکوم کردن این اقدام خلاف اسلام دولت سعودی، به مسلمانان جهان هشدار داد: «این عمل ناروا، آغاز مرحله جدیدی برای لطمه زدن به اسلام و تهدیدی جدی نسبت به کعبه عزیز است و ما به هیچ روی در برابر این ظلم بزرگ آرام نخواهیم نشست.»

نهایتاً، در پی یک سلسله فعالیت‌های دیپلماتیک شدید به خصوص اعزام نماینده حامل پیام رئیس‌جمهور ایران برای شاه سعودی به ریاض، در ریاض گفته شد که ملک فهد با دادن تسهیلات کافی به همه زائران ایرانی موافقت کرد و این نابه‌سامانی‌ها نتیجه اهمال و کارشکنی‌های مأموران جزء سعودی بوده است.

و پایان کار این که صبح امروز وزارت امور خارجه در خصوص اعزام حجاج ایرانی به مکه معظمه اعلام کرد: «به دنبال سفر "محمدحسین لواسانی" مدیرکل سیاسی وزارت امور خارجه کشورمان به عربستان و ملاقات وی با ملک فهد پادشاه عربستان سعودی در تاریخ پنجم مرداد ماه جاری و تسلیم پیام کتبی حجت‌الاسلام والمسلمین خامنه‌ای رئیس‌جمهوری به ایشان، صبح امروز "سعود الفیصل" وزیر امور خارجه سعودی، به اطلاع مقامات وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران رسانید که دولت عربستان با اعزام ۱۵۰ هزار نفر زائر ایرانی به حج موافقت

۱- ۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۲ (۸/۵/۱۳۶۴)، صص ۲۸ تا ۳۲، رادیو صوت الجماهير، ۷/۵/۱۳۶۴.

دارد و در پی این موافقت، از سوی دولت عربستان اجازه بیست پرواز در روز به هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران برای اعزام ۱۵۰ هزار زائر ایرانی داده شد.»^(۱)

۴۳۶

اختلافات پیش آمده در اعزام حجاج ایرانی به عربستان سعودی و چگونگی حل این مناقشه، بازتاب هایی را در رسانه های همگانی به دنبال داشت که به برخی جنبه های این موضوع اشاره دارد.

یک مفسر خبرگزاری فرانسه مراسم حج را یک موضوع تنش زا در روابط دو کشور و مانعی در گشایش گفت و گوهای فی مابین دانست؛ گشایشی که با سفر اخیر سعودالفیصل وزیر امور خارجه عربستان به ایران، حاصل شده است: «مراسم حج در مکه یک موضوع تشنج آفرین در روابط دو کشور است، زیرا نیت رهبران مذهبی ایران مبنی بر تبدیل آن به یک میدان بزرگ سیاسی برای تمامی جهان مسلمان، با قصد مسئولان سعودی دائر بر حفظ جنبه اکیداً مذهبی آن، مغایرت دارد. زائران ایرانی مرتباً تظاهراتی ترتیب می دهند و نماینده آیت الله روح الله خمینی نطق هایی که در آن ها اسرائیل، امریکا و شوروی را به شدت مورد حمله قرار می دهد، ایراد می کند. [...] آیت الله خمینی طی اظهاراتی که به مناسبت انتصاب خوئینی ها در سمت جدید ایراد شد، بار دیگر یادآوری کرد که بررسی مسائل سیاسی مسلمانان در جریان مراسم حج وظیفه ای است که در قرآن نوشته شده. وی همچنین خاطر نشان ساخت که این تغییر مسئولان، بر خط مشی ایران تأثیری نخواهد داشت. این بحران میان تهران و ریاض در حالی به وجود آمده است که با سفر شاه زاده سعودالفیصل وزیر امور خارجه سعودی در تاریخ ۱۸ ماه مه به ایران - که اولین سفر وی به این کشور از زمان انقلاب است - شاهد گشایش در گفت و گوهای میان دو کشور بوده ایم.»^(۲)

گزارش دیگری از خبرگزاری فرانسه حاکی است: «رادیو تهران بامداد امروز اعلام کرد ایران امروز تصمیم گرفت در پی ممانعت عربستان سعودی از فرود دو فروند هواپیمای ایرانی در نیمه شب گذشته، کلیه پروازهای حامل حجاج را به سوی این کشور لغو نماید. عزیمت نخستین گروه حجاج روز گذشته پس از این که بحث شدیدی میان دو کشور در روزهای اخیر در گرفت، انجام شد. تهران ریاض را متهم کرد که یک صد و پنجاه هزار حاجی را که قبلاً پیش بینی شده بود، نمی پذیرد و قصد دارد شمار آن ها را تنها به یک صد هزار تن کاهش دهد. در این حال، تهران تهدید کرد که مراسم حج را تحریم خواهد کرد.»^(۳)

از سوی دیگر، در ادامه سیر وقایع، خبرگزاری یونایتدپرس به نقل از رادیو تهران گزارش داد: «شاه زاده "سعودالفیصل" وزیر امور خارجه عربستان، امروز با ورود یک صد و پنجاه هزار زائر ایرانی به عربستان برای برگزاری مراسم مذهبی سالانه در شهرهای مقدس مسلمین مکه و مدینه، موافقت کرده است.»^(۴)

ص: ۵۵۶

- ۲-۱۱. مأخذ ۹، ص ۱۱، تهران - خیرگزاری فرانسه.
- ۳-۱۲. مأخذ ۹، ص ۱۰، تهران - خیرگزاری فرانسه.
- ۴-۱۳. مأخذ ۹، ص ۱۲، یونایتدپرس از آتن.

نشریه "النشره" چاپ یونان نیز نوشت: «عربستان سعودی از هر گونه اقدام تلافی جویانه ایران علیه خود بیم دارد و به منظور کاستن از بحران شدید روابط کشورش با ایران، تلاش هایی برای افزایش تعداد حجاج ایرانی در سال جاری و عدم ایجاد مزاحمت در حین برپایی تظاهرات از سوی ایرانیان در شهر مکه و مدینه به عمل آورده است.»^(۱)

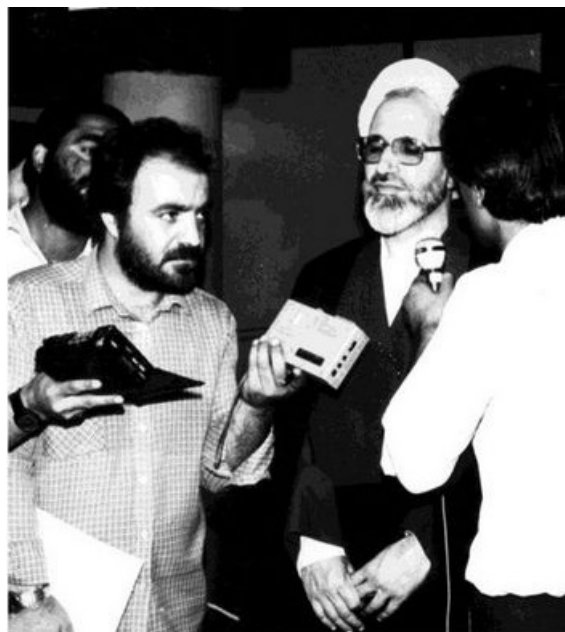
۴۳۷

بعد از سپری شدن مراحل که قبلاً به آن اشاره شد، سرانجام پروازهای حجاج بیت الله الحرام از امروز در مراسمی با حضور "کروبی" نماینده امام در امور حج، "موسوی خوئینی ها" نماینده قبلی امام در حج و دادستان فعلی کل کشور، "خاتمی" وزیر ارشاد اسلامی و جمعی دیگر از مقام های کشوری و لشکری در محل ترمینال حجاج به طور رسمی آغاز شد.

وزیر ارشاد در سخنانی اظهار امیدواری کرد که حج امسال با شکوه تر از سال های گذشته برگزار شود. وی گفت: «بحمدالله ملت ما در طول سال های پس از انقلاب به برکت خون شهدا و رهبری امام امت، در جهت استقرار اسلام و توحید حرکت کرد و کعبه حج جایگاه واقعی خود را پیدا کرد.» خاتمی افزود: «اگر کعبه راز توحید است و اگر توحید پایه عزت مسلمانان است، امروز هیچ کاری در کعبه از ابراز عزت مسلمین و برائت از دشمنان اسلام (بالا تر) نیست و آنچه باید در حج حکومت کند، سیاست خدایی است و امروز سکوت در حج، حاکمیت سیاست قدرت های استکباری است و آنچه امروز مردم ما به آن پای بندند، اعمال سیاست های اسلامی است.» وی تأکید کرد: «شما نماینده انقلاب و نماینده اعتراض انقلاب علیه سلطه گران جهان خوار هستید؛ شما نماینده شهیدان انقلاب هستید و باید تذکر به این سمت نمایندگی داشته باشید و حرکت و سلوک شما نمایان گر این مسئولیت ها باشد.»

در ادامه مراسم، آقای کروبی در سخنانی گفت: «مسئله حج یکی از مراسم و دستورات و برنامه های مهم اسلام است و در کنار برنامه های عبادی و مذهبی و مراسم و مناسک حج، مسلمین موظف و مکلف اند که به مسائل سیاسی فکر کنند و برای رفع گرفتاری سایر مسلمین، در این کنگره عظیم چاره ای بیندیشند. حج، عبادت و مراسم و مناسکی نیست که مردم از سراسر جهان تنها به خانه خدا مشرف شوند و خشک و بی محتوی و بدون توجه به مشکلات مسلمین در بعد سیاسی حج مراسم را انجام دهند و غافل از مسائل اسلام و مصیبت ها و مشکلات مسلمین باشند.» وی در مورد سیر حرکت سیاسی حج پس از انقلاب اسلامی و تداوم آن تا کوتاه شدن سلطه شرق و غرب به ویژه شیطان بزرگ "امریکا"، افزود: «بحمدالله پس از انقلاب حرکت سیاسی امت حزب الله و مردم مسلمان ایران به رهبری امام امت و نمایندگان حضرت امام در حج و بعثه و به خصوص با برنامه ریزی های اساسی و اصولی جناب حجت الاسلام موسوی خوئینی ها تحولی در مسئله حج و بعثه و برنامه های امت اسلامی ایران در ارتباط با سایر مسلمین جهان به وجود آمد و به حول و قوه الهی این حرکت استمرار و تداوم خواهد داشت تا

ص: ۵۵۷

آقای کروی نماینده جدید امام خمینی در امر حج حرکتی که با برنامه‌ریزی‌های اصولی جناب موسوی خوئینی‌ها در مسئله حج به وجود آمده است تا روزی که سلطه شرق و غرب از سر مسلمانان جهان برداشته شود ادامه خواهد داشت.

روزی که سلطه‌های شرق و غرب از سر مسلمانان جهان برداشته شود. بنابراین، دشمنان قسم خورده اسلام بدانند تا روزی که حج است و این مراسم است و تا روزی که نیروهای اسلامی و یاران امام قدرت داشته باشند، مراسم عظیم حج با برنامه‌های سیاسی و برائت از مشرکین و تنفر و انزجار از قدرت‌های سلطه‌گر همراه خواهد بود و ان شاء الله در آینده شاهد تظاهرات چند میلیونی در حج باشیم و در این تظاهرات نوک حمله ما متوجه شیطان بزرگ امریکا و قدرت‌های بزرگی است که به سرزمین‌های مسلمانان حمله کردند و آن‌ها را اشغال نمودند.»

کروی سپس خواستار بسیج مسلمانان در این راه پیمایی و هماهنگی آنان با زائران ایرانی شد: «پس، از مسلمانان و زائران خانه خدا می‌خواهیم با ملت ایران هماهنگ باشند و در تظاهرات علیه مستکبران که عزت اسلام است، شرکت کنند و به حول و قوه الهی حج امسال با آرامش و با قاطعیت هرچه تمام‌تر برگزار خواهد شد.» وی همچنین با تأکید بر این که در میان زائران خانه خدا چهل هزار تن از خانواده‌های معظم شهدا، اسیران و مفقودان حضور دارند، از همه کارکنان امور حج خواست که شخصیت زائران را رعایت کنند. (۱)

مجله "الدستور" چاپ لندن، از جناح بندی مقام‌های امریکایی درباره نحوه برخورد با ایران گزارشی درج کرده است. این مجله - که وابسته به عراق است و شدیداً و به طور آشکار برای این کشور تبلیغ می‌کند - نوشته که گزارش خود را براساس نظر مقام‌های امریکایی در مورد چگونگی برخورد با ایران - که به رسانه‌های امریکا درز کرده - تنظیم کرده است. جناح بندی مقام‌های امریکایی به این قرار است که گروهی به سرکردگی "جورج شولتز" خواهان برخورد فیزیکی قاطع و شدید با ایران هستند و گروهی دیگر برخورد ملایم را توصیه می‌کنند که مک‌فارلین مشاور امنیت ملی رئیس جمهور، در رأس این

گروه قرار دارد؛ اینان پرداختن به موضوع شوروی را مهم تر می دانند.

در گزارش الدستور آمده است: «در وزارت خارجه و اداره امنیت ملی کاخ سفید افرادی معتقدند که امریکا باید به اهانت های [امام] خمینی نسبت به امریکا پاسخ دهد و در جهت

ص: ۵۵۸

۱-۱۵. روزنامه کیهان، ۹/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

خداشده دار ساختن وجهه و مصالح جمهوری اسلامی در سطح دنیا گامی بردارد. در رأس این گروه "جورج شولتز" وزیر خارجه ریگان قرار دارد.

ولی اختلاف نظرهایی بین اعضای این گروه پیرامون کیفیت پاسخ گویی به رژیم ایران وجود دارد. در نظر برخی از آن ها رژیم [امام] خمینی حکومت فاشیستی جدیدی است که باید با همکاری مستقیم گروه های مخالف، طومار آن را در هم پیچد و در صورت امکان مواضع و اهداف مهم در آن، نظیر جزیره خارک، منطقه "جماران" محل سکونت آیت الله خمینی، برخی از بنادر ایران و ایستگاه رادیو تلویزیون این کشور را مورد هدف قرار داد. در حالی که برخی این عقیده را دارند که سرکوب رژیم [امام] خمینی به سبب احتمال مداخله اتحاد شوروی در ایران، به نفع امریکا نخواهد بود. و بالاخره عده ای دیگر معتقدند که محاصره بنادر ایران و انهدام مراکز تروریستی در لبنان و حمایت از برخی گروه های مخالف، مشکلاتی برای حکومت تهران به وجود خواهد آورد که هرگز نخواهد توانست با آن مقابله نماید و در نهایت، این رژیم با ظهور یک انقلاب مردمی که ممکن است امریکا در آن نقشی اساسی ایفا نماید، روبه رو خواهد شد.

در مقابل این گروه، گروه دیگری به سرکردگی "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور امریکا، قرار دارد. این گروه که اکثریت اعضای آن را فارغ التحصیلان دانشگاه "پرینستون" تشکیل می دهند، معتقدند که دولت ایران علی رغم دشمنی ظاهری اش با امریکا، مصالح و خواسته های این کشور را خواه از طریق دشمنی خود با اتحاد شوروی و خواه ایجاد مشکلاتی برای کشورهای حوزه خلیج [فارس] برآورده می سازد. اعضای این گروه بر ضرورت اعمال سیاست فشار روانی در قبال [امام] خمینی تأکید دارند. برخی از سازمان ها و مؤسسات دولت امریکا، تماس های سری با رژیم ایران برقرار می سازند و این امر زمینه خرید برخی سلاح ها و تجهیزات خواه از بازارهای امریکا و یا اسرائیل را برای ایران فراهم ساخته است.

افرادی نیز هستند که به تماشای این مناظر میل ندارند، به همین لحاظ برخی از این مسئولان به کشف عملیات قاچاق سلاح های امریکایی به ایران می پردازند. همان طوری که در هفته گذشته مشاهده کردیم، اداره گمرک امریکا از بارگیری سلاح هایی از جمله رادارهای هواپیمایی از نوع اف - ۱۴ که ایران در اختیار دارد، جلوگیری به عمل آورد.^(۱)

۴۳۹

"ریگان" رئیس جمهوری امریکا، در یک گفت و گوی مفصل با نشریه "الحوادث"، موضوعات متعددی را مورد بررسی قرار داد. وی در این مصاحبه تلویحاً پیش شرایطی را برای بهبود روابط امریکا و ایران اعلام کرد، از جمله: "ضرورت پایان دادن به جنگ، پایان دادن به تأیید تروریسم و پذیرش ضوابط و مسئولیت به عنوان یک واحد سیاسی بین المللی در کنار سایر واحدها." ریگان گفت: «از وضع کنونی در کشورهای حوزه خلیج فارس ناراضی و ناخرسند هستیم. علاوه بر این،

ص: ۵۵۹

مادامی که جنگ ایران و عراق ادامه داشته باشد و مادامی که ایران سیاست تروریسم را تأیید نماید و از ایفای نقش مسئولانه خود به عنوان عضوی از خانواده بین‌المللی خودداری نماید، امنیت و حاکمیت کشورهای حوزه خلیج فارس مورد تهدید قرار دارد.»

وی همچنین گفت: «برای همگان روشن است که ایالات متحده دارای منافع حیاتی در تأمین آزادی کشتی رانی در آب‌های خلیج [فارس] و آرامش اوضاع در این منطقه از جهان می‌باشد. ما در گذشته با دوستان خود در منطقه مانند پادشاهی سعودی و دیگر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس پیرامون برآوردن نیازهای دفاع مشروع آن‌ها و تشویق تلاش‌های مشترک آنان در جهت تضمین امنیت، همکاری نمودیم و خوش‌حالیم که می‌بینیم این کشورها با استفاده از منابع مالی و حاکمیت مطلق و وحدت اراضی جغرافیایی خود، توانسته‌اند به بهترین وجه از خود دفاع نمایند و هر تجاوزی را سرکوب کنند، با این وجود این کافی نیست ما به طور اصولی با کشورهای حوزه خلیج فارس توافق داریم که تنها راه پایان بخشیدن به جنگ عراق - ایران، مذاکرات مسالمت‌آمیز است.»^(۱)

۴۴۰

به گزارش واحد مرکزی خبر، نشریه "العالم" چاپ لندن، نوشته است: «دو تن از نمایندگان مجلس سنای آمریکا با ارائه طرحی خواستار تروریست خواندن رژیم حاکم بر عراق شدند، ولی با پایداری در میانی مستقیم ریگان و وزیر خارجه اش شولتز، این طرح پس گرفته شد. وزارت خارجه آمریکا با یادآوری این که ارائه چنین طرحی ممکن است به روابط روبه رشد سیاسی و اقتصادی موجود میان واشنگتن و بغداد لطمه بزند، ارائه‌کنندگان طرح را وادار به پس گرفتن آن نموده است.

منابع آگاه خاطر نشان ساختند اقداماتی در این زمینه از سوی وزارت خارجه آمریکا و سرمایه‌داران آمریکایی و نیز سفارت عراق در واشنگتن صورت گرفته که این اقدامات در مسکوت گذاردن طرح فوق، مؤثر بوده است.»^(۲)

۴۴۱

خبرگزاری جمهوری اسلامی از طرابلس گزارش داد که هیئت اعزامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به سرپرستی دکتر "جعفری" رئیس کمیته اجرایی این مجلس، عصر امروز وارد طرابلس شد و مورد استقبال جانشین دبیر کمیته روابط خارجی لیبی؛ رئیس مرکز جهانی مبارزه با امپریالیسم، ارتجاع و نیز تنی چند از مقام‌های کنگره خلق عرب و نیز حجت الاسلام "خوانساری" سفیر جمهوری اسلامی ایران در لیبی، قرار گرفت. سخن‌گوی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق روز شنبه (۵/۵/۱۳۶۴) در مورد انگیزه سفر هیئتی بلندپایه این مجلس به لیبی، گفته است: «با توجه به اوضاع آشفته و متزلزل عراق، هیئتی بلندپایه با برخی رهبران عرب از جمله رهبران لیبی ملاقات خواهد کرد تا آنان را در

ص: ۵۶۰

۲-۱۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۵/۱۳۶۴، واحد مرکزی خبر، نشریه "العالم"، چاپ لندن.

جریان اوضاع نابه سامان عراق و واقعیت قدرت نیروهای مجاهد عراقی قرار دهد و سیاست مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق را در ابعاد سیاسی و نظامی برای آنان تشریح کند.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در فرودگاه، جانشین دبیر کمیته مردمی روابط خارجی لیبی با ابلاغ دروذهای رهبری جماهیری لیبی به هیئت مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، گفته است: «بی شک رژیم استبدادی و فاشیستی حاکم بر عراق در آینده ای نزدیک سرنگون و ملت مسلمان و ستم دیده عراق آزاد خواهند شد.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۴۳۳: آخرین پاتک دشمن در عملیات قادر ۲

شرح آخرین پاتک عراق در این محور از زبان "احمد منصوری" (فرمانده گروهان ۳ از گردان کمیل) قابل توجه است:

«نیروی زیادی نمانده بود؛ تمام بچه ها به خاطر فشار فوق العاده ای که با خمپاره و تیربار و هلی کوپتر و سایر آتش ها به آنان وارد شده بود، در پایگاه اول تجمع کرده بودند که ناگهان عراق با تدارک آتش خیلی بیش تری، از غرب، جنوب و شرق یعنی از پشت سر نیروها بین یال ۱۹۳۱ و یال ۱۶۷۲ شروع به پاتک کرد. عراق سعی داشت با سرازیر شدن به طرف شمال یال، ما را در محاصره کامل بگیرد. بچه ها مشغول دفاع شدند و من چون اول درگیری زخمی شده بودم، پشت سنگی نشستم و با پیغام هایی که توسط برادران به نیروها می دادم، آن ها را هدایت می کردم که ناگهان صدای هلله کشیدن و عربی صحبت کردن نیروهای عراقی را شنیدم و با توجه به این، فکر کردم اگر بمانیم، همه بچه ها را اسیر می کنند. به نیروها گفتم از تنها روزنه ای که در شمال پایگاه اول مانده بود، به عقب بروند و خودم نیز به کمک سایر برادران - که زیر بغل مرا گرفته بودند - از پایگاه خارج شدیم و از جاده ای که شب جهت تک آمده بودیم، شروع به عقب نشینی کردیم.»^(۲)

ص: ۵۶۱

۱- ۱۹. مأخذ ۱۵، ص ۱.

۲- ۲۰. مأخذ ۱، ص ۶۵.

با پایان گرفتن عملیات "قادر ۲" در منطقه سیدکان و عدم توفیق قوای خودی در تصرف ارتفاعات سرهویز و سربله، امروز جلسه ای برای ارزیابی عملیات برگزار شد و در آن مسائلی از جمله "ضعف آتش خودی" مورد بررسی قرار گرفت و مشخص گردید که "سرهنگ شیرازی نسبت به اجرای آتش توپخانه روی سرهویز اشکال اساسی گرفته و هیئتی را به سرپرستی مسئول کل آتش منطقه، جهت بازرسی و تهیه گزارش، مأمور نموده است." (۱)

درباره نتایج کلی عملیات اخیر منطقه سیدکان (قادر ۲) می توان گفت که به دو مرحله "هجوم و تصرف" (مأموریت نیروهای سپاهی) و "تحکیم و تثبیت" (مأموریت نیروهای ارتشی) قابل تقسیم است. مرحله هجوم و تصرف که به عهده تیپ "قدس" سپاه قرار داده شده بود، اهداف واگذار شده هرچند ناقص، (۲) تصرف شد اما نیروی خودی به تحکیم و تثبیت همان مقدار تصرف شده نیز موفق نگردید تا امکان ادامه عملیات و تصرف سایر اهداف نیز باقی بماند.

در مورد انهدام نیروهای خودی و دشمن نیز می توان گفت در مراحل اولیه نیروهای سپاه توانستند انهدام سنگینی به دشمن وارد کنند که یک نمونه آن، چگونگی تصرف قله سنگی و مهم ۱۹۳۱ است. در این جا حدود یک گردان از نیروهای دشمن منهدم شد، یعنی سازمان یک تیپ از هم پاشید، مقر فرماندهی دشمن در سربله تصرف شد و بی سیم مادر و همه بی سیم ها و دوربین های برد ۱۲ و ۳۰ کیلومتر مستقر در پایگاه های دشمن منهدم گردید. (۳) در سایر مناطق و اهداف مورد هجوم قرار گرفته نیز تقریباً چنین وضعی حاکم بوده است، اما آتش برتر و نیروی احتیاط مؤثر و آماده به کار دشمن، در ادامه، اوضاع را عوض کرد.

ص: ۵۶۲

-
- ۱- ۱. سند شماره ۰۶۳۲ / گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قادر ۳-۲-۱"، گزارش روایان در عملیات قادر (جواد زمان زاده، شهید علی فتحی، مجید مختاری، مجید نداف)، آبان ۱۳۶۴، ص ۸۲.
 - ۲- ارتفاع ۱۹۷۶ (از ارتفاعات سرهویز) و ۱۹۳۱ (از ارتفاعات سربله - هدف اصلی) تصرف شد ولی تصرف ارتفاع ۱۹۳۶ (سرهویز - هدف اصلی) و ۱۶۷۲ (سربله) ناقص ماند.
 - ۳- ۲. همان، ص ۷۷.

گزارش مسئول ستاد تیپ قدس حاکی است که این تیپ متحمل ۸۶ شهید و مفقود گردید که فقط یک شهید تخلیه شده و بقیه در منطقه باقی مانده اند. (۱) دوازده تن از شهدا و مفقودان را کادرهای تیپ - از جمله فرمانده گروهان، معاون گروهان و فرمانده دسته - تشکیل می دهند. در بین ۱۵۴ مجروح تیپ نیز بسیاری از کادرهای تیپ هستند، از جمله فرمانده و معاون گردان، فرمانده گروهان و دسته. (۲)

در ارزیابی نهایی عملیات، به "خالی بودن جناح راست سربله" و "فقدان روحیه" به عنوان ضعف های دشمن می توان اشاره کرد و به عنوان قوت های دشمن، شناخت سریع و دقیق محورهای حمله و وضعیت منطقه، تمرکز سریع آتش و تحرک نیروهای احتیاط را، می توان یاد کرد.

مهم ترین مواردی که می توان به عنوان ضعف خودی برشمرد عبارت است از: تغییر طرح عملیات ارتش در سراسپندار از تهاجمی به ایذایی و اهمیت ندادن به تقسیم توانایی های دشمن، ضعف توپخانه و فقدان پدافند هوایی.

به این ترتیب، دشمن با پی بردن سریع به حذف سراسپندار، تمامی توان فرماندهی و آتش توپخانه و هلی کوپترها و هواپیماهای خود را متوجه ارتفاعات سرهویز و سربله (سپس منحصراً سربله) کرد. در این اوضاع، با ضعف آتش متقابل توپخانه و ضدهوایی، مقاومت پیاده های خودی نیز امکان تداوم نیافت و عقب نشینی ضرورتی حتمی، شد. (۳)(۴)*

۴۴۳

در عملیاتی که با هماهنگی سپاه تکاب و هدایت قرارگاه شهید بروجردی در روستاهای اطراف تکاب انجام شد، به "هیز افشار" از حزب دمکرات تلفاتی اساسی وارد آمد: یک نفر اسیر شد و بسیاری از عناصر و چند تن از مسئولان رده بالای آن کشته شدند. از کشته ها، ۲۵ تن در منطقه باقی ماند و بقیه را دمکرات ها تخلیه کردند. به گزارش دفتر سیاسی سپاه، در خبری که از رادیو دمکرات درباره این درگیری پخش شد، شمار کشته ها ۵۱ تن ذکر شد. در این عملیات، سه تن از نیروهای خودی شهید شدند. (۵)

۴۴۴

در ادامه خط انفجار آسان در معابر عمومی جهت ایجاد جو رعب و ناامنی در داخل ایران، عوامل اعزامی و داخلی عراق، امروز در ساعت ۱۵:۳۰ یک بمب ساعتی محتوی ۲۵ پوند مواد

ص: ۵۶۳

۱- ابتدا تعداد مفقودان بیش تر بود ولی با پی گیری فرماندهی و ستاد تیپ و انگیزه و اشتیاق و فداکاری کادرها و نیروهای تیپ، حدود ۶۰ مجروح جا مانده در منطقه اشغال شده، به عقب آورده شد (۵۰ تن از سربله و ۱۰ تن از سرهویز).

۲- همان، صص ۷۷ و ۷۸.

۳- ۴. سند شماره ۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش عملیات قادر" گزارش راویان: مجید نداف، شهیدعلی فتحی،

- جواد زمان زاده دربان، مجید مختاری، نشر اول ۱۳۶۴، ویرایش جدید ۱۳۸۰، صص ۷۳ تا ۷۶.
- ۴- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۴۲: ارزیابی عملیات قادر ۲، ص ۵۶۸.
- ۵-۵. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها" شماره ۵۷ (۲۹/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۳.

منفجره تی.ان.تی. در پیاده رو خیابان ۱۵ خرداد (تهران) در میان زباله های روبه روی بازار زرگرها کار گذاشتند که بر اثر انفجار آن، علاوه بر وارد آمدن خسارات مالی، چهار تن شهید و هفده تن مجروح شدند.^(۱) رادیو صوت الجماهیر در این باره گفت: «امروز یک حادثه انفجار، تهران را به لرزه درآورد. رادیو تهران ضمن اعتراف به وقوع این انفجار گفت: "امروز یک بمب ۹ کیلوگرمی در نزدیکی یکی از بانک های تهران منفجر شد." این رادیو جزئیات بیش تری راجع به این حادثه نداد.»^(۲)

۴۴۵

اعزام مجروحان جنگی و اسیران آزاد شده ای که از بیماری ها و ناراحتی های ناشی از دوران اسارت رنج می برند و امکان معالجه آنان در داخل نیست، به خارج کشور، خود به خود نوعی افشاگری علیه جنایات جنگی حکومت عراق محسوب می شود. وضع نمونه ای از این مجروحان و بیماران که در بیمارستان "سنت الیزابت" شهر "کلینگهاوزن" آلمان بستری هستند، امروز مورد بازدید خبرنگاران خبرگزاری آلمان و رویتر قرار گرفت. پروفیسور "نصرت فیروزیان" پزشک ایرانی تبار تبعه آلمان - که رئیس بخش خون و غدد این بیمارستان است و معالجه ده بیمار ایرانی بستری شده در این بیمارستان را به عهده دارد - گفت که سه تن از اینان که بر اثر گازهای شیمیایی دچار بیماری های ریوی و تنفسی شده اند، هیچ شانس برای بهبود ندارند.^(۳)

۴۴۶

امروز "ظهیر محمد" معاون نماینده عراق در سازمان ملل متحد، در نامه ای به "خاویر پرز دکوئیار" دبیرکل این سازمان، مفاد یک گزارش ایران را تکذیب کرد. "سعید رجایی خراسانی" نماینده دائمی ایران در سازمان ملل، در نامه ای به این سازمان اطلاع داده بود که عراق برخلاف مصوبات سازمان ملل، یک صد عژاده توپ سنگین ۱۵۵ میلی متری هویتزر از حکومت نژادپرست افریقایی جنوبی خریده است. ایران در این نامه رسماً تقاضای رسیدگی کرده بود.

ظهیر محمد در نامه خود، این موضوع را بی اساس خواند و آن را اقدامی در جهت مقاصد تبلیغاتی ایران ذکر کرد. در نامه وی آمده است: «رژیم ایران سعی دارد چنین وانمود کند که نسبت به قطع نامه های سازمان ملل احساس مسئولیت می کند و احترام می گذارد، در حالی که آن کشور در واقع جزو چند رژیم شناخته شده ای است که در ارتباط با بی توجهی به قطع نامه های شورای امنیت سازمان ملل دارای سابقه می باشند.»^(۴)

۴۴۷

امروز مطبوعات و رادیو تلویزیون کویت سخنان روز گذشته صدام را که در جمع اتحادیه آموزگاران کویتی (بازدید کننده از عراق) ایراد شده بود، وسیعاً منعکس کردند. در این باره

ص: ۵۶۴

۱-۶. روزنامه کیهان، ۹/۵/۱۳۶۴، ص ۱۹.

۲-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۳ (۹/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۶، بخش عربی رادیو صوت الجماهير ۸/۵/۱۳۶۴.

۳-۸. همان، صص ۸ و ۹، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بن.

۴-۹. همان، ص ۹، سازمان ملل متحد - خبرگزاری کویت، ۸/۵/۱۳۶۴.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت گزارش داد: «روزنامه های امروز کویت سخنان صدام در خصوص لزوم اخراج افراد بی طرف از کویت و سایر کشورهای عرب خلیج فارس را به صورت تیتراژ درآوردند. روزنامه های کویت در این چارچوب نوشتند که صدام خواستار پاک سازی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس از دشمن شد. مطبوعات کویت با تیتراژ بزرگ نوشتند: "صدام اعلام کرد هرکسی در کویت زندگی می کند و در کنار این کشور نمی ایستد، کویت را ترک کند." رادیو تلویزیون رسمی کویت نیز این اظهارات را در بخش های خبری خود پخش کردند.»^(۱)

یادآوری می شود که کویت هرچند وقت جمعی از ایرانیان مقیم کویت را با وضعیت ناخوشایندی اخراج می کند. گفتنی است که رسانه های کویت تبلیغات شدید خود را روی حمایت از عراق و ضدیت با ایران متمرکز کرده اند. صدام در سخنان روز گذشته خود کوشیده بود تا مبتنی بر عرب گرایی افراطی، چنین برخورد خصمانه و غیرمنطقی را تئوریزه کند و نیز آن را تشویق نماید تا فضای ضد ایرانی شدیدتری در کویت ایجاد شود.

۴۴۸

صف بندی مسئولان کشورهای عرب و جناح های موجود، در خصوص برگزاری یا عدم برگزاری اجلاس سران عرب، در آستانه فرا رسیدن تاریخ برگزاری این اجلاس، شدت و حدت بیش تری گرفته است. "رشید کرامی" نخست وزیر لبنان، اعلام کرد کشورش در کنفرانس فوق العاده سران عرب در مراکش شرکت نخواهد کرد. وی افزود: «ما به شرطی در این کنفرانس شرکت می کنیم که مورد حمایت تمامی ۲۱ کشور عربی قرار گرفته باشد.» سوریه نیز قبلاً اعلام کرده است که در کنفرانس مراکش شرکت نخواهد کرد.

از سوی دیگر، عربستان اعلام کرد که در کنفرانس سران عرب شرکت خواهد کرد. "علی الشعر" وزیر اطلاعات عربستان، با اعلام این مطلب افزود: «مادام که هدف کنفرانس سران عرب متحد کردن صفوف اعراب باشد، با آن موافقیم زیرا یکی از اهداف دیپلماسی ما همین است.» از نظر خبرگزاری ها، به دنبال شرکت عربستان، اکثر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در این اجلاس شرکت خواهند کرد. کویت گفته است از هر اقدامی که به وحدت و استحکام جهان عرب منجر شود، حمایت می کند. امارات عربی متحده دومین کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس است که برای شرکت در اجلاس سران عرب اعلام آمادگی کرده است. در مجموع، تاکنون از ۲۱ کشور عضو اتحادیه عرب، کشورهای اردن، مراکش، عراق، عربستان سعودی، امارات عربی متحده، یمن شمالی و ساف برای شرکت در این کنفرانس اعلام آمادگی کرده اند و سوریه و لبنان نیز حاضر به شرکت در آن نیستند. مصر نیز خواهان شرکت شده است، اما عضویت این کشور پس از سال ۱۹۷۹ (به دلیل امضای پیمان صلح با اسرائیل) در اتحادیه عرب به حالت تعلیق درآمده است.^(۲)

ص: ۵۶۵

۱- ۱۰. همان، ص ۵، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۵/۱۳۶۴.

۲- ۱۱. مأخذ ۶، ص ۲۰.

موضوع مصر، به دلیل وضع خاص این کشور، اهمیت ویژه ای دارد، به خصوص حامیان عراق در صدد تسهیل بازگشت مصر به مجامع جهان عرب هستند. در این باره خبرگزاری فرانسه گزارش داد که نماینده ساف در مصر، از دبیرکل اتحادیه عرب خواسته که اجازه دهد عضویت مصر در این اتحادیه مجدداً رسماً اعلام شود.^(۱)

راديو بي.بي.سي. نیز در توضیح موانع تشکیل اجلاس سران کشورهای عربی، گفت که به دلیل اختلافات عمیق داخلی اعراب، در سه سال گذشته این گردهم آیی برگزار نشده است. به گفته این رادیو، کوشش های مصر برای راه یابی مجدد به اتحادیه عرب، دعوا بر سر جنگ ایران و عراق که در آن سوریه و لیبی به صورت آشکار از ایران حمایت می کنند و جنگ لبنان که در آن اخیراً شبه نظامیان لبنانی به اردوگاه های آوارگان فلسطینی حمله کرده اند، از جمله مسائلی هستند که احتمالاً در این گردهم آیی مورد بحث قرار خواهند گرفت. بی.بی.سی. افزود: «سعودی ها هنوز نمی خواهند خود را به بازگشت مصر به صفوف اعراب مقید سازند.»^(۲)

از سوی دیگر، در حالی که همچنان سخن از برگزاری کنفرانس سران عرب در هفته آینده، می رود، منابع رسمی دولت سوریه به حملات خود به این کنفرانس، ادامه می دهند. روزنامه "تشرین" چاپ دمشق، با اشاره به بمباران دیروز مقرر فلسطینی ها در حمله جنگنده های اسرائیلی، تأکید کرد که هدف دعوت کنندگان برگزاری کنفرانس سران عرب در مغرب، برنامه تسلیم در برابر اسرائیل است، نه دفاع از فلسطینی ها.

روزنامه های قاهره - که حملات وسیعی را علیه مخالفت رسمی دولت سوریه با این کنفرانس، آغاز کرده اند - نیز نوشته اند که سوریه فراموش کرده است که اوضاع عربی به حدی خطرناک شده که امنیت و سلامت و آینده اعراب را تهدید می کند. از جمله روزنامه های قاهره، "الاجبار" است که در حمایت از برگزاری کنفرانس سران عرب، نوشته است: «سوریه از آن بیم دارد که در کنفرانس سران عرب پرونده جنگ عراق - ایران دوباره گشوده شود و درگیر بودن سوریه در این جنگ در کنار ایران را بیش تر بر ملا سازند. ترس دیگر سوریه از این است که در این کنفرانس از یک طرف نقش این کشور در جنگ سازمان "امل" علیه اردوگاه های فلسطینی و از طرف دیگر نقش او (سوریه) در اجرای عملیات تروریستی علیه کشورهای عربی، افشا گردد و در تمامیت تجمع عربی در این کنفرانس به توافق امان (عرفات - شاه حسین) به عنوان اساس حل مسالمت آمیز مشکلات منطقه، رأی مثبت دهد.»^(۳)

۴۴۹

هم زمان با مانور مشترک امریکا با مصر، امریکایی ها مانورهای جداگانه دیگری با نیروهای مسلح اردن، عمان و سومالی انجام خواهند داد. خبرگزاری یونایتدپرس از قاهره گزارش داد: «سرهنگ "حسن مامیش" سخن گوی نظامی مصری، گفت این مانور مشترک با نام "ستاره

ص: ۵۶۶

۲-۱۳. مأخذ ۷، ص ۱۲، تهران - خیرگزاری جمهوری اسلامی، ۷/۵/۱۳۶۴، رادیو بی.بی.سی.

۳-۱۴. مأخذ ۷، صص ۵ و ۶، دمشق - خیرگزاری جمهوری اسلامی، ۸/۵/۱۳۶۴.

درخشان ۸۵"، (بزرگ ترین مانور نظامی مشترک در سال های اخیر می باشد و برای اولین بار تعداد بسیار زیادی پرسنل نظامی در آن شرکت خواهند کرد. آن ها قبل از شروع مانور، چهار روز نیز عملیات تمرینی خواهند داشت. این سخن گو ضمن اشاره به عملیات زمینی، هوایی و دریایی مانور گفت نیروهای امریکایی، به دعوت دولت مصر، این جا می آیند و بعد از پایان مانور، مصر را ترک خواهند کرد.

در عین حال پنتاگون اعلام کرد ایالات متحده در بزرگ ترین مانور نظامی خاورمیانه در مصر شرکت خواهد کرد. سخن گوی پنتاگون گفت: بیش از ۹ هزار نظامی امریکایی در کنار ارتش مصر در تاریخ ۴ اوت به مانور مشترک خواهند پرداخت.

در گزارش یونایتد پرس اضافه شده است: «هم زمان با مانور فوق، ۵۲۰ نظامی امریکایی در مانور مشترکی با ارتش اردن شرکت خواهند کرد و تعداد دیگری از نظامیان امریکایی به مانورهای کوچک تری با نیروهای مسلح سومالی و عمان خواهند پرداخت. تمام مانورهای اخیر برای بهبود و کارایی نیروهای امریکایی در عملیات صحرایی خواهد بود. یادآوری می شود که اکثر پرسنل نظامی امریکایی شرکت کننده در این مانور، جزو "نیروی واکنش سریع" می باشند. این نیرو در سال ۱۹۸۱ تأسیس شد و ستاد مرکزی آن در ایالات "فلوریدا" ی امریکا می باشد و هم اکنون بیش از سیصد هزار پرسنل دارد. هدف اصلی از تأسیس این نیرو، "پاسخ به موقع" به اوضاع بحرانی در منطقه استراتژیک و حیاتی خلیج فارس در صورت تهاجم شوروی، می باشد.» (۱)

۴۵۰

به گزارش خبرنگاران خبرگزاری فرانسه، دو پاسدار انقلاب اسلامی ایران که از دو ماه قبل در لبنان ناپدید شده بودند، روز سه شنبه (۸/۵/۱۳۶۴) در نزدیکی "بعلبک" در دشت "بقاع" مقتول یافته شدند. خبرنگاران به نقل از منابع پلیس تصریح کرده اند: «این دو تن در هنگام ناپدید شدن، عازم بیروت و حامل مبالغی پول برای سازمان های طرف دار ایران بودند.» (۲)

رادیو اسرائیل در ادامه این خبر، گفت: «هنوز علت قتل این دو پاسدار ایرانی افشا نگردیده، ولی گفته شده در حالی که با همراه داشتن مقادیر هنگفتی پول برای سازمان های تروریستی طرف دار جمهوری اسلامی ره سپار بیروت بودند، به قتل رسیده اند.» (۳)

۴۵۱

در ادامه برنامه های دیدار سفیران و کارداران ایران در کشورهای اروپایی و امریکایی با شخصیت ها و مسئولان نظام جمهوری اسلامی، امروز آنان با امام خمینی ملاقات کردند. در این دیدار، امام در بخشی از سخنان خود، درباره وظایف سفیران و سیاست خارجی جمهوری اسلامی، گفتند:

«ما نه طرف "مغضوب علیهم" می رویم، نه طرف "ضالین"؛ نه طرف غرب می رویم، نه

۱-۱۵. مأخذ ۶، ص ۲۰.

۲-۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه" شماره ۱۳۵ (۱۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۶، بعلبک - خبرگزاری فرانسه، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

۳-۱۷. همان، ص ۴۳، رادیو اسرائیل، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

طرف شرق می رویم. وقتی ما می توانیم این طور باشیم و به صراط مستقیم عمل بکنیم که همه مان با هم باشیم، همه ید واحده باشیم، همان طوری که اسلام دستور داده، همه یک صدا باشیم کانه یک حلقوم است که صدا می کند. همه با هم مجتمع باشیم، سستی نکنیم. [...] شما اگر چنانچه فرض کنید در یک سفارت خانه ای هستید می خواهید عمل بکنید، باید خودتان آن کاری که به شما محول شده، خوب عمل کنید، به دیگران کار نداشته باشید؛ [...] شما باید عملی که خودتان انجام می دهید، مطابق با موازین و قوانینی باشد که در اسلام است و در جمهوری اسلامی هست.

شما بدانید که از مرکز ایران، اسلام پرتوش در تمام دنیا رفته است، همه جا هست [...] این دولت هایی که بعضی از این دولت ها مثل مصر و نمی دانم سودان و امثال ذالک که دارند احکام اسلام را صدا از آن می کنند، این را خیال می کنید که یک مسئله ای است که همین طوری واقع شده است؟ یک مسئله ای است که موج اسلام پرتوش را انداخته رفته است به همه جا و همه جا این صدا در آمده است. الان در امریکا هم این مسائل هست، در جاهای دیگر هم این مسائل هست. خواهی نخواهی منفعل شده اند از این حرکت؛ این حرکت اسلامی اسباب این شده است که سایر کشورها منفعل بشوند از آن. خود مسلمین کشورها که همه همراه هستند، این که گاهی وقت ها می گویند که "ای! ایران منزوی شده است!" مقصودشان چی است؟ مقصود این است که امریکا به ما چیز ندارد، امریکا هر آنی که ما دست به طرفش دراز کنیم، صد مقابل او به ما بیش تر جواب می دهد ولی ما اعتنا به او نداریم و همین طور سایرین. اگر مقصود این است که پیش ملت ها ما منزوی هستیم، خوب، همه می دانند که ملت ها همه توجه دارند.»

امام خمینی همچنین درباره انتخابات گفتند:

«از مسائلی که ما در پیش داریم، الان قضیه انتخابات رئیس جمهوری است. من کار ندارم کی رئیس جمهور می شود، به من مربوط نیست؛ من خودم یک رأی دارم، به هر که دلم می خواهد می دهم، شما هم همین طور. اما اگر بخواهید در مقابل دنیا اظهار حیات بکنید که بگویید ما بعد از گذشتن چندین سال، زنده هستیم، باید مشارکت کنید.» (۱)

ضمیمه گزارش ۴۴۲: ارزیابی عملیات قادر ۲

در گزارشی که راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بعد از پایان عملیات قادر تهیه کردند و برای مسئولان ارسال شد، در مبحث ارزیابی عملیات قادر ۲، مطالبی آمده است که در عین فشردگی نسبی، حاوی جزئیات و نکات مفید و جالب نظامی، اطلاعاتی، تحلیلی، فنی و تاریخی است، از این رو با تلخیص مختصر، در این ضمیمه، ارائه می گردد. در این گزارش آمده است:

در سیر این گزارش، به تناسب محورهای مورد بحث، به نکات قابل توجهی که تأثیر عمده ای در سرنوشت عملیات داشت، اشاره شده که این نکات در خاتمه به صورت جمع بندی ضعف ها و قوت های خودی و دشمن ارائه می گردد.

۱-۱۸. سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، "صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام خمینی"، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، جلد ۱۹، صص ۱۹۲ تا ۱۹۶.

ضعف های دشمن:

الف) خالی بودن جناح راست ارتفاع سربله: همان طور که در بحث شناسایی و شرح عملیات گذشت، دشمن با خالی گذاشتن این جناح، معبر بسیار مناسبی را جهت نفوذ نیروهای خودی باز گذاشته بود، به نحوی که برادران ما به راحتی از "سرخیات" تا شمال قله ۱۹۱۰ و از شمال ارتفاع ۱۹۳۱ به غرب آن نیز عبور کرده روی یال ۱۶۷۲ نفوذ کردند.

ب) نداشتن روحیه: نیروهای عراقی هیچ گونه روحیه مقاومت و درگیری و روبه رو شدن با رزمندگان با ایمان و شجاع بسیج و سپاه را نداشتند و در اولین دقایق درگیری، اکثر آن ها کشته شده و یا فرار کردند.

نقاط قوت دشمن:

الف) اطلاع سریع و دقیق عراق از محورهای حمله و وضعیت اهداف: در اولین دقایق روشنایی روز که امکان دید و شناسایی را مقدور می کرد، یک فروند هلی کوپتر عراقی روی ارتفاع سربله به پرواز در آمد و پس از حدود ده دقیقه گردش روی منطقه عملیاتی، آن جا را ترک کرد، سپس دشمن در ساعت ۵ صبح پاتک های خود را به دو هدف ۱۹۳۱ و ۱۶۷۲ آغاز کرد که این عمل نشان دهنده تشخیص سریع عراق از محورهای حمله و تعداد اهداف تصرف شده، است.

ب) تمرکز سریع آتش: همان طور که اشاره شد، تمرکز آتش دشمن سریعاً در منطقه اجرا گردید به نحوی که ارتفاع سربله و شیارها و عقبه های آن در میان دود و گرد و غبار ناشی از آتشبار عراق، دیده نمی شد.

ج) تحرک نیروهای احتیاط: دشمن با توجه به عقبه های محکم و نزدیک، خیلی سریع به محض روشن شدن هوا، نیروهای احتیاط خود را وارد منطقه کرده، شروع به پیشروی کرد.

ضعف های خودی:

الف) تبدیل طرح [عمل در سراسپندار] از تهاجمی به ایذایی و بها ندادن به توانایی های دشمن:

تجربیات کسب شده در طول پنج سال جنگ با عراق نشان می دهد که دشمن به مراتب از قدرت آتش پر حجم و دقیق تری نسبت به ما برخوردار است و خیلی سریع آتش خود را با تمرکز علیه مراکز تجمع و اهداف تصرف شده و عقبه ها به کار می گیرد، به همین دلیل یکی از مسائلی که در طرح ریزی این عملیات باید مد نظر قرار می گرفت، چگونگی پاسخ گویی به این آتش، کاستن شدت آتش و به انحراف کشاندن دشمن از تمرکز آتش بود. این تدبیر در دستور عملیاتی صادره و ابلاغی به تاریخ ۵/۵/۱۳۶۴ مشخص و پیش بینی شده بود که منشأ امیدواری قابل توجهی در همه مسئولان تیپ قدس گردید و تا حدودی خیال آنان را از حجم آتش دشمن راحت کرد، ولی درست در همان روز ابلاغ دستور عملیاتی مزبور، دستور عملیاتی دیگری صادر و ابلاغ شد که مأموریت یگان عمل کننده روی سراسپندار را از عملیات تصرف و تأمین، به عملیات انهدامی و ایذایی تغییر داد. این تغییر مأموریت که در عمل نیز به صورت بسیار ضعیف و نمایشی اجرا شد، خیال دشمن را از حرکت این محور (سراسپندار) راحت کرد و دشمن توانست با متمرکز کردن فرماندهی، نیروها، توپخانه ها و هلی کوپتر و...

به مقابله بسیار شدیدتری با رزمندگان عمل کننده در محور ارتفاعات سربله و سرهویز پردازد. درباره این تغییر مأموریت و نتایج به دست آمده از آن، برادر "حاج حاتم" می گوید:

«مقرر شده بود در محور سراسپندار گردان تکاور لشکر ۶۴ با کمک لشکر ۲۳ عملیات انجام دهد. نظر من این است که این عملیات اگر انجام می شد، خود به خود مقدار زیادی از آتش دشمن تفکیک و تجزیه می شد، همین طور فرماندهی و نیروهایش از فشار متمرکز عراق می کاست، در صورتی که من وقتی رفتم پی گیری کنم، دیدم گردان تکاور در ساعت ۳:۳۰ یک تک ایزدایی کرده، آن هم به پایگاه سوم! این تک ایزدایی که به پایگاه سوم شده بود، مشخص بود که سرگرمی است و عراق فهمید که آن جا مسئله ای نیست و بنا به گفته معاون عملیاتی لشکر ۲۳ (سرهنگ ذوالت)، در همان اول [عملیات] دشمن فهمید که این یک تک ایزدایی است و ما هرچه سعی کردیم که دشمن آتشبارهایش را به سراسپندار برگرداند، نشد. دشمن متوجه شده بود و تمام آتش خود را متمرکز کرده بود آن طرف [سربله]... یکی از

ص: ۵۶۹

نکاتی که معاون لشکر ۲۳ می گفت، این بود که توپ های منوری که دشمن شلیک می کرد، همه اش به طرف سربله بود و ما دیدیم که به طرف سراسپندار شلیک نمی کند و فهمیده که تک، ایدایی است و تلاش اصلی را گذاشته بود روی سربله.»

ب) ضعف توپخانه.

علی رغم این که به هر حال هدایت و فرماندهی اصلی این عملیات را برادران ارتش عهده دار بودند و با تصویری که از نقش کلاسیک ارتش و نیز سازمان توپخانه آن در ذهن وجود داشت، اما بارزترین ضعف خودی در این عملیات، آتش توپخانه بود که عمده ترین دلایل آن را می توان در سه مورد زیر خلاصه کرد:

۱) عدم اجرای ضد آتشبار: ضد آتشبار مستلزم پیش بینی و اقدام دیده بان نفوذی است که متأسفانه سازمان توپخانه حاضر در منطقه، فاقد آن بود.

۲) عدم تمرکز و دقت آتش به روی نقاط تجمع و یا محورهای پاتک عراق: در توپخانه سه عنصر دیده بان، هدایت آتش و نشانه رو (که سمت و زاویه تیر را روی توپ می بندد) در دقت آتش مؤثرند. با توجه به این که همراه نیروهای عمل کننده، دیده بان حضور داشت، به احتمال زیاد از این ناحیه اشکالی وجود نداشت، پس عمده ترین نقش در ضعف هدایت آتش، معطوف به نظارت فرمانده توپخانه قرارگاه بود که باید حداقل دوازده ساعت قبل از عملیات در منطقه حاضر می شد و عناصر هدایت آتش و نشانه رو را هماهنگ و آزمایش می کرد.

۳) کمبود مهمات: پیش از عملیات، مسئول [مربوطه]، آماری از تعداد گلوله های هر یک از آتشبارهای فعال را به شرح زیر تهیه کرده بود:

۱- برای دو قبضه کاتیوشا از گردان ۳۶۹، تعداد سه هزار گلوله.

۲- برای چهار قبضه توپ ۱۵۵، حدود پانصد گلوله.

۳- برای سه آتشبار از گردان ۳۸۳، تعداد ۲۸۱۲ گلوله که حدود ۸۰۰ گلوله به طرف گوشینه روانه بود و حدود ۲۰۰۰ گلوله برای آتشبار مخصوص محور ارتفاعات سربله و سرهویز در نظر گرفته شده بود. با توجه به این که طبق استاندارد تعیین شده، بار مینا برای هر قبضه، ۱۵۰ گلوله است و این تعداد در هر شرایطی، باید کنار قبضه ها، آماده باشد، می توان به مشکل مهم کمبود مهمات توپخانه، پی برد. در واقع آمار فوق بیان گر توان رزمی هریک از قبضه ها و در مجموع توان رزمی توپخانه خودی در این حمله است که اشکالات وارده را کاملاً محرز می کند.

ناگفته نماند که فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ "صیاد شیرازی" نیز خود نسبت به اجرای آتش توپخانه روی سرهویز انتقاد اساسی داشت و به همین دلیل هیئتی را به سرپرستی مسئول کل آتش منطقه جهت تهیه گزارش، مأمور تفحص در این زمینه کرده بود.

ج) فرماندهی

چون ارتش فرماندهی عملیات را در کل منطقه در اختیار داشت، لازم بود که مسئولان قرارگاه لااقل یکی از عناصر عملیاتی خود را در قرارگاه هدایت عملیات تیپ قدس (که بار اصلی اجرای عملیات را بر دوش داشت) مستقر کنند تا هم از نزدیک در جریان وقایع و تغییر و تحولات عملیات باشند و هم ناهماهنگی احتمالی بین یگان های عمل کننده ارتش اعم از یگان های پیاده و توپخانه و ... را به موقع جبران کنند، از طرف دیگر، این امر موجب می شد با گزارش صحیح به فرماندهی قرارگاه حمزه، ایشان را در تصمیم گیری های منطقی و معقول یاری کنند.

(د) پدافند هوایی

در طرح قرار بود دو قبضه ضدهوایی ۵۷ میلی متری، روز قبل از عملیات در منطقه استقرار یابد تا با هجوم هلی کوپترها و هواپیماهای سبک و فعال دشمن مقابله کنند، اما این ضدهوایی ها پس از عملیات به منطقه آورده شدند و حتی از تریلی پایین هم آورده نشدند.

فقدان توپ های ضدهوایی این امکان را به دشمن داد که به راحتی منطقه عملیاتی را با هلی کوپتر و

ص: ۵۷۰

هوایماهای مختلف (به ویژه هوایماهای پی.سی.۷) مورد تجاوز و بمباران های دقیق و حساب شده قرار دهد. برادر حاج حاتم در این باره از قول فرمانده گردان کمیل می گوید: «در یک مورد بمباران این هوایماها، ما سی مجروح دادیم و کلاً سازمان ما از هم پاشید؛ یعنی یک بار پرواز هوایماهای پی.سی.۷، صددرصد تعیین کننده بود.»

فرمانده تیپ قدس نیز در این باره چنین می گفت:

«ما ضدهوایی در منطقه نداشتیم تا هلی کوپتر و هوایمای قارقارکی "ایلوشین" را - که با حجم زیاد اقدام به بمباران می کردند - بزند و با این که جناب سرهنگ شیرازی، سرهنگی را مسئول پی گیری توپ ها گذاشته بود، اما این توپ ها بعد از عملیات وارد منطقه شدند.»

این توضیح لازم است که در روز چهارشنبه ۹/۵/۱۳۶۴ که همه نیروهای تیپ قدس منطقه عملیاتی را به طرف عقبه خود در "لولان" ترک کرده بودند و قرارگاه تاکتیکی تیپ نیز در حال تخلیه بود، راوی مرکز در حال حرکت به طرف عقبه، دو قبضه توپ ۵۷ مورد بحث را در نزدیک پد هلی کوپتر روی یک تریلی مشاهده کرد. این تریلی در مح-ل اسکان یکی از یگان های مستقر در منطقه، پارک شده و توپ ها به آن مهار شده بود. (۱)

ص: ۵۷۱

امروز در تهران وضعیت قرمز اعلام شد. در حالی که مدت نسبتاً زیادی از پایان مهلت دو هفته ای عراق می گذرد، این موضوع یک بار دیگر خطر تکرار جنگ شهرها و شروع مجدد آن به وسیله عراق را یادآوری کرد. البته چنان که اعلام شده، وضعیت قرمز امروز تهران در این حد بوده که یک فروند هواپیمای "میگ ۲۵" دشمن در ساعت ۲۰:۲۹ به حریم هوایی کشور تجاوز کرده و قصد نزدیک شدن به تهران را داشته که بر اثر واکنش پدافند هوایی خودی، گریخته است.

همچنین در ساعات ۲۰:۲۹ و ۲۰:۴۴ به ترتیب خرم آباد و بروجرد مورد تجاوز هوایی قرار گرفت و دیوار صوتی برفراز این شهرها شکسته شد. (۱) در ایلام نیز در ساعت ۸:۴۵ دیوار صوتی شکسته شد. (۲)

از سوی دیگر، عراق نزدیک شدن هواپیماهایش به تهران را تکذیب کرده است. (۳) رادیو اسرائیل با اشاره به اعلام وضعیت قرمز در تهران، گفت که عراق خبر حمله جنگنده هایش به تهران را تکذیب کرده است. به گفته این رادیو، در بغداد یک سخن گوی نظامی عراق در این باره گفته است: «اگر هواپیماهای عراقی قصد بمباران تهران را داشته باشند، هیچ چیزی مانع اجرای این مأموریت نخواهد شد.» رادیو اسرائیل افزود: «بعید نیست که عجله امروز در اعلام وضعیت قرمز نیز برای کسب آمادگی مقابله با خطر احتمالی بوده است.» (۴)

امروز سندیکای دریانوردان انگلیس در نامه ای از دولت خود خواست تا درخصوص توقیف کشتی "المحرق" به وسیله ایران (که چهار تن از افسران انگلیسی در آن حضور داشتند)، ادعای خسارت کند. (۵) در این حال، یک فروند هلی کوپتر که گفته می شود هویت آن ناشناس است، امروز به یک نفت کش انگلیسی حمله کرد. برخی خبرگزاری ها اعلام کرده اند که هلی کوپتر متعلق به ایران بوده است.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از لندن، شرکت "بریتیش پترولیوم" - که کشتی اجاره

-
- ۱-۱. روزنامه کیهان، ۱۰/۵/۱۳۶۴، ص ۳.
 - ۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۴، (۱۰/۵/۱۳۶۴)، ص ۸، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۹/۵/۱۳۶۴.
 - ۳-۳. همان.
 - ۴-۴. همان، ص ۳۲.
 - ۵-۵. همان، ص ۱۱.

می کند - در لندن تصریح کرده که یک نفت کش انگلیسی به نام "بریتیش اسپی" هدف حمله یک هلی کوپتر ناشناس در بخش جنوبی خلیج فارس قرار گرفته ولی صدمه ای ندیده است. یک سخن گوی بریتیش پترولیوم گفته که هلی کوپتر موشکی به سوی نفت کش شلیک کرده، شرکت بیمه "لویدز" نیز این حمله را تأیید کرده است. (۱) آسوشیتد پرس نیز از "منامه" به نقل از منابع کشتی رانی در بحرین و دوی گزارش داد: «هلی کوپترهای ایرانی یک موشک به سوی یک تانکر ثبت شده در انگلیس که نفت گاز عربستان سعودی را حمل و در بخش مرکزی آب راه خلیج فارس [پیش می رفته، شلیک کرده اند، اما این موشک به تانکر اصابت نکرد و دو مایل دورتر منفجر شده است.» (۲)

از سوی دیگر، سلطان "قابوس" پادشاه عمان، در یک مصاحبه مطبوعاتی صراحتاً توسل به نیروهای بیگانه را مطرح کرده است. وی در گفت و گو با روزنامه "نیوزوی تایمز" چاپ مالزی، امکان بسته شدن تنگه هرمز - این گذرگاه نفت کش ها و محور بازرگانی میان شرق و غرب - را بعید دانسته و افزوده است که کشورهای عضو شورای همکاری برای جلوگیری از وقوع این گونه مسائل، از کمک اعراب در صورت آماده بودن، استفاده خواهند کرد و یا این که به سوی کمک های خارجی از کسانی که قادرند با وضع جدید برخورد کنند، روی خواهند آورد. (۳)

۴۵۴

درباره درگیری نیروهای خودی و عناصری از گروه های معارض با نظام جمهوری اسلامی ایران، در یک گزارش سپاه آمده است: «از تاریخ ۴/۵/۱۳۶۴ تا امروز طی چهار فقره درگیری که در روستاها و بلندی های اطراف شهر مریوان بین رزمندگان اسلام و افراد گروهک های کومه له و دمکرات صورت گرفته، مجموعاً ۳۹ نفر از نیروهای خودی شهید و ۲۱ نفر مجروح شده اند. از نیروهای ضدانقلاب نیز ۱۳ نفر کشته و ۱۰ نفر مجروح گردیدند.» (۴)

در این گزارش به دو نمونه از این درگیری ها اشاره شده است:

«طی یک درگیری که در ۵/۵/۱۳۶۴ بین نیروهای ما و کومه له به وقوع پیوست، نیروهای کومه له از تیربارهای سنگینی که از دمکرات ها به غنیمت گرفته اند، استفاده کرده اند و ۱۳ تن از رزمندگان اسلام را شهید و ۱۵ تن را زخمی و ۶ نفر دیگر را اسیر کرده اند و متقابلاً افراد کومه له نیز ۳ تن کشته و یک تن اسیر و تعدادی نیز زخمی بر جای گذاشته اند. اما در درگیری دیگری - که نیروهای سنندج نیز شرکت داشته اند - ۲۵ تن از نیروهای ما شهید و ۶ نفر زخمی گردیده و کلیه سلاح و مهمات و تجهیزات به همراه یک دستگاه بی سیم و یک قبضه قناسه به دست نیروهای دشمن افتاده است.» (۵)

۴۵۵

"ادریس بارزانی" در نامه ای به روزنامه "تایمز" - که در شماره امروز این روزنامه درج شده - به یک گزارش قبلی این روزنامه اعتراض کرده است. وی در نامه نوشته است: «آقایان، عطف

ص: ۵۷۳

- ۱-۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش ویژه"، شماره ۱۳۵ (۱۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۹.
- ۲-۷. سند شماره ۲۳۸۵۲۴، واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، بولتن "گزارش"، شماره ۶، ۱۵/۵/۶۴ ص ۷.
- ۳-۸. مأخذ ۲، ص ۳۹، رادیو مسقط، ۹/۵/۱۳۶۴.
- ۴-۹. سند شماره ۲۲۶۰۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۱۴.
- ۵-۱۰. همان.

به مصاحبه "رابرت فیسک" با این جانب در تاریخ ۳ ژوئیه (۱۳ خرداد) که طی آن برخی از اظهارات من در مورد چند مسئله مورد تحریف قرار گرفته، اذعان می‌دارم:

۱- من هرگز اظهار نداشته‌ام که ایرانی هستم و در طول گفت و گوهای خود نیز به عنوان یک کرد عراقی که موقتاً در ایران به سر می‌برد، صحبت کرده‌ام.

۲- ادعا شده من از خبرنگار خواسته‌ام که مرا یک کرد ایرانی بنامد. اما در واقع گفته شد که ما با جمهوری اسلامی ایران به دلیل زمینه مشترک منافع متقابل علیه رژیم عراق، روابط دوستانه‌ای داریم.

۳- ما در حزب دموکراتیک کردستان عراق خواهان خودمختاری در چارچوب یک دولت ائتلافی دموکراتیک هستیم و نه خودمختاری در چارچوب یک جمهوری فدرال در عراق.

۴- در ارتباط با موضع‌گیری ما در قبال حزب دموکراتیک کردستان ایران به رهبری دکتر قاسملو، من تحریکات و خصومت‌های این حزب نسبت به خود را مورد تأکید قرار داده و بنابراین اعلام می‌کنم که موضع‌گیری ما نسبت به این حزب نمی‌تواند حالت مثبتی داشته باشد.

۵- در پایان در مورد دلیل اقامت خود در کرج اعلام می‌کنم که به خبرنگار شما گفته‌ام که بعد از توافق نامه ۱۹۷۵ الجزایر، دولت شاه ایران ما را مجبور کرد به عنوان تبعیدی و برخلاف میل خود در این محل به سر بریم. لیکن پس از پیروزی انقلاب اسلامی به ما اجازه داده شد به هر محلی که می‌خواهیم حرکت کنیم و اکنون برای ورود و خروج از این جا نیازی به گرفتن اجازه نداریم.» (۱)

رابرت فیسک خبرنگار سرشناس روزنامه تایمز، متن مصاحبه خود با ادریس بارزانی در تاریخ ۱۳/۳/۱۳۶۴ را چنین نوشته است:

«بر دیوار اتاق نشیمن ادریس بارزانی تصویری بزرگ از پدر او و در کنار آن، عکس رنگی از آیت الله خمینی به چشم می‌خورد. اشارات این دو تصویر دقیق است، زیرا هر یک از دو تن به نوعی بر این مرد سایه می‌افکند.

بارزانی خود را اول‌گرد و بعد ایرانی می‌شناسد؛ از ایران اسلحه و کمک دریافت می‌کند تا در آزاد کردن کردها از دست عراقی‌ها و ایجاد کردستانی آزاد، به کار برد؛ کاری که رقیب او عبدالرحمن قاسملو به عکس انجام می‌دهد و با دریافت کمک و اسلحه از عراق، بر ایجاد کردستانی آزاد در ایران تلاش می‌کند.

ادریس بارزانی بالصراحه می‌گوید که با کردستان ایران هیچ [کاری] ندارد و تلاشش تنها در جهت آزادی کردستان عراق است. بارزانی می‌افزاید: "ما حتی به کردهای ایران گفته‌ایم با مقامات ایرانی وارد مذاکرات صلح جویانه شوند و در برابر ایشان دست به اسلحه نبرند."

بارزانی نیز مانند بسیاری از پیروان خود، سال ۱۹۷۵ را نقطه عطفی در مسائل کردها

۱- ۱۱. مأخذ ۷، صص ۱۸ و ۱۹، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

می شناسد؛ در آن سال بود که شاه ایران با دولت عراق معاهده ای در الجزایر به امضا رسانید که بر مبنای آن، دست از پشتیبانی از اکراد در جنگ علیه عراق برداشت و در برابر، شط العرب [اروند رود] را به زیر تسلط خود درآورد. نتیجه این معاهده آن شد که میان کردها تفرقه ایجاد شود، به این دلیل ادریس بارزانی شاه سابق ایران و رئیس جمهور عراق را دشمن خود می داند. ایران این نظر را موافق میل خود می بیند و به همین دلیل به او کمک می رساند.

بارزانی در کرج زندگی می کند و وقتی از او پرسیدم چرا مقیم جایی نزدیک تر به افراد خود نیست، جواب داد: من بارها از دولت ایران خواسته ام که اجازه بدهد در کردستان زندگی کنم اما با این تقاضا موافقت نکرده اند؛ حالا- هم گاهی به کردستان می روم اما باید به این جا برگردم.»^(۱)

۴۵۶

"ربرت فیسک" خبرنگار معروف روزنامه تایمز لندن در خاورمیانه - که از ایران نیز گزارش های قابل توجهی ارسال کرده است - گزارشی از عراق فرستاده که در شماره امروز این روزنامه آمده است و مطالب مهمی دارد؛ مطالبی که کم تر در رسانه های غربی بازگو می شود، از این رو قابل توجه است. موضوع های مهم این گزارش عبارت است از: تلفات سنگین عراق در جنگ های هور (خیبر و بدر)؛ سانسور و اختناق خبری حاکم در عراق؛ کارنامه سیاه دولت عراق در امر حقوق بشر؛ مهربانی حکومت ریگان با عراق بر اثر تنفر شدید امریکا از ایران؛ حمایت وسیع کشورهای چون امریکا، شوروی، عربستان و کویت از عراق که برتری ایران را خنثی می کند؛ حمایت های زیر بنایی اقتصادی از عراق که ادامه جنگ را برای این کشور ممکن می سازد.

این گزارش نکاتی مفید و قابل استفاده دارد، از این رو با وجود تفصیل متن آن، در این جا آورده می شود:

«درست در کناره بغداد، اثری تاریخی از بزرگ ترین اشتباه صدام حسین به چشم می خورد. این اثر، از هوا مانند سکوی پرتاب موشک به نظر می رسد و از زمین مانند یک حلزون بزرگ است. در گرمای بسیار شدید روز، وارد هوای خنک سردابه گنبدی می شوید که وسایل خنک کننده در آن در حال کار است. نوشته ای با حروف عربی طلایی رنگ می گوید که این جا جنگ جویان گم نام عراق، قهرمانان ملت عرب، شهیدان قادسیه دوم در خواب هستند. در قسمت داخلی در راه رو نمایش، تعدادی جعبه های شیشه ای به چشم می خورد که روی آن نوشته شده است: "یونیفرم شهدا". در آن جا لباس جنگ سربازان وجود دارد. یونیفرم های سبز تیره ای که بعضی از آن ها آستین های شان را از دست داده اند و بعضی احتمالاً با اسلحه پاره شده اند. این جا تنها محل نمایش عمومی حقایق مرگ است که به واسطه این جنگ بسیاری از جوانان عراقی را به کام خود کشیده است. یادگار جدی دیگری در غرب بغداد، در

ص: ۵۷۵

۱ - ۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۷۶ (۱۴/۳/۱۳۶۴)، صص ۳۵ و ۳۶، رادیو بی.بی.سی.، ۱۳/۳/۱۳۶۴.

شهر خاک گرفته نظامی "الفلوجه" وجود دارد. در آن جا ارتش عراق همراه با یک سری سردخانه، بزرگ ترین مرده شوی خانه های جهان را دارد که در آن به طور هم زمان دو هزار مرده جای می گیرند. خانواده کشته شدگان جنگی عراقی برای شناسایی پسران و همسران شان به این محیط دل تنگ کننده می آیند و حتی در این جا نیز با ظرفیت بالایی که دارد، گاهی مقامات نمی توانند به تمامی کشته شدگان در جنگ برسند. پس از قتل عام سربازان عراقی توسط ایرانی ها در باتلاق های هویزه در بهار سال جاری (۱)، آن قدر جنازه برای انتقال به الفلوجه وجود داشت که حتی به رانندگان تاکسی در بغداد دستور داده شده بود که به جنوب بصره بروند و جنازه سربازان را با خود به سردخانه ببرند، با این حال نیز جنازه ها همچنان در تپه ها بودند به حدی که حتی بعضی از اقوام کشته شدگان را به جبهه ها بردند تا نزدیکان شان را که در میدان جنگ افتاده بودند، شناسایی کنند. آمار تلفات انتشار نیافت؛ گفته شد که حداقل ۸ هزار عراقی در هویزه کشته شدند، آمار نسبتاً دقیق تری ۱۴ هزار تن را رقم می زد و یک تخمین حاکی از ۴۷ هزار کشته بود.

یکی از ساکنین بغداد با ناراحتی گفت: «در عراق چیزهایی چون آمار و ارقام وجود ندارد. شاید حتی حقیقت را به صدام نیز نگفتند. اما حقیقتی که عراقی ها نمی توانند از آن فرار کنند این است که یک ارتش چند صد هزار نفری با یک ملت ۴۵ میلیونی در حال جنگ می باشد.»

به دنبال حملات جدید ایرانیان از کوه های کردستان و باتلاق ها، دولت عراق گفت که این "جنگ تکنولوژی" است و نه "جنگ انسان ها"، لذا تجهیزات و نه توده های جنگ جو سرانجام به پیروزی خواهد رسید. اما آمار و نحوه جنگ تاکنون غیر از این بوده است، به همین دلیل است که این معادله باید مسکو، واشنگتن و فرانسه را که میلیاردها دلار به رژیم صدام قرض داده اند و همچنین کشورهای عربی خلیج فارس را نگران کند.

این احتمال که عراق نیروی انسانی خود را در جنگ از دست بدهد حتی با وجود داوطلبان مصری و اردنی که همراه با عراقی ها در جبهه ها به جنگ مشغول اند و همچنین مشاوران روسی که اغلب به سفرهای کوتاه به جبهه ها دست می زنند، کاهش پیدا نکرده است.

در حقیقت این مشکل با وضعیت اقتصاد عراق گره خورده است. کارخانه های عراق حدود چهار درصد ظرفیت شان کار می کنند. هنگامی که از سوی ایران حمله ای صورت می گیرد و از کارگران برای پر کردن خلأ های به وجود آمده استفاده می شود، این تولید به بیست درصد

ص: ۵۷۶

۱- منظور، عملیات بدر است که در اسفند ۱۳۶۳ (مارس ۱۹۸۵) در منطقه شرق دجله انجام شد.

می رسد. بیش تر مراکز اجرایی بغداد را هم اینک زن ها اداره می کنند و صنایع همگانی مثل تلفن و برق را مصری ها می گردانند.

اما مطمئناً چیزی که جدی تر است، چگونگی وضعیت درآمدهای نفتی عراق است. برای کاستن از بار مالی جنگ، مقامات عراقی شدیداً بر روی دو خط لوله نفتی جدید حساب می کنند که از عربستان می گذرد و حوزه نفتی کرکوک در شمال را به خط لوله عربستان که نفت خام را به دریای سرخ می رساند، متصل می سازد.

اولین لوله قرار است در سپتامبر (شهریور) آماده بهره برداری شود و ظرفیت صدور نفت عراق را نیم میلیون بشکه در روز افزایش داده، اما سهم صدور نفت عراق در اوپک تنها ۲/۱ میلیون بشکه در روز است که این کشور یک میلیون بشکه آن را از طریق خط لوله ای که از ترکیه می گذرد صادر می کند و ۲۰۰ هزار بشکه را نیز توسط کامیون های نفت کش به عقبه و ترکیه می فرستند. بنابراین، عراق مجبور است برای افزایش سهمیه نفت خود در اوپک تلاش کند که افزایش سهمیه عراق به دلیل قیمت های رو به کاهش نفت باید به کاهش سهمیه دیگر اعضا بینجامد.

در این حال، سعودی ها و کویتی ها که بیش از همه ضرر می کنند، در صدد کاستن از کمک مالی یی هستند که تاکنون به عراق می نمودند. این دو رژیم پنج سال پیش هنگامی که صدام حسین جنگ را آغاز کرد، با اشتیاق تمام، کمک های مالی خود را در اختیار حکومت عراق قرار دادند، اما هم اکنون قدرت های بزرگ تری نیز هستند که مایل به حفظ رژیم صدام می باشند.

به واسطه ادامه ترس و تنفری که در واشنگتن نسبت به ایران حس می شود، حکومت ریگان اکنون با مهربانی بر بغداد می نگرد. سفارت جدید ایالات متحده در بغداد توسعه یافته است. ایالات متحده ادعا می کند که در این جنگ بی طرف است اما همان گونه که یک دیپلمات امریکایی در خاورمیانه به آن اشاره کرد: "بی طرفی به این معنی نیست که ما احساس هم دردی نداریم." وی سپس در مورد عدم مشروعیت عراق و بی ثباتی سیاسی حکومت عراق گفت: "عراق از لحاظ حقوق بشر، لیست کاملاً ترسناکی دارد: مخالفان سیاسی به جوخه های اعدام سپرده می شوند؛ ناراضیان شکنجه می شوند؛ متهمین به انتقاد از رژیم، در زندان ابوغریب زندانی می شوند و وادارشان می کنند که زن های شان را ببینند که چگونه توسط مردان امنیتی صدام مورد هتک ناموس قرار می گیرند؛ بعضی از زندانیان مجبور به مشاهده شکنجه فرزندان شان شده اند." این رژیم است که اکنون امریکا با آن احساس هم دردی می کند و این دلیل دیگری است که چرا امریکا در خاورمیانه مورد تنفر بیش تری واقع می شود.

اما واشنگتن همچنان دوستی رژیم صدام با مسکو را در یکی از عجیب ترین اتحادها در

خلیج]فارس] نظاره می کند، چرا که روس ها همچنان مایل به حفظ صدام هستند و کاملاً از این که امریکا نیز این چنین است، خشنوداند. این تجهیزات شوروی است که عمدتاً ارتش عراق را حفظ نموده و این اعتبار مالی شوروی است که برای صدام موشک های اسکاد می خرد؛ موشک هایی که نواحی مسکونی شهرهای غربی ایران را مورد حمله قرار می دهد.

شوروی ها مایل اند که مانع از رشد انقلاب اسلامی ایران بشوند، اما همچنین دلایل دیگری نیز دارند که در پشت جبهه جدید امریکا بمانند. آن ها می دانند هنگامی که [دو خط لوله جدید نفتی عراق از عربستان به کار افتد، همراه با خطوط دیگری که از ترکیه و اردن می گذرد، بغداد] با سه کشور قوی هوادار غرب در ناحیه مرتبط خواهد شد در این حالت عراق متوجه خواهد شد که می تواند بر روی کمک غرب حساب کند و بنابراین توسعه روابط با شوروی چندان جالب نخواهد بود.»(۱)

۴۵۷

از توسعه مناسبات ایران و عربستان و حل تدریجی مشکلات میان دو کشور، در برخی از محافل و رسانه ها چشم انداز روشنی ترسیم می شود و تأثیر چنین امری را تضعیف عراق و تقویت ایران در جنگ به شمار می آورند؛ از جمله نشریه "مسلم میدیا" چاپ لندن، در آخرین شماره خود، در معادلات جدید سیاست و قدرت منطقه، ایران و عربستان را دو محور اصلی و حکومت عراق را رو به انزوا توصیف کرده است: «نشانه ها حکایت از آن دارد که ایرانیان آمادگی خود برای انجام مذاکرات صلح، اما نه با صدام حسین را به اطلاع سعودالفیصل [وزیر خارجه عربستان] رسانده اند. دیدار سه روزه وزیر خارجه عربستان - سعودالفیصل - حاکی از آن است که مسائل خلیج فارس را نمی توان بدون مشارکت ایران حل و فصل نمود.

زمام داران عربستان سعودی و دیگر کشورهای خلیج فارس] در یک مرحله، ماهانه یک میلیارد دلار جهت حمایت از عراق در جنگ، در اختیار بغداد قرار می دادند؛ این کمک مالی تا همین اواخر ادامه داشت. این شش کشور (کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس) بودجه سلاح های خریداری شده توسط صدام حسین از غرب به ویژه از فرانسه را تضمین کردند.

عربستان سعودی در این که تا پایان راه با صدام حسین باشد، تردید داشت و قریب به یک سال پیش عراق به این مسئله پی برد. این امر باعث شد که بغداد در اتحادهای خود تجدید نظر کند. رفته رفته محور بغداد - امان - قاهره هویدا گشت که از قرار معلوم از سوی واشنگتن مورد حمایت قرار دارد. یک چنین محوری ریاض را بدون هیچ گونه نقشی در این بحران منطقه ای باقی گذارد. دیپلماسی ایران همچنین توانست به سعودی ها اطمینان دهد که ایران بدیشان آسیبی وارد نخواهد آورد و نیز این که سرنگون شدن صدام ثبات منطقه را به مخاطره نخواهد انداخت.»(۲)

ص: ۵۷۸

۱- ۱۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۷/۱۳۶۴، ص ۸، روزنامه "تایمز"، چاپ لندن، شماره ۳۱ ژوئیه ۱۹۸۵ (۹/۵/۱۳۶۴).
۲- ۱۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۸۱ (۱۲/۵/۱۳۶۴)، ص ۶، نشریه "مسلم میدیا"، چاپ لندن، ژوئیه ۱۹۸۵ (منتهی به ۹/۵/۱۳۶۴)، به قلم یک خبرنگار در بحرین.

در جلسه امروز هیئت دولت که به ریاست مهندس "میرحسین موسوی" نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران، تشکیل شد، وضع کنونی اقتصاد کشور مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه، نخست وزیر تأکید کرد که می توانیم بدون کوچک ترین استقراضی، کشور را اداره کنیم. وی با اشاره به درآمدهای سال های آخر حکومت گذشته، گفت: «در آن زمان درآمدهای نفتی و غیرنفتی کشور را که باید در این سال کسب می شد، حدود چهل میلیارد دلار تخمین زده بودند و با ترسیم این سیاست، جو جامعه یک جو امریکایی شدید شده بود، زندگی مصرفی به اوج خودش رسیده بود و وابستگی هم از سرمان گذشته بود، ولی اکنون ما احساس می کنیم می توانیم کشور را بدون کوچک ترین قرضی و با کم تر از نصف این درآمد، به راحتی اداره کنیم.»^(۱)

از سوی دیگر، مجله "عربیا" چاپ انگلستان، در آخرین شماره خود، از دریچه اقتصادی وضعیت ایران را با جهت گیری دیگری مورد بحث و بررسی قرار داده است. عنوان این مقاله طرح این پرسش است که "آیا آن ها (ایران و عراق) می توانند به جنگ ادامه دهند؟" نویسنده در این مقاله نوشته است:

با گذشت زمان، جنبه های اقتصادی این جنگ چه از دیدگاه کوتاه مدت و چه درازمدت برای طرفین مخاصمه بیش از پیش اهمیت می یابد. از جهت کوتاه مدت، سؤال این است که چگونه و برای چه مدت دو کشور با درآمد متوسط می توانند منابع مادی خود را جهت ادامه جنگی طولانی و پرخرج، تأمین کنند. در زمینه جنبه های درازمدت تر اقتصاد جنگی، یک سؤال مهم اخلاقی وجود دارد، زیرا که این "بار" صرفاً به گردن نسل حاضر نیست: چه نوع اقتصادی جوانان امروز و فرزندان شان به ارث خواهند برد؟ این نسل ها در جهانی زندگی خواهند کرد که دیگر نفت منبع اصلی انرژی نیست و فرصت های بی نظیری که در حال حاضر وجود دارد، ممکن است هرگز باز نگردند. پاسخ به سؤالات مربوط به جنبه های کوتاه مدت بسیج جنگی ممکن است در این حقیقت یافت شود که دو کشور دارای اقتصاد مبتنی بر صادرات نفت هستند.»

نویسنده در پایان تأکید کرده است: «مشکلات درازمدت دو کشور هنوز در پیش است، حتی ابراز خاتمه جنگ، تلاش این دو کشور برای بازسازی قطعاً با فشارهای ارزی خارجی مواجه می گردد.»^{(۲)(۳)}

"طه یاسین رمضان" معاون اول نخست وزیر حکومت بعث عراق، اعلام کرد که این حکومت دو طرح موازی پنج ساله (۱۹۸۶ تا ۱۹۹۰) جهت توسعه اقتصادی عراق در نظر

۱- ۱۵. مأخذ، ص ۱.

۲- ۱۶. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۸۵

(۱۶/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۰ تا ۱۳، به نقل از نشریه "عربیا"، چاپ انگلستان.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۵۸: مقایسه اقتصاد جنگی ایران و عراق در نشریه "عربیا"، ص ۵۸۳.

گرفته است. در یک طرح فرض بر این است که جنگ با ایران به زودی - کم تر از دو سال دیگر - پایان خواهد یافت. در طرح دیگر فرض بر این قرار دارد که جنگ به مدت نامعلومی ادامه خواهد یافت.

طه یاسین رمضان که در مصاحبه ای با سرپرست برنامه خاور نزدیک مرکز مطالعات استراتژیک و بین المللی دانشگاه جرج تاون شرکت کرده بود، ضمن اعلام این مطلب، گفت در هر یک از دو صورت فوق، عراق در سال ۱۹۹۰ نسبت به نظام رفاه عمومی و وابسته به نفتی که در سال ۱۹۸۰ با ایران وارد جنگ شد، به میزان قابل توجهی فرق خواهد کرد و به طرف یک اقتصاد متفاوت و نزدیک تر به مدل غرب پیش خواهد رفت. نشریه "واشنگتن تایمز" در ادامه گزارش خود از این مصاحبه، به نقل از رمضان افزوده است: «هدف عراق این است که اقتصادش را از نفت مستقل سازد و در عوض، تولیدات صنعتی و کشاورزی خود را منبع عمده درآمد صادراتی خود قرار دهد و کاملاً خودکفایی کشاورزی را کسب نماید.»^(۱)

از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری فرانسه از بغداد، عراق و ترکیه قراردادی برای افزایش ظرفیت لوله های نفتی که از خاک ترکیه می گذرد، امضا کرده اند. وزیر نفت عراق اعلام کرده است که به موجب این قرارداد، ظرفیت لوله نفتی عراق - ترکیه روزانه به یک میلیون و پانصد هزار بشکه نفت خام افزایش خواهد یافت. عراق همچنین قصد دارد دو لوله نفتی، یکی از عربستان سعودی تا بندر ینبع و دیگری از خاک اردن تا بندر عقبه احداث کند.^(۲)

نشریه "میدل ایست" چاپ لندن نیز نوشته است: «براساس گفته مقامات بغداد، علی رغم مشکلات کاملاً آشکار، اقتصاد عراق تحت کنترل است. یک مقام عراقی اظهار می دارد که این پنج سال جنگ، روی اقتصاد هر کشوری اثر می گذارد. وی اضافه می کند که "ما به اقتصادمان به ویژه با خط لوله هایی که از طریق ترکیه و عربستان سعودی کشیده ایم، اطمینان بسیار داریم.»^(۳)

۴۶۰

روزنامه امریکایی "نیویورک تایمز" امروز در گزارشی درباره سرنوشت امریکاییان گروگان در لبنان، نوشته است که ربایندگان شدیداً تحت نفوذ ایران قرار دارند و خواسته آنان به آزادی زندانیان شیعه در کویت مرتبط است. در این گزارش همچنین آمده است:

«گفته می شود اکثر هفت گروگان امریکایی که در لبنان نگه داشته شده اند، توسط یک خانواده مسلمان شیعه که خواهان آزاد شدن یکی از بستگان زندانی خود در کویت هستند، بازداشت شده اند.» این روزنامه هویت خانواده را "موسوی" مقیم بعلبک واقع در بقاع در شرق لبنان، معرفی کرده و افزوده است: «خانواده مذکور از فعالین عمده جنبش بنیادگرای اسلامی که شدیداً تحت نفوذ ایران است، می باشند. قوم و خویش زندانی آن ها یکی از هفده

ص: ۵۸۰

۲-۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۰/۵/۱۳۶۴، ص آخر.

۳-۱۹. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی بولتن مطبوعات جهان، شماره ۸۵۵ (۱۰/۵/۱۳۶۴)، ص

۸، به نقل از نشریه "میدل ایست"، چاپ لندن.

نفری است که به بمب گذاری با کامیون در سفارت خانه های امریکا و فرانسه در ۱۹۸۳ در کویت، متهم اند.»

براساس این گزارش: «بمب گذاری های در کویت به وسیله گروه "الدعوه" که یک گروه شیعه بنیاد گرای عراقی برخوردار از حمایت ایران است، انجام گرفته است. هفده نفر که سه نفر آن ها لبنانی هستند، متهم به انجام این حمله در مارس ۱۹۸۴ هستند و سه نفر آن ها به مرگ محکوم شده اند. کویت محکومیت های مرگ را اجرا نکرده است، ولی از آزاد کردن آنان نیز خودداری کرده است. مرتکبین چند عمل تروریستی، از جمله ربودن یک هواپیمای کویتی در دسامبر گذشته، که در جریان آن دو امریکایی کشته شدند، خواستار آزادی افراد زندانی در کویت شده اند.»

نیویورک تایمز سپس نوشته است: «"پگی سای" خواهر "تری اندرسون" گروه گان امریکایی، اظهار داشت که "رابرت اوکلی" یکی از کارشناسان وزارت امور خارجه، در مورد تروریزم به او گفته است که دولت از محل گروه گان ها اطلاعی ندارد. چند نفر دیگر از بستگان گروه گان ها در واشنگتن هنگام شهادت در برابر یک هیئت از کنگره، گفتند که زندانیان کویتی کلید آزادی گروه گان ها هستند. آن ها (بستگان) همچنین شکوه کردند که توجهی که به موضوع ۳۹ گروه گان هواپیمای تی.دبلیو.ای. شد، در مورد آزادی هفت گروه گان دیگر در لبنان، به عمل نیامده است.» (۱)

تصویر

بیروت - شیخ محمدحسین فضل الله: مسئله گروه گان های امریکایی در لبنان مبهم تر از آن است که به نظر می آید.

روزنامه "واشنگتن پست" نیز گزارشی در این باره نوشته است. طبق این گزارش، "شیخ محمدحسین فضل الله" رهبر روحانی حزب بنیاد گرای حزب الله، در مصاحبه با این روزنامه درباره آزادی گروه گان ها - که برخی از آن ها از هجده ماه پیش زندانی هستند، گفته است: «با تمام توانم دست یابی به آزادی خبرنگار امریکایی گزارش گر خبرگزاری آسوشیتدپرس، به نام "تری اندرسون" و "کوفمن" که یهودی است، بدون دست یابی به نتیجه مثبتی مداخله کرده ام لیکن گمان می کنم که

امکان نیل به یک راه حل مثبت را دارا باشیم. این مسئله مبهم تر از آن است که به نظر می آید.»

غسان سیلینی " یکی از رهبران جنبش شیعه اهل به رهبری نبیه بری، در مصاحبه ای جداگانه با واشنگتن پست اعلام کرده که همه گروهان ها را یک گروه، زندانی کرده است. وی از فاش ساختن هویت این گروه خودداری کرده است.

ص: ۵۸۱

۱- ۲۰. مأخذ ۲، صص ۱۲ تا ۱۴، واشنگتن - خبرگزاری آلمان غربی، ۹/۵/۱۳۶۴.

واشنگتن پست افزوده است: «جنبش مخفی جهاد اسلامی مسئولیت ربودن دست کم شش تن از هفت گروگان امریکایی را بر عهده گرفته است. به گفته سیلینی، "گروهی که گروگان ها را در اختیار دارند تحت نفوذ سوریه می باشند. سوری ها می توانند نقش مهمی را در این امر ایفا نمایند، لیکن نمی توانند از قدرت استفاده کنند زیرا در صورت مبادرت به زور، این نکته به مرگ گروگان ها منجر می شود و نفرت از امریکایی ها، سوری ها و ما (امل) نیز تشدید خواهد شد.»^(۱)

۴۶۱

سمینار چهار روزه "اثرات ناسیونالیسم در اسلام" با شرکت جمعی از طلاب و مدرسان کشورهای اسلامی با سخنان "کلیم صدیقی" مدیرکل "انستیتوی اسلام" امروز در لندن گشایش یافت. از ایران نیز دو تن در این سمینار شرکت کرده اند. رادیو بی.بی.سی. درباره این سمینار گزارش داد:

«در این سمینار که توسط انستیتوی اسلام در شهر لندن برگزار شده است، طلاب و مدرسین اسلامی از کشورهای مختلف مسلمان من جمله هندوستان، پاکستان، بنگلادش، مصر، سنگال، مالزی شرکت جستند. یک معاون وزیر کابینه و یک روحانی نیز نمایندگی ایران را دارند. "محمد غیور" یکی از نویسندگان بی.بی.سی. که در مراسم گشایش سمینار شرکت جسته، می گوید که تم سمینار مذکور در نطق افتتاحیه آن توسط دکتر کلیم صدیقی مدیرکل انستیتوی اسلام، عنوان شد که همواره انقلاب اسلامی ایران را تحسین کرده است. وی در بیاناتش ناسیونالیسم را به عنوان بزرگ ترین دشمن دنیای امروز توصیف کرده و گفت که برای به وجود آمدن یک حکومت جهانی اسلامی، هیولای ناسیونالیسم باید نابود شود.

برخلاف اعتقاد گسترده ای که می گوید "ناسیونالیسم نیروی راننده تلاش های استقلال طلبانه کشورهای جهان سوم است"، دکتر صدیقی می گوید که غرب با تزریق زهر ناسیونالیسم به کشورهای مختلف، آن ها را تحت سلطه خود می گیرد. وی مدعی شد که کشورهای غربی کلیه نهادهای سنتی جوامع اسلامی را به خاطر بلندپروازی های استثمارطلبانه خود، نابود کردند. دکتر صدیقی افزود که کشورهایی که مرزهایی برای خود قائل اند موجب شکست و عدم یک پارچگی قدرت سیاسی اسلام می شوند. راه چاره ای که وی پیشنهاد کرده است آن است که جنبشی اسلامی برای ایجاد یک کشور واحد اسلامی تحت نظارت یک امام یا خلیفه به وجود آید. وی گفت که انقلاب اسلامی ایران نشان دهنده راهی بوده است که باید توسط هر مسلمان چه شیعه و چه سنی پیموده شود. وی به این نکته اشاره نکرد که امام خمینی باید رهبر روحانی جامعه فراگیر اسلامی شود، اما گفت که ایران باید به عنوان رهبر جنبش جهانی اسلام تلقی شود. در مورد بیانات دکتر صدیقی بحث هایی در گرفت اما کسی با آن به مخالفت برنخواست. به نظر می رسد که کلیه شرکت کنندگان در سمینار با وی اتفاق نظر کامل دارند.

ص: ۵۸۲

در این سمینار معاون وزیر آموزش و پرورش ایران در مورد نظر قرآن در مورد ناسیونالیسم بیاناتی ایراد داشت و آیت الله "جعفر سبحانی" ناسیونالیسم را از دید قرآن و تسنن مورد بررسی قرار داد. هر دو سخن ران سعی کردند این نکته را از نظر مذهبی توجیه کنند که ناسیونالیسم عامل شکاف در میان جامعه مسلمانان است.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۴۵۸: مقایسه اقتصاد جنگی ایران و عراق در نشریه "عربیا"

آنچه در متن آمد، بخشی از یک گزارش مفصل تحقیقی مندرج در این شماره نشریه "عربیا" می باشد که در آن جنبه های مهمی از اقتصاد جنگی ایران و عراق مورد بحث قرار گرفته است. بخش های دیگری از این مقایسه که در واقع یک بررسی تطبیقی از اقتصاد جنگی دو کشور است، در این ضمیمه ارائه می شود. در این مقاله آمده است:

«پاسخ به سؤالات مربوط به جنبه های کوتاه مدت بسیج جنگی، ممکن است در این حقیقت یافت شود که هر دو کشور دارای اقتصاد مبتنی بر صادرات نفتی هستند. این مسئله مهم و حساس است و بدان معنی است که دو کشور می توانند مقادیر زیادی از منابع، نیروی کار و سرمایه را از اقتصاد داخلی منحرف کنند بی آن که بر این منبع مهم تأمین ارز و درآمدهای خارجی، تأثیر گذارد. لیکن با وجود آن که این امر پاسخ مختصری به سؤالات مطرح شده در زمینه توانایی بهره گیری از منابع در هر دو کشور می دهد، یک اختلاف مهم بین دو کشور از نظر پنهان می شود و آن شدت نسبی بسیج سیاسی است.»

مقاله سپس به مشکل عراق در مشروع جلوه دادن یک جنگ طولانی و پر خرج و نیز ضرورت حفظ سطح زندگی مردمش تا حصول پیروزی، پرداخته است:

«دولت عراق مجبور است به نحوی عمل کند که انگار ابداً جنگی وجود ندارد. این انکار و تکذیب ها در مورد ضایعات خسارات و اغراق بغداد در حصول به پیروزی ها، ماهیت تبلیغات جنگی عراق را روشن می سازد. هزینه اقتصادی این وضعیت سیاسی بسیار گزاف بوده است. اقتصاد عراق قبل از جنگ، بدون هیچ گونه بدهی خارجی و در عین حال از میزان رشد معقول اقتصادی برخوردار بود، در حالی که پس از جنگ، موازنه تجارت بازرگانی از ۱۲ میلیارد دلار مازاد در سال ۱۹۸۲، به ۷ میلیارد دلار کسری در سال ۱۹۸۳ کاهش یافته است، لذا در اواخر سال ۱۹۸۲ دولت عراق رسماً تمام پروژه ها را به جز آن هایی که برای جنگ اساسی و ضروری است، لغو کرد، حتی پس از آن، اقتصاد عراق نتوانست بدون توسل به راه های متعدد خارجی، دوام بیاورد.»

نویسنده سپس به کمک های فراوانی که کشورهای عرب صادرکننده نفت و شرکای اصلی بازرگانی خارجی به صورت اعتبار به عراق رسانده اند و نیز این که این اعتبارات به ۲۰ میلیارد دلار در سال های ۸۱ - ۱۹۸۰ و حدود ۱۰ میلیارد تا ۱۵ میلیارد دلار به طور سالانه از این تاریخ به بعد بالغ شده است، اشاره کرده و افزوده است:

«طبق برآورد روزنامه "فایننشال تایمز" انگلیس، کل دوسوم آن به صورت وام از کشورهای همسایه صادرکننده نفت به خاطر فروش نفت توسط این کشورها از جانب عراق است. بدهی بازرگانی عراق حدود ده میلیارد دلار تخمین زده شده است.»

دولت عراق مجبور گردیده تا از بعضی اعتبار دهندگان مجدداً خواستار تجدید مهلت دیونی که در سال ۱۹۸۳ به سر رسیده و تا سال ۱۹۸۵ به تعویق افکنده شده بود، گردد.»

مجله عربیا سپس درباره افزایش فشارهای مالی ناشی از جنگ شهرها، نوشته است:

«افزایش فشارهای مالی و خشم دولت عراق، در موج بمباران های اخیر مناطق مسکونی جهت رسیدن به خاتمه فوری جنگ، منعکس شده است. عراق تنها تا زمانی می تواند به جنگ ادامه دهد که اعتبار دهندگانش حاضر به قسط بندی مجدد دیون فعلی و گشایش اعتبارات تازه تا حدود ۱۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۵ شوند، لیکن وضعیت نامساعد بازار نفت کنونی، منابع مالی اعتبار دهندگان اصلی عراق را

ص: ۵۸۳

می تواند به نحو چشم گیری تحت فشار قرار دهد. وام دهندگان دیگر که عمدتاً از شرکای اروپایی بازرگانی خارجی عراق هستند، قبلاً با گشایش اعتبار برای عراق در سال ۱۹۸۵ به این امید موافقت کردند که فشارهای اقتصادی این کشور تا پایان سال با آغاز کار یک خط لوله جدید که به خط لوله نفت عربستان سعودی پیوندد، رفع خواهد شد[...].»

مجله عربیا در بررسی وضعیت اقتصادی عراق، به وضعیت ناپایدار بازار نفت و نیز کاهش ارزش دلار - که همه آن را پیش بینی می کنند و حتی می تواند فشار مالی اقتصادی صادرات نفتی را وخیم تر سازد - اشاره کرده و آن را در مورد ایران نیز صادق دانسته، اما افزوده است:

«لیکن تأمین اقتصادی جنگ در ایران توسط عوامل سیاسی تضمین می گردد که در صحنه عراق وجود ندارد. بسیج سیاسی برای جنگ در ایران بر این نظر استوار است که جنگ برای دفاع از انقلاب علیه تجاوزات خارجی ادامه می یابد. رژیم اسلامی ایران از این رو توانسته بر حس ایثار و ثبات ملت بعد از انقلاب اتکا کند. این رژیم مجبور به توجیه مصائب خود در جنگ نبوده و خرابی که برای کشور به بار آورده را نادیده نگرفته است، بلعکس تبلیغات گسترده در مورد این خرابی ها، وسیله اصلی جهت حفظ وحدت ملت در حمایت از جنگ شده است. این وضعیت تأثیر به سزایی بر توانایی دولت ایران جهت تأمین هزینه جنگ داشته است. علی رغم مشکلات مشابه عراق در مورد منابع حاصل از صادرات نفت، دولت ایران توانسته است مخارج جنگ را بدون افزایش دیون خارجی تأمین کند. همانند عراق طرح های جدید سرمایه گذاری متوقف شده اند. طرح پنج ساله اول دولت اسلامی به خاطر فقدان سرمایه معوق گردیده است. گرچه تأثیرات عمرانی درازمدت مشابه عراق است. ایران جهت تأمین مخارج جنگ، یک کاهش اساسی در سطح زندگی را پذیرفته است [...] با این ترتیب، جنگ بدون نیاز به وام خارجی، تأمین می شود. به علاوه تاکنون هزینه جنگ در ایران از لحاظ ارز خارجی زیاد گزاف نبوده زیرا که در واقع این کشور از سلاح های بسیار پیچیده نظامی استفاده نکرده است؛ این کشور متکی بر عوامل انسانی در جنگ بوده است و این جنبه دیگری است که حاکی از حرکت سیاسی مردم بعد از انقلاب می باشد.»

نویسنده مجله عربیا در پایان به فشارهای ارزی که اخیراً گریبان گیر دولت موسوی شده است، اشاره کرده و افزوده است: «علی رغم این شرایط مساعد سیاسی و اقتصادی حتی ایران اخیراً فشارهای ارز خارجی را احساس می کند. بودجه تورم زدای (۱) سال مالی ۸۶ - ۱۹۸۵ تنها یک نشانه فشارهای اقتصادی است که اقتصاد جنگی بر دولت "موسوی" نخست وزیر ایران، وارد می سازد.» (۲)

ص: ۵۸۴

۱- در منبع به همین صورت آمده ولی به نظر می رسد صحیح آن "تورم زا" باشد.

۲- ۲۳. مأخذ ۱۶، صص ۱۰ تا ۱۳، نشریه "عربیا"، چاپ انگلستان، تیرماه ۱۳۶۴.

روز گذشته ستاد تبلیغات جنگ با انتشار اطلاعیه ای از خبرنگاران خارجی برای بازدید از مناطقی که اخیراً در جنوب (منطقه هور) آزاد شده است، دعوت کرد. در این اطلاعیه آمده است:

«در حالی که رژیم عراق اصرار دارد پیروزی های رزمندگان اسلام در عملیات زنجیره ای "قدس" در جبهه های جنوب را کتمان کند تا بدین وسیله روحیه متزلزل پرسنل ارتش بعث را تقویت نماید، جمهوری اسلامی ایران برای نشان دادن پیروزی های رزمندگان اسلام در این سلسله عملیات، از خبرنگاران خارجی برای بازدید از مناطق آزاد شده و تهیه گزارش، عکس و فیلم از نتایج پیروزی های سپاهیان اسلام، دعوت می کند که به ایران سفر کنند.»^(۱)

در واکنش به این اقدام، امروز وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق در یک جنگ تبلیغاتی متقابل، نبردهای ناموفق دو هفته پیش ایران (عملیات قادر) در جبهه های شمالی را پیش کشید: «این عمل (دعوت ایران از خبرنگاران خارجی) یک کوشش آشکار و مبتذل است تا شکست فاحشی که نیروهای رژیم ایران ظرف دو هفته پیش که در جبهه های شمال متحمل شده بودند را بپوشاند.»

وی افزود: «همه می دانند که آخرین نبردی که جریان داشت، نبرد شمال بود که به مدت دو هفته ادامه داشت. چرا مقامات ایرانی از روزنامه نگاران خارجی برای بازدید از شکست های خود در بخش مذکور جبهه که در آن اجساد ایرانی ها در روی زمین باقی مانده و به وسیله دستگاه های مرئی برای عراقی ها و جهانیان نشان داده شده است، دعوت به عمل نمی آورد.»^(۲)

آلودگی های ناشی از باقی ماندن مین های پر تعداد عراقی در سرزمین های آزاد شده، مرتباً ضایعاتی به بار می آورد، از جمله امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز گزارش داد که "نسیمه عیدی" از اهالی روستای "آلبوعفری شمالی" از توابع دشت آزادگان، هنگامی که در بیابان های اطراف این روستا به جمع آوری هیزم مشغول بوده، بر اثر برخورد پای وی با یک مین ضد نفر، شهید شده است. وی باردار بود و جنین وی نیز سقط شده است.^(۳)

۱-۱. روزنامه اطلاعات، ۹/۵/۱۳۶۴، ص ۱۹.

۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۵ (۱۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۹، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

۳-۳. همان، ص ۱۵، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

به گزارش خبرگزاری ها از واشنگتن، یک افسر ارتش امریکا و چهار مرد و یک زن را به اتهام توطئه برای قاچاق اسلحه به مقصد ایران، اف.بی.ای، پلیس امریکا، در این کشور دست گیر کرده است. به گفته یک مدیر اف.بی.ای، این افراد قصد داشته اند از انواع مختلف موشک های امریکایی "سایندویندر، تاو، هارپون، اسپارو، ام ۷ اف، فونیکس" همچنین موشک های "اگزوسه" فرانسوی، قطعات یدکی شکاری های "اف - ۱۴" از جمله ده عدد موتور آن و نیز یک بیمارستان سیار بخرند. این شش تن که در فلوریدا، کالیفرنیا و ویرجینیا دست گیر شده اند، در نظر داشته اند ۱۱۴۰ موشک ضد تانک "تاو" به مبلغ ۱۲/۹ میلیون دلار خریداری کنند.

تابعیت این افراد که قبل از هرگونه تحویل اسلحه به ایران دست گیر شده اند، چنین گزارش شده است:

افسر دست گیر شده "واین جی جیلپی" نام دارد که در بخش سفارش های موشکی "پنتاگون" کار می کرده است؛ "پل شرکلون" ۴۷ ساله در سن خوزه در ایالت کالیفرنیا؛ "فاضل فاضل" یک لبنانی مقیم کالاباساس در ایالت کالیفرنیا؛ "فرهین صناعی" ۵۲ ساله همسر فاضل فاضل؛ "جورج نرانچی" در سانفرانسیسکو و "امیر حسینی" - که خود را یکی از مقام های ایران معرفی کرده است - براساس یک اقرارنامه گفته است که چون کشورش در جنگ، به اسلحه نیاز دارد، آن ها وارد این کار شده اند. (۱)

درباره مواضع و جهت گیری های شخصیت های سیاسی منطقه و جهان درباره جنگ ایران و عراق، نظر مسئولان سه کشور اسرائیل و بحرین و ایتالیا و نیز یک تفسیر از رادیو بی.بی.سی، که امروز اعلام شده است، به عنوان نمونه ذکر می گردد.

"شیمون پرز" نخست وزیر اسرائیل، گفت: «اسرائیل در جنگ عراق با ایران به شکست ایران مایل است. در این جنگ ما با دو جریان مواجه هستیم: یکی نظامی و دیگری عقیدتی. اسرائیل عمیقاً امیدوار است که حرکت بنیادگرایانه اسلامی پیروز نشود.» وی ضمن ذکر عواقب نامطلوب پیروزی ایران برای اسرائیل، تأکید کرد: «من تنها شکست عقیده اسلامی در ایران را ترجیح می دهم.» (۲) پرز که در مصاحبه با نشریه فرانسوی "سیاست بین الملل" سخن می گفت، اعلام کرد: «اسرائیل هرگز از ایران حمایت نکرده است، زیرا منطق به ما حکم می کند که فقط ناظر این جنگ باشیم.» (۳)

از سوی دیگر، در حالی که هنوز ماجرای دست گیری سیزده تن از عراقی ها به اتهام بمب گذاری در بحرین - به منظور نسبت دادن آن به ایران - هم زمان با سفر "سعود الفیصل" به تهران، در مطبوعات داخلی و خارجی بازگو می شود، (۴) شیخ "خلیفه بن سلمان" نخست وزیر بحرین، در مصاحبه با نشریه "اخبار الخلیج" اعلام کرده است: «عراق جزء لاینفک امت عربی است و امنیت آن بخشی از امنیت اعراب است، بنابراین بر همه ما لازم است تا به عنوان امت

- ۱-۴. همان، ص ۲۳، خبرگزاری فرانسه از واشنگتن.
- ۲-۵. روزنامه اطلاعات، ۱۰/۵/۱۳۶۴، ص آخر.
- ۳-۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۴-۷. مأخذ، ص ۲، به نقل از مجله "الموقف العربی" چاپ قبرس.

عرب از آن کشور پشتیبانی کنیم و خطرها را از آن رفع کنیم تا امنیت سرزمین عراق تضمین شود.»^(۱) وی همچنین گفته است: «برادران ما در عراق همیشه به کوشش های صلح پاسخ مثبت داده اند، اما از تشویق رهبران ایران به پذیرش صلح خودداری نخواهیم کرد.»

"جیوانی پادولینی" وزیر دفاع ایتالیا: «ادامه جنگ ایران و عراق موجب نگرانی عمیق کشورهای اروپای غربی می باشد.» وی افزود: «آنچه بیش تر موجب نگرانی می شود آن است که سازمان ملل نیز دیگر برای پایان بخشیدن به این جنگ دخالت نمی کند.»^(۲)

مفسر رادیو بی.بی.سی.: «رژیم ایران آگاه است که جنگ نه تنها فشار زیادی به بودجه آن وارد می آورد، بلکه لطمات فراوانی به اعتبار و مشروعیت سیاسی رژیم می زند. دولت ایران نتوانسته یک استراتژی نظامی را که بتواند منجر به سرنگونی دولت کشور همسایه (عراق) شود، تهیه و تدوین نماید. دولت ایران در عین حال شرایطی را برای پایان جنگ پیشنهاد می کند که مصالحه و سازش درباره آن ها بسیار دشوار است. جنگ اینک به عملیاتی تبدیل شده که طرفین می کوشند زیان ها و خسارات آن را محدود نمایند. ایران در عین حال روابط خود را با کشورهای عرب جبهه پایداری مستحکم تر کرده و با کشورهای نظیر چین و ژاپن نیز یک رشته ملاقات و مذاکره داشته است. هدف از این مذاکرات در درجه اول کسب حمایت دیپلماتیک و در مرحله بعد در مورد چین احتمالاً خریداری سلاح بوده است.»^(۳)

۴۶۶

ملاقات هیئت مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق - که در "جماهیری لیبی" به سر می برد - با سرهنگ "معمرقذافی" و سرگرد "جلود" به طور جداگانه، می تواند نشانه اهمیتی باشد که لیبی برای تغییر و تحولات عراق و مجلس اعلاى قائل است و نیز علامت آن است که لیبی در مورد حضور مجلس اعلا در آینده عراق، با ایران به نوعی توافق رسیده یا حداقل در این باره تفاهم حاصل شده است، هرچند نهایتاً به جز تأکید مجدد بر تشکیل جبهه مخالفان صدام، در مورد دست آورد سفر و ملاقات ها نتیجه مشخصی اعلام نگردید.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از طرابلس، در این ملاقات رئیس کمیته اجرایی مجلس اعلاى عراق گزارشی از تاریخچه این مجلس و نیز فعالیت های مجاهدان عراق در جبهه های جنگ تحمیلی و داخل عراق را به آگاهی رهبری لیبی رساند و از مواضع انقلابی و قاطع لیبی و رهبری آن در مبارزه علیه امپریالیسم و صهیونیسم و ارتجاع از جمله نظام فاشیسم حاکم بر عراق و دفاع از حقوق ملت تحت ستم این کشور، قدردانی کرد و افزود که ملت عراق هرگز این مواضع را فراموش نخواهد کرد.

سپس سرهنگ معمرقذافی خاطر نشان ساخت: «در مبارزه علیه رژیم فاشیسم حاکم بر عراق با شما بوده و مجاهدت ها و فداکاری ها را تحسین می کنیم. ... از جنایت های صدام مطلعیم و امیدواریم با تلاش و ایثارگری شما و بسیج مردم مسلمان و مبارز عراق، رژیم ضد

- ۱-۸. مأخذ ۲، ص ۸.
- ۲-۹. همان، ص ۴۳، رادیو اسرائیل.
- ۳-۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ویژه نامه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۶، (۱۴/۵/۱۳۶۴)، صص ۳ و ۴، بخش انگلیسی رادیو "بی.بی.سی".

مردمی حاکم بر عراق سرنگون شده و پیروزی نهایی ملت تحت ستم عراق حاصل گردد.» سرهنگ قذافی در خاتمه در خصوص ادامه این گونه دیدارها ابراز امیدواری کرد.

در دیدار هیئت مجلس اعلا با سرگرد "جلود" عضو شورای رهبری لیبی نیز ابتدا رئیس هیئت گزارشی از تاریخچه و کارنامه سیاسی نظامی مجلس اعلا ارائه کرد سپس سرگرد جلود با اشاره به ضد مردمی بودن حکومت عراق، گفت: «جبهه ای برای بسیج همه نیروهای ضد صدام لازم است، زیرا در رأس هر اولویتی این امر قرار دارد که چگونه صدام را سرنگون کنیم.»^(۱)

۴۶۷

خبرگزاری امارات از ابوظبی اعلام کرد که رادیو ابوظبی امروز پخش برنامه دو ساعته ای را با عنوان "صدای شورای همکاری خلیج عربی" [!؟] آغاز خواهد کرد. در این برنامه رادیویی که هر روز از ساعت ۱۴ تا ۱۶ پخش خواهد شد، گزارش های متعددی درباره دست آوردهای شورای همکاری در زمینه اقتصادی - سیاسی و دیگر زمینه ها ارائه خواهد گردید. خبرگزاری امارات افزود: «این برنامه طی اجلاس معاونین وزرای اطلاعات شورای همکاری خلیج [فارس] که در ۲۰ ژانویه در ریاض عربستان سعودی تشکیل شد، اتخاذ گردید.»^(۲)

۴۶۸

امروز کنفرانس امنیت و همکاری اروپا در "هلسینکی" پایتخت فنلاند، به پایان رسید. در این کنفرانس مسئله نقض حقوق بشر در شوروی و اروپای شرقی و نیز وضع حقوق بشر در ایران مورد توجه قرار گرفت. "شولتز" وزیر امور خارجه امریکا، قبل از آن که فنلاند را ترک کند، با وزیران خارجه ناتو ملاقات کرد. وی قبل از این دیدار نیز با "ادوارد شوارد نادزه" وزیر خارجه شوروی، در همین شهر (هلسینکی) دیدار کرده بود تا نخستین اجلاس شوروی - امریکا را ترتیب دهند.

تصویر

اول اوت ۱۹۸۵ - فنلاند، هلسینکی

-
- ۱- ۱۱. روزنامه کیهان، ۱۲/۵/۱۳۶۴، ص ۳.
۲- ۱۲. مأخذ ۲، ص ۳۱، ابو ظبی - خبرگزاری امارات.

بنابراین گزارش، شولتز به متحدان امریکا در ناتو گفت شوروی با نظر امریکا مبنی بر گنجاندن مسائل حقوق بشر در دستور جلسه، مخالف است. (۱)

رادیو امریکا در گزارشی درباره این کنفرانس، با اشاره به نقض حقوق بشر در بلوک شرق و شوروی، در خصوص ایران گفت: «چندی پیش وزیر امور خارجه امریکا "جورج شولتز" ضمن اشاره به اختناق وحشتناکی که دولت ایران درباره اقلیت های مذهبی به ویژه بهائیان اعمال می کند، حکومت آیت الله خمینی را طاعونی در تاریخ اسلام توصیف کرد.» (۲)

۴۶۹

در آستانه چهارمین دور انتخابات ریاست جمهوری در ایران، امروز رادیو بی.بی.سی. گزارش داد: «شورای نگهبان یا به عبارت دیگر پاسدار قانون اساسی ایران، بر نامزدی سه تن از پنجاه کاندیدای شرکت در انتخابات صحه گذاشت. هر سه کاندیدا اعضای حزب جمهوری اسلامی هستند و آقای "مهدی بازرگان" نخستین نخست وزیر ایران پس از انقلاب که اکنون در مقام رهبری حزب نهضت آزادی قرار دارد، مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفت. به نظر حتمی می رسد که پرزیدنت علی خامنه ای بار دیگر به عنوان رئیس جمهور ایران انتخاب شود.» (۳)

امروز همچنین آقای "ناطق نوری" وزیر کشور، در بخشی از سخنان خود در شهرستان بوشهر به مسئله رد صلاحیت مهندس بازرگان از نامزدی انتخابات ریاست جمهوری اشاره کرد و گفت: «مایل بودیم که مهندس بازرگان کاندید شوند تا طرف دارانش مشخص شوند و دنیا متوجه بشود که ایشان طرف دار چندانی ندارد ... حتی جلسات شورای نگهبان از حد معمول هم بیش تر طول کشید و به علت این که ایشان از امیرانتظام که جاسوس امریکا بود و به حبس ابد نیز محکوم شده است، دفاع کرد و گفت که "امیرانتظام هر کاری انجام داده اند، به دستور من (بازرگان) بوده است"، بدین جهت شورای نگهبان در مجموع صلاحیت او را رد کرد.» (۴)

از سوی دیگر، نهضت آزادی نیز اطلاعیه ای در این باره انتشار داد که در آن به آثار و تبعات رد صلاحیت کاندیدای نهضت آزادی پرداخته شده است:

«این قضاوت شورای نگهبان مردم را دچار شگفتی کرده از یک دیگر می پرسند چگونه شرایط صلاحیت قانونی همچون از رجال سیاسی مذهبی بودن، مدیر و مدبر بودن، حسن سابقه در تقوی و ایمان و اعتقاد به مبانی جمهوری اسلامی ایران داشتن، تنها در سه نفر از اعضای حزب جمهوری جمع بوده است ولی کسانی که بعضاً نمونه و الگوی این صفات شناخته شده اند، فاقد این صفات بوده اند!؟» (۵)

در بند بعدی این اطلاعیه آمده است: «نهضت در نامه ای که برای شورای نگهبان ارسال نموده، این پرسش عمومی را مطرح ساخته و درخواست توضیح کرده است. استدلال و

-
- ۱- ۱۳. مأخذ ۱۱، ص ۲۴، آسوشیتد پرس.
- ۲- ۱۴. مأخذ ۲، صص ۳۲ و ۳۳، رادیو امریکا، ۱۰/۵/۱۳۶۴.
- ۳- ۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ویژه نامه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۴، ۱۳/۵/۱۳۶۴، ص ۴، رادیو بی.بی.سی.
- ۴- ۱۶. مأخذ ۱۱، ص ۲.
- ۵- ۱۷. مأخذ ۲، صص ۱۱ و ۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

توضیحات منطقی شورای نگهبان در مورد این تصمیم، معیاری برای آبرو و اعتبار هیئت حاکمه در افکار عمومی ایران و جهان خواهد بود. نهضت آزادی ایران علی رغم ادعای آقای مهندس میرحسین موسوی که "نهضت چون رأی کافی ندارد، تنها بهانه جویی کرده و در انتخابات شرکت نخواهد کرد"، از آغاز علاقه مند و مصمم به فعالیت انتخاباتی بوده و با ایمان و تلاش، کار خود را از ۹ ماه قبل آغاز کرد و برای آن که ملت ایران بتواند در این وظیفه ملی و دینی سرنوشت ساز شرکت کند، حداقل شرایط آزادی و امنیت و امانت را خواستار شد.»^(۱)

در خاتمه اطلاعیه، به دو نوع نگرش موجود در مورد شرکت نهضت آزادی در انتخابات ریاست جمهوری، اشاره شده است: «عده ای ورود ما در انتخابات ریاست جمهوری را زد و بند سیاسی و سازش کاری برای مشارکت در دولت تصور می کردند، عده دیگر هشدار می دادند که می خواهیم با کشاندن مردم به پای صندوق ها، مشروعیت به دستگاه بدهیم و با آراء و ارقامی که ساخته خواهد شد، محکومیت بخریم و آبروی خود را بریزیم. تصمیم شورای نگهبان، نهضت آزادی ایران را از هر دو اتهام مبری ساخت.»^(۲)

۴۷۰

آقای "علی اکبر ناطق نوری" وزیر کشور، در نماز جمعه بوشهر درباره تحرکات ایذایی و تبلیغی گروه های مختلف علیه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، سخنانی ایراد کرد. وی در مورد راه پیمایی سلطنت طلبان و نیز دست گیری تیم های "گروهک منافقین" که از خارج برگشته اند، گفت: «مسئله راه پیمایی سلطنت طلبان و عبور آن ها به وسیله اتومبیل با چراغ های روشن از چند خیابان، جز یک امر فکاهی چیزی دیگری به نظر نمی رسد.» وی افزود: «گروهک منافقین از ۱۰ تا ۲۵ مرداد ماه جاری را هفته فوق العاده اعلام کرده و مدعی است که تیم های عملیاتی آن ها از خارج وارد کشور شده اند. البته طی چند روز گذشته چهار تیم از تیم های مذکور دست گیر شده اند و حرف های آن ها جز طبل تو خالی چیز دیگری نیست و مردم موظف اند هوشیار و آگاهانه با این گونه تبلیغات برخورد کنند.»^(۳)

در این حال، در خصوص تحرکاتی که علیه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری می شود، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: «هواداران حزب منحل شده، هم زمان با اعلام اسامی نامزدهای احراز مقام ریاست جمهوری اسلامی از سوی شورای نگهبان و وزارت کشور، اقدام به شعار نویسی بر در و دیوار برخی اماکن عمومی و تعدادی از معابر در ارتباط با مسئله انتخابات ریاست جمهوری کرده و از هم فکران شان خواستند تا انتخابات را تحریم کنند. آن ها در چند مورد در خیابان ولی عصر حد فاصل میدان ولی عصر تا دو راهی یوسف آباد به تابلوی تعدادی از ایستگاه های اتوبوس و بدنه پناه گاه های مسافری شرکت واحد با استفاده از ماژیک های نوک پهن شعار نویسی کرده اند و در کنار شعار اصلی خود که خواستار تحریم انتخابات شده اند، تداوم جنگ را محکوم کرده و از هواداران خود خواسته اند

ص: ۵۹۱

۱- ۱۸. مأخذ ۲، صص ۱۱ و ۱۲.

۲- ۱۹. مأخذ ۲، صص ۱۱ تا ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

تا جنگ افروز را محکوم کنند»^(۱)

هم زمان با این تحرکات عناصر حزب توده در داخل، روزنامه "مردم" ارگان حزب توده ایران - که در خارج از کشور منتشر می شود - در شماره امروز خود نوشت: «ادامه جنگ ایران و عراق به سود رژیم واپس گرای ولایت فقیه است تا به بهانه آن در جهت تحکیم مواضع کلان سرمایه داران و بزرگ زمین داران گام بردارد و خواست های آزادی خواهانه و حق طلبانه مردم را سرکوب سازد.»^(۲)

ص: ۵۹۲

۱- ۲۱. مأخذ ۲، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

۲- ۲۲. نشریه "نامه مردم" ارگان حزب توده ایران، شماره ۶۱، سال دوم، ۱۰/۵/۱۳۶۴.

یک نفت کش بزرگ یونانی حامل نفت ایران، امروز در آب های خلیج فارس هدف حمله یک هلی کوپتر قرار گرفت، اما موشک شلیک شده، به آن اصابت نکرد. در این باره شرکت "لویدز" لندن اعلام کرد: «این حمله در ۱۰ مایلی سواحل قطر صورت گرفت. موشک شلیک شده به سوی نفت کش "استلیوس" ثبت شده در پاناما، در فاصله ای دورتر از نفت کش و در آب های خلیج [فارس] منفجر شد.»^(۱)

سرانجام اجساد "حسین غلامی" و "قاسم لاریان" اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مستقر در "دره بقاع" لبنان، پس از دو ماه در منطقه "جبل" لبنان - که تحت کنترل نیروهای حزب سوسیال پیشرو "دروزی" است - کشف شد. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت در این باره گزارش داد:

«این دو برادر سپاهی که مسئولیت تدارکات منطقه سپاه را عهده دار بوده و به همراه ۳۰۰ هزار لیره لبنانی - معادل ۲۵ هزار دلار - عازم بیروت بودند، ابتدا گمان می رفت که هنگام عبور آن ها از کنار شهر "زحله" - که در کنترل حزب "کتائب" است - بازداشت شده اند و احتمالاً در زندان فالانژها به سر می برند، ولی کشف اتومبیل آن ها در یکی از پست های بازرسی نیروهای دروزی در منطقه جبل لبنان، افکار را متوجه باند مسلح "جنبلات" کرد که قبل از آن گمان نمی رفت. اجساد پاک این شهیدان در حالی کشف شد که نشان می دهد از همان بدو امر یعنی دو ماه پیش به شهادت رسیده اند و علت اقدام نیروهای حزب سوسیال پیشرو لبنان "دروزی" به این جنایت، سرقت پول های همراه برادران مقتول عنوان می شود.

مسئولین سیاسی نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در این باره گفتند که اقدامات لازم جهت کشف عوامل حقیقی این جنایت ادامه دارد و گفته می شود که "ولید جنبلات" رئیس حزب دروزی، وعده پی گیری و حتی تحویل عاملان قتل را نیز داده است.» در ادامه گزارش یادآوری شده است: «این گونه جنایات مرتباً توسط دروزی ها در نقاط مختلف لبنان صورت

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۹ (۱۳۶۴/۵/۱۵)، ص ۱۱، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۴/۵/۱۳۶۴.

گرفته و افراد آن (گروه) برای پول، حتی از کشتن زن و فرزندان خود هم ابا ندارند. بنا به درخواست سفارت در بیروت، این جزئیات پخش نشود.» در این گزارش همچنین آمده است که پیکرهای پاک این دو شهید در ۱۰/۵/۱۳۶۴ در مراسم باشکوهی به وسیله مسلمانان در بعلبک و سپس در منطقه زینیه تشییع شده و در اطراف حرم مطهر حضرت زینب(س) طواف داده شده است. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، از اجساد این دو شهید - که با لباس و به طور سطحی (دو ماه قبل) دفن شده بودند - به جز استخوان و لباس، چیزی باقی نمانده بود.

در این گزارش همچنین اضافه شده است: «به گفته برادران سپاه در دمشق، در روزی ها که محل دفن شهدای مذکور را به برادران نشان داده و اجساد آنان را تحویل داده اند، اعتراف کرده اند که قاتل این دو شهید، در روزی ها هستند و به زودی قاتل یا قاتلین مزبور را تحویل سپاه خواهند داد. به گفته در روزی ها، قاتل یا قاتلین از در روزی های غیرمسئول یا غیر رسمی بوده اند که دست به این جنایت زده اند و اکنون مسئول این طایفه در روز حاضرند مرتکبین را تحویل سپاه دهند.»^(۱)

رادیو اسرائیل درباره این تشییع جنازه گزارش داد: «صدها نفر از افراتیون مسلمان شهر بعلبک در تشییع جنازه دو نفر از پاسداران دولتی جمهوری اسلامی ایران که در لبنان به قتل رسیده اند، شرکت کردند. "حسین موسوی" رهبر گروه تروریستی "امل اسلامی" - که گفته می شود بودجه عملیات تروریستی و دستورات خود را از تهران دریافت می دارد - در رأس مشایعت کنندگان قرار داشت. تظاهر کنندگان که به گزارشی اغلب آنان فرستادگان جمهوری اسلامی ایران بودند، عکس های آیت الله خمینی را به دنبال جنازه های دو پاسدار مقتول که در پرچم های جمهوری اسلامی پیچیده شده بود، حرکت می دادند.»

در ادامه گزارش رادیو اسرائیل آمده است: «سخن گوی گروه تروریستی امل اسلامی گفت علت و چگونگی قتل این دو تن که اجساد آنان در کوهستان های اطراف کشف گردید، معلوم نیست ولی یکی از رهبران پاسداران آیت الله سریری گفت این دو تن از شهدای اسلام می باشند. بعلبک یکی از مراکز شیعیان بنیادگرا به شمار می رود که در حال حاضر به صورت پایگاه پاسداران دولتی ایران در آمده که از جانب حکومت اسلامی تهران به لبنان فرستاده شده اند. آیت الله سریری گفت: "پاسداران مقتول همراه برادران خود پیرو جنگ ۱۹۸۲ لبنان با اسرائیل، به بعلبک اعزام شدند تا در جنگ با اسرائیل شرکت جویند." وی اضافه کرد: "فرستادگان جمهوری اسلامی به لبنان آمده اند تا قدس را نجات دهند."»

به گفته رادیو اسرائیل: «در این تشییع جنازه شخصی به نام "عباس موسوی" که خود را لیدر حزب الهی های بعلبک معرفی کرد نیز علیه امریکا، شوروی و کنفرانس سران عرب در مراکش، شعار داد و این کنفرانس را توطئه علیه اورشلیم نامید.»^(۲)

ص: ۵۹۴

۱- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۶ (۱۲/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۵/۱۳۶۴، بیروت.

۲- ۳. همان، صص ۲۷ و ۲۸، رادیو اسرائیل، ۱۱/۵/۱۳۶۴.

امروز آن چنان که یک هیئت بازرسی امریکایی موسوم به "تاو" گزارش داده، بار دیگر "دیوید کیمچه" (پیک اسرائیل) در کاخ سفید با "رابرت مک فارلین" مشاور امنیتی ریگان، ملاقات و گفت و گو کرده است. ماحصل این گفت و گو به رئیس جمهوری (ریگان) منتقل شده و نهایتاً تصمیم گرفته شده که به وسیله واسطه ها و دلالاتی که قبلاً از آن ها نام برده شده بود (قربانی فر و...) مقادیر محدودی اسلحه با قید این که موازنه نظامی موجود بین ایران و عراق را بر هم نزنند، در ازای آزادی گروگان های امریکایی به ایران داده شود.

طبق این گزارش، نکته مهم این تصمیم گیری این بوده که سلاح ها می باید توسط اسرائیل برای ایران ارسال شود، به این ترتیب که ابتدا اسرائیل تعدادی موشک تاو و یا هاوک برای ایران بفرستد، سپس امریکا بلافاصله همان تعداد سلاح را به اسرائیل بدهد. (۱)

در این گزارش اضافه شده است که ریگان همچنین ابراز تمایل کرده که این مقدمه ای برای آغاز مذاکرات سیاسی با ایران باشد. مک فارلین با این قید که هدف امریکا یک برنامه سیاسی است نه مبادله سلاح و گروگان، ماجرا را به شورای امنیت ملی گزارش کرده است. وی مخالفت "شولتز" وزیر خارجه و "کاسپار واینبرگر" وزیر دفاع را نیز با رئیس جمهور در میان گذاشته و رئیس جمهور همچنان به ادامه ماجرا نظر مساعد داشته است. (۲)

مسئله تأمین سلاح های ایران در جنگ و نیز این که ایران در عین برقراری محدودیت شدید به وسیله قدرت های غربی، چگونه تسلیحات سیستم غربی ارثیه نظام گذشته را تأمین می کند، از مسائل بحث انگیز همه محافل و رسانه هاست.

خبرگزاری یونایتدپرس در این باره گزارشی از قول دیپلمات ها و کارشناسان خاورمیانه ارائه کرده است که بیان گر تلقی آن ها از وضع ایران است:

«ایران علی رغم کمبود تجهیزات نظامی و قطعات یدکی، ظاهراً مصمم است جنگ خود را تا سرنگونی "صدام حسین" رئیس جمهور عراق، ادامه دهد. میزان تعهد و الزام ایران در قبال

۱- قابل توجه است که محتوای گزارش مزبور تصریح دارد که در جلسه یادشده، بر وجود اسرائیل به عنوان یک پای حتمی قضیه تأکید شده است. دلیل این تمایل، البته در گزارش کمیسیون تاو نیامده است، اما قرائن نشان می دهد که تمایل آشکار به این که اسرائیل رابطه و واسطه ارسال سلاح های امریکایی به ایران باشد، وجود داشته است و این امر حاکی از این بوده است که در نظر داشتند شرایط خاصی همراه این قضیه به ایران تحمیل شود که به نظر طراحان مسئله، حضور اسرائیل در معامله مزبور، لازمه تحقق آن وضعیت و شرایط خواهد بود. بعدها آقای هاشمی رفسنجانی بر تأکید طرف امریکایی به حضور

اسرائیل در این معامله و پرهیز جدی و شدید ایران از این موضوع، در نماز جمعه تهران اشاره کرد و گزارش داد که چگونه ایران وجود کوچک ترین ردپای اسرائیل در این قضیه را نپذیرفت.

۲-۴. سند شماره ۰۰۲۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تاور، ترجمه وزارت خارجه، ۱۱/۵/۱۳۶۴، صص ۴۷ و

جنگ تقریباً پنج ساله، با مشکلات این کشور برای کسب تجهیزات نظامی که به شدت به آن‌ها نیاز دارد، نشان داده می‌شود. تحریم تدارکات تسلیحاتی توسط آمریکا که از سال ۱۹۷۹ در پی بحران گروگان‌گیری در تهران به مورد اجرا درآمد و بی‌میلی سایر کشورها برای پشتیبانی از تلاش جنگی ایران، این کشور را با عدم پشتیبانی و لجستیکی و قدرت آتش نامطلوب برای درهم شکستن دفاع عراق مواجه ساخته است. بنابراین، به نظر می‌رسد ایران دنبال هر فرصتی که در آن قول تدارکات نظامی باشد، می‌رود.

با توجه به این که ایران معمولاً حق دلالتی بسیار زیادی برای تجهیزات نظامی می‌پردازد، تلاش جنگی این کشور بیش از چهل درصد از عایدی حاصل از فروش نفت ایران را به کام خود می‌کشد. کمبود پشتیبانی لجستیکی و قدرت آتش موجب شد تا در تاکتیک‌های نظامی ایران تغییراتی حاصل شود. دیپلمات‌ها می‌گویند به طوری که گفته می‌شود خریدهای تسلیحاتی ایران از طریق یک دفتر ایران در لندن، هماهنگ می‌شود.

کارشناسان نظامی در تهران پایتخت ایران می‌گویند ایران حدود هفتاد فروند جنگنده قادر به عملیات در اختیار دارد که ۲۵ فروند از آن‌ها "اف ۱۴" آمریکایی هستند و ایران اخیراً موفق شده قطعات یدکی "اف ۱۴" مزبور را فراهم آورد. مقامات رسمی آمریکا جریان ورود قطعات یدکی به ایران را تکذیب نمی‌کنند، اما کارشناسان در مورد گزارش‌های تهران مبنی بر این که ایران این قطعات را از طریق همسایه خود "پاکستان" کسب کرده، اظهار تردید می‌نمایند.

کارشناسان به کشورهای سوریه، لیبی و کره شمالی به عنوان مهم‌ترین تأمین‌کننده تسلیحاتی ایران اشاره می‌کنند، اما منابع مختلف عربی می‌گویند سوریه پشتیبانی نظامی خود را از ایران به میزانی پایین نگه داشته و اخیراً از انجام مذاکره با مقامات بلندپایه ایران پیرامون تأمین تسلیحات خودداری کرده است. موجی از حملات هوایی علیه شهرهای ایران موجب گشت‌تا ایران برای خرید تجهیزات جهت دفاع هوایی شدیداً نیازمند خود، به این طرف و آن طرف برود به طوری که گزارش شده ایران برای خرید چنین سیستم‌هایی به فرانسه و چین چشم دوخته است. گفته می‌شود مسئله خرید موشک‌های زمین به هوای چینی طی دیدار ماه گذشته هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ایران از پکن در صدر برنامه کار وی قرار داشت. (۱)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن در خصوص تأمین سلاح ایران و مشکلات آن، گزارش داده است:

«شبکه‌های تلویزیونی آمریکا در اخبار سراسری خود در رابطه با بازداشت شش تن در آمریکا به اتهام تلاش برای قاچاق سلاح، اعلام کردند که در این عملیات، مأمورین اف.بی.ای. نقش دلال‌های اسلحه را بازی کردند و سپس قراردادی برای خرید معادل ۹ میلیون دلار

ص: ۵۹۶

موشک ضد تانک "تاو" امضا نمودند. شبکه ای.بی.سی. به نقل از مقامات اف.بی.ای. اعلام کرد که این سازمان در طول عملیات پنج ماهه خود، از رسیدن هرگونه تسلیحات امریکایی به دست ایرانی ها، جلوگیری کرده است.

بنا به گزارش ای.بی.سی.، از جمله هم‌دستان سرهنگ "جیلپی" که در جریان این توطئه دست گیر شده اند، "پاول ستلوکا" یک متخصص تسلیحات نظامی روسی و "فادل فدل" یک لبنانی بوده اند. شبکه ای.بی.سی. در مورد ستلوکا اعلام کرد که وی به "کاتو" معروف بوده و یک مجله نویس است. براساس این گزارش، کاتو به مأمورین اف.بی.ای. گفته که طی دو سال اخیر وی از طریق فروش اسلحه به ایران هشت صد میلیون دلار کسب کرده است.

ای.بی.سی. گفت تحریم تسلیحاتی امریکا علیه ایران [در سال ۱۹۷۹] که امریکا به ایران تحمیل کرد، تقریباً نیروی هوایی این کشور را کاملاً زمین گیر نموده است. (۱)

۴۷۵

آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس، در نماز جمعه تهران تأثیر راه پیمایی روز قدس را یادآوری کرد و چنین حضوری را جهت شرکت در انتخابات ریاست جمهوری بی رقابت آتی نیز خواستار شد. وی همچنین مسائلی چون صدور انقلاب، شرکت عراقیان در جنگ علیه دولت صدام و اوضاع کنونی نفت و اوپک را مورد بررسی قرار داد. آقای هاشمی گفت:

«قضیه روز قدس خیلی از مسائل را در ایران روشن کرد. همان چند ساعت وقت، به اندازه پنجاه لشکر نیرومند در جبهه ها و در کل دنیا اثر داشت؛ اصلاً همان روز ظهر سرنوشت جنگ روشن شد؛ در برخوردهایی که ما بعد از آن با مسئولان دنیا داریم، این مسئله برای ما روشن است. هیچ کس فکر نمی کرد آن روزها در آن بمباران ها، در آن فشارهایی که بود، در آن تبلیغات گم راه کننده ای که بود و در آن مودی گری هایی که از طرف لیبرال ها و منافقین و دشمنان ما در داخل کشور می شد، هیچ کس فکر نمی کرد آن روز که این مردم این قدر مستحکم اند و این استحکام را نمی فهمید. شما دیدید چقدر مؤثر بود؛ از عصر آن روز دیگر جرأت نکردند آن بمب افکن ها و موشک ها به این طرف بیایند؛ این خیلی کار بزرگی است.

معنای انتخابات آینده هم همین است. معمولاً برای این که انتخابات هیجان پیدا کند و مردم بیایند، خوب، شگردهایی در دنیا هست، رقیب می تراشند و خوب، در این انتخابات ما چنین چیزی نداریم، اما این هیاهو را دشمنان ما خودشان درست کرده اند؛ همین که آن ها سر این مسائل بحث می کنند، انتخابات را تحریم می کنند می گویند: "نروید و تأیید نکنید." مردم هم راه خودشان را می فهمند؛ این مردم باهوش که خودشان راه خودشان را انتخاب کرده اند.»

وی درباره دعوت سلطنت طلبان از مردم (در سال روز مشروطیت) جهت برگزاری یک راه پیمایی علیه نظام جمهوری اسلامی، گفت:

«این ها با نادانی خودشان امروز را اعلام کرده بودند همه سلطنت طلب ها و دشمنان ما،

۱-۶. مأخذ، صص ۱۰ و ۱۱، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۵/۱۳۶۴.

رادیوهای امریکا و انگلستان همه مردم را دعوت کرده بودند که بیایند داخل خیابان ها امروز، روز فلان برای مشروطیت است. مشروطیت را هم این ها بد نام کردند؛ ما مشروطیت را که قبول داریم؛ همین ها از بس می گویند "مشروطیت"، این مردم به خاطر حرف های آن ها دنبال مشروطیت هم نمی روند.

یک نفر از این نامردهایی که پول می گیرند از امریکایی ها که در این مملکت برای آن ها کار بکنند، به خیابان نیامدند؛ این تیپ دشمنان شما این جور هستند و شما هم راه تان را انتخاب کرده اید و همان دستوری که امام فرمودند یعنی نظریه ای که ابراز فرمودند: "باید ان شاء الله در روز انتخابات ما بیش تر از روز قدس هم شرکت کنیم"، صفوف طولانی شما که از صبح زود هم می آید خاری به چشم کسانی است که با شما دشمن هستند و برای دوستان و رزمندگان شما امیدوار کننده است.»

آقای رفسنجانی سپس به پیروزی سیاسی ایران در برخورد با عربستان سعودی در مورد حج اشاره کرد و افزود: «الحمدلله بالاخره آن طور که جمهوری اسلامی و رهبر عزیزمان مایل بودند، عربستان قبول کرد. [...] ما امیدواریم خداوند به بعضی از متصدیان کشور میزبان (عربستان سعودی) ما هم شعور بدهد که مواظب باشند کار زشتی نکنند که اسباب دردسر بشود و روابط ما را تلخ و تیره کند. ما برای آن ها خطری نیستیم؛ علیه اسرائیل و امریکا حرف زدن چیزی است که آن ها هم باید بزنند و آن ها هم باید با ما شریک باشند. ان شاء الله مردم خود سعودی هم همراه زائران ما در این تظاهرات شرکت خواهند کرد.»

وی در مورد صدور انقلاب گفت: «الحمدلله آن مسئله ای که ما به عنوان صدور انقلاب مطرح می کردیم و فکر می کردیم که باید سال های دیگر صبر کنیم تا این فکر راهش را در دنیا پیدا کند، دارد تحقق پیدا می کند. طبق اطلاعات دقیقی که داریم، علائم بیداری و نهضت جهانی اسلام را داریم به چشم خودمان می بینیم. در مصر که در گذشته دژ دنیای اسلام بود و افکار مترقی را در دنیا تغذیه می کرد، درست در روزهایی که بناست مانور "ستاره درخشان" امریکا در آن جا انجام بشود، مردم مصر قیام اسلامی کردند و امروز مصر شاهد همه صحنه هایی شبیه صحنه های سال ۵۵ و ۵۶ در ایران است. و کسی الآن نمی تواند بگوید جمهوری اسلامی و حزب الله ایران در مصر دارد کار می کند. در سودان حرکت مسلمان ها آن قدر قوی شد که "نیمری" به آن روز نکبت بار مبتلا شد. در اکثر کشورهای افریقایی اسلام دارد جوانه می زند. در کشورهای اروپایی مردم مسلمان دارند به هم نزدیک می شوند. در فرانسه یکی از متفکرین فرانسوی اخطار کرد که در آینده اسلام در فرانسه مسئله است. در سراسر اروپا این مسئله هست، در هند و پاکستان هست، در بنگلادش هست، در ترکیه هست. افغانستان موج جهاد مردم، شوروی را دارند در تنگنا قرار می دهند. در لبنان مسلمان ها در آستانه تشکیل حکومت اسلامی هستند.»

آقای هاشمی آزادسازی "ام النعاج" در هور را به دست مجاهدان عراقی، یک تحول در جنگ خواند و گفت:

«از مسائل مهم دیگری که این روز ما داریم، تحولی است که در جنگ پیش آمد و آن این است که نیروهای رزمنده عراقی خودشان مسئولیت آزاد کردن عراق را در نقطه شمالی و جنوبی به عهده گرفتند و موفقیتی که نیروهای عراقی در تپ "بدر" در "ام النعاج" به دست آوردند، برای دنیا هم غیرقابل تصور بود. و ضرباتی که نیروهای عراقی در شمال در منطقه کردستان به عراقی ها وارد کردند، حالا اول کارشان است؛ این تحولی است که در جنگ به وجود آمده و ما پیش بینی می کنیم که ان شاء الله در آینده با حمایت ما، مردم عراق و نیروهای رزمنده عراق راه خودشان را بروند که عراق با دست خودشان آزاد بشود.»

وی در واکنشی در خصوص کاهش اخیر بهای نفت سنگین، موضع گیری کرد و آن را خیانت نابخشودنی خواند: «مسئله دیگری که ما در هفته گذشته داشتیم برایم خیلی تلخ است و هیچ نمی فهمند که چرا این خیانت را می کنند، ارزان کردن قیمت نفت در اوپک بود. این از آن خیانت های غیرقابل غفران می باشد که یک روزی ما اگر قدرت پیدا کنیم، باید کسانی که این جنایت را مرتکب شده اند را تنبیه کنیم. بدون هیچ دلیلی رفتند مقداری از قیمت نفت را پایین آوردند! فقط فرمان امریکا و اروپاست. بعضی از وزرای اوپک فکر می کنند چون نفت را ارزان تر کرده اند، فروش شان و در نهایت درآمدشان بیش تر خواهد شد، در حالی که عرضه و فروش بیش تر نفت، خود موجب کاهش باز هم بیش تر قیمت نفت خواهد گردید و این یک فرمول بسیار ساده و پیش پا افتاده معامله است که بعضی از وزرای نفت اوپک آن را می دانند ولی خیانت می کنند.» وی افزود: «از یک دو سال پیش شروع کردند و قیمت نفت را پایین آوردند، به صورتی که نفت را از ۳۶ دلار در هر بشکه، ده دلار پایین آوردند. آن دست آورد انقلاب اسلامی که نفت را از ۱۲ دلار در هر بشکه رساند به ۳۶ دلار، می خواهند از دست مردم بگیرند.»^(۱)

۴۷۶

در پی دعوت گروه های سلطنت طلب مقیم خارج از کشور (و اعلام آن از رادیوهای خارج) که "سلطنت طلبان ایرانی به مناسبت سال روز مشروطیت و اعتراض به ادامه جنگ، امروز در تهران یک راه پیمایی برگزار کنند"، خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی به خیابان های تهران آمدند تا از آنچه در عمل رخ می دهد، گزارش تهیه کنند. یک گزارش این خبرگزاری در این باره حاکی است:

«از نخستین ساعات صبح امروز خیابان های شمالی تهران به ویژه خیابان ولی عصر شاهد گشت های متعدد برادران کمیته انقلاب اسلامی و پلیس تهران بود. در همین حال گروه های موتور سوار حزب الهی نیز در خیابان ولی عصر و خیابان های فرعی در حالی که پرچم هایی در دست داشتند و شعار "الله اکبر" می داند در حال حرکت بودند.

ص: ۵۹۹

به گزارش خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی، در سراسر خیابان ولی عصر و خیابان های فرعی آن هیچ گونه حرکتی مبنی بر راه پیمایی آرام افراد سلطنت طلب مشاهده نشده و به طور کلی خیابان ولی عصر امروز به دلیل تعطیلی روز جمعه، خلوت بوده و پیاده رو خیابان به ندرت شاهد عبور ره گذران بوده است.»^(۱)

یادآوری می شود که "رضا پهلوی" در جریان میتینگی در (واشنگتن) روبه روی کاخ سفید امریکا، در پیامی از سلطنت طلبان در ایران خواسته بود که در روز جمعه ۱۱ مرداد ماه به عنوان اعتراض و مبارزه با نظام جمهوری اسلامی و حمایت از بازگرداندن حکومت مشروطه پادشاهی، از منازل شان خارج شده و تظاهرات و راه پیمایی کنند. این دعوت را اکثر گروه های سلطنت طلب از جمله جبهه نجات ایران (گروه علی امینی)، سازمان آزادگان ایران، سازمان پارس، سازمان نوآوا، سازمان جوانان و دانشجویان ملی ایران، سازمان خشم، پذیرفته و از آن حمایت کرده اند. در این حال، نشریه "واشنگتن تایمز" برای تدارک زمینه های تبلیغاتی این تظاهرات، مصاحبه ای با رضا پهلوی ترتیب داد. رضا پهلوی در این مصاحبه گفته است: «حکومت خمینی در مفاهیم اسلام تخلف کرده و نظامی را به وجود آورده که از تروریسم تغذیه شده، همه سر و کارش با تروریسم بوده است. نیروهای داخل ایران هم اکنون خود را برای دوران بعد از خمینی آماده می کنند و [...] وی افزوده که هنگامی که به عنوان یک شاهنشاه به ایران بازگردد، حکومت نخواهد کرد بلکه مانند "خوان کارلوس" پادشاه اسپانیا، سلطنت خواهد کرد.

دکتر "علی امینی" نیز در مصاحبه با همان نشریه، با تکرار سخنان رضا پهلوی ادعاهای دیگری را از جمله تشکیل تیپ و گردان های مخصوص از سوی جمهوری اسلامی و اعزام آن ها به کشورهای اسلامی، مطرح کرده است.

امینی همچنین با اعلام حمایت از "راه پیمایی ۱۱ مرداد" خطاب به هواداران خود در ایران گفته است: «در این روز از خانه های خود بیرون آمده و آرام و استوار تا نزدیک ترین میدان یا چهارراه نزدیک به خانه خود راه پیمایی کنید. مطمئن باشید خروش و حرکت شما از خانه های خود که به عنوان رأی اعتماد به "رضا پهلوی" شاه جوان ایران و برقراری رژیم مشروطه پادشاهی تلقی خواهد شد، پشت رژیم [...] را خواهد شکست و به دنیا نشان خواهد داد که ایران زنده است.»^(۲)

خبرگزاری فرانسه نیز ضمن درج درخواست رضا پهلوی، از تهران گزارش داد: «خبرنگار خبرگزاری فرانسه مشاهده کرد که در خیابان ولی عصر که معمولاً تظاهرات در آن انجام می گیرد - تعداد زیادی جیب های کمیته انقلاب اسلامی (شبه نظامی محله) و پلیس در چهارراه ها مستقر شده بودند، در حالی که اتومبیل ها و موتورسوارها در این خیابان در تردد بودند. هیچ گردهم آیی به جز حزب اللهی هایی که با موتورسیکلت و پرچم های جمهوری اسلامی در حال شعار دادن در حمایت از انقلاب بودند، دیده نشد.»

ص: ۶۰۰

۱- ۸. مأخذ ۲، صص ۶ و ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۵/۱۳۶۴.

۲- ۹. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۶ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، صص ۴۰ و ۴۱.

در این گزارش اضافه شده است: «حجت الاسلام "هاشمی رفسنجانی" رئیس پارلمان، در نماز جمعه دانشگاه پیام رضا پهلوی را مطرح ساخت. وی گفت: حتی یک نفر از کسانی که از امریکا پول دریافت می کنند و برای آن ها کار می کنند به خیابان نیامدند، دشمنان ما این طوری هستند.»^(۱)

ص: ۶۰۱

۱- ۱۰. مأخذ ۲، صص ۸ و ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۱/۵/۱۳۶۴، گزارش خبرگزاری فرانسه.

سیزده فروند جنگنده دشمن به منطقه سایت و رادار دزفول حمله کردند که تلفات چندانی در پی نداشت. یکی از جنگنده ها سرنگون و خلبان آن کشته شد. (۱)

در این حال، خبرگزاری آلمان غربی به نقل از بیانیه نظامی عراق گزارش داد: «عراق با انتشار بیانیه شماره ۱۹۱۶ اعتراف کرد که این کشور طی درگیری های روز شنبه ۱۲/۵/۱۳۶۴ در جبهه های جنگ، یکی از هواپیماهای خود را از دست داده است.» (۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی یادآور شده است که پس از قطع حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی شهرهای کشورمان، این چهارمین جنگنده دشمن است که با آتش پدافند تقویت شده رزمندگان اسلام سرنگون می شود. حکومت عراق فقط به سقوط دو فروند از جنگنده هایش اعتراف کرده است. سه فروند از جنگنده های دشمن در خاک ایران و یک فروند آن در خاک عراق سرنگون شده است. دو تن از خلبانان این هواپیماها نیز به اسارت درآمده اند. (۳)

همچنین به گزارش خبرنگار کیهان از ارومیه، چند فروند جنگنده عراقی در ساعت های ۱۵:۳۰ و ۱۵:۴۵ در آسمان ارومیه و در ساعت ۱۵:۰۵ در آسمان سلماس دیوار صوتی شهر را شکستند. (۴)

عراق اعلام کرد که نیروی دریایی این کشور امروز دوبار پیاپی به حوزه نفتی "نوروز" در رأس شمالی خلیج فارس حمله کرده و به طور دقیق دو چاه و یک پمپاژ نفت را مورد اصابت قرار داده است. (۵) یک اطلاعیه نظامی ارتش عراق زمان دو حمله را ۶:۴۰ و ۶:۵۵ بامداد ذکر کرده است. (۶) از سوی دیگر، به نوشته خبرگزاری جمهوری اسلامی: «اولین گزارش ها وقوع انفجار در حوزه نفتی نوروز را تأیید می کرد، اما با گزارش های تکمیلی واصله از جزیره خارک، مشخص گردید نیروهای عراق موشکی را به طرف سکوی نفتی نوروز رها کرده اند که موشک در حوالی این حوزه در آب منفجر شده و خوش بختانه هیچ گونه خسارتی در بر نداشته است.» (۷)

۱- ۱. سند شماره ۱۰۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ، راوی قرارگاه خاتم الانبیاء (ص) (محسن رخصت طلب)، ۱۲/۵/۱۳۶۴، ص ۱۳۲.

۲- ۲. روزنامه کیهان، ۱۵/۵/۱۳۶۴، ص ۱۸.

۳- ۳. همان.

۴- ۴. روزنامه کیهان، ۱۳/۵/۱۳۶۴، صص ۱ و ۳.

۵-۵. Streedhar –Kailkoul, tanker war (New Delhi: A.B.C Publishing house) p.۳۸

۶-۶. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۴/۵/۱۳۶۴، ص ۱، رادیو بغداد.

۷-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۸ (۱۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳/۵/۱۳۶۴.

در سیر مراحل آماده سازی عملیات بزرگ (فاو)، امروز نیز جلسه ای در قرارگاه خاتم الانبیاء (ص) با حضور علی ششمخانی و رحیم صفوی و چند تن از مسئولان واحدهای ستادی این قرارگاه تشکیل شد. در این جلسه پیشرفت امور مهندسی در منطقه حاشیه اروند و نیز خارج کردن مردم از این منطقه باز هم مورد بحث قرار گرفت و در این موارد توافق شد:

- ضرورت احداث چند جاده همراه با خاکریز.

- احداث خاکریز روی همه جاده های در دید.

- زیرسازی مواضع توپخانه.

- ساخت چهار پل دوبه ای.

- خارج کردن مردم از منطقه حاشیه اروند. (۱)

همچنین قرار شد به منظور رعایت مسائل حفاظتی، خارج کردن مردم در دو مرحله انجام شود؛ در مرحله اول - که یک ماه بعد اقدام می شود - از شهر آبادان تا اول پیچ بهمن شیر و در مرحله بعدی - که دو ماه بعد خواهد بود - منطقه دوم که در پایین منطقه اول واقع شده است، تخلیه شود. (۲)

اما در کنار این طرح، جهت عادی کردن وضعیت منطقه و منحرف ساختن ذهن دشمن از تحولاتی که شاهد آن است، این تصمیم نیز گرفته شد که نه تنها فعلاً از اخراج مردم خودداری شود، بلکه حضور آنان را تا حواشی اروندرود نیز گسترش دهند و "خرماچینی" بهانه و عامل و زمینه ساز و پوشش این حضور باشد. حفاظت موظف گردید طرح مورد نیاز برای اجرای این اهداف را آماده کند و به مورد اجرا گذارد. این آثار در تصمیم گیری امروز قرارگاه مدنظر بوده است:

۱- عادی ساختن وضعیت منطقه.

۲- ایجاد پوشش برای فعالیت های مهندسی و تردد یگان ها.

۳- به کارگیری مردم جهت کمک به فعالیت های مهندسی از قبیل لایروبی نهرها، ترمیم سواحل اروند و...]. البته حضور مردم بی اشکال نیست و پیش بینی می شود که تردد هایی نیز در اروند و ارتباط با دشمن صورت بگیرد، با این حال این امر ضروری تشخیص داده شد، اما برای جلوگیری از پی آمدهای منفی آن، واحد اطلاعات موظف شده که قوانین و آیین نامه های ضروری را تنظیم کند؛ از جمله این که مردم را با شناسایی و صدور کارت های مشخص، به منطقه راه بدهند. گفتنی است که سپاه بعد از تحویل گرفتن خط از ارتش و ژاندارمری، دوازده پست دژبانی جهت کنترل تردد مردم و عبور وسایل نقلیه احداث کرده است.

١-٨. سند شماره ١٦٧٠١ / ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه خاتم، راوی محسن رخصت طلب ١٣٦٤/٥/١٢.

٢-٩. مأخذ ١، صص ١٣٤ و ١٣٥.

به نظر حاضران در جلسه، خرماچینی به وسیله مردم با توجه به این فصل - که هنگام برداشت خرما است - بیشترین تأثیر را در عادی سازی دارد.^(۱)

۴۸۰

در پی دعوت فرماندهی سپاه از همه فرماندهان یگان ها و قرارگاه ها (در ۲۳/۲/۱۳۶۴) برای انجام دادن "عملیات محدود"، تیپ الغدیر نیز اجرای یک تک محدود در "هور" با هدف تصرف پاسگاه "لیج" عراق را در نظر گرفت که امروز آخرین شناسایی های خود را در این خصوص به پایان رساند. در گزارش مربوط به این شناسایی ها آمده است:

«جهت کسب اطمینان بیش تر به راه کارهای عملیات، آخرین شناسایی صورت گرفت که [راه کارهای مورد نظر] مسئله خاصی نداشت، اما مشاهده شد که دشمن مقداری مهمات اضافی در پاسگاه لیج آورده و بر تعداد بشکه های انفجاری افزوده است. به نظر می رسد احتیاط لازم برای حفاظت در امور شناسایی، نقل و انتقال نیرو و عکس هوایی رعایت نشده. (۲) ۱۲. همان، پاورقی ص ۷. (۳) در حال، تدبیر نیروهای شناسایی و انتخاب آب راه های فرعی (غیر از آب راه های اصلی) این بوده است که چنانچه دشمن عملیات را فهمیده، بتوان از آب راه های فرعی استفاده کرد.» (۴)

یادآوری می شود شناسایی منطقه این عملیات از ۱۴/۴/۱۳۶۴ آغاز شده است و به این ترتیب حدود یک ماه طول کشیده است. این مدت برای شناسایی یک عملیات محدود زمان کمی نیست، اما وقتی که به ویژگی های منطقه عملیاتی و سابقه حضور یگان عمل کننده در آن توجه شود، مشخص می گردد که فعالیت های شناسایی با قوت و سرعت خاصی انجام می شده است. (۵)*

سابقه حضور تیپ الغدیر در هور به ۱۱/۴/۱۳۶۴ برمی گردد. قبل از این و پس از عملیات بدر، تیپ الغدیر با توجه به تلفات و ضایعاتی که در این عملیات متحمل شده بود، در منطقه شلمچه و تحت امر قرارگاه نوح به بازسازی مشغول بود. در تاریخ ۱۱/۴/۱۳۶۴ در پی ابلاغ مأموریت از قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، این تیپ جهت اجرای عملیات در هورالهویزه و تصرف پاسگاه لیج، زیر امر قرارگاه سلمان [قرارگاه فرماندهی هور] قرار گرفت، به همین دلیل خط پدافندی تیپ ویژه شهدا در محور "شط علی" تحویل این یگان گردید تا هرچه سریع تر برای عملیات آماده شود.

ص: ۶۰۴

۱- ۱۰. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، (از مجموعه گزارش های نبرد بزرگ والفجر ۸)، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (داود رنجبر)، ص ۵۵.

۲- به این ترتیب، احتمال حساسیت دشمن وجود داشت، به دلیل همین احتمال، چند روز قبل از عملیات، نیروهای خودی در آب راه ها کمین هایی گذاشتند تا در صورت نفوذ نیروهای دشمن به مواضع ما، از ضربه پذیری و غافل گیری خودی جلوگیری شود.

-۳

۴-۱۱. سند شماره ۰۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۵"، گزارش راوی عملیات قدس ۵ (سیدمحمد فاطمی)، ص ۷.

۵- * ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۸۰: گزارشی از شناسایی در هور ۶۰۷.

قبل از واگذاری این منطقه به تیپ الغدیر، لشکر ۲۵ کربلا- در دو عملیات قدس ۱ و ۲ با تصرف چند پاسگاه آبی خاکی دشمن، مواضع خودی را به پاسگاه الیح و منطقه حساس "البیضه" نزدیک تر کرده بود. مأموریت تیپ الغدیر در واقع ادامه و تکمیل این دو عملیات است. در اجرای عملیات روی پاسگاه "الیح" این مقاصد نیز در نظر گرفته شده است:

۱- نزدیک تر شدن به البیضه؛ (پاسگاه الیح در سمت چپ پاسگاه بلاله و نزدیکی البیضه قرار دارد).

۲- تأمین بیش تر جاده خندق.

۳- تأمین بیش تر جناح راست خط پدافندی که احتمال دارد دشمن با اتکا به خشکی های موجود در این محور با نزدیک شدن به مواضع خودی، آن را به خطر بیندازد.

۴- محدودتر شدن خط پدافندی خودی و تقلیل پاسگاه های روبه روی آب.

منطقه عملیات واقع در هورالهویزه، در شمال منطقه عملیاتی بدر و در شرق البیضه قرار دارد. (۱)

۴۸۱

در این خصوص که ایران سلاح های مورد نیاز جنگ را چگونه تأمین می کند، روزنامه کویتی "الانباء" نوشته است: «ایران اخیراً به یک محموله بزرگ موشک های زمین به هوا دست یافته است.» این روزنامه به نقل از منابع وزارت خارجه ایتالیا افزوده است: «ایران از موشک های مورد ذکر، در عملیات جنگی اخیر در جبهه های شمالی استفاده کرده است... [هدف ایران از خریداری این موشک ها، آماده ساختن نیروهای ایران جهت انجام یک رشته عملیات گسترده در پایان ماه جاری می باشد.]» به نوشته این روزنامه، این عملیات با نام "قدس ۵" انجام خواهد شد. (۲)

روزنامه "نیویورک تایمز" نیز با اشاره به ماجرای اخیر محاکمه افرادی که در صدد قاچاق سلاح به ایران بودند، نوشته است: «ظاهراً ایران در تلاش خود جهت به دست آوردن سلاح های امریکایی تا آن جا پیش رفته است که یک مقام رسمی برای خرید اسلحه قاچاق به امریکا فرستاده است. "حسین م. آذر" - که ادعا می شود یک مقام رسمی ایران است - یکی از شش نفری است که توسط مأموران فدرال دست گیر شده اند و دولت امریکا گفته است که آن ها نقشه قاچاق بیش از ۷۵ میلیون دلار موشک های پیشرفته و دیگر سلاح ها به ایران را داشته اند. گفته می شود که آذر خود را یک مقام رسمی دولت ایران معرفی کرده است. مقامات فدرال موقعیت رسمی آذر را به طور علنی تأیید نکرده اند، ولی به طور خصوصی شواهدی به دادستانی ارائه داده اند که ادعای آذر را تأیید می کند.» (۳)

۴۸۲

آقای "امامی کاشانی" عضو شورای نگهبان و رئیس هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات، در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در یک مصاحبه مطبوعاتی به چگونگی گزینش و چگونگی

۱-۱۳. همان، ص ۳.

۲-۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۷ (۱۳/۵/۱۳۶۴)، ص ۵، روزنامه کویتی "الانباء"، ۱۲/۵/۱۳۶۴.

۳-۱۵. مأخذ ۷، صص ۱۱ و ۱۲، خبرگزاری کویت از واشنگتن.

رد صلاحیت نامزدهای ریاست جمهوری اشاره کرد و باقی ماندن تنها سه نفر واجد صلاحیت را ناشی از نقص قانون اعلام و اظهار امیدواری کرد که این نقص را مجلس در آینده رفع کند. وی در اظهارات خود گفت: «انتخابات ریاست جمهوری در اصل ۹۸ قانون اساسی نظارتش به عهده شورای نگهبان است، همچنین در اصل ۱۱۵ و ۱۱۰ اشاره به نظارت شورای نگهبان شده است. قانون اساسی در اصل ۱۱۰ که مربوط به اختیارات رهبر و مقامات رهبری است، در یکی از بندها می گوید: "صلاحیت کاندیدای ریاست جمهوری را وقتی شورای نگهبان نیست، رهبر تأیید می کند و وقتی که شورای نگهبان تشکیل شد، شورای نگهبان تأیید می کند" یعنی در اصل، شورای نگهبان قائم مقام رهبر است. در تعیین صلاحیت ها، در اصل ۹۸ و ۱۱۵ نظارت به عهده شورای نگهبان است و براساس وظیفه ای که دارد، دو نفر را طبق قانون به هیئت مرکزی انتخابات که هفت نفر می باشند، معرفی می کند. شورای نگهبان این جانب و آقای بیژنی که از حقوق دان ها می باشد را انتخاب کرده است و بعد هم آقایان گلپایگانی و فیضی که در دیوان عدالت اداری هستند و آقایان لبانی، نژادحسینیان و اشعری را شورای نگهبان تعیین کرده که جمعاً این هفت نفر نظارت بر انتخابات را به عهده گرفته اند.»

وی افزود: «نکته ای که باید عرض کنم این که آراء ملت همان طور که هست، در محدوده قانون اساسی انعکاس پیدا کند؛ یعنی اگر بخواهند مردم به کسی رأی دهند که در قانون اساسی واجد شرایط نیست، شورای نگهبان جلو این رأی را می گیرد و آراء ملت را حفظ می کند، لذا از اول، صلاحیت کاندیداها را تأیید می کند و تا به آخر که رسیدگی به وضع شکایات می باشد، ادامه می دهد.»

وی در پاسخ به سؤال یکی از خبرنگاران در مورد علت انتخاب سه نفر از میان ۵۰ کاندیدای ریاست جمهوری، پاسخ داد:

«دلیل اساسی این را نقص قانون می دانم، برای این که در قانون آمده اعضای شورای نگهبان، شورای عالی قضایی، دولت و مجلس اگر می خواهند کاندید شوند، باید استعفا دهند. این استعفا دادن محظوراتی پیش می آورد، زیرا اگر در انتخابات ریاست جمهوری انتخاب نشوند، به سادگی نمی توانند به کار خود بازگردند [...] از سوی دیگر، قانون اساسی می گوید کسانی که می خواهند کاندیدای ریاست جمهوری شوند باید از "رجال سیاسی و دارای حسن سابقه و [...] باشند"، از آن جایی که کسانی که خود را سیاسی - مذهبی نشان داده اند و سابقه خوب هم دارند، بر سر کارهای مهم هستند که در صورت کاندیدا شدن باید استعفا دهند، این ماده قانون از علت های مهمی بود برای اشخاصی که سرشناس بودند و برای شورای نگهبان نیز مشخص است که صلاحیت ریاست جمهوری دارند، ولی به خاطر همان نقص قانون، نتوانستند کاندید شوند. من فکر می کنم دره دوره آینده، مجلس چنین

قانونی را حذف کند. از سوی دیگر، اشخاصی نیز آمدند که غالب آن‌ها شناخته نشده بودند، ممکن است ثبوتاً صلاحیت هم داشته باشند ولی به علت معلوم نبودن حسن سابقه، صلاحیت آن‌ها برای شورای نگهبان محرز نشده است.»

وی تأکید کرد: «مردم باید توجه کنند که ریاست جمهوری و تأیید آن غیر از تأیید نماینده مجلس است. در انتخابات نمایندگان مجلس، شورای نگهبان اگر نقطه تاریکی ندید، بنابر صحت می‌گذارد ولی در ریاست جمهوری ده شرط در قانون اساسی دارد که یکی از آن‌ها حسن سابقه است که باید برای شورای نگهبان و ملت محرز شود.»

امامی کاشانی در پاسخ به سؤال خبرنگار کیهان عربی در مورد علل رد صلاحیت مهندس بازرگان، گفت: «شورای نگهبان تمام نقاط مثبت و منفی آقای بازرگان را رسیدگی کرده و بعد از جمع بندی در شورا مطرح و بحث نمود و آنچه را که قانون اساسی تکلیف کرده، طبق شرایطی که کاندیداها باید داشته باشند، با توجه به سابقه و مطالب ایشان رأی نیاوردند و اگر لازم باشد برای ملت منعکس می‌کنیم.» وی در پاسخ به سؤال خبرنگار کیهان در مورد مطالب وزیر کشور (آقای ناطق نوری) در خصوص بازرگان، گفت: «من به وزیر کشور تلفن کردم، وی گفت در جمعی - که فکر می‌کنم از بخشداران یا فرمانداران بوده - سؤال کردند و آن‌جا گفته اند که برای چه بازرگان تأیید نشده. این که روزنامه نقل کرده، تا چقدر جامع بوده و یا نبوده، استنباط وزیر کشور بوده است و ما در اختیار کسی نگذاشته ایم.»

خبرنگار کیهان پرسید: «با توجه به سوژه دادن دست ضدانقلاب، بهتر نبود بازرگان را تأیید می‌کردید؟» آقای امامی کاشانی: «همان طور که امام در پیام ۲۲ بهمن در مورد شورای نگهبان فرمودند، تا به حال تحت تأثیر جوّ قرار نگرفته است؛ فقه اسلام و قانون اساسی را جلوش می‌گذارد و جلو می‌رود؛ در قانونی هم که در مجلس تأیید می‌کنند، کار به جوّ ندارد؛ اصولاً شورای نگهبان مصلحت اندیشی نمی‌کند.» (۱)

ضمیمه گزارش ۴۸۰: گزارشی از شناسایی در هور

در مورد سابقه و چگونگی انجام دادن شناسایی‌ها، این مطالب گفتنی است:

چند روز بعد از ابلاغ مأموریت به تیپ الغدیر، در تاریخ ۱۴/۴/۱۳۶۴ واحد اطلاعات و عملیات این تیپ کار شناسایی در هور را مورد بررسی قرار داد و در نهایت چهار آب راه مهم و قابل استفاده برای عملیات در نظر گرفته شد، به این ترتیب که از تاریخ ۱۵/۴/۱۳۶۴ کار خود را روی دو آب راه "حضرت رسول(ص)" و "آب راه حمزه سیدالشهدا(ع)" آغاز کرد، سپس از ۲۷/۴/۱۳۶۴ "آب راه تبوک" را مورد شناسایی قرار داد و پس از آن با توجه به عکس هوایی و مشخص شدن یک آب راه دیگر "آب راه امام علی(ع)"، شناسایی در این چهار محور صورت گرفت:

در محور محمدرسول الله(ص) با استفاده از بلم و سلاح‌های سبک از قبیل کلت، نیروهای شناسایی تا سیصد متری دشمن رفتند و برای توجیه و آشنا شدن نیروهای غواص، آن‌ها را به همراه خود به جلو می‌بردند. کلاً این محور حدود ده بار شناسایی شد.

در محور حمزه سیدالشهداء(ع)، وضعیت شناسایی به لحاظ دفعات و مدت زمان شناسایی، مشابه محور محمدرسول الله(ص) بود.

محور امام علی(ع)، محور بسیار حساسی است، زیرا با استفاده از زیره ای که در سمت چپ محور حمزه و پاسگاه الیج قرار داشت، می توان دشمن را دور زد و از یک کیلومتری پشت پاسگاه الیج بیرون آمد. حداقل ده بار شناسایی در این محور صورت گرفت.

محور آب راه تبوک معروف به "فاطمه زهرا"(س) به لحاظ این که مقابل پاسگاه "ترابه" واقع شده و انتهای آن به پاسگاه الیج می رسد، حساسیت ویژه ای داشت و چون دشمن احتمال تک را به آن جا می داد، همواره بر روی آن ثبت تیر و اجرای آتش داشت، لذا استفاده از نیروهای پشتیبانی و تخریب را در این محور به دقت مورد نظر قرار دادند و از طرفی جهت انجام دادن شناسایی، از نیروهای عرب زبان نیز استفاده شد.

شناسایی های انجام شده نشان می داد: همه موانع دشمن در آب راه تبوک قرار دارد، چرا که دشمن احتمال هجوم از سایر آب راه ها را نمی داد. این موانع عبارت بود از: شش تا هفت ردیف سیم خاردار خصوصاً در انتهای آب راه، نزدیک پاسگاه دشمن؛ حدود هفت صد متر میدان مین و بشکه های دویست لیتری حاوی مواد آتش زا (فוגاز).

همچنین تجهیزات تعبیه شده در پاسگاه الیج چنین بود: دو دستگاه تک لول ضد هوایی؛ دو قبضه خمپاره انداز ۸۱ و ۸۲ میلی متری و مهمات کافی جهت ۴۸ ساعت مقاومت. به لحاظ نیرو، گردان سوم از تیپ ۷۰۱ کماندویی "حذیفه" در منطقه مستقر بود. (۱)

ص: ۶۰۸

بامداد امروز نیروهای دشمن در منطقه عملیاتی "قدس ۱" در شمال "هورالهویزه"، با پشتیبانی آتش توپخانه و به کارگیری چند هلی کوپتر دست به یک پاتک زدند، ولی رزمندگان خودی با اجرای به موقع آتش، تعدادی از قایق های دشمن را منهدم و شماری از نیروهای مهاجم را اسیر کردند و تلفاتی نیز به آن ها وارد آوردند. به گزارش روزنامه کیهان، یکی از اسیران عراقی گفته است که هلی کوپتری که امروز هدف آتش پدافند نیروهای اسلام قرار گرفته، حامل چند تن از افسران اطلاعاتی ارتش بعث بوده است که همگی آن ها کشته شده اند. در این عملیات تعدادی از قایق های دشمن سالم به غنیمت گرفته شد. (۱)

به گزارش یک نشریه داخلی سپاه، در دو هفته گذشته (۱ تا ۱۳/۵/۱۳۶۴) درگیری هایی بین نیروهای خودی و ضدانقلاب در مناطق نرده، پیرانشهر، اشنویه، بانه و تکاب روی داده است. در این درگیری ها، از نیروهای دشمن حداقل ۴۸ تن هلاک و ۴ تن اسیر شده اند و یک تن نیز زخمی شده است. از نیروهای خودی هم دو تن شهید، دو تن مفقود و ۱۵ تن اسیر شدند. (۲)

گزارش های دیگر حاکی است که جسد "استاد حسن" فرمانده هیز افشار حزب دمکرات، در میان کشته شدگان می باشد. (۳)

در پی ادعای روز گذشته عراق مبنی بر این که میدان نفتی نوروز را مورد تهاجم قرار داده است (۴) و با توجه به انعکاس وسیع آن در رادیوهای بیگانه، خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز در تماسی با دفتر "محمد غرضی" وزیر نفت، کسب اطلاع کرده که طبق گزارش های رسیده از جزیره خارک، نیروهای عراقی موشکی را به طرف سکوی نفتی نوروز شلیک کرده اند که در حوالی این سکو در آب منفجر شده و هیچ گونه خسارتی نداشته است. (۵)

ناخدا محمدحسین ملک زادگان فرمانده نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران، در

۱-۱. روزنامه کیهان، ۱۴/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲-۲. سند شماره ۲۲۶۰۶۲ دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها" شماره ۵۶ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۷.

۳-۳. سند شماره ۲۰۰۰۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش روزانه"، شماره ۱۵ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۲.

۴-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۸ (۱۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۱.

مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی، درخصوص نقش نیروی دریایی در خلیج فارس مبنی بر حراست و دفاع از سواحل و آب های سرزمینی، آب های ساحلی، منابع حیاتی و حساس، فلات قاره و حفظ و حراست از جزایر و بندرهای میهن اسلامی، گفت:

«نیروها و یگان های شناور دریایی، هوایی و نیروهای زمینی که به صورت آبی خاکی عمل می کنند، طوری در این منطقه گسترش یافته اند که پوشش کامل را به منطقه خلیج فارس و دریای عمان می دهند.»

وی با تأکید بر نقش و آمادگی کامل نیروی دریایی در جنگ، گفت: «ما هدف های تهاجمی در جنگ نداریم ولیکن مصمم هستیم قاطعانه با هرگونه تهاجمی مقابله کنیم و آن ها را سرکوب کنیم. هدف ما اهداف استراتژیک است.» ناخدا ملک زادگان در مورد دخالت امریکا و نیروهای بیگانه در خلیج فارس، چنین موضع گیری کرد: «ما معتقدیم منطقه خلیج فارس باید توسط کشورهای خود منطقه حفاظت و حراست بشود و برای ما قابل قبول نیست نیروی دیگری از ده ها هزار کیلومتری این جا بخواهد حضور خود را در منطقه نشان دهد.»

فرمانده نیروی دریایی در خاتمه با اشاره به این که "نیروهای خارج از منطقه را تحت کنترل داریم و هرگونه توطئه ای علیه جمهوری اسلامی ایران سرکوب خواهد شد"، در خصوص بازرسی کشتی ها گفت: «این حق مسلم و قانونی ماست که از عبور هرگونه محموله ای که در توان رزمی دشمن اثر می گذارد، جلوگیری کنیم.»^(۱)

در این حال، رادیو اسرائیل به نقل از سخنان فرمانده نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران گفت: «حکومت اسلامی برای مقابله با تهدید های بالقوه که از حضور ناوگان ایالات متحده در خلیج فارس در مانور دریایی کویت ناشی می شود، طرح هایی تهیه کرده است. وی (فرمانده نیروی دریایی) بی آن که به ماهیت این طرح ها اشاره نماید تهدید کرد که ایران در صورت احساس هرگونه خطری، آن ها را به مورد اجرا خواهد گذاشت.» رادیو اسرائیل همچنین گزارش داد که ایران اعلام داشت پدافند هوایی خود را در نواحی مرزی تقویت بخشیده و سقوط هواپیمای جنگی عراق که به گفته مقامات تهران پیش از ظهر دیروز در شمال غربی خوزستان سرنگون شد، از نتایج آن بوده است.^(۲)

۴۸۷

رسانه های گروهی و مطبوعات امریکا اخیراً به طور گسترده ای به مسئله قاچاق اسلحه از امریکا به ایران پرداخته اند تا جایی که این مباحث با دست گیری تعدادی از دلایان اسلحه، ابعاد تازه تری به خود گرفته است.^(۳)

رادیو امریکا به نقل از نشریه "لوس آنجلس تایمز" در تفسیری در این باره گفت: «ایران می کوشد که از طریق بازرگانان، وزارت دفاع امریکا و سایر منابع، موشک ها و قطعات یدکی جت های جنگنده اف - ۱۴ خود را که ساخت امریکاست، به دست آورد تصور می شود که از

ص: ۶۱۰

۱-۶. روزنامه کیهان، ۱۳/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲-۷. مأخذ ۴، ص ۲۶، رادیو اسرائیل، ۱۳/۵/۱۳۶۴.

۳-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۲۵ (۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۸؛ و: خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۵ (۱۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۳؛ و: خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۷ (۱۳/۵/۱۳۶۴)، ص ۵؛ و: مأخذ ۴، ص ۱۰ تا ۱۴ و ص ۱۸؛ و: خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۹ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۴.

میان ۸۰ جت اف - ۱۴ که توسط دولت شاه فقید ایران خریداری شده بود، اکنون بیش از ده هواپیما قابلیت پرواز و انجام مأموریت های نظامی را نداشته باشند. بنابراین گزارش، در ابتدای عملیات قاچاق اسلحه، عمال ایران فریب دلالتان را می خوردند اما اخیراً در این کار تبصر زیادی پیدا کرده و اکنون سعی دارند مستقیماً به سیستم تدارکات نظامی امریکا رخنه کنند.»

همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه، لوس آنجلس تایمز امروز (یکشنبه) به نقل از مسئولان دولت فدرال امریکا نوشته است: «علی رغم محاصره تسلیحاتی که در پی بحران گروگان گیری تهران از سوی واشنگتن اتخاذ شده است، صدها محموله سلاح امریکایی ظرف پنج سال گذشته به ایران ارسال شده است. [...] منابع رسمی امریکایی با قبول این نکته که تقاضای ایران برای سلاح بسیار شدید است، خاطرنشان می کنند که عملیات موفقیت آمیز قاچاق، تنها ده درصد از نیازهای تسلیحاتی تهران را برآورده می کند و سلاح هایی که ظرف پنج سال گذشته توسط ایران در جنگ علیه عراق مورد استفاده قرار گرفته اند، یا از انبارهای پنتاگون و یا از طریق شرکت های خصوصی در اختیار ایران قرار می گیرند، این در حالی است که مأموران ایرانی که مسئول خرید آن ها هستند، از اعتبارهای تقریباً نامحدودی برخوردار می باشند [...] ایران توجه خاصی به لوازم یدکی ناو جنگی، هواپیما، هلی کوپتر و همچنین تجهیزات رادار و عینک های رؤیت کننده در شب، مبذول می دارد.»

یک سرهنگ دوم امریکایی که - کارشناس موشک - است هفته گذشته متهم شد که سعی داشته است مقادیری موشک ساخت فرانسه و امریکا به ارزش ۱۴۰ میلیون دلار به ایران بفروشد. یک هفته قبل از آن نیز هفت تن دیگر در شهر "سان دیه گو" کالیفرنیا به سرقت و ارسال لوازم یدکی موشک های "فونیکس" و لوازم یدکی جت های اف - ۱۴ به ایران، متهم شدند.» (۱)

۴۸۸

کشورهای الجزایر و لیبی در قبال شرکت در کنفرانس فوق العاده سران عرب که عراق و متحدانش در برگزاری آن مصرّند، صراحتاً موضع گیری کردند. وزیر خارجه الجزایر در مورد هدف از عدم شرکت این کشور در کنفرانس فوق العاده سران عرب در "کازابلانکا"، گفت: «اهداف این کنفرانس در خدمت منافع ضروری امت عرب نیست.» خبرگزاری الجزایر با اعلام این خبر، افزود: «وزارت امور خارجه الجزایر این اقدام شاه حسن دوم را یک عمل تفرقه افکنانه خوانده و معتقد است این حرکت، اعتبار و قدرت امت عرب را زیر سؤال خواهد برد.»

در همین حال، آسوشیتدپرس در گزارشی از طرابلس (لیبی)، با اشاره به این که لیبی به سه شرط در کنفرانس سران عرب شرکت خواهد کرد، به نقل از خبرگزاری جانا (خبرگزاری لیبی) اعلام کرد: «به شرطی که رفتار "خیانت بار" عراق و اردن و نیز اشغال مصر از سوی امریکا، در این کنفرانس مورد بحث قرار بگیرد و بخشی از مباحثات خود را به محاکمه

ص: ۶۱۱

رژیم های عراق و اردن به خاطر جنایت آن ها در برقراری رابطه با مصر اختصاص دهد، ما در کنفرانس شرکت خواهیم نمود. [... لیبی در این کنفرانس شرکت می کند به شرطی که موضوع وحدت اعراب و آزادی فلسطین در برنامه هایش گنجانده شود.]»

این در حالی است که برخلاف لیبی و الجزایر، عراق و متحدانش در برگزاری این کنفرانس اصرار دارند و برای آن تبلیغات بسیاری در رسانه های جهان کرده اند.^(۱)

۴۸۹

در حالی که در میان کشورهای عربی در مورد شرکت یا عدم شرکت در کنفرانس سران عرب در مراکش، نوعی جناح بندی وجود دارد که حکومت عراق و متحدان و دوستان آن از جمله عرفات و اردن در یک طرف آن اند، امروز یک هیئت فلسطینی مخالف مشی ساف و عرفات وارد تهران شد. در این هیئت سرهنگ "ابوموسی" رهبر بخش انقلابی فتح، "احمد جبرئیل" دبیرکل جبهه خلق برای آزادی فلسطین (فرماندهی کل)، "ابوماهر الیمانی" عضو دفتر سیاسی این جبهه و "فرحان ابوالهجا" عضو رهبری جنبش الصاعقه، حضور دارند. این هیئت، پس از ورود به تهران، در مصاحبه ای مطبوعاتی به سؤالات خبرنگاران داخلی پاسخ داد.

ابتدا سرهنگ ابوموسی در جواب یکی از خبرنگاران که پرسید: «نظر شما در مورد سیاست عراق در قبال مسئله فلسطین چیست؟» گفت:

«من به طور خلاصه آنچه را که می توانم بگویم آن است که این جنگی که به وسیله صدام حسین علیه انقلاب اسلامی تحمیل شده را ظالمانه به حساب می آوریم. ایران در زمان شاه تحت حاکمیت امریکا و تکیه گاه اصلی آن در منطقه بود، لذا پس از پیروزی انقلاب اسلامی صدام آتش جنگ را علیه این انقلاب که شعارهای اولیه آن آزادسازی فلسطین و قدس است، شعله ور ساخت. ما معتقدیم که این امکانات و این وسایل جنگی باید علیه دشمن صهیونیستی در منطقه به کار گرفته شود. رژیم عراق که وانمود می کرد مدافع انقلاب فلسطین است، امروز دست در دست ارتجاع منطقه که از حسنی مبارک و شاه حسین اردنی تشکیل شده است، در جهت خدمت به منافع ارتجاع و امپریالیسم گام بر می دارد. ما به طور کلی می گوییم که سیاست صدام در قبال ایران، بسیار احمقانه است و این دریافت ما از جنگ است.»

خبرنگار دیگری پرسید: «شما هم زمان با تدارک برگزاری کنفرانس سران عرب، به ایران آمده اید، هدف دیدار شما چیست؟» ابوموسی پاسخ داد:

«ما به ایران آمدیم تا بر روابط مستحکم انقلاب فلسطین با انقلاب اسلامی ایران دوباره تأکید کنیم. ما برگزاری این اجلاس در فاس و در کشور مغرب که کنفرانس فاس اول در آن جا برگزار شد و به طور ضمنی اسرائیل را به رسمیت شناخت، محکوم می کنیم. ما معتقدیم مادامی که پیمان های ارتجاعی میان کشورهای ارتجاعی به وجود می آید و صدام و

حسینی مبارک و شاه حسین میان خود پیمان به وجود می آورند، باید انقلابیون هم دست به تشکیل پیمان هایی میان خود بزنند تا بتوانیم این توطئه بزرگ را که به سرکردگی امریکا علیه ملت فلسطین و کشورهای پیشرو منطقه انجام می گیرد، خنثی کنیم. ما بر این باوریم چنانچه این جنگی که به وسیله صدام به وجود آمده، برافروخته نمی گردید، معادلات جدیدی در منطقه حکم فرما می شد که مسلماً به نفع نیروهای انقلابی بود.»

خبرنگار دیگری پرسید: «نظر شما درباره کوشش های عرفات برای برپا کردن اتحاد کنفدراتیو با اردن، چیست؟» ابوموسی گفت:

«تشکیل دولت کنفدراسیون با اردن یک دروغ بزرگ است و هیچ گاه نمی توان یک اتحاد کنفدرالی به وجود آورد، زیرا یک اتحاد کنفدرالی میان دو دولت مستقل و صاحب زمین و دارای رژیم مستقل تشکیل می شود، در حالی که سازمان آزادی بخش فلسطین دولت نیست و سرزمین مستقلی ندارد و به علاوه، ملت فلسطین در جهان آواره و سرگردان هستند. بنابراین چگونه می خواهند کنفدراسیون تشکیل بدهند؟! آن هایی که در صدد اجرای این موضوع هستند، می خواهند مسئله فلسطین را به رژیم اردن واگذار کنند و تلاش شاه حسین در این زمینه، بیش تر از حفظ تاج و تخت خود نشأت می گیرد. در موافقت نامه حسین و عرفات آمده است که "صلح در مقابل زمین داده می شود"، در حالی که شاه حسین نمی تواند صلح بدهد.»

تصویر

مصاحبه مطبوعاتی سران تعدادی از گروه های فلسطینی در تهران

سررنگ ابوموسی (انشعابی فتح)، احمد جبرئیل (جبهه خلق برای آزادی فلسطین)، فرحان ابوالهجا (الصاعقه) و... :

سیاست صدام در قبال ایران بسیار احمقانه و در جهت خدمت به ارتجاع منطقه و امپریالیسم است.

مصاحبه مطبوعاتی سران تعدادی از گروه های فلسطینی در تهران

سرهنگ ابوموسی (انشعابی فتح)، احمد جبرئیل (جبهه خلق برای آزادی فلسطین)، فرحان ابوالهجا (الصاعقه) و... :

سیاست صدام در قبال ایران بسیار احمقانه و در جهت خدمت به ارتجاع منطقه و امپریالیسم است.

ص: ۶۱۳

خبرنگار کیهان پرسید: «توافقی میان جبهه نجات ملی فلسطین و جنبش امل در دمشق به منظور پایان دادن به نبرد اردوگاه ها منعقد شد، اما اخیراً جبهه نجات ملی فلسطین، جنبش امل را متهم ساخته است که از تصمیمات متخذه اجلاس دمشق عدول کرده است. نظر شما چیست؟»

احمد جبرئیل در پاسخ گفت:

«شکی نیست که جنگ اردوگاه ها که در بیروت صورت گرفت، در خدمت منافع ارتجاع بوده است ولی به هر حال پس از یک ماه کشمکش و نبرد، بالاخره توافقی برای جلوگیری از خون ریزی به دست آمد. البته ناگفته نماند که جمهوری اسلامی نقش مهمی در جلوگیری از ادامه این خون ریزی مبذول داشته است و این امر از خلال رفت و آمدهای مداوم به سوریه انجام شده است و به نوبه خود تأثیر جمهوری اسلامی را نمایان می سازد.»

ما توافق دمشق را به عنوان راه حل پذیرفتنی و مورد قبول برای مسئله نبرد اردوگاه ها می دانیم ولی معتقدیم که طرف های عربی و لبنانی و بین المللی و فلسطینی وجود دارند که از توافق دمشق ناراضی و ناراحت هستند، زیرا اجرای مفاد این موافقت نامه را خاموش کردن آتش فتنه می دانند. به علاوه، آن ها می خواهند از لبنان به عنوان پوششی برای مخفی نگه داشتن توافق های خود با شاه حسین استفاده نمایند.

بنابراین، طرف های عربی و فلسطینی وجود دارند که راضی به این کار نیستند، لذا در همین زمینه ما در جبهه نجات ملی فلسطین توافق دمشق را که میان جبهه نجات ملی و امل حاصل شد، قبول داریم و امیدواریم که در سریع ترین فرصت بتوان از خون ریزی جلوگیری و آشتی ملی در لبنان میان اردوگاه های فلسطینی و همسایگان آن به وجود آورد.

در این زمینه باید افزود که فرماندهی جبهه امل به توافق دمشق مقید می باشد و در هیئت هماهنگی شرکت فعالانه ای دارد، ولی ۳۶ ساعت پیش نیروهایی از جنبش امل و تیپ ششم هنوز در اردوگاه ها به سر می برند که با توافقی که حاصل شد، از اردوگاه ها عقب نشینی کردند. ما امیدواریم که از این توطئه ها جلوگیری به عمل آید.

در اینجا تأکید می کنم که نقش جمهوری اسلامی در لبنان و در جنوب بسیار مهم و مؤثر بوده است و از جمهوری اسلامی خواستاریم که تلاش و سعی بیش تری به کار گیرد تا بتوان توطئه ها را در لبنان که بر علیه انقلاب نوین فلسطین صورت می گیرد، خنثی کرد. این انقلاب دیگر به عرفات مربوط نیست؛ این انقلاب نوین علیه عرفات و گروه خائن اش که در صدد انجام مذاکرات سازش کارانه می باشند، صورت گرفته است.»

در این جا خبرنگاری پرسید: «در لبنان "نبیه بری" اعلام کرد که "جبهه اتحاد ملی تشکیل شده است"، نظر شما چیست؟»
ابوماهر یمانی پاسخ داد:

«نیروهای محلی و مترقی و اسلامی که حضور گسترده در لبنان دارند، توافق کردند که با

رژیمی که با صهیونیست‌ها روابط نزدیکی دارد، به مقابله برخیزند. این نیروها با حمایت کشور سوریه تماس‌های خود را برای ایجاد جبهه‌ای متحد افزایش دادند. دو هفته پیش میان این نیروها، ملاقات‌ها و تماس‌هایی در سوریه و لبنان صورت گرفت و بر تشکیل یک جبهه اتحاد ملی که همه نیروها در محور آن جمع شوند، به توافق رسیدند. شاید فردا این نیروها جلسه‌ای را برگزار کنند که منشور این جبهه را مورد تصویب قرار دهند.»^(۱)

۴۹۰

در آستانه برگزاری مراسم حج، روزنامه کیهان در نشستی با "مهدی کروبی" نماینده امام در حج، به گفت‌وگو پرداخت و با توجه به سخنان اخیر امام، چگونگی حرکت سیاسی تبلیغی حج امسال را جویا شد که آقای کروبی در پاسخ گفت:

«حرکت‌های سیاسی و تبلیغی حج امسال طبق فرموده امام امت، همان روال گذشته را دارد. در کنار مراسم عبادی حج، تظاهرات عظیم مکه و مدینه و شعار علیه امریکا و اسرائیل و قدرت‌های استکباری جهان و نیز بازگو کردن مشکلات مسلمین در همه بلاد، به خصوص بیان مشکلات مردم محروم لبنان، فلسطین و افغانستان مظلوم، از کارهای اصلی ماست.»^(۲)

در این حال، رادیو اسرائیل اعلام کرد: «مدیر کل سیاسی وزارت خارجه ایران - که اخیراً از عربستان سعودی و چند کشور دیگر منطقه بازگشت - پاسخ ملک فهد به پیام اخیر حجت الاسلام خامنه‌ای را امروز به وی تسلیم کرد. از متن این پیام و پاسخ، خبری در دست نیست، ولی ناظران آن را با ماجرای تظاهرات سیاسی حجاج ایرانی و مسئله تعداد زائران مربوط می‌دانند.»^(۳)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت گزارش داد که روزنامه کویتی "السیاسه" در سرمقاله‌ای به قلم سردبیر خود، از سایر حجاج خانه خدا خواسته است که حاجیان ایرانی را هنگام زیارت، مورد حمله قرار دهند. در این سرمقاله تحت عنوان "ایرانی از مراسم حج چه می‌خواهد" آمده است: «اگر ایرانی اعتقاد دارد که مراسم حج باید به جایی برای فحش دادن به کشورهایی که با آن اختلاف دارد، تبدیل شود، در مقابل، این کشورها حق دارند حجاج ایرانی فحش‌دهنده را مهار کنند و سیلی آنان را با دو سیلی پاسخ دهند.» در این سرمقاله از مقام‌های عربستان خواسته شده است که تدابیر لازم جهت سرکوب هرگونه تظاهرات و یا تحریک سیاسی حجاج ایرانی، اتخاذ شود.»^(۴)

۴۹۱

کلیات لایحه اصلاح تبصره ۲ ماده ۹۱ قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران تصویب شد. آقای "اکرمی" مخبر کمیسیون امور دفاعی در این مورد چنین توضیح داده است: «در قوانین سابق ارتش دو ماده بود: یکی ماده ۹۰ و یکی ماده ۹۱؛ ماده ۹۰ این بوده که "اگر کسی در حین انجام وظیفه معلول بشود" و ماده ۹۱ این بوده که "اگر در حین

ص: ۶۱۵

۲-۱۲. مأخذ ۶، (ویژه نامه هفته حج)، ص ۳.

۳-۱۳. مأخذ ۴، ص ۲۸، رادیو اسرائیل.

۴-۱۴. مأخذ ۴، ص ۹.

انجام وظیفه فوت کند یا شهید بشود، حقوق آن معلول و یا آن فوت شده براساس پرسنل کادر ثابت هم درجه به او داده می شود." در نظام جمهوری اسلامی ایران در سال ۶۰ آمده یک تبصره ای بر آن زده شده است که آن مربوط به زمان صلح بوده، آمده اند یک قیدی زده اند مربوط به زمان جنگ را بر آن اضافه کرده اند و به مدت سه سال آن را تصویب کردند. الآن دو نکته قابل توجه است: یکی این که سه سال آن تمام شده و ما می خواهیم این خلأ قانونی برطرف بشود و این لایحه به صورت یک قانون دربیاید، منتها با یک قید که تا هنگام تصویب طرح اصلاح قوانین ارتش، این قید بماند و همین طور تمدید آن تا زمانی که خلأ قانونی یادشده از بین برود.»^(۱)

ص: ۶۱۶

۱-۱۵. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، نشریه ۱۱۸۱۷، دوره دوم، جلسه ۱۶۵ (۱۳/۵/۱۳۶۴) ص ۲۸.

مطابق گزارش قرارگاه رمضان، در منطقه شمال غرب، ارتش عراق در ساعت هفت صبح امروز ارتفاع "سرپیران" را به تصرف خود در آورده و در تمام نقاط آن نیرو مستقر کرده است. (۱)

یادآوری می‌شود که این ارتفاع از اهداف فرعی عملیات قادر در منطقه سیدکان، بود. سرپیران در اولین مرحله این عملیات به دست نیروهای خودی (ارتش) تصرف شده بود.

در جلسه امروز قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه، پس از شنیدن گزارش فعالیت های برخی از یگان های سپاه پاسداران در خصوص اقدامات انجام شده جهت اجرای عملیات های محدود در مناطق شنام، بیاره، گاوکش، پردینه، سنی هرات، پنج قله، طویله، نوسود و چوارتا، مطالب نسبتاً مفصلی بیان کرد. وی از کندی پیشرفت کارها انتقاد کرد و با یادآوری مخارج جنگ، به تشریح سرعت گسترش توان نظامی دشمن پرداخت و تناقض بین انقلاب و زندگی کردن را یادآور شد. وی تأکید کرد: «نظر امام خمینی این است که اگر یک خانه هم در این مملکت بماند و در یک خانه یک نفر باشد، باید جنگ را ادامه داد.» رضایی از این سخن امام برای افزایش انگیزه و تحرک نیروهای خودی استفاده کرد: «آیا ما پیش تاز این حرف امام هستیم؟» (۲) (۳)

"عمر تلمسانی" رهبر سازمان "اخوان المسلمین" مصر، با تأکید بر ضرورت میانجی گری مسلمانان بی طرف در جنگ میان ایران و عراق، گفت که میانجی گری در این جنگ باید به وسیله کسانی صورت گیرد که هیچ کمکی به طرف های درگیر جنگ، نکرده باشند. وی با رد صلاحیت

-
- ۱- ۱. سند شماره ۰۰۹۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از: ستاد مرکزی سپاه، به قرارگاه خاتم ۱۳۶۴/۵/۱۶.
 - ۲- ۲. سند شماره ۱۶۷۰۵، پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، (۱۳۶۴/۵/۱۴)، مکان: قرارگاه نجف)، راوی: رخصت طلب صص ۱۹ تا ۲۷.
 - ۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۹۳: گزیده سخنان فرمانده کل سپاه خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، ص ۶۲۱.

حکومت‌ها برای میانجی‌گری به دلیل جانب‌داری از طرف‌های مخاصمه، تأکید کرد که تنها افرادی از ملت‌های مسلمان که به هیچ‌یک از طرف‌های جنگ کمک نکرده‌اند، می‌توانند این نقش را بر عهده بگیرند و مقام‌های رسمی می‌توانند آنان را در این امر مهم کمک کنند.

عمر تلمسانی در خاتمه با اشاره به این که ایران و عراق در این منازعه به هیچ‌گونه نتایجی دست نیافته‌اند و اسرائیل از این جنگ بهره‌برداری می‌کند، اظهار امیدواری کرد که این جنگ به زودی پایان پذیرد. (۱)

۴۹۵

در ادامه ادعاهای عراق و تکذیب‌های ایران در مورد حمله به حوزه نفتی نوروز (که در روزهای قبل ذکر شد)، امروز نیز این دعاوی ادامه یافت. نوع بازتاب این خبر در مطبوعات فرانسه - که بیش‌تر جهت‌گیری سیاسی این مطبوعات را می‌رساند - خود حاکی از غیر موثق بودن دعاوی عراق است. روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دویپاری" امروز گزارش داد: «عراق اعلام کرد که نیروی دریایی آن کشور شنبه و دیروز در دو نوبت حوزه نفتی نوروز در شمال خلیج فارس را بمباران کرده و دو چاه نفت و یک ایستگاه پمپاژ مورد اصابت قرار گرفته است. به گفته سخنگوی نظامی عراق، اولین حمله روز شنبه در ساعت ۴:۰۶ انجام شد و کشتی‌های جنگی عراق موفق شدند اهداف خود را طی حمله دوم که در ساعت ۶:۵۵ روز یکشنبه انجام یافت، ویران کنند.» اما این روزنامه افزوده است: «منابع مستقل دریایی در خلیج فارس و مسئولان سازمان حفاظت از محیط دریا مستقر در کویت، در روز یکشنبه در وضعیتی نبودند که این عملیات را تأیید کنند.»

لوکوتیدین دویپاری در آخر یادآوری کرده است: «حوزه نفتی نوروز واقع در منتهی‌الیه شمالی خلیج فارس] و در ۸۰ کیلومتری شمال غربی بندر نفتی خارک، قبلاً در ۲ مارس ۱۹۸۳ توسط هواپیماهای عراق بمباران شده بود. در آن حمله لاقط سه چاه نفت به آتش کشیده شد و موجب نشت نفت به خلیج فارس] شد.» (۲)

۴۹۶

رئیس کمیته فرعی روابط خاورمیانه ای مجلس نمایندگان آمریکا با توجه به روند کنونی جنگ و این که در آینده ممکن است این مخاصمه به وخامت بیش‌تری گراید، به دولت ریگان هشدار داد. به نظر وی دولت آمریکا موافق ادامه جنگ در سطح کنونی است و باید دیپلماسی فعال‌تری را جهت خاتمه بخشیدن به این جنگ به عمل آورد. نشریه "لوس آنجلس تایمز" در این باره نوشت:

«"لی هامیلتون" رئیس کمیته فرعی روابط خاورمیانه ای مجلس نمایندگان آمریکا، از دولت ریگان درخواست کرد که به گونه ای فعال، یافتن یک راه حل سیاسی برای جنگ پنج ساله ایران و عراق را پی‌گیری کند. وی در ادامه هشدار داد که شواهدی دال بر احتمال وخیم

ص: ۶۱۸

۱-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۳۹ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۳، نشریه "الدعوه"، ارگان سازمان اخوان المسلمین.

۲-۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۰۱ (۴/۶/۱۳۶۴)، ص ۷.

شدن اوضاع این جنگ در ماه های آینده، به دست آمده است. هامیلتون گفت بسیاری از ناظران، امروز معتقدند که دولت ریگان به راه های سیاسی در قبال جنگ مزبور متوسل شده و امیدوار است که جنگ در سطح کنونی آن ادامه یابد. وی پیشنهاد کرد که امریکا به طور مؤثری از کوشش های ژاپن، ترکیه و کشورهای دیگری که دارای مناسبات حسنه با دو کشور متخاصم هستند، در جهت میانجی گیری در این جنگ حمایت به عمل آورد.^(۱)

۴۹۷

"شریف الدین پیرزاده" دبیرکل کنفرانس کشورهای اسلامی، اعلام کرد که چندین ابتکار در مورد خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق مطرح شده که قرار است در اجلاس ماه آینده کمیسیون حسن نیت اسلامی - که در جده تشکیل خواهد شد - مورد بحث و بررسی قرار گیرد. وی در مصاحبه ای در اسلام آباد، گفته است: «سازمان کنفرانس اسلامی با تمام وجود سعی می کند که هرچه زودتر به جنگ میان دو کشور ایران و عراق خاتمه دهد.»^(۲)

۴۹۸

هیئت فلسطینی که روز گذشته وارد تهران شده است، امروز با "ولایتی" وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفت و گو کرد. در این دیدار "تحولات سیاسی منطقه خاورمیانه، تحرکات سازش کارانه مرتجعان عرب برای انحراف آرمان فلسطین، کنفرانس فوق العاده سران مرتجع عرب در مراکش و نیز جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران،" مورد بحث و بررسی قرار گرفت. براساس این گزارش، "احمد جبرئیل" یکی از اعضای عالی رتبه هیئت فلسطینی، درباره مسائل جنگ عراق علیه ایران، گفته است: «ما این جنگ را به عنوان یک طرح امپریالیستی و ارتجاعی که توسط صدام علیه ایران اجرا شد، دانسته و اعتقاد داریم که امریکا می خواهد انقلاب اسلامی ایران را به دلیل بستن سفارت اسرائیل در تهران و گشایش سفارت فلسطین به جای آن، تنبیه نماید و متأسفانه این عمل به دست صدام و دول ارتجاعی منطقه صورت می گیرد.» وی افزوده: «با سرنگونی صدام، تحول استراتژیکی مهمی در منطقه به وجود خواهد آمد.»

احمد جبرئیل سپس اعلام کرده: «من بدون مبالغه می گویم که تعداد بی شماری از افراد نهضت فلسطین مایل اند که در کنار شما علیه این طاغوت عراق بجنگند؛ طاغوتی که اینک تمام مظاهر ترقی خواهی حمایت از آرمان فلسطین را به کنار نهاده و چهره واقعی خویش را در آوردگاه "کمپ دیوید" به روشنی به نمایش گذارده است.»

"ابوماهر الیمانی" از دیگر اعضای عالی رتبه هیئت فلسطینی، در خصوص تشکیل کنفرانس فوق العاده سران عرب در "دارالبیضاء" مراکش، گفته است: «ما به موجب یادداشتی، جریان این اجلاس و نتایج آن را هر آنچه که باشد، از پیش افشاء نموده و مسئولیت نتایج آن را به عهده این سران مرتجع می گذاریم.»^(۳)

ص: ۶۱۹

واشنگتن.

۲-۶. همان، صص ۳۴ و ۳۵، بخش عربی رادیو مسقط.

۳-۷. روزنامه اطلاعات، ۱۵/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

در چارچوب سیاست های مالی انگلیس در قبال عراق که در جهت افزایش توانایی های این کشور و جلوگیری از سقوط حکومت صدام است، امروز نیز در یکی دیگر از بانک های انگلیسی قرارداد وامی برای سازمان های دولتی عراق امضا شد. هفته نامه "میدل ایست اکونومیست دایجست" درباره قرارداد پرداخت یک اعتبار میان مدت ۶۷ میلیون دلاری با حکومت صدام که امروز (چهاردهم مرداد ۱۳۶۴ / پنجم اوت ۱۹۸۵) به امضا رسید، نوشته است:

«این قرارداد که بین شرکت بانکی "مورگان گرنفل" و بانک "رافدین" عراق منعقد شده است، بیست و یکمین وامی است که از جولای ۱۹۸۳ تاکنون توسط این شرکت انگلیسی برای سازمان های دولتی عراق ترتیب داده شده است. [...] در ماه گذشته نیز یک اعتبار ۴۲۹ میلیون دلاری دیگر توسط یک گروه مالی به رهبری بانک "میدلند" که مرکز آن شهر لندن است، به رژیم عراق اعطا شد.» (۱)

۵۰۰

مجله "المستقبل" چاپ فرانسه، در ستون "اخبار ویژه" که مخصوص درج اخبار غیررسمی حساس (اعم از تأیید شده یا نشده) است، اعلام کرد: «منابع آگاه در پاریس می گویند ایران و فرانسه جهت حل مشکلات مالی به توافق رسیدند. این منابع گفتند یک میلیارد دلاری را که زمان شاه [مخلوع] به یکی از شرکت های فرانسوی قرض داده شده بود، اکنون پس از دو سال مذاکره، فرانسه حاضر شده این قرض را به اضافه بهره آن به صورت معاملات تجاری و اقتصادی و اقساط به ایران پرداخت نماید.» (۲)

۵۰۱

در ساعت ۱۱:۳۰ دو تن که قصد داشتند یک فروند هواپیمای مسافربری را در مسیر تهران به بندرعباس برابند، با واکنش نیروهای گارد پرواز سپاه روبه رو شدند و در یک درگیری در داخل هواپیما، یکی از آن ها کشته و دیگری دست گیر شد. (۳)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یکی از مقام های قضایی استان درباره چگونگی این ماجرا گفته است: «در آسمان بندرعباس یکی از تروریست ها با گذاشتن چاقو بر گلوی یکی از خانم های مهمان دار هواپیما، تهدید می کند که هیچ یک از مسافرین حق حرکت از جای خود را ندارد که در این موقع مأموران امنیتی بلافاصله جریان را متوجه شده و با شلیک دو گلوله تروریست مذکور را کشته و دیگری را دست گیر می کنند که هواپیما به سلامت در فرودگاه بندرعباس به زمین می نشیند.» وی افزوده است: «پی گیری کار عامل یا عاملان این حادثه از سوی وزارت اطلاعات کشورمان با دقت دنبال شده و در این رابطه تاکنون حدود بیست تن دست گیر شده اند.» (۴)

ص: ۶۲۰

- ۱-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۶ (۲۲/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، ۲۱/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۹. سند شماره ۲۰۰۰۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه "گزارش روزانه" شماره ۱۴ (۱۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۳.
- ۳-۱۰. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۶ (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۶۶.
- ۴-۱۱. مأخذ ۵، صص ۷ و ۸، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بندرعباس، ۱۴/۵/۱۳۶۴.

در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، گروه های مخالف نظام اقداماتی در داخل کشور انجام می دهند تا تأیید تبلیغات وسیع آن ها در خارج کشور باشد. به همین منظور دیروز و امروز نیز چندین فقره کوشش برای ایجاد ناامنی در بعضی از شهرهای کشور انجام گرفته که مهم ترین موارد آن چنین گزارش شده است:

پرتاب کوکتل مولوتف به داخل یک مغازه قنادی در چهارراه دولت (تهران) سبب شکسته شدن چند جام شیشه شد. صاحب مغازه عضو سپاه پاسداران می باشد.

با پرتاب کوکتل مولوتف به داخل منزل یکی از رانندگان شرکت واحد، حریق ایجاد شد که خسارات مالی و جانی در پی نداشت.

دو موتورسوار به داخل کتاب فروشی تبلیغات اسلامی در رشت کوکتل مولوتف پرتاب کردند که خسارات چندانی به بار نیاورد. (۱)

از سوی دیگر، در پی شایعه ورود چند کامیون حامل مواد منفجره به کشور جهت اجرای عملیات انتحاری در تهران، همچنین با اعلام این تهدید به وسیله سازمان مجاهدین خلق که از هفته جاری تا اواخر هفته آینده (۱۲ تا ۲۵ مرداد ماه) دست به عملیات تخریبی علیه جمهوری اسلامی ایران خواهد زد، (۲) نیروهای انتظامی کمیته انقلاب اسلامی از صبح امروز با حضور وسیع در سطح شهر تهران، به بازرسی خودروهای مشکوک پرداخته اند و چندین نفر را نیز در این ارتباط بازداشت کرده اند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یکی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی عصر امروز شایعات مبنی بر ورود خودروهای حامل مهمات به تهران جهت حملات انفجاری را تأیید کرده است. (۳)

همچنین در پی تجمع سلطنت طلبان در پاریس - که به مناسبت چهارده مرداد، ۲۵۰ تن از ایرانیان مقیم فرانسه در یکی از هتل های مرکز پاریس گرد آمده بودند - علی امینی در سخنانی گفت: «کمک های امریکا به ما، نشان دهنده اصالت راه ماست.» وی در ادامه، موضع گیری [منفی] "مورفی" معاون وزیر خارجه امریکا در قبال سازمان مجاهدین خلق را نتیجه مذاکراتش (امینی) با سناتورها و شخصیت های امریکایی دانست. (۴)

ضمیمه گزارش ۴۹۳: گزیده سخنان فرمانده کل سپاه خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه قرارگاه خاتم الانبیاء (ص):

هم اکنون هر یگانی حداقل ماهانه ده میلیون تومان مصرف (مخارج) دارد و شما هر ماه که فعالیتی نکنید، در حقیقت ده میلیون تومان پول بیت المال را که تنها حقوق و سوخت و غذا می باشد، خرج کرده اید که این غیر از استهلاک و مصرف مهمات و ... می باشد.

دشمن، ماشین جنگی اش - که یک ماشین برنامه ریزی حساب شده ای است - مرتب دارد کادر تولید می کند، آموزش می

دهد، امکانات وارد می کند، سازمان دهی می کند. دشمن، ماشین جنگی اش یک ماشین جنگی خیلی قوی است و ما چون ماشین جنگی قوی نداریم، تشکیلات رزمی قوی نداریم، با

ص: ۶۲۱

۱-۱۲. سند شماره ۲۰۰۰۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه "گزارش روزانه"، شماره ۱۶ (۱۶/۵/۱۳۶۴)، ص ۱.

۲-۱۳. مأخذ ۳، ص ۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۱۴/۵/۱۳۶۴.

۳-۱۴. مأخذ ۳، صص ۶ و ۷.

۴-۱۵. سند شماره ۲۰۰۰۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش روزانه"، شماره ۱۷ (۱۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۲.

مشکلات روبه رو هستیم. و از طرفی هم مملکت در خواب فرو رفته و اصلاً نه انگار که در این مملکت جنگی هست، کردستانی هست، انگار نه انگار توی این مملکت مسئله ای است! آن ها که خواب رفته اند و یا دارند بحث سیاسی می کنند و یا دارند تسویه [حساب] می کنند. یک عده سرکارند، بقیه قدم های شان را تیز کرده اند می آیند و می روند و دوباره به همین منوال ادامه می یابد. این گردونه عقب انقلاب که برای خودش دارد کار می کند و جلو می رود، ولی شما که به اصطلاح پیش تاز انقلاب هستید، باید از حالت تردید خارج بشوید، چرا که این تأخیرها به نفع انقلاب نیست، به نفع اسلام نیست؛ باید برادران، بسیج بشوید، تحرک ایجاد کنید، خصوصاً این که در یک مقطع حساسی از انقلاب واقع شده ایم.

در انقلاب یک تناقضی هست بین انقلاب کردن و زندگی کردن و اگر این تناقض را به نفع زندگی کردن حل کردیم، انقلاب از بین می رود، ولی اگر به نفع انقلاب حل کردیم، انقلاب پیروز می شود. ما نمی توانیم انقلاب کنیم و گرسنگی نباشد و همه چیز سر جای خودش باشد. ما نمی توانیم جنگ بکنیم و همه ادارات و همه مردم هیچ فشاری به شان نیاید، مشکل به وجود می آید و آن مشکلاتی که به وجود می آید اگر فائق بشود بر انقلاب، انقلاب را از بین می برد اما برعکس اگر انقلاب فائق شود، مسئله پیش می رود. البته این دو بعد دارد: یک بعدش پیش تازان هستند و یک بعدش تصمیم گیرندگان، بعضی وقت ها حتی ممکن است تصمیم گیرندگان ما مرعوب بشوند و بگویند: "آقا مردم تحمل ندارند، مردم نمی توانند بکشند جلو، ما قدرت نداریم، ما اقتصادمان فلان است." اما پیش تازان انقلاب می آیند این بن بست ها را می شکنند و یک تحرکی می دهند، جو جنگ را گرم نگه می دارند، اسیر می گیرند، حمله می کنند؛ [در نتیجه] تصمیم گیرندگان که تا دیروز ضعیف شده بودند و می گفتند: "آقا ما اقتصاد نداریم تا صرف جنگ بکنیم و دیگر بیش تر از این نمی توانیم پول به سپاه بدهیم." می بینیم که انقلاب بر آن ها فائق می شود و مردم می ریزند پول زیاد می شود و همه چیز به گردونه درمی آید.

امروزه چه بخواهیم چه نخواهیم، درون انقلاب یک تناقضی هست و این تناقض را هم نمی شود یک شبه حل کرد بلکه پنجاه سال دیگر طول می کشد تا یک حکومت اسلامی درست کنیم و تا آن موقع این تناقض را اگر توانستیم به نفع انقلاب حل کنیم، موفق شده ایم ولی اگر این تناقض به نفع عقب انقلاب و مشکلات و اداره زندگی و رفاه و آسایش حل شد، دیگر انقلاب از بین می رود و این درگیری وجود دارد، چه بخواهید و چه نخواهید. حال، شما که از متن مردم جدا شدید و آمدید به جبهه ها و در کنار بچه های مردم در پیش تازی این انقلاب قرار گرفتید، الآن گردونه انقلاب را اگر به راه انداختید، تحرک داشته باشید، خوب مسئله پیش می رود، والا مسئله عقب فائق می شود و اگر فائق بشود، از بین می رویم.

الآن مملکت طوری شده که اگر جنگ نکنیم، سپاه آلت دست سیاسیون می شود؛ حالا چه سیاسیونی که در رأس کار هستند از استاندار گرفته تا وکیل محترم مجلس تا جاهای دیگر... مرتب دستور می دهند به سپاه و دل شان می خواهد حالا که ما با آن ها هماهنگ هستیم، تا آخر خط هر چی میل شان می کشد ما توی سپاه عمل کنیم، مثل یک دستمال به عنوان یک وسیله از بچه های ما استفاده می کنند، از سپاه استفاده می کنند می روند بالا بعد این دستمال را هم پرت می کنند، مچاله اش می کنند می اندازندش دور. وضع الآن این طور است. اگر شما بجنگید حداقل وسیله می شویم، حداقل دستمال سیاسی مبارزات سیاسی نمی شویم و ما بازوی امام هستیم و امام با این بازوست که انقلاب را حفظ می کند. ما افتخار می کنیم وسیله این انقلاب باشیم، وسیله اسلام باشیم، اما هیچ افتخاری نداریم که وسیله مبارزات سیاسی بشویم.

به هر حال، ما باید برنامه داشته باشیم هرچند که این برنامه را باید همه مسئولین محترم کشور داشته باشند و همه شان بیایند توی جنگ، توی جنگ شرکت کنند و مردم را توی جنگ به کار گیرند، ولی اگر هم این تصمیم نباشد، پیش تازی غیر از این است یعنی پیش تازی را برای این گذاشتند که وقتی این بن بست ها به وجود می آید، وقتی این تناقضات می خواهد به نفع زندگی کردن و سکون حل بشود، پیش تازی این جا حرکتش این است که وارد میدان بشود و تا آخرین قطره خونس ادامه بدهد؛

ص: ۶۲۲

پیش تازی برای شکستن بن بست ها می باشد و پایانش هم شهادت است.

مسئولین خدمت امام رفتند تا نظر ایشان را جهت ادامه جنگ جو یا شوند؛ ایشان می فرمایند: " آقا اگر توی این مملکت یک خانه بماند و یک نفر توی این خانه، ما باید جنگ را ادامه بدهیم. " آیا ما پیش تاز این حرف امام هستیم؟ خوب چطورمان شده؟! مگر از یادمان رفته این بچه های شهیدی که از دست دادیم؟! مگر از یادمان رفته الان امام احتیاج به تحرک دارد، امام احتیاج دارد تا پیش تازانش راه بیفتند و بن بست ها را بشکنند؟!«(۱)

ص: ۶۲۳

۱- ۱۶. مأخذ ۲، صص ۱۹ تا ۳۷.

صبح امروز در جلسه ای با شرکت همه فرماندهان و مسئولان تیپ الغدیر، هر کدام از حاضران با تشریح مأموریت خویش، آمادگی خود را جهت اجرای عملیاتی که امشب قرار است در هور، برای تصرف پاسگاه "الیج" انجام شود، اعلام کردند. (۱)

این عملیات را "قدس ۵" نامیده اند. قبل از این و در همین منطقه، دو عملیات قدس ۱ و قدس ۲ نیز به همت لشکر ۲۵ کربلا انجام گرفته است. (۲)

روز گذشته پس از آخرین بررسی ها درخصوص آمادگی عمومی تیپ الغدیر جهت اجرای عملیات، به نیروهای آن، آماده باش صددرصد داده شد. (۳)

براساس طرح قرار است گردان های امام علی (ع)، جندالله و حر و نیز تعدادی نیروهای ویژه غواص، از طریق سه محور حضرت رسول (ص)، حمزه سیدالشهدا (ع) و امام علی (ع) عملیات را انجام دهد. (۴)

ابتدا تیم شناسایی، تیم تخریب و تیم غواصی به عنوان جلودار با پاک سازی آب راه ها از سیم های خاردار و مین ها و بشکه های انفجاری و با غافل گیر کردن نگهبانان، خط دشمن را می شکنند، سپس با صدای تکبیر اینان، نیروهای تک و رقایق سوار حمله خود را شروع کنند و به انهدام مواضع دشمن، تصرف و پاک سازی آن پردازند. (۵)

زمان برآورد شده جهت رسیدن به خط پدافندی دشمن، از محورهای حضرت رسول (ص) و حمزه سیدالشهدا دو ساعت و در محور امام علی (ع) سه ساعت است که با توجه به آن، زمان درگیری و شروع عملیات را قرارگاه سلمان ساعت ۲۱ امشب (سه شنبه ۱۳۶۴/۵/۱۵) تعیین کرده است. (۶)

از ساعت ۱۸ تا ۱۹ نیروهای عمل کننده حرکت خود را به طرف دشمن آغاز کرده اند. در محور امام علی (ع) به دلیل بعد مسافت، نیروها از ساعت ۱۸ و در دو محور دیگر (حضرت رسول (ص) و حمزه) از ساعت ۱۹ در آب راه ها شروع به حرکت کرده اند. نیروها در دو محور کوتاه تر، پس از پشت سر گذاشتن پاسگاه های خودی وارد مسیرهای شان شدند و بدون هیچ

ص: ۶۲۴

۱- ۱. سند شماره ۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "قدس ۵"، گزارش راوی: عملیات قدس ۳ (سید محمد فاطمی)، ص ۱۱.

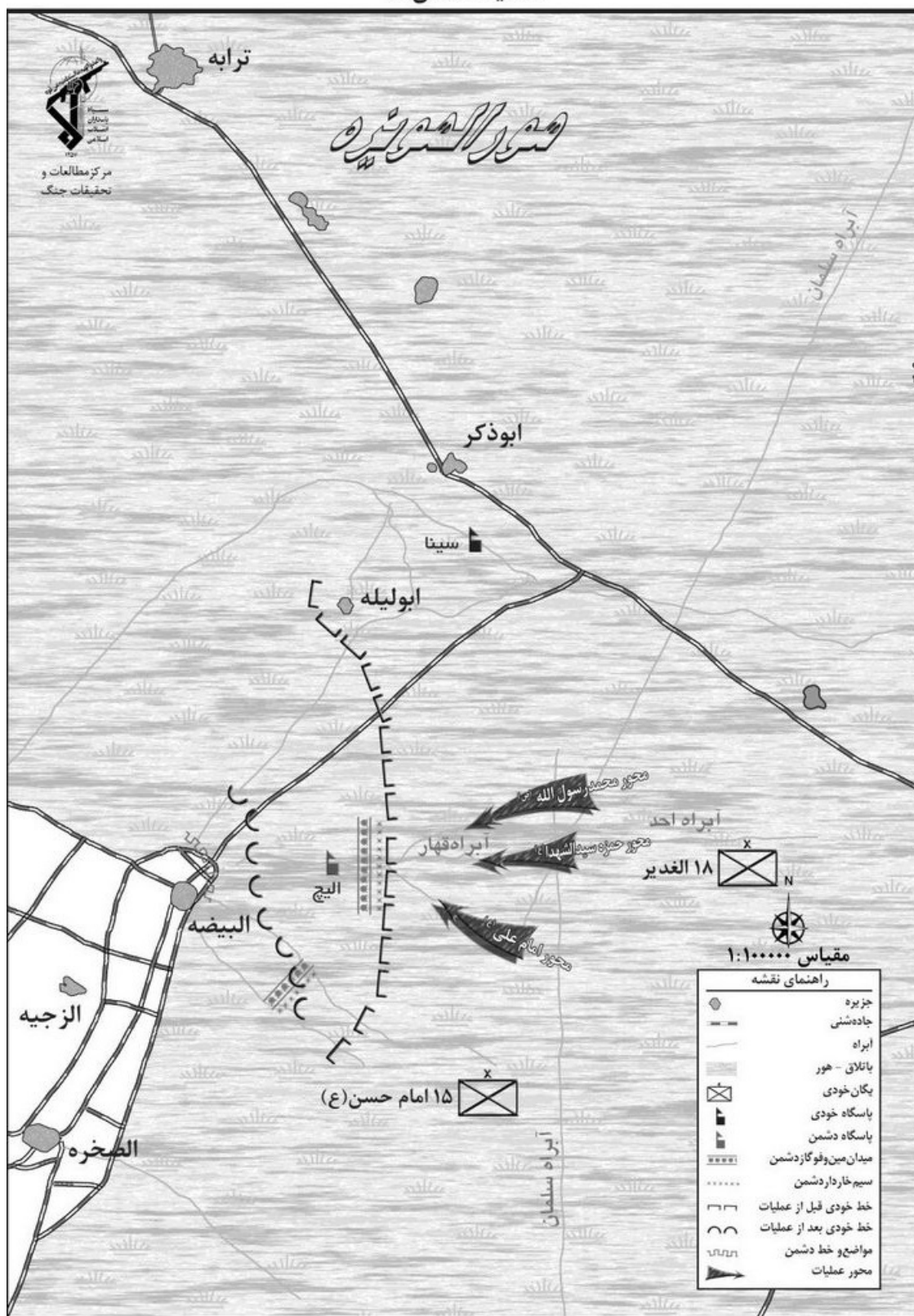
۲- ۲. همان، ص ۳.

۳- ۳. همان، ص ۱۱.

۴- ۴. همان، ص ۸.

۵- ۵. همان، ص ۹.

عملیات قدس ۵

حادثه ای به نزدیکی دشمن رسیده اند، اما در اعلام آمادگی نیروهای محور امام علی (ع) تأخیر شده است. سرانجام در ساعت ۲۳ پس از پی گیری فرماندهی تیپ و انتظار چند ساعته نیروها در محورهای حضرت رسول (ص) و حمزه (ع)، محور امام علی (ع) نیز اعلام آمادگی می کنند و بی درنگ با قرائت رمز عملیات (یا علی ادرکنی)، آغاز درگیری اعلام می شود و نیروهای جلودار غواص و سپس نیروهای بلم سوار اقدامات خود را طبق طرح شروع می کنند.

چنان که گفته شد، "تکبیر" رمز بین غواص ها و نیروهای تک ور است که غواص ها در صورت موفقیت در انهدام دشمن و گرفتن جاپا، جهت شروع پیشروی نیروهای تک ور بلم سوار، اعلام می کنند.

پس از سقوط خط مقدم دشمن، با تکبیر غواصان، نیروهای تیپ در مجموع ظرف یک ساعت درگیری موفق می شوند علاوه بر تصرف کامل پاسگاه الیج، کمین ها و پاسگاه های اطراف آن را تا ۵/۱ کیلومتری البیضه پاک سازی کنند و در یک آب راه اصلی در دو کیلومتری البیضه با ایجاد موانع و استقرار کمین، خط پدافندی خود را شکل دهند و در آن جا مستقر شوند. (۱)

به گزارش راوی مرکز در این عملیات، نتایج کلی "قدس ۵" چنین است:

منطقه آزاد شده: حدود ۳۰ کیلومترمربع دیگر از هور (از جمله پاسگاه الیج و پاسگاه های فرعی اطراف آن).

تلفات دشمن: ۵۱ کشته و ۱۸ اسیر (که چهار نفر از آنان مجروح اند).

غانیم: تعدادی سلاح از جمله ۲ قبضه خمپاره ۶۰ و ۸۱ و ۲ قبضه سلاح ضد هوایی تک لول.

ضایعات خودی: ۳۸ شهید (که همگی به عقب برده شده اند) و ۶۰ مجروح.

خسارات خودی: تعدادی قایق که بر اثر ترکش گلوله های توپ و خمپاره و ... منهدم شده اند. (۲)

یادآوری می شود که تیپ ۱۵ امام حسن (ع) نیز مأموریت داشت با انهدام کمین های دشمن در آب راه های تعیین شده و استقرار در آن ها، ضمن منهدم کردن عناصری از دشمن، جناح چپ تیپ الغدیر را تأمین کند. تیپ امام حسن (ع) با دست یابی نسبی به اهداف خود، در امتداد خط تیپ الغدیر (کمی عقب تر از محل کمین های دشمن) به پدافند و تحکیم مواضع مشغول است. (۳)

۵۰۴

روزنامه "کیهان" امروز از یک عملیات که در چند روز اخیر در منطقه "آق دره" از توابع شهرستان تکاب انجام شده است، خبر داد. طبق این گزارش، در این عملیات بیش از ۲۵ تن از ضدانقلابیون هلاک شده اند و مقادیر قابل توجهی سلاح، مهمات و اسناد و مدارک درون گروهی متعلق به دمکرات ها به دست آمده است. در میان کشته شدگان، اجساد "سید کمال حیدری" مسئول تشکیلات منطقه صائین دژ و تکاب، "افشار حسن استادی" مسئول کمیته

١-٧. همان، صص ١٢ و ١٣.

٢-٨. همان، ص ١٤.

٣-٩. همان، ص ١٥.

بخش شهرستان و "فرج زارع" مسئول شاخه نظامی دمکرات ها و چندین عنصر شاخص ضدانقلاب دیگر شناسایی شده است. (۱)

۵۰۵

در سمینار چهار روزه فرماندهان گروه های مقاومت بسیج که با عنوان ثامن الائمه در مشهد آغاز شده است، آقای "محلای" نماینده امام در سپاه پاسداران، در سخنانی گفت: «ما امروز به شخصیت سیاسی رسیده ایم و تنها کشوری هستیم که در جهان استقلال سیاسی واقعی داریم و به شرق و غرب وابسته نیستیم.» وی افزود: «حکومتی که براساس اعتقاد است، از جنگ خسته نخواهد شد و سازش نخواهد کرد.»

در این سمینار، فرمانده کل سپاه "محسن رضایی" نیز در سخن رانی خود گفت: «دنیا تا زمانی که به منابع کشور ما برنگردد، دست از کشتار ما برنمی دارد و ما هم تا زمانی که به حکومت جهانی اسلام نرسیم، دست بردار نیستیم.» وی با اشاره به این که این درگیری قومی و سیاسی نیست بلکه یک اختلاف ریشه ای فکری می باشد، افزود: «جنگ ما با صدام سه سال پیش زمانی که خرمشهر آزاد شد، تمام شد و صدام مرد؛ امروز در واقع صدام وسیله ای است برای پیش برد مقاصد پلید ابرقدرت ها.» (۲)

۵۰۶

درباره دست یابی احتمالی عراق به بمب اتمی و نیز برخی تدابیر ایران جهت مقابله با خطرهای احتمالی آن، رادیو بی.بی.سی. تفسیری پخش کرد که در آن آمده است:

«مقامات ایران آموزش هایی را آغاز کرده اند که هدف آن آشنا کردن ارتشیان و غیرنظامیان با اثرات بمب اتم و چگونگی محافظت خود در صورت حمله عراق به ایران با بمب اتمی است. رادیو ایران روز بیستم ژوئیه (۲۹/۴/۱۳۶۴) در برنامه ای اصول دفاع غیرنظامی را پخش کرد و در سه هفته گذشته سمینارهایی در تهران و سایر شهرهای ایران برای آشنا کردن پاسداران با خطرات جنگ شیمیایی، میکروبی و اتمی تشکیل شده است.»

هم ایران و هم عراق پیمان بین المللی عدم استفاده از اتم و تولید اسلحه را امضا کرده اند، اما ظاهراً دولت عراق بی میل نیست که سلاح اتمی داشته باشد. قریب به پنج سال پیش بعد از شروع برخوردهای مرزی ایران و عراق، "صدام حسین" رئیس جمهوری عراق، ضمن مصاحبه با روزنامه "تایمز" لندن گفته بود که عراق قصد تولید بمب اتمی ندارد، اما اگر کشوری بخواهد با عراق دشمنی کند، ممکن است در آینده خیلی نزدیک با عراق دیگری روبه رو شود.

رهبران عراق که حاضر به استفاده از سلاح های شیمیایی بوده اند، بعید نیست که اگر با حمله عظیمی از طرف نیروهای ایران روبه رو شدند، چنانچه بمب اتمی به دست شان برسد، از منفجر کردن آن هم روگردان نباشند. اما برخی کارشناسان اتمی دیگر معتقدند که عراق

۱-۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۱۵، ص ۱۸.

۲-۱۱. همان.

امکانات ساخت این بمب ها را ندارد. به نظر آن ها، مأموران اسرائیلی در بین متخصصان اتمی عراق رخنه کرده اند و اگر عراق توانسته بود بمب اتمی بسازد حتماً اسرائیل خبردار می شد و درصدد انهدام آن برمی آمد.

بعضی ناظران عقیده دارند که اشارات اخیر ایران به دفاع اتمی و امکان حمله آتی عراق، ممکن است صرفاً وسیله ای برای تبلیغات و جلب توجه بین المللی به این موضوع و در عین حال اطمینان دادن به مردم ایران باشد که رهبران ایران حتی به فکر پیش گیری از خطر حمله اتمی عراق اند.»^(۱)

روزنامه "سوئدتمپس" نیز به نقل از "لوس آنجلس تایمز" - که به نوعی خبر فوق را درج کرده - نوشته است: «مقامات امریکایی نسبت به دست یافتن رژیم عراق به بمب اتمی مردد هستند.»^(۲)

درباره تسلیح اتمی عراق، گزارش های متنوعی را رسانه های خبری جهان منعکس می کنند، از جمله یونایتدپرس: «دو ایرانی وارد در کار قاچاق اسلحه، تلاش کرده اند که به خاطر جنگ پنج ساله ایران و عراق چاشنی بمب های هسته ای را به عراق بفروشند. (به گفته آن ها) یکی از دلایل اساسی این طرح این بوده که با مجهز شدن یکی از دو کشور به سلاح اتمی، کشور دیگر بیم ناک شده و جنگ را قطع می کند. یک بازرس فدرال می گوید این وسیله چاشنی یک دستگاه پیچیده است که مایه اصلی یک بمب اتمی است و اگر کشوری به آن دست یابد، ساختن یک بمب کار نسبتاً آسانی است.»^(۳)

۵۰۷

مشکلات تسلیحاتی ایران یکی از موضوعات تقریباً دائمی در گزارش های رسانه های خبری جهان است. امروز روزنامه سوئدی "سوئدتمپس" در گزارشی با عنوان "سلاح امریکایی به ایران در قبال عراق برتری داده است" نوشته:

«بایکوت فروش تسلیحات نظامی امریکایی به ایران و تلاش این کشور در صحنه جهانی برای جلوگیری از دست یابی ایران به تسلیحات نظامی - که بخشی از تلاش امریکا جهت ممانعت از پیروزی ایران بر عراق می باشد - رژیم خمینی را به خرید گران قطعات یدکی از بازار سیاه مجبور ساخته است.»

به نوشته این روزنامه، یک سخن گوی کمیسیون خارجه کنگره امریکا گفته است: «ما تمام سعی خود را برای جلوگیری از رسیدن سلاح و لوازم یدکی به ایران برای مجبور ساختن ایران به پایان دادن به جنگ، انجام می دهیم. ما یک راه حل صلح آمیز می خواهیم و عراق نیز همین را می خواهد. مسئله این جاست که بتوانیم به ایرانیان بفهمانیم نمی شود در جنگ پیروز شوند.»

تمپس در آخر افزوده است: «دست یابی به تجهیزات نظامی امریکا برای اهداف ایران در پیروزی در جنگ و سپس گسترش انقلاب اسلامی آیت الله خمینی به کشورهای حوزه خلیج فارس، تعیین کننده است.»^(۴)

- ۱- ۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۰ (۱۶/۵/۱۳۶۴)، صص ۳۰ و ۳۱، رادیو بی.بی.سی.
- ۲- ۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۱ (۱۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۵/۵/۱۳۶۴ از سوئد.
- ۳- ۱۴. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، بولتن "رویدادها"، شماره ۵۶ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۷، خبرگزاری یونایتدپرس.
- ۴- ۱۵. مأخذ ۱۳، صص ۱۴ و ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از استکهلم، ۱۵/۵/۱۳۶۴.

امروز با حضور "رونالد ریگان" رئیس جمهوری امریکا، "مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور، "جورج شولتر" وزیر خارجه، "کاسپار واینبرگر" وزیر دفاع، "دونالد ریگان" رئیس کارکنان کاخ سفید، "جان پویندکستر" قائم مقام شورای امنیت ملی و "جان مک ماهون" از سازمان سیا، جلسه ای در کاخ سفید تشکیل شد. در این جلسه، مک فارلین ارسال پنهانی اسلحه به ایران را پیشنهاد کرد، اما شولتر و واینبرگر به شدت با آن مخالف بودند، در حالی که بقیه اعضا با اکراه موافقت خود را با شروع ارسال اسلحه اعلام کردند. (۱)(۲)

مجله "عربیا" در آخرین شماره خود گزارشی از آخرین تحولات در روابط فرانسه و ایران درج کرده که در آن آمده است: «ژان پرن" کاردار سفارت فرانسه در تهران، در یک سخن رانی اعلام کرد که با روی کار آمدن آقای "دوما" به عنوان وزیر خارجه، جو جدیدی در روابط میان دولت سوسیالیست "فرانسوا میتران" و نظام اسلامی در ایران، به وجود آمده است. خبرگزاری ایران خیلی خلاصه و محدود این خبر را پخش کرد.»

این مجله سپس به سابقه موضوع و بررسی سیر روابط دو کشور پرداخته است:

«روابط ایران و فرانسه در زمان جنگ خلیج فارس به تیرگی گراییده و این به علت علایق و منافع اقتصادی فرانسه در اردوگاه اعراب بوده است. در طول جنگ، عراق سلاح های مدرن و پیشرفته زیادی از فرانسه گرفته است، این درست در زمانی بود که دولت ایران در حال جنگ و تحت عواقب ناشی از تحریم اقتصادی قرار داشت. فرانسوا میتران در هنگام دیدار از مصر، از حمایت کاخ الیزه نسبت به عراق کوتاهی نکرد و با صراحت بر آن تأکید کرد. در طول پنج سال گذشته، فرانسه منبع اصلی تأمین سلاح های دولت بعث حاکم بر عراق بوده و مجموع خریدهای نظامی و تسلیحاتی عراق از مبلغ ۴۶ میلیارد فرانک در سال ۱۹۸۲ به ۶۱ میلیارد در سال ۱۹۸۴ رسیده است.

مسئله دوم در تیرگی روابط ایران و فرانسه، حمایت بی دریغ دولت فرانسه از گروه های مخالف و ضدانقلاب ایران به خصوص مجاهدین خلق، بوده است. رهبر آن ها بعد از ورود به فرانسه تحت محافظت شدید دولت قرار گرفت و در حومه پاریس اسکان داده شد. دولت فرانسه یک کادر شامل هفتاد نفر پلیس و دو مأمور ویژه ضدتروریست را روز و شب به محافظت خانه وی گماشت.

ژان پرن در مصاحبه خود اعلام داشت که حمایت فرانسه از مخالفین ایران، نه تنها آن ها

۱-۱۶. معاونت سیاسی ستاد کل سپاه، نشریه "بررسی"، شماره ۳ (۱۳۶۵/۱۰/۱۹)، صص ۳۶ و ۳۷، به نقل از مجله "تایم".

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۵۰۸: گزارشی از ماجرای مک فارلین، ص ۶۳۹.

را در فرانسه سرپا نگه داشت، بلکه باعث شد تا در داخل ایران نیز بعضی تحولات تحت تأثیر اعمال آن ها به وجود آید.

سرانجام در اوایل فوریه، اغلب نگهبانان و دو مأمور ویژه ضدتروریست از اطراف خانه رهبر گروه موسوم به مجاهدین برداشته و تنها بیست نگهبان در حال حاضر از محل سکونت وی محافظت می کنند. آیا این چرخشی در موضع گیری فرانسه نسبت به دولت ایران نیست؟»

مجله عربیا در ادامه افزوده است: «ژان پرن بعد از ملاقات با حجت الاسلام "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی ایران - که در تاریخ ۳۰ مارس (۱۲ فروردین ۱۳۶۳) صورت گرفت - اعلام کرد از زمان انتصاب آقای دوما به پست وزارت خارجه، جو جدیدی در روابط ایران و فرانسه به وجود آمده است. ژان پرن گفت بلافاصله بعد از زمان روی کار آمدن دوما، وی را به پاریس احضار و اعلام کرد که با "مقامات دولتی ایران در رابطه با روابط فیما بین به گفت و گو بنشینیم و از من خواست به اطلاع رهبران ایران برسانم که دولت فرانسه علاقه مند به گسترش روابط با ایران است." به نوشته عربیا، پرن افزوده است: «هر چند گروه های مخالف دولت ایران با احزاب سوسیالیست فرانسه و اروپا روابط خوبی دارند، اما ما سعی کرده ایم حتی الامکان فعالیت آن ها را محدود سازیم و موضع خصمانه دولت فرانسه نسبت به جمهوری اسلامی ایران به آن علت بوده است که مخالفین این نظام در فرانسه چهره انقلاب اسلامی را به طرز دیگری تحریف و نشان داده بودند.

آقای هاشمی رفسنجانی به من (پرن) گفت: "کشتی های ما در خلیج فارس به وسیله موشک های شما مورد هدف قرار می گیرد، پول های ما در بانک های شما بلوکه شده است، دشمنان تروریست ما، کسانی که بهترین یاران و رهبران انقلاب اسلامی را شهید کردند، اکنون تحت محافظت دولت شما قرار دارند. در میان کشورهای اروپایی، فرانسه بدترین سیاست را علیه ما اتخاذ کرده است، در حالی که می توانست مانند انگلستان و آلمان محتاطانه عمل کند."

در ادامه گزارش آمده است: «بعد از سخنان رئیس مجلس ایران، "علی اکبر ولایتی" وزیر امور خارجه ایران اعلام کرد که در روابط میان ایران و فرانسه تغییراتی به وجود آمده است. وی در مصاحبه با لوموند گفت: "ما توجه کرده ایم که فرانسه روابط نظامی اش را با عراق محدود ساخته است و فکر می کنیم این مرحله مثبتی است." فرانسه از اکنون از تحویل سلاح های پیچیده زیاد به عراق خودداری می کند و گفته می شود این شامل موشک های اگزوسه نیز می باشد. در هر حالت، تغییر سیاست فرانسه در مورد ایران کاملاً قابل درک است و دلایل متعددی بیان گر این مسئله است: اول به علت استواری و ثبات نظام اسلامی ایران که پس از گذشت بیش از پنج سال جنگ این نظام علی رغم محدودیت سلاح و تحریم اقتصادی و قیمت های سرسام آور سلاح در بازار سیاه، محکم و پابرجا ایستاده است و اقتصاد

آن، اثرات جنگ را با موفقیت تحمل نموده است، علاوه بر این، کاخ الیزه عزم راسخ عمومی در ایران را در ادامه جنگ به خوبی درک کرده است. به علاوه، مخالفین دولت میتران و افکار عمومی در فرانسه چنین حمایت گسترده ای را از عراق نمی پسندد. سرانجام آن چیزی را که ناظران در سال ۱۹۸۲ و مخصوصاً ۸۳ به دولت فرانسه هشدار می دادند، آغاز شد، یعنی این که ایران قدرت لاینفک در منطقه خلیج فارس بوده و خواهد بود و این چیزی است که دولت فرانسه مجبور خواهد بود روی آن حساب کند.»

ژان پرن همچنین درباره اختلاف مالی ایران و فرانسه گفته است: «جدا از مسائل سیاسی، در روابط فرانسه و ایران یک اختلاف مالی نیز وجود دارد و آن یک میلیارد دلار بلوکه شده ایران است که در زمان رژیم شاه به یک کمپانی فرانسوی وام داده شده بود. ایران علاوه بر آن حدود سیصد هزار دلار بهره آن را نیز مطالبه می کند.» ژان پرن افزوده: «فرانسه مایل است این مسئله را با دولت ایران حل کند، خصوصاً در جایی که آقای رفسنجانی اشاره کرد که شما در حالی که پول های ما را بلوکه کرده اید ولی برای بازپرداخت وام های عراق مدت مجدد قائل شده اید.»

مجله عربیا در آخر آورده است: «ایران مشتاق است که فرانسه حمایتش را از عراق خنثی کند و زمان آن فرا رسیده که فرانسه سیاست جدید خود را با تهران هماهنگ کند، هرچند مشکل است که با وجود روابط اقتصادی، سیاسی و نظامی با عراق، به روابط مثبت با ایران نیز بیندیشند.»^(۱)

۵۱۰

در حالی که با اجلاس وزیران خارجه کشورهای عربی در مراکش، مقدمات تشکیل اجلاس سران عرب پیش می رود، امروز اعلام مواضع ایران، امریکا، لیبی، سوریه و عراق درباره این کنفرانس، از مهم ترین اخبار آن به شمار می رود. در ایران وزارت امور خارجه در این باره بیانیه ای بسیار شدیدالحن انتشار داد که در آن آمده است:

«متأسفانه کشورهای مرتجع عرب همواره به جای تقبل مسئولیت های خطیر خویش در دفاع از آرمان مقدس فلسطین و مبارزات ضد صهیونیستی و امپریالیستی ملت های مسلمان منطقه و ...، نقش جنایت کارانه خویش را در فراهم نمودن زمینه های سازش و تسلیم در مقابل طرح های استکباری نشان داده و در تحکیم موقعیت سلطه جویانه رژیم صهیونیستی و هم پیمانان غربی آن و در رأس همه، امپریالیسم امریکا کوشیده اند و در همین رابطه اخیراً شاه مراکش با اعلام تشکیل اجلاس فوق العاده سران کشورهای عربی در کشور خویش، کوشیده است پیش تازی خود را در ایفای این نقش تسلیم طلبانه به اثبات برساند.»

در این بیانیه، پس از محکوم کردن برگزاری کنفرانس و این که جمهوری اسلامی و ملت های مسلمان اجازه نخواهند داد که آرمان فلسطین مورد سازش قرار گیرد، افزوده شده است:

ص: ۶۳۱

۱-۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۵/۱۵، ص ۷، به نقل از مجله انگلیسی "عربیا".

«این اقدام و تحرک سازش کارانه در شرایطی صورت می پذیرد که از یک سو رژیم های مرتجع عربی و در رأس آن ها رژیم عراق در تلاش فزون تر نسبت به گذشته، بازگرداندن مصر به جامعه عرب و گسترش قید و بندهای تسلیم طلبانه "کمپ دیوید" را جست وجو می کنند و از سوی دیگر، امریکا با اجرای مانور بزرگ "ستاره درخشان" با همکاری ایادی خود در منطقه، تهاجم سیاسی، نظامی بزرگی را به منطقه آغاز نموده است.»

در بیانیه وزارت خارجه در مورد اهداف برگزاری کنفرانس سران عرب چنین آمده است:

«این اجلاس چیزی جز صحنه گذاردن بر تلاش های خائنه "ملک حسین" شاه اردن در جهت پیوستن به مذاکرات به اصطلاح صلح با رژیم صهیونیستی و امریکا، به تسلیم کشاندن فلسطینی ها و در نهایت گسترش کمپ دیوید و ثانیاً در همین راستا بازگرداندن رژیم متعهد به کمپ دیوید مصر به جامعه عرب و ثالثاً دمیدن جان تازه در کالبد رژیم رو به زوال صدام در عراق نبوده و همچنان که تجربه سادات نشان داد، ملت های مسلمان و آزادی خواه کشورهای انقلابی و پیشرو منطقه این توطئه را نیز به شکست خواهند کشاند.»

وزارت امور خارجه در پایان این بیانیه، از کشورهای اسلامی خواسته است که جهت برپایی یک مبارزه همگانی علیه این تحرکات سازش کارانه همه امکانات خویش را برای موفقیت این مبارزات به کار اندازند.^(۱)

بر خلاف ایران، وزارت امور خارجه ایالات متحده امریکا تشکیل کنفرانس آتی سران عرب را یک رویداد مهم خواند. روزنامه "واشنگتن تایمز" به نقل از وزارت امور خارجه امریکا در این مورد نوشت: «کنفرانس سران عرب در کازابلانکا یک رویداد مهم به شمار می آید، زیرا کشورهای شرکت کننده در موقعیت ویژه ای هستند که بتوانند به ترتیب و پی گیری روند صلح بپردازند. امریکا توافق ملک حسین - یاسر عرفات و تلاش های بعدی پادشاه اردن را پیشرفته ترین پیشرفت به سوی صلح می خواند و انتظار دارد که کنفرانس سران عرب به تحکیم اساسی طرح پیشنهادی ملک حسین بپردازد.»^(۲)

از سوی دیگر، به گزارش رادیو بی.بی.سی.، هم زمان با گردهم آیی سران کشورهای عربی، نشانه هایی حاکی از اختلافات میان آن ها درباره مسئله فلسطین، روند صلح در خاورمیانه و عضویت مجدد مصر در جامعه عرب، به وضوح قابل رویت است. رئیس جمهور سوریه با برگزاری این کنفرانس مخالفت کرده و به جز سوریه و لبنان دو کشور الجزایر و یمن جنوبی نیز تصمیم به تحریم این کنفرانس گرفته اند. سوریه تمام هم خود را بر این گذاشته است که کشورهای شرکت کننده در کنفرانس مراکش را تضعیف کند تا در این کنفرانس با توافقی که میان ملک حسین و یاسر عرفات مبنی بر تشکیل یک کشور فلسطینی - اردنی به وجود آمده است و الزاماً گفت و گو با اسرائیل را نیز در بر خواهد داشت، مخالفت ورزند.

رادیو بی.بی.سی. سپس با اشاره به اتحاد کشورهای میانه رو عرب علیه سوریه، گفت: «این

٢-١٩. مأخذ ١٢، ص ٢٣، راديو امريكا، ١٥/٥/١٣٦٤.

کشورها مصالح طویل‌مدت خود را در نظر دارند و هدف شان این است که مصر را دوباره به طور کامل به دنیای عرب راه بدهند. همچنین سوریه صراحتاً گفته است که تشکیل کنفرانس اعراب در موقعیت فعلی مسلماً به نفع امریکا خواهد بود و نه به نفع اعراب»^(۱).

همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه، روزنامه "البعث" ارگان رسمی دولت سوریه، نوشته است: «کنفرانس سران عرب چهار هدف عمده دارد؛ یکی از هدف‌ها این است که از صدام حسین در جنگی که به دستور امریکا علیه ایران به راه انداخته است، حمایت شود.»^(۲)

از طرف دیگر، لیبی که حضور خود را مشروط به شروطی از جمله این که "حکومت‌های عراق و اردن به دلیل اعمال خیانت بار خود محکوم شوند"، دانسته است، با اعزام هیئتی به سرپرستی "احمد شهابی" عضو دفتر مردمی روابط خارجی جماهیری لیبی به کازابلانکا، اعلام کرد که این هیئت وظیفه تهیه مقدمات اجلاس را ندارد بلکه قصد دارد شرایط شرکت جماهیری لیبی را در این جلسه به شرکت کنندگان ابلاغ کند.^(۳) یادآوری می‌شود که در نشست وزیران خارجه کشورهای عربی، مشاجره سختی میان "طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق و احمد شهابی در گرفت، در حالی که بسیاری از وزیران خارجه کشورهای عرب از طارق عزیز حمایت می‌کردند.^(۴)

خبرگزاری عراق به نقل از گروه خبری اعزامی خود به کنفرانس سران عرب در کازابلانکا، گزارش داد: «وزیران خارجه کشورهای عرب با پیشنهادی "شاذلی قلیبی" دبیرکل اتحادیه عرب، برای تشکیل کنفرانسی در سطح جهان با شرکت کلیه سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی که در جهت پایان دادن به جنگ ایران و عراق فعالیت دارند، موافق می‌باشند. این منابع افزودند وزیران خارجه عرب مشغول بررسی بیانیه‌ای هستند که از سوی کنفرانس سران عرب در همین زمینه صادر خواهد شد.»^(۵)

۵۱۱

هیئت فلسطینی مخالف عرفات که از دو روز پیش در تهران به سر می‌برند، امروز در یک گفت‌وگوی مطبوعاتی با خبرنگاران سیاسی روزنامه اطلاعات شرکت کردند و به سؤالات آنان پاسخ دادند. این گفت‌وگوی طولانی علاوه بر تحلیل‌های مربوط به جنگ تحمیلی، در واقع مروری است بر آنچه بر لبنان و فلسطین در چند سال گذشته رفته است، از این رو بخش‌هایی از آن، با وجود تفصیل، در این جا آورده می‌شود.

سؤال: «به نظر می‌آید کنفرانس سران عرب در مراکش سه هدف عمده را دنبال کنند: الف) جنگ ایران و عراق، ب) بازگشت مصر به جرگه اعراب، ج) مشروعیت بخشیدن به تلاش‌ها برای مذاکره با امریکا و در نهایت سازش با اسرائیل. به اعتقاد شما، آیا کنفرانس سران که به رغم مخالفت کشورهای مترقی عرب، خاصه جبهه پایداری، برگزار خواهد شد، به اعتقاد شما پی‌آمدهای این اجلاس چیست؟»

- ۱- ۲۰. مأخذ ۱۲، صص ۲۷ و ۲۸، رادیو بی.بی.سی، ۱۵/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۲۱. مأخذ ۱۰، ص آخر، خیرگزاری فرانسه.
- ۳- ۲۲. مأخذ ۱۳، ص ۱۷، خیرگزاری فرانسه، ۱۶/۵/۱۳۶۴.
- ۴- ۲۳. مأخذ ۱۰، ص آخر.
- ۵- ۲۴. مأخذ ۱۲، صص ۵ و ۶.

ابوموسی: «در حقیقت چندی است که نیروهای مرتجع عرب، تصمیم دارند که این اجلاس را برگزار کنند، اما نیروهای مترقی مانند سوریه و جماهیر لیبی سعی می کنند این اجلاس را به تعویق بیندازند تا این که همه درک کنند که در موقعیت فعلی منطقه و شرایطی که در آن زندگی می کنند، برگزاری چنین اجلاسی به نفع طرح های امریکا خواهد بود. ما معتقدیم که تجاوز اسرائیل در سال ۱۹۸۲ به لبنان سه هدف را دنبال می کند:

۱- به زیر سلطه کشیدن فلسطینی ها در راستای پیمان کمپ دیوید.

۲- به زیر فرمان کشیدن سوریه (به منظور یاد شده).

۳- ایجاد یک حکومت در لبنان جهت پیوستن به طرح های توطئه آمیز امریکا - اسرائیل.

اما با شکست خوردن اهداف یاد شده در بالا و خنثی شدن طرح ضربه زدن به نیروهای فلسطینی و کوبیدن آن ها و علی رغم توطئه بزرگی که در داخل صفوف نیروهای مقاومت به رهبری عرفات و انحراف او و باز تن ندادن سوریه به دیکته کردن طرح امریکا و نیز عدم توان در ایجاد دولتی قوی و وابسته در لبنان توسط امریکا و اسرائیل، امریکا بار دیگر شیوه دیگری را برای تحمیل پیمان کمپ دیوید پیش می گیرد که این راه جدید، راه اردن است.»

ابوموسی افزود: «دیدیم که رهبری سازمان آزادی بخش که در یاسر عرفات و خط او خلاصه می شد، به سوی مصر و کمپ دیوید و حسنی مبارک می رود، سپس رو به سوی اردن می کند و آنچه را که به دروغ "کنفدراسیون" نامیده می شود، مطرح می سازد اما در حقیقت پایه ای برای ایجاد چنین اتحادی وجود ندارد، زیرا در یک طرف کشوری به نام اردن قرار دارد که دارای مؤسسات و نظام منحصر به خود و کشور به معنای کلمه است و در سوی دیگر انقلابی وجود دارد که در همه نقاط جهان پراکنده است که موجودیتی برابر و هم سنگ اردن ندارد.

ظاهراً برای توجیه توطئه، چنین اتحادی مطرح می شود و بدین ترتیب یاسر عرفات مذاکره در این زمینه را در چیزی به نام قطع نامه ۱۱ فوریه به پایان می برد که این قطع نامه در راستای قطع نامه ۲۴۲ شورای امنیت می باشد و می دانیم که قطع نامه ۲۴۲ به نفع مسئله فلسطین و اعراب نیست و یک راه حل ملی برای قضیه فلسطین و اعراب نیست و از این جهت فلسطین در آن پیش بینی نشده است و این زمینه سیاسی بود که قطع نامه ۱۱ فوریه براساس آن بنیاد گذاشته شد و از این جاست که می بینیم امریکا با اصرار و پافشاری می کوشد کنفرانس سران عرب پس از گذشت یک زمان طولانی، منعقد شود و در آن، سه مسئله به همان صورتی که اشاره گردید، طرح و عنوان شود.

مسئله اول: مشروعیت بخشیدن به قرارداد ۱۱ فوریه.

مسئله دوم: طرح جنگ عراق با ایران که شاه حسن نیز رسماً به آن اشاره کرده است. آن ها می خواهند تحت یک پوشش کاری سیاسی از سوی رژیم های عربی، عراق را در جنگ

علیه جمهوری اسلامی ایران کمک معنوی و اقتصادی و مالی و سیاسی بدهند.

مسئله سوم: بازگشت مصر به جرگه اعراب که ما موکداً می‌گوییم این کنفرانس یک توطئه است. آمدن مصر به سوی اعراب در حالی که قرارداد کمپ دیوید را در دست دارد، در حقیقت رفتن اعراب به سوی مصر نامیده می‌شود. قراردادی که یک توطئه علیه مسئله فلسطین است و از این جاست که خطر تشکیل این اجلاس را می‌بینیم. برای اولین بار در تاریخ تشکیل اجلاس‌های سران عرب، این بار در حالی که کشورهای مترقی شرکت در آن را تحریم کرده‌اند، تشکیل می‌شود.»

در این جا "ابوماهر یمانی" عضو جبهه خلق برای آزادی فلسطین (فرماندهی کل)، در ادامه و در تکمیل صحبت‌های ابوموسی گفت: «در سال ۱۹۷۴ در کنفرانس سران عرب در رباط اعلام شد که سازمان آزادی بخش فلسطین تنها نماینده قانونی ملت فلسطین است. اما امروز پس از گذشت قریب ده سال، آن‌ها می‌آیند که بگویند دیگر تنها نماینده قانونی ملت فلسطین "ساف" نیست، بلکه اردن نیز هست و بدین ترتیب قرارداد حسین - عرفات را مشروعیت بدهند؛ قراردادی مخالف منشور سازمان.»

خبرنگار: «حال برمی‌گردیم به عقب، به جنگ ۸۸ روزه لبنان و به دنبال آن، انشعاب شما از سازمان آزادی بخش فلسطین. به نظر شما اهداف اسرائیل از این جنگ چه بود و چه نتایجی گرفت؟»

ابوموسی: «دلایل تجاوز اسرائیل به لبنان واضح بود و همان‌طور که رهبری نظامی و سیاسی اعلام کرد، محور عمده آن این بود: کوبیدن انقلاب فلسطین و شکست تفنگ فلسطینی.»

زمانی که ما در بیروت در محاصره بودیم و به مدت ۸۸ روز از آن دفاع کردیم، در حالی که اختلاف، به عنوان تهدیدی در داخل "فتح" و میدان فلسطینی مطرح بود، ما خطر رهبری سازمان را حس کردیم. ما در دو جبهه می‌جنگیم: یک جبهه داخلی و یک جبهه خارجی. در جبهه داخلی، جنگ ما سیاسی بود، برای این که رهبری از هفته اول محاصره به زانو در نیاید و تسلیم نشود.

برادرم ابوماهر در این جا یادآوری می‌کند که عرفات روز ۱۳/۶/۸۲ در حالی که از حمله هشت روز گذشته بود، آمادگی داشت که از بیروت صرف نظر کرده، سلاح خود را به ارتش لبنان تسلیم کند (ارتشی که در کنار صهیونیست‌های متجاوز به هنگام ورود به لبنان، ایستاده بود) و ما با برافراشتن پرچم‌های سفید، توسط صلیب سرخ خارج شویم. اما نیروهای ملی این را فرصتی جهت رویارویی مستقیم با دشمن قلمداد می‌کردند. زمانی که رده‌های دوم تا آخر رهبری نظامی تصمیم به مبارزه گرفتند و ۸۸ روز دشمن را در خارج بیروت نگاه داشته و این طولانی‌ترین جنگ با اسرائیل محسوب می‌شود، عرفات می‌خواست به روند جنگ‌های قبلی با اسرائیل، بعد از چند روز به جنگ خاتمه دهد ولی ما ادامه جنگ را به او قبولانیدیم.

پس از خروج، یاسر عرفات را دیدیم که به سوی طرح های امریکا گرایش داشت. آخرین موضع گیری او در روز ۴/۵/۸۳ به این صورت اعلام شد: خروج نیروهای باقی مانده فلسطینی از بقاع و طرابلس و کل لبنان به سوی بغداد. برای ما دو راه وجود داشت: یا به بغداد، تونس و اردن برویم که در این صورت، دیگر نمی توانستیم به عرفات "نه" بگوییم، زیرا در یک زندان بزرگ بودیم و یا به او نه بگوییم که این تصمیم آخری به انجام رسید و از این جا بود که ستیز در داخل "فتح" آغاز شد و سایه بر میدان فلسطینی و لبنانی انداخت که نیروهای مترقی فلسطینی در کنار ما ایستادند و انقلاب در میدان لبنان ادامه یافت و او رفت که بر در دروازه های حسنی مبارک و ملک حسین گدایی کند.»

ابوماهریمانی: «باید گفت که در تجاوز صهیونیست ها به لبنان، سه هدف دنبال می شد: هدف اول، ضربه زدن به بنیان انقلاب فلسطین؛ هدف دوم، ضربه زدن به نیروهای مترقی لبنان و تحمیل کمپ دیوید بر آن ها؛ هدف سوم، اخراج نیروهای سوری از لبنان. آن ها می خواستند لبنان به یک شهرک اسرائیلی تبدیل شود که شکست خوردند و امروز انقلاب فلسطین برخلاف انتظار آن ها دارای همان نیروی اولیه است.

آن ها نتوانستند فلسطینی ها را اخراج کنند و توافق نامه عرفات با "فیلیپ حبیب" مبنی بر اخراج فلسطینی ها از لبنان، خنثی شد و ما می بینیم اکنون مواضع قبلی خود را در رویارویی با اسرائیل یافته ایم. در مورد هدف دوم، امریکا و اسرائیل ابتدا نتوانستند قرارداد ۱۷ مه را به لبنان تحمیل کنند، ولی با گسترش مبارزات نیروهای چند ملیتی و کمک فلسطینی ها، سوری ها و نقش جمهوری اسلامی ایران از طریق حزب الله لبنان، این هدف نیز از بین رفت و قرارداد ملغی شد. هدف سوم نیز می بینیم که شکست خورده است و نیروهای سوری در لبنان ماندند و سیاست های سوریه در لبنان اجرا می شود و لبنان از سیاست های این کشور کمک می گیرد.»^(۱)

۵۱۲

امروز شور اول لایحه قانون فروش ارزان و تحویل نفت مجانی به دولت جمهوری سوریه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. به موجب این قانون، به وزارت نفت اجازه داده شد که به مدت یک سال مقدار یک میلیون تن نفت خام سبک ایران را به صورت مجانی در اختیار دولت سوریه قرار دهد. همچنین تا مقدار پنج میلیون تن نفت خام سبک ایران را با تخفیف ۵/۲ دلار در هر بشکه طبق ضوابط وزارت نفت به دولت سوریه بفروشد. آقای "دری نجف آبادی" مخبر کمیسیون برنامه و بودجه در این مورد چنین توضیح داد:

«اصل تصویب این لایحه در کمیسیون برنامه و بودجه روی چند جهت بوده و جهات مختلف سیاسی، نظامی، فرهنگی، مذهبی و اجتماعی داشته است. در رابطه با جهات سیاسی قطعاً جمهوری اسلامی ایران باید با کشورهای دیگر رابطه داشته باشد؛ بهترین کشورهایی که می توانند مورد روابط حسنه ایران قرار بگیرند، در درجه اول کشورهای اسلامی هستند، آن

ص: ۶۳۶

هم کشورهای انقلابی منطقه و بهترین کشورهای اسلامی در منطقه که از نظر سیاست های کلی تا حدود زیادی با جمهوری اسلامی هماهنگی و هم فکری و همکاری دارند، یکی از آن کشورها جمهوری عربی سوریه است.

ما در طول این پنج، شش سال گذشته همواره یکی از تقریباً نزدیک ترین دوستان مان در منطقه و از نزدیک ترین کشورهای عربی که با ما هم فکری داشته، همکاری داشته، هم در مبارزه با اسرائیل و هم در مبارزه با عراق، هم در مورد همکاری و هم فکری در لبنان و در نجات لبنان و در حمایت از حزب الله لبنان، کشور جمهوری عربی سوریه بوده است ... سوریه همواره از مواضع ما در جنگ دفاع کرده است و خط لوله نفتی عراق را که از سوریه عبور می کرده را بسته و در حقیقت سالی شاید سیصد میلیون دلار به منافع سوریه ضرر خورده است.»^(۱)

۵۱۳

در بازتاب پی آمدها و حواشی اجلاس اخیر اوپک که در ۳/۵/۱۳۶۴ به پایان رسید، امروز یک نشریه داخلی سپاه گزارشی منتشر کرد که در آن آمده است:

«روزنامه انگلیسی گاردین نوشت: "اجلاس اخیر اوپک با پیروزی قابل توجه کشورهای رادیکال (ایران، لیبی، الجزایر) و شکست تحقیرآمیز پادشاهی سعودی به پایان رسید." به نوشته گاردین، اقتصاد عربستان سعودی رو به وخامت گذاشته است و این مسئله بر دولت آن کشور فشار خواهد آورد تا نسبت به همسایگان خود کم تر بخشنده باشد. یادآوری می شود پادشاهی سعودی چهارشنبه گذشته خواستار افزایش سهمیه تولید نفت خود شد ولی این تلاش با تهدید ایران به ترک جلسه، خنثی گردید.»

در ادامه گزارش، ذیل عنوان "ملاحظه"، آمده است:

«۱- آقای مهندس "غرضی" وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران، در گفت و گو با خبرنگاران (در پایان هفتاد و چهارمین اجلاس اوپک) از شتاب و تمایل عربستان سعودی برای کاستن دائمی قیمت نفت اوپک ابراز تأسف کرد.

۲- در اجلاس مذکور اوپک با رأی موافق ده عضو، بهای نفت سنگین را نیم دلار و قیمت نفت متوسط را بیست سنت پایین آورد که کشورهای ایران، الجزایر و لیبی با این تصمیم مخالفت کردند.

۳- به گفته منابع بانکی، چهار مؤسسه مالی عرب خود را از مذاکرات مربوط به تأمین اعتباری قریب به ۲۸۰ میلیون دلار جهت احداث یک خط لوله متعلق به رژیم عراق از طریق خاک عربستان سعودی، کنار کشیدند.»^(۲)

۵۱۴

در ادامه تحرکات ایدایی جدید گروه های محارب بر ضد جمهوری اسلامی ایران - که به مناسبت انتخابات ریاست جمهوری انجام می شود - امروز نیز در تهران یکی از فروشگاه های

-
- ۱- ۲۶. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، دوره دوم، جلسه ۱۶۶ شماره ۱۱۸۱۸، صص ۲۷ و ۲۸ (۱۵/۵/۱۳۶۴).
- ۲- ۲۷. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، بولتن "رویدادها"، شماره ۵۵، (۱۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۳۸، خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از روزنامه گاردین.

زنجیره ای شهر و روستا واقع در خیابان ۱۷ شهریور جنوبی با مواد آتش زا به آتش کشیده شد. همچنین یک عدد کوکتل مولوتف به داخل بانک صادرات شهرستان مشهد پرتاب شد که عمل نکرد، اما شیشه بانک شکسته شد. (۱) امروز همچنین با انفجار یک مین در داخل تونل خط ایستگاه راه آهن رازی آذربایجان، این خط موقتاً مسدود گردید. (۲)

۵۱۵

واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم از برنامه های اعلام شده سازمان مجاهدین خلق درباره انتخابات ریاست جمهوری در ایران، گزارشی در سطح محدود منتشر کرد. متن گزارش که با استفاده از مطالب رادیو بغداد و رادیو مجاهد تهیه شده، چنین است:

«سازمان منافقین در رابطه با انتخابات اخیر، از دهم الی ۲۵ مرداد ماه را هفته های مقاومت و اعتراض معرفی کرده و در همین رابطه برنامه و دستورالعمل هایی را به هواداران اعلام کرده است. هدف و انگیزه این تلاش های جدید سازمان چنین توضیح داده شده:

"برای رژیم مسئله انتخابات ریاست جمهوری مطرح نیست، (بلکه) مسئله این است که خود را در برابر نیروهای مخالف با ثبات نشان دهد و همچنین (ثابت کند که در بین) مردم ایران منزوی نشده و دارای حامی و پشتیبان است؛ دقیقاً به همین خاطر است که ما برآنیم تا با برگزاری دو هفته اعتراض بساط این انتخابات قلبی را در هم بریزیم"

رهبر منافقین در همین مورد از هواداران خود می خواهد که "با افشای تمام عیار خصلت مشمئزکننده انتخابات رژیم، پوسیدگی و انزوای مطلق این رژیم نامشروع و ضدبشری را به نمایش بگذارید."

در همین رابطه از سوی سازمان منافقین ره نموده ها و دستورالعمل هایی تنظیم شده و به هواداران ابلاغ کرده که بعضی محورهای آن عبارت است از:

"پخش تراکت به شیوه علنی در اماکن از قبیل پل های مرتفع و ساختمان های بلند در کارخانه ها و [...]؛ تخریب عکس ها و پوسته های تبلیغات انتخابات؛ به آتش کشیدن مراکز وابسته به دشمن؛ فعالیت دسته جمعی برای تحریم انتخابات."

سازمان منافقین در انجام این به اصطلاح عملیات، نکاتی از قبیل زیر را نیز یادآور و گوش زد می کند:

"دو مسئله اساسی که بایستی در مرحله آماده سازی به آن پردازید، حل مسئله وسیله نقلیه و مسئله شناسایی سوژه های مناسب می باشد. بایستی برای تضمین موفقیت خود در انجام این وظایف، عنصر حساب شدگی و دقت را از ابتدا تا انتهای فعالیت تان به کار گیرید و [...]» (۳)

- ۱- ۲۸. سند شماره ۲۰۰۰۳۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش روزانه"، شماره ۱۸ (۱۳۶۴/۵/۱۸)، ص ۱.
- ۲- ۲۹. سند شماره ۲۰۰۰۳۱، "گزارش روزانه"، شماره ۱۷ (۱۳۶۴/۵/۱۷)، ص ۲.
- ۳- ۳۰. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۶ (۱۳۶۴/۵/۱۵)، صص ۳۹ و ۴۰.

یادآوری می شود براساس گزارش مجله "تایم" چاپ امریکا، با عنوان "گاه شمار رابطه با ایران" - که خبر مورد بحث بخشی از آن است - این جلسه، ادامه روندی است که از آبان ۱۳۶۳ آغاز شده است. در این گاه شمار ذیل تاریخ "نوامبر ۸۴" چنین آمده است:

«به نوشته روزنامه نیویورک تایمز، "منوچهر قربانی فر" معامله گر ایرانی اسلحه، با "تئودور شالکی" مأمور سابق سازمان سیا در آلمان غربی، تماس می گیرد. قربانی فر پیشنهاد می کند که گروگان های امریکایی در بیروت، در ازای فروش تسلیحات امریکایی به ایران، آزاد شوند. شالکی این پیشنهاد را به مقامات ایالات متحده تسلیم می کند.» (۱)

یادآوری می شود این معامله سری سلاح در برابر گروگان که در ایران به ماجرای "مک فارلین" و در امریکا به "ایران - کنترا" و نیز "ایران - گیت" شهرت دارد، در آبان ۱۳۶۵ افشا گردید و آقای هاشمی رفسنجانی به دستور امام خمینی در نمازجمعه تهران مفصلاً گزارشی از آن بیان کرد و به خصوص به جایگاهی که برای اسرائیل در این پروژه قرار داده شده بود تا ایران را متهم به رابطه با اسرائیل کنند و در جهان اسلام و عرب تضعیف نمایند، اشاره کرد. افشای این ماجرا برخلاف ایران، در امریکا بحران ایجاد کرد و هیئتی ویژه مأمور بررسی این کار شد که گزارش آن هیئت از ماجرای "مک فارلین" به گزارش "ناور" موسوم گردید.

در گزارش تاور هر چند آشکارا مواردی را که امنیت ملی امریکا را تهدید کرده است، مسکوت گذاشته شد و به خصوص از ذکر برتری های ایران در این معامله اجتناب شده است ولی در مجموع نکات قابل توجهی از روند این ماجرای پر سر و صدا در خود دارد. در این گزارش درباره تصمیم گیری امروز ریگان و مک فارلین و نیز مخالفت های شولتز و واینبرگر چنین آمده است:

«شولتز وزیر خارجه امریکا به هیئت تاور گفت که در ۶ اوت ۱۹۸۵ (۱۵/۵/۱۳۶۴) در خلال یکی از ملاقات های معمولش با رئیس جمهوری، او پیشنهاد انتقال ۱۰۰ موشک تاو از اسرائیل را با رئیس جمهور مورد مذاکره قرار داد که در ازای آن ایرانیان قرار بود آزادی چهار گروگان یا بیش تر را فراهم آورند. شولتز گفت که او در مذاکراتش با رئیس جمهوری با فروش اسلحه مخالفت نمود. او گفت مک فارلین نیز در ملاقات حضور داشت. شولتز تماس تلفنی مک فارلین را در مورد تصمیم رئیس جمهوری به یاد نمی آورد. "واینبرگر" وزیر دفاع، ملاقات با رئیس جمهور را در اقامت گاه وی پس از مراجعت رئیس جمهور از بیمارستان به خاطر می آورد. وی به هیئت اظهار داشت که نظیر شولتز به شدت با ارسال اسلحه به ایران مخالفت کرد و اندیشید که رئیس جمهور موافقت کرد که این ایده دیگر دنبال نشود.» (۲)

یادآوری می شود که جلد چهارم و چهارم روزشمار جنگ با نام ماجرای "مک فارلین" مربوط به مقطع زمانی افشای این ماجرا می باشد. این کتاب که در سال ۱۳۸۰ انتشار یافته است حاوی جمع بندی نسبتاً کاملی از این ماجرا می باشد که خواننده مطلب حاضر را به مطالعه آن سفارش می کنیم، هر چند بازتاب ها و جوانبی از ماجرا و به خصوص سیر بازجویی عناصر دست اندرکار را که در امریکا انجام شده، می یابد در جلد چهارم و پنجم روزشمار جنگ و بعد از آن مطالعه کرد.

١- ٣١. مأخذ، ١٦.

٢- ٣٢. سند شماره ٠٠٢٢٨، گزارش "تاور"، ترجمه وزارت خارجه، جلد ١ (١٥/٥/١٣٦٤)، صص ٤٨ و ٤٩.

در جریان آماده سازی منطقه عملیاتی فاو، امروز جلسه ای در قرارگاه خاتم تشکیل شد. موضوع اصلی این جلسه، بررسی تدابیر و اقدامات مهندسی برای مهیا ساختن زمینه اجرای عملیات آتی (فاو) بود. کارهای متعددی برای مهندسی تعیین شده، اما با توجه به مسائل حفاظتی، مشخص است که روند اجرای این کارها پیشرفت سریعی نخواهد داشت، چنان که تاکنون نداشته است. در طول دوره ای که کار شروع شده، علاوه بر این مشکل - که مداوماً وجود داشته است - اشتغالات دیگر قرارگاه نیز این فعالیت را تحت شعاع قرار داده و در واقع مزید بر علت شده و در مجموع، پیشرفت چشم گیری در امر مهندسی حاصل نشده است. در جلسه امروز، برادر "علی رضا عندلیب" معاونت مهندسی رزمی قرارگاه خاتم، روند حرکت مهندسی را چنین گزارش داد:

«بنا به مسائل حفاظتی، اول قرار بود کار مهندسی صورت نگیرد، بعد که سیاست عوض شد بنا شد مردم در منطقه باشند و کار مهندسی نیز انجام گیرد ولی آن هم گفته شد فقط خاک ریز زده شود. هنوز جاده کشیده نمی شود.»

یادآوری می شود که به دلیل مسائل حفاظتی، چنان که عندلیب اشاره کرد، تا مدت ها از فعالیت جدی مهندسی که لازمه کار بود، جلوگیری به عمل می آمد تا این که با ارائه تدبیر جدیدی (گسترش حضور مردم تا حاشیه اروند) اجازه داده شده اقدامات بیش تری نسبت به قبل انجام شود. با تصویب فرماندهی قرارگاه خاتم، مقرر شده که با کمک اهالی که برای خرماچینی اجازه حضور در منطقه خواهند داشت، زمین حاشیه اروند و نه‌ها ترمیم گردد و البته در این حضور، ایجاد پوشش برای گسترش فعالیت مهندسی نیز مدنظر قرار گرفته است. بدین ترتیب به مهندسی نیز اجازه داده شده است که امکانات بیش تری وارد منطقه کند تا بتواند اقدامات لازم را انجام و شدت دهد اما با وجود این، باز هم امکاناتی که جواز ورود گرفته، جواب گوی نیازها نبوده است.

به هر صورت، چهار هدف کاری برای مهندسی مشخص شده بود: "از اهواز تا بهمن شیر؛ از

بهمین شیر تا جاده خسروآباد؛ از جاده خسروآباد تا ساحل اروند؛ آن سوی اروند در منطقه عملیاتی فاو (دشمن)".

اما تنها دو مورد اول در دستور کار قرار دارد؛ مورد سوم به عهده یگان‌ها گذاشته شده، ولی به دلیل عدم حضور یگان‌ها در خط، همچنان متوقف مانده است و مورد چهارم نیز طبیعتاً به بعد از عملیات مربوط می‌گردد.

گزارش‌ها نشان دهنده آن است که در مورد احداث جاده و مواضع توپخانه و به طور کلی عقبه سازی (مربوط به بند ۱ و ۲)، ادامه احداث جاده "قفاص" بیش از موارد دیگر مدنظر است، لذا همواره روی آن کار می‌کنند، ولی به سبب باتلاقی بودن زمین و نیاز به تردد فراوان کمپرسی و ... کار بسیار کند پیش می‌رود. درون جزیره آبادان نیز احداث جاده‌های جدید هنوز شروع نشده و عمدتاً تلاش‌های مهندسی صرف خاک ریزی در کنار جاده‌های موجود می‌گردد تا دید دشمن از روی آن‌ها کور شود. (۱)

۵۱۷

امروز دفتر فرماندهی کل سپاه یادداشتی با قید "آنی" برای قرارگاه خاتم الانبیا(ص) فرستاد که در آن، آخرین تحرکات دشمن در منطقه عملیاتی سیدکان (قادر) گزارش شده است تا در تصمیمات مربوط به این منطقه لحاظ گردد. در این یادداشت آمده است:

«طبق اعلام قرارگاه رمضان (شمال غرب)، نیروهای عراقی در ساعت ۷ صبح ۱۴/۵/۱۳۶۴، ارتفاع "سرپیران" را به تصرف خود در آورده‌اند] و [دشمن] در تمام نقاط آن نیرو مستقر کرده است و حداقل ۲۰ پرواز هلی کوپتر نیرو پیاده کرده است. گزارش فوق جهت اطلاع ارسال می‌شود.» (۲)

۵۱۸

دشمن در پی استقرار یک سکوی پرتاب موشک زمین به زمین در منطقه "القشله" (روبه روی خسروآباد ایران) در تاریخ ۵/۵/۱۳۶۴، امروز نیز یک سیستم مراقبت دیده بان هشدار دهنده بزرگ ساخت فرانسه، در بندر ام القصر کار گذاشته است. قرارگاه نوح(ع) در ادامه گزارش خود از این اقدام عراق، آورده است:

«تاکتیک جدید دشمن جهت خروج از بن بست اقتصادی، استفاده از راه آبی خور عبدالله برای تخلیه کشتی‌های حامل محموله‌های نظامی و اقتصادی در بندر ام القصر می‌باشد. دشمن قبل از شروع شیوه جدید، رادارهای خودی مستقر در قفاص و سکوی نوروز را به وسیله هواپیما مورد حمله قرار داده که در یک مورد خساراتی وارد شده است.» (۳)

۵۱۹

براساس یک گزارش که از مجاری ذیربط جهت هشپاری و آمادگی به سپاه ارسال شده است، امروز عوامل دولت بعثی عراق یک دستگاه کامیون حامل تعدادی اعلامیه و مقادیری مواد منفجره به عناصر سازمان مجاهدین خلق در خاک عراق تحویل داده‌اند. قرار

-
- ۱-۱. سند شماره ۰۶۳۴ گزارش مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب عملیاتی فدک (فاو)" از مجموعه گزارش های نبرد بزرگ والفجر ۸، گزارش راوی قرارگاه خاتم (داود رنجبر)، صص ۵۲ و ۵۴.
- ۲-۲. سند شماره ۰۰۹۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه، به قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، ۱۶/۵/۱۳۶۴.
- ۳-۳. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها"، شماره ۵۸ (۴/۶/۱۳۶۴)، ص ۴.

است این محموله در تاریخ ۲۴/۵/۱۳۶۴ به تهران و شهرستان ها حمل شود و در روز انتخابات ریاست جمهوری مورد استفاده قرار گیرد. (۱)

در این حال، تحرک ایذایی عناصر ضدانقلاب داخلی نیز به همین مناسبت (انتخابات ریاست جمهوری) ادامه دارد. امروز نیز در تهران با پرتاب یک کوکتل مولوتف به داخل بانک صادرات واقع در سه راه زعفرانیه، این بانک دچار آتش سوزی شد و سه جام شیشه نیز شکست. همچنین بر اثر پرتاب یک کوکتل به داخل دکان خیاطی در خیابان نواب، چهارراه خاکباز، دکان دچار آتش سوزی شد. یک دستگاه خودرو و جیب متعلق به شهرداری نیز در شهرک ولی عصر (عج) واقع در جاده ساوه، به دست منافقین به آتش کشیده شد. در کرمان نیز اتومبیل یکی از کارمندان حزب اللهی شرکت "توانیر" کرمان که در مقابل شرکت پارک شده بود، آتش زده شد. (۲) در بابل نیز مغازه تعاونی پوشاک متعلق به فردی مؤمن به انقلاب - که پدر شهید نیز می باشد - به دست شخص یا اشخاصی ناشناس به آتش کشیده شد. (۳)

امروز همچنین فردی که با پرتاب یک کوکتل مولوتف به داخل کانتینر کمیته مرکزی شهرستان رشت، کانتینر را دچار آتش سوزی کرده بود، دست گیر شد. (۴)

۵۲۰

امروز خبرگزاری عراق به نقل از خبرنگار خود در شرق دجله، اجرای عملیات "قدس ۵" را تکذیب کرد. نماینده این خبرگزاری در یک کنفرانس خبری تأکید کرده که ظرف دیروز و امروز در این بخش از جبهه هیچ گونه درگیری روی نداده است. (۵)

رادیو اسرائیل نیز در مورد عملیات "قدس ۵" گزارش داد: «حکومت اسلامی تهران اعلام داشت نیروهای آن کشور هجوم تازه ای را در باتلاق های "هورالهوریه" علیه ارتش عراق آغاز کرده اند و تا کنون پنجاه کیلومتر مربع از مرداب های هورالعظیم را در شمال هورالهوریه به تصرف درآورده اند.» (۶) رادیو اسرائیل سپس در مورد مصادف بودن این عملیات با گشایش کنفرانس فوق العاده سران عرب گفت: «هجوم جدید - که به احتمال قوی تعداد کمی نیروهای ایرانی در آن شرکت دارند - در آستانه گشایش کنفرانس فوق العاده سران عرب صورت می گیرد که در آن، عراق قصد دارد حمایت بیش تر ممالک عربی را برای رویارویی با حکومت ایران خواستار شود.» (۷)

در این حال، خبرگزاری ها از جمله خبرگزاری فرانسه و خبرگزاری آلمان نیز عملیات "قدس ۵" را به نقل از ایران و بدون اظهار نظر اما از موضع تأیید تلویحی، بازتاب دادند. (۸)

۵۲۱

کنفرانس فوق العاده سران کشورهای عرب با حضور رؤسای ۱۵ کشور از ۲۱ عضو جامعه عرب و نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین امروز در مراکش در شهر دارالبیضاء (کازابلانکا) گشایش یافت. در این کنفرانس سران کشورهای سوریه، لبنان، الجزایر، یمن جنوبی و لیبی غائب بودند. (۹)

- ۱-۴. سند شماره ۰۸۷۵۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه منطقه ۵ ثامن الائمه، ۲۵/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۵. سند شماره ۲۰۰۰۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۸/۵/۱۳۶۴، صص ۱ و ۲.
- ۳-۶. سند شماره ۲۰۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۴-۷. مأخذ ۵.
- ۵-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۱ (۱۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۵.
- ۶-۹. همان، ص ۲۶.
- ۷-۱۰. همان، ص ۲۶.
- ۸-۱۱. همان، صص ۳ و ۴.
- ۹-۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲۰.

"حسن" شاه مراکش در نطق کوتاهی که در جلسه افتتاحیه این اجلاس ایراد کرد، شکست اجلاس را از همان ابتدا پیش بینی کرد. شاه مراکش در صحبت های خود، کنفرانس را ناهماهنگ خواند و از عدم شرکت برخی از رهبران عرب اظهار تأسف کرد، (۱) اما در عین حال وی گفت: «این اجلاس فوق العاده، عربستان را متقاعد می کند که اجلاس عادی را در پایان امسال در کشور خود برپا نماید.» به نظر برخی مفسران، مسئله فلسطین و توافق ۱۱ فوریه عرفات - شاه حسین، از مهم ترین مباحث خواهد بود. (۲)

از سوی دیگر، در حالی که روز گذشته، نماینده لیبی، مراکش را به مقصد کشور خود ترک گفت، "معمرقذافی" رهبر لیبی، در پیامی اعلام کرد که اگر شرایط لیبی در کنفرانس برآورده شود، حاضر است شخصاً در محل کنفرانس حاضر شود. (۳)

تصویر

شریفالدین پیروزاده دبیر کنفرانس اسلامی، مهمان اجلاس

ملک حسن شاه مراکش (رئیس کنفرانس سران عرب)

مراکش، دارالبیضاء ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق العاده سران عرب

مراکش، دارالبیضاء ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق العاده سران عرب

۵۲۲

خبرگزاری عراق در تفسیری با عنوان "کنفرانس سران عرب و جنگ ایران و عراق"، نظر حکومت عراق درباره کنفرانس سران عرب و توقعات بغداد از این کنفرانس و همچنین جوانب مورد نظر عراق در کنفرانس را ارائه کرده است:

«جنگ ایران و عراق و خطرات ناشی از ادامه جنگ علیه یکی از اعضای جامعه عرب، موضوع بحث رهبران در کنفرانس دارالبیضاء می باشد. مذاکرات مربوط به این موضوع به طور خلاصه درباره راه های اجرای تصمیمات متخذه در کنفرانس فاس سال ۱۹۸۲ در قبال جنگ و تلاش های عربی برای توقف جنگ در چارچوب فعالیت های کمیته هفت گانه عربی مأمور پی گیری جنگ و ارزیابی تماس های بین المللی این کمیته در گذشته و آینده، خواهد بود. پس از گذشت سه سال از تصمیم کنفرانس فاس مبنی بر لزوم دفاع همه جانبه کشورهای

-
- ۱-۱۳. سند شماره ۲۱۲۲۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۰/۵/۱۳۶۴، گزارش ضمیمه، ص ۵.
- ۲-۱۴. روزنامه کیهان، ۱۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲۴.
- ۳-۱۵. همان.

عربی از سرزمین های عربی، ایران همچنان به افزایش حملات خود علیه عراق ادامه داده و در جهت گسترش اعمال خراب کارانه در کشورهای عربی به ویژه در منطقه خلیج عربی [خلیج فارس] تلاش می کند.»^(۱)

این خبرگزاری با اشاره به این که ایران قطع نامه های شورای امنیت به شماره ۴۹۷ در سال ۱۹۸۰ و ۵۱۴ در سال ۱۹۸۲ را رد کرده است، تأکید شاه حسن در کنفرانس مطبوعاتی اخیر را یادآوری کرد و افزود: «هیچ عقلی نمی پذیرد که اجتماع سران عرب تشکیل شود بدون آن که موضوع جنگ ایران و عراق را مورد بحث قرار دهد.»

در ادامه تفسیر خبرگزاری عراق آمده است: «سران عرب این مسئولیت را در برابر خود دارند که بر لزوم اجرای تصمیمات کنفرانس فاس و اجرای پیمان دفاع مشترک عربی برای رفع تجاوز از عراق و از هر کشور عربی دیگر که در آینده مورد تجاوز قرار گیرد، اصرار ورزند. منابع دیپلماتیک عرب در دارالبیضاء معتقدند علی رغم توان بالای عراق برای مقابله با تهاجمات ایران و شکست آن کشور، اعراب به نوبه خود خواستار حمایت از مقاومت عراق و اجرای مفاد پیمان مشترک خود هستند تا تصمیمات عربی تنها به عنوان نوشته و یا مرکبی در کاغذ باقی نماند، بدون آن که قدرت مقابله با هر کشوری که امت عربی را تهدید کند، داشته باشد. [...] منابع دیپلماتیک عربی بر اهمیت و ضرورت اتخاذ تصمیمات قاطع از سوی سران عرب در مورد جنگ ایران و عراق تأکید داشته و می گویند اتمام جنگ، یکی از راه های حل مسئله فلسطین و رسیدن ملت فلسطین به حقوق خود می باشد، زیرا با پایان یافتن جنگ، نیروی جدیدی بر توان امت عربی افزوده می شود که طی پنج سال گذشته جنگ برای مشغول ساختن آن تلاش شده است.»^(۲)

۵۲۳

سرهنگ "ابوموسی" و تنی چند از مقام های جبهه نجات ملی فلسطین که در تهران به سر می برند، امروز با مهندس "میرحسین موسوی" نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران، دیدار و گفت و گو کردند. به گزارش روابط عمومی نخست وزیری، در این دیدار ابتدا سرهنگ ابوموسی با محکوم کردن "سازش کاری عرفات"، تحرکات اخیر را که نقش میانجی گری بین ظالم و مظلوم را ایفا می کند، مخالف آرمان فلسطین دانست و اظهار امیدواری کرد که به عنوان انقلابیون مسلمانی که از همان ابتدا مشی مسلحانه را اتخاذ کرده اند، تا آزادی قدس از پا نشینند.

در این ملاقات مهندس موسوی با اشاره به اهدافی که در پشت کنفرانس "کازابلانکا" پنهان است، گفت: «آنچه مطرح نیست، مسئله رودررویی با صهیونیسم است و آنچه مطرح است، صحبت سازش و تسلیم در مقابل استکبار جهانی و صهیونیسم بین المللی است. اگر در مقاومت فلسطین و ملت های پیشرو خللی وارد شود، این گونه کشورها در سازش صریح

ص: ۶۴۵

۱-۱۶. مأخذ ۸، صص ۲ و ۳.

۲-۱۷. مأخذ ۸، صص ۲ و ۳.

با اسرائیل لحظه ای درنگ نخواهند کرد، چرا که هم اکنون نیز با اسرائیل ارتباطات پنهان دارند.»

نخست وزیر افزود: «به سازش کشاندن ملت فلسطین، یکی از اهداف امپریالیسم در جهان است و اگر فلسطین به سازش کشیده شود، تمام کشورهای عرب به سازش کشیده خواهند شد، برای همین است که زنده نگه داشتن شعله مقاومت در میان ملت فلسطین، در سرنوشت همه کشورهای اسلامی مؤثر است. ما در سیاست داخلی و خارجی کشورمان تجربه کرده ایم که زنده نگه داشتن روحیه مقاومت بر علیه استکبار جهانی و صهیونیزم، جزء لاینفک انقلاب اسلامی ما می باشد و اگر این رمز را از دست بدهیم، انقلاب فرو می ریزد. توطئه بر علیه فلسطین بسیار سنگین است و دلیلش جدایی ناپذیری سرنوشت مقاومت فلسطینی و سرنوشت همه کشورهای اسلامی از یک دیگر است.»

وی در پایان با اشاره به آثار جنگ تحمیلی در کمک به ملت فلسطین، گفت: «آزادی قدس، از اهداف استراتژیک ماست. گرچه صدام به نمایندگی از امریکا این جنگ را بر ما تحمیل کرد، ما معتقدیم در دراز مدت سرنوشت این جنگ در کمک به رهایی قدس از دست صهیونیزم تأثیر تعیین کننده ای خواهد گذاشت.» (۱)

تصویر

تهران - ۱۳۶۴/۵/۱۶

دیدار سران جبهه نجات ملی فلسطین (احمد جبرئیل، سرهنگ ابوموسی، ابوماهر، ابوالهجا) با مهندس موسوی نخست وزیر

تهران - ۱۳۶۴/۵/۱۶

دیدار سران جبهه نجات ملی فلسطین (احمد جبرئیل، سرهنگ ابوموسی، ابوماهر، ابوالهجا) با مهندس موسوی نخست وزیر

لیبی که از محدود کشورهای دوست ایران در جنگ با عراق است، بعضاً تزلزل‌هایی از خود نشان می‌دهد که عمدتاً برای خارج شدن از زیر فشارهای کشورهای عربی متحد عراق است؛ از جمله وزیر امور خارجه لیبی "عبدالسلام ترکی" که در تاریخ ۱۴/۵/۱۳۶۴ به ژاپن سفر کرده است، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی در کلوب خبرنگاران خارجی به نحوی خاص مسائلی درباره جنگ مطرح کرد؛ وی گفت که در ملاقات‌های خود با "شینتارو آبه" وزیر خارجه و "ياسوهيرو ناکازونه" نخست وزیر ژاپن، جنگ پنج ساله یکی از موضوع‌های مورد مذاکره بود و طرفین نظرهای مشابهی در این مورد داشته‌اند و توافق کرده‌اند در این خصوص با یکدیگر همکاری کنند. وی افزود که برای جلوگیری از توسعه جنگ در منطقه، لیبی میان ایران و کشورهای عربی خلیج فارس نقش پیغام‌رسانی (واسطه) را ایفا کرده است و پیشنهادهایی نیز برای محدود کردن جنگ مطرح کرده است، مانند خودداری از حمله به مناطق غیرنظامی، منع استفاده از سلاح‌های شیمیایی و امنیت کشتی‌رانی در خلیج فارس. (۱)

در این مصاحبه، وزیر خارجه لیبی همچنین گفت که کشورش برای ایران اسلحه تأمین نمی‌کند و تلاش خود را به کار می‌برد تا از شدت گرفتن جنگ ایران و عراق جلوگیری کند. ترکی افزود: «لیبی مخالف این جنگ و ادامه آن است، زیرا این جنگ میان عراق یک کشور برادر عرب و ایران یک کشور برادر مسلمان، جریان دارد... [لیبی برای توقف بالا-گرفتن جنگ، تلاش کرده و در این تلاش نیز موفق بوده است.] وی در عین حال از انقلاب اسلامی ایران حمایت کرد و بدون آن که به طور مستقیم از عراق نام ببرد، گفت که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، دلیلی برای تجاوز به ایران وجود نداشته است: «بعد از انقلاب ایران، ما واقعاً دلیلی برای تجاوز نمی‌بینیم. موضع ایران نسبت به مسئله اعراب (فلسطین) بر همه روشن است و همین‌طور موضع ضد امپریالیستی آن.» (۲)

رادیو اسرائیل درباره مذاکره وزیر امور خارجه لیبی و مقام‌های رسمی ژاپن گفت: «عبدالسلام ترکی در یک کنفرانس مطبوعاتی گفت نظریات لیبی و ژاپن درباره جنگ ایران و عراق گرچه کاملاً یکسان نیست، ولی بسیار به یکدیگر نزدیک می‌باشد و افزود هر دو کشور تصمیم گرفته‌اند برای پایان بخشیدن به این جنگ و جلوگیری از شدت یافتن آن، به اقدامات مشترکی دست بزنند.» (۳)

۵۲۵

به گزارش روزنامه اطلاعات، با تلاش کمیته حمایت از اسیران و مفقودان ایرانی و بنابر رأی یک کمیسیون پزشکی، حکومت عراق ۲۹ اسیر معلول ایرانی را که مدت‌ها در بند اسارت خود داشت، آزاد کرد و این عده با یک پرواز هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران و با هماهنگی صلیب سرخ ترکیه، امروز وارد تهران شدند. دو تن از اسیران آزاد شده از اردوگاه‌های اسیران

ص: ۶۴۷

۱- ۱۹. مأخذ ۱۴، ص ۳.

۲- ۲۰. مأخذ ۱۴، ص ۳.

۳- ۲۱. مأخذ ۸، ص ۲۶.

ایرانی در عراق، گفته اند که حکومت عراق در اردوگاه های اسیران برای آن که از ترویج روحیه اسلام خواهی اسیران جلوگیری کنند، به هر نوع حيله ای متوسل می شوند؛ از جمله قطع جیره غذایی اسیران در ایام ماه مبارک رمضان و بستن آب دست شویی ها و نیز قطع جریان آب نوشیدنی به روی اسیران که «بارها خود شاهد آن بودیم»^(۱)

ص: ۶۴۸

۱-۲۲. مأخذ ۱۲، ص ۳.

در جریان آماده سازی عملیات آتی در منطقه عمومی فاو، از مهم ترین موضوعات، رعایت حفاظت جهت غافل گیری و فریب دشمن می باشد. در این باره امروز نامه ای از فرماندهی کل سپاه خطاب به قرارگاه های تابع خاتم ارسال شد که در آن رعایت اصول حفاظتی و رسیدگی حضوری و توجیه فرماندهان مستقر در منطقه عملیاتی، اکیداً خواسته شده است. (۱) علاوه بر این، نامه هایی نیز درباره چگونگی رعایت حفاظت و غافل گیری، از رده های مختلف فرماندهی سپاه صادر شده است.

با این همه، بر اثر سنگینی کارها و ضرورت های آماده سازی منطقه و نیروها، از بعضی یگان ها تخلفاتی دیده شده است، از جمله در نامه امروز قائم مقام قرارگاه خاتم الانبیا(ص) به قرارگاه نوح آمده است: «نحوه حضور لشکر ثارالله در منطقه جدید خلاف دستورالعمل های حفاظتی ابلاغ شده بود و ایشان برخلاف دستورالعمل شماره ۵۰۶۰ - ۱/س - ۴/۴/۱۳۶۴ اقدام به آوردن سه لودر، سه بولدوزر، سه کامیون، سه وانت نیشان جهت عملیات مهندسی در منطقه کرد و این عملیات را هم در روز انجام داده است.» (۲)

اظهارات "نقوی" قائم مقام سازمان حفاظت نیز نمونه دیگری است. وی درباره اقدامات تخلفات لشکر ۳۱ عاشورا گفت که این لشکر قرار بوده است در هنگام تحویل خط به لشکر ۲۵ کربلا، تجهیزات و امکانات را با خود نبرد ولی این قرار را رعایت نکرده، در نتیجه منطقه شلوغ شده است. (۳)

علاوه بر امور حفاظت و غافل گیری که با هم مرتبط است، موضوع سومی هم هست و آن، فریب دادن دشمن است که از مسائل مهم عملیات آتی است. طرح ایجاد سر و صدا از طریق بلندگو در همه مناطق، بخشی از برنامه فریب دادن دشمن است، که امروز فرماندهی آن را در نامه ای به واحد تبلیغات ابلاغ کرد:

«نظر به این که در کل مرز، یگان ها و قرارگاه ها مجبور به انجام عملیات مهندسی می باشند و انجام این عملیات، به خصوص در شب توأم با ایجاد سر و صدا بوده به نحوی که

ص: ۶۴۹

۱-۱. سند شماره ۰۶۲۴/گگ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "حفاظت، فریب، غافل گیری"، عملیات والفجر ۸، گزارش راوی قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (محمد درودیان)، اسفند ۱۳۶۷، ص ۲۶.

۲-۲. همان، ص ۲۵.

۳-۳. همان، ص ۲۶.

دشمن پی به این عملیات می برد، ضروری است جناب عالی در اسرع وقت طرحی جهت ایجاد سر و صدا در کل مرز به طرف دشمن و در اولویت مناطق فکه، شرهانی، خرمشهر، [جزیره] مینو، خسروآباد، فاو، طلائی و زید به نحوی تهیه نمایید که تمرکز فعالیت های خودی معلوم نگردد.» (۱)

۵۲۷

به گزارش ارتش جمهوری اسلامی ایران، عملیات "ظفر ۷" با رمز "بسم الله الرحمن الرحيم. یا علی ابن موسی الرضا(ع)" در دو منطقه پنجویں و دره میانه انجام شده و تلفات و ضایعاتی بدین شرح به دشمن وارد آمده است: بیش از ۳۰ کشته یا زخمی؛ انهدام دو انبار مهمات؛ انهدام بیش از دو دستگاه خودرو؛ انهدام بیش از ۳۰ سنگر اجتماعی و انفرادی؛ انهدام ۷ قبضه تیربار؛ انهدام سه قبضه خمپاره انداز ۸۱ میلی متری. (۲)

۵۲۸

امروز جلسه شورای عالی دفاع با حضور همه اعضا تشکیل شد و از جمله به بررسی عملیات اخیر "قدس ۵" در هور، پرداخت. آقای "هاشمی رفسنجانی" نماینده امام در شورای عالی دفاع و سخن گوی این شورا، پس از پایان جلسه در گفت و گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد آخرین تحولات جبهه های نبرد و نتایج سلسله عملیات های موفقیت آمیز قدس گفت: «باید به اطلاع برسانم که منطقه عملیاتی اخیر (قدس ۵) بسیار از نقطه نظر استراتژیک حائز اهمیت است. این منطقه در شرق و جنوب شرقی "البیضه" قرار دارد و نقطه ای است در شمال جاده "خندق" که نقطه بسیار حساس و پراهمیتی است.»

وی افزود: «به طور کلی در سلسله عملیات قدس یعنی تا قدس ۵ - که حدود تقریباً پنجاه روز انجام شده - مضمون گزارش ارائه شده این بود که مجموعاً ۲۳۳ نفر اسیر گرفته شد و حدود ۳۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن کشته و یا مجروح شده اند و ۳۵۰ کیلومتر از اراضی تحت اشغال دشمن که اهمیت "سوق الجیشی" بسیار مهم دارد، آزاد گردید و مقادیر قابل توجهی تجهیزات جنگی هم به غنیمت گرفته شد.» (۳)

۵۲۹

مناطق آزاد شده در عملیات قدس ۵ در "هورالعظیم" مورد بازدید گروهی از خبرنگاران رسانه های همگانی کشورهای آلمان، امریکا، بلژیک، ژاپن، سوریه، هلند و استرالیا قرار گرفت.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، این خبرنگاران که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ به منظور بازدید از پیروزی های اخیر رزمندگان اسلام در منطقه عملیاتی قدس ۵، به منطقه جنوب سفر کرده اند، ضمن بازدید از پاسگاه "البیج" در هور العظیم و سه پاسگاه فرعی آن و نیز آب راه ها و برکه های اطراف، به تهیه گزارش و فیلم از مناطق آزاد شده، تجهیزات منهدم شده دشمن و جنازه های کشتگان ارتش عراق پرداختند. در این بازدید، خبرنگاران از

۱-۴. همان، صص ۳۶ و ۳۷.

۲-۵. سند شماره ۰۰۹۸۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، واحد اطلاعات نظامی قرارگاه عملیات نجف

اشرف، منطقه ۲، شماره ۱۳ (۱۳۶۴/۴/۲۵).

۳-۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۱۹، ص ۲۲.

نزدیک باچگونگی پیروزی های چشم گیر سپاهیان اسلام در عملیات زنجیره ای قدس و تسلط آنان بر بخش عظیمی از منطقه، آشنا شدند.

در پایان این بازدید، "کلوداینکلند" خبرنگار روزنامه امریکایی "کریستین ساینس مانیتور"، در گفت و گویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، پس از اظهار رضایت از بازدید خود از منطقه عملیاتی قدس ۵، با اشاره به مناطقی که به دست قوای اسلام آزاد شده است، گفت: «سرانجام این عملیات به فتح بزرگ راه بصره - عماره - بغداد منتهی خواهد شد که از نظر استراتژیکی بسیار حائز اهمیت است.» وی حمله عراق به مناطق مسکونی و استفاده ارتش این کشور از سلاح شیمیایی را یک اقدام غیرانسانی خواند و افزود: «این کار بسیار زشت و ناشایستی است و دنیا باید آن را محکوم کند.» (۱)

۵۳۰

در پی موفقیت های کسب شده در عملیات های محدود قدس به ویژه پیروزی در عملیات "قدس ۵"، امروز سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با صدور اطلاعیه ای که در مطبوعات کشور چاپ شد، مردم را به حضور در جبهه ها دعوت کرد. مطبوعات کشور نوشتند: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منطقه یک ثارالله با صدور اطلاعیه ای از کلیه داوطلبین اعزام به جبهه، دلاوران سلحشور بسیج، جان برکفان اعزام مجدد و نیز اعضای طرح "لیک یا خمینی" دعوت کرد جهت حضور در جبهه های حق علیه باطل و شرکت در عملیات زنجیره ای "قدس" حداکثر تا پایان روز دوشنبه ۲۱ مرداد ماه سال جاری به واحد بسیج پایگاه های مالک اشتر، شهید بهشتی، ابوذر، مقداد، اسلام شهر، شهرری، دماوند، فیروزکوه، شمیرانات و ناحیه کرج مراجعه کنند.» (۲)

۵۳۱

حزب دمکرات در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری به مردم مناطق کردنشین اعلام کرده است که هرکس در انتخابات شرکت کند و شناس نامه اش مهر شود، باید مبلغ دوهزار تومان جریمه به حزب پردازد و کسانی که در برگزاری انتخابات با دولت همکاری کنند، کشته خواهند شد. (۳)

در این حال، ساعت ۱۸:۲۰ امروز یک درگیری در توابع شهرستان بوکان بین نیروهای خودی و عناصر حزب دمکرات روی داد که در نتیجه سه تن از افراد حزب به هلاکت رسیدند و تعدادی از آن ها نیز مجروح شدند، همچنین یک تن از نیروهای سپاه شهید و یکی از پیش مرگان کرد مسلمان مجروح گردید. (۴) دیروز نیز چهار تن از نیروهای جهادسازندگی با یک دستگاه جیب در جاده "جوانرود" به گروگان گرفته شدند. (۵)

از سوی دیگر، "مقدم" فرمانده سپاه ارومیه، در یک گفت و گوی رادیو تلویزیونی اعلام کرد که طرح تسلیح عشایر منطقه برای مبارزه با عناصر ضدانقلاب - که به دستور دولت

۱-۷. همان، ص ۳.

۲-۸. روزنامه کیهان و روزنامه اطلاعات، ۱۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۳-۹. سند شماره ۲۰۰۰۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۴-۱۰. سند شماره ۲۰۰۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۷/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۵-۱۱. سند شماره ۲۰۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۱/۵/۱۳۶۴، جوانرود، ۱۷/۵/۱۳۶۴.

جمهوری اسلامی ایران اجرا شده است - تاکنون ثمراتی داشته است و از جهات نظامی و سیاسی موجبات منزوی شدن گروه های ضدانقلاب در منطقه را فراهم آورده است.^(۱)

۵۳۲

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بلگراد، "قاسم حمادی" رئیس کمیته روابط خارجی حزب بعث عراق، در گفت و گویی با خبرنگاران یوگسلاوی گفته است: «امکان پیروزی یا شکست یکی از دو کشور ایران و عراق در جنگ جاری وجود ندارد.» این خبرگزاری افزوده است: «این نخستین بار است که یک مقام عراقی رسماً نومییدی بغداد به پیروزی در جنگ را ابراز می دارد.»

حمادی در این مصاحبه خواستار کمک بیش تر کشورهای عربی به عراق در جنگ شده است. وی خاطر نشان کرده که تنها راه خاتمه یافتن جنگ، مذاکرات سیاسی است.^(۲)

۵۳۳

آقای هاشمی رفسنجانی در مصاحبه ای با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره اظهارات اخیر صدام در مصاحبه با روزنامه کویتی "السیاسه" که برای اولین بار به تلویح مسئله برکناری وی از ریاست حکومت بعثی عراق مطرح شده و صدام صراحتاً در این گفت و گو این احتمال را غیرممکن ندانسته است، گفت: «این مطلب، مسئله تازه ای است که در این شرایط مطرح می شود. اگرچه صدام در این مصاحبه گفته است که "ما یک رژیم هستیم و اگر من بروم، باز هم رژیم خواهد ماند"، ولی خود انتشار این مطلب می تواند مسئله تازه ای باشد.»

آقای هاشمی در پاسخ به این سؤال خبرنگار که «با توجه به اعلام های قبلی که گفته شده بود صدام رئیس بعثی عراق اخیراً دیداری از قاهره خواهد داشت و نیز به عنوان یکی از شرکت کنندگان در کنفرانس فوق العاده سران عرب به "کازابلانکا" در مراکش خواهد رفت، ولی این دو سفر برخلاف گزارش های منتشره انجام نشده است» گفت: «به نظر من رفتن صدام به این دو کشور - که از قبل هم برنامه آن اعلام شده بود - بیش تر ناشی از اوضاع داخلی و جاری عراق است و این تأکید بر این مطلب دارد که صدام هیچ گونه اعتمادی به اوضاع حاکم بر عراق ندارد.» وی افزود: «اگر چه آنان راه "کمپ دیوید" را می روند و مثل مصر و مراکش عمل می کنند ولی هنوز عوام فریبانه می کوشند تا از خود در برابر مسائل نوعی چپ روی نشان دهند و رفتن صدام به کنفرانس "دارالبیضا" با توجه به جو این کنفرانس که مسلماً صدام هم باید در آن جا صحبتی می کرد، آشکار شدن هرچه بیش تر این مسائل را به دنبال می داشت و من بعید می دانم که صدام در این نوع کنفرانس ها شرکت کند مگر آن که علناً پرده ها را بالا بزنند که این عمل نیز نشان از آشکار شدن کامل دروغ گویی و عوام فریبی های رژیم بعث خواهد بود.»^(۳)

ص: ۶۵۲

۱-۱۲. مأخذ ۸، روزنامه کیهان، ص ۳.

۲-۱۳. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۹، ۱۷/۵/۱۳۶۴.

۳-۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

درباره نتایجی که از کنفرانس اضطراری سران عرب در کازابلانکا حاصل خواهد شد و به خصوص درباره قطع نامه سران، گزارش های مختلفی انتشار می یابد، از جمله خبرگزاری کویت گزارش داد که اعضای کمیته ای که دیروز شرکت کنندگان در کنفرانس اضطراری سران عرب برای تهیه پیش نویس قطع نامه کنفرانس، تعیین کرده اند، امروز پیشنهادی مبنی بر تشکیل دو کمیته به منظور بررسی رفع اختلافات میان اعراب را بررسی کرده است. انتظار می رود این دو کمیته با هدف رفع اختلافات میان لیبی و عراق با این کشورها تماس برقرار کنند. یک منبع رسمی به خبرگزاری کویت گفته است که در اجلاس سران، قطع نامه های پیشین که حاوی حمایت از عراق، تقدیر از این کشور به دلیل پذیرش ابتکارات صلح اعراب و سازمان های اسلامی و بین المللی است، باز مورد تأکید قرار خواهد گرفت.

به گزارش خبرگزاری قطر، کمیته تهیه پیش نویس قطع نامه اجلاس سران، شامل نمایندگان کشورهای اردن، عربستان، مراکش، تونس، کویت و سومالی است. (۱)

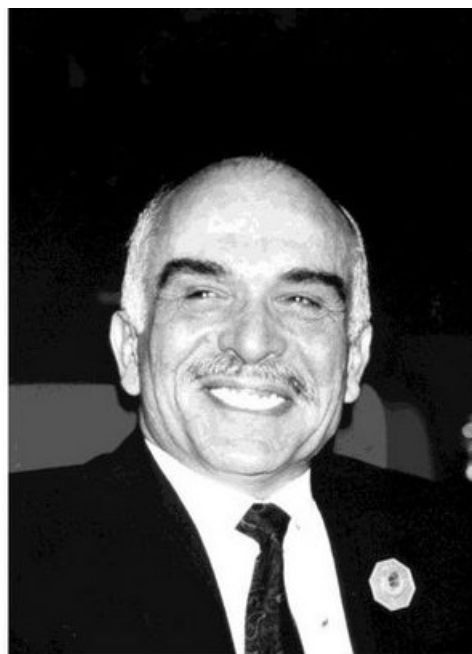
در این حال، رادیو صوت الجماهير عراق در مورد پیش نویس قطع نامه کنفرانس اضطراری سران عرب، اعلام کرد: «در پیش نویس قطع نامه ای که کمیته تهیه قطع نامه نهایی کنفرانس اضطراری سران عرب آن را پس از تصویب در اختیار رهبرانی در کازابلانکا قرار داده، ادامه تلاش های ایران برای عبور از مرزهای بین المللی و اشغال سرزمین های عراق محکوم شده است.

تصویر

مراکش، دارالبیضاء ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق العاده سران عرب

حسنى مبارك رئيس جمهور مصر
(از ارکان محور مصر، اردن، عراق در اجلاس)

ملك حسين شاه اردن در اجلاس (کسی که در شروع تجاوز عراق به همراه

صدام اولین گلوله توپ را روانه خاک ایران کرد)

مراکش، دارالبیضاء ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق العاده سران عرب

۱-۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۲ (۱۸/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۷، خبرگزاری کویت از کازابلانکا، ۱۷/۵/۱۳۶۴.

در این پیش نویس قطع نامه به ایران نسبت به ادامه جنگ علیه عراق، هشدار داده شده و قطع نامه های کنفرانس سران فاس سال ۱۹۸۲ که در آن هرگونه تجاوز به هر کشور عربی به منزله تجاوز علیه تمامی کشورهای عربی دانسته شده، مورد تأکید قرار گرفته است. در این پیش نویس از ایران خواسته شده تا آتش بس فوری را بپذیرد و برای حل اختلاف به نحوی که حقوق طرفین محفوظ شود، وارد مذاکره شود. رهبران عرب این پیش نویس قطع نامه را در چارچوب قطع نامه نهایی مورد بحث قرار خواهند داد. پیش نویس قطع نامه مذکور مساعی صلح آمیز عراق را شایسته قدردانی و در جهت متوقف ساختن جنگ و دست یابی به راه حلی مسالمت آمیز و عادلانه و شرافت مندانه برای جنگ که حقوق مشروع طرفین را تضمین کند، توصیف نموده است. (۱)

یادآوری می شود که گزارش های منابع عراقی درباره این کنفرانس، حاکی از هم آوایی شدید سران عرب با منافع و مطامع عراق است و عراق نه تنها این را پنهان نمی کند بلکه می کوشد سلطه هرچه بیش تر خود را در این کنفرانس به رخ بکشد، از جمله امروز خبرگزاری عراق اعلام کرد که کمیته بررسی پیشنهادهای طرح عراق درباره جنگ ایران و عراق را به طور کامل تصویب کرده است. (۲)

۵۳۵

روزنامه "یومیوری" چاپ توکیو، نوشت: «اقتصاد عراق در حال فعال شدن است و به نظر می رسد با گشایش خط لوله نفت آن از طریق پادشاهی سعودی، وضعیت اقتصادی عراق بهبود یابد.» به گزارش این روزنامه از بغداد، توسعه عمران داخلی در حالت جنگ، یک استراتژی برای عراق است که ظاهراً با میلیاردها دلار کمک های دریافتی از کشورهای عربی خلیج فارس و ایجاد خط لوله جدید نفت، در حال تقویت است. یومیوری افزوده: «صدور پانصد هزار بشکه نفت در روز جانشین سیصد هزار بشکه نفتی خواهد شد که پادشاهی سعودی و کویت به عنوان کمک جنگی به عراق می دادند و سیصد هزار بشکه آن نیز به کشورهای اروپای شرقی صادر خواهد شد که در نتیجه، بهره برداری این خط تأثیری مستقیم بر بازار نفت نخواهد داشت.» (۳)

۵۳۶

امروز لایحه یک فوریتی تأمین اعتبار برای هزینه های جانبی خرید فرآورده های نفتی و انتقال نفت خام به خارج و برگشت فرآورده های آن به داخل کشور و نیز خرید هفت فروند کشتی نفت کش جهت انتقال نفت از خارک به سیری، در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. آقای "قربانعلی دری نجف آبادی" مخبر کمیسیون برنامه و بودجه، در این باره گفت: «[این لایحه] که قبلاً با دو فوریت به تصویب رسیده و یک فوریت آن در جلسه علنی مورخ ۱۷/۵/۱۳۶۴ سلب گردیده و به کمیسیون برنامه و بودجه به عنوان کمیسیون اصلی

ص: ۶۵۴

۱-۱۶. همان، ص ۳۲، رادیو صوت الجماهیر، ۱۷/۵/۱۳۶۴.

۲-۱۷. همان، ص ۳۲، رادیو صوت الجماهیر، ۱۷/۵/۱۳۶۴.

۳-۱۸. همان، ص ۱۴، روزنامه "یومیوری"، چاپ توکیو.

ارجاع شده بود، بعد از چند جلسه بحث و بررسی با حضور کارشناسان و نمایندگان دولت در جلسه مورخ ۱۴/۵/۱۳۶۴ این کمیسیون، با اصلاحاتی تصویب شد.»^(۱)

پس از سخنان مخبر کمیسیون برنامه و بودجه، نمایندگان مخالف و موافق و نیز معاون وزارت نفت (آقای "شهاب الدین") نظر خود را درباره این لایحه بیان کردند. به گزارش خبرنگار کیهان، آن گاه برای کلیات لایحه رأی گیری شد که به تصویب رسید.^(۲) پس از آن، ماده واحده این لایحه چنین به تصویب رسید: «به وزارت نفت اجازه داده می شود که از محل اعتبارات ردیف های چهل میلیون و پانصد هزار نفت و چهل میلیون و شش صد هزار گاز مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۶۴، تا ۲۶ میلیارد ریال به ترتیب ۱۸ میلیارد و ۸ میلیارد جهت هزینه های جانبی فرآورده و انتقال نفت خام به "عدن" و برگشت فرآورده آن و نیز هزینه های انتقال نفت خام از خارک به جزیره سیری، خرید هفت فروند کشتی نفت کش از طریق جابه جایی اقدام و در اختیار وزارت نفت (شرکت ملی نفت ایران) قرار دهد.»^(۳)

به دلیل فوریت موضوع، شورای نگهبان در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی شرکت کرد تا مذاکرات مجلس در مورد این لایحه ضروری را - که مرتبط با اقتصاد جنگ می باشد - از نزدیک پی گیری کند. یادآوری می شود که با توجه به حملات مدام عراق به خارک، موضوع نفت و فرآورده های نفتی بسیار حائز اهمیت است. در این جلسه، شورای نگهبان عدم مغایرت این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.^(۴)

۵۳۷

به گزارش خبرگزاری فرانسه، ۳۸ تن از اعضای نهضت آزادی در اعلامیه ای که به دفتر این خبرگزاری رسیده است، با انتقاد از اوضاع کشور اعلام کرده اند که تصمیم دارند در انتخابات ریاست جمهوری رأی ندهند. در این اعلامیه امضای "بازرگان" وجود ندارد. امضاکنندگان اظهار داشته اند: «ما این سیاست انحصاری نامزدها را تأیید نمی کنیم.» آنان در عین حال، خود را پای بند جمهوری اسلامی ایران و قانون اسلامی^(۵) دانسته اند. خبرگزاری فرانسه افزوده است که مسئولان نهضت آزادی - از جمله چندین تن از وزیران کابینه بازرگان در دولت موقت - از دعوت مستقیم رأی دهندگان به تحریم انتخابات احتراز کرده اند.^(۶)

۵۳۸

در شماره امروز یک بولتن وزارت ارشاد اسلامی - که با عنوان "بررسی مطبوعات جهان" منتشر می شود - مقاله ای از نشریه "لوموند دیپلماتیک" درج شده که عنوان آن "خلیج فارس"

ص: ۶۵۵

۱- ۱۹. اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی، "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس شماره ۱۱۸۱۹، جلسه ۱۶۷ (۱۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۱.

۲- ۲۰. مأخذ ۶، ص ۱۹.

۳- ۲۱. مأخذ ۱۹، ص ۳۹.

۴- ۲۲. مأخذ ۶، ص ۲.

۵- خبرگزاری فرانسه "قانون اسلامی" آورده است که احتمالاً منظور این خبرگزاری همان قانون اساسی منبعث از اسلام می باشد.

۶- ۲۳. مأخذ ۹، ص ۲.

تحت مراقبت^{۱۱} است و نویسنده در مقاله به بررسی اوضاع امنیتی منطقه خلیج فارس با تأکید بر جنگ ایران و عراق، پرداخته است. جهت گیری نویسنده در بررسی جایگاه عراق و ایران و شورای همکاری خلیج فارس در معادلات امنیتی منطقه، بر این مبناست که نه ایران و نه عراق با منافع امنیتی غرب و امریکا تناسب ندارند و شورای همکاری باید نقش اصلی را بر عهده داشته باشد، اما توانایی این شورا در تداوم امنیت منطقه، سؤال برانگیز است. نظر به استفاده نویسنده از خبرهای متنوع و مهم مربوط به جنگ تحمیلی، بخش هایی از این مقاله مفصل آورده می شود:

«رئیس جمهور عراق با تصمیم حمله به ایران در سپتامبر ۱۹۸۰، قطعاً به استقبال این خطر می رفت که اغتشاشات شدیدی در کشور خود که بیش از نیمی از جمعیت آن شیعه می باشند، برانگیزد، به علاوه، کردها می توانستند از این امر جهت تشدید عملیات مقاومت خود بهره گیرند، مع ذلک محاسبات دیگر که بالاخره در ذهن رئیس جمهور بها یافتند، در خصوص یک پیروزی سریع الوصول نیز نادرست از آب درآمد. آقای "شاهپور بختیار"، سرهنگ "غلامعلی اویسی" و بسیاری دیگر از نظامیان فراری شاه [معدوم] پناه گاهی مطلوب در بغداد یافته بودند. آن ها می کوشیدند از ارتش ایران سیمای ارتشی در حال اضمحلال کامل و از رژیم ایران تصویر رژیمی که به واسطه تشنجات دچار از هم پاشیدگی است، ترسیم نمایند. آن ها در این خصوص صرفاً مطالب عنوان شده از سوی منابع اطلاعاتی دیگر را تأیید می کردند و چنین وانمود می کردند که خصوصاً به دنبال گروگان گیری در سفارت امریکا و به واسطه بسیج نیروهای ایران در مرز شوروی و در مناطق آشوب زده کردنشین، رژیم تهران آسیب پذیر است.

به نظر می رسید که فرصت مناسبی برای رئیس جمهور عراق به وجود آمده است تا مشروعیت داخلی خود را تثبیت کند و در عین حال از طریق جنگی برق آسا که امیدوار بود بتواند تهران را به قبول خواسته هایش - حاکمیت کامل عراق بر شط العرب [اروندرو] و استرداد سه جزیره کوچک ابوموسی، تب کوچک و بزرگ به امارات متحده عربی - وادارد، موضع خویش را در بطن "ملت عرب" تقویت نماید.

عراق که خطر یک شکست نظامی و سیاسی آن را تهدید می کند، مبادرت به حمله به کشتی هایی می نماید که در جزیره خارک بارگیری می کنند؛ عراق بدین ترتیب امیدوار است که جنگ را تشدید نموده، متحدین خود را به مداخله آشکار جهت ملزم ساختن تهران به قبول متارکه جنگ وادارد.

ادامه جنگ ملازم با افزایش فشار تأمین کنندگان اصلی هزینه آن، سمت گیری های جدید در مواضع رژیم بعث را آشکارا به همراه داشت. در همین حین، جنگ از طریق تلاش مستمر در جهت موازنه مجدد نظامی (همچون ایجاد تدارکات دفاعی هیدرولیک در اطراف بصره در

برابر موج های انسانی تهران) تغذیه شده است و این نشان می دهد که قدرت های بزرگ ظاهراً مایل نیستند که یکی از طرفین به پیروزی قاطع دست یابد. در این رابطه آقای "ریچارد مورفی" معاون وزیر امور خارجه و فرستاده امریکا به خاور نزدیک، در ژوئن ۱۹۸۴ در مقابل کنگره اظهار داشت: "پیروزی یکی از طرفین (ایران یا عراق) از لحاظ نظامی ممکن نیست، همان گونه که از لحاظ استراتژیکی نیز مطلوب نیست."

کشورهای حوزه خلیج فارس که مایل اند بی طرف باقی بمانند اما ملزم به حمایت مالی از عراق هستند، به گرداب حوادث کشیده شده اند... امنیت خلیج [فارس] - که علت وجودی "دکترین کارتر" است - امروزه اهرم سیاست دولت ریگان در منطقه محسوب می شود. "وظیفه سنگینی" که شاه [معدوم] تقبل کرده بود، شامل تأمین امنیت چیزی می شد که وی خوش داشت آن را "شاه رگ غرب" بنامد. بنا به عقیده وی، هیچ کشور دیگری از توانایی، تکنولوژی و خواست و اراده انجام این مسئولیت برخوردار نبود. به علاوه، این توجیهی بود که وی به کار می گرفت تا جزایر واقع در دهانه خلیج [فارس] را به تصرف خود درآورد و نیروهایش را در کنار نیروهای سلطان "قابوس" در جنگ ضدچریکی ظفار وارد عمل نماید.

دگرگونی های حادث در افغانستان و ایران، ایجاد یک ابزار جدید برای کنترل خلیج فارس یعنی نیروی واکنش سریع را به همراه نیرویی که امکان استقرار پیشاپیش نیروهای نظامی را در نزدیکی این صحنه نبردهای بالقوه، فراهم می آورد. هنگامی که در پاییز ۱۹۸۳ این نیروها در آستانه ورود به صحنه عمل قرار گرفتند، ایران با اعزام نیروهای ویژه به جزیره سیری و با استقرار توپ های ضدهوایی در جزایر قشم و تنب بزرگ، تهدید به بستن تنگه هرمز نمود. رئیس جمهور "ریگان" با پیروی از آقای "کارتر" در این زمینه اظهار داشت: "گمان نمی کنم که جهان آزاد به هر کس اجازه دهد که تنگه هرمز و خلیج فارس را بر روی نقل و انتقال نفت ببندد"، بنابراین دریادار "جان آدامز" به سرعت به منطقه اعزام شد تا رهبری یک نیروی عملیاتی شامل ۲۵ ناو مستقر در دریای عرب [۴] را در دست گیرد.

در فوریه ۱۹۸۴ هنگامی که ناو هواپیمابر "میدوی" در طول مانورهای امریکا - بریتانیا در دهانه خلیج فارس مستقر گردید، این هشدار مجدداً تکرار گردید.

از ژانویه ۱۹۸۳ نیروی واکنش سریع می بایست در فرماندهی کل که امکانات آن ده برابر بوده و مسئول کنترل منطقه ای می باشد که پنتاگون صریحاً آن را منطقه مرکزی (شامل نوزده کشور از مصر تا پاکستان) می نامد، ادغام می گردید. فرماندهی کل که در "مک دیل" واقع در فلوریدا مستقر می باشد، امروز سیصد هزار نفر در اختیار دارد که بخشی از آن ها "میدل ایست فورس" مستقر در بحرین را که مراقبت از آب های خلیج [فارس] و دریای سرخ را به عهده دارد، تشکیل می دهند.

وجود چنین نیرویی صرف نظر از نقش صرفاً نظامی آن، یک عامل فشار سیاسی و حتی

روانی قابل توجه محسوب می شود. از یک سو، این نیرو کشورهای حوزه خلیج فارس را ملزم می گرداند، اگر نه پایگاه ها، که لااقل افزایش محل های ذخیره سازی تجهیزات و دست رسی به تسهیلات هوایی و دریایی را بپذیرند (این امر علت سفر آقای مورفی و دریادار پویندکستر به خلیج فارس [در آوریل ۱۹۸۴ بود]؛ از سوی دیگر، همین کشورها را به تسریع همکاری خود و یکپارچگی نظامی خویش از طریق شورای همکاری خلیج فارس [و ا می دارد].

در سال ۱۹۸۴ کشورهای حوزه خلیج فارس [یک سوم بودجه خود را صرف هزینه های دفاعی نمودند. در اکتبر ۱۹۸۳ مانورهای "دیری الجزیره" (دفاع شبه جزیره) افزایش آشکار توان کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس [را جهت ایجاد یک نیروی هوایی مشترک نشان داد. دیگر تمرینات مشترک به ایجاد یک نیروی مداخله گر منطقه ای (مجهز به چهار ناو) انجامید که مقر آن "حفا البطن" واقع در شمال شرقی عربستان سعودی می باشد. ترتیبی داده شد که کشورهای میزبان نظارت بر استفاده از این نیرو را به عهده گیرند.

در ژوئن ۱۹۸۴ دو هواپیمای شکاری ایران در خارج از آب های مرزی سعودی هدف حمله اف-۱۵های این کشور قرار گرفتند؛ این حادثه می بایست درجه انسجام این سیستم دفاعی جدید منطقه ای را برملا سازد. دولت امریکا وجود یک منطقه حائل هوایی به نام "خط فهد" را که در ورای آب های مرزی پادشاهی سعودی گسترده است، تأیید نمود. شورای همکاری خلیج فارس [باید حدواسط میان نقشی که پیش از این به عهده نیروی نظامی شاه [معدوم] بود و مداخله مستقیم غرب با بازتاب هایی که به شورا قابل پیش بینی است، باشد.

به همان مقیاس که امکانات "فرماندهی کل" و شورای همکاری خلیج فارس [گسترش می یابند، در منطقه مفهوم امنیت متحول می گردد. این مفهوم که باید به دو خطر مشخص پاسخ گوید - بسته شدن تنگه هرمز و پیشروی احتمالی شوروی ها - از این پس بر معیارهای "بسیط" تری استوار است، به طوری که اظهارات دریادار "جان آدامز" بر این امر گواهی می دهد: "هنگامی که شما امکان بستن تنگه هرمز را یادآور می شوید، همان گونه که سلطان قابوس آن را اظهار داشته، صحبت از کاری بس دشوار است. تنگه بسیار وسیع و عمیق می باشد، شما قطعاً نمی توانید آن را با غرق کردن یک کشتی ببندید (...). مین گذاری تنگه؟ حتی اگر ایران به مقدار کافی مین در اختیار می داشت و قادر به کار گذاشتن آن ها بود، باز هم این امری دشوار بود. ... باید همچنین این مسئله را به خاطر بسپارید که مسدود کردن تنگه، این اقدام جبران ناپذیر از سوی ایران است. چنانچه ایران این کار را انجام دهد، نمی تواند خود به تنهایی آن را بگشاید." در پاسخ به سؤال فشار احتمالی شوروی، آقای جان آدامز اظهار می دارد: "تصور می کنم که اتحاد شوروی دارای هیچ گونه منفعتی در متشنج تر شدن اوضاع خلیج فارس [نیست."

در حالی که ایران و عراق نیروی خود را در جنگ رو به تحلیل می برند، شورای همکاری

خلیج[فارس] - که عربستان سعودی رهبری آن را در دست دارد و ستون فقرات آن محسوب می شود - همچون ابزاری مطلوب ظاهر می گردد. یکی از دل مشغولی های نخستین شورا همانا استقرار یک دستگاه اطلاعاتی با کمک سرویس های اطلاعاتی امریکا بود که کلیه اطلاعات در خصوص عوامل براندازنده بالقوه (ملی گرایان، بعثی ها، افراطیون مذهبی و غیره) را در عربستان سعودی متمرکز سازد. حکام کشورهای خلیج[فارس] می دانند که جوامع شان ترکیبی از یک آمیزه انفجاری است: یک جمعیت محلی "صاحب درآمد" در برابر نیروی کار مهاجر با اصلیت های بسیار متفاوت. کاهش درآمدهای نفتی به علاوه هزینه مالی کمک اعطایی به عراق (که ۴۳ میلیارد دلار تخمین زده می شود) بر بودجه دولت های خلیج[فارس] تأثیر گذاشته و برای مقابله با احتمال بروز تشنجات سیاسی، هم و غم امنیت در همه جا تفوق می یابد و یک صلابت آشکار سیاسی را به همراه دارد.

برای مقابله با تبلیغات اسلامی رادیکال تهران که فقط در خصوص شیعیان اعمال نمی گردد، غالباً این گونه تبلیغات در اروپا فراموش می شود. اکثر امیرنشینان فعالیت بنیادگرایان سنتی را تسهیل کرده اند. برخی وزارت خانه ها، مشخصاً وزارت اطلاعات و دادگستری تحت نفوذ چنین محافظی قرار گرفته اند. در وزارت آموزش و پرورش نفوذ سعودی ها به تدریج جای خود را به نظام قدیم تعلیم و تربیت سوری - مصری می دهد. در دویی روزنامه ای تحت نظر گروهی از اخوان المسلمین اجازه چاپ یافته است و حتی تشویق نیز می گردد. تدابیر مختلفی جهت تقویت جنبه های اخلاقی زندگی عمومی اتخاذ شده است. این تحولی قابل توجه برای اکثر دولت هایی است که به استثنای قطر می کوشیدند خود را از دایره نفوذ دگماتیزم وهابی و افراطی گری بنیادگرایانه اخوان المسلمین دور نگاه دارند. در چه مقیاسی این تحول می تواند تبلیغات به نفع ایران را متوقف سازد؟ آنچه که قطعی است آن است که این امر، یک قطبی شدن را که تاکنون وجود نداشته است، برمی انگیزد به طوری که در امارات متحده عربی - که در آن ما را متوجه این امر می سازند که قبلاً کسی این سؤال را که "چه کسی از ما شیعه یا سنی است؟" مطرح نمی نمود - شایعات بسیاری بر سر زبان هاست: از تابستان گذشته پست های مهم برای شیعیان ممنوع شده است؛ شیخ ها نسبت به پلیس مخفی که شیعیان در آن بسیارند، بدگمانند. این سروصداها چه تأیید شوند یا خیر، از یک جو مسموم حکایت می کنند.»

لوموند دیپلماتیک در ادامه، پس از توضیح برخی تفاوت ها در دیدگاه های سران کشورهای خلیج فارس، مقاله را چنین تمام می کند:

«ادعاهای عراق مبنی بر ایفای نقش قدرت جدید منطقه ای، امروز فروکش کرده است. رشد سریع امکانات شورای همکاری خلیج[فارس] می بایست رضایت خاطر غرب و به ویژه واشنگتن را که درصدد گسترش این اتحاد تا مصر است، فراهم آورده باشد، اما آیا بدین

ترتیب تأمین خلیج فارس] به نسبت زمانی که بیش از یک دهه توسط شاه [معدوم] حفظ گردید، دوامی به مراتب طولانی تر خواهد یافت؟» (۱)

ص: ۶۶۰

۱ - ۲۴. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۸۸۶ (۱۷/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۵ تا ۲۴، به نقل از نشریه "لوموند دیپلماتیک"، چاپ فرانسه، ژوئیه ۱۹۸۵.

امروز یک حرکت انهدامی را تیپ بدر (مجاهدین عراقی) در منطقه عملیاتی "قدس ۴" در هور انجام داد. هدف، انهدام نیروهای موسوم به "فرسان الهور" بود. "فرسان الهور" به نیروهای بومی منطقه اطلاق می شود که به جای خدمت سربازی یا با شرایط و مزایای دیگر، حفاظت هور را بر عهده دارند. بنابر اطلاعات رسیده، ۲۵۰ تن از این افراد بعد از عملیات قدس ۴ فراری شده اند. پیش بینی شده است که با انهدام نیرو، دیگر فرسان الهور در دریاچه نخواهد ماند و نیروهای آن به سبب ضعف انگیزه، فراری خواهند شد و در نتیجه، حفاظت هور ضعیف خواهد گردید. بدین ترتیب، عملیات انهدامی در غرب دریاچه ام النعاج (در هورالهویزه) در دستور کار تیپ بدر قرار گرفت.

براساس طرح قبلی، امروز نیروهای این تیپ در ساعت ۱۵:۳۰ از آخرین پاسگاه در "شط الدوب" به سمت هدف یعنی "الابیض" و "ام الورد" حرکت کردند (۱) و در ساعت ۱۹:۲۶ با رمز "یا الله، یا الله" به دشمن هجوم بردند. نیروهای خودی پس از تصرف و پاک سازی کمین ها، اطلاعیه های آماده شده از قبل را به نی های هور چسباندند و در ساعت ۱۹:۵۵ با دستور، عقب نشینی کردند. در این اطلاعیه ضمن افشای جنایات حکومت عراق و تبیین وضعیت مجاهدان مبارز عراقی، از نیروهای "فرسان الهور" خواسته شده که یا به "هورالحمار" (۲)* بگریزند، یا این که به ایران پناهنده شوند. (۳)

در پی اقدامات عناصر ضدانقلاب که از چند روز پیش به قصد اخلاص در برگزاری انتخابات ریاست جمهوری آغاز شده است، امروز نیز انفجاراتی در بعضی از شهرهای کشور و نیز هم سو

۱- به نقشه منطقه عملیاتی قدس ۴، در صفحه ۴۸۵ مراجعه شود.

۲- * هورالحمار منطقه ای است واقع در جنوب غربی هورالعظیم، جنوب رودخانه فرات و غرب اروندرود.

۳- ۱. سند شماره ۰۶۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات قدس ۴" گزارش راوی عملیات قدس ۴ (علی مژدهی)، صص ۳۴ تا ۳۶.

با آن، انفجاری در سفارت ایران در بن به وقوع پیوست:

دو عدد بطری محتوی مواد آتش زا در قسمت شوفاژخانه اداره راه شهرستان رشت تعبیه شده بود که یکی از آن ها منفجر و دیگری خنثی گردید. این انفجار خسارت مالی و جانی نداشته است. (۱) همچنین دو دستگاه اتومبیل در دو نقطه از شهر اصفهان به دست عوامل ضدانقلاب به آتش کشیده شد. (۲) یک دستگاه اتومبیل مربوط به یکی از اعضای سپاه شهرستان "لار" نیز در نزدیکی منزلش به آتش کشیده شد. (۳)

همچنین عصر امروز یک پاکت نامه حاوی مواد منفجره که به نشانی سفارت جمهوری اسلامی ایران در بن پست شده بود، در یکی از اتاق های سفارت منفجر شد. به گزارش روزنامه کیهان، در این حادثه خسارت جزئی به یکی از پنجره های اتاق وارد شده و کف دست یکی از کارکنان سفارت نیز اندکی زخم شده است. (۴) یک سخن گوی پلیس بن تأیید کرد که «بر اثر انفجار یک بمب پستی، دست یکی از کارمندان سفارت ایران در جمهوری فدرال آلمان جراحت برداشته است.»

این سخن گوی پلیس افزود: «این بمب که از پاریس ارسال شده بود، در دست سرهنگ قائم مقامی، مسئول امنیتی و رایزن نظامی سفارت، منفجر شد که خسارات بسیار جزئی بر جای گذاشت. (۵) اما خبرنگار صدای امریکا از بن به نقل از نشریه "بن اکسپرس" چنین گزارش داد: «هنگامی که وابسته سیاسی سفارت ایران در بن مشغول بررسی نامه های پستی رسیده برای سفارت بود ناگهان صدای انفجار مهیبی در ساختمان این سفارت خانه - که در محله دیپلماتیک شهر قرار دارد - شنیده شد. به همین جهت پاسداران سفارت، دیپلمات ایرانی را که از ناحیه چشم ها و سر و دست ها به سختی مجروح شده بود به نزدیک ترین بیمارستان شهر بن انتقال دادند. براساس این گزارش، پزشکان معتقدند که این دیپلمات ایرانی احتمالاً بینایی خود را از دست خواهد داد.» (۶)

۵۴۱

امروز یک شبکه رادیویی امریکا خبر داد تعدادی از اعضای کنگره این کشور که در حمایت از "سازمان مجاهدین خلق" نامه های این سازمان را امضا کرده بودند، به اشتباه مواضع خود در حمایت از این سازمان اعتراف کردند.

شبکه رادیویی "سی.بی.اس." در یک بخش خبری امروز گفت: «حمایت نمایندگان کنگره امریکا از گروه منافقین موجب شرمندگی و خجالت آن ها شده است.» این رادیو افزود: «۲۲ تن از نمایندگان مجلس که از مواضع سازمان منافقین پشتیبانی نموده اند و در حمایت از آنان نامه نوشته اند، اعلام نموده اند که در موقع ابراز حمایت، از حقایق مطلع نبوده اند.» "سی.بی.اس." به نقل از این نمایندگان گفت: «آن ها با عده ای ایرانی خوش لباس که ضد دولت خمینی و طرف دار صلح بودند، مواجه شده و از آنان پشتیبانی نموده اند.» (۷)

ص: ۶۶۲

- ۲-۳. سند شماره ۲۰۰۰۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۳-۴. سند شماره ۲۰۰۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۴-۵. روزنامه کیهان، ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۳۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بن، ۱۸/۵/۱۳۶۴.
- ۵-۶. سند شماره ۲۳۸۵۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۷۳.
- ۶-۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۴ (۲۰/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۶ و ۱۷، رادیو امریکا، ۱۹/۵/۱۳۶۴.
- ۷-۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۳ (۱۹/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، ۱۸/۵/۱۳۶۴.

آسوشیتدپرس نیز در این باره گزارش داد: «حداقل ۱۹ عضو کنگره امریکا نامه‌ها یا بیانیه‌هایی را که توسط سازمان مجاهدین خلق ایران پخش شده، امضا کردند بدون آن که بدانند وزارت امور خارجه، این گروه مقاومت را یک جنبش تروریستی طرف دار خشونت و مسئول مرگ شش امریکایی در ایران نامیده است. این اعضای کنگره یا مشاوران آن‌ها در مصاحبه‌ها اعتراف نموده‌اند که آن‌ها نام و اعتبار خود را در اختیار این سازمان قرار دادند که بعداً نام‌های ایشان را در یک آگهی تمام صفحه در شماره ۲۸ ژوئیه ۱۹۸۵ [۶ مرداد ۱۳۶۴] روزنامه نیویورک تایمز به چاپ رسانیده‌اند.

در این آگهی از بیش از دو هزار سیاست‌مدار و نماینده پارلمان در امریکا و اروپای غربی نام برده شده و گفته شده است که این عده درخواست‌ها را امضا نموده‌اند. نمایندگان دیگری که در آگهی مذکور نام آن‌ها نیامده است، نامه‌هایی ظرف ۱۳ ماه گذشته برای مسعود رجوی ارسال کرده‌اند؛ از جمله این‌ها عبارت‌اند از سناتورهای دمکرات "گاری هارت"، "ادوارد کندی" و "کلیورن پل".

آسوشیتدپرس اف-زوده است: «سازمان مذکور و س-ازمان وابسته به آن به ن-ام "شورای مق-اومت" و رجوی در یک سند که از طرف وزارت خارجه [آمریکا] دوبار در ت-اریخ‌های ۱۴ فوریه [۲۵ بهمن ۱۳۶۳] و ۱۷ ژوئن [۲۷ خرداد ۱۳۶۴] به کنگره ارائه شده، به عنوان ضد امریکایی معرفی شده‌اند. در این سند گفته شده است که مجاهدین تا حدودی مسئولیت نگه داشتن ۵۲ گروگان امریکایی به مدت ۴۴۴ روز در سفارت امریکا در تهران را به عهده گرفتند و مسئول قتل حداقل ۱۶ امریکایی در ایران بوده‌اند. گروه مذکور این مطالب و دیگر مطالب اعلام شده توسط وزارت خارجه را تکذیب کرده است.» (۱)

۵۴۲

به گزارش یک نشریه داخلی سپاه، بر اثر چهارده مورد درگیری در ده روز اخیر در کردستان، ۱۲ تن از ضدانقلابیون به هلاکت رسیده و ۲۴ تن زخمی شده‌اند. تلفات نیروهای خودی نیز ۷ شهید و ۱۱ زخمی بوده است. (۲)

۵۴۳

آقای "نظران" دبیر شورای عالی دفاع، در یک گفت‌وگوی کوتاه؛ با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، اعلام کرد که در ایام سالگرد تجاوز حکومت بعثی - صهیونیستی عراق به جمهوری اسلامی ایران، یک صد اسیر معلول دیگر عراقی را ایران به طور یک جانبه آزاد خواهد کرد. وی افزود: «همان گونه که اعلام شده است، این اقدام نوع دوستانه پس از آزادی این گروه یک صد نفری، همچنان دنبال خواهد شد.» (۳)

۵۴۴

روزنامه کیهان به نقل از واحد مرکزی خبر از ارومیه گزارش داد که اهدافی در منطقه

- ۱- ۹. همان، صص ۱۵ و ۱۶، واشنگتن - آسوشیتد پرسی، ۱۸/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۱۰. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها"، شماره ۵۷ (۲۹/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۴.
- ۳- ۱۱. روزنامه کیهان، ۱۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

"شیخان" عراق و "مرگه سور" واقع در شمال این کشور، مورد حمله مبارزان کرد عراقی قرار گرفته است. همچنین آنان در داخل شهر "دهوک" نیز در یک عملیات نظامی - تبلیغاتی، یک ساختمان هفت طبقه متعلق به کارشناسان خارجی را تصرف کردند و پس از به هلاکت رساندن تعدادی از نیروهای بعثی، به وسیله بلندگو به افشای جنایات صدام علیه مردم محروم عراق، پرداختند. (۱)

کیهان در گزارشی دیگر، از حمله به دو خودرو ارتش بعثی عراق در محور "پاوه - نور - شیخ لنگه" خبر داد که مبارزان یازده تن از سرنشینان خودرو را به هلاکت رسانده و ضمن انهدام کامل خودروها، چندین قبضه اسلحه به غنیمت گرفته اند. (۲)

۵۴۵

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، روزنامه "تایمز" در شماره امروز خود نوشته است: «عراق در نامه ای به سازمان عفو بین الملل، اعدام ۱۹ نفر به سبب جرایم سیاسی در ماه های فوریه و مارس [اسفند و فروردین] سال جاری میلادی را تأیید کرده است.» به نوشته این روزنامه، شش تن از این افراد، اعضای حزب دمکرات کردستان عراق و ده تن از اعضای خانواده حکیم و سه تن دیگر از اقلیت مسیحی عراق بوده اند. اتهام این افراد، خراب کاری و حمل و نقل اسلحه بوده است. (۳)

۵۴۶

رئیس پیشین ستاد ارتش مصر - که وزیر دفاع این کشور نیز بوده است - در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در الجزیره، با تأیید کمک های نظامی و پرسنلی حکومت مصر به عراق، گفت که حکومت عراق قبلاً بیش از هر کشور دیگر عرب بر لزوم مجازات حکومت مصر اصرار داشت، ولی در حال حاضر بر اثر فشارهای جنگ با ایران، به دولت مبارک پناه آورده است. (۴)

۵۴۷

آقای "هاشمی رفسنجانی" امام جمعه موقت تهران، در خطبه های نماز جمعه این هفته، پس از تأکید بر شرکت گسترده مردم ایران در انتخابات ریاست جمهوری به مسئله جنگ پرداخت و با موفقیت آمیز خواندن اجرای تاکتیک های مرحله ای ارتش و سپاه، گفت: «اطلاعاتی که به دست آورده ایم، می گوید این مسئله که برای آینده عراق باید فکری کرد، به طور جدی در دنیا مطرح است و این شاید از دست آوردهای مرحله جدید جنگ باشد.» (۵)

وی سپس با اشاره به این که نیروهای خودی در عملیات های محدود (پنج عملیات قدس)، تلفات ناچیزی داشته اند، افزود: «نوعاً دشمن یا اسیر شده یا فرار کرده و یا از پای درآمده و با آن که [رزمندگان خودی] ۳۵۰ کیلومتر مربع از جاهای حساس را که ارزش استراتژیک دارد، تصرف کرده اند، حدود سه هزار نفر را به هلاکت رسانده و ۲۳۳ نفر اسیر با غنایم به

۱-۱۲. همان، واحد مرکزی خبر، ص ۳.

۲-۱۳. روزنامه کیهان، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، از باختران.

۳-۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۹/۵/۱۳۶۴، ص ۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن به نقل از روزنامه "تایمز" چاپ لندن.

۴-۱۵. سند شماره ۲۰۰۰۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۰/۵/۱۳۶۴.

۵-۱۶. مأخذ ۱۴، ص ۱۳.

دست آمده، رزمندگان اسلام برای ادامه رزم هم اکنون نیز آمادگی دارند.»^(۱)

آقای هاشمی به همکاری معارضان عراقی با جمهوری اسلامی ایران نیز اشاره کرد و گفت: «حضور برادران عراقی اعم از کردها و عرب ها و حزب اللهی های عراق در شمال و جنوب تحول تازه ای به وجود آورده و می رود تا از شمال و جنوب آن ها را به محاصره بکشیم و با تلفات کم تر بتوانیم موفق شویم ملت عراق را آزاد کنیم تا دنیا شاهد همکاری دو کشور در صحنه بین المللی باشد.»^(۲)

۵۴۸

در پی انتشار اخباری مبنی بر قاچاق اسلحه امریکایی به ایران و دست گیری عناصری از دست اندرکاران قاچاق اسلحه - که در مطبوعات امریکا با سر و صدایی همراه بوده است - نشریه "لوس آنجلس تایمز" گزارشی با عنوان "ایران در جست و جوی میلیاردها دلار اسلحه" منتشر ساخت. این نشریه که مدعی است این گزارش حاصل تحقیقات و بازرسی های اقتصادی که تاکنون آشکار شده، می باشد، به چگونگی نفوذ ایران در مراکز تسلیحاتی امریکا و نیز برقراری ارتباط با عناصر و مقام های رسمی این کشور اشاره کرده است.

رادیو صدای امریکا نیز این گزارش را به دلیل تفصیل و اهمیت مضامین آن، در سه قسمت در مورخ ۱۶ و ۱۷ و ۱۸/۵/۱۳۶۴ پخش کرد که اهم موارد آن چنین است:

«جست و جوی آیت الله خمینی برای تهیه تسلیحات و قطعات یدکی مورد نیاز به منظور ادامه جنگ عراق، به عملیاتی پیچیده و چند میلیارد دلاری برای نفوذ در زرادخانه های ارتش و فروشندگان تجهیزات دفاعی امریکا منجر شده است؛ عملیاتی مخفیانه و سرّی که شبکه ای از عوامل ایرانی درگیر در آن را در ایالات متحده، اروپا و آسیا پراکنده کرده است.

یک تحقیق که متکی به مصاحبه های به عمل آمده با مأموران بازجویی و مقامات رسمی در داخل و خارج امریکا و هزاران برگ اسناد و مدارک دولتی است، نشان می دهد که عوامل ایرانی در خرید مستقیم سخت ابزارهای نظامی از انبارهای تسلیحاتی وزارت دفاع امریکا سوداگران امریکایی و منابع دیگر، موفق بوده اند.

نقش یک اروپایی متهم به قاچاق اسلحه - که تا اوایل سال جاری و پیش از آن که تحت تعقیب قانونی قرار گیرد، برای تسریع در ارسال بسته های سیاسی به کشورهای کمونیست، براساس قراردادی که با دولت داشت از تسهیلات ویژه ای برخوردار بود - نشان دهنده پیچیدگی عملیات و حوزه عمل ایرانیان در این تلاش است. این قاچاقچی مدت ها از دفتر خدمات پیک سیاسی وزارت امور خارجه امریکا برای برقراری تماس های تلفنی مربوط به فعالیت هایش با ایران، استفاده می کرد. ماجرا هم اکنون از سوی مقامات وزارت امور خارجه، گمرک و (اف.بی.آی.) مورد تحقیق قرار گرفته است.

تکان دهنده ترین ماجرا، به تعقیب قانونی یکی از کارشناسان امور موشکی در وزارت دفاع

۱-۱۷. مأخذ ۱۱، ص ۱۹، خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۲-۱۸. مأخذ ۱۱، ص ۱۹.

امریکا که یک سرهنگ دوم با ۲۵ سال سابقه کار در ارتش است، بازمی‌گردد. وی به توطئه چینی و هم دست شدن با سوداگران بین‌المللی اسلحه و مقامات دولتی ایران برای فروش هزاران موشک مدرن امریکایی و فرانسوی به رژیم [امام] خمینی به ارزش بیش از ۱۴۰ میلیون دلار متهم شده است. یک هفته پیش از کشف و خنثی شدن این توطئه، هفت تن دیگر از جمله یک کارشناس تدارکاتی نیروی هوایی مأمور خدمت در ناو هواپیمابر "کیتی هاوک" و یک کارمند غیرنظامی تسلیحات ارتش در سانتیاگو به اتهام سرقت قطعات موشک‌های "فونیکس" - که جزو قطعات مهم و حیاتی مورد نیاز جنگنده‌های اف-۱۴ محسوب می‌شود - و نیز سرقت قطعات دیگر و قاچاق آن‌ها به تهران، تحت تعقیب قرار گرفته بودند. بازداشت‌های اخیر تنها نشان‌دهنده بخشی از عملیات گسترده و هماهنگ شده ایران است. (۱)

در سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۷۹ که گروه‌گان‌گیری دیپلمات‌های امریکایی در ایران، مناسبات دو کشور را بحرانی ساخت، تحریم کامل صدور تسلیحات ساخت امریکا به ایران به مورد اجرا گذاشته شد. مقامات رسمی می‌گویند عملیات قاچاق اسلحه به ایران فقط قریب به ده درصد از نیازهای تسلیحاتی ایران را تأمین کرده است و موفقیت ناشی از اجرای تحریم، بر استیصال [امام] خمینی افزوده است.

"ویلیام دونراب" سرپرست گمرکات امریکا، می‌گوید آمار و اسناد وزارت دادگستری امریکا گویای تشدید عملیات بازرسی و احتمالاً بالاگرفتن عملیات قاچاق اسلحه به ایران است. طی دوازده ماه گذشته رسیدگی به چهار پرونده که در آن‌ها علیه ۵۴ نفر و ۸ شرکت ادعانامه صادر شده است، آغاز گشته که دو برابر شمار مجموع و پرونده‌های تشکیل داده شده در طول سه سال گذشته است.

زمانی که جنگ ایران و عراق آغاز شد، تقاضاهای ارتش ایران شدت گرفت. رژیم تهران در لندن و درست در خیابانی پایین تر از مقر "اسکاتلند یارد" برای قطعات یدکی مورد نیاز دفاتری دایر کرد و از همان جا بود که اقدامات هماهنگ شده‌ای در سطح بین‌المللی آغاز شد که به تدریج در سراسر جهان گسترش یافت.

شیوه دیگری که برای خارج ساختن تسلیحات از امریکا به مقصد ایران به کار گرفته شد، استفاده از اسناد معتبر صادراتی است که به گفته عوامل ایرانی، از مقامات نظامی در کشورهای جهان سوم و یا بعضی از کشورهای که متحدان نظامی امریکا هستند خریداری می‌شود. هر یک از این اسناد - که معمولاً امضای یک ژنرال را دارد - به گفته یک عامل ایرانی، در بازارهای سیاه اسلحه دست کم به قیمت ۱۰۰ هزار دلار رد و بدل می‌شود. چنین اسنادی خروج تسلیحاتی را از ایالت متحده امکان‌پذیر می‌سازد. (۲)

در حالی که لندن مرکز خریدهای عمده نظامی ایران است، بسیاری نیز از شهرهایی در

ص: ۶۶۶

۱- ۱۹. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۷/۵/۱۳۶۴، صص ۱ تا ۳، رادیو امریکا، ۱۶/۵/۱۳۶۴، به نقل از نشریه "لوس آنجلس تایمز".

۲-۲۰. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۹/۵/۱۳۶۴، صص ۴ تا ۷، رادیو
امریکا، ۱۷/۵/۱۳۶۴، به نقل از نشریه "لوس آنجلس تایمز".

ایالات متحده نام می برند که نظیر "بوستن" و "لوس آنجلس" هزاران کیلومتر با یک دیگر فاصله دارند، یا چون "شیکاگو" و "لیتون".

یکی از مأموران تحقیق با سابقه فدرال، می گوید وی در این زمینه سه شیوه کاملاً متفاوت را تشخیص داده است: نخست اعزام تعداد زیادی عامل به گوشه و کنار کشور که حتی اگر ۸۰ درصد آن ها نیز به دام بیفتند، بتوانند روی ۲۰ درصد باقی مانده حساب کنند. در شیوه دوم، ایران تصمیم گرفت از دلالتان به عنوان عاملان خرید در معاملات پنهانی استفاده کند؛ این یک استراتژی بسیار پرخرج بود. علاوه بر گران تمام شدن چنین شیوه ای، مقامات ایرانی دریافته اند که این استراتژی با مانع عمده دیگری نیز روبه روست، زیرا بعضی اوقات مزدوران و قاچاقچی ها به تعهدات خود عمل نمی کنند. گفته می شود هزینه گزاف استراتژی دوم همراه با شدت عمل مأموران گمرک امریکا در بازرسی محمولات، ایران را ناگزیر ساخت که به استراتژی سوم که بسیار پیچیده و غامض است، متوسل شود. هدف این استراتژی همان گونه که در اعترافات مربوط به دو پرونده اخیر قاچاق اسلحه به ایران منعکس است، آن است که تهران و عوامل آن بتوانند مستقیماً به زرادخانه های ارتش امریکا و انبارهای فروشندگان وسایل دفاعی دست رسی پیدا کنند.

هم زمان با افزایش تهدید های ناشی از بالا گرفتن قاچاق اسلحه به ایران، اقدامات مأموران مبارزه با قاچاق اسلحه به ویژه عملیات مأموران گمرک در امریکا نیز شدت گرفته است و در بسیاری موارد مأموران گمرک به شیوه هایی متوسل شده اند که کم تر سابقه داشته است؛ به عنوان نمونه، مأموران گمرک فرودگاه بین المللی شیکاگو محموله ای از قطعات جت های جنگنده "اف ۵" را که قرار بود برای یکی از فروشندگان اسلحه در لندن حمل شود، کشف کردند و این محموله که برای ادامه پرواز جنگنده های اف ۵ در جنگ ایران و عراق اهمیت زیادی داشت، ضبط شد.

یکی دیگر از مأموران با سابقه گمرک می گوید به رغم تشدید عملیات مبارزه با قاچاق اسلحه به ایران و افزایش شمار پرونده هایی که تاکنون به جریان افتاده است، هنوز ارسال قطعات و تجهیزات ادامه دارد.^(۱)

۵۴۹

اجلاس فوق العاده سران شانزده کشور عضو اتحادیه عرب، امروز کار خود را در "دارالبیضا"ی مراکش خاتمه داد. برخی موارد مهم مندرج در قطع نامه نهایی کنفرانس - که "شاذلی قلیبی" آن را خواند - چنین است:

۱- جنگ ایران و عراق.

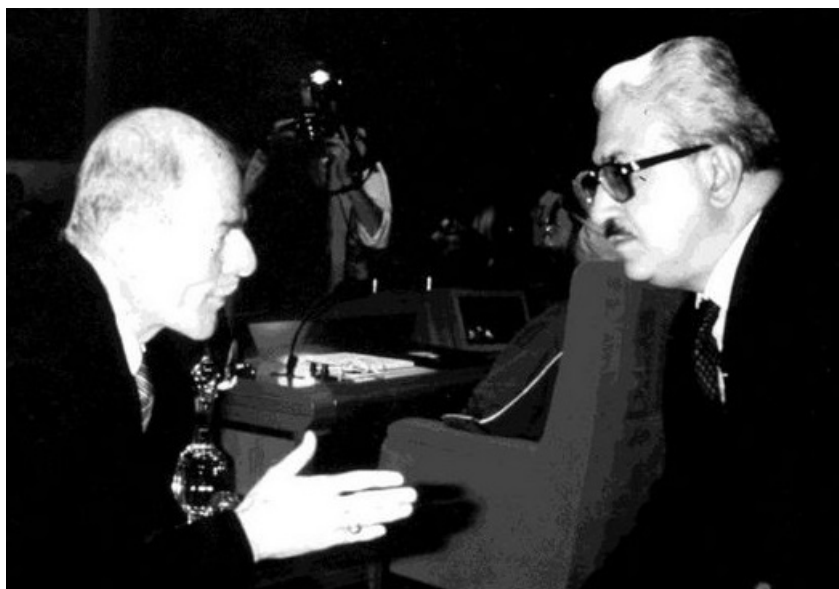
۲- مسئله فلسطین و چگونگی خاتمه بخشیدن به اختلافات کشورهای عرب.

در خصوص اختلافات میان کشورهای عرب، دو کمیته به دستور کنفرانس تشکیل شده است: کمیته اول متشکل از "عربستان و تونس" مأمور حل اختلافات سوریه، اردن و

۱-۲۱. همان، صص ۸ تا ۱۱، رادیو امریکا، ۱۸/۵/۱۳۶۴، به نقل از نشریه "لوس آنجلس تایمز".

عراق شده است. کمیته دوم متشکل از "مراکش، امارات عربی متحده و موریتانی" موظف است اختلافات عراق و لیبی را فیصله داده و اختلافات لیبی و سازمان آزادی بخش فلسطین را نیز مرتفع سازد. در مورد جنگ ایران و عراق، کنفرانس مراتب نگرانی خود را از ادامه درگیری ابراز داشته است. در قطع نامه کنفرانس، جمهوری اسلامی ایران به دلیل پافشاری بر ادامه دادن به جنگ، مورد انتقاد شدید قرار گرفته است.

تصویر

مراکش، دارالبیضاء، ۷ تا ۹ اوت ۱۹۸۵ - کنفرانس فوق العاده سران عرب
طارق عزیز وزیر خارجه عراق (سمت راست) راضی از محکومیت شدید ایران در قطعنامه کنفرانس

آسوشیتدپرس نوشته است لحن محکومیت این قطع نامه از لحن کنفرانس فوق العاده وزیران خارجه عرب در ۱۹۸۴ که در بغداد تشکیل شد، شدیدتر است.

کنفرانس در مورد جنگ ایران و عراق بار دیگر بر تعهد خود به اجرای قطع نامه کنفرانس "فاس" و ماده ششم منشور اتحادیه عرب و ماده دوم پیمان دفاعی مشترک اعراب تأکید کرده است.^(۱) کنفرانس بر درخواست اجلاس فوق العاده شورای اتحادیه عرب که سال گذشته در بغداد تشکیل شد و در آن از ایران خواسته شد که فوراً به جنگ خاتمه دهد و ابتکارات صلح را بپذیرد، تأکید کرده است.

در بیانیه کنفرانس خاطرنشان شده است که ادامه جنگ ایران علیه عراق موجب خواهد شد که کشورهای عربی روابط با ای-ران را مورد ارزیابی مجدد قرار دهند و در جهت اج-رای آن دست به اقدامات ضروری بزنند.^(۲)

خبرگزاری فرانسه نیز از کازابلانکا گزارش داد: «اجلاس سران عرب در بیانیه پایانی خود، تألم و نگرانی عمیق اش را نسبت به ادامه جنگ عراق و ایران از نظر تلفات انسانی و خسارات مادی عظیم آن، تهدیدش بر امنیت، ثبات و پیشرفت منطقه و همچنین بر صلح و امنیت

- ۱- قبلاً رادیو صوت الجماهير عراق از این مسئله خبر داده بود. ر.ک به: روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۷، گزارش کنفرانس سران عرب.
- ۲- ۲۲. سند شماره ۰۲۱۲۲۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۰/۵/۱۳۶۴ بخش ضمیمه، صص ۱ تا ۴.

جهان، ابراز داشت. طی این بیانیه - که توسط شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب قرائت شد - همچنین آشتی ناپذیری ایران و تشدید حملاتش علیه عراق به منظور اشغال اراضی این کشور و اعمال حاکمیت خود بر آن، شدیداً تقیح شده است. در ادامه بیانیه آمده است که تهران بدین ترتیب با قوانین و کنفدراسیون های بین المللی، اساس نامه ملل متحد و قطع نامه هایش به مبارزه جویی پرداخته و ضمن استهزاء هرگونه ابتکار عمل میانجی گری، ابتکار عمل عراق مبنی بر آتش بس و اجرای یک صلح عادلانه و شرافت مندانه از طرفین مذاکره که ضامن حقوق مشروع طرفین باشد را نیز تحقیر می کند. در پایان به ایران هشدار داده شده است که اگر در جنگ خود علیه عراق پافشاری کند، کشورهای عرب احتمالاً به سوی تجدیدنظر در رابطه خود با ایران کشیده خواهند شد و در نتیجه، تدابیری اتخاذ خواهند کرد که مجبور به اعمال آن باشند»^(۱)

درباره بخش اصلی مورد دوم مندرج در قطع نامه اجلاس فوق العاده سران اتحادیه عرب، یعنی مسئله فلسطین، در حالی که این اجلاس به طور رسمی برای بررسی آخرین وضعیت مسئله فلسطین تشکیل شده بود، اما در این باره بدون نتایج و تصمیمات مشخص جدیدی به کار خود پایان داد! آسوشیتدپرس از مراکش گزارش داد:

«اجلاس سران عرب امروز با طرح ضرورت اتفاق آراء درباره طرح صلح با اسرائیل، نتوانستند طرح شاه حسین را مورد تأیید قرار دهند. "حسین" شاه اردن از اجلاس دو روزه سران عرب خواسته بود تا از طرح صلح اردنی - فلسطینی به مثابه راه حل نهایی حمایت کنند، اما کنفرانس برخلاف خواسته شاه حسین از طرح اجلاس اتحادیه عرب ۱۹۸۲ در "فاس" مراکش حمایت کرد. طرح فاس خواستار هم زیستی مسالمت آمیز دولت های منطقه و دولت مستقل فلسطینی است. در طرح فاس، بیت المقدس به عنوان پایتخت مطرح شده است، اما طرح صلح اردنی - فلسطینی فقط دولت فلسطینی با کنفدراسیون با اردن را مطرح می کند و در رابطه با بیت المقدس به جزئیات نمی پردازد.

"حسن دوم" شاه مراکش به منظور بحث درباره قضیه فلسطین، توافق اردن - ساف و بررسی اتحاد اعراب برپایی این اجلاس اضطراری را پیشنهاد کرده بود. البته، اگر چه اجلاس بر طرح فاس اصرار ورزیده اما با این همه، درها را بر روی ابتکار صلح اردنی - فلسطینی عرفات و شاه حسین نبسته است.

بیانیه نهایی اجلاس در عین حال خواستار برپایی یک کنفرانس بین المللی با حضور امریکا، شوروی و سازمان آزادی بخش فلسطین شده است. براساس خواست اجلاس، این کنفرانس باید در چارچوب سازمان ملل و تحت سرپرستی آن برگزار گردد. لازم به یادآوری است که شوروی و سوریه با برپایی چنین کنفرانسی موافق و امریکا و اسرائیل با آن مخالف هستند»^(۲)

ص: ۶۶۹

۱- ۲۳. مأخذ ۸، ص ۳، کازابلانکا - خبرگزاری فرانسه، ۱۸/۵/۱۳۶۴.

۲- ۲۴. مأخذ ۱۱، صص ۱ و ۲۴، کازابلانکا - آسوشیتدپرس.

بازتاب تصمیمات کنفرانس سران عرب در نزد دو طرف جنگ (ایران و عراق) کاملاً متفاوت است: عراق به حداکثر خواسته های خود رسیده است، هر چند در تحمیل خواسته های خود به ایران باز هم راه حل فوری یا حتی کوتاه مدتی پیش رو نمی بیند.

از سوی دیگر، در ایران، "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی - که بعد از امام، فرمانده عالی جنگ و قدرت مندترین شخصیت نظام محسوب می شود - در خطبه های نماز جمعه به شدت گردانندگان اجلاس و نتایج آن را محکوم کرد. وی به هم زمانی کنفرانس سران عرب و مانور "ستاره درخشان" امریکایی ها در مصر اشاره کرد و این اجلاس را عامل تفرقه بین مسلمانان و در جهت سازش با اسرائیل دانست:

«کنفرانس سران عرب باید برای حل مشکل دنیای عرب تشکیل شود، اما متأسفانه سران این کشورها به جای حل مشکل، ایجاد مشکل می کنند. عده ای از مرتجعین و محافظه کاران جمع شده اند تا در مورد سازش با اسرائیل و امضاء کمپ دیوید، کلاه گذاشتن بر سر مردم لبنان، محکوم کردن نیروهای مترقی و مبارزات مردم و میدان دادن به نیروهای مرتجع، بحث و گفت و گو کنند. ما متأسفیم در موقعی که دنیای عرب و اسلام احتیاج به وحدت دارد، کنفرانسی تشکیل شده که موجب تفرقه است و راه کج می روند. از طرف دیگر، در کنار کنفرانس سران عرب، امریکایی ها در مصر در حال انجام ستاره درخشان هستند و متأسفانه وضع بدی بر دنیای عرب حاکم است.»^(۱)

امروز حجاج ایرانی یک راه پیمایی در مدینه برگزار کردند. روزنامه کیهان درباره این راه پیمایی گزارش داد: «در راه پیمایی مدینه منوره که از برابر بعثه حضرت امام آغاز و به جوار حرم شریف نبوی منتهی شد، انبوه مسلمانان در صفوف به هم فشرده شعار مقدس "اتحاد و وحدت اسلامی" را سردادند. در این راه پیمایی که با فریادهای مرگ بر امریکا، مرگ بر شوروی، مرگ بر اسرائیل همراه بود، حجت الاسلام والمسلمین "کروبی" نماینده امام در حج، طی سخنانی با اشاره به جامعیت دستورات اسلام و تأکید بر تفکیک ناپذیری دین و سیاست در مکتب اسلام و نیز این که در کنار دستورات عبادی حج، به مسائل سیاسی جهان اسلام باید توجه شود، افزود: "حضور میلیون ها انسان در مکه و مدینه - مرکز توحید و وحی - باید مبارزه و نبرد با شرک و کفر طاغوت و شیطان را در پی داشته باشند". سپس با اشاره به جنایات امریکا و توطئه هایش علیه مسلمانان، گفت: هر چه حرکت های اسلامی قوی تر و نیرومند تر شود، امریکا تلاش و رذالتش بیش تر می شود.»^(۲)

رادیو اسرائیل نیز درباره اولین تظاهرات حجاج ایرانی در مدینه، گفت:

«نخستین راه پیمایی سیاسی زائران ایران، امروز در شهر مذهبی مدینه برگزار شد.

١-٢٥. مأخذ ١١، ص ١٩.

٢-٢٦. مأخذ ١١، ص ١.

نیروهای امنیتی عربستان سعودی از دخالت در این راه پیمایی خودداری ورزیدند و به احتمال قوی تظاهرات بدون هیچ گونه برخوردی پایان یافت. این راه پیمایی نخستین تظاهرات سیاسی زائران در مراسم حج بود و انتظار می رود در ظرف هفته هایی که تا پایان حج باقی مانده، تظاهرات متعدد دیگری نیز صورت گیرد.»^(۱)

۵۵۲

یک روزنامه هندی امروز درباره تجهیز شدن عربستان سعودی به منظور برخورد با راه پیمایی حجاج ایرانی، نوشت: «پاکستان با درخواست دولت عربستان سعودی مبنی بر اعزام سربازان بیش تر به مکه معظمه و مدینه منوره به هنگام برگزاری مناسک حج برای مقابله با آشوب های احتمالی، موافقت نموده است.» روزنامه "هندوستان تایمز" سپس افزود که یک تیپ از نیروهای پاکستانی اکنون برای عزیمت به عربستان سعودی در حال آماده باش است.

به نوشته این روزنامه، مقام های سعودی برای حفظ نظم و امنیت در هنگام برگزاری مناسک حج، کارشناسان امنیتی از شرکت های خصوصی امریکا و آلمان غربی و فرانسه استخدام کرده است. "هندوستان تایمز" در جای دیگر گزارش خود با اشاره به تعداد کثیر زائران ایرانی در مناسک حج امسال، ادعا کرده که بعضی از آن ها در واقع "سرباز" هستند. در ادامه این گزارش آمده است: «قبل از سفر ۱۸ ماه مه "سعودالفیصل" وزیر خارجه عربستان سعودی به ایران، گزارش شده است که مقامات سعودی سلاح هایی که از ایران و لیبی به طور ق-اچاق به جده حم-ل شده بود را کشف کرده اند.» این روزنامه اشاره ای به منابع خبری خود نکرده است.^(۲)

ص: ۶۷۱

۱- ۲۷. مأخذ ۷، ص ۲۳، رادیو اسرائیل، ۱۹/۵/۱۳۶۴.

۲- ۲۸. مأخذ ۸، ص ۹، خبرگزاری جمهوری اسلامی از دهلی نو، ۱۸/۵/۱۳۶۴.

وضع جبهه‌ها و نیز اطلاعیه‌های نظامی ایران و عراق حاکی است که امروز هم نوعی رکود در همه جبهه‌های جنگ حاکم بوده و تنها تبادل عادی آتش میان دو طرف انجام می‌شده که در جبهه میانی (مهران و میمک) شدت بیش‌تری داشته است.^(۱)

در خصوص اعلام تصمیمات کنفرانس سران عرب، نکته مهم این است که تصمیمات به صورت بیانیه ای هشدارآمیز علیه مواضع جمهوری اسلامی ایران و در تأیید مواضع و صلح تحمیلی مورد نظر عراق، انعکاس یافته است.

به گزارش رادیو ترکیه، "حسن دوم" شاه مراکش، پس از پایان کار کنفرانس کازابلانکا در یک مصاحبه مطبوعاتی گفته است: «در صورتی که ایران در مقابل درخواست‌های عراق، تن به صلح ندهد و به جنگ ادامه دهد، کشورهای عربی در مناسبات خود با آن کشور تجدید نظر خواهند کرد.» وی افزوده است: «بعد از این، تدابیر دیگری نیز در مورد ایران اتخاذ خواهد شد...»^(۲)

شیخ "صباح الاحمد" وزیر امور خارجه کویت، هنگام بازگشت از کنفرانس فوق‌العاده سران عرب به اهمیت نکات مربوط به جنگ ایران و عراق در بیانیه کنفرانس اشاره کرد و افزود: «نکات یاد شده به طور واضح موضع دسته جمعی اعراب را در ازای عراق برادر که حس قومی را منعکس می‌نماید، آشکار می‌سازد.»^(۳)

رادیو بی.بی.سی. نیز گزارش داد: «ملک "حسن دوم" پادشاه مغرب، اعلامیه منتشره که در پایان کنفرانس فوق‌العاده سران عرب صادر شد را دقیق‌ترین و فصیح‌ترین اعلامیه در جهت محکومیت ایران توسط اعراب، خواند و افزود (اعلامیه) ایران را به دلیل مساعی اش برای تسخیر خاک عراق و به دلیل پذیرفتن پیشنهادهای صلح عراق، محکوم می‌نماید. ملک حسن افزود که هدف اینک آن خواهد بود که کمکی که بعضی کشورهای عرب به ایران می‌رسانند، کاهش داده شود گرچه انتظار نمی‌رود که این کمک کاملاً پایان یابد.»^(۴)

۱- ۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۲؛ و: خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۴ (۲۰/۵/۱۳۶۴)، ص ۱، از رادیو صوت الجماهير (عراق).

۲- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۵ (۲۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۸، رادیو کویت.

۳- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۴ (۲۰/۵/۱۳۶۴)، صص ۲۷ و ۲۸، رادیو کویت.

۴- ۴. مأخذ ۳، ص ۲۲، رادیو بی.بی.سی.، ۱۹/۵/۱۳۶۴.

رادیو صوت الجماهير عراق هم گزارش داد: «طه یاسین رمضان» معاون نخست وزیر عراق، پس از شرکت در کنفرانس دارالبیضا، از نتایج مثبت کنفرانس اظهار خشنودی کرد و از موضع برادران عرب در قبال طرح عراق درباره جنگ و محکوم کردن ایران به خاطر ادامه تجاوزاتش به عراق و درخواست اکید آن ها از ایران که به جنگ خاتمه دهد، ستایش کرد و همچنین از کشورهای شرکت کننده که در روابط خود با ایران تجدیدنظر خواهند کرد و اقدامات ضروری را در این زمینه انجام می دهند، قدردانی نمود.» (۱)

۵۵۵

در پایان اجلاس فوق العاده سران عرب در مراکش - که بدون حضور پنج کشور لیبی، سوریه، الجزایر، لبنان، یمن برگزار شد - اظهارات مفسران در جمع بندی نتایج حاصله متفاوت است: بعضی آن را چندان جدی نگرفته اند. بعضی نیز به توجیه نتایج ضعیف آن پرداخته اند، از جمله یک تفسیر بی.بی.سی. - که نگاه مثبتی به این کنفرانس دارد - به عنوان نمونه آورده می شود:

«علی رغم تحریم پنج کشور تندرو عرب، نشست مزبور نتایج مثبتی به بار آورده است اما از طرف دیگر، این نتایج نباید باعث عمیق تر کردن اختلافات میان کشورهای شرکت کننده و پنج کشوری می شد که کنفرانس را تحریم کرده اند. ظاهراً این کنفرانس تحت شرایط موجود از هیچ تلاشی دریغ نکرد و شاید هم بیش از آنچه که بسیاری از ناظرین انتظارش را داشتند، موفق بود.»

اصولاً همین قدر که کنفرانس علی رغم مخالفت شدید پنج کشور تحریم کننده آن، تشکیل شد، خود حائز اهمیت است زیرا نشان می دهد که کشورهای عربی میانه رو که اکثریت را در کنفرانس های مشابه داشته اند، دیگر حاضر به قبول این نیستند که یک اقلیت افراطی که از سال ۱۹۸۲ تا به حال مانع از تشکیل چنین کنفرانسی شده است، تصمیمات آنان را وتو کند. برای ملک حسین این یکی از مهم ترین جنبه های کنفرانس بود. وی قرار است در ماه نوامبر سال جاری مسیحی با رهبران ابرقدرت ها ملاقات کرده تا به آنان نشان بدهد که کشورهای عربی دیگر دست خوش نابه سامانی های یالتای جدید نخواهند شد.

گذشته از این، رهبران شانزده کشور عربی شرکت کننده در کنفرانس به چندین راه حل دیگر نیز برای از میان بردن اختلافات میان اعراب دست یافته اند. به علاوه، این کنفرانس تصمیم گرفت که در جنگ میان ایران و عراق پشتیبانی بدون قید و شرط خود را در اختیار عراق قرار داده و ایران را به دلیل سخت گیری و آشتی ناپذیری در برخورد با پیشنهادهای صلح بدون قید و شرط عراق، به شدت محکوم نماید.

کنفرانس همچنین تصمیم گرفت سازمان آزادی بخش فلسطین را طی بیانیه ای رسمی مبنی بر پشتیبانی کامل از این سازمان به عنوان یگانه نماینده مشروع فلسطینیان، پذیرفته و

حسن آزادی فعالیت سیاسی کامل برای آن قائل باشد. غیبت پنج کشوری که کنفرانس را تحریم کرده اند مانع از این شد که کنفرانس بتواند به وضع مثبتی در مورد توافق اردنی - فلسطینی برای فعالیت مشترک سیاسی جهت حفظ حقوق فلسطینیان نایل آید.

ظاهراً کنفرانس نتوانسته است سنت رسیدن به توافق را که سال هاست مانع رسیدن به صلح در خاورمیانه بوده است، از میان بردارد و به همین دلیل هم کنفرانس بالاخره بر توافق اردنی - فلسطینی رسماً صحه نگذارد [نگذاشت] و نیز با پذیرفتن دوباره مصر به جامعه عرب، مخالفت ورزید و همچنین قبول نکرد که با مسئله صحرای غربی به عنوان یک مسئله مربوط به اعراب و نه مسئله مربوط به افریقا، برخورد کند، در صورتی که این ها از جمله مسائلی است که اکثریت کشورهای عربی بر سر آن ها اتفاق نظر دارند. (۱)

۵۵۶

هیئت فلسطینی "جبهه نجات ملی" (متشکل از سرهنگ "ابوموسی" رهبر جنبش انقلابی فتح، "احمد جبرئیل" دبیرکل جبهه خلق برای آزادی فلسطین، "ابوماهر الیمانی" عضو دفتر سیاسی این جبهه و "فرحان ابوالهجا" رهبر جنبش الصاعقه) که در ایران به سر می برد در یک کنفرانس مطبوعاتی با حضور خبرنگاران داخلی و خارجی، نتایج دیدارهای خود با مسئولان جمهوری اسلامی ایران را تشریح کردند و به سؤالات خبرنگاران نیز پاسخ دادند.

ابوموسی دبیرکل فرماندهی موقت "جنبش انقلابی الفتح" در مورد دیدار با مسئولان، گفت: «این اولین بار است که این هیئت از جمهوری اسلامی ایران دیدن می کند. ما در این دیدار بر هم پیمانی خود با انقلاب اسلامی ایران تأکید کرده و آن را در واقع پاسخی به اجلاس سران عرب در "کازابلانکا" می دانیم و اعلام می کنیم که انقلاب فلسطین دوستانی دارد و ایران پایگاه دوستان ماست و این پاسخی به توطئه گران می باشد.»

احمد جبرئیل دبیرکل جبهه خلق برای آزادی فلسطین "فرماندهی کل" نیز در پاسخ به سؤالی درباره گرایش جبهه ملی به ملی گرایی و این که "آیا آزادی فلسطین فقط به وسیله فلسطینی ها صورت خواهد گرفت یا به همت یک جبهه اسلامی"، گفت: «برای آزادی فلسطین باید کلیه نیروهای عربی و اسلامی و جنبش های آزادی بخش جهان تشریک مساعی نمایند.»

سپس "ابوماهر الیمانی" عضو دفتر سیاسی جبهه خلق برای آزادی فلسطین، گفت: «کسانی که در کازابلانکا گرد هم آمدند، نمایندگان کشورهای عربی مرتجع که ارتباط قوی با امپریالیسم دارند، می باشند. آن ها می خواهند طرح امریکا و توطئه علیه انقلاب فلسطین و اعراب و توده های مسلمان را به اجرا درآورند. در این کنفرانس، کشورهای عربی مترقی و ضدامپریالیستی شرکت نکردند ... "شاه حسن" به اتفاق "صدام" و "حسنی مبارک" و "شاه حسین" و "یاسر عرفات" این اجلاس را برپا نمودند و این محور سعی می کند یک پیمان

١-٦. مأخذ ٣، صص ٢٠ و ٢١، راديو بي.بي.سي، ١٩/٥/١٣٦٤.

علیه آرمان فلسطین و به نفع امپریالیسم و صهیونیسم را سامان دهد.» وی افزود: «ما نتایج این کنفرانس را محکوم می‌کنیم و یاسر عرفات نماینده ملت فلسطین نیست که در این کنفرانس و دیگر کنفرانس‌ها به نام فلسطین صحبت می‌کند.»

"فرحان ابوالهجا" عضو فرماندهی نیروهای الصاعقه نیز در مورد درگیری‌های اردوگاه‌های فلسطینی صحبت کرد و افزود که انقلاب اسلامی ایران نقش بارزی در جهت متوقف کردن درگیری در اردوگاه‌های فلسطینی، ایفا کرد.

سپس ابوموسی گفت: «هم‌اکنون شش سازمان فلسطینی عضو جبهه نجات ملی هستند و فقط یک سازمان در کنار عرفات می‌باشد و این سازمان هم توسط صدام پشتیبانی می‌شود.»

احمد جبرئیل در مورد امکان افتتاح دفتری برای جبهه نجات ملی در تهران، گفت: «برادران در جمهوری اسلامی به خوبی عرفات را شناخته‌اند و اظهارات نخست وزیر ایران نشان‌دهنده این مسئله است. ... ما به مقامات ایرانی گفتیم که دفتر سازمان آزادی فلسطین در تهران نماینده انقلاب فلسطین نیست بلکه این دفتر نماینده عرفات و خط اوست، لذا ما در انتظار این هستیم که برادران ما چه اقدامی برای تقویت روابط با جبهه نجات ملی انجام خواهند داد.» (۱)

۵۵۷

به گزارش خبرگزاری لیبی، روزنامه "السفیر" امروز به نقل از منابع دیپلماسی در قاهره، نوشت که حکومت بعث عراق اخیراً از مصر اولین هواپیمای آموزشی از نوع "نوکافو" را تحویل گرفته است. به نوشته السفیر، این هواپیما از جمله هشتاد فروند هواپیمایی است که قرار است مصر به عراق تحویل دهد. (۲)

۵۵۸

به گزارش آسوشیتدپرس از آنکارا، قرارداد احداث دومین خط لوله نفت خام عراق از طریق خاک ترکیه، به عهده یک کنسرسیوم از کمپانی‌های ترکیه و ایتالیا (شرکت ایتالیایی "سایپم" و شرکت ترکیه‌ای "تک فن") واگذار شده است. این خط لوله قرار است نفت مناطق نفتی عراق را به ترمینال "یومورتالیک" در دریای مدیترانه منتقل کند. ... این دو شرکت پیشنهاد کرده‌اند در ازای ۲۲۵ میلیون دلار، ۷۲۰ کیلومتر از خط لوله را احداث کنند و تحویل دهند. این ۷۲۰ کیلومتر بخشی از خط لوله‌ای است که در خاک ترکیه قرار می‌گیرد. احداث دویست کیلومتر بقیه این خط لوله که در خاک عراق خواهد بود، به زودی به مناقصه گذاشته خواهد شد. این خط لوله قرار است به موازات خط لوله قبلی که در سال ۱۹۷۷ تأسیس شده است، کشیده شود. خط لوله اول، یک میلیون بشکه در روز ظرفیت انتقال نفت خام دارد و گفته می‌شود خط لوله دوم نیم میلیون بشکه در روز ظرفیت خواهد داشت. (۳)

ص: ۶۷۶

۱-۷. روزنامه کیهان، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۱ و آخر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۱۹/۵/۱۳۶۴.

۲-۸. سند شماره ۲۰۰۰۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۳-۹. روزنامه کیهان، ۱۹/۵/۱۳۶۴، ص ۲۴، خبرگزاری آسوشیتدپرس از آنکارا.

نشریه "میدل ایست اکونومیک دایجست" چاپ لندن، در مقاله ای "با عنوان "عراق نیروهای خود را برای پرداخت قروض بسیج می کند"، با اشاره به جنگ جدید فرسایشی ایران علیه عراق، این کشور (عراق) را در بازپرداخت بدهی های خود در آینده - به رغم راه اندازی خط لوله های عربستان و ترکیه - ناتوان خواند. در این مقاله آمده است:

«در حالی که جنگ ایران و عراق وارد ششمین سال خود می شود، عراق اکنون با دشمن جدیدی مواجه شده است. دولت صدام حسین پس از مستحکم کردن نیروی دفاعی خود در مقابل حملات ایران، مقابله با تلاش های ایجاد یک جنگ فرسایشی و استحکام بخشیدن به اقتصاد کشور جهت برآوردن نیازهای ضروری جنگ، اکنون با مسئله پرداخت قروض بین المللی درگیر است. پرداخت قروض که میزان آن ها به سطح بی سابقه و باور نکردنی رسیده است، از توانایی عراق در تأمین هزینه های جنگ که حداقل پانزده میلیون دلار در روز تخمین زده می شود، می کاهد. گفته می شود رقم واقعی قروض عراق حدود چهل میلیارد دلار است که حداقل ۲۵ میلیارد دلار آن متعلق به عربستان سعودی، کویت و سایر کشورهای حوزه خلیج فارس می باشد. گمان می رود میزان قروضی که پرداخت آن ها در سال ۱۹۸۳ به مدت دو سال معوق مانده و باید در سال جاری پرداخت گردند، حدود یک میلیارد دلار باشد. این مبلغ علاوه بر قسط هایی که عراق به فرانسه، آلمان غربی و انگلیس می پردازد، قرض پانصد میلیون دلاری عراق که به صورت وام از بانک های اروپایی دریافت شده بود، در سال ۱۹۸۳ به موقع پرداخت شد، اما از ژاپن خواسته شد تا موعد سررسید وام هایی را که به عراق داده است، به مدت دو سال به تعویق بیندازد و ژاپنی ها هم با بی میلی با این پیشنهاد موافقت کردند.

با وجود درآمد اضافی حاصل از صدور نفت از طریق خط لوله های عربستان و ترکیه، میزان بدهی های عراق با افتتاح پروژه های جدید و انعقاد قراردادهای تدارکاتی و سررسید قروض معوقه، افزایش خواهد یافت ...

همچنین افزایش میزان صادرات نفت که با افتتاح خط لوله ترکیه در اواسط ۱۹۸۷ قرار است به سطح دو میلیون بشکه در روز [و با تکمیل مرحله دوم خط لوله عربستان در ۱۹۸۸ به ۱/۳ میلیون بشکه در روز برسد، به معنی افزایش فروش نفت صادراتی نخواهد بود، چرا که عراق باید برای فروش اضافی نفت، موافقت اوپک را به دست آورد، در نتیجه ممکن است سهمیه ای را که اوپک برای عراق تعیین کرده است و میزان آن ۲/۱ میلیون بشکه در روز است، از سوی این کشور نادیده انگاشته شود و علی رغم کاهش قیمت نفت سعی کند تا حدی که امکان دارد، نفت خام خود را روانه بازارها کند. به پیش بینی تحلیل گران، عراق بدون توجه به نظرات و توصیه های اوپک به زودی تا سر حد امکان صادرات [نفت] خود را افزایش خواهد داد.» (۱)

ص: ۶۷۷

صدای امریکا امروز مطلبی از نشریه "واشننگتن تایمز" پخش کرد. که تحلیلی بود به قلم "جوئیس استار" (مدیر برنامه خاورمیانه در مرکز مطالعات استراتژیک و بین المللی دانشگاه "جورج تاون") درباره مسائل اقتصادی عراق. نویسنده کوشیده است ضمن نقد شیوه های سوسیالیستی کنونی حاکم بر عراق، چشم اندازی از تغییر مدل اقتصاد این کشور به سمت مدل های غربی ارائه دهد. در این تحلیل، دولت عراق به کاهش کنترل اقتصاد دولتی و جهت گیری به سمت گسترش بخش خصوصی، توصیه شده است تا بتواند بر مشکلات و معضلات اقتصادی و اجتماعی آتی در عراق فائق آید. در این گزارش تحلیلی آمده است:

«نبردی که تاکنون ۳۷ میلیارد دلار ارزش خارجی عراق را به مصرف رسانده و یک وام خارجی حدود بیست میلیارد دلار را که پیش تر وجود نداشت، به وجود آورده است. البته این بدهی، چیزی حدود پنجاه میلیارد دلاری را که اعراب به ویژه عربستان و کویت به صورت بلا-عوض وام پرداخته اند، در بر نمی گیرد. بدهی ها، عراق را ناچار ساخته است زمان پرداخت قراردادهای خارجی اش را تغییر دهد، با این حال، مقام های بلند پایه عراق چون "طه یاسین رمضان" معاون اول نخست وزیر، معتقدند که سال ۱۹۸۵ آخرین سال بحرانی برای اقتصاد عراق و سال ۸۶ نقطه عطفی برای دهه آینده خواهد بود. رمضان فاش ساخت که دولت دو برنامه عمرانی پنج ساله را برای سال های ۸۶ تا ۹۰ آماده کرده است. یک برنامه بر این تصور قرار دارد که جنگ با ایران به زودی و کم تر از دو سال دیگر تمام خواهد شد؛ برنامه دیگر براساس احتمال ادامه نامحدود جنگ تنظیم شده است. اما به گفته طه یاسین رمضان در هر دو مورد، عراق در دهه ۹۰ با کشوری که متکی به نفت، است متفاوت خواهد بود و به سوی اقتصاد مخلوطی که به مدل غربی نزدیک تر است حرکت خواهد کرد.»

مفسر واشنگتن تایمز به نقل از رمضان نوشته است: «هدف این است که اقتصاد، از درآمد نفت جدا شود و فرآورده های کشاورزی و صنعتی اهمیت پیدا کند. حتی اگر این محصولات به صورت منبع عمده ای برای درآمدهای صادراتی درنیاید، عراق از نظر کشاورزی به خود کفایی کامل می رسد.» اما "جوئیس استار" توجه می دهد: «دولت بعث ظاهراً به خوبی آگاه است که برای رسیدن به این سطح تولید، کنترل دولت بر اقتصاد باید کاهش یابد، بخش خصوصی گسترش یابد و پول های بی حسابی که قبلاً در راه منافع اجتماعی به مصرف می رسید برای سرمایه گذاری به کار گرفته شود.» وی امیدوارانه افزوده است: «طه یاسین رمضان "معاون اول نخست وزیر عراق، با کسانی که معتقدند سوسیالیزم یعنی این که دولت مالک همه چیز باشد، موافق نیست.»

در ادامه تفسیر آمده است: «اگر دولت عراق بخواهد برنامه ها را به شیوه کنونی اش اجرا کند، احتمالاً سال های آینده با حذف بسیاری از کارهایی که دولت با کمک های خود، قیمت

آن‌ها را پایین نگاه می‌دارد و شاید حتی آنچه عراقی‌ها آن را "امتیازات" می‌نامند، همراه خواهد بود. امتیازها اقداماتی چون دادن اتومبیل‌های تازه برزیلی و ژاپنی به سربازانی که از جبهه بازمی‌گردند تا خانه‌های رایگان برای افرادی که نقش و سهم برجسته‌ای در انجام کارها دارند، در برمی‌گیرد. از این گذشته، عراقی‌ها ممکن است خود را برای نخستین بار با قوانین مالیات بر درآمد به شیوه غرب رو به رو ببینند، اما هرگونه تغییری حتی تدریجی در شیوه زندگی خوب عراقی‌ها، ممکن است مشکلات چندی برای رژیم به وجود آورد که پایگاه قدرت خود را بر مواد غذایی و مسکن ارزان، مراقبت‌های رایگان بهداشتی، آموزش رایگان و پرداخت یکی از بالاترین مدد معاش‌های اولاد در جهان، استوار ساخته است.

به گفته رمضان، پاسخ دولت این است که امتیازهایی برای یک سطح قابل قبول زندگی وجود دارد، پس از آن، امتیازهایی هست که موقتی است و احتمالاً با شرایط تغییر می‌کند. با این حال، مفسر واشنگتن تایمز افزوده است: «برای رژیم که توانسته است منافع مردم را از گهواره تا گور - که "مارکس" هرگز تصورش را - نمی‌کرد - فراهم آورد و در همان حال، خونین‌ترین جنگ تاریخ معاصر را ادامه دهد، چنین تغییری بدون تردید دشوار خواهد بود.»^(۱)

۵۶۱

امروز نیز تحریک‌آیدایی عناصر ضدانقلاب در جهت مقابله با برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، با پخش اطلاعیه و ایجاد انفجارات جزئی ادامه یافت.

در تهران انفجار خفیفی در میدان "رسالت" داخل کیسه‌های زباله روی داد که پس از حضور مأموران و مردم، عکس‌های شاه معدوم و مدارکی از اداره "رکن ۳" ارتش مشاهده گردید. همچنین افرادی ناشناس، مغازه قنادی "سجاد" واقع در خیابان سبلان را به آتش کشیدند. صاحب این مغازه را که پدر یک شهید می‌باشد - چندین بار منافقین تهدید کرده و یک بار نیز اتومبیلش را آتش زده بودند.^(۲)

یک دستگاه خودرو متعلق به شرکت نفت در شهرستان قم^(۳) و دو دستگاه خودرو دیگر (لندرور) متعلق به اداره کشاورزی ارومیه و سپاه شهرستان خوی نیز امروز به آتش کشیده شد.^(۴)

در این حال، "فدائیان خلق" شاخه اکثریت، اعلامیه‌هایی در مورد تحریم انتخابات ریاست جمهوری، در خلخال پخش کردند.^(۵) رادیو صدای آزاد ایران متعلق به دسته‌ای از سلطنت‌طلبان مقیم خارج کشور نیز از مردم خواست تا با تحریم انتخابات ریاست جمهوری، "رشد ملی و آگاهی و هشیاری" خود را به دنیا اثبات کنند.^(۶)

ص: ۶۷۹

۱- ۱۱. مأخذ ۳، صص ۱۷ و ۱۸ و ۱۹، رادیو آمریکا، ۱۹/۵/۱۳۶۴.

۲- ۱۲. سند شماره ۲۰۰۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۳- ۱۳. سند شماره ۲۰۰۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۴-۱۴. سند شماره ۲۰۰۰۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۵-۱۵. سند شماره ۰۸۷۵۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات نظامی ستاد منطقه ۲ نجف اشرف (سپاه)،
۲۴/۵/۱۳۶۴.

۶-۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ویژه نامه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، نشریه شماره ۱۱،
۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۶، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۹/۵/۱۳۶۴.

امروز نیز همچون روزهای گذشته حادثه نظامی مهمی رخ نداد و تنها تبادل آتش بین نیروهای ایران و عراق جریان داشت. براساس اطلاعیه شماره ۲۱۹۳ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، رزمندگان اسلام در مناطق عملیاتی جبهه های شمالی و غرب کشور با اجرای آتش روی مواضع و استحکامات دشمن، خساراتی به آن ها وارد آوردند. در جبهه های جنوب نیز ضمن بررسی حرکات ستون های خودرویی سنگین و تجهیزات مهندسی و کلیه فعالیت های تاکتیکی ارتش عراق، به اجرای آتش توپخانه در سرتاسر مناطق عملیاتی این جبهه پرداختند که آتش دقیق و مؤثر آنان در منطقه عملیاتی "عین خوش" و "حسینیه" مانع نفوذ نیروهای دشمن شد و آن ها را متواری ساخت. (۱)

رادیو صوت الجماهير نیز اطلاعیه نظامی شماره ۱۹۲۳ عراق را خواند که در آن آمده بود: «هلی کوپترهای خودی علیه یگان های دشمن مستقر در برابر واحدهای ما در بخش عملیاتی شرق بصره، ضرباتی را به دشمن وارد کردند. همچنین واحدهایی از یگان های خط مقدم به وسیله توپخانه خود، مواضع و تجمعات افراد دشمن را در بخش عملیاتی شرق دجله زیر آتش گرفتند.» (۲)

پایگاه شهید "جعفریان" واقع در محور ارومیه به اشنویه هدف حمله ضدانقلابیون قرار گرفت. این حمله، به شهادت پنج تن و مجروح شدن دوازده تن از نیروهای پایگاه انجامید. (۳)

در ادامه تحرکات ایذایی ضد انتخابات ریاست جمهوری، امروز با پرتاب مواد آتش زا یک دستگاه مینی بوس متعلق به بنیاد شهید قزوین که جنب بسیج پارک شده بود، طعمه حریق گردید. (۴) یک دستگاه مینی بوس بنیاد شهید نیز در مراغه به آتش کشیده شد. (۵) یک دستگاه وانت پیکان شخصی هم در یزد به آتش کشیده شد و متعاقب آن، اعلامیه هایی از مجاهدین خلق در محل پخش شد. (۶) همچنین یک بمب صوتی که در زیر یک خودرو در تنکابن کار گذاشته بود، به وسیله مأموران انتظامی کشف و خنثی گردید. (۷)

۱- ۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۵، (۲۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۱، رادیو صوت الجماهير، ۲۰/۵/۱۳۶۴.

۳- ۳. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها"، شماره ۵۹ (۱۲/۶/۱۳۶۴)، ص ۱۵.

- ۴-۴. سند شماره ۲۰۰۰۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۵-۵. سند شماره ۲۰۰۰۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۳.
- ۶-۶. همان، ص ۱.
- ۷-۷. مأخذ ۴، ص ۲.

از سوی دیگر، در دو روز گذشته بیش از ۱۵ تن از منافقین به دلیل فعالیت های ضدانقلابی در تهران، بابل و بهشهر دست گیر شده اند. (۱)

یادآوری می شود که این تحرکات ایذایی با بزرگ نمایی بسیار در خارج کشور بارها به صور مختلف - به خصوص به وسیله مجاهدین خلق - توأم با دعاوی بسیار بزرگ اعلام و تبلیغ می شود، اما چندان جدی گرفته نمی شود؛ به عنوان مثال، شماره امروز نشریه "تایمز لندن" که اشاره به تحریم انتخابات از طرف گروه های سیاسی مستقر در فرانسه دارد، در مورد ادعاهای سازمان مجاهدین خلق یادآوری می کند که این گروه تاکنون صدمه سنگینی که رسانه های رسمی را مجبور به اعتراف کند، وارد نساخته است. (۲)

۵۶۵

"میرحسین موسوی" نخست وزیر، امروز در سخنانی درباره تحرکات گروهک ها و انتخابات، هدف این تحرکات را جلوگیری از حضور سیاسی مردم دانست. وی گفت: «شرکت مردم در انتخابات ریاست جمهوری هم بر مسائل داخلی و هم بر مسائل خارجی ما اثر می گذارد و به همین دلیل رسانه های گروهی خارجی و گروهک های مخالف نظام و اربابان شان امروز جوسازی شدید در جهان به راه انداخته اند، به خاطر این که آن ها هم به این مسئله توجه دارند که اگر روزی مردم را از صحنه های اجتماعی و سیاسی دور و منزوی کنند، آن موقع روز پیروزی ابرقدرت هاست.» وی افزود: «ما آن روزی پیروز شدیم که مردم از مسائل روزمره خودشان به مسائل عمومی، جمعی و سیاسی کشانده شدند و مسائل عبادی و مذهبی را با مسائل سیاسی یکی دانسته و جدایی سیاست و دیانت در ذهنیت مردم از بین رفت. مهم ترین مسئله [برای ابرقدرت ها] این است که مردم را از صحنه های سیاسی به کنار بزنند و برای همین، شرکت کردن در انتخابات به معنای قدم گذاشتن در صحنه مبارزه مستقیم با قدرت ها و ابرقدرت های استکباری است و از این نظر این رسالتی است که بر دوش مردم قرار دارد.» (۳)

۵۶۶

"کمال خرازی" سرپرست ستاد تبلیغات جنگ، امروز در یک کنفرانس مطبوعاتی با حضور خبرنگاران خارجی و داخلی شرکت کرد و به تفصیل و مستند در خصوص این مسائل سخن گفت: وضعیت اسیران ایرانی؛ نوع رفتار عراق با اسیران و این که عراق وجود گروهی از این اسیران را - بی توجه به مدارک روشن مبنی بر اسیر بودن آنان - انکار می کند. خرازی در آخر به استراتژی جدید ایران در جنگ اشاره کرد.

وی گفت: «با بررسی ها و تحقیقاتی که تاکنون انجام شده است ما موفق شده ایم گروهی از اسرای مفقود الاثر ایرانی را بر اساس عکس ها و فیلم هایی که رسانه ها و برنامه های تلویزیونی جهانی پخش کرده اند، شناسایی کنیم که متأسفانه اسم و مشخصات آن ها در لیست کمیته بین المللی صلیب سرخ نیست، اما اسامی و تصویر آن ها در برخی از رسانه های جهان منتشر شده است.»

١-٨. سند شماره ٢٠٠٠٣٤ مركز مطالعات و تحقيقات جنگ: گزارش روزانه، ٢١/٥/١٣٦٤، ص ١.

٢-٩. مأخذ ٤، ص ٢.

٣-١٠. مأخذ ١، ص ١٢.

دکتر خرازی برای اثبات این مطلب، عکس‌هایی از برخی اسیران مفقود را که در نشریه‌های "المجله"، "تایمز" و "گه‌نر" آلمان چاپ شده و حتی در برنامه‌های تلویزیونی عراق نشان داده‌اند، در اختیار خبرنگاران خارجی قرار داد.

وی سپس افزود: «حتی بعضی از اسیرانی که توسط صلیب سرخ بین‌المللی اسامی و مشخصات آن‌ها ثبت شده است، بعداً مفقود شده‌اند و کمیته صلیب سرخ در پی‌گیری مجدد نتوانسته آثاری از آن‌ها به دست آورد. از جمله ده اسیری که به دنبال پی‌گیری صلیب سرخ، رژیم عراق مدعی شد که آن‌ها را در مرزها رها کرده است. فقط یک نفر از آن‌ها به میان خانواده خود بازگشت و از ۹ نفر دیگر تاکنون اثری به دست نیامده است.»

کمال خرازی در ادامه گفت: «ما اسیرانی داریم که رسماً به عنوان اسیر در عراق نام‌شان ثبت نشده اما آن‌ها در جبهه بودند و اسنادی در دست است که این‌ها در زندان‌های عراق هستند و از بعضی از آن‌ها اطلاعاتی نیز به دست آورده‌ایم، اما از اکثر آن‌ها اطلاعاتی در دست نیست و خود صلیب سرخ بین‌المللی نیز معتقد است که بسیاری از اسیران ایرانی در اردوگاه‌های مخفی عراق نگه‌داری می‌شوند و رژیم عراق در سفر اخیر هیئت اعزامی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ مانع بازدید هیئت از این اردوگاه‌ها شد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در گزارشی که در تاریخ ۱۷/۲/۱۳۶۲ انتشار داده است می‌گوید: کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با اطمینان اعلام می‌کند که بسیاری از اسیران ایرانی از ابتدای جنگ عمداً در اردوگاه‌ها مخفی می‌شوند و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ لیست صدها تن از این‌ها را به دست آورده که هیچ‌گاه موفق به ملاقات با آن‌ها نشده است.»

تصویر

تهران - مصاحبه مطبوعاتی کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ
بسیاری از اسیران ایرانی مخفی و دور از چشم صلیب سرخ نگهداری می‌شوند.

تهران - مصاحبه مطبوعاتی کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ

بسیاری از اسیران ایرانی مخفی و دور از چشم صلیب سرخ نگهداری می‌شوند.

خرازی افزود: «ما یک نامه به کلی سری در سال ۶۰ در جبهه‌ها پیدا کردیم که حاکی از این است که بسیاری از اسرای ایرانی مخفی و دور از چشم صلیب سرخ نگه‌داری می‌شوند. در این دستورالعمل دو ماده‌ای که توسط سرهنگ "علی محمد العوید" فرمانده تیپ ۱۰۲ پیاده عراق، به گردان‌های تابعه ارسال شده بود، گفته شده است: "اسیرانی که بنابر تشخیص هیئت‌های مخصوص باید از صلیب سرخ مخفی نگه‌داری شوند، از دستور مذکور در ماده یک این بخش نامه مستثنی می‌باشند." ماده یک این بخش نامه می‌گوید: "اسرا را بعد از این که از آن‌ها بازجویی کردید، به عقب جبهه تخلیه کنید." براساس ماده دو این دستورالعمل، آن‌هایی که باید مخفی شوند لازم نیست به عقب جبهه تخلیه شوند و از این ماده مستثنی هستند.»

وی سپس درباره نوع برخورد حکومت عراق با مجروحان ایرانی، گفت: «در گزارشی که توسط کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در تاریخ ۱۲ تا ۱۴ دی ماه ۱۳۶۴ منتشر شد، به بازدید نماینده پزشکی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از مجروحین ایرانی اشاره شده است که وی گفته است اکثر مجروحین ایرانی از جراحات خود به خصوص شکستگی‌های دست و پا که به صورت وخیم جوش خورده است، رنج می‌برند.» خرازی افزود: «بعضی از این اسرا که بعداً آزاد شده‌اند، به دلیل وضع وخیم جسمانی آن‌ها مجبور شدیم به خارج از کشور منتقل کنیم و اکنون یک گروه شش نفره از همین اسرا در آلمان تحت مراقبت‌های پزشکی هستند. ... گزارش‌های صلیب سرخ جهانی حاکیست حدود ۱۵۰۰ نفر از شهروندان خوزستانی که بعضاً عرب زبان هستند در آغاز جنگ اسیر شده‌اند و امروزه در زندان‌های عراق به سر می‌برند سن این‌ها نیز بین ۵۰ تا ۸۹ سال است و در بین آنان زنان زیادی نیز مشاهده می‌شود، چنان‌که در گزارش مورخه ۹ و ۱۰ بهمن ماه ۱۳۶۲ صلیب سرخ از اردوگاه "انبار" عراق وضعیت ناهنجار محل زندگی آنان تشریح شده است.»

وی ادامه داد: «رژیم عراق اسرای ایرانی را به استماع ترانه‌های مبتذل و مشاهده فیلم‌های مبتذل مجبور می‌کند و نیز آن‌ها را مجبور می‌کند که به سخن‌رانی افراد فراری و ضدانقلاب گوش دهند و این فشار ایدئولوژیک در تمامی اردوگاه‌ها وجود دارد ... صلیب سرخ بین‌المللی علی‌رغم داشتن اطلاعات کافی در مورد وضعیت اسرای ایرانی در عراق، متأسفانه افکار عمومی را در جریان آن نگذاشته و موفق نیز نشده است که کاری جدی در زمینه شناسایی بیست هزار مفقودالایر ایرانی انجام دهد.»

کمال خرازی سپس در پاسخ به سؤال خبرنگار خبرگزاری فرانسه در مورد دلایل تأخیر در انتشار موارد فوق، گفت: «این اطلاعات از مدت‌ها قبل در اختیار ما بود و ما اقدامات بین‌المللی و دیپلماتیک خود را انجام دادیم. پس از این که سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی نتوانستند در این زمینه کاری انجام دهند، ما تصمیم گرفتیم که این موارد را در اختیار مطبوعات قرار دهیم.»

وی همچنین در پاسخ به خبرنگار کانال دوم تلویزیون آلمان درباره موقعیت عمومی جنگ و مدتی که جنگ به طول خواهد انجامید گفت: «با استراتژی جدیدی که اتخاذ کرده ایم [انجام دادن عملیات های محدود تا قبل از عملیات بزرگ] دشمن را شدیداً تحت فشار قرار داده ایم و این بخشی از برنامه های درازمدت ماست که کارهای بعدی ما را آماده می کند و چنان که تاکنون اعلام شده، جنگ تا تحقق شرایط به حق جمهوری اسلامی، ادامه خواهد داشت.»^(۱)

۵۶۷

به نوشته روزنامه ژاپنی "یومیوری"، حکومت عراق اعلام کرده است که پروژه های اقتصادی بعد از جنگ خود را به کمپانی هایی خواهد داد که در زمان جنگ با عراق همکاری کرده اند و از شرکت های خارجی می خواهد تا به کار خود در این کشور ادامه دهند. براساس این گزارش، امریکا، انگلیس، فرانسه، ایتالیا و بعضی دیگر از کشورها اعتبارات خود را به عراق افزایش داده اند و در پروژه های این کشور فعال شده اند. به نوشته یومیوری، هفتاد کمپانی ژاپنی نیز در عراق حضور دارند.

گفتنی است که شرکت های عمده مانند "میتسوبیشی"، "مارونبی" و "سومیتومو" بر اثر تأخیر در دریافت طلب های خود از عراق، دچار مشکل هستند اما در انتظار طرح های بعد از جنگ، دفاتر خود را باز نگاه داشته اند.^(۲)

۵۶۸

وضع کنونی و آینده زنان در عراق، موضوع یک مقاله تحقیقی در نشریه "واشنگتن تایمز" است که امروز از صدای امریکا پخش شد. در این مقاله آمده است:

«زمانی که جنگ با ایران به پایان برسد، نقش زنان در جامعه عراق، یکی از بزرگ ترین مشکلات دولت صدام حسین خواهد بود. تعداد سربازانی که در جنگ کشته شده اند ۷۵ هزار نفر تخمین زده می شود. شاید دو برابر این رقم نیز مجروح شده باشند. گفته می شود ۷۵۰ هزار سرباز هم در ارتش خدمت می کنند اما مشکلات نیروی انسانی برای یک کشور ۱۵ میلیونی که با ملتی سه برابر اندازه خودش می جنگد و می توانست فاجعه آمیز باشد، روی نداده است زیرا زنان برای پر کردن جاهای خالی، قدم به میدان گذاشتند. اکثر پست های دولتی از جمله در مهندسی و دیگر زمینه های فنی در اختیار زنان است هر چند که معمولاً زیر نظر یک همکار مرد قرار دارند... زنان هنوز از نظر روانی جدالی برای مردان عراق به وجود نیاورده اند، اگر چنین کنند، آن گاه مردان واکنش نشان خواهند داد. تا زمانی که جنگ ادامه دارد، زنان عراقی به عنوان یک سرمایه تلقی خواهند شد. مردان عراقی هنوز به راستی سنگینی دگرگونی های قانونی و اجتماعی پنج سال گذشته را حس نکرده اند، زیرا جدال واقعی هنوز از راه نرسیده است.»^(۳)

ص: ۶۸۵

۱- ۱۱. روزنامه اطلاعات، ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲- ۱۲. روزنامه کیهان، ۲۰/۵/۱۳۶۴، ص ۲۰.

۳-۱۳. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۱/۵/۱۳۶۴، صص ۵ تا ۷، رادیو
امریکا، ۲۰/۵/۱۳۶۴.

ایران بار دیگر درباره اجلاس اخیر سران عرب در مراکش و نتایج آن، موضع گیری و آن را محکوم کرد. "میرحسین موسوی" نخست وزیر، در قبال این اجلاس چنین موضع گیری کرد:

«شاید نزدیک به ۵ سال باشد که ما سیاست های خودمان را در قبال مسائلی که کشورهای ارتجاعی در رابطه با اسرائیل مطرح می کنند و به دنبال آن هستند، بیان کرده ایم و به مناسبت های گوناگون هر نوع سازش را در این زمینه محکوم کرده ایم. امروز تلاش وسیعی دیده می شود که دولت مصر را به این جرگه [اعراب] بکشند و خیانت های رژیم سادات و مبارک را پوشانند و عملاً این اقدام را الگویی قرار بدهند برای سازش های بعدی، مخصوصاً در این کنفرانس مسئله سازش توأم اردن و گروه های ارتجاعی از سازمان آزادی بخش فلسطین با اسرائیل، مطرح بوده است که تمامی این ها شکست خورده است.»

نخست وزیر افزود: «از اهداف دیگر این کنفرانس، هم سویی با سیاست های رژیم صدام بوده است که در این جهت اطلاعیه ای نیز صادر کرده اند؛ ما در این مورد تعجب نیز نمی کنیم. دوستان ما در میان دولت های پیشرو و مترقی عرب و میان ملت های عرب هستند. از کنفرانسی که در مغرب و به ریاست سلطان حسن تشکیل شده باشد و شرکت کننده عمده آن نیز سلطان حسین باشد، بیش از این انتظار نمی توان داشت و یقیناً این مسئله بیش تر از همیشه ماهیت رژیم صدام را می تواند افشا کند و نشان دهد که چه کسانی در کنار صدام هستند.» (۱)

۵۷۰

در ادامه بازتاب نتایج اجلاس فوق العاده سران عرب در رسانه های گروهی بین المللی، نشریه "وال استریت ژورنال" نوشت: «قطع نامه، کنفرانس مراکش را مأمور ساخت تا قبل از ملاقات "میخائیل گورباچف" رهبر شوروی و "ریگان" در ماه نوامبر آینده، آرمان های اعراب را در سطح بین المللی ارائه نماید و انجام چنین کاری، آشنا کردن دو ابرقدرت با مواضع کشورهای عرب نسبت به مسائل مختلف به ویژه در رابطه با خاورمیانه است.» این نشریه افزود: «با این حال، کنفرانس یک پیروزی تو خالی برای میانه رویی است که ممکن است نتوانند کاری بیش از نشان دادن توانایی های شان در تشکیل آن، انجام دهند.» (۲)

یک مفسر خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز نوشته است: «این اجلاس پایان یافته است بدون این که تأیید آشکاری را که "حسین" شاه اردن برای توافقی با "ساف" جهت صلح با اسرائیل تقاضا کرده بود، به وی بدهد.» این خبرگزاری به نقل از منابع کنفرانس افزوده است: «عرفات و شاه زاده "عبدالله" رئیس هیئت نمایندگی سعودی، روز پنجشنبه (۱۷/۵/۱۳۶۴) مشاجره شدیدی بر سر کلمات بیانیه نهایی در رابطه با توافق اردن - ساف داشته اند.» (۳)

ص: ۶۸۶

۲-۱۵. سند شماره ۲۱۲۲۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ضمیمه گزارش ۲۰/۵/۱۳۶۴، صص ۵ و ۶.

۳-۱۶. همان، به نقل از آسوشیتدپرس.

مراکش، دارالبیضاء - کنفرانس فوق العاده سران عرب
مشاخره یاسر عرفات با شاهزاده عبدالله (ولیعهد عربستان) بر سر کلمات بیانیه نهایی کنفرانس

مراکش، دارالبیضاء - کنفرانس فوق العاده سران عرب S

مشاخره یاسر عرفات با شاهزاده عبدالله (ولیعهد عربستان) بر سر کلمات بیانیه نهایی کنفرانس

ساعت ۱۸:۳۰ امروز در منطقه قصرشیرین، آتش پدافند خودی سه فروند هلی کوپتر دشمن را هدف قرار داد که دو فروند آن در این منطقه سرنگون شد. (۱) به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، هلی کوپتر سوم در حال اشتعال در داخل خاک عراق سقوط کرده و خلبانان آن دو هلی کوپتر نیز کشته شده اند که جنازه آن ها از منطقه خارج شده است. (۲)

از سوی دیگر، یک فروند هلی کوپتر ۲۱۴ نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز در منطقه سومار غرب با آتش دشمن سرنگون شد و خلبانان آن به شهادت رسیدند. (۳) خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران در این باره گزارش داد: «مشخص نشده است که این هلی کوپتر توسط آتش بار ضدانقلابیون سقوط کرده است یا نیروهای عراق.» (۴)

عناصر حزب منحلہ دمکرات در شهرستان ارومیه به پایگاه "پیش مرگان خورشیدی قسیمی" واقع در قریه "جامیزان" حمله [کردند] و در نتیجه تعداد چهار نفر از پیش مرگان مذکور و دو تن از برادران سپاهی به شهادت رسیدند. همچنین دو نفر از پیش مرگان کرد و چهار نفر از برادران سپاهی نیز در این درگیری مجروح شدند. (۵)

ناخدا یکم "ملک زادگان" فرمانده نیروی دریایی ارتش - که به استان هرمزگان سفر کرده است - در یک گفت و گوی مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی، در گزارشی از اوضاع کنونی امنیت آب های ایران و منطقه و مسئولیت نیروی دریایی، گفت:

«در حال حاضر هیچ اثری از نیروی دریایی عراق در این ناحیه مشهود نیست و آن ها هیچ گونه حضوری در منطقه ندارند. کنترل و امنیت خلیج فارس و دریای عمان تنها در دست های پرتوان پرسنل این نیروست و باید کاری کرد که جلو هر گونه دخالت خارجی گرفته شود. ما با کنترل شدید تنگه هرمز، تردد هر نوع باید کاری کرد که جلو هر گونه

۱-۱. سند شماره ۱۰۰۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای، شماره ۱۲، واحد اطلاعات نظامی قرارگاه سلمان، ۶/۶/۱۳۶۴.

۲-۲. روزنامه کیهان، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران.

۳-۳. سند شماره ۲۰۰۰۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ گزارش روزانه، شماره ۲۳ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۱.

۴-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۱۴۷، (۲۳/۵/۱۳۶۴)، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران.

۵-۵. سند شماره ۲۰۰۰۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی امنیتی داخلی ۱۳۶۴/۵/۲۵، ص ۲.

دخالت خارجی گرفته شود. ما با کنترل شدید تنگه هرمز، تردد هر نوع کشتی حامل تجهیزات دشمن را زیر نظر داریم.»

ملک زادگان سپس خاطرنشان ساخت: «با توجه به این که محور اصلی عملیات در دریا از این منطقه کنترل و هدایت می شود، لذا از یک و نیم سال پیش به منظور ایجاد وحدت فرماندهی، قرارگاه مشترک دریا - ساحل مرکب از نیروهای دریایی، هوایی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ژاندارمری در بندرعباس تشکیل شد و طی این مدت طرح های مشترکی تهیه و به مرحله اجرا گذاشته شد.» وی در خاتمه افزود: «در آینده انتظار می رود ضمن تقویت نیروی رزمی، فکر هر گونه توطئه دشمنان را از منطقه نابود سازیم.»^(۱)

۵۷۴

آقای هاشمی رفسنجانی در دیدار با اعضای هیئت اعزامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به کشورهای لیبی و سوریه، آنان را مورد حمایت و تشویق قرار داد و گفت: «مجلس اعلا به عنوان یک مجموعه منسجم از نیروهای مؤمن و مسلمان تأثیر فراوانی در صحنه دارد.» اما با این حال وی تأکید کرد که این مجموعه باید برای بسیج ملت عراق، بر تلاش های خود بیفزاید. آقای هاشمی افزود: «مجلس اعلا به عنوان یک نیروی عمده متشکل از نیروها و گروه های مسلمان عراقی، باید توان خود را همچنان که در عملیات "قدس ۴" نشان داد، به نمایش بگذارد و در جبهه ها در کنار دیگر برادران خود مسئولیت های خطیر آزاد کردن کشور خود را به عهده گیرد.» وی در خاتمه گفت: «همکاری سوریه و لیبی با نیروهای در صحنه عراق مورد قدردانی مسئولین جمهوری اسلامی ایران است.»^(۲)

یادآوری می شود از میان جریان ها و گروه های مخالف حکومت عراق، ایران جریان موسوم به "مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق" را به عنوان جریان مطلوب برگزیده و به تقویت آن می کوشد. اعزام هیئت این مجلس به لیبی و سوریه نیز برای تقویت و تثبیت آن به عنوان یک جریان قدرت مند، است. در همین چارچوب است که نیروی عملیاتی چون تیپ بدر (فرماندهی بدر از سپاه و کادرها و نیروهای آن عراقی هستند) نیز به این مجلس وابسته گردیده است تا در کنار قدرت سیاسی، قدرت نظامی نیز بتواند کسب کند و در دراز مدت بتواند آلترناتیوی برای دولت بعثی عراق باشد. به عنوان چهره های شاخص این جریان، از "سیدمحمدباقر حکیم" و "سیدمحمود هاشمی شاهرودی" می توان نام برد که به ترتیب از ابتدای تأسیس تاکنون ریاست آن را عهده دار بوده اند. گفتنی است که سوریه و لیبی نیز، به نوبه خود، آلترناتیوهای دیگری برای صدام در نظر دارند که طبعاً به گرایش های ملی و غیرمذهبی وابسته اند.

۵۷۵

امروز رادیو بی.بی.سی به نقل از سازمان عفو بین الملل، گزارشی درباره شکنجه در زندان های عراق، پخش کرد که متن کامل آن چنین است:

ص: ۶۸۹

۱-۶. روزنامه کیهان، ۲۱/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۲-۷. همان، ص ۲.

«عفو بین الملل یا امنستی اینترنشنال، در جزوه ای که یکی دو روز پیش منتشر کرد، نگرانی خود را نسبت به ادامه شکنجه در زندان های عراق ابراز کرده است. انتشار این جزوه با تأیید اعدام نوزده نفر به جرم خراب کاری و حمل اسلحه از طرف دولت عراق، مصادف بوده است. به گزارشی در این مورد گوش می کنیم.

در مقدمه جزوه ای که عفو بین الملل منتشر کرده، با اشاره به گزارش قبلی این سازمان درباره نادیده گرفتن حقوق بشر در عراق، می گوید عفو بین الملل در گزارشی که در ماه آوریل امسال منتشر کرد، نگرانی خود را نسبت به اعمال شکنجه در زندان های عراق، اعلام کرده بود.

در این گزارش ۳۰ نوع شکنجه که گفته می شود در عراق به کار می رود، به تفصیل نام برده شده؛ از جمله: بستن دست و پای متهم به یک میله آهنی و برگرداندن او روی شعله آتش. یا قراردادن سر متهم در یک جعبه فلزی و عبور تشعشعات ماورای بنفش از آن و در نتیجه سوزاندن چشم های او. و یا آن که بستن دست و پای متهم به چند چرخ و حرکت دادن هم زمان آن ها به شکلی که اجزای بدن متهم از یک دیگر جدا شود.

در این گزارش به استناد اظهارات چند شاهد عینی به اعمال شکنجه در زندان های عراق در فاصله سال های ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۴ اشاره می شود:

یک تونسی ۳۶ ساله و یک امریکایی ۵۰ ساله که هر دو هنگامی که به دستور مقامات امنیتی در بغداد در بازداشت به سر می بردند، گفته اند که تحت شکنجه قرار گرفته اند و در هر دو مورد معاینات پزشکی صحت اظهارات آن ها را تأیید کرده است.

در یک مورد دیگر بنا بر شهادت یک پزشک عراقی، او به دستور مقامات امنیتی این کشور مجبور شده است که به سرعت مقادیر زیادی خون از افراد تحت بازداشت بگیرد و به این ترتیب موجب از کار افتادن قلب و در نتیجه هلاکت آن ها بشود. به شهادت این پزشک عراقی، فقط در سال های ۱۹۸۲ و ۱۹۸۳ قریب به یک هزار مورد از این اعمال روی داده و از افراد تحت بازداشت به این شکل خون گرفته شده است.

مورد دیگر، شهادت یک مادر است که پسرش تحت شکنجه به هلاکت رسیده. او با شرح دردناک پسرش، چگونگی تحویل جسد پوست کنده فرزندش را توصیف می کند.

عفو بین الملل می گوید که طی این سال ها گزارش های مبسوطی از چگونگی اعمال شکنجه علیه زندانیان سیاسی در عراق به دست آورده است؛ همه آن ها در حالی که تحت بازداشت سازمان امنیت عراق بوده اند، تحت شکنجه قرار گرفته اند.

عفو بین الملل می گوید دولت عراق بارها به این سازمان اطمینان داده است که "شکنجه را متوقف خواهد کرد"، اما از نگرانی عفو بین الملل چیزی کاسته نشده؛ بخشی به خاطر عدم تطبیق اظهارات دولت با شهادت زندانیان سیاسی، بخشی به خاطر عدم رسیدگی دولت به موارد خاص شکنجه و بالاخره تصدیق وقوع شکنجه به شهادت پزشکانی که زندانیان را بعداً

معاینه کرده اند. به گفته عفو بین الملل، هیچ یک از توصیه های این سازمان به دولت عراق در مورد جلوگیری از اعمال شکنجه، رعایت نشده است.

هم زمان با انتشار این جزوه، دولت عراق تأیید کرده است که در ماه فوریه و مارس امسال نوزده نفر به جرم حمل اسلحه و خراب کاری اعدام شده اند. شش نفر از آن ها عضو حزب دمکرات کردستان اند، ده نفر از اقوام آیت الله سیدمحمدباقر حکیم، سه نفر دیگر آشوری مسیحی اند. تأیید این اعدام ها طی یادداشتی از طرف دولت عراق به اطلاع عفو بین الملل رسیده است.^(۱)

۵۷۶

هفته نامه "پروفیل" چاپ اتریش، یک گزارش انتقادی از ارسال سلاح اتریش به عراق درج کرده است که علامتی از چگونگی تجهیز و تسلیح عراق و تسهیلات آن است. در این گزارش آمده است:

«ارزش جنگ خلیج [فارس] برای صنایع نظامی ما [اتریش] یکی از معاملات "اشتایر" با وزارت دفاع عراق را که چند هفته پیش به امضای طرفین رسید، به تصویر می کشد.^(۲) اواخر ماه ژوئیه تعداد زیادی از کامیون های نوع "اشتایر ۱۴۹۱" از طریق بندر "برمن" به وسیله یک کشتی عراقی به بغداد صادر گردید.

علائمی که نظامی بودن این محموله را غیرقابل تردید می سازد: محل استقرار مسلسل های سنگین بر روی کامیون؛ جرثقیل برای خالی کردن مهمات در عقب کامیون؛ رنگ شنی زرد برای استتار؛ چراغ استتار و صندلی های قابل چرخش برای پریدن سریع از کامیون به بیرون.

کمک تسلیحاتی [غیرمستقیم] اتریش به کشور عراق، خیال بافی مخالفین تسلیحات [در اتریش] نیست؛ این امر را سال نامه "موازنه نظامی" انستیتو جهانی تحقیقات استراتژیک ثابت می کند. این مؤسسه - که در لندن مستقر و به ناتو نزدیک است - سالانه موجودی تسلیحاتی تمامی کشورهای جهان را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد و در عراق تعداد ۱۵۰ تانک کالیبر ۱۵۵ میلی متری از نوع جی.اچ.ان - ۴۵ (GHN-۴۵) را شناسایی کرده است.

تانک "بول" در حقیقت تنها ستاره درخشان صادرات وطنی [اتریشی] در جنگ خلیج [فارس] نیست. متخصصین تسلیحاتی در لندن همچنین می دانند که رژیم عراق تعداد ۱۰۰ تانک "کوراسیر" از اشتایر خریداری کرده است. این که چگونه این تانک ها به عراق

ص: ۶۹۱

۱ - ۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۶ (۲۲/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو بی.بی.سی، ۲۱/۵/۱۳۶۴.

۲- به نظر می رسد ترجمه خبر دارای نقص می باشد که صحیح آن چنین است: یکی از معاملات "اشتایر" با وزارت دفاع

عراق که چند هفته پیش به امضای طرفین رسید، ارزش جنگ خلیج فارس را برای صنایع نظامی ما [اتریش] به تصویر می کشد.

آمده اند، البته هنوز یک معماست. باید توجه داشت که قانون صدور اسلحه در اتریش، صدور هرگونه سلاح را به کشورهای در حال جنگ ممنوع می کند.»^(۱)

۵۷۷

تحکیم و ارتقای روابط دیپلماتیک میان ایران و چین و تأثیر آن بر بازیگران رسمی منطقه ای و بین المللی، در هفته نامه "لوپوئن" مورد توجه قرار گرفته است.

به نوشته این مجله چاپ پاریس، آثار مربوط به نزدیک تر شدن روابط میان ایران و چین سبب نگرانی شوروی شده و انتظار می رود که این کشور با تشکیل محور چین - پاکستان - ایران مخالفت کند. لوپوئن به دیدار هاشمی رفسنجانی به چین در ماه ژوئن گذشته برای خرید ۲۰۰ فروند هواپیما و تعدادی موشک های ضدتانک و نیز تانک های چینی اشاره کرده است.^(۲) این هفته نامه همچنین در مورد سفر آقای هاشمی به چین کمونیست افزوده است: «مقامات چینی درخواست های رفسنجانی را بدون پاسخ گذاشتند.»^(۳)

۵۷۸

برای ایران تهیه سلاح با مشکلاتی عدیده، مختلف و متنوع همراه است. خبرگزاری ژاپنی "کیودو" امروز درباره مشکلات ناشی از جلوگیری عربستان سعودی از ارسال اسلحه از طریق آب های این کشور به ایران و نیز ایجاد بازار کاذب قیمت تسلیحات، گزارشی ارائه داد.

کیودو از قول منابع نظامی خارجی در تهران خبر داد که ایران به دلیل دخالت عربستان سعودی در جلوگیری از سلاح هایی که به مقصد ایران حمل می شود، سلاح های خود را از طریق شوروی حمل می کند. این منابع عقیده دارند که اگرچه روابط ایران و شوروی در گذشته سرد بوده است اما احتمالاً مسکو برای جلوگیری از درگیری بیش تر با همسایه جنوبی خود، اجازه داده است تا ایران از کانال های آبی داخل شوروی برای حمل سلاح استفاده کند.

مطابق این خبر، از ماه مارس (اوایل فروردین) دو ماه پس از آن که عربستان سعودی توقیف سلاح هایی را که از طریق دریای سرخ برای ایران حمل می شد آغاز کرد، ایران مسیر حمل محموله های تسلیحاتی خود را به دریای مدیترانه، دریای سیاه و کانال های آبی داخل شوروی به مقصد بندرهای دریای خزر تغییر داد. به گفته منابع کیودو، ایران در گذشته سلاح های خود را که از کشورهای اروپایی و امریکای لاتین می خرید، از راه کانال سوئز و دریای سرخ به بندرهای جنوبی خود در خلیج فارس می رساند.

این منابع می گویند که عربستان سعودی علاوه بر این اقدام، دو برابر قیمتی را که ایران برای خرید سلاح های مورد نیاز خود به سوریه، لیبی، آلمان غربی، سوئیس و ۱۸ کشور دیگر می پردازد، به تأمین کنندگان اسلحه ایران پیشنهاد کرده است. به گفته منابع کیودو، این اقدام عربستان، ایران را مجبور کرده تا سه و یا حتی چهار برابر قیمت بازار برای سلاح های خود

-
- ۱- ۹. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۰ (۱۳۶۴/۶/۱۷)، هفته نامه "پروفیل"، چاپ اتریش، ۲۱/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۱۰. مأخذ ۸، ص ۷، پاریس - خبرگزاری کویت، ۲۱/۵/۱۳۶۴، هفته نامه "لوپوئن"، چاپ پاریس.
- ۳- ۱۱. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، رادیوهای بیگانه، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۴، رادیو ایران.

بپردازد. این منابع افزوده اند: «تأمین سلاح از راه جدید، ایران را قادر ساخته است تا بتواند به حملات خود علیه عراق ادامه دهد، اگرچه ایران در یک حمله مهم در ماه مارس [فروردین ماه] تقریباً چهل درصد از ذخیره مهمات خود را به کار برد، زیرا کشتی های بزرگ با حجم بالاتر از ۲۰۰ تن تا ۳۰۰ تن نمی توانند از کانال های کم عمق داخل شوروی عبور نمایند.»

مطابق این خبر، مجلس شورای اسلامی ایران در بودجه سال مالی جاری به دولت اجازه داده تا هزینه های تسلیحاتی خود را دو برابر کند و نیمی از پانزده میلیارد دلار تعیین شده برای خرید کالاهای خارجی، به واردات سلاح اختصاص دارد.^(۱)

۵۷۹

امروز با مذاکرات یک هیئت دیپلماتیک ایرانی با مقام های دولت جدید سودان در خارطوم، دور جدیدی در روابط دو کشور آغاز شد. به گفته "حسین شیخ الاسلام" معاون سیاسی وزارت خارجه - که روز گذشته در رأس هیئتی از جمهوری اسلامی ایران به سودان رفته است - این سفر به دنبال ابراز تمایل دولت جدید سودان و پیام وزیر خارجه این کشور، انجام شده است.

شیخ الاسلام افزود: «در نخستین روزهای پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، توده های مسلمان سودان خصوصاً در خارطوم پایتخت این کشور به حرکت درآمدند و این حرکت، حکومت "نمیری" را که سرسپردگی خود را به امپریالیسم و صهیونیسم به اثبات رسانیده بود، نگران کرد و سرانجام به اشاره اربابان امریکایی خود، دستور قطع رابطه با جمهوری اسلامی ایران و تعطیلی سفارت ما در خارطوم را در تاریخ بیست و سوم خرداد سال ۶۱ صادر کرد.»

وی افزود: «نمیری از هنگام امضای موافقت نامه کمپ دیوید، در کنار سادات قرار گرفته بود و با پیوستن به برنامه مانور مشترک امریکا در منطقه موسوم به "ستاره درخشان"، عملاً این سرزمین اسلامی را پایگاه و محل تاخت و تاز امریکا قرار داد. نمیری سپس با قطع رابطه دیپلماتیک با جمهوری اسلامی ایران، دست در دست صدام گذاشت.» معاون سیاسی وزارت خارجه ایران سپس این سفر را در صورت موفقیت آمیز بودن، آغازی بر مناسبات رسمی بین دو کشور خواند.^(۲)

در بازتاب آغاز وضعیت جدید و تجدید مناسبات ایران و سودان، رادیو اسرائیل اعلام کرد: «معاون وزارت خارجه حکومت اسلامی [حسین شیخ الاسلام] امروز گفت و گوهایی خود را با سران رژیم نظامی سودان پیرامون تجدید مناسبات سیاسی بین دو کشور آغاز کرد.» این رادیو افزود: «از جمله، مسئله اسیران جنگی سودان که در جبهه های عراق به اسارت نیروهای ایرانی درآمده اند، مطرح خواهد شد.»^(۳)

در یک تفسیر که از رادیو بی.بی.سی پخش شد، "جورج جاف" کارشناس امور اقتصادی

ص: ۶۹۳

۱- ۱۲. مأخذ ۸، ص ۸، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۱/۵/۱۳۶۴، خبرگزاری ژاپنی "کیودو".

۲- ۱۳. مأخذ ۶، ص ۲۲.

۳- ۱۴. مأخذ ۸، ص ۲۳، رادیو اسرائیل، ۲۱/۵/۱۳۶۴.

افریقای شمالی، انگیزه های ایران را از بهبود مناسباتش با دولت جدید سودان چنین توصیف کرد: «تا آن جا که به روابط خارجی ایران مربوط می شود، به نظر نمی رسد که برقراری رابطه با سودان چندان برای این کشور اهمیتی داشته باشد، اما ایران از طرفی دیگر به شدت خواهان بیرون آمدن از انزوای سیاسی است.»

این مفسر در مورد انگیزه سودان گفت: «برای رهبران نظامی کشور بسیار مهم است که به مردم سودان ثابت کنند که صرف نظر از مسائل داخلی، سودان در صحنه بین المللی هوادار یک موضع بی طرف و میانه رو است و چنین سیاستی به این معناست که سودان با کشورهایایی که در زمان "نمیری" رابطه ای نداشتند، به برقراری رابطه بپردازد و در این میان ایران یک نمونه بسیار خوب است.»

این رادیو افزود: «اما ببینیم مصر و سایر کشورهای محافظه کار عرب روابط تازه ایران با سودان را چگونه می بینند. اگر مصر را در این میان کنار بگذاریم، باید گفت که مثلاً در موضع عربستان سعودی با سفر دو ماه پیش وزیر خارجه این کشور به تهران، تغییری احساس می شود، مع ذلک این سفر نشان می داد که صرف نظر از عاقبت جنگ ایران و عراق، تماس کشورهای میانه رو عرب با هر دو کشور برقرار خواهد بود، چون از همه چیز گذشته، روابط خارطوم و قاهره همیشه نزدیک و خوب بوده و در نتیجه، قبول برقراری رابطه بین سودان با ایران برای مصر چندان آسان نخواهد بود.» (۱)

در این حال، خبرگزاری کویت به نقل از منابع موثق در این باره گزارش داد: «ایران با میانجی گری لیبی قول داده تا اسرای سودانی که در جنگ ایران و عراق توسط ایران به اسارت گرفته شده اند را به دولت سودان تحویل دهد.» (۲)

۵۸۰

فعالیت عناصر ضدانقلاب وابسته به سازمان مجاهدین خلق و غیره در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، امروز نیز ادامه یافت. در رامسر یک دستگاه اتومبیل متعلق به بنیاد مستضعفان (۳) و در شوشتر اتومبیل رئیس اداره آموزش و پرورش به آتش کشیده شد. (۴)

به گزارش شهربانی مهاباد، ضدانقلابیون یک عدد مین معروف به تلویزیونی را - که از راه دور کنترل می شود - روی الاغی نصب کردند و با انفجار آن در منطقه صالح آباد، چهار سرباز از تیپ "نوه" را به شهادت رساندند. (۵)

در تهران نیز شش مورد اعلامیه را عوامل مجاهدین خلق پخش کرده اند. (۶)

در این حال به گزارش یونایتد پرس و آسوشیتد پرس از آتن، مجاهدین خلق در بیانیه ای اعلام کرده اند که عوامل آن ها در ایران پنج فروند جنگنده "اف ۵" و پانزده دستگاه خودرو نظامی ایران را از کار انداخته و به ۲۵ خودرو دیگر آسیب زده اند. (۷) یک سخن گوی سازمان مجاهدین خلق در پاریس، با تکرار ادعای آسیب رساندن به هواپیما و خودروهای ایران

- ١-١٥. مأخذ٨، صص ٢٠ و ٢١، راديو بي.بي.سي، ٢١/٥/١٣٦٤.
- ٢-١٦. مأخذ٨، ص ١٠، كويت - خبرگزاري جمهوري اسلامي، ٢١/٥/١٣٦٤، خبرگزاري كويت.
- ٣-١٧. سند شماره ٢٠٠٠٣٦ مركز مطالعات و تحقيقات جنگ: اسناد سياسي، ٢٣/٥/١٣٦٤، ص ١.
- ٤-١٨. همان، ص ٣.
- ٥-١٩. سند شماره ٢٠٠٠٣٤ مركز مطالعات و تحقيقات جنگ: "گزارش روزانه"، ٢١/٥/١٣٦٤، ص ٢.
- ٦-٢٠. مأخذ١٧، ص ١.
- ٧-٢١. مأخذ١٧، ص ٢.

به وسیله "جنگ جویان مقاومت"، اعلام کرد که این سازمان به اقدامات اعتراض آمیز خود علیه انتخابات ریاست جمهوری ایران که قرار است ۱۶ اوت انجام گیرد، ادامه می دهد. به گفته وی، سازمان مجاهدین بیش از نیم میلیون بیانیه و اعلان حاوی درخواست مسعود رجوی برای تحریم انتخابات، پخش کرده است.^(۱)

۵۸۱

پس از شکست سیاسی عراق در کسب ریاست دوره ای جنبش عدم تعهد با از دست دادن میزبانی اجلاس سران این جنبش که قرار بود در بغداد انجام شود، تعیین و انتخاب میزبان اجلاس هشتم سران کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها، یکی از موضوع های مورد بحث در اجلاس ماه آینده وزیران خارجه کشورهای عضو این جنبش خواهد بود که در "لواندا" برگزار می شود. یوگسلاوی فعالیت وسیعی را جهت کسب میزبانی اجلاس آغاز کرده و به این منظور "دیزدوویچ" وزیر خارجه این کشور سفرهای متعددی به کشورهای عضو جنبش از جمله هند، الجزایر، سوریه و بعضی کشورهای عربی کرده است. الجزایر، اندونزی، سوریه نیز به تناسب موقعیت های سیاسی شان از شانس های این انتخاب خواهند بود. از سوی دیگر، ایران و چند کشور "پیشرو" عربی نیز توافق کرده اند که در صورت کاندیدا شدن لیبی و پابرجایی این کشور، از آن حمایت کنند.^(۲)

ص: ۶۹۵

-
- ۱- ۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "انتخابات ریاست جمهوری در رسانه های جهان"، شماره ۱۲، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۲، خبرگزاری آلمان از پاریس، ۲۱/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۲۳. سند شماره ۲۱۲۲۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی خارجی، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت خارجه بولتن مستقیم شماره ۸۲/۳ (۲۱/۵/۱۳۶۴)، صص ۱ و ۲.

در ادامه درگیری های پراکنده غرب کشور، در حوالی پیرانشهر چته های حزب منحلہ دمکرات با حمله به نیروهای تأمین جاده، سه تن را شهید و دو تن را زخمی کردند.^(۱) در ارتفاعات "شوی سر" واقع در استان باختران (کرمانشاه) نیز به یک خودرو سپاه پاسداران از کمین گاه عناصر ضدانقلاب حمله شد که از سرنشینان خودرو دو تن به شهادت رسیدند و یک تن مجروح شد.^(۲)

"عصمت کتانی" نماینده دائمی عراق در سازمان ملل، در نامه ای خطاب به دبیرکل این سازمان به اتهامات مندرج در نامه های نماینده دائمی ایران - که به صورت سند های شماره S/۱۷۲۹۹ و S/۱۷۳۰۶ سازمان ملل منتشر شده - پاسخ داده است. وی اتهامات ایران مبنی بر بازداشت و اسیر کردن غیرنظامیان را کذب و بی اساس اعلام کرده و افزوده است که غیرنظامیانی که بر اثر جنگ به عراق مهاجرت کرده اند، از آزادی مطلق برخوردارند و چنانچه کشوری آن ها را بپذیرد، مختارند که عراق را ترک گویند. نماینده دائمی عراق در سازمان ملل همچنین اتهامات اخیر ایران مبنی بر اعدام اسیران بازگشتی عراق را - که در سند شماره S/۱۷۳۰۶ منتشر شده - کذب و بی اساس خوانده است. وی ادعا کرده که این اسیران که در اردوگاه های ایران وضعیت نامناسبی داشته اند و پس از بازگشت به عراق، مورد مداوا و درمان قرار گرفته اند و سپس به میان خانواده خود رفته اند.^(۳)

به دنبال سفر معاون وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران (حسین شیخ الاسلام) به سودان که به منظور بررسی زمینه های برقراری روابط دیپلماتیک صورت گرفته است، امروز نیز خبرگزاری سودان موضوع مذاکره هیئت ایرانی با مقام های سودانی را تهیه مقدمات گشایش سفارت جدید جمهوری اسلامی ایران در خارطوم، اعلام کرد. در این دیدار ژنرال "سوار الذهب" نگرانی خود را در خصوص ادامه جنگ بین دو کشور مسلمان ایران و عراق ابراز کرد و از هر دو طرف خواست تا برای خاتمه جنگ پنج ساله مذاکره کنند.^(۴)

۱-۱. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها"، شماره ۵۸ (۴/۶/۱۳۶۴)، ص ۱۶.

۲-۲. همان.

۳-۳. United Nations' years' book ۱۸۹۶.S/۱۷۳۹۷.

۴-۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۵/۱۳۶۴، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۸، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۳/۵/۱۳۶۴.

همچنین نخست وزیر سودان (الجز ولی دفع الله) در ملاقات با هیئت ایرانی موافقت خود را با گشایش مجدد سفارت خانه های ایران و سودان در پایتخت های یک دیگر اعلام کرد.^(۱)

تحرك جدید دیپلماتیک^(۲) میان ایران و سودان را امروز بی.بی.سی. چنین بررسی و تفسیر کرد:

«تصمیم مقامات تازه سودان برای فاصله گرفتن از سیاست های رژیم "جعفر نمیری" دارای عللی داخلی است تا به مردم سودان نشان دهد که در زمینه سیاست خارجی روش کاملاً جدا از رژیم گذشته در پیش گرفته است و در اجرای این سیاست، رفع اختلافات با ایران تصمیمی به جا به نظر می رسد، ولی این تصمیم مقامات سودان علت دیگری نیز دارد: به دنبال سرنگونی رژیم "جعفر نمیری"، رهبران لیبی از هیچ کوششی برای گسترش و تقویت نفوذ خود در سودان کوتاهی نکردند؛ یکی از این تلاش ها، حمایت از گروه هایی به نام "جنبش کمیته های انقلابی سودان" است. در ماه ژوئن این کمیته ها ضمن صدور بیانیه ای خواستار برقراری مجدد در روابط دیپلماتیک با ایران شدند.

اما برای رهبران ایران، سودان به خودی خود اهمیت چندانی ندارد، ولی در حال حاضر ایران در جهان عرب دوستان چندانی ندارد و هر کشور عربی که ایران را در خروج از انزوایش یاری دهد، به احتمال زیاد با استقبال گرم مقامات تهران روبه رو خواهد شد.^(۳)

۵۸۵

"میرحسین موسوی" نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران، در دیدار با گروهی از اعضای اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا، با اشاره به اوضاع جنگی و حمایت های بین المللی از عراق و این که جمهوری اسلامی توانسته است روی پای خود بایستد، گفت:

«علی رغم پنج سال جنگ، هیچ گونه ضعفی در جهت استمرار انقلاب احساس نمی کنیم و هیچ گونه نیازی به کمک خارجی نیز نداریم. ما از نظر اقتصادی بدون هیچ کمک خارجی توانسته ایم جنگ را اداره کنیم و پروژه های عمرانی را به حرکت در آوریم، به نقاط محروم برسیم و به طور کلی آهنگ منفی تولید ناخالص را متوقف کنیم. همچنین مشکلاتی نیز از بیرون به ما تحمیل می شود که نمونه ای از آن ناشی از وابستگی اقتصاد ما به نفت است، اما جهت گیری نظام به سمت کاهش این وابستگی است.»

آقای موسوی در خاتمه از دانشجویان خارج از کشور خواست تا همچنان در مقابل فشار جناح های استکباری مقاومت نشان دهند و همان طور که در داخل کشور انجمن های اسلامی بر کار سازمان های مختلف نظارت دارند، در خارج از کشور نیز این انجمن ها چشمان نظام جمهوری اسلامی ایران باشند.^(۴)

ص: ۶۹۷

۲۲/۵/۱۳۶۴

۲- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۵۸۴: گزارشی از سفر معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران به سودان، ص ۷۰۲.

۳- ۶. همان، ص ۱۸، رادیو بی.بی.سی.

۴- ۷. روزنامه کیهان، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

در رادیو بی.بی.سی. اعلام شد دولت بریتانیا برای صادرات کشتی های خاصّی به ایران و عراق محدودیت های بیش تری اعمال کرده است. این کشتی ها شامل قایق های لاستیکی بزرگ و کشتی هایی می گردد که مورد استفاده نظامی داشته باشند. صادرات کشتی های جنگی ساخت بریتانیا به ایران و عراق از پیش تابع محدودیت های ویژه ای بود. (۱)

عراق قصد دارد با هدف فروش نفت به میزان ۵۰ هزار بشکه در روز به کانادا، یک هیئت تجاری به این کشور بفرستد. سفر این هیئت برای سال جاری مسیحی برنامه ریزی شده است. یادآوری می شود "حسن علی" وزیر تجارت عراق، در ماه مه گذشته در اجلاس مشترک اقتصادی دو کشور در "اوتاوا" پایتخت کانادا، در مورد ایجاد روابط تجاری محکم تر میان عراق و کانادا ابراز علاقه کرده بود. (۲)

وزیر دفاع کویت (شیخ سالم الصباح) گفت: «کویت از نزدیک مراقب تحولات جنگ ایران و عراق است. هدف ما دفاع از مناطق حیاتی خود بوده و به هیچ کس اجازه نخواهیم داد به مناطق مرزی ما تجاوز نماید.» وی در پاسخ به پرسشی درباره فراهم کردن یک پوشش هوایی به وسیله کشورهای عرب خلیج فارس برای حفظ کشتی ها و نفت کش ها از تجاوزات خارجی، گفت: «ایران اهداف خود را خارج از آب های ساحلی انتخاب می کند و دقیقاً نفت کش ها را در آب های بین المللی مورد هدف قرار می دهد.» (۳)

"ریچارد مورفی" معاون وزیر امور خارجه امریکا در امور خاورمیانه و آسیا، امروز سفر به منطقه خاورمیانه را به منظور بررسی و حل و فصل دیپلماتیک بحران های این منطقه آغاز کرد. ریچارد مورفی امروز وارد "امان" پایتخت اردن شد. مورفی قصد دارد از سایر کشورهای خاورمیانه نیز دیدار کند. مقام های اردنی گفته اند مورفی با اعضای عالی رتبه رهبری اردن ملاقات کرده و مسئله حل بحران منطقه را از طریق صلح، مورد بررسی قرار می دهد.

در حالی که احتمال ملاقات مورفی و هیئت اردنی - فلسطینی از بعضی محافل شنیده می شود، دیپلمات های سفارت امریکا در پایتخت اردن این احتمال را بسیار ضعیف دانسته اند.

در همین حال، مقام های دیپلماتیک واشنگتن گفتند که "جورج شولتز" به سفیر اسرائیل گفته است احتمالاً مورفی با هیئت مشترک اردن - ساف ملاقات نخواهد کرد، زیرا سفر او اکتشافی است. با وجود این، شولتز افزود روزی می رسد که این دیدارها به مذاکرات مستقیم میان هیئت اردنی - فلسطینی و اسرائیلی ها منجر گردد. در همین حال، محافل صهیونیستی

- ۱- ۸. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۲۳/۵/۱۳۶۴، ص ۲، رادیو بی.بی.سی.، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ساعت ۲۲.
- ۲- ۹. روزنامه کیهان، ۲۲/۵/۱۳۶۴، ص ۲۱.
- ۳- ۱۰. سند شماره ۲۰۰۰۳۶، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۳/۵/۱۳۶۴.

در بیت المقدس اعلام کردند که شولتز قول داده است که دیدار احتمالی هیئت مشترک با امریکا به معنی شناسایی ساف نخواهد بود و امریکا در صورتی ساف را به رسمیت می شناسد که این سازمان در ابتدا اسرائیل را به رسمیت بشناسد. "اسحاق شامیر" اعلام کرده بود که «ما انتظار نداریم از متحد خود (امریکا) ضربه بخوریم». شامیر امروز نیز در سخنانی گفت: «امریکا علی رغم مخالفت، تصمیم گرفته است با این هیئت ملاقات کند؛ به نظر من این بار اسرائیل باید تمامی نیرو و توان دیپلماتیک خود را در راه بر هم زدن این ملاقات به کار گیرد».

از سوی دیگر، خبرگزاری فرانسه از امان گزارش داد که به گفته منابع کاملاً موثق دیپلماتیک، اندکی پس از ورود مورفی به امان، مقام های فلسطینی و اردنی به ریاست عرفات با یک دیگر در امان ملاقات کرده اند. "عبدالوهاب مجالی" معاون نخست وزیر اردن، "طاهر مصری" وزیر خارجه، و "طاهر کنعان" وزیر مسئول امور سرزمین های اشغالی از سوی اردن و یاسر عرفات و "ابوجهاد" از طرف فلسطینی ها، در این دیدار بوده اند. این اولین دیدار رهبران ساف و مقام های اردن پس از کنفرانس سران عرب است. ناظران می گویند مقام های اردنی - فلسطینی می خواهند قبل از ملاقات احتمالی با مورفی، مواضع خود را مورد بحث و بررسی قرار دهند. (۱)

سخن گوی وزارت خارجه امریکا نیز درباره سفر مورفی به خاورمیانه گفت: «اگر توافق کلی به عمل آید، ما حاضریم با هیئت مشترک اردنی - فلسطینی ملاقات کنیم، اما به شرطی که مطمئن شویم که این دیدارها به مذاکرات مستقیم میان طرفین [اعراب - اسرائیل] منجر می شود. به نظر ما تنها از طریق مذاکرات مستقیم می توان به صلح و امنیت دست یافت.» به گفته سخن گوی وزارت خارجه امریکا، هنوز در مورد ملاقات مورفی با هیئت مشترک تصمیم نهایی اتخاذ نشده است، به خصوص با توجه به این که "اسحاق شامیر" وزیر خارجه اسرائیل، اعلام کرده است: «ملاقات مذکور ضربه ای به اسرائیل خواهد زد و ما از متحد خود انتظار چنین ضربه ای را نداریم».

به گفته سخن گوی وزارت خارجه امریکا، تصمیم در مورد سفر "مورفی" قبل از اجلاس اخیر سران عرب در "کازابلانکا"، اتخاذ شده است. به گفته وی، در مورد فهرست اسامی فلسطینی های هیئت مشترک نیز توافق نهایی نشده است. (۲)

منابع وابسته به وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران نیز درباره این سفر چنین گزارش داده اند: «ریچارد مورفی فرستاده ویژه امریکا، قرار است که در طول سفر خود دیدارهایی از مصر و فلسطین اشغالی و احتمالاً سوریه و عربستان به عمل آورد ... در فلسطین اشغالی وزیر خارجه رژیم صهیونیستی سفر مورفی را مورد حمله قرار داد و آن را به عنوان گامی در جهت به خطر انداختن فرآیند صلح توصیف نمود. همچنین "شیمون پرز" نخست وزیر رژیم صهیونیستی، در دیدار با سفیر امریکا این موضع را مورد تأکید قرار داد که اسرائیل مخالف هرگونه مذاکره ای است که این کشور از آن مذاکرات مستثنی گردد.»

ص: ۶۹۹

۱- ۱۱. مأخذ ۷، ص ۲۱.

۲- ۱۲. مأخذ ۹، صص ۱ و ۲۴.

منابع مزبور همچنین افزوده اند: «احتمالاً یکی از دلایل برگزاری اجلاس فوق العاده کنفرانس سران عرب در مراکش آن هم از سوی "شاه حسن" که سابقه واسطه گری وی بین اعراب و اسرائیل خصوصاً در مورد موافقت نامه های کمپ دیوید کاملاً بر همه آشکار است، این بوده که اعراب با اتخاذ موضع مشترکی در حمایت از تلاش های "عرفات" و "شاه حسین" امریکا را به انجام گفت و گوهای مذکور تشویق نمایند.»^(۱)

۵۹۰

به گزارش خبرنگاران ایرانی اعزامی به مدینه، صدها تن از جانبازان انقلاب صبح امروز در تظاهراتی به راه پیمایی از کنار "مسجدالنبی" پرداختند. راه پیمایان در حالی که پلاکاردهایی حمل می کردند، شعارهای "الموت لامریکا، الموت لاسرائیل" سر می دادند. این تظاهرات مورد توجه و همراهی گروه هایی از مهمانان و زائران کشورهای خارجی واقع شد.^(۲)

۵۹۱

امروز نیز همچون روزهای گذشته، معدود تحرکات پراکنده ایذایی علیه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری ادامه یافت به این ترتیب که در مراغه یک عدد سه راهی که در یک باجه تلفن کار گذاشته شده بود منفجر گردید ولی خسارات جانی در پی نداشت.^(۳) در تهران بانک صادرات شعبه میرعماد واقع در خیابان شهید "کلاهدوز"^(۴) تهران به آتش کشیده شد که به دست عوامل کلاتری محل، خاموش گردید.^(۵)

در این حال، در اراک و بندر انزلی از مجاهدین خلق و در همدان از شاخه اکثریت فدائیان خلق اطلاعیه هایی با مضمون توصیه به تحریم و اخلال در امر انتخابات ریاست جمهوری، پخش شد.^(۶)

خبرگزاری آلمان غربی از پاریس تحلیلی درباره انتخابات ریاست جمهوری در ایران ارائه کرده که تا حدی نوعی فضا سازی مکمل تبلیغات مخالفان جمهوری اسلامی ایران است. در این تحلیل آمده است:

«حجت الاسلام "سیدعلی خامنه ای" رئیس جمهوری کنونی ایران، بدون هیچ گونه مشکلی در این انتخابات به پیروزی چشم گیری دست خواهد یافت. احتمالاً دو رقیب آیت الله خامنه ای در این انتخابات در آستانه روز رأی گیری کناره گیری خواهند کرد. آنچه که برای مشاهده آن باید صبر کرد، میزان شرکت مردم و تعداد آراء در انتخابات می باشد. "مهدی بازرگان" نخست وزیر پیشین ایران، انتخابات ریاست جمهوری را تحریم کرده و تقریباً کلیه گروه های مخالف از مجاهدین [منافقین] گرفته تا سلطنت طلبان [علی امینی] تقاضای او را

ص: ۷۰۰

۱-۱۳. سند شماره ۲۱۲۲۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۶/۵/۱۳۶۴، صص ۳ و ۴.

۲-۱۴. مأخذ، ص ۷.

۳-۱۵. سند شماره ۲۰۰۳۸، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۴- در منبع چنین است، اما به جای خیابان شهید کلاهدوز، می بایست خیابان شهید مطهری ذکر می شد.

۵-۱۶. مأخذ ۱۰، ص ۳.

۶-۱۷. مأخذ ۱۵.

منعکس ساختند. بعید به نظر می‌رسد که این تحریم اثر عمده‌ای به دنبال داشته باشد. مخالفین در پاریس اکنون در حال ترتیب دادن فعالیت‌هایی در ایران هستند تا مردم را نسبت به انداختن برگ‌های سفید در صندوق آرا ترغیب نمایند.»^(۱)

در این حال، رادیو بنگلادش در اخبار بعدازظهر امروز خود گفت: «انتخاب مجدد سیدعلی خامنه‌ای ریاست جمهوری ایران در انتخابات جمعه آینده، حتمی است، زیرا دو تن رقبای وی زیاد سرشناس نیستند.»^(۲)

۵۹۲

روزنامه کیهان به نقل از خبرگزاری‌ها از بیروت، در گزارشی درباره آزادشدگان امروز زندان "عتلیت" اسرائیل نوشت:

«یک صد و یک زندانی مسلمان لبنانی که به وسیله رژیم صهیونیستی آزاد شدند، با فریادهای "الله اکبر" مردم وارد جنوب لبنان شدند. آن‌ها که پس از ورود به لبنان به وسیله دوستان سابق خود به تفنگ مسلح شده بودند، فریاد می‌زدند تا آزادی تمام زندانیان مسلمان لبنانی از زندان‌های اسرائیل و خروج کامل نیروهای صهیونیستی از جنوب لبنان، به مبارزه با اشغال‌گران صهیونیست ادامه خواهند داد.» در این گزارش یادآوری شده است: «عده‌ای دیگر از زندانیان عتلیت نیز در پی آزادی مسافران امریکایی به گروگان گرفته شده یک هواپیمای امریکایی در فرودگاه بیروت، در اوایل تیرماه آزاد شده بودند.»

در ادامه گزارش آمده است: «بنابر ادعای جنبش امل، رژیم صهیونیستی و امریکا قول داده بودند در قبال آزادی گروگان‌های امریکایی فوق، همه اسرای زندان عتلیت را به اتفاق آزاد کنند که مانند معمول به قول‌شان عمل نکردند. "نییه بری" به روزنامه نگاران گفت: «تا وقتی که منطقه امنیتی در جنوب لبنان تحت اشغال اسرائیل و مزدوران آن است، جنوب لبنان آزاد نشده است.»^(۳)

تصویر

خروج لبنانی‌های زندان عتلیت (اتلیت) اسرائیل در پی توافق مربوط به هواپیمای ربایی تی.دبلیو.ای (T.W.A)

خروج لبنانی‌های زندان عتلیت (اتلیت) اسرائیل در پی توافق مربوط به هواپیمای ربایی تی.دبلیو.ای (T.W.A)

١-١٨. مأخذ ١٠، ص ٤.

٢-١٩. مأخذ ١٠، ص ٣.

٣-٢٠. مأخذ ٧، ص ٢٤، بيروت - خبرگزاری ها، ٢٢/٥/١٣٦٤.

ضمیمه گزارش ۵۸۴: گزارشی از سفر معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران به سودان

یک گروه از کارشناسان وزارت خارجه در جمع بندی سفر معاون سیاسی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران به سودان، گزارش مفصلی تهیه و ارائه کرده اند که در آن آمده است:

«در اولین دیدار با "ابراهیم طه ایوب" وزیر امور خارجه سودان، مسائل جنگ تحمیلی و مواضع جمهوری اسلامی ایران مطرح شد. وزیر امور خارجه سودان، ضمن تشریح مواضع دولت جدید در خصوص پیروی از سیاست عدم تعهد و ایجاد رابطه متوازن با همه همسایگان (منظور لیبی و اتیوپی است) از استمرار جنگ تحمیلی اعلام نگرانی کرد و توقف آن را درخواست نمود و حل مسائل آن را از طرق صلح آمیز خواستار شد.

وی افزود: "به نظر ما، ایران قوی، سدی در مقابل شوروی می باشد، لذا ما نمی خواهیم با ادامه جنگ، این سد ضعیف شود." وزیر امور خارجه سودان معتقد بود که پیوندهای سیاسی ایران و عراق بیش تر از پیوندهای میان ایران و ترکیه یا عراق و اردن و غیره می باشد.

دیدار بعدی معاون سیاسی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی در سودان، با نخست وزیر این کشور "الجز ولی دفع الله" بود. شیخ الاسلام علاوه بر ابلاغ پیام شفاهی نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران دائر بر تبریک پیروزی و انتصاب ایشان و آمادگی در ایجاد و گسترش همکاری های دو جانبه، از نام برده جهت مسافرت به تهران دعوت به عمل آورد و پیشنهاد برقراری روابط مجدد و گشایش نمایندگی های دو کشور را مطرح کرد. سپس نخست وزیر سودان به تشریح سیاست خارجی این کشور مبنی بر پیروی از سیاست عدم تعهد، رابطه با کشورهای عربی، افریقایی و اسلامی و در رأس آن ها جمهوری اسلامی ایران و نیز مخالفت با نژادپرستی در افریقای جنوبی، پرداخت و موافقت اصولی با گشایش سفارت سودان در تهران و برقراری روابط دو کشور را اعلام داشت و در زمینه جنگ تحمیلی گفت: "ما به عنوان انقلاب سودان می خواهیم جهت به کارگیری نیروهای اسلامی در آزادی فلسطین، این جنگ خاتمه یابد."

معاونت سیاسی وزارت خارجه در آخرین ملاقات خود با ژنرال "سوارالذهب" رئیس شورای نظامی انتقالی، ضمن تقدیر از سیاست های جدید منطقه ای و بین المللی سودان و عدم شرکت این کشور در مانور "ستاره درخشان"، از اعلام بی طرفی و اعلام عدم حضور نیروهای سودانی در جبهه های جنگ توسط وزیر دفاع سودان، قدردانی به عمل آورد.

در این دیدار، سوارالذهب سیاست خارجی این کشور را بر محور ایجاد رابطه با همسایگان مخصوصاً لیبی و اتیوپی تشریح نمود، سپس از اقدامات و تماس های جمهوری اسلامی ایران در برقراری ارتباط و نیز توجهات جمهوری اسلامی در خصوص مسائل و مشکلات سودان - از جمله کمک در مسئله قحطی زدگان و آمادگی در خصوص همکاری های نفتی و اقتصادی - تشکر کرد و اظهار داشت: "همکاری شما در تأمین نفت سودان می تواند ما را از مسئله سلطه جویی شرکت ها رهایی بخشد،" سوارالذهب در خاتمه ضمن تأکید بر نگرانی این کشور از ادامه جنگ، ابراز امیدواری نمود تا یک راه حل ریشه ای جهت مسائل جنگ پیدا شود.»

در این گزارش درباره اهداف سفر هیئت ایرانی به سودان چنین آمده است:

«هدف های سفر، احیای روابط بین دو کشور، گشایش نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارطوم و تلاش جهت ایجاد تغییر در مواضع سودان در جنگ تحمیلی و جلوگیری از عدم اعزام نیروهای سودانی به عراق بود که با استقرار یک نفر از اعضای هیئت اعزامی در خارطوم، موارد اول و دوم عملی شد و مورد بی طرفی هرچه بیش تر سودان شد. اقدامات بعدی در خصوص آزادی اسرای سودانی، کمک به قحطی زدگان و همکاری های نفتی با آن کشور، تأثیرات لازم را ایفا خواهد نمود.»^(۱)

در بخش دیگر این گزارش مفصل، با اشاره به مواضع حکومت سابق سودان (نمیری) دائر بر موضع گیری علیه جمهوری اسلامی ایران، مواضع تغییر یافته و جدید حکومت کنونی سودان چنین برشمرده شده است:

ص: ۷۰۲

۱- ۲۱. سند شماره ۲۱۲۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۸/۵/۱۳۶۴ بخش ضمیمه، صص ۴-۹.

«۱- بی طرفی در جنگ تحمیلی و تقاضای توقف جنگ تحت عنوان جلوگیری از تضعیف امکانات اسلامی و عربی و خواستار برقراری رابطه با جمهوری اسلامی ایران.

۲- حمایت از حقوق ملت فلسطین و مخالفت با موافقت نامه های جداگانه با اسرائیل.

۳- اعلام سیاست ایجاد روابط متوازن با امریکا و شوروی و عدم شرکت در مانور ستاره درخشان.

۴- اتخاذ یک سیاست کج دار و مریز در مقابل اتحاد همه جانبه با مصر.

۵- ایجاد رابطه با رژیم های مترقی عرب مثل لیبی و اتیوپی و سوریه.

۶- محاکمه دست اندرکاران قضیه انتقال یهودیان اتیوپی در سودان و تقاضای استرداد نمیری از مصر.»

سپس اضافه شده است: «با توجه به موارد فوق الذکر، جمهوری اسلامی ایران بلافاصله پس از سقوط رژیم نمیری، طی اطلاعیه و تماس هایی با نمایندگان در کشورهای مختلف، پیروزی نهضت مردم و سقوط نمیری را تبریک گفت که نهایتاً به تبادل پیام هایی بین وزرای امور خارجه دو کشور در خصوص احیای روابط سیاسی بین دو کشور و کمک به قحطی زدگان سودانی از طرف ایران و درخواست آزادی اسرای سودانی از طرف سودان و پاسخ مثبت از طرف جمهوری اسلامی ایران منجر گردید و به این ترتیب زمینه سفر هیئت جمهوری اسلامی ایران به سودان فراهم آمد.»^(۱)

ص: ۷۰۳

در ادامه آماده سازی منطقه عملیاتی آتی (فاو)، امروز نیز اقدامات و فعالیت های مهندسی با شدت بیش تر در منطقه هور انجام شد. منطقه هور که به عنوان طرح فرعی برای عملیات آتی (فاو) و نیز فریب دشمن در نظر گرفته شده است، می تواند در صورت عدم موفقیت عملیات آتی در منطقه عمومی فاو، تک اصلی نیز محسوب شود.

به گزارش راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، امروز نیز جلسه ای با حضور "علی شمشانی" (جانشین فرمانده سپاه)، "محمد فروزنده" و "علی رضا عندلیب" (به ترتیب: مسئول و جانشین مهندسی رزمی سپاه)، "مبلغ" (مسئول تبلیغات) و "قاسم سلیمانی" فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله تشکیل شد. در این جلسه، اقدامات مهندسی، حفاظت از منطقه، اقدامات ارتش در شراهانی و جزیره جنوبی، و ... مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در پایان، فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله گزارشی از نتایج شناسایی ها و اقدامات این یگان و نیز اقدامات دشمن ارائه کرد. (۱)

در خصوص اهمیت حفاظت، در جزوه ای که مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه تهیه کرده، آمده است:

«در مجموع، "حفاظت" از جمله موضوعاتی بود که همراه و هم ردیف دیگر موضوعات اساسی عملیات مطرح و پی گیری می شد و به میزانی نسبتاً خوب رعایت می گشت. علی رغم پی گیری و اعمال مسائل حفاظتی از طرف قرارگاه، یگان ها به مرور که در منطقه حضور می یافتند، تا اندازه ای نیز در آن خلل ایجاد می کردند. در این زمینه قابل توضیح است که بعضاً یگان ها با حضور خود در منطقه برای پیش برد و کسب آمادگی های لازم و برخلاف دستورالعمل های حفاظتی (صادره از قرارگاه خاتم سپاه) دست به فعالیت های مهندسی، انتقال وسایل و ... می زدند؛ به عنوان مثال، برادر "عندلیب" در جلسه امروز قرارگاه خاتم گفت: "لشکر ثارالله سر خود در حال زدن جاده در داخل نخلستان است و تاکنون ده کیلومتر جاده احداث نموده." و دیگر فعالیت ها.»

در این جزوه همچنین آمده است: «لازمه اقدامات فوق از طرف لشکر ثارالله، انتقال و به

ص: ۷۰۴

کارگیری وسایل زیادی بود. در نامه ای که از طرف فرماندهی خاتم به قرارگاه نوح (در اواسط مردادماه) صادر شده، آمده است: "این لشکر برخلاف دستورالعمل های حفاظتی اقدام به آوردن سه لودر، سه بولدوزر، سه کامیون و سه نیسان نموده است."

از جمله اقدامات دیگر حفاظتی، هماهنگ نمودن اقدامات لازم در سرتاسر جبهه های جنوب بوده است تا اقداماتی که لازمه کار در منطقه عملیاتی آبادان بود، شاخص نباشد. در این زمینه تلاش می شد که با نمایان ساختن اقدامات خودی در طول مرزهای جنوب، در ذهن دشمن انحراف ایجاد شود. پیرو این تدبیر، هر اقدامی که در منطقه عملیاتی به مورد اجرا درمی آمد، به همان میزان در دیگر جبهه ها خصوصاً در هور نیز صورت می گرفت؛ به عنوان مثال، احداث دکل های دیده بانی از جمله نیازمندی های منطقه بود که مقرر گردید در طول جبهه های جنوب احداث دکل انجام بگیرد.^(۱)

در جلسه امروز که به مسائل مربوط به شناورها و نیز تهیه وسایل سنگین، پرداخته شد، علی شمخانی به گفت و گوی خود با معاونت صنایع (آقای علیزاده) در این زمینه اشاره کرد و سپس محمد فروزنده نیز - که با آقای علیزاده صحبت کرده است - در مورد دوبه ها گفت:

«این ها چیزی نیست که امسال ساخته بشود. ما با شرکت نفت و وزارت راه و ترابری و بنیاد مستضعفان و بچه های مطلع در هرمزگان و جهاد صحبت کردیم ... همه معتقد بودند که این ها امسال ساخته نمی شود و باید از موجودی مملکت استفاده کرد. با دو سه تا از این دستگاه های [دولتی] هماهنگ کردیم، از جمله شرکت نفت. گفتیم آقای علیزاده آدم بفرستد برود این موجودی این ها را ببیند که چی دارند. یک مشت سفارش هم دادند، کاتولوگ آن را ببینند، این هایی (دوبه) که این ها دارند، به درد شما می خورند یا نه، که برویم با آن ها معامله کنیم؛ یعنی بیا برویم توی کمیسیون ویژه دولت بگوییم آقا این ها را بگویید به ما بدهند بعد پول و ارز آن را بدهید به این ها که بروند یا بسازند یا بردارند بیاورند.

شمخانی: یا به هر حال بعد از عملیات به آن ها پس بدهیم.

فروزنده: بله ... ولی توی کشور تا آن زمانی که شما [فرصت دارید] ساخته نمی شود. عدد و رقم آن هم خیلی بالاست و باید از موجودی دستگاه ها گرفته بشود. ... [هزینه آن] پنج میلیارد تومان است و بحث ریالی آن هم هست ... جمع اعتباری که توی دولت گذاشته شد، سه میلیارد تومان بیش تر نیست که حدود ۶۰۰/۲ میلیارد از طرف نخست وزیر به دستگاه ها ابلاغ شده است؛ یعنی کاری که ما دادیم و آن ها تصویب کردند و ابلاغ کردند ... که تمام کنند امسال، حالا دیگر بستگی دارد به این که چقدر آن ها توان داشته باشند کامل بکنند. ولی به لحاظ اعتباری، این قدر اعتبار ابلاغ شده است. ... این [دوبه ها] را توی کشور دو سه جا هست که می سازد: یکی کشتی سازی است که این کار را می کند، مال وزارت صنایع سنگین و شرکت نفت و کشتی رانی ... علیزاده ... می گفت مثلاً شما این ها را ابلاغ کنید به دولت، دولت بدهد

ص: ۷۰۵

وزارت سپاه، وزارت سپاه کارگاه ایجاد کند و این ها را بسازد. من این را نمی بینم که حالا مثلاً بشود کارگاه این ها را ایجاد کرد و ساخت و تحویل داد و مثلاً امسال این کار بشود خیلی بعید است، چون حجم خیلی بالا است دیگر، صد تا بارج است، هفتاد تا یدک کش است. بعد شما توی عددهایش هیچ تجدیدنظری نمی توانید بکنید؟

شمخانی: نه.

فروزنده: خیلی بالاست عددهایش.

شمخانی: این حداقل است.

فروزنده: شصت تاست. برای چند سال می شود؟

شمخانی: برای عبور، اول ما مجبوریم هر چی داریم به هر حال بگذاریم بالا، عبور بدهیم برود، بعدش هم که باید پل بزنیم ... خود آن کارگاه ها را فعال تر بکنند.

فروزنده: این منطقی تر است تا این که کارگاه احداث کنیم.»(۱)

۵۹۴

رادیو بغداد اعلام کرد: «یک سخن گوی نظامی گفت در اجرای اقدامات محاصره تدارکات نفتی ایران و برای نشان دادن قدرت مندی عراق برای قطع امدادهای نفتی رژیم ایران و برای تأکید بر هشدارهای سابق ما جهت انجام حق قانونی خود برای منع رژیم یاغی حاکم در ایران از استفاده از ثروت های ایران برای تجاوز علیه امنیت و تمامیت ارضی مقدس ما، تیزپروازان دلیر ما با نیرومندی تمام در ساعت ۱۹:۳۵ یک ضربه کمرشکنی به یک هدف دریایی بزرگ وارد آورده و آن را مورد اصابت دقیق و مؤثر قرار دادند.»(۲)(۳)

۵۹۵

به گزارش قرارگاه حمزه،(ع) نیروهای رزمنده "تکاب" و "صائین دژ" و پیش مرگان مسلمان کرد در یک عملیات هماهنگ با نام "عاشورای ۱" که از چند روز پیش در منطقه تکاب و صائین دژ آغاز شده است، موفق به پاک سازی کلیه ارتفاعات منطقه، از جمله ارتفاعات "آق دره"، "عبدالرزاق" و چند ارتفاع دیگر شدند. در این عملیات بیش از ۵۰ تن از عناصر احزاب منحل و ضدانقلاب کشته شدند که جنازه ۳۱ تن از آنان به دست رزمندگان خودی افتاد.(۴)

از سوی دیگر، به گزارش قرارگاه خاتم الانبیاء،(ص) در منطقه عمومی پاوه، امروز عناصر ضدانقلاب در مسیر رزمندگان خودی سه مین کاشتند. مین اول در جاده بین "دزلی" و

ص: ۷۰۶

۱-۳. مأخذ ۱.

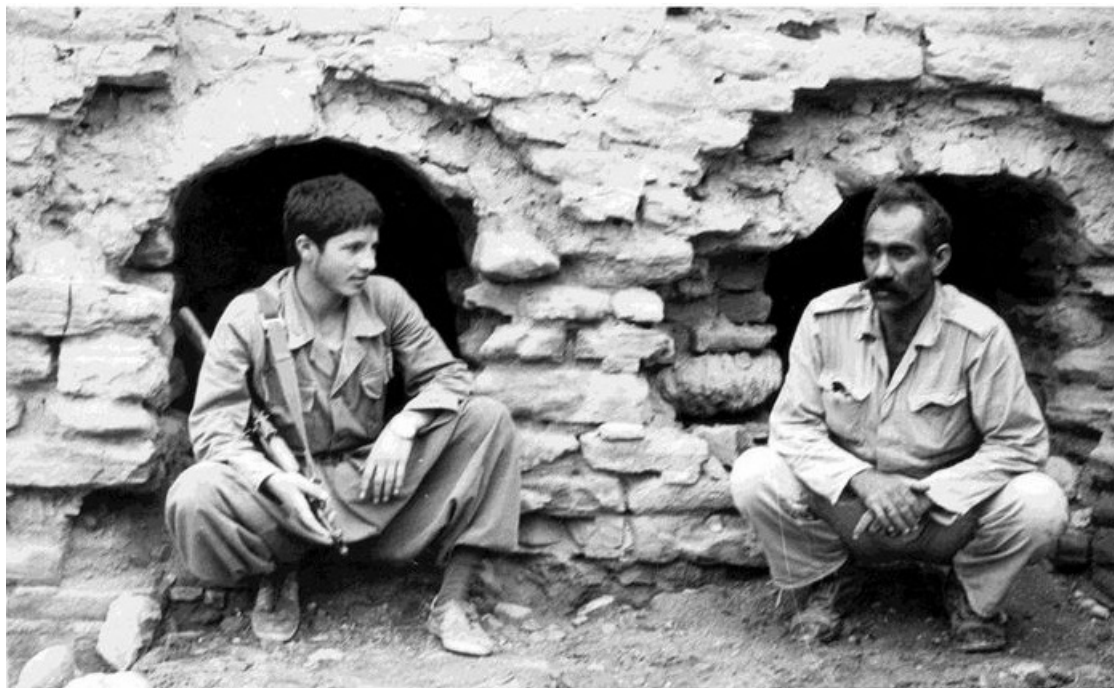
۲- یادآوری می شود که این خبر را نه ایران، نه منابع منطقه و نه هیچ منبع دیگری تأیید نکرده؛ به این ترتیب می توان گفت که عراق به یک هدف کاذب حمله کرده است. ایران اهداف کاذبی در دریا قرار می دهد تا حملات عراق متوجه آن بشود و کشتی مورد نظر (یا هدف اصلی) به سلامت بگذرد.

۳-۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۴/۵/۱۳۶۴، ص ۳، رادیو بغداد، ۲۳/۵/۱۳۶۴.

۴-۵. روزنامه اطلاعات، ۲۴/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

"شتار" کاشته شد که یک خودرو لشکر ۴۱ ثارالله با سه سرنشین روی آن رفت و هر سه سرنشین آن مجروح شدند. مین دوم در جاده "شنیمان" کاشته شد که یک خودرو تیپ نبی اکرم(ص) روی آن رفت و سه سرنشین آن زخمی شدند. مین سوم نیز در جاده مرزی که به طرف "گوزیل" می رود، کار گذاشته شد اما هنگام کار گذاشتن، یک نفر از افراد بومی در محل شاهد ماجرا بود و به سپاه گزارش داد. این مین را نیروهای تخریب خنثی کردند. (۱)

تصویر

عملیات عاشورای ۱ در شاهین دژ و تکاب با همکاری رزمندگان مسلمان کرد

عملیات عاشورای ۱ در شاهین دژ و تکاب با همکاری رزمندگان مسلمان کرد

۵۹۶

به گزارش روزنامه کیهان، پیش مرگان کرد حزب الله عراق موفق شدند با حمله به پایگاه "سارکه" در نزدیکی شهر "کوره" تو" واقع در استان اربیل، ضمن کشته یا زخمی کردن بیش از ده تن از نظامیان عراق، چند انبار مهمات آن ها را منهدم کنند که ساعت ها در آتش می سوخت. براساس گزارش های رسیده از شمال عراق، در پی این عملیات، پیش مرگان حزب الله در تمام طول شب کنترل جاده اصلی "مرگسور" (مرگه سور) به "کوره تو" را در دست گرفتند. (۲)

۵۹۷

حاج "رحیم حسن پور" بسیجی و اسیر معلول ایرانی که اخیراً به اتفاق ۲۹ تن دیگر از اسیران معلول ایرانی به جمهوری اسلامی ایران بازگشته است، امروز در یک گفت و گوی اختصاصی با خبرنگار روزنامه کیهان در ارومیه گفت: «خواست ارتش عراق پایان یافتن هرچه زودتر جنگ و سقوط صدام است. به هنگام انتقال ما از بغداد جهت برگشتن به وطن، یکی از افسران مسئول عراقی از ما درخواست کرد که به مسئولین ایرانی بگوییم که اگر ایران صلح را قبول کند، ما برای

۱ - ۶. سند شماره ۰۰۹۹۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه خاتم الانبیاء (ص)، گزارش نوبه ای شماره ۷،

۲/۶/۱۳۶۴.

۲-۷. روزنامه کیهان، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

برچیده شدن حزب بعث، آماده پذیرش هر گونه پیشنهادی از طرف ایران هستیم؛ حتی ما حاضریم سران منافقین یا سایر فراریان ایرانی را نیز تحویل ایران بدهیم.»

وی با اشاره به افراد ضدانقلاب ایرانی پناهنده به عراق، افزود: «احزاب خائن دمکرات و کومه له سربازان اسلام را که در اسارت خود دارند با گرفتن مبلغ ۳۰ هزار تومان تحویل رژیم بعث می دهند.»

حسن پور - که در سال ۶۲ به همراه پدرش در جبهه های جنگ حق علیه باطل شرکت کرده بود، در عملیات "خیر" بر اثر اصابت تیر و ترکش، از ناحیه دو پا و دست راست در منطقه جزیره مجنون مجروح شده و به اسارت نیروهای عراقی درآمده بود - همچنین گفت:

«شیخ علی تهرانی برای سخن رانی به اردوگاه آمده بود. علی رغم تهدیدات مأمورین بعثی برای گوش دادن به سخنان وی، برادران حرف های او را تحریم کردند و در آخر نیز یکی از اسرا با شجاعت تمام دست شیخ علی تهرانی را به بهانه تشویق بالا گرفت و گفت: "برادران ایرانی و عراقی، مرگ بر شیخ علی تهرانی!" در این موقع جو اردوگاه متشنج شد و یکی از اسرا نیز خطاب به وی گفت که آقای تهرانی، شما که ادعای خداپرستی می کنید، چه طور به ماده پرستان پناهنده شده اید؟! آیا در طول تاریخ چنین اتفاقی را مشاهده کرده اید؟ ما اسیر نیستیم، ما سفیر انقلاب هستیم؛ اسیر شما هستید. این ها از شما بهره برداری می کنند؛ اگر این جا دموکراسی است، آیا شما می توانید عراق را ترک کنید؟» (۱)

۵۹۸

دو روزنامه عصر ایران - کیهان و اطلاعات - امروز خبر تیرگی روابط کویت و عراق را به نقل از منابع عراقی مخالف حکومت عراق، چنین اعلام کردند.

«عراق با انفجارات و آشفستگی های اخیر در کشور کویت، ارتباط دارد. روابط میان عراق و کویت پس از این اخلال گری ها و اطمینان دولت کویت از دخالت عراق در این گونه جریانات خراب کارانه، روبه تیرگی رفته و در این زمینه اخیراً مقامات کویتی ۱۸ تن از اعضای سفارت عراق در آن کشور و ۲۵ نفر از افراد مشکوک که با این سفارت خانه همکاری دارند را بازداشت و ۲۰ تن دیگر از آنان را به عراق تبعید نمودند. [...] پس از یک هفته از این ماجرا، یک فروند هلی کوپتر متعلق به ارتش کویت که در حال گشت زنی در نوار مرزی عراق - کویت بود، توسط عراق سرنگون می گردد که خبر سرنگونی این هلی کوپتر توسط مصادر نزدیک به مجلس "اسرام الکویتی" در پارلمان کویت مورد تأیید قرار گرفت.

دولت کویت پس از سرنگونی این هلی کوپتر، یک فروند هواپیمای ارتش عراق را که در حال تجاوز به آسمان کویت بود در نیمه دوم ماه گذشته مسیحی در نوار مرزی کویت و عراق سرنگون کرد. حالت انتقام و درگیری های سرد میان پاسگاه های مرزی دو کشور حاکم است و اخیراً پاسگاه "العبدلی" کویت شاهد تجاوز عناصر گارد مرزی پاسگاه "صفوان" عراق

"طارق عزیز" وزیر امور خارجه عراق، و "غلامرضا شافعی" وزیر صنایع و معادن ایران به طور جداگانه در چکسلواکی با مقام های رسمی این کشور دیدار و مذاکره کردند. آسوشیتدپرس در این باره براساس گزارش های رسمی اعلام کرد: «در این مذاکرات، مقامات چک با طرف ایرانی درباره مسائل اقتصادی و مشکلات عمده بین المللی به تبادل نظر پرداختند ولی مذاکرات با طرف عراقی در مورد مبارزه با امپریالیسم و صهیونیسم و نیز رفع خطر جنگ هسته ای و خلع سلاح دور می زد.» آسوشیتدپرس افزوده است: «در گزارش های رسمی خبرگزاری این کشور درباره طرح مسئله جنگ ایران و عراق در مذاکرات این دو مقام با مقامات چکسلواکی، ذکری به میان نیامده است. روشن نیست که آیا طارق عزیز و وزیر ایرانی در پایتخت چکسلواکی ملاقات کرده اند یا خیر. بیانیه رسمی مذاکرات آن ها هم زمان در پراگ منتشر شد.» (۲)

از سوی دیگر، رادیو دویی در مورد سفر طارق عزیز به چک گزارش داد: «طارق عزیز وزیر خارجه عراق، مذاکرات خود را با همتای چکسلواکیایی اش در پراگ آغاز کرد. این مذاکرات شامل گسترش همکاری در تمام زمینه ها، تحولات جنگ ایران و عراق و تلاش هایی که در جهت خاتمه دادن به آن به کار رفته و به علاوه اوضاع کنونی منطقه عربی، می باشد.» (۳)

"حسین شیخ الاسلام" معاون سیاسی وزارت امور خارجه که یکشنبه گذشته (۱۹/۴/۱۳۶۴) در رأس هیئتی به سودان سفر کرده بود، پس از مراجعت در مورد برقراری روابط مجدد بین ایران و سودان در مصاحبه ای با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت:

«پس از سقوط رژیم نمیری و روی کار آمدن "شورای موقت نظامی" و تشکیل "دولت انتقالی" توسط "الجزولی دفع الله" نخست وزیر فعلی سودان، شرایط لازم برای برقراری روابط دو کشور به وجود آمد. البته شرایط جدید نیز امکان برقراری روابط رسمی میان دو کشور را فراهم ساخت؛ از جمله تغییر سیاست سودان در قبال جنگ تحمیلی که در زمان نمیری تا حد اعلام جنگ رسمی و اجازه به صدام در اعزام اجباری اتباع سودانی به جبهه پیش رفته بود. همچنین حرکت دولت جدید به سمت استقلال بیش تر سیاسی و توازن بیش تر در سیاست خارجی با اعلام عدم شرکت در مانور "ستاره درخشان" و نیز تماس های سیاسی ایران و سودان را می توان برشمرد.» (۴)

یادآوری می شود تغییر موضع گیری مقام های رسمی سودان در برابر ایران و جنگ، در بسیاری از رسانه های گروهی جهانی منعکس شده است؛ از جمله خبرنگار صدای امریکا گزارش داد: «ژنرال "سوارالذهب" رئیس شورای موقت نظامی سودان، در هنگام ملاقات معاون وزارت

- ۱- ۹. همان، ص ۳، و روزنامه اطلاعات، ۲۳/۵/۱۳۶۴، به نقل از هفته نامه عربی زبان "الجهاد".
- ۲- ۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۴۹ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۸، خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۲۴/۵/۱۳۶۴.
- ۳- ۱۱. همان، ص ۳۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۵/۱۳۶۴، به نقل از رادیو دویی.
- ۴- ۱۲. روزنامه کیهان، ۲۴/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

خارجه ایران "حسین شیخ الاسلام" در شهر "خارطوم"، تقاضای خود را برای پایان یافتن جنگ ایران و عراق اعلام کرد. وی از ادامه جنگ بین ایران و عراق اظهار نگرانی کرد و از دولت مزبور خواستار شد اختلافات خود را از طریق مذاکرات مستقیم حل کنند.^(۱)

۶۰۱

به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان از قم، در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، قشرهای مختلف مردم از جمله گروهی از برادران پاسدار اعضای حراست، چند تن از اعضای هیئت اعزامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به کشورهای سوریه و لیبی، ائمه جمعه بوانات، ملائیر و اردستان با آیت الله منتظری دیدار کردند. در این دیدار ایشان با اشاره به این که اساس انقلاب ما، اسلام بود، چنین اظهار کرد: «مسائل نژادی و ناسیونالیستی تأثیری در انقلاب اسلامی ما نداشت و آنچه برای ما مهم و هدف اصلی بود، حاکمیت اسلام و تحقق ارزش های الهی در جامعه می باشد. برای ما اصلاً مفاهیمی همچون "پان عربیسم، پان ترکیسم و یا پان عجمیسم" ارزشی ندارد و قرآن مجید تمام این مفاهیم را در برابر ارزش انسانیت و تقوا و خدمت به مردم، بی ارزش دانسته است.

در جبهه ها هم آنچه انگیزه آن همه فداکاری و ایثار برای رزمندگان عزیز ما هست، مسئله آب و خاک و چند وجب زمین هرگز نمی باشد، بلکه انگیزه اصلی شهادت ها و ایثارها، دفع شر حکومت کفر صدام متجاوز از سر دو ملت ایران و عراق است.» آیت الله منتظری سپس یادآور شد: «رمز اصلی توطئه های ابرقدرت ها و تحمیل جنگ بر کشور اسلامی ما هم همین است که امروز قدرتی در دنیا به نام اسلام و برای پیاده نمودن احکام قرآن به وجود آمده که هیچ اتکایی به شرق و غرب ندارد و می خواهد در تمام جهات مستقل و متکی به خود باشد و می خواهد تمام وابستگی های تقریباً دوست ساله را که از رژیم های گذشته برای ملت ما درست شده بود، از بین ببرد و لذا قدرت های استعماری آنچه در توان دارند برای نابودی چنین قدرتی بزرگ به کار می گیرند، تا آن جا که در کنگره امریکا تحت عنوان بنیادگرایی، حرکت اسلامی را که از ایران شروع شده است، خطر جدی برای منافع امریکا به حساب می آورند و حتی برای جلوگیری از رشد آن، امریکا و شوروی ساعت ها با یک دیگر ملاقات و تفاهم می کنند. در چنین شرایطی، ملت ما هم توجه دارد در چنین نبردی که با قدرت های استعمارگر دارد، طبعاً گرفتار ناراحتی ها، کمبودها و گرفتاری های مختلف اقتصادی و غیره خواهد شد.» وی تأکید کرد: «آنچه این روزها برای ملت ما مطرح است و دشمنان انقلاب و گروه های وابسته و رادیو های بیگانه روی آن سرمایه گذاری زیادی نموده اند، مسئله انتخابات ریاست جمهوری است که آن ها می خواهند مردم را نسبت به انتخابات بی تفاوت نشان دهند و لذا از طرفی انتخابات را به اصطلاح تحریم می کنند و از طرف دیگر، افراد مزدوری را برای خراب کاری به داخل کشور فرستاده اند.

ص: ۷۱۰

در چنین شرایطی ملت ما توجه دارد که برای دشمنان، مسئله اشخاص و ریاست جمهوری و این که چه کسی انتخاب خواهد شد، مطرح نیست، هدف آن ها خراب و سست جلوه دادن چهره نظام و انقلاب است. بنابراین، بر فرض آن که کسی به متد و روش کارها و یا اشخاص و یا من طلبه اشکالی و یا اعتراضی هم داشته باشد، باید توجه کند که این گونه انتقادات و نظریات یک مسئله داخلی است و حساب اصل نظام و انقلاب و مقام رهبری جداسست و توطئه رادیوها و روزنامه های بیگانه و گروه های وابسته، متوجه اصل انقلاب و نظام می باشد؛ آنها درصدد تضعیف اصل نظام و انقلاب اند. روی این اصل، انتظار می رود ملت ما صفوف خود را برای شرکت در انتخابات ریاست جمهوری کاملاً فشرده و با شکوه کنند و به دشمنان نشان دهند که علی رغم تمام تبلیغات و القائات و توطئه ها آنان، همچنان در صحنه سیاسی حضور دارند و نسبت به شرکت در انتخابات حساسیت نشان دهند و ثابت کنند همان گونه که شرکت یک پارچه در راه پیمایی روز قدس - حتی آن هایی که از بعضی جهات ناراضی بودند - بسیاری از توطئه ها را خنثی نمود، شرکت در انتخابات ریاست جمهوری نیز همین نقش و اثر مهم را خواهد داشت.»

آیت الله منتظری در ادامه خاطر نشان کرد: «اقلیت های کشور هم توجه دارند که به هر حال امروز کشورشان دیگر وابسته به قدرت های بزرگ نیست و مثل سابق نیست که مثلاً حدود چهل هزار مستشار امریکایی در کشور همه کاره باشند؛ مقدرات کشور را امروز خود مردم هستند که تعیین می کنند، نه کاخ سفید و کاخ کرملین، بنابراین، آن ها هم اگر بخواهند این استقلال و عظمت کشور حفظ شود، باید نسبت به مسئله تعیین سرنوشت و انتخابات حساسیت نشان دهند.

براساس همین گزارش، حجت الاسلام "محمدی ری شهری" وزیر اطلاعات، پیروز در دیدار با آیت الله منتظری، مدیرکل اطلاعات استان مرکزی را به حضور ایشان معرفی کرد و آیت الله منتظری با آرزوی موفقیت برای این مدیر و تأکید بر ظرافت و اهمیت کار اطلاعات، در مورد شرایط افراد استخدامی در وزارت اطلاعات و این که این گونه افراد علاوه بر تعهدات و لیاقت فکری نباید متمایل به هیچ حزب و گروهی هر چند اسلامی، باشند، تذکراتی دادند.» (۱)

۶۰۲

درباره تداوم جنگ و مواضع ایران، در دسته ای از تحلیل ها که در سطح جهان انعکاس می یابد، با مسکوت گذاشتن تجاوز عراق و بی توجهی به حقوق ایران، عناصری برای بررسی و تحلیل انتخاب می شود که خود به خود محکومیت حاکمان و مسئولان ایران را نتیجه می دهد. نمونه ای از این تحلیل های رایج، نوع بررسی "شهرام چوبین" عضو موسسه مطالعات بین المللی ژنو می باشد که بخش هایی از آن چنین است:

ص: ۷۱۱

«فکر نمی‌کنم مبالغه باشد اگر بگوییم سران حکومت در ایران دچار وحشت شده‌اند. این پنجمین سال جنگ است و شاید تصادفی نباشد که طول جنگ با عمر رژیم تاکنون تقریباً یکی بوده است. مخارج عظیم جنگ که سالیانه یک سوم بودجه کشور را به خود تخصیص می‌دهد بر دوش دولت سنگینی می‌کند. همچنین این جنگ از لحاظ اعتبار و مشروعیت سیاسی برای حکومت جمهوری اسلامی ایران بسیار گران تمام شد، زیرا سران حکومت در ایران قادر به طرح یک استراتژی برای نیل به اهداف جنگ نبوده‌اند؛ اهدافی که اساساً در واژگونی رژیم کشور همسایه خلاصه می‌شود. از طرف دیگر، آن‌ها اهداف جنگ را طوری طرح ریزی کرده‌اند که کوتاه آمدن از آن و هر نوع سازش عملاً امکان‌پذیر نبوده است.»

وی انجام دادن عملیات محدود را که در نظر خودی وسیله آموزش، بسیج نیرو و به طور کلی احراز آمادگی برای عملیات بزرگ است، این‌گونه بررسی کرده است:

«به نظر من جنگ برای سران حکومت به صورت وسیله‌ای برای محدود کردن صدمات ناشی از آن در آمده است، یا به عبارت دیگر، وسیله‌ای برای رهایی از آن. سران رژیم اکنون اصرار دارند که جنگ باید ادامه داشته باشد در عین حال به ضرورت محدود کردن خون ریزی و تلفات هر دو طرف در جنگ نیز تأکید دارند. آن‌ها شکی در نفس ادامه جنگ ندارند، اما نمی‌خواهند که به حملات عمده و بزرگ دست بزنند. بنابراین، صحبت این روزها از جهاد برای دفاع و عملیات محدود است.»^(۱)

۶۰۳

در آستانه چهارمین انتخابات ریاست جمهوری، امروز نیز حرکات ایدئولوژیک و تبلیغاتی جهت اخلاص و تحریم انتخابات ادامه یافت.

در تنکابن تعداد سه باب مغازه،^(۲) در یزد فروشگاه خیریه حضرت رضا(ع)^(۳) و نیز ساختمان سازمان زنان در این شهرستان به آتش کشیده شد.^(۴)

از سوی دیگر، پخش اعلامیه با مضمون توصیه به اخلاص و تحریم انتخابات نیز کم و بیش ادامه دارد. مراکز اطلاعاتی از چند مورد پخش اعلامیه‌های مجاهدین خلق و شاخه اکثریت فدائیان خلق در تهران، دو مورد پخش اعلامیه اکثریت در ساری و یک مورد مجاهدین خلق در خرم‌آباد خبر داده‌اند.^(۵)

در این حال، گزارش‌های رسیده به خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز حاکی است: «عناصر منافقین، حزب توده، فدائیان خلق (اکثریت) با پخش تراکت‌هایی در سطح شهر تهران از مردم خواسته‌اند که انتخابات ریاست جمهوری را تحریم کنند.» این خبرگزاری افزوده است: «فعالیت تبلیغاتی این گروه‌ها که تقریباً از حدود دو ماه پیش با پخش اعلامیه، شعار نویسی بر دیوارها و روی صندلی‌های وسایل نقلیه عمومی آغاز شده است، با نزدیک شدن زمان برگزاری انتخابات ۲۵ مردادماه، شدت بیش تری یافته است.»^(۶)

- ۱- ۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ویژه نامه "انتخابات ریاست جمهوری در رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۳ (۲۴/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۲، رادیو بی.بی.سی، ۲۳/۵/۱۳۶۴.
- ۲- ۱۶. سند شماره ۲۰۰۰۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۳- ۱۷. سند شماره ۲۰۰۰۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۴- ۱۸. مأخذ ۱۶.
- ۵- ۱۹. مأخذ ۱۶، ص ۱.
- ۶- ۲۰. مأخذ ۱۵، ص ۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۲۳/۵/۱۳۶۴.

همچنین دفتر سازمان مجاهدین خلق در پاریس با صدور بیانیه ای اعلام کرد: «اعضای مقاومت در کردستان ایران در طول دو هفته برنامه سرتاسری اعتراض به انتخابات نمایشی رژیم خمینی که قرار است در ۱۶ ماه اوت برگزار شود، چهل مورد عملیات تهاجمی علیه ۲۲ پایگاه نظامی انجام داده اند.» براساس این بیانیه، در جریان این عملیات تهاجمی، "پیش مرگان مجاهد" در حدود ۱۲۹ تن از پاسداران انقلاب را کشته، ۴۹ تن از آنان را مجروح کرده و ۲۰ خودرو نظامی را نیز منهدم کرده اند. (۱)

در این میان، اعتراضات وابستگان به نهضت آزادی نیز در رسانه های گروهی با بزرگ نمایی انعکاس می یابد. رادیو امریکا از آلمان غربی گزارش داد: «هواداران نهضت آزادی در شهر "کلن" طی یک گردهم آبی از مردم ایران خواستند در انتخابات شرکت نکنند.» (۲)

۶۰۴

به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، "ریچارد مورفی" معاون وزارت خارجه امریکا در امور خاورمیانه، امروز در اردن با "شاه حسین" ملاقات کرد. در مورد این که آیا مورفی با هیئت مشترک "اردنی - فلسطینی" دیدار می کند یا نه، هنوز اطلاعی به دست نیامده است. از نوشته ها و اظهارات مطبوعات اردن و مقام های امریکا در امان چنین برمی آید که ظاهراً درباره این دیدار توافق چندانی حاصل نشده است.

امریکا گفته است در صورتی با هیئت ملاقات می کند که این دیدارها به گفت و گوی مستقیم اعراب و اسرائیل بینجامد.

در همین حال، "حناسینورا" یکی از اعضای فلسطینی هیئت مشترک، گفت که احتمالاً مورفی پس از دیدار از اسرائیل و مصر مجدداً به اردن بازخواهد گشت. خبرگزاری اردن (پترا) نیز اعلام کرد که مورفی و "زیدالرفاعی" مسئله دیدار هیئت مشترک اردنی - فلسطینی را با نمایندگان امریکایی مطرح ساختند. به گزارش پترا، این دیدار، راه برپایی یک کنفرانس بین المللی را با شرکت همه طرف های درگیر بحران خاورمیانه هموار خواهد کرد. همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه از امان، "فایز ابورحمه" شخصیت فلسطینی معروف نوار غزه و عنصر هیئت مشترک اردنی - فلسطینی، در مصاحبه ای به خبرنگار فرانسه گفته است که: اکثریت عظیم فلسطینی های ساکن سرزمین های اشغالی از توافق ساف - اردن حمایت می کنند. به گفته او، هدف این توافق، بازپس گرفتن سرزمین های اشغالی سال ۱۹۶۷، ایجاد یک کنفدراسیون اردنی - فلسطینی و ممانعت از انضمام سرزمین های عربی به اسرائیل است. (۳)

۶۰۵

روزنامه کیهان در شماره امروز خود به نقل از منابع مخالف با حکومت عراق گزارش داد:

«طرح کودتای نظامی علیه رژیم صدام که در ۱۳ مرداد ۱۳۶۴ توسط سرلشکر "طه الشکرچی" صورت گرفت، چند ساعت قبل از اجرا، کشف و خنثی شد. به گزارش واحد

١- ٢١. همان.

٢- ٢٢. مأخذ ١٧.

٣- ٢٣. مأخذ ١٢، ص ٢٤.

مرکزی خبر، هفته نامه عربی زبان "الجهاد" براساس گزارش های واصله از عراق، نوشت این طرح قرار بود پس از اعلام رسمی سفر صدام جهت شرکت در کنفرانس سران عرب در "دارالبیضاء"، به اجرا درآید و صدام به استناد اطلاعات داده شده از سوی دستگاه های ضداطلاعاتی مبنی بر وجود تلاش جهت سرنگونی رژیمش، مسافرت خود را در آخرین لحظات شرکت در کنفرانس سران کشورهای عرب، لغو و عوامل کوتادی مزبور را دست گیر و بلافاصله حکم اعدام آنان را صادر کرد.»

در ادامه گزارش یادآوری شده است که طه الشکرچی از فرماندهان سرشناس و عالی رتبه ارتش عراق و مورد اطمینان شخص صدام بود.

وی به سبب شرکت فعال در کشتار و قتل عام کردها و ویران کردن روستاهای کردنشین، در سال های ۷۴ - ۷۵ میلادی، در اذهان مردم عراق مشهور بود. در سال های ۷۹ - ۸۰ ریاست کل راه آهن را به عهده گرفت و در آغاز جنگ تحمیلی به سمت فرماندهی سپاه سوم عراق منصوب شد و سپس فرماندهی جیش الشعبی شهر الثوره را عهده دار شد. (۱)

ص: ۷۱۴

امروز جزیره خارک هدف حمله هوایی عراق قرار گرفت و این در حالی است که ایران برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری آماده می‌شود. در این حمله، علاوه بر وارد آمدن خساراتی، پنج تن از کارکنان وزارت نفت مجروح شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بر اثر این حمله، اسکله بارگیری "تی" (T) شکل خارک خسارت‌هایی دیده و یک نفت کش که در حال بارگیری بوده نیز دچار آتش سوزی شده است. براساس اعلام ستاد مشترک، یک فروند از هواپیماهای مهاجم عراقی در جری-ان این حمله سرنگون شده است. (۱)

در گزارشی دیگر از خبرگزاری جمهوری اسلامی، آمده است: «در پی حمله هوایی عراق به خارک که بخشی از اسکله تی - یکی از دو اسکله صدور نفت جزیره - آسیب دیده است، مقامات نفتی کشور اعلام داشتند حداکثر ۴۸ ساعت آینده بارگیری نفت در آن جریان خواهد یافت.» (۲)

از سوی دیگر، عراق پس از این حمله هوایی، یک جشن تبلیغاتی برپا کرد. در این باره رادیو بغداد گزارش داد که نیروی هوایی عراق در ساعت ۱۵:۱۵ امروز "ضربه مهلک و نابود کننده خود" را بر شریان حیاتی ایران وارد ساخته و جزیره خارک را با "خاک یکسان" کرده است! (۳)

رادیو صوت الجماهير نیز یک اطلاعیه نظامی درباره حمله به خارک خواند که در آن آمده بود:

«ای عراقی‌های سرافراز! ای مردم عرب در هر جایی که هستید! به راستی که امروز روز پیروزی پرشکوه و روز دادن مژده مسرت‌انگیزی است که به مادرها، پدرها و فرزندان می‌دهیم! امروز یکی از روزهای پرشکوه عراق سرافراز و یکی از روزهای جاوید امت و فرزندان عرب در هر جا، است! با اراده و یاری و نصرت خداوند، جزیره خارک را نابود کردیم ... ای عراقی‌های تسلیم‌ناپذیر! مسرور باشید که جزیره خارک نابود شد و به ویرانه‌ای زیر آتش "طیراً ابابیل" تبدیل شد! الله اکبر! الله اکبر! الله اکبر!» (۴)

تلویزیون عراق برای اعلام این خبر برنامه عادی خود را قطع کرد و ضمن آن گفت این

ص: ۷۱۵

۱ - ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۹ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۵/۱۳۶۴.

۲ - ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۵۰ (۲۶/۵/۱۳۶۴)، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

۳ - ۳. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۱ رادیو بغداد،

٢٤/٥/١٣٦٤

٤-٤. مأخذ ١، ص ١.

حمله، ضربه مهلکی به توانایی ایران برای ادامه جنگ، وارد کرده است.^(۱) تلویزیون عراق همچنین اندکی قبل از نیمه شب، دو عکس هوایی از خسارات وارده به خارک را نمایش داد. در این عکس ها ستون هایی از دود غلیظ، فضای منطقه وسیعی از جزیره و سواحل آن را پوشانده بود.^(۲)

این حمله علاوه بر رسانه های گروهی و خبرگزاری ها، در محافل سیاسی نیز بازتابی وسیع در پی داشت، از جمله این که وزارت خارجه امریکا امروز آشکارا بی تابی نشان می داد که هرچه زودتر نابودی تأسیسات نفتی خارک قطعی شود. آسوشیتدپرس از واشنگتن گزارش داد:

«وزارت خارجه امریکا نسبت به صحت گزارش های رسیده از بحرین درباره حمله عراق به ترمینال خارک اظهار تردید کرد. یک مقام وزارت خارجه که خواسته است نامش ذکر نشود، اظهار داشت: "با توجه به استحکام دفاع خارک، بعید به نظر می رسد که ترمینال آن منفجر شده باشد." او ضمناً گفت از طرف مقامات امریکایی در خلیج فارس نیز هنوز گزارشی که مؤید خبرهای رسیده از بحرین باشد، دریافت نشده است و اضافه کرد که بی صبرانه در انتظار رسیدن خبری موثق می باشد.»^(۳)

آسوشیتدپرس امروز از لندن نیز گزارش داد: «نیروی هوایی عراق شدیداً به ترمینال نفتی ایران در جزیره خارک واقع در خلیج فارس صدمه زده است.» این گزارش حاکی است که در این حمله، ترمینال منهدم شده است.^(۴)

از سوی دیگر، منابع و محافل داخلی نیز حمله عراق را مورد توجه قرار دادند و این حمله را در نوع خود بی سابقه خواندند و بعضاً احتمال این را که عراق به کمک قدرت های دیگر دست به چنین اقدامی زده باشد، منتفی ندانستند؛ از جمله واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در گزارشی نوشت:

«در ساعت ۱۴:۳۰ روز پنجشنبه ۲۴/۵/۱۳۶۴ در آخرین فرصت های باقی مانده تا آغاز انتخابات ریاست جمهوری، تأسیسات نفتی خارک مورد حمله هوایی قرار گرفت. این حمله نسبت به حملات قبلی بی سابقه و از نظر شیوه هجوم و تاکتیک های عمل شده به کلی با آنچه قبلاً از نیروی هوایی عراق مشاهده شده بود، متفاوت بوده است. هشت فروند جنگنده، اسکله "تی" شکل این جزیره را مورد حمله بمب و موشک قرار داده و قسمتی از آن را منهدم کردند. یک کشتی ۱۴۰ هزار تنی نیروزی که در حال بارگیری بود نیز در این حمله آسیب دید. امکانات پدافند خارک در این حمله به دلایلی - از جمله هم زمانی حمله با تغییر شیفت پرسنل پدافند - قادر به اقدام مؤثری نشد و هواپیماهای مهاجم توانستند با مانور مناسب حتی بمب های چتری را به طور نسبتاً دقیق بر روی اهداف پرتاب کنند. مجموعه بررسی این عملیات، این مطلب را که "نیروی هوایی عراق مستقلاً چنین حرکتی را انجام داده است" به شدت زیر سؤال می برد و احتمال دخالت مستقیم و مؤثر قدرت های دیگری

ص: ۷۱۶

۱- ۵. مأخذ ۲، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو بی.بی.سی، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

۲- ۶. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجه وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۳

(۲۰/۶/۱۳۶۴)، ص ۸.

۳-۷. مأخذ ۲، ص ۱۰، خیرگزاری آسوشیتدپرس از واشنگتن ۲۴/۵/۱۳۶۴.

۴-۸. سند شماره ۲۲۶۰۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

در این حمله می تواند وجود داشته باشد. حمله تلفات جانی در بر نداشت و تنها شش مجروح به جای گذاشت. در هر حال، هم زمانی حمله با تغییر شیفت کاری پرسنل پدافند، خود نشانه ای قابل بررسی است.»^(۱)

یک منبع وابسته به سپاه نیز در این مورد نوشت:

«۱- طبق اظهارات برادران سپاه مأمور در اتاق جنگ نیروی دریایی خارک، در زمان وقوع حادثه، ناوچه ای جهت مقابله در منطقه وجود نداشت.

۲- طبق اظهارات اکثریت مسئولین، قبل از هدف قراردادن جزیره، هیچ گونه تیراندازی صورت نگرفته است.

۳- سطح پرواز هواپیماهای مهاجم به اندازه ای پایین بود که رادارهای سطحی به خوبی آن ها را مشاهده کرده اند.

۴- هواپیماهای مهاجم پس از بمباران هدف های مورد نظر، به صورتی مسیر فرار خود را انتخاب کرده اند که هیچ کدام از پدافندهای موجود در همان حین قادر به هدف قرار دادن آن ها نبوده اند (به جز سایت هاک).

۵- بنا به اظهارات سرهنگ "خطیری" فرمانده گروه رزمی خارک، پس از محاسباتی که در این زمینه صورت گرفت، پدافند موجود در جزیره هفت هزار تیر شلیک کرده است.»^(۲)

۶۰۷

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، به دنبال اعلام تهاجم عراق به ترمینال نفتی خارک، ارتش کویت به حال آماده باش در آمده است.

به گفته منابع عالی رتبه وزارت دفاع کویت، رادارهای این کشور اوضاع آسمان خلیج فارس را به ویژه در ساعات بعدازظهر پی گیری می کنند. به نوشته روزنامه کویتی "الرأی العام"، منابع وزارت دفاع کویت یک واکنش فوری در سطح نظامی را رد کردند، اما تهاجمات احتمالی به تانکرهای نفت کش و کشتی های تجاری در خطوط خلیج فارس را خاطر نشان ساختند. این منبع گفت: «کویت در قبال هر واقعه ای که رخ دهد و یا منطقه را هدف قرار دهد، آمادگی دارد.»^(۳)

۶۰۸

امروز نیروهای خودی در ادامه تدابیر قبلی، یک عملیات محدود دیگر انجام دادند که در تأمین هدف های محوله موفق نبود و در عمل، به یک عملیات نفوذی و ایذایی تبدیل شد. محور چنگوله از جمله مناطقی که اجرای عملیات محدود روی آن قبلاً مورد تصویب قرار گاه خاتم قرار گرفته، منطقه این عملیات بود. در این محور چند تپه و ارتفاع از جمله ارتفاع ۱۴۵، ۱۵۰ و تپه ای معروف به "دوقلو" به عنوان هدف عملیات اعلام شد و یگان های

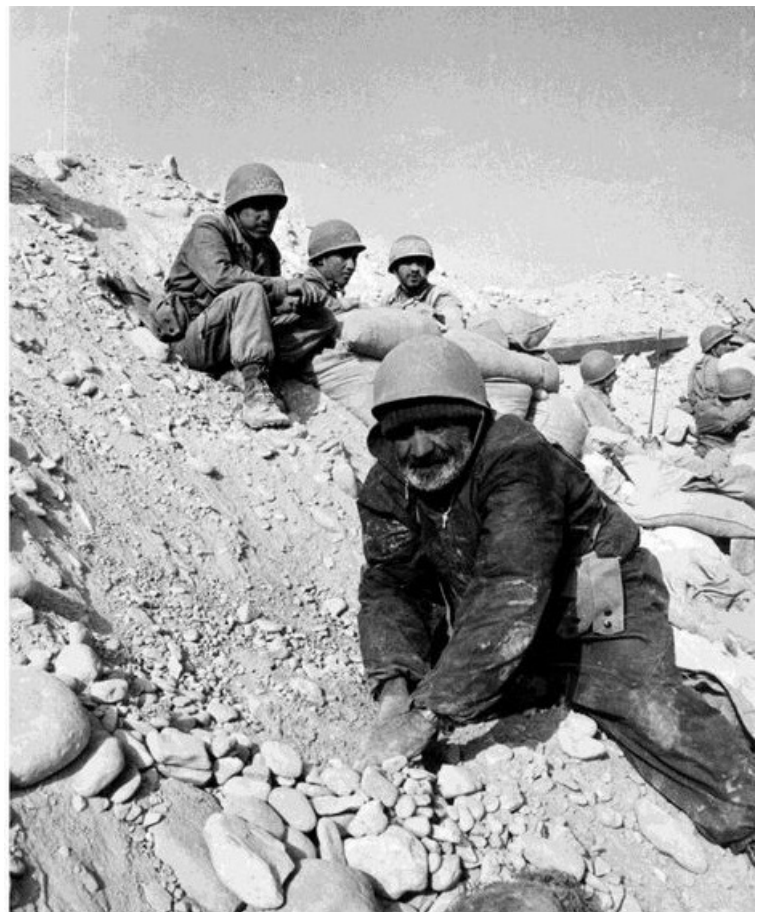
- ۱- ۹. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۳.
- ۲- ۱۰. سند شماره ۲۲۶۰۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۹/۶/۱۳۶۴، صص ۵ و ۶.
- ۳- ۱۱. مأخذ ۲، ص ۱۲، خیرگزاری کویت به نقل از نشریه "الرأی العام".

لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب (ع) و تیپ زرهی ۷۲ محرم (هر دو از سپاه) مأموریت یافتند تا این اهداف را تصرف کنند. پس از اقدامات آمادگی، در ساعت ۲ بامداد امروز این عملیات با نام "عاشورای ۲" آغاز شد که در آن چهار گروهان از لشکر ۱۷ و سه گروهان (دو گروهان پیاده و یک گروهان تانک به استعداد ۹ تانک) از تیپ ۷۲ محرم شرکت داشتند.

نیروهای لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب (ع) در محورهای یال ارتفاع ۱۴۵ و همچنین تپه دوقلو موفق بودند، اما تصرف ارتفاع ۱۴۵ میسر نشد و ناچار با عدم پاک سازی کامل منطقه، از مواضع به دست آمده عقب نشینی کردند و تا حدود ساعت ۱۱ کاملاً به عقب برگشتند.

نیروهای تیپ ۷۲ محرم نیز در یکی از معابر واقع در تپه دوقلو موفق به عبور از میدان مین نشدند و در معبر دوم نیز نتوانستند ارتفاع ۱۵۰ را پاک سازی و تصرف کنند، لذا این یگان نیز ناگزیر به کلی عقب نشینی کرد.

تصویر

عملیات نفوذی عاشورای ۲ در منطقه چنگوله (جبهه میانی)

تنوع سن و سال در رزمندگان داوطلب

در مجموع، یگان های عمل کننده متحمل تلفات ذیل شدند. لشکر ۱۷: تعداد ۴۰ شهید و مفقود و ۱۰۰ مجروح؛ تیپ ۷۲: تعداد ۶۰ شهید و مفقود و ۱۰۰ مجروح. در مقابل، کشته و مجروحان دشمن تا ۴۰۰ تن تخمین زده شد و اسیران نیز بین ۳ تا ۹ تن اعلام گردید. (۱)

رادیو صوت الجماهير به نقل از يك سخن گوی نظامی عراق ادعا کرد که از نیروهای مهاجم در این عملیات بیش از ۳۰۰ تن کشته و تعداد بسیاری زخمی شده اند و ۷۰ تن هم به اسارت درآمده اند.^(۲)

از سوی دیگر، در برنامه اخبار تلویزیون عراق فیلمی از اسیران ایرانی این عملیات پخش شد که در آبادان مشاهده گردید. در این فیلم حدود ۳۵ رزمنده - که اغلب از تیپ ۷۲ محرم بودند - مشاهده شدند.^(۳)

ص: ۷۱۸

-
- ۱- ۱۲. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم (داود رنجبر)، ۱۳۶۷. صص ۴۲ و ۴۳.
 - ۲- ۱۳. مأخذ ۱، ص ۲، رادیو صوت الجماهير، ۲۴/۵/۱۳۶۴.
 - ۳- ۱۴. مأخذ ۲، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی.

عملیات نفوذی عاشورای ۲ در منطقه چنگوله (جبهه میانی) - رزمندگان مستقر در عقبه لشکر علی ابن ابی طالب (ع)

عملیات نفوذی عاشورای ۲ در منطقه چنگوله (جبهه میانی) - رزمندگان مستقر در عقبه لشکر علی ابن ابی طالب (ع)

۶۰۹

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع)، در عملیات "عاشورای ۱" - که از تاریخ ۲۱/۵/۱۳۶۴ در کردستان و علیه ضدانقلابیون منطقه شروع شده است - نیروهای رزمنده تکاب و صائین دژ و پیش مرگان مسلمان کرد در منطقه تکاب و صائین دژ موفق به پاک سازی همه ارتفاعات منطقه از جمله ارتفاعات "آق دره"، "عبدالرزاق" و چند ارتفاع دیگر شده اند. در این عملیات، نیروهای خودی موفق شده اند بیش از ۵۰ تن از عناصر احزاب منحل و ضدانقلاب را به هلاکت برسانند که جنازه ۳۱ تن از آنان به دست رزمندگان خودی افتاده است. (۱)

در این عملیات، نیروهای خودی همچنین موفق شده اند تشکیلات سیاسی - نظامی - تدارکاتی "هیزافشار" را - که یکی از هیزهای (یگان های نظامی) فعال حزب دمکرات بود - نابود کنند و غنایم قابل توجهی از جمله خمپاره انداز ۸۱ و ۶۰ میلی متری و بازوکا و ... به دست آورند.

روزنامه کیهان، با درج خبر این عملیات، نوشته است: «قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) ضمن هشدار، از عناصر ضدانقلاب می خواهد تا هرچه زودتر خود را به پایگاه های نیروهای خودی معرفی کنند که متعاقب آن بیش از ۴۰ نفر در این رابطه خود را معرفی می نمایند.» (۲)

١-١٥. روزنامه اطلاعات، ٢٤/٥/١٣٦٤، ص ٣.

٢-١٦. روزنامه کیهان، ٢٤/٥/١٣٦٤، ص ٣.

در ادامه تحرکات ایدایی ضدانقلاب در داخل کشور به منظور اخلاص در برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، امروز عوامل کومه له با ورود به روستای "بهاربده" از توابع شهرستان سقز، اعضای صندوق اخذ رأی روستا را به اسارت بردند. آن ها همچنین ۲۰ الی ۲۲ تن از اعضای بسیج مردمی این روستا را که به وسیله سپاه مسلح شده بودند، خلع سلاح کردند و همه سلاح ها و مهمات آنان را به غارت بردند. (۱)

امروز همچنین قرارگاه حمزه خبر داد یک بمب را عناصر حزب منحلہ دمکرات از کردستان به تهران برده اند که در روز انتخابات آن را منفجر کنند. (۲) گزارش رسیده از روابط عمومی وزارت اطلاعات نیز حاکی است: «یک فقره بمب به وزن ۴۰ کیلوگرم که از سوی عوامل مزدور رژیم صهیونیستی عراق در داخل یک خودرو ژیان مهاری جاسازی شده بود، امروز در خیابان دهکده، جنب ساختمان وزارت کشاورزی کشف و با همکاری برادران کمیته انقلاب اسلامی و شهربانی جمهوری اسلامی ایران خنثی شد.» (۳)

در تنکابن نیز یک بمب آتش زا که در کنار یک خودرو اداره کشاورزی جاسازی شده بود، منفجر شد اما حریق آن خاموش گردید. (۴)

در این حال، سازمان مجاهدین خلق در پیامی از عوامل خود در داخل کشور خواست که فردا (جمعه) در جریان انتخابات ریاست جمهوری، در حوالی مراکز رأی گیری بمب های صوتی منفجر کنند. در این پیام که از سوی "ارتش خلقی" سازمان مجاهدین در برنامه امروز "رادیو مجاهد" پخش شد، طرز تهیه بمب صوتی برای هسته های مقاومت توضیح و به آنان دستور داده شده تا بمب تهیه شده را همراه با مقداری لباس و وسایل شخصی در نایلونی قرار دهند و سپس اقدام به حمل آن کنند تا عادی جلوه کند. در این پیام همچنین گفته شد که می توانند بمب های صوتی را در مراکز نظامی نیز قرار دهند. (۵)

جناح اکثریت "سازمان فدائیان خلق ایران" نیز در چند روز گذشته (از سه شنبه تا پنجشنبه ۲۴ مردادماه) با توزیع تراکت ها و شب نامه هایی در برخی از مناطق شهر تهران، بار دیگر مردم را به تحریم انتخابات فراخواند. (۶)

رادیو ضدانقلابی "ایران" متعلق به سلطنت طلبان هم با پخش پیام هایی کوتاه و تحریک آمیز از مردم ایران دعوت کرد تا انتخابات ریاست جمهوری را تحریم کنند و از شرکت در آن خودداری ورزند. (۷)

حملات مداوم ایران - که مرتباً در جبهه های زمینی تداوم دارد - نه تنها نیروهای پدافندی و نظامی عراق را در انفعال و انتظار دائمی نگاه داشته است، بلکه مسئولان سیاسی و نیز شخص رئیس جمهور عراق را در نوعی آماده باش دائمی قرار داده است. بخشی از

- ۱-۱۷. سند شماره ۰۸۷۵۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اداره اطلاعات شاجا، ۲۵/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۱۸. سند شماره ۰۸۷۵۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه، ۲۴/۵/۱۳۶۴.
- ۳-۱۹. روزنامه کیهان، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۴-۲۰. سند شماره ۲۰۰۰۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۷/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۵-۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "ویژه نامه انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۵ (۲۶/۵/۱۳۶۴)، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۵/۱۳۶۴.
- ۶-۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "ویژه نامه انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۴ (۲۵/۵/۱۳۶۴)، ص ۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۴/۵/۱۳۶۴.
- ۷-۲۳. همان، ص ۱۵.

گزارشی درباره رابطه مصر و عراق که امروز از رادیو اسرائیل پخش شد، تأییدی بر این مطلب است. در این گزارش آمده است: «پرزیدنت "صدام حسین" گفت جنگ با جمهوری اسلامی ایران فرصت مسافرت به مصر را از وی سلب کرده است. رئیس جمهور عراق - که با خبرنگار هفته نامه مصری "آخرالساعه" مصاحبه می کرد - متذکر شد که در حال و هوای جنگ به خود اجازه نمی دهد تا از کشورش خارج شود ولی بسیار علاقه دارد که از کشور مصر بازدید کند.» (۱)

۶۱۲

"زوددویچه سایتونگ" چاپ آلمان غربی، امروز در گزارشی از جبهه جنگ ایران و عراق، درباره عملیات های قدس در هورالهوریزه براساس مشاهدات "رودولف چی ملی" خبرنگار اعزامی خود به ایران، چنین نوشته است:

«نبرد در ۱۸ کیلومتری شرق رود دجله و جاده اصلی بغداد - بصره در آن سوی مرز در داخل خاک عراق اتفاق افتاد. ایرانی ها با تاکتیک های جدید کماندویی شبانه - که موی بر بدن انسان راست می کند در حال حاضر سعی می کنند که به خطوط دجله نزدیک شوند. حداقل در این مکان ثابت گردید که این تاکتیک موفقیت آمیز بوده است.

هیچ گونه هلی کوپتر و یا هواپیمای جنگی وجود ندارد که لوله های ضد هوایی ساده که در منطقه مستقر است، به طرف آن شلیک نماید. ایرانی ها می توانند با آرامش، مواضع خود را مستحکم کنند. هر بار که سربازان جوان ایرانی یک فیلم بردار را می بینند فریاد می زنند: "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل و مرگ بر شوروی." یک گروه از اسرای عراقی هم شعارهایی مشابه سرداده اند. آن ها را در مواضع "الیج" و یا در اطراف به اسارت گرفته اند. آن ها به زبان عربی در حالی که دست های خود را بلند کرده اند فریاد می زنند: "نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی." در این دو روز اخیر جبهه سه تا پنج کیلومتری به طرف غرب پیشروی داشته است.»

در ادامه گزارش، درباره برتری نیروی هوایی عراق و چگونگی استفاده این کشور از این برتری خود، آمده است: «بی تحرکی نیروی هوایی عراق، موضوعی برای محاسبات عقلی بی انتها است. در حالی که ایرانی ها به خاطر کمبود لوازم یدکی، تنها قادر به پرواز در آوردن تعداد پنجاه تا شصت فروند هواپیما می باشند که به وسیله شاه [معدوم] خریداری شده است، عراقی ها تعداد پانصد فروند هواپیمای آماده پرواز روسی و فرانسوی در اختیار دارند، ولی از هواپیماها تنها گاهی استفاده می شود؛ هواپیماها عملاً هیچ گاه در نبردهای زمینی شرکت نمی کنند.

بین ۲۵ مه تا ۱۵ ژوئیه (۴ خرداد تا ۲۴ تیر) عراقی ها حملات بزرگ هوایی خود را علیه شهرهای ایران متمرکز ساختند. جمعاً تعداد ۳۱ شهر مورد حمله واقع شدند و تنها تهران

ص: ۷۲۱

۳۹ بار و اغلب بارها در شب مورد حمله هوایی قرار گرفت. ایرانی ها حملات را به طور غیرمنتظره پاسخ دادند. امروز انسان می داند که موشک های میان بردی که در اوایل ژوئیه به بغداد شلیک شد، موشک های روسی از نوع "اسکاد" بودند. حدود بیست فروند از این موشک ها به طور مخفیانه از لیبی به ایران ارسال شده بودند. نیمی از آن ها شلیک شده اند و نیمی دیگر آماده شلیک می باشند.

این موشک ها تنها برای مقابله با حمله های هوایی عراق نیستند، بلکه به عنوان یک الگو برای ساخت آن نیز مورد استفاده قرار می گیرند. پروژه ساخت موشک در دست سپاه می باشد. فرمانده آن ها به تازگی نزد [امام] خمینی بود تا درباره روند جدید در زمینه تکنیک سلاح ها با ایشان مشورت نماید. قرآینی از جمله در امر تولید مواد شیمیایی جنگی وجود دارد و این خود به خاطر استفاده مکرر عراقی ها از این مواد علیه ایرانی ها - که نتایج بسیار تکان دهنده ای در پی داشت - می تواند قابل درک باشد.

پاسداران که بعد از انقلاب جمعیت عظیم متفرقی بودند، در طول شش سالی که از انقلاب می گذرد به صورت یک نیروی خوب سازمان دهی شده درآمده اند و تعداد آن ها به یک صد تا یک صد و پنجاه هزار نفر می رسد. نزدیک به نیمی از آن ها در نقش پلیس و گاردهای امنیتی در منطقه خود فعالیت دارند و بقیه در جبهه حضور دارند. پاسداران مجهز به تانک و توپخانه سبک شده اند. جنس لباس های نظامی زیتونی رنگ آن ها از لباس های روشن تر نظامیان متعارف بهتر است. خودروهای ژاپنی آن ها نو بوده و هنوز برق می زنند.

انتشار اخبار روزانه مربوط به عملیات اورشلیم [قدس] در مرداب های هویزه، تنها به خاطر بالا بردن هرچه بیشتر اعتبار سپاه پاسداران انقلاب به عنوان یک نیروی نظامی - سیاسی نمی باشد. (۱)

۶۱۳

مجله "اکنومیست" در گزارشی به نقل از نشریه محرمانه "فارین ریپورت" با عنوان "هواپیماهای "اف ۱۴" ایران مجدداً به پرواز در می آیند" آورده است:

«استراتژی استادانه آمریکا در ایجاد مانع بر سر راه ایران جهت خریداری لوازم یدکی و مهمات مورد نیاز برای تعمیر تجهیزات نظامی امریکایی خود که شاه سابق ایران به مقادیر وسیع از امریکا خریداری کرده بود، با شکست مواجه شده است. امریکا به منظور کنترل و نظارت بر کوشش های ایران در به دست آوردن تجهیزات امریکایی، شرکت های جعلی معاملات تسلیحات در سراسر دنیا تأسیس کرد. اکثر مواقع وقتی امریکا از معامله بزرگی مطلع می شد، مراتب را به دولت مربوطه اطلاع می داد و جریان آن متوقف می شد، حتی معامله فروش بسیاری از تسلیحات غیر امریکایی نیز به همین ترتیب فسخ می گردد.»

با این حال، در ادامه این گزارش، پس از اشاره به تلاش های ایران برای تهیه سلاح، آمده است:

ص: ۷۲۲

۱- ۲۵. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۴ (۲۱/۶/۱۳۶۴)، صص ۹ تا ۱۷، نشریه "زوددویچه سایتونگ" چاپ آلمان، ۲۴/۵/۱۳۶۴.

«شاه سابق ایران ۷۷ فروند هواپیمای "اف ۱۴" خریداری کرده بود که تا همین اواخر حدود ۹ فروند از آن ها هنوز قابل استفاده بودند اما تنها در پروازهای شناسایی به کار برده می شدند. اکنون حداقل ۲۰ فروند و احتمالاً ۳۰ فروند از این هواپیماها قابلیت پرواز دارند. گفته می شود برخی از تجهیزات امریکایی پیچیده که در به پرواز درآوردن این هواپیماها استفاده شده اند، توسط ایرانیان حامی شوروی ساخته شده اند. شاه ایران همچنین ۹۰ فروند هواپیمای "اف ۴" خریداری نمود که در حال حاضر ۳۵ فروند از آن ها قابل استفاده هستند. به گزارش منابع ما، لوازم یدکی به دست آم-ده برای به کار ان-دازی مج-دد ۳۵ فروند دیگر، کافی هستند.»^(۱)

ص: ۷۲۳

۱ - ۲۶. مأخذ ۱، صص ۹ تا ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، ۲۴/۵/۱۳۶۴ به نقل از نشریه "اکنومیست"، ۲۴/۵/۱۳۶۴.

ظهر امروز باز هم چند فروند جنگنده عراقی در آسمان جزیره خارک ظاهر گردیدند، اما در مواجهه با پدافند جزیره، بدون هیچ حمله‌ای، گریختند. (۱)

در مورد حمله هوایی بعد از ظهر روز گذشته عراق به خارک، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از دفتر وزیر نفت گزارش داد که همه خدمه نفت کش نروژی "توریل" - که در جریان این حمله آسیب دید - سالم هستند و آتش کشتی خاموش شده است، اما امکان بارگیری نفت آن فعلاً وجود ندارد. به گفته همین منبع، اسکله آذرپاد (H) کاملاً سالم است و آتش سوزی اسکله تی (T) نیز مهار شده و ساعت ۱۲ امروز در شرف خاموش شدن بوده است. از نخستین دقایق بروز حادثه، مهار آتش و آغاز عملیات تعمیر آغاز شده و پیش بینی می شود با توجه به تلاش وسیع پرسنل جهادگر این وزارت خانه، حداکثر تا ۴۸ ساعت آینده بارگیری نفت از اسکله مجدداً آغاز شود. (۲)

چند ساعت بعد، خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز به نقل از یک مسئول گزارش داد که آتش سوزی اسکله تی، ساعت ۱۴ امروز با تلاش مأموران آتش نشانی مهار شده است. این مسئول افزوده است: «اسکله تی شامل ده اسکله می باشد که بر اثر خسارات متحمل شده ناشی از این حمله، عملیات بارگیری نفت در آن انجام نمی شود و در صدد هستیم تا به طور موقت آن را بازسازی و وارد مرحله عملیاتی برای صدور نفت کنیم. اگر نتوانیم کار بازسازی را به سرعت انجام دهیم، امکانات صدور نفت ما تقلیل خواهد یافت.»

وی در خصوص اسکله آذرپاد (H) نیز گفته است: «این اسکله شامل چهار اسکله می باشد که دو اسکله آن قبلاً بر اثر حمله هوایی عراق از کار افتاده بود و تنها دو اسکله آن در حال حاضر فعال می باشد و آن هم کشتی های ۲۲۰ تن به بالا را می تواند پذیرا باشد.»

این مسئول در خصوص دلیل بازسازی نکردن اسکله آذرپاد توضیح داده است: «به علت کمبود ارز نتوانستیم کار بازسازی آن را انجام دهیم و در صورتی که این کار به سرعت انجام نشود و فصل زمستان فرا رسد، با مشکلاتی مواجه خواهیم شد، چرا که در زمستان دریا

ص: ۷۲۴

۱-۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۱ (۱۳۶۴/۵/۲۷)، ص ۳.

۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۰ (۱۳۶۴/۵/۲۶)، ص ۵.

توفانی می شود و کار در چنین شرایطی به سختی انجام می شود.» وی در پایان تأکید کرده است: «برای انجام بازسازی، ارزش زیادی نیاز داریم.»^(۱)

۶۱۵

بامداد امروز خبرگزاری عراق با ارسال تلکس به همه خبرگزاری ها اعلام کرد که در پخش ارسال تصاویر این خبرگزاری، یک قطعه عکس از "انهدام جزیره نفتی خارک ایران" در حمله دیروز جنگنده های عراقی، موجود است.^(۲) خبرگزاری دولتی عراق در این اعلامیه، برای سهولت علاقه مندان جهت تحویل گرفتن این عکس، شماره تلفن خود را نوشته است.^(۳)

۶۱۶

بازتاب حمله عراق به خارک در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری ایران، امروز بسیار وسیع بود و تحلیل گران و مفسران به تحلیل پی آمدهای این واقعه پرداخته اند، از جمله: افزایش نرخ بیمه و متعاقباً گران شدن هزینه نفت برای جمهوری اسلامی ایران، میزان خسارات وارده بر خارک، تأثیر آن بر صدور نفت ایران و ... ولی آن چیزی که در گفته مفسران بیش تر حائز اهمیت است، احتمال عملیات تلافی جویانه ایران علیه کشورهای حامی عراق و کمک کنندگان مالی به این کشور، است. در این جا نمونه هایی از بازتاب های امروز که علاوه بر تفسیر، حاوی اطلاعات مختلف و متنوعی است، ذکر می شود:

نشریه "تایمز مالی": «این حمله تمام خیالات مبنی بر مؤثر بودن وضعیت دفاعی جزیره خارک را درهم خواهد شکست و باید ضربه محکمی به این عقیده از خود راضی که خلبانان عراقی ترسو و فاقد اعتماد به نفس هستند، وارد آورده باشد. بدون شک این حمله که در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ایران انجام گرفت، یکی از مهم ترین تلاش های رژیم عراق برای قطع جریان صادرات نفت ایران بوده است.»^(۴)

رادیو بی بی سی: «مقامات عراقی مدعی شده اند که حمله دیروز [۲۴/۵/۱۳۶۴] هواپیماهای این کشور به تأسیسات جزیره خارک، آن را به تلی از آتش و دود مبدل کرده است. وقوع این حمله مورد تأیید منابع دیپلماتیک غرب قرار گرفته است، ولی این منابع از وسعت خسارات وارده به تأسیسات خارک اظهار بی اطلاعی می کنند. منابع امور کشتی رانی در لندن می گویند حمله هوایی در دو مرحله و هر بار با شرکت چهار هواپیمای عراقی صورت گرفت.»^(۵)

بی بی سی در گزارشی دیگر: «یک شرکت نروژی می گوید که وقتی حمله صورت گرفت، یکی از کشتی هایش به نام "نوریل" در جزیره خارک مشغول بارگیری نفت بود. شش فروند هواپیمای عراقی تا ارتفاع کمی از زمین پایین آمدند و اسکله ها و تأسیسات نفتی آن جزیره

ص: ۷۲۵

۱- ۳. مأخذ ۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

۲- در روزشمار دیروز، در گزارش شماره یک، درباره این عکس توضیحاتی آمده است.

۳-۴. مأخذ ۲، صص ۵ و ۶.

۴-۵. ص ۴، روزنامه "تایمز مالی"، لندن، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

۵-۶. مأخذ ۲، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو بی بی سی.

را شدیداً بمباران کردند. طبق گزارش ها، تازه ترین عکس های ماهواره ای نشان می دهد که ترمینال معروف به "تی" واقع در طرف شرقی جزیره، آسیب فراوان دیده ولی ترمینال بزرگ تر واقع در طرف مغرب که می تواند سوپر تانکرها را بارگیری کند، هنوز دایر و مشغول به کار است.

در گذشته تکیه هواپیماهای عراق بیش تر بر روی حمله به کشتی های نفت کش متمرکز بوده است که در شعاع ۷۵ کیلومتری جزیره خارک - که خود [عراق] منطقه جنگی اعلام کرده - در رفت و آمد بوده اند. یکی دو بار نیز حملات هوایی عراق متوجه تأسیسات نفتی جزیره خارک بوده است ولی اگر چه میزان خسارت حمله های پیشین به نسبت کم اهمیت تر از حمله دیروز بوده است. این مبارزه سه ساله عراق برای تخریب راه های صدور نفت ایران، اثرات نامطلوب خود را در اقتصاد ایران به جای گذارده است. خطر حملات هوایی عراق علیه کشتی های نفت کش بین المللی که در خارک پهلو می گیرند، باعث شد تا نرخ بیمه دریایی برای بار و بدنه کشتی هایی که به ترمینال خارک رفت و آمد می کنند افزایش یابد؛ نتیجه آن، گران تر تمام شدن خرید نفت از ایران شد.

مقامات ایرانی برای مقابله با این تهدید، به غیر از پیشنهاد پرداخت ما به التفاوت سورشارژ بیمه دریایی، تجهیزات بندری در جزیره "سیری" در جنوب شرقی خارک را که بیرون از شعاع پروازهای هواپیماهای عراقی قرار دارد، گسترش داده اند. اکنون مدتی است که ایران بیش تر نفت خود را از طریق این جزیره و همچنین ترمینال جزیره لاوان صادر می کند و از سوی دیگر، ادامه تهدیدات علیه جریان صادرات نفت ایران، رهبران این کشور را به تلاش برای افزایش میزان صادرات غیرنفتی ایران ترغیب کرده است.

به هر حال، حمله دیروز علیه جزیره خارک را می توان تلاش جدی بغداد برای منهدم کردن تأسیسات نفتی ایران تلقی کرد. تاکنون تصور بر این بوده که عراق به ملاحظه عواقب یک حمله شدید علیه تأسیسات خارک یا به عبارت دیگر هر گونه واکنش احتمالی ایران علیه جریان صادرات نفت کشورهای عرب خلیج فارس، از دست زدن به این گونه حملات خودداری می کرده است.

ایران در گذشته تهدید کرده بود که در صورت قطع جریان نفت خود، تنگه هرمز را خواهد بست. اگر چه بستن تنگه هرمز تأثیری بر جریان نفت صادراتی عراق نخواهد داشت، ولی سایر کشورهای عرب منطقه که به عراق کمک مالی می دهند از تهدید ایران ابراز نگرانی کرده بودند. با توجه به این حمله دیروز عراق، ظاهراً رهبران این کشور به ویژه با آگاهی از تأثیر روانی حمله خود یک روز پیش از انتخابات ریاست جمهوری در ایران، تهدیدات ایران را چندان جدی تلقی نکرده اند.^(۱)

خبرگزاری فرانسه: «محافل خارجی که اوضاع صادرات نفتی را از نزدیک دنبال می کنند،

ص: ۷۲۶

۱-۷. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۶، رادیو بی بی سی، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

نسبت به اظهار نظر در مورد وسعت خسارات وارده، خودداری می نمایند در حالی که عراق اعلام کرده است که جزیره را به آوار تبدیل نموده است. همین محافل خاطرنشان می کنند که تاکنون نیروی هوایی عراق موفق به فلج کردن کامل ترمینال نشده است. عراق در چندین مورد خساراتی را به آن وارد کرد، لیکن تاکنون تنها فعالیت های آن را به طور جزئی متوقف ساخته و بارگیری کماکان تضمین شده است. دو اسکله شناور در خارک به کار مشغول اند: یکی از آن ها که در غرب جزیره قرار دارد، می تواند هم زمان چهار نفت کش غول آسا را با ظرفیت بیش از ۲۵۰۰۰۰ تن پذیرا شود. اسکله دیگر که در شرق واقع شده است، قادر است ده تانکر کوچک تر را بارگیری نماید. ایستگاه های پمپاژ در روی جزیره قرار ندارند بلکه در خاک ایران واقع شده اند. بارگیری نفت کش ها به دلیل حاد بودن اوضاع، از پنجاه مخزن واقع در روی یک تپه انجام می گیرد. بنا به اظهار کارشناسان نفتی، برخی از این مخازن در جریان حمله نابود شده لیکن تمامی آن ها به دلایل تدابیر امنیتی، به کار گرفته نشده اند.

یکی از جدی ترین حوادث خارک، در ماه ژوئن ۱۹۸۴ به وقوع پیوست و آن، حمله به یک فروند کشتی یونانی به نام " اسکندر کبیر" بوده است که در اسکله شناور غربی مورد اصابت قرار گرفت. یک آتش سوزی به دستگاه های الکترونیک مربوط به بارگیری، خسارت وارد آوردند که بدین ترتیب برداشت نفت از این ترمینال تا ماه نوامبر [۱۹۸۴/آبان ۱۳۶۳] متوقف گردید.

نزدیک به ۹۰ درصد از صادرات ایران از طریق همین ترمینال انجام می گیرد. ایران از اواخر سال گذشته یک سرویس رفت و آمد را به جزیره سیری واقع در جنوب خلیج فارس به کار گرفت که نفت کش های بیگانه می توانند از طریق مخازن شناور و مصون از تهدید مستقیم موشک های "اگزوسه" ی عراقی، بارگیری نمایند.

قطع فعالیت های خارک می تواند یک ضربه سخت به اقتصاد ایران وارد نماید، زیرا امکان برای رفع این اشکال وجود ندارد. دیگر ترمینال های ایرانی از ظرفیت بسیار محدودی - به ویژه ترمینال جزیره "لاوان" در جنوب خارک - برخوردارند. محافل نفتی در خلیج فارس عقیده دارند در صورت بسته شدن جزیره خارک، ظرفیت صادرات ایران به کم تر از پانصد هزار بشکه در روز به جای ۵/۱ میلیون در حال حاضر، سقوط خواهد کرد.

مسئولان شرکت های دریایی بیم تلافی از سوی ایران را دارند. یکی از آن ها روز پنجشنبه اعلام کرد که "ما در حال آماده باش هستیم". وی افزود: تهران احتمالاً خواهد توانست حملاتش را علیه کشتی هایی که با عراق و یا متحدان عرب او در خلیج فارس تجارت می کنند، از سر بگیرد، همان طوری که قبلاً در پاسخ به محاصره خارک از سوی عراق، انجام داده بود.^(۱)

"چارلز رومن" سخنگوی وزارت خارجه امریکا: «امنیت دریایی در خلیج فارس برای امریکا ارزش حیاتی دارد و واشنگتن معتقد است برای حل اختلاف ایران و عراق، راه حل نظامی به درد نمی خورد. درد و رنج و ضررهای دو کشور برای ما تأسف آور است و بار دیگر از طرفین

۱-۸. مأخذ ۲، صص ۶ تا ۸، خبرگزاری فرانسه از تهران، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

درگیر می‌خواهیم یک آتش بس برقرار کرده و وارد مذاکره شوند. البته ایران از این که در برقراری آتش بس مانند عراق باشد، از آن طرفه می‌رود.» (۱)

یونایتدپرس از بیروت: «عراق می‌گوید خارک - ترمینال اصلی نفت ایران - را به خرابه‌ای دودزا بدل کرده است. مقامات ایرانی تا به حال پاسخی به ادعای عراق در مورد انهدام خارک - یکی از بزرگ‌ترین ترمینال‌های نفتی جهان - نداده‌اند. خبرگزاری عراق می‌گوید فیلم این حمله در تلویزیون نشان داده شده است. با این حال، کارگران نفتی که در "رأس النوره" بندر نفتی عظیم عربستان سعودی و همچنین در بحرین با آنان تماس گرفته شده، گفتند هیچ نشانه‌ای که حاکی از یک حمله هوایی سنگین به جزیره خارک باشد، ندیده‌اند.» (۲)

رادیو امریکا: «به گفته منابع نفتی، در جریان حمله خسارات زیادی به انبار ذخیره نفت خارک وارد شده است. این حمله توسط حداقل شش هواپیمای جنگی "میراژ" ساخت فرانسه، صورت گرفته است. هنوز معلوم نیست که حمله عراق به خارک چه تأثیری بر صادرات نفت ایران خواهد گذاشت. نود درصد صادرات نفتی ایران از طریق پایانه نفتی خارک تحویل خریداران می‌شود. تنها اظهار نظر ایران درباره حمله هوایی به خارک، ادعای آن کشور در مورد سرنگون ساختن یک هواپیمای عراقی بوده است. عراق ادعای ایران را رد کرده و گفته است همه هواپیماهایش به سلامت به پایگاه‌های خود بازگشتند.» (۳)

رادیوی بین‌المللی "میدی آن" - که زیر نظر حکومت مراکش اداره می‌شود - به نقل از آگاهان سیاسی: «پس از بمباران بندر نفتی جزیره خارک توسط جنگنده‌های عراقی، انتظار می‌رود ایران طی روزهای نزدیک آینده عملیات انتقام جویانه‌ای علیه عراق و کشورهای عرب حوزة خلیج فارس [که از عراق پشتیبانی می‌کنند، انجام دهد. آماده باش دیروز ارتش کویت، جهت مقابله با هرگونه تحولات نظامی احتمالی جدید در این چارچوب است. ناظران سیاسی عقیده دارند به دنبال بمباران جزیره خارک توسط عراق، جنگ خلیج فارس تحولات خطرناکی را شاهد خواهد بود.» (۴)

سر دبیر مجله "میدل ایست" در مصاحبه با رادیو بی بی سی (۲۵/۵/۱۳۶۴، ساعت ۲۳:۳۰):

«ماهواره‌های غربی که بر فراز خلیج فارس [فعالیت می‌کنند، این ادعای عراق را که صدمه سنگینی به ترمینال نفتی خارک وارد کرده است، رد می‌کنند. البته بخشی از یک اسکله و نیز لوله‌های نفت آن به شدت آسیب دیده‌اند، اما بخش اصلی ترمینال - از جمله پمپ‌های اصلی - این منطقه هنوز فعال می‌باشند.»

سپس بی بی سی گفت: «تهاجم هوایی عراق در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در ایران، با عزم راسخ در طول پنج سال جنگ صورت گرفته است و این می‌تواند به عنوان تغییر در استراتژی بغداد تلقی شود. تاکنون به طور جامع مشاهده شده است که حامیان مالی عراق، عمدتاً عربستان سعودی و کویت، به طور موفقیت‌آمیز مانع از سقوط عراق - که هدف ایران

- ۱-۹. مأخذ ۱، صص ۵ و ۶، خبرگزاری فرانسه، ۲۵/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۱۰. مأخذ ۲، ص ۱۱، خبرگزاری یونایتدپرس از بیروت، ۲۵/۵/۱۳۶۴، به نقل از خبرگزاری عراق.
- ۳-۱۱. مأخذ ۷، ص ۱۰، به نقل از رادیو امریکا، ۲۵/۵/۱۳۶۴.
- ۴-۱۲. مأخذ ۱، صص ۹ و ۱۰.

مجازات آن کشور است - شده اند، سؤال این است که چرا عراق تصمیم به از بین بردن ذخایر همسایگان عرب خود گرفته است؟ سردبیر مجله انگلیسی زبان میدل ایست "راجر هاردلی" که به تازگی از بغداد پایتخت عراق بازگشته است، پاسخ می دهد: "این اقدام یک ریسک بزرگ است، چرا که ایرانیان به طور آشکار و واضح می توانند پاسخ آن را بدهند و عملیات گذشته این موضوع را که برخی موارد پاسخ داده اند، نشان داده است."

نباید فکر کنیم که جزیره خارک مکان آسانی برای ضربه زدن است، بلکه از تأسیسات و مجتمع آن به صورت دژی حفاظت می شود. پیش از این، حملاتی به جزیره خارک صورت گرفته است اما هیچ کدام مؤثر نبوده اند. عراقی ها می خواهند تغییراتی را به مردم خلیج فارس [بلکه به جهان خارج نشان دهند. آن ها همچنین می خواهند در حال حاضر نشان دهند که تغییراتی در این جنگ حاصل شده است و آن ها در این جنگ برتری دارند و خصوصاً این تهاجم را در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ایران انجام داده اند.

انتخابات در ایران خوب انجام شده است و هدف عراق ضربه زدن به روحیات ایرانیان بوده است، چرا که ایرانیان هنوز آثار جنگ های زدن شهرها را که در ماه های ژوئن و ژوئیه صورت می گرفت، در اذهان خود تداعی می کنند و عراقی ها با تکیه به همین مسئله می خواهند دست به تخریب روحیه بزنند لذا اقدام به این حمله کرده اند."

وی در پاسخ به این سؤال که آیا فکر نمی کنید اکنون عراق با تغییر سیاست خود قصد دارد توجه اعضای شورای همکاری خلیج فارس [خصوصاً کویت و عربستان را به خود جلب نماید و لذا به خارک حمله کرده است؟ گفت: "من فکر می کنم باید در انتظار بود و دید چه جوابی به این تهاجم آخرین داده خواهد شد. برای مثال من شنیدم که ارتش کویت به حال آماده باش درآمده است که بیانگر نگرانی آن کشور در میان کشورهای همسایه عرب عراق است و به خصوص عربستان سعودی احتمالاً به خاطر ممانعت از انجام چنین ریسک هایی در صدد اعمال فشار به بغداد است." (۱)

۶۱۷

در شماره امروز یک نشریه داخلی سپاه گزارش مفصلی از آثار تحرکات دیپلماتیک چند ماه اخیر جمهوری اسلامی ایران آمده و ضمن آن، "خبرهای پشت پرده" و نکات جالبی از چشم انداز جنگ و صلح در نگاه برخی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، ذکر شده است. متن کامل این گزارش که با عنوان "طرح های صلح شورای همکاری خلیج فارس و مقدمه ای بر آن" درج شده، چنین است:

به دنبال تحرکات سیاسی اخیر و برخورد فعال تر جمهوری اسلامی در صحنه دیپلماسی منطقه خلیج فارس، چندی است که در میان رخ داد های منطقه خاورمیانه و خلیج فارس (حول محور جنگ) تغییراتی در مواضع و سیاست های دول تصمیم گیرنده این منطقه

ص: ۷۲۹

۱-۱۳. مأخذ ۱، صص ۳۷ و ۳۸، رادیو بی بی سی، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

به طور محسوس دیده می شود. این تغییرات که عمدتاً رابطه مستقیمی با جنگ تحمیلی دارد، روندی بطئی و تدریجی را طی می کند.

کشورهای حاشیه خلیج فارس و در رأس آن ها عربستان سعودی مدت هاست که تلاش می کنند در حمایت های بی حد و حصر خود از صدام، تعادلی را به وجود آورده و در مناسبات خود با جمهوری اسلامی ایران نیز دست به تغییراتی بزنند؛ این موضوع در حالی صورت می گیرد که پیوندهای محور اردن - قاهره - بغداد از استحکام بیش تری برخوردار گشته و نزدیکی های چشم گیری را نشان می دهد.

در این رابطه به طور مختصر به نظر می رسد که شورای همکاری خلیج فارس و به خصوص عربستان سعودی اخیراً به این نتیجه رسیده اند که در عین حمایت های اقتصادی و سیاسی از رژیم بعث (البته به شکل متعادل تری)، می باید در روابط خود با جمهوری اسلامی به گونه ای عمل نمایند که در صورت شکست احتمالی (و نه دور از انتظار) رژیم بعث، از تأثیرات زیان بار آن مصون بمانند. از سوی دیگر، ادامه جنگ و گسترش دامنه بیش از حد آن به منطقه خلیج فارس با توجه به توان مندی های بالای جمهوری اسلامی و توانایی های محدود این کشورها و از همه مهم تر خصوصیات ویژه صدام که حاضر است در صورت لزوم هر چیزی را فدای منافع خود کند، هشدار دیگری است که موجب می شود تا شورای همکاری خلیج فارس به تعدیل نسبی مواضع خود در قبال جنگ تحمیلی اقدام و مناسبات بهتری را با جمهوری اسلامی برقرار نماید. در ضمن، موضوع فوق به کشورهای حاشیه خلیج فارس مخصوصاً عربستان (به عنوان اهرم سیاسی امریکا در منطقه) این امکان را می دهد که تلاش های دیپلماتیک بیش تری را برای برقراری صلح انجام دهند.

در حاشیه مطلب فوق، مناسبات اخیر مصر و عراق قابل توجه و حائز اهمیت زیادی است که به نکاتی در این باره اشاره می کنیم: اولاً حمایت های بیش از حد مصر از عراق می تواند این کشور را تا حدودی از تلاش سریع مصون بدارد و ثانیاً مصر را که با امضای کمپ دیوید از جامعه عرب کاملاً منزوی شده بود، با آبرومندی به عنوان "حامی عربیت" به دامان اعراب بازگرداند.

در حال، با توجه به مشی اخیر شورای همکاری، اخیراً شاهد اظهارنظرهای پاره ای از اعضای این کشورها پیرامون مسئله صلح و پیشنهادهای چگونگی وصول به آن هستیم که با توجه به این که اظهارات یاد شده نمی تواند بی رابطه با نظرهای کلی این شورا باشد، به دو نمونه از آن اشاره می کنیم:

۱- بازتاب پیام ۱۴ ماده ای آقای هاشمی رفسنجانی:

معاون وزارت اطلاعات امارات عربی متحده در ملاقات با یکی از نمایندگان سیاسی جمهوری اسلامی اظهار می دارد که قبلاً شنیده است ایران با تشکیل دادگاه بین المللی از طریق سازمان ملل برای تعیین متجاوز و صدور رأی جهت مجازات، موافق است ولیکن اخیراً

از "شیخ زاید" شنیده است ایران با تشکیل دادگاه اسلامی موافق است و رأی آن را می پذیرد به شرط این که دست اندرکاران از قبل اعلام کنند صدام متجاوز است.

وی گفت هیچ کشوری به خصوص از دول منطقه، اقدام به چنین موضع گیری نخواهد کرد زیرا بلافاصله از جانب عراق مورد تقبیح و فشار واقع خواهد شد و کشورهای منطقه به این امر که به وخیم تر شدن اوضاع خواهد انجامید، متمایل نیستند. علاوه براین، امارات در موضع گیری ها ۵۰٪ جانب ایران و ۵۰٪ جانب عراق را می گیرد تا تعادل برقرار شود.

وی افزود: «من معتقدم همان طور که ایران رأی دادگاه را می پذیرد، تعیین متجاوز را هم به دادگاه محول کند. دادگاه حتماً متجاوز بودن صدام را تأیید می کند که در این صورت وی را مجبور به قبول رأی دادگاه می کند، لیکن امکان این که ایران به عنوان مسئول ادامه جنگ قلمداد شود، وجود دارد.»

وی در ادامه گفت: «پیش بینی می شود پس از خاتمه جنگ، صدام بیش از یک سال دوام نیاورد زیرا نمی تواند جواب گوی قتل و جرح و خسارات وارده باشد؛ یعنی جنگ باعث شده صدام بماند و این به خلاف تحلیل ایران است که معتقد می باشد جنگ، صدام را ساقط می کند. به علاوه، شاید ایران پیش بینی نمی نمود که آمریکا و سایرین تا چه حد از صدام حمایت می کنند زیرا منافع شان ایجاب می کند در این مرحله صدام را سرپا نگه دارند.» لذا به نظر وی، ایران باید یک استراتژی و سیاست جدیدی اتخاذ کند. وی افزود: «سیاست اخیر آقای هاشمی خوب بود ولی کافی نبود.»

وی گفت: «اصولاً دو نظریه راجع به بعد از جنگ وجود دارد:

نظریه اول: برخی معتقدند صدام بعد از جنگ قوی تر می شود و به ملت عراق می گوید: من ایران را سرجایش نشاندم و ...

نظریه دوم این که چون صدام نمی تواند در مقابل خسارات و قتل و ... جواب گو باشد، لذا امکان دوام ندارد و اگر تا به حال ادامه داده، استفاده از حربه جنگ و ایجاد دیکتاتوری بوده است و در صورت اتمام جنگ، باید خودسازی سیاسی کند و قدری آزادی و دمکراسی بدهد و همین امر منجر به کاهش قدرت وی می شود.»

وی گفت: «من طرف دار نظریه دوم هستم. ایران نباید از حربه مذاکره و دیپلماسی واهمه داشته باشد و این همان چیزی است که صدام از آن خوف دارد، لذا هر بار ایران دست به تحریک دیپلماسی می زند (مانند سفر سعودالفیصل و دیدار دبیرکل سازمان ملل از منطقه یا فرستادگان ایران به منطقه)، صدام جنگ را تشدید می کند.»

ملاحظه: سخنان این مقام اماراتی به دنبال برگزاری اجلاس وزرای خارجه شورای همکاری در عربستان که در دستور کار آن، جنگ و نتایج سفر سعودالفیصل به تهران قرار داشت، بیان شده است.

سفیر امارات متحده در لندن در یک گفت و گوی خصوصی می گوید اگر جمهوری اسلامی ایران ادامه جنگ را مصلحت نمی بیند، مستقیماً دست به کار نشود و با رهبران کشورها و سازمان ملل تماس نگیرد، بلکه مراتب به وی اطلاع داده شود و او به نحو مقتضی مراتب را با "شیخ زاید" حاکم امارات، "فهد" شاه عربستان و "حافظ اسد" و رهبران و علمای شیعه امارات، کویت، سعودی، عراق، سوریه، لبنان، پاکستان و هند در میان می گذارد و سپس آن ها اعلام می کنند که هیئتی از علمای شیعه کشورهای مختلف جهان برای متوقف کردن جنگ عازم تهران و بغداد هستند.

وی گفت: «از قبل، تماس و هماهنگی بین جمهوری اسلامی ایران، صدام، فهد و حافظ اسد و شیخ زاید صورت می گیرد تا یک آتش بس سه ماهه اعلام شود و فوراً یک حکومت ائتلافی با شرکت صدام و رهبران شیعه عراق با نظر ایران و نمایندگان سایر احزاب مخالف صدام و اکراد در عراق تشکیل شود و طی این مدت (سه ماهه) با اعزام نمایندگان حافظ اسد، فهد و شیخ زاید به عراق، ترتیب انجام یک فراندوم و انتخابات جهت ریاست جمهوری و مجلس عراق تحت نظارت سازمان کنفرانس اسلامی داده می شود که در آن صورت، انتخابات حتماً آزاد خواهد بود.»

وی افزود: «ممکن است صدام مجدداً انتخاب شود که مسئله ای نیست، بلکه مهم آن است که تعداد قابل توجهی نماینده شیعه و سایر احزاب مخالف صدام به مجلس راه خواهند یافت و طبق قانون اساسی جدیدی که نوشته می شود، دارای اختیارات کافی خواهند بود و از طریق این حکومت ائتلافی، مذاکرات ایران و عراق آغاز می شود.»

وی گفت: «پرداخت غرامت به ایران حتمی است و شورای همکاری آن را تقبل کرده است؛ مهم، در نظر گرفتن نقش شیعیان عراق و خالی کردن زیر پای صدام آن هم تدریجی، است.»

وی گفت: «این حرکت، گام به گام است تا در فرصت مناسب، صدام را بتوان سرنگون کرد و صدام حتماً راه حل مزبور را می پذیرد، زیرا برای وی در مسند قدرت بودن مطرح است و این که جانس حفظ شود. و در صورت تحقق این امور، صدام هر راه حلی را می پذیرد ولو این که به نابودی میلیون ها عراقی و یا از دست رفتن قسمتی از خاک عراق بینجامد.» (۱)

۶۱۸

انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران از ساعت ۷ بامداد آغاز شد و پس از ۱۴ ساعت اخذ رأی، پایان یافت. (۲)

به رغم تهدیدات و شایعات چند روز گذشته مبنی بر حتمی بودن حمله عراق به تجمعات، در این روز انتخابات در محیطی آرام برگزار شد که تبعات مثبت روانی محسوسی در پی داشت؛ به عنوان مثال، مردم شهر باختران که با نگرانی در نقاط دور از شهر به سر می بردند، با مشاهده آرامش روز انتخابات، مجدداً به شهر بازگشتند. (۳)

- ۱-۱۴. سند شماره ۲۲۶۰۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۵/۵/۱۳۶۴، صص ۲ تا ۶.
- ۲-۱۵. روزنامه اطلاعات، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۳-۱۶. مأخذ ۲، ص ۱۴، خیرگزاری جمهوری اسلامی از باختران، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

۱۳۶۴/۵/۲۵ - انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری: تنوع اقشار مختلف شرکت کننده در انتخابات

۲۵/۵/۱۳۶۴ - انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری: تنوع اقشار مختلف شرکت کننده در انتخابات

به گزارش نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در جده، امروز انتخابات ریاست جمهوری در مکه و مدینه نیز جهت اخذ رأی از حجاج ایرانی، برگزار شد. بنابراین گزارش، در مدینه صف رأی دهندگان در بعضی از نقاط تا حدود پانصد متر ادامه داشته و در مکه نیز استقبال حجاج از انتخابات چشم گیر بوده است. در برخی موارد گزارش شده که طول صف به دو کیلومتر رسیده بوده و صف های طولانی در مقابل مراکز اخذ رأی تشکیل شده بوده است. ...

این گزارش حاکی است که تا یک روز قبل از انتخابات، مقام های سعودی از ترخیص تعرفه های انتخاباتی طفره می رفته اند که این مسئله، با ملاقات های مدیرکل سیاسی وزارت خارجه با کاردار عربستان در تهران و نمایندگی های ریاض و جده سرانجام حل شده است.^(۱)

انتخابات ریاست جمهوری درحالی برگزار شد که جبهه خارجی فعالی وجود داشت و در آخرین روزهای قبل از انتخابات، به صورت حمله به جزیره "سیری" و حمله شدید به خارک - مرکز حیات اقتصادی ایران - بروز یافت. هم زمان، هم سو و هماهنگ با آن، گروه هایی چون سازمان مجاهدین خلق، سازمان چریک های فدایی خلق، دسته های مختلف سلطنت طلبان و ... به اقدامات ایزدایی پراکنده و پخش اعلامیه با مضمون "تحریم انتخابات"، (دست زدند. رادیوهای وابسته به این گروه ها و رادیوهای بیگانه بین المللی نیز مواضع و اقدامات آن ها را در پوشش خبری و تبلیغی وسیع قرار دادند. چنین تحرکات و اقداماتی - که امروز هم ادامه داشت -^(۲) سبب شد که اوضاع دقیقاً برعکس اهداف عوامل آن، پیش برود. در واقع وجود چنین جوی سبب شد که به رغم نبودن رقابت انتخاباتی، حساسیت ها افزایش یابد و مردم شرکت گسترده تری داشته باشند و با احساس مسئولیت و دغدغه بیش تری آرای خود را به صندوق های رأی بریزند.

در بازتاب این وضعیت و در بررسی انتخابات امروز و نتایج آن، رادیو بی بی سی گفت: «انتظار می رود رئیس جمهور "سیدعلی خامنه ای" اکثریت بزرگ آرا را به دست آورد و برای مدت دیگری در این منصب انجام وظیفه کند. دو کاندیدای دیگر "حبيب الله عسگر اولادی" وزیر سابق بازرگانی و "محمود مصطفوی کاشانی" وکیل دادگستری، در انتخابات شرکت می کنند؛ انتظار نمی رود هیچ کدام از آن ها آرای قابل توجهی را به دست آورند.»^(۳)

۶۱۹

در حاشیه برگزاری موفق انتخابات - که بر اثر حضور گسترده مردم، شادابی سیاسی خاصی در وضع کنونی جنگ ایجاد کرده است - خبرهایی از قم می رسد که خلاف روال کنونی است. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی: «آیت الله العظمی مرعشی نجفی

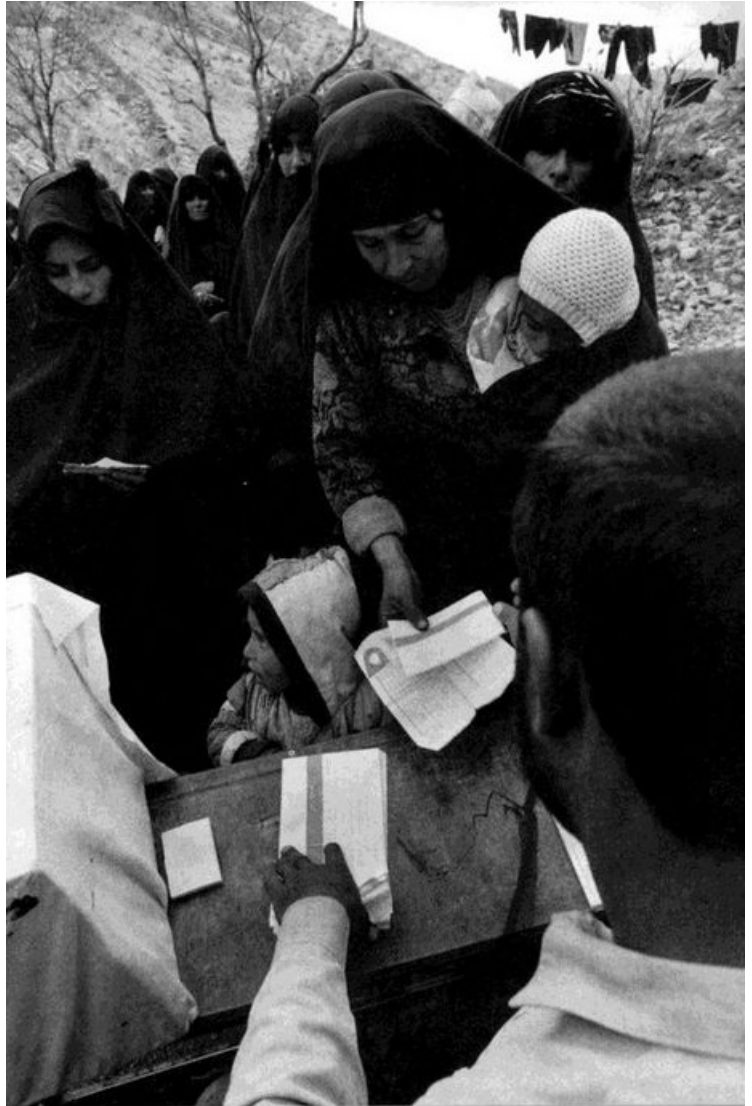
ص: ۷۳۴

۱- ۱۷. سند شماره ۲۱۲۲۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

۲- اخبار این تحرکات، در روزهای قبل درج شده و اخبار تحرکات ایزدایی امروز نیز در گزارشی جداگانه آمده است.

۳- ۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۵

(۲۶/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۵/۵/۱۳۶۴ از تهران به نقل از رادیو بی بی سی.

ایلام ۱۳۶۴/۵/۲۵ - انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری

برخلاف معمول همیشه، تا ساعت ۲۱ جمعه شب - پایان مهلت اخذ رأی - به طور علنی رأی نداده اند. آقای "حجری" جانشین فرماندار قم و مسئولین ستاد انتخابات فرمانداری این شهرستان نیز این مطلب را تأیید کردند. [...] خبرنگاران صدا و سیما و خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز علی رغم تماس های مکرر با دفتر ایشان، هنوز موفق نشده اند از شرکت علنی ایشان در انتخابات گزارش تهیه کنند. مسئولین دفتر آیت الله نیز در زمینه شرکت و یا عدم شرکت ایشان در انتخابات، پاسخ های مبهم و منفی به خبرنگاران می دهند. ... در آخرین تماسی که در ساعت ۲۱:۴۰ با حاج آقا "جواد مرعشی" فرزند ایشان، گرفته شد، وی گفت: "حال آقا مساعد نبوده و از صبح امروز تاکنون از ایشان اطلاعی نداریم و ما هم نگران حال ایشان هستیم." یادآوری می شود آیت الله العظمی مرعشی نجفی امروز برخلاف معمول همیشه نمازجماعت را در صحن مطهر حضرت معصومه (س) برگزار نکردند. (۱)

همچنین یک منبع ذیربط دیگر گزارش کرد:

«صندوق رأی سیار جهت اخذ رأی از آقای شریعتمداری به درب منزل ایشان در قم برده می شود لیکن نام برده از دادن رأی

خودداری می نماید. ضمناً در زمان مراجعه صندوق سیار به بیت آیت الله العظمی "مرعشی نجفی" و "سیدصادق روحانی" از سوی اهالی منزل اظهار شده که شخصیت های مذکور به خارج از شهر رفته اند.» (۲)

برخلاف مراجع یادشده، آقای گلپایگانی در انتخابات شرکت کرد که به لحاظ پایگاه و

ص: ۷۳۵

۱- ۱۹. مأخذ ۲، صص ۱۵ و ۱۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی از قم.

۲- ۲۰. سند شماره ۲۰۰۰۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

شان حوزوی و سیاسی دارای مرتبه ای بالاتر از سایر مراجع کنونی است، از این رو عدم شرکت دیگران، کم تأثیر و اهمیت محسوب می شود.

در هر حال، به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، آیت الله العظمی گلپایگانی هنگام رأی دادن، فرموده اند: «این جمهوری از ابتدا به عنوان جمهوری اسلامی برقرار شده است و در جمهوری اسلامی مردم باید مراعات کنند تا جمهوری اسلامی باقی بماند و من همیشه در نوشته ها و گفته ها این مسئله را متذکر شده ام که نباید برخلاف جمهوری اسلامی عملی انجام دهیم و از خداوند متعال مسئلت دارم که ملت را در این امر مهم انتخابات رئیس جمهوری یاری کند تا رئیس جمهوری بتواند دولتی را معین کند که آن دولت، اسلامیت جمهوری اسلامی را بر ندارد که تبدیل به جمهوری غیراسلامی شود، بلکه در جهت تقویت جمهوری اسلامی فعالیت و اقدام کند و همان طوری که از اول شعار جمهوری اسلامی "نه شرقی و نه غربی" بود، در عمل این معنا متحقق شود و خداوند رئیس جمهوری را که بر این کشور انتخاب می شود، موفق شان بدارد مانند ابتدای این جمهوری که مبنای آن اسلامی بوده تا آخر هم همین طور باشد.»

آیت الله العظمی گلپایگانی در بخش دیگری از سخنان خود، افزوده اند: «من امیدوارم که ان شاء الله در آینده مواظب و مقید باشیم که احکام اولیه صدر اسلام را - نه آن احکامی که بندگان خدا می خواهند و بگویند به عنوان ضرورت است - عمل کنیم و همان طوری که از صدر اسلام به احکام اولیه عمل می شده است، این رویه ادامه پیدا کند.»^(۱)

در گزارشی دیگر با عنوان "انتخابات و مراجع تقلید" که در واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم تهیه شده و برای ائمه جمعه نیز ارسال گردیده، به جنبه هایی دیگر از قضیه اشاره شده است. متن گزارش چنین است:

آیات عظام گلپایگانی و منتظری در انتخابات شرکت کردند و خبر آن اعلام گردید؛ از شرکت آیت الله العظمی مرعشی نجفی خبری پخش نشد. ظاهراً ایشان در روز رأی گیری در قم نمانده است. یک قول، خبر از امتناع عمدی وی از شرکت در انتخابات می دهد که دلیل آن اعتراض به حذف مهندس بازرگان بوده است. هر چند قبلاً اخباری وجود داشت که از روابط خوب نهضت آزادی با بیت آیت الله نجفی حکایت می کرد، اما هنوز به طور قطعی مشخص نیست که این عدم شرکت به معنای اعتراض به مسئله مزبور بوده یا دلایل دیگری داشته. یک خبر حاکی است وقتی از یکی از نزدیکان آیت الله نجفی سؤال شد که «چرا رأی ندادید؟» وی گفته است: «وقتی آیت الله مرعشی رأی نداده، من رأی بدهم؟!»

آیت الله گلپایگانی به هنگام رأی دادن اظهار امیدواری کرد که رئیس جمهوری انتخابی، دولتی را معین کند که آن دولت اسلامیت جمهوری اسلامی را بر ندارد. ایشان همچنین تأکید کرد: «بایستی کوشش شود کمبودهای ناشی از انتصاب افرادی که کاملاً متوجه احکام اسلامی

نبوده اند، رفع شود و انتظار مردم در جهت عمل به احکام اسلامی به بهترین وجه فراهم گردد و من امیدوارم که ان شاء الله در آینده مواظب و مقید باشیم که احکام اولیه صدر اسلام را - [نه] آن احکامی که بندگان خدا می خواهند و بگویند به عنوان ضرورت است - عمل کنیم و همان طوری که از صدر اسلام به احکام اولیه عمل می شد، این رویه ادامه پیدا کند.»

آیت الله منتظری نیز به هنگام رأی دادن با تأکید بر اجرای قانون اساسی و هماهنگی بین سه قوه به عنوان مهم ترین وظایف رئیس جمهور و با اشاره به این نکته که اجرای قانون باید برای ضعیف و قوی یکسان باشد، گفتند: «ما از اول انقلاب به مردم وعده حکومت عدل علی (ع) را داده ایم و مردم هم یک چنین انتظاری دارند.»^(۱)

۶۲۰

امروز نیز عناصر ضدانقلاب همچون روزهای گذشته به منظور مقابله با برگزاری مطلوب انتخابات ریاست جمهوری، تحرکاتی ایدایی انجام دادند. اما در مجموع، اقدامات آن ها بسیار ناچیز و بی اهمیت و حتی نسبت به روزهای گذشته کاملاً ضعیف و بی رمق بود. در تهران مهم ترین تحرکات مشکوک - که به وسیله مراکز ذیربط گزارش شده - دو مورد است:

به گزارش شهرداری جمهوری اسلامی ایران، مسئولان حوزه ۱۶۸۸ "قلعه مرغی" تهران حین شمارش آراء متوجه سوزش صورت و چشم شان می شوند که پس از بررسی، مشخص شد که موادشیمیایی سفید رنگی در صندوق رأی ریخته شده است.^(۲)

همچنین یکی از برادران عضو سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تهران با موتورسیکلت در جاده "امین آباد" در حال حرکت بوده که چند موتور سوار او را تعقیب می کنند و در فرصتی که به سویس تیرمی زنند، مجروح می شود، اما در همان حال به مهاجمان شلیک می کند که آن ها ناچار می گردند.^(۳)

در خارج کشور نیز بازار ضدانقلاب فقط اندکی پروتق تر از داخل بود. مهم ترین حوادث در پاریس رخ داد. به گزارش خبرگزاری فرانسه، در پاریس هنگام رأی گیری در سفارت ایران برای انتخابات ریاست جمهوری، درگیری هایی میان "طرف داران آیت الله خمینی و گروهی سلطنت طلب" در نزدیکی سفارت روی داد و دو طرف با چوب و سنگ به جان هم افتادند که دو تن جراحاتی برداشتند.^(۴)

فعال ترین گروه در این زمینه، سازمان مجاهدین خلق بود. یک گزارش درباره فعالیت این سازمان - که در سطح محدودی انتشار یافت - چنین است:

«سازمان مجاهدین خلق در روز انتخابات تبلیغات ویژه ای را آغاز کرد که در آن درخواست عدم شرکت در انتخابات مرتباً تکرار می شد. در این برنامه ها مصاحبه هایی نیز با مادر رضایی ها، سرهنگ معزی، و حسن نایب آقا (فوتبالیست فراری) و چند "شخصیت ملی ترقی خواه" دیگر پخش شد.

رادیو مجاهد همچنین آمار زیر را از عملیات سازمان ارائه کرد: شمار تراکت های پخش

-
- ۱- ۲۲. واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش" شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، صص ۱۳ و ۱۴.
- ۲- ۲۳. مأخذ ۲۰.
- ۳- ۲۴. مأخذ ۲۰، ص ۱.
- ۴- ۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۶، (۲۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۷، خبرگزاری فرانسه، از پاریس، ۲۵/۵/۱۳۶۴.

شده در سراسر کشور از مرز ۸۰ هزار گذشت؛ تعداد مراکز منهدم شده دشمن به ۳۰ مورد رسید؛ تلفات رژیم در عملیات پیش مرگان مجاهد به ۱۸۶ نفر افزایش یافت؛ ۳ پلاکارد ده متری مربوط به تبلیغ انتخابات قلابی توسط هسته های مقاومت به آتش کشیده شد(!).

این رادیو در ساعت ۱۰:۳۰ صبح جمعه طی گفتاری از مردم می خواست نظم را برهم زده و در انتخابات اخلال کنند: به ارگان ها و نیروهای سرکوب گر رژیم نظیر کمیته ها و سپاه پی در پی تلفن کنید و اطلاعات غلط و گم راه کننده در اختیارشان قرار دهید.»

در این گزارش افزوده شده که سازمان منافقین تیم های ترور و تخریب خود را برای اخلال در روز انتخابات، از کردستان به بعضی شهرها از جمله تهران فرستاده بودند که بیش تر آن ها قبل از هر اقدامی دست گیر شدند. در مجموع، منافقین در مورد انتخابات اقدامی مؤثر نتوانستند بکنند و این ناتوانی در کنار آن ادعاها و گزارش های دروغ آن ها مبنی بر اجرای عملیات، خود سبب شد که حتی خبرگزاری ها که منتظر اند از کاهی، کوهی بسازند، بعضاً با تمسخر عنوان "۱۵ روز ادعای بی نتیجه" را در گزارش خود بیاورند.(۱)

به گزارش کیهان، حجت الاسلام "ری شهری" وزیر اطلاعات جمهوری اسلامی ایران، در گفت و گوی اختصاصی با این روزنامه با عنوان کردن این که عناصر ضدانقلاب با حمایت و پشتیبانی عراق جهت کاهش میزان آرای انتخاباتی دست به اقداماتی زده اند، به دست گیر شدن تعدادی از آن ها اشاره کرده است:

«گروه های ضدانقلاب اعم از سلطنت طلب، منافقین و سایر گروهک ها همه توان خودشان را به کار گرفته بودند تا از تاریخ ۱۰ تا ۲۵ مردادماه بتوانند از طریق تهدید، ترور و انفجار درصد آراء مردم را پایین بیاورند، ولی به حمدالله با همکاری مردم و تلاش های سربازان امام زمان(عج)، همگی دست گیر شدند و چند نفری هم به هلاکت رسیدند.» وی توضیح داد: «تیم های ترور و ضدانقلابیون کلاً از عراق آمده بودند و در اغلب استان های کشور مستقر شده بودند که همگی دست گیر شده اند.»

ری شهری افزود: «افراد دست گیر شده منافقینی هستند که فرار کرده و به عراق گریخته بودند. و طی ۶ الی ۱۸ ماه دوره های خراب کاری دیده اند.»(۲)

۶۲۱

امروز امام خمینی برای حجاج بیت الله الحرام پیامی فرستادند. در این پیام مفصل به این موضوعات پرداخته شده است: سیاست جمهوری اسلامی ایران، موقعیت و جایگاه مسلمانان و مستضعفان به ویژه کشورهای اسلامی و جهان سوم در جهان کنونی، چگونگی برخورد با ابرقدرت ها و نیز تکلیف پیروان پیامبر اسلام(ص) در عصر حاضر، قریب الوقوع بودن حکومت مستضعفان، قیام ناس و حقیقت برائت از مشرکان، اجابت دعوت خدا و طرد شیاطین از "ام القری" و "ماحولها"، پرورش تروریست در کاخ سفید، احیای مراسم عبادی - سیاسی حج،

١-٢٦. مأخذ ٢٢، صص ٢٣ و ٢٤.

٢-٢٧. روزنامه كيهان، ١٣٦٤/٥/٢٦، ص ٢.

اجابت فرمان الهی و بازگشت به هویت دینی و سیاسی که زمینه ساز فروپاشی و اضمحلال قدرت ها و کاخ نشینان است، انقلاب اسلامی سرآمد مبارزه علیه کفر و شرک، فریاد برائت از مشرکان و برخورد با آخوندهای درباری، ایجاد تحکیم وحدت بین پیروان پیامبر اسلام (ص) در مقابل طاغوت های زمانه، عاقبت کار صدام و حامیان او، صدور کالاهای امریکایی و اروپایی و ژاپنی به کشورهای اسلامی ... و خرید های حاجیان در حج.

بخش هایی از این پیام مفصل امام چنین است.

- خورشید تابان اسلام بزرگ در شرق و غرب عالم نورافشانی می نماید و ندای ابراهیمی (ع) و محمدی (ص) در گوشه و کنار گیتی طنین افکنده و جان و دل مسلمانان جهان را روح بخشیده و فریاد وحدت بین طوایف مسلمین از هر فرقه و مستضعفان و مظلومان از هر ملت در سراسر جهان زلزله افکنده و کاخ آمال ستم گران و جهان خواران در شرف انهدام و فروریختن؛ است گویی دولت مستضعفین نزدیک و وعده حق تعالی قریب الوقوع است.

- بیت الله الحرام و کعبه معظمه زائران عزیزی را در آغوش می کشد که حج را از انزوای سیاسی و انحراف اساسی به سوی حج ابراهیمی (ع) - محمدی (ص) سوق داده و حیات آن را تجدید می نمایند و بت های شرق و غرب را در هم می شکنند و معنای قیام ناس و حقیقت برائت از مشرکان را عرضه می دارند.

- دل میقات در هوای زائرانی می تپد که از کشور "لاشرقیه ولاغربیه" آمده اند تا با تلبیه و لبیک، لبیک، دعوت خداوند را به سوی صراط مستقیم انسانیت اجابت کنند و با پشت پا زدن بر مکتب های شرقی و غربی و انحرافات ملی گرایی، فرقه زدایی نموده، با همه ملت ها بدون در نظر گرفتن رنگ و ملیت و محیط و منطقه، برادر و برابر [و] غم خوار یک دیگر باشند و تحکیم وحدت کنند و با "ید واحده" بر دشمنان بشریت و زورگویان جهان خوار بتازند.

- و "جمرات" انتظار فداکارانی را می کشد که [...] در این مکان مقدس نیز با سنگ ریزه ها و شعارهای کوبنده، گروه شیاطین را از "ام القری" و "ماحولها" - که جهان است - رمی و طرد کنند.

"و مکروا و مکرا لله، والله خیر الماکرین" و از جمله دفاع حق تعالی و معکوس کردن مکر کاخ سفید، این است که تروریست پروری مردم داران "کاخ سیاه" امریکا بر سرزبان ها - حتی روشن فکران امریکا - افتاده است. کاخ سیاه با اخراج رژیم عراق از لیست تروریست ها، به صورتی واضح ثابت کرد که تروریست پرور و طرف دار آن است. کاخ سفید میزان تروریست و ضد آن را مخالفت با جنایاتش در سراسر جهان و موافقت با آن می داند. رژیم عراق تا مخالف بود، در لیست تروریست پرورها بود و آن روز که سر اطاعت به آستان کاخ سیاه نهاد، از لیست خارج شده هر چند توطئه های تروریستی آن در منطقه خصوصاً خلیج فارس بر ملا شده باشد.

- از نظر نظامی با تأییدات خداوند قادر، امروز رژیم عراق مفلوک و شکست خورده و در شرف انهدام است و آن همه ساز و برگ جنگی شرق و غرب و تأییدات جهان خواران نتوانسته است این مزدور را نجات دهند و ضربات کوبنده سپاهیان اسلام مجال تفکر را از آنان گرفته و امید است با عنایات الهی به زودی این خار با خواری از سر راه مسلمانان و خصوصاً ملت شریف عراق برداشته شود و ملت مسلمان عراقی سرنوشت خود را به دست گرفته و با سایر مسلمین با برادری و برابری به سر برند.

- اسلام در بعد سیاسی، کشورها را در همه زمینه ها بدون تشبث به دروغ و خدعه و توطئه های فریبنده، به اداره و تمشیت حکومت سالم هدایت می کند و روابط را با کشورهای دیگری که به زیست مسالمت آمیز و خارج از ظلم و ستم کاری متعهد هستند، محکم و برادرانه می کند؛ اقتصاد را به صورتی سالم و بدون وابستگی، به نفع همگان در رفاه همه مردم - با اهمیت به مستمندان و ضعیفان - بارور می کند و برای رشد بیش تر کشاورزی و صنعت و تجارت کوشش می نماید؛ و در بعد نظامی به همه کسانی که صلاحیت دفاع از کشور را دارند، برای مواقع اضطراری تعلیم نظامی می دهد و در این مواقع، بسیج عمومی اختیاری و احياناً اجباری می کند و در حال عادی برای دفاع از مرزها و تنظیم شهرها و ایمنی جاده ها و حفظ نظام و انتظام، نیروی مؤمن و ورزیده تربیت می کند.

- مع الاسف مکه معظمه و جده و مشهد مشرفه حجاز، مرکز وحی و مهبط جبرائیل و ملائکه - الله - که باید به حکم اسلام بت های جنایت کار را در آن جا شکست و فریاد بر سر آن ها زد و از آن ها براثت جست - مملو از کالاهای بیگانگان و بازار برای دشمنان اسلام و پیامبر بزرگ (ص) شده! کثیری از حجاج بیت الله الحرام که برای فریضه حج می روند و باید در آن مکان مقدس از توطئه بیگانگان به فریاد "یا للمسلمین" برخیزند، غافلانه در بازارها به جست و جوی کالاهای امریکایی، اروپایی و ژاپنی پر سه می زنند و دل صاحب شریعت را با این عمل که با حیثیت حج و حجاج بازی می کند، به درد می آورند. (۱)

ص: ۷۴۰

۱- ۲۸. سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی وزارت ارشاد اسلامی، "صحیفه نور - مجموعه رهنمودهای امام خمینی"، جلد ۱۹، بهار ۱۳۶۸، صص ۱۹۷ تا ۲۰۴.

در چارچوب اجرای عملیات های نفوذی به منظور انهدام ارتش حکومت عراق، از اواخر دیشب تا بامداد امروز در منطقه عمومی "فکه" عملیاتی با نام "عاشورای ۳" و با رمز "یاسیدالشهدا(ع)" انجام شد.

توضیح این که در محور شمالی فکه، وضعیت خط پدافندی دشمن اجرای عملیاتی محدود یا ایزدایی را برای نیروهای جمهوری اسلامی امکان پذیر ساخته است. در این محور، خط اصلی دشمن در غرب رودخانه "دویرج" است، اما بودن چند ارتفاع مهم در شرق رودخانه سبب شده بود که دشمن برای تسلط بیش تر بر منطقه، نیروهایی نیز روی آن ها مستقر کند. این ارتفاعات عبارت اند از تپه های "شیری"، "رزمی" و "شتری". اجرای عملیاتی صرفاً ایزدایی در این منطقه با اهدافی چون انهدام دشمن و گرفتن اسیر، به تیپ سیدالشهدا(ع) واگذار شد.

تصویر

۲۶ مرداد ۱۳۶۴ عملیات نفوذی عاشورای ۳ در منطقه عمومی فکه - انتقال اسیران عراقی از منطقه عملیات

۲۶ مرداد ۱۳۶۴ عملیات نفوذی عاشورای ۳ در منطقه عمومی فکه - انتقال اسیران عراقی از منطقه عملیات

ص: ۷۴۲

این تیپ پس از شناسایی و دیگر اقدامات لازم برای کسب آمادگی، عملیاتی را به استعداد سه گردان در ساعت ۲۱ دیشب (۲۵/۵/۱۳۶۴) آغاز کرد و در تاریکی شب موفق شد منطقه را به طور کامل پاک سازی کند و با آغاز روشنایی هوا به عقب برگردد. به این ترتیب منطقه ای با وسعت چهارده کیلومتر مربع پاک سازی شد و ضمن آن علاوه بر انهدام همه سنگرهای اجتماعی و انفرادی، تجهیزات، دو انبار مهمات و یک دستگاه بولدوزر، حدود ۲۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته و ۳۳ اسیر نیز به عقب آورده شدند.

نیروهای خودی نیز متحمل ۲۰ شهید و ۱۰۰ مجروح و یک مفقود شدند. (۱)

۶۲۳

خبرهای محافل نفتی داخل کشور حاکی است که به رغم خسارات وارده به خارک - که حدود یک صد میلیون دلار تخمین زده می شود - بارگیری و صدور نفت از این جزیره از ظهر جمعه مجدداً با استفاده از اسکله اچ (H) آغاز شده است. علاوه بر این، تلاش می شود چند سکو از ده سکوی اسکله "تی" - که نقاط بسیاری از آن در حمله پنج شنبه هواپیماهای عراقی سخت آسیب دیده است - تا یکشنبه آماده صدور نفت شود.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در تماس با مسئولان کسب اطلاع کرده که آسیب اسکله آذرپاد (H) - که مخصوص صدور نفت به نفت کش های غول پیکر است - جزئی بود و پس از یک وقفه ۲۰ ساعته، کار صدور نفت از این اسکله جریان یافته است و اینک تلاش وسیعی برای آماده شدن چهار سکوی اسکله تی که صدمات جدی دیده اند، در حال انجام است و ان شاء الله تا اواخر یکشنبه یا حداکثر دوشنبه این چهار سکو آماده صدور نفت خواهند بود، اما تعمیر حداقل شش سکوی بارگیری در این اسکله در آینده نزدیک متصور نیست. چنان که گفته شد، کل خسارات وارده در حدود یک صد میلیون دلار برآورد شده است.

این حمله - که به گفته مقام های وزارت نفت، راحت ترین، دقیق ترین و شدیدترین حمله هوایی دشمن به خارک در طول جنگ بوده است - در زمان تغییر نوبت نگهبانی پدافند انجام گرفته و احتمالاً دشمن با آگاهی، زمان حمله را انتخاب کرده است.

حمله، به آتش سوزی نسبتاً وسیعی انجامیده که مهار آن تا بامداد جمعه و خاموش کردن آن تا ظهر جمعه ادامه داشته است. در جریان حمله، شش تن نیز مجروح شده اند.

پرواز هواپیماهای دشمن به صورت بی سابقه ای در ارتفاع کم انجام گرفته است و از هیچ یک از عوامل دفاع ضدهوایی واکنشی گزارش نشده است. گفته می شود چهار هواپیمای عمل کننده را دو هواپیما اسکورت می کرده اند. هواپیماها با راکت و بمب به بمباران اسکله و حمله به نفت کش در حال بارگیری پرداخته اند. همچنین چند بمب چتری با بخشی از اسکله تی در ناحیه سه راهی اصابت کرده و خسارات جدی وارد ساخته و دو بمب نیز در دریا افتاده است.

ص: ۷۴۳

۱-۱. سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو) به گزارش روای قرارگاه خاتم در عملیات والفجر ۸ (داود رنجبر)، معاونت سیاسی ستاد کل، ص ۴۳.

یک منبع نظامی مسئول در دفاع دژ خارک به مقام های نفتی گفته است که مشاهده شده که هواپیمای دشمن پس از پرتاب یک موشک به سمت آن، از صفحه رادار محو گردیده است.

درباره آخرین وضعیت نفت کش بزرگ نروژی "توریل" - که هنگام هجوم عراق در کنار اسلکه آذرباد مشغول بارگیری بوده و آسیب دیده - در گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی آمده است که این کشتی: «بارگیری خود را پایان داده و خارک را ترک گفته است و اینک با توجه به لزوم تعمیر برای ادامه سفر، در وسط خلیج فارس لنگر انداخته است.»^(۱)

۶۲۴

امروز هم موضوع حمله عراق به جزیره نفتی خارک، از عمده ترین محورهای خبری عالم بود. بخش عمده ای از این بازتاب وسیع، مربوط به تبعات اقتصادی این حمله است و موضوع های بخش های دیگر عبارت است از: امکان واکنش ایران در حمله به تأسیسات نفتی متحدان عراق، تأثیر این حادثه در توانایی های جنگی ایران؛ چگونگی خسارات وارده و یا نکات فنی و نظامی آن. بعضی از این توضیحات به گونه ای است که گویا به عراق رهنمود می دهد که نقاط آسیب پذیر ایران کدام اند؛ برخی دیگر از مطالب، آشکارا به القاء ناامیدی به ایران، می پردازد و مبتنی بر تأکید ناتوانی روزافزون ایران در مصون نگه داشتن تأسیسات نفتی خویش در برابر حملات عراق است و این تداوم حملات عراق به قطع شریان حیاتی اقتصاد ایران خواهد انجامید که ناتوانی ایران در ادامه جنگ را نتیجه می دهد. در هر حال، نمونه هایی از آنچه امروز در رسانه های گروهی جهان در این باره آمده است، ذکر می گردد:

یک مفسر رادیو بی بی سی با اعلام خبر حمله عراق به جزیره خارک، به افزایش نرخ لیره استرلینگ در بازارهای پولی و افزایش بهای نفت خام دریای شمال بریتانیا اشاره کرد و افزود: «ادعای عراق دایر بر نابود کردن تأسیسات خارک، به علاوه سکوت مقامات در تهران درباره وقوع این حمله، بر شایعات مربوط به شدید بودن آن قوت بخشید و در عصر روز پنجشنبه موجب افزایش نرخ برابری لیره استرلینگ در بازارهای پولی و همچنین افزایش بهای نفت خام تولیدی دریای شمال بریتانیا شد. به عنوان نمونه، بهای نفت خام حوزه "برنت" در دریای شمال بریتانیا برای تحویل در ماه نوامبر از بشکه ای ۲۶ دلار و ۳۵ سنت به ۲۷ دلار ترقی کرد. در عین حال، دیروز معامله گران نفت در بازار آزاد نفت گفتند بهای نفت خام مدتی بود که رو به افزایش گذارده بود، خبر حمله به خارک، آن را تقویت کرد.

صرف نظر از اهمیت سیاسی این حمله که یک روز پیش از انتخابات ریاست جمهوری در ایران انجام گرفت، اهمیت اقتصادی آن را تا روشن شدن میزان خسارت نمی توان به درستی تعیین کرد. تا صبح امروز هنوز اطلاعات دقیقی در این زمینه در دست نبود. مقامات شرکت ملی نفت

ص: ۷۴۴

ایران در لندن گزارش های مربوط به آسیب دیدن شدید تأسیسات خارک را تکذیب کردند.

از سوی دیگر، مقامات کشتی رانی در بحرین می گویند علی رغم خسارات شدیدی که بر بعضی از تأسیسات نفتی خارک وارد آمده است حداقل یکی از سه ترمینال جزیره مشغول به کار است. به گفته این مقامات، اسکله "اچ" به فعالیت عادی خود ادامه می دهد و اسکله "تی" از کار افتاده است.»^(۱)

نشریه "تایمز" لندن در مورد میزان خسارات وارده به خارک و میزان آسیب پذیری سکوها نفتی این جزیره نوشت:

«بدون شک این حمله (به خارک) - که در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ایران انجام گرفت - یکی از مهم ترین تلاش های رژیم عراق برای قطع جریان نفت ایران بوده است. هنوز برای تشخیص میزان تأثیر این حمله به ظرفیت صادرات ایران، خیلی زود است و از سوی دیگر، روز جمعه منابع مورد اطمینان گزارش دادند که سکوی نفتی "اچ" جزیره خارک - که برای شرکت ملی نفت ایران از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است - هنوز مشغول فعالیت است. به غیر از سکوی اچ، ضربه پذیرترین تأسیسات این جزیره، ایستگاه پمپاژ نفت است و بعد از آن، سیستم های کنترل کننده از نظر اهمیت در درجه پایین تری قرار دارند. راکت و بمب، جزیره خارک و تأسیسات آن را بیش تر مورد تهدید قرار می دهد تا موشک های اگزوسه.»^(۲)

راديو امريکا به نقل از نشریه "واشنگتن تایمز"، نظر "شیرین هانتر" عضو مرکز مطالعات استراتژیک و بین المللی دانشگاه جورج تاون را چنین بیان کرد:

«ایران به دلیل تحریم صدور اسلحه به آن کشور، روز به روز ضعیف تر شده است و شاید همین امر موجب شود که عراق به چنین حمله ای دست بزند. عراق توانایی رزمی اش را به گونه ای کاراتر از پیش علیه ایران به کار گرفته و این در حالی است که نیروی ایران از نظر اقتصادی و نظامی رو به زوال می رود. اگر صادرات نفتی ایران - که سالانه پانزده تا شانزده میلیارد دلار برآورد می شود - متوقف شود، ایران قادر به ادامه جنگ نخواهد بود.

ظاهراً عراقی ها تحت فشار متحدان عرب خود از حمله همه جانبه به خارک خودداری ورزیده اند. این کشورها که بیش ترین کمک را در اختیار عراق قرار داده، بیم آن را دارند که ایران برای جلوگیری از شکست حتمی خود در صورت انهدام تأسیسات نفتی اش در جزیره خارک، تأسیسات نفتی آنان را هدف قرار دهد.»^(۳)

راديو امريکا همچنین در برنامه ای با عنوان "نظر مطبوعات امريکا درباره خاورميانه"، به نقل از نشریه "واشنگتن پست" گفت: «عراق که بارها هشدار خود را به کشتی های بازرگانی مبنی بر خودداری از ورود به منطقه جنگی شرقی خلیج فارس تکرار کرده است، در صدد نابودی توانایی ایران در زمینه صدور نفت برآمده است.»

ص: ۷۴۵

(۲۶/۵/۶۴) و مطبوعات امریکا (۲۶/۵/۶۴).

۲-۴. مأخذ ۲، ص ۸.

۳-۵. مأخذ ۳، ص ۳ تا ۸، به نقل از بی.بی.سی. (۲۶/۵/۶۴) و مطبوعات امریکا (۲۶/۵/۶۴).

این رادیو به نقل از روزنامه "نیویورک تایمز" نیز گزارش داد: «یک مقام امریکایی گفت: "ظاهراً چنین حمله ای صورت گرفته است، اما روشن نیست که آیا خسارات وارده مورد ادعای عراق واقعاً رخ داده است یا نه؟" تحلیل گران نفتی معتقدند که انهدام تأسیسات نفتی جزیره خارک ممکن است ایران را به عملی ساختن تهدیداتش مبنی بر حمله به تأسیسات نفتی عربستان سعودی و کویت - متحدان اصلی عراق - و نیز اخلال گری در کشتی رانی در خلیج فارس، مصمم سازد که در این صورت، اثرات نامطلوبی بر بازار جهانی نفت به جای خواهد گذاشت.»

رادیو امریکا از روزنامه واشنگتن تایمز نیز نقل کرد: «یک مقام وزارت امور خارجه امریکا نسبت به ادعای عراق در مورد میزان خسارات وارده به جزیره خارک، ابراز شک و تردید کرده است.»^(۱)

رادیو بی بی سی در گفتاری با عنوان "خلاصه مطالب مطبوعات امروز بریتانیا"، درباره ایران خبر داد: «اکثر روزنامه های بریتانیا امروز گزارش هایی درباره حمله هوایی به جزیره خارک و نیز انتخابات ریاست جمهوری ایران چاپ کرده اند، اما راجع به میزان خسارات وارده بر تأسیسات نفت جزیره خارک متفق القول نیستند.»

بی بی سی پس از نقل مطالب تعدادی از روزنامه ها، از قول "ریچارد جونز" خبرنگار نشریه "فایننشال تایمز" خبر داد: «سیستم دفاع ضد هوایی خارک عمدتاً موشک های "هاوک" هست که به تعداد زیادی و به فواصل کم در این جزیره تعبیه شده است. اما حمله عراق توهماتی را که ایران از بابت مؤثر بودن این سیستم دفاعی داشت، از بین برده است.» به گزارش بی بی سی، همین خبرنگار در عین حال گفته است: «برای ایران، اسکله "اچ" جزیره خارک اهمیت حیاتی دارد و ظاهراً این اسکله تا دیروز همچنان قابل استفاده بوده است.»^(۲)

روزنامه های کویتی، نظیر سایر موارد، از ضدیت با ایران و با جانب داری شدید از عراق، خبرهای خارک را بازتاب دادند. روزنامه "السیاسه" نوشت:

«حمله عراق به خارک نشان گر این مسئله است که اکنون زمان آن رسیده که رهبران ایران روش خود را تغییر داده و به جای آن در جهت منافع مردم خود و مردم همسایگان شان عمل کنند. عراق به این دلیل که خارک یک هدف استراتژیک مهم می باشد، آن را مورد حمله قرار داده است، لکن این کشور به خاطر فشار کشورهای عربی و خارجی که با حمله به خارک این جنگ را طولانی نکنند و در عین حال به ایران نیز فرصت پاسخ دادن به تقاضاهای صلح عراق و تلاش های میانجی گرانه بین المللی را بدهد، تاکنون از حمله به این ترمینال خودداری می کرد. سرسختی ایران طی پنج سال گذشته در این جنگ برای منطقه بسیار گران تمام شده است.»^(۳)

"الوطن": «های و هوی تهران خاموش شد و بغداد سه میلیون بشکه نفت در سال ۱۹۸۷

ص: ۷۴۶

٢-٧. مأخذ ٢، صص ٢٧ و ٢٨.

٣-٨. مأخذ ٢، ص ١٢.

تولید می کند.»

"الانباء": «کشورهای خلیج فارس هم اکنون در شرایطی هستند که اگر مورد حمله واقع شوند، متقابلاً دست به حمله خواهند زد و ایران در صورت اقدام به تلافی، جبهه گسترده ای را در مقابلش خواهد گشود که ملزومات آن به مراتب بیش از چیزی است که می تواند در اختیار آن کشور قرار گیرد.»(۱)

"الرأی العام": «منابع عالی رتبه وزارت دفاع کویت یک واکنش فوری نظامی از سوی ایران را رد کردند، اما تهاجمات احتمالی به کشتی ها در خطوط خلیج فارس را خاطر نشان ساختند. این منبع گفت کویت در قبال هر واقعه ای آمادگی دارد.»(۲)

۶۲۵

امروز صدام به ۹ نفر از خلبانانی که در حمله اخیر به خارک شرکت داشتند، نشان "رافدین" (مدال شجاعت) اعطا کرد و این اقدام را یک پیروزی بزرگ تاریخی خواند.(۳)

در این مراسم، صدام حمله به خارک را به مثابه یک پیروزی بزرگ ملی در مرکز اهمیت سخن رانی خویش قرار داد و به تفصیل درباره وضع کنونی جنگ، به خصوص درباره "عملیات محدود" که ایران به عنوان برنامه بین دو عملیات بزرگ، آن را با جدیت پی گیری می کند و نتایج آموزشی، سیاسی، نظامی و ... عدیده ای از آن گرفته است، سخن گفت و وانمود کرد که این یک سیاست و تدبیر شکست خورده است.

به گزارش رادیو بغداد، صدام در این مراسم گفته است:

«پیروزی شما در جزیره خارک از نوع اعمال بزرگ تاریخی و بخشی از عملیات جنبش کامل در نیروهای مسلح و در هر رده ای از رده های آن است. از عمل عقب انداختن حمله به جزیره خارک امید ما به این بود که دشمنان را در هیچ چیز محروم نکنیم به طوری که همه چیز را از دست بدهد و چیز مهمی نداشته باشد که به او در اتخاذ گام های صلح کمک کند، اما برای ما روشن شد که این دشمن برای اموال و دارایی های ایران هیچ ارزشی قائل نیست و اساساً به خون مردم ایران بهایی نمی دهند.»

صدام افزود: «مدتی طولانی بود که عراقی ها - از جمله بعضی کودکان - می پرسیدند: کی وقت انهدام جزیره خارک فرا می رسد؟» این سؤال همچنین از طرف روزنامه نگاران و بعضی از سیاست مداران که از ما دیدار می کردند، مطرح می شد. ما نیز همیشه به طور خلاصه به آن ها پاسخ می دادیم: "هر زمان که در انهدام جزیره خارک سودی ملی و قومی بیابیم، به همت مردان عراق قادر خواهیم بود این جزیره را منهدم کنیم." هنگامی که فرماندهی زمان و شرایط را مناسب دید، به خدا توکل کردیم و مردان عراق در نیروی هوایی در رأس این ضربه مهلک به شریان تجاوزکارانه پست قرار داشتند. مردانی که ما امروز آن ها را به نام فرماندهی گرامی داشتیم، برنامه ریزان و مجریان هستند.»(۴)

۱-۹. بولتن "گزارش"، شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۷ و ۸.

۲-۱۰. همان، ص ۹.

۳-۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۲ (۲۸/۵/۱۳۶۴)، ص ۳؛ همچنین: مأخذ ۳، ص ۱۰.

۴-۱۲. مأخذ ۲، صص ۳۳ و ۳۴، به نقل از بخش عربی رادیو بغداد، ۲۶/۵/۱۳۶۴.

وی سپس ادعا کرد: «رژیم ایران در دومین روز پیروزی خلبانان ما، در محور سپاه چهارم اقدام به تلافی کرد(۱) اما با بدترین شکست روبه رو شد.»

صدام به همین مناسبت به توضیح درباره عملیات های محدود و ایزدایی پرداخت:

«رژیم ایران استراتژی خود به نام "حملات کوچک" را که از جنوب تا شمال روی هم نتایج بزرگی جمع می کنند، آغاز کرد. ما از یک سال و چند ماه پیش به احتمال پناه بردن آن ها به این شیوه، آماده بودیم و آن را دریافتیم و امکاناتی که برای مقابله با چنین شیوه ای لازم بود، آماده کرده بودیم. [...] ما دریافتیم آن ها پس از تحلیل ما برای نیروهای شرق بصره و شرق میسان و شرق دجله مستقیماً به این شیوه پناه خواهند برد، اما با این فرق که آن ها قبل از پناه بردن به این شیوه، فقط اقدام به نبردی بزرگ در شرق دجله کردند. آن ها علی رغم این که ما موضع آن ها را با احتیاط و هشیاری و اطلاعات دقیق مراقبت می کردیم، دست به یک مانور به شکل جزئی بر علیه یگان های ما زدند. آن ها تصور می کردند این شیوه به آن ها امکان می دهد که نتایج بسیاری به دست آورند، پس دست به تلاشی در شرق دجله [در] محور سپاه چهارم، محور سپاه دوم و محور عملیات منطقه شمالی زدند؛ یعنی آن ها سعی کردند که در طول جبهه به طور متوالی اقدام کنند. بار دیگر از شمال به جنوب برگشتند. آن ها اکنون در تلاش های خودشان به محور سپاه چهارم رسیدند و چه بسا بر علیه محور عملیات شرق دجله و محور سپاه سوم تلاش می کنند، یا چه بسا به نقطه ای مشخص در شمال نفوذ کنند و ما نمی خواهیم بگوییم که در کجا تلاش خواهند کرد.»

وی تأکید کرد: «نیروهای مسلح ما اکنون از زمان قبل بهتر هستند و ماه پیش، از سال پیش بهتر بودند و سال پیش، از دو سال پیش بهتر بودند که دشمن را در خط ناسازگاری کامل چه در نیروهای مسلح و چه در سیاست و چه در اقتصاد قرار داده است. ما در این جا در وحدت ملت ما که اساس است و آمادگی تصمیم گیری آن برای انجام هرگونه فداکاری به خاطر حفاظت از عراق و در بهبود وضع اقتصادی خودمان و در حسن شهرت جهان مان و در مقام عربی و رابطه ای که با دوستان عرب مان و تمام کشورهای منطقه داریم ترقی می کنیم و آن ها در دامنه مقابل، تنزل می کنند. آن ها در سیاست و در اقتصاد و در موضع ملت ایران نسبت به اعمال تجاوزکارانه شان و در عموم نیروهای مسلح، تنزل می کنند.»

صدام گفت: «دورترین کشورها در جهان، در عمق افریقا و عمق آسیا و عمق امریکای

ص: ۷۴۸

۱- اشاره به عملیات عاشورای ۲ در محور چنگوله که در روزشمار ۲۴/۵/۶۴ آمده است. این عملیات نظیر دیگر عملیات ها (قدس و غیره) در چارچوب تعیین شده "تحركات محدود زمینی خودی بین دو عملیات بزرگ"، طراحی و اجرا شد و ربطی به حمله عراق به خارک نداشت.

لاتین می گویند رژیم ایران نمی تواند از این جنگ حاصلی به دست آورد. اما مقامات ایرانی این حقایق را نمی بینند. مثل حال این ها مانند برخی زنان زیبای مغرور است که فاقد وقار مطلوب هستند به طوری که [برای خواستگار خود] شروط غیرممکن را قرار می دهند، می خواهند که مرد چنین رنگی و چنین شکلی و چنین مالی داشته باشد و اکثر این نوع از زنان بدون ازدواج باقی می مانند. این رژیم از چهار شرطی بحث می کند که در کسی که با آن ازدواج می کند، نمی یابد. این چنین می آیند و شروطی را بر عراق تحمیل می کنند، انگار در بغداد نشسته اند! و ان شاء الله به زودی روزی خواهد آمد که حمایت شرهاشان را از دست می دهند، زیرا که حتی در صفوف مردان دینی در داخل ایران، خوب پیدا می شود. روزی خواهد آمد که در آن نخواهند توانست حتی ریش خود را بتراشند و هر کدام از آن ها در دست صدتن از ایرانی ها قرار خواهند گرفت.»

صدام سرانجام شخص امام خمینی را موضوع گفته های اهانت آمیز قرار داد:

«در آغاز جنگ کسی گفت: "این خمینی ... کی می میرد." ما گفتیم بلکه از خدا بخواهید که عمر خمینی را زیاد کند تا قبل از مرگ خود ببیند با دست آلوده خود چه چیزهایی کاشته است و یک بار شکست را با چشم خود ببیند و توفانی بدتر از آنچه را ببیند که وی را از فرودگاه به مقر اقامت خود حمل کرد.

وی اکنون نمی تواند ظاهر شود و در یکی از خیابان ها راه برود و نمی تواند با ماشین خارج شود و نتایج جنگی را ببیند که اعتقاد داشت به زودی عراق و ملت آن را ذلیل می کند و درهای پیروزی امپراتوری جدید بر علیه عرب را می گشاید.»^(۱)

۶۲۶

"رولاند دوما" وزیر روابط خارجی فرانسه، امروز در مسافرتی به عربستان پیامی از "میتران" رئیس جمهوری فرانسه را به شاه "فهد" داد. هر چند متن پیام فاش نشد، لیکن ناظران سیاسی وابسته به وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران معتقدند که این پیام حاوی نظر فرانسه درباره اوضاع منطقه و جنگ تحمیلی است. آن ها همچنین این موارد را یادآوری و تأکید کردند:

«۱- این سفر به دنبال انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران و حمله عراق به تأسیسات "خارک" صورت پذیرفته است.

۲- به نظر می رسد که حمله به خارک با اطلاع دول غربی صورت گرفته است و فرانسه جهت بررسی عواقب آن با عربستان ارتباط برقرار کرده است.

۳- کاردار فرانسه در تهران ارتباط این سفر با جنگ تحمیلی را به طور ضمنی تأکید نمود و بلافاصله در مورد سرنوشت خارک و حمله عراق به تفحص پرداخت.

۴- نقش هماهنگ رسانه های غربی در کوچک جلوه دادن حمله به خارک و احتمال ترمیم خسارات وارده در مدت کوتاه ناشی از یک برنامه از پیش طرح ریزی شده، بوده است.»^(۲)

١-١٣. مأخذ ٢، صص ٣٥ و ٣٦.

٢-١٤. سند شماره ٢١٢٢٧٣ مركز مطالعات و تحقيقات جنگ: اسناد سياسي، (١٠/٦/١٣٦٤)، ص ١.

آقای "رجایی خراسانی" سفیر دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل، در گفت و گویی با روزنامه کیهان به سؤالات این روزنامه پاسخ گفت. وی درباره تحلیل های کارشناسان سیاسی - نظامی غرب درباره تحولات جنگ ایران و عراق گفت:

«عده ای درصددند که رژیم عراق را تقویت کنند تا چند روزی بیش تر نفس بکشند. برای این که در سطح بین المللی برای عراق تقویت روحیه سیاسی فراهم شود، بهترین راه از نظر آنان این مسئله است که "جنگ به بن بست رسیده و ما باید بنشینیم و با صدام صحبت کنیم و اگر کسی می تواند کاری بکند، همین سازمان ملل است، همین پرزد کوئینار [دبیرکل سازمان ملل] است و از این حرف ها." در حالی که طرح خود این مسئله نوعی حمایت سیاسی از صدام است.

عده ای دیگر نیز هستند که آرام آرام مقالاتی می نویسند و زمزمه ای مبنی بر این که این مرده باید جمع شده و جایی دفن شود و بدین طریق زمینه سازی می کنند؛ مقالاتی خطاب به وزیر خارجه امریکا می نویسند که در آن سقوط رژیم و یا صدام را در آینده نزدیک پیش بینی می کنند. این ها سعی می کنند که با مسئله واقع گرایانه تر برخورد کنند، برای این که مغرب زمین و از همه مهم تر امریکا با سقوط صدام منافع بسیاری را در منطقه از دست می دهد. این گونه برخوردها به خاطر ایجاد آمادگی روحی صورت می گیرد تا امریکا بتواند در صورت سرنگونی رژیم عراق، امکانات لازم برای برخورد با تحولات منطقه را داشته باشد.

عده ای دیگر نیز هستند که عمدتاً به خاطر بی اطلاع بودن و با برخوردهایی احساسی و کور، بدون دلیل از عراق حمایت می کنند، [و به ایران] فحاشی می کنند، بد و بی راه می گویند. این ها فقط شعار می دهند و نظرات شان نه ارزش سیاسی دارد و نه ارزش پیش بینی نظامی - سیاسی در منطقه. این عده آرزومندانه به تضعیف ایران می نگرند.

آنچه که محرز است این است که ما با اعتماد به مردم خودمان، ایستاده ایم برای این که با همین روش ادامه می دهیم، دچار نگرانی نیستیم و می توانیم ادامه دهیم. اما برای صدام وضع این گونه نیست؛ صدام بر روی پای خودش ایستاده است؛ صدام از نظر نیروهای امنیتی داخلی بر روی اردن و مصر تکیه می کند، از لحاظ مالی به کشورهای عربی تکیه می کند، به لحاظ تبلیغاتی بر روی کمک های کشورهای خارجی خیلی تکیه می کند، اگر کمک های سرشار آنان نباشد، صدام زود سقوط می کند. در صورتی که نه تنها به ما کمکی نمی شود بلکه برای هر گلوله پول می دهیم.»

رجایی خراسانی در مورد جنگ شهرها گفت: «وقتی جنگ شهرها در اوج بود، شورای امنیت سکوت کرد؛ ما همان موقع بارها به شورای امنیت گفتیم که این ها دارند شهرهای ما را می زنند. ولی آن ها تلویحاً به ما گفتند اشکال ندارد و گفتند که در جنگ جهانی دوم هم

این مسائل بوده است و صدام هم برتری نظامی دارد. در واقع می خواستند بگویند که شما باید کوتاه بیایید تا وارد مذاکره شویم و چون مطمئن بودند که ما حاضر نیستیم با صدام مذاکره کنیم، به فشارهای صدام امید بسته بودند تا ما را به میز مذاکره بکشانند. این موضع شورای امنیت بود و این را رسماً نمی گفتند اما تلویحاً به ما می گفتند، صدام هم با کمال شقاوت و بی فرهنگی خاص خودش به این کار ادامه می داد.»

وی سپس در مورد توقف جنگ شهرها و علل آن دلایلی ذکر کرد و در آخر افزود:

«جالب این جا بود که در سازمان ملل معتقد بودند که ما هرچه به بغداد موشک بزنیم، حق داریم؛ یعنی اگر هر کشتاری در بغداد صورت می دادیم، جامعه بین المللی آن را مشروع می دانست. وقتی این احساس عمومی در جامعه بین المللی به وجود بیاید، معنی اش این است که فضای سیاسی علیه صدام است و کل جریان سیاسی چه در داخل و چه در خارج ایران تمام به ضرر عراق در حرکت است.»

سفیر دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل درباره این نظر خبرنگار کیهان که "رسانه های غرب بالنسبه از موضع تهاجمی خود نسبت به انقلاب دست برداشته و بیش تر به بررسی و تجزیه و تحلیل ایدئولوژی انقلاب و محرک های عقیدتی آن پرداخته اند." گفت:

کاملاً درست است. غرب یک مقوله کلی نیست و درجات و گرایشات گوناگونی دارد و بین کشورهای غربی، انگلیسی ها زودتر به واقعیت انقلاب پی بردند و حدود سه سال و نیم و یا چهار سال پیش به این مسئله در مجامع داخلی خود اعتراف کردند که "انقلاب ایران محکم و جاودانه است و به جای آن که با آن برخورد کنیم، باید با آن کنار بیاییم و رابطه برقرار کنیم." امریکایی ها هم دقیقاً متوجه این نکته شده اند و خیلی وقت است که امیدوارند به نحوی از آن جا ما را به طرف خودشان دعوت کنند، منتهی از آن جایی که متفرعن و متکبرند، حتی در این احساس شان هم سعی می کنند متفرعانه و متکبرانه برخورد کنند؛ مثلاً وقتی که عراق روابطش را با امریکا آغاز کرد، یکی از مقامات بلندپایه امریکایی گفت که "اگر ایران هم حاضر باشد دست از شرارت هایش بردارد، حاضریم با ایران هم رابطه برقرار کنیم." ما می دانیم که آن ها التماس می کنند که یک ایرانی جواب سلام آن ها را بدهد، ولی این که شرط می گذارند، نشان دهنده همان وضعیت استکباری آن هاست و در التماس شان هم تفرعن می کنند.»^(۱)

۶۲۸

به گزارش خبرگزاری فرانسه، منابع مسئول سازمان کنفرانس اسلامی در جده اعلام کردند ایران چهارشنبه گذشته درخواست کرده اجلاس کمیته مراقبت از تحرکات رژیم صهیونیستی در جهان، در تهران برگزار شود. این کمیته که از کمیته های فرعی سازمان کنفرانس اسلامی است و مأمور بررسی و رسیدگی به تجاوزات اسرائیل علیه ساکنان اراضی

ص: ۷۵۱

اشغالی فلسطین است، در ماه دسامبر گذشته به وسیله کنفرانس وزیران امور خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی که در صنعا برگزار شد، تشکیل گردیده است.

این کمیته متشکل از ایران الجزایر، نیجر، پاکستان و سازمان آزادی بخش فلسطین است.

از سوی دیگر، همین منابع، تشکیل جلسه کمیته منتخب صلح اسلامی را که به دستور سازمان کنفرانس اسلامی مأمور یافتن یک راه حل برای جنگ میان ایران و عراق شده است - برای روز دوازدهم سپتامبر آینده در مقر سازمان کنفرانس اسلامی در جدّه، تأیید کرده اند. به گفته این منابع، اکثر رؤسای دولت های عضو این کمیته در این جلسه شرکت خواهند کرد. کمیته منتخب صلح اسلامی علاوه بر دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، عبارت است از کشورهای پاکستان، بنگلادش، گینه، گامبیا، سنگال، ترکیه، سازمان آزادی بخش فلسطین و مالزی.^(۱)

۶۲۹

نشریه "ایزوستیا" ارگان دولت اتحاد جماهیر شوروی، در یک موضع گیری آشکار علیه جمهوری اسلامی ایران نوشت: «ایران با در پیش گرفتن راه دخالت در امور داخلی جمهوری دمکراتیک افغانستان، بازیچه دست های مرتجع ترین محافل ارتجاعی امپریالیسم شده است. به خوبی پیداست که جنگ اعلان نشده امپریالیسم بر علیه جمهوری دمکراتیک افغانستان، در مرحله نخست از داخل خاک پاکستان سرچشمه می گیرد اما محافل صاحب نفوذ ایران نیز دارای نقش فعال در این تجاوز هستند.

گروهی از رهبران سازمان های ضدانقلابی افغان اخیراً در یک کنفرانس مطبوعاتی از مقامات ایران به خاطر کمک هایی که به آن ها می کنند، قدردانی فراوان نمودند و نسبت به این امر که ایران کماکان از شرکت در مذاکرات سیاسی حل و فصل وضعیت افغانستان تحت نظر سازمان ملل خودداری می ورزد، ابراز رضایت نموده اند.^(۲)

۶۳۰

تحركات ایذایی عناصر ضدانقلاب که در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری شروع شده بود، کم و بیش ادامه دارد. شب گذشته یک عدد بمب حاوی هشت پوند "تی.ان.تی." در خیابان "میرزای شیرازی" تهران کشف و خنثی شد.^(۳) همچنین یک دستگاه خودرو وانت نیسان متعلق به مرکز گسترش خدمات تولیدی و عمران شهرستان اصفهان در مقابل منزل راننده آن به آتش کشیده شد.^(۴)

۶۳۱

به رغم این که روند حوادث روزهای اخیر و نحوه برگزاری انتخابات اخیر ریاست جمهوری در ایران کاملاً دعاوی گذشته سازمان مجاهدین خلق را نفی می کند، امروز باز هم این سازمان گزارشی تبلیغاتی از اقدامات خود در آستانه انتخابات ریاست جمهوری، ارائه داد. براساس این گزارش:

- ۱-۱۶. روزنامه کیهان، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲۴.
- ۲-۱۷. مأخذ ۲، ص ۱۹، به نقل از خبرگزاری "تاس" از مسکو، ۲۶/۵/۱۳۶۴.
- ۳-۱۸. سند شماره ۲۰۰۰۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۴-۱۹. سند شماره ۲۰۰۰۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه "گزارش روزانه"، شماره ۲۸، وزارت اطلاعات، ۳۰/۵/۱۳۶۴، صص ۱ و ۲.

«از پانزده روز پیش ۸۵۰ هزار اعلامیه پخش شده و صد دستگاه خودرو تبلیغاتی رسمی مورد حمله قرار گرفته اند و حدود پنجاه عملیات مقاومت صورت گرفته است؛ از جمله این عملیات، حمله به دادگاه هایی در اصفهان بود که افراد نیروی مقاومت را محاکمه می کردند. عملیات مقاومت ۲۰۰ کشته و مجروح (۵۰ کشته) برجای گذاشته است.»

در این حال "رجوی" در پاسخ به سؤالی در مورد بمباران خارک، به اعلام این مطلب اکتفا کرد که همه چیز در جزیره خارک منهدم نشده، لکن مهم ترین ترمینال نفتی در این جزیره نابود شده است.^(۱)

از سوی دیگر، شب گذشته حجت الاسلام "محمدی ری شهری" وزیر اطلاعات، در یک مصاحبه تلویزیونی گزارشی از فعالیت های این وزارت خانه را در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ارتباط با تحرکات عناصر ضدانقلاب خصوصاً سازمان مجاهدین خلق، بیان کرد.

وزیر اطلاعات گفت: «کلیه اعضای بیست تیم ترور منافقین در چند روز گذشته دست گیر شده و یا به هلاکت رسیدند و مقدار زیادی سلاح و مهمات که قرار بود قبل از انتخابات ریاست جمهوری برای ایجاد رعب و وحشت در میان مردم به کار گرفته شود، کشف و ضبط گردیده است. کلیه این عوامل که حدود ۴۳ نفر بودند، طی دو ماه گذشته از عراق وارد ایران شده و با سرمایه رژیمن بعثی آموزش های تخریبی درازمدت دیده بودند و با سلاح و مهمات دشمن به قصد خراب کاری و کشتن مردم و افراد حزب الهی و بمب گذاری در اماکن عمومی، سازمان دهی شده بودند.»

وزیر اطلاعات ضمن اشاره به تبلیغات وسیع آنان، راجع به عملیات مقاومت که در اعلامیه های این سازمان از رادیو بغداد مرتباً پخش می شد، گفت:

«به ادعای منافقین، این عملیات - که خوش بختانه تمامی عوامل آن با هشیاری مردم و کارایی مأموران اطلاعاتی دست گیر شده و یا به هلاکت رسیده اند - بزرگ ترین حملات سازمان دهی شده منافقین عنوان و تبلیغ شد و علی رغم آن که در آغاز اعلام برنامه، از سوی رسانه های غربی به شدت مورد توجه واقع شد، به خاطر حجم بسیار ضعیف عملیات انجام شده، بعداً با بی توجهی رسانه ها مواجه شد. [...]

منافقین در رأس تمامی گروهک های ضدانقلاب که قصد ایجاد اختلال در جریان انتخابات ریاست جمهوری را داشتند، به تشکیل بیست تیم ترور و تعدادی تیم های ایذایی و هسته های تبلیغاتی دست زده بودند که خوش بختانه این سازمان دهی به قول رادیو بغداد "وسیع"، کم ترین سودی را عاید دشمنان انقلاب نکرد. تیم های ترور قرار بود در چند شهر از جمله رشت، قزوین، کرج، زنجان، اصفهان، اهواز و تهران مردم حزب الله را به شهادت برسانند. یک تیم ترور نیز قرار بود با "آرپی جی" به مقر ریاست جمهوری حمله کند که خوش بختانه قبل از هرگونه اقدام، اعضای این تیم نیز دست گیر شدند و یا به هلاکت رسیدند.»

۱ - ۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ویژه نامه "انتخابات ریاست جمهوری و رسانه های گروهی جهان"، شماره ۱۶ (۲۷/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۰، خبرگزاری فرانسه، ۲۶/۵/۱۳۶۴.

وزیر اطلاعات افزود: «در دو ماهه گذشته ۱۲۰ کیلوگرم مواد منفجره از گروه های مختلف ضدانقلاب که تماماً از عراق و اکثراً از طریق کردستان وارد ایران شده بود، کشف و ضبط شد و عوامل ترور دست گیر و هلاک شدند.»^(۱)

ص: ۷۵۴

۱- ۲۱. روزنامه اطلاعات، ۲۶/۵/۱۳۶۴، ص ۲۱.

در جریان آماده سازی منطقه عملیاتی فاو، رفتار دشمن و واکنش های احتمالی او در قبال تحرك خودی - که در پوشش انجام می شود - زیر نظر قرار دارد تا میزان حساسیت دشمن روشن گردد. امروز نیز "محمد پیش بهار" جانشین اطلاعات قرارگاه خاتم سپاه، بر اساس اطلاعات رسیده از دیده بان های مستقر در این منطقه عملیاتی، گزارش داد که دشمن علاوه بر این که بر فعالیت های مهندسی خود در دو سه روز گذشته ادامه می دهد، شانزده دستگاه تانک نیز وارد منطقه کرده است. از طرف دیگر، با برچیدن پایگاه موشکی، وسایل پایگاه را با خودروهای مربوطه از منطقه خارج کرده است. (۱)

به دنبال حملات سنگین هوایی عراق به پایانه نفتی خارک (در ۲۴/۵/۱۳۶۴)، امروز یک نفت کش بلژیکی هدف حمله هواپیماهای مهاجم قرار گرفت. آسوشیتدپرس در این باره گزارش داد:

«جنگنده های ایرانی یک نفت کش بلژیکی را در ناحیه جنوب آب های خلیج فارس هدف راکت قرار دادند. مأمورین امداد دریایی گفتند که کشتی های یدک کش برای خاموش کردن حریق که در داخل کشتی رخ داده است، به طرف آن شتافتند. کشتی مذکور - که ۴۵۷۰۰ تن وزن خالص آن است - در نقطه ای واقع در آب های بین المللی در چهل کیلومتری شرق شبه جزیره قطر از ناحیه دودکش صدمه دید. کشتی آسیب دیده به عنوان کشتی "نانس لئوبارد" ثبت شده در بلژیک، شناخته شده است. این حمله به عنوان تلافی ایران در مقابل حمله هوایی عراق به جزیره خارک - ترمینال اصلی نفت ایران در شمال شرقی خلیج فارس - تلقی می شود.» (۲) در پی این حمله، دولت بلژیک رسماً به دولت ایران اعتراض کرده است. (۳) اما ایران هرگونه دخالت در این حمله را رد کرد. (۴)

سخن گوی بیمه "لویدز" در این باره گفت: «یک موشک، سالن کنفرانس این نفت کش پنجاه هزار تنی را ویران کرده و تمام خطوط برق سکوی ناخدا را قطع نموده است و سوراخ دیگری نیز در کشتی گزارش شده است که احتمالاً حاوی یک راکت منفجر نشده است.

۱- ۱. سند شماره ۱۰۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (محسن رخصت طلب)، ۱۶/۵/۱۳۶۴ تا ۱۵/۸/۱۳۶۴، ص ۶۴.

۲- ۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۲ (۲۸/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۳، آسوشیتدپرس از منامه، ۲۷/۵/۱۳۶۴.

۳- ۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۵ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۲۰، رادیو بی.بی.سی.

۴- ۴. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۲۰، رادیو

حریق ایجاد شده در کشتی توسط خدمه خاموش شده و آسیبی به خدمه نرسید.»^(۱)

در گزارش یونایتدپرس در مورد این حادثه آمده است که این حمله هوایی ظاهراً به تلافی حمله هوایی عراق علیه ترمینال نفتی جزیره خارک انجام گرفته و این صد و چهل و ششمین کشتی است که در جنگ آسیب دیده است.^(۲) رادیو اسرائیل نیز با اعلام این خبر همچون خبرگزاری فرانسه، یونایتدپرس و آسوشیتدپرس، آن را اقدامی از جمهوری اسلامی ایران به تلافی حملات هوایی عراق به خارک، دانسته است.^(۳)

۶۳۴

حمله اخیر عراق به خارک، همچنان از محورهای عمده خبرهای جهان محسوب می شود. در بررسی بازتاب حمله خارک که امروز در رسانه های جهانی قابل بررسی است، نکته قابل توجه، اطلاعات و نکات متنوع و جالبی است که با این بازتاب، همراه است.

با توجه به همین جنبه، نمونه هایی از انعکاس این حمله در منابع خبری امروز، می آید: رادیو بی.بی.سی: «ماهواره های غربی که بر فراز منطقه خلیج فارس فعالیت می کنند، به طور گسترده ای ادعای عراق دایر بر وارد ساختن ضربه ای ویران گر به ترمینال عمده نفت ایران در جزیره خارک را رد کرده اند. در نتیجه حمله روز پنجشنبه واقعاً بخشی از تأسیسات این ترمینال و نیز یک نفت کش در حال بارگیری در این جزیره، آسیب دیده است. اما بخش های کلیدی این ترمینال از جمله تلمبه های حیاتی آن همچنان به فعالیت اشتغال دارند. حمله عراقی ها - که در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در ایران، صورت گرفت - مصممانه ترین حمله عراق در طول جنگ پنج ساله میان دو کشور بود و بدین ترتیب می تواند تغییر استراتژی بغداد قلمداد شود.»^(۴)

روزنامه امریکایی "نیویورک تایمز": «ایران حداقل سه انتخاب پیش رو دارد: اول آن که می تواند از ۱۵۰ هزار حاجی ایرانی که اکنون در عربستان هستند استفاده کند و این کشور را به هم بریزد. دوم آن که به خطوط لوله های نفتی و کشتی های نفت کش که نفت را از عراق، کویت، بحرین و یا هر جای دیگر در جهان عرب، انتقال می دهند، حمله نماید. سوم آن که در تلافی حمله به خارک، تأسیسات نفتی عربستان در "رأس التنوره" را با استفاده از موشک های "اسکاد" و یا حملات انتحاری، مورد حمله قرار دهد.»^(۵)

روزنامه کویتی "الانباء": «اگر ایران به فکر انتقام است، اشتباه کرده است. کشورهای ساحل خلیج فارس هم اکنون در شرایطی هستند که اگر مورد حمله واقع شوند، متقابلاً دست به حمله خواهند زد و ایران جنگ زده در صورت اقدام به تلافی حمله خارک، جبهه گسترده ای را در مقابلش خواهد گشود که ملزومات آن به مراتب بیش از چیزی است که می تواند در اختیار آن کشور قرار گیرد.» [هم اکنون بهترین زمان برای تقویت روابط میان ملت های خلیج فارس و ایران از طریق تشویق و حمایت ندهایی که در داخل ایران خواهان پایان مناقشات از طریق مذاکره می باشد، است.]^(۶)

۱-۵. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۱۲.

۲-۶. همان.

۳-۷. مأخذ ۲، ص ۳۹، رادیو اسرائیل، ۲۷/۵/۱۳۶۴.

۴-۸. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۲۸/۵/۱۳۶۴، صص ۳ و ۴،
خبرنگاری بی.بی.سی، ۲۷/۵/۱۳۶۴.

۵-۹. مأخذ ۳، صص ۲ و ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، ۳/۵/۱۳۶۴.

۶-۱۰. مأخذ ۲، ص ۱۴، خبرگزاری کویت، ۲۷/۵/۱۳۶۴.

"لوکوئیدین دویاری" چاپ فرانسه: «از طرف واشنگتن [این حمله] با نوعی تردید روبه رو شد، زیرا استحکامات دفاعی ایران در این منطقه قوی است.» (۱)

روزنامه ایتالیایی "لااستامپا": «در حال حاضر دنیا در یک ترس و وحشت به سر می برد، چرا که ایران در گذشته اعلام کرده است در صورتی که پایانه خارک از سوی عراق هدف حمله جدی قرار گیرد و صدور نفت متوقف شود، اقدام به بستن تنگه هرمز می نماید.» (۲)

"زود دویچه سایتونگ" چاپ آلمان: «ادامه جنگ با عراق، بستگی به صادرات نفت دارد. عراق طبق تخمین کارشناسان بی طرف، از کشورهای نفت خیز شبه جزیره عرب برای ادامه جنگ علیه اسلام انقلابی آیت الله خمینی، تاکنون بیش از چهل میلیارد دلار دریافت کرده است، اما ایرانی ها مجبورند که خرج جنگ را خود عهده دار باشند. آن ها کسی را ندارند که به آن ها کمک کند و دارای اعتبار کافی نمی باشند ولی عملاً بده کاری هم ندارند. ارتباط پولی آن ها با بانک های اروپایی تا ۸۰۰ میلیون دلار می رسد؛ طلب کاران امریکایی قبلاً راضی شده بودند.

ذخایر ارزی - که تهران میزان آن را به سان یکی از اسرار مملکتی می داند - طبق تخمین متخصصین امر، شش میلیارد دلار می باشد. این مبلغ برابر است با احتیاجات وارداتی ایران برای مدت چهار تا پنج ماه.» (۳)

"واشنگتن پست": «تهران به صادرات نفتی که در حال حاضر بین ۵/۱ تا ۲ میلیون بشکه نفت در روز تخمین زده می شود، وابسته می باشد تا بتواند از عهده نه تنها مخارج جنگ بلکه برنامه های داخلی خود نیز برآید. در حدود ۹۰ درصد صادرات نفت ایران از طریق جزیره خارک صورت می گیرد. اعتقاد بر این است که دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس که در جنگ از عراق حمایت نموده اند، عراق را از انجام یک حمله گسترده علیه ترمینال نفتی ایران منصرف نموده اند. گفته می شود که آن ها هراسان اند که در چنین حالتی، ایران در جست و جوی تلافی برآمده و در صدد نابود کردن ترمینال های نفتی برآید.» (۴)

۶۳۵

سفیر امریکا در کویت اذعان کرد که دو مسئله "خاورمیانه" و "جنگ ایران و عراق"، در برنامه کار کنفرانس آینده سران امریکا و شوروی در ژنو، است. اما وی طرح هرگونه اقدامی درباره این دو موضوع را بعید دانست. سفیر امریکا در کویت که در گفت و گو با روزنامه کویتی "القبس" سخن می گفت، افزود کشورش به کوشش های خود به منظور دست یابی به راه حلی مسالمت آمیز درباره مسئله خاورمیانه، ادامه خواهد داد.» (۵)

۶۳۶

"هاشم عقداوی" وزیر مشاور و عضو مجلس ملی عراق که در رأس یک هیئت پارلمانی سرگرم دیدار از کویت است، امروز در یک کنفرانس مطبوعاتی، از طرحی جدید درمورد پایان جنگ، سخن گفت. نکته جدید در این طرح - که به گفته وی قرار است در اجلاس

-
- ۱ - ۱۱. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۲۶ (۷/۷/۱۳۶۴)، ص ۲۱، نشریه لوکوتیدین دوپاری چاپ فرانسه، ۲۷/۵/۱۳۶۴.
- ۲ - ۱۲. مأخذ ۲، صص ۱۲ و ۱۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی از رم، ۲۷/۵/۱۳۶۴.
- ۳ - ۱۳. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۵ (۲۳/۶/۱۳۶۴)، ص ۱۲، نشریه زوددویچه سایتونگک چاپ آلمان، ۲۷/۵/۱۳۶۴.
- ۴ - ۱۴. مأخذ ۲، ص ۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، ۲۷/۵/۱۳۶۴.
- ۵ - ۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش های ویژه" شماره ۱۵۳، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۲۸، بخش عربی رادیو امان، ۲۸/۵/۱۳۶۴.

شهریورماه اتحادیه بین‌المجالس در "اتاوا" مطرح شود - اجازه دو کشور به ملت‌های خود برای انتخاب حکومت‌های مورد علاقه، بدون این که تحت فشار قرار گیرند، می‌باشد. رئیس مجلس کویت قول حمایت از این طرح در اجلاس آتی بین‌المجالس را داده است. (۱)

۶۳۷

در ادامه خبرهای مندرج در رسانه‌های خارجی درباره قاچاق تجهیزات نظامی ساخت آمریکا به ایران، نشریه انگلیسی "ساندی تایمز" امروز در یک گزارش مفصل، با اشاره به قاچاق اسلحه از انگلستان به ایران، این را زمینه‌ساز نزاع موجود بین دولت آمریکا و انگلیس، دانست و به چگونگی ارسال تسلیحات نظامی به ایران پرداخت. در این گزارش آمده است: «به گفته مقامات رسمی در گمرک وزارت دادگستری آمریکا، انگلستان به صورت یک محور برای قاچاق اسلحه به ایران درآمده است. مقامات امریکایی همچنین گفتند تلاش آن‌ها به منظور جلوگیری از این معاملات، به خاطر همکاری ضعیف مقامات انگلیسی عقیم مانده است.

نزاع موجود بین دو دولت آمریکا و انگلیس در همین زمینه که برای چندین سال ادامه داشت، اکنون به نظر می‌رسد که تشدید شده است. مقامات امریکایی که نسبت به انگلیسی‌ها، با مسئله صدور اسلحه به ایران با جدیت بیش‌تری برخورد می‌کنند، اعلام داشتند که در دو سال گذشته آن‌ها حداقل پنج باند صادرکننده اسلحه به ایران که از لندن به عنوان محل بارگیری و مرکز تدارکات مالی استفاده می‌کردند را متلاشی کرده‌اند. به گفته مقامات گمرکی آمریکا، یک شرکت انگلیسی - که یکی از برندگان جایزه صادرات ملکه نیز می‌باشد - در معاملات تسلیحات نظامی با هر دو کشور ایران و عراق در خلال جنگ خلیج فارس، دست داشته است.

به گفته دادستان امریکایی، تسلیحات نظامی امریکایی که از طریق لندن به ایران ارسال گردیده، شامل پیچیده‌ترین تسلیحات نظامی که برای جهان آزاد شناخته شده، می‌باشد. گفته می‌شود که برخی از اجناس که ایرانی‌ها از طریق انگلستان به دست آورده‌اند، از ناوهای هواپیمابر و پایگاه‌های نیروی دریایی به سرقت رفته است.

آژانس‌های اطلاعاتی مدارکی به دست آورده‌اند که نشان می‌دهد بازرگانان اسلحه که لندن را به عنوان پایگاهی مورد استفاده خود قرار داده بودند، مستقیماً با ارتش ایران در لندن و مراکز وزارت دفاع در تهران معامله کرده‌اند. مقامات رسمی در لندن اکنون اعتراف می‌کنند که حواله‌های تسلیحات ایران از طرف شرکت ملی نفت ایران که در ساختمانی نزدیک "اسکاتلندیارد" واقع است، ارسال می‌شود.

عدم توافق بین واشنگتن و لندن، از دیدگاه‌های متفاوت آن‌ها در رابطه با فروش اسلحه به ایران، ریشه می‌گیرد. در حالی که ایالات متحده آمریکا کلیه صادرات خود به ایران را پس از

۱-۱۶. همان، ص ۴، خیرگزاری جمهوری اسلامی از کویت.

بحران گروگان گیری ممنوع ساخته اما سیاست انگلستان در زمینه صادرات اسلحه به ایران متفاوت بوده است. در حال حاضر بخش تجارت و صنعت انگلستان که جواز صادرات را می دهد، تنها صادرات سلاح های مرگبار و یا قطعاتی که منجر به طولانی تر شدن جنگ با عراق می گردد را ممنوع ساخته است، در نتیجه انگلستان به کالاهایی که صدور آن ها توسط امریکا متوقف گردیده، اجازه صدور می دهد.

گذشته از این، ایرانی ها به منظور به دست آوردن قطعات یدکی تسلیحات ساخت امریکا که توسط شاه خریداری شده، راه های دیگری نیز یافته اند. در نتیجه معاملاتی که در امریکا صورت گرفته، همچنین با کمک کالاهایی که بعضی اوقات از طریق انگلستان بارگیری شده، در حال حاضر نیروی هوایی ایران بیش از بیست جنگنده "اف ۱۴" در حال عملیات دارد که این تعداد، هشت جنگنده بیش از سال گذشته می باشد.

همچنین تعداد فراوانی قطعات یدکی که برای جنگنده های اف ۱۴ به دست آورده است؛ این موفقیت از سوی ایران، منجر به تجدید نظر سخت گیری، امریکایی ها بر روی صادرات شده است.

انگلستان ادعا می کند که مأمورین گمرک امریکا در تحقیقات خود افراط کرده اند. آن ها همچنین فروش کالاهای ویژه امریکایی توسط شرکت های انگلیسی را تکذیب می کنند.^(۱)

۶۳۸

به گزارش خبرگزاری فرانسه، "یاسر عرفات" که پریشب (۲۵/۵/۱۳۶۴) وارد بغداد شده است، امروز با صدام دیدار کرد. آن ها نتایج کنفرانس اخیر سران عرب، به ویژه در ارتباط با جنگ ایران و عراق را مورد بحث و بررسی قرار داده اند.^(۲)

۶۳۹

"سید حسین موسوی" (ابوهشام) که به دعوت وزارت امور خارجه ایران در هیئتی از حزب الله لبنان و با "شیخ صبحی الطفیلی" امروز وارد تهران شده است، پس از ورود به تهران در مصاحبه ای با خبرنگاران نشریات خارجی و عربی زبان در محل پایون دولت شرکت کردند. ابوهشام درباره سفر اخیر مورفی به منطقه گفت: «منظور مورفی از آمدن به منطقه، ایجاد یک هماهنگی بین طرح های امریکا و تحرک اخیر با یاسر عرفات است که کنفرانس اخیر سران عرب نیز به همین منظور برگزار گردید.»^(۳)

۶۴۰

امروز در دمشق در دفتر کار یک مقام امنیتی سوریه با حضور سفیر ایران در دمشق، یک بسته پستی انفجاری که برای سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق ارسال شده بود، مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه، یک ایرانی متخصص انفجار و یک متخصص سوری نیز شرکت داشتند. این بسته سه روز پیش با پست هوایی به مقصد سفارت ایران، از فرانسه

- ۱-۱۷. مأخذ ۲، صص ۱۸ و ۱۹، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه ساندی تایمز، ۲۷/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۱۸. روزنامه اطلاعات، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۲۰، به نقل از خبرگزاری فرانسه از بغداد.
- ۳-۱۹. روزنامه کیهان، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۱۸.

آمده بود ولی در اداره پست به وسیله دستگاه جدیدی که پس از انفجار قبلی (۱) سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق، خرید شده و با آن همه بسته های پستی سفارت خانه ها بازرسی می شود، کشف شده بود. به نظر کارشناسان سوری، در ارسال این بسته که تمبر پست فرانسه را نداشته اما مهر گمرک هوایی فرودگاه فرانسه را دارد، احتمالاً دولت فرانسه نیز دست داشته است. متخصص ایرانی حاضر در جلسه نیز گزارش داد این بسته که حدود چهارصد گرم وزن دارد، دارای برنامه انفجاری دو زمانه است.

نتیجه گفت و گوی مقام های سوری و ایرانی حاضر در جلسه این شد که در خصوص دخالت مقام های کشور فرانسه در این ماجرا، از سفارت این کشور در سوریه توضیح خواسته شود.

خاطرنشان می شود که این دومین محموله پستی انفجاری است که ظرف یک هفته اخیر برای سفارت خانه های جمهوری اسلامی ایران ارسال می شود. محموله اول در دست وابسته نظامی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان منفجر گردید ولی آسیب چندانی به وی نرساند. (۲)

۶۴۱

تحركات ایدایی علیه انتخابات ریاست جمهوری که روز جمعه گذشته برگزار شد، همچنان در ابعادی کوچک، ادامه دارد. امروز یک انفجار و یک آتش سوزی در دو نقطه کشور اتفاق افتاد: در خیابان "کمیل" (بابائیان) در غرب تهران بر اثر انفجار بمبی که در یک وانت توپوتا کار گذاشته شده بود، سی تن مجروح شدند. در این انفجار علاوه بر متلاشی شدن این خودرو، شانزده خودرو دیگر نیز آسیب دید و به شیشه های منازل و فروشگاه ها تا شعاع ۱۵۰ متری خساراتی وارد آمد. (۳)

به نوشته روزنامه کیهان در مورد این انفجار، تعدادی از مجروحان در محل مداوا شده اند و هشت تن دیگر را مردم و مأموران امدادگر به بیمارستان برده اند که هفت تن از آنان به طور سرپایی در مراکز درمانی مداوا شده اند و فقط یک نفر بستری شده است. (۴) در بندر انزلی نیز کتاب خانه ستاد بسیج "کپورچال" را با بنزین به آتش کشیده اند که چندین جلد کتاب و قرآن مجید طعمه حریق شده است. (۵)

۶۴۲

در جلسه امروز هیئت دولت، پس از ارائه گزارشی از وزیران خارجه و کشور درباره اوضاع افغانستان، آقای "موسوی" نخست وزیر، گفت: «ایران نمی تواند شاهد خیانت به ملت افغانستان

ص: ۷۶۰

۱- منظور از "انفجار قبلی"، انفجار یک بسته پستی در سفارت ایران در دمشق است که قبلاً سبب مجروح شدن شدید حجت الاسلام "محتشمی" سفیر ایران در سوریه، گردیده بود. قطع دست راست از آرنج، قطع نیمی از پنجه دست چپ، آسیب دیدگی شدید ستون فقرات و گوش سفیر ایران، از جمله خسارات انفجار این بسته پستی بوده است.

- ۲-۲۰. دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، "بولتن" نشریه خبری شماره ۸۶/۳، ۲۷/۵/۱۳۶۴، صص ۱ و ۲.
- ۳-۲۱. سند شماره ۲۰۰۰۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۱.
- ۴-۲۲. روزنامه کیهان، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۱۹.
- ۵-۲۳. سند شماره ۲۰۰۰۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

باشد و هر نوع تصمیمی در مورد سرنوشت افغانستان بدون دخالت واقعی مردم، مورد مخالفت همه نیروهای مؤمن افغانی قرار خواهد گرفت.»^(۱) خاطرنشان می شود که اخیراً بعضی از منابع شوروی، ایران را به دخالت در امور افغانستان شدیداً متهم و محکوم کرده اند.

۶۴۳

"نایف" وزیر کشور عربستان، امروز در مصاحبه ای مطبوعاتی به تفصیل درباره مسائل مختلف حج صحبت کرد. وی گفت: «اسلام دین کاملی است که تمام امور از جمله سیاست در آن وجود دارد ولی می بایست بین این موضوع که اسلام را وسیله ای در خدمت سیاست یا سیاست را وسیله ای در خدمت اسلام قرار دهیم، فرق قائل شویم. ما می گوییم می بایست همه چیز از جمله سیاست را در خدمت اسلام قرار دهیم و این مفهوم صحیح اسلامی از این جریان است. ما در عربستان امکان ندارد که اسلام و دین را از سیاست جدا کنیم؛ سیاست جزئی از کل اسلام ولی اسلام کل قضیه است.»

وی درباره این که عربستان در خصوص سفر برخی از حجاج برای اجرای مناسک حج، مشکل آفرینی کرده است، گفت: «هرگز؛ ما امکان حج را در اختیار هر مسلمانی قرار می دهیم و درهای سفارت خانه های عربستان در تمام کشورهای جهان در مقابل تمام حجاج گشوده است و عربستان هیچ مانعی را در مقابل هیچ زائری در تمام جهان قرار نمی دهد.»^(۲)

ص: ۷۶۱

۱- ۲۴. روزنامه کیهان، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۲- ۲۵. سند شماره ۰۹۶۲۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از: دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۲/۶/۱۳۶۴.

۶۴۴

امروز مهم ترین تحرک جنگ در همه جبهه ها، تجاوز یک فروند هواپیمای عراقی به حریم هوایی بخش "اشنویه" بود که ساعتی قبل از ظهر انجام شد. این هواپیما با آتش پرحجم پدافند هوایی منطقه روبه رو شد و درحالی که می گریخت، دیوار صوتی را شکست. (۱)

۶۴۵

در ادامه حملات و تحرکات ایذایی ضدانقلاب در غرب کشور، دیروز و امروز نیز حوادثی روی داد که برخی از موارد آن در گزارش های مراکز نظامی و اطلاعاتی منطقه چنین است:

ساعت ۱۹ روز گذشته یک خودرو تویوتا متعلق به واحد مهندسی منطقه شمال غرب، در جاده مریوان به طرف "سه راه حزب الله" در کمین ضدانقلاب (از گروه کومه له) گرفتار شد که از سرنشینان آن، یک تن شهید شد و دوتن نیز مجروح شدند. (۲) امروز نیز عناصر ضد انقلاب به مدت دو ساعت پایگاه "شور جم" سردشت را زیر آتش گرفتند که بر اثر واکنش نیروهای اسلام، ناچار گریختند. (۳) همچنین چند درگیری در ساعات متناوب شب بین پرسنل پایگاه "حاج بایرم" و پایگاه "سرخاب" (واقع در محور مهاباد - سردشت) با عناصر ضدانقلاب، بدون تلفات خاتمه یافت. (۴)

۶۴۶

به گزارش رادیو امریکا، هیئتی از کارشناسان خنثی سازی بمب از نیروی دریایی امریکا به یک نفت کش بلژیکی هدف قرار گرفته در آب های خلیج فارس، منتقل شده اند تا راکت منفجر نشده ای را در این نفت کش خنثی کنند. این رادیو افزود: «نفت کش بلژیکی روز گذشته در نزدیکی ساحل قطر توسط هواپیمایی که گفته می شود متعلق به ایران بود، هدف اصابت دو موشک قرار گرفت. یکی از دو موشک بلافاصله منفجر شد ولی موشک دیگر هنوز منفجر نشده است.» (۵)

۶۴۷

بازتاب حمله به خارک امروز نیز نسبتاً وسیع بود و از بخش های عمده آن، بحث درباره احتمال حمله انتقامی ایران و امکان یا عدم امکان آن بود. امروز رادیو امریکا در مورد

ص: ۷۶۳

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۳ (۲۹/۵/۱۳۶۴)، ص ۳.

۲- ۲. سند شماره ۰۹۶۳۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد منطقه ۲ نجف، اطلاعات نظامی، ۴/۶/۱۳۶۴.

۳- ۳. سند شماره ۲۰۰۰۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱/۶/۱۳۶۴، ص ۱.

۴-۴. همان، ص ۲.

۵-۵. واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی، نشریه "رادیوهای بیگانه"، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳، رادیو امریکا،

۲۸/۵/۱۳۶۴.

احتمال حرکت انتقام جویانه جمهوری اسلامی، گفت: «شرکت های امداد دریایی بیم دارند که ایران به خاطر انتقام جویی از حملاتی که بر پایانه نفتی خارک به عمل آمد، کشتی های تجاری را در خلیج فارس مورد حمله قرار دهد و به همین منظور کشتی های نجات را به حال آماده باش درآورده اند. ایران تاکنون در مقابله حمله هوایی پنج شنبه گذشته عراق در جزیره خارک، سکوت کرده است. ... احتمال بسیار می رود که ایران اولین حمله خود را متوجه "شاع العالم" در شمال قطر کند.» (۱) روزنامه کویتی "السیاسه" نیز نوشته است: «زمان برای شتاب بخشیدن به تلاش های صلح، مساعد می باشد و هنگام آن رسیده که مناسبات دوستانه بین ایران و کشورهای خلیج فارس [دوباره برقرار شود. اگر حکومت اسلامی تهران به اقدامات انتقام جویانه دست بزند، اعراب ضرباتی دوچندان به آن رژیم وارد خواهند کرد.» (۲)

از سوی دیگر، "مهملی عبیدی" دبیرکل شورای اتحاد اقتصادی عرب، در یک موضع گیری شدیداً ضدایرانی گفت: «جزیره خارک یک هدف استراتژیک و عامل مهم مخالفت رژیم ایران با کوشش های صلح است که باید نابود شود تا ایران درخواست صلح و هم زیستی با همسایگان خود بدون دخالت در امور داخلی آن ها را بپذیرد.» (۳)

در این حال، سفیر امریکا در کویت (آنتونی کوئیتی) نیز در مصاحبه ای با روزنامه "القبس" در پاسخ به این سؤال که "آیا ایران به بستن تنگه هرمز اقدام خواهد کرد؟" گفته است:

«برای من دشوار است که در همین جا درباره واکنش ایران پیش گویی کنم. ایرانی ها امکانات نظامی خاصی دارند ولی نمی دانم که در زمین و یا در هوا علیه عراق از آن استفاده خواهند کرد.» وی با اظهار بی اطلاعی از میزان خسارات وارده بر خارک، افزود: «طی دو روز آینده می توانیم میزان خسارات و این که ایران قادر خواهد بود که نفت خود را صادر نماید یا نه، تعیین کنیم.»

وی گزارش های مبنی بر فروش سلاح های امریکایی به ایران توسط اسرائیل را تکذیب کرده و افزوده است که این گزارش ها "صرفاً یک پیش گویی مطبوعاتی است." این سفیر سپس خاطرنشان کرده که ایران اغلب نیازمندی های تسلیحاتی خود را از کشورهای شرقی به دست می آورد و دولت متبوع وی جهت تحریم فروش اسلحه به ایران می کوشد. (۴)

۶۴۸

روزنامه امریکایی "کریستین ساینس مانیتور" به نقل از تحلیل گران نظامی غرب نوشت: «با توجه به جریان مستمر صادرات تسلیحات مدرن نظامی از سوی غرب و کشورهای بلوک شرق به عراق - که قوه محرکه جنگ را به سود عراق تغییر داده است - در این مرحله پیروزی ایران در جنگ بعید به نظر می رسد.» (۵)

۶۴۹

در ادامه رایزنی های "هاشم عقداوی" جهت کسب حمایت از مواضع عراق در اجلاس آتی بین المجالس، وی پس از سفر روز گذشته به کویت، امروز وارد امارات شد. هاشم عقداوی در

- ۱-۶. همان، صص ۳ و ۲، رادیو امریکا به نقل از روزنامه "واشنگتن پست" به نقل از آسوشیتدپرس، ۲۸/۵/۱۳۶۴.
- ۲-۷. مأخذ، ص ۴، رادیو اسرائیل ۲۹/۵/۱۳۶۴، به نقل از روزنامه "السیاسه" چاپ کویت.
- ۳-۸. مأخذ، ص ۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۵/۱۳۶۴.
- ۴-۹. مأخذ، صص ۱۵ و ۱۶، خبرگزاری کویت به نقل از روزنامه "القبس"، ۲۸/۵/۱۳۶۴.
- ۵-۱۰. مأخذ، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۵/۱۳۶۴، به نقل از روزنامه "کریستین ساینس مانیتور" به نقل از خبرگزاری کویت از واشنگتن.

این سفر مدعی است که قصد دارد یک طرح عراق در مورد جنگ را که قرار است در خلال اجلاس ماه آینده اتحادیه بین المجالس در "کانادا" مطرح شود، با نمایندگان شورای ملی امارات در میان گذارد.

سرپرست هیئت پارلمانی امارات پس از مذاکرات با هیئت عراقی، گفته است پیش نویس قطع نامه ای را که به وسیله مجلس عراق به اجلاس اتحادیه بین المجالس تسلیم خواهد شد، بررسی کرده است. به گفته وی، این پیش نویس از تلاش های بین المللی که به منظور رسیدن به راه حلی مسالمت آمیز و جامع برای جنگ، انجام می شود، حمایت می کند و متضمن آتش بس سریع میان مذاکرات مستقیم و غیرمستقیم و همچنین ایفای نقش مثبت در تضمین امنیت و ثبات منطقه است. سرپرست هیئت "اماراتی" افزوده است که از این پیش نویس در اجلاس اتحادیه بین المجالس حمایت خواهد کرد.

"هاشم عقداوی" نیز پس از خاتمه دیدارش، گفته است مذاکرات با اعضای شورای ملی اتحادیه ثمربخش بوده و دریافته است که آن ها کاملاً از خواسته های عربی و به ویژه تمایل به خاتمه جنگ ایران و عراق، آگاهی دارند. (۱)

۶۵۰

روزنامه "کیهان" امروز در تفسیر مفصلی درباره سخنان وزیر کشور کویت، با استناد به گزارش های رسانه های غربی و نیز نهادهای دولتی کویت که به طور تلویحی عراق را در انفجارات و خراب کاری ها در سطح منطقه کویت دخیل دانسته اند، نوشته است:

«اظهارات دیروز وزیر کشور کویت نشان می دهد که دولت کویت قصد ندارد سیاست خود را در زمینه خراب کاری های ماه های اخیر تغییر دهد. امروز دیگر بسیاری از حقایق پیرامون انفجارها و عملیات خراب کاری در کشورهای حوزه خلیج فارس و از جمله کویت روشن شده است. مأموران عراقی گروه گروه در شیخ نشین های حاشیه جنوبی خلیج فارس شناسایی و دست گیر می شوند؛ اعضای گروه های خراب کاری عراق پس از دست گیری اعتراف می کنند که قصد داشته اند اقدام به بمب گذاری در این کشورها کنند، آن هم با شیوه ای که ایران مسئول و مقصر قلمداد شود.

از سفارت خانه عراق در یکی از همین شیخ نشین ها ۱۷ صندوق سلاح مهمات کشف می شود که به طور قاچاق و با پوشش های سیاسی به مقصد فرستاده شده؛ اعضای سفارت و سفیر عراق به جرم طرح و برنامه ریزی و تدارکات خراب کاری از شیخ نشین مذکور اخراج می شوند.

در پارلمان کویت گفته می شود مرزهای این کشور با عراق باید شدیداً کنترل شود، زیرا اسلحه و مهمات از این مرزها وارد کویت می شود و حتی مطبوعات غرب می نویسند و تحلیل می کنند که عراق تصمیم گرفته است با انجام یک رشته خراب کاری در کشورهای عرب حوزه خلیج فارس و مقصر نشان دادن ایران، جو بدبینی و خصومت نسبت به ایران را در این کشورها دامن بزند.

۱-۱۱. سند شماره ۲۱۲۲۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۴/۶/۱۳۶۴، ص ۳.

اما متأسفانه علی رغم همه شواهد و ادله آشکار، هنوز هم دولت کویت قصد ندارد بگوید بمب‌هایی که انفجار آن‌ها جان چندین بی‌گناه را گرفت و گروهی را مجروح ساخت، توسط عراقی‌ها کار گذاشته شده بود. دولت کویت قصد ندارد بگوید سوء قصدی که علیه جان امیر این کشور صورت گرفت، توسط عراقی‌ها برنامه‌ریزی و انجام شده بود. وزیر کشور کویت در پاسخ سؤال خبرنگار اردنی "الیوم" در مورد نتایج تحقیقات پیرامون این حوادث می‌گوید «هنوز زمان اعلام نتایج تحقیقات مناسب نیست»، شیخ "نواف" می‌گوید: "دست یک کشور در پشت این ماجرا است"، اما آن کشور را نام نمی‌برد؛ چرا؟

شاید دولتی‌های کویت منتظرند مثلاً در آفریقا یا امریکای لاتین کودتایی یا اتفاق دیگری روی دهد و بعد بدون درد سر بگویند سوء قصد به جان امیر کویت مثلاً کار دولت شیلی یا پاراگوئه است! دولت مردان کویت از چه می‌ترسند؟ اگر هراس‌شان از این است که رژیم بغداد ممکن است با اعلام نتایج دولت کویت درباره خراب کاری‌های اخیر، عصبانی شود و مثلاً دست به خراب کاری‌های تازه بزند، از کجا که نگفتن و اعلام نکردن، موجب توقف اقدامات بغداد باشد؟

وزیر کشور کویت در مصاحبه‌ای که دیروز منتشر شد، سخن از تروریسم دولتی می‌راند و وعده می‌دهد که در اجلاس ماه سپتامبر شورای همکاری‌های خلیج فارس، این موضوع و راه‌های مقابله با آن بررسی خواهد شد.

در این زمینه هم ما دو نکته به حکومت کویت گوشزد می‌کنیم: اول این که با کلی‌گویی‌ها، مبهم‌گویی‌ها و سمبولیک‌حرف‌زدن‌ها و شعار دادن‌ها کار درست نمی‌شود؛ اگر عوامل خراب‌کاری را می‌شناسید، نام ببرید و محکوم کنید و عکس‌العمل نشان دهید؛ اگر نمی‌شناسید، پس منظورتان از این حرف‌ها و این که "می‌دانید دست یک کشور در پشت ماجرا است"، چیست؟ شیخ نواف می‌گوید: "یکی از راه‌های مقابله با تروریسم دولتی، تحریم کشوری است که آن را تشویق می‌کند و به آن عمل می‌کند"، منظور کدام کشور است؟ چرا نام این کشور را نمی‌برید؟ شما که حاضر نیستید این کشور را معرفی کنید، چگونه انتظار دارید دیگران آن را تحریم کنند؟ ما می‌گوییم نیازی به تحریم نیست؛ شما فقط به آن کشور کذایی کمک نکنید، وجوه هنگفت خریدهای تسلیحاتی آن را نپردازید، راه‌های تان‌را، اسکله‌های تان‌را، بیمارستان‌های تان‌را و ... در اختیار ارتش متجاوز آن قرار ندهید، از آن حمایت نکنید و تجاوزش را "دفاع از آرمان‌های عربی" قلمداد نکنید، جنایاتش را "پیروزی‌های بزرگ" معرفی نکنید.

نکته دوم این که برای مقابله با تروریسم دولتی، گام اول این است که دولت‌ها خود دست به این عمل نزنند. شما که با مردم کویت و بیگانگان مقیم، آن می‌کنید که اسرائیلی‌ها با فلسطینی‌ها کردند، چه طور می‌توانید در تقبیح این موضوع سخن بگویید؟! دسته دسته

ایرانی ها را شبانه از کاشانه شان در کویت بیرون می کشید، به حبس می برید و پس از ماه ها شکنجه و تزییق، با بدترین شکل بیرون شان می کنید! شما که خود می گوئید در زندان های تان از چوب و فلک استفاده می کنید و علی رغم همه کنترل ها و اعمال روش های پلیسی اطلاعاتی، اخیراً فاش شد پنج نفر ایرانی در زندان های شما جان سپرده اند، دیگر نمی شود در عمل جنایت کرد و در حرف از ارزش ها و آرمان های مقدس دفاع کرد؛ یا باید تروریست بود و یا باید با آن مقابله کرد، راه دیگری وجود ندارد. نفع همه مردم منطقه و نیز نفع دولت کویت در این است که عملاً علیه تروریسم دولتی یا غیر دولتی، اقدام کنند.»^(۱)

یادآوری می شود که وزیر کشور کویت شیخ "نواف الاحمد الصباح" روز گذشته در مصاحبه ای با روزنامه اردنی "الیوم" گفته بود که گزارش های مبنی بر وجود خلاء امنیتی در منطقه خلیج فارس، بی اساس است و به وسیله قدرت هایی که در صدد سلطه بر منطقه هستند، منتشر می شود. وی با اشاره به این که وزیران کشورهای عضو شورا قرار است در اجلاس ماه سپتامبر خود چگونگی مقابله با تروریسم در منطقه را مورد بحث و بررسی قرار دهند، تأکید کرده که برقراری هماهنگی امنیتی در مورد این مسئله، اولویت حیاتی دارد.

به گفته شیخ نواف الاحمد الصباح، دامنه اعمال تروریستی اخیر در کویت، به دیگر کشورهای عضو شورا و به طور کلی در جهان نیز کشیده شده است. وی درباره تروریسم دولتی نیز گفته است: «این مسئله تأسف آورنده است که تروریسمی که جهان شاهد آن بود، یک تروریسم سازمان یافته و برخوردار از حمایت برخی کشورها می باشد و این بدان دلیل است که برای آن ها توسل به تروریسم، تنها راه دست یابی به اهداف غیرقانونی تلقی می شود.»

نواف تأکید کرده که کویت در معرفی نام کشوری که در اقدامات تروریستی برای ضربه زدن به امنیت کویت دست داشته، درنگ نخواهد کرد. وی در پایان گفته است: «ریشه کن کردن تروریسم در جهان کار مشکلی است، اما به هر حال می توان ابعاد آن را با تحریم بین المللی کشورهای بی که در صدور هدایت تروریسم دست دارند، محدود کرد.»

روزنامه کیهان بعد از تفسیر سخنان وزیر کشور کویت، افزوده است: «چند تن از مأموران عراقی اخیراً در بحرین و امارات متحده عربی به جرم توطئه و خراب کاری، شناسایی، دست گیر و اخراج شدند. همچنین پس از سوءقصد به جان امیر کویت، گفته شد عراق عامل سوءقصد بوده است، اما دولت کویت از اعلام نتایج تحقیقات خود در این باره خودداری می کند.»^(۲)

۶۵۱

وزیر امور خارجه یوگسلاوی (رایف دیزداویچ) در رأس هیئتی به دعوت همتای ایرانی خود، امروز وارد تهران شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در اولین ملاقات وزیران خارجه دو کشور، درباره اوضاع جهانی به ویژه اجلاس آتی وزیران خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد که در "لواندا" پایتخت آنگولا برگزار می شود، مذاکره کردند.^(۳) در این

- ۱-۱۲. روزنامه کیهان، ۲۸/۵/۱۳۶۴، ص ۲.
- ۲-۱۳. همان، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری کویت
- ۳-۱۴. روزنامه کیهان، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

حال، روزنامه "بوربا" چاپ یوگسلاوی، نوشته است: «این به عهده جنبش عدم تعهد است که کشورهای ایران و عراق دو عضو برجسته خود را بر سر میز مذاکرات بیاورد. [...] جنگ پنج ساله بین دو کشور، از نظر سیاسی و اخلاقی خط مشی جنبش عدم تعهد و استراتژی جهانی این جنبش را تنزل می دهد. جنگ یاد شده با خشونت و اثرات مخرب خود به طور آرام ولی مطمئن به فراسوی چارچوب منطقه خاورمیانه گسترش یافته است.»

این روزنامه خاطرنشان کرده است: «به هر حال اقداماتی که جنبش عدم تعهد تا کنون برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق اتخاذ کرده، نتایج مطلوب و لازم را در بر نداشته و بنابراین، راه خروج از این دایره شوم باید در لواندا پیدا شود.»^(۱)

۶۵۲

"میرحسین موسوی" نخست وزیر، در مصاحبه ای با خبرنگاران مطبوعات داخلی و رادیو و تلویزیون، به بیان مطالبی درباره این موضوع ها پرداخت: انتخابات ریاست جمهوری، جهت گیری های سیاسی و اقتصادی مطابق منافع کشور و مردم، سهم بخش خصوصی در تجارت خارجی، مصادره کارخانه ها و اولویت واگذاری آن ها به کارکنان و کارگران شان، اقتصاد جنگی و قوت دولت در این امر.

وی ابتدا در مورد انتخابات گفت: «انتخابات ریاست جمهوری با استقبال و آرامش در سراسر کشور برگزار شد و اقدامات ما در رابطه با مسائل امنیتی موفقیت آمیز بود. در رسانه های گروهی خارج از کشور اطلاعاتی ها و تهدیدهایی در این زمینه انتشار یافت و خواستند انتخابات را مخدوش کنند و نگذارند به انجام برسد، اما نتایج انتخابات نشان داد که تمام این توطئه ها خنثی شد.»

موسوی به احتمال عوض شدن نخست وزیر اشاره کرد و گفت: «در این انتخابات، یکی از ویژگی ها، حضور گسترده مردم بود، اما در تبلیغات کاندیداهای ریاست جمهوری انتقاداتی صورت گرفت که گاهی از حد نصاب گذشته است. در این مورد عرض کنم تعصبی به این دولت نداریم و حرکت مان به نفع جمهوری اسلامی است و این حرکت در فضای باز، رشد خودش را ادامه می دهد.»

میرحسین موسوی در مورد این انتقاد عناصری که می گویند "دولت با کمک به محرومان و مستضعفان، بخش خصوصی را محدود کرده است" گفت: «این که گفته می شود ما به نفع مستضعفین شعار می دهیم، این افتخار دولت است که ما تنها شعار نمی دهیم بلکه عمل هم می کنیم. هر دولتی باید در جهت مستضعفین حرکت کند، ما این را از امام امت و قرآن کریم یاد گرفتیم. ما مقلد امام هستیم، ما غیر از این نمی توانیم عمل کنیم؛ اگر کسی غیر از این می گوید، باید بیاید توضیح دهد. اگر امکاناتی در دست دولت است، اصلی ترین وظایف دولت این است که به قشرهای مستضعف کمک کند؛ زمانی که استعدادها زیر پا گذاشته می شد، گذشت.»

نخست وزیر افزود: «این که گفته می شود "دولت به بخش خصوصی اهمیت نمی دهد"، باید در

۱-۱۵. مأخذ ۱، ص ۳، خبرگزاری یوگسلاوی از بلغراد به نقل از روزنامه "بوربا".

این مورد بگویم دولت با آمار و ارقام نشان می دهد که قدم هایی در این زمینه برداشته است. در این دو سال، قانونی برای تجارت خارجی در نظر گرفته شده که سهم بخش خصوصی بین ۱۵ تا ۲۰ درصد است. وقتی ما قانون داریم، مگر می توانیم خلاف قانون کاری کنیم؟!»

وی درباره واگذاری و فروش کارخانه ها توضیح داد: «در مورد کارخانه های کشور و صنایع، شورای انقلاب تمام صنایع متعلق به افراد مفسد و وابسته به رژیم طاغوت را مصادره کرده است. بعضی از این ها که مصادره شده، در اختیار بنیاد یا در دست دولت قرار دارد. آیا دولت می تواند یک ریال از این ها را بذل و بخشش کند؟! کدام دستور دینی اجازه می دهد که ما از حق مردم صرف نظر کنیم یا این که ما این صنایع را یک ریال کم تر از قیمت اصلی به عده ای بفروشیم؟ اصلاً این را قبول نمی کنیم، نه من و نه دولت دیگر این کار را قبول نمی کند. ما گفتیم هر کس که باعث رشد اقتصادی کشور گردد، می تواند سرمایه گذاری کند و این از افتخارات دولت است. اما این که ما بیایم کارخانه ها را در اختیار آن ها قرار دهیم، این درست نیست و اگر هم کارخانه ای واگذار شود، در وهله اول به کسانی واگذار خواهد شد که زحمت کشیدند. کمیسیون های مختلفی در این مورد گذاشته ایم تا آن نوع صناعی که کلیدی نیستند، ما این کارخانه ها و صنایع را به کارکنان و کارگران آنان واگذار کنیم.»

نخست وزیر سپس درباره اقتصاد جنگی، به توانایی دولت در حل معضلات اقتصادی اشاره کرد و به مقایسه وضع نظام جمهوری اسلامی ایران با حکومت عراق پرداخت:

تصویر

تهران ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ - مصاحبه مطبوعاتی میرحسین موسوی نخست وزیر:

این افتخار دولت است که در جهت مستضعفین حرکت کند. ما این را از امام امت و قرآن کریم یاد گرفته ایم.

تهران ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ - مصاحبه مطبوعاتی میرحسین موسوی نخست وزیر:

این افتخار دولت است که در جهت مستضعفین حرکت کند. ما این را از امام امت و قرآن کریم یاد گرفته ایم.

ص: ۷۶۹

«برادران باید قبول کنند که این اقتصاد آن توان مندی را داراست که توانست جنگ را در مدت پنج سال اداره کند. ما به کسی مانند امریکا، اروپا و شوروی دست دراز نکردیم، ما تکیه مان به مردم بود که این جنگ را اداره کردیم، اما رژیم عراق هنگام شروع جنگ، ۳۶ میلیارد دلار ذخیره ارزی داشت و ۴۰ میلیارد دلار کمک های بلاعوض از عربستان سعودی، کویت، اردن، مصر دریافت کرد. ما بر پایه این روحیه بود که جنگ را ادامه دادیم و نرخ تورم را به ۳/۴ درصد رساندیم. تمام این اقدامات علی رغم مشکلات ارزی و فروش نفت بود که برای ما تراشیدند.»^(۱)

۶۵۳

در آستانه برگزاری راه پیمایی بزرگ "برائت از مشرکین" در مراسم حج، امیر "نایف" وزیر کشور عربستان سعودی، در گفت و گویی با خبرنگاران داخلی این کشور ضمن تأکید بر لزوم ایجاد امنیت هر چه بیش تر برای حجاج در عربستان سعودی، گفته رادیو ایران مبنی بر هماهنگی با عربستان سعودی جهت تظاهرات در مکه معظمه را نفی کرد: «تا کنون هیچ گونه هماهنگی با مسئولین کشور عربستان نشده است.»^(۲)

ص: ۷۷۰

۱-۱۶. مأخذ ۱۲، صص ۱ و ۲.

۲-۱۷. مأخذ ۱۵، ص ۱.

امروز یک فروند هواپیمای عراقی در ساعت ۶:۲۵ دقیقه صبح امروز به حریم هوایی سلماس تجاوز کرد که پس از مواجه شدن با آتش پدافند هوایی، در حین گریختن، دیوار صوتی را شکست. (۱)

انفجار مین در جاده روستای " الواتان " در منطقه سردشت، یک خودرو حامل اهالی روستا را منهدم کرد. در این حادثه، از روستاییان سه تن شهید و عده ای مجروح شدند. گزارش امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از قرارگاه حمزه و استانداری حاکی است که نیروهای عراقی با هم دستی عناصر ضدانقلاب، محل تجمع اهالی را که برای کمک به مجروحان آمده بودند، با توپخانه هدف گرفتند که بر اثر آن، هفده تن از روستاییان شهید و شانزده تن نیز مجروح شدند. (۲)

همچنین یک گزارش سپاه حاکی است که شب هنگام نیروهای ضد انقلاب "کومه له" از طرف یکی از محلات شهر سقز به داخل شهر نفوذ کردند و پس از کمین، با رزمندگان گشت ثارالله درگیر شدند و دوتن از آنان را شهید و دوتن را نیز زخمی کردند. ضد انقلابیون با رسیدن نیروهای کمکی، از محل گریختند. (۳)

از سوی دیگر، گزارشی که امروز در یک نشریه داخلی سپاه منتشر شد، نوع برخورد گروه های محارب با دو طرح موفق " اعلام عفو عناصر گروه های مسلح که قصد بازگشت به زندگی عادی دارند " و نیز "مسلح کردن مردم روستاها برای حفظ همان روستا" را نشان می دهد. در این گزارش آمده است: «افراد کومه له بعد از یک درگیری ناموفق با نیروهای خودی در اطراف شهر سقز، هفت نفر از اهالی روستای محل درگیری - که پنج نفر آن ها از تسلیمی ها (۴) بوده اند - را به اسارت گرفته و

۱-۱. روزنامه کیهان، ۲۹/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۲-۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۴ (۳۰/۵/۱۳۶۴)، صص ۸ و ۹.

۳-۳. سند شماره ۲۲۶۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۲/۶/۱۳۶۴، ص ۱۶.

۴- تسلیمی ها اصطلاحی است در مورد عناصر وابسته به گروه های محارب که دعوت نظام را پذیرفته و با ترک تشکیلات، به زندگی عادی خویش بازگشته اند.

با خود برده اند. در موردی دیگر، عده ای از چته های کومه له به روستایی رفته و ۲۵ تن از روستاییانی که توسط سپاه مسلح شده بودند را به همراه سلاح های شان به اسارت برده اند.»^(۱)

۶۵۶

وزیر امور خارجه یوگسلاوی (یکی از کشورهای دوست و همراه عراق) که در تهران به سر می برد، در دیدار امروز خود با رئیس جمهور، توسعه روابط سیاسی و اقتصادی کشورش با ایران را مورد تأکید قرار داد. در گزارش روزنامه کیهان در مورد این ملاقات آمده است:

«ابتدا وزیر خارجه یوگسلاوی ضمن تقدیم گرم ترین دروهای شورای ریاست جمهوری یوگسلاوی به حجت الاسلام خامنه ای و نیز تبریک انتخاب مجدد ایشان به مقام ریاست جمهوری اسلامی ایران، توسعه روابط

سیاسی و اقتصادی دو کشور را مورد تأکید قرار داد و گفت: "شورای ریاست جمهوری، دولت و مجلس یوگسلاوی بر این اعتقادند که امکانات وسیعی برای ارتقا بخشیدن به سطح مناسبات دو کشور وجود دارد و با توجه به عضویت هر دو کشور در جنبش عدم تعهد، سرنوشت ما به این جنبش بستگی دارد. رهبران یوگسلاوی پیوستن ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به جنبش عدم تعهد و نقشی را که تا کنون در این جنبش ایفا کرده است، می ستایند و اطمینان دارند که این نقش هموارتر خواهد شد." آن گاه حجت الاسلام خامنه ای رئیس جمهوری گفت: "ژنرال تیتو - رهبر فقید یوگسلاوی - جزو کسانی هستند که خاطره ایشان برای ما همیشه با نام غیرمتعهدها زنده می شود." وی افزود: "ورود ایران به جنبش غیرمتعهدها با یک امید و خوش بینی و جاذبه ای که این جنبش در دوران مبارزات پیش از پیروزی انقلاب اسلامی برای ما داشت، صورت گرفت و هم اکنون نیز به آینده غیرمتعهدها خوش بین هستیم و معتقدیم که برای تقویت آن باید تلاش جدی و زیادی انجام پذیرد."

رئیس جمهور با اشاره به این که برخورد جنبش عدم تعهد با مسائل جهانی حکایت از یک حضور فعال، قاطع و فوری ندارد، گفت: "به اعتقاد ما این مجموعه، با ترکیب، اهداف و داعیه هایی که دارد، می تواند بسیار مفید، واقع شود و در قضایای جهان نقش تعیین کننده ای داشته باشد، ولی متأسفانه این جنبش در مورد جنگ تحمیلی عراق علیه ایران حتی ضعیف تر از سازمان ملل حرکت کرد و حتی در مقابل به کار بردن سلاح های شیمیایی، تهدید خطوط هوایی، بمباران مناطق مسکونی و حمله به کشتی ها و ترمینال های نفتی از سوی عراق - که به طور قطع جزو جرائم جنگی است و احتیاج به تعمیق و تحقیق برای فهمیدن حقیقت آن ندارد - موضع گیری قاطع و مؤثری نکرد و در حالی که می توانست خیلی بهتر عمل کند. ... ما امیدواریم که در اجلاس آینده جنبش عدم تعهد، به کارگیری سلاح های شیمیایی، بمباران مناطق غیرنظامی، تهدید خطوط هوایی و ناامن کردن وضعیت کشتی رانی در خلیج فارس از سوی عراق، قویاً توسط جنبش محکوم شود." حجت الاسلام

ص: ۷۷۲

خامنه ای در قسمت دیگر از سخنان خود با اشاره به این که رژیم بعثی عراق، رژیم متجاوز و جنگ افروز است و بزرگ ترین دلیل آن، همین است که این جنگ را شروع کرده و تا کنون تسلیم شرایط عادلانه جمهوری اسلامی ایران نشده است، گفت:

"شعار صلح طلبی رژیم عراق، به علت ضعف شدید نظامی، اقتصادی و سیاسی اوست. رژیم عراق از قبیل آن رژیم هایی است که در موضع قدرت حمله می کند و وقتی در موضع ضعف قرار گرفت، فریاد صلح طلبی سر می دهد و به همین دلیل رژیم قابل اطمینانی نیست. [...] ما هیچ گاه نمی توانیم از حقوق ملتی که از انقلاب خود دفاع می کند، چشم پوشی کنیم و لذا تا تحقق کامل شرایط عادلانه خود، این جنگ را ادامه خواهیم داد."

"رایف دیز داویچ" وزیر خارجه یوگسلاوی، صبح امروز با مهندس "میرحسین موسوی" نخست وزیر دیدار و گفت و گو کرد. ... وزیر خارجه یوگسلاوی ... به بیان مواضع یوگسلاوی در زمینه مسائل بین المللی و مناسبات فیما بین پرداخت و خواستار گسترش روابط بین یوگسلاوی و جمهوری اسلامی ایران شد. وزیر خارجه یوگسلاوی با اشاره به مبارزه مردم کشورش در راه کسب آزادی و استقلال، گفت: "بزرگ ترین دست آورد انقلاب شما، استقلال است و ما همواره سیاست مستقل شما را تأیید کرده ایم." آن گاه نخست وزیر ... گفت: "بر قدرت ها چه بخواهند و چه نخواهند، جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک نیروی سیاسی مؤثر، در جهان مطرح است." وی در پایان پیرامون مناسبات دو کشور افزود: من فکر می کنم در مسائل اقتصادی بن بست برای توسعه روابط نداریم و می توانیم، در رشته های مختلف با یک دیگر همکاری داشته باشیم." (۱)

۶۵۷

در بازتاب انتخابات ریاست جمهوری ایران، روزنامه امریکایی "واشنگتن تایمز" نوشت: «انتخاب مجدد آقای خامنه ای به ریاست جمهوری، تأثیر زیادی در استراتژی ایران در جنگ فرسایشی اش علیه عراق نخواهد گذاشت.» نویسنده افزوده است: «جنگ دو کشور به زودی وارد ششمین سال خود خواهد شد و نه ایران و نه عراق هیچ یک توانایی شکستن بن بست کنونی - بن بست خونینی که تا به حال جان بیش از نیم میلیون نفر را گرفته - ندارد. خامنه ای در این هفته رسماً به مقام ریاست جمهوری انتخاب شد به همراه رقیب منتقد خود هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس، به اصل صدور انقلاب شیعه بنیاد گرا به کشورهای شبه جزیره عربستان، متعهد هستند.»

در بخش دیگری از این مقاله آمده است: «قدرت عمده عراق، به ادامه حمایت مالی رژیم های محافظه کار عرب که از شیعیان جنگ جو وحشت دارند، بستگی دارد. علی رغم این جنگ تمام نشدنی، اقتصاد عراق بسیار خوب است؛ اقدامات اضطراری، کسر بودجه تجاری این کشور را از هفت میلیارد دلار در سال ۱۹۸۲ به یک میلیارد دلار در سال پیش تقلیل

ص: ۷۷۳

داده است. نگرانی عمده عراق، کمی جمعیت آن نسبت به ایران است (۱۴ میلیون در برابر ۴۵ میلیون). تلفات عراق در جنگ، هفتاد هزار [و] تلفات ایران پانصد هزار بوده است.

روش تبلیغاتی دو کشور برای جلب حمایت برای جنگ، متفاوت است: ایران مردم خود را به شهادت طلبی تشویق می کند و بنابراین به تلفات خود در میان غیر نظامیان، سربازان و سپاهیان انقلاب اعتراف کرده و سعی می کند احساس و جزم مردم را درگیر جنگ سازد. عراق سعی می کند جنگ را بی اهمیت جلوه دهد؛ ارقام تلفات به ندرت صحیح گزارش می شود و مجروحین فقط شبانه به بیمارستان انتقال داده می شوند. عراق سعی کرده است تأثیر حملات موشکی ایران را به حداقل برساند و اغلب آن ها را به گردن تروریست های ناشناس و اتفاق های ناگهانی انداخته است. پایان این جنگ، بیش از پیش بعید می رسد و خطر یک انقلاب شیعه، همچنان کاخ های حکام عرب را به وحشت می اندازد.^(۱)

۶۵۸

روزنامه انگلیسی "تایمز مالی" در مقاله ای با عنوان "خون ریزی خلیج باعث شد تا عراقی ها پشت سر صدام حسین بایستند"، نوشته است: «این فکر که پرزیدنت "صدام حسین" ممکن بود به خاطر عدم موفقیت مصیبت بارش در شکست دادن ایرانی ها در ابتدای جنگ، سرنگون شود، دیگر رنگ باخته است زیرا عراقی ها به خصوص فرماندهان ارتش در مقابل تهدید تمامیت ارضی کشورشان اکنون در پشت یک هدف ملی ایستاده اند. او تاکنون تعدادی از بحران های اقتصادی و نظامی را پشت سر گذاشته و احتمالاً از هر زمان از آغاز جنگ تاکنون قوی تر است. در حقیقت، جنگ دست او را در سرکوب مخالفان و دشمنان به عنوان خیانت کاران به عراق، باز گذاشته است.»^(۲) تایمز مالی پس از بررسی گذشته اقتصادی عراق و لطماتی که از جنگ دیده، افزوده است: «کلیه قروض عراق به طلب کاران خارجی، در حدود چهار میلیارد دلار است اما حداقل دو سوم این قروض شامل کمک نقدی و همچنین نفتی که عربستان سعودی یا کویت و سایر کشورهای حوزه خلیج فارس (که خواهان جلوگیری از پیروزی آیت الله خمینی - که تمام منطقه را بی ثبات خواهد کرد - هستند) به نیابت از سوی عراق می فروشند، می باشد. قروض بازرگانی عراق ده میلیارد دلار تخمین زده می شود. به گفته بانک بین المللی "ستلمنت"، قروض عراق به بانک های خارجی در سال گذشته از ۳/۱ میلیارد دلار به ۸/۲ میلیارد دلار رسید.

شرکت های خارجی که هنوز در عراق کار می کنند، با این امید هستند که دولت به طور گسترده ای در آستانه تغییرات اقتصادی قرار دارد. اغلب این شرکت ها مذاکراتی در زمینه به تعویق انداختن پرداخت ها انجام دادند و بانک مرکزی نیز در این رابطه خود را هماهنگ ساخته است. مجموعه شرکت های انگلیسی در عراق در مقایسه با شرکت های اروپایی و ژاپنی، کم تر [است] اما انگلستان به طور فعالانه ای به دنبال یک تجارت جدید می باشد.^(۳)

ص: ۷۷۴

۱ - ۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۶ (۱/۶/۱۳۶۴)، صص ۱۱ تا ۱۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی از واشنگتن، ۳۰/۵/۱۳۶۴.

۲ - ۸. مأخذ ۲، ص ۱۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، ۲۹/۵/۱۳۶۴.

۳-۹. مأخذ ۲، خیرگزاری جمهوری اسلامی از لندن به نقل از روزنامه "تایمز مالی"، چاپ انگلیس، ۲۹/۵/۱۳۶۴.

روزنامه کیهان امروز نیز به ادامه تفسیر سیاسی مربوط به رفتار سیاسی اخیر کویت پرداخت. در این تفسیر، به قلم "یونس شکرخواه" و با عنوان "کویت، مبارزه با تروریسم یا سازش با ترویج ترور" آمده است:

«در ماه نوامبر سال گذشته میلادی نشریه "المستقبل" خبر کوتاهی را به چاپ رساند و این آغاز طرح مقوله ای به نام "تروریسم" بود تا امریکا از آن به مثابه ابزاری تازه در سیاست خارجی خود سود جوید. خبر به این شرح بود: "وزارت دفاع امریکا از یک موسسه تحقیقاتی معروف امریکا خواست که نقطه نظرهای کارشناسان برجسته جهان در مورد تروریسم و سازمان های تروریستی و رفتار تروریست ها و تحلیل آن ها در مورد فعالیت های این سازمان ها را تهیه کند تا دولت ریگان جهت مقابله با تروریسم جهانی شناخت بیش تری داشته باشد و گام های مؤثری بردارد."

و امروز در تئوری "مبارزه با تروریسم" کاملاً مشخص است که هر جریانی که در "امنیت نظم جهانی امریکا" اخلال کند، تروریست نامیده خواهد شد و به این ترتیب انقلابیون جهان بلا استثنا از نظر ریگان تروریست محسوب می شوند؛ دقیقاً از همین جنبه است که ریگان مترقی ترین دولت های جهان را "کنفدراسیون جنایت و ترور" می نامد و خالی از لطف نیست که بدانید پس از تجدید روابط دیپلماتیک عراق و امریکا، کاخ سفید نام عراق را از لیست تروریست ها حذف کرد، اما ایران هنوز صدرنشین لیست تروریست هاست!

با این مقدمه اجازه بدهید به کویت اشاره کنیم "هانتر" مسئول امور خاورمیانه شورای امنیت ملی امریکا که در سال های ۷۹ تا ۸۱ این سمت را به عهده داشت، گفته بود: "امروز تهدید منافع غرب در خلیج فارس از سوی شوروی، خطر اصلی تلقی نمی شود، بلکه خطر اصلی، خود آگاهی گسترده اسلامی و فعالیت های عناصر مذهبی است."

لذا تردیدی نیست که شورای همکاری خلیج فارس [در اجلاس آتی در زمینه مبارزه با تروریسم چه موضعی خواهد گرفت، اما تعجب برانگیز این جاست که چرا کویت بار تبلیغاتی این جریانات را به عهده می گیرد؟ آیا کویتی ها واقعاً نمی دانند که در مجاورت چه رژیم تروریستی خطرناکی قرار دارند؟ گرچه شاید کویت برای کمک های مالی - نظامی خود به رژیم عراق توجیه هایی مقطعی یافته است اما شرکت در چنین روندی (اجلاس مبارزه با تروریسم) اگر در ادامه سیاست خارجی امریکا باشد، جداً برای کویت خطرناک است.

آیا کویت واقعاً و بالاخره نمی خواهد عامل واقعه سوء قصد به جان امیر خود را معرفی کند؟ آیا کویت عملاً با این برخوردها، با تروریسم عراقی مماشات نکرده است؟ آیا کویتی ها عوامل انفجارها را نمی شناسند؟ کدام یک از مرزهای کویت ناامن است؟ این یک حقیقت است که اگر جنگ ایران و عراق نبود، آن وقت کویت مفهوم تروریسم را بهتر درک می کرد،

هر چند که عراق در شرایط غیر جنگی و جنگی، در هر دو حال برای کویت یک خطر بالقوه است. به هر حال، اگر کنفرانس "مبارزه با تروریسم" از جانب شورای همکاری خلیج فارس برپا گردد و عراق در آن به عنوان یک رژیم تروریستی معرفی نشود، کویت مغلوب این کنفرانس خواهد بود و به دست خود راه اقدامات تروریستی بعدی عراق علیه خود را خواهد گشود.

شاید تحلیل ذیل که بخشی از کتاب "خلیج فارس بدون نقاب" است و به قلم یک تحلیل گر غربی هم می باشد، کویت را به خود آورد:

در حال حاضر آنچه که کویت را تهدید می کند، از سوی عراق می آید و عراق تحت ریاست جمهوری صدام حسین و سلف وی حسن البکر، خود را آزاد می داند که هر آنچه دوست دارد، در خاک کویت به اجرا درآورد، هر چند که کویت را به زور به خاک خود ملحق نکند. ژنرال قاسم (از رؤسای پیشین جمهوری عراق) معتقد بود که کویت نهایتاً از طریق مسالمت آمیز و از کانال روند طبیعی رویدادها، در عراق مضمحل خواهد شد. ... ترورهای بسیاری توسط عوامل عراق در کویت صورت گرفته است و عراق نشان داده است که اجرای ترور سیاسی را به مثابه شکلی از اعمال قدرت در کویت، پذیرفته است. (۱)

۶۶۰

به گزارش رادیو اسرائیل، سرهنگ "معمر قذافی" گفته است علت اصلی جانب داری وی از حکومت اسلامی ایران آن است که حکومت تهران با امپریالیسم امریکا مبارزه می کند. در مصاحبه خبرنگار روزنامه چپ گرای "الاهالی" چاپ قاهره، با رهبر لیبی، قذافی افزوده است: «هر کس با امریکا پیکار کند، من در کنار او هستم.» سپس خبرنگار الاهالی پرسیده است: «چگونه لیبی می تواند از یک کشور غیر عرب جانب داری کند که با کشور عربی عراق در حال جنگ می باشد؟» قذافی نیز همان جواب را تکرار کرده است. (۲)

۶۶۱

"کروبی" نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی در سمینار بین المللی "حج" - که با حضور جمعی از علما و روحانیون کشورهای مختلف اسلامی در سالن بعثه امام خمینی در مکه برگزار شد - به فلسفه حج اشاره کرده و با تأکید بر این که "تمامی تجاوزات قدرت ها، ناشی از ضعف و تفرقه بین مسلمانان است"، گفت: «امت اسلامی فقط بر اساس اجرای قوانین اسلامی به ثبات سیاسی - اجتماعی خود می تواند ادامه دهد. [...] دشمنان می خواستند که حج را از مواضع خود منحرف سازند؛ آن ها می خواستند هر چه قیام للناس است، خشک و بی محتوا شود و مسائل سیاسی در آن مطرح نشود. اگر بگوییم رسول خدا(ص) در مکه بت ها را فرو ریخت و اگر بگوییم پیامبر با شرک مبارزه کرد و قدرت های جهانی و کفر که با همه امکانات در مقابل مستضعفین ایستاده اند؛ آیا این ها مشرکین و کفاری نیستند که باید با آن ها مبارزه کرد و از آن ها براءت جست و اظهار تنفر کرد؟ اگر با این بینش حج برپا می شد

ص: ۷۷۶

١-١٠. مأخذ ١، ص ٢٠.

٢-١١. مأخذ ٢، ص ٢٥، راديو اسرائيل، ٢٩/٥/١٣٦٤.

آیا این همه مشکلات، مسلمانان جهان را در بر می گرفت.»

کروبی در بخش دیگری از سخنان خود گفت: «تجاوزات شوروی در افغانستان، اسرائیل در لبنان و بسیاری از موارد دیگر همه ناشی از ضعف و تفرقه مسلمین است.»^(۱)

۶۶۲

در یک ادعای عجیب که هیچ منبع دیگری آن را تأیید نکرده است، رادیوی بی.بی.سی درباره حمله چند روز گذشته به یک نفت کش بلژیکی، گفت: «ساعاتی بعد از حمله هوایی عراق به تأسیسات خارک، گزارش رسید که یک نفت کش بلژیکی به نام "نیس لئوپارد" در نزدیکی قطر هدف حمله هوایی که ظاهراً یک اقدام تلافی جویانه ایران بوده، قرار گرفته است. در حقیقت، نفت کش بلژیکی به طرف ترمینال نفتی دیگر ایران از جزیره سیری در حرکت بود که مورد حمله قرار گرفت. هواپیماهای ایرانی در گذشته نیز احتمالاً به علت شناسایی غلط، کشتی هایی را که به مقصد بنادر ایران حرکت می کردند مورد حمله قرار داده اند. به هر صورت، دولت ایران پس از دریافت اعتراض دولت بلژیک نسبت به این واقعه، دخالت در آن را تکذیب کرد.»^(۲)

ص: ۷۷۷

۱- ۱۲. مأخذ ۱، ص ۲.

۲- ۱۳. مأخذ ۷، بی.بی.سی، ۲۹/۵/۱۳۶۴.

امروز هواپیماهای عراقی دو بار به جزیره خارک حمله کردند که تلفات و خساراتی نداشت. بار اول در ساعت ۱۳:۴۵ به دنبال اعلام وضعیت قرمز در جزیره خارک، چند جنگنده عراقی در آسمان این جزیره ظاهر شدند و چند بمب به طرف آن پرتاب کردند که بمب ها در آب فرود آمد. هم زمان شهر بوشهر دچار لرزش شدیدی شد. شب هنگام، هواپیماهای جنگنده عراق باز به جزیره خارک هجوم آوردند، اما بر اثر شدت شلیک آتش بارهای ضد هوایی، پیش از هر اقدامی، گریختند. (۱)

امروز مهندس "شیخ عطار" استاندار آذربایجان غربی، درباره اعزام اکیپ های ترور و تبلیغ از عراق به این استان و سپس به سایر نقاط کشور در ایام انتخابات، گزارشی داد. وی از جمله گفت:

«منافقین یک مقر در کوه های مرزی پیرانشهر دایر کرده بودند تا با وارد شدن از خاک عراق، شیطنت هایی آغاز کنند که روز قبل از انتخابات با همکاری برادران نظامی و انتظامی، این مقر مهم منهدم شد. در بوکان نیز حدود ۲۵ نفر از ضد انقلابیون که از طریق مرزهای عراق اعزام شده بودند، یک روز قبل از انتخابات با مقادیر زیادی اسلحه و اوراق تبلیغاتی دست گیر شدند. همچنین ... یک کامیون پر از مواد منفجره از طریق مرز عراق وارد کشور شده بود که در سه راه "اوغلی" این کامیون شناسایی و راننده آن دست گیر شد. این کامیون قرار بود به شهرهای بزرگ ایران برود و روز انتخابات فاجعه بیافریند.» (۲)

دولت بلژیک امروز رسماً به دولت ایران در مورد حمله روز یکشنبه (۲۷/۵/۱۳۶۴) به یک کشتی بلژیکی در خلیج فارس، اعتراض کرد. در یادداشت اعتراضیه وزارت خارجه بلژیک که به سفارت ایران در بروکسل تسلیم شد، بلژیک مقام های ایرانی را مسئول این حمله دانسته و حق ضرر و زیان را برای خود محفوظ نگاه داشته است. در این یادداشت، بر این

۱- ۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۶ (۱/۶/۱۳۶۴)، صص ۴ و ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بوشهر، ۳۱/۵/۱۳۶۴.
۲- ۲. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۱.

نکته تأکید شده که این حمله یک تجاوز آشکار به حقوق بین‌المللی به ویژه در زمینه دریانوردی آزاد، است. (۱)

از سوی دیگر، سفارت ایران در بروکسل نیز در بیانیه‌ای هرگونه دخالت ایران را در این حمله قویاً تکذیب کرد و بر مخالفت اساسی و بی‌چون و چرای ایران با هرگونه تجاوز به حقوق بین‌الملل از جمله حمله به کشتی‌های بی‌طرف، تأکید کرد. (۲)

۶۶۶

امروز خبرگزاری فرانسه آخرین خبرهای مربوط به جزیره خارک را به نقل از بیمه "لویدز" لندن گزارش کرد. در این گزارش آمده است: «طبق اطلاعات دریافت شده به وسیله شرکت بیمه لویدز در لندن، ترمینال خارک که عراق روز پنجشنبه مدعی انهدام آن شده بود، هنوز فعال است.» این گزارش حاکی است که گویا تنها یکی از سه لنگرگاه این ترمینال آسیب دیده، با وجود این، بخشی از آن نیز قابل استفاده است.

لویدز افزوده که از ده موتور پمپ ترمینال، هفت عدد آن همچنان فعال است و دو لنگرگاه دیگر نیز کاملاً سالم است. از سوی دیگر، منابع مربوط به اجاره نفت کش‌ها در لندن، اعلام کرده‌اند بارگیری از ترمینال شناور "سیری" واقع در خلیج فارس که از خارک تغذیه می‌شود، همچنان ادامه دارد. (۳)

"احمد قاسم تقی" وزیر نفت عراق نیز امروز گفته است: «حمله به خارک، به خراب‌کاری رژیم ایران در بازار نفتی اوپک خاتمه می‌دهد. ایران برای رسانیدن نفت خود به بازار، دارای ترمینال‌های محدودی است که جمع‌میزان صادرات آن‌ها از ترمینال خارک کم‌تر است.» وی بعید ندانسته که به دنبال عملیات عراق، ایران برای بازپرداخت "بدهی‌های هنگفت خارجی خود"، دچار مشکلاتی شود. به گفته وزیر نفت عراق، توقف صادرات نفت خام از خارک، به کشورهای مصرف‌کننده زیان نمی‌رساند. (۴)

۶۶۷

در کتابی که امروز مؤسسه "جینز" - که یک مؤسسه تخصصی امور دفاعی است - منتشر کرد، یک کارشناس انگلیسی در امور دریایی، پیش‌بینی کرده است که عملیات حمله به نفت‌کش‌ها در خلیج فارس همچنان ادامه می‌یابد و به موازات آن هر روزه به تعداد ناوگان نیروی دریایی عربستان سعودی افزوده خواهد شد. طبق این پیش‌بینی، تا زمانی که فرانسه متعهد به جایگزینی موشک‌های اگزوست برای عراق باشد و تا زمانی که انبارهای نیروی هوایی ایران از موشک‌های "ماوریک" ساخت آمریکا - که از زمان شاه در اختیار دارد - خالی نشود، حملات عراق و ایران به نفت‌کش‌ها ادامه خواهد یافت و تا زمانی که خطرهای بیش‌تری متوجه دریانوردان نباشد، صادرات نفت از منطقه ادامه خواهد داشت.

این کارشناس افزوده است: «از زمان آغاز حمله به نفت‌کش‌ها در خلیج فارس تاکنون بیش

ص: ۷۷۹

۱-۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش های ویژه"، شماره ۱۵۵ (۳۱/۵/۱۳۶۴)، ص ۹، خبرگزاری فرانسه از بروکسل، ۳۱/۵/۱۳۶۴.

۲-۴. مأخذ ۱، صص ۱۶ و ۱۷، خبرگزاری فرانسه از بروکسل، ۳۱/۵/۱۳۶۴.

۳-۵. مأخذ ۳، ص ۷، لندن - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۵/۱۳۶۴.

۴-۶. مأخذ ۳، ص ۱۳، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۳۰/۵/۱۳۶۴.

از ۲۱۰ کشتی مورد حمله قرار گرفته است و حدود ۹۰ فروند کشتی نیز در شط العرب [اروندروود] گرفتار می باشند و بالغ بر ۶۰۰ میلیون دلار تاکنون شرکت های بیمه خسارات پرداخته اند و این مبلغ به استثنای قیمت محموله کشتی های مذکور بوده است. در همین حال، نزدیک به ۱۳۸ دریانورد نیز کشته شده اند.»

به نظر وی: «با توجه به تقاضاهایی که شده است، به تعداد کشتی های کوچک و قایق های تندرو در سمت غربی خلیج فارس از عمان تا کویت اضافه خواهد شد.»^(۱)

۶۶۸

روزنامه "جمهوری اسلامی"، امروز در گزارشی درباره حضور مزدوران یمنی در جنگ عراق علیه ایران، نوشته است: «یک جوان یمنی به خبرنگار "لیبراسیون" در صنعا گفته است که برای مزدوری مبلغ ۱۷۰۰۰ ریال یمنی (معادل ۳۰۰۰ دلار) به وی پیشنهاد گردید که وی آن را رد کرده است. جوان مذکور اضافه کرد به هر حال دیگر جوانان یمنی این پیشنهاد را پذیرفتند. معامله مستقیماً توسط مقامات محلی یمن انجام پذیرفت.

لیبراسیون می افزاید: علاوه بر استخدام مزدور، بعضی از جوانان نیز به زور نیروی دولتی یمن شمالی به عراق برده شدند و تاکنون صدها نفر از مزدوران یمن شمالی در جبهه های جنگ کشته و تعداد دیگری مجروح و اسیر شده اند.»^(۲)

۶۶۹

بهبود وضعیت اقتصادی عراق که متکی به کمک بی دریغ دیگر کشورهاست، از محورهای خبری کشورهای جهان در گزارش های مربوط به جنگ ایران و عراق می باشد؛ از جمله، روزنامه "فرانکفورتر الگمانیه سایتونگ" امروز در این باره نوشته است:

«پشتیبانی کشورهای عربی شرکت کننده در کنفرانس اخیر سران ممالک عضو اتحادیه عرب در کازابلانکا از عراق، موجبات خشنودی مقامات این کشور را فراهم ساخته است. صدام حسین قصد دارد در اقتصاد عراق - که ضربه شدیدی بر آن وارد شده - مجدداً رونقی را ایجاد کند و در این زمینه به افزایش میزان صادرات نفت عراق از طریق لوله های حمل و نقل در ترکیه و عربستان سعودی فکر می کند، ولی رئیس جمهوری عراق به این هدف خود بدون کمک های همه جانبه کشورهای حوزه خلیج فارس که خود با بی رونقی اوضاع اقتصادی دست به گریبان هستند، نمی تواند تحقق بخشد.»^(۳)

روزنامه "آساهی" چاپ ژاپن نیز امروز در تجزیه و تحلیلی از اوضاع عراق، با اشاره به این که "در واقع عراق خود را در این جنگ گرفتار ساخته است"، به چگونگی و روند بهبود سازی اقتصاد عراق و نقش تعیین کننده دیگر کشورها در این امر، پرداخته است:

«پس از پنج سال نبرد، اقتصاد عراق که به واسطه وام های عظیم کشورهای عرب و همچنین دیگر متحدان غربی حمایت شده، احتمالاً با طرح های جدید و خط لوله های نفتی

-
- ۱-۷. مأخذ ۳، ص ۱۰، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۳۰/۵/۱۳۶۴، نشریه "الخلیج"، چاپ امارات.
 - ۲-۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۳۰/۵/۱۳۶۴، ص ۸، روزنامه فرانسوی "لیبراسیون".
 - ۳-۹. مأخذ ۳، ص ۲۲، رادیو کلن، ۳۰/۵/۱۳۶۴ به نقل از روزنامه "فرانکفورترالگماینه".

جدید که ظرفیت استخراج نفت را افزایش می دهد، رو به بهبود می رود. عامل مهم دیگر از فعالیت های اقتصادی عراق آن است که کمک های مالی به جنگ از سوی کشورهای عرب من جمله عربستان سعودی، کویت، اردن و مصر همچنان ادامه دارد. عراق همچنین جهت کسب مساعدت مالی متحدان شرقی یعنی شوروی، چین و یوگسلاوی و نیز کشورهای غربی موفق بوده است. روابط عراق با اتحاد شوروی به خصوص اخیراً با ملاقات های متعدد "ویکتور منین" سفیر شوروی و پرزیدنت صدام در مدت کوتاهی - که امری غیرعادی است، - فعال شده است.

امریکا، فرانسه، ایتالیا و اتریش نیز در سال های اخیر اعتبار فراوانی جهت تأمین سلاح به عراق داده اند و شیتتارو آبه، وزیر خارجه دولت ژاپن در سال ۱۹۸۳ از عراق دیدن کرد و موافقت نمود تا قرارداد اعتبار وام را تا سال ۱۹۸۸ به تعویق بيفکند. مبلغ مصرف شده وام اعتبار پایه دولت ژاپن که بالغ بر ۴۴۰ میلیارد ین (۸/۱ میلیارد دلار) می شود، برای طرح های جدید از قبیل مجتمع های صنعتی، نیروگاه ها و دیگر طرح ها مورد استفاده قرار خواهد گرفت. (۱)

۶۷۰

در حالی که حدود ۱۶۰ هزار زائر ایرانی برای به جا آوردن مراسم حج در مکه به سر می برند، چگونگی برگزاری مراسم "برائت" در حج یکی از مسائل مهم میان دولت های ایران و سعودی است. این روزها در آستانه برگزاری این مراسم - که ایران مصرانه درصدد انجام آن است - مقام های سعودی در این باره مذاکراتی را با مقام های ایرانی انجام می دهند. مهم ترین خبرهای مربوط به این موضوع، از پیام های مکرر "فهد" و پاسخ وزارت خارجه ایران قابل استفاده است که امروز هم پنجمین پیام فهد به وسیله کاردار عربستان سعودی در تهران، تسلیم مدیرکل مربوط در وزارت خارجه شد.

به نظر کارشناسان وزارت خارجه: «پیام پنجم نرم ترین پیام های فهد است که تلویحاً حاوی پذیرش تظاهرات است، در حالی که در گذشته و در پیام سوم، آن را رد کرده بودند.» (۲) در پیامی که امروز کاردار عربستان پس از درخواست دیدار فوری با مقام مسئول ایرانی، آن را خواند، آمده است:

«بنابه اطلاعات موثقی که دریافت داشته ایم، تعدادی از حجاج افریقایی و عرب به تظاهرات خواهند پیوست و این بنا به تشویق مسئولین بعثه حج ایرانی، انجام گرفته است و با توجه به این که این، آشوب را زیاد خواهد کرد که به ایرانیان نسبت داده خواهد شد که به مصلحت شان نیست، لذا درخواست داریم که از این امر که موجب پیچیدگی امر خواهد شد، جلوگیری شود.» (۳)

به گزارش منابع وابسته به وزارت خارجه ایران: «در پاسخ به این پیام گفته شد که عمل تظاهرات مردمی است و دولت دخالتی در آن ندارد و کم و زیاد کردنش ممکن نیست و

ص: ۷۸۱

(۷/۷/۱۳۶۴)، صص ۱۷ و ۱۸، روزنامه "آساهی"، چاپ ژاپن، ۳۰/۵/۱۳۶۴.

۲-۱۱. سند شماره ۲۱۲۲۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی ۳۰/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

۳-۱۲. همان، ص ۱.

مضافاً این که ما نیروی امنیتی نداریم که در حاشیه تظاهرات بگذاریم تا کسی را مانع شوند و یا کسی را به اجبار به درون جمعیت بیاورند. ما مجدداً تأکید می‌کنیم که مأمورین امنیتی عربستان دیدگان شان را فرو بندند تا تظاهرات مکه به آرامی انجام گیرد، همان گونه که در مدینه انجام شد.»^(۱)

یادآوری می‌شود که روز گذشته کاردار سعودی در تهران، به وزارت خارجه فراخوانده شد و به عنوان مثبت‌ترین قدم در راه برگزاری تظاهرات از طرف ایران تأکید شد که حجاج ایرانی "یداً و زباناً" متعرض مسئولان و مردم عربستان نخواهند شد. مهم‌ترین که به وی اعلام شد تظاهرات نه در روز جمعه، بلکه در روز پنجشنبه (۳۱/۵/۱۳۶۴) انجام خواهد شد. به نظر کارشناسان امور سعودی در وزارت خارجه ایران، اهمیت این مطلب در این است که نگرانی قبلاً اعلام شده سعودی‌ها درباره مشکلات تظاهرات در روز جمعه، به این ترتیب منتفی گردید و نرمی پیام پنجم فهد نیز از پی آمدهای مثبت آن است.^{(۲)(۳)}

۶۷۱

امروز دولت عربستان سعودی علاوه بر پذیرش تلویحی تظاهرات ایرانیان در مکه و اجرای مراسم "برائت"، انعطاف دیگری در مقابل ایران نشان داد و به این ترتیب، به موضوع اعزام زائران افغانی از ایران به حج - که نزدیک بود به یک محور مناقشه جدید تبدیل شود - پایان داده شد.

امروز در دیدار با مسئولان ذی‌ربط در وزارت خارجه جمهوری اسلامی، کاردار عربستان سعودی در تهران اطلاع داد که با عزیمت یک هزار حاجی افغانی موافقت شده است و آنان میهمان دولت عربستان خواهند بود. در خصوص چگونگی پرواز آنان نیز گفته شد که این دستور فهد است و تسهیلات پروازی فراهم خواهد شد. به نظر ناظران ایرانی، روز جمعه طبق معمول فرودگاه جده بسته خواهد بود و هدف از میهمان شدن، کنترل بیش‌تر آنان است.^(۴)

یادآوری می‌شود موضوع اعزام حاجیان افغانی جوانی همراه داشت که می‌توانست وضعیت حساس کنونی در روابط میان سعودی و ایران را به تنش‌های پیش‌بینی نشده غیرضروری، دچار کند. یک گزارش مربوط به قبل از ملاقات امروز کاردار سعودی در وزارت خارجه ایران، حاکی از این امر است. در این گزارش آمده که "علی‌الشاعر" وزیر تبلیغات (اطلاعات) عربستان - که در جمع هیئت حاکمه سعودی، نقش مثبتی در حسن روابط بین دو کشور ایفا کرده است - در تماس با مسئولان ذی‌ربط ایرانی، در حالی که به شدت عصبانی بوده، گفته است: «ایرنا (خبرگزاری جمهوری اسلامی) بیانیه‌ای تحت عنوان "جبهه آزادی بخش عربستان" در رابطه با

ص: ۷۸۲

۱-۱۳. همان.

۲-۱۴. همان، ص ۲.

۳- ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۶۷۰: مرور پیام‌های فهد درباره تظاهرات حجاج ایرانی، ص ۷۸۴.

۴-۱۵. همان، ص ۱.

ویزای افغانه منتشر ساخته است و شدیداً به دولت عربستان تحت عنوان "رژیم حاکم بر عربستان" حمله نموده و گفته است این رژیم مرتجع امپریالیستی به مسلمانان ویزا نداده و باید این سرزمین مقدس را از لوٹ این کفار پاک کرد.»

الشاعر افزوده: «وجود سازمانی به نام "جبهه آزادی بخش عربستان" دروغ محض و افترا است و در شرایطی که ۱۵۰ هزار زائر ایرانی در این کشور حضور دارند، چه طرز برخوردی است! من کسی هستم که یک سریال تلویزیونی را به خاطر حمله به فارس، متوقف کردم و در این جا اعلام می نمایم که اگر به گونه مناسب این مسئله حل نشود، فردا با تمام خبرگزاری ها مصاحبه نموده و مسائل بسیاری را مطرح خواهم نمود.»^(۱)

۶۷۲

به گزارش خبرنگار کیهان از رامسر، سومین اردوی فرزندان شهدا، مفقودان و اسیران، با شرکت ۵۲۰۰ تن از سراسر کشور با سخنان مهندس "موسوی" نخست وزیر، در اردوگاه های "میرزا کوچک خان"، "هفت تیر" و "پیشاهنگی" رامسر آغاز شد. در این مراسم، نامه ای از فرزندان شهدا مبنی بر آرزوی دیدار و سلامتی برای امام خمینی و نیز درخواست پیامی شامل نصایح و این که "بعد از پدران مان چه تکالیفی در جامعه داریم"، همچنین نامه امام در پاسخ به نامه فرزندان شهدا، قرائت شد. در نامه امام خمینی آمده است:

«امید است شما عزیزان خردسال که یادگار فداکاران در راه خدای تعالی و اسلام عزیز هستید، چون پدران بزرگوار خویش، خود را برای دفاع از اسلام بزرگ و میهن عزیز مهیا سازید و با فراگرفتن علم و ادب و کوشش در راه به دست آوردن کمال انسانی و اخلاق اسلامی، برای اسلام عزیز و کشور خودتان فرزندان شایسته ای باشید. شماها با از دست دادن عزیزان خود، فرزندان اسلام و پیامبر عظیم الشان هستید.»^(۲)

۶۷۳

به گزارش روزنامه اطلاعات، چگونگی برگزاری هفته دولت و نحوه فعالیت دستگاه های اجرایی در برنامه های این هفته، در گفت و گوی مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی حجت الاسلام "خاتمی" وزیر ارشاد اسلامی، تشریح شد. به گزارش این روزنامه، آقای خاتمی ابتدا گفته است: «به یاری خدا امسال سومین بار است که هفته دولت برگزار می شود و در همین رابطه باید بگویم که هر دولتی که روی کار باشد، قدرت و عظمت خود را در خدمت گذاری به مردم و حمایت مردم از دولت می بیند و این اعتماد مستلزم وجود یک رابطه صمیمانه بین دولت و مردم است و ما می خواهیم هفته دولت فرصتی برای برقراری گسترده این رابطه باشد.»

ما امیدواریم که در این هفته زمینه ای به وجود بیاید که مردم در جریان سیاست ها و عمل کردها و کمبودهای کار دولت جمهوری اسلامی قرار بگیرند و از طرفی دولت هم از همه مردم نظر بگیرد و نقطه نظرهای مردم را در مورد مسائل بداند، زیرا وقتی مردم و دولت در

۱-۱۶. همان، ص ۳.

۲-۱۷. روزنامه کیهان، ۳۰/۵/۱۳۶۴، ص ۳.

جریان مسائل یک دیگر قرار بگیرند، به کار خود دل گرم تر خواهند شد و توقع مردم از دولت واقع بینانه تر می شود و نیز فرصتی است که دولت کارهایش را اگر اشکالاتی دارد، تصحیح کند.

همچنین ما در حالی هفته دولت را برگزار می کنیم که شهادت دو تن از فرزندان انقلاب اسلامی، شهید رجایی و شهید باهنر، مصادف با برگزاری این ایام است و دولت خدمت گزار افتخار پیروی از این عزیزان را دارد و شهادت آن ها برای مردم ما زمینه این بود که بدانند چه سرمایه های گرانی را از دست داده اند، زیرا شهید رجایی سمبل مقاومت در مقابل طاغوت و سمبل مظلومیت بود و شهید باهنر دانشمند و دل سوز جامعه.

وزیر ارشاد اسلامی افزوده است: «هفته دولت هنگامی برگزار می شود که ملت شهیدپرور ما با موفقیت انتخابات ریاست جمهوری را پشت سر گذاشته و دولت هم افتخار دارد علی رغم بسیج همه نیروهای استکباری برای برهم زدن آرامش انتخابات، زمینه برگزاری انتخابات آرامی را ایجاد کرد.

گروهک ها و مخالفان با تحریم انتخابات و نیز تهدید مردم، می خواستند به انقلاب اسلامی ضربه بزنند که این بار هم، چون همیشه با حضور مردم در صحنه، به شکست خود پی بردند و این از تحلیل های آن ها در قبل و بعد از انتخابات مشخص است زیرا آن ها خود به این مسئله پی برده اند که مردم نقش تعیین کننده را در انقلاب و جمهوری اسلامی دارند.»

آقای خاتمی سپس تأکید کرده است: «دولت مشکلاتی دارد، ولی ما می خواهیم این هفته، هفته ارزیابی دولت هم باشد و این از وظایف رسانه ها است.»

وزیر ارشاد اسلامی در پایان، در مورد کار مطبوعات و اظهار نظر یکی از کاندیداهای انتخابات ریاست جمهوری در مورد آن ها، گفته است: «تقاضای یکی از کاندیداها این بود که دولت و مسئولان اجرایی رسانه های همگانی را وادار به انتشار مطلبی که مدنظر او بوده است، بکنند اما تاکنون حتی موردی پیدا نشده است که دولت توقعی از مطبوعات داشته و آنان را وادار به نوشتن مطلبی بنماید، بلکه مطبوعات کشور، وابسته به انقلاب بوده و خود را مسئول می دانند و اگر هم از دولت حمایتی کردند، خود آن ها این احساس همکاری را با دولت داشته اند و بحمدالله انتقاداتی هم در مطبوعات نسبت به کار دولت وجود داشته است و دولت از آن ها استقبال کرده است. رابطه دولت با مطبوعات صرفاً در چارچوب قانون است. مطبوعات ما در جوی آزاد می توانند حرف های خود را در تأیید یا انتقاد از دولت عنوان کنند.»^(۱)

ضمیمه گزارش ۶۷۰: مرور پیام های فهد درباره تظاهرات حجاج ایرانی

به گزارش کارشناسان و مسئولان ذی ربط در وزارت خارجه، نتیجه ای که در متن به آن اشاره شد، حاصل ساعت ها مذاکره و تبادل پیام بود که در آن، "فهد" پادشاه عربستان خود مستقیماً دهنده پیام بود، نه وزارت خارجه و یا وزارت حج عربستان.^(۲)

جهت توضیح بیش تر آنچه گذشت، مرور پیام های قبلی فهد مفید است. طبق گزارش یاد شده:

ص: ۷۸۴

۱-۱۸. روزنامه اطلاعات، ۳۱/۵/۱۳۶۴، ص ۲.

۲-۱۹. سند شماره ۲۱۲۲۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی ۳۰/۵/۶۴ ص ۳.

«فهد در پیام دوم خویش گفته بود که بنا به اطلاعات موثق، تظاهرات حجاج ایرانی در روز جمعه هفتم ذیحجه [به تاریخ عربستان] انجام خواهد گرفت. قرار است ۱۰۰۰ سپاهی با لباس عربی در حالی که پلاکاردهایی در دست دارند پیشاپیش تظاهرکنندگان حرکت کنند و دولت عربستان برای جلوگیری از ذهنیت غلط دیگران [به این که عربستانی ها در تظاهرات شرکت دارند]، خود را مجاز در بازداشت آنان می داند. این امر قویاً تکذیب شد و گفته شد که اطلاعات شما غلط است، ولی محتمل است تعدادی از ایرانیان به دلیل خنکی لباس عربی، ملبس به آن باشند همان گونه که دیگر ملت ها نیز می پوشند و مجدداً تأکید بر برگزاری تظاهرات آرام شد.

در پیام سوم، [فهد] اعلام مخالفت از انجام تظاهرات کرده بود و انجام آن را غیرممکن توصیف کرده بود که "مغایر با حاکمیت عربستان بر مملکت خویش است" و این که تظاهرات روز جمعه شلوغ ترین وضعیت را دارد. در این مورد تأکید شد که دو تظاهرات، یکی در مدینه و یکی در مکه خواسته بودیم و انجام می گیرد. تظاهرات آرام مدینه نشان داد که می توان تظاهرات آرامی در مکه نیز داشت و تأکید ما بر حفظ آرامش است که تظاهرات مدینه بهترین دلیل عینی است و توصیه ما بر این است که در مکه نیز این چنین شود، اثر مثبتی دارد و در غیر آن، اثر بر روابط رو به گسترش بین دو کشور می گذارد.

[فهد] در پیام چهارم اظهار داشته بود، روز جمعه تظاهرات عید است و سه میلیون خارجی در آن روز در مکه اند و امکان تحرک برای ۱۶۰ هزار تظاهرکننده وجود ندارد، لذا پیشنهاد داده بود که تعداد را به سی و یا حداکثر چهل هزار نفر محدود کنیم و یا تظاهرات بعد از حج انجام شود که تظاهرات در چنین وضعیتی و با خیابان های تنگ مکه خطرات و زیان هایی متوجه ایرانیان و غیرایرانیان خواهد کرد. در پاسخ، تقلیل عدد به دلیل این که تظاهرات مردمی است و کم و زیاد کردنش ممکن نیست، رد شد و موکول شدنش بعد از حج، چون عمل عبادی است، پذیرفته نشد و مجدداً تأکید بر همکاری در انجام تظاهرات آرام در مکه شد. (۱)

ص: ۷۸۵

گزارش روز شمار

فشرده اهم مطالب روز شمار جنگ ایران و عراق

کتاب سی وهفتم: توسعه روابط با قدرت های آسیایی

ص: ۷۸۶

۱ در ادامه دور دوم جنگ شهرها، امروز نیز مصادف با روز جهانی قدس، تهران و ۹ شهر دیگر مورد تجاوز هوایی عراق واقع شد که به لحاظ گستردگی و تعداد شهدا و مجروحان، بازتاب گسترده ای در رسانه های همگانی جهان داشت [ضمیمه دارد].

۲ به رغم تهدیدات و جنگ روانی عراق در زدن شهرها، امروز در روز جهانی قدس مردم با حضور چشم گیر خود در مراسم راه پیمایی، در مقابل فشارهای سیاسی، نظامی، منطقه ای و بین المللی، واکنش نشان دادند. پس از قرائت قطع نامه مراسم، آقای "ولایتی" وزیر امور خارجه، متناسب با شعارها و خواسته های مردم، در برابر نظام بین المللی و منطقه ای موضع گیری کرد و جنگ با عراق و آزادی فلسطین را یک واقعیت خواند [دو ضمیمه دارد].

۳ آقای هاشمی رفسنجانی در نماز جمعه امروز، روز قدس، پس از شنیدن شعارهای راه پیمایان در مورد جنگ ایران و عراق و آزادسازی فلسطین، انگیزه ایجاد اسرائیل را همان انگیزه ایجاد جنگ تحمیلی و با اهداف استعماری خواند. وی یکی از اهداف ایجاد جنگ را نابودی حرکت دینی در مقابل راه های سرمایه داری و سوسیالیسم برشمرد. هاشمی تبعات پذیرش آتش بس نابه هنگام و تحمیلی را به مثابه تبعات درگیری های ناتمام فلسطین و اسرائیل و نهایتاً تکرار قضایای فلسطین دانست. وی سپس با اشاره به هم سوئی و هماهنگی خبرنگاران و رسانه های همگانی خارجی با اهداف یاد شده، خطاب به مردم گفت: «هدف بزرگی که شما دنبال می کنید، بهای گزافی دارد که باید بهای آن پرداخته شود.»

۴ به رغم حضور گسترده مردم سراسر کشور در مراسم روز جهانی قدس و تأکید آنان بر مبارزه و دفاع از تمامیت ارضی و هویت دینی خود و نیز حمایت از آرمان های فلسطین، شماری از خبرگزاری ها و رسانه ها از جمله بی.بی.سی. از انعکاس مراسم طفره رفتند و یا آن را کم رنگ جلوه دادند، ولی برخی خبرگزاری ها و رسانه های گروهی چون خبرگزاری فرانسه، یونایتد پرس و ... با اعلام خبر راه پیمایی روز جهانی قدس و حضور گسترده مردم در این راه پیمایی و ابعاد آن، خواسته های مردم مبنی بر استمرار جنگ و آزادی فلسطین از یوغ اسرائیل را نیز بازگو کردند.

۵ پس از گذشت حدود سه هفته از حملات هوایی و موشکی به شهرهای ایران به ویژه در روز جهانی قدس، در پایان امروز عراق یک مهلت دو هفته ای را - که از صبح فردا شروع می شود - به طور مشروط در قطع حملات خود به ایران، اعلام کرده است.

به گزارش خبرگزاری ها و رسانه های همگانی، صدام این فرصت را به درخواست مخالفان ایرانی - از جمله سازمان مجاهدین خلق - داده است تا به گفته وی، "مقام های ایرانی بیش تر به صلح بیندیشند". از جمله شروط عراق، پرهیز ایران از انجام دادن حملات زمینی و حتی پرهیز از گردآوردن نیرو به قصد حمله، است. شروط دیگر، عدم حمله به شهر های عراق (مقابل به مثل ایران) و عدم اعلام مواضع ایران در زمینه ضرورت تداوم جنگ می باشد. عراق تأکید کرده است که چنانچه این شروط رعایت نشود، قبل از مهلت یاد شده، مجدداً حملات هوایی را شروع خواهد کرد.

۱ به رغم شرط های تهدیدآمیز عراق برای آتش بس دو هفته ای جنگ شهرها، امروز عملیات "قدس ۱" در منطقه عمومی هور الهویزه در ساعت ۲۱ آغاز شد که تا نیمه شب در روستای ابولیل و پاسگاه ابوذر و تعدادی از کمین های دشمن با موفقیت پایان گرفت و تنها در "برکه مختار" که دشمن به محاصره نیروهای خودی درآمد، درگیری ادامه یافت [دو ضمیمه دارد].

۲ امروز یک هواپیمای مسافری خطوط هوایی امریکا در راه آتن به رم رپوده شد و در فرودگاه بیروت فرود آمد. ربایندگان خواستار آزادی زندانیان لبنانی از زندان "عتلیت" اسرائیل شدند و پس از سوخت گیری و آزاد کردن زنان و کودکان، بیروت را به مقصد الجزایر ترک کردند. خبرگزاری ها، گروه های شیعی را رباینده این هواپیما دانسته اند.

۳ اظهارات دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس و شخصیت ها و تفسیر رسانه های همگانی درباره سوءقصد به جان امیر کویت (در ۴/۳/۱۳۶۴). بعضی این سوءقصد را به جمهوری اسلامی ایران و بعضی به حکومت عراق ربط داده اند.

۴ روزنامه آساهی: رفتار سیاسی فرانسه در زمینه برقراری روابط با ایران، دوگانه است و شوروی سیاست انتظار را در پیش گرفته است.

۵ یک بسته پستی حاوی یک بمب میکروسوئیچی ارسالی از فرانسه به نشانی دادستانی شیراز را کمیته انقلاب اسلامی خنثی کرد.

ضمیمه گزارش شماره ۱: خلاصه ای از بررسی جنگ شهرها: پیشینه به کارگیری اصطلاح "جنگ شهرها"؛ سلاح های مورد استفاده و میزان خسارات وارده؛ مقابله به مثل جمهوری اسلامی ایران و شیوه های آن، به عنوان اقدامی بازدارنده؛ مراحل مختلف آغازین و پایانی جنگ شهرها به روایت آمار و ارقام؛ اهداف و مقاصد عراق در جنگ شهرها.

ضمیمه اول گزارش شماره ۲: بررسی این که راه پیمایی روز جهانی قدس امسال در تهران و دیگر نقاط ایران، واکنشی شدید از مردم بود در برابر فشارهای سیاسی، نظامی و روانی که عراق با حمایت قدرت های منطقه و جهان به منظور تحمیل صلحی ناعادلانه به جمهوری اسلامی، وارد می آورد.

ضمیمه دوم گزارش شماره ۲: در قطع نامه راه پیمایان روز جهانی قدس در تهران، با اشاره به تحریک ابرقدرت ها در راه اندازی جنگ و نیز تأکید مردم بر "جنگ، جنگ تا رفع فتنه در عالم"، به مواردی چون استمرار جنگ تا پیروزی نهایی، اقدام ایران به مقابله به مثل، خاموش کردن نغمه های صلح طلبی، هشدار به کشورهای منطقه و ابرقدرت ها در حمایت از عراق،

ادامه نبرد تا رهایی مستضعفان جهان، دعوت از ارتشیان عراق، حمایت از نهضت های آزادی بخش و نجات بیت المقدس از دست صهیونیست ها و ... پرداخته شده است.

ضمیمه اول گزارش شماره ۶: سابقه طرح و جایگاه عملیات محدود تا احراز آمادگی برای عملیات فاو به عنوان یک عملیات گسترده، و پر کردن خلأ عملیاتی با اجرای عملیات های محدود.

ص: ۷۸۹

ضمیمه دوم گزارش شماره ۶: سابقه سیر آمادگی، اهداف و نتایج عملیات "قدس ۱" در هور؛ جایگاه این عملیات در تکمیل کردن پیروزی ایران بعد از مراسم بزرگ روز قدس.

گزارش روزشمار ۲۵/۳/۱۳۶۴

۱ ادامه عملیات "قدس ۱": نیروهای خودی توانستند ضمن وارد کردن خسارات و ضایعاتی بر یگان های عراق و نیز ناکام کردن آن ها در پاتک های شان، هدف باقی مانده از عملیات شب اول را تصرف و پاک سازی کنند.

۲ در سیر آماده سازی عملیات گسترده آتی در فاو، امروز نیز در جلسه قرارگاه خاتم الانبیای (ص) سپاه مباحثی چون مهندسی، شناسایی، طرح مانور، فعال کردن فرماندهان یگان ها و نیز اقدامات مهندسی دشمن در منطقه، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. مقرر شد بعد از ماه رمضان (اوایل تیرماه) کلیه مرخصی ها لغو شود و همه فرماندهان مورد نظر برای عملیات، می باید در منطقه حضور یابند.

۳ عراق حملات هوایی خود را تا ساعت ۷ صبح (ساعت شروع مهلت دو هفته ای) ادامه داد. ایران نیز در آخرین ساعات باقی مانده، در یک عملیات مقابله به مثل شهر بغداد را هدف حمله موشکی قرار داد. این حمله - که بی اعتنایی به قدرت نمایی عراق را نشان می داد - در سطح گسترده ای در خبرگزاری ها و رسانه های همگانی جهان منعکس شد.

۴ گزارشی آماری از دور اخیر جنگ شهرها شامل میزان خسارات، تلفات انسانی، نوع و تعداد حملات به شهر های ایران.

۵ متن کامل پیام صدام حسین درباره توقف دو هفته ای جنگ شهرها از بخش فارسی رادیو بغداد پخش شد.

صدام در این پیام، اپوزیسیون ایرانی (منافقین و ...) را درخواست کننده این توقف موقت معرفی کرد تا با این فرصت "مردم علیه حاکمان طلب صلح کنند".

۶ "طارق عزیز" وزیر خارجه عراق با پیامی از صدام حسین وارد قاهره شد.

۷ روزنامه "الاتحاد" چاپ امارات، از تحرك دیگری درباره تلاش های صلح خبر داد: کمیته حسن نیت کنفرانس اسلامی در اجلاس آتی خود، موضوع اعزام نیروهای نظامی از کشورهای اسلامی به عنوان حائل دو طرف جنگ را بررسی خواهد کرد.

۸ نشریه "لویدز" لندن از جایگزین شدن یک نفت کش عظیم به جای نفت کش "سیوند" که هدف حمله قرار گرفته است، خبر داد. به نوشته لویدز، ایران هر شش ماه "۵/۴ میلیون دلار" برای کرایه کشتی می پردازد که معادل قیمت یک نفت کش است.

۹ در حالی که اخبار ارتباط هواپیماربایان لبنانی با ایران شایع و رایج است، ایران در یک اقدام پیش گیرانه، همه فرودگاه های خود را به روی هواپیمای ربوده شده امریکایی "تی.دبلیو.ای." بست.

۱۰ در ادامه تاکتیک ارسال بمب های پستی از فرانسه برای شخصیت های جمهوری اسلامی، امروز نیز یک بسته پستی در اداره پست تهران منفجر شد و تعدادی بسته پستی انفجاری دیگر نیز خنثی گردید.

۱۱ پنخس نامه "عبدالرحمان قاسملو" رئیس حزب دمکرات کردستان ایران به صدام حسین از رادیو صوت الجماهير در ادامه جنگ روانی جدید عراق با اعلام مهلت دو هفته ای برای توقف جنگ شهر ها.

تفسیر رادیو بی.بی.سی درباره توقف دو هفته ای جنگ شهر ها و رابطه این توقف با "مسعود رجوی" مسئول شورای ملی مقاومت.

ص: ۷۹۰

لوموند: هیچ نیروی متشکل از اپوزیسیون در داخل برای در تنگنا گذاشتن جمهوری اسلامی ایران وجود ندارد.

۱ تفسیر خبرگزاری تانیوگ درباره حضور مردم ایران در برگزاری مراسم روز جهانی قدس: روحیه مبارزه جویانه اکثر مردم ایران تغییر نیافته است.

آقای هاشمی رفسنجانی در جلسه امروز مجلس: این راه پیمایی، یک سرفصل تاریخی و نقطه عطفی در حوادث مهم جهانی است.

گزارش روزشمار ۲۶/۳/۱۳۶۴

۲ وقایع دومین روز از عملیات "قدس ۱": تثبیت منطقه و استقرار در مناطق آزاد شده (۱۸۰ تا ۲۰۰ کیلومتر مربع)؛ گزارش میزان خسارات و تلفات دو طرف در گیر و دیگر نتایج عملیات.

۳ گزارش قرارگاه خاتم الانبیا(ص) از عملیات ایزدایی لشکر ۳۰ گرگان [ارتش] در جبهه های شمال غرب.

۴ حمله ضدانقلاب به یک پایگاه سپاه در حومه مریوان و نیز به چند پاسدار وظیفه در یکی از خیابان های سقز.

۵ گزارش رسانه های همگانی جهان درباره بی اعتنایی ایران به شروط صدام حسین در اعلامیه توقف دو هفته ای جنگ شهر ها و نیز درباره واکنش ایران و کشورهای منطقه در برابر اعلام توقف جنگ شهر ها.

۶ به نوشته روزنامه "کریستین ساینس مانیوور"، مهندس بازرگان در تماس با این روزنامه گفته است که اکثر مردم از جنگ خسته و بیزار شده اند و تعدادی از رهبران کشور با او هم عقیده هستند که باید برای صلحی شرافت مندانه بکوشند.

مقایسه بازرگان و بختیار در این روزنامه: بازرگان با سیاست های دولت مخالف است اما بختیار از بازگشت سلطنت مشروطه حمایت می کند.

۷ عظمت راه پیمایی روز جهانی قدس در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی مطرح شد و سخن رانان قبل از دستور و رئیس مجلس شورای اسلامی آن را "پیروزی بر توطئه بزرگ دشمنان اسلام" توصیف کردند.

۸ مصاحبه آقای هاشمی رفسنجانی با تلویزیون ژاپن: روابط ایران با شوروی و موارد اختلافی میان دو کشور؛ تهدید عراق علیه شهر های ایران تا پذیرش صلح؛ میزان خسارات جزیره خارک و مجتمع پتروشیمی ایران و ژاپن در حمله هوایی عراق؛ قراردادهای عراق با ترکیه و عربستان برای احداث خطوط انتقال نفت؛ دست یابی ایران به تکنولوژی ساخت موشک؛ جنگ شهر ها؛ نقض حقوق بین الملل به وسیله صدام؛ و مهم تر از همه، شرایط جدید ایران برای صلح، از جمله: ایران به جای شرط سقوط صدام، به محاکمه وی به عنوان متجاوز، اکتفا می کند و نتیجه محکمه را هر چه باشد، می پذیرد.

۹ نامه نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد به دبیرکل این سازمان در خصوص موارد تخلف عراق از

پروتکل ژنو و استفاده ارتش این کشور از سلاح شیمیایی علیه نیروهای ایران؛ انتقاد از کوتاهی این سازمان در اجرای وظایف خویش و هشدار درباره این که در صورت ادامه تخلفات عراق، ایران ناگزیر مقابله به مثل خواهد کرد، هر چند به آن تمایل ندارد.

۱۰ در حالی که امیر کویت در دیدار با هیئت ایرانی از تلاش صدام برای توافق با شوروی درباره جنگ، سخن گفته است، روزنامه "ملیت" از ارسال سلاح های روسی برای معارضان کرد عراقی خبر می دهد.

ص: ۷۹۱

۱ عراق اعلام کرد با انتقال نفت از خاک ترکیه و عربستان، نیازی به انتقال نفت از خاک سوریه (حتی پس از جنگ) ندارد.

۲ گزارش روزنامه ژاپنی "نیهون کیزایی" درباره وضعیت شورای همکاری خلیج فارس و کمک های اقتصادی این شورا به عراق جهت جلوگیری از صدور انقلاب اسلامی ایران؛ انگیزه شورا از تشکیل "نیروهای واکنش سریع" که ایجاد یک موازنه سه طرفه بین ایران، عراق و شورای همکاری خلیج فارس می باشد.

۳ یونایتدپرس: همکاری حزب الله لبنان و چریکی های "امل" در فرودگاه بیروت؛ واکنش وزارت خارجه ایران در برابر ادعای امریکا دایر بر دخالت ایران در ربودن هواپیمای "تی.دبلیو.ای."؛ مقایسه گروگان های امریکایی هواپیمای ربوده شده با گروگان های امریکایی سال ۱۳۵۸ در تهران.

گزارش روزشمار ۲۷/۳/۱۳۶۴

۴ امروز در قرارگاه خاتم الانبیای(ص) سپاه دلایل و نحوه واگذاری تعدادی از گردان های سپاه به ارتش مطرح شد. در این باره آقای هاشمی گفت: «این اولین باری است که حضرت امام دستور به همکاری سپاه با ارتش داده است.» همچنین آقای شمشانی در جلسه دیگری به پیام کتبی حضرت امام اشاره کرد و واگذاری نیرو به ارتش را یک آزمایش برای سپاه خواند و افزود: حال با خود ارتش است که عملیات کند یا خیر.

۵ در جلسه امروز سپاه در قرارگاه خاتم الانبیاء(ص)، علاوه بر مباحث کلی عملیات آتی(فاو)، میزان حساسیت عراق به منطقه بر اثر فعالیت های مهندسی ارتش، بررسی شد.

۶ یک هلی کوپتر عراقی در منطقه عملیاتی "قدس ۱" هدف آتش پدافند خودی قرار گرفت.

۷ پس از فروکش کردن جنگ شهرها، امروز عراق مدعی شد چند شهر مرزی اش را ایران گلوله باران کرده است.

۸ تعدادی بسیجی هنگام صرف سحری ماه رمضان، به دست یک فرد نفوذی به شهادت رسیدند. همچنین در یک اقدام تروریستی، عناصری از سازمان مجاهدین خلق، "فرید کریمی" (برادر فواید کریمی نماینده اهواز) را شهید کردند.

۹ "میرحسین موسوی" نخست وزیر ایران، حمله عراق به مناطق مسکونی را بر اساس "یک توافق بین المللی" دانست که به دنبال آن، رادیوهای بیگانه به تأکید بر ضرورت صلح و سازش پرداخته اند و میان گروهک های چپ و راست داخلی نیز اتحادی شکل گرفته است. به گفته وی، راه پیمایی روز قدس سیلی محکمی بر این توطئه های بزرگ دشمنان بوده است.

۱۰ "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه: دنیا دارد با ما بازی می کند؛ در شرایطی که آقای هاشمی می خواست به لیبی برود، وزیر خارجه لیبی امروز به عراق رفته است. معلوم نیست سفر هاشمی به لیبی انجام خواهد شد یا نه. رفیق دوست هم در سفر قبلی موفق به ملاقات قذافی نشده بود.

۱۱ نشریه "لارپوبلیکا" چاپ ایتالیا، سفر آتی هاشمی رفسنجانی به چین را برای "خرید سلاح" از این کشور، اعلام کرد و نیز

از قراردادهای تسلیحاتی اخیر بین ایران با دو کشور سوریه و لیبی خبر داد.

در دیدار و گفت و گوی وزیر صنایع و معادن عراق با معاون اول نخست وزیر شوروی در کرملین در چارچوب همکاری اقتصادی، علمی و فنی دو کشور، مقام های روسی از حل مسالمت آمیز جنگ استقبال کردند. در این حال، وزیر نفت عراق به منظور مذاکره در مورد احداث خط لوله جدید از

ص: ۷۹۲

۱ عراق به ترکیه، وارد آنکارا شد. از سوی دیگر، "بارزانی" رهبر حزب دمکرات کردستان عراق، در خصوص اجرای هرگونه طرح های اقتصادی و نظامی خارجی در شمال عراق، هشدار داد.

۲ خبرگزاری فرانسه و رادیو امریکا از عملیات مشترک ارتش های ترکیه و عراق علیه کردهای مخالف در هر دو سوی مرز (عراق و ترکیه)، خبر دادند.

۳ در حالی که ربایندگان هواپیمای امریکا برای مقابله با تهدیدات این کشور تدابیری اتخاذ کرده اند، امریکا در ادامه جست و جو برای یافتن میانجی، "نبیه بری" را مناسب تشخیص داده است. مک فارلین گفت که در تماسی تلفنی با نبیه بری، متقاعد شده است که وی امکانات لازم را برای پایان دادن به هواپیمارمایی دارد.

۴ "هنری کیسینجر" وزیر خارجه اسبق امریکا، هرگونه مذاکره با هواپیماربایان را نفی کرد و خواستار اقدام تلافی جویانه علیه آنان شد، حتی اگر هیچ گونه آسیبی به گروگان ها نرسانند.

۵ در ادامه اظهارات و تهدیدات برخی مقام های امریکایی - از جمله شولتز و مک فارلین - علیه ایران، وزیر جنگ امریکا با تردید اعلام کرد که "اگر ایران و یا هر کشور دیگری در ماجرای هواپیمارمایی دست داشته باشد، طبق تصمیم ریگان، عمل خواهد شد." رادیو بی.بی.سی. نیز اخطار آقای هاشمی را نقل کرد که گفته است اگر امریکا تهدیدات خود را عملی کند، ایران همه بندرهای خلیج فارس را خواهد بست. از سوی دیگر، برخی مطبوعات غربی و نیز رادیو بی.بی.سی موضع گیری ایران در حادثه هواپیمای ربوده شده را به عنوان حرکتی مثبت و خلاف رفتار سابق ایران در ماجرای هواپیمای ربوده شده کویتی، مورد توجه قرار دادند.

۶ نشریه امریکایی "هرالدتریبون" پس از بررسی وضع کنونی جنگ ایران و عراق، نتیجه گرفت که مواضع ایران برخلاف "شعارهای جنگ طلبانه اش" می باشد؛ ایران به دنبال راه کارهای دیپلماسی است ولی عراق هر چند خواستار برقراری صلح است، از لحاظ نظامی جنگ را تشدید می کند.

۷ دبیر ویژه امور امنیت ملی صدام - خانم "خالده عبدالقهار عبدالرحمان" - که به همراه خانواده اش به ایران پناهنده شده است، در یک گفت و گوی مطبوعاتی به تشریح برخی موضوع ها پرداخت، از جمله: علل پناهندگی اش به ایران؛ فساد حکومت عراق؛ چگونگی ارتباط بین امریکا و عراق توسط شاه حسین؛ چگونگی شهادت بنت الهدی صدر و

گزارش روزشمار ۲۸/۳/۱۳۶۴

۸ "مرتضی قربانی" فرمانده لشکر ۲۵ کربلا، گزارشی از عملیات "قدس ۱" در منطقه هور را به آگاهی فرماندهی کل سپاه رساند. تأثیر این عملیات در کادرسازی، جذب نیرو و ... قابل توجه می باشد.

۹ بازتاب سفر روز گذشته "تریکی" وزیر خارجه لیبی به عراق، نشان دهنده این است که این سفر هیچ نتیجه مثبتی نداشته و این ابتکار لیبی (سفر وزیر خارجه اش به عراق) با سردی طرف مقابل، به شکست کامل انجامیده است.

۱۰. یک مؤسسه بین‌المللی تحقیقات صلح مستقر در سوئد، استفاده عراق از سلاح شیمیایی را مسلم دانست و سکوت جامعه جهانی را در قبال این موضوع که نقض معاهدات بین‌المللی است، به خصوص سکوت امریکا و شوروی را مورد انتقاد قرار داد.

۱۱. گزارش رسانه‌های همگانی درباره تلاش‌های ایران و عراق برای دست‌یابی به سلاح‌های مورد نیاز خود.

برخی مفسران رسانه‌های همگانی جهان به‌طور تلویحی و یا صریح اعلام کرده‌اند که استراتژی عراق در جنگ شهرها برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره، با شکست روبه‌رو شده است. به گزارش

ص: ۷۹۳

۱ خبرگزاری آلمان، راه های عراق برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره، ته کشیده است و ایران نیز تهاجمات انبوه برای پیروزی های تعیین کننده در میدان جنگ را رها کرده است.

۲ در ادامه بازتاب ها و پی آمدهای ماجرای هواپیمای ربوده شده امریکایی، امروز نیز اختلاف نظر و ابهام کارشناسان و مقام های رسمی امریکا در چگونگی برخورد با ربایندگان هواپیما و ایران، انعکاس داشت، ولی نظریه های مربوط به عدم برخورد تند با جمهوری اسلامی ایران - به دلیل نبودن شواهد کافی در خصوص دخالت ایران در این ربایندگی و نیز بر اثر بیم از واکنش ایران و شیعیان - از قوت تحلیلی بیش تری برخوردار بود.

۳ خبرهای مربوط به ربودن هواپیمای امریکایی: ادامه تلاش طرف های ماجرای هواپیماربایی برای دست یابی به خواسته های شان؛ ریگان در یک مصاحبه مطبوعاتی تأکید کرد که امتیازی به تروریست ها نخواهد داد؛ نخست وزیر اسرائیل در مورد آزادی شیعیان در بند اسرائیل نرمش نشان داد؛ خبرنگار روزنامه تایمز نیز این حادثه را نتیجه اقدامات همه جانبه سوریه، ایران و لیبی در مقابله با نفوذ امریکا در منطقه خاورمیانه، دانست.

۴ پخش یک بیانیه تند حزب توده از رادیو مسکو؛ این ممکن است نوعی واکنش اعتراض آمیز شوروی در برابر سفر آتی رئیس مجلس شورای اسلامی به چین و ژاپن، باشد.

۵ مجلس شورای اسلامی کلیات لایحه وضع خدمتی داوطلبان غیرنظامی را با اصلاحاتی تصویب کرد.

گزارش روزشمار ۲۹/۳/۱۳۶۴

۶ در جلسات پی در پی قرارگاه خاتم الانبیا(ص)، تدابیر حفاظتی، عملیات فریب، پیش برد طرح مانور، برآورد نیرو، اجرای عملیات محدود، تعیین خطوط پدافندی پس از عملیات آتی(فاو)، تحویل گرفتن خط پدافندی از ارتش، و ... مورد بحث و گفت و گو قرار گرفت.

۷ عملیات نفوذی رزمندگان با فرماندهی قرارگاه نجف در منطقه قصرشیرین و انهدام یک گردان از ارتش عراق.

۸ ستاد تبلیغات جنگ، حمله به شهر های عراق پس از تلافی کردن آخرین حملات این کشور را تکذیب کرد. همچنین امروز عراق در حالی که تعدادی از کارشناسان سازمان ملل از اردوگاه بمباران شده پناهندگان و مهاجران کرد عراقی دیدن می کنند، تهدیدات خود را مبنی بر بمباران شهرهای ایران پس از مهلت دو هفته ای، ادامه داد. در این حال، با فرا رسیدن عید سعید فطر بازار شایعات در مورد حملات هوایی دشمن، مجدداً رونق گرفته است.

۹ میرحسین موسوی در جلسه امروز هیئت دولت اعلام کرد: سیاست ما در قبال جنگ شهرها، "تسلیم" نیست.

آقای هاشمی از طریق نمایندگان سیاسی کشورهای جهان در تهران - که با آن ها به صورت جمعی ملاقات کرد - با ارسال پیامی به سران کشورها، آخرین مواضع ایران را تشریح کرد و از نمایندگان خواست پاسخ دولت متبوع خویش را به طور رسمی اعلام کنند. در پیام هاشمی با اشاره به نظر مردم در روز قدس و تصمیم ایران بر ادامه دفاع، از ادامه جنگ و خون

ریزی ابراز تنفر شده و برای اجرای مقررات بین المللی اعلام آمادگی شده است. همچنین راه ختم جنگ، پذیرش تجاوزگر بودن صدام و ارجاع محکومیت متجاوز به دادگاه بین المللی، دانسته شده است. در این پیام، اجرای آتش بس بدون توجه به ریشه های جنگ افروزی، بی نتیجه خوانده شده و در صورت عدم توجه و ادامه سکوت

ص: ۷۹۴

۱ غیرمسئولانه دولت ها و رسانه های همگانی، بر ادامه دفاع عادلانه ایران، تأکید شده است.

۲ مصاحبه حجت الاسلام "غلامحسین جمی" نماینده امام و امام جمعه آبادان با خبرنگاران اعزامی روزنامه اطلاعات به این شهر: اوضاع مردم عرب خوزستان و سابقه مبارزاتی آن ها و نحوه حضورشان در جنگ تحمیلی؛ ویژگی های یک روزنامه مطلوب، و خبرنگاران روزنامه اطلاعات در گزارش خود، از زندگی آقای جمی در اوضاع جنگی آبادان ابراز شگفتی کرده اند است: زخم ۳۲ ترکش توپ و خمپاره بر سطح آهنی در ورودی؛ گرمای شدید اتاق پذیرایی و قطع برق؛ مراجعه مکرر رزمندگان به ایشان برای طرح سؤالات شرعی و ...؛ زندگی زیر بمباران در منزلی که آثار جنگ در جای جای آن نقش بسته.

آنچه در این گزارش مورد توجه خبرنگاران اعزامی قرار گرفته، آقای جمی را به مثابه الگویی از یک روحانی مبارز که در کنار رزمندگان اسلام ایستاده است، معرفی می کند.

۳ روزنامه "نیویورک تایمز" در تفسیری ماجرای ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. و گروگان گیری سال ۱۳۵۸ در ایران را مقایسه کرده و به نقل از یک مقام رسمی کاخ سفید شرایط ایران برای آزادی گروگان ها در آن حادثه را ناممکن، ولی شرایط ربایندگان هواپیما را ممکن دانسته است. در این روزنامه از قول مقام های امریکایی اظهار امیدواری شده است که ماجرای هواپیماربایی اخیر به یک ماجرای طولانی نظیر گروگان گیری تهران تبدیل نشود. همچنین به این که امریکا از عمل به ادعاهای خود در برخورد با تروریست ها بازمانده است، اشاره کرده و افزوده است: برخلاف گروگان گیری در ایران که امریکا سراغ میانه روها و بازرگان و یزدی رفت، ولی اکنون امریکا نمی تواند سراغ "امین جمیل" برود ولی در تماس مک فارلین با نیبه بری به وی گفته شد که به امریکا و اسرائیل در آزادسازی شیعیان در کوتاه مدت، اعتماد داشته باشد.

۴ یک روزنامه آرژانتینی نوشت که دولت آرژانتین حفظ روابط بازرگانی با ایران را به فروش هواپیمای جنگی "پوکارا" به عراق، ترجیح می دهد.

گزارش روزشمار ۳۰/۳/۱۳۶۴

۵ مباحث جلسات امروز قرارگاه خاتم الانبیا: چارچوب اقدامات سپاه و برنامه های اساسی آن و ضرورت تداوم جنگ؛ اظهارات فرمانده کل سپاه در خصوص عملیات های محدود، مهم و گسترده و لزوم گرم نگه داشتن مردم و نواختن شیپور جنگ با اجرای عملیات های محدود؛ انتخاب تعدادی از یگان ها برای عملیات بزرگ آتی در فاو؛ چگونگی توجیه کردن مرحله ای لشکر ها در خصوص عملیات آتی، طرح مانور منطقه، عملیات پشتیبانی و

۶ عملیات نفوذی تیپ ۹ بدر در شمال هور با هدف انهدام کمین های دشمن.

۷ ضایعات و تلفات سنگین رزمندگان خودی در حمله عناصر کمین کرده "کومه له" در مریوان و نیز در عملیات بازپس گیری یک پایگاه در بانه.

۸ ارسال لباس هایی مخصوص به وسیله عوامل عراقی برای مسئولان ایران که با پوشیدن منفجر می شود.

۹ ورود هاشمی رفسنجانی در رأس هیئتی عالی رتبه به لیبی. هدف این سفر را بعضی رسانه ها و خبرگزاری ها، تأمین سلاح از لیبی اعلام کرده اند، ولی به گزارش خبرگزاری فرانسه، این سفر نقطه گشایشی برای گفت و گو با جامعه بین المللی محسوب می شود.

امروز امام خمینی در دیدار مسئولان با ایشان، حضور مردم در راه پیمایی روز قدس را با وجود

ص: ۷۹۵

۱ ارباب و تهدیدات عراق مبنی بر بمباران شهرها و نیز تهدیداتی که کاخ سفید کرده بود، بی سابقه خواندند، و در ادامه به تحلیل غلط دشمن از خستگی مردم در جنگ، همچنین به حضور یکپارچه مردمی در صحنه اشاره کردند و با تأکید بر این که "مردم جنگ نمی خواهند ولی دفاع می کنند"، افزودند: صدای بمب ها را دیگر مردم نمی شنیدند، فریاد مردم غلبه کرده بود! این فریاد از قلب مؤمن است و این فریادی که از قلب مؤمن است بر همه چیز غلبه می کند؛ بر کاخ سفید هم غلبه کرده است ... ما هم، از شرارت های آن ها ناراحت هستیم و هم از مقابله به مثل، از هر دو ناراحت هستیم. و من امیدوارم که قطع بشود این امور.

۲ امروز آیت الله منتظری در دیدار قشرهای مختلف مردم با ایشان، به ت-وطئه حمل-ه موشک-ی و هوایی عراق به ایران - که متکی است به گزارش های مغرضانه و تحلیل های خیالی منافقین مبنی بر این که مردم به زودی تسلیم خواسته های دشمنان اسلام و صدام خواهند شد - اشاره کرد و افزود: «این راه پیمایی که در حقیقت تأیید مجدد نهضت و نظام و انقلاب و مقام رهبری بود، مشت محکمی به دشمنان اسلام زد.» وی در ادامه از مسئولان کشور خواست تا عظمت این راه پیمایی را سرپوش زخم ها و خطاهای خود نگذارند و خیال نکنند ملت این زخم ها و خطاها را متوجه نمی شود.

۳ نماینده ثابت جمهوری اسلامی ایران در یونسکو با اعلام آمادگی ایران برای همکاری در زمینه حفاظت از اموال فرهنگی، قطع نامه اخیر یونسکو را که ایران و عراق را یکسان مورد خطاب قرار داده، تأییدی بر تجاوزات تجاوزگر خواند و افزود: ما معتقدیم تا متجاوز محکوم نشود و عدالت در جهان برقرار نشود، صلح معنا ندارد.

رادیو امریکا: شوروی به دلیل حملات هوایی عراق به شهرهای ایران، هشتصد نفر از تکنیسین های خود را از ایران فرامی خواند.

۴ رادیو عربستان در بازتاب اظهارات هاشمی: این احتمال وجود دارد که با انصراف ایران از برخی شرایط قبلی خود، گشایشی در امر صلح حاصل شود.

۵ گزارش مفصل نشریه "القبس" درباره شرایط جدید ایران برای پایان دادن به جنگ؛ سفر سعودالفیصل به تهران به منظور گشودن راه تماس با ایران برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره؛ رابطه ایران با کشورهای خلیج فارس و تلاش های عربستان در این زمینه؛ محدود کردن جنگ؛ حمایت کشورهای خلیج فارس از تلاش های صلح و شکست این تلاش ها؛ چگونگی تأثیرگذاری در جنگ؛ گرایش های متفاوت نخبگان ایرانی درباره توقف جنگ؛ تلاش کمیته هفت جانبه و علت مخالفت ایران با آن و

۶ شیخ "احمد جانی" رئیس مجلس عالی اسلامی الجزایر، در مراسم نماز عید فطر در الجزایر که با حضور "شاذلی بن جدید" برگزار شد، در سخنانی با اشاره به آیه ای از قرآن، هر دو طرف جنگ را مورد شماتت قرار داد. این سخنان سپس با واکنش سفیر جمهوری اسلامی ایران در الجزایر مبنی بر این که قرآن صراحتاً دستور می دهد با مهاجم و متعدی بجنگید، روبه رو شد.

در ادامه ماجرای ربوده شدن هواپیمای تی.دبلیو.ای. - که همچنان در سطح وسیعی از رسانه های جهان بازتاب دارد - روزنامه

اسرائیلی "ها آرتص" سفارت ایران در سوریه را مغز متفکر عملیات های تروریستی خواند. روزنامه "کریستین ساینس مانیاتور" نیز سازمان جهاد اسلامی را متأثر از نفوذ جمهوری اسلامی ایران دانست و افزود که دولت امریکا ایران را مسئول مستقیم اقدام های این

ص: ۷۹۶

۱ سازمان می‌داند. روزنامه "الرأى العام" چاپ کویت هم نوشت که ایران تنها در جبهه عراق نمی‌جنگد بلکه از طریق سفارت خانه‌ها و ... در سراسر جهان جنگی به راه انداخته است.

۲ تعدادی از هواداران سازمان مجاهدین خلق ایران در سال گرد ۳۰ خرداد، در شهرهای واشنگتن، لندن، بن، استکهلم و مادرید علیه جمهوری اسلامی ایران تظاهرات کردند. نشریه "مجاهد" ارگان این سازمان، از حمایت ۲۲۰ تن از اعضای پارلمان اروپا در مخالفت با جنگ و حمایت از سازمان مجاهدین و شورای ملی مقاومت خبر داد.

مفسر رادیو بی.بی.سی: مجاهدین دیگر یک گروه مخالف معتبر که بشود در داخل روی آن حساب کرد، نیستند.

۳ گروهی تازه تأسیس به نام "کمیته فرانسوی اقدام در جهت صلح بین ایران و عراق" با انتشار یک آگهی تبلیغاتی در روزنامه "لوموند"، خواستار خاتمه جنگ شد.

گزارش روزشمار ۳۱/۳/۱۳۶۴

۴ در ادامه بازرسی‌های قانونی کشتی‌هایی که مشکوک به حمل تجهیزات نظامی برای عراق هستند، امروز کشتی ۲۳۸۰۰ تنی "المحرق" با پرچم کویت را یک ناوشکن نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران توقیف و به اسکله شهید رجایی بندرعباس هدایت کرد.

۵ گزارش و تفسیری از توقف دوره جدید جنگ شهرها و برتری ایران در جنگ روانی "توقف مشروط جنگ شهرها" با اجرای عملیات "قدس ۱"، شلیک یک فروند موشک به بغداد و نیز گلوله باران مناطق نظامی و دولتی برخی شهرهای مرزی عراق.

۶ "معمر قذافی" رهبر لیبی در دیدار با آقای "هاشمی رفسنجانی" در شهر "بنغازی" از مواضع انقلاب مردمی ایران علیه امپریالیسم و صهیونیسم دفاع کرد و تحمیل جنگ عراق علیه ایران را نه جنگ اعراب و عجم که جنگ مرتجعان منطقه علیه نیروهای انقلاب دانست و افزود: لیبی نیز در کنار شماست.

۷ نشریه "فارین ریپورت": سوریه یک سکوی پرتاب موشک‌های ضدهوایی ساخت شوروی را در فرودگاه تهران نصب کرده است.

نشریه "المجله" وابسته به عربستان سعودی: لیبیایی‌ها تعداد محدودی موشک‌های قدیمی زمین به زمین "اسکاد"، و سوریه نیز موشک‌های قدیمی زمین به هوا به ایران واگذار کرده‌اند.

۸ مجله "الوطن العربی" چاپ پاریس: به منظور خنثی کردن حمله ایران به جزایر "وربه" و "بویان" کویت، این کشور اجازه دست رسی عراق به این جزایر را بدهد.

۹ "ریموندبار" نخست وزیر اسبق فرانسه در مصاحبه‌ای با این که عراق را مسئول تجاوز به ایران خواند، اما برای جلوگیری از

صدور انقلاب ایران کمک های غرب به عراق را ضروری دانست و هشدار داد که ایران را نباید در انزوا و خارج از میدان روابط دیپلماتیک و اقتصادی قرار داد. وی سپس بنیادگرایی شیعه را "خطر اصلی" معرفی کرد.

یک روزنامه نگار فرانسوی: بهبود روابط با ایران، هدف مشکلی برای فرانسه است زیرا در همان حال می خواهد از توسعه انقلاب اسلامی امام خمینی جلوگیری نماید.

هفته نامه انگلیسی "اکنومیسٹ" غیرقابل تحمل بودن بار جنگ برای عراق و انبوهی از بدهی های خارجی این کشور را مورد بررسی قرار داده است. روزنامه سوئدی "داگنس نیهتر" نیز به کاهش صدور

ص: ۷۹۷

۱ نفت عراق بر اثر بسته بودن مسیرهای انتقالی قبلی و اتکا به صدور نفت از طریق ترکیه، اشاره کرد.

۲ بر اساس نظر تحلیل گران، ماجرای هواپیماربایی در بیروت، وارد مرحله ای تازه شده است. به گزارش نشریه "نیویورک تایمز"، امریکا وعده داده است در صورت آزادی گروگان ها، اسرائیل زندانیان شیعه را آزاد کند. ولی به گفته "شامیر" نخست وزیر اسرائیل، ادامه آزاد کردن زندانیان، بدون ارتباط با مسئله هواپیماربایی است. از سوی دیگر، به گزارش خبرگزاری فرانسه، ربایندگان هواپیمای تی.دبلیو.ای. برای دو هزار تظاهرکننده شیعه و حزب الله لبنانی در فرودگاه بیروت سخن رانی کرده اند. در این مراسم، تظاهرکنندگان شعارهای "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل و خمینی رهبر ماست" سر داده اند. یکی از سخنرانان نیز گفته است: «ریگان بداند هر یک از ما در لبنان یک بمب زنده هستیم.» تظاهرکنندگان با آتش زدن پرچم امریکا و در دست داشتن پلاکارد پارچه ای حاوی نوشته ای مبنی بر این که یک طبس تازه در لبنان می آفرینند، فرودگاه را ترک کرده اند.

۳ در ادامه ماجرای اخیر ربه شده شدن هواپیمای امریکایی، خبرگزاری فرانسه گزارش داد که ربایندگان، یک گروگان دیگر را به دلیل داشتن بیماری قلبی آزاد کرده اند. رادیو بی.بی.سی. نیز گزارش داد که امریکا، هم "نییه بری" رهبر گروه شیعیان امل را به عنوان میانجی در فشار گذاشته، هم اسرائیل را. رادیو کلن پس از مقایسه این گروگان گیری با گروگان گیری اوایل انقلاب اسلامی (سال ۱۳۵۸) در ایران، افزوده است که نییه بری میانجی گر طرف های منازعه می باشد.

گزارش روزشمار ۱/۴/۱۳۶۴

۴ در چارچوب تدابیر حفاظتی مربوط به عملیات آتی (در فاو)، نیروهای ژاندارمری مستقر در ساحل اروند در اختیار سپاه قرار گرفتند و فعالیت فرماندهان لشکری از سپاه که برای عملیات آتی فراخوانده شده اند، از امروز آغاز شد. همچنین در جلسه امروز قرارگاه خاتم، زمان اجرای عملیات های محدود در منطقه هور (به وسیله تیپ ۹ بدر) و منطقه جزابه (به وسیله لشکر ۷ ولی عصر عج) تعیین شد [ضمیمه دارد].

۵ امروز در غرب کشور مرحله دوم عملیات "انصارالله" که از ۲۷/۳/۱۳۶۴ علیه نیروهای ضد انقلاب آغاز شده بود، با نتایجی مثبت پایان یافت [ضمیمه دارد].

۶ در ادامه مباحث و پی گیری های مربوط به عملیات آتی ارتش در منطقه سیدکان، امروز یکی از فرماندهان قرارگاه رمضان در نامه ای خطاب به فرمانده کل سپاه، این عملیات را با ذکر شواهد و قرائنی "لورفته" دانست و خواهان لغو آن شد. فرمانده قرارگاه حمزه سپاه نیز در نامه ای جداگانه، پیشنهاد کرد که اجرای عملیات به منظور رعایت حفاظت، به تأخیر بیفتد [ضمیمه دارد].

۷ در ادامه فعالیت های ضدانقلاب، امروز بمبی در خیابان "جهان پناه" تهران منفجر شد.

۸ به رغم این که جنگ شهرها دست آوردی قابل توجه برای عراق نداشته است، ولی برخی مطبوعات غربی آن را همچنان زمینه مقاصد تبلیغاتی خود گرفته اند. مجله "اکنون میست" در مورد تأثیر تخریبی بمب ها در روحیه مردم، به خستگی آنان از

جنگ، خروج شب هنگام مردم از منزل و ... اشاره کرده و نتیجه گرفته است که این حملات احتمالاً به درخواست همگانی صلح بینجامد.

رادیو بی.بی.سی. در گزارشی از هجوم تبلیغاتی وسیع موجود علیه ایران: هیچ کشوری در جهان بیش تر از ایران با تبلیغات رادیویی مخالفان خود مواجه نیست. امثال رادیو مونت کارلو، رادیو امریکا و رادیو اسرائیل

ص: ۷۹۸

۱ نیز سعی می کنند خود را بی طرف نشان دهند اما گاهی در حد رادیو بغداد تنزل می کنند.

۲ امروز برای حل مشکلات تغذیه و ... بودجه سپاه - که این مشکلات ناشی از اوضاع غیرعادی اقتصاد کشور است - تأسیس تشکیلاتی در زمینه تولید فرآورده های کشاورزی و دام پروری به منظور خودکفا کردن سپاه، مورد نظر قرار گرفت.

ضمیمه گزارش شماره ۹۰: گزارشی از سوابق کار و اهداف کلی عملیات محدود در ام النعاج؛ معرفی اجمالی تیپ ۹ بدر که از مجاهدان و پناهندگان و اسیران عراقی تشکیل شده است (به جز فرماندهی و برخی کادرها)؛ سطح کیفی و تحصیلاتی نیروهای تیپ، هسته اولیه تشکیل تیپ و سوابق آن در عملیات های گذشته.

ضمیمه گزارش شماره ۹۱: گزارشی از سابقه و نتایج مراحل اول و دوم عملیات "انصارالله" که با اهداف جلوگیری از نفوذ دشمن، برقراری امنیت در کردستان، انهدام نیروی ضدانقلاب، زمینه سازی برای کارهای عمرانی، و ... انجام شد.

ضمیمه گزارش شماره ۹۲: دو گزارش از خبرگزاری جمهوری اسلامی و سپاه درباره منطقه عملیاتی سیدکان: سابقه منطقه و موقعیت و جمعیت آن؛ اهمیت عملیات در این منطقه؛ توجه مخالفان حکومت مرکزی عراق به این منطقه؛ اقدامات عراق و تخریب روستاهای منطقه؛ اهداف عملیات؛ فعالیت بارزانی ها از قدیم در این منطقه؛ توجه قرارگاه حمزه به این منطقه و طراحی عملیات؛ سوابق عملیاتی؛ پیشنهاد فرمانده کل سپاه به آقای هاشمی رفسنجانی مبنی بر اجرای عملیات در این منطقه؛ دلیل شورای عالی دفاع برای واگذاری این منطقه به ارتش؛ فعالیت شناسایی ارتش برای انجام دادن تک؛ آماده سازی منطقه به همت سپاه؛ مأمور کردن تعدادی از یگان های سپاه به ارتش؛ دلایل سپاه برای لغو عملیات و یا تعویق آن.

گزارش روزشمار ۲/۴/۱۳۶۴

۳ در حالی که امروز آبادان هدف آتش دشمن بود و دو واحد مسکونی دیگر آن تخریب شد، سخن گوی نظامی عراق اعلام کرد این کشور به متن نامه صدام مبنی بر توقف حمله به شهرهای ایران پای بند است.

۴ شرکت کشتی رانی "عرب یونایتد شپینگ" با تقییح توقیف کشتی باری کویتی "المحرّق" به وسیله ایران، از مقام های کویتی خواست تا اقداماتی برای آزاد کردن کشتی و خدمه هایش انجام دهند.

۵ گزارش یک مرکز اطلاعاتی سپاه از همکاری فرانسه در احداث تأسیساتی در خطوط جبهه عراق و گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارسال کامیون های ارتشی اتریشی برای وزارت دفاع عراق.

۶ نوزده مورد درگیری بین نیروهای خودی و ضدانقلاب از تاریخ ۲۱/۳ تا ۲/۴/۱۳۶۴ که بر اثر آن از خودی ها ۲۲ تن شهید و ۱۴ تن مجروح و از ضدانقلاب ۱۲ کشته و تعداد بسیاری مجروح و ۱۲ تن نیز اسیر شدند. در یک درگیری دیگر در حوالی پیرانشهر ۲۰ تن از نیروهای خودی شهید و ۲ تن مجروح شدند.

۷ تیم ترور وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) پس از چند عملیات ترور در باختران، در شیراز شناسایی و دست گیر شدند.

در پایان سفر آقای هاشمی به لیبی بیانیه مشترکی هم زمان در تهران و طرابلس منتشر شد که حاوی این موارد است: ایستادگی لیبی در کنار ایران در جنگ عراق علیه ایران؛ تشکیل کمیته مشترک سیاسی نظامی مبنی بر ایستادگی در مقابل صهیونیسم، امریکا و ارتجاع؛ کمک به نهضت های آزادی بخش؛ ایستادگی ایران در کنار لیبی در مقابل هرگونه تجاوز؛ حمایت از لیبی تا تأمین حق این

ص: ۷۹۹

۱ کشور در دفاع از خلیج سیرت؛ محکوم کردن توطئه امریکا و صهیونیزم علیه اردوگاه های فلسطین و انقلاب اسلامی و لیبی؛ تعهد در خصوص فعالیت در راه آزادی تمام سرزمین فلسطین و مقابله با تلاش های مستقیم و غیرمستقیم مذاکره با حکومت اسرائیل، مقاومت در برابر طرح های تسلیم طلبانه و توطئه آمیز حکومت های خائن در مورد فلسطین؛ تشکیل ارتش قدس جهت آزادسازی فلسطین؛ مردود دانستن کاهش قیمت نفت؛ تأیید حکومت قانونی و وحدت ملی چاد؛ محکوم کردن اقدامات نژادپرستانه حکومت پرتوریا و جانب داری از سازمان سوپو. همچنین در پایان این سفر شمشیری به عنوان سمبل مبارزات رهایی بخش به هاشمی هدیه شد. وی گفت: «امیدوارم این شمشیر هیچ گاه به نیام نرود تا این که سرزمین قدس شریف را آزاد کنیم.»

۲ "حافظ اسد" رئیس جمهور سوریه، پس از ترک مسکو از آقای هاشمی رفسنجانی - که در لیبی به سر می برد - جهت دیدار از سوریه دعوت کرد. به گفته آقای هاشمی، اهداف این سفر عبارت است از: تبادل نظر بر مسائل منطقه ای، لبنان و کشورهای عضو جبهه پایداری و نیز تهاجمی که به وسیله امریکا و صهیونیست ها شروع شده است؛ اتخاذ مواضع مشترک درباره مسائل جنگ تحمیلی و اوضاع احتمالی آینده.

دیدارهای آقای هاشمی از لیبی و سوریه بازتاب های وسیع در رسانه های همگانی جهان داشته است: کسب اطلاعات ایران از سوریه در مورد سفر حافظ اسد به مسکو؛ تلاش جهت نزدیک شدن سه کشور ایران، سوریه و لیبی؛ چگونگی تهیه اسلحه از سوریه. همچنین به دو نگرانی اسد نیز پرداخته اند: افزایش نفوذ نیروهای رادیکال اسلامی طرف دار ایران؛ مخالفت ایران با نیبه بری.

گزارش روزشمار ۳/۴/۱۳۶۴

۳ در جلسه امروز قرارگاه خاتم، جایگاه عملیات محدود در یک استراتژی جنگ درازمدت مورد بررسی قرار گرفت و فرمانده کل سپاه تأثیر این گونه عملیات ها بر سازمان رزم و آرایش دفاعی دشمن و ... را تشریح کرد. وی از جمله به این موارد پرداخت: تجزیه نیرو و امکانات و تجهیزات دشمن؛ فعال کردن اجباری عراق در طول هزار کیلومتر مرز و برهم زدن تمرکز قوای آن علیه عملیات اصلی خودی و این که "اگر هم منتظر عملیات گسترده ما بماند و نیروهای کیفی را حفظ کند، همه عملیات های محدود ما موفق خواهد بود"؛ همچنین تأیید عملیات های محدود در فریب و غافل گیری و مخفی ماندن عملیات اصلی. فرمانده کل سپاه سپس عملیات گشت رزمی، نفوذی، محدود و ... را تعریف کرد و افزود: «باید سازمان رزم لشکرها به سپاه گسترش یابد تا بتوانیم در چند نقطه عملیات گسترده انجام دهیم.»

۴ رادیو بغداد در گزارشی تهدیدآمیز با ارائه فهرستی مدعی شد ایران تعدادی از شهرهای عراق را در روزهای مختلف گلوله باران کرده است.

۵ یک گزارش از نتیجه بازرسی کشتی المحرق که به وسیله نیروی دریایی ایران توقیف شده، این است که کشتی دارای محموله ای غیرنظامی بوده آریا وسایلی با کاربرد نظامی نیز در آن وجود داشته است. از سوی دیگر، وزارت خارجه انگلیس برای آزادی تعدادی از خدمه این کشتی که هویت انگلیسی دارند، با ایران و کویت در تماس است.

۶ شرکت "لویدز" لندن اعلام کرد نفت کش هایی که از رادارهای هشدار دهنده (ضد موشک) ساخت شرکت "فیلیپس الکترونیک" هلند استفاده کنند، وجه بیمه کم تری پرداخت خواهند کرد.

مجله "الطلیعه الاسلام" از یک قرارداد نظامی بین عراق و حکومت افریقای جنوبی خبر داد که

ص: ۸۰۰

۱ خلاف مقررات سازمان ملل در تحریم افریقای جنوبی است.

۲ مذاکرات دور دوم آقای هاشمی رفسنجانی با حافظ اسد در سوریه را نشریات داخلی تبادل نظر در زمینه اوضاع منطقه و روابط دوجانبه توصیف کردند، ولی در رسانه های همگانی جهان غالباً این مذاکرات حول محور آزادی گروگان های امریکایی در ماجرای ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای.، بررسی شده است، البته همچنین تهیه سلاح (به ویژه موشک های زمین به هوا)، جنگ ایران و عراق، جنگ شیعه و فلسطین در لبنان و روند صلح خاورمیانه را نیز مورد توجه قرار داده اند.

۳ هاشمی رفسنجانی در مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی: هواپیماربابی واکنشی در مقابل انفجارات اسرائیل می باشد؛ سر نخ اکثر ترورها و انفجارات، در امریکا و فرانسه است؛ محکوم کردن ربایندگان و نادیده گرفتن بدترین نوع تروریسم، خیانت است؛ اقدام ضعیف در قبال بی تفاوتی سازمان های بین المللی، امری طبیعی است؛ اگر ایران قرار باشد ربوده شدن هواپیمای امریکایی را محکوم کند، باید قبلاً اقداماتی را که امریکا و اسرائیل در جنوب لبنان، بیروت و طرابلس انجام داده اند، محکوم کند؛ تنها راه حل بحران [هواپیماربابی]، آزادی شیعیان در بند اسرائیل می باشد و اعمال زور نتیجه ای ندارد؛ ایران از حمله نظامی امریکا استقبال می کند و در صورت حمله، سرنوشتی بدتر از انفجار سفارت امریکا در بیروت، در سراسر جهان در انتظار امریکا خواهد بود.

۴ در پی احتمال حمله امریکا و اسرائیل جهت یک عملیات گسترده نظامی در لبنان، شوروی از سوریه خواست تا از نفوذ خود در جنبش امل (به رهبری نبیه بری) جهت پایان بخشیدن به غائله هواپیماربابی، استفاده کند؛ واکنش نبیه بری و حزب الله لبنان جهت مقابله با امریکا و اسرائیل؛ پیوستن تفنگ داران نیروی دریایی امریکا به ناو هواپیمابر "نیمیتس" در نزدیکی سواحل لبنان؛ آزادی ۳۱ تن از زندانیان لبنانی زندان اتلیت (عتلیت) و پافشاری ربایندگان برای رسیدن به همه اهداف خود؛ جورج شولتر آزادی زندانیان در بند اسرائیل را خشنودی امریکا و منتفی شدن بحران برشمرد، اما ریگان منکر ربط آزادی زندانیان با گروگان ها می باشد؛ طرح چهار ماده ای تلاش های دیپلماتیک اتریش، لبنان، سوئیس، سوریه و امریکا برای خاتمه گروگان گیری.

۵ روزنامه "واشنگتن پست" با پرداختن به اموری چون ریشه های خصومت جنبش بنیاد گرایی اسلامی با امریکا، تفکیک ناپذیری دین از سیاست در ایران، ماجرای تی.دبلیو.ای، حمله به مقر تفنگ داران امریکایی، حمله به سفارت امریکا در بیروت، حمله به محل هیئت امریکایی در کویت، به درگیر بودن امریکا در جنگی نامعلوم اشاره کرد و تأکید کرد ریگان باید با احتیاط بسیار سه راه حل را بررسی کند: حمله نظامی، تحریم اقتصادی، ایجاد روابط حسنه. نویسنده این روزنامه سپس به بی ثمری راه حل سوم در طول حیات امام خمینی در دوره ریگان، اشاره کرده اما زیرسازی آن را ضروری خوانده است.

۶ چند خبرنگار سوئیسی پس از مراجعت از بغداد، در گزارشی به تشریح اوضاع عراق پرداخته اند: وجود سانسور خبری؛ کنترل خبرنگاران خارجی؛ عدم انعکاس حملات موشکی ایران به بغداد و قرنطینه کردن محل اصابت موشک؛ تأکید حکومت بر مخفی ماندن تلفات عراقی ها در جنگ و حفظ سکوت خانواده های شان با تأمین رفاه آن ها؛ فراگیری کیش شخصیت صدام حسین؛ نصب تصاویر صدام در همه جا؛ موقعیت قصر صدام و مقام های عالی رتبه و امنیتی؛ حضور مأموران امنیتی در تمامی مراکز حتی درون خانه ها؛ تظاهر والدین به دوست داشتن صدام در حضور فرزندان که مبادا مخالفت ها به مدرسه

منتقل شود و بچه ها آسیب بینند؛ و

ص: ۸۰۱

۱ در ادامه پیشرفت کار در محور عملیاتی فاو، با توجه به ضرورت رعایت حفاظت اطلاعات، سازمان حفاظت سپاه تهیه طرح جامع حفاظتی فاو را در دستور کار قرار داد. این سازمان همچنین در مورد مقررات تردد در منطقه فدک و نیز چگونگی فعالیت مهندسی، نقل و انتقالات و نحوه ارتباطات، یک دستور عمل حفاظتی صادر کرد.

۲ در ادامه تحرکات ایذایی عناصر ضدانقلاب داخلی به خصوص در کردستان، امروز نیز به یک خودرو سپاه در بوکان حمله شد. همچنین قطار باربری قزوین را عده ای ناشناس به رگبار بستند و در تهران نیز شاخه اکثریت "فدائیان خلق" در یکی از خیابان های شمالی شهر علیه جنگ و انقلاب اسلامی اعلامیه پخش کردند.

۳ آقای هاشمی رفسنجانی در مصاحبه ای مطبوعاتی تأکید کرد تشکیل دادگاه برای تعیین متجاوز را نمی پذیرد بلکه باید پذیرش تجاوز عراق ابتدا قطعی باشد و دادگاه برای کیفر متجاوز تشکیل شود. وی افزود که دیپلماسی صرف به نتیجه نمی رسد ولی با حرکت نظامی قوی در جبهه، می توان به موفقیت دیپلماسی امیدوار بود.

۴ آقای هاشمی رفسنجانی در مصاحبه مطبوعاتی خود پس از بازگشت از سوریه و لیبی، گزارشی از توافقات سه کشور به خصوص حمایت سوریه و لیبی از جمهوری اسلامی در جنگ عراق علیه ایران و همکاری سوریه و لیبی در جنگ اردوگاه های فلسطینی، ارائه داد.

۵ در بازتاب های گسترده سفر آقای هاشمی رفسنجانی به سوریه و لیبی، این موارد آمده است: نزدیکی مواضع سه کشور؛ خرید تسلیحاتی ایران از سوریه و لیبی؛ حل جنگ اردوگاه های فلسطینیان؛ مسئله گروگان گیری هواپیمای تی.دبلیو.ای؛ درخواست امریکا از سوریه برای کمک به بحران هواپیمارمایی در فرودگاه بیروت با همکاری جمهوری اسلامی ایران؛ قول سوریه به امریکا مبنی بر استفاده از نفوذ خود در لبنان؛ مذاکرات رئیس مجلس ایران با مقام ها و سازمان های رسمی لبنان و سوریه به ویژه حزب الله لبنان در مورد گروگان گیری؛ احتمال عدم دست یابی آقای هاشمی رفسنجانی به سلاح های مورد نظر در سفر خود به لیبی و سوریه.

۶ ادامه بحران ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای: موضع گیری تهدیدآمیز "ریگان" رئیس جمهور امریکا، مبنی بر محاصره لبنان؛ جلسه ریگان با مشاوران امنیت ملی؛ امریکا بررسی راه های فشار بر لبنان و محاصره نظامی آن؛ تحریم شرکت های متعلق به شیعیان و کارگران شیعه در امریکا و اروپا؛ تعمیم اقدامات امریکا درباره کسانی که به تروریست ها کمک می کنند، از جمله ایران، لیبی و سوریه؛ تماس های امریکا با دولت سوریه جهت آزادسازی گروگان ها؛ تماس سوریه با جنبش امل؛ تهیه طرحی برای حل سیاسی بحران با میانجی گری سوریه؛ ملاقات سفیران انگلیس و ایتالیا در لبنان با نبیه بری و اطمینان دادن سفیران کشورهای اروپایی به وی جهت آزادی زندانیان لبنانی در اسرائیل؛ سوریه اعلام کرد که به شرط آزادی همه زندانیان لبنانی از زندان اتلیت (عتلیت)، میانجی گری را خواهد پذیرفت.

۷ برخی صاحب نظران و تحلیل های سیاسی موجود، دولت امریکا را از اقدام خصومت آمیز علیه ایران برحذر داشته و خواهان

تماس های دیپلماتیک امریکا با مقام های جمهوری اسلامی هستند. یکی از مقام های سوئسی در ملاقات با یک مقام وزارت خارجه ایران خواستار برقراری مذاکرات محرمانه و ایجاد تعادل بین اروپا و جمهوری اسلامی ایران گردید.

ص: ۸۰۲

۱ سفیر هند مواضع ایران مبنی بر سرنگونی صدام را برای کشورهای جهان ناپذیرفتنی دانست. سفیر ترکیه نیز به همتای ایرانی خود گفت: دشمنی ایران با آمریکا فرصتی برای عراق برای دست یابی به موشک های دوربرد از شرق و غرب، می باشد.

۲ معاون وزیر خارجه ژاپن وضع اقتصادی عراق را وخیم توصیف کرد.

۳ در بازدید وزیر بهداری و استاندار باختران از یکی از اردوگاه های جنگ زدگان واقع در باختران، ساکنان اردوگاه اشکالات مربوط به بدی تغذیه، خدمات پزشکی و مسائل دیگر این اردوگاه را به آن ها توضیح دادند.

گزارش روزشمار ۵/۴/۱۳۶۴

۴ اجرای یک عملیات ایزدایی در دو مرحله با نام "ظفر ۲" به همت نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران.

۵ هجوم نیروهای عراقی به پایگاه برون مرزی "خونوازان" (روبه روی منطقه مریوان) که در اختیار نیروهای بارزانی بود.

۶ طی درگیری عناصری از کومه له با نیروهای محافظ جهادسازندگی سروآباد (از توابع کردستان) و نیز در حمله به ساختمان بخشداری، پنج تن شهید (از جمله رئیس بانک صادرات مریوان)، چهار تن زخمی و هشت تن اسیر شدند. عراق در شرق کشور نیز فعالیت مشابهی را دنبال می کند؛ به این منظور مقادیر قابل توجهی سلاح در پاکستان تخلیه و به خوانین بلوچستان تحویل شده است که به بلوچستان ایران بیاورند.

۷ در حالی که به دلیل تهدید عراق دایره بر حمله به خطوط هوایی در داخل خاک ایران، پروازهای بین المللی در ایران متوقف شده است، به گزارش یونایتد پرس، خطوط بین المللی نظیر "سوئیس ایر" تصمیم دارند پروازهای خود را از بندرعباس انجام دهند. خطوط هوایی ایران مسافران را به رایگان از نقاط مختلف ایران به بندرعباس منتقل می کند تا با خطوط خارجی به خارج کشور پرواز کنند.

۸ روزنامه "البعث" چاپ سوریه: ۳۵ تن از سودانی های شرکت کننده در جنگ علیه ایران که در حمله اخیر ایران متواری شده بودند، پس از دست گیری به دست مزدوران صدام اعدام شدند.

۹ ریگان رئیس جمهور آمریکا در سخنانی تهدیدآمیز، با حمایت از کشورهای خلیج فارس خواستار پایان فوری جنگ شد. همچنین دادگاه فدرال آمریکا یک تن را که می خواسته لباس های ضد سلاح شیمیایی به ایران صادر کند، به دو سال زندان محکوم کرد.

۱۰ برای توجیه افکار عمومی و پوشش دادن به سهولت های خرید تسلیحاتی عراق، مجله "کل العرب" - چاپ پاریس - ادعا کرد بین ایران و اسپانیا دو قرارداد تجارت اسلحه بسته شده است.

۱۱ روزنامه "فرانکفورتر آگمانیه": افراد یک سرویس مخفی عراقی که در بحرین قصد ترور داشتند تا ایران مورد سوءظن قرار گیرد، دست گیر شدند.

۱۲ عراق امروز رسماً قطع کامل مناسبات دیپلماتیک خود را با لیبی اعلام کرد. این اقدام پس از سفر ناموفق "تریکی" به عراق و متعاقباً سفر آقای هاشمی به لیبی و سوریه، به ویژه صدور بیانیه موسوم به "پیمان استراتژیک بین لیبی و ایران"، صورت گرفت. لیبی در قبال این اقدام عراق، خواستار اخراج این کشور از اتحادیه عرب و از سازمان کنفرانس اسلامی شد. محافل دیپلماتیک، خبرگزاری‌ها و مطبوعات، اقدام عراق را با سفر آقای هاشمی به لیبی مرتبط دانسته‌اند [ضمیمه دارد].

ص: ۸۰۳

۱ "لاری اسپیکس" سخن گوی کاخ سفید: «امریکا قصد دارد به سوریه و ایران فشار آورد تا گروگان های هواپیمای تی.دبلیو.ای. آزاد شوند.» وی همچنین از تمایل سوریه برای حل و فصل بحران خبر داد. آزادی یک گروگان بیمار و پیشنهاد نیبه بری برای انتقال گروگان ها به یک سفارت خانه غربی در بیروت و در صورت عدم موافقت، انتقال به سوریه یا تهران، از جمله خبرهای امروز مربوط به هواپیمارمایی است.

ضمیمه گزارش شماره ۱۳۲: استقبال ایران از قطع رابطه دیپلماتیک عراق و لیبی و اظهارات هاشمی رفسنجانی، ولایتی و سخن گوی وزارت خارجه ایران در این باره.

گزارش روزشمار ۶/۴/۱۳۶۴

۲ آغاز عملیات "قدس ۲" به منظور تکمیل خط پدافندی "قدس ۱"؛ آسیب پذیر ساختن مواضع نیروهای دشمن و جلوگیری از تک احتمالی آن ها؛ گرفتن ابتکار عمل در محور شمالی البیضه. نیروهای خودی ضمن تأمین آب راه "کساره"، به اهداف تعیین شده دست یافتند.

۳ تک محدود عراق به جزیره مجنون، سقوط ۱۱۰۰ متر از خط خودی و اسارت ۱۲ تا ۱۴ تن از مدافعان و بی نتیجه ماندن پاتک ارتش در بازپس گیری، بررسی نظرهای فرماندهان سپاه درباره پدافند جزیره مجنون قبل از هجوم عراق [ضمیمه دارد].

۴ موافقت قرارگاه خاتم الانبیا(ص) (سپاه)، با پیشنهاد لشکر ۱۹ فجر دائر بر اجرای عملیات محدود در محور عملیاتی میمه [ضمیمه دارد].

۵ ادامه درگیری های ایزدایی و پراکنده علیه نیروهای خودی در غرب کشور؛ ورود مواد منفجره از عراق در سیدکان به وسیله نیروهای کومه له جهت حمل به تهران و تحویل به عناصر سازمان چریک های فدایی خلق.

۶ تخلیه موشک های زمین به زمین و موشک انداز از یک کشتی روسی در بندر "شعبیه" کویت برای حمل به عراق؛ گزارش "اکونومیست" از گله گزاری عراق از شوروی به دلیل اصابت موشک های ساخت این کشور به بغداد و احتمال چرخش بیش تر عراق به سوی مصر.

۷ ادامه اظهارات مقام ها و رسانه های ایرانی و کویتی درباره کشتی "المحرق" و محموله آن.

۸ ایران تهدید کرد که اگر قرارداد فروش هواپیمای "پوکارا" (ساخت آرژانتین) به عراق عملی شود، روابط تجاری دو کشور لطمه خواهد دید.

۹ در حالی که مهلت دو هفته ای جنگ شهرها رو به اتمام است، زمزمه از سرگیری آن در رسانه های همگانی جهان آغاز شده است.

۱۰ عراق از سویی در صدد است بازپرداخت بدهی های خارجی خود را به تعویق اندازد، از سوی دیگر به دنبال دریافت وام

های جدید است.

۱۱ آقای هاشمی رفسنجانی در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی اقتصادی وارد پکن شد. تمایل ایران به خروج از انزوا و تهیه سلاح، تمایل دو کشور به افزایش مبادلات تجاری، ارتباط سفرهای کنونی آقای هاشمی به ابتکارات صلح و نیز بهبود بخشیدن ایران به وجهه بین المللی خود، ایجاد روابط حسنه با چین در مقابل تأثیرگذاری شوروی بر کشورهای خلیج فارس، توسعه منابع تأمین اسلحه، از جمله بازتاب های خارجی در تفسیرهای مربوط به این سفر است.

ص: ۸۰۴

۱ یک سخن گوی رسمی وزارت خارجه ژاپن در آستانه سفر هفته آینده آقای هاشمی به توکیو: ژاپن به ایران اسلحه نمی فروشد. در این سفر مواضع دو طرف در خصوص جنگ تشریح خواهد شد. هنوز دستور کار مذاکرات رهبران ایران و ژاپن را تکمیل نکرده ایم، اما جنگ احتمالاً در مذاکرات خواهد بود.

۲ ملاقات و گفت و گوی بیست تن از نمایندگان مجلس قبل از سفر آقای هاشمی رفسنجانی به چین درباره مسائلی چون: نقش و اهمیت مجلس در مسائل سیاسی از جمله مبارزه با لیبرال ها؛ انتقاد به آگاه نکردن نمایندگان از وقایع جنگ - که برخلاف حقوق مصرح نمایندگان در قانون اساسی است - و پیشنهاد طرح برنامه اقتصاد جنگی. سخنان آقای هاشمی در مورد محدودیت های ناشی از جنگ و مخالفت با پیشنهاد اقتصاد جنگی، و توجیه نمایندگان.

۳ واکنش "میرحسین موسوی" نخست وزیر ایران، در برابر توقیف روزنامه "صبح آزادگان" و تأکید وی بر حق رسانه ها در اظهار شجاعانه نظرهای خود.

۴ بازتاب بحران هواپیمای ربوده شده امریکایی در رسانه های جهانی: رادیو بی.بی.سی. در مورد این ماجرا به نقش نبیه بری، سوریه، شوروی و امریکا و از سوی دیگر نقش حزب الله و ایران که این توازن قدرت را به نفع خود بر هم زده اند، اشاره کرد.

"ابوالحسن بنی صدر" رئیس جمهور معزول ایران «هواپیماربابی اقدامی از سوی طرف داران جنگ در ایران به منظور مداخله امریکا، صورت گرفته است.» به ادعای بنی صدر: این به معنای دست داشتن دولت ایران در حادثه هواپیماربابی نیست، چه بسا تصمیم گیری در مرکزی غیر از دولت صورت گرفته است.

ضمیمه گزارش شماره ۱۳۵: تأثیر تبلیغات عراق بر عملیات محدود روی جزایر مجنون، به نقل از کتاب "جنگ نفت کش ها".

ضمیمه گزارش شماره ۱۳۶: گزارشی از سابقه عملیات محدود پیشنهادی لشکر ۱۹ فجر در میمه.

گزارش روزشمار ۷/۴/۱۳۶۴

۵ در پی اعلام حمله عراق به یک هدف بزرگ دریایی، به دفتر فرماندهی کل سپاه گزارش شد که یک هدف کاذب مورد اصابت قرار گرفته است.

بخش عربی رادیو لندن به نقل از سخن گوی عراق: این حمله به تلافی کشتی ربایی ایران [اشاره به توقیف قانونی المحرق] صورت گرفته است.

۶ مراکز تجمع نیروهای ارتش جمهوری اسلامی طی دیروز و امروز به ویژه در ارتفاعات "سربولی" در چهار مرحله هدف حمله هوایی قرار گرفت. این نیروها آماده عملیات در منطقه سیدکان می باشند.

۷ آثار و تبعات نزدیک شدن پایان مهلت دو هفته ای جنگ شهرها: خروج مردم باختران از شهر جهت اقامت موقت در خارج آن؛ عدم برگزاری نماز جمعه سردشت به دلیل خروج مردم از شهر؛ پیام وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی به دبیرکل سازمان

ملل مبنی بر زیر سؤال رفتن فلسفه وجودی قوانین بین المللی و نیز پیش قدم نشدن ایران در شروع جنگ شهرها و محفوظ داشتن حق مقابله به مثل برای ایران.

۸ گزارش منابع سپاه از تلاش عناصر ضدانقلاب برای استفاده از اسناد جعلی به عنوان افراد بارزانی به منظور بمب گذاری در شهرهای ایران.

بازتاب وسیع سفر آقای هاشمی در دومین روز دیدار از چین؛ رئیس جمهور چین با اشاره به مواضع مشترک ایران و چین: چین باید روابط با ایران را توسعه دهد. توسعه روابط با ایران و حمایت از

ص: ۸۰۵

۱ سیاست های داخلی و خارجی ایران. آقای هاشمی: چین این قابلیت را دارد که به یک قدرت بزرگ در آسیا تبدیل شود.

۲ تفسیر نسبتاً غیرمعمول روزنامه آلمانی "فرانکفورتر الگمانیه" از سفر هاشمی به چین: امام خمینی همچنان خواستار سرنگونی صدام است. سفر هاشمی به چین به دلیل تأمین سلاح و حمایت سیاسی است. دوری جستن هاشمی از روس ها. وی پیک مناسب خمینی است.

۳ بازتاب سفر تریکی به بغداد و سفر هاشمی به لیبی در روزنامه های "لوموند"، "لوماتن" و "الوطن".

لوموند: قطع مجدد روابط لیبی و عراق هنگامی صورت گرفت که هاشمی رفسنجانی به لیبی سفر کرد. سیر روابط لیبی و عراق پس از جنگ؛ نزدیکی عراق به محور امان - قاهره.

لوماتن: اتحاد سه جانبه تهران، دمشق، طرابلس ضربه شدیدی است که تفرقه در جهان عرب را تعمیق می کند. الوطن: پیمان استراتژیک میان ایران و لیبی موضعی علیه عراق است.

۴ با سپری شدن حدود دو هفته از ربه شده هواپیمای تی.دبلیو.ای، کماکان ارباب و تهدید امریکا در کنار مذاکرات سیاسی ادامه دارد. رسانه ها: اتهام مسئولیت ربه شده هواپیما به ایران و سوریه؛ تهدید سوریه با حضور نظامی امریکا در لبنان؛ امیدواری امریکا به تحریکات دیپلماتیک و حل سریع بحران؛ اصرار بر عدم مرتبط نشان دادن مسئله گروگان ها با آزادی اسیران شیعه در اسرائیل؛ بی نتیجه ماندن مبادله پیام های میان امریکا و ایران.

نوید آزادی ۳۹ گروگان امریکایی ظرف ۴۸ ساعت آینده به نقل از نیبه بری؛ میانجی گری نماینده سازمان ملل بین لبنان و سوریه؛ احتمال تحویل گروگان ها به سوریه.

۵ چکیده نظر خبرنگار شبکه اول تلویزیون فنلاند پس از بازگشت از ایران: اوضاع اقتصادی ایران با وجود جنگ و بمباران کشتی ها، رضایت بخش است.

گزارش روزشمار ۸/۴/۱۳۶۴

۶ بعضی خبرگزاری ها و دیگر رسانه های همگانی اخبار پایان آتش بس دو هفته ای عراق در جنگ شهر ها را با یک حرکت جنگ روانی نقل کرده اند.

۷ به گزارش نشریه "نواهر واتسکا" چاپ لندن متعلق به مهاجران کروات، یوگسلاوی از دو سال قبل برای افسران عراقی دوره های آموزش استفاده از مواد شیمیایی در جنگ با ایران، ترتیب داده است.

۸ در مراسم معارفه فرمانده جدید نیروی دریایی ارتش، رئیس جمهور خطاب به فرماندهان نیروهای مسلح بر مواردی تأکید کرد، از جمله: فعال کردن قرارگاه دریا - ساحل در تنگه هرمز؛ حضور فعال در عملیات نظامی و فنی؛ تهیه تجهیزات مدرن و کارآمد؛ سازگاری وضع موجود با ابتکار، خلاقیت و فعال کردن جهاد خودکفایی؛ دارا بودن ستاد قوی عملیاتی با اهداف

یک نیروی فعال عملیاتی.

۹ "محمدعلی هادی" معاون کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی، در یک کنفرانس مطبوعاتی در لندن با برحق دانستن جمهوری اسلامی در تنبیه متجاوز، آن را اصلی خدشه ناپذیر خواند ولی دیگر شرایط نظیر غرامت جنگی را قابل دست رسی خواند. وی با تهدید عراق به عمل مقابله به مثل در استفاده از سلاح های شیمیایی، از آزادی آب راه ها برای عبور و مرور کشتی های بین المللی حمایت کرد و افزود: ایران از تهدید به بستن تنگه هرمز، قصد اجرای آن را ندارد.

آقای هاشمی رفسنجانی صبح امروز در مصاحبه ای در تالار بزرگ خلق چین علاوه بر پاسخ به

ص: ۸۰۶

۱ پرسش هایی درباره سفر جاری اش به چین و نتایج آن، در این موارد نیز سخن گفت: انگیزه ارتباط با ژاپن؛ خریدهای تسلیحاتی؛ میانجی گری چین در جنگ؛ مسائل مورد اختلاف بین ایران و چین؛ تأثیر سفرش به چین بر روابط ایران و شوروی؛ طرق برطرف کردن خصومت میان ایران و امریکا؛ ربط گروگان گیری در بیروت با مسائلی چون گروگان گیری حدود ۷۰۰ لبنانی و زندانی کردن آن ها در اسرائیل و ضرورت رعایت عدالت برای ریشه کن کردن تروریسم.

۲ در ادامه گزارش های متعدد خبرگزاری ها درباره بیانیه مشترک ایران و لیبی در سفر آقای هاشمی به این کشور با عنوان پیمان استراتژیک دو کشور و متعاقباً موضع گیری های متفاوت محافل و مطبوعات...، خبرگزاری لیبیایی "جانا" متن امضا شده را تنها یک صورت جلسه خواند که نشان می دهد دو کشور پیمان استراتژیک خود را برای آزادی بیت المقدس و وحدت جهان اسلام مورد تأکید قرار داده اند. جانان افزود: لیبی پیشنهادهایی در مورد پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق ارائه کرده است.

خبرگزاری فرانسه: لیبی در سوم تیر انعقاد یک پیمان استراتژیک با ایران و نیز تشکیل یک ارتش برای آزادی فلسطین را اعلام کرده بود.

۳ محافل سیاسی آشکار و پنهان، مناسبات ایران و اعراب حامی عراق را متفاوت از گذشته مورد توجه قرار می دهند. یک دیپلمات ارشد سوریه در ژاپن، از تمایل رؤسای کشورهای خلیج فارس به فدا کردن صدام در مقابل صلح اشاره کرد و یک نشریه چاپ پاریس نیز در مقاله ای پشتیبانی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را از تماس های عربستان با ایران در صورتی که به موضع گیری معقول عراق بینجامد، بررسی کرده است.

۴ اظهارات وزیر برنامه ریزی عراق در آلمان غربی درباره صادرات نفتی عراق از قبل از جنگ تاکنون؛ انتقال نفت عراق؛ تصمیم به افزایش صادرات نفت در سال آینده؛ درخواست عراق از آلمان برای مشارکت در طرح های اقتصادی و صنعتی و تأثیر کاهش صادرات نفت در بازپرداخت دیون خارجی عراق.

۵ برخلاف فضای خبری در روزهای اولیه هواپیماربایی جهت دخالت ایران در این ماجرا، هم اکنون نیه بری و سوریه در رسانه ها و خبرها به عنوان محور اصلی این ماجرا مطرح هستند که در صدد حل قضیه و بهره برداری از آن برآمده اند.

گزارش روزشمار ۹/۴/۱۳۶۴

۶ ارتش با دو گروهان تکاور و یک گروهان احتیاط، یک عملیات در منطقه عمومی سومار با هدف انهدام نیرو، انجام داد که در آن از نیروهای دشمن شماری کشته و دو تن نیز اسیر شدند. از نیروهای خودی نیز ۱۲ تن شهید، ۸۰ تن مجروح و ۳۰ تن مفقود شدند که ۱۲ تن از مفقودان بعد از رادیو بغداد خبر سلامتی خود را دادند.

۷ تهدید یک سخن گوی نظامی عراق مبنی بر شروع بمباران ها تا تحقق صلح بر اساس اصول اعلام شده صدام حسین؛ تهدید ستاد تبلیغات جنگ ایران دایر بر مقابله به مثل؛ آغاز مجدد جنگ روانی در بعضی رسانه های خارجی علیه ایران پیش از شروع مجدد جنگ شهرها.

۸ در ادامه خط انفجارات ساده در اماکن عمومی جهت رعب و احساس ناامنی در مردم به دست عوامل عراق، امروز نیز بمبی در خیابان "فرصت شیرازی" تهران منفجر شد که تلفات جانی نداشت.

امام خمینی در دیدار اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با ایشان، در سخنان نسبتاً مفصلاً بر

ص: ۸۰۷

۱ ابقا و ادامه فعالیت دولت مهندس موسوی تأکید کرد. این حمایت در معادلات سیاسی کنونی بسیار با اهمیت است و تعدیل کننده فشارهای سیاسی موجود علیه دولت می باشد.

۲ در پایان سه روز دیدار رسمی و مذاکرات آقای "هاشمی" رئیس مجلس شورای اسلامی با رهبران پکن، یک تفاهم نامه توسعه همکاری های اقتصادی، بازرگانی و فنی را مقام های ایرانی و چینی امضا کردند. این سفر مورد بررسی و تفسیر کارشناسان قرار گرفته که به مواردی از جمله برقراری روابط حسنه با یک کشور جهان سومی جهت کاستن از فشار دو ابرقدرت، گرفتن کمک های اقتصادی و ... توجه کرده اند.

۳ در آستانه سفر آقای هاشمی به ژاپن، وزیر خارجه ژاپن با اعلام طرح پیشنهادی کشورش برای پایان دادن به جنگ دایر بر آزادی استفاده ایران و عراق از بندرها، عدم حمله به مناطق مسکونی و نفت کش ها، عدم استفاده از سلاح های شیمیایی، افزود که در این مورد به زودی به عربستان، سوریه و اردن سفر خواهد کرد. "پطروس غالی" وزیر مشاور در امور خارجه مصر نیز در مورد جنگ ایران و عراق راه حل نظامی را مردود دانست.

۴ ادامه مذاکرات و تلاش ها برای کسب امتیازات و تضمین های لازم در مسئله گروگان های امریکایی:

سخن گوی حافظ اسد: سوریه امیدوار است دو طرف به تعهدات خود در آزادی گروگان ها و زندانیان دربند اسرائیل عمل کنند

درخواست ریگان: آزادی هفت تن از گروگان های امریکایی در لبنان به همراه ۳۹ گروگان هواپیماربابی اخیر. تقدیر شولتر از رئیس جمهور سوریه به دلیل کمک در آزادی ۳۹ گروگان و سعی در آزادی هفت گروگان دیگر امریکایی. رد هرگونه رابطه بین آزادی گروگان ها و آزادی زندانیان لبنانی.

نوید آزادی زندانیان در سخنان وزیر دفاع اسرائیل. رد هرگونه توافقی در مبادله زندانیان لبنانی و گروگان ها به وسیله شیمون پرز نخست وزیر اسرائیل.

منوط شدن آزادی زندانیان لبنانی به تصویب آن در کابینه اسرائیل.

پشتیبانی و استقبال شیخ "ابراهیم امین" سخن گوی حزب الله از نقش سوریه در حل بحران و این که ربایندگان قدرتی هستند که باید به حساب آورده شوند.

شیخ ابراهیم امین هویت ربایندگان را که از گروه حزب الله هستند یا نه، نه تأیید و نه تکذیب کرد. به گفته وی، حزب الله هر آن منتظر حمله امریکاست.

یک مقام برجسته امریکا حملات خشونت آمیز علیه تندروهای شیعه را غیر مؤثر دانسته و نیز عملیات تلافی جویانه مستقیم علیه لبنان را مردود خواند. این مقام امریکایی حزب الله را آسیب ناپذیر دانست.

۵ شهرک زیوه (اردوگاه پناهندگان کرد عراقی) در نزدیکی مرز ترکیه و نیز تأسیسات مخابراتی صدا و سیما در "کرنند" معروف به "کوه نور"، بمباران شد. خبرگزاری فرانسه حمله به زیوه را که تأسیسات نظامی ندارد، نشانه تصمیم عراق به از سرگیری جنگ شهرها دانسته است. دیوار صوتی نیز بر فراز شهرهای ایران از جمله گیلان غرب شکسته شد. این در حالی است که شهر باختران به صورت نیمه تعطیل در آمده و مردم به چند نقطه خارج از شهر پناه برده اند. از پی آمدهای دیگر این حملات: تهدید جنگ شهرها؛ خاموشی های اخیر برق در نقاط مختلف پس از رفتن پیمان کاران خارجی برخی نیروگاه ها و کارشناسان شوروی شاغل در پروژه های وزارت نیرو.

۱ در جلسه امروز قرارگاه خاتم یادآوری شد که قرار بر این بوده است که کلیه خطوط پدافندی از چزابه تا انتهای خسروآباد را ارتش، ژاندارمری و کمیته به سپاه تحویل دهند و سراسر این خطوط بین دو قرارگاه کربلا (از چزابه تا کارون) و قرارگاه نوح (از کارون تا انتهای خسروآباد) برای اجرای عملیات اصلی و محدود، تقسیم شود، سپس این دو قرارگاه فعالیت خود را طبق مأموریت محوله آغاز کنند. به فرماندهان این قرارگاه ها اعتراض شد که در پیش برد این امور تعلل می کنند. "رحیم صفوی" مسئول واحد عملیات سپاه نیز بر اجرای عملیات اصلی (فاو) تأکید کرد و دیگر عملیات ها را فریبی برای این عملیات ذکر کرد و هشدار داد که به مانع کار اصلی تبدیل نشود. سپس فرماندهان دو قرارگاه گزارشی از اقدامات شناسایی، جزر و مد آب، ... بیان کردند و طرح مانور نیز مورد بررسی قرار گرفت.

۲ ادامه تحرکات ایذایی هم زمان با تهدیدات عراق مبنی بر از سرگیری جنگ شهرها:

ورود مواد منفجره به کشور به وسیله سه تن از معاونان عراق؛ انفجار در تهران در ادامه حرکات ایذایی عوامل عراق؛ ترور یکی از اعضای فعال انجمن اسلامی صنایع فولاد اهواز؛ هشدار سازمان حفاظت اطلاعات سپاه درخصوص آموزش های تروریستی رادیو مجاهد.

۳ "سالم الصباح" وزیر دفاع کویت، با اظهار امیدواری در مورد آزاد شدن کشتی المحرق، ادعا کرد که این کشتی - بازرگانی و حامل کالا برای کویت بوده و در آب های بین المللی و قبل از ورود به تنگه هرمز متوقف شده و این یک مبارزه طلبی علیه قوانین بین المللی است.

۴ پایان دیدار رسمی سه روزه آقای هاشمی از چین و ادامه بازتاب های وسیع این سفر.

۵ ورود هاشمی رفسنجانی و هیئت همراه وی به توکیو و اولین دور مذاکرات با "یاساهیرو ناکازونه" نخست وزیر ژاپن. هاشمی پیش از ورود به توکیو، در مصاحبه مطبوعاتی امروز خود در پکن، ژاپن را کشوری صنعتی خوانده بود که قادر است خلأ آمریکا و انگلیس را در ایران پر کند. اعلام آمادگی نخست وزیر ژاپن برای اجرای پروژه های مختلف کشاورزی، صنعتی و نیز تکمیل پروژه پتروشیمی بندر امام خمینی. تأکید رئیس مجلس شورای اسلامی بر مواضع ایران مبنی بر محکومیت متجاوز و این که با تلاش های ژاپن در جهت برقراری صلح، مخالفتی ندارد. نقل قول مقام های ژاپنی از آقای هاشمی که وی هرگونه مذاکره ای درباره توقف جنگ را منوط به برکناری صدام حسین از حکومت و پذیرفتن عراق به عنوان آغازگر جنگ، دانسته است و همین موضوع زمینه ای جهت بررسی پیشنهادهای ژاپن خواهد بود.

رادیو آمریکا: ژاپن به دلیل نیاز به نفت منطقه، علاقه مند به پایان یافتن جنگ است.

رادیو بی.بی.سی: چون عراق جنگ را شروع کرده، باید مجازات شود.

رادیو ژاپن با اعلام ورود هیئت ایرانی به توکیو، خبر داد که کیسینجر وزیر خارجه اسبق آمریکا که در ژاپن به سر می برد، امروز با "آبه" وزیر خارجه ژاپن، دیدار و گفت و گو کرده است.

روزنامه "تایمز" چاپ لندن: این سفر بهترین فرصت برای قانع کردن ایران به ترک شرایط افراطی خود برای پایان دادن به جنگ است و ژاپن یک پیک دیپلماتیک است که به تهران و بغداد دست رسی دارد.

نشریه "اینتلجنس دیجست" چاپ انگلستان، در مقاله ای با عنوان "مشکل مسکو در قبال جنگ خلیج فارس" به تحلیل موقعیت و اهداف شوروی در جنگ ایران و عراق پرداخته و به سفر اخیر دو هیئت نمایندگی از ایران و عراق به مسکو اشاره کرده که هر کدام از این هیئت ها شوروی را به دلیل تجهیز کشور مقابل، مورد سرزنش قرار داده است. این نشریه به موضوعات دیگری نیز پرداخته است: مشکل شوروی در افغانستان مورد حمایت ایران؛ موضع بی طرفی شوروی در جنگ؛ اهمیت بیش تر

ص: ۸۰۹

۱ امروز ایران برای شوروی و خطر عمده عراق برای این کشور به دلیل گرایش آن به امریکا.

۲ ماجرای گروگان گیری هواپیمای تی.دبلیو.ای. با آزادسازی گروگان های امریکایی خاتمه یافت. ریگان: «اکنون زمان جشن گرفتن نیست.» چون وعده داده است که علیه تروریسم به مقابله برخیزد. وی افزود: «تروریست ها! آگاه باشید علیه شما در لبنان و هر جای دیگر جهان خواهیم جنگید... هنوز هفت امریکایی در اسارت باقی مانده اند...». معاون رئیس جمهور امریکا خطاب به گروگان ها گفت: «امریکا به وجود شما می بالد.» یونایتد پرس: این هواپیماربابی پس از ماجرای ربوده شدن جت "العال" اسرائیل در سال ۱۹۸۶، طولانی ترین هواپیما ربایی در تاریخ است.

۳ بازتاب ماجرای گروگان گیری در بیروت و نقش بازی گران اصلی آن.

نشریه "لوماتن" چاپ فرانسه: اشاره به نقش سوریه و تثبیت موقعیت آن به عنوان ارباب واقعی لبنان و اشاره به نقش نبیه بری؛ تقسیم گروگان ها میان متحدان دمشق و شبه نظامیان هوادار ایران؛ تظاهرات حزب الله به طرف داری از امام خمینی.

هفته نامه ایتالیایی "پانوراما": از نظر امریکا کشورهایی که تروریسم را در جهان مورد حمایت قرار می دهند عبارت اند از سوریه، لیبی و ایران که ایران نقش مهم تری را ایفا می کند. اگر بحران حل نمی شد، امریکا توسط عوامل خود به پنج نقطه حساس (مقر سپاه، محل سکونت امام خمینی، دفتر کار رئیس جمهوری و...) در تهران حمله می کرد.

نشریه "دی ولت" چاپ آلمان: توصیه به اندیشیدن برای خنثی سازی حملات جدید از جانب محور جدید ترور یعنی ایران و لیبی و این که بخش مسلمان نشین بیروت به عنوان مرکز جهاد اسلامی علیه جهان غرب شناخته شده است و اکنون تهران و طرابلس هم به آن اضافه می شوند... .

۴ درج مصاحبه عوامل مجاهدین خلق و اظهارات ضدایرانی آن ها در مجله "الدستور" هوادار عراق، شامل ادعای سقوط قریب الوقوع جمهوری اسلامی و نیز انتقاد به بارزانی و قاسملو که اولی متهم به خیانت شده و دومی به دلیل تماس با مسئولان جمهوری اسلامی و جدایی از شورای ملی مقاومت، سرزنش شده است.

گزارش روزشمار ۱۱/۴/۱۳۶۴

۵ تک محدود عراق به پد خندق در هورالهویزه به همت مدافعان لشکر ۱۴ امام حسین (ع) دفع شد.

۶ تیپ الغدیر به دستور قرارگاه خاتم الانبیاء مأموریت یافت تا یک عملیات در هورالهویزه انجام دهد با هدف تصرف پاسگاه الیج و با این مقاصد: نزدیک تر شدن به البیضه؛ تأمین بیش تر جاده خندق و جناح راست خودی؛ محدودتر کردن خط پدافندی خودی.

۷ سازمان ملل متحد با صدور اعلامیه در خصوص هشدار عراق مبنی بر آغاز کردن مجدد جنگ شهرها، واکنش نشان داد و ضمن آن، پی آمد های حمله به شهرها را برای مردم دو کشور ناگوار خواند.

۸ خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران در تفسیری بر جنگ شهرها، به پایان مهلت توقف آن و نیز انگیزه ای که صدام را به شروع و ختم جنگ شهرها در این مقطع واداشت، اشاره کرده، سپس پیش فرض هایی را برای امکان وقوع حمله مجدد هوایی عراق به ایران، بررسی کرده است.

۹ یکی از طلبه های اسیر که به همراه ۳۰ تن از اسیران معلول به ایران باز گشته است، در مصاحبه ای درباره دوره اسارت، به روحیه نیرومند و مقاومت شدید اسیران بعد از عملیات فتح المبین اشاره کرده و افزوده است که اسیران خیبر و بدر به ویژه خیبر با شدیدترین انواع شکنجه ها و... روبه رو هستند.

ص: ۸۱۰

۱ مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق امروز در اطلاعیه ای عراق را به دلیل شهید کردن حجت الاسلام "محمدحسین حکیم"، محکوم کرد.

۲ در رسانه های جهان، مسئله جنگ یکی از مهم ترین محورهایی است که در سفر آقای هاشمی رفسنجانی به ژاپن مطرح می باشد و موضوع بعدی نوع رابطه ایران و امریکا است.

در اظهارات امروز آقای هاشمی و طرف های ژاپنی از جمله نخست وزیر و وزیر خارجه این کشور و نیز در مصاحبه آقای هاشمی در ژاپن، این دو موضوع محور های عمده بود. مقام های ژاپن گفته اند که به تقاضای طرف ایرانی، قانون دقیق مذاکرات راجع به جنگ، محرمانه باقی خواهد ماند. در سطح آشکار، تکرار مواضع گذشته ایران و ژاپن درباره جنگ و اظهارات هاشمی که "قطع رابطه با امریکا دائمی نیست، اما امریکا باید پیش قدم شود"، از جمله خبرهای گفتنی است.

۳ عمده حساسیت های موجود درباره سفر آقای هاشمی به چین، روی موضوع تسلیحات متمرکز است و همین امر به عنوان دلیل اصلی سفر نخست وزیر ترکیه به چین ذکر شده است. "اوزال" نخست وزیر ترکیه، در یک کنفرانس مطبوعاتی در چین اعلام کرد که رهبران چین قصد ندارند سلاح در اختیار ایران قرار دهند. در این حال، برخی مطبوعات غربی با اشاره به گسترش روابط چین با کشورهای منطقه خلیج فارس و بی طرفی چین در جنگ عراق و ایران، از عدم واگذاری سلاح خبر می دهند و برخی دیگر برعکس به فروش تسلیحات چینی به ایران توجه دارند. بعضی از رسانه ها نیز به روابط اقتصادی چین با ایران پرداخته اند.

۴ با برگزاری اولین جلسه شورای برنامه ریزی سازمان همکاری اقتصادی "اگو" با حضور هیئت های نمایندگی ایران، پاکستان و ترکیه در دبیرخانه این سازمان در تهران، حیات مجدد این سازمان آغاز شد. رادیو بی.بی.سی. احیای این سازمان را نشانه ای از تمایل ایران به خروج از انزوا دانسته است.

۵ "محمد غرضی" وزیر نفت که برای شرکت در هفتاد و چهارمین اجلاس وزیران نفت کشورهای عضو اوپک در رأس هیئتی از کارشناسان نفتی عازم وین شده است، گفت: ایران همچنان از قیمت ها، سهمیه بندی و سقف تولید نفت و نیز تثبیت قیمت نفت دفاع خواهد کرد. غرضی درباره مقاومت کشورهای عضو اوپک جهت تثبیت قیمت ها در مقابل فشار بازار جهانی نفت، تأثیر فرآورده های نفتی بر کاهش قیمت ها در بازار، جنگ قیمت ها، پایین آوردن سقف تولید اوپک نیز سخن گفت.

۶ به رغم آزاد شدن گروگان های امریکایی هواپیمای تی.دبلیو.ای. (۳۹ تن) و آسودگی خاطر امریکا در خروج از بحران طولانی ترین هواپیماربابی، پی آمد های این ماجرا همچنان ادامه دارد، از جمله: قدغن کردن تردد هوایی بین لبنان و امریکا؛ اعلام تصمیم امریکا مبنی بر درخواست از دولت لبنان جهت تحویل ربایندگان و یا محاکمه آن ها در محل؛ پشتیبانی "تاچر" (نخست وزیر انگلیس) از امریکا در تحریم فرودگاه بیروت؛ ورود "بوش" به لندن؛ ملاقات بوش با "میتران" و مذاکرات آن ها درباره مبارزه علیه تروریسم؛ اعلام نظر امریکا مبنی بر عدم تأثیر گروگان گیری در سیاست این کشور در منطقه؛ ادعای بوش که معامله ای در آزادی گروگان ها نبوده و اعتراف وی به نقش مهم سوریه در رهایی گروگان ها و در عین حال اذعان به این که مبارزه با تروریسم، جنگ با سایه هاست؛ هشدار سازمان جهاد اسلامی مبنی بر ضربه زدن به منافع امریکا در سراسر

جهان در برابر هرگونه اقدام انتقام جویانه امریکا و اسرائیل.

ص: ۸۱۱

۱ پس از گذشت چهار روز از پایان مهلت دو هفته ای عراق مبنی بر توقف موقت حمله به شهرها، رادیو بغداد همچنان با تهدید به از سرگیری جنگ شهرها، در صدد ایجاد جو رعب و نگرانی در مردم ایران می باشد.

۲ گزارش اطلاعات سپاه از تحویل سه کامیون اسلحه و مهمات عراق به کومه له در منطقه "پله کی" (بین بانه و مریوان).

۳ در حالی که ژاپن در عمل به تعهداتش در پروژه پتروشیمی "ایران و ژاپن" در بندر امام خمینی، سر باز می زند، نخست وزیر این کشور، در دومین ملاقات خود با آقای هاشمی خواستار نهایت همکاری ایران برای از سرگیری این پروژه شد. گزارش های رسانه های ژاپن درباره تأثیر جنگ عراق و ایران بر روابط ایران و ژاپن؛ خرید نفت در برابر افزایش واردات به ایران. پاسخ های آقای هاشمی در مصاحبه ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی به سؤالات سیصد تن از خبرنگاران در مورد مسائل مختلف، از جمله: مواضع ایران در قبال جنگ؛ شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ؛ تروریسم؛ روابط ایران با امریکا و دیگر کشورهای غربی؛ مذاکرات با مقام های ژاپنی؛ خرید سلاح از چین؛ تمایل به فعال شدن ژاپن در ایران...

۴ ملاقات و مذاکره "دیوید کیمچه" (یک مدیر کل در وزارت خارجه اسرائیل) در کاخ سفید با "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور امریکا، درباره سرنوشت گروگان های امریکایی در لبنان و نیاز ایران به تسلیحات. گفتار رادیو امریکا به نقل از مجله فرانسوی زبان "وئسته" مبنی بر تأخیر در برآورده کردن خواسته های جناح معتدل و نتیجتاً تحکیم گروه افراطی و چپ در ایران. اظهار تمایل تلویحی وزیر خارجه ترکیه پس از سفرش به امریکا در مورد ایفای نقش میانجی بین ایران و امریکا.

۵ وزیران اطلاعات کشورهای عربی در پایان اجلاس خود در بیانیه ای از ایران و عراق خواستند تحت نظارت سازمان ملل با یک دیگر صلح کنند. این بیانیه با نارضایتی سوریه، الجزایر، جمهوری دموکراتیک یمن، لبنان و لیبی روبه رو شد.

۶ دولت کویت در ادامه اخراج ایرانیان مقیم این کشور، ۱۶۴ تن دیگر را اخراج کرد.

۷ "حمید دهقانپور" یکی از سی اسیر آزاد شده معلول از "اردوگاه موصل یک" - که محل نگه داری اسیران عملیات خیبر می باشد - وضعیت دشوار ۱۸۵۰ تن از اسیران این اردوگاه را شرح داد. این اسیران به مدت ده ماه - بی اطلاع مأموران صلیب سرخ جهانی - در این اردوگاه زندانی بوده اند و تحت انواع شکنجه ها، تنبیه و توهین بدنی قرار داشتند و ... که تعدادی از آن ها بر اثر شدت شکنجه های مأموران عراقی، به شهادت رسیده اند.

۸ با دیدار از انگلستان، امروز "جورج بوش" معاون رئیس جمهوری امریکا، سفر خود را به هفت کشور صنعتی اروپا پایان داد. دست یابی به راه حلی جهت مقابله با تروریسم و تعیین یک استراتژی مشترک در این خصوص، یکی از اهداف این سفر بوده است. بوش و تاچر خواستار تحریم فرودگاه بیروت شده اند و دیگر کشورها را نیز به این امر فراخوانده اند. تاچر گفت: «هفت کشور صنعتی اروپا و ژاپن هفته آینده در بن یک استراتژی مشترک برای مبارزه با تروریسم طرح ریزی می کنند.» بوش نیز گفت: مبارزه با تروریسم بین المللی از عهده هیچ کشوری به تنهایی ساخته نیست.

۹ واکنش برخی سیاستمداران لبنانی و طرح موضوع سرنوشت هفت گروگان امریکایی، از جمله وقایعی است که در ادامه ماجرای ربودن هواپیمای امریکایی مطرح شده است. واکنش و تلاش های نبیه بری در برابر تلاش امریکا برای منزوی ساختن فرودگاه بیروت.

ص: ۸۱۲

ادامه تهدیدات امریکا درباره عاملان ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای. و بررسی اختصاص پانصد هزار دلار جایزه برای اطلاعاتی که به دست گیری آنان بینجامد. اظهارات شولتز مبنی بر تهدید بودن فرودگاه بیروت. تلاش امریکا برای بستن این فرودگاه با وجود احتمال وقوع خطرهایی برای هفت گروگان امریکایی.

گزارش روزشمار ۱۳/۴/۱۳۶۴

۱ اجرای عملیات نفوذی "ظفر ۵" به همت ارتش در سه محور میانه (منطقه عمومی مریوان)، پنجوبین و دره توتمان.

۲ عراق در سنجاق با ده هواپیما پادگان های سپاه (توحید) و ارتش و تعدادی مناطق مسکونی در اطراف آن ها را بمباران کرد که بر اثر آن، ۱۶ تن شهید و بیش از ۱۰۵ تن مجروح شدند. در میان شهدا و مجروحان، افراد غیرنظامی - از جمله شماری زن و کودک - نیز مشاهده شده است. روستاهای پیرانشهر هم بمباران شد که تلفات جانی و مالی در پی نداشت.

۳ عناصر ضد انقلاب با حمله به یک پایگاه در منطقه مریوان، آن را تصرف و ۷ تن را شهید و ۲ تن را نیز اسیر کردند.

۴ تحلیل روزنامه ژاپنی "آساهی شیمبون" درباره برقراری آتش بس محدود و منطقه ای و صلح در جنگ عراق و ایران از دید مقام های ژاپنی و ایرانی، به مناسبت سفر آقای هاشمی به ژاپن.

۵ "پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، در بیانیه ای بدون تعیین آغازگر و ادامه دهنده جنگ شهرها، از وقوع آن ابراز تأسف کرد و خواستار توقف جنگ شد.

۶ انعکاس مطامع و تصورات بخشی از نخبگان امریکا درباره اوضاع ایران و ارتش آن، در مقاله روزنامه "واشنگتن تایمز" با عنوان "آینده سیاسی تاریک ایران". در این مقاله با اشاره به نقش ارتش بعد از حیات امام خمینی، بر ضرورت دست نخورده باقی ماندن آن (ارتش) تأکید شده است. این ارتش دست نخورده، برای برقراری توازن در خلیج فارس و نیز ایفای نقش قاطع برای تبدیل ایران به یک حکومت معتدل و دمکراتیک، مهم شمرده شده است. در ادامه مقاله، راه های عملی به امریکاییان درباره نحوه دخالت در جنگ، پیشنهاد شده است.

۷ با گذشت سه روز از آزادی گروگان های هواپیمای امریکایی تی.دبلیو.ای. و در مقابل، آزاد نشدن زندانیان مورد نظر در اسرائیل، نشریه "فارین ریپورت" این پرسش را مطرح کرده که "آیا معامله ای مخفی در کار بوده است؟" سپس خود پاسخ داده که ربایندگان در اصل شیعه و از افراطیون حزب الله تحت حمایت ایران هستند و سکوت در قبال آزادی گروگان ها، قول گرفتن مخفیانه سلاح های غربی است.

۸ طرح قانونی الحاق امور جنگ زدگان به وزارت کار، در مجلس شورای اسلامی تصویب شد.

گزارش روزشمار ۱۴/۴/۱۳۶۴

۹ به رغم تهدیدات عراق مبنی بر از سرگیری جنگ شهرها، امروز نیز حادثه مهمی در این زمینه رخ نداد.

۱۰ بر اساس بررسی دفتر سیاسی سپاه، در ده روز گذشته چهارده مورد درگیری بین نیروهای خودی با عناصر ضدانقلاب در مناطق مختلف روی داده که تلفات و ضایعاتی به دو طرف وارد آورده است.

۱۱ گزارش رادیو مجاهد از حمله به یک پایگاه سپاه در محور مهاباد - سردشت.

ص: ۸۱۳

۱ نماینده ایران در سازمان ملل، با انتشار اسنادی حاکی از ارسال سلاح از آفریقای جنوبی به عراق، تأکید کرد که این اقدام عراق ناقض قطع نامه ۵۵۸ شورای امنیت (ممنوعیت معامله با آفریقای جنوبی) است.

۲ در پی تهدید های عراق مبنی بر راه اندازی مجدد جنگ شهرها، رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع هشدار داد که ایران نیز علیه بغداد و بعضی شهرهای عراق مقابله به مثل خواهد کرد.

۳ مصاحبه آقای هاشمی در بازگشت از سفر چین و ژاپن در فرودگاه مهرآباد تهران و اشاره وی به نقش ایران در نظر قدرت های مهم دنیا و نقش و اهمیت چین و ژاپن در معادلات سیاسی و همکاری با آن ها بر اساس زمینه هایی که ایران تمایل دارد. بازتاب این سفر در رادیو بی.بی.سی. (اشاره به مخالفت ایران با بحث در شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره جنگ).

۴ پخش غیرمعمول برنامه از کانال یک تلویزیون فرانسه که جنبه های نسبتاً مثبتی را در مورد ایران به تصویر کشید، از جمله: نمایش فیلمی از مناطق جنگی ایران به خصوص هویزه و در فاصله شش کیلومتری جاده استراتژیکی بصره - بغداد و شهرهای خرمشهر و آبادان؛ قسمت هایی از مصاحبه این تلویزیون با هاشمی رفسنجانی؛ نمایش گوشه هایی از جنایت های جنگی صدام در حمله به شهرها و اهداف غیرنظامی و نیز استفاده عراق از سلاح های شیمیایی؛ مصاحبه کوتاهی با یک اسیر عراقی؛ قسمت هایی از یک سخن رانی امام خمینی مبنی بر ضرورت قطع حمایت شرم آوری که از عراق می شود.

۵ اجلاس خصوصی وزیران نفت کشورهای عضو اوپک بدون دست یابی به یک راه حل مشخص جهت تثبیت بهای نفت، پایان یافت و تنها چند پیشنهاد جدید بررسی شد.

۶ ادامه بازتاب ها و پی آمدهای ربودن هواپیمای امریکایی و تحریم فرودگاه بیروت، از جمله: سرنوشت هفت امریکایی گروگان در لبنان؛ اظهارات ریگان و مک فارلین درباره نقش حافظ اسد و سوریه.

۷ پس از گذشت چند روز از آزادی گروگان های امریکایی و بر خلاف بحث رایج در محافل خبری و سیاسی مبنی بر نقش کلیدی سوریه در آزادسازی گروگان ها، روزنامه "واشنگتن پست" در گزارشی درباره نقش عمده رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در آزادسازی گروگان ها، پس از اشاره به دعوت رفسنجانی از چندین عضو "گروه شیعه افراطی حزب الله" و دیگر رهبران شیعه برای رهایی گروگان ها و تلاش ایران برای خروج از انزوای دیپلماتیک، افزوده است که رفسنجانی به عنوان رهبر جناح میانه رو ایران، خواهان یافتن راه حل مسالمت آمیز در جنگ با عراق نیز می باشد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۴/۴/۱۵

۸ گزارش قرارگاه حمزه از درگیری های اخیر کردستان و عملیات انصارالله؛ گزارش یک بولتن سیاسی از وضعیت کردستان؛ سابقه درگیری ها و اختلاف گروه های دمکرات و کومه له و نیز اهداف عملیات انصارالله.

۹ حمله گروهی از عناصر حزب دمکرات به یک مقر خودی در اطراف پاوه.

۱۰ تداوم اقدامات آمادگی لشکر ۱۹ فجر برای اجرای عملیات نفوذی بسیار وسیع در منطقه عمومی دهلران - طیب و آغاز

توجیه فرماندهان عملیاتی این لشکر بر اساس شناسایی های انجام شده.

۱۱ درباره کشتی کویتی "المحرق" که از سی ام خردادماه در توقیف ایران است، رادیو امریکا امروز اعلام کرد که ایران هنوز تاریخی برای آزادی این کشتی معین نکرده است.

"عبدالفتاح البدر" رئیس شرکت نفت کش کویتی، ابراز امیدواری کرده است که کشتی المحرق پس از تخلیه کالاهای ارسالی به مقصد عراق، تا اواسط ماه جاری میلادی آزاد شود.

ص: ۸۱۴

۱ مصاحبه دکتر "وحید دستجردی" مدیرعامل جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، درباره فعالیت های این جمعیت در داخل کشور، سرحدات جنگی و مناطق بمباران شده به وسیله عراق.

۲ سفیر شوروی در افغانستان در گفت و گو با یک دیپلمات ایران از مواضع ایران در افغانستان ابراز ناخشنودی کرد و افزود: «ایران، افغانستان و شوروی سه کشور ضد امپریالیست هستند، در حالی که عربستان و پاکستان شاخه های امریکا هستند و ضدانقلاب افغانی را تجهیز می کنند.» وی از برخورد یکسان جمهوری اسلامی ایران در برابر شوروی و امریکا ابراز تأسف کرد و در خصوص ویران شدن مناطق مسکونی ایران با سلاح های روسی، گفت: «در صورتی که رهبران شما بخواهند، چنین راکت هایی را مستقیماً در اختیار شما می گذاریم.»

۳ ادامه بازتاب سفر هاشمی به چین و ژاپن در رسانه های داخلی و خارجی، از جمله: اشاره به حضور هم زمان آقای هاشمی و کیسینجر در ژاپن و نیز پاسخ آقای هاشمی به خبرنگاران درباره روابط ایران با امریکا.

۴ "حافظ اسد" درخواست ریگان دائر بر آزادسازی گروگان های امریکایی را رد کرد. از سوی دیگر، "سازمان

مستضعفین" با انتشار بیانیه ای اعلام آمادگی کرد که ربایندگان هواپیما را به یک دادگاه بین المللی بسپارد به این شرط که ریگان نیز به دلیل جنایت های خود در پشتیبانی از اسرائیل علیه ملت مستضعف لبنان، محاکمه شود. در بیانیه این سازمان بر جنگ با امریکا و اسرائیل تأکید شده است.

۵ واکنش "شاذلی قلیبی" دبیر اتحادیه عرب در برابر تهدیدات امریکا مبنی بر تحریم فرودگاه بیروت؛ اعلام تشکیل جلسه این اتحادیه در هفته آینده برای اتخاذ یک موضع مشترک عربی در این باره.

۶ "سوبروتو" وزیر نفت اندونزی و رئیس کنونی کنفرانس سازمان اوپک، در چهارمین دور مذاکرات خصوصی این سازمان در وین، به توافق وزیران کشورهای عضو در دفاع از قیمت، سقف تولید کنونی، بررسی ایجاد کمیته ای ویژه برای کنترل دقیق و همه جانبه برای اجرای مصوبات اوپک و... اشاره کرد و کنترل دقیق فروش نفت اعضای اوپک را از وظایف اصلی این کمیته دانست.

گزارش روزشمار ۱۶/۴/۱۳۶۴

۷ انفجار بمب در خیابان فردوسی تهران در ادامه اجرای انفجارهای آسان در اماکن عمومی به وسیله عوامل وابسته به عراق.

۸ تفسیر امروز رادیو بی.بی.سی. درباره ارتباط طولانی شدن نبرد کردها برای دست یابی به خودمختاری با جنگ پنج ساله ایران و عراق.

۹ اظهارات "الرشید" وزیر مشاور در امور کابینه کویت، در مورد ملاقات امروز نخست وزیر ترکیه، با امیر کویت و توافق آن ها درباره پایان جنگ.

۱۰ آقای هاشمی رفسنجانی در جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی سفر هیئت پارلمانی جمهوری اسلامی ایران به کشورهای چین و ژاپن را آغاز حرکت جدید در سیاست خارجی و روابط بین المللی و نیز حضور شایسته جمهوری اسلامی در دو قطب جهانی، توصیف کرد.

۱۱ موافقت امام خمینی با کناره گیری آقای صانعی از مسئولیت دادستانی کل کشور و انتصاب آقای موسوی خوئینی ها به این سمت که بازتاب هایی گسترده در رسانه های همگانی داشته است:

خبرگزاری آلمان و یونایتدپرس: این انتصاب به طور مؤثری خوئینی ها را از صحنه رقابت ریاست جمهوری حذف خواهد کرد....

ص: ۸۱۵

رادیو بی.بی.سی: خوئینی ها به مخالفت سرسختانه با غرب و به خصوص امریکا شهرت دارد و در این زمینه بهتر از بسیاری دیگر از رهبران ایران نظرات آیت الله خمینی را منعکس می کند. ماه آینده حجاج ایرانی در مراسم حج کم تر مزاحم عربستان خواهند بود.

۱ اظهارات "میرحسین موسوی" نخست وزیر در نشست با خبرنگاران و رسانه های داخلی با اشاره به توقیف روزنامه صبح آزادگان: قوه اجرائیه معمولاً در همه کشورها به دنبال محدود کردن فعالیت روزنامه هاست، در کشور ما برعکس، قوه مجریه داوطلب این است که روزنامه ها آزادانه فعالیت و نقد کنند.

۲ ادامه بازتاب ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای: واکنش کشورهای منطقه در برابر تهدید امریکا به تحریم فرودگاه بیروت؛ آزادی تعدادی دیگر از زندانیان زندان "عتلیت" در اسرائیل.

۳ دولت امریکا به دولت مصر اطلاع داد که موافقت خود را با آغاز مذاکرات سه جانبه بین هیئت های اردنی، فلسطینی، امریکایی در نیمه ماه میلادی آینده (اوت) به دولت اردن ابلاغ خواهد کرد.

۴ اظهارات "ابوایاد" مرد شماره ۲ الفتح درباره عدم حضور سوریه در کنفرانس سران عرب که قرار است برای رسیدگی به مسئله فلسطین تشکیل شود و تأکید وی بر ضرورت شرکت سوریه در کنفرانس.

۵ گزارش روزنامه "الاسلام" چاپ کلمبو، درباره اظهارات رئیس اداره امنیت ملی امریکا در مورد نقش امریکا در جنگ عراق و ایران.

گزارش روزشمار ۱۷/۴/۱۳۶۴

۶ تک محدود عراق علیه نیروهای ارتش در ارتفاع گیسکه (منطقه سومار) در بامداد و پاتک ناموفق نیروهای خودی در بعدازظهر امروز.

۷ طرح مسائل امنیتی خلیج فارس و جنگ ایران و عراق در نشست وزیران امور خارجه شورای همکاری در عربستان.

۸ "شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، از تشکیل جلسه کمیته صلح وابسته به این سازمان در جدّه (در سپتامبر آینده) برای متوقف کردن جنگ عراق و ایران خبر داد.

۹ اوزال: ترکیه صلاحیت میانجی گری جهت پایان دادن به جنگ ایران و عراق را دارد.

۱۰ گزارش روزنامه اطلاعات از سفر رئیس جمهور و همراهان به استان چهارمحال بختیاری؛ اظهارات رئیس جمهور درباره مواردی چون: انفعال ابرقدرت ها در برابر انقلاب اسلامی، شروط برقراری صلح، سرچشمه گرفتن انقلاب اسلامی از اندیشه های قرآنی و از راه انبیا، فقر و محرومیت به جای مانده از رژیم ستم شاهی و... .

۱۱ مصاحبه نخست وزیر درباره نفت؛ توسعه روابط اقتصادی با شوروی؛ ربه شده هوایم ای امریکایی تی. دلیو. ای.؛ تأیید دولت در سخنان امام؛ تأثیر مسئله افغانستان و تسلیح عراق در ارتباط میان ایران و شوروی؛ تعطیلی نیروگاه اصفهان بر اثر ترک کارشناسان روسی؛ پاسخ به ادعای امریکا درباره دخالت ایران در آزادی گروگان ها؛ وجود ریشه تروریسم در امریکا و اسرائیل؛ مخالفت جمهوری اسلامی با تروریسم واقعی.

۱۲ روزنامه اطلاعات مقاله مفصلی از سیدمحمد موسوی خوئینی ها در دو شماره با عنوان "از امروز آمادگی فرهنگی برای حج، که فردا دیر است" درج کرده است. در این مقاله مطالبی آمده است در اهمیت مناسک حج به عنوان یک عبادت اجتماعی؛ گزارشی از واکنش دولت عربستان در برابر راه پیمایی برائت از مشرکان در حج سال گذشته؛ توطئه صدام در هجوم به حاجیان ایرانی در مراسم حج.

۱ ارسال یادداشت سفارت ایران در کویت به وزارت خارجه این کشور در پی تشدید اقدامات کویت در اخراج ایرانیان. در این یادداشت بر ضرورت رعایت مقررات بین المللی در مورد اتباع خارجی و اموال آن ها به ویژه مسلمانان و همسایگان، تأکید شده است. اظهارات یک نماینده مجلس کویت خطاب به "وزارت کشور" این کشور درباره ضرورت اخراج طرف داران اسرائیل از کویت.

۲ در واکنش در برابر تهدید امریکا به تحریم فرودگاه بین المللی بیروت، سخن گوی وزارت خارجه ایران از کشورهای اسلامی و عربی خواست تا در صورت عملی شدن تحریم امریکا و هر کشور دیگر، استفاده از فرودگاه ها و فضای خویش را برای پروازهای آن کشورها ممنوع کنند.

۳ رئیس جمهور امریکا، در جمع انجمن وکلای این کشور درباره تروریسم سخن رانی کرد و کشورهای ایران، لیبی، کره شمالی، کوبا و نیکاراگوئه را متهم کرد که یک ترکیب تازه جنایی در سطح جهان تشکیل داده اند و در ابراز تنفر تعصب آمیز از امریکا، هم سو شده اند. وی اطلاعات و آماری در این باره ارائه داد. ریگان از سوریه در فهرست کشورهای حامی تروریسم نام نبرد.

۴ مجله امریکایی "نیوزویک" - که خبرنگار آن با تعدادی دیگر از خبرنگاران غربی اخیراً به ایران آمده و از جبهه ها و شهرهای بمباران شده بازدید کرده بود - امروز گزارش مفصلی از جنگ در جبهه ها و شهرهای ایران چاپ کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۴/۴/۱۸

۵ تک محدود موفق دشمن به مواضع ارتش در منطقه "نهر عنبر" مقابل پاسگاه شرهانی (جنوب نوار مرزی موسیان) و پاتک ناموفق خودی در بازپس گیری ارتفاع ۴۰۲ معروف به "کله شوان" در منطقه سومار که روز گذشته به تصرف دشمن در آمده بود.

۶ هواپیماهای عراقی یک نفت کش به نام "ام - وطن" دارای ملیت ترکیه را که در اجاره دولت ایران بود، هدف اصابت یک فروند موشک قرار دادند.

۷ در یک اقدام بی سابقه، هواپیمای حامل وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران که در حال بازگشت از کنفرانس وزیران نفت اوپک در وین بود، مورد تعرض هواپیماهای عراقی قرار گرفت ولی با توجه به اسکورت دو فروند هواپیمای جنگی اف - ۴ ایران، این تعرض دفع شد.

۸ "حسن" شاه مراکش، اعراب را به پشتیبانی از عراق در مقابله با "تجاوز ایران" فرا خواند.

۹ در مرحله دوم عملیات "انصارالله" که در مناطق مرزی شمال غرب کشور جهت قطع ارتباط نیروهای ضدانقلاب با عراق و سرکوبی و انهدام آنان و پاک سازی روستاهای مرزی ادامه دارد، قرارگاه حمزه سیدالشهداء(ع) (سپاه) به عنوان این که "تعداد کثیری از عناصر تشکیلاتی و سران ضدانقلاب از جمله "علیار" مسئول نظامی حزب منحلہ دمکرات، به هلاکت رسیده

اند"، اسامی دیگر کشته شدگان را با سمت آن ها اعلام کرد. در یک نشریه داخلی سپاه نیز در گزارشی به میزان خسارات وارده به ضدانقلاب، کادر تشکیلاتی و عناصر مهم آن، دست یابی به اسناد و مدارک، آزادی اهالی بومی روستاهای آزاد شده، قطع ارتباط تدارکاتی گروهک ها با حکومت بعثی عراق و نیز گرفتن تعدادی اسیر از جمله "علی عزیزی" مسئول نظامی گروهک "خبات" و ... اشاره شده است. همچنین به گزارش قرارگاه حمزه (ارتش) عناصر حزب دمکرات که از عراق وارد ایران شده اند، خود را برای فعالیت ایدایی آماده می کنند.

۱ دیدار مسئولان قوه قضائیه با امام خمینی که در واقع مراسم تودیع دادستان قبلی (آقای صانعی) و معارفه دادستان جدید (آقای موسوی خوئینی ها) محسوب می شد و سخن رانی امام خمینی درباره مسائل مختلف جنگ و نظام و نیز درباره این تغییرات.

۲ مهندس "غرضی" وزیر نفت نتایج اجلاس مقدماتی کنفرانس وزیران نفت اوپک را تشریح کرد.

۳ آخرین تحولات در روابط ایران با شوروی با توجه به آخرین مواضع مسئولان جمهوری اسلامی ایران از جمله مصاحبه دیروز نخست وزیر ایران، در مصاحبه رادیو بی.بی.سی با "جهانگیر بهروز" روزنامه نگار ایرانی، بررسی شد.

۴ روزنامه "هرالد تریبون" با تأکید بر این که ایران جسورانه ثابت کرده که با پشت سر گذاشتن مخاطرات قبلی (جنگ پنج ساله با عراق، تهدید گروه های چپ و راست...) ماندنی و پابرجاست، از امریکا خواست تا از تیرگی روابطش با ایران بکاهد و در صدد یافتن راهی مناسب برای نزدیک شدن دوباره به ایران باشد.

۵ در واکنش به مواضع امریکا و اظهارات روز گذشته ریگان درباره تروریسم و متهم کردن چند کشور به تروریسم، امروز منابع شوروی، لبنان، لیبی و اردن مواضع رسمی و غیر رسمی کشورهای خود را اعلام کردند.

۶ گزارش نشریه "فارین ریپورت" از آخرین تحولات جنگ ایران و عراق و نیز وضع جسمی امام خمینی.

۷ رادیو "صدای نجات ایران" (وابسته به علی امینی) گزارش داد که "طارق عزیز" وزیر خارجه عراق، از سوی صدام حسین یک ساعت نفیس طلا که در پشت آن نقشه عراق حک شده و در آن خرمشهر به نام "محمرة" و به صورت یکی از شهرهای عراق ترسیم گردیده، به "مسعود رجوی" هدیه کرده است.

گزارش روزشمار ۱۹/۴/۱۳۶۴

۸ نیروهای عمل کننده لشکر ۱۹ فجر جهت اجرای یک عملیات انهدامی وسیع در منطقه عمومی دهلران - طیب در غرب رودخانه میمه، غروب امروز پس از نماز مغرب، از دهکده فرح آباد به سمت منطقه عملیاتی ره سپار شدند تا در ساعت ۱ بامداد برای شروع درگیری اعلام آمادگی کنند. از شروع عملیات تا زمان برگشت نیز حدود چهار ساعت در نظر گرفته شده است [ضمیمه دارد].

۹ امروز پادگان پیرانشهر دو بار در ساعت ۱۴ و ۱۶:۳۰ بمباران شد که بر اثر آن، دو غیرنظامی به شهادت رسیدند.

۱۰ در پی حمله دیروز هواپیما های عراقی در خلیج فارس به تانکر نفت کش "ام - وطن" متعلق به ترکیه، وزارت خارجه این کشور با انتشار بیانیه ای حاوی اعتراضی بسیار ملایم آن هم بدون اشاره به عراق، اعلام کرد دولت ترکیه جهت مقابله با تکرار حمله های مشابه، در چارچوب قوانین و حقوق بین المللی اقدامات لازم را به نحو مقتضی انجام خواهد داد.

۱۱ در آرژانتین کمیسیونی تشکیل شده تا موضوع فروش اسلحه به ایران و عراق را بررسی کند. همچنین کمیته ای از وزیران

هفت دولت عرب برای تصویب منع فروش سلاح به ایران، به آرژانتین خواهند رفت.

۱۲ مقام های حکومت کویت به دنبال تشدید اقدامات خصمانه شان علیه اتباع ایرانی مقیم کویت، تعدادی دیگر از ایرانیان را بازداشت و اخراج کردند.

چگونگی رابطه کشورهای حوزه خلیج فارس با ایران، از جمله مباحث رسانه های منطقه و جهان است. رادیواسرائیل: سران شورای همکاری خلیج فارس سیاستی دال بر عدم پیروزی طرفین جنگ

ص: ۸۱۸

۱ پیش گرفته اند تا در پناه دو قدرت موجود، از آرامش و ثبات نسبی برخوردار باشند.

روزنامه ژاپنی یومیوری شیمبون: ایران با حرکت های دیپلماتیک خود نشان داده که واقعاً مایل به بهبود روابط خود با کشورهای عربی خلیج فارس است و آقای هاشمی در سفر به ژاپن از مقام های ژاپنی خواسته تا در ملاقات با مقام های کشورهای عربی حوزه خلیج فارس این مسئله را قید نمایند.

۲ تحلیل نشریه تایمز لندن درباره جنگ و تأثیر آن در اقتصاد ایران با این جهت گیری که جنگ کشور را در آستانه فلج شدن قرار داده است.

۳ مراسم تودیع آیت الله صانعی با حضور دادستان جدید کل کشور آقای خوئینی ها در محل دادستانی کل. آقای صانعی درباره ثروت های حرام و نامشروع با استناد به بینش امام خمینی خطاب به دست اندرکاران عالی رتبه قوه قضائیه: بیت المال، مالک است؛ خیلی ساده، خمس تصاعدی را اگر حساب کنید که خود امام هم فرموده: این ها مالک نیستند خمس تصاعدی [را] این ها مالک نیستند هیچ، باید بیگاری هم بدهند.

آقای خوئینی ها در پایان سخنان آقای صانعی: «بر تأسیفم افزوده شد که شخصیت علمی، با چنین حرارت انقلابی و با این پیشنهاد این جوش و خروش و دل سوختگی به حال ضعفا و فقرا و شمشیری کشیده علیه مستکبرین و مترفین و فاسدهای زمان، چنین شخصیتی از تشکیلات قوه قضائیه رفتند و برای ما موجب تأسف است.» وی افزود: خط امام چنین است.

۴ در واکنش به سخنان ریگان درباره تروریسم که ضمن آن ایران، لیبی، کوبا و نیکاراگوئه را مورد حمله قرار داد، وزیر خارجه نیکاراگوئه که یک کشیش است، اعلام اعتصاب غذا کرد.

ضمیمه گزارش شماره ۲۶۴: بررسی منطقه عملیات لشکر ۱۹ فجر در منطقه دهلران - طیب و غرب رودخانه میمه.

گزارش روزشمار ۲۰/۴/۱۳۶۴

۵ از ساعت ۲:۴۵: بامداد عملیات "قدس ۳" در محور عمومی دهلران - طیب در غرب رودخانه میمه با هدف نفوذ به مواضع دشمن برای انهدام نیروهایش و تجهیزات آن ها به وسیله رزمندگان لشکر ۱۹ فجر سپاه انجام شد. در این عملیات در مرحله رفت، از نظر میزان موفقیت و سهولت کار بیش از حد انتظار و در مرحله بازگشت برعکس بود [ضمیمه دارد].

۶ امروز دشمن با حمله به یک پست استراق سمع خودی روی تپه ۴۰۲ در منطقه سومار، آن را تصرف کرد.

۷ مرکز تجمع نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران که جهت اجرای یک عملیات در منطقه سیدکان به سر می برند، در نوار مرزی کلاشین - اشنویه هدف حمله هوایی عراق قرار گرفت.

۸ پس از قطعی شدن عملیات فاو، اقداماتی که تاکنون صورت گرفته، حاکی از عدم پیشرفت است، به نحوی که فاو را از جایگاه یک عملیات اصلی خارج کرده و به نظر می آید که گویا عملیات های محدود محور اصلی کار قرارگاه های سپاه

است. این مسئله در جلسه امروز فرماندهان سپاه بررسی شد و بر ضرورت توجه جدی به آن، تأکید گردید.

۹ در جلسه امروز قرارگاه خاتم موضوع استفاده عراق از تجربیات عملیات بدر و خیبر جهت مقابله با نیروهای خودی در منطقه فاو، بررسی شد. "فدوی" مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه نوح، درباره فعالیت های مهندسی عراق که بر مبنای استفاده از آن تجربیات انجام می شود، گزارشی داد.

ص: ۸۱۹

۱ در ادامه خط انفجار در اماکن عمومی به وسیله عوامل عراق، امروز بمبی در یک اتوبوس مسافربری - که از تبریز عازم خوی بود - منفجر شد و دست کم ۱۲ شهید و ۲۲ مجروح بر جا گذاشت.

۲ امروز در دو رستوران کویت انفجارهایی روی داد که روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری" تلفات آن را ۱۱ کشته و ۸۹ مجروح اعلام کرده و این انفجارها را بر اساس "یک استراتژی که از تهران هدایت و رهبری می شود"، دانسته است. تلویزیون فرانسه نیز آن را به افراطیون ایران نسبت داده، در حالی که یک فرد ناشناس در تماس با دفتر خبرگزاری فرانسه، با پذیرفتن مسئولیت این انفجار، خود را منسوب به "بریگادهای عرب" خوانده است. گزارش شده که از جمله کشتگان این انفجارها، چند افسر عالی رتبه وزارت کشور کویت و چند کودک و یک زن بوده اند.

۳ به گزارش یک روزنامه تونس، سازمان امنیت تونس عده ای از هواداران عراقی را که در یک شبکه جاسوسی برای دولت بعثی عراق فعالیت می کرده اند، دست گیر کرده است. همچنین نشریه انگلیسی "فارین ریپورت" از دست گیری ۱۳ عراقی در بحرین خبر داد که در حال منفجر کردن بمب و برجها گذاشتن نشانه ای مبنی بر دخالت ایران، بوده اند. آن ها اعتراف کرده اند که انفجار دو بمب در بحرین هم زمان با سفر "سعودالفیصل" (وزیر خارجه عربستان) به ایران نیز کار عراق بوده است.

۴ "سعودالفیصل" در پایان مذاکرات دو روزه شورای همکاری خلیج فارس گفت مطمئن است جنگ پنج ساله بین ایران و عراق به زودی پایان خواهد یافت. رادیو بی.بی.سی. این اظهارات را بسیار خوش بینانه توصیف کرد.

۵ گزارش خبرگزاری فرانسه درباره جنگ نفت کش ها (که از اوایل ۱۹۸۴ آغاز شده) و بررسی آمار و ارقام آن و نیز تبعات و سودها و زیان هایش.

۶ سخنان یکی از مسئولان وزارت نیرو در بررسی علل کمبود برق و کثرت خاموشی های روزانه با اشاره به مواردی چون جنگ و آثار آن به ویژه جنگ شهرها؛ رفتن کارشناسان و متخصصان شوروی از نیروگاهها؛ تعویق اجرای عملیات پیمان کار فرانسوی در نیروگاه تبریز؛ رفتن کارشناسان آلمانی از نیروگاه نکا؛ تقسیم ناعادلانه بودجه و سیاست های نادرست ارزی؛ نباریدن برف و باران کافی؛ و مهم تر از همه، فرار و کناره گیری نیروهای انسانی متخصص از وزارت نیرو.

ضمیمه گزارش شماره ۲۷۳: گزارش عملیات "قدس ۳" و تشریح حرکت خودی و دشمن در دو مرحله رفت و برگشت به صورت جداگانه. بررسی نقاط ضعف و قوت خودی و دشمن.

گزارش روزشمار ۲۱/۴/۱۳۶۴

۷ نامه فرمانده قرارگاه حمزه به فرمانده کل سپاه درباره وجود شواهدی از هشیاری دشمن در خصوص عملیات سیدکان؛ اعمال تغییراتی در طرح مانور این عملیات و واگذاری مأموریت تصرف ارتفاع "گوشینه" به تیپ ویژه شهدا در ۴۸ ساعت قبل از شروع عملیات [دو ضمیمه دارد].

۸ پاتک موفق خودی (ارتش) و بازپس گیری تپه ۱۷۵ در منطقه بین پاسگاه شرفانی و شهرک زبیدات.

۹ نفت کش ۳۹۲ هزار تنی ترکیه به نام "سیحان" هدف موشک "اگزوسه" هواپیماهای عراقی قرار گرفت. این نفت کش - که عازم جزیره سیری بوده - دومین سوپر نفت کش ترکیه می باشد که در چند روز گذشته در مسیر خارک به سیری هدف حمله عراق قرار گرفته است.

۱۰ بمب افکن سوخو - ۲۲ عراقی در حوالی پیرانشهر با آتش پدافند خودی سقوط کرد و خلبان آن اسیر شد.

ص: ۸۲۰

۱ آزاد شدن کشتی کویتی "المحرق" پس از تخلیه محموله نظامی آن که برای عراق حمل می شد؛ اظهارات "دیوید بدفورد" ناخدای این کشتی؛ اظهار نظر سخن گوی وزارت خارجه انگلیس در باره آزادی المحرق؛ دیگر پی آمدها و بازتاب های آزادی این کشتی از جمله نامه اعتراض آمیز وزارت خارجه انگلیس به ایران.

۲ آقای هاشمی در نماز جمعه امروز تهران در گزارشی درباره سفر اخیر خود به کشورهای لیبی، سوریه، چین و ژاپن، تحرک بخشیدن به سیاست خارجی کشور در هنگام جنگ روانی - سیاسی عراق برای به انزوا کشاندن ایران را از جمله اهداف این سفر اعلام کرد. وی به دست آوردها و اهداف دیگر سفر نیز اشاره کرد.

۳ روزنامه انگلیسی "فایننشال تایمز" در گزارشی در خصوص نخبگان ایران، به بررسی جایگاه کنونی و آتی رئیس جمهور، رئیس مجلس، نخست وزیر، "خوئینی ها" نایب رئیس مجلس به عنوان چهره معروف ماجرا های لانه جاسوسی و مراسم حج، پرداخته است.

۴ پیام وزیر خارجه ایران به وزیر خارجه نیکاراگوئه که در اعتراض به اظهارات ریگان علیه نیکاراگوئه، در حال اعتصاب غذا به سر می برد. همچنین ملاقات سفیر ایران در ماناگوئه با وزیر خارجه نیکاراگوئه در کلیسای محقر محل "اعتصاب" وی.

ضمیمه اول گزارش ۲۸۴: گزارشی درباره هشیاری دشمن و جوانب مختلف آن در منطقه عملیات سیدکان که به نام "قادر" انجام شد.

ضمیمه دوم گزارش شماره ۲۸۴: بررسی سیر تحول طرح های مانور تا طرح نهایی عملیات سیدکان (قادر).

گزارش روز شمار ۲۲/۴/۱۳۶۴

۵ عملیات ارتش در سیدکان که قرار بود امروز آغاز شود، ۲۴ ساعت به تعویق افتاد تا یگان ها و واحدهای دست اندرکار بتوانند بر عدم آمادگی شدید موجود فائق آیند [ضمیمه دارد].

۶ در قرارگاه خاتم، اجرای عملیات محدود در منطقه پاسگاه "زید" بررسی شد و سرانجام منتفی گردید.

۷ گروه های ضدانقلاب با اجرای کمین های متعدد در پیرانشهر و نقده و...، هشت تن از نیروهای خودی را شهید و تعدادی را مجروح کردند.

۸ در پی انفجار در دو رستوران ساحلی کویت، ایران و اکثر کشورهای عربی و منطقه ای و برخی کشورهای اروپایی ضمن اظهار هم دردی با امیر کویت، رسماً این انفجارات را محکوم کردند.

۹ درباره بمب گذارهای اخیر کویت، اظهار نظرهای مختلف و متفاوتی در کویت، عراق و ایران شده است. روزنامه کویتی "الوطن" آن را به ستون پنجم و گروه های طایفه ای نسبت داده که پس از به قدرت رسیدن امام خمینی و تشکیل "پیمان مشکوک" سه کشور سوریه، لیبی و ایران، فعالیت آن ها بیش تر شده است. اما برخی مطبوعات کویت از جمله "القبس"

دوستان عرب این کشور را مسئول انفجارها دانسته اند. از سوی دیگر، عراق و نشریات طرف دار آن، ایران را متهم به دخالت در این انفجارها کرده؛ ایران و نشریات حامی آن نیز با استناد به اخراج سفیر عراق از بحرین پس از کشف یک گروه زیرزمینی عراقی در بحرین و نیز با اشاره به باج خواهی بیش تر عراق از دوستان خود و...، عراق را مسئول انفجارهای کویت معرفی کرده اند. بعضی نیز احتمال دخالت گروه های سوری و فلسطینی را مطرح می کنند، زیرا مجلس کویت احتمال قطع کمک مالی کویت به اعراب خط مقدم اسرائیل را مورد بررسی قرار داده بود.

ص: ۸۲۱

۱ با وجود اخبار متعدد مبنی بر نبودن اسناد و مدارکی دال بر دخالت ایران در انفجارهای کویت، برخی نشریه‌ها کوشیده‌اند آن را به ایران منتسب سازند، از جمله، نشریه "لوکوتیدین دوپاری" آن را نتیجه یک استراتژی که از تهران هدایت و رهبری می‌شود، دانسته است. "لوموند" و "اکنونیست" نیز به نحوی غیرمستقیم این حادثه را با ایران مرتبط کرده‌اند.

۲ در پی هدف قرار گرفتن دومین سوپر نفت کش ترکیه به وسیله جنگنده‌های عراق، امروز اعلام شد که ترکیه در حال مطالعه و بررسی جنبه‌های قانونی مقابله با این حمله است.

۳ برای بار دوم، پیام یک دلال اسلحه مرتبط با اسرائیل به نام "منوچهر قربانی فر" به "رابرت مک فارلین" مشاور امنیت ملی ریگان، تسلیم گردید. مضمون پیام، معامله سلاح در برابر گروگان بود که می‌تواند آغاز گفت و گوی خصوصی درباره مناسبات ایران و آمریکا هم باشد.

۴ روزنامه "کریستین ساینس مانیتور" در مقاله‌ای که از رادیو آمریکا پخش شد، اقتصاد ایران را بررسی کرده است. به نوشته این روزنامه، از لحاظ مالی ایران قادر است جنگ با عراق را تحمل کند زیرا هزینه‌های جنگ برای ایرانیان سنگین نیست، چون سلاح‌های پیشرفته غرب که گران بها هستند، به ایران فروخته نمی‌شود. در این مقاله همچنین وضعیت ارزی، بدهی‌های خارجی و احتمال پیروزی عربستان بر ایران در جنگ قیمت‌ها، بررسی شده است.

ضمیمه گزارش شماره ۲۹۲: گزارشی از وضعیت عدم آمادگی در آستانه عملیات "قادر" و این که با وجود تأخیر ۲۴ ساعته، اوضاع به گونه‌ای نیست که در این فرصت، آمادگی مطلوب یا حتی آمادگی لازم تحقق پذیرد.

گزارش روزشمار ۲۳/۴/۱۳۶۴

۵ گزارشی از طرح عملیات قادر و سازمان رزم و نیروهای مأمور به عملیات در محورهای چپ، راست و میانی و این که شروع عملیات در منطقه سیدکان به دلیل بروز مشکلاتی در حرکت نیروها، از ساعت ۲۲:۳۰ امروز به بامداد در روز بعد کشیده شد [ضمیمه دارد].

۶ قرارگاه نوح نبی (ع) مستقر در روستای "مارد" آبادان هدف بمباران هواپیماهای ارتش عراق قرار گرفت که بر اثر آن، ۳۰ تن شهید یا مجروح شدند. بمباران این قرارگاه - که قرار است با رعایت شدیدترین ضوابط حفاظتی، به آماده‌سازی جنوبی‌ترین قسمت منطقه عملیاتی آتی پردازد - سبب نگرانی نیروهای خودی در مورد هشیاری دشمن، شده است.

۷ به گزارش رادیو اسرائیل و به نقل از هفته‌نامه آمریکایی "دیفنس الکترونیک"، حداقل ۱۴ هواپیمای پیشرفته ایران از نوع اف-۱۴ آمریکایی به وسیله جنگنده‌های فرانسوی "میراژ-۱" سرنگون شده‌اند.

۸ به نوشته روزنامه آمریکایی "لوس آنجلس تایمز" پنج مرد مظنون به قاچاق اسلحه به ایران را مسئولان آمریکایی دست‌گیر کرده‌اند.

۹ خبرگزاری کویت از پیام تبریک "معمّر قذافی" رهبر لیبی (به مناسبت سالگرد روز ملی عراق) به "صدام حسین" خبر داد.

این خبر را هیچ یک از منابع خبری تأیید یا تکذیب نکند-رده ان-د[ضمیمه دارد].

۱۰ انفجار امروز دفتر شرکت هواپیمایی "پان امریکن" در کراچی (که این شرکت را با خاک یکسان کرد) به گروه های طرف دار امام خمینی نسبت داده شد. این در حالی است که همین امروز معاون سیاسی وزارت امور خارجه ایران، سفیر پاکستان در تهران را فرا خواند و با ابراز نگرانی از درگیری شیعه و سنی در پاکستان، توجه وی را به توطئه چینی های امریکا علیه اسلام در منطقه، جلب کرد.

ص: ۸۲۲

۱ رادیو مجاهد شرکت در انتخابات ریاست جمهوری را تحریم و اعلام کرد همه نامزدهای ریاست جمهوری را خیانت کار خواهد شناخت.

ضمیمه گزارش شماره ۳۰۱: گزارشی از تأخیر در شروع عملیات ارتش در سیدکان که به دلیل زمان بندی نادرست در مرحله رسیدن به پای کار بوده است.

ضمیمه گزارش شماره ۳۰۵: گزارش از سیر تحولات و حوادث اخیر در منطقه که مرتبط با مسائل و برخوردهای اخیر میان لیبی با عراق و ایران است؛ سفر تریکی به عراق و برخورد سرد عراق با او؛ صدور بیانیه مشترک بین ایران و لیبی و پی آمدهای صدور این بیانیه در منطقه،...

گزارش روزشمار ۲۴/۴/۱۳۶۴

۲ گزارش عملیات قادر در منطقه سیدکان که در محور چپ (گوشینه) و راست (سراسپندار) حدود ساعت ۲:۳۰ بامداد و در محور میانی (سربله و سرهویزه) حدود ۵ بامداد شروع شد. شرح موفقیت نسبی نیروهای خودی و پاتک های دشمن و از دست رفتن بخش اعظم گوشینه - مهم ترین هدف این مرحله از عملیات - و تصمیم گیری برای تصرف مجدد آن در شب [دو ضمیمه دارد].

۳ در اجرای عملیات قادر، ارتفاعات حسن بیگ (عقبه دشمن) را نیروی هوایی خودی بمباران کرد که تلفات و ضایعات بسیاری به دشمن وارد آمد. علاوه بر این، هوانیروز نیز عملیات های اسلینگ توپ روی ارتفاع گوشینه، شناسایی مواضع دشمن و... را انجام داد، اما در این حال یک هلی کوپتر کبری صد درصد خسارت دید. شهر پیرانشهر در مجاورت منطقه عملیاتی قادر، در حملات هوایی دشمن بمباران شد که بر اثر آن، شصت تن مجروح شدند. بر اثر حملات توپخانه ای عراق به پیرانشهر، اکثر مردم شهر را تخلیه کرده اند و ادارات نیز تعطیل شده است.

۴ ادامه تحرکات ایذایی جزئی در داخل و ادعاهای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در این باره.

۵ خاموشی های مکرر برق شهرهای مختلف استان باختران و ایجاد اختلال در تهیه یخ مصرفی جبهه ها.

۶ اولین دوره آموزشی مربیان خلبانی شکاری جنگنده های "اف - ۱۴" بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در پایگاه هشتم شکاری اصفهان به اتمام رسید.

۷ "شریف الدین پیرزاده" دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، گفت این سازمان سرگرم تهیه ابتکار جدیدی برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق است.

۸ رادیو اسرائیل امروز در تفسیری درباره دو انفجار سهمگین اخیر کویت (۲۰/۴/۱۳۶۴) به ریشه یابی علل بمب گذاری در این کشور پرداخت و احتمال دخالت عراق را به دلیل چشم طمع داشتن به خاک نفت خیز کویت، و... و احتمال دخالت ایران را به دلیل کمک های مالی و نظامی کشورهای نفت خیز عرب به ویژه کویت و عربستان به حکومت بغداد، مطرح کرد. این

رادیو در احتمال سوم به مباحثات اخیر پارلمان کویت در مورد قطع کمک مالی به سوریه، اردن و سازمان آزادی بخش فلسطین اشاره دارد.

۹ حدود دو هزار حقوق دان امریکایی امروز با افتتاح بزرگ ترین کنفرانس خود در لندن به شنیدن سخنان "مارگارت تاچر" نخست وزیر انگلیس پرداختند که خواستار اقدام بی رحمانه برای باقی نگذاشتن هیچ گونه پناه گاه یا راه گریز برای تروریست های بین المللی بود. تاچر گفت: پیام ما از بریتانیا به او (ریگان) این است: زود خوب شو، خوب استراحت کن آقای رئیس جمهور؛ ما می خواهیم تو مناسب تر و قوی تر از همیشه بازگردی....

ص: ۸۲۳

۱ بانک "نشنال وست مینستر" - که یک بانک چند ملیتی انگلیسی است - در بررسی اوضاع اقتصادی عراق دورنمای آینده این کشور را به حل مسئله جنگ منوط دانست و صرفه جویی در طرح های عمرانی و سرریز کردن آن به جنگ و نیز تأثیر نامطلوب کاهش درآمد نفتی عراق را مورد توجه قرار داد.

۲ هفته نامه "جبهه آزادی بخش ملی الجزایر" ارگان حزب حاکم این کشور، با متهم کردن عربستان به هم دستی با کشورهای مصرف کننده نفت برای حمله به اوپک از داخل، سازمان کشورهای صادر کننده نفت را به همبستگی و نظم فرا خواند [ضمیمه دارد].

۳ دو تن از نمایندگان مجلس ملی و یک عضو مجلس سنای پاکستان درخصوص احضار سفیر این کشور در تهران به وزارت خارجه، انتقاد کردند و درگیری های شیعه - سنی در شهر "کویت" را یک مسئله داخلی پاکستان خواندند.

ضمیمه اول گزارش شماره ۳۰۸: گزارش مسئول طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا (برادر "شوقی") در مورد تصرف ارتفاع گوشینه.

ضمیمه دوم گزارش شماره ۳۰۸: گزارش برادر "منصوری" معاون تیپ ویژه شهدا درباره پاتک دشمن و چگونگی عقب نشینی نیروهای این تیپ.

ضمیمه گزارش شماره ۳۱۷: یادآوری و مرور رفتارها و مواضع اخیر برخی شخصیت ها و کشورهای مرتبط با مسئله نفت که در قالب سازمان اوپک فعالیت می کنند، در این ضمیمه آمده است که می تواند توضیح بیش تری درباره وضعیت کنونی بازار نفت بدهد.

گزارش روز شمار ۲۵/۴/۱۳۶۴

۴ امروز در دومین روز عملیات قادر، بعد از بازپس گیری ارتفاع گوشینه به همت تیپ ویژه شهدا، دشمن برخلاف روز گذشته محور پاتک خود را بر ارتفاع سربله گذاشت تا سقوط گوشینه آسان گردد. با این تدبیر، نیروهای تیپ یک از لشکر ۷۷ را از سربله به عقب زد، سپس تمام تلاش خود را متوجه گوشینه و مواضع جدید تیپ ویژه شهدا کرد. سرانجام گوشینه تخلیه شد و به این ترتیب دشمن پس از آسودگی از مسئله سربله و گوشینه، تلاش اصلی خود را متوجه ارتفاعات سراسپندار کرد. عملیات قادر بازتاب وسیعی در محافل و رسانه های خبری خارجی داشته؛ مهم ترین بازتاب خارجی این عملیات، تلفات سنگین عراق و ایران بوده است.

۵ تحرکات ایذایی ناموفق دشمن در هورالهویزه و ضلع غربی جزیره مجنون؛ سوختن ۱۵۰ نخل در جزیره مینو به وسیله آتش توپخانه دشمن.

۶ سخن رانی قائم مقام سپاه پاسداران در سمینار فرماندهان مناطق و نواحی سپاه درباره وضعیت فعلی جنگ، مواضع کشورهای دولت و دشمن و مقایسه توانایی های ایران و عراق [ضمیمه دارد].

۷ هشدار مراکز اطلاعاتی درباره ورود محموله های انفجاری به کشور در قالب های مختلف از جمله کلمن و ارسال آن به جبهه ها تحت پوشش کمک به جبهه؛ ورود بمب های آهن ربایی به ایران و آموزش ضدانقلاب در عراق برای انجام دادن عملیات هایی، از جمله مسموم کردن آب آشامیدنی رزمندگان.

۸ سخن رانی مفصل صدام در سالگرد انقلاب ۱۷ ژوئیه با تأکید بر عرب گرایی افراطی در جنگ عراق با ایران. صدام ایران را با اسرائیل مرتبط دانست و سران ایران را نژادپرست و توسعه طلب خواند.

گزارش منابع وابسته به وزارت خارجه ایران از اظهارات یک مقام ابوظبی درباره لزوم تعدیل شرایط ایران

ص: ۸۲۴

۱ برای پایان دادن به جنگ و ورود به عرصه دیپلماتیک در خصوص محول کردن تعیین متجاوز به دادگاه.

۲ هیئت اعزامی عراق به کنفرانس سازمان ملل متحد، ادعا کرد که عراق ناچار به پاسخ گویی به تجاوزات ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ بوده است. هنگام سخن رانی نماینده عراق، هیئت ایرانی جلسه را ترک کرد.

۳ تلاش شرکت کشتی رانی متحده عربی برای خنثی کردن آثار تبلیغاتی سیاسی ماجرای کشتی "المحرق" با همکاری روزنامه "لویدز" لندن.

۴ تحلیل روزنامه "ایزوستیا" درباره سیاست شوروی در قبال ایران و دلیل بازگشت کارشناسان روسی از ایران و رد این مطلب که شوروی قصد ایجاد مشکلات اقتصادی برای ایران دارد.

۵ تشکیل کنفرانسی با شرکت گروهی از اربابان سیاست و مطبوعات به دعوت گروهی از نمایندگان محافظه کار مجلس عوام انگلیس در لندن و تبادل نظر درباره اوضاع کنونی خلیج فارس با تأکید بر موقعیت استراتژیک آن (خلیج فارس).

۶ سخنان امروز امام خمینی در دیدار با رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان در خصوص آثار منفی تغییر وضع مادی زندگی روحانیان بر نگرش مردم به آنان و سپس به اسلام؛ دلایل تغییر سمت موسوی خوئینی ها و انتصاب کروی به جای وی در امر حج.

ضمیمه گزارش شماره ۳۲۱: سخنان قبلی امام خمینی درباره شعار "جنگ جنگ تا پیروزی" از دیدگاه قرآن و اسلام که به ابداع شعار "جنگ جنگ تا رفع فتنه در جهان" انجامید.

گزارش روزشمار ۲۶/۴/۱۳۶۴

۷ عقب نشینی نیروهای ارتش از ارتفاعات سراسپندار به دنبال فشار دشمن؛ نتایج مثبت و منفی این مرحله از عملیات موسوم به "قادر ۱".

۸ سرنگونی دو هواپیمای عراقی در منطقه شمال غرب با آتش پدافند هوایی ایران.

۹ جلسه قرارگاه خاتم برای بررسی امکان اجرای عملیات محدود در جزایر "قطعه" و "سهیل" در غرب اروندرود با حضور جانشین فرماندهی کل سپاه و فرماندهان تیپ المهدی و لشکر ثارالله [ضمیمه دارد].

۱۰ درگیری نیروهای خودی با ضدانقلاب در غرب کشور، از جمله در شهر اشنویه که جاده های تدارکاتی عملیات قادر از آن می گذرد.

۱۱ هشدار قرارگاه "بلال" سپاه در خصوص تحرکات ایذایی اشرار مسلح و حمله آن ها به مأموران انتظامی در جاده های سیستان و بلوچستان. این تحرکات و حملات در پاکستان سازمان دهی می شود.

۱۲ اظهارات رئیس اداره آگاهی امریکا درباره کشف باند قاچاق سلاح به ایران.

۱۳ پرداخت دست مزد کارگران خارجی به ارز خارجی و انتقال هرگونه دینار عراقی و جواهر آلات به خارج از کشور عراق ممنوع شد.

۱۴ ورود "طارق عزیز" به اردن به منظور دیدار و مذاکره با وزیر خارجه ژاپن - که در اردن به سر می برد - درباره روند کنونی صلح. رسانه های عراقی می کوشند هدف از این سفر را دیدار با مقام های اردنی معرفی کنند. گزارش رسانه های غربی درباره این سفر.

۱۵ مقاله روزنامه اطلاعات درباره موقعیت گورباچف و جایگزین کردن سیاست مداران قدیمی با سیاست مداران جوان در شوروی.

ضمیمه گزارش شماره ۳۳۲: گزارش منتفی شدن عملیات محدود در جزایر سهیل و قطعه.

ص: ۸۲۵

۱ پهلو گرفتن ناو لجستیکی "لاوان" - سومین ناو پشتیبانی نیروی دریایی ایران - در یکی از سواحل کشور؛ سخنان فرمانده منطقه یکم دریایی و ناوگان خلیج فارس و دریای عمان از چگونگی تحویل این ناو پس از چندسال از انگلستان به ایران؛ توانایی و قابلیت های ناوهای ایران و وضعیت تردد کشتی ها در خلیج فارس؛ گزارش فرمانده ناو گروه تنب و لاوان از کارشکنی ها و مشکلاتی که انگلستان و مصر در تحویل این ناو ایجاد کردند.

۲ ادعای عراق مبنی بر سرنگون کردن یک هلی کوپتر هوانیروز؛ سخنان فرمانده عملیاتی هوانیروز در غرب و شمال غرب در مورد به کارگیری تاکتیک های جدید در عملیات هوانیروز.

۳ کشف شش جسد در باغ کشاورزی پادگان لشکر ۲۸ سنندج پس از ۱۱ روز که از حمله هوایی عراق به این پادگان می گذرد.

۴ ابلاغ پیام دکتر ولایتی به وزیر خارجه عربستان توسط یک مدیرکل وزارت خارجه که در رأس یک هیئت نفتی وارد عربستان شده است؛ مذاکرات ایران و عربستان در خصوص فشارهای داخلی و خارجی به سازمان اوپک جهت پایین آوردن قیمت نفت.

۵ مقاله ای از ماه نامه "عربیا" چاپ لندن، در مورد روابط ایران، عراق و کشورهای خلیج فارس و احتمال سردی روابط عراق با متحدان منطقه ای خود و در مقابل، گرم تر شدن روابط این کشورها با ایران.

۶ نطق پیش از دستور "منتجب نیا" نماینده شیراز در مجلس شورای اسلامی، حاوی تشکر از رزمندگان عملیات اخیر و اعلام مواضع در پاره ای مسائل داخلی و خارجی.

۷ مذاکره مسئولان وزارت خارجه پاکستان با سفیر ایران در پاکستان و تأکید بر اهمیت روابط برادرانه با ایران؛ هم زمان با این مذاکره، دست گیری هشت ایرانی به وسیله پلیس پاکستان به اتهام دست داشتن در انفجار اخیر در دفتر هواپیمایی امریکا در کراچی.

۸ حمله هوایی عراق به منطقه عملیاتی قادر و سرنگونی دو فروند هواپیمای عراقی.

۹ ادامه عملیات نیروهای خودی در پاک سازی منطقه کردستان از عناصر دمکرات و کومه له.

۱۰ نامه وزیر خارجه عراق به دبیرکل سازمان ملل مبنی بر اصرار مقام های ایران به تداوم جنگ با وجود تصمیم عراق برای توقف موقت بمباران شهرهای ایران با هدف پایان دادن به جنگ از طریق مذاکره.

۱۱ سخنان وزیر خارجه ژاپن در ادامه سفر به کشورهای خاورمیانه و در دیدار با مقام های سوریه درباره عدم تغییر نگرش ایران به ادامه جنگ و درخواست از سوریه برای همکاری جهت خاتمه بخشیدن به این بحران.

۱۲ گزارش وزارت کشاورزی امریکا در خصوص کاهش واردات ایران از امریکا به رغم افزایش صدور کالاهای کشاورزی ایران به امریکا.

گزارش روزشمار ۲۹/۴/۱۳۶۴

۱۳ حمله عراق به میدان نفتی "سروش" واقع در جزیره خارک و ادعای این کشور مبنی بر وارد آوردن خسارات سنگین به این حوزه نفتی؛ تکذیب ادعای عراق به وسیله مسئولان ایران.

۱۴ یکی دیگر از خودروهای سپاه در جاده کرزان - جوانرود به کمین دشمن افتاد.

ص: ۸۲۶

۱ سخنان محسن رضایی در جمع فرماندهان سپاه مستقر در فرودگاه های کشور درباره مسائل و مشکلات سپاه، تشریح موقعیت انقلاب، کشور و سپاه در اوضاع کنونی.

۲ تشریح مشی "نه شرقی و نه غربی" در سیاست خارجی ایران و نیز وضعیت کنونی روابط ایران با فرانسه و شوروی در سخنان "ولایتی" وزیر امور خارجه.

۳ اظهارات وزیر خارجه ژاپن پس از سفر دوره ای به اردن، سوریه، عربستان و تأکید وی بر ناموفق بودن تلاش های ژاپن جهت تسریع در پایان دادن به جنگ ایران و عراق، در عین حال، اصرار وزیران خارجه ژاپن و عربستان بر ادامه تلاش ها برای برقراری صلح در منطقه؛ طرح موضوع اعراب و اسرائیل در این سفر؛ دیدار وزیر خارجه ژاپن با دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس.

۴ گزارش "واشنگتن پست" درباره گفت و گوهای حساس امریکا و عمان در مورد قرارداد نظامی دو کشور و استفاده نیروهای واکنش سریع امریکا در خلیج فارس از پایگاه های هوایی و تأسیسات نظامی عمان در مواقع ضروری. اظهارات سخن گوی وزارت خارجه امریکا در خصوص این قرارداد.

۵ اعلام تصمیم اسرائیل مبنی بر آزادی یک صد زندانی دیگر لبنانی از اردوگاه "عتلیت" (اتلیت) در قبال آزادسازی قبلی گروگان های امریکایی هواپیمای تی. دبلیو.ای.

گزارش روزشمار ۳۰/۴/۱۳۶۴

۶ دفع تک دشمن در ارتفاع "سراسپندار" در منطقه عملیاتی قادر.

۷ هشدار رسانه ها در بغداد: اگر ایران تجاوزات خود به داخل خاک عراق را متوقف نسازد، بمباران شهرهای ایران از سر گرفته خواهد شد؛ گزارش خبرنگار نشریه گاردین از آثار سوء جنگ شهرها در شهر بصره.

۸ پناهندگی دو خدمه و خلبان یک هلی کوپتر ارتش ایران به نیروهای عراقی [ضمیمه دارد].

۹ تدبیر دولت عراق برای حفظ ذخایر ارزی و کاهش فشار ارزی با اخراج پرستاران خارجی از این کشور و چگونگی جبران کمبود نیروی انسانی.

۱۰ اظهارات معاون وزارت نفت حکومت عراق در مورد فروش نفت به امریکا به صورت غیرمستقیم و نیز تأثیر کاهش قیمت نفت بر کمک های جنگی اعراب به عراق.

۱۱ تلاش آشکار سازمان مجاهدین خلق - برخلاف گذشته که آشکار نمی کرد - برای مؤثر نشان دادن فعالیت های این سازمان جهت تأمین اهداف عراق.

۱۲ ادامه وقوع انفجارات در اماکن عمومی شهرهای ایران به وسیله عوامل عراق.

۱۳ درخواست سپاه پاسداران منطقه یک ثارالله تهران بزرگ و شهرهای استان تهران جهت ثبت نام داوطلبان اعزام به جبهه در واحدهای بسیج.

۱۴ دیدار مسئولان ستاد پشتیبانی جنگ و مسئولان دفتر مرکزی جذب نیروهای متخصص ستاد مرکزی سپاه و دیگر قشرهای مردم با آیت الله منتظری و تأکید وی بر توزیع صحیح کمک های مردمی در جبهه ها.

ضمیمه گزارش شماره ۳۶۰: توضیحاتی در مورد خدمه پناهنده شده هلی کوپتر شنوک گریخته به عراق.

۱۵ تصمیم و دستور عملیاتی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی و ابلاغ آن به یگان های فعال در عملیات برای عملیات مجدد روی اهدافی که در مرحله اول عملیات "قادر ۱" تصرف نشده یا مجدداً به اشغال عراق در آمده است.

۱۶ گلوله باران مناطق وسیعی از نواحی ایران به وسیله توپخانه ارتش عراق.

ص: ۸۲۷

۱ منابع مستقل در خلیج فارس حمله اخیر عراق به یک حوزه نفتی ایران در جنوب خارک را تأیید کردند.

۲ سخنان رئیس جمهور و نخست وزیر در سمینار "ارزیابی دیپلماسی و مواضع سیاسی ایران در برابر مسائل جهانی" در حضور نمایندگان جمهوری اسلامی ایران در کشورهای غربی؛ بررسی مسائل داخلی کشور؛ تأکید بر سیاست جدید "گشایش دیپلماسی"؛ گزارش رسانه های غربی از سخنان مقام های ایران در تبیین این سیاست؛ اظهارات وزیر سپاه درباره این سیاست جدید.

گزارش روزشمار ۳۱/۴/۱۳۶۴

۳ تغییر محسوس مواضع فرانسه در قبال کردهای عراقی مخالف دولت عراق و اعمال بعضی محدودیت ها بر آنان در ادامه حمایت های روزافزون این کشور از حکومت عراق.

۴ گزارش نشریه "اشپیگل" درباره نگرانی این کشورهای منطقه از آینده جنگ ایران و عراق و نیز سوابقی از تحرکات ضد دولتی شیعیان کویت و روابط این کشور با ایران.

۵ اختلاف وزیران نفت کشورهای عضو اوپک بر سر کاهش قیمت و یا کاهش سقف تولید اوپک؛ ایران مخالف هرگونه کاهش قیمت نفت و خواهان ۷٪ کاهش در تولید اوپک است، و عربستان و کویت از تعدیل قیمت نفت سنگین حمایت می کنند.

۶ تشکیل "کمیته ضدجنگ" به وسیله گروه "نهضت مقاومت ملی ایران" به رهبری "شاپور بختیار" جهت انجام دادن کارهای تبلیغاتی برضد جمهوری اسلامی.

۷ پایان کار گردهم آیی نمایندگان اعزامی ۲۳ کشور مسلمان درباره حج که با مساعی ایران در کشور افریقایی بوتسوانا برگزار شد و اعلام مواضع به نفع ایران در امر نحوه برگزاری حج.

گزارش روزشمار ۱/۵/۱۳۶۴

۸ عملیات محدود "قدس ۴" در دریاچه ام النعاج در هور به وسیله تیپ "بدر" سپاه پاسداران متشکل از مجاهدان عراقی که اکثر اهداف آن حاصل شد [دو ضمیمه دارد].

۹ بازپس گیری یک پست استراق سمع در تپه ۴۰۲ در منطقه عمومی سومار و بازپس گیری قسمتی از ارتفاعات گیسکه. هر دو هدف در خطوط پدافندی ارتش است که تازگی عراق آن را اشغال کرده بود و نیروهای ارتش هر دو را پس گرفتند.

۱۰ حمله عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با نارنجک به یک مرکز بسیج در خیابان آذربایجان تهران که به شهادت و جراحت تعدادی از نیروهای مستقر در این مرکز انجامید.

۱۱ اخیراً عراق برای تقویت و تشدید جنگ روانی علیه ایران، یک فرستنده رادیویی قوی تأسیس کرده است که مناطق غرب کشور را پوشش می دهد و صدای آن در باختران قوی تر از صدای جمهوری اسلامی ایران شنیده می شود.

۱۲ اظهارات رئیس جمهور در چندین جلسه مصاحبه با روزنامه اطلاعات:

- ما بنا بر قطع روابط یا ضعیف کردن روابط سیاسی با کشورهای دیگر را نداریم، مگر در موارد استثنایی.

- در حال حاضر انقلاب اسلامی به خاطر عدم تبیین نقطه نظراتش در مواردی، شناخته نشده است.

- ما در گفت و گوهای سیاسی، آن وقت دارای موقعیت برتر هستیم که در جنگ مشت قوی کوبنده ای را نشان دهیم.

ص: ۸۲۸

- ما باید بکوشیم که این روند پیش برود: روند اعتراف به وجود جامعه اسلامی.

- معنای شعار "نه شرقی نه غربی"، عدم رابطه با شرق و غرب نیست، عدم وابستگی به شرق و غرب است.

- امروز قدرت و هیمنه انقلاب توانسته علی رغم وجود وابستگی اقتصادی، استقلال سیاسی را درست کند.

۱ امروز نمایندگان مجلس یک فوریت طرح قانونی را تصویب کردند که بر اساس آن، معافیت مطروحه در ماده ۴۵ قانون نظام وظیفه عمومی، شامل خانواده های جانباز، اسیر و مفقود نیز بشود.

۲ سفیر عراق در امریکا از جوامع بین المللی درخواست کرد تا برای توقف جریان صدور تسلیحات و قطعات یدکی نظامی به ایران، بکوشند. وی اعلام کرد عراق در خط مقدم مقابله با اسرائیل نیست و خود را در مقام مخالفت با مصر و اردن قرار نمی دهد.

سفیر عراق در پاکستان از آموزش نظامی مردم عراق و حضور بیش از یک میلیون تن از آن ها در جبهه های جنگ خبر داد.

۳ درخواست "جیمی کارتر" (رئیس جمهور پیشین امریکا) از رئیس جمهور و نخست وزیر ترکیه برای میانجی گری آنکارا بین تهران و واشنگتن. گزارش روزنامه کویتی "القبس" از احتمال جدی شدن سفر وزیر خارجه فرانسه به تهران به رغم تردید های دولت آن کشور؛ تکذیب این خبر به وسیله وزارت خارجه فرانسه.

ضمیمه اول گزارش شماره ۳۷۶: تاریخچه و نحوه عمل تیپ بدر در عملیات "قدس ۴" و اهمیت استفاده های مشابه از این تیپ.

ضمیمه دوم گزارش شماره ۳۷۶: ماجرای بی سیم چی اسیر عراقی و تماس گم راه کننده وی با فرماندهان آتش دشمن.

گزارش روز شمار ۲/۵/۱۳۶۴

۴ پاک سازی مناطق آزاد شده در عملیات "قدس ۴"؛ تعویق ادامه عملیات در ام الطیره (قسمت باقی مانده منطقه این عملیات).

۵ جلسه قرارگاه خاتم برای بررسی احتمال هشیاری دشمن در منطقه عملیاتی آتی (فاو) و بررسی اقدامات مربوط به عادی سازی و سرعت در روند پیشرفت کار.

۶ هفت شهید و دو مجروح، دست گیری تعدادی از عوامل حزب دمکرات و هلاکت یکی از آن ها از نتایج چهارده درگیری با ضدانقلاب در غرب کشور طی ۲۲ روز اخیر، اعلام گردید.

۷ حمله دو گروه از پیش مرگان حزب الله وابسته به مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به یک مقر فرماندهی و یک پاسگاه حکومت بعثی در کردستان عراق.

۸ تداوم جنگ روانی عراق با تهدید دوباره از سرگیری حمله به مناطق مسکونی و غیرنظامی ایران. تحلیل روزنامه "دیلی

تلگراف " از علت تأمل عراق در تجدید حمله به مناطق مسکونی به رغم پایان ضرب الاجل چهارده روزه عراق در حالت عدم دست یابی به شرایط مورد نظر و اعلام شده صدام. ایجاد فضای تبلیغاتی تازه برای عراق در پی گریختن یک هلی کوپتر ایرانی به بغداد.

۹ منابع دیپلماتیک در الجزایر امروز اعلام کردند رئیس کمیته اجرایی ساف دستور داده است تا واحدی دویست نفره از جنگ جویان فلسطینی از الجزایر به بغداد منتقل شود.

ارسال پیام تبریک جبهه آزادی بخش اریتره به مناسبت سال گرد به قدرت رسیدن حکومت بعث در عراق

ص: ۸۲۹

۱ به دنبال ارسال پیام های مشابه از کویت، عربستان، لیبی و الجزایر، به ادعای رادیو صوت الجماهير عراق.

۲ نشریه "الثوره": کشورهای عربی باید در کنفرانس فوق العاده سران کشورهای عرب، جمع واحدی را برای حمایت از عراق تشکیل دهند.

۳ گزارش روزنامه اطلاعات از ارسال نامه رئیس دولت امارات متحده عربی برای رؤسای جمهوری ایران، لیبی و پاکستان در مورد جنگ و مسائل خاورمیانه.

۴ اخراج ۱۳۰ تن از ایرانیان مقیم کویت و ضبط اموال آنان به دستور دولت کویت.

۵ برخورد بین وزیران نفت عربستان و ایران در هفتاد و چهارمین کنفرانس اوپک بر سر تعیین و تعدیل قیمت انواع نفت خام.

۶ گزارش رویتر به نقل از منابع کشتی رانی خلیج فارس: تصمیم ایران درباره خرید ۹ فروند نفت کش دست دوم برای انتقال نفت خام از جزیره خارک به سیری.

۷ ادعای رادیو ضدانقلابی ایران مبنی بر دیدار هاشمی رفسنجانی با یک مقام امریکایی در جریان سفر اخیر خود به ژاپن و این که وی گفته است چنانچه ایالات متحده امریکا از او (هاشمی) حمایت کند، حاضر است به نحوی آبرومندانه به جنگ ایران و عراق پایان دهد، مذهبیبون افراطی و چپ گرا را سرکوب کند و در روابط با غرب و به ویژه امریکا تجدید نظر کند.

گزارش روزشمار ۳/۵/۱۳۶۴

۸ بررسی مسائل مربوط به تحویل خطوط پدافندی از ارتش و ژاندارمری به سپاه برای اجرای عملیات آتی و احتمال لو رفتن منطقه عملیاتی بر اثر این جابه جایی و بررسی راه های مقابله با آن، در جلسه امروز قرارگاه خاتم[ضمیمه دارد].

۹ تصرف بدون درگیری آخرین هدف عملیات "قدس"؛ نتایج عملیات و خسارات خودی و دشمن.

۱۰ در پی تهاجم عراق و عقب نشینی نیروهای خودی از ارتفاع سرهویز پیش از آغاز مرحله بعدی عملیات قادر، گردان ۱۰۷ از لشکر ۲۸ (ارتش) مأموریت بازپس گیری این ارتفاع را به عهده گرفت. چنانچه پاتک خودی موفق نباشد، تصرف سرهویز هم به اهداف مرحله دوم عملیات افزوده خواهد شد.

۱۱ گزارش خبرنگار اعزامی روزنامه "نایمز لندن" به بغداد از فعالیت های عراق برای تأمین ذخیره های تسلیحاتی، از جمله چهار ملاقات صدام با سفیر شوروی در عراق در دو هفته برای تقاضای دریافت موشک. گزارش این خبرنگار درباره تحویل اولین بخش از محموله ۴۸ فروندی هلی کوپترهای "بل" امریکایی به بغداد. اعتراف مشاور وزیر خارجه امریکا به فروش ۲۴ هلی کوپتر "هیوز" به عراق بدون آگاه ساختن رسمی کنگره با توجیه "فاقد اهمیت نظامی بودن".

۱۲ تلاش تبلیغاتی ناموفق عراق در قالب اجازه دادن به خبرنگاران خارجی برای بازدید از اردوگاه های اسیران ایرانی در

عراق، که خبرنگاران در حین بازدید به ساختگی بودن وضعیت نسبتاً مناسب اردوگاه ها پی بردند.

۱۳ رادیو اسرائیل: اعدام ۱۲ پزشک نظامی عراق به دستور صدام.

۱۴ گزارش رادیو امریکا از تلاش های جدید سازمان کنفرانس اسلامی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق. عرفات ادعا کرد حافظ اسد مانع شده است که توافق حاصل در مورد برقراری آتش بس جزئی بین ایران و عراق، جنگ را خاتمه دهد.

ص: ۸۳۰

۱ تأکید رئیس شورای عالی دفاع بر خودکفایی در تجهیزات نظامی به عنوان مهم ترین نقطه برای پایداری استقلال کشور، در دیدار با مسئولان و مدیران وزارت دفاع و سازمان های آن.

۲ اختلاف جدید بین عربستان و ایران بر سر کاهش تعداد زائران ایرانی خانه خدا به رغم توافق قبلی وزیر خارجه عربستان؛ تلاش مسئولان وزارت ارشاد و وزارت خارجه که تا مرز تهدید به نرفتن هیچ زائر ایرانی به حج، کشیده شد؛ تحلیل ها و بازتاب های این اختلاف؛ تعویض سرپرست حجاج ایرانی با حکم امام؛ اصرار ایران به برگزاری راه پیمایی در مکه.

۳ پایان هفتاد و چهارمین کنفرانس اوپک و کاهش ۵۰ سنتی بهای نفت سنگین و نیز کاهش ۲۰ سنتی بهای نفت متوسط؛ گزارش رادیو کلن درباره بی تأثیری تصمیم اوپک بر بازار نفت به دلیل عرضه بیش از تقاضای نفت در بازارهای جهانی.

۴ یک مقام مسئول در دولت ریگان گزارش های منتشر شده مبنی بر این را که انتقاد غیرمنتظر و شدید امریکا از سازمان مجاهدین خلق، یک واکنش مثبت در قبال گام های ایران است، تکذیب کرد.

۵ تلاش پلیس ترکیه برای نسبت دادن مسئولیت ترور یک دیپلمات اردنی در آنکارا به ایران و گزارش چند خبرگزاری از تماس های جداگانه افراد ناشناس برای به عهده گرفتن مسئولیت این ترور با معرفی خود به عنوان سازمان جهاداسلامی، گروه حزب الله، سازمان فلسطینی "سپتامبر سیاه".

ضمیمه گزارش شماره ۳۹۷: گزارشی از جلسه امروز قرارگاه خاتم درباره انگیزه های ژاندارمری در عدم تحویل خط به یگان های سپاه و راه حل آن.

گزارش روزشمار ۴/۵/۱۳۶۴

۶ عدم موفقیت خودی(ارتش) در بازپس گیری ارتفاع سرهویز که از روز گذشته در آستانه مرحله دوم عملیات قادر، به اشغال عراق درآمده است.

۷ حمله ضدانقلابیون مسلح به روستای "قره داغ" صائین دژ که قبلاً اهالی آن را سپاه مسلح کرده بود و وارد آمدن خسارات جانی و مالی به اهالی روستا؛ به دلیل گزارش های متفاوت و اهمیت واقعه، حفاظت اطلاعات سپاه به حفاظت اطلاعات قرارگاه حمزه دستور پی گیری دقیق واقعه و بررسی جوانب آن را داد.

۸ اسارت پانزده تن از عناصر موسوم به "خلق عرب" از اهالی بستان و هویزه در عملیات "قدس ۴" که با ارتش عراق همکاری می کردند.

۹ گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از پناهندگی احتمالی یک خلبان هوانیروز به عراق همراه با هلی کوپتر خود.

۱۰ مصاحبه مفصل صدام با خبرنگاران مصری:

- ما به عنوان جزئی از امت عرب، در برابر هر تجاوز بایستی تمام توانایی های مان را در سطح کل امت عرب بسیج کنیم.
- اکنون حتی خود خمینی هم به این مسئله پی برده است که مسئله بلعیدن عراق، خیالی بیش نیست.
- کسی که صلح در تهران را می خواهد، باید متوقف ساختن جنگ را بخواهد.
- ما تاکنون از روابط خود با شوروی رضایت داشته ایم، همچنین از روابط خود با امریکا.
- کمک های لیبی و سوریه به ایران به طولانی شدن جنگ کمک کرده است.
- به فرماندهی کل نیروهای مسلح گفته شده که در صورت تکرار تجاوز هواپیماهای سوری، آن ها

را سرنگون کنند.

۱ اظهارات امام جمعه موقت تهران درباره نارضایتی کشورهای خلیج فارس از اقدامات تروریستی و جاسوسی عراق در این کشورها و تأکید وی بر برکناری صدام برای رفع عامل ناامنی منطقه.

۲ گزارش نشریه "گاردین" از جنگ: انتظار نابه جای ایران از سرنگونی صدام و ایجاد شورش در عراق؛ اقدامات موفق صدام در کنار بی رحمی هایش در داخل عراق؛ وضع خوب بصره و اقتصاد عراق؛ نقش کشورهای عرب منطقه در وضع کنونی رژیم صدام؛ حملات محدود اما مداوم ایران؛ تأثیر جنگ شهرها.

۳ گزارش های نشریه "تایمز مالی" و رادیو اسرائیل از مذاکرات ایران با تایوان و لیبی جهت تأمین تسلیحاتی خود.

۴ تقاضای وزارت خارجه امریکا از مجلس نمایندگان این کشور مبنی بر اختصاص چهار میلیارد دلار برای ایمن سازی سفارت خانه های امریکا در پی ماجرای ربودن هواپیمای مسافربری امریکا در بیروت که چندی پیش پایان یافت.

گزارش روزشمار ۵/۵/۱۳۶۴

۵ ادامه تلاش نیروی زمینی ارتش برای طراحی تداوم عملیات قادر (که به "قادر ۲" موسوم شد) و تغییر طرح مانور در آخرین روزها؛ حذف اهداف "گوشینه" و "سراسپندار" از ردیف اهداف عملیات و سپردن اقدام اصلی عملیات (تصرف سربله و سرهویز) به تیپ قدس از سپاه و سپردن تثبیت و پدافند آن (بعد از تصرف) به نیروهای ارتش [دو ضمیمه دارد].

۶ مصاحبه دو تن از فرمانده هان عراق درباره درگیری های منطقه عملیاتی شمال [قادر ۱ و درگیری های پی آمد آن].

۷ وزیر اطلاعات عراق: ایران تلاش می کند عظمت امپراتوری فارس ها را زنده کند.

۸ در حالی که وزیر سپاه در لیبی به سر می برد، وزیر امور خارجه در رأس هیئتی وارد طرابلس شد. وی هدف از این سفر را پی گیری مطالبی دانست که در سفرهای قبلی بین مقام های دو کشور مورد گفت و گو قرار گرفته بود.

۹ آیت الله منتظری در دیدار وزیر امور خارجه، سفیران و کارداران ایران در کشورهای اروپا و امریکا: «برادران فکر نکنند تنها نماینده کشور در خارج هستند، بلکه نماینده اسلام و انقلاب هم به حساب می آیند.» توصیه وی به جلب ایرانیان مقیم خارج از کشور که ضدانقلاب نیستند برای بازگشت به کشور.

ضمیمه اول گزارش شماره ۴۱۸: تشریح موقعیت استراتژیک ارتفاعات سرهویز و سربله.

ضمیمه دوم گزارش شماره ۴۱۸: تشریح علل تغییر در طرح مانور عملیات قادر ۲.

گزارش روزشمار ۶/۵/۱۳۶۴

۱۰ در پی محول شدن مأموریت جدید به تیپ قدس سپاه که همواره در کردستان و با ضدانقلاب درگیر بوده و این اولین مأموریت برون مرزی و عملیات کلاسیک آن است، این تیپ کارشناسایی در عملیات "قادر ۲" را به رغم فرصت بسیار کم آن، آغاز کرد [دو ضمیمه دارد].

تشریح نحوه عمل کرد و میزان موفقیت تیپ بدر در عملیات "قدس ۴" در جلسه امروز قرارگاه خاتم

ص: ۸۳۲

۱ با حضور قائم مقام فرمانده کل سپاه، فرمانده و مسئول طرح و عملیات تیپ بدر [ضمیمه دارد].

۲ یک شکست دیپلماتیک دیگر برای عراق و یک پیروزی برای ایران: انصراف [اجباری] عراق از پذیرش میزبانی هشتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد که برای سال ۱۹۸۶ پیش بینی شده بود.

۳ تعویق اجلاس فوق العاده (اضطراری) کنفرانس سران عرب به دلیل وجود شکاف و صف بندی های موجود بین این کشورها؛ درخواست شاه حسن از سران عرب مبنی بر کنار گذاشتن اختلافات موجود با توجه به اعلامیه های ریگان و اعاده روابط شوروی با اسرائیل؛ تأکید وی (حسن) بر مطرح شدن جنگ ایران و عراق در این اجلاس و مطرح نشدن مسئله بازگشت مصر به جامعه عرب، موضوع آوارگان فلسطینی.

اعلام حضور کویت و اردن و لیبی (مشروط) در کنفرانس سران عرب؛ ابراز رضایت عراق و ساف از مطرح شدن موضوع مورد نظر آن ها؛ انتقاد مطبوعات مصر از عدم طرح مسئله این کشور؛ انتقاد سوریه از برپایی این اجلاس.

۴ اظهارات صدام در مصاحبه با یک روزنامه کویتی درباره احتمال شرکت وی در کنفرانس سران عرب؛ اتمام جنگ در صورت عدم توانایی ایران در کسب پیروزی نظامی؛ تحلیل عملیات های محدود ایران.

۵ نخست وزیر اسبق فرانسه یک بار دیگر با تأکید بر موضع گیری خصمانه در برابر ایران، حمایت شدید خود از عراق را اعلام کرد.

۶ نامه رسمی سازمان بین المللی حقوق بشر به صدام و ذکر مواردی از نقض حقوق بشر درباره خانواده "حکیم" و ذکر این تهدید که اگر به توصیه های این سازمان عمل نکنند، از افکار عمومی جهان مصون نخواهد ماند.

۷ دیدار سفیران و کارداران جمهوری اسلامی ایران در کشورهای اروپایی و امریکایی با آقای "هاشمی رفسنجانی" رئیس مجلس شورای اسلامی و آقای "موسوی اردبیلی" رئیس دیوان عالی کشور. آقای هاشمی: انقلاب ما اسلامی است، نباید به عنوان یک انقلاب شیعی مطرح شود. آقای موسوی اردبیلی: دو مشکل داریم: یکی این که مسائل ریز برای ما تدوین و روشن نشده است، دوم این که دنیا نمی گذارد مسائل مان را مطرح کنیم.

۸ گزارش قائم مقام وزارت خارجه کشورمان از موافقت عربستان با اعزام ۱۵۰ هزار زائر ایرانی به حج.

۹ گزارش وزیر نفت از تصمیم اخیر اوپک در دیدار وی با رئیس مجلس شورای اسلامی.

ضمیمه اول گزارش شماره ۴۲۳: گزارشی از شناسایی منطقه واگذاری به تیپ قدس سپاه در عملیات قادر (سربله).

ضمیمه دوم گزارش شماره ۴۲۳: گزارشی از شناسایی منطقه واگذاری به تیپ قدس سپاه در عملیات قادر (منطقه سرهویز)

ضمیمه گزارش شماره ۴۲۵: مرور اجمالی سابقه تغییر محل اجلاس سران غیرمتعهدها از بغداد.

ضمیمه گزارش شماره ۴۲۷: گزارش منابع مخالف دولت عراق از کشف یک کودتا در آستانه سفر صدام به مراکش (کنفرانس سران عرب) به رهبری "طه الشکرچی" از فرماندهان عالی رتبه مورد اعتماد صدام؛ اعدام طه الشکرچی و یارانش؛ لغو سفر صدام به کنفرانس سران عرب پس از کشف این کودتا.

ص: ۸۳۳

۱ آغاز عملیات قادر ۲: در محور راست (سرهویز) تپ قدس هدف اولیه را تصرف کرد ولی در تصرف هدف اصلی دچار مشکل شد. در محور چپ (سربله)، هدف اصلی تصرف شد ولی در مجموع، در پی پاتک های سنگین دشمن، نیروهای خودی پس از مقاومت های بسیار، در ساعت ۱۱:۳۰ عقب نشینی کردند [ضمیمه دارد].

۲ صدام در جمع هیئتی که به عنوان "انجمن معلمان کویت" به عراق رفته اند، به تشریح اهمیت ملی گرای و قومیت عرب پرداخت.

۳ موفقیت ایران در اعزام حاجیان به تعداد مورد نظر: موافقت پادشاهی سعودی با ورود روزانه بیست هواپیمای حامل حجاج به جده در پی تلاش های دیپلماتیک ایران؛ به این ترتیب همه ۱۵۰ هزار زائر ایرانی امکان پرواز خواهند داشت. عربستان قبلاً با سیزده پرواز موافقت کرده بود و روز قبل، از پانزده هواپیمای حجاج، دو هواپیما را بازگردانده بود.

۴ بازتاب اختلاف اخیر ایران و عربستان بر سر تعداد حجاج ایرانی در خبرگزاری های فرانسه و یونایتد پرس و یک نشریه یونانی.

۵ اظهار امیدواری وزیر ارشاد از برگزاری با شکوه تر مراسم حج امسال، در مراسم آغاز پروازهای حجاج با حضور نماینده های قبلی و فعلی امام در امور حج. حضور چهل هزار تن از خانواده های شهیدان، اسیران و مفقودان در مراسم حج امسال.

۶ گزارش مجله "الدستور" از اختلاف نظر شدید مقام های امریکایی در مورد نحوه برخورد با ایران؛ الدستور مدعی است که این گزارش بر اساس نظر مقام های امریکایی در مورد مشکل ایران - که به رسانه های امریکایی درز کرده - تنظیم شده است.

۷ اعلام تلویحی پیش شرایط امریکا برای بهبود رابطه با ایران و نیز اعلام نارضایتی از اوضاع کنونی منطقه و تأکید بر همکاری با کشورهای حوزه خلیج فارس و امنیت کشتی رانی در آب های این منطقه، در مصاحبه ریگان با مجله "الحوادث".

۸ گزارش نشریه "العالم" از دخالت مستقیم "ریگان" و "شولتز" در پس گرفتن طرح دو تن از نمایندگان سنا که در آن، حکومت عراق را "تروریست" خوانده بودند.

۹ سفر هیئتی از مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به لیبی به منظور تشریح سیاست این مجلس در ابعاد سیاسی و نظامی و اوضاع نابه سامان عراق و قدرت مجاهدان عراقی.

ضمیمه گزارش شماره ۴۳۳: شرح آخرین پاتک عراق در محور سربله در سخنان یکی از فرماندهان تپ "قدس" سپاه.

۱۰-جلسه ارزیابی عملی-ات قادر۲ جهت بررسی و یافتن دلایل عدم موفقیت در دست یابی به اهداف مورد نظر[ضمیمه دارد].

۱۱- عملیات سپاه تکاب با هدایت قرارگاه شهید بروجردی در روستاهای اطراف تکاب و درگیری با "هیزافشار" از حزب دمکرات.

۱۲- انفجار بمب ساعتی در خیابان ۱۵ خرداد در ادامه حرکات ایذایی عوامل عراق جهت ایجاد جو رعب و ناامنی در داخل کشور.

ص: ۸۳۴

۱ اعزام مجروحان جنگی و اسیران آزاد شده بیمار برای معالجه به خارج از کشور که وضع جسمی رقت آور آن ها خود نوعی افشاگری علیه جنایات جنگی حکومت عراق است.

۲ نماینده عراق در سازمان ملل مفاد گزارش ایران مبنی بر خرید یک صد عراده توپ سنگین ۱۵۵ میلی متری هویتزر به وسیله عراق از افریقای جنوبی را - که بر خلاف مصوبات سازمان ملل در منع معامله با افریقای جنوبی است - تکذیب کرد.

۳ گزارش های مفصل رسانه های کویت از سخنان دیروز صدام در جمع اتحادیه آموزگاران کویتی، مبنی بر ضرورت "پاک سازی کشورهای عربی خلیج فارس از دشمن".

۴ اختلاف نظر کشورهای عربی بر سر شرکت یا عدم شرکت در اجلاس آتی کنفرانس فوق العاده سران عرب در مراکش.

۵ در آینده نزدیک انجام می شود: بزرگ ترین مانور مشترک نیروهای واکنش سریع امریکا با ارتش مصر؛ مانورهای جداگانه امریکا با نیروهای مسلح اردن، عمان و سومالی.

۶ پیدا شدن جسد دو پاسدار انقلاب اسلامی ایران در "بعلبک" لبنان پس از گذشت دو ماه از مفقود شدن آنان.

۷ سخنان امام خمینی در دیدار با سفیران و کارداران ایران در کشورهای اروپایی و امریکایی درباره: وظایف سفیران و کارداران؛ و سیاست خارجی جمهوری اسلامی؛ رسیدن امواج حرکت اسلامی ایران به سایر کشورهای جهان؛ تأکید بر مشارکت همگانی در انتخابات آتی ریاست جمهوری.

ضمیمه گزارش شماره ۴۴۲: گزارش جامعی در مبحث ارزیابی عملیات قادر ۲: نقاط ضعف و قوت دشمن؛ ضعف های خودی.

گزارش روزشمار ۹/۵/۱۳۶۴

۸ اعلام وضعیت قرمز در تهران؛ عراق نزدیک شدن جنگنده هایش به تهران را تکذیب کرد.

۹ واکنش دریانوردان انگلیسی درخصوص توقیف کشتی "المحرق" به وسیله ایران؛ گزارش خبرگزاری ها از حمله یک هلی کوپتر ایرانی به نفت کش انگلیسی "بریتیش اسپی"؛ طرح سلطان قابوس جهت جلوگیری از بسته شدن تنگه هرمز: توسل احتمالی به نیروهای بیگانه.

۱۰ گزارش سپاه از درگیری های اخیر نیروهای خودی با گروه های دشمن نظام جمهوری اسلامی ایران.

۱۱ نامه "ادریس بارزانی" به روزنامه "تایمز" در اعتراض به آنچه وی تحریفات صورت گرفته در اظهاراتش در مصاحبه با این روزنامه، نامیده است: من نگفته ام کرد ایرانی هستم، بلکه گفته ام به عنوان یک کرد موقتاً در ایران به سر می برم و به دلیل زمینه و منافع مشترک علیه رژیم عراق، با جمهوری اسلامی ایران روابط دوستانه داریم.

۱۲ گزارش "رابرت فیسک" خبرنگار روزنامه تایمز لندن در خاورمیانه از عراق: تلفات سنگین عراق در جنگ های هور؛

سانسور و اختناق خبری حاکم در عراق؛ کارنامه سیاه حقوق بشر در عراق؛ تنفر امریکا از ایران؛ حمایت وسیع کشورهای متمکن از عراق و حمایت های وسیع اقتصادی از این کشور.

۱۳ گزارش نشریه "مسلم میدیا" چاپ لندن، درباره توسعه مناسبات ایران و عربستان و حل تدریجی مشکلات میان دو کشور و در نتیجه تضعیف عراق.

بررسی وضع کنونی اقتصاد ایران در جلسه هیئت دولت؛ سخنان نخست وزیر در این جلسه؛ تحلیل

ص: ۸۳۵

۱ مجله "عربیا" چاپ انگلیس، از وضعیت اقتصادی ایران و عراق در کوتاه و بلند مدت [ضمیمه دارد].

۲ معاون اول نخست وزیر عراق از دو طرح موازی پنج ساله جهت توسعه اقتصادی کشورش خبر داد؛ گزارش خبرگزاری فرانسه از امضای قراردادی بین عراق و ترکیه جهت افزایش ظرفیت لوله های نفتی عراق که از خاک ترکیه می گذرند.

۳ مقاله روزنامه امریکایی "نیویورک تایمز" درباره سرنوشت گروگان های امریکایی در لبنان.

۴ آغاز سمینار چهار روزه لندن با عنوان "اثرات ناسیونالیسم در اسلام" با شرکت جمعی از طلبان و مدرسان کشورهای اسلامی؛ گزارش رادیو بی.بی.سی. از سخن رانی های این سمینار، از جمله سخنان "کلیم صدیقی" مدیر انیستیتیوی اسلام".

ضمیمه گزارش شماره ۴۵۸: بخش های دیگری از گزارش مفصل نشریه "عربیا" درباره مقایسه ایران و عراق از نظر وضعیت اقتصاد جنگی آن ها.

گزارش روزشمار ۱۰/۵/۱۳۶۴

۵ دعوت ستاد تبلیغات جنگ از خبرنگاران خارجی برای بازدید از مناطق آزاد شده در جنوب (منطقه هور)؛ واکنش وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق در برابر این دعوت با یادآوری شکست اخیر ایران در جبهه های شمالی (عملیات قادر).

۶ شهادت یک زن از اهالی دشت آزادگان بر اثر انفجار مین های عراقی.

۷ دست گیری شش تن از جمله یک افسر ارتش امریکا به وسیله پلیس امریکا (اف.بی.ای.) به اتهام توطئه برای قاچاق اسلحه به ایران.

۸ اظهار نظر مقام های سه کشور در مورد جنگ ایران و عراق: نخست وزیر اسرائیل: «اسرائیل در جنگ عراق با ایران به شکست ایران مایل است.» نخست وزیر بحرین: «عراق جزء لاینفک امت عربی است.» وزیر دفاع ایتالیا: «ادامه جنگ موجب نگرانی کشورهای اروپای غربی است.»

تفسیر رادیو بی.بی.سی. از روند جنگ ایران و عراق.

۹ ملاقات های جداگانه هیئت اعزامی مجلس انقلاب اسلامی عراق به لیبی با سرهنگ "قذافی" و سرگرد "جلود".

۱۰ زمان بندی رادیو ابوظبی برای برنامه "صدای شورای همکاری خلیج عربی" به منظور پخش گزارش دست آوردهای شورای همکاری خلیج فارس.

۱۱ پایان کنفرانس امنیت و همکاری اروپا در فنلاند، با تأکید بر مسئله نقض حقوق بشر در شوروی و اروپای شرقی و نیز ایران؛ ملاقات وزیر امور خارجه امریکا با وزیران خارجه شوروی و ناتو در حاشیه این کنفرانس.

۱۲ گزارش رادیو بی.بی.سی. از تأیید صلاحیت تنها سه تن از پنجاه کاندیدای ریاست جمهوری در شورای نگهبان؛ سخنان "ناطق نوری" وزیر کشور در بوشهر در مورد رد صلاحیت مهندس بازرگان؛ بیانیه حزب نهضت آزادی در مورد تبعات رد صلاحیت کاندیداهای این حزب.

۱۳ اظهارات وزیر کشور در نماز جمعه بوشهر در خصوص حرکات ایذایی و تبلیغاتی گروه‌های ضدنظام در آستانه انتخابات ریاست جمهوری؛ نمونه‌ای از این دست حرکات به وسیله حزب توده در داخل و خارج از کشور.

ص: ۸۳۶

۱ حمله موشکی ناموفق یک هلی کوپتر به یک نفت کش بزرگ یونانی حامل نفت ایران.

۲ تحویل اجساد دو تن از اعضای سپاه پاسداران مستقر در "دره بقاع" لبنان که دو ماه قبل به دست نیروهای "دروزی" لبنان به شهادت رسیده اند به سپاه پاسداران؛ گزارش رادیو اسرائیل از مراسم تشییع جنازه این دو شهید در "بعلبک" لبنان.

۳ گزارش هیئت بازرسی امریکا موسوم به "تاور" از دیدار پیک اسرائیل در کاخ سفید با مک فارلین مشاور امنیتی ریگان و توافق آن ها با ارسال مقادیر محدودی اسلحه به وسیله واسطه ها به ایران در ازای آزادی گروگان های امریکایی، البته با تأکید بر ارسال سلاح ها از مسیر اسرائیل.

۴ گزارش یونایتدپرس در خصوص چگونگی تأمین تسلیحات ایران با این که قدرت های غربی برای جلوگیری از ورود سلاح به ایران محدودیت هایی شدید اعمال می کنند؛ گزارش شبکه های تلویزیونی امریکا از بازداشت شش تن در امریکا به اتهام تلاش برای قاچاق سلاح به ایران.

۵ اظهارات آقای هاشمی رفسنجانی در خطبه های نماز جمعه تهران در خصوص مسائلی چون: صدور انقلاب؛ شرکت عراقیان در جنگ علیه دولت صدام؛ اوضاع کنونی حاکم بر نفت و اوپک.

۶ گزارش منابع داخلی و خارجی از این که به رغم دعوت گروه های سلطنت طلب مقیم خارج از کشور از سلطنت طلبان داخلی برای راه پیمایی به مناسبت سال روز مشروطیت و اعتراض به ادامه جنگ، هیچ تجمع یا راه پیمایی در تهران صورت نگرفت.

۷ سقوط یک هواپیمای عراقی درحین حمله به منطقه سایت و رادار دزفول؛ شکستن دیوار صوتی در آسمان ارومیه و سلماس.

۸ حمله نیروی دریایی عراق به حوزه نفتی نوروز.

۹ جلسه قرارگاه خاتم با حضور تنی چند از فرماندهان نظامی برای بررسی روند مراحل آماده سازی عملیات بزرگ (فاو): چگونگی پیشرفت امور مهندسی در منطقه حاشیه اروند؛ تخلیه مردم از این منطقه.

۱۰ گزارش شناسایی تیپ الغدیر برای اجرای یک تک محدود در هور با هدف تصرف پاسگاه ایج عراق [ضمیمه دارد].

۱۱ گزارش روزنامه کویتی "الانباء" در مورد اقدام ایران به خرید محموله بزرگ موشک های زمین به هوا جهت استفاده در عملیات های گسترده؛ گزارش "نیویورک تایمز" در مورد یکی از شش دست گیر شده اخیر در امریکا به اتهام قاچاق اسلحه به ایران.

۱۲ مصاحبه مطبوعاتی آقای "امامی کاشانی" - رئیس هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات و عضو شورای نگهبان - در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در خصوص چگونگی گزینش و رد صلاحیت نامزدهای ریاست جمهوری از جمله مهندس مهدی بازرگان. وی علت گزینش تنها سه تن از پنجاه داوطلب ریاست جمهوری را نقص در قانون انتخابات اعلام کرد.

ضمیمه گزارش شماره ۴۸۰: گزارشی از سابقه و چگونگی شناسایی های تیپ الغدیر در منطقه هور برای اجرای عملیات محدود در این منطقه.

ص: ۸۳۷

۱ دفع پاتک یگان های عراق در شمال هورالهویزه (منطقه عملیاتی قدس ۱) و وارد آمدن خسارات و تلفات به آن ها.

۲ وقوع درگیری هایی بین نیروهای خودی و ضدانقلاب در برخی مناطق کردنشین.

۳ تأکید وزیرنفت، بر وارد نیامدن هیچ گونه خسارتی به سکوی نفتی "نوروز" در حمله دیروز عراق.

۴ مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران: نقش و آمادگی نیروی دریایی؛ انتقاد از حضور و دخالت امریکا و نیروهای بیگانه در خلیج فارس؛ تأکید بر ادامه بازرسی کشتی ها.

تفسیر رادیو اسرائیل از سخنان امروز فرمانده نیروی دریایی ایران.

۵ گزارش های مفصل رسانه های امریکا درباره دست گیری تعدادی از دلالان اسلحه در این کشور به اتهام قاچاق سلاح به ایران.

۶ موضع منفی الجزایر و لیبی در قبال برگزاری کنفرانس فوق العاده سران عرب در مراکش با اعلام عدم شرکت در آن؛ اصرار عراق و متحدانش جهت برگزاری این کنفرانس.

۷ ورود یک هیئت فلسطینی مخالف مشی ساف و عرفات به تهران؛ مصاحبه مطبوعاتی این هیئت: هدف از سفر به ایران در آستانه تشکیل کنفرانس فوق العاده سران عرب در مراکش؛ اعلام موضع در قبال جنگ ایران و عراق؛ اوضاع انقلاب جنبش فلسطینی و گرایش های مختلف آن؛ گزارشی از لبنان و فلسطین؛ درگیری های اخیر در بیروت موسوم به نبرد اردوگاه ها بین جبهه نجات ملی فلسطین و جنبش امل.

۸ اظهارات "مهدی کروی" - نماینده امام در امور حج - درباره جهت گیری حرکت سیاسی تبلیغی حج امسال با توجه به سخنان اخیر امام.

سرمقاله شدیداً ضد ایرانی روزنامه کویتی "السیاسه" به منظور تحریک سعودی ها علیه حجاج ایرانی.

۹ تصویب کلیات لایحه اصلاح یکی از تبصره های ماده ۹۱ قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی در مجلس شورای اسلامی.

۱۰ تصرف ارتفاع "سرپیران" (یکی از اهداف فرعی عملیات قادر) به وسیله ارتش عراق.

۱۱ انتقاد محسن رضایی از کندی فعالیت های برخی یگان های سپاه جهت آمادگی برای اجرای عملیات های محدود با توجه

به تأکید امام بر جنگ [ضمیمه دارد].

۱۲ اظهارات یک رهبر سازمان "اخوان المسلمین" مصر در خصوص عدم صلاحیت حکومت های حامی یکی از دو کشور درگیر در جنگ جهت میانجی گری برای برقراری صلح، با تأکید بر لزوم پایان دادن سریع تر به این جنگ.

۱۳ ادامه بازتاب حمله اخیر عراق به حوزه نفتی نوروز و تکرار ادعاهای این کشور مبنی بر وارد ساختن خسارات سنگین به این حوزه نفتی، در برخی رسانه های فرانسه.

۱۴ هشدار رئیس کمیته فرعی روابط خاورمیانه ای مجلس نمایندگان امریکا به دولت ریگان مبنی بر وخیم تر شدن اوضاع جنگ در آینده با توجه به روند کنونی جنگ و در دست داشتن شواهدی، همچنین تأکید وی بر لزوم ایفای دیپلماسی فعال تر به وسیله دولت امریکا جهت خاتمه بخشیدن به جنگ.

ص: ۸۳۸

۱ به گفته دبیرکل کنفرانس کشورهای اسلامی، چندین ابتکار در اجلاس آینده کمیسیون حسن نیت اسلامی در جده برای خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق مطرح خواهد شد.

۲ موضوع های مورد بحث هیئت فلسطینی مخالف عرفات در دیدار با ولایتی: تحولات سیاسی منطقه؛ تحرکات کشورهای مرتجع عرب جهت انحراف آرمان فلسطین؛ کنفرانس فوق العاده سران عرب در مراکش؛ جنگ تحمیلی.

۳ در چارچوب کمک های انگلیس، یک بانک انگلیس، اعتبار ۶۷ میلیون دلاری برای عراق منظور کرد.

۴ گزارش مجله "المستقبل" چاپ فرانسه، از توافق ایران و فرانسه جهت حل مشکل وام یک میلیارد دلاری ایران به فرانسه در زمان شاه.

۵ کشف و خشی سازی توطئه ربودن یک هواپیمای مسافربری که از تهران عازم بندرعباس بود.

۶ تحرکات ایذایی گروه های مخالف نظام در داخل کشور در آستانه انتخابات ریاست جمهوری؛ سخنان "علی امینی" در مجمع سلطنت طلبان در پاریس.

ضمیمه گزارش شماره ۴۹۳: سخنان فرمانده کل سپاه در جمع فرماندهان درباره ترسیم حرکت آتی پاسداران در جنگ، همچنین موضوع های دیگر، از جمله: «در انقلاب تناقضی هست بین انقلاب کردن و زندگی کردن و اگر این تناقض را به نفع زندگی کردن حل کردیم، انقلاب از بین می رود».

گزارش روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۵

۷ اجرای موفق عملیات محدود "قدس ۵" به همت تیپ "الغدیر" سپاه با هدف تصرف پاسگاه "الیچ" در هور.

۸ عملیات خودی در منطقه "آق دره" از توابع تکاب و هلاکت ۲۵ تن از عناصر حزب دمکرات در این عملیات.

۹ سخنان آقای "محلّاتی" نماینده امام در سپاه و "محسن رضایی" فرمانده کل سپاه در سمینار فرماندهان گروه های مقاومت بسیج (ثامن الاثمه): آقای محلّاتی: تنها کشوری هستیم که در جهان استقلال سیاسی واقعی داریم. حکومتی که بر اساس اعتقاد است، از جنگ خسته نخواهد شد و سازش نخواهد کرد.

محسن رضایی: جنگ ما با صدام سه سال پیش، زمانی که خرمشهر آزاد شد، تمام شد و صدام مرد؛ امروز صدام وسیله ای است برای مقاصد پلید ابرقدرت ها.

۱۰ تفسیر رادیو بی.بی.سی. در خصوص احتمال دست یابی عراق به بمب اتمی و تدابیر ایران جهت مقابله با خطر های احتمالی آن؛ گزارش های متعدد رسانه های جهان در خصوص احتمال تسلیح اتمی عراق.

۱۱ مقاله ای از روزنامه "سوئد تمپس" درباره دلایل و آثار بایکوت فروش تسلیحات نظامی امریکایی به ایران.

۱۲ حمل پنهانی اسلحه از امریکا به ایران به پیشنهاد "مک فارلین" مشاور امنیت ملی رئیس جمهور امریکا در جلسه ای با حضور مقام های بلند پایه مملکتی و امنیتی این کشور [ضمیمه دارد].

۱۳ گزارش روزنامه "عربیا" در خصوص آخرین تحولات در روابط ایران و فرانسه و اظهارات کاردار سفارت فرانسه در تهران در زمینه بهبود این روابط.

۱۴ اعلام مواضع موافق و مخالف به وسیله کشورهای امریکا، لیبی، سوریه و عراق درباره کنفرانس آتی سران عرب در مراکش؛ گزارش بی.بی.سی. از بروز نشانه های اختلاف میان کشورهای عرب بر سر موضوع فلسطین و عضویت مجدد مصر در جامعه عرب.

مصاحبه هیئت فلسطینی مخالف عرفات در تهران با خبرنگاران سیاسی روزنامه اطلاعات که در

۱ مجموع، مروری است بر آنچه در چندسال اخیر بر لبنان و فلسطین رفته است.

۲ تصویب شور اول لایحه قانون "فروش ارزان و تحویل نفت مجانی به سوریه" در مجلس شورای اسلامی و توضیحات "دری نجف آبادی" مخبر کمیسیون برنامه و بودجه در این مورد.

۳ گزارش روزنامه انگلیسی "گاردین" مبنی بر این که نتایج اجلاس اخیر اوپک، حاکی از پیروزی کشورهای رادیکال (ایران، لیبی، الجزایر) و شکست عربستان است. افزایش نکات و اطلاعات تکمیلی بر این گزارش.

۴ ادامه اعمال ایزدایی تروریستی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در شهرهای تهران، مشهد و در یک ایستگاه خط آهن در آذربایجان.

۵ برنامه های سازمان مجاهدین خلق برای هواداران خود در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ایران، اعلام شده از رادیو بغداد.

ضمیمه گزارش شماره ۵۰۸: توضیحاتی در مورد دلایل و چگونگی طرح و موافقت با پیشنهاد حمل پنهانی اسلحه به ایران در جلسه مقام های امریکایی و عواقب عملی شدن آن برای امریکا به نقل از: مجله "تایم" - چاپ امریکا - و گزارش "تاور".

گزارش روزشمار ۱۶/۵/۱۳۶۴

۶ تشکیل جلسه قرارگاه خاتم در جریان آماده سازی منطقه عملیاتی فاو، برای بررسی تدابیر فعالیت های مهندسی و نیز کندی این فعالیت ها به دلایل حفاظتی و اشتغالات دیگر قرارگاه خاتم.

۷ یادداشت دفتر فرماندهی کل سپاه به قرارگاه خاتم در خصوص آخرین تحرکات دشمن در منطقه عملیاتی سیدکان (قادر).

۸ استقرار یک سکوی پرتاب موشک در منطقه "القشله" عراق؛ نصب سیستم مراقبت دیده بان هشدار دهنده در بندر ام القصر.

۹ گزارشی به سپاه در خصوص اقدامات ایزدایی عراق و منافقین برای روز انتخابات ریاست جمهوری.

ادامه عملیات های ایزدایی عوامل عراق و انفجارات در تهران، جاده ساوه، کرمان، بابل و رشت.

۱۰ عراق اجرای عملیات "قدس ۵" رزمندگان اسلام را تکذیب کرد؛ بازتاب عملیات در رسانه های جهان.

۱۱ آغاز کنفرانس فوق العاده سران کشورهای عرب با حضور ۱۵ کشور از ۲۱ کشور عربی. شاه مراکش در نطق افتتاحیه عملاً شکست اجلاس را پیش بینی کرد.

۱۲ تفسیر خبرگزاری عراق با عنوان "کنفرانس سران عرب و جنگ ایران و عراق" و اعلام توقعات حکومت عراق از این

کنفرانس.

۱۳ دیدار سرهنگ ابوموسی و چند مقام جبهه نجات ملی فلسطین با نخست وزیر ایران و مذاکراه آن ها درباره اهداف پشت پرده کنفرانس کازابلانکا دائر بر سازش و تسلیم در مقابل صهیونیسم بین المللی و تأثیر مقاومت فلسطین در کشورهای اسلامی.

۱۴ مصاحبه وزیر خارجه لیبی پس از دیدار از ژاپن و گزارش وی از مذاکراتش با وزیر خارجه این کشور، از جمله گفت و گو در خصوص تلاش برای جلوگیری از توسعه جنگ ایران و عراق طی دیدار از ژاپن و شرح دیدگاه های لیبی در قبال ایران و عراق.

۱۵ ورود ۲۹ اسیر معلول ایرانی آزاد شده از عراق به تهران.

ص: ۸۴۰

۱ اقدامات مربوط به رعایت حفاظت، غافل گیری و فریب دشمن به عنوان سه اصل مهم، در جریان آماده سازی عملیات آتی در منطقه عملیاتی فاو.

۲ عملیات ایزدایی ارتش جمهوری اسلامی با نام "ظفر ۷" در دو منطقه پنجوین و دره میانه.

۳ تشکیل شورای عالی دفاع برای بررسی عملیات اخیر "قدس ۵" که در هور به همت رزمندگان سپاه انجام شد و توضیحات آقای هاشمی رفسنجانی در این خصوص پس از پایان جلسه.

۴ بازدید خبرنگاران رسانه های چند کشور از مناطق آزاد شده در عملیات قدس ۵.

۵ دعوت سپاه پاسداران از مردم جهت ثبت نام برای اعزام به جبهه ها و حضور در عملیات های زنجیره ای "قدس".

۶ تهدید مردم مناطق کردنشین به وسیله حزب دمکرات مبنی بر شرکت نکردن در انتخابات ریاست جمهوری؛ درگیری و تحرکات نیروهای خودی و عناصر حزب دمکرات؛ اظهارات فرمانده سپاه ارومیه در مورد مؤثر بودن طرح تسلیح عشایر منطقه برای مبارزه با ضدانقلابیون.

۷ اظهارات "حمادی" رئیس کمیته روابط خارجی حزب بعث عراق مبنی بر این که امکان پیروزی با شکست یکی از دو کشور در جنگ وجود ندارد.

۸ گفت و گوی هاشمی رفسنجانی با خبرگزاری جمهوری اسلامی: اظهار نظر درباره سخنان اخیر صدام؛ ناممکن ندانستن برکناری صدام از ریاست حکومت بعثی عراق؛ دلیل لغو سفر صدام به مراکش و مصر به رغم اعلام رسمی حکومت عراق مبنی بر انجام شدن این سفر.

۹ گزارش های مختلف رسانه ها از نتایج احتمالی و مفاد پیش نویس قطع نامه پایانی کنفرانس اضطراری سران عرب در کازابلانکا که نشان از هم آوایی شدید سران عرب با منافع و مطامع عراق دارد.

۱۰ گزارش روزنامه "یومیوری" از تأثیرات مفید گشایش خط لوله جدید انتقال نفت عراق از طریق سعودی بر وضعیت اقتصادی عراق.

۱۱ در مجلس شورای اسلامی تصویب شد: لایحه تأمین اعتبار هزینه های جانبی خرید فرآورده های نفتی و انتقال نفت خام به خارج و برگشت فرآورده های آن به داخل کشور و نیز خرید هفت کشتی نفت کش.

۱۲ گزارش خبرگزاری فرانسه درباره اعلامیه جمعی از اعضای نهضت آزادی - بدون امضای مهندس بازرگان - مبنی بر تحریم انتخابات ریاست جمهوری.

۱۳ مقاله نشریه "لوموند دیپلماتیک" با عنوان "خلیج فارس تحت امنیت" با محوریت بررسی جایگاه عراق، ایران و شورای همکاری خلیج فارس در معادلات امنیتی منطقه، با توجه به جنگ ایران و عراق و نیز با اشاره به اقدامات نظامی - امنیتی امریکا در این منطقه.

گزارش روزشمار ۱۸/۵/۱۳۶۴

۱۴ عملیات تیپ بدر (مجاهدین عراقی) در منطقه عملیاتی "قدس ۴" در هور با هدف انهدام یا جذب نیروهای بومی محافظ منطقه هور موسوم به "فرسان الهور".

۱۵ ادامه اقدامات ایذایی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در شهرهای رشت، اصفهان، لار و نیز انفجار پاکت نامه حاوی مواد منفجره ارسالی به سفارت ایران در بن.

۱۶ ابراز پشیمانی تنی چند از اعضای کنگره امریکا از امضای نامه هایی در حمایت از سازمان مجاهدین خلق.

ص: ۸۴۱

۱ گزارش چهارده مورد درگیری بین نیروهای خودی و عناصر ضدانقلاب در ده روز اخیر در کردستان.

۲ دبیر شورای عالی دفاع از آزادی یک صد اسیر معلول عراقی در سالگرد تجاوز عراق به ایران، خبر داد.

۳ گزارش هایی از حملات مبارزان کرد عراقی به اهداف نظامی در شمال عراق.

۴ نامه عراق به سازمان عفو بین الملل و اذعان این کشور به اعدام ۱۹ تن در ماه های اسفند و فروردین به سبب جرائم سیاسی.

۵ تأکید رئیس ستاد ارتش و وزیر دفاع اسبق مصر بر کمک های نظامی و پرسنلی حکومت مصر به عراق.

۶ سخنان آقای هاشمی رفسنجانی در خطبه های نماز جمعه مبنی بر تشویق مردم به شرکت گسترده در انتخابات ریاست جمهوری؛ تشریح دست آوردهای پنج عملیات موفق قدس؛ همکاری معارضان عراق با نیروهای خودی.

۷ در پی دست گیری چند تن در امریکا به اتهام قاچاق اسلحه به ایران، نشریه "لوس آنجلس تایمز" گزارش مفصلی چاپ کرده است در خصوص چگونگی نفوذ ایران به مراکز تسلیحاتی امریکا و برقراری ارتباط با عناصر و مقام های رسمی این کشور.

۸ گزارش پایان کار اجلاس فوق العاده سران پانزده کشور عضو اتحادیه عرب در مراکش: تصمیمات، روند و نتایج اجلاس؛ مفاد قطع نامه پایانی این اجلاس بر پایه دو محور جنگ ایران و عراق (حمایت از مواضع عراق ضمن انتقاد و هشدار به ایران به دلیل نپذیرفتن طرح های صلح) و مسئله فلسطین قرار دارد.

۹ اعلام خرسندی عراق از تصمیمات کنفرانس سران عرب؛ انتقاد شدید رئیس مجلس شورای اسلامی از گردانندگان و نتایج این اجلاس با اشاره به هم زمانی اجلاس با مانور "ستاره درخشان" امریکا - مصر.

۱۰ گزارشی از برگزاری اولین راه پیمایی حجاج ایرانی در مدینه؛ خبر رادیو اسرائیل از این راه پیمایی.

۱۱ گزارش روزنامه "هندوستان تایمز" از اقدامات نظامی و امنیتی عربستان سعودی برای برخورد با راه پیمایی حجاج ایرانی.

گزارش روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۹

۱۲ ادامه رکود در جبهه های جنگ.

۱۳ اظهارات شاه مراکش و وزیر خارجه کویت که تکرار همان مواضع عنوان شده در بیانیه پایانی کنفرانس سران عرب در مراکش مبنی بر حمایت از مواضع عراق و هشدار به ایران برای پذیرفتن صلح تحمیلی است؛ اظهار خشنودی "طه یاسین رمضان" از نتایج کنفرانس سران عرب.

۱۴ بازتاب های متفاوت اجلاس سران عرب در رسانه های جهان؛ ارزیابی مثبت مفسر رادیو بی.بی.سی. از نتایج این اجلاس

به رغم تحریم اجلاس به وسیله پنج کشور عرب: لیبی، سوریه، الجزایر، لبنان، یمن.

۱۵ کنفرانس مطبوعاتی هیئت فلسطینی "جبهه نجات ملی" با خبرنگاران داخلی و خارجی: تشریح نتایج دیدار هیئت از ایران؛ اظهار نظر درباره اجلاس سران عرب در مراکش؛ نقش ایران در توقف جنگ اردو گاه های فلسطینی؛ امکان افتتاح دفتر این جبهه در ایران.

۱۶ تحویل اولین هواپیما از هشتاد فروند هواپیمای آموزشی (نو کافو) که عراق از مصر خریده است به گزارش نشریه "السفیر".

ص: ۸۴۲

۱ واگذاری قرارداد احداث دومین خط لوله نفت خام عراق از طریق خاک ترکیه، به یک کنسرسیوم از کمپانی های ترکیه و ایتالیا.

۲ مقاله نشریه "میدل ایست اکونومیک دایجست" - چاپ لندن - با عنوان "عراق نیروهای خود را برای بازپرداخت قروض بسیج می کند" در خصوص بررسی مشکل عراق در بازپرداخت قروض سنگین بین المللی اش، به رغم گشایش دو خط لوله صدور نفت این کشور از مسیر عربستان و ترکیه.

۳ پخش مطلبی از صدای امریکا به نقل از نشریه "واشنگتن تایمز" درباره مسائل اقتصادی عراق و چشم اندازی از تغییر الگوی اقتصادی این کشور به سمت الگوهای غربی و نقد شیوه های سوسیالیستی کنونی حاکم بر عراق.

۴ ادامه فعالیت های تبلیغاتی و تخریبی عناصر ضدانقلاب برای مقابله با برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در شهرهای تهران، قم، ارومیه، خوی و خلخال.

گزارش روزشمار ۲۰/۵/۱۳۶۴

۵ تبادل آتش بین نیروهای ایران و عراق در طول نوار مرزی در ادامه رکود در جبهه های جنگ.

۶ حمله ضد انقلابیون به یک پایگاه در محور ارومیه به اشویه.

۷ ادامه تحرکات ایذایی در آستانه انتخابات ریاست جمهوری و بازتاب این گونه حرکات در خارج از کشور.

۸ اظهارات نخست وزیر در خصوص تحرکات ایذایی که در آستانه انتخابات ریاست جمهوری با هدف جلوگیری از حضور مردم در انتخابات، انجام می شود.

۹ اظهارات "کمال خرازی" - سرپرست ستاد تبلیغات جنگ - در کنفرانس مطبوعاتی با حضور خبرنگاران خارجی و داخلی درباره وضعیت اسیران ایرانی در عراق؛ چگونگی رفتار عراق با اسیران؛ ادعای عراق مبنی بر انکار بودن گروهی از اسیران ایرانی در عراق با وجود مدارک روشن دال بر کذب ادعای عراق؛ استراتژی جدید ایران در جنگ.

۱۰ روزنامه "یومیوری" چاپ ژاپن: عراق اعلام کرد پروژه های اقتصادی بعد از جنگ خود را به کمپانی هایی خواهد داد که اکنون (زمان جنگ) با عراق همکاری دارند.

۱۱ مقاله تحقیقی نشریه "واشنگتن تایمز" درباره وضعیت و نقش زنان عراقی پس از پایان جنگ ایران و عراق با توجه به انبوه تلفات نیروی انسانی عراق.

۱۲ موضع گیری نخست وزیر در قبال اجلاس اخیر سران عرب در مراکش: انتقاد از تلاش اعراب برای بازگرداندن دوباره مصر به جامعه عرب و حمایت همه جانبه آنان از حکومت صدام در مقابل ایران.

۱۳ ادامه بازتاب نتایج اجلاس فوق العاده سران عرب در رسانه ها، از جمله در نشریه "وال استریت ژورنال" و خبرگزاری آسوشیتدپرس.

گزارش روزشمار ۲۱/۵/۱۳۶۴

۱۴ سرنگونی سه هلی کوپتر عراقی و یک هلی کوپتر خودی بر اثر آتش پدافند طرف مقابل.

۱۵ حمله عناصر حزب دمکرات به یک پایگاه خودی در شهرستان ارومیه.

۱۶ توضیحات فرمانده نیروی دریایی در یک گفت و گوی مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی درباره وضعیت کنونی امنیت آب های ایران و منطقه.

ص: ۸۴۳

۱ هاشمی رفسنجانی در دیدار با هیئت اعزامی مجلس اعلامی انقلاب اسلامی عراق به کشورهای لیبی و سوریه: مجلس اعلا تأثیر فراوانی در صحنه دارد، اما باید در جهت بسیج ملت عراق بر تلاش های خود بیفزاید.

۲ گزارش سازمان عفو بین الملل در تأیید اعمال شکنجه در زندان های عراق. هم زمان با این گزارش، حکومت عراق نامه ای به سازمان عفو بین الملل تسلیم کرده مبنی بر تأیید اعدام ۱۹ تن از مخالفان خود.

۳ گزارش انتقادی هفته نامه "پروفیل" - چاپ اتریش - از ارسال سلاح های اتریشی به عراق با وجود قانون منع صدور هر گونه سلاح از اتریش به کشورهای در حال جنگ.

۴ تحلیل مجله "لوپوئن" - چاپ پاریس - از تحکیم و ارتقاء روابط دیپلماتیک ایران و چین پس از سفر اخیر هاشمی رفسنجانی به چین و نگرانی شوروی از این نزدیکی روابط.

۵ گزارش خبرگزاری ژاپنی "کیودو" درباره واردات سلاح به ایران از طریق آب های داخلی شوروی به جای آسمان سعودی و دیگر مشکلات ناشی از جلوگیری این کشور از ارسال اسلحه به ایران از طریق آسمان خود (سعودی)، از جمله ایجاد بازار کاذب قیمت سلاح.

۶ آغاز دور جدید روابط دو کشور ایران و سودان با ملاقات یک هیئت دیپلماتیک ایرانی با مقام های دولت جدید سودان؛ اظهارات معاون سیاسی وزارت خارجه، در این خصوص؛ بازتاب تجدید مناسبات ایران و سودان در رسانه های خارجی.

۷ ادامه فعالیت عناصر سازمان مجاهدین خلق و دیگر گروه های ضدانقلاب در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در رامسر، شوشتر، صالح آباد، تهران؛ بیانیه این سازمان در آتن و پاریس مبنی بر ادعای آسیب رساندن به پنج جنگنده و پانزده خودرو نظامی ایران.

۸ تلاش یوگسلاوی برای کسب میزبانی اجلاس هشتم سران کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها پس از عدم موفقیت عراق در کسب ریاست و میزبانی این اجلاس؛ اعلام حمایت ایران و چند کشور دیگر از لیبی در صورت کاندیدا شدن این کشور برای میزبانی اجلاس.

گزارش روزشمار ۲۲/۵/۱۳۶۴

۹ ادامه درگیری های پراکنده در غرب کشور: حمله به نیروهای تأمین جاده در پیرانشهر و کمین در مسیر خودرو سپاه در باختران.

۱۰ نامه نماینده دائمی عراق در سازمان ملل خطاب به دبیرکل این سازمان مبنی بر تکذیب بازداشت و اسیر کردن غیرنظامیان و اعدام اسیران بازگشتی به عراق که ایران مطرح کرده است.

۱۱ اظهارات مقام های سودانی درباره سفر معاون وزیر خارجه ایران به سودان در ادامه تحرکات تازه دو کشور برای تجدید

مناسبات؛ تحلیل رادیو بی.بی.سی. از گسترش روابط ایران و سودان [ضمیمه دارد].

۱۲ نخست وزیر در دیدار با گروهی از اعضای اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا: علی رغم پنج سال جنگ، هیچ گونه ضعفی در جهت استمرار انقلاب احساس نمی کنیم.

۱۳ محدودیت های بیش تر دولت بریتانیا برای صادرات کشتی های خاصی به ایران و عراق.

۱۴ تصمیم عراق به اعزام یک هیئت تجاری به کانادا با هدف فروش نفت به میزان پنجاه هزار بشکه در روز.

۱۵ اظهارات وزیر دفاع کویت در مورد فراهم ساختن یک پوشش هوایی به وسیله کشورهای عرب منطقه برای حفظ کشتی ها و نفت کش ها از تجاوزات خارجی.

ص: ۸۴۴

۱ سفر دوره ای "مورفی" معاون وزیر خارجه امریکا در امور خاورمیانه و آسیا، به کشورهای خاورمیانه و ورود وی به "آمان" پایتخت اردن؛ رایزنی ها برای بررسی احتمال دیدار مورفی با هیئت اردنی - فلسطینی به ریاست یاسر عرفات.

۲ راه پیمایی جانبازان انقلاب در کنار "مسجدالنبی" در مدینه.

۳ ادامه تحرکات پراکنده ایزدایی یا تبلیغاتی گروه های ضدانقلاب علیه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در تهران، مراغه، اراک، بندرانزلی، همدان؛ تحلیل خبرگزاری آلمان غربی درباره انتخابات ریاست جمهوری ایران و میزان شرکت مردم در آن و تعداد آراء.

۴ آزادی ۱۰۱ زندانی دیگر مسلمان لبنانی از زندان اسرائیل، در پی آزادی گروگان های امریکایی هواپیمای ربوده شده "تی.دبلیو.ای." در فرودگاه بیروت.

ضمیمه گزارش شماره ۵۸۴: گزارش کارشناسان وزارت خارجه از نتایج سفر معاون سیاسی این وزارت خانه به سودان و نیز اشاره ای به مواضع حکومت سابق سودان (جعفرنمیری) در مقابل جمهوری اسلامی ایران.

گزارش روزشمار ۲۳/۵/۱۳۶۴

۵ بررسی اقدامات و فعالیت های مهندسی صورت گرفته در سیر آماده سازی منطقه عملیاتی آتی (فاو) در جلسه فرماندهان سپاه در قرارگاه خاتم؛ تأکید بر رعایت نکات حفاظتی هنگام انجام دادن فعالیت ها؛ چگونگی تأمین وسایل سنگین مهندسی مورد نیاز.

۶ رادیو بغداد به نقل از یک سخن گوی نظامی، از حمله به یک هدف بزرگ دریایی ایران خبر داد.

۷ ادامه درگیری های غرب کشور: پاک سازی همه ارتفاعات منطقه در ادامه عملیات "عاشورای ۱" در تکاب و صائین دژ، انفجار دو مین کار گذاشته شده در منطقه عمومی پاوه و تلفات ناشی از آن و خنثی سازی یک مین دیگر.

۸ حمله به پایگاه "سارکه" در نزدیکی شهر "کوره تو" در استان "اربیل" عراق به وسیله پیش مرگان کرد حزب الله عراق.

۹ مصاحبه یکی از اسیران معلول ایرانی آزاد شده با روزنامه کیهان در خصوص دوران اسارتش در عراق و همکاری های "شیخ علی تهرانی" با حکومت عراق علیه اسیران و ایران.

۱۰ اخباری از تیرگی روابط کویت و عراق به دلیل احتمال دست داشتن عراق در انفجارات و آشفستگی های اخیر کویت.

۱۱ ملاقات و مذاکرات جداگانه وزیر امور خارجه عراق و وزیر صنایع و معادن ایران با مقام های رسمی چکسلواکی در پراگ.

۱۲ مصاحبه معاون وزیر خارجه ایران با خبرگزاری جمهوری اسلامی در بازگشت از سودان در خصوص مواضع دولت جدید این کشور.

بازتاب تغییر مواضع مقام های سودان در برابر جنگ تحمیلی، در رسانه های گروهی جهان.

۱۳ اظهارات آیت الله منتظری در دیدار با گروهی از پاسداران، اعضای هیئت اعزامی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق به کشورهای سوریه، لیبی و چند تن از ائمه جمعه در خصوص توطئه های گوناگون ابرقدرت ها، از جمله: تحمیل جنگ به ایران؛ انتخابات ریاست جمهوری و تحرکات ضدانقلاب در آستانه آن.

ص: ۸۴۵

معرفی مدیرکل اطلاعات استان مرکزی به حضور آیت الله منتظری به گزارش روزنامه کیهان از قم.

۱ تحلیل "شهرام چوبین" عضو مؤسسه "مطالعات بین المللی" ژنو در مورد تداوم جنگ و مواضع ایران در این زمینه.

۲ ادامه حرکات ایذایی و تبلیغاتی به منظور اخلاص در انتخابات و نیز تحریم آن (انتخابات) به وسیله گروه های ضدانقلاب چون: سازمان فدائیان خلق (اکثریت) سازمان، مجاهدین خلق، حزب توده.

تحریم انتخابات به وسیله وابستگان به نهضت آزادی و بازتاب آن در خارج از کشور.

۳ دیدار معاون وزارت خارجه امریکا در امور خاورمیانه در اردن با شاه حسین و ادامه گمانه زنی ها در خصوص عملی شدن دیدار "ریچارد مورفی" و هیئت مشترک "اردنی - فلسطینی".

۴ گزارش روزنامه های کیهان و اطلاعات درباره کشف توطئه کودتا بر ضد حکومت عراق در ۱۳/۵/۱۳۶۴.

گزارش روزشمار ۲۴/۵/۱۳۶۴

۵ حمله هوایی عراق به جزیره خارک در آستانه انتخابات ریاست جمهوری و وارد آمدن خسارات سنگین به اسکله "تی"، یکی از دو اسکله صدور نفت این جزیره؛ جشن مفصل رسانه های عراق پس از این حمله؛ بازتاب وسیع این حمله در محافل سیاسی و رسانه ای جهان، از جمله: وزارت خارجه امریکا؛ گزارش واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم و یک منبع وابسته به سپاه پاسداران در خصوص زوایای قابل بررسی این حمله.

۶ آماده باش ارتش کویت پس از اعلام تهاجم عراق به ترمینال نفتی خارک.

۷ اجرای عملیات محدود "عاشورای ۲" در محور "چنگوله" به همت نیروهای از لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و تیپ ۷۲ محرم که ناموفق ماند و به یک عملیات نفوذی و انهدامی تبدیل شد؛ گزارش رسانه های خبری عراق از تلفات ایران در این عملیات.

۸ گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) از عملیات "عاشورای ۱" که از ۲۱/۵/۱۳۶۴ علیه ضدانقلابیون در کردستان آغاز گردیده است؛ خبر روزنامه کیهان مبنی بر معرفی داوطلبانه چهل تن از عناصر ضدانقلاب به نیروهای خودی در پی هشدار قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع).

۹ ادامه حرکات ایذایی و خراب کارانه ضدانقلاب جهت اخلاص در انتخابات ریاست جمهوری در یک روستای سقز، تنکابن، تهران؛ درخواست سازمان مجاهدین خلق از هواداران خود برای منفجر کردن بمب های صوتی در پای صندوق های رأی؛ فعالیت تبلیغاتی سازمان فدائیان خلق (اکثریت) و رادیو ضدانقلابی "ایران" متعلق به سلطنت طلبان.

۱۰ انفعال و انتظار دائمی نیروهای پدافندی و نظامی و نیز مسئولان سیاسی عراق بر اثر حملات مداوم ایران در جبهه های

زمینی؛ صدام حسین: جنگ با ایران فرصت مسافرت به مصر را از من گرفته است.

۱۱ گزارش بازدید خبرنگار اعزامی نشریه "زوددویچه سایتونگ" - چاپ آلمان غربی - از مناطق جنگی عملیات های پنج گانه قدس و اشاره وی به برتری نیروی هوایی عراق و نحوه به کارگیری این برتری و نیز نقش سپاه در این عملیات موفق.

۱۲ گزارش نشریه "فارین ریپورت" در خصوص دست یابی ایران به لوازم یدکی مورد نیاز برای کاراندازی مجدد هواپیماهای امریکایی "اف ۱۴" با وجود موانع ایجاد شده بر سر راه ایران به وسیله امریکا.

ص: ۸۴۶

۱ تجاوز هوایی مجدد و ناموفق عراق به آسمان خارک؛ گزارش دفتر وزیر نفت و خبرگزاری جمهوری اسلامی، از وضعیت اسکله های H و T از نظر امکان صدور نفت و مشکلات بازسازی قسمت های آسیب دیده آن ها و چشم انداز موفقیت یا عدم موفقیت در بازسازی.

۲ خبرگزاری دولتی عراق با اعلام شماره تلفن، از خبرگزاری های جهان دعوت کرد که برای دریافت یک عکس از انهدام جزیره خارک، با آن شماره تماس بگیرند.

۳ بازتاب خارجی حمله عراق به جزیره خارک و حساسیت مفسران در خصوص احتمال عملیات تلافی جویانه ایران و در خطر بودن صدور نفت حامیان مالی عراق در خلیج فارس.

۴ گزارش مفصل یک نشریه داخلی سپاه از تحرکات دیپلماتیک اخیر ایران با عنوان "طرح های صلح شورای همکاری خلیج فارس و مقدمه ای بر آن".

۵ برگزاری انتخابات چهارده ساعته چهارمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران در محیطی آرام به رغم تهدیدهای عراق مبنی بر حمله به محل های تجمع مردم و با وجود اقدامات ایذایی ضدانقلابیون و حملات تبلیغاتی رسانه های خارجی.

۶ امتناع آیات عظام "مرعشی نجفی"، "شریعتمداری" و "روحانی" از شرکت در انتخابات.

۷ اقدامات ایذایی پراکنده ضدانقلاب در داخل و خارج از کشور هنگام انتخابات و دست گیری چندتن از آنان که برای انجام دادن ترور و تخریب به تهران اعزام شده بودند.

۸ پیام مفصل امام به حجاج بیت الله الحرام درباره اوضاع کنونی جهان اسلام.

۹ پاک سازی چهارده کیلومترمربع از منطقه "فکه" در عملیات ایذایی "عاشورای ۳" به همت تیپ ۱۰ سیدالشهدا و هلاکت ۲۰۰ تن از نیروهای دشمن و نیز اسارت ۳۳ تن از آنان.

۱۰ جزئیات حمله هوایی عراق به جزیره خارک و آثار آن و اعلام وضعیت کنونی اسکله های H و T و وضعیت نفت کش نیروزی "توزیل" در گزارش ها و اظهارات منابع داخلی.

۱۱ امروز نیز بازتاب حمله هوایی عراق به جزیره خارک در رسانه های خارجی ادامه یافت: بررسی تبعات اقتصادی این حمله در منطقه و جهان؛ تأثیر این حمله در توانایی های جنگی ایران؛ تخمین میزان خسارات وارده و رهنمود به عراق در تشریح نقاط آسیب پذیر ایران؛ القاء ناامیدی به ایران در مصون نگه داشتن تأسیسات نفتی خویش و احتمال تداوم حملات عراق.

۱۲ صدام به ۹ تن از خلبانانی که در حمله عراق به جزیره خارک شرکت داشتند، مدال شجاعت داد؛ اظهارات شادمانه صدام درباره حمله به خارک به عنوان "یک پیروزی ملی" و سپس تحلیل وضع کنونی جنگ و ادعای شکست استراتژی عملیات محدود ایران.

۱۳ سفر وزیر روابط خارجی فرانسه به عربستان جهت ابلاغ پیام فاش نشده "میتران" به شاه "فهد"؛ برخی ناظران این سفر و پیام را مرتبط با ایران و مسائل جنگ می دانند.

۱۴ مصاحبه سفیر دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل با کیهان در مورد تحلیل های کارشناسان سیاسی - نظامی غرب از تحولات جنگ ایران و عراق.

درخواست ایران برای برگزاری اجلاس کمیته مراقبت از تحرکات حکومت صهیونیستی در جهان

ص: ۸۴۷

۱ (از کمیته های فرعی سازمان کنفرانس اسلامی)، در تهران؛ قرار تشکیل جلسه کمیته منتخب صلح اسلامی در "جده" در سپتامبر آینده.

۲ موضع گیری شدید نشریه "ایزوستیا" ارگان رسمی دولت شوروی علیه ایران در موضوع افغانستان.

۳ ادامه تحرکات ایذایی مربوط به انتخابات ریاست جمهوری: کشف و خنثی سازی یک بمب در تهران؛ آتش زدن یک اتومبیل دولتی در اصفهان.

۴ گزارش تبلیغاتی سازمان مجاهدین خلق از فعالیت های خود در آستانه انتخابات ریاست جمهوری؛ مصاحبه تلویزیونی "ری شهری" درباره عمل کرد موفق وزارت اطلاعات در برخورد با عناصر ضدانقلاب.

گزارش روزشمار ۲۷/۵/۱۳۶۴

۵ برچیدن پایگاه موشکی عراق در منطقه فاو و انتقال وسایل آن به خارج از منطقه.

۶ حمله هواپیماها به یک نفت کش پنج هزار تنی بلژیکی در خلیج فارس و مورد اصابت قرار دادن آن؛ گزارش آسوشیتدپرس که جنگنده های مهاجم، ایرانی بودند؛ اعتراض دولت بلژیک و تکذیب ایران.

۷ ادامه بازتاب حمله هوایی اخیر عراق به جزیره خارک در رسانه های خارجی.

۸ سفیر امریکا در کویت اذعان کرد که دو مسئله خاورمیانه و جنگ ایران و عراق، در برنامه کار کنفرانس آینده سران امریکا و شوروی در ژنو قرار دارد.

۹ "هاشم عقداوی" وزیر مشاور و عضو مجلس ملی عراق، در سفر به کویت از یک طرح جدید برای پایان دادن به جنگ، خبر داد.

۱۰ گزارش نشریه "ساندی تایمز" درباره قاچاق تجهیزات نظامی ساخت امریکا به ایران.

۱۱ دیدار یاسر عرفات با صدام در بغداد و مذاکره درباره نتایج کنفرانس سران عرب و جنگ ایران و عراق.

۱۲ ورود یک هیئت از حزب الله لبنان به تهران به دعوت وزارت خارجه ایران.

۱۳ کشف یک بسته پستی چهارصد گرمی دارای برنامه انفجاری دو زمانه ارسالی از فرانسه برای سفارت ایران در سوریه و خنثی کردن آن به وسیله کارشناسان ایرانی و سوری. کارشناس سوری از بررسی وضع تمبر و مهرنامه نتیجه گرفت که احتمال دخالت دولت فرانسه وجود دارد. این دومین بسته انفجاری ارسالی در یک هفته اخیر است. نامه اول، در دست عضو نظامی سفارت ایران در آلمان منفجر شده بود.

۱۴ ادامه تحرکات ایذایی در داخل: انفجار یک بمب در تهران با ۳۰ مجروح و خسارات مالی نسبتاً زیاد؛ آتش زدن کتابخانه بسیج در بندر انزلی.

۱۵ نخست وزیر در جلسه امروز هیئت دولت: ایران نمی تواند شاهد خیانت به ملت افغانستان باشد.

۱۶ وزیر کشور عربستان ضمن صحبت درباره مسائل مختلف حج در مصاحبه مطبوعاتی: ما در عربستان امکان ندارد دین را از سیاست جدا کنیم، اما سیاست جزئی از اسلام و اسلام کل قضیه است. هر چیز از جمله سیاست باید در خدمت اسلام باشد.

گزارش روزشمار ۲۸/۵/۱۳۶۴

۱۷ تجاوز هوایی ناموفق یک فروند هواپیمای عراقی به اشنویه.

۱۸ ادامه درگیری های غرب کشور، از جمله: کمین نیروهای کومه له در مریوان در مسیر یک خودرو سپاه که یک شهید و دو مجروح بر جا گذاشت.

ص: ۸۴۸

۱ اعزام یک گروه از کارشناسان آمریکایی برای خنثی سازی راکت منفجر نشده ای که در بدنه نفت کش بلژیکی باقی مانده است.

۲ بازتاب حمله هوایی اخیر عراق به جزیره خارک و بحث بر سر احتمال عملیات تلافی جویانه ایران.

۳ روزنامه آمریکایی "کریستین ساینس مانیتور" به نقل از تحلیل گران نظامی غرب، پایان جنگ را با توجه به جریان مستمر صدور تسلیحات مدرن نظامی به عراق، بعید دانست.

۴ ادامه سفر هاشم عطاوی در منطقه: ورود وی به امارات جهت توجیه و کسب حمایت از مواضع عراق در اجلاس آتی بین المجالس در کانادا.

۵ تفسیر مفصل روزنامه کیهان از سخنان وزیر کشور کویت و بررسی رفتار حکومت کویت با ایرانیان مقیم این کشور؛ "عراق" عامل اصلی خراب کاری های اخیر در کویت و شیخ نشین های خلیج فارس؛ چرا کویت از بردن نام کشور خاطمی می پرهیزد؟

۶ ورود وزیر خارجه یوگسلاوی به تهران به دعوت همتای ایرانی اش و مذاکره آن ها درباره اوضاع جهانی به ویژه اجلاس آتی وزیران خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد.

۷ مصاحبه مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی نخست وزیر درباره انتخابات ریاست جمهوری، آینده دولت و سیاست های سیاسی - اقتصادی آن.

۸ در آستانه برگزاری راه پیمایی بزرگ براءت از مشرکین در حج، وزیر کشور سعودی گزارش رادیو ایران مبنی بر هماهنگ کردن ایران با عربستان در برگزاری تظاهرات مکه را تکذیب کرد.

گزارش روزشمار ۲۹/۵/۱۳۶۴

۹ تجاوز هوایی ناموفق عراق به سلماس.

۱۰ تداوم درگیری های همراه با تلفات در غرب کشور؛ گزارشی از موفقیت دو طرح "اعلام عفو عناصر گروه های مسلح که قصد بازگشت به زندگی را دارند" و "مسلح کردن روستاییان برای حفظ روستای خود."

۱۱ دیدار وزیر خارجه یوگسلاوی با رئیس جمهور و نخست وزیر و گفت و گوی آن ها درباره غیرمتعهدها، جنگ ایران و عراق و مواضع ابرقدرت ها.

۱۲ مقاله روزنامه "واشنگتن تایمز" درباره انتخابات ریاست جمهوری و تأثیر آن در جنگ ایران و عراق.

۱۳ گزارش روزنامه "تایمز مالی" از اوضاع اقتصادی عراق و کمک های مالی عربستان و کویت به این کشور؛ تحلیل این

روزنامه درباره افزایش قدرت صدام بر اثر ادامه جنگ.

۱۴ تفسیر سیاسی روزنامه کیهان با عنوان "کویت، مبارزه با تروریسم یا سازش یا ترویج ترور"، گزارش انتقادی این روزنامه از عمل کرد دولت کویت در این باره و در برخورد با ایران و ایرانیان.

۱۵ قذافی در مصاحبه با یک روزنامه مصری: «هر کس با امریکا پیکار کند، من در کنار او هستم.» وی همین موضوع را دلیل حمایت لیبی عرب از ایران غیرعرب در مقابل عراق، ذکر کرد.

۱۶ برپایی سمینار بین المللی حج با شرکت جمعی از علما و روحانیان کشورهای اسلامی در سالن بعثه امام خمینی؛ سخنان "کروبی" (نماینده امام و سرپرست حجاج ایرانی) درباره فلسفه حج و ضعف و تفرقه مسلمانان به سبب انجام ندادن یک حج با محتوای سیاسی - عبادی.

۱۷ گزارش عجیب بی.بی.سی. درباره حمله ایران به نفت کش بلژیکی حامل نفت ایران در خلیج فارس که مورد تأیید هیچ منبعی قرار نگرفت.

ص: ۸۴۹

- ۱ هواپیماهای عراقی دوبار - ظهر و شب - به جزیره خارک حمله کردند اما موفق به وارد کردن تلفات و خسارات نگردیدند.
- ۲ اظهارات استاندار آذربایجان غربی درباره اکیپ های اعزامی ترور و تبلیغ از عراق به این استان و سایر نقاط کشور در ایام انتخابات که همه نیروهای اکیپ ها دست گیر شده اند.
- ۳ اعتراض رسمی دولت بلژیک به ایران در خصوص حمله به یک نفت کش بلژیکی در خلیج فارس؛ تکذیب رسمی این حمله از سفارت ایران در بروکسل و تأکید سفارت بر مخالفت ایران با هرگونه تجاوز به حقوق بین الملل و حمله به کشتی های بی طرف.
- ۴ گزارش بیمه لویدز لندن در زمینه فعال بودن ترمینال جزیره خارک و ادامه بارگیری از آن؛ گزارش منابع نفتی از بارگیری از ترمینال شناور جزیره سیری؛ اظهارات وزیر نفت عراق در خصوص تأثیر حمله به خارک بر موقعیت ایران در اوپک.
- ۵ پیش بینی یک کارشناس امور دریایی انگلیس: حمله به نفت کش ها تا زمانی که فرانسه موشک های "آگروست" عراق را تأمین می کند و تا زمانی که انبار موشک های "ماوریک" ایران خالی نشود، ادامه خواهد داشت.
- ۶ گزارش روزنامه جمهوری اسلامی از نحوه به خدمت گرفتن و استخدام مزدوران یمنی در عراق.
- ۷ گزارش های رسانه های خارجی در این خصوص که بهبود وضعیت اقتصادی عراق، مرهون کمک های بی دریغ دیگر کشورها می باشد.
- ۸ مذاکرات ایران و عربستان در خصوص برگزاری یا عدم برگزاری مراسم "برائت" در حج؛ ردوبدل شدن پیام های متعدد بین فهد و وزارت خارجه ایران؛ پافشاری همراه با انعطاف جزئی عربستان و سرانجام موفقیت ایران در جلب نظر و موافقت طرف سعودی با نظر ایران در برگزاری مراسم برائت، البته در روز پنجشنبه (فردا) نه جمعه [ضمیمه دارد].
- ۹ با انعطاف دولت عربستان، موضوع اعزام زائران افغانی از ایران که نزدیک بود به یک مناقشه جدید تبدیل شود، پایان یافت.
- ۱۰ آغاز سومین اردوی سراسری فرزندان شهدا، مفقودان و اسیران با شرکت ۵۲۰۰ تن از آنان در رامسر با سخنان نخست وزیر و قرائت نامه آنان به امام و پاسخ امام به این نامه.
- ۱۱ تشریح نحوه برگزاری هفته دولت و فعالیت دستگاه ها در این هفته، در گفت و گوی مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی وزیر ارشاد اسلامی.

ضمیمه گزارش شماره ۶۷۰: مرور پیام های قبلی فهد درباره موضوع مراسم "برائت" در حج و پاسخ های ایران.

اشخاص.....	۸۵۲
مکان ها و سازمان های ایران.....	۸۵۹
مکان ها و مناطق عملیاتی.....	۸۶۳
مکان ها و سازمان های عراق.....	۸۶۷
کشورها (مکان ها و سازمان های تابعه).....	۸۶۸
مناطق، سازمان ها و پیمان های بین المللی.....	۸۷۴
اقدامات و اصطلاحات سیاسی.....	۸۷۵
اقدامات و اصطلاحات نظامی.....	۸۷۷
نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران.....	۸۷۹
نیروهای مسلح عراق.....	۸۸۱
تسلیحات و تجهیزات نظامی، معاملات نظامی و تسلیحاتی.....	۸۸۲
مسائل اقتصادی، سایر اسامی و اصطلاحات و ...	۸۸۳
احزاب، سازمان ها و گروه های سیاسی و سیاسی - نظامی.....	۸۸۴
رسانه ها.....	۸۸۵

آبه، شینتارو (وزیر خارجه ژاپن):

۷۸۱، ۶۴۷، ۴۸۰، ۴۶۵، ۴۶۴، ۴۵۹، ۴۴۷، ۴۴۶، ۴۴۵، ۳۷۴، ۳۳۸، ۳۲۴، ۳۰۹، ۳۰۸، ۲۹۷، ۲۹۶، ۲۹۴، ۲۸۵، ۲۸۴، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸

آدامز، جان (دریادار):

۶۵۸، ۶۵۷

آدامز، گوردون (کارشناس سرویس شرقی بی.بی.سی): ۱۳۹

آستانه، علی (از مسئولان قرارگاه نوح): ۲۵۰

آندروپف، یوری (رهبر سابق شوروی):

۴۴۸، ۴۴۷

ابراهیم (ع) (پیامبر):

۷۳۹، ۳۴۸

ابریشمچی، مهدی (از سران مجاهدین خلق): ۳۶۸

ابوایاد (مرد شماره ۲ الفتح):

۳۴۶

ابوجهاد (از سران فلسطین):

۶۹۹

ابورحمه، فایز (عضو هیئت فلسطینی): ۷۱۳

ابولهجا، فرحان (عضو رهبری جنبش الصاعقه): ۶۷۶، ۶۷۵، ۶۱۲

ابوموسی (سرهنک - رهبر بخش انقلابی فتح): ۶۷۵، ۶۴۵، ۶۳۵، ۶۳۴، ۶۱۳، ۶۱۲

احمدقاسم تقی (وزیر نفت عراق):

۱۵۵، ۴۷۹، ۴۸۱، ۵۸۰، ۷۷۹

ارخیوف، ایوان (معاون نخست وزیر شوروی): ۱۵۵

اساکاپا (رئیس مجلس شورای ژاپن):

۲۹۴

اسپوزیتو، جان: ۲۳۸

اسپیکس، لاری (سخنگوی کاخ سفید):

۷۴، ۷۵، ۱۵۶، ۱۶۴، ۱۹۴، ۲۳۶، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷

استاد حسن (فرمانده هیز افشار حزب دمکرات): ۶۰۹

استادی، افشار حسن (عضو حزب دمکرات): ۶۲۶

اسد، حافظ (رئیس جمهور سوریه):

۷۴، ۷۵، ۱۰۰، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۳۵، ۲۳۷، ۲۴۶، ۲۶۸، ۲۷۹، ۲۸۵، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۸، ۳۳۲، ۳۳۸، ۳۵۶، ۵۰۹، ۶۳۲، ۷۳۲

اسدی، جعفر (جانشین قرارگاه نوح - فرمانده تیپ ۳۳ المهدی): ۱۳۰، ۲۰۶، ۴۴۴

اشرفی اصفهانی (نماینده مجلس):

۳۲۶

اشعری (عضو هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات): ۶۰۶

اصغری، سید محمد (نماینده مجلس):

۲۵۷

اکرمی (نماینده مجلس): ۱۶۷،

۶۱۵

الاحمد الصباح، شیخ جابر، شیخ صباح (امیر کویت): ۵۷، ۶۵، ۶۶، ۱۱۹، ۱۴۷، ۱۵۳، ۱۸۸، ۳۴۰، ۳۵۴، ۳۸۰، ۴۲۲، ۴۵۴، ۴۷۸

الاحمد الصباح، شیخ نواف (وزیر کشور کویت): ۷۶۶، ۷۶۷

البدر، عبدالفتاح (رئیس شرکت نفت کش کویت): ۳۳۶، ۳۹۲

الجزولی دفع الله (نخست وزیر سودان): ۶۹۷، ۷۰۲، ۷۰۹

الراشد، رشید (وزیر کشور کویت):

۴۰۴

الراشد، عبدالعزيز (وزیر مشاور در امور خارجه کویت): ۹۸، ۳۴۷

الرشید، رشید (وزیر مشاور در امور کابینه کویت): ۳۴۰

الشرع، فاروق (وزیر خارجه سوریه):

۴۵۹

الشکرچی (الشکرچی)، طه (از فرماندهان ارتش عراق): ۹۵، ۵۴۶، ۷۱۳، ۷۱۴

الصباح، سالم (وزیر دفاع کویت):

۲۹۲، ۶۹۸

الصباح، علی خلیفه (وزیر نفت کویت): ۴۲۴

الصیخی، ابراهیم (معاون دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس): ۱۱۸

العقراوی، هاشم (وزیر مشاور و عضو مجلس ملی عراق): ۷۵۷، ۷۶۴، ۷۶۵

العوید، علی محمد (فرمانده عراقی): ۶۸۴

القیسی (نماینده مجلس کویت):

۶۵، ۳۵۴

المصری، طاهر (وزیر خارجه اردن):

النعمی، راشد عبدالله (وزیر مشاور در امور خارجه امارات): ۴۵۴

الوان سامره ای، حسن (معاون وزارت نفت عراق): ۴۷۰

ام.فیلد (محقق مسائل خاورمیانه): ۱۶۳

امام جعفر صادق (ع):

۴۴۰

امام جمارانی (سرپرست سازمان حج و زیارت): ۵۹، ۵۱۰

امام زمان (عج):

۴۶۲، ۷۳۸

امام محمد باقر (ع):

۵۳۰

امام حسین (ع):

۵۳۰

امام خمینی، آیت الله خمینی، سیدروح الله موسوی خمینی: ۲۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۷۱، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۸۲، ۸۴، ۸۶، ۸۷، ۹۴، ۹۶، ۱۰۱، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۶۵، ۱۶۹، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۶، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۳، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۱۴، ۲۲۱، ۲۲۶، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۶۶، ۲۷۷، ۲۸۳، ۲۹۱، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۲۵، ۳۳۱، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۴، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۶، ۳۵۸، ۳۶۳، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۹۴، ۳۹۶، ۳۹۷.

ص: ۸۵۲

۴۰۴، ۴۱۳، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۸، ۴۴۰، ۴۶۲، ۴۷۱، ۴۸۲، ۴۸۹، ۴۹۲، ۴۹۳، ۵۰۰، ۵۰۳، ۵۰۸، ۵۱۰، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۹،
۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۷۴، ۵۸۲، ۵۹۰، ۵۹۴، ۵۹۸، ۶۰۰، ۶۰۷، ۶۱۵، ۶۱۷، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۳۹، ۶۵۰،
۶۵۱، ۶۶۲، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۷۰، ۷۱۳، ۷۲۲، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۴۹، ۷۵۷، ۷۶۸، ۷۷۴، ۷۷۶، ۷۸۳

امامی کاشانی (عضو شورای نگهبان):

۵۲۲، ۶۰۵، ۶۰۷

امتی، محمد (شهید - عضو انجمن اسلامی صنایع فولاد اهواز): ۲۹۱

امه، ژان کلود (مشاور دبیر کل سازمان ملل): ۲۶۸

امیرانتظام، عباس:

۵۹۰

امین، شیخ ابراهیم (سخن گوی حزب الله لبنان): ۲۸۶

امینی، علی (رهبر گروه ضدانقلابی جبهه نجات ایران): ۳۶۷، ۶۰۰، ۶۲۱، ۷۰۰

اندرسن، جیم (خبرنگار یونایتد پرس): ۱۴۹

اندرسون، تری (گروگان امریکایی):

۵۸۱

اورنگا، دانیل (رئیس جمهور نیکاراگوئه): ۸۱، ۳۷۶

اوزال، تورگوت (نخست وزیر ترکیه):

۵۳، ۹۹، ۳۱۱، ۳۴۰، ۳۴۸، ۴۹۳

اوکلی، رابرت (کارشناس وزارت امور خارجه امریکا): ۵۸۱

اویسی، غلامعلی (سرهنگ ارتش شاه):

۶۵۶

ایرانی (سرهنگ - فرمانده تیپ لشکر ۷۷): ۴۰۹

ایزدی، مصطفی (فرمانده قرارگاه حمزه - فرمانده قرارگاه نجف): ۳۶، ۲۰۱، ۲۰۷، ۲۵۰، ۳۸۷، ۴۲۵

ایگل برگر، لارنس (معاون اسبق وزارت خارجه امریکا): ۷۱، ۱۶۴

ایلتر، هرمان (سفیر سابق امریکا در مصر): ۲۳۸

ایلخان زاده، ارسالان (از سران کومه له): ۳۶۲

اینگلند، کلود (خبرنگار):

۶۵۱

ایوب، ابراهیم طه (وزیر خارجه سودان): ۶۹۳، ۷۰۲، ۷۰۳

بارزان (برادر صدام):

۹۰، ۱۵۹

بارزانی، ادريس:

۱۵۶، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵

بارزانی، مسعود (رهبر حزب دمکرات کردستان عراق): ۲۰۷، ۲۶۳، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۱۱، ۴۱۴

بازرگان، مهدی: ۷۲، ۱۲۲، ۱۴۳، ۱۷۷، ۱۷۸، ۵۹۰، ۶۰۷، ۶۵۵، ۷۰۰، ۷۳۶

باقری، محمد (مسئول اطلاعات قرارگاه خاتم): ۱۳۰، ۱۳۱

باکری، مهدی (شهید - فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا): ۲۰۶

باهنر، محمدجواد (شهید):

۷۸۴

بختیار، شاهپور (آخرین نخست وزیر شاه): ۱۱۲، ۱۴۳، ۴۸۱، ۵۰۳، ۵۱۱، ۵۱۲، ۶۵۶

بدفورد، دیوید (ناخدا):

۳۹۲، ۳۹۳

برژنف، لئونید (رهبر سابق شوروی):

۴۴۸، ۴۴۷

بری، نیبه (رهبر جنبش امل):

۲۷۹، ۲۷۸، ۲۶۹، ۲۶۸، ۲۵۸، ۲۴۶، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۲۴، ۲۱۵، ۲۱۳، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۴، ۱۷۸، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۵۷، ۱۵۶، ۷۶، ۷۵، ۷۲، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۲۱، ۳۲۵، ۵۸۱، ۶۱۴، ۷۰۱

بشارت (شهید - مأمور شناسایی هور): ۱۲۶

بشارتی، محمدعلی (قائم مقام وزارت امور خارجه): ۵۴۴، ۵۴۳، ۵۹

بشاره، عبدالله (دبیر کل شورای همکاری): ۵۲۲، ۴۶۵

بشردوست، غلامحسین (فرمانده قرارگاه کربلا): ۱۳۰، ۱۷۰

بگین، مناخیم (نخست وزیر اسرائیل): ۴۱۵، ۴۷

بن سلمان، شیخ خلیفه (نخست وزیر بحرین): ۵۸۷، ۶۸

بن جدید، شاذلی (رئیس جمهور الجزایر): ۹۷

بنی صدر، ابوالحسن:

۲۵۹، ۲۵۸

بهروز، جهانگیر (روزنامه نگار):

۳۶۵

بهمئی (مستول طرح عملیات تیپ بدر):

۴۸۶

بودان، پاتریک (دبیر کل سازمان بین المللی حقوق بشر): ۵۴۱

بوش، جرج (معاون رئیس جمهور امریکا): ۷۹، ۸۰، ۲۷۹، ۲۹۹، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۲۰

بیاران، هاشم (مسئول دسته شوان کومه له): ۳۶۲

بیژنی، خسرو (عضو هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات): ۶۰۶

پادولینی، جیووانی (وزیر دفاع ایتالیا): ۱۰۰، ۵۸۸

پالمر، جیمی (گروگان هواپیمای تی. دبلیو. ای): ۱۹۶

پرز، شیمون (نخست وزیر اسرائیل):

۷۶، ۱۶۶، ۱۹۵، ۲۷۸، ۲۸۶، ۴۰۷، ۵۸۷، ۶۹۹

پرن، ژان (کاردار فرانسه در تهران): ۸۸، ۴۹۰، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱

پطرس غالی (وزیر خارجه مصر):

۲۸۵

پطروسیان، واهه (خبرنگار):

۲۰۲، ۲۰۳

پل، کلیبورن (سناتور، دمکرات امریکا): ۶۶۳

پنک زین (رئیس کنگره ملی چین):

۲۶۴، ۲۶۶

پهلوی، رضا: ۶۰۰، ۶۰۱

پویندکستر، جان (قائم مقام شورای امنیت ملی امریکا): ۸۴، ۶۲۹، ۶۵۸

پیرزاده، شریف الدین (دبیر کل کنفرانس اسلامی): ۹۸، ۲۴۷، ۳۲۴، ۳۴۷، ۴۲۱، ۵۱۱، ۶۱۹، ۷۵۲

پیروی، محمد (سفیر ایران در نیکاراگوئه): ۳۹۷

پیش بهار، محمد (جانشین اطلاعات قرارگاه خاتم سپاه): ۷۵۵

پیغمبر اکرم (ص)، رسول اکرم (ص)، پیامبر اکرم (ص): ۴۳۹، ۴۴۰، ۵۳۰، ۵۴۳، ۷۳۹، ۷۷۶، ۷۸۳

تاچر، مارگارت (نخست وزیر انگلیس): ۸۰، ۸۲، ۳۱۳، ۳۲۰، ۳۲۱، ۴۲۳

تاکاشی کاکامی (از مسئولان وزارت خارجه ژاپن): ۴۵۹

ترک، فؤاد (دبیر کل وزارت خارجه لبنان): ۳۳۲

تریکی، عبدالسلام (وزیر خارجه لیبی): ۴۶، ۴۸، ۱۵۴، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۸۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۵۶، ۲۶۶، ۳۶۷، ۴۱۴، ۴۱۵

۵۲۹

تقوی (قائم مقام سازمان حفاظت سپاه): ۶۴۹

تلمسانی، عمر (رهبر اخوان المسلمین مصر): ۶۱۷، ۶۱۸

تنگ شیائوپینگ (رهبر چین):

۲۷۳، ۲۹۳

تیکوف، ویتالی نور:

۴۴۹

تهرانی، شیخ علی:

۴۸۸، ۷۰۸

ص: ۸۵۳

تیتو (ژنرال): ۷۷۲

ثابت سلطان (فرمانده سپاه چهارم عراق): ۴۹۹

جاسم، لطیف نصیف (وزیر اطلاعات و فرهنگ عراق): ۲۹، ۴۹۹، ۵۲۹

جاف، جورج (کارشناس امور اقتصادی افریقای شمالی): ۶۹۳

جبرئیل، احمد (دبیر کل جبهه خلق برای آزادی فلسطین): ۶۱۲، ۶۱۴، ۶۱۹، ۶۷۵، ۶۷۶

جبرائیل (فرشته وحی):

۷۴۰

جعفری (رئیس کمیته اجرایی مجلس اعلا): ۵۶۰

جعفری، عزیز (محمد علی) (از فرماندهان سپاه - جانشین فرمانده قرارگاه کربلا): ۱۲۴، ۱۳۲، ۵۱۵

جلود، عبدالسلام (نخست وزیر لیبی): ۴۶، ۵۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۵۲۹، ۵۸۸، ۵۸۹

جمال، ضیاءالدین (سرلشکر - فرمانده عراقی): ۵۲۸

جمی، غلامحسین (نماینده امام و امام جمعه آبادان): ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۷

جمیل، امین (رئیس جمهور لبنان):

۷۲، ۱۷۷، ۲۴۶، ۳۶۷

جنبلط، ولید (رئیس حزب دروزی):

۵۹۳

جنکینز، برایان: ۱۶۵

جونز، ریچارد (خبرنگار فاینشال تایمز): ۷۴۶

جویس، استار (عضو دانشگاه جورج تاون): ۶۷۸

جی.ای. بیل (استاد دانشگاه تگزاس): ۱۶۳

جیلسپن، واین جی (کارمند پنتاگون - قاچاقچی اسلحه): ۵۸۷، ۵۹۷

چرنینکو (رہبر سابق شوروی):

۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹

چوبین، شہرام: ۲۵۴، ۷۱۱

حاج حاتم (مسئول ستاد تیب قدس):

۵۵۱، ۵۶۹، ۵۷۰

حجت، مسعود (از مسئولان وزارت نیرو): ۳۸۲

حجری (جانشین فرماندار قم):

۷۳۵

حسن البکر (رئیس جمہور اسبق عراق):

۷۷۶

حسن علی (وزیر تجارت عراق):

۶۹۸

حسینی، امیر (قاچاقچی اسلحه):

۵۸۷

حسینی، شیخ جلال:

۳۶۱

حسینی، عبدالکریم (معروف بہ بابا شیخ - مسئول گروہ خبات): ۳۶۱، ۳۶۲

حضرت معصومہ (س):

۷۳۵

حکیم (آیت الله)، خانواده حکیم، خاندان حکیم: ۳۰۸، ۵۴۰، ۵۴۱، ۶۶۴

حکیم، سید محمد باقر:

۶۸۹، ۶۹۱

حکیم، سید محمد حسین:

۳۰۸

حمادی، قاسم (رئیس کمیته روابط خارجی حزب بعث عراق): ۶۵۲

حمانی، شیخ احمد (رئیس مجلس عالی اسلامی الجزایر): ۹۷، ۱۸۷

حمدون، نزار (سفیر عراق در امریکا): ۴۹۲

حیدری، سید کمال (عضو حزب دمکرات): ۶۲۶

خاتمی، سید محمد (وزیر ارشاد اسلامی): ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۵۵، ۵۵۷، ۷۸۳، ۷۸۴

خادم الحسینی (مسئول اطلاعات قرارگاه حمزه): ۳۹۹

خارا، حسن (مسئول طرح و عملیات تیب قدس): ۵۳۱، ۵۳۲

خامنه ای، سید علی (آیت الله - رئیس جمهور): ۴۴، ۴۵، ۹۶، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۸۵، ۲۳۹، ۲۷۱، ۲۷۲، ۳۰۰، ۳۲۹، ۳۴۱، ۳۴۲،

۳۴۸، ۳۹۴، ۳۹۶، ۳۹۷، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۲، ۵۰۱، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۵۵، ۵۹۰، ۶۱۵، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۳۴،

۷۷۲، ۷۷۳

خامنه ای، سید هادی (نماینده مجلس): ۲۵۷

خرازی، کمال (سرپرست ستاد تبلیغات جنگ): ۲۳، ۱۴۳، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴

خطیری (سرهنگ): ۷۱۷

خلخالی، صادق (آیت الله):

۱۳۷

خلیل زکی، ایاد (سرتیپ، فرمانده لشکر سوم عراق): ۵۲۸

خمینی، سیدروح الله - امام خمینی

خوانساری (سفیر ایران در لیبی):

۵۲۹

داگلاس، رابرت (خبرنگار رادیو امریکا): ۱۳۲

دری نجف آبادی، قربانعلی (نماینده مجلس): ۵۱، ۶۳۶، ۶۵۴، ۶۵۵

دستجردی، وحید (مدیرعامل هلال احمر): ۳۳۶

دستواره، رضا (شهید - فرمانده لشکر ۲۷ حضرت رسول): ۲۵۰

دسکوتو، میگل (وزیر خارجه نیکاراگوئه): ۸۱، ۳۷۶، ۳۹۷

دقایقی، اسماعیل (شهید - فرمانده تیپ بدر): ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۹۴، ۵۳۴، ۵۳۵

دکوئیار، خاویرپرز (دبیرکل سازمان ملل): ۲۴، ۲۵، ۹۱، ۱۳۷، ۱۵۸، ۲۵۸، ۲۶۲، ۲۶۹، ۳۰۴، ۳۲۸، ۳۶۷، ۴۳۶، ۴۵۹، ۵۶۴، ۶۹۶

۷۵۰، ۷۳۱

دنوان، جان (گزارشگر تلویزیون ای.بی.سی): ۲۳۵

دهقان پور، حمید (اسیر آزادشده):

۳۲۰، ۳۱۹

دوزدوزانی، عباس (نماینده مجلس):

۲۵۷

دوما، رولان (وزیرخارجه فرانسه):

۷۴۹، ۶۳۰، ۶۲۹، ۴۹۴، ۴۹۳، ۸۸، ۸۷

دونراب، ویلیام (سرپرست گمرکات امریکا): ۶۶۶

دید، جان: ۹۲، ۲۴۳

دیزداویچ، رایف (وزیر خارجه یوگسلاوی): ۶۹۵، ۷۶۷، ۷۷۲، ۷۷۳

ذاکری، ابراهیم (فرمانده نیروهای سازمان مجاهدین خلق در کردستان): ۳۰۱، ۴۷۰

ذوالت (سرهنک - معاون عملیاتی لشکر ۲۳): ۵۶۹، ۵۷۰

رئیس اداره امنیت ملی امریکا:

۳۴۶

رئیس اسبق سازمان سیا: ۷۱

رئیس پارلمان مراکش:

۴۱۵، ۴۷

رئیس دیوان عالی کشور: ۴۵

رئیس ستاد مشترک امریکا: ۲۲۵

رئیس کمیته اجرایی ساف:

۵۰۰

رئیس مجلس کویت: ۷۵۸

ص: ۸۵۴

رئیس مرکز جهانی مبارزه با امپریالیزم، صهیونیسم و ارتجاع: ۵۶۰

رئیس جمهور ترکیه:

۴۹۳

رابین، اسحاق (وزیر دفاع اسرائیل): ۷۶، ۲۸۶

ربیعی، رضا (فرمانده تیپ قدس):

۵۳۱، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۵۰، ۵۵۱

رجایی، محمدعلی (شهید):

۷۸۴

رجایی خراسانی، سعید (نماینده ایران در سازمان ملل): ۹۱، ۱۴۷، ۳۲۸، ۵۶۴، ۷۵۰، ۷۵۱

رجوی، مسعود (رهبر مجاهدین خلق):

۱۱۴، ۱۳۸، ۱۳۹، ۳۶۸، ۶۳۰، ۶۶۳، ۶۹۵، ۷۵۳

رحیم پور، حسن (جانباز بسیجی):

۷۰۷، ۷۰۸

رخصت طلب، محسن (راوی مرکز مطالعات): ۷۰۴

ردمن، چارلز: ۵۱۴

رزاقی (نماینده مجلس): ۱۶۷

رسول زاده، اصغر (مسئول دفتر فرمانده کل سپاه): ۱۸۹

رشید، غلامعلی (معاونت عملیات فرمانده کل سپاه): ۱۲۵، ۱۸۹، ۵۳۱

رشیدیان، محمد (نماینده آبادان):

۲۵۷

رضایی، محسن (فرمانده کل سپاه):

۳۳، ۳۴، ۳۶، ۴۶، ۱۲۵، ۱۵۴، ۱۶۰، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۹، ۱۸۹، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۳۰، ۲۵۳، ۲۵۹، ۳۷۹، ۳۸۷،
۴۰۳، ۴۱۲، ۴۲۵، ۴۶۲، ۴۹۴، ۵۱۲، ۶۱۷، ۶۲۱، ۶۲۷

رضایی ها: ۷۳۷

رضوی، مرتضی (نماینده تبریز):

۱۴۴

رفیق دوست، محسن (وزیر سپاه):

۱۹، ۴۴، ۴۶، ۱۵۴، ۳۱۹، ۴۷۶، ۵۲۴، ۵۲۹

رمانف، گریگوری:

۴۴۹

رمضان، طه یاسین (معاون اول نخست وزیر عراق): ۴۷، ۱۴۸، ۲۶۶، ۴۱۵، ۵۷۹، ۵۸۰، ۶۷۴، ۶۷۸، ۶۷۹

رمضانی (کارشناس مسائل ایران):

۲۲۶

روحانی، سیدصادق:

۷۳۵

رودکی، نبی (فرمانده لشکر ۱۹ فجر):

۲۶۰، ۳۸۴، ۳۸۵

رودولف چی ملی (خبرنگار زوددویچه سایتونگ): ۷۲۱

روسوس، دمیس (خواننده یونانی): ۱۹۶

رومن، چارلز (سخن گوی وزارت خارجه امریکا): ۶۶۹، ۷۲۷

ریا پو، یاکوف (معاون نخست وزیر شوروی): ۱۵۵

ریجکف، نیکلای: ۴۴۸

ریگان، دونالد (رئیس کارکنان کاخ سفید): ۸۲، ۸۴، ۴۰۷، ۶۲۹

ریگان، رونالد (رئیس جمهور امریکا): ۶۹، ۷۲، ۷۴، ۷۵، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۹۸، ۱۳۷، ۱۵۷، ۱۶۶، ۱۹۵، ۱۹۷، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۶۸، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۵، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۱۴، ۳۱۸، ۳۲۱، ۳۳۲، ۳۳۸، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۷۶، ۴۰۷، ۴۲۳، ۵۳۷، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۷۵، ۵۷۷، ۵۹۵، ۶۲۹، ۶۳۹، ۶۵۷، ۶۸۶، ۷۷۵

ریموند بار (نخست وزیر اسبق فرانسه): ۸۶، ۱۹۳

زائوزیانگ (نخست وزیر چین):

۵۲، ۲۵۳

زارع، فرج (مسئول شاخه نظامی حزب دمکرات): ۶۲۷

زلزوی، محمد: ۵۳۹

زمان زاده دربان، جواد (راوی مرکز مطالعات): ۴۳۰

زیدالرفاعی: ۷۱۳

زین الدین، مهدی (شهید - فرمانده لشکر ۱۷ علی ابن ابیطالب): ۲۰۶

ژوزف، رالف (خبرنگار نیوزویک):

۳۵۷

ژیان، ناصر (سرهنک - فرمانده عملیاتی هوانیروز): ۴۵۳

ساجدی، محمد (راوی مرکز مطالعات):

۳۸۵

سادات، انور (رئیس جمهور سابق مصر): ۴۷، ۴۱۵، ۴۳۴، ۶۳۲، ۶۸۶

ساگر، ژنرال (رئیس اسبق موساد): ۲۲۴

سانی (ثانی)، زیاد (دبیر اول سفارت اردن در آنکارا): ۵۱۵

سای، پگی (خواهر گروگان امریکایی):

۵۸۱

سبحانی، جعفر (آیت الله):

۵۸۳

ستلوکا، پاول (متخصص تسلیحات روسی): ۵۹۷

سرپرست بنیاد مستضعفان:

۲۵۸

سرخیلی (فرمانده تیپ ۷۲ محرم):

۴۰۳

سریری (آیت الله):

۵۹۴

سعدون، احمد (رئیس پارلمان کویت):

۴۲۳

سعود الفیصل (وزیر خارجه عربستان):

۱۹، ۴۶، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۵۸، ۱۸۵، ۱۸۶، ۲۵۴، ۲۵۶، ۳۸۱، ۴۰۳، ۴۳۶، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۶۵، ۴۸۰، ۵۱۱، ۵۱۲

۵۱۳، ۵۴۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۷۸، ۵۸۷، ۶۷۱، ۶۹۴، ۷۳۱

سعید العتیبه، مانع (وزیر نفت امارات، رئیس کمیته نظارت بر قیمت های اوپک): ۳۳۱، ۴۲۷، ۴۷۸، ۴۷۹

سعیدی (نماینده مجلس):

۲۵۷

سفیر اسرائیل در امریکا:

۶۹۸

سفیر امریکا در اسرائیل:

۶۹۹

سفیر ایران در پاکستان:

۴۵۶

سفیر پاکستان در تهران:

۴۱۴

سفیر شوروی در افغانستان:

۳۳۷

سفیر شوروی در تهران:

۳۶۵

سفیر شوروی در عراق:

۵۰۶

سفیر عراق در پاکستان:

۴۹۲

سفیر عراق در تونس:

۳۸۰

سلطان قابوس (شاه عمان):

۶۵۸، ۶۵۷، ۵۷۳

سلطان آبادی، قاسم (قائم مقام لشکر ۱۹ فجر): ۲۵۰، ۲۵۱

سلیمان جاہ (از فرماندهان ارتش):

۱۷۰، ۵۱۶

سلیمانی، قاسم (فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله): ۷۰۴

سمیس، رابرت (منشی مطبوعاتی کاخ سفید): ۲۲۵

سوارالذہب (رئیس شورای نظامی سودان): ۶۹۶، ۷۰۲، ۷۰۹

سوہروتو (وزیر نفت اندونزی و رئیس اوپیک): ۳۳۹، ۴۸۰

سوداگر، احمد (مسئول واحد اطلاعات قرار گاہ نجف): ۳۵، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۱۶

ص: ۸۵۵

سینورا، حنا (عضو هیئت فلسطینی):

۷۱۳

سیلینی، غسان (یکی از رهبران جنبش امل): ۵۸۱، ۵۸۲

شافعی، غلامرضا (وزیر صنایع و معادن): ۷۰۹

شالکی، تئودور (مأمور سیا): ۸۴، ۶۳۹

شامیر، اسحاق (وزیر خارجه اسرائیل): ۱۹۵، ۶۹۹

شاه ایران، شاه سابق، شاه معدوم: ۱۱، ۱۹۲، ۲۱۲، ۲۷۴، ۳۱۸، ۳۳۸، ۴۱۳، ۵۷۵، ۶۱۲، ۶۲۰، ۶۳۱، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۷۹

۷۲۱، ۷۲۳، ۷۵۹، ۷۷۹

شاه حسن دوم (شاه مراکش): ۴۹، ۹۴، ۳۶۱، ۴۱۵، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۶۱۱، ۶۳۱، ۶۳۴، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۶۹، ۶۷۳، ۶۷۵، ۶۸۶، ۷۰۰

شاه حسین، ملک حسین (شاه اردن):

۱۱۸، ۱۵۹، ۳۴۵، ۳۶۷، ۵۱۵، ۵۳۸، ۵۶۶، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۳۲، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۴۴، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۸۶، ۷۰۰، ۷۱۳

شتابی (ناخدا - فرمانده ناو گروه تنب و لاوان): ۴۵۲

شرکلون، پل (قاچاقچی اسلحه):

۵۸۷

شریعتمداری، سید کاظم (آیت الله):

۳۶۷، ۷۳۵

شعبان، حازم فاضل (خلبان عراقی):

۳۹۱

شکرخواه، یونس: ۷۷۵

شمبادی (برادر صدام): ۱۵۹

شمخانی، علی (فرمانده نیروی زمینی سپاه - جانشین فرمانده سپاه): ۳۵، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۲۱۸، ۲۵۰، ۲۵۱،

۴۳۲، ۴۴۳، ۴۹۸، ۵۰۵، ۵۱۶، ۵۳۴، ۵۳۵، ۶۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶

شمس (نقدی)، محمدرضا (از مسئولان قرارگاه رمضان): ۲۰۰، ۲۰۷

شهاب الدین (معاون وزارت نفت ایران): ۶۵۵

شهابی، احمد (مقام وزارت خارجه لیبی): ۶۳۳

شواردناده، ادوارد (وزیر خارجه شوروی): ۴۴۷، ۴۴۹، ۵۸۹

شوشتری، نورعلی (جانشین قرارگاه سلمان): ۱۳۱

شوق (مسئول طرح و عملیات تیپ ویژه شهدا): ۴۱۴، ۴۲۵

شولتز، جرج (وزیر امور خارجه امریکا): ۷۱، ۸۳، ۸۴، ۱۵۷، ۱۷۷، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۸۵، ۳۲۱، ۳۲۲، ۴۹۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۵۸، ۵۵۹

۵۶۰، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۵، ۶۲۹، ۶۳۹، ۶۵۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۵۰

شولر، رنه: ۹۲، ۲۴۳

شیخ الاسلام، حسین (معاون سیاسی وزارت خارجه): ۴۱۴، ۶۹۳، ۶۹۶، ۶۹۷، ۷۰۲، ۷۰۹، ۷۱۰

شیخ زائد بن سلطان آل نهیان (رئیس دولت امارات): ۱۰۰، ۵۰۱، ۷۳۱، ۷۳۲

شیخ عطار (استاندار آذربایجان غربی): ۷۷۸

شیخی، رضا (فرمانده گروهان لشکر قدس): ۵۵۱

شیراک، ژاک (نخست وزیر اسبق فرانسه): ۸۸، ۳۱۳، ۵۴۰

شیریکوف (رئیس.ک.گ.ب):

۴۴۸

شیف، ریف (تحلیل گر نظامی):

۱۸۷

صالحی، غلامرضا (شهید - مسئول طرح و عملیات قرارگاه نجف): ۲۰۷، ۳۸۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۸، ۴۰۹

صانعی، یوسف (آیت الله، دادستان کل کشور): ۵۸، ۱۲۳، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۷۴، ۳۷۵

صبح الاحمد(قائم مقام نخست وزیر کویت): ۴۰۴، ۶۷۳

صبح میرزا(منشی اول صدام):

۱۶۰

صبحی الطفیلی(از مبارزان لبنان):

۷۵۹

صدام حسین: ۱۹، ۲۳، ۲۴، ۳۱، ۴۱، ۴۴، ۴۷، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۷، ۶۵، ۶۶، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۲، ۱۱۴، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۷۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۲۱، ۲۲۳، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۳، ۲۳۹، ۲۴۲، ۲۵۱، ۲۶۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۱، ۲۹۶، ۲۹۷، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۷، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۷، ۳۴۸، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۶۸، ۳۸۱، ۳۹۱، ۴۱۳، ۴۱۵، ۴۲۴، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۴۰، ۴۴۶، ۴۵۴، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۹، ۴۷۶، ۴۸۲، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۶، ۵۰۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۳۴، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۶، ۵۵۲، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۸، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۷، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۴۶، ۶۵۲، ۶۵۶، ۶۶۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۹۳، ۷۰۷، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۹، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۹، ۷۷۴، ۷۷۶، ۷۸۰، ۷۸۱

صدر، بنت الهدی(شهید - خواهر آیت الله صدر): ۹۰، ۱۵۹، ۱۶۰

صدیقی، کلیم(مدیر کل انستیتوی اسلام): ۵۸۲

صفایی: ۱۳۷

صفری، لطیف(نماینده مجلس):

۲۵۷

صفوی، سیدرحیم(مسئول واحد طرح و عملیات سپاه): ۳۴، ۱۳۰، ۱۵۱، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۷۹، ۴۲۵، ۶۰۳

صناعی، فرهین(همسر فاضل قاجاقچی اسلحه): ۵۸۷

صیاد شیرازی، علی(سرهنگ - فرمانده نیروی زمینی ارتش): ۳۷، ۳۸، ۱۷۰، ۲۵۰، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۹۸، ۴۰۲، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۵

۴۷۳، ۵۱۵، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۶۲، ۵۷۰، ۵۷۱

ضیاء الحق (رئیس جمهور پاکستان):

۵۰۱

طارق عزیز (وزیر خارجه و معاون نخست وزیر عراق): ۲۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۹۹، ۱۳۶، ۱۶۱، ۱۶۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۵۶، ۲۹۷، ۳۶۷، ۴۱۵، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۵۹، ۵۰۱، ۵۳۸، ۶۳۳، ۷۰۹

طاهر کنعان: ۶۹۹

طاهر مصری (وزیر خارجه اردن):

۶۹۹

طفیلی، صبحی (از علمای حزب الله): ۲۲۴

ظہیر محمد: ۵۶۴

عبدالله (ولیعهد عربستان):

۶۸۶

عبدالرزاق، منال یونس (نماینده عراق در کنفرانس سازمان ملل درباره زن): ۴۳۶

عبدالستار (مسئول وزارت خارجه پاکستان): ۴۵۶

عبدالقہار عبدالرحمن، خالدہ (دبیر ویژه امنیت ملی صدام): ۹۰، ۹۱، ۱۵۹

عبدالله سور (عضو حزب دمکرات):

۳۶۲

عبدالہی (مسئول طرح و عملیات تیپ بدر): ۵۳۴

ص: ۸۵۶

عیدی، مهدی (دبیرکل شورای اتحاد اقتصادی عرب): ۷۶۴

عجمی، فواد: ۱۶۵، ۷۱

عرفات، یاسر(ابوعمار):

۲۰، ۱۰۰، ۱۱۸، ۱۳۷، ۲۱۲، ۵۰۰، ۵۰۹، ۵۱۵، ۵۳۸، ۵۶۶، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۸۶، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۵۹

عزیزی، علی (مسئول نظامی گروهک خبات): ۳۶۲

عسکراولادی، حبیب الله:

۷۳۴

عضدانلو، مریم (همسر مسعود رجوی):

۳۶۸

عطایی (سرهنک - فرمانده پایگاه هشتم شکاری): ۴۲۱

علوی تبار (نماینده مجلس):

۱۶۷

علیار (سرهنک - فرمانده عملیات حزب دمکرات): ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۶۱، ۳۶۲

علی الشاعر (وزیر تبلیغات عربستان): ۶۳، ۵۶۵، ۷۸۲، ۷۸۳

علیزاده (معاونت صنایع):

۷۰۵

عندلیب، علی رضا (معاونت مهندسی رزمی قرارگاه خاتم): ۶۴۱، ۷۰۴

عوده، عبدالرحمن (معاون وزیر کشور کویت): ۵۳۸

عیدی، نسیمه (شهید - از اهالی دشت آزادگان): ۵۸۶

غایط، خلیل (رئیس پلیس جنایی کویت): ۴۷۸

غرضی محمد (وزیر نفت):

۲۶، ۲۹۴، ۳۱۲، ۳۶۱، ۳۶۴، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۷۹، ۵۰۲، ۵۴۴، ۶۰۹، ۶۳۷

غفرالهی (سرهنک ارتش): ۱۸۹

غفوری فرد، حسن (وزیر نیرو):

۲۹۰

غلامپور، احمد (از فرماندهان سپاه): ۱۲۴

غلامی، حسین (شهید - عضو سپاه در لبنان): ۵۹۳

فاضل فاضل (قاچاقچی اسلحه):

۵۸۷

فتحی، علی (راوی مرکز مطالعات):

۴۳۰

فدا (فرمانده گردان کمیل):

۵۵۰، ۵۵۲

فدل، فادل (لبنانی - قاچاقچی اسلحه): ۵۹۷

فدوی، علی (مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه نوح): ۲۵۰، ۲۹۱، ۳۷۹، ۴۹۸

فرماندار بصره: ۴۶۹

فرمانده قرارگاه حمزه: ۳۷

فرمانده قرارگاه کربلا:

۳۴، ۱۳۰، ۱۷۰

فرمانده قرارگاه نوح: ۳۴

فرمانده لشکر ۱۹ فجر:

۳۸۵، ۳۸۴، ۲۶۰

فرمانده منطقه یکم دریایی:

۴۵۱

فرماندهی عالی جنگ:

۴۵، ۱۸

فروزنده، محمد (مسئول مهندسی رزمی سپاه): ۱۲۴، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶

فضل الله، محمد حسین (از علمای لبنان): ۲۳۵، ۲۳۶، ۵۸۱

فهد (شاه عربستان):

۶۱، ۶۲، ۴۰۳، ۴۲۸، ۵۴۴، ۵۵۵، ۶۱۵، ۷۳۲، ۷۴۹، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵

فیروزیان، نصرت:

۵۶۴، ۹۱

فیسک، رابرت (محقق روزنامه تایمز): ۱۶۶، ۵۰۶، ۵۰۸، ۵۷۴، ۵۷۵

فیضی (عضو هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات مجلس): ۶۰۶

فیضی (شهید حمله بعثی ها در مدینه): ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳

فیلیپ حبیب: ۶۳۶

قائم مقامی (سرهنگ - رایزن نظامی سفارت ایران در بن): ۶۶۲، ۷۶۰

قاسم (ژنرال): ۷۷۶

قاسملو، عبدالرحمن (رهبر حزب دمکرات کردستان ایران): ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۶۱، ۵۷۴

قذافی، معمر (سرہنگ - رہبر لیبی): ۴۶، ۵۰، ۵۳، ۱۵۴، ۱۶۲، ۱۸۹، ۱۹۲، ۲۱۲، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۵۶، ۲۶۶، ۳۵۶، ۴۱۳، ۴۱۵، ۵۰۱، ۵۸۸، ۵۸۹، ۶۴۴، ۷۷۶

قربانی، مرتضی (فرمانده لشکر ۲۵ کربلا): ۱۲۷، ۱۶۱

قربانی فرہ منوچہر (واسطہ ماجرای مکہ فارلین): ۸۲، ۸۴، ۳۱۸، ۴۰۷، ۵۹۵، ۶۳۹

قلیبی، شاذلی (دبیر کل اتحادیہ عرب): ۳۳۹، ۵۶۶، ۶۳۳، ۶۶۷، ۶۶۹

کارتز، جیمی (رئیس جمہور اسبق امریکا): ۸۳، ۱۸۳، ۳۹۶، ۴۹۳، ۶۵۷

کاردار ایران در کویت:

۴۰۳

کاردار عربستان در تهران:

۷۳۴، ۷۸۱، ۷۸۲

کاردار فرانسه در تهران:

۷۴۹

کارلوس، خوان (پادشاہ اسپانیا):

۶۰۰

کاسترو، فیدل (رہبر کوبا):

۹۴، ۵۴۵

کاظم پوراردبیلی (معاون وزیر خارجه): ۲۹۷

کاک ابرا (ابوبکر سقزر - مسئول حفاظت قاسملو): ۳۶۱

کاوه، محمود (شہید - فرمانده تیپ ویژه شہدا): ۳۸۸، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۵، ۴۲۹، ۴۷۳

کتانی، عصمت (نماینده عراق در سازمان ملل): ۶۹۶

کرامی، رشید (نخست وزیر لبنان):

۵۶۵

کریانتی، آرورد هرناوندز (وزیر نفت ونزوئلا): ۴۲۶، ۴۷۹

کرک، جورج (نویسنده مجله تایم):

۱۶۵، ۷۱

کروبی، مهدی (نماینده جدید امام در حج): ۵۹، ۴۳۹، ۵۱۰، ۵۱۳، ۵۵۷، ۵۵۸، ۶۱۵، ۶۷۰، ۷۷۶، ۷۷۷

کریمی، فؤاد (نماینده اهواز در مجلس): ۱۵۳، ۲۵۷

کریمی، فرید (شهید):

۱۵۳

کلاین، ری (کارشناس امنیتی امریکا): ۷۵، ۲۶۷

کلب، برنارد (سخن گوی وزارت خارجه امریکا): ۱۶۶، ۲۲۵، ۳۱۳، ۳۴۵

کلیشادی (قائم مقام فرمانده تیپ قدس): ۵۳۱

کمیورا (رئیس مجلس سنای ژاپن):

۲۹۴

کندی، ادوارد: ۶۶۳

کوئنتی، آنتونی (سفیر امریکا در کویت): ۷۵۷، ۷۶۴

کوپرمن، باب (متخصص تروریسم):

۱۶۴، ۷۱

کوریه، جبران (سخنگوی حافظ اسد):

۲۸۵

کوفمن (خبرنگار یهودی):

۵۸۱

کوناین، این محمد (از سران شوروی): ۴۴۹

کیاوش، سید محمد (نماینده مجلس):

۲۵۷

کیسینجر، هنری: ۵۵، ۷۰، ۱۵۷، ۱۶۶، ۲۹۷، ۳۳۷، ۳۳۸، ۵۰۳

کیمچه، دیوید (مدیر کل وزارت خارجه اسرائیل): ۷۹، ۳۱۸، ۳۴۵، ۵۹۵

کینجه، شیخ ظهیر (از علمای لبنان): ۷۳، ۱۹۵

گريپشین، ویکتور:

۴۴۹

گرمینکو، آندره (عضو دفتر سیاسی شوروی): ۴۴۸

گرومیکو (رئیس جمهور شوروی):

۴۴۷، ۴۴۹

گلپایگانی (عضو هیئت مرکزی نظارت انتخابات): ۶۰۶

گلپایگانی، سید محمد رضا (آیت الله): ۷۳۶

گورباچف، میخائیل (رهبر شوروی):

۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۶۸۶

لئوزیاکف (عضو دفتر سیاسی شوروی):

۴۴۷، ۴۴۹

لاجوردی: ۱۳۷

لاریان، قاسم (شهید - عضو سپاه لبنان): ۵۹۳

لبانی (عضو هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات): ۶۰۶

لواسانی، محمدحسین (مدیر کل سیاسی وزارت خارجه): ۴۵۳، ۴۵۴، ۵۱۲، ۵۴۴، ۵۵۵، ۷۳۴

لی شیانیان (رئیس جمهور خلق چین):

۲۶۳، ۲۶۴

لیخانف، نیکلای:

۴۴۹

لیگاجف، ایگور: ۴۴۸

م. آذر، حسین: ۶۰۵

مارکس: ۶۷۹

مامیش، حسن (سرهنک مصری):

۵۶۶

ماندیل، والتر (معاون پیشین رئیس جمهور امریکا): ۸۲، ۴۲۳

مبارک، حسنی: ۱۳۶، ۲۱۲، ۳۴۵، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۳۴، ۶۳۶، ۶۶۴، ۶۷۵، ۶۸۶، ۶۹۳

مبلغ (از مسئولان سپاه):

۱۲۴، ۷۰۴

مجاللی، عبدالوهاب (معاون نخست وزیر اردن): ۶۹۹

محتاج، عباس (از فرماندهان سپاه در غرب کشور): ۴۱۲

محتشمی، علی اکبر:

۷۵۹، ۷۶۰

محللاتی، فضل الله (شهید - نماینده امام در سپاه): ۶۲۷

محمدغیور (از نویسندگان بی.بی.سی):

۵۸۲

محمدی ری شهری (وزیر اطلاعات):

۷۵۴، ۷۵۳، ۷۳۸، ۷۱۱

مختاری، مجید (راوی مرکز مطالعات): ۴۳۰

مدیر سیا: ۲۲۵

مدیر کل اروپا و آسیای وزارت خارجه: ۳۱۹

مدیر کل اطلاعات استان مرکزی:

۷۱۱

مرعشی نجفی، شهاب الدین (آیت الله): ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶

مرعشی، جواد: ۷۳۵

مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه سلمان: ۱۳۲

مشکینی، علی (آیت الله - رئیس مجلس خبرگان): ۴۳۹

مصطفوی کاشانی، محمود (وکیل دادگستری): ۷۳۴

معاون وزارت اطلاعات امارات:

۷۳۰

معاون وزیر خارجه کویت:

۴۰۳

معزی (سرهنک): ۷۳۷

معزی (نماینده مجلس):

۲۵۷

مقدم (فرمانده سپاه ارومیه):

۶۵۱

مقدم، حسن (مسئول یگان موشکی سپاه): ۱۸۹

مک ماهون، جان (عضو سازمان سیا):

۶۲۹

مک فارلین، رابرت (مشاور امنیت ملی امریکا): ۶۹، ۷۱، ۷۹، ۸۰، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۱۶۵، ۱۷۷، ۱۷۸، ۲۷۹، ۳۱۸، ۳۳۲، ۴۰۷، ۵۵۸،

۵۵۹، ۵۹۵، ۶۲۹، ۶۳۹

مک ماوون، جالن (از کارکنان سیا): ۸۴

ملک زادگان، محمدحسین (ناخدایکم، فرمانده نیروی دریایی ارتش): ۲۷۱، ۲۷۲، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۸۸، ۶۸۹

ملکی، محمدرضا (شهید - راوی مرکز مطالعات): ۳۸۵

منتجب نیا (نماینده شیراز):

۴۵۵

منتظری، حسینعلی (آیت الله):

۱۲۳، ۱۲۴، ۳۹۴، ۴۷۱، ۴۸۹، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۳۰، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۳۶، ۷۳۷

منصوری (معاون تیپ ویژه شهدا):

۴۲۵

منصوری، احمد (فرمانده گروهان):

۵۶۱

منین، ویکتور (سفیر شوروی در عراق): ۷۸۱

مهری، عباس (نماینده امام در کویت): ۴۲۲

مورفی، ریچارد (معاون وزیر خارجه امریکا): ۵۰۶، ۵۱۴، ۶۲۱، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۱۳، ۷۵۹

موریس، جمیز (خبرنگار):

۲۵۸

موسوی (مبارز لبنانی):

۵۸۰، ۵۸۴

موسوی اردبیلی، سید عبدالکریم (آیت الله - رئیس دیوان عالی کشور): ۳۴۱، ۳۹۴، ۵۴۱، ۵۴۳

موسوی خوئینی ها، سید محمد (دادستان جدید کل کشور - نایب رئیس مجلس): ۵۸، ۵۹، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۵۱، ۳۶۳، ۳۷۴، ۳۷۵

۳۹۶، ۳۹۷، ۴۳۹، ۴۴۰، ۵۱۰، ۵۱۳، ۵۵۶، ۵۵۷

موسوی دامغانی، سید ابوالقاسم (نماینده رامهرمز): ۱۴۴

موسوی، حسین (رهبر جنبش امل اسلامی): ۲۲۴، ۵۹۴

موسوی، سید حسین (ابوهشام):

۷۵۹

موسوی، عباس (از رهبران حزب الله لبنان): ۵۹۴

موسوی، میر حسین (نخست وزیر):

۴۴، ۴۵، ۱۵۳، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۸۳، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۹۴، ۳۹۶، ۳۹۷، ۴۳۷، ۴۷۵، ۵۷۹، ۵۸۴، ۵۹۱، ۶۴۵، ۶۷۶

۶۸۲، ۶۸۶، ۶۹۷، ۷۰۲، ۷۰۵، ۷۶۰، ۷۶۸، ۷۷۳

میاکه (مدیر کل وزارت خارجه ژاپن):

۵۷، ۲۷۷

میتران، فرانسوا (رئیس جمهور فرانسه): ۸۸، ۳۱۳، ۶۲۹، ۶۳۱، ۷۴۹

میرغلام، میرزا عبداللہ (معاون ہیز معین حزب دمکرات): ۳۶۱

نادرپور، نادر: ۱۸۹

نادی نجف آبادی، غلامحسین (نماینده مجلس): ۲۵۷

ناطق نوری، علی اکبر (وزیر کشور):

۳۲۶، ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۰۷، ۷۶۰

ص: ۸۵۸

ناکازونه، یاساهيرو: ۵۴، ۵۵، ۲۹۴، ۳۰۸، ۳۱۶، ۳۱۷، ۶۴۷

نایب آقا، حسن (فوتبالیست فراری):

۷۳۷

نایف، امیر (وزیر کشور عربستان):

۶۰، ۶۱، ۷۶۱، ۷۷۰

نداف، مجید (راوی مرکز مطالعات):

۴۳۰

نرانچی، جورج (قاچاقچی اسلحه):

۵۸۷

نژاد حسینیان (عضو هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات): ۶۰۶

نظران (دبیر شورای عالی دفاع):

۶۶۳

نمازی (وزیر اقتصاد):

۱۳۷

نماینده جمهوری اسلامی یونسکو:

۱۸۴

نماینده پیرانشهر:

۳۹۸

نماینده لبنان در سازمان ملل:

۳۶۷

نمیری، جعفر (دیکتاتور سودان):

۷۰۹، ۷۰۳، ۷۰۲، ۶۹۷، ۶۹۴، ۶۹۳، ۵۹۸، ۵۳۱

نوال (خواهر صدام):

۱۵۹، ۹۰

واینبرگر، کاسپار (وزیر دفاع امریکا): ۸۴، ۱۵۷، ۲۳۵، ۵۹۵، ۶۲۹، ۶۳۹

ویستر، ویلیام (رئیس اف.بی.آی):

۴۲۳، ۸۳

وزیر جنگ امریکا: ۲۲۵

وزیر خارجه الجزایر:

۶۱۱

وزیر خارجه ترکیه:

۳۱۹

وزیر خارجه یوگسلاوی:

۵۴۵

وزیر دارایی عراق:

۴۷۰

وزیر نفت قطر: ۴۲۸

وزیر نفت لیبی: ۴۸۱

وزیر نفت نیجریه:

۵۰۲

وزیر خارجه آلمان غربی:

۴۸۰

وطبان (برادر صدام):

۱۵۹

ولایتی، علی اکبر (وزیر امور خارجه ایران): ۴۹، ۸۱، ۸۷، ۱۰۶، ۲۹۴، ۳۷۴، ۳۹۷، ۴۵۴، ۴۶۳، ۵۱۱، ۵۲۹، ۵۳۰، ۶۱۹، ۶۳۰، ۷۰۳،

۷۶۰

ویلاز، آندره (خبیرنگار خبرگزاری فرانسه): ۳۸۲

هادی، محمد علی (نماینده مجلس):

۲۵۷، ۲۷۲، ۲۷۳، ۵۲۹

هارت، گاری (سناتور دمکرات امریکا): ۶۶۳

هاردلی، راجر (سر دبیر مجله میدل ایست): ۷۲۸، ۷۲۹

هاشمی رفسنجانی، اکبر:

۱۸، ۲۰، ۲۲، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷،
۹۸، ۱۰۰، ۱۰۴، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۸، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۸۱، ۱۸۲،
۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۲، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۵۳، ۲۵۴،
۲۵۶، ۲۵۷، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۶، ۲۶۸، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۸۴، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۶، ۲۹۷، ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۶، ۳۱۷،
۳۱۸، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۲، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۶۵، ۳۷۴، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۴۱۵، ۴۴۶، ۴۵۹، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۷۶،
۵۰۳، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۲۹، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۱، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۹، ۶۵۰، ۶۵۲، ۶۶۴، ۶۶۵،
۶۷۰، ۶۸۹، ۶۹۲، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۷۳

هاشمی شاهرودی، سید محمود:

۶۸۹

هاشمی (سر هنگ - فرمانده تیپ لشکر ۷۷): ۲۰۷، ۴۰۹، ۴۱۷

هاشمی، علی (از فرماندهان سپاه):

هالیدی، فرد: ۲۸۴

هامیلتون، لی (نماینده مجلس نمایندگان امریکا): ۶۱۸، ۶۱۹

هانتر (عضو شورای امنیت ملی امریکا): ۷۷۵

هانتر، شیرین (عضو دانشگاه جرج تاون): ۷۴۵، ۷۷۵

هایلن، آنتونی (مقاله نویس آزرور): ۲۸۲

هرست، دیوید (خبرنگار گاردین):

۵۰۷

هیتلر، آدولف (رهبر آلمان نازی):

۳۵۷، ۳۱۷، ۴۲

هیرو هیتو (امپراتور ژاپن):

۳۰۸

یاسین، صبحی (وزیر صنایع عراق):

۱۵۵

یزدی، ابراهیم: ۷۲، ۱۷۷، ۱۷۸

یلتسین، بوریس (عضو دفتر سیاسی شوروی): ۴۴۷، ۴۴۹

یمانی، ابوماهر (عضو دفتر سیاسی جبهه خلق فلسطین): ۶۱۲، ۶۱۴، ۶۱۹، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۷۵

یمانی، احمدزکی (وزیر نفت عربستان): ۴۲۷، ۴۷۸

مکان ها و سازمان های ایران

آبادان: ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۱۲۱، ۱۳۰، ۱۵۲، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۹، ۳۳۰، ۴۱۲، ۴۷۳، ۵۰۴، ۶۰۳، ۶۴۲، ۷۰۵، ۷۱۸

آذربایجان شرقی: ۴۷۰، ۹۰

آذربایجان غربی: ۴۰۳، ۳۴۰

احمدآباد(آبادان):

۱۷۶

اداره آموزش و پرورش رامسر:

۶۹۴

اداره راه رشت: ۶۶۲

اداره کشاورزی ارومیه:

۶۷۹

اداره کشاورزی تنکابن:

۷۲۰

اراک: ۷۰۰

اردستان: ۷۱۰

اردوگاه بنیاد مهاجرین جنگ تحمیلی: ۲۸۸

اردوگاه پیشاهنگی(رامسر):

۷۸۳

اردوگاه زیوه: ۱۷۱

اردوگاه میرزا کوچک خان(رامسر):

۷۸۳

اردوگاه هفت تیر(رامسر):

ارومیه: ۱۵۳، ۲۰۶، ۲۰۹، ۲۵۱، ۳۲۸

استان تهران: ۴۷۱

ص: ۸۵۹

اسکله آذرباد (H - خارک): ۳۰، ۷۲۴، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶

اسکله شهید رجایی (بندرعباس):

۱۹۱، ۶۴

اسکله تی (T - خارک): ۲۹، ۳۰، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۲۴، ۷۴۳، ۷۴۵

اسلام آباد: ۲۱، ۳۲، ۱۰۳، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۴۲

اسلامشهر: ۴۷۱، ۶۵۱

اشنویه: ۲۶، ۲۰۶، ۲۰۷، ۳۶۳، ۳۷۸، ۳۹۸، ۴۴۴، ۴۵۸، ۴۹۹، ۶۰۹، ۷۶۳

اصفهان: ۲۱، ۱۰۳، ۱۶۳، ۲۹۱، ۳۸۳، ۴۲۰، ۴۲۱، ۶۶۲، ۷۵۲، ۷۵۳

اندیمشک: ۱۰۳، ۱۲۱، ۳۳۷

اهواز: ۱۲۴، ۱۵۳، ۲۹۱، ۳۳۷، ۳۸۳، ۵۱۸، ۵۸۶، ۶۴۱، ۷۲۴، ۷۵۳

ایران، دولت ایران: در اکثر صفحات

ایستگاه راه آهن رازی (آذربایجان):

۶۳۸

ایلام: ۱۳۴، ۳۳۶، ۵۷۲

بابل: ۶۴۳، ۶۸۲

باختران (کرمانشاه):

۲۳، ۲۴، ۱۰۳، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۲، ۲۱۰، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۶۲، ۲۸۸، ۳۲۶، ۳۳۶، ۴۰۳، ۴۲۱، ۴۸۸، ۵۱۸، ۶۸۸، ۶۹۶، ۷۳۲

بازار زرگرها (تهران):

۵۶۴

بانک مرکزی ایران:

بانه: ۳۱۶، ۳۳۴، ۴۷۴، ۶۰۹

بروجرد: ۲۱، ۲۶، ۵۷۲

بستان: ۵۱۸

بعثه امام خمینی در مکه:

۷۷۶، ۷۸۱

بلوچستان: ۲۴۲

بندر گوادر: ۲۴۲

بندرانزلی: ۷۰۰، ۷۶۰

بندرعباس: ۲۶، ۲۴۲، ۳۳۶، ۳۹۲، ۳۹۳، ۶۲۰، ۶۸۹

بنیاد امور مهاجران جنگ تحمیلی:

۳۲۶

بنیاد شهید قزوین:

۶۸۱

بنیاد شهید مراغه:

۶۸۱

بنیاد مستضعفان رامسر:

۶۹۴

بنیاد مستضعفان: ۲۵۸، ۷۰۵

بوانات: ۷۱۰

بوشهر: ۲۸، ۲۶۱، ۳۷۳، ۴۵۴، ۴۶۱، ۵۰۲، ۵۹۰، ۵۹۱، ۷۷۸

بوکان: ۲۳۲، ۳۲۸، ۴۵۸، ۶۵۱، ۷۷۸

بهبهان: ۱۲۱

بهشهر: ۶۸۲

پاوه: ۳۲۸، ۳۳۵، ۳۳۶، ۶۶۴، ۷۰۶

پروژه پتروشیمی بندر امام خمینی:

۲۹۴، ۳۱۶، ۳۱۸

پلیس تهران: ۵۹۹

پیرانشهر: ۲۵، ۹۰، ۲۰۶، ۲۰۹، ۲۱۰، ۳۲۳، ۳۲۸، ۳۷۲، ۳۹۱، ۴۰۳، ۴۲۰، ۴۴۴، ۴۷۰، ۴۹۹، ۶۰۹، ۶۹۶، ۷۷۸

تأسیسات مخابراتی صدا و سیما ایران: ۲۵

تاکستان: ۱۵۳

تبریز: ۲۹۱، ۳۷۹، ۳۸۳

ترمینال تبریز: ۳۷۹

ترمینال سیری: ۳۱

تکاب: ۴۱، ۵۱۸، ۷۰۶

تنکابین: ۶۸۱، ۷۱۲، ۷۲۰

تنگه هرمز: ۶۴، ۱۱۹، ۵۷۳، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۸۸، ۶۸۹، ۷۲۶، ۷۵۷، ۷۶۴

تهران: ۲۰، ۲۱، ۴۳، ۴۶، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۸، ۶۲، ۶۸، ۷۳، ۸۳، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۶، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۱۳، ۱۲۰، ۱۲۴، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۴۳، ۱۴۹، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۶۳، ۱۷۳، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۲، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۱، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۳۳، ۲۳۶، ۲۳۹، ۲۴۶، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۹، ۲۶۸، ۲۷۱، ۲۷۶، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۹۱، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۵، ۳۱۱، ۳۱۶، ۳۲۹، ۳۳۶، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۹۶، ۴۰۶، ۴۱۴، ۴۲۲، ۴۲۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۴۶، ۴۵۹

۴۶۰، ۴۶۷، ۴۷۱، ۴۷۷، ۴۸۷، ۴۹۰، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۹، ۵۰۶، ۵۱۲، ۵۲۰، ۵۲۴، ۵۵۳، ۵۵۶، ۵۵۹، ۵۶۴، ۵۷۲، ۵۸۷، ۵۹۶،
۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۲، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۳۳، ۶۳۷، ۶۳۹، ۶۴۳، ۶۴۵، ۶۴۸، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۹، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۶،
۶۶۷، ۶۶۹، ۶۷۹، ۶۷۹، ۶۸۲، ۶۸۸، ۶۹۲، ۶۹۴، ۶۹۷، ۷۰۰، ۷۰۲، ۷۰۷، ۷۱۲، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۷، ۷۳۲، ۷۳۴، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۴۴،
۷۴۶، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۷، ۷۷۲، ۷۷۶، ۷۸۱

جاده امین آباد(تهران):

۷۳۷

جاده کرزان - جوانرود: ۴۶۲

جاده مرزی گوزیل(پاوه):

۷۰۷

جزیره ابوموسی: ۶۵۶

جزیره تنب بزرگ: ۶۵۶

جزیره تنب کوچک: ۶۵۶

جزیره سیری: ۲۷، ۲۸، ۳۱، ۳۶۰، ۳۸۳، ۳۹۱، ۵۰۳، ۶۵۵، ۶۵۷، ۷۲۵، ۷۲۷، ۷۳۴، ۷۷۷، ۷۷۹

جزیره قشم: ۶۵۷

جزیره لاوان: ۷۲۶، ۷۲۷

جوانرود: ۲۵۱، ۴۶۲

جهاد سازندگی: ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۱۱، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۹۸، ۶۵۱، ۷۰۵

چهارراه دولت(تهران):

۶۲۱

چهارمحال و بختیاری:

۳۴۸

حوزه نفتی سیروس: ۴۶۱

حوزه نفتی نوروز، سکوی نوروز:

۶۴۲، ۶۱۸، ۶۰۹، ۶۰۲، ۲۹

خارک، جزیره خارک، ترمینال خارک، تأسیسات نفتی خارک ...: ۱۹، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۷۱، ۱۰۰، ۱۲۲، ۱۴۵، ۱۶۴،
۲۰۳، ۲۶۱، ۳۰۰، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۴، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۹۱، ۳۹۳، ۴۰۷، ۴۶۱، ۴۷۴، ۵۰۳، ۵۰۹، ۵۲۹، ۵۵۹، ۶۰۲، ۶۰۹، ۶۱۸، ۶۵۵،
۶۵۶، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۴، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۹، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۶۴،
۷۷۸، ۷۷۹

خرم آباد: ۲۱، ۲۶، ۵۷۲، ۷۱۲

ص: ۸۶۰

خرمشهر: ۹۸، ۱۲۱، ۱۵۲، ۱۷۴، ۲۳۹، ۳۳۰، ۳۶۸، ۴۷۴، ۶۲۷، ۶۵۰

خسروآباد، جاده خسروآباد:

۶۵۰، ۶۴۲، ۵۰۴

خلخال: ۶۷۹

خوزستان: ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۶، ۶۱۰، ۶۸۴

خوی: ۳۷۹

خوی: ۶۷۹

خیابان ۱۷ شهریور (تهران):

۶۳۸

خیابان آذربایجان (تهران): ۴۸۸

خیابان پانزده خرداد (تهران):

۵۶۴

خیابان جماران (تهران):

۵۵۹

خیابان جهان پناه (تهران):

۲۰۱

خیابان دهکده (تهران):

۷۲۰

خیابان زعفرانیه (تهران):

۶۴۳

خیابان سیلان (تهران):

۶۷۹

خیابان شریعتی (اهواز):

۲۹۱

خیابان شهید کلاهدوز (تهران):

۷۰۰

خیابان شهید مطهری (تهران):

۷۰۰

خیابان عباس آباد (اصفهان):

۴۲۰

خیابان فردوسی (تهران):

۳۴۰

خیابان فرصت شیرازی (تهران):

۲۸۲

خیابان کمیل (تهران):

۷۶۰

خیابان میرزای شیرازی (تهران):

۷۵۲

خیابان نواب (تهران):

۶۴۳

خیابان ولی عصر (عج) (تهران): ۵۹۱، ۵۹۹، ۶۰۰

خیابان یوسف آباد (تهران):

۵۹۱

دادستانی کل: ۲۹۲، ۳۷۴

دانشکده خلبانی اصفهان:

۴۲۱

دانشکده دام پزشکی دانشگاه تهران:

۲۹۱

دانشگاه تهران: ۲۲، ۱۰۴، ۱۱۲، ۱۱۳، ۳۵۸، ۵۱۳

دبیرخانه اکو در تهران:

۳۱۱

دریای خزر: ۶۹۲

دزفول: ۲۱، ۲۶، ۱۰۳، ۱۲۰، ۱۲۱، ۳۳۷، ۶۰۲

دزلی (پاوه): ۷۰۶

دشت آزادگان: ۵۸۶

دماوند: ۴۷۱

دماوند: ۶۵۱

دولت موقت: ۶۵۵

دهلران: ۴۱، ۲۵۱، ۲۶۰، ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۸۵

دیواندره: ۳۲۸، ۳۳۴، ۳۶۲، ۴۵۸، ۴۹۹

رامسر: ۶۹۴، ۷۸۳

رامهرمز: ۲۱، ۱۰۳

رشت: ۶۲۱، ۶۴۳، ۶۶۲، ۷۵۳

روابط عمومی نخست وزیری:

۶۴۵

رود ارونند ۶ اروندرود

رود کارون: ۲۹۰

رودخانه سیروان: ۲۵۱

روستای چمپاره او(بانه):

۴۷۴

روستای غیبی سور(دیواندره):

۳۶۲

روستای قره داغ(صائین دژ):

۵۱۷

روستای کله گاوی:

۴۴۴

روستای مارد(آبادان):

۴۱۲

روستای نکیوان(اشنویه):

۴۴۴

زنجان: ۷۵۳

ساری: ۷۱۲

سالروز مشروطیت: ۵۹۷، ۵۹۹

ستاد انتخابات قم:

۷۳۵

ستاد پشتیبانی جنگ:

۴۷۱

ستاد تبلیغات جنگ:

۲۸۱، ۵۸۶، ۶۵۰، ۶۸۲

سردشت: ۲۴، ۲۰۹، ۲۶۲، ۳۲۸، ۴۴۴، ۴۹۹، ۷۶۳، ۷۷۱

سفارت ایران در بروکسل:

۷۷۸، ۷۷۹

سفارت ایران در بن:

۶۶۲

سفارت ایران در پاریس:

۷۳۷

سفارت ایران در خرطوم:

۶۹۶، ۷۰۲

سفارت ایران در دمشق:

۷۰، ۷۴، ۸۸، ۸۹، ۹۶، ۱۸۷، ۲۲۲، ۷۵۹، ۷۶۰

سفارت ایران در کویت:

۳۵۳

سقر: ۱۴۲، ۳۲۸، ۳۳۴، ۴۲۱، ۴۹۹، ۷۲۰، ۷۷۱

سلماس: ۲۶

سمنان: ۱۵۴

سمنان سفیران و کارداران ایران در امریکا و اروپا: ۴۷۴

سنندج: ۳۲۳، ۳۲۸، ۵۷۳

سومار: ۴۲، ۲۵۹، ۲۸۱، ۳۴۷، ۳۶۰، ۳۷۷، ۴۸۷، ۶۸۸

سومار غرب: ۶۸۸

سیستان و بلوچستان:

۴۴۵

شتار (پاوه): ۷۰۷

شرکت توانیر کرمان:

۶۴۳

شرکت ملی نفت ایران:

۶۵۵، ۶۷۹، ۷۰۵، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۵۸

شرکت نفت شهرستان قم:

۶۷۹

شمیرانات: ۴۷۱، ۶۵۱

شنیمان (پاوه): ۷۰۷

شورای انقلاب: ۷۶۹

شورای تبلیغات اسلامی اصفهان: ۴۲۰

شورای عالی دفاع:

۳۵، ۴۳، ۴۵، ۵۵، ۱۵۵، ۱۸۲، ۲۰۶، ۲۱۴، ۲۲۱، ۵۱۶، ۶۵۰، ۶۶۳

شورای عالی قضایی:

۲۹۲، ۳۶۴، ۶۰۶

شهر ری: ۴۷۱، ۶۵۱

شهرستانی ایران: ۷۲۰، ۷۳۷

شهرستانی مهاباد: ۶۹۴

ص: ۸۶۱

شهرک زیوه (ارومیه): ۲۵، ۲۵۱، ۲۸۸، ۳۹۸

شهرک ولی عصر (عج) (جاده ساوه): ۶۴۳

شیراز: ۲۱۰، ۳۸۴

صائین دژ: ۴۱، ۶۲۶، ۷۰۶، ۷۱۹

صالح آباد (مهاباد): ۶۹۴

صحن حضرت معصومه (س): ۷۳۵

طبس: ۷۳، ۱۹۶

فرمانداری سردشت: ۲۶۲

فرودگاه بندرعباس: ۶۲۰

فرودگاه مهرآباد (تهران): ۱۹۲، ۳۲۹، ۵۲۹

فیروزکوه: ۴۷۱، ۶۵۱

قریه جامیزان (ارومیه): ۶۸۸

قزوین: ۲۱، ۱۰۳، ۱۵۳، ۲۳۳، ۶۸۱، ۷۵۳

قصر شیرین: ۱۷۱، ۲۵۹، ۶۸۸

قم: ۱۱۴، ۲۳۸، ۳۶۴، ۴۷۱، ۴۹۵، ۵۴۶، ۶۳۸، ۶۷۹، ۷۱۰، ۷۱۶، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶

قوه قضائیه: ۳۴۳، ۳۶۳، ۳۷۴، ۳۷۵

قوه مجریه: ۳۴۳

کارخانه قند منطقه تمرچین: ۳۷۲

کاشان: ۲۱، ۱۰۳

کپورخال (انزلی): ۷۶۰

کتابخانه بسیج کپورچال (بندر انزلی): ۷۶۰

کرج: ۴۷۱، ۴۹۵، ۵۷۴، ۵۷۵، ۶۵۱، ۷۵۳

کردستان: ۳۹، ۸۹، ۱۸۱، ۲۰۰، ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۴۱، ۳۰۱، ۳۱۹، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۴۰، ۴۰۳، ۴۵۸، ۵۳۳، ۵۷۴، ۵۷۵

۵۷۶، ۶۲۲، ۶۶۳، ۷۱۳، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۳۸، ۷۵۴

کرزان: ۴۶۲

کرمان: ۲۱، ۶۴۳

کرد: ۲۵

کمیته انقلاب اسلامی: ۲۹۰، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۲۱، ۷۲۰، ۷۳۸

کمیته حمایت از اسیران و مفقودان ایرانی: ۶۴۷

کمیته مرکزی رشت: ۶۴۳

کمیسیون امور دفاعی مجلس شورای اسلامی: ۶۱۵

کمیسیون برنامه و بودجه مجلس شورای اسلامی: ۶۳۶، ۶۵۴، ۶۵۵

کمیسیون ویژه دولت: ۷۰۵

کن (تهران): ۱۰۳

کهریزک: ۱۰۳

گزبرخوار: ۱۰۳

گناوه: ۵۰۲

گیلان غرب: ۲۵، ۱۲۱، ۱۵۳، ۲۲۸

لار: ۶۶۲

مجلس خبرگان: ۵۹، ۴۳۸

مجلس شورای اسلامی: ۲۸، ۴۵، ۵۶، ۱۰۶، ۱۴۴، ۱۵۳، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۹، ۱۹۲، ۲۴۴، ۲۵۳، ۲۵۷، ۲۸۳، ۲۹۴، ۳۲۶، ۳۴۰، ۳۹۷،

۴۵۵، ۴۵۶، ۴۹۲، ۶۰۶، ۶۲۲، ۶۳۰، ۶۳۶، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۰، ۶۹۳، ۷۷۳

محمره (نام قدیم خرمشهر): ۳۶۸

مراغه: ۹۰، ۴۶۹، ۶۸۱، ۷۰۰

مرکز گسترش خدمات تولیدی و عمران شهرستان اصفهان: ۷۵۲

مریوان: ۱۴۲، ۱۸۰، ۲۰۹، ۲۴۱، ۳۱۶، ۳۲۳، ۳۲۸، ۴۴۵، ۴۵۸، ۴۹۹، ۵۷۳

مسجد سلیمان: ۲۱، ۱۰۳، ۱۲۱، ۳۳۷

مشهد: ۶۳۸

مقر ریاست جمهوری: ۷۵۳

ملایر: ۷۱۰

منطقه پله کی (بین بانه و مریوان): ۳۱۶

منطقه سارال (شمال سندج): ۳۳۵، ۳۶۲

منطقه قلعه مرغی تهران: ۴۷۱، ۷۳۷

موسیان: ۳۸۵

مهاباد: ۲۰۹، ۳۲۸، ۳۸۷، ۴۴۴، ۶۹۴

مهران: ۳۳۶، ۶۷۳

میاندوآب: ۵۱۸

میانه: ۳۲۳

میدان ابوذر (تهران): ۴۷۱

میدان رسالت (تهران): ۶۷۹

میدان فردوسی (تهران): ۳۵۸

میدان نفتی سروش (کوروش): ۴۶۱، ۲۸

نقده: ۶۰۹، ۴۹۹، ۲۰۹

نماینده گی ایران در جده: ۷۳۴

نماینده گی ایران در ریاض: ۷۳۴

نماینده گی ایران در لبنان: ۵۹۳

نهایند: ۱۰۳، ۲۱

نواکره: ۲۵

نیروگاه ۱۲۰۰ مگاواتی خوزستان: ۲۹۰

نیروگاه ۱۷۶۰ مگاواتی نکا (شهید سلیمی): ۳۸۳

نیروگاه ۳۸۷ مگاواتی تبریز: ۳۸۳

نیروگاه ۵۴۰ مگاواتی رامین اهواز: ۳۸۳

نیروگاه ۸۰۰ مگاواتی (شهید منتظری) اصفهان: ۳۵۰، ۲۹۰، ۳۸۳

واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم: ۶۳۸، ۷۱۶، ۷۳۶

ورامین: ۴۷۱

وزارت ارشاد اسلامی: ۵۱۱، ۵۱۲، ۶۵۵

وزارت اطلاعات: ۲۹۲، ۶۲۰، ۷۱۱، ۷۲۰

وزارت برنامه و بودجه: ۳۸۳

وزارت خارجه ایران: ۲۴، ۵۹، ۶۲، ۹۷، ۲۳۸، ۲۴۷، ۴۱۴، ۴۳۶، ۵۱۰، ۵۵۵، ۶۱۵، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۹۳، ۶۹۹، ۷۰۹، ۷۴۹، ۷۵۹

ص: ۸۶۲

۷۸۴، ۷۸۲، ۷۸۱

وزارت دفاع: ۲۷۴، ۵۰۹

وزارت راه و ترابری: ۷۰۵

وزارت سپاه پاسداران: ۳۵۸، ۷۰۶

وزارت صنایع سنگین: ۷۰۵

وزارت کار: ۳۳۶

وزارت کشاورزی: ۷۲۰

وزارت کشور: ۲۹۲، ۳۲۶، ۵۹۱

وزارت نفت ایران: ۵۱، ۶۳۶، ۶۵۵، ۷۱۵، ۷۴۳

وزارت نیرو: ۲۹۰، ۳۸۳

هرمزگان: ۲۱۹، ۶۸۸، ۷۰۵

هلال احمر: ۲۹۰

همدان: ۷۰۰

هوایمایی جمهوری اسلامی ایران: ۵۵۶، ۶۴۷

هویزه: ۳۲۰، ۳۵۷، ۵۱۸، ۵۷۶، ۷۲۲

هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری: ۶۰۵، ۶۰۶

یزد: ۶۸۱، ۷۱۲

مکان ها و مناطق عملیاتی

آبادان: ۱۲۱، ۱۳۰، ۱۵۲، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۲۰۹، ۳۳۰، ۴۱۲، ۴۷۳، ۵۰۴، ۶۰۳، ۶۴۲، ۷۰۵، ۷۱۸

آبراه اعظم: ۱۱۵

آبراه امام علی(ع): ۳۰۴

آبراه تبوک: ۳۰۴، ۶۵۸

آبراه حمزه سیدالشهدا: ۳۰۴

آبراه خیطه: ۱۱۵، ۱۱۶

آبراه صف: ۱۱۵

آبراه کساره: ۲۴۹

آبراه محمد رسول الله(ص): ۳۰۴

آبراه مشروع: ۱۲۹، ۱۴۱

آبراه معارج: ۱۱۵

آبراه نهروان: ۱۱۵، ۱۲۹

ابوالخصیب: ۲۱۸

ابو ذکار(هور): ۳۵۷

ارتفاع ۱۰۰(دهلران): ۳۷۶

ارتفاع ۱۲۸(دهلران): ۳۷۶

ارتفاع ۱۳۷(دهلران): ۳۷۲، ۳۷۶، ۳۸۵

ارتفاع ۱۴۵(چنگوله): ۷۱۷، ۷۱۸

ارتفاع ۱۵۰(چنگوله): ۷۱۷، ۷۱۸

ارتفاع ۱۹۴(دهلران): ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۶، ۳۸۵

ارتفاع ۲۱۴(دهلران): ۳۷۶

ارتفاع ۲۱۶(دهلران): ۳۳۶، ۳۷۲، ۳۷۶، ۳۸۵

ارتفاع ۴۰۲ (سومار): ۴۲

ارتفاع ۸۳۰ (سیدکان): ۳۸۸، ۳۹۹، ۴۱۱، ۴۱۸، ۵۳۱

ارتفاع ۱۶۳۶ (منطقه سیدکان): ۵۲۶، ۵۲۸

ارتفاع ۱۶۷۲ (منطقه سیدکان): ۵۳۴، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۵۲، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۹

ارتفاع ۱۸۵۷ (منطقه سیدکان): ۴۱۷

ارتفاع ۱۹۳۱ (منطقه سیدکان): ۵۳۴، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۶۱

ارتفاع ۱۹۳۶ (منطقه سیدکان): ۵۰۶، ۵۱۷، ۵۲۸، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۶۲

ارتفاع ۱۹۷۶ (منطقه سیدکان): ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۶۲

ارتفاع ۲۰۰۲ (منطقه سیدکان): ۴۱۲، ۵۳۱

ارتفاع ۲۲۷۷ (منطقه سیدکان): ۴۲۵

ارتفاع ۲۵۱۹ (منطقه حاج عمران): ۴۰۸

ارتفاع باشکین: ۴۱۸

ارتفاع بیرکم: ۳۸۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۱۱

ارتفاع ژارا: ۵۲۶

ارتفاع سر پیران: ۶۴۲

ارتفاع سربله: ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۳۸۷، ۴۰۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۴، ۴۱۷، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۰، ۴۷۳، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۴۴، ۵۴۷

۵۴۸، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۹، ۵۷۰

ارتفاع سرخیات: ۵۳۱، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۴۴، ۵۴۷، ۵۵۰، ۵۶۹

ارتفاع سراسپندار: ۳۸، ۳۹، ۳۸۸، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۷، ۴۳۰، ۴۴۲، ۴۶۸، ۴۷۳، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۴۷، ۵۶۳، ۵۶۹، ۵۷۰

ارتفاع سرسگر: ۵۳۱، ۵۴۷

ارتفاع سرهاجری: ۴۰۰، ۴۱۱، ۵۳۱، ۵۳۴

ارتفاع سرهویز: ۳۸، ۳۹، ۱۱۵، ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۴۲، ۵۰۶، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۹، ۵۷۰

ارتفاع عبدالرزاق (تکاب): ۷۱۹

ارتفاع غربی سربله (سرهویز): ۳۸۷، ۴۰۰

ارتفاع کارگزین: ۲۰۱، ۳۸۸

ارتفاع کله قندی: ۴۲۵

ارتفاع (ارتفاعات) گردشوان: ۲۰۷، ۴۱۸، ۵۳۱

ارتفاع گلازرده: ۴۱۴، ۴۳۰

ارتفاع گوشینه: ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۳۸۸، ۳۸۷، ۴۰۰، ۴۱۱، ۴۱۴، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۷۳، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۳۳، ۵۴۸، ۵۷۰

ارتفاع گیسکه: ۴۲، ۳۴۷، ۴۸۸

ارتفاع لولان: ۵۷۱

ص: ۸۶۳

ارتفاعات ۱۷۲ (منطقه شرهانی): ۳۶۰، ۳۷۶

ارتفاعات ۱۷۵ (منطقه شرهانی): ۳۶۰

ارتفاعات ۱۸۳۶ (منطقه سیدکان): ۳۹۹

ارتفاعات ۲۰۸: ۳۳۶

ارتفاعات ۴۰۲ (معروف به کله شوان): ۳۶۰، ۴۸۷

ارتفاعات بریزین، یال بریزین: ۲۰۶، ۳۸۷، ۴۰۰، ۴۱۱، ۵۳۱

ارتفاعات حسن بیگ: ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۱۸، ۴۲۰

ارتفاعات حصاروست: ۴۰۰، ۴۱۲، ۴۱۴، ۴۳۰، ۵۳۱

ارتفاعات زین پیشه: ۳۹۹

ارتفاعات سربولی: ۲۶۲، ۵۲۶

ارتفاعات شوی سر (باختران): ۶۹۶

ارتفاعات عین منصور: ۳۳۶

ارتفاعات کلاشین: ۲۰۱، ۲۰۵

ارتفاعات گرمه: ۲۰۵

ارتفاعات گلاله: ۲۰۶

ارتفاعات نواکره کوند (کوه نور): ۲۸۸

ارتفاعات هاجر: ۳۹۹

اردوگاه عین خوش: ۳۶۹

اروند رود: ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۴۰، ۱۳۰، ۱۵۲، ۱۷۰، ۱۹۹، ۲۳۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۷۳، ۴۲۲، ۴۵۰، ۵۰۴، ۵۷۵، ۶۰۳، ۶۴۱

۶۴۲، ۶۵۶، ۶۶۱، ۷۸۰

اشنویه: ۲۶، ۲۰۵، ۲۰۶، ۳۶۳، ۳۷۸، ۳۹۸، ۴۴۴، ۴۵۸، ۴۹۹، ۶۰۹، ۷۶۳

الابيض (هور): ۶۶۱

البيضه ٭ روستای البيضه

الحسان: ۱۱۵، ۱۳۱، ۱۴۱

القشله (غرب اروند): ۶۴۲

الكساره: ۱۲۹

ام الطيره: ۴۸۴، ۴۸۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۰۵

ام القصر: ۱۳۱

ام النعاج ٭ دریاچه ام النعاج

ام الورد (هور): ۶۶۱

بارزان: ۳۹۸

بانہ: ۱۸۰، ۳۱۶، ۳۳۴، ۴۷۴، ۶۰۹

بخشدارى شهابی: ۲۱۸

برکه مختار (در هورالهوریزه): ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۹، ۱۴۱، ۴۳۰

بستان: ۵۱۸

بندر ام القصر: ۶۴۲

بوکان: ۳۲۸، ۴۵۸، ۶۵۱، ۷۷۸

بیاره (منطقه): ۶۱۷

پادگان سیدکان: ۵۳۱

پاسگاه ابوذرک: ۴۱، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۶

پاسگاه ابولیله: ۴۱، ۱۱۸، ۱۲۶

پاسگاه الیج: ۴۱، ۳۰۳، ۳۰۴، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۵۰، ۷۲۱

پاسگاه بالای دهنه قاچاقچی: ۴۸۴

پاسگاه بلاله: ۳۰۴، ۶۰۵، ۶۵۰

پاسگاه بوبیان: ۴۰۳

پاسگاه ترابه: ۱۱۵، ۱۲۶، ۱۲۹، ۶۰۸

پاسگاه خسر سوده: ۴۸۴

پاسگاه دوله شریف: ۲۸۱

پاسگاه زید: ۴۱، ۴۹۵

پاسگاه شرهانی: ۴۲، ۳۶۰، ۳۸۸

پاسگاه شط علی: ۱۱۵، ۱۲۶

پاسگاه شیب (جزابه): ۳۶۹

پاسگاه صفوان: ۷۰۸

پایگاه آرمرده: ۱۸۱

پایگاه حاج بایرم (محور مهاباد - سردشت): ۷۶۳

پایگاه خورنوازان (مریوان): ۲۴۱

پایگاه سرخات (محور مهاباد - سردشت): ۷۶۳

پایگاه سیلو: ۲۱۰

پایگاه شهید جعفریان (محور ارومیه - اشنویه): ۶۸۱

پایگاه شورجم سردشت: ۷۶۳

پد غربی جزیره مجنون: ۳۰۳

پد خندق، جاده خندق (هور): ۴۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۶۰۵، ۶۵۰

پردینه (منطقه): ۶۱۷

پنج قله (منطقه): ۶۱۷

پنجوین: ۲۴۱، ۳۲۳، ۳۶۹، ۶۵۰

پیرانشهر: ۲۵، ۹۰، ۲۰۵، ۲۰۹، ۲۱۰، ۳۲۳، ۳۲۸، ۳۷۲، ۳۹۱، ۴۰۳، ۴۲۰، ۴۴۴، ۴۷۰، ۴۹۹، ۶۰۹، ۶۹۶، ۷۷۸

تازیان: ۱۸۰، ۱۸۱

تبوک: ۲۴۱

تپه ۱۷۵ (منطقه شرهانی): ۳۸۸

تپه ۳۱۰۵ (پنجوین): ۲۴۱

تپه دوقلو (چنگوله): ۷۱۷، ۷۱۸

تپه رزمی (فکه): ۷۴۲

تپه شتری (فکه): ۷۴۲

تپه شیری (فکه): ۷۴۲

ترابه: ۴۱

تکاب: ۵۶۳، ۶۰۹، ۶۲۶، ۷۰۶، ۷۱۹

تنگه انیزه: ۳۷۲

جاده استراتژیکی بصره - بغداد: ۳۳۰

جاده بیمضرته: ۲۰۷

جاده جوانرود: ۶۵۱

جاده قفاص: ۶۴۲

جاده مریوان: ۷۶۳

جاده مهران - دهلران: ۳۳۶

جزیره بویان: ۱۷۰، ۶۴

ص: ۸۶۴

جزیره جنوبی: ۷۰۴، ۲۵۰

جزیره سهیل: ۴۵۰، ۴۴۴، ۴۴۳

جزیره قطعه: ۴۵۰، ۴۴۴، ۴۴۳، ۴۰

جزیره مجنون: ۷۰۸، ۴۳۲، ۲۵۹، ۲۵۰، ۴۲

جزیره مینو: ۶۵۰، ۴۳۲، ۱۸۰، ۱۷۰

جزیره سهیل: ۴۰

جلدیان: ۳۶۳

جنوب نوار مرزی موسیان: ۳۶۰

چرابه: ۳۶۹، ۲۹۰، ۲۰۰

چمپاله: ۱۴۲

چنگوله: ۷۴۸، ۷۱۷، ۴۱

چوارتا(منطقه): ۶۱۷

چومان مصطفی: ۳۹۹

حاج عمران: ۴۷۰، ۴۰۸، ۳۷۲، ۲۰۶، ۹۰، ۲۵

حاشیه اروند رود: ۶۴۱، ۶۰۳

حلبچه: ۲۱۸، ۱۳۳

خرمال: ۱۵۳

خرمشهر: ۶۵۰، ۶۲۷، ۴۷۴، ۳۶۸، ۳۳۰، ۲۳۹، ۱۷۴، ۱۵۲، ۱۲۱، ۹۸

خسروآباد: ۲۹۰، ۲۳۱، ۱۵۲، ۳۳

خور عبدالله: ۶۴۲، ۳۷۹، ۱۳۱

دره توتمان: ۳۲۳

دره سیاه: ۳۳۶

دریاچه ام النعاج: ۴۱، ۱۹۹، ۲۰۴، ۴۸۳، ۵۰۵، ۵۳۵، ۵۹۹، ۶۶۱

دشت عباس: ۴۰۸

دهکده فرح آباد(دهلران): ۳۶۹

دهلران: ۴۱، ۲۵۱، ۲۶۰، ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۸۵، ۸۱۴، ۸۱۸، ۸۱۹

رأس البیشه: ۱۷۰، ۲۹۰، ۲۹۱، ۴۹۸

رأس العيد: ۴۵۹

رمادی: ۲۲۷

روبانوک: ۴۰۰

رودخانه بهمن شیر: ۳۵، ۱۳۰، ۱۵۲، ۲۳۰، ۲۳۱، ۶۰۳، ۶۴۱، ۶۴۲

رودخانه دویرج: ۷۴۲

رودخانه میمه: ۲۵۹، ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۷

روستای آلبوعفری شمالی(دشت آزادگان): ۵۸۶

روستای ابولیله: ۱۱۵، ۱۱۶

روستای البیضه، منطقه البیضه(هور): ۴۱، ۱۱۵، ۱۲۵، ۱۲۹، ۱۴۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۲۴۹، ۳۰۴، ۶۰۵، ۶۲۶

روستای الزجیه(هور): ۱۱۵، ۱۴۱

روستای الواتان(سردشت): ۷۷۱

روستای بهار بقده(سقز): ۷۲۰

روستای تازه آباد: ۴۵۸

روستای جفرخانی: ۲۰۵

روستای چومان: ۲۱۸

روستای حاجی همدان: ۲۰۵

روستای خواجه علی: ۴۵۸

روستای خورمال: ۲۱۸

روستای دره دیان خوشکه: ۴۵۸

روستای رستم بیک: ۲۱۸

روستای رشده: ۱۴۲

روستای زرباطیه: ۲۱۸

روستای سیب سوار (کردستان): ۳۳۴

روستای سیدصادق: ۲۱۸

روستای شاندری: ۲۱۸

روستای شاه نشین: ۴۵۸

روستای شهابی: ۲۱۸

روستای عبدالصمدی: ۲۰۵، ۴۵۸

روستای عیوله: ۲۰۵

روستای غیبی سور: ۲۰۵

روستای قامیشاه: ۲۰۵

روستای قره بقره: ۲۰۵

روستای قوریچه: ۲۰۵

روستای کلیگران: ۲۰۵

روستای گاوکج علیا: ۲۰۵

روستای گرمه: ۲۰۵

روستای لولان: ۲۰۷

روستای مارد: ۳۴

روستای نرگسله: ۲۰۵

روستای هاوار گرم: ۴۵۸

روستای هوار: ۲۰۵

روستای والوان (پیرانشهر): ۲۵، ۳۷۲

روستای ول: ۲۰۵

سایت دزفول: ۶۰۲

سرپیران: ۴۱۱، ۶۱۷

سردشت: ۲۴، ۲۰۹، ۲۶۲، ۳۲۸، ۴۴۴، ۴۹۹، ۷۶۳، ۷۷۱

سروآباد: ۲۴۱

سنی هرات (منطقه): ۶۱۷

سه راه اوغلی (آذربایجان غربی): ۷۷۸

سورکوه: ۱۸۰

سومار: ۴۲، ۲۵۹، ۲۸۱، ۳۴۷، ۳۶۰، ۳۷۷، ۴۸۸، ۶۸۸

سیدکان (منطقه عملیاتی قادر): ۲۰، ۳۶، ۲۰۰، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۵۱، ۲۶۲، ۳۷۸، ۳۸۷، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۲، ۴۰۸، ۴۱۱،

۵۳۱، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۴۷، ۵۶۲، ۶۱۷، ۶۴۲

سيسون: ٤٨٤

شرق بصره: ٤٠٢، ٤٩٥، ٤٨١، ٧٤٨

شرق دجله: ١١٥، ٢٢٧، ٣٥٧، ٥٧٦، ٤٤٣، ٤٨١، ٧٢١، ٧٤٨

ص: ١٤٥

شرق میسان: ۷۴۸

شهرانی: ۲۱۶

شط الدوب: ۴۸۳

شلمچه: ۳۳، ۱۵۲، ۱۷۰، ۲۹۰، ۶۰۴

شنام (منطقه): ۶۱۷

شهرک ربط: ۲۶۲

شهرک زبیدات (مقابل نوارمرزی موسیان): ۳۸۸

شیار مالجه: ۳۳۶، ۳۷۶

شیخان: ۶۶۴

طبر: ۱۱۵، ۱۲۶

طوبله (منطقه): ۶۱۷

طیب: ۴۱، ۲۱۶

عین خوش: ۶۸۱

غرب اروندرود: ۴۴۳

فاو: ۳۲، ۳۹، ۶۴، ۱۱۵، ۱۲۵، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۵۲، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۸۰، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۹۰، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۱۲، ۴۵۰، ۵۰۴، ۵۰۵، ۶۴۱،

۶۴۲، ۶۴۹، ۶۵۰، ۷۰۴، ۷۵۵

فدک (منطقه): ۳۴

قصر شیرین: ۱۷۱، ۲۵۹، ۶۸۸

قله ۱۹۱۰: ۵۶۹

قله ۱۹۳۱: ۵۶۲، ۵۶۹

کارخانه نمک (فاو): ۲۹۰

کانال پرورش ماهی: ۴۰۳

کانی چناره: ۳۲۳

کانی سیف: ۲۴۱

کوشک: ۲۹۰

کلاشین: ۴۵۸، ۳۹۹، ۳۷۸، ۳۶۳

کوشینا: ۴۵۹

کوه سپارز (جلدیان): ۳۶۳

گاو کش (منطقه): ۶۱۷

گردسنگان: ۳۹۸

گلاله: ۳۹۹

مالت الهویه (هور): ۲۰۴

ماماخلان: ۱۴۲

محور ارومیه - اشنویه: ۶۸۱

محور اشنویه - کلاشین: ۳۸۷، ۳۶۳

محور امام علی (ع): ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۲۶

محور پاوه - نور - شیخ لنگه: ۶۶۴

محور پنجوین: ۳۲۳

محور حمزه سیدالشهدا: ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۲۶

محور دره توتمان: ۳۲۳

محور دهلران - طیب: ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۷

محور سپاه چهارم عراق: ۷۴۸

محور سپاه دوم عراق: ۷۴۸

محور سپاه سوم عراق: ۷۴۸

محور سوته - بسطام: ۳۶۲

محور شراهانی: ۳۸۶

محور شط علی: ۳۰۳، ۶۰۴

محور شمالی فکه: ۷۴۲

محور عملیات منطقه شمالی: ۷۴۸

محور کلاشین - بوکان: ۴۵۸

محور گلازرده: ۴۰۸، ۴۰۹

محور محمد رسول الله (ص): ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۲۶

محور مهاباد - سردشت: ۳۲۸، ۴۴۴، ۷۶۳

محور میانه (منطقه مریوان): ۳۲۳

محور میمه: ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۹

محور یال ارتفاع ۱۴۰: ۷۱۸

مرگه سور: ۴۱۱، ۶۶۴، ۷۰۷

مریوان: ۱۴۲، ۱۸۰، ۲۰۹، ۲۴۱، ۳۱۶، ۳۲۳، ۳۲۸، ۴۴۵، ۴۵۸، ۴۹۹، ۵۷۳

مناطق باتلاقی هویزه: ۳۵۷

مندلی: ۱۲۱، ۱۵۳، ۲۱۸

منطقه آق دره (توابع تکاب): ۶۲۶، ۷۰۶، ۷۱۹

منطقه بیات: ۳۳۶

منطقه حسینیّه (شمال خرمشهر): ۶۸۱

منطقه حیات: ۳۹۸

منطقه خور خوره (سارال): ۲۰۴، ۲۰۵، ۳۳۵

منطقه دره میانه: ۶۵۰

منطقه زید: ۴۰۲، ۴۰۳، ۶۵۰

منطقه سارال: ۲۰۴، ۳۳۵

منطقه سرشیو (سارال): ۲۰۴، ۳۳۵

منطقه سوتّه: ۲۰۵

منطقه شرهانی: ۶۵۰، ۷۰۴

منطقه شیلر: ۳۶۲

منطقه صائین دژ: ۴۱، ۶۲۶، ۷۰۶، ۷۱۹

منطقه عملیاتی بدر: ۱۱۵، ۳۰۴، ۶۰۵

منطقه عملیاتی خیر: ۱۱۵

منطقه عملیاتی قدس ۱: ۶۰۹

منطقه عملیاتی قدس ۳: ۳۶۹، ۳۷۶

منطقه عملیاتی قدس ۴: ۶۶۱

منطقه عملیاتی قدس ۵: ۶۵۰، ۶۵۱

منطقه فکه: ۶۵۰، ۷۴۲

منطقه کانی شیخ: ۲۶۰

منطقه لولان: ۳۹۸

مهران: ۳۳۶، ۶۷۳

میمک: ۶۷۳

میمه (جنوب دهلران): ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۹، ۲۶۰، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۶۹

نشکاش (مریوان): ۱۸۰

ص: ۸۶۶

نقده: ۲۰۹، ۴۹۹، ۶۰۹

نهر عنبر: ۴۲، ۳۶۰

نهرالصوه: ۴۸۶

نهروان: ۴۸۶

نوسود(منطقه): ۶۱۷

هود سيدخان: ۴۵۹

هور: ۱۸، ۲۰، ۲۳، ۳۶، ۴۱، ۴۲، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۶۱، ۱۸۰، ۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۵۰، ۴۸۳، ۴۹۴، ۵۱۸، ۵۳۴

هور الحمار: ۲۴۲، ۵۳۵، ۶۶۱

هور العظيم: ۵۳۵

هورالهويه: ۳۰۳، ۳۳۱، ۳۵۷، ۴۳۰، ۴۸۳، ۵۱۸، ۵۷۵، ۵۸۶، ۵۹۹، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۴۳، ۶۵۰، ۶۶۱، ۷۰۴

۷۲۱، ۷۰۵

هويه: ۳۲۰، ۳۵۷، ۵۱۸

يونيت: ۳۷۲

مکان ها و سازمان های عراق

ابوالخصيب: ۲۱۸

اربييل، استان اربيل: ۲۰۵، ۴۴۳، ۷۰۷

اردوگاه انبار: ۶۸۴

اردوگاه رمادی ۱: ۳۲۰، ۵۰۸

اردوگاه رمادی ۲: ۳۰۷، ۵۰۷

اردوگاه موصل ۱: ۳۱۹

العماره، عماره: ۴۱، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۶۱، ۲۱۶، ۴۸۳، ۶۵۱

الفلوجه: ۵۷۶

بابل (حله): ۳۹۱

بانی بنوک: ۱۴۲

بصره: ۴۱، ۱۱۶، ۱۲۱، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۴۱، ۱۴۷، ۱۶۱، ۲۱۶، ۲۴۲، ۳۳۰، ۴۲۲، ۴۶۹، ۵۰۹، ۵۲۰، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۷۶، ۶۵۱، ۶۵۶، ۷۴۸

بغداد: ۴۶، ۴۸، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۴، ۶۷، ۸۶، ۹۳، ۹۴، ۱۰۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۲۵، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۵۳، ۱۵۶، ۱۶۰، ۱۶۲، ۱۸۶، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۳، ۲۰۹، ۲۱۴، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۶، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۵۱، ۲۵۶، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۷۱، ۲۷۷، ۲۹۷، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۲۹، ۳۳۰، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۴۶، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۹، ۴۶۱، ۴۶۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۲۴، ۵۳۵، ۵۴۵، ۵۶۰، ۵۷۲، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۰، ۵۸۳، ۶۳۶، ۶۴۴، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۴، ۶۵۶، ۶۶۸، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۵، ۷۰۷، ۷۲۲، ۷۲۵، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۲، ۷۴۶، ۷۴۹، ۷۵۱، ۷۵۶، ۷۵۹، ۷۶۶

پایگاه سارکه: ۷۰۷

تمرچین: ۲۵

جاده مرگه سور - کوره تو: ۷۰۷

جاده بغداد - بصره: ۷۲۱

جاده دوله سر: ۴۹۹

جاده قلندر: ۴۹۹

جغراوا (واقع در دشت دیانا): ۴۹۹

حزب بعث: ۳۳۰، ۴۲۲، ۴۳۳، ۵۰۰، ۵۲۳، ۶۵۲، ۷۰۸

حوزه نفتی کرکوک: ۵۷۷

خانقین: ۱۲۱، ۲۱۸

دانشگاه قصر: ۹۰، ۱۵۹

دهوك: ۶۶۴

دوكان: ۱۴۲

ديانا: ۳۹۹, ۲۰۵

رودخانه فرات: ۶۶۱

زندان ابوغريب: ۵۷۷

سازمان امنيت عراق: ۶۹۰

سامره: ۱۲۱

سفارت عراق در بحرین: ۴۰۵

سفارت عراق در تونس: ۳۸۰

سفارت عراق در کويت: ۷۰۸

سفارت عراق در واشنگتن: ۵۶۰

شط الدوب: ۶۶۱

شهر کوره تو: ۷۰۷

شورای انقلاب عراق: ۴۴۵, ۴۷۰

طويله (شهرک): ۱۵۳, ۲۱۸

طيب (شهرک عراق): ۲۵۱, ۲۵۹, ۳۳۶, ۳۶۹, ۳۷۷

عراق، دولت عراق، رژیم عراق: در اکثر صفحات

فرودگاه بغداد: ۱۶۱

کاخ صدام: ۳۹۱

کاظمين: ۱۲۱

کربلا: ۱۰۶، ۱۲۱، ۳۹۱

کردستان(عراق): ۴۷۶، ۴۹۹، ۵۰۶، ۵۷۴، ۵۹۹

کرکوک: ۱۲۵

مجلس عراق: ۷۳۲، ۷۵۷، ۷۶۵

نجف: ۱۲۱

نوار مرزی عراق - کویت: ۷۰۸

وزارت بهداری عراق: ۴۷۰

وزارت خارجه عراق: ۴۸، ۵۳۵، ۵۳۶

وزارت دفاع عراق: ۶۹۱

هتل شرایتون: ۵۲۳

هتل مریدیان(بغداد): ۱۳۲

ص: ۸۶۷

کشورها، مکان ها و سازمان های تابعه

آذربایجان

- باکو: ۲۰۳

آرژانتین: ۱۷۸، ۲۵۱، ۳۷۳

- بوینس آیرس: ۲۵۲

- سانتیاگو: ۶۶۶

آلمان غربی: ۷۶، ۷۸، ۸۰، ۸۹، ۹۱، ۲۰۹، ۲۷۸، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۲۱، ۵۱۲، ۵۶۴، ۶۳۰، ۶۳۹، ۶۵۰، ۶۶۲، ۶۷۱، ۶۷۷، ۶۸۴، ۶۹۲

۷۱۳، ۷۲۱، ۷۵۷، ۷۶۰

- برمن: ۲۰۹، ۶۹۱

- بُن: ۸۰، ۳۲۱

- بندر نیوستار: ۲۰۹

- بیمارستان سنت الیزابت (در آلمان): ۹۱، ۵۶۴

- پایگاه هوایی راین ماین: ۲۹۹

- پلیس بُن: ۶۶۲

- فرانکفورت: ۷۶، ۲۷۹، ۲۹۸، ۲۹۹

- کلن: ۷۱۳

- کلینگهاوزن: ۵۶۴

- هامبورگ: ۱۹۱

آنگولا: ۵۳۶، ۷۶۷

- لوآندا: ۶۹۵، ۷۶۷، ۷۶۸

- اورشلیم: ۵۹۴، ۷۲۲

- تل آویو: ۱۹۴، ۳۱۴، ۳۴۵

- زندان اتلیت: ۲۶۹، ۲۸۵، ۳۴۵، ۴۶۷، ۷۰۱

- سفارت اسرائیل در تهران: ۶۱۹

- موساد (سازمان جاسوسی اسرائیل): ۵۷، ۲۷۷

اسکاتلند

- بندر گلاسکو: ۴۵۲

افریقای جنوبی: ۲۱۹، ۲۲۰، ۳۲۸، ۴۸۹، ۵۶۴، ۷۰۲

افغانستان: ۵۲، ۶۳، ۸۹، ۹۶، ۱۲۳، ۱۴۵، ۲۰۲، ۲۳۸، ۲۶۳، ۲۹۳، ۲۹۸، ۳۰۸، ۳۲۵، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۷، ۳۵۰، ۳۶۵، ۳۹۵، ۳۹۶

۴۴۹، ۴۶۴، ۵۵۵، ۵۹۸، ۶۱۵، ۶۵۷، ۷۵۲، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۷۷

- کابل: ۳۳۷

- هرات: ۳۳۷

اکوادور: ۳۶۴، ۵۰۲

الجزایر: ۴۷، ۹۶، ۱۱۸، ۱۸۶، ۱۸۷، ۲۳۹، ۲۸۷، ۳۱۹، ۴۱۵، ۴۸۱، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۳۹، ۵۷۴، ۵۷۵، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۳۲، ۶۳۷

۶۴۳، ۶۷۴، ۶۹۵، ۷۵۲

- الجزیره: ۶۴۶

- وزارت خارجه الجزایر: ۶۱۱

السالوادور: ۳۵۷

امارات متحده عربی:

۶۶، ۹۶، ۱۰۱، ۱۸۷، ۲۵۲، ۳۷۳، ۳۸۰، ۳۸۲، ۳۹۲، ۳۹۳، ۴۲۶، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۷۷، ۴۸۱، ۵۶۵، ۶۵۶، ۶۵۹، ۶۶۸، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲

۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۷

- ابوظبی: ۹۹، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۷۷، ۵۸۹

- دوبی: ۳۸۲، ۵۷۳، ۶۵۹

- شورای ملی امارت: ۷۶۵

امریکا، دولت امریکا: ۲۰، ۲۸، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۵۵، ۵۶، ۶۰، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۰، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۸، ۹۱، ۹۲، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۳۷، ۱۴۹، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۳، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۳، ۱۸۸، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۵۱، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۹۳، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۳، ۳۱۴

ص: ۸۶۸

۳۷۶، ۳۶۷، ۳۶۶، ۳۵۷، ۳۵۶، ۳۵۵، ۳۵۴، ۳۵۰، ۳۴۶، ۳۴۵، ۳۴۱، ۳۳۹، ۳۳۷، ۳۳۲، ۳۳۰، ۳۲۵، ۳۲۴، ۳۲۲، ۳۲۱، ۳۱۹، ۳۱۸،
۴۷۴، ۴۷۰، ۴۶۹، ۴۶۷، ۴۶۶، ۴۶۴، ۴۶۲، ۴۶۰، ۴۴۹، ۴۴۸، ۴۴۵، ۴۳۸، ۴۲۷، ۴۲۲، ۴۱۵، ۴۱۴، ۴۰۸، ۴۰۷، ۳۹۷، ۳۹۶، ۳۹۵،
۵۵۸، ۵۵۷، ۵۵۶، ۵۴۳، ۵۴۱، ۵۳۹، ۵۳۶، ۵۳۰، ۵۲۴، ۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۴، ۵۱۳، ۵۱۲، ۵۱۱، ۵۰۶، ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۸۸، ۴۸۲، ۴۷۵،
۶۰۱، ۵۹۹، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۵، ۵۹۴، ۵۹۰، ۵۸۹، ۵۸۷، ۵۸۲، ۵۸۱، ۵۸۰، ۵۷۸، ۵۷۷، ۵۷۵، ۵۶۸، ۵۶۷، ۵۶۶، ۵۶۰، ۵۵۹،
۶۵۷، ۶۵۶، ۶۵۰، ۶۴۶، ۶۳۹، ۶۳۵، ۶۳۴، ۶۳۳، ۶۳۲، ۶۳۱، ۶۲۹، ۶۲۸، ۶۲۱، ۶۱۹، ۶۱۸، ۶۱۵، ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱، ۶۱۰، ۶۰۵،
۷۳۹، ۷۳۱، ۷۳۰، ۷۲۲، ۷۲۱، ۷۱۱، ۷۱۰، ۷۰۳، ۷۰۱، ۷۰۰، ۶۹۹، ۶۹۳، ۶۸۵، ۶۷۵، ۶۷۱، ۶۷۰، ۶۶۹، ۶۶۶، ۶۶۵، ۶۶۳، ۶۵۸،
۷۸۱، ۷۷۹، ۷۷۶، ۷۷۵، ۷۷۰، ۷۶۴، ۷۵۹، ۷۵۸، ۷۵۷، ۷۵۱، ۷۴۶، ۷۴۰

- اتحادیه حقوق دانان امریکا: ۴۲۳

- اداره کمرگ امریکا: ۴۴۵، ۵۵۹، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۷۵۹

- ارتش امریکا: ۶۶۶

- اف.بی.ای: ۵۸۷، ۵۹۶، ۵۹۷، ۶۶۵، ۶۶۷

- انجمن وکلای امریکا: ۳۵۵

- ایالت بوستن: ۶۶۷

- ایالت شیکاگو: ۲۷۹، ۶۶۷

- ایالت فلوریدا: ۵۶۷، ۵۸۷، ۶۵۷

- ایالت ویرجینیا: ۵۸۷

- پلیس فدرال امریکا: ۶۰۵

- پنتاگون (وزارت دفاع امریکا): ۵۶۷، ۵۸۷، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۵۷، ۶۶۵، ۷۷۵

- دادستانی امریکا: ۶۰۵

- دانشگاه پرینستون: ۵۵۹

- دانشگاه جرج تاون: ۶۷۸

- سازمان سیا: ۷۹، ۸۰، ۳۰۰، ۳۱۸، ۳۵۶، ۶۲۹، ۶۳۹

- سانفرانسیسکو: ۵۸۷

- ستاد مرکزی نیروی واکنش سریع امریکا: ۵۶۷

- سفارت امریکا در بغداد: ۵۷۷

- سفارت امریکا در بیروت: ۷۴

- سفارت امریکا در تهران: ۲۷۴، ۳۰۵، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۵۸، ۶۵۶، ۶۶۳

- سفارت امریکا در کویت: ۴۱۷، ۵۸۱

- سن خوزه (کالیفرنیا): ۵۸۷

- سن دیه گو: ۴۱۳، ۶۱۱

- شرکت هواپیمایی پان امریکن: ۸۲، ۴۱۳

- شورای امنیت ملی امریکا: ۵۹۵، ۶۲۹، ۷۷۵

- فرودگاه شیکاگو: ۶۶۷

- کاخ سفید: ۲۲، ۷۹، ۸۴، ۱۸۲، ۱۸۳، ۲۴۶، ۳۱۸، ۳۳۲، ۴۹۳، ۵۱۹، ۵۹۵، ۶۰۰، ۶۲۹، ۷۱۱، ۷۳۹، ۷۷۵

- کالاباماس (کالیفرنیا): ۵۸۷

- کالیفرنیا: ۴۱۳، ۵۸۷، ۶۱۱

- کنگره امریکا (مجلس نمایندگان): ۴۶۷، ۵۰۷، ۵۱۴، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۸۱، ۶۱۸، ۶۲۸، ۶۵۷، ۶۶۲، ۶۶۳، ۷۱۰

- گمرک فرودگاه شیکاگو: ۶۶۷

- گمرک وزارت دادگستری امریکا: ۶۶۶، ۷۵۸

- لس آنجلس: ۴۸۱، ۶۶۷

- لیتون: ۶۶۷

- مجلس سنای امریکا: ۵۶۰

- مرکز مطالعات استراتژیک دانشگاه جرج تاون: ۷۴۵، ۵۸۰

- مک دیل (در فلوریدا): ۶۵۷

- میدل ایست فورس (نیروهای امریکایی مستقر در بحرین):

۶۵۷

- ناوگان امریکا در خلیج فارس: ۶۱۰

- نیروی واکنش سریع: ۵۶۷، ۶۵۷

- نیروی دریایی امریکا: ۲۸۵، ۴۱۳، ۷۶۳

- نیروی هوایی امریکا: ۶۶۶

- واشنگتن: ۲۶، ۲۹، ۸۱، ۸۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۸۶، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۸۵، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۹، ۳۱۳، ۳۲۰، ۳۳۲، ۳۳۹، ۳۴۵، ۳۵۵، ۳۶۶،

۴۷۷، ۴۹۳، ۵۶۰، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۱، ۵۸۷، ۵۹۶، ۶۰۰، ۶۱۱، ۶۵۹، ۶۹۸، ۷۱۶، ۷۲۷، ۷۵۷، ۷۵۸

- وزارت ترابری امریکا: ۳۱۳

- وزارت خارجه امریکا: ۲۹، ۴۶۶، ۵۲۵، ۵۵۸، ۵۶۰، ۶۳۲، ۶۶۳، ۶۶۵، ۶۹۹، ۷۱۳، ۷۱۶، ۷۴۶

- وزارت کشاورزی امریکا: ۴۶۰

- هیئت بررسی تاور، کمیسیون تاور (ماجرای مک فارلین):

۸۴، ۳۱۸، ۴۰۷، ۵۹۵، ۶۳۹

اندونزی: ۶۹۵

انگلیس (بریتانیا)، دولت انگلیس:

۲۸، ۸۰، ۸۲، ۱۰۹، ۱۷۳، ۲۱۲، ۲۱۹، ۲۳۷، ۲۴۶، ۲۷۳، ۲۷۶، ۲۸۲، ۲۹۴، ۲۹۷، ۳۰۱، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۹۲، ۳۹۵، ۴۰۸، ۴۱۳، ۴۲۳،

۴۲۴، ۴۲۷، ۴۳۸، ۴۴۸، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۷۹، ۴۸۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۹، ۶۲۰، ۶۳۰، ۶۵۷، ۶۷۷، ۶۸۵، ۶۹۳، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۵۱،

۷۷۴، ۷۵۹، ۷۵۸

- اسکاتلند یارد: ۷۵۸، ۶۶۶

- بانک نشنال وست مینستر: ۴۲۳

- پارلمان انگلیس: ۳۱۳، ۳۲۰

- تالار سلطنتی آلبرت (لندن): ۴۲۳

- حزب محافظه کار: ۴۳۷

- حوزه برنت دریای شمال: ۷۴۴

- سندیکای دریانوردان، لندن: ۲۸، ۵۷۲

- شرکت بیمه لویدز (لندن): ۲۱۹، ۳۸۲، ۳۸۳، ۵۷۳، ۵۹۳، ۷۵۵، ۷۷۹

- شرکت نفت انگلیس (بریتیش پترولیوم): ۴۲۷، ۵۷۳

- فرودگاه هیترو (لندن): ۳۲۰

- لندن: ۲۸، ۵۵، ۱۸۶، ۱۸۸، ۲۰۲، ۲۱۹، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۹۷، ۳۱۳، ۳۲۰، ۳۶۷، ۳۹۲، ۴۰۵، ۴۲۳، ۴۳۷، ۴۴۵، ۴۵۴، ۵۰۶،

۵۰۷، ۵۱۲، ۵۱۵، ۵۲۲، ۵۵۸، ۵۶۰، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۵، ۵۷۸، ۵۸۰، ۵۸۲

ص: ۸۶۹

۷۷۹، ۷۵۸، ۷۴۵، ۷۳۲، ۷۱۶، ۶۹۱، ۶۷۷، ۶۶۷، ۶۶۶، ۶۶۴، ۶۲۷، ۶۲۰، ۵۹۶

- مؤسسه تحقیقات استراتژیک (لندن): ۶۹۱

- مؤسسه جینز: ۷۷۹

- مجلس عوام انگلیس: ۴۳۷

- نیروی دریایی انگلیس: ۴۵۲

- وزارت خارجه انگلیس: ۳۹۲، ۲۱۹

ایتالیا: ۸۰، ۱۵۴، ۲۱۲، ۲۳۷، ۲۴۶، ۲۷۶، ۲۹۹، ۳۲۱، ۵۸۷، ۵۸۸، ۶۰۵، ۶۷۶، ۶۸۵، ۷۸۱

- رم: ۶۹، ۱۱۸

- شرکت سایپم: ۶۷۶

- وزارت خارجه ایتالیا: ۶۰۵

بحرین: ۲۹، ۳۰، ۵۷، ۶۶، ۶۸، ۳۷۳، ۳۸۰، ۳۸۲، ۴۰۵، ۴۵۵، ۵۲۲، ۵۷۳، ۵۸۷، ۶۵۷، ۷۱۶، ۷۲۸، ۷۴۵، ۷۵۶، ۷۶۷

- منامه: ۳۸۱، ۴۰۵، ۴۲۷، ۵۷۳

برزیل: ۲۴۳، ۶۷۹

بلژیک، دولت بلژیک:

۶۵۰، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۷۷، ۷۷۸

- بروکسل: ۴۷۷، ۵۱۵، ۷۷۸، ۷۷۹

- وزارت خارجه بلژیک: ۷۷۸

بلغارستان: ۳۱۹

- صوفیه: ۳۱۹

بنگلادش: ۱۳۷، ۵۹۸، ۷۵۲

بوتسوانا: ۴۸۱، ۵۱۲

پاکستان: ۱۰۱، ۱۱۲، ۱۳۷، ۱۸۸، ۲۴۲، ۳۱۱، ۳۳۷، ۴۰۵، ۴۱۴، ۴۲۵، ۴۴۵، ۴۵۶، ۴۹۳، ۵۵۵، ۵۸۲، ۵۹۶، ۵۹۸، ۶۵۷، ۶۷۱، ۶۹۲، ۷۳۲، ۷۵۲

- اسلام آباد: ۴۱۳، ۴۵۶، ۶۱۹

- پولیس پاکستان: ۴۱۳، ۴۵۶

- روالپندی: ۴۲۵

- کراچی: ۴۱۳، ۴۵۶

- کویتہ: ۴۰۵، ۴۱۴، ۴۲۵، ۴۵۶

- لاہور: ۸۲، ۴۱۳، ۴۵۶

- مجلس سنای پاکستان: ۴۲۴

- مجلس ملی پاکستان: ۴۲۴

پاناما: ۵۹۳

پروتیریا: ۲۱۱

تایوان: ۵۲۴

ترکیہ: ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۳۶، ۸۳، ۹۹، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۶، ۱۹۴، ۲۰۵، ۲۳۹، ۲۷۸، ۲۸۸، ۳۰۷، ۳۱۱، ۳۴۰، ۳۴۸، ۳۶۰، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۸۱، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۳۵، ۴۶۴، ۴۹۳، ۵۰۳، ۵۱۵، ۵۷۷، ۵۸۰، ۵۹۸، ۶۱۹، ۶۷۶، ۶۷۷، ۷۰۲، ۷۵۲، ۷۸۰

- آنکارا: ۸۳، ۱۵۶، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۹۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۶۷۶

- بندر یومورتالیکیک، ترمینال یومورتالیکیک: ۱۵۶، ۶۷۶

- پولیس ترکیہ: ۵۱۴

- شرکت تک فن: ۶۷۶

- شرکت کشتیرانی ترکیہ: ۳۶۰

- صليب سرخ تركيه: ٦٤٨

- وزارت خارجه تركيه: ٢٧، ٣٧٢، ٣٧٣

تونس: ٣٣٩، ٣٨٠، ٥٠٠، ٥٣٨، ٦٣٦، ٦٥٣، ٦٦٧

- ارتش تونس: ٣٨٠

- سازمان امنيت تونس: ٣٨٠

- وزارت خارجه تونس: ٣٨٠

چاد: ٢١١

چكسلواكي: ٧٠٩

- پراگ: ٧٠٩

چين: ١٨، ٤٥، ٤٦، ٥٢، ٥٣، ٥٤، ٥٦، ١٥٤، ١٦٣، ١٦٦، ١٨١، ٢٥٣، ٢٥٤، ٢٥٦، ٢٥٧، ٢٦٣، ٢٦٤، ٢٦٦، ٢٧٣، ٢٧٤، ٢٨٤، ٢٩٢، ٢٩٣، ٢٩٤، ٣٠٥، ٣١١، ٣١٨، ٣٢٩، ٣٣٠، ٣٣٧، ٣٣٨، ٣٤٠، ٣٤٠، ٣٤٥، ٣٦٥، ٣٩٣، ٣٩٤، ٣٩٥، ٣٩٦، ٤٧٩، ٥٨٨، ٥٩٦، ٦٩١، ٧٨١

- پكن: ٥٢، ٥٣، ٥٤، ٢٥٣، ٢٥٤، ٢٦٦، ٢٨٤، ٢٩٢، ٣٠٥، ٥٩٦

- شيان: ٣٩٦

ژاپن: ١٨، ٤٥، ٤٦، ٥٥، ٥٦، ٥٧، ٧٨، ٨٠، ٩٥، ٩٨، ١٢٠، ١٤٥، ١٦٦، ١٨١، ١٩٤، ٢٣٩، ٢٥٦، ٢٥٧، ٢٧٣، ٢٧٧، ٢٨٤، ٢٩٢، ٢٩٣، ٢٩٤، ٢٩٦، ٣٠٨، ٣٠٩، ٣١٦، ٣١٧، ٣١٨، ٣٢١، ٣٢٤، ٣٢٩، ٣٣٠، ٣٣٧، ٣٣٨، ٣٤٠، ٣٤٥، ٣٧٤، ٣٩٣، ٣٩٤، ٣٩٥، ٤٢٧، ٤٤٩، ٤٦٤، ٤٦٥، ٤٧٦، ٥٠٣، ٥١٤، ٥٨٨، ٥١٩، ٥٦٧، ٥٦٩، ٥٩٢، ٧٣٩، ٧٤٠، ٧٧٤، ٧٨٠، ٧٨١

- توكيو: ٥٤، ٥٥، ٧٨، ٢٥٧، ٢٩٤، ٢٩٦، ٢٩٧، ٣٠٩، ٤٥٩، ٤٦٤، ٤٥٤

- شركت سوميتومو: ٦٨٥

- شركت مارونبي: ٦٨٥

- شركت ميتسويشي: ٦٨٥

- شركت نيسان: ٥٥

- کاخ آکاسا کا: ۵۳، ۲۹۴

- وزارت خارجه ژاپن: ۲۵۶، ۲۹۶، ۳۰۹، ۳۲۴، ۴۴۶، ۴۸۰

سنگال: ۵۸۲، ۷۵۲

سوئد: ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۹۴

- استکهلم: ۱۸۸

سوئیس: ۲۶، ۹۳، ۹۷، ۱۹۴، ۱۹۶، ۲۱۹، ۲۲۴، ۲۲۶، ۲۳۸، ۲۴۲، ۲۴۶، ۲۶۹، ۶۹۲

- ژنو: ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۵۱۴، ۷۵۷

- مؤسسه مطالعات بین المللی ژنو: ۷۱۱

سودان: ۲۰، ۲۴۲، ۵۰۰، ۵۳۱، ۵۶۸، ۵۹۸، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۶، ۶۹۷، ۷۰۲، ۷۰۹

- خارطوم: ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۶، ۷۰۲، ۷۱۰

- سفارت سودان در تهران: ۶۹۷، ۷۰۲

- شورای موقت نظامی سودان: ۷۰۹

سوریه، دولت سوریه: ۱۸، ۴۵، ۴۷، ۵۰، ۵۱، ۵۷، ۶۶، ۶۷، ۷۰، ۷۳، ۷۵، ۷۶، ۸۸، ۸۹، ۹۴، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۴۸، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۲، ۱۸۶

ص: ۸۷۰

،۲۵۸ ،۲۵۶ ،۲۵۲ ،۲۴۶ ،۲۴۵ ،۲۴۴ ،۲۳۸ ،۲۳۷ ،۲۳۶ ،۲۳۵ ،۲۳۴ ،۲۳۳ ،۲۲۴ ،۲۲۳ ،۲۲۲ ،۲۱۵ ،۲۱۴ ،۲۱۳ ،۱۹۴ ،۱۸۸ ،۱۸۷
،۴۰۴ ،۳۹۳ ،۳۵۶ ،۳۵۵ ،۳۴۶ ،۳۳۲ ،۳۲۵ ،۳۱۹ ،۳۱۵ ،۳۰۵ ،۳۰۰ ،۲۹۹ ،۲۹۲ ،۲۸۶ ،۲۸۵ ،۲۷۹ ،۲۷۸ ،۲۷۷ ،۲۶۹ ،۲۶۸ ،۲۶۷
،۶۳۲ ،۶۳۱ ،۶۱۵ ،۶۱۴ ،۵۹۶ ،۵۸۲ ،۵۶۶ ،۵۶۵ ،۵۴۵ ،۵۳۹ ،۵۳۸ ،۵۳۷ ،۵۲۱ ،۵۱۹ ،۴۹۲ ،۴۶۴ ،۴۶۰ ،۴۴۷ ،۴۴۶ ،۴۲۳ ،۴۱۵
۷۶۰ ،۷۳۲ ،۷۱۰ ،۷۰۳ ،۶۹۹ ،۶۹۵ ،۶۹۲ ،۶۸۹ ،۶۷۴ ،۶۶۹ ،۶۶۷ ،۶۵۰ ،۶۴۳ ،۶۳۷ ،۶۳۶ ،۶۳۴ ،۶۳۳

– دمشق: ۵۱ ، ۷۰ ، ۷۸ ، ۸۸ ، ۹۹ ، ۱۱۹ ، ۱۸۷ ، ۲۱۴ ، ۲۲۰ ، ۲۲۲ ، ۲۳۵ ، ۲۴۶ ، ۲۶۷ ، ۲۶۸ ، ۲۶۹ ، ۲۷۷ ، ۲۷۸ ، ۲۷۹ ، ۲۸۶ ، ۲۹۸ ، ۲۹۹ ،
۳۰۰ ، ۳۳۳ ، ۳۴۹ ، ۴۱۵ ، ۴۴۷ ، ۴۵۹ ، ۴۶۵ ، ۴۷۶ ، ۵۳۸ ، ۶۱۴ ، ۷۵۹ ، ۷۶۰

– منطقه زینیه: ۵۹۴

سومالی: ۵۶۶ ، ۵۶۷ ، ۶۵۳

– نیروهای مسلح سومالی: ۵۶۷

شوروی، روسیه، روس ها، دولت شوروی: ۲۰ ، ۴۴ ، ۵۲ ، ۷۶ ، ۸۰ ، ۸۳ ، ۸۹ ، ۹۱ ، ۱۰۹ ، ۱۲۰ ، ۱۲۳ ، ۱۴۵ ، ۱۶۳ ، ۱۶۵ ، ۱۷۹ ، ۱۸۵
،۱۹۲ ، ۱۹۳ ، ۲۰۲ ، ۲۰۳ ، ۲۱۴ ، ۲۲۱ ، ۲۲۳ ، ۲۴۶ ، ۲۴۷ ، ۲۵۴ ، ۲۵۸ ، ۲۶۳ ، ۲۶۶ ، ۲۷۳ ، ۲۷۴ ، ۲۸۶ ، ۲۹۳ ، ۲۹۷ ، ۲۹۸ ، ۳۰۰ ، ۳۰۸
،۳۱۲ ، ۳۱۸ ، ۳۱۹ ، ۳۲۵ ، ۳۲۹ ، ۳۳۷ ، ۳۵۰ ، ۳۵۵ ، ۳۵۷ ، ۳۶۵ ، ۳۶۶ ، ۳۸۳ ، ۳۹۵ ، ۳۹۶ ، ۴۰۸ ، ۴۳۷ ، ۴۳۸ ، ۴۴۷ ، ۴۴۸ ، ۴۴۹ ، ۴۵۰
،۴۵۵ ، ۴۶۲ ، ۴۶۳ ، ۴۶۴ ، ۴۷۵ ، ۴۹۰ ، ۵۰۶ ، ۵۱۹ ، ۵۲۰ ، ۵۳۶ ، ۵۳۷ ، ۵۵۶ ، ۵۵۸ ، ۵۵۹ ، ۵۶۷ ، ۵۷۵ ، ۵۷۶ ، ۵۷۸ ، ۵۸۹ ، ۵۹۰ ، ۵۹۴
۵۹۸ ، ۶۵۶ ، ۶۵۸ ، ۶۶۹ ، ۶۷۰ ، ۶۹۲ ، ۶۹۳ ، ۷۰۲ ، ۷۰۳ ، ۷۱۰ ، ۷۲۱ ، ۷۲۳ ، ۷۵۲ ، ۷۶۱ ، ۷۷۰ ، ۷۷۵ ، ۷۷۷ ، ۷۸۱

– پارلمان شوروی: ۴۴۹

– حزب کمونیست شوروی: ۴۴۸

– دفتر سیاسی حزب کمونیست شوروی: ۴۴۷ ، ۴۴۸ ، ۴۴۹

– سفارت شوروی در تهران: ۳۶۵

– کرمیلین: ۱۵۵ ، ۲۱۴ ، ۷۱۱

– مسکو: ۵۱ ، ۱۸۶ ، ۲۱۳ ، ۲۲۱ ، ۲۵۱ ، ۲۹۷ ، ۲۹۸ ، ۳۱۹ ، ۳۳۰ ، ۳۶۶ ، ۴۳۷ ، ۵۷۶ ، ۵۷۷ ، ۶۹۲

شیلی: ۱۶۳ ، ۷۶۶

– مؤسسه کادوئن: ۱۶۳

عربستان، عربستان سعودی، دولت عربستان: ۲۰ ، ۲۸ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۵۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۲ ، ۶۳ ، ۶۴ ، ۷۸ ، ۹۶ ، ۹۷ ، ۹۸ ، ۹۹

٣٤٢ ، ٣٣٧ ، ٣٣١ ، ٣١٣ ، ٣١٢ ، ٢٨٥ ، ٢٧٨ ، ٢٧٧ ، ٢٥٤ ، ٢٤٢ ، ٢٢٦ ، ١٩٤ ، ١٩٢ ، ١٨٨ ، ١٨٧ ، ١٨٥ ، ١٤٨ ، ١٤٦ ، ١٤٥ ، ١٠١ ، ١٠٠ ،
٤٧٩ ، ٤٧٧ ، ٤٦٦ ، ٤٦٤ ، ٤٥٤ ، ٤٥٣ ، ٤٤٧ ، ٤٣٦ ، ٤٣٥ ، ٤٢٤ ، ٤٢٢ ، ٤١٥ ، ٤٠٨ ، ٣٨٢ ، ٣٨١ ، ٣٧٥ ، ٣٧٤ ، ٣٧٣ ، ٣٥٣ ، ٣٥١ ، ٣٤٧ ،
٥٧٣ ، ٥٦٦ ، ٥٦٥ ، ٥٦٠ ، ٥٥٧ ، ٥٥٦ ، ٥٥٥ ، ٥٤٤ ، ٥٤٣ ، ٥٣٨ ، ٥٣٧ ، ٥٢٣ ، ٥٢٢ ، ٥١٤ ، ٥١٢ ، ٥١١ ، ٥١٠ ، ٥٠٢ ، ٥٠١ ، ٤٨١ ، ٤٨٠ ،
٤٩٣ ، ٤٩٢ ، ٤٨٦ ، ٤٧٨ ، ٤٧٧ ، ٤٧١ ، ٤٦٧ ، ٤٥٩ ، ٤٥٨ ، ٤٥٤ ، ٤٥٣ ، ٤٤٤ ، ٤٣٧ ، ٤١٥ ، ٥٩٨ ، ٥٨٩ ، ٥٨٤ ، ٥٨٠ ، ٥٧٨ ، ٥٧٧ ، ٥٧٥ ،
٧٨٥ ، ٧٨٤ ، ٧٨٣ ، ٧٨٢ ، ٧٨١ ، ٧٨٠ ، ٧٧٤ ، ٧٧٣ ، ٧٧٠ ، ٧٦١ ، ٧٥٦ ، ٧٤٩ ، ٧٤٦ ، ٧٣٤ ، ٧٣٢ ، ٧٣١ ، ٧٣٠ ، ٧٢٩ ، ٧٢٨ ، ٤٩٩

- ابهاء: ٣٤٧

- بقیع: ٣٥١

- بندر رأس التوره: ٧٥٦ ، ٧٢٨

- بندر ینبع: ٥٨٠

- پلیس عربستان: ٣٥٢ ، ٣٥٣ ، ٤٥٩

- جدہ: ١٣٦ ، ٣٢٤ ، ٣٤٨ ، ٥١٢ ، ٥١٣ ، ٥٥٥ ، ٤١٩ ، ٤٧١ ، ٧٣٤ ، ٧٤٠ ، ٧٥١ ، ٧٥٢ ، ٧٨٢

- حجاز: ٧٤٠

- خط البطن: ٤٥٨

- ریاض: ٥٧ ، ٤٤ ، ١١٩ ، ٣٨١ ، ٤٥٤ ، ٥١٢ ، ٥٥٥ ، ٥٥٦ ، ٥٧٨ ، ٥٨٩ ، ٧٣٤

- شهر ملک خالد: ٤٧٧

- طائف: ٤٢٨ ، ٥١٢

- فرود گاہ جدہ: ٧٨٢

- کعبہ، مسجد الحرام بیت الله الحرام، خانہ خدا:

٣٥١ ، ٤٣٩ ، ٥١٠ ، ٥١١ ، ٥١٣ ، ٥٤٤ ، ٥٥٥ ، ٥٥٧ ، ٧٣٨ ، ٧٣٩ ، ٧٤٠

- مدینہ: ٤٠ ، ٤٢ ، ٣٥٣ ، ٥١٢ ، ٥١٣ ، ٥٥٦ ، ٥٥٧ ، ٤١٥ ، ٤٧٠ ، ٤٧١ ، ٧٠٠ ، ٧٣٤ ، ٧٨٢ ، ٧٨٥

- مسجد النبی: ٤٠ ، ٤٧٠ ، ٧٠٠

- مقر سازمان کنفرانس اسلامی در جده: ۷۵۲

- مکه: ۵۹، ۶۲، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۶۱۵، ۶۷۰، ۶۷۱، ۷۳۴، ۷۴۰، ۷۷۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۵

- منی: ۳۵۲

- نیروی دریایی عربستان: ۷۷۹

- وزارت آموزش و پرورش عربستان: ۶۵۹

- وزارت اطلاعات عربستان: ۶۵۹

- وزارت حج عربستان: ۶۱، ۷۸۴

- وزارت خارجه عربستان: ۶۱

- وزارت دادگستری عربستان: ۶۵۹

عمان: ۶۴، ۸۵، ۱۹۱، ۳۷۳، ۴۱۵، ۴۲۷، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۷۷، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۷۳، ۷۸۰

- نیروهای مسلح عمان: ۵۶۷

فرانسه، دولت فرانسه:

۲۰، ۴۴، ۸۶، ۸۸، ۸۹، ۱۲۳، ۱۳۷، ۱۶۳، ۱۹۳، ۲۱۲، ۲۲۲، ۲۶۷، ۲۷۳، ۲۹۴، ۲۹۹، ۳۰۸، ۳۱۳، ۳۲۱، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۹۵، ۴۲۲،
۴۶۳، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۱۲، ۵۱۵، ۵۷۶، ۵۷۸، ۵۸۱، ۵۸۷، ۵۹۶، ۵۹۸، ۶۱۱، ۶۱۸، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۴۲،
۶۶۶، ۶۷۱، ۶۷۷، ۶۸۲، ۶۸۵، ۷۲۱، ۷۲۸، ۷۴۹، ۷۵۷، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۷۹، ۷۸۱

- پاریس: ۸۷، ۱۸۶، ۱۸۹، ۲۴۳، ۲۷۷، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۸۰، ۴۷۶، ۴۹۳، ۴۹۴، ۵۱۱، ۵۴۰، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۹۲، ۶۹۴، ۷۰۰،
۷۰۱، ۷۳۷

- پست فرانسه: ۷۶۰

- سفارت فرانسه در تهران: ۶۲۹

ص: ۸۷۱

- سفارت فرانسه در سوریه: ۷۶۰

- سفارت فرانسه در کویت: ۴۷۷، ۵۸۱

- شرکت فرانسوی تامسون: ۲۰۹

- کاخ الیزه: ۶۲۹، ۶۳۱

- گمرک فرودگاه فرانسه: ۷۶۰

- وزارت خارجه فرانسه: ۴۹۴

فلسطین (بیت المقدس):

۲۰، ۴۷، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۶۶، ۶۸، ۷۳، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۵۵، ۱۶۲، ۱۸۴، ۱۹۵، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۵۱، ۲۶۴، ۲۶۷، ۲۷۶، ۲۷۷، ۳۰۸، ۳۴۶، ۴۰۵، ۴۱۵، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۶۵، ۴۸۲، ۵۱۵، ۵۳۰، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۶۶، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۹، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۶۷، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۹۹، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۱۳، ۷۵۲، ۷۶۶

- اراضی اشغالی فلسطین: ۷۵۲

- بندر حیفاء: ۱۹۷، ۲۲۴، ۲۳۸، ۳۴۵

- بیت المقدس (قدس): ۴۷، ۴۹، ۵۰، ۲۶۷، ۲۶۹، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۶، ۲۹۹، ۳۳۸، ۴۱۵، ۴۶۵، ۴۸۲، ۶۶۹، ۶۹۹، ۵۹۴، ۶۱۲، ۶۴۵، ۶۴۶

- سفارت فلسطین در تهران: ۶۱۹

- مناطق اشغالی سال ۱۹۶۷: ۷۱۳

- نوار غزه: ۷۱۳

فنلاند: ۸۳، ۲۶۹، ۵۸۹

- هلسینکی: ۸۳، ۵۸۹

قطر: ۲۸، ۳۷۳، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۵۵، ۵۰۲، ۵۹۳، ۶۵۹، ۷۵۵، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۷۷

- شعاع العالم (شمال قطر): ٧٦٤

کاستاریکا: ٣٥٧

کانادا: ٨٠، ٣٢١، ٥١٢، ٧٦٥

- اوتواوا: ٦٩٨، ٧٥٨

- مونترال: ٥١٢

کره شمالی: ٥٣، ٨٠، ٣١١، ٣٥٥، ٣٥٧، ٥٩٦

کنیا: ٤٣٦، ٤٥٣

- بندر مون باسای: ٤٥٣

- نایروبی: ٤٣٦

کوبا: ٨٠، ٣٥٥، ٣٥٧، ٣٧٦، ٥٤٥

- هاوانا: ٥٤٥

کویت، دولت کویت:

٢٠، ٦٤، ٦٥، ٦٦، ٦٧، ٧٦، ٩٩، ١٠١، ١١٢، ١١٩، ١٢٠، ١٤٦، ١٨٨، ١٩١، ١٩٤، ٢٠٩، ٢١٩، ٢٢٥، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٦١، ٢٩٢، ٣١٩،
٣٣٦، ٣٤٠، ٣٥٣، ٣٥٤، ٣٧٣، ٣٨٠، ٣٨٢، ٣٩٢، ٣٩٣، ٤٠٣، ٤٠٤، ٤٠٥، ٤٠٦، ٤٢٢، ٤٣٧، ٤٥٥، ٤٧٧، ٤٧٨، ٤٨٠، ٥٠١، ٥٠٢،
٥٢٢، ٥٢٩، ٥٣٨، ٥٥٢، ٥٥٣، ٥٥٤، ٥٥٥، ٥٦٥، ٥٧٥، ٥٧٧، ٥٨٠، ٥٨١، ٦١٠، ٦١٥، ٦١٨، ٦٥٣، ٦٥٤، ٦٧٣، ٦٧٧، ٦٧٨، ٧٠٨،
٧٢٨، ٧٢٩، ٧٣٢، ٧٤٦، ٧٥٦، ٧٥٧، ٧٦٤، ٧٦٥، ٧٦٦، ٧٧٠، ٧٧٤، ٧٧٥، ٧٧٦، ٧٨٠، ٧٨١

- ارتش کویت: ٧٠٨، ٧١٧، ٧٢٨، ٧٢٩

- انجمن معلمان کویت: ٥٥٢

- بندر شعبیه: ٢٥١

- پارلمان کویت: ٤٠٥، ٤٢٣، ٧٠٠، ٧٠٨، ٧٦٥

- پاسگاه العبدلی: ٧٠٨، ٧٠٩

- خیابان خلیج: ۳۸۰

- سفارت کویت در دمشق: ۱۱۹، ۱۲۰

- شرکت عرب یونایتد شپینگ: ۱۹۱، ۲۰۹

- کافه الشرق: ۴۷۸

- کافه سالمیه: ۴۷۸

- منطقه السیه: ۳۸۰

- منطقه الشرق: ۳۸۰

- وزارت خارجه کویت: ۶۵، ۲۱۹، ۳۵۳

- وزارت دفاع کویت: ۷۱۷، ۷۴۷

- وزارت کشور کویت: ۳۵۴، ۳۸۰، ۴۰۴

گابن: ۳۶۴، ۴۸۱، ۵۱۲

گامبیا: ۷۵۲

گینه: ۴۵۳، ۷۵۲

لبنان: ۲۰، ۵۰، ۵۱، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۸۰، ۸۳، ۸۷، ۹۶، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۵۵، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۲۰، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۶، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۶۴، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۶، ۲۷۹، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۳، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۳۲، ۳۳۹، ۳۴۵، ۳۵۰، ۳۵۴، ۳۵۶، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۹۶، ۴۰۶، ۴۱۵، ۴۳۴، ۴۸۲، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۵۹، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۸، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۲۵، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۴۳، ۶۷۰، ۶۷۴، ۷۰۱، ۷۳۲، ۷۷۷

- ارتش لبنان: ۶۳۵

- بعلبک (واقع در دشت بقاع): ۱۹۷، ۵۶۷، ۵۸۰، ۵۹۴

- بندر صیدا: ۱۸۸

- بيروت: ٦٩، ٧٠، ٧٣، ٧٥، ٧٧، ٧٩، ٨٣، ٨٨، ١١٨، ١٤٩، ١٥٥، ١٥٦، ١٥٧، ١٦٢، ١٦٦، ١٩٤، ١٩٦، ٢١٣، ٢٢١، ٢٢٢، ٢٢٣، ٢٢٤، ٢٢٥، ٢٣٦، ٢٣٨، ٢٤٥، ٢٤٦، ٢٥٢، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٩، ٢٧٦، ٢٨٥، ٢٨٦، ٢٩٩، ٣٠٠، ٣١٤، ٣١٨، ٣٢١، ٣٢٥، ٣٣٨، ٣٥٥، ٣٥٦، ٣٦١، ٤٠٧، ٤٦٧، ٤٦٧، ٤٨٤، ٤٩٨، ٥٩٩، ٥٩٩، ٦٣٠، ٦٥٩، ٦٦٥، ٦٧٧، ٦٩٢، ٦٩٧، ٧٣٩، ٧٤٠، ٧٧٠، ٧٧٤

- جنوب لبنان: ٢٥٨، ٧٠١

- دره بقاع: ١٨٨

- دشت بقاع: ٥٦٧، ٥٨٠، ٥٩٣، ٦٣٦

- زحله: ٥٩٣

- فرودگاه بيروت:

١٨، ١١٨، ١٣٧، ١٤٩، ١٥٦، ١٩٥، ٢٢٤، ٢٣٧، ٢٥٨، ٢٨٥، ٣١٣، ٣٢٠، ٣٢١، ٣٢٢، ٣٣٢، ٣٣٩، ٣٦٧، ٥٢٤، ٧٠١

- منطقه جبل: ٥٩٣

- وزارت دادگستري لبنان: ١٦٦

ليبي: ١٨، ٤٥، ٤٦، ٤٨، ٤٩، ٥٠، ٥١، ٨٠، ٨١، ١٥٤، ١٥٥، ١٦١،

ص: ٨٧٢

،۲۴۷ ،۲۴۵ ،۲۴۴ ،۲۴۳ ،۲۳۷ ،۲۳۶ ،۲۳۵ ،۲۳۴ ،۲۳۳ ،۲۲۲ ،۲۲۱ ،۲۱۴ ،۲۱۳ ،۲۱۲ ،۲۱۱ ،۲۱۰ ،۱۹۲ ،۱۸۹ ،۱۸۱ ،۱۶۳ ،۱۶۲ ،۲۵۳ ،۲۵۴ ،۲۵۶ ،۲۶۶ ،۲۶۷ ،۲۷۷ ،۲۹۲ ،۳۰۰ ،۳۰۵ ،۳۱۹ ،۳۴۵ ،۳۵۵ ،۳۵۷ ،۳۶۶ ،۳۶۷ ،۳۷۶ ،۳۹۳ ،۴۱۳ ،۴۱۴ ،۴۱۵ ،۴۱۶ ،۵۰۱ ،۵۰۲ ،۵۲۱ ،۵۲۴ ،۵۲۹ ،۵۳۰ ،۵۳۹ ،۵۶۰ ،۵۶۱ ،۵۶۶ ،۵۸۸ ،۵۸۹ ،۵۹۶ ،۵۹۷ ،۶۱۱ ،۶۱۲ ،۶۳۱ ،۶۳۳ ،۶۳۴ ،۶۳۷ ،۶۴۳ ،۶۴۴ ،۶۴۷ ،۶۵۳ ،۶۶۸ ،۶۷۱ ،۶۷۴ ،۶۸۹ ،۶۹۲ ،۶۹۴ ،۶۹۵ ،۶۹۷ ،۷۰۲ ،۷۰۳ ،۷۱۰ ،۷۲۲ ،۷۷۶

- بنغازی: ۱۹۲

- خلیج سرت: ۲۱۰

- سفارت لیبی در عراق: ۲۶۷

- طرابلس: ۴۶ ، ۴۹ ، ۱۶۱ ، ۱۶۲ ، ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۴ ، ۲۲۲ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵ ، ۲۶۷ ، ۲۷۷ ، ۳۰۱ ، ۴۱۳ ، ۵۲۴ ، ۵۲۹ ، ۵۶۰ ، ۵۸۸ ، ۶۱۱ ، ۶۳۶

- کنگره لیبی: ۴۱۵

- مالزی: ۱۳۷ ، ۵۷۳ ، ۵۸۲ ، ۷۵۲

مراکش، مغرب: ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۹۵ ، ۳۶۱ ، ۴۱۵ ، ۵۰۱ ، ۵۳۷ ، ۵۳۸ ، ۵۳۹ ، ۵۶۵ ، ۵۶۶ ، ۵۹۴ ، ۶۱۲ ، ۶۱۹ ، ۶۳۱ ، ۶۳۲ ، ۶۳۳ ، ۶۴۳ ، ۶۴۴ ، ۶۵۲ ، ۶۵۳ ، ۶۶۷ ، ۶۶۸ ، ۶۶۹ ، ۶۷۳ ، ۶۷۴ ، ۶۸۶ ، ۷۰۰

- رباط: ۴۹ ، ۶۴ ، ۱۱۹ ، ۴۱۵ ، ۵۳۷ ، ۵۳۹ ، ۶۳۵

- فاس: ۵۰۱ ، ۶۱۲ ، ۶۴۴

- کازابلانکا (دارلیضا): ۹۵ ، ۵۳۷ ، ۵۴۶ ، ۶۱۱ ، ۶۱۹ ، ۶۳۲ ، ۶۳۳ ، ۶۴۳ ، ۶۴۵ ، ۶۵۲ ، ۶۵۳ ، ۶۶۷ ، ۶۶۸ ، ۶۷۳ ، ۶۷۴ ، ۶۷۵ ، ۶۹۹ ، ۷۱۴ ، ۷۸۰

مصر، دولت مصر: ۴۱ ، ۴۶ ، ۴۸ ، ۸۹ ، ۱۳۶ ، ۲۰۲ ، ۲۰۳ ، ۲۱۱ ، ۲۳۸ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵ ، ۲۴۷ ، ۲۵۱ ، ۲۶۶ ، ۴۱۵ ، ۴۲۳ ، ۴۳۳ ، ۴۳۴ ، ۴۳۵ ، ۴۵۲ ، ۴۶۶ ، ۴۷۹ ، ۴۹۳ ، ۵۱۹ ، ۵۲۱ ، ۵۳۷ ، ۵۳۸ ، ۵۴۲ ، ۵۵۵ ، ۵۶۵ ، ۵۶۶ ، ۵۶۷ ، ۵۶۸ ، ۵۷۶ ، ۵۷۷ ، ۵۸۲ ، ۵۹۸ ، ۶۱۱ ، ۶۱۲ ، ۶۱۷ ، ۶۲۹ ، ۶۳۲ ، ۶۳۳ ، ۶۳۴ ، ۶۳۵ ، ۶۵۲ ، ۶۵۷ ، ۶۶۴ ، ۶۷۰ ، ۶۷۵ ، ۶۷۶ ، ۶۸۶ ، ۶۹۴ ، ۶۹۹ ، ۷۰۳ ، ۷۱۳ ، ۷۲۱ ، ۷۳۰ ، ۷۵۰ ، ۷۷۰ ، ۷۸۱

- ارتش مصر: ۵۶۷ ، ۶۶۴

- قاهره: ۶۴ ، ۱۰۱ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۳۶ ، ۲۶۷ ، ۵۳۸ ، ۵۶۶ ، ۵۷۸ ، ۶۵۲ ، ۶۷۶ ، ۶۹۴ ، ۷۳۰ ، ۷۷۶

- وزارت خارجه مصر: ۳۴۵

مکزیک: ۴۲۷، ۴۷۹

موریتانی: ۹۷، ۱۸۷، ۶۶۸

نامیبا: ۲۱۱

نروژ: ۴۷۹، ۴۸۱

نیجریه: ۳۶۴، ۴۲۶، ۴۸۱

- نیجر: ۷۵۲

نیکاراگوئه: ۸۰، ۸۱، ۳۵۵، ۳۵۷، ۳۷۶

- دولت ساندینست ها: ۳۵۷

- هاناگوئه: ۳۹۷

ونزوئلا: ۴۲۴، ۵۰۲

- کاراکاس: ۴۲۴

هلند: ۲۱۹، ۶۵۰

- شرکت فیلیپس الکترونیک: ۲۱۹

- لاهه: ۳۲۱

هندوراس: ۳۵۷

هندوستان: ۶۶، ۹۷، ۱۰۱، ۱۸۸، ۲۳۹، ۳۸۰، ۵۴۵، ۵۸۲، ۵۹۸، ۶۷۱، ۶۹۵، ۷۳۲

- دهلی نو: ۵۴۵

یمن جنوبی: ۴۷، ۳۱۹، ۴۱۵، ۶۳۲، ۶۴۳، ۶۷۴

- عدن: ۶۵۵

یمن شمالی: ۵۰۱، ۵۳۸، ۵۶۵، ۷۸۰

- صنعا: ۳۲۴، ۷۵۲، ۷۸۰

یوگسلاوی: ۲۷۱، ۶۵۲، ۶۹۵، ۷۶۷، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۸۱

- بلغراد: ۵۴۵، ۶۵۲

- شورای ریاست جمهوری یوگسلاوی: ۷۷۲

- مجلس یوگسلاوی: ۷۷۲

یونان: ۲۱۹، ۳۱۴، ۵۵۷، ۵۹۳

- آتن: ۶۹، ۳۳۴، ۶۹۴

- فرودگاه آتن: ۱۱۸

ص: ۸۷۳

مناطق بین المللی، سازمان های بین المللی، پیمان ها و قراردادهای بین المللی

آسیا: ۵۴، ۵۶، ۲۹۶، ۳۰۹، ۶۶۵، ۶۹۸، ۷۴۸

آسیای جنوب شرقی:

۴۴۹

اتحادیه حمل و نقل عرب:

۳۳۲

اتحادیه عرب: ۳۳۹، ۵۳۷، ۵۶۵، ۵۶۶، ۶۳۳، ۶۶۷، ۶۶۹

اروپا، اروپای غربی:

۴۴، ۵۶، ۶۶، ۷۸، ۸۰، ۹۶، ۹۸، ۱۰۰، ۱۸۷، ۱۹۱، ۲۲۶، ۲۳۹، ۲۴۲، ۲۴۶، ۲۷۹، ۳۱۸، ۳۲۵، ۳۳۲، ۳۵۶، ۳۸۰، ۴۰۳، ۴۲۷، ۵۱۲

۵۳۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۶۷، ۵۸۴، ۵۸۸، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۳۰، ۶۵۹، ۶۶۳، ۶۶۵، ۶۷۷، ۶۹۲، ۶۹۷، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۷۰، ۷۷۴

اروپای شرقی: ۸۳، ۱۳۸، ۴۴۹، ۵۸۹

افریقا: ۴۹، ۶۲، ۴۱۵، ۴۴۹، ۴۵۲، ۵۱۲، ۵۹۸، ۶۷۵، ۶۹۴، ۷۰۲، ۷۴۸، ۷۶۶

اقیانوس هند: ۴۵۲، ۴۷۴

اگو، سازمان همکاری های اقتصادی:

۲۰، ۳۱۲

امریکای لاتین: ۶۹۲، ۷۴۸، ۷۶۶

اوپیک (سازمان کشورهای صادر کننده نفت): ۲۶، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۳۱، ۳۳۹، ۳۴۹، ۴۲۲، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۵۴، ۴۷۸

۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۵۰۲، ۵۱۴، ۵۷۷، ۵۹۷، ۵۹۹، ۶۳۷، ۶۷۷، ۷۷۹

بانک بین المللی ستلمنت:

۷۷۴

پارلمان اروپا: ۵۴۰

پیمان استراتژیک ایران و لیبی:

۲۶۷، ۲۷۷، ۳۰۵

پیمان بین المللی عدم استفاده از اتم و تولید اسلحه: ۶۲۷

پیمان دفاعی مشترک اعراب:

۶۶۸

پیمان عمان و امریکا:

۴۶۶

پیمان کمپ دیوید، قرارداد کمپ دیوید (صلح مصر و اسرائیل): ۴۸، ۲۴۵، ۵۶۵، ۶۱۹، ۶۳۲، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۵۲، ۶۷۰،

۶۹۳، ۷۰۰، ۷۳۰

پیمان ناتو (پیمان آتلانتیک شمالی): ۳۰۸، ۴۷۷، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۹۱

پیمان ورشو: ۳۰۸

تفاهم نامه توسعه همکاری ایران و چین: ۲۸۴

جبهه پایداری: ۳۹۴، ۶۳۳

جزایر لاس پالماس:

۴۵۳

خاور نزدیک: ۶۵۷

خاور دور: ۴۲۷، ۵۱۲

خاورمیانه: ۴۹، ۵۲، ۵۵، ۵۷، ۷۷، ۷۹، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۹۳، ۲۲۰، ۲۲۵، ۲۳۶، ۲۴۷، ۲۵۸، ۲۶۳، ۲۷۳، ۲۹۳، ۳۰۸،

۳۱۴، ۳۱۶، ۳۵۰، ۳۵۶، ۳۶۶، ۳۹۵، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۳۸، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۹، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۹۱، ۵۰۱، ۵۱۲، ۵۳۷، ۵۶۷، ۵۷۵،

۵۷۷، ۵۹۵، ۶۱۹، ۶۳۲، ۶۷۵، ۶۷۸، ۶۸۶، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۱۳، ۷۲۹، ۷۴۵، ۷۵۷، ۷۶۸، ۷۷۵

خلیج عمان: ۳۳۶

،۱۵۸ ،۱۵۴ ،۱۴۹ ،۱۴۸ ،۱۴۳ ،۱۳۷ ،۱۳۶ ،۱۲۰ ،۱۰۱ ،۱۰۰ ،۹۹ ،۸۵ ،۷۸ ،۶۹ ،۶۷ ،۶۶ ،۶۵ ،۵۷ ،۵۶ ،۵۳ ،۴۸ ،۳۱ ،۲۹ ،۲۸ ،۲۷ ،
،۳۶۵ ،۳۵۴ ،۳۴۷ ،۳۴۲ ،۳۲۵ ،۳۲۴ ،۳۱۱ ،۳۰۹ ،۳۰۸ ،۲۹۸ ،۲۹۶ ،۲۶۷ ،۲۶۱ ،۲۵۴ ،۲۵۲ ،۲۴۲ ،۲۱۹ ،۱۹۱ ،۱۸۸ ،۱۸۶ ،۱۸۵ ،
،۴۶۴ ،۴۶۲ ،۴۶۱ ،۴۵۴ ،۴۵۲ ،۴۵۱ ،۴۴۷ ،۴۳۸ ،۴۳۷ ،۴۳۵ ،۴۳۴ ،۴۲۶ ،۴۲۲ ،۴۰۶ ،۳۸۳ ،۳۸۲ ،۳۸۱ ،۳۸۰ ،۳۷۴ ،۳۷۳ ،۳۷۲ ،
،۵۶۷ ،۵۶۵ ،۵۶۰ ،۵۵۹ ،۵۵۴ ،۵۵۳ ،۵۴۰ ،۵۲۳ ،۵۲۲ ،۵۱۲ ،۵۰۳ ،۵۰۲ ،۴۹۴ ،۴۹۱ ،۴۸۹ ،۴۷۸ ،۴۷۷ ،۴۷۴ ،۴۶۷ ،۴۶۶ ،۴۶۵ ،
،۶۸۸ ،۶۷۷ ،۶۶۰ ،۶۵۹ ،۶۵۸ ،۶۵۷ ،۶۵۶ ،۶۵۵ ،۶۵۴ ،۶۴۷ ،۶۴۵ ،۶۳۱ ،۶۳۰ ،۶۲۸ ،۶۱۸ ،۶۱۰ ،۶۰۲ ،۵۹۳ ،۵۷۸ ،۵۷۶ ،۵۷۳ ،
،۷۶۷ ،۷۶۵ ،۷۶۴ ،۷۶۳ ،۷۵۷ ،۷۵۶ ،۷۵۵ ،۷۴۷ ،۷۴۶ ،۷۴۵ ،۷۴۴ ،۷۳۹ ،۷۳۰ ،۷۲۹ ،۷۲۸ ،۷۲۷ ،۷۲۶ ،۷۱۷ ،۷۱۶ ،۶۹۸ ،۶۹۲ ،
۷۸۰ ،۷۷۹ ،۷۷۸ ،۷۷۶ ،۷۷۵ ،۷۷۴ ،۷۷۲

دریای سرخ، دریای احمر:

۶۹۲ ،۶۵۷ ،۵۷۷ ،۳۶۴

دریای سیاه: ۶۹۲

دریای شمال: ۷۴۴ ،۳۱۲

دریای عمان: ۶۸۸ ،۶۱۰ ،۴۵۲ ،۴۵۱ ،۳۹۲

دریای مدیترانه: ۶۹۲ ،۶۷۶

دیوان داوری بین المللی لاهه (دادگاه لاهه): ۳۲۱

سازمان بین المللی حقوق بشر:

۵۴۱ ،۵۴۰ ،۹۲

سازمان حفاظت از محیط دریا:

۶۱۸

سازمان عفو بین المللی:

۶۹۱ ،۶۹۰ ،۶۸۹ ،۶۶۴ ،۹۳

سازمان کنفرانس اسلامی:

۷۵۲، ۷۵۱، ۷۳۲، ۶۱۹، ۵۰۹، ۵۰۸، ۳۲۴، ۲۴۷، ۲۴۴، ۱۸۶، ۱۳۶، ۱۰۹، ۱۰۰، ۴۸

سازمان ملل متحد:

۶۹۹، ۶۹۶، ۵۸۸، ۵۶۴، ۵۰۷، ۴۸۱، ۴۳۶، ۳۶۷، ۳۲۸، ۳۱۹، ۳۰۴، ۲۷۸، ۲۶۸، ۲۲۰، ۱۷۱، ۱۶۷، ۱۴۷، ۱۰۹، ۱۰۰، ۹۱، ۲۵، ۲۰

۷۷۲، ۷۵۲، ۷۵۱، ۷۵۰، ۷۳۲، ۷۳۰

سازمان هواپیمایی غیرنظامی بین‌المللی: ۳۴۵

شمال آفریقا: ۴۴۸

شورای اتحاد اقتصادی عرب:

۷۶۴

شورای امنیت سازمان ملل:

۷۵۱، ۷۵۰، ۵۶۴، ۴۲۲، ۳۸۱، ۳۲۹، ۳۲۸، ۳۰۹، ۲۹۳، ۱۸۶، ۹۷

شورای همکاری خلیج فارس:

۵۸۹، ۵۷۸، ۵۷۳، ۵۶۵، ۵۶۰، ۴۸۸، ۴۷۷، ۴۶۵، ۴۱۵، ۴۰۴، ۳۸۱، ۳۷۳، ۳۴۷، ۲۷۷، ۱۸۶، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۰۱، ۵۸، ۵۷، ۴۷، ۱۹

۷۷۵، ۷۶۶، ۷۳۲، ۷۳۰، ۷۲۹، ۶۵۹، ۶۵۸، ۶۵۶

شورای همکاری روابط متقابل:

۱۸۷

صلیب سرخ: ۷۲، ۱۶۶، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۳۷، ۶۳۵، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴

قرارداد ۱۷ مه: ۶۳۶

قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر:

۵۷۵، ۵۷۴، ۴۸۲

قرارداد صلح مصر با اسرائیل:

۴۲۳

قطع نامه ۲۴۲ شورای امنیت:

۶۳۴، ۵۳۷

قطع نامه ۴۹۷ شورای امنیت:

۶۴۵

قطع نامه ۵۱۴ شورای امنیت:

۶۴۵

ص: ۱۷۴

قطع نامه ۵۵۸ شورای امنیت (ممنوعیت تجارت با آفریقای جنوبی): ۳۲۸، ۳۲۹

قطع نامه کنفرانس اسلامی (دسامبر ۱۹۸۴): ۳۲۴

کانال سوئز: ۴۵۲، ۶۹۲

کمیته مشترک همکاری های اقتصادی:

۱۴۵

کنفدراسیون جنایت:

۶۹، ۸۰، ۸۱

کنوانسیون لاهه: ۱۸۴

معاهده صلح با اسرائیل: ۴۹۳

منشور اتحادیه عرب:

۶۶۸

موافقت نامه امان (شاه حسین و عرفات): ۵۵۶، ۶۱۳، ۶۳۲، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۴، ۶۶۹، ۶۷۵، ۶۸۶، ۷۱۳

یونسکو: ۱۸۴

اقدامات سیاسی، اصطلاحات سیاسی

آتش بس: ۲۶۴، ۲۷۱، ۲۷۴، ۳۲۴، ۳۸۱، ۳۹۵، ۴۳۶، ۴۴۶، ۵۰۹، ۷۶۵

آزادسازی قدس: ۴۱۵، ۴۱۶

ابرقدرت، ابرقدرت ها:

۵۲، ۵۴، ۱۲۳، ۱۴۰، ۱۴۴، ۱۵۴، ۱۸۳، ۱۹۳، ۲۵۳، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۶، ۲۷۲، ۲۸۴، ۲۹۲، ۲۹۴، ۳۱۷، ۳۳۷، ۳۴۸، ۳۵۰، ۳۹۵، ۴۶۳

۵۲۰، ۵۳۰

اتحاد جهان اسلام:

۴۱۵، ۴۱۶

اپوزیسیون: ۱۳۵، ۱۳۹، ۲۲۸

اتحاد سه جانبه تهران - دمشق - طرابلس: ۲۶۷

اجلاس اتحادیه بین المجالس:

۷۵۸، ۷۶۴، ۷۶۵

اجلاس اطلاعات شورای همکاری خلیج فارس: ۵۸۹

اجلاس دمشق (امل - انشعابی فتح): ۶۱۴

اجلاس سران اوپک:

۴۲۶، ۴۵۴

اجلاس سران هفت کشور اقتصادی:

۳۲۱

اجلاس شوروی - آمریکا: ۵۸۹

اجلاس فاس، کنفرانس فاس:

۳۴۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۶۱۲، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۵۴، ۶۶۸، ۶۶۹

اجلاس مبارزه با تروریسم:

۷۷۵، ۷۷۶

اجلاس مشترک ایران و لیبی:

۵۲۹

اجلاس وزرای خارجه شورای همکاری:

۴۳۶، ۷۳۱، ۷۶۷

اجلاس (کنفرانس) وزیران خارجه جنبش عدم تعهد: ۵۴۵، ۶۹۵، ۷۶۷

اجلاس وزیران خارجه کشورهای عربی:

۶۳۱، ۶۳۳

اجلاس (کنفرانس) سران عرب در مراکش (دارالبیضاء): ۳۴۶، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۶، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۹۴، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۹، ۶۳۱، ۶۳۲،

۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۸۶، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۱۴، ۷۵۹، ۷۸۰

اجلاس (کنفرانس) سران کشورهای غیرمتعهد: ۹۴، ۱۰۹، ۱۵۵، ۱۸۶، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۴۵، ۶۹۵، ۷۶۸، ۷۷۲

اجلاس (کنفرانس) فوق العاده سران عرب: ۲۰، ۴۱۵، ۴۴۶، ۵۰۱، ۵۳۷، ۵۳۸

اساسنامه ملل متحد:

۶۶۹

استبداد مذهبی: ۲۵۹

استعمار: ۷۱۰

استقلال سیاسی - اقتصادی: ۳۶۶

اعلامیه امریکا و انگلیس درباره مبارزه با تروریسم: ۳۲۱

امپریالیسم، امپریالیست:

۲۷۳، ۳۲۹، ۳۳۷، ۳۹۷، ۴۷۵، ۵۳۰، ۵۴۳، ۵۸۸، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۹، ۶۳۱، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۹۳، ۷۰۹، ۷۵۲، ۷۷۶، ۷۸۳

انتخابات ریاست جمهوری ایران:

۳۳۳، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۹۷، ۴۱۴، ۵۶۸، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۷، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۲۱، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۴۳، ۶۵۱، ۶۵۵، ۶۶۱، ۶۶۴، ۶۷۹، ۶۸۱

۶۸۲، ۶۹۴، ۶۹۵، ۷۰۰، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۲۰، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۲، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۹

۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۶، ۷۶۰، ۷۶۸، ۷۷۳، ۷۸۴

انجمن دوستی پارلمانی ایران و ژاپن: ۲۹۴

انقلاب ۱۷ ژوئیه (عراق):

ایران کنترا، ایران گیت، ماجرای مک فارلین: ۱۸، ۶۹، ۸۴، ۴۰۷، ۶۳۹

بلوک شرق (شرق): ۲۵۶، ۳۱۹، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۶۳، ۴۹۰، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۹۰، ۶۲۷، ۷۳۶، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۶۴، ۷۸۱

بمب گذاری در بحرین:

۵۸۷

بنیادگرایی مذهبی:

۳۲۵

بهبود روابط ایران با امریکا:

۵۵۹، ۵۱۴، ۴۹۳

بهبود روابط ایران و عربستان:

۳۴۲

بهبود روابط ایران و همسایگان عرب: ۵۰۱

بهبود روابط تهران و پاریس:

۴۹۴، ۴۹۳

بیانیه ایران و لیبی:

۴۱۶، ۴۱۵، ۲۶۶، ۲۵۶

پان ترکیسم: ۷۱۰

پان عجمیسم: ۷۱۰

پان عربیسم: ۷۱۰

پایان جنگ، خاتمه جنگ، توقف جنگ:

۵۵۹، ۵۲۰، ۵۰۸، ۴۹۲، ۴۷۲، ۴۶۹، ۴۶۵، ۴۵۹، ۴۴۷، ۴۳۶، ۳۴۸، ۳۱۹، ۳۱۷، ۳۱۱، ۳۰۴، ۲۹۶، ۲۸۴، ۲۵۴، ۲۵۳

پیشنهاد صلح عراق: ۲۳

تحریم انتخابات ریاست جمهوری ایران: ۶۵۵، ۶۷۹، ۶۸۲، ۶۹۵، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۱۰، ۷۱۲، ۷۳۴، ۷۸۴

تحریم تسلیحاتی ایران:

۷۶۴، ۷۴۵، ۷۲۲، ۶۲۸، ۶۱۱، ۵۹۷، ۵۹۶

تحریم شرکت هواپیمایی لبنان:

۳۱۴

تحریم های اقتصادی و نظامی علیه ایران: ۴۵۱، ۴۵۲

تحریم (هوايي) فرودگاه بين المللی بیروت: ۳۱۳، ۳۲۱، ۳۳۲، ۳۳۹، ۳۴۵، ۳۵۴

ص: ۸۷۵

تروریست بزرگ جهانی:

۴۵۵

تروریست، تروریسم، تروریستی:

۱۵۷، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۸۷، ۱۹۷، ۲۱۲، ۲۲۲، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۵۴، ۲۶۷، ۲۷۶، ۲۷۹، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۲۰،
۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۵، ۳۴۵، ۳۵۰، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۷۵، ۳۸۱، ۳۹۵، ۴۰۳، ۴۰۶، ۴۵۶، ۵۱۲، ۵۲۲، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۷،
۶۰۰، ۶۲۰، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۶۳، ۷۳۹، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶

تروریسم بین المللی:

۳۷۶، ۴۲۳، ۵۲۴

تروریسم دولتی: ۳۷۶، ۳۹۷

تلاش های (تحركات) دیپلماتیک:

۲۵۴، ۲۵۸، ۷۲۹

تمامیت ارضی عراق:

۷۰۶

تنبیه متجاوز: ۲۷۲

توازن قدرت: ۲۵۸

توسعه روابط عراق با شوروی:

۵۷۸

توسعه مناسبات ایران و چین:

۲۵۳، ۲۵۴، ۲۶۳، ۲۹۳، ۳۶۶

جاسوس، جاسوسی: ۵۷، ۷۱، ۷۲، ۷۵، ۱۶۴، ۱۷۷، ۲۰۷، ۲۲۴، ۲۳۰، ۲۶۷، ۲۷۴، ۲۷۶، ۳۰۰، ۳۳۸، ۳۷۵، ۳۸۰، ۵۱۸، ۵۲۲، ۵۹۰

جنگ تبلیغاتی: ۹۴

جنگ روانی: ۱۸، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۴۱، ۴۵، ۶۹، ۹۰، ۱۰۴، ۱۱۴، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۳۸، ۱۵۳، ۲۸۱، ۲۸۲، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۶، ۳۹۴،

۴۷۱، ۴۸۸، ۴۹۹، ۵۰۰

جنگ قدرت: ۲۵۸

جنگ قیمت ها (نفت)، جنگ نفت:

۳۱۲، ۳۳۱، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۷۹

جهان سوم: ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۴، ۲۹۲، ۳۳۱، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۵، ۴۶۳، ۴۷۴، ۴۸۹، ۵۸۲

حقوق بشر، نقض حقوق بشر:

۵۴۰، ۵۷۵، ۵۷۷، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۹۰

خصوصیت ایران و امریکا:

۲۷۴

خط امام: ۲۵۷، ۳۵۷

خط سازش با اسرائیل:

۳۵۵

خط لیبرال: ۲۵۷

خلیج بصره: ۳۷۳

خمینی گری، خمینیسیم، خمینیست:

۱۹۳، ۳۶۶، ۴۳۵، ۵۱۳

خودمختاری: ۳۴۰، ۵۷۴

دکترین کارتر: ۶۵۷

دمکراسی: ۷۰۸، ۷۳۱

دیپلماسی ایران: ۵۷۸

دیپلماسی تحیب و چانه زنی:

۴۱۶

دیپلماسی عربستان:

۵۶۵

دیکتاتوری: ۷۳۱

رابطه آرژانتین با ایران:

۳۷۳

رابطه دیپلماتیک عراق و لیبی: ۴۱۴

رابطه سودان با ایران:

۶۹۳، ۷۰۹

رابطه کشورهای حوزه خلیج فارس با ایران: ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۸۱

رابطه متوازن: ۷۰۲

راه پیمایی (مراسم) براءت از مشرکین: ۳۵۱، ۵۵۸، ۷۷۰، ۷۸۱، ۷۸۲

ربودن هلی کوپتر شنوک ایران:

۴۷۰، ۴۷۲

ربوده شدن هواپیمای کویتی:

۵۸۱

رفراندوم: ۲۱، ۲۲، ۱۲۲، ۱۲۳

روابط اسرائیل و امریکا:

روابط ایران و چین:

روابط ایران و شوروی:

۲۷۴، ۲۹۳، ۳۱۲، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۴۶۳، ۴۹۰

روابط ایران و فرانسه:

روابط بازرگانی امریکا و فرانسه:

روابط مصر و عراق:

روز جهانی قدس، روز قدس:

۱۸، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۴۱، ۶۹، ۷۶، ۹۶، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۷، ۲۰۲، ۲۱۲، ۲۲۳، ۲۴۷، ۲۶۲، ۲۹۸، ۳۰۵، ۳۴۸، ۳۹۴، ۳۹۶، ۴۸۲، ۴۹۹، ۵۹۷

سازش، مصالحه، سازش کاری:

ستون پنجم: ۱۲۲، ۳۹۶، ۴۰۴

سلطنت طلب: ۱۴۰، ۲۰۰

سمینار بین المللی حج:

سوسیالیست: ۶۷۸

سیاست انگلستان: ۷۵۹

سیاست خارجی امریکا:

۷۷۵

سیاست خارجی سودان:

۷۰۹

سیاست صدام (استراتژی بغداد):

۷۲۸، ۶۱۲

سیاست عدم تعهد: ۲۶۳، ۷۰۲

سیاست فرانسه: ۶۳۰

شرق دور: ۳۹۷

شیطان بزرگ: ۳۳۸، ۴۵۵، ۵۵۷، ۵۵۸

صدور انقلاب: ۴۹۰

صلح: ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۵، ۴۵، ۵۷، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۷، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۹، ۲۰۲، ۲۱۱، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۳۳، ۲۳۹، ۲۵۴، ۲۶۱، ۲۷۴، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۵، ۲۹۴، ۲۹۶، ۲۹۷، ۳۱۴، ۳۱۹، ۳۲۴، ۳۴۸، ۳۷۳، ۳۹۳، ۳۹۵، ۴۳۲، ۴۳۵، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۵۶، ۴۵۹، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۹، ۴۸۲، ۴۹۲، ۵۰۰، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۳۸، ۵۶۵، ۵۸۸، ۶۱۳، ۶۱۶، ۶۳۲، ۶۶۸، ۷۰۷، ۷۳۰، ۷۴۷، ۷۵۲، ۷۶۴، ۷۷۳

صهیونیسم، صهیونیست:

۴۷، ۴۸، ۷۳، ۱۰۹، ۱۲۴، ۱۴۰، ۱۶۶، ۱۸۴، ۱۹۲، ۱۹۶، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۲۲، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۴۷، ۲۴۹، ۲۸۲، ۲۹۱، ۳۳۹، ۵۸۸، ۶۳۱، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۷۶، ۶۹۳، ۷۰۹

ضد صهیونیستی: ۵۱۲

ضدامپريالستي: ۵۱۲، ۵۴۳

ص: ۸۷۶

ضد تروریسم: ۴۰۴

عرب گرایي: ۴۳۳

عملیات استانچ: ۶۸، ۶۹، ۸۵

غرب (غربی): ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۹۳، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۱۸، ۳۳۱، ۳۴۸، ۳۸۲، ۴۰۷، ۴۳۸، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۲، ۴۶۳، ۴۹۰، ۴۹۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۷۸۱، ۷۸۰، ۷۷۵، ۷۶۵، ۷۶۴، ۷۵۱، ۷۴۰، ۷۳۹، ۷۳۶، ۶۷۹، ۶۷۸، ۶۵۶، ۶۲۷، ۵۵۸، ۵۵۷، ۵۲۰

فاشیسم: ۵۸۸

قطع رابطه ایران و انگلیس:

۲۷۳

قطع رابطه ایران و فرانسه:

۲۷۳

قطع رابطه لیبی و عراق:

۲۵۶، ۲۶۶، ۲۶۷، ۳۰۵

قطع روابط دیپلماتیک ایران و امریکا، قطع ارتباط با امریکا، رابطه ایران با امریکا: ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۷، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۶۵، ۴۰۷

کاخ سیاه: ۷۳۹

کمونیسم، کمونیست:

۳۰۸، ۳۲۹، ۶۶۵، ۶۹۲

کمیته حل اختلاف سوریه، اردن، عراق: ۶۶۷

کمیته حل اختلاف عراق و لیبی:

۶۶۸

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، کمیته حسن نیت: ۳۲۴، ۳۴۷، ۴۲۱، ۴۹۳، ۶۱۹، ۷۵۲

کمیسیون مشترک ایران و لیبی:

۲۶۷

کمیسیون وزیران آرژانتین درباره فروش سلاح به ایران و عراق: ۳۷۳

کنفرانس امنیت و همکاری اروپا:

۵۸۹

کنفرانس سران امریکا و شوروی در ژنو: ۷۵۷

کنفرانس سران سازمان وحدت افریقا:

۵۴۵

کنفرانس فوق العاده وزیران خارجه عرب (بغداد ۱۹۸۴): ۶۶۸

کنفرانس وزیران خارجه سازمان کنفرانس اسلامی: ۷۵۲

کودتا علیه صدام:

۵۴۶

کودتای نافرجام بحرین:

۴۰۶

گروگانگیری: ۲۵۲، ۲۵۹، ۲۶۷، ۲۷۶، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۲۲، ۳۵۵، ۳۵۷، ۳۶۳، ۴۰۶،

۵۲۵

گزارش تاور: ۸۰، ۸۴، ۳۱۸، ۳۲۲، ۴۰۷، ۴۱۰، ۴۱۹، ۶۰۱، ۶۳۹، ۶۴۰

لانه جاسوسی: ۷۲، ۲۷۶، ۳۷۵، ۳۷۷، ۳۹۶

لیبرال: ۱۴۰، ۱۵۴، ۲۵۷، ۵۴۲

مائوئیست ها: ۲۰۳

ماجرای مک فارلین - ایران کنترا

مارکیست، مارکیستی:

۱۴۰، ۴۴۸، ۵۴۲

مانور دریایی کویت:

۶۱۰

متارکه جنگ: ۶۵۶

محور امان - قاهره: ۲۶۷

محور بغداد - امان - قاهره: ۵۷۸، ۷۳۰

محور چین - پاکستان - ایران: ۶۹۲

میانجی گری: ۵۵، ۵۷، ۷۲، ۷۵، ۸۳، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۸۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۴، ۲۴۶، ۲۷۴، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۹۷، ۳۴۸، ۴۴۷، ۴۵۹، ۴۹۳،

۵۱۴، ۵۲۹، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۴۵، ۶۶۹، ۷۴۶

ناسیونالیسم، ناسیونالیزم، ناسیونالیستی: ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۸۲، ۵۸۳، ۷۱۰

نژادپرستی: ۷۰۲

نشست (اجلاس) مشورتی وزیران نفت اوپک: ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸

نظام بین الملل: ۲۶۳

وجهه بین المللی ایران:

۲۵۴، ۲۵۶، ۲۹۲، ۳۳۳

هواپیمای ربایی: ۱۸، ۶۹، ۷۰، ۷۲، ۷۷، ۷۹، ۸۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۳، ۱۷۸، ۱۹۵، ۱۹۷، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۴،

۲۳۶، ۲۳۸، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۶۸، ۲۷۶، ۲۷۸، ۲۸۶، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۴۵، ۳۵۰، ۳۵۶،

۳۶۷، ۵۰۰

هواپیمای تی.دبلیو.ای، TWA (هواپیمای شرکت ترانس ورلڈ ایر). ربودن هواپیمای تی.دبلیو.ای، ماجرای هواپیمای

تی.دبلیو.ای، ربایندگان هواپیمای تی.دبلیو.ای، گروگان های هواپیمای تی.دبلیو.ای: ۱۸، ۲۰، ۵۱، ۷۰، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۳، ۱۱۸، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۷، ۲۲۰، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۴۵، ۲۵۸، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۵، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۸، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۸، ۳۴۵، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۶، ۳۶۷، ۳۹۵، ۴۰۷، ۴۶۲، ۴۶۶، ۴۶۷، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۳۹، ۶۵۶، ۶۶۳، ۶۶۶، ۷۰۱، ۷۵۹

اقدامات نظامی، اصطلاحات نظامی

استراتژی جنگ: ۱۲۱، ۲۱۶، ۴۶۲، ۴۷۶

استراتژی جنگ دراز مدت:

۲۱۶

استراتژی نظامی ایران:

۵۸۸

اسرار جنگی: ۲۵۷

بمب گذاری در بحرین:

۵۸۷

بمب گذاری در سفارت های امریکا و فرانسه در کویت: ۵۸۱

بمب گذاری در کویت، انفجار در کویت: ۴۰۴، ۴۰۶

پاتک: ۲۴۹، ۲۵۰، ۳۴۷، ۳۸۵، ۴۰۰، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۵، ۴۹۸، ۵۱۷، ۵۳۱، ۵۴۸، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۶۱، ۵۶۹، ۶۰۹

پدافند خارک: ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۲۴، ۷۴۳

پدافند هوایی: ۲۹۳، ۳۹۸، ۴۴۳، ۴۹۷، ۵۶۳، ۵۷۰، ۵۷۲، ۶۱۰

پروژه ساخت موشک در سپاه:

۷۲۲

تاکتیک جنگ و گریز:

تجاوز هوایی عراق به اشنویه:

تجاوز هوایی عراق علیه ایران:

ترور: ۲۹۱، ۳۰۰، ۴۰۶، ۴۰۸، ۴۱۴، ۵۱۵

تک محدود عراق: ۲۵۹

جبهه جنوب: ۵۸۶، ۶۸۱

جبهه شمالی: ۵۸۶، ۶۰۵، ۶۸۱

جبهه غرب: ۶۸۱

جبهه میانی: ۶۷۳

جنگ ۱۹۷۳ (اعراب و اسرائیل):

۵۲۱

جنگ ۸۸ روزه لبنان:

۶۳۵

جنگ اردو گاه ها: ۶۱۴

جنگ افغان ها: ۲۹۸

جنگ جهانی دوم: ۷۵۰

جنگ جهانی سوم: ۲۶۴، ۲۶۶

جنگ خلیج فارس: ۱۹۳، ۲۴۲، ۲۴۵، ۲۶۷، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۲۶، ۳۳۶، ۳۹۲، ۴۲۳، ۴۶۰، ۴۹۴، ۵۰۰، ۵۱۲، ۶۲۹، ۶۹۱، ۷۲۸، ۷۵۸

جنگ شش روزه (اعراب و اسرائیل):

۵۲۱

جنگ شهره-، بمباران شهره-، حمله هوایی به شهره-، بمباران (حمله) مناطق مسکونی: ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۵، ۴۱، ۵۳، ۶۹، ۹۶،

۱۰۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۵۳، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۷۲،

۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۱، ۲۰۲، ۲۱۸، ۲۲۶، ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۸، ۲۹۱، ۲۹۳، ۲۹۶، ۳۰۴، ۳۰۶، ۳۱۱، ۳۱۶،

۳۲۴، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۷۷، ۳۸۱، ۳۸۳، ۳۹۱، ۴۴۶، ۴۵۳، ۴۵۹، ۴۶۹، ۴۷۱، ۴۷۶، ۴۸۲، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۱۳، ۵۱۹،

۵۲۲، ۵۳۶، ۵۷۲، ۵۸۳، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۵۰، ۷۵۱

جنگ شیمیایی: ۱۴۷، ۲۷۱، ۶۲۷

جنگ ضد چریکی ظفار:

۶۵۷

جنگ لبنان: ۳۹۴

جنگ نفت کش ها، جنگ کشتی ها:

۲۰، ۲۷، ۵۳، ۱۶۴، ۲۱۹، ۲۵۹، ۳۸۱، ۳۸۲

جنگ هسته ای: ۳۶۷، ۷۰۹

حملات هوایی در خلیج فارس:

۳۸۳

حمله عربستان به شکاری های ایران:

۶۵۸

حمله هوایی عراق به خارک:

۷۱۶، ۷۲۴، ۷۲۶، ۷۲۸، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۷۷

حمله هوایی عراق به سلماس:

۷۷۱

خط انفجار در اماکن عمومی:

۳۷۹

خط پدافندی اروند:

۵۰۴، ۵۱۵

خلع سلاح: ۷۰۹

دیده بان نفوذی: ۵۷۰

رمز عملیات صبر: ۳:

۱۴۲

رمز عملیات ظفر: ۵:

۳۲۳

رمز عملیات قادر:

۴۱۷

رمز عملیات قدس: ۱:

۱۱۶

رمز عملیات قدس: ۳:

۳۷۷

رویاری هیسته ای:

۳۶۷

سیستم دفاع ضد هوایی خارک:

۷۴۶

شکستن دیوار صوتی:

۶۰۲، ۷۶۳، ۷۷۱

شناسایی: ۲۶۰، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۳۶، ۳۹۷، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۴۳، ۴۴۵، ۴۷۳، ۴۸۳، ۴۸۴، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۴۴، ۵۴۵

ضد آتشبار: ۵۷۰

عقب نشینی: ۲۴۹، ۳۰۳، ۳۰۶، ۳۵۵، ۳۷۶، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۴۴، ۴۶۵، ۵۱۷، ۵۳۱، ۵۴۸، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۶۱، ۵۶۳، ۷۱۸

عملیات آبی - خاکی: ۲۳۰، ۳۷۹، ۴۵۲

عملیات انصارالله:

۲۰۰، ۲۰۴، ۲۰۵، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۶۱، ۳۶۲

عملیات انهدامی: ۵۴۷

عملیات ایذایی، تک ایذایی، تحرکات ایذایی: ۱۹، ۲۴۱، ۲۵۱، ۲۵۹، ۲۸۱، ۲۹۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۷۸، ۴۲۰، ۴۳۰، ۴۷۰، ۴۷۷، ۵۴۷، ۵۶۳، ۵۶۹، ۶۳۷، ۶۴۳، ۶۷۹، ۶۸۱، ۶۸۲، ۷۰۰، ۷۱۲، ۷۱۷، ۷۲۰، ۷۳۴، ۷۳۷، ۷۴۲، ۷۴۸، ۷۵۲، ۷۶۰، ۷۶۳

عملیات بدر، جنگ بدر:

۳۲، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۲۰۴، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۱۶، ۳۰۷، ۳۵۷، ۳۷۹، ۳۹۴، ۴۸۴، ۴۹۵، ۵۷۵، ۵۷۶، ۶۰۴

عملیات تروریستی، اقدامات و حملات تروریستی: ۶۷، ۶۸، ۷۰، ۷۷، ۷۸، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۱۳۷، ۲۵۱، ۲۷۶، ۳۰۰، ۳۵۶، ۳۶۷، ۴۰۳، ۴۰۶، ۵۶۶، ۵۸۱، ۵۹۴

عملیات تلافی جویانه، عملیات انتقام جویانه: ۳۰، ۲۶۸، ۲۷۹، ۲۸۵، ۲۸۷، ۵۵۷

عملیات تمرینی: ۵۶۷

عملیات تهاجمی: ۵۶۳، ۵۶۹

عملیات خیبر، جنگ خیبر:

۲۷، ۱۲۵، ۲۰۴، ۳۰۷، ۳۱۹، ۳۷۹، ۴۹۵، ۵۷۵، ۷۰۸

عملیات دریایی: ۵۶۷

عملیات شمال غرب:

۵۱۹

عملیات صبر: ۳، ۱۴۲

عملیات صحرائی: ۵۶۷

عملیات ظفر: ۲۰۶، ۲۴۱

عملیات ظفر ۵: ۳۲۳

عملیات ظفر ۷: ۶۵۰

عملیات عاشورا: ۲۵، ۴۰، ۴۱

عملیات عاشورای ۱:

۷۱۹، ۷۰۶

عملیات عاشورای ۲:

۷۴۸، ۷۱۸، ۴۱

عملیات عاشورای ۳:

۷۴۲

عملیات فاو، عملیات بزرگ آتی (والفجر ۸): ۱۹، ۲۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۶، ۱۶۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۷۸، ۴۵۰، ۴۷۳، ۵۰۴، ۶۰۳، ۶۴۱

عملیات فتح المبین:

۳۰۷، ۲۵۷

عملیات فدک: ۲۳۰

عملیات فریب: ۳۲، ۱۶۹

عملیات قائم آل محمد (عج): ۳۳۴

عملیات قادر: ۱۹، ۲۵، ۳۲، ۳۸، ۲۰۶، ۴۰۲، ۴۰۸، ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۴۲، ۴۴۴، ۴۵۳، ۴۶۸، ۴۷۳، ۵۰۵

ص: ۸۷۸

عملیات قادر ۱: ۳۸، ۴۴۲، ۴۵۸، ۴۷۳، ۵۰۶، ۵۱۷، ۵۲۸

عملیات قادر ۲: ۳۹، ۴۴۲، ۵۰۵، ۵۱۷، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۸، ۵۸۶، ۶۱۷

عملیات قادر ۳: ۴۴۲

عملیات قدس: ۱۸، ۱۹، ۲۵، ۴۰، ۴۱، ۲۰۶، ۳۹۴، ۵۸۶، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۶۴، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۴۸

عملیات قدس ۱: ۲۳، ۴۱، ۱۱۵، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۴۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۲۰۴، ۲۴۹، ۳۰۴، ۳۵۷، ۴۸۳، ۶۰۵، ۶۲۴

عملیات قدس ۲: ۴۱، ۱۲۶، ۱۹۱، ۲۴۹، ۳۰۴، ۶۰۵، ۶۲۴

عملیات قدس ۳: ۴۱، ۲۵۰، ۲۵۹، ۳۶۹، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶

عملیات قدس ۴: ۴۱، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۹، ۵۰۵، ۵۱۸، ۵۳۴، ۶۶۱، ۶۸۹

عملیات قدس ۵: ۴۱، ۶۰۵، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۴۳، ۶۵۰، ۶۵۱

عملیات قدس ۶: ۵۳۵

عملیات کربلای ۲: ۴۰۸

عملیات کربلای ۴: ۴۹۴

عملیات کربلای ۵: ۴۹۴

عملیات گسترده، عملیات بزرگ: ۱۹، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۹، ۴۰، ۱۱۵، ۱۲۹، ۱۲۴، ۱۶۹، ۱۷۹، ۱۸۰، ۲۱۸، ۲۵۳، ۲۹۰، ۳۷۹، ۴۲۵

۴۶۲، ۶۰۳، ۶۰۵، ۶۶۶، ۶۸۵، ۷۱۲، ۷۴۷، ۷۴۸

عملیات گشتی رزمی:

۳۹، ۲۱۷، ۲۵۹، ۴۶۲

عملیات گوشینه: ۵۳۱

عملیات محدود، تک محدود:

۱۹، ۲۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۹، ۴۱، ۴۲، ۱۱۵، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۱، ۱۶۱، ۱۶۹، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸

۲۴۱، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۳، ۲۵۹، ۲۸۱، ۲۹۰، ۲۹۱، ۳۰۳، ۳۰۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۰۲، ۴۱۲، ۴۲۵، ۴۴۳، ۴۵۰، ۴۶۲، ۴۸۳، ۴۹۵

۷۴۸ ، ۷۴۷ ، ۷۴۲ ، ۷۱۷ ، ۷۱۲ ، ۶۸۵ ، ۶۶۴ ، ۶۰۴ ، ۵۴۰ ، ۵۲۳ ، ۵۰۶

عملیات مقاومت: ۷۵۳

عملیات منظم: ۴۴۳

عملیات نامنظم: ۴۴۳ ، ۴۱۱

عملیات نفوذی، تک نفوذی:

۷۲۴ ، ۷۱۷ ، ۴۶۲ ، ۳۹۴ ، ۳۷۹ ، ۳۷۷ ، ۳۶۹ ، ۳۳۶ ، ۳۳۵ ، ۳۲۳ ، ۲۵۹ ، ۲۴۱ ، ۲۱۷ ، ۱۸۰ ، ۳۹

عملیات هوایی: ۵۶۷

عملیات والفجر مقدماتی:

۱۲۵

عملیات والفجر ۲: ۲۰۶ ، ۲۱۶

عملیات والفجر ۴: ۲۱۶

فعالیت بین المللی تروریستی:

۳۵۷

لاک پدافندی: ۳۸۶

مانور دریایی کویت:

۶۱۰

مانور ستاره درخشان ۱۹۸۵:

۷۰۹ ، ۷۰۳ ، ۷۰۲ ، ۶۹۳ ، ۶۷۰ ، ۶۳۲ ، ۵۹۸ ، ۵۶۶

مانورهای امریکا - بریتانیا: ۶۵۷

مانورهای دیری الجزیره:

محاصره دریایی: ۴۲۳

مقابله به مثل: ۲۷، ۹۶، ۱۴۶، ۱۷۴، ۱۸۲، ۱۸۳، ۲۶۲، ۲۷۳، ۲۸۱، ۳۲۹، ۳۹۴، ۵۲۴

موازنه نظامی بین ایران و عراق:

۵۹۵

مین گذاری: ۳۶۳

نیروی ضدچریکی دلتا:

۱۶۵

هدف بزرگ دریایی:

۲۶۱

هدف کاذب: ۲۶۱

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی: ارتش، سپاه، سایر

ارتش جمهوری اسلامی

ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۲۰، ۲۵، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۲، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۸۱، ۱۹۹، ۲۰۷، ۲۳۱، ۲۴۱، ۲۵۷، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۷۲، ۲۸۱، ۲۹۰، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۶۰، ۳۷۰، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۱۲، ۴۱۷، ۴۲۵، ۴۳۰، ۴۳۲، ۴۴۲، ۴۵۳، ۴۵۸، ۴۶۲، ۴۶۹، ۴۸۷، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۲۶، ۵۳۲، ۵۴۵، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۶۲، ۵۷۰، ۶۰۳، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۵۶، ۶۶۴، ۶۶۶، ۶۸۱، ۶۸۸، ۷۰۴، ۷۵۸

پادگان پیرانشهر: ۳۷۲، ۳۹۹

پادگان سنندج: ۳۲۳، ۴۵۳

پایگاه کانی سفید: ۴۴۴

پایگاه کله گاوی (مهاباد - سردشت): ۴۴۴

پایگاه هشتم شکاری (اصفهان): ۴۲۱

تیپ ۱ لشکر ۲۳: ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۴۲

تیپ ۱ لشکر ۷۷: ۳۷، ۳۸، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۷، ۴۲۹

تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه: ۲۴۱

تیپ ۳ لشکر ۸۸: ۴۸۸

تیپ ۲ لشکر ۲۳: ۴۱۱، ۴۱۸

تیپ ۲ لشکر ۲۸: ۴۱۱، ۴۱۷

تیپ ۲ لشکر ۳۰ گرگان: ۲۴۱

تیپ ۳ لشکر ۲۳: ۴۱۱

تیپ ۴ لشکر ۲۱ حمزه: ۱۷۰

تیپ ۴۰ سراب: ۲۸۱، ۳۴۷، ۳۶۰، ۳۸۸، ۴۸۸

رکن ۳: ۶۷۹

ستاد مشترک ارتش: ۲۹، ۴۲۰، ۴۹۲، ۶۸۱، ۶۸۸، ۷۱۵

قرارگاه حمزه سیدالشهداء (قرارگاه مشترک سپاه و ارتش): ۳۳۴، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۹۹، ۴۳۰، ۴۴۳، ۴۷۳، ۵۱۷، ۵۲۶، ۵۵۰، ۵۷۰

۷۷۱، ۷۲۰، ۷۱۹، ۷۰۶

قرارگاه حمزه ۱: ۴۷۳، ۵۲۶

ص: ۸۷۹

قرارگاه حمزه ۲: ۳۷، ۳۸۸، ۴۷۳

قرارگاه حمزه ۳: ۳۷، ۳۸۸، ۴۷۳، ۵۲۶

قرارگاه حمزه ۴: ۴۷۳، ۵۲۶، ۵۲۸

قرارگاه حمزه ۵: ۵۲۶

قرارگاه دریا - ساحل: ۲۷۲

گردان ۱۰۷ از لشکر ۲۸: ۵۰۶، ۵۳۱

گردان ۱۲۰ پیاده از لشکر ۲۸: ۵۳۱

گردان ۱۷۲: ۱۸۱

گردان تکاور لشکر ۶۴ ارومیه: ۴۳۰، ۵۲۶، ۵۶۹

لشکر ۲۱ حمزه: ۲۴۱، ۳۸۶

لشکر ۲۳ نوهده، تیپ ۲۳ نوهده: ۳۶، ۱۸۱، ۲۰۷، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۹۸، ۴۰۰، ۴۰۹، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۴۲، ۴۶۸، ۵۲۶، ۵۶۹، ۶۹۴

لشکر ۲۸ کردستان: ۳۸، ۲۰۸، ۳۲۳، ۳۸۷، ۴۱۱، ۴۱۷، ۵۰۶، ۵۱۷، ۵۲۶

لشکر ۳۰ گرگان: ۱۴۲، ۲۴۱، ۳۲۳

لشکر ۵۸ ذوالفقار: ۳۷۰، ۳۸۸

لشکر ۶۴ ارومیه: ۴۳۰، ۵۲۶، ۵۶۹

لشکر ۷۷ خراسان: ۲۰۷، ۲۵۰، ۳۸۷، ۳۸۸، ۴۰۰، ۵۲۶، ۵۴۸، ۵۵۰

نیروی دریایی: ۱۹۱، ۲۵۲، ۲۷۲، ۲۹۲، ۳۹۲، ۳۹۳، ۴۵۱، ۴۵۲

نیروی زمینی: ۱۵۲، ۲۷۲، ۳۹۷، ۴۰۸، ۴۶۸، ۴۷۳، ۶۶۹

نیروی هوایی: ۲۷۲، ۴۲۱، ۴۶۹، ۴۷۰، ۷۵۹، ۷۷۹

هوانیروز: ۱۶۹، ۴۲۰، ۴۵۳، ۵۱۸

سپاه پاسداران

اطلاعات عملیات قرارگاه نوح: ۲۵۰

بسیج: ۳۸۷، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۶۹، ۶۵۱، ۶۸۱

بسیج قزوین: ۶۸۱

بسیج مازندران: ۲۳، ۱۹۱

پادگان توحید: ۳۲۳

پادگان گلف: ۱۳۰

پایگاه بسیج ابوذر (تهران): ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج اسلام شهر: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج دماوند: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج شمیرانات: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج شهر ری: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج شهید بهشتی (تهران): ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج فیروزکوه: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج کرج: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج مالک اشتر (تهران): ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج مقداد (تهران): ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه بسیج ورامین: ۴۷۱، ۶۵۱

پایگاه سیورد (محور مهاباد - سردشت): ۳۲۸

پایگاه منتظران شهادت: ۱۳۰

تیپ امام حسن (ع): ۴۱، ۴۹۵، ۶۲۶

تیپ امام صادق (ع): ۴۹۵

تیپ زرهی ۷۲ محرم: ۴۱، ۷۱۸

تیپ شهیدافیونی: ۴۴۴

تیپ قدس: ۳۸، ۳۹، ۴۷۳، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱

تیپ ماهشهر: ۲۳۱

تیپ نبی اکرم (ع): ۷۰۷

تیپ ویژه شهدا: ۳۷، ۳۸، ۲۰۷، ۳۰۳، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۹۸، ۴۰۰، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۲۵، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۴۲، ۴۷۳

تیپ ۹ بدر: ۴۱، ۵۱، ۱۸۰، ۱۹۹، ۲۰۴، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۹۴، ۴۹۵، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۹۹، ۶۶۱، ۶۸۹

تیپ ۱۰ سیدالشهداء: ۴۱، ۱۷۰، ۷۴۲

تیپ ۱۸ الغدیر: ۴۱، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۷، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۴۲

تیپ ۲۱ امام رضا (ع): ۱۷۰

تیپ ۳۳ المهدی: ۴۰، ۲۰۶، ۴۴۳، ۴۵۰

دفتر سیاسی سپاه: ۵۶۳

دفتر فرماندهی کل سپاه: ۶۴۲

سازمان حفاظت اطلاعات سپاه: ۳۴، ۲۹۱، ۲۹۲، ۴۸۸، ۵۱۸

سپاه ارومیه: ۶۵۱

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران، سپاه: ۲۳، ۲۵، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۵۱، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۴۲، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۹، ۲۱۸، ۲۲۰، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۳، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۹۰، ۳۰۰، ۳۰۳، ۳۱۶، ۳۲۳، ۳۲۸، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۶۲

۵۰۵ ، ۵۰۴ ، ۴۹۹ ، ۴۹۴ ، ۴۸۴ ، ۴۷۳ ، ۴۷۱ ، ۴۶۲ ، ۴۵۰ ، ۴۴۵ ، ۴۴۴ ، ۴۳۰ ، ۴۱۷ ، ۴۱۲ ، ۴۱۱ ، ۴۰۹ ، ۴۰۰ ، ۳۹۸ ، ۳۹۷ ، ۳۷۸ ، ۳۷۰
۶۰۳ ، ۵۹۴ ، ۵۹۳ ، ۵۷۳ ، ۵۶۹ ، ۵۶۳ ، ۵۶۲ ، ۵۵۲ ، ۵۵۱ ، ۵۴۸ ، ۵۴۷ ، ۵۴۴ ، ۵۳۴ ، ۵۳۳ ، ۵۳۲ ، ۵۳۱ ، ۵۲۸ ، ۵۲۶ ، ۵۱۸ ، ۵۱۶ ، ۵۱۵
۷۲۰ ، ۷۱۷ ، ۷۰۷ ، ۷۰۴ ، ۶۹۶ ، ۶۸۹ ، ۶۷۹ ، ۶۶۴ ، ۶۶۳ ، ۶۵۱ ، ۶۵۰ ، ۶۴۹ ، ۶۴۲ ، ۶۳۷ ، ۶۲۷ ، ۶۲۲ ، ۶۲۱ ، ۶۲۰ ، ۶۱۷ ، ۶۰۹ ، ۶۰۴
۷۷۲ ، ۷۷۱ ، ۷۵۵ ، ۷۳۸ ، ۷۳۷ ، ۷۲۹ ، ۷۲۲

سپاه پاسداران منطقه یک ثارالله: ۶۵۱

سپاه تکاب: ۵۶۳

سپاه خوی: ۶۷۹

سپاه کرزان: ۴۶۲

سپاه لار: ۶۶۲

سپاه منطقه ۲ نجف اشرف: ۱۲۳

سمینار فرماندهان مناطق و نواحی سپاه: ۴۳۲

قرارگاه بلال: ۴۴۵

قرارگاه تیپ قدس: ۵۷۱ ، ۵۷۰

ص: ۸۸۰

قرارگاه حمزه: ۲۰۱، ۲۰۷، ۵۱۸

قرارگاه حمزه سیدالشهداء(قرارگاه مشترک سپاه و ارتش): ۲۰۶، ۲۰۷، ۳۳۴، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۹۹، ۴۳۰، ۴۴۳، ۴۷۳، ۵۱۷، ۵۲۶، ۵۵۰، ۵۷۰، ۷۰۶، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۷۱

قرارگاه خاتم الانبیاء، قرارگاه خاتم: ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۱۲۵، ۱۲۹، ۱۴۲، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۹، ۱۷۹، ۱۸۹، ۱۹۹، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۶، ۲۳۲، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۹۰، ۳۰۳، ۳۲۳، ۳۳۵، ۳۷۹، ۳۸۴، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۱۲، ۴۲۵، ۴۴۳، ۴۵۰، ۴۸۳، ۴۸۸، ۴۹۸، ۵۰۴، ۵۱۵، ۵۳۴، ۵۳۵، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۱۷، ۶۲۱، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۹، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۱۷، ۷۵۵

قرارگاه رمضان: ۲۰۰، ۲۰۶، ۴۹۵، ۶۱۷، ۶۴۲

قرارگاه سلمان: ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۷۰، ۳۰۳، ۳۶۰، ۶۰۴، ۶۲۴، ۶۴۲

قرارگاه شهید بروجردی: ۵۶۳

قرارگاه شهید شهرام فر: ۲۰۴

قرارگاه کربلا: ۳۴، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۷۰، ۲۹۰، ۲۹۱

قرارگاه نجف: ۲۵۰، ۵۰۴

قرارگاه نجف ۲: ۱۲۵، ۱۷۰، ۱۷۱، ۴۹۵

قرارگاه نصرت: ۴۹۵

قرارگاه نوح: ۳۳، ۳۴، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۷۰، ۱۹۱، ۲۵۰، ۲۹۰، ۲۹۱، ۴۱۲، ۴۴۳، ۴۹۸، ۶۰۴، ۶۴۲، ۶۴۹، ۷۰۵

گارد پرواز سپاه: ۵۰۰، ۶۲۰

گردان امام مهدی(عج): ۳۷۰، ۳۸۴، ۳۸۵

گردان امام علی(ع): ۳۶۹، ۳۸۴، ۳۸۵، ۴۲۰، ۶۲۴

گردان انصارالحسین(تیپ بدر): ۴۸۴

گردان جندالله: ۱۸۱، ۴۴۴، ۶۲۴

گردان حر: ۶۲۴

گردان شهید بهشتی (تیپ بدر): ۴۸۴

گردان شهید دستغیب (تیپ بدر): ۴۸۴

گردان شهید صدر (تیپ بدر): ۴۸۴، ۴۹۵

گردان قاسم بن الحسن (ع): ۳۷۰، ۳۸۴، ۳۸۵

گردان کمیل (تیپ قدس): ۵۷۱

گشت ثارالله سقر: ۷۷۱

لشکر ۵ نصر: ۱۷۰

لشکر ۷ ولی عصر (عج): ۲۰۰، ۴۹۵

لشکر ۱۴ امام حسین (ع): ۴۲، ۳۰۳

لشکر ۱۷ علی بن ابیطالب (ع): ۲۰۶، ۷۱۸

لشکر ۱۹ فجر: ۴۱، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۹، ۲۶۰، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۲، ۳۷۷، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶

لشکر ۲۵ کربلا: ۲۳، ۴۱، ۱۱۵، ۱۲۵، ۱۲۶، ۲۴۹، ۳۰۴، ۴۹۵، ۶۰۵، ۶۲۴، ۶۴۹

لشکر ۳۱ عاشورا: ۲۰۶، ۶۴۹

لشکر ۴۱ ثارالله: ۴۰، ۴۴۳، ۴۵۰، ۶۴۹، ۷۰۴، ۷۰۷

لشکر ۵۷ ابولفضل: ۳۸۵

مرکز بسیج و اعزام نیرو: ۴۸۸

مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ۳۸۵، ۳۹۸، ۴۰۸، ۴۹۴، ۴۹۵، ۵۱۷، ۵۳۱، ۵۴۸، ۵۵۰، ۵۶۸، ۷۰۴

مناطق پنجگانه سپاه: ۲۹۲

ناو تیپ امیرالؤمنین (ع): ۲۳۱

ناو تیپ کوثر: ۱۷۰

نیروی دریایی سپاه، واحد دریایی سپاه: ۶۸۹، ۳۹۲

نیروی هوایی سپاه: ۶۸۹

واحد مهندسی منطقه شمال غرب: ۷۶۳

س-ایر

پیش مرگان مسلمان کرد: ۷۰۷، ۷۰۶، ۴۱

ژاندارمری باختران: ۳۷۶، ۳۳۶

ژاندارمری: ۶۸۹، ۶۵۳، ۶۰۳، ۵۱۵، ۵۰۴، ۳۳۶، ۲۹۰، ۲۸۸، ۲۳۰، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۷۰، ۱۳۰، ۳۵، ۳۴، ۳۳

شهربانی: ۷۳۷، ۷۲۰، ۶۹۴، ۴۲۸، ۱۳۰

کمیته انقلاب اسلامی: ۷۸۹، ۷۲۰، ۶۲۱، ۶۰۰، ۵۹۹، ۲۹۰، ۲۴۸، ۲۴۲، ۱۳۰، ۱۲۰، ۳۳

نیروهای مسلح عراق

ارتش عراق، ارتش بعث: ۴۹۸، ۴۹۷، ۴۹۲، ۴۷۳، ۴۶۰، ۴۵۳، ۴۴۳، ۴۲۲، ۴۱۲، ۳۹۹، ۳۶۰، ۲۷۱، ۲۵۰، ۲۴۲، ۱۵۲، ۹۵، ۴۲

۷۷۴، ۷۲۴، ۷۱۴، ۷۰۸، ۷۰۷، ۶۸۱، ۶۶۴، ۶۱۷، ۶۰۹، ۶۰۲، ۵۸۶، ۵۷۸، ۵۷۶، ۵۴۶، ۵۲۳، ۵۱۸

تیپ ۴۶: ۳۴۷

تیپ ۱۰۲ پیاده: ۶۸۴

تیپ ۱۱۴: ۱۴۱، ۱۱۵

تیپ ۱۱۷: ۴۸۳

تیپ ۴۰۴: ۳۶۹

تیپ ۴۲۲: ۱۷۱

تیپ ۴۳۵: ۳۶۰

تیپ ۵۰۶: ۱۴۱، ۱۱۵

تیپ ۸۰۵: ۳۶۹

تیپ ۲ حطین: ۱۱۵، ۱۴۱

تیپ ۲ کماندو: ۳۹۹

تیپ ۵۵ چتربازان: ۳۶۰

تیپ ۷۰۱ کماندوی حذیفه: ۶۰۸

تیپ ۸۰۵ پیاده: ۳۷۷

سپاه چهارم عراق: ۳۶۰، ۷۴۸

سپاه دوم: ۷۴۸

فرسان الهور: ۴۹۷، ۵۰۴، ۶۶۱

لشکر ۱۴: ۳۶۹

ص: ۸۸۱

لشکر ۲۱: ۱۷۱

لشکر ۲۳: ۳۹۹

لشکر ۲۵: ۱۱۵، ۱۴۱

لشکر ۳۳: ۳۹۹

نیروی دریایی ارتش عراق: ۶۰۲، ۶۱۸، ۶۸۸

نیروی هوایی عراق: ۴۱۳، ۲۸۲، ۵۲۲

تسلیمات و تجهیزات نظامی، معاملات نظامی و تسلیحاتی

ارسال سلاح از اتریش به عراق: ۶۹۱

بلم چینگو: ۱۱۵

بمب آتش زا: ۷۲۰

بمب اتمی: ۶۲۷، ۶۲۸

بمب افکن سوخو: ۲۵، ۴۵۸

بمب افکن سوخو - ۲۲: ۳۹۱

بمب چتری: ۷۱۶، ۷۴۳

بمب ساعتی: ۵۶۳

بمب صوتی: ۷۲۰

بمب میکروسوئیچی: ۱۲۰

بمب ناپالم: ۳۵۷، ۳۵۸

پل خیبری: ۱۴۱

پل دوبه ای: ۱۴۱

تانک تی - ۵۴: ۳۱۱

تانک بول: ۶۹۱

تانک چینی: ۶۹۲

تانک کالیبر ۵۵ م.م، ا.چ.ان - ۴۵: ۶۹۱

تانک کوراسیر: ۶۹۱

تسلیمات اتمی: ۴۴۸

تی.ان.تی (مواد منفجره): ۲۸۲، ۵۶۴، ۷۵۲

جنگنده اف - ۵: ۶۶۷، ۶۹۴

خریدهای تسلیحاتی عراق: ۶۲۹

دوربین برد ۱۲ کیلومتر: ۵۶۲

دوربین برد ۳۰ کیلومتر: ۶۱۹

دوشکا: ۴۲، ۱۲۹، ۱۴۲، ۱۴۸، ۱۸۰

رادار: ۲۵۷

رادار سطحی: ۷۱۷

سلاح شیمیایی: ۹۱، ۹۲، ۱۴۶، ۲۷۳، ۲۸۵، ۲۹۶، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۱، ۴۸۲، ۵۳۶، ۶۴۷، ۶۵۱، ۷۷۲

صادرات اسلحه انگلیس به ایران: ۷۵۸، ۷۵۹

ضد هوایی ۵۷ میلی متری: ۵۷۰

فروش تجهیزات نظامی شوروی به عراق: ۵۱۹، ۵۲۰

فروش تسلیحات: ۲۵۴، ۲۶۳

فוגاز (بشکه انفجاری): ۶۰۸

قاچاق اسلحه امریکا به ایران: ۵۸۷، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷

قانون صدور اسلحه اتریش: ۶۹۲

قایق پلامین: ۱۸۰

قرارداد فروش سلاح: ۲۵۴

کامیون نوع اشتایر ۱۴۹۱: ۶۹۱

معامله تسلیحاتی: ۱۵۵

مواد شیمیایی: ۲۷۱

موشک اس.اس. ۱۲: ۵۰۶

موشک اس.اس. ۲۱: ۱۲۰

موشک اسپارو: ۵۸۷

موشک اسکاد، موشک اسکاد بی: ۴۷، ۵۱، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۵۴، ۱۹۲، ۲۲۰، ۲۳۵، ۲۵۳، ۲۶۶، ۵۲۴، ۵۷۸، ۷۲۲، ۷۵۶

موشک اگزوست، اگزوسه: ۳۰۸، ۳۸۲، ۳۹۱، ۵۸۷، ۶۳۰، ۷۲۷، ۷۴۵، ۷۷۹

موشک ام - ۷ - اف: ۵۸۷

موشک تاو: ۸۲، ۸۵، ۴۰۷، ۵۸۷، ۵۹۵، ۵۹۷، ۶۳۹

موشک زمین به زمین: ۲۳، ۵۳، ۱۳۲، ۲۲۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۳۱۱، ۳۹۹، ۶۴۲

موشک زمین به هوا: ۱۵۵، ۱۸۱، ۱۹۲، ۲۲۱، ۲۵۲، ۵۹۶، ۶۰۵

موشک سام ۶. اس: ۱۹۲

موشک سام ۷: ۱۴۸

موشک سایندویندز: ۵۸۷

موشک سهند: ۱۲۹

موشك ضدتانك: ۶۹۲

موشك فونيكس: ۵۸۷، ۶۱۱، ۶۶۶

موشك ماوريك: ۷۷۹

موشك هارپون: ۵۸۷

موشك هاوك (هاگ): ۵۹۵، ۷۴۶

موشك هوا به هواى ماترا - ۵۵۰: ۴۱۳

مين تلوزيونى: ۶۹۴

مینی کاتیوشا: ۱۶۱

ناو تنب: ۴۵۲

ناو خارك: ۴۵۲

ناو لجستيكى لاوان: ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳

ناو هواپيما بر كيتى هاوك: ۶۶۶

ناو هواپيما بر ميدوى: ۶۵۷

ناو هواپيما بر نيتمتيس: ۱۶۵، ۲۲۴

ناوچه روسى اس.اى: ۴۷۴

هاور كرافت: ۳۷۹

هلی کوپتر ۲۱۴: ۳۸، ۶۸۸

هلی کوپتر بل: ۵۰۶

ص: ۸۸۲

هلی کوپتر شنوک: ۹۰، ۴۲۰، ۴۶۹، ۴۷۲

هلی کوپتر کبری: ۴۲۰

هلی کوپتر هیوز: ۵۰۷

هوایمای آواکس: ۳۰۸

هوایمای اف - ۴: ۲۶، ۳۶۱، ۷۲۳

هوایمای اف - ۱۴: ۴۱۳، ۴۲۱، ۵۵۹، ۷۲۳، ۷۵۹

هوایمای اف - ۱۵: ۶۵۸

هوایمای ایلوشین (قارقار کی): ۵۷۱

هوایمای بوئینگ: ۷۲۷، ۱۶۶

هوایمای پوکارا: ۱۶۳، ۱۷۸، ۲۵۲

هوایمای پی سی ۷: ۱۲۹، ۱۴۱، ۵۷۱

هوایمای سوپر اتاندارد: ۳۰۸

هوایمای ملخ دار: ۲۶۱

هوایمای میراژ: ۲۶۱، ۴۱۳، ۴۸۵، ۷۲۸

هوایمای میراژ اف - ۱: ۴۵۸

هوایمای میگ: ۲۶۱، ۲۷۳، ۳۰۸، ۴۵۸

هوایمای میگ ۲۵: ۲۶، ۱۴۵، ۵۷۲، ۵۸۳

هوایمای میگ ۲۳ - ب: ۱۹۲

هوایمای میگ روسی ۱۹ - اس: ۵۳، ۳۱۱

هوایمای نوکافو (آموزشی): ۶۷۶

مسائل اقتصادی، سایر اسامی و اصطلاحات و...

اجلاس خصوصی اوپک: ۴۲۷

اجلاس مشترک اقتصادی عراق و کانادا: ۶۹۸

ارتش ۲۰ میلیونی: ۵۱۹

استقراض خارجی: ۴۲۴

اقتصاد ایران: ۴۰۷، ۴۰۸

اقتصاد جنگ: ۵۷۹، ۵۸۳، ۶۵۵، ۷۶۸، ۷۶۹

اقتصاد جنگی: ۲۵۷

اقتصاد شوروی: ۴۴۷، ۴۴۸

اقتصاد عراق: ۴۲۴، ۴۳۳، ۵۲۲، ۵۳۹

اقتصاد غرب: ۴۲۴

انستیتوی اسلام: ۵۸۲

انقلاب فرهنگی: ۶۸، ۱۹۳

بدهی های خارجی ایران: ۴۰۸

بدهی های عراق: ۲۵۳، ۵۲۳

توسعه اقتصادی: ۴۳۵

توسعه اقتصادی عراق: ۵۷۹

توطئه صدام (هجوم بعثی ها به تعدادی از حجاج ایرانی در منی): ۳۵۱

تولید ناخالص ایران: ۶۹۷

جاسوسان امریکایی (ماجرای لانه جاسوسی): ۳۷۵

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم: ۲۸۳

جبهه شمالی و شرقی علیه اسرائیل: ۴۲۳

جنگ جنگ تا پیروزی: ۹۶

جنگ شیعیان علیه امریکا: ۳۶۶

جنگ قادیسیه صدام: ۲۲۷

جهاد خود کفایی: ۲۷۲

حج: ۱۸، ۳۴۲، ۳۵۱، ۳۵۲، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۲۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۹۸

۶۱۵، ۶۷۰، ۶۷۱، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۶۱، ۷۷۰، ۷۷۶، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۴، ۷۸۵

حکومت افریقای جنوبی: ۵۶۴

حوزه علمیه قم: ۳۶۳، ۶۳۸، ۷۱۶، ۷۳۶

خط حزب الله: ۴۵۶

خط لوله عراق - اردن: ۵۷۸، ۵۸۰

خط لوله عراق - سوریه: ۶۳۷

خط لوله عراق - عربستان: ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۰، ۵۸۴، ۶۳۷، ۶۷۷

خط لوله نفت عراق - ترکیه: ۲۷۸، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۰، ۶۷۶، ۶۷۷

خطر صدام برای عربستان: ۳۵۱، ۳۵۳

زندانیان شیعه لبنانی (اسرا) در زندان اتلیت (عتلیت) اسرائیل، زندانیان: ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۱۴، ۳۲۵، ۳۴۵

۴۶۲، ۴۶۷

زندانیان لبنانی: ۱۸، ۷۶

سالروز مشروطیت: ۵۹۷، ۵۹۹

سویر نفت کش سیحان (ترکیه): ۳۹۲

سیاست نفتی انگلستان: ۴۲۷

سیاست های قیمت واحد برای همه مشتریان: ۴۲۷

شرکت کشتی رانی متحده عربی: ۴۳۷

صادرات اسلحه انگلیس به ایران: ۷۵۸، ۷۵۹

صادرات غیرنفتی (ایران): ۳۷۴

صادرات گاز طبیعی: ۴۲۶

صادرات نفت ایران و عراق: ۵۷۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۶۵۴، ۶۷۷، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۸، ۷۴۳، ۷۴۵، ۷۵۷، ۷۶۴، ۷۷۹، ۷۸۰

صادرات نفت، صدور نفت: ۲۵۳، ۲۶۱، ۲۷۸، ۲۸۴، ۲۹۴، ۳۹۳، ۴۳۵، ۴۶۱

قاچاق قطعات نظامی (سلاح) به ایران: ۴۱۳، ۴۴۵

عید فطر: ۹۶، ۹۷، ۱۳۸، ۱۸۷، ۱۸۹

قانون اساسی ایران: ۲۵۷، ۵۹۰، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۵۵، ۶۳۷

قرآن: ۳۴۸، ۴۴۰، ۵۵۴، ۵۵۶

کشتی ۱۴۰ هزار تنی نروژی: ۷۱۶

کشتی اسکندر کبیر (یونانی): ۷۲۷

کشتی المحرق (کویت): ۲۸، ۶۴، ۱۹۱، ۲۰۹، ۲۱۹، ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۹۲، ۳۳۶، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۴۲۲، ۴۳۷، ۴۵۲، ۵۷۲، ۵۷۳

ص: ۸۸۳

کشتی باکورینی (روسی): ۲۵۱

کشورهای تولید کننده نفت غیراوپک: ۴۵۴

کلیسای کاتولیک: ۳۹۷

کنفرانس اوپک، اجلاس اوپک: ۳۱۲، ۳۶۱، ۳۶۴، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۷۸، ۴۸۰، ۵۰۲، ۵۱۴، ۵۴۴

کنفرانس سازمان ملل متحد درباره زن: ۴۳۶

گروگان های فرانسوی: ۴۷۷

مبادلات تجاری ایران و چین: ۲۵۴

مرز هوایی ایران - ترکیه: ۳۶۱

نشان رافدین (شجاعت): ۳۱، ۷۴۷

نفت: ۲۵۳، ۲۶۱، ۲۹۶، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۳۱، ۳۳۹، ۳۴۹، ۳۶۴، ۳۷۴، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۹۱، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۲۲، ۴۲۴، ۴۲۵،
۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۳۵، ۴۳۸، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۶۱، ۴۶۶، ۴۷۰، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۹۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۱۲، ۵۲۴، ۵۴۴، ۵۷۷،
۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۹۳، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۹، ۶۰۹، ۶۱۸، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۹۷، ۷۰۲، ۷۰۵، ۷۰۶،
۷۱۵، ۷۱۶، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۷۰، ۷۷۹، ۷۸۱

نفت کش استیلوس (یونانی): ۵۹۳

نفت کش ام - وطن (ترکیه): ۲۷، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۹۱

نفت کش بریتیش اسبی (انگلستان): ۵۷۳

نفت کش بلژیکی: ۲۸

نفت کش توریل (نروژ): ۳۰، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۴۴

نفت کش سیحان: ۲۷

نفت کش سیوند: ۱۳۷

نفت کش نانس لئوبارد (بلژیکی): ۷۵۵، ۷۶۳، ۷۷۷، ۷۷۸

نفت کش نتونیا: ۳۸۲

نماز جمعه: ۲۶۲، ۳۲۹، ۳۴۸، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۳۲، ۵۲۲، ۵۹۱، ۵۹۵، ۵۹۷، ۶۳۹، ۶۶۴، ۶۷۰

نهضت مقاومت افغانستان: ۲۹۷

واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم: ۶۳۸، ۷۱۶، ۷۳۶

هیئت اردنی - فلسطینی: ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۱۳

احزاب، سازمان ها و گروه های سیاسی و سیاسی - نظامی

اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا: ۶۹۷

اتحادیه بریگادهای انقلابی عرب: ۶۶، ۶۷، ۳۸۰، ۴۰۴

ارتش خلقی سازمان مجاهدین (منافقین): ۷۲۰

بهایان: ۵۹۰

پیش مرگان حزب الله (وابسته به مجلس اعلاء): ۴۹۹

پیش مرگان مجاهد (منافقین): ۷۱۳، ۷۳۸

جبهه آزادیبخش ارتره: ۵۰۱

جبهه آزادیبخش عربستان: ۷۸۲، ۷۸۳

جبهه خلق برای آزادی فلسطین: ۶۱۲، ۶۳۵، ۶۷۵

جبهه نجات ایران (گروه علی امینی): ۶۰۰

جبهه نجات ملی فلسطین (انشعابی فتح): ۶۱۲، ۶۱۴، ۶۴۵، ۶۷۵، ۶۷۶

جیش الشعبی شهر الثوره: ۷۱۴

جنبش الصاعقه: ۶۱۲، ۶۷۵، ۶۷۶

جنبش فتح: ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۷۵

جنبش کمیته های انقلابی سودان: ۶۹۷

حزب توده: ۱۶۶، ۱۶۷، ۲۰۳، ۳۶۵، ۵۹۱، ۵۹۲، ۷۱۲

حزب جمهوری اسلامی: ۵۹۰

حزب دمکرات کردستان ایران: ۱۳۸، ۱۸۰، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۶۳، ۳۰۲، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۶۱، ۳۶۲، ۴۰۳، ۴۴۴، ۴۵۸، ۴۹۹، ۵۱۷، ۵۶۳، ۵۷۳، ۵۷۴، ۶۰۹، ۶۲۶، ۶۵۱، ۶۹۶، ۷۱۹، ۷۲۰

حزب دمکرات (دمکراتیک) کردستان عراق (بارزانی ها): ۳۶، ۱۵۶، ۲۰۰، ۲۰۶، ۲۰۸، ۳۹۸، ۵۷۴، ۶۶۴، ۶۹۱، ۷۰۸

حزب سوسیال پیشرو دروزی (لبنان)، دروزی ها: ۵۹۳، ۵۹۴

حزب فالانژ (لبنان): ۵۹۳

حزب کتائب (لبنان): ۵۹۳

حزب الدعوه (عراقی): ۵۸۱

حزب الله لبنان: ۷۳، ۷۵، ۸۸، ۵۱، ۱۴۹، ۱۹۵، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۵۸، ۲۶۷، ۲۷۹، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۹۹، ۳۱۸، ۳۲۵، ۳۳۳، ۳۵۶، ۵۱۵، ۶۳۶، ۶۷۵، ۵۸۱

دانشجویان پیرو خط امام: ۳۴۲، ۳۷۵

سازمان آزادگان ایران: ۶۰۰

سازمان آزادیبخش فلسطین، ساف: ۶۷، ۳۴۶، ۴۰۴، ۴۲۳، ۵۰۰، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۶۵، ۵۶۶، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۴۳، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۴، ۶۷۶، ۶۸۶، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۵۲

سازمان اخوان المسلمین (در مصر): ۶۱۷، ۶۵۹

سازمان امل، جنبش امل (لبنان): ۷۰، ۷۳، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۲، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۳، ۲۳۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۹، ۳۰۰، ۳۵۶، ۵۶۶، ۵۸۱، ۵۸۲، ۶۱۴، ۷۰۱

سازمان پارس: ۶۰۰

سازمان جهاد اسلامی، جنبش جهاد اسلامی: ۱۱۸، ۱۳۷، ۱۸۸، ۲۲۰، ۳۱۴، ۳۸۱، ۴۰۶، ۴۷۸، ۵۱۵، ۵۸۲

سازمان جوانان و دانشجویان ملی ایران: ۶۰۰

سازمان چریک های فدایی خلق: ۱۲۲، ۲۰۳، ۲۳۳، ۲۵۱، ۷۳۴

سازمان خشم: ۶۰۰

سازمان زنان: ۷۱۲

سازمان سپتامبر سیاه (فلسطینی): ۵۱۵

ص: ۸۸۴

سازمان سوابو: ۲۱۱

سازمان مجاهدین خلق ایران، مجاهدین خلق، منافقین: ۱۹، ۲۲، ۱۴۰، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۸۳، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۰۱، ۲۱۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۰۱، ۳۰۵، ۳۲۸، ۴۰۵، ۴۰۸، ۴۱۴، ۴۲۰، ۴۷۰، ۴۷۶، ۴۸۸، ۵۱۴، ۵۹۱، ۵۹۷، ۶۲۱، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۸، ۶۴۲، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۷۹، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۹۴، ۶۹۵، ۷۰۰، ۷۰۸، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۲۰، ۷۳۴، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۵۲، ۷۵۳

سازمان مرابطون (لبنان): ۲۱۳، ۲۲۱

سازمان مستضعفین: ۳۳۸

سازمان نوآوا: ۶۰۰

سلطنت طلبان: ۵۹۱، ۵۹۷، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۲۱، ۶۷۹، ۷۰۰، ۷۲۰، ۷۳۴

شاخه اکثریت فدائیان خلق: ۶۷۹، ۷۰۰، ۷۱۲، ۷۲۰

شورای مقاومت، شورای ملی مقاومت (وابسته به منافقین): ۳۰۲، ۴۱۴، ۶۶۳

شورشیان کرد (شمال عراق): ۴۷۶، ۴۷۷

ضدانقلابیون نیکاراکوئه: ۳۷۶

فدائیان امام حسین (ع) (گروه شیعی): ۱۱۸

گروه الجهاد: ۱۸۸

گروه امل اسلامی: ۵۹۴

گروه خلق عرب: ۲۰، ۵۰۵، ۵۱۸

گروه خبات: ۳۶۱، ۳۶۲

گروه راه کارگر: ۱۸۰، ۱۸۱

گروه کومه له (سازمان انقلابی زحمتکشان کردستان ایران): ۲۰۰، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۳۲، ۲۴۱، ۲۵۱، ۲۶۳، ۳۱۶، ۳۳۴، ۳۳۵

۳۶۲، ۴۴۵، ۴۵۸، ۵۷۳، ۷۰۸، ۷۲۰، ۷۶۳، ۷۷۱، ۷۷۲

گروه نضال: ۱۸۸

مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق (مجلس اعلاء): ۵۰، ۳۰۸، ۴۹۹، ۵۳۵، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۸۸، ۵۸۹، ۶۸۹، ۷۱۰

نهضت آزادى ايران: ۵۹۰، ۵۹۱، ۶۵۵، ۷۱۳، ۷۳۶

نهضت مقاومت ملى ايران (گروه بختيار): ۴۸۱، ۵۱۱، ۵۱۲

هيز آواره: ۳۶۲

هيز افشار: ۲۰۵، ۵۱۷، ۵۶۳، ۶۰۹، ۶۱۹

هيز افشين: ۳۶۲

هيز ديواندره: ۲۰۵

هيز سيمكو: ۳۶۲

هيز نحو: ۳۶۲

رسانه ها

تلويزيون آلمان: ۶۸۵

تلويزيون ام.بى.اى: ۱۶۵

تلويزيون ژاپن: ۹۵، ۱۴۵

تلويزيون عراق، تلويزيون بغداد: ۲۹، ۸۸، ۵۴۰، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۸

تلويزيون فرانسه: ۶۶، ۸۷، ۳۳۰، ۳۸۰

تلويزيون فنلاند: ۲۶۹

تلويزيون كويت: ۵۶۴، ۵۶۵

تلويزيون لندن: ۱۳۷

خبرگزارى آسوشيتدپرس: ۲۸، ۲۹، ۶۵، ۹۲، ۱۱۸، ۱۳۲، ۱۵۶، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۸۵، ۲۸۶، ۳۵۴، ۳۶۶، ۴۴۶، ۴۶۱، ۴۷۸، ۴۷۹

۷۵۶، ۷۵۵، ۷۱۶، ۷۱۳، ۷۰۹، ۶۹۴، ۶۸۶، ۶۷۶، ۶۶۹، ۶۶۸، ۶۶۳، ۶۱۱، ۵۸۱، ۵۷۳، ۵۳۸، ۵۱۵

خبرگزاری آلمان: ۵۶۴، ۶۰۲، ۶۴۳، ۷۰۰

خبرگزاری آلمان غربی: ۲۴، ۷۸، ۱۱۳، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۸۵، ۲۷۱، ۲۷۴، ۳۴۱، ۴۰۴

خبرگزاری اردن (بترا): ۷۱۳

خبرگزاری الجزایر: ۶۱۱

خبرگزاری امارات: ۵۸۹

خبرگزاری اوپک: ۳۳۱

خبرگزاری تاس (شوروی): ۸۱، ۳۶۶

خبرگزاری تانیوگ: ۱۰۳، ۱۱۳، ۱۳۸، ۲۲۰

خبرگزاری ترکیه: ۵۱۵

خبرگزاری جانا (لیبی): ۴۹، ۲۷۷، ۴۱۵، ۶۱۱، ۶۷۶

خبرگزاری جمهوری اسلامی: ۲۴، ۲۶، ۶۳، ۱۰۴، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۵۷، ۱۶۳، ۱۷۱، ۱۷۸، ۲۱۹، ۲۳۹، ۲۵۲، ۲۵۷، ۲۶۲، ۲۸۸

۳۰۴، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۲، ۳۱۹، ۳۳۱، ۳۳۹، ۳۶۱، ۳۸۰، ۴۰۵، ۴۱۳، ۴۲۱، ۴۲۳، ۴۲۷، ۴۴۳، ۴۴۶، ۴۵۳، ۴۵۶، ۴۵۸، ۴۶۱، ۴۶۹

۴۸۰، ۴۸۱، ۴۹۹، ۵۰۷، ۵۱۱، ۵۱۸، ۵۲۹، ۵۳۶، ۵۳۹، ۵۵۵، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۵، ۵۸۶، ۵۸۸، ۵۹۱، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۶، ۵۹۹، ۶۰۰

۶۰۲، ۶۰۹، ۶۱۵، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۷۰۹، ۷۱۲، ۷۱۵، ۷۱۷، ۷۲۴، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۶۷

۷۷۱، ۷۸۲

خبرگزاری چک: ۷۰۹

خبرگزاری رویت: ۲۷، ۲۸، ۵۳، ۹۱، ۱۶۳، ۲۴۵، ۲۵۳، ۳۱۱، ۳۳۶، ۳۶۱، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۵۹، ۴۷۰، ۴۷۵، ۵۰۲، ۵۱۱، ۵۶۴

خبرگزاری سعودی: ۵۱۱

خبرگزاری سودان: ۶۹۶

خبرگزاری سوریه: ۲۶۸

خبرگزاری عراق: ۳۰۶، ۴۳۳، ۴۴۶، ۵۲۸، ۶۳۳، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۵۴، ۷۲۵، ۷۲۸

خبرگزاری فرانسه: ۲۳، ۴۳، ۴۴، ۴۸، ۴۹، ۶۶، ۸۳، ۹۴، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۴۳، ۱۵۶، ۱۸۲، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۷، ۲۸۸،
۳۱۳، ۳۱۴، ۳۲۰، ۳۲۸، ۳۸۰، ۴۰۶، ۴۱۳، ۴۲۷، ۴۳۶

ص: ۸۸۵

۴۶۷، ۴۶۹، ۵۰۱، ۵۱۵، ۵۳۵، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۶، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۷۲، ۵۸۰، ۶۰۰، ۶۱۱، ۶۳۳، ۶۴۳، ۶۵۵، ۶۶۸، ۶۸۴، ۶۹۹،
۷۱۳، ۷۲۶، ۷۳۷، ۷۵۱، ۷۵۶، ۷۵۹، ۷۷۹

خبرگزاری قطر: ۱۴۳، ۶۵۳

خبرگزاری کویت: ۸۸، ۲۷۸، ۳۳۸، ۴۱۳، ۴۱۶، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۹۲، ۴۹۴، ۵۰۱، ۵۱۴، ۶۵۳، ۶۹۴

خبرگزاری کیودو(ژاپنی): ۶۹۲

خبرگزاری لبنان: ۳۳۲، ۳۶۷

خبرگزاری یوگسلاوی: ۴۸، ۱۶۲، ۲۴۴

خبرگزاری یونایتدپرس: ۲۲، ۲۶، ۷۶، ۱۰۴، ۱۱۳، ۱۳۳، ۱۴۹، ۱۶۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۲، ۲۶۸، ۲۷۸، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۹۸،
۲۹۹، ۳۰۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۳۹، ۳۴۱، ۳۴۵، ۳۵۵، ۳۷۶، ۴۷۶، ۴۷۸، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۴، ۵۲۴، ۵۵۶، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۹۵، ۶۲۸، ۶۹۴،
۷۲۸، ۷۵۶

راديو ابو ظبي: ۵۸۹

راديو اخبار الخليج: ۶۸

راديو اسرائيل: ۴۱، ۵۹، ۸۹، ۱۰۳، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۳۶، ۱۵۶، ۲۰۳، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۶۸، ۳۴۵، ۳۷۳، ۳۹۳، ۴۱۳، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۵۳،
۴۵۶، ۴۷۰، ۵۰۸، ۵۱۱، ۵۱۳، ۵۲۴، ۵۶۷، ۵۷۲، ۵۹۴، ۶۱۰، ۶۱۵، ۶۴۳، ۶۴۷، ۶۷۰، ۶۹۳، ۷۲۱، ۷۵۶، ۷۷۶

راديو امريكا، صدای امريكا: ۲۲، ۸۵، ۸۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۵۶، ۱۶۵، ۱۷۱، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۳، ۲۸۶، ۲۹۶، ۳۰۵، ۳۱۸، ۳۳۶، ۴۰۷،
۴۴۶، ۴۴۷، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۵، ۵۰۸، ۶۱۰، ۶۶۲، ۶۶۵، ۶۷۸، ۶۸۵، ۷۰۹، ۷۱۳، ۷۲۸، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۶۳

راديو ايران(سلطنت طلبان): ۲۰۳، ۵۰۳، ۷۲۰

راديو بغداد، راديو عراق: ۴۶، ۵۹، ۸۹، ۱۱۲، ۱۳۴، ۱۷۱، ۲۰۳، ۲۱۸، ۲۴۲، ۲۸۱، ۳۱۶، ۵۰۰، ۵۱۳، ۶۳۸، ۷۰۶، ۷۱۵، ۷۴۷، ۷۵۳

راديو بنگلادش: ۷۰۱

راديو بي بي سي، راديو لندن: ۲۳، ۵۸، ۵۹، ۸۹، ۹۰، ۹۳، ۹۷، ۹۹، ۱۰۰، ۱۱۲، ۱۳۲، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۵۵، ۱۵۸، ۱۸۸، ۱۹۶، ۲۰۲،
۲۰۳، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۳۶، ۲۴۴، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۸، ۲۸۲، ۲۹۶، ۳۰۵، ۳۰۹، ۳۱۲، ۳۱۴، ۳۲۹، ۳۴۲، ۳۶۴، ۳۸۱، ۴۳۷، ۴۴۵، ۴۶۱،
۴۶۹، ۵۱۵، ۵۶۶، ۵۸۲، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۹۰، ۶۳۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۸۹، ۶۹۳، ۶۹۷، ۶۹۸، ۷۲۵، ۷۲۸، ۷۳۴، ۷۴۴، ۷۴۶، ۷۵۶، ۷۷۷

راديو تركيه: ۳۷۲، ۶۷۳

راديو تهران: ۵۵۶، ۵۶۴

راديو دمكرات: ۵۶۳

راديو دوبي: ۷۰۹

راديو ژاپن: ۳۳۷، ۲۹۷، ۵۴

راديو صدای آزاد ايران (سلطنت طلبان): ۶۷۹

راديو صدای آزادی: ۲۰۳

راديو صدای انقلاب اهواز: ۲۰۳

راديو صدای حزب کمونیست: ۲۰۳

راديو صدای فدایی: ۲۰۳

راديو صدای کردستان: ۲۰۳

راديو صدای مسیحیان لبنان: ۲۳۷، ۱۵۶

راديو صدای ملی ايران (حزب توده): ۲۰۳

راديو صدای نجات ايران (سلطنت طلبان): ۳۶۷

راديو صوت الجماهير (عراق): ۲۹، ۹۰، ۱۳۸، ۱۵۵، ۴۶۹، ۵۰۱، ۵۵۲، ۵۶۴، ۶۵۳، ۶۶۸، ۶۷۴، ۶۸۱، ۷۱۵، ۷۱۸

راديو عربستان: ۱۸۱، ۹۶

راديو کلن: ۵۱۴، ۲۰۳، ۱۹۷، ۱۱۲

راديو کويت: ۵۶۵، ۵۶۴، ۵۱۳، ۶۶، ۵۹

راديو لیبی: ۳۶۶، ۳۴۵، ۸۱

راديو مجاهد (منافقین): ۷۳۸، ۷۲۰، ۶۳۸، ۴۷۰، ۴۱۴، ۳۲۸، ۲۹۲، ۲۹۱، ۲۰۳

راديو مسکو: ۳۶۵، ۳۳۰، ۳۲۹

راديو مونت كارلو: ٢٠٣ ٨٩

راديو نجات دريایی: ٤٦١

راديو هلند: ٢٧٨

روزنامه آساهی شيمبون(ژاپن): ٥٥، ١٢٠، ٣١٦، ٣٢٤، ٧٨٠

روزنامه اطلاعات: ١٢٢، ١٣٢، ١٧٤، ١٨٣، ٢٧١، ٣٢٩، ٣٤٣، ٣٤٨، ٣٥١، ٣٧٩، ٣٩١، ٣٩٧، ٤٤٥، ٤٤٧، ٤٥٦، ٤٥٨، ٤٦٢، ٤٧١،

٤٨٢، ٤٨٨، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٥٠١، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٣٥، ٤٣٣، ٤٤٧، ٧٠٨، ٧٨٣

روزنامه ال ناسيونال(كاراكاس): ٤٢٤

روزنامه الاتحاد(امارات): ١٣٦

روزنامه الاتحاد(مصر): ٥٣٩

روزنامه الاخبار(قاهره): ٥٦٦

روزنامه الاسلام(چاپ كلمبو): ٣٤٦

روزنامه الانباء(چاپ كويت): ٥٢٩، ٦٠٥، ٧٤٧، ٧٥٦

روزنامه الاهالی(چاپ قاهره): ٧٧٦

روزنامه الاهرام(مصر): ١٠٠، ٥٠٩، ٥٣٨

روزنامه البعث(سوريه): ١٣٦، ٢٤٢، ٦٣٣

روزنامه الثورة(حزب بعث عراق): ٢٧١، ٤٠٥، ٤٦٩، ٥٠١، ٥٢٨، ٥٣٨، ٥٣٩

روزنامه الجمهوريه(عراق): ٥٣٨

روزنامه الراي العام(كويت): ٦٤، ١١٩، ١٨٨، ٣٣٦، ٣٤٥، ٣٩٢، ٧١٧، ٧٤٧

روزنامه السفير(بيروت): ٢٣٧، ٦٧٦

روزنامه السياسه(كويت): ٦٣، ٩٤، ٥٣٩، ٦١٥، ٦٥٢، ٧٤٦، ٧٦٤

روزنامه الشعيب (تونس): ٣٨٠

روزنامه القبس (كويت): ٥٦، ٥٩، ١٨٥، ١٨٦، ٢٢٣، ٤٠٤، ٤٠٥، ٤٩٤، ٥١٣، ٧٥٧، ٧٦٤

روزنامه النهار (بيروت): ٢٢٤

روزنامه الوطن (كويت): ٢٥٢، ٢٦٧، ٣٣١، ٤٠٤، ٧٤٦

ص: ٨٨٦

روزنامه الیوم (اردن): ۶۷، ۷۶۶، ۷۶۷

روزنامه امسینوفاینانیوز: ۱۷۸

روزنامه بوربا (یوگسلاوی): ۷۶۸

روزنامه پاکستان تایمز: ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۵۶

روزنامه تایمز (لندن): ۵۵، ۷۲، ۸۳، ۸۴، ۱۹۴، ۲۹۷، ۳۷۴، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۷۳، ۵۷۵، ۶۲۷، ۶۶۴، ۶۸۲، ۶۸۳، ۷۴۵

روزنامه تشرین (دمشق): ۵۶۶

روزنامه تهران تایمز: ۳۹۶، ۳۹۷

روزنامه جمهوری اسلامی: ۷۸۰، ۲۲۶، ۵۰۷

روزنامه جنگ (راولپندی): ۴۲۵، ۴۹۳

روزنامه داگنز نیهتر (سوئد): ۱۹۴

روزنامه دیلی تلگراف (انگلیس): ۵۳، ۱۱۳، ۱۵۸، ۳۱۱، ۵۰۰

روزنامه ژاپن تایمز: ۵۵، ۳۰۹، ۳۱۷

روزنامه سوئد تمپس: ۶۲۸

روزنامه صبح آزادگان: ۲۵۷، ۲۵۸، ۳۴۲، ۳۴۳

روزنامه فایننشال تایمز، تایمز مالی (انگلیس): ۳۹۶، ۵۲۴، ۵۸۳، ۷۲۵، ۷۴۶، ۷۷۴

روزنامه فرانکفورتر الگمانیه (آلمان غربی): ۲۴۳، ۲۶۶، ۷۸۰

روزنامه کریستین ساینس مانیتور (امریکا): ۱۲۲، ۱۴۳، ۱۸۸، ۴۰۷، ۴۰۸، ۶۵۱، ۷۶۴

روزنامه کیهان: ۶۷، ۲۱۰، ۲۷۸، ۴۰۵، ۴۷۴، ۴۷۵، ۵۰۲، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۳، ۵۳۰، ۵۴۳، ۶۰۲، ۶۰۷، ۶۰۹، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۲۶، ۶۵۵

۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۷۰، ۷۰۱، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۱۰، ۷۱۳، ۷۱۹، ۷۳۸، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۶۰، ۷۶۵، ۷۶۷، ۷۷۲، ۷۷۵، ۷۸۳

روزنامه کیهان عربی: ۶۰۷

روزنامه گاردین (انگلیس): ۴۶۹، ۴۷۴، ۵۰۷، ۵۲۲، ۵۲۳، ۶۳۷

روزنامه لاستامپا (ایتالیا): ۷۵۷

روزنامه لوکوتیدین دوپاری (فرانسه): ۶۶، ۳۸۰، ۴۰۶، ۶۱۸، ۷۵۷

روزنامه لوموند (فرانسه): ۴۷، ۱۳۹، ۱۸۹، ۲۵۹، ۲۶۶، ۴۰۶، ۶۳۰

روزنامه لویڈز (لندن): ۱۳۷، ۴۳۷

روزنامه ماینجی شیمون: ۱۸۱

روزنامه مردم (ارگان حزب توده): ۵۹۲

روزنامه ملیت (ترکیه): ۱۴۸، ۳۷۳

روزنامه نیهون کیزی (ژاپن): ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۶۳

روزنامه نیوزوی تایمز (مالزی): ۵۷۳

روزنامه نیویورک تایمز: ۸۴، ۵۸۰، ۵۸۱، ۶۰۵، ۶۳۹، ۶۶۳، ۶۸۵، ۷۴۶، ۷۵۶

روزنامه واشنگتن پست: ۴۴، ۷۶، ۷۷، ۸۵، ۱۱۹، ۲۲۵، ۲۶۸، ۲۸۶، ۳۰۵، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۸، ۴۶۵، ۴۷۵، ۵۸۱، ۵۸۲، ۷۴۵، ۷۵۷

روزنامه واشنگتن تایمز: ۳۲۴، ۵۸۰، ۶۰۰، ۶۳۲، ۶۷۸، ۶۷۹، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۷۳

روزنامه وال استریت ژورنال: ۶۸۶

روزنامه هرالڈ تریبون: ۸۱، ۱۵۸، ۳۶۶

روزنامه هندزبلات (آلمان): ۳۱۱

روزنامه یومیوری شیمون (توکیو): ۳۰۹، ۳۷۴، ۶۵۴، ۶۸۵

ریویو آو فارین افیرز: ۲۲۶، ۲۲۷

سال نامه موازنه نظامی: ۶۹۱

شبکه ام.بی.سی: ۷۴، ۲۲۳

شبکه سی.بی.اس: ۲۶۹، ۶۶۲

شبکه ای.بی.سی (امریکا): ۱۵۷، ۲۳۵، ۲۵۸، ۵۹۷

صدا و سیمای ایران: ۱۲۱، ۷۳۵

مجله اکونومیست (انگلیس): ۱۹۳، ۲۰۲، ۲۵۱، ۲۵۲، ۴۰۶، ۵۱۲، ۷۲۲

مجله الدستور (انگلیس): ۳۰۱، ۴۰۵، ۴۷۰، ۵۵۸

مجله الطلیعه الاسلام (لندن): ۲۱۹

مجله المستقبل (چاپ فرانسه): ۸۸، ۶۲۰، ۷۷۵

مجله الوطن العربی (پاریس): ۱۹۳

مجله تایم (چاپ امریکا): ۸۴، ۶۳۹

مجله شاهد: ۳۴۲

مجله کل العرب: ۲۴۳

مجله ونسته (فرانسوی): ۳۱۸

نشریه لارپوبلیکا (ایتالیا): ۱۵۴، ۱۵۵

نشریه اخبار الخلیج: ۵۸۷

نشریه اشپیگل (آلمان): ۴۷۷

نشریه الحوادث: ۵۵۹

نشریه العالم (چاپ لندن): ۵۶۰

نشریه القادسیه (ارتش عراق): ۲۷۱، ۵۲۸

نشریه المجله (عربستان): ۱۹۲، ۶۸۳

نشریه النشره (یونان): ۵۵۷

نشریه ایزوستیا(شوروی): ۴۳۷، ۷۵۲

نشریه اینتلیجنس دیاجست(انگلیس): ۲۹۷، ۲۹۸

نشریه بررسی خاورمیانه: ۴۲۴

نشریه بررسی مسائل اقتصادی خاور دور: ۲۹۶

نشریه بن اکسپرس: ۶۶۲

نشریه پانوراما(ایتالیا): ۲۹۹، ۳۰۰

نشریه تلکس کنفید انسیل(پاریس): ۲۷۷

نشریه دی ولت(آلمان): ۲۹۹، ۳۰۰

نشریه ژون افریک: ۱۶۳

نشریه زود دویچه سایتونگ(آلمان غربی): ۷۲۱، ۷۵۷

نشریه سیاست بین الملل(فرانسه): ۸۶، ۱۹۳، ۵۸۷

نشریه عربیا(انگلستان): ۵۷، ۴۵۴، ۵۷۹، ۵۸۳، ۵۸۴، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱

نشریه فارین ریپورت(لندن): ۱۹۲، ۳۲۵، ۳۶۷، ۳۸۰، ۳۸۱، ۷۲۲

نشریه گه نر(آلمان): ۶۸۳

نشریه لس آنجلس تایمز: ۴۱۳، ۴۴۵، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۸، ۶۲۸

ص: ۸۸۷

نشریه لوماتن (فرانسه): ۷۴، ۲۳۵، ۲۶۸، ۲۹۹

نشریه لوموند دیپلماتیک: ۶۵۵، ۶۵۹

نشریه لیبراسیون: ۷۸۰

نشریه مجاهد: ۱۸۸

نشریه مسلم میدیا (لندن): ۵۷۸

نشریه میدل ایست اکونومیست دایجست: ۵۸۰، ۶۲۰، ۶۷۷، ۷۲۸، ۷۲۹

نشریه میدل ایست (لندن): ۲۷۳

نشریه نواهر و اتسکا (چاپ لندن): ۲۷۱

نشریه نیوزویک: ۲۱۹، ۲۸۶، ۳۵۷، ۳۵۸

نشریه هندوستان تایمز: ۶۷۱

نشریه هاآرتص (اسرائیل): ۷۰، ۱۸۷

واحد مرکزی خیر: ۳۳۱، ۳۳۸، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۶۵، ۵۱۱، ۵۴۶، ۵۶۰، ۷۱۴

هفته نامه آبرور (انگلیس): ۲۸۲

هفته نامه آخرالساعه (مصر): ۴۱، ۷۲۱

هفته نامه الجهاد: ۷۱۴

هفته نامه پروفیل (چاپ اتریش): ۶۹۱

هفته نامه جبهه آزادیبخش ملی الجزایر (ارگان حزب حاکم): ۴۴۴

هفته نامه دیفنس الکترونیک (امریکا): ۴۱۳

هفته نامه ساندی تایمز (انگلیس): ۱۴۳، ۷۵۸

هفته نامه لوپوئن (چاپ پاریس): ۶۹۲

هفته نامه میدل ایست اکونومیک دیجست: ۲۰۲، ۴۶۰

ص: ۸۸۸

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌ات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

